Kokolo Kao Tesene Solo

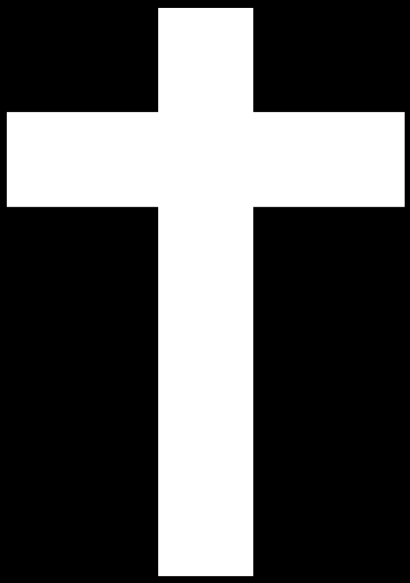

The New Testament in the Kasua language of Papua New Guine

Kokolo Kao Tesene Solo
The New Testament in the Kasua language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kasua long Niugini

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kasua

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
1fcf9769-caef-5efb-8a54-c50b46922376

Contents

Ma:tiu 1
Make 90
Luki 143
Yone 228
Apasolo 289
Lome 363
1 Kolini 410
2 Kolini 449
Kalesia 477
Efesese 493
Filipai 507
Kolosi 518
1 Tesalonaika 528
2 Tesalonaika 536
1 Timoti 541
2 Timoti 553
Taitase 562
Failimone 568
Hipulu 571
Yemese 604
1 Pita 615
2 Pita 628
1 Yone 635
2 Yone 644
3 Yone 646
Yuti 648
Hokatea 652
. 696
. 716

Ma:tiu

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Ma:tiu puka weyamo matanema:na: sowa wekeye. Yesuyewi sena ilipe hanosene nowa Ma:tiukeye. Ma:tiu unu nowa Lifaikeye. Puwano Ma:tiuyewi Lome kamaniwemi tima:na: tikeye. Eye tima:na: tisewa, ewa takese tisene senakeye. Yesu Ewa Koteyewi Piseikipela: epesita: ta:peya sena Kelesowa Ene ekeye. Sena kesaleyawa aluse matanemita: Ma:tiuyewi puka we momateyakeye. Puwano sepatosene senayawa Keleso inise ketea auma:na:wa sawiwemi momateyakeye. Alake iyewi momateyawa hetetiyapita: potapola: Ma:tiuyewi momateyakeye. Yesuwa hepene falemi hanapita: yapene itapa tepela: Ma:tiuyewi puka we momateyakeye.

Ma:tiu Suluwemi Mou Elakamo Momateya

1:1-17 Epalahameyewi ma:ta: tiye mina emi Yesuwa selatikeye
1:18-25 Yesuwa Selatikeye
1:18-2:23 Yesu selati ikila emi sena nokamoke wapilima:na:pela: minakeye
3:1-12 Hano toluyetiseyewi sena kesale hawemi tolusulakeye
3:13-17 Yoneyewi Yesuwa hawemi toliyetikeye
4:1-11 Seteneyewi Yesuwa poluse seya kamowa Yesuyewi eta: topumakeye
4:12-18:35 Kalili peleya: emi Yesuwa sila:sela: ela: tima:na: tikeye
19:1-20:34 Yesuyewi Kalili peleya:wa iya:pela: Yelusaleme sitiwemi hapakeye
21:1-24:66 Yesuwa Yelusaleme sitiwemi enene ikila emi Yutaseyewi ewa siheleyakeye. Sihelelepita: Yesuwa sukulutiye kotopela: sana kulukeye
28:1-20 Yesuwa tesile hanapita: sena kesale nokamoke ewa papokeye

Epalahameyewi Sena Maye Minawa Wekeye

Luki 3:23-38

1 Epalahame sena i maye mina emi Yesuwa hetetiwa wekeye. Yesu Keleso e mei kouwawa Tepitikeye. Tepiti e mei kouwawa epela: Epalahamekeye.

2 Epalahame e sa:wa Aisa:kekeye.
Aisa:ke e sa:wa Yakopekeye.
Yakope e sa:wa Yuta, apula: e ma:ela: kesa:wayakeye.
3 Yutayawa e kesale Temawa tiyapola: sena sala elipei kesa:pekeye. Nowa Selakeye, nowa Pelesekeye.
Pelese e sa:wa Heselonekeye.
Heselone e sa:wa Lamekeye.
4 Lame e sa:wa Aminatapekeye.
Aminatape e sa:wa Nasonekeye.
Nasone e sa:wa Salomonekeye.
5 Salomoneyewi e kesale Lehape tiyapola: sena sala kesa:pewa Poasekeye.
Poaseyewi kesale Luti tiyapola: sena sa: kesa:pewa Opetekeye.
Opete e sa:wa Yesikeye.
6 Yesi e sa:wa Tepitikeye. Tepiti amowa ene piseikipela: enekeye.
Tepitiyewi Yulaiya kesale sopa:lawa tiyapola: sala kesa:pewa Solomonekeye.

7 Solomone e sa:wa Liapohamekeye.
Liapohame e sa:wa Apaisakeye.
Apaisa e sa:wa Asakeye.
8 Asa e sa:wa Yeho:sefatekeye.
Yeho:sefate e sa:wa Yolamekeye.
Yolame e sa:wa Usaiyakeye.
9 Usaiya e sa:wa Yotamekeye.
Yotame e sa:wa Ehasekeye.
Ehase e sa:wa Hesekaiyakeye.
10 Hesekaiya e sa:wa Mana:sakeye.
Mana:sa e sa:wa Amonekeye.
Amone e sa:wa Yosaiyakeye.
11 Yosaiya e sa:wa Yehoiyasine apula: e ma:ela: kesa:pewayakeye. Ikila emiwa Papilone peleya:wemi siliye hapakeye.
12 Papilone peleya:wemi siliye hapalapita:, Yehoiyasine e sa:le kesa:pewa Siatiokeye.
Siatio e sa:wa Selapapeokeye.
13 Selapapeo e sa:wa Apiutekeye.
Apiute e sa:wa Eliakimikeye.
Eliakimi e sa:wa Esolokeye.
14 Esolo e sa:wa Sa:tokekeye.
Sa:toke e sa:wa Akimekeye.
Akime e sa:wa Eliutekeye.
15 Eliute e sa:wa Eliesakeye.
Eliesa e sa:wa Ma:ta:nekeye.
Ma:ta:ne e sa:wa Yakopekeye.
16 Yakope e sa:wa Yosepekeye.
Yosepe ekewa Melikeye.
Meliyewi sala kesilawa Yesukeye. Yesu Ewa Piseikipela: epesita: Koteyewi tila:tesa: apoyanase Ene unu unuwapowa Kelesokeye.

17 Alake, Epalahame sena i maye minawa akeye hanapola:, kena:wa (14) Tepitikeye. Tepiti sena i maye minawa akeye hanapola:, kena:wa (14) Papilone peleya: emi tipolo selama:na:pela: hapa ikila emi sena sa: kesa:pe akeye. Papilone peleya: emi tipolo selama:na:pela: hapa emi ma:ta: tiye akeye hanapola:, kena:wa (14) Kelesokeye.

Yesu Keleso Kesilawa Wekeye
Luki 2:1-7

18 Yesu Keleso kesilawa wekeye. Ene e amawa Meli amowa Yosepeyewi setetima ela: semini enene ikila emi, Meli suwemi Ho Napoyewi sala selawatapita: alelakeye.
19 Alepita: potapola:, Meli semini sena Yosepewa ene o:sulu ela:, solo ele tuwapowa kulu hanose o:sulu hopola enenase eyawa matanese, “Meli sena nowanapulu hapalapo. Aluse, ema sosolo kotokamakiwa sena sopoyawa Ewa ewama:pekise semiwa o:sulu iya:pa:na:keye.”
20 Aluse matanepela: enewemi, uwa koane Piseiki Koteyewi hepene sena inapola: Yosepema selese, “Tepitiyewi sena i Yosepe. Ke kesale Meliwa tima:na:wa tutumanose ipilise iya:tapa. Kine koane Meliwa siliye ha:na:pa:. Ene alela epeya Ho Napoyewi sala ema selawapokeye.
21 Sala amowa sena sa: keisa:taposakeye. Keisa:tapita: Ewa unuwatese Yesu unuwata:pa:. Yesu unuwapo mouwa Isolaiya sena kesalewa ketea

olokeyatelawa tiya:sela: sitalapitekiwa, iwa falasima:pekise Eyewi mene siliyaposakeye."

22-25 Apula:, Yosepe tesile hanose Piseiki Kote hepene senayewi seyawa ta: tiyapola:, Meliwa ene koane siliye hapakeye. Hanapola: Meli sala a kesima:na: enene ikila emiwa, Yosepe ewalapuluwa elipewa mowa eta: hapamakeye. Meli alela ela: sena sa: keisa:tapita: potapola: sala amo unuwatese Yesu unuwapokeye. Yesu minawa, nano ketea amowa sopoke auma:na:no, puwano fa:nemi sepatosene senayewi Kote sowa ta:tapola: pukawemi momateyakeye.

Pukawemi momateyawa wekeye. "Ta:ta:pa:, kesale pola alela ela-posakeye. Alela elapepela: sena sa: keisa:taposakeye. Keisa:tapita: Ewa unuwatese Ima:niuele unu unuwata:pa:," aluse Piseiki Koteyewi selapitekiwa sepatosene senayewi ta:tapola: momateyalakeye. *

Momateyawa heteti epalakeye. Aputa: Ima:niuele unuwapo mouwa, Kotewa niwanapulu elakeye. Aluse unuwapokeye.

2

Nono Opo Inisene Tapo Emi Sena Minawa Wekeye

1 Helote piseikipela: enene ikila emiwa, Yutia peleya: emi Peteleheme taunewemi Yesuwa selatikeye. Selati ikila emiwa, nono opo inisene tapo emi meiyetolu potosene sena Yelusaleme sitiwemi minakeye.

2 Inapola:, iyewi selese, "Sala napute kesilawa Yu sena kesale Piseikipela: epesenewa kaiye? Opo inisene tapowemi meiyetolu pa:ta hili hetetiyapita: potapola: niyewi matanese, 'Yu senayewi piseikiwa selatilapo.' Aluse matanepela: ema wapilima:na:pela: niwa minakeye."

3 Apula: Heloteyewi ta:tapola: piseiki nowamoke ewa helete tima:pekise mapoyakeye. Mapoyawa Yelusaleme senayewi ta:tapola: howa hapakeye.

4 Aputa: Heloteyewi mapolose ela:, pilisiti sena sosowala, Kote solo ele walosene senawana, ewamo enene kekenema:na:pela: mina e seya. Mina selapita: potapola: Heloteyewi ima selese, "Koteyewi Piseikipela: epesita: ta:peya sena Keleso hamonama:na: e seyawa, peleya: kami kesima:na: e seyala?"

5 Apula: iyewi selese, "Yutia peleya: emi Peteleheme taunewemi kesipesakeye." Aluse kesima:na: seyawa puwano fa:nemi sepatosene senayewi momate tiye,

6 "Yutia peleya: emi Peteleheme koamesa:
tiwa koane koloteakeye.
Kolotea elapepela: koawemi Piseiki kesima:na:nase koawa
putupesakeye.
Piseikiyawa Isolaiya sena kesale sopoke Koteyewi ta:peyawa
Eyewi a:pele sipi pota:tesene sena epapuluse potapola: elaposakeye."
*

Aluse sepatosene senayewi momateyalakeye. Aluse iyewi Helotema seyakeye.

7 Selapola: kotetiyapita: Heloteyewi ta:tapola: iwa hamona seyakeye. Iwa hapalapita: Helote ewa enapotane ela:, meiyetolu potosene senawa mina e seya. Mina selapita: imawa selese, "Kiyawa meiyetoluwa ikila asu papola?" Apula: iyewi meiyetolu papolo oka seyakeye.

---

* **1:22-25** Aisaia 7:14 * **2:6** Maika 5:2

8 Selapita: Heloteyewi ta:tapola: selese, “Peteleheme taunewemi sala kesilawa keye hamona. Hanapola: sala kesilawa keyalapepela: potosekiwa, nema selapose mene ina:pa:. Neyawana sala amo wapilima:na:pela: ha:na:na:nase, nema selapose mene ina:pa:.”
9 Aluse Heloteyewi selapitekiwa iyewi ta:tapola: hapakeye. Hanose puwano iwa opo inisene tapowemi sita:la: meiyetolu papowa meiyetolu semetei kamo wa:ke elapita: papokeye. Potakamake meiyetoluwa putupela: hanapita: iyewi pote hapakeye. Meiyetoluwa sala selati koane hekeyawemi elapita:
10 potosekiwa sosolo epeyakeye.
11 Epelese hanapola: koawemi musuluyetiye potakamake, salawa Ene e ama Meliwalapulu elapita: papokeye. Potapola: iwa kuniu kula:walopela: ka:la:lopela:la: salama wapiyakeye. Iyewi nano ketea himu hapa tiye tiwa tiyapola: inapola:, salama mokopo mikeye. Kinisewa etewa kolowala, † ima ikomo hosonosene kamuna unuwa felekenesewala, ima nowa ikomo hosonosene kamuna unuwa muawala keteawa tiyapola: minawa mokopo mikeye.
12 Kinapola: apola: iwa ipitane koane mene hanose, Helotema selapose eta: hapamakeye. Aluse uwa koane “Helote popa:na:pela: hanapa.” Apula: ta:tapola:, Heloteyewi koawa aloyetiye isu nowemi iwa ipitane koane hapakeye.

Yesuwa Isipi Peleya: Siliye Minawa Wekeye

13 Sena minawa hapalapita:, Yosepeyewi uwa koane Piseiki Kote E hepene senayewi Yosepema selese, “Kewa tesile hamona. Sala amowa sana kuma:na:pela: Heloteyewi kelese potaposakeye. Popa:pekise sala amowana, salayewi e amawana, siliye, Isipi peleya: nesile hamona. Hanapola: peleya: emi sita:la: neyewi mene ina:pa: e selapita: ina:pa:.”
14 Aluse hepene senayewi selapita: ta:tapola:, nukulapo kemi Yosepe tesile, salawala, ene e amawana, siliye, Isipi peleya: emi sita:pesena:pela: nesile hapakeye.
15 Hanapola: Helote seta: kulumake falela apota: enene ikila emi iwa Isipi peleya: emi sita:nekeye. Isipi peleya: emi sita:pesena:pela: a hanapose, puwano fa:nemi Koteyewi selapitekiwa sepatosene senayewi ta:tapola: momate tiye, “Isipi peleya: emi Neyewi sala mina selapita: inaposakeye.” Aluse Koteyewi selapitekiwa sepatosene senayewi ta:tapola: momateyawa heteti epalakeye.

Sena Sala Sana Kumita: Heloteyewi Seyawa Wekeye

16 Alake meiyetolu potosene senawa Helote enewemiwa mene mainapita: Heloteyewi matanese, “Sena amokiwa nema mokopo sepapolapo.” Aluse matanese ene sosolo konomonakeye. Konomonose ela: eyewi matanese, “Sena makene mina amoke meiyetolu papolo ikila amowa, seya ikila semetei kemi Isolaiya senayewi piseikiwa selatilapo. Selati ikila amowa akeye inapola:, ikila weyemi hetetiyatakeye. Sala sosololikeye.” Aluse Heloteyewi matanese selese, “Sena sala yapene elipe tepela: hanetapowa sopoke sanose kotetiya:pa:. Peteleheme taunewemiwana, Peteleheme taune mapato emi sita:newana, sena sala sopoke sanose kotetiya:pa:.” Aputa: ta:tapola: sena sala sopoke sanose kotetikeye.

† **2:11** Kolowa, ima ikomo hosonosewana moweni sosoyewi wa:la:losekeye. Alake sena mina amoke Yesuma kinise, iyewi matanese Yesuwa sena piseiki sosolo elaposakeye.

17 Sana amowa a sanapose puwano fa:nemi sepatosene sena Yelemaiyayewi momateyawa kamunuse heteti epalakeye. Sepatosene senayewi momateyawa wekeye.

18 “Senayewi ta:takamake Lama koamesa:
kesaleyawa sosolo ya:pelepita: ta:taposakeye.
Kesale ene unuwa Lesoloyewi ene salawamopela:
sosolo ya:pelepita: ta:taposakeye.
Sala sopoke sanose kotetinase ewa hopolose selakamakiwala
eyawa ta:te iya:tapita: potaposakeye.” ‡

Aluse sepatosene senayewi puwano fa:nemi momateyawa heneye kamunuse heteti epalakeye.

Yosepeyewi Isipi Peleya: Iya:pela:, Salawala, Ene E Amawana Siliye, Kalili Peleya: Emi Mene Minakeye.

19 Sikape Helote kulapita: potapola:, Yosepe Isipi peleya: enewemi uwa koane Piseiki Koteyewi hepene sena inapola: Yosepema selese,
20 “Kewa tesima. Sena sala kumita: sama:na:pela: matanepela: enene senawa kulukeye. Kulunase salawala, salayewi ene e amawana, siliye ha:na:pa:. Hanapola: Isolaiya peleya: emi sita:pesena:pela: mene ha:na:pa:.”
21 Aputa: Yosepe tesile hanapola:, tesile salawala, salayewi ene e amawana, siliye, Isolaiya peleya: emi mene hapakeye.
22 Alawamona, mene hanose ta:takamake Heloteyewi e sa:le Akelease e ata onatu wapa:kemi ela:, Yutia peleya: emi piseikipela: ela e selapita: topukeye. Ta:tapola: Yosepe Yutia peleya: emi ha:na:na:wa tutumanose enekeye. Tutumanose enewemi uwa koane nowa Yutia peleya: emi hanapa e selapita:, Kalili peleya: emi hapakeye.
23 Hanapola: Nasalete koamesa: sita:pesena:pela: hapakeye. Sita:pesena:pela: minawa a hanapose, puwano fa:nemi sepatosene sena nokamoke seyawa wekeye. “Ewa Nasalete senakeye, aluse sena sopoyawa au selaposakeye.” Aluse sepatosene senayewi seyawa heteti epalakeye.

3

Yone Hano Toluyetiseyewi Se Tiye Miwa Wekeye
Make 1:1-8; Luki 3:1-18; Yone 1:19-28

1 Amo fasuwemi, Yutia peleya: moa honosanewemi Yone hano toluyetisewa inapola: sena kesalema se tiye kinise,
2 “Koteyewi Piseikipela: pota: epesene ikilawa pa telanase, kiyewi mane olokeyatelawa iya:pela: Ema sita:pesena:pela: ke iya:ta:pa:. Eyewi kiwa pota: epesita: Ema sita:pesena:pela: ke iya:ta:pa:,” au seyakeye.
3 Ala senawa puwano fa:nemi sepatosene sena Aisaiayewi momate tiye,

“Sena moawemi elaposakeye. Ela: eyewi unuwapo selese,
‘Piseiki mina:na:wa isuwa seila:ta:pa:.
Isuwa koakenananeke heka:ta:pa:.” *

Aluse, moawemi senayewi selaposakeye. Aluse Aisaiayewi momateyawa Yone amowa momateyakeye.

---

‡ **2:18** Yelemaiya 31:15 * **3:3** Aisaia 40:3

4 Mowa honosanewemi Yone enene ikila emiwa kopolo ka:mo fano sao
tupiya kapela:, kopolo kapo tekapo polopela:, mapalo napela:, kele ipi hano
noiya napela: ala:sela: enekeye.
5 Ewa enene peleya: emi sena kesale Yelusaleme sitiwemi tesekiwala,
Yutia peleya: tesekiwala, hano Yotane mapato tesekiwala, sena kesale
muta minakeye.
6 Inapola: iyewi mane olokeyatelawa hokato selapita:, Yoneyewi iwa
hano Yotanewemi tolusulakeye.
7 Yoneyewi hawemi tolusupela: ela: potakamake Felesi senawala, Satusi
senawala, iwa noka hawewemi ine sita:la: popa:na:pela:, Yoneyewi ima
selese, “Kiwa sopoke heseke amunanakeye. † Koteyewi kima sosolo
konomonose falasima:na: epeya, kiwa ko:lu heletetiye nesile ha:na:na: e
seye?
8 Aputa: i napoyawa fowa seli watosekeye. Alusene amunuse kili himu
olokeyatelawa iya:pela: sita:pesena:pela: ke iya:peyawa popita: napolo
sopolo sita:latipa:.
9 Epapu sita:pesene telawamona kiyewi matanese, ‘Niwa Epala-
hameyewi sena inase Kote senawa niwakeye. Alake niwa ili sitalakeye.’
Aluse matanepa. Epalahameyewi sena iwa temita: Koteyewi etewa amowa
tiyapola:, senamene tesaleke ili senamene tepesakeye.
10 Alake senayewi i kema:na:pela: kapiwa tilitiye ela epapuluse, ikila
weyemiwa Koteyewi falasima:na: tuwapa:na:wa aluse mapato elakeye.
I fo napolo eta: helesema i amowa kene tiye sotukepilapola: teiyewi
wa:mita: kilipesakeye.
11 Kiyewi himu olokeyatelawa iya:pela: sita:pesena:pela: ke
iya:tapitekiwa, neyewi kiwa hano semetei toluyetiyakeye. Alawamona,
newa enewemi sikape sena sosolo nowa inaposakeye. Inisekiwa, Eyewi, E
Ho Napowala, tei wa:lawala kiwa toliyetiyaposakeye. Ewa sena sosonase
tima:na: tisene sena e tamaka kalawa fake tiyapola: epa hanoseyamunuse
neyewi tiyapola: hanakamakiwa eta: ilimanakeye. Ewa sena sosonase
neyewi ewamopela: tima:na: tisene tima:na:pela: elawamona, newa
koloteanase neyewi tiyakamakiwa eta: ilimanakeye. Newa Ewalapulu eta:
ilimakeye.
12 Sena sosolo amowa inise eyewi sipiti amuna foke tiyapola: inaposak-
eye. Tiye inise peleya: pakia witi fo tiye tiwa fokeyewi sa:takamakiwa,
witi hene amowa hekeya sululuwalupita:, amowa tiyapola: koane tiye
tiyaposakeye. Witi kapo amowa foyewi tiyapola: hanapola: nokemi
sululuwalupita:, amowa sotukepilapola: tei wa:la eta: sekakolosema emi
kilipesakeye.” Aluse Yoneyewi seyakeye.

Yoneyewi Yesuwa Hawemi Toliyetiwa Wekeye
Make 1:9-11; Luki 3:21-22; Yone 1:29-34

13 Yone moa honosanewemi enene ikila emiwa, Yesuwa Kalili peleya:
iya:pela: Yoneyewi ewa hawemi toliyetimita: hano Yotanewemi minakeye.
14 Inapita: Yoneyewi eta: auma:na:ma selese, “Keyawa newa hawemi
toliyetiyakamakiwa ililakeye. Neyewi kewa hawemi toliyetiyakamakiwa
eta: ilimanakeye.”
15 Aputa: Yesuyewi selese, “Aupa. Ne sowa keyawa ta:pa. Koteyewi nano
ketea napolo timinisewa na:tewi nano ketea sopoke napolo tiye ha:na: iliye

† **3:7** Koteyewi kiwa falasima:pekise tomayewi hawemi tolusumita: inatakeye, aluse eyewi seyakeye.

tima:na:pela: yemiwa keyawa newa hawemi toliyetima.” Aputa: Yoneyewi ilikeye esa: Yesuwa hawemi toliyetikeye.
16 Hawemi toliyetiyapola: hawemi mutula: sinapola: mowa falemi fiyanakamake, meiki fala takalese fa:temi takalese komemi potakamake, Koteyewi Ho Napowa a:nema: tumu amuna inisene epapuluse inapola:, Yesuwemi helepita: papokeye.
17 Potapola: sita:ne ikila emiwa hepene emi selese, “Ewa Nine Ni Sa:keye. Ewa Nine himu hanose sosolo matanepela: epelekeye.” Aluse selapita: topukeye.

4

Yesuyewi Olokeyatela Timita: Seteneyewi Ema Poyawa Wekeye
Make 1:12-13; Luki 4:1-13

1 Yesuwa hano toluyetipela: ha:na:newemi, Seteneyewi Yesuma polumita: Ho Napoyewi Yesuwa moawemi siliye hapakeye.
2 Hanapola: ikila talo pinipe (40) sopolo enewemiwa, ikilawala yopolotelawala Yesu Ewa ma:na:wa ala:pela: hapakeye. Mokopo kutama meina ela: ikila talo pinipe amowa (40) itapa tekamake ewa heneye heneye sosolo meinakeye.
3 Meinise enewemi Seteneyewi Yesu kapo popa:na:pela: poluse selese, “Kewa Kote E Sa:laleke, Keyawa etewa epeteseya tiyapola: Kine napose falawa menetema.”
4 Aputa: Yesuyewi selese, “Aupa. Kote pukawemi momateyawa wekeye. ‘Senayawa napolo elaposekiwa, falawa semetei na:sela: napolo eta: tesemakeye. Napolo elaposekiwa Koteyewi seyawa ta:tiyapitekiwa napolo tesekeye.’ Aluse Kote pukawemi momateyalakeye.” *
5 Aluse selapita: Seteneyewi Yesuwa Yelusaleme sitiwemi siliye hanapola: Kote koane tomo falemi siliye fiyanapola: sita:la: selese,
6 “Kewa Kote E Sa:laleke, Kine kemi peleya: kolemi autetima. Autetiyapita:,

Koteyewi hepene senama ‘Ewa sesema,’
aputa:
Ke onatuwa etewayawa makapesakeye hepene senayewi
tiya:yawa kewa talo tiyapola: elaposakeye.” †

Aluse Kote pukawemi momateyalakeye.
7 Aputa: Yesuyewi selese, “Aupa. Koteyewi solo nowa Kote pukawemi momateyawa wekeye. ‘Kine Piseiki Kotewa kapo popa:na:pela: aupa.’ Aluse Kote pukawemi momateyalakeye.” ‡
8 Aluse selapita: Seteneyewi Yesuwa siliye tokomo sosolo tumu hapakeye. Hanapola: sita:la: kamani kalikalila peleya: kalikalila piseikipela: pota: sita:newana, peleya: sopolo nano ketea hele heneye napolo sopowala, Yesuma waiyakeye.
9 Walose Yesuma selese, “Keyawa newamo elakemi kula:pela: inapola: helema kuniu kula:walopela: nema wapilipitekiwa, nano ketea sopoke epe potoseya keyawa piseikipela: pota: epesita: Kewa apoma:na:keye.”
10 Aputa: Yesuyewi selese, “Setene kewa hamona. Kote pukawemi momateyawa wekeye. ‘Ke Piseikiwa Kotekeye. Kote Ene Ema semetei

* **4:4** Lo 8:3 † **4:6** Kisala Puka 91:11-12 ‡ **4:7** Lo 6:16

wapilipa:. Ewamopela: semetei tiya:pa:.' Aluse Koteyewi pukawemi momateyalakeye." §
11 Aluse Yesuyewi selapita: Setenewa hapakeye. Hanapita: hepene sena
inapola: Yesuwa seselese pota: sita:nekeye.

Kalili Peleya: Emi Yesuyewi Tima:na: Ma:ta: Tiwa Wekeye
Make 1:14-15; Luki 4:14-15; Yone 4:1-3

12 Piseiki Heloteyewi Yonewa tipolo selawapokeye. Yone tipolo
selawapolopita: ta:tapola: Yesuwa peleya: amowa iya:pela:, Kalili peleya:
emi hapakeye.
13 Hanapola: Nasalete koamesa: eniya:newa iya:pela: hanapola:,
Kapaneame taunewemi enekeye. Aputa: hano Kalili hano hawe Sepulane
sena maya peleya:wala, Nafatali sena maya peleya:wala peleya: emi
Kapaneame taune tikeye.
14 Enima ela: puwano fa:nemi sepatosene sena Aisaiayewi momateyawa
heteti epalakeye. Aisaiayewi momateyawa wekeye.

15 "Sepulane sena maya peleya: emiwana,
Nafatali sena maya peleya: emiwana,
hano Yotane satepela: emiwana, Kalili peleya: emiwana,
Yu senama tela muta sita:nekeye.
16 Amowa yopolotela sita:nekeye.
Yopolotela sita:ne sena kesaleyewi ho:liya sosolo papokeye.
Aputa: kuluseyewi ausuya peleya: emi senala: sita:newa,
ikilale okemi ho:lulusene epapuluse ho:liya semetei ho:lulukeye." *

Aluse momateyawa heteti epalakeye.
17 Yesuwa Kapaneame taunewemi hapa ikila emiwa Eyawa nano ketea
timinisewa ma:ta: tikeye. Ma:ta: tiyapola: se tiye kinise, "Kote Piseikipela:
epesene ikilawa hetetikeye. Hetetinase kiyawa mane olokeyatelawa
iya:pela: Ema sita:pesena:pela: ke iya:ta:pa:," au seyakeye.

Sena Pinipema Yesuyewi Selese, "Newamo Kulu Mina," Au Seyawa Wekeye
Make 1:16-20; Luki 5:1-11

18 Yesuwa hano Kalili hawe hanapola: potakamake Saimone ene e ma:e
A:nitulu a:ko: papokeye. Aputa: Saimone ene unuwa nowa Pitakeye.
Ene ewala, ene e ma:e A:nituluwala a:tawi tima:na: tisewa ewalo pisinisi
timinisekeye. Timinise sita:la:, a:tewi ewalo tima:na:pela: hawemi nete
tikiwalopita:, papokeye.
19 Alake Yesuyewi a:ma selese, "Newa kulu mina. Newalapulu kulu
inisaleke ka:tawa ewalo tisene epapuluse sena kesale Newemi mina:na:wa
silimita:, neyewi ka:ko: ta:pelekeye."
20 Aluse selapita: eli netewa ela:pe kipila iya:pela:, a:ko: Yesu kulu
hapakeye.
21 Kolotea hanapola: Yesuyewi potakamake sena elipei nowa sita-
lapitekiwa papokeye. Papowa Sepetiyewi e sa:le elipei, nowa Yemese
nowa ene e ma:e Yone, a:ko: inawalapulu potuwemi sita:la:, nete pitia
tupiya:sela: sitalapita: papokeye. Potapola: a:ko: minite Yesuyewi
holakeye.

---

§ **4:10** Lo 6:13 * **4:16** Aisaia 9:1-2

22 Hopita: ela:pe kipila a:tewi inawana, potuwana, iya:pela:, eli a:ko: Yesu kulu hapakeye.

Sena Kesalela:wa Nakola Towaya Yesuyewi Fala:wayawa Wekeye
Make 3:7-12; Luki 6:17-19

23 Kalili peleya: koamesa: sopolo Yesuwa sila:sela: ela:, Yu senayewi kekenesene koane sopolo Kote solo napowa se tiye kinise, Kote Piseikipela: enewa se tiye mikeye. Se tiye kinise sena kesalela: nakola sosolo telawala nakola kolotea telawala, nakola towaya kalikalila sopoke Yesuyewi fala:wayakeye.

24 Yesuyewi sena kesale nakola towayawa fala:walopita: Silia senayewi ta:tapola: Yesu enewemi senala: nakola towaya sopoke siliye minakeye. Sena kesalela:wa nakola towaya kalikalila towaya hapawa siliye minakeye. Siliye minawa noka kapo oiya, noka isaneseyewi ho tiyapola:, noka matakolose, noka tomawana, tiya:wala, pa:mo tise olale tela sena sopoke epapuluse nakola towaya hapawa Yesuyewi fala:wayakeye.

25 Epapu fala:walopita: potapola: sena kesale mutayewi Yesuwa pote hanose hapakeye. Hanapola: Kalili peleya: tesekiwala, Teka:polisi peleya: tesekiwala, Yelusaleme sitiwemi tesekiwala, Yutia peleya: tesekiwala, hano Yotane satepela: peleya: nono tesekiwala, sena kesale muta inapola: Yesuwa pote hanose hapakeye.

5

Koteyewi Napola:tesewa Wekeye
Luki 6:20-23

1 Sena kesale muta minawa Yesuyewi potapola:, tokomo tumu fiyanapola: henekeye. Henewanapulu E sena ilipe hanosene inapola: Ewalapulu ilipe ka:la:lopela:la:

2 Yesuyewi ima selese,

3 “Sena kesale iye matanese, ‘Niwa Kote ketea misitiya sitala,’ kiwa epelepa:. Ala sena kesalewa Koteyewi Piseikipela: pota: tesekeye. Potapola: ela: Koteyewi sena kesalewa sela:tapita: iwa epelese sita:tesekeye.

4 Aputa: sena kesale nokamoke ya:pelese sitalapita: Koteyewi iwa hopo selese hopa: tesekeye. Hopa:pela: epapu seila:tapita: iwa epelese sita:tesekeye.

5 Aputa: sena kesaleyawa i mene solo se wapilise eta: seyamake, i mene kolotea meapolose hopola sitalapita:, i peleya: weyamo keteawa potapola: sita:pesita: Koteyewi iwa ta:pele tiyapola: apoyakeye. Ta:pele tiyapola: epapu seila:tapita: iwa epelese sita:tesekeye.

6 Aputa: sena kesale nokamoke menise sita:la: ma:na: nasewana, hawana ma:na:pela: epelesene epapuluse, Kote hekeya matanesewa epapuluse epelese sitalapita:, epelesene sena kesalema Koteyewi hekeya matanesewa ili kinisekeye. Kinapola: epapu seila:tapita: iwa epelese sita:tesekeye.

7 Aputa: sena kesale nokamoke, sena kesale nowama hauwekilise matanesaleke, hauwekilisene sena kesalewa, Koteyewi hauwekilise matanesekeye. Hauwekilise matanepela: epapu seila:tapita:, iwa epelese sita:tesekeye.

8 Aputa: sena kesaleyewi mane olokeyatela matanawa selakolose, napolo sopolo matanesene sena kesaleyewi Kotewa potaposakeye. Popa:na: sena kesalewa Koteyewi epapuluse seila:tapita: iwa epelese sita:tesekeye.

9 Aputa: nowamoke nowama konomonose elapita:, konomonawa itapa
temita: sena kesale nowamoke hekelesaleke, ema Koteyewi selese, ‘Kewa
Nine Salakeye.’ Au selesekeye. Alake sena kesalewa Koteyewi aluse
seila:tapita: iwa epelese sita:tesekeye.
10 Aputa: sena kesale nokamoke Kotewa kulu hanose, hekeya sopolo
timiyanase, iwa sena nowamoke ikomonosaleke, iwa Kote Piseikipela:
pota: tesekeye. Potapola: ela: Koteyewi iwa aluse seila:tapita:, iwa epelese
sita:tesekeye.
11 Alake kiyawa Newamo kulu minanase kima sena nokamoke heni-
pasolose, sanose ikomonose, mokopo palese selesaleke, kiwa Koteyewi
seila:takeye.
12 Epelese sita:latipa:. Epelese sita:la: hepene falemi kiyewi nano ketea
heka napolo sosolo tiye tinase, heneye sosolo epelese sita:latipa:. Alake
puwano fa:nemi senayewi Koteyewi solo kinisene sepatosene senawa
ikomona epapuluse, kiwala aluse ikomopesakeye.” Aluse Yesuyewi
seyakeye.

Yesuyewi Soluwala, Ho:liyawala, Pale Seyawa Wekeye
Make 4:21; Make 9:50; Luki 14:34-35; Luki 11:33

13 Yesuyewi selese, “Nano ketea posuma:pekise solu kepela: tiye ti
tuwapo epapuluse, senayewi nano ketea olokeyatelawa peleya: sopolo
foye tima:pekise soluyewi * kela seleya amunawa kiwakeye. Aputa: solu
noiyawa kotetiyapita:, wa:ke eta: nonosemakeye. Solu noiya itapa mokopo
tiye tiyakamakiwa eta: ilimanapita:, soluwa sotukalesekeye. Sotukaiyawa
sena hanose onatuyewi onanesekeye.
14 Aputa: peleya: weyemi yopolosaleke ikiwapo okemi ho:lulusene
epapu ho:lulusene amunawa kiwakeye. Aputa: koamesa: tokomo tumu
tiwa hokatonase ketea nowamoke eta: o:sulusemakeye.
15 Aputa: senayewi nafa tupa:tapola: tuwapola: paketeyewi eta:
fopulusemakeye. Nafa tupa:tapola: koane telepeyawa ho:lilipita: sena
kesale sopoyawa potosekeye.
16 Nafa tupa:tapola: telepeyawa sosolo ho:lilise ela epapuluse, kiyawa
epapuluse seli timinise sitalapita: sena kesale sopoyawa potosekiwa, kili ki
Ata hepene falemi elakamawa wapilipesakeye,” aluse Yesuyewi seyakeye.

Koteyewi Solo Ele Tuwapowa Yesuyewi Seyawa Wekeye

17 Yesuyewi selese, “Kiyawa matanese, ‘Puwano Koteyewi solo ele
tuwapowala, Koteyewi se tiye kinisene sepatosene senayewi seyawala,
Yesuyewi nanese iya:pa:na:keye.’ Aluse matanepa. Koteyewi solo ele
tuwapowala, sepatosene senayewi seyawala, nanese iya:pa:na:pela:, newa
eta: minamakeye. Koteyewi solo ele tuwapowala, sepatosene senayewi
seyawala semetei kamo ili auma:na:pela:, newa minakeye.
18 Ne solo we heneye selakeye. Hepene falala, peleya: sosolo weyala,
seta: itapa telamake ela ikila emi, Koteyewi solo ele amowana elaposakeye.
Solo ele momateyawa semetei nowana maiya:taposakeye. Aupesakeye
aluse momateyawa, sopoke heneye kamupesakeye.
19 Alanase, sena semetei nowamoke Kote E elewa kolotea semetei
hotolosaleke, ewa Kote Piseikipela: ela emiwa ewa ununama elaposakeye.
Alawamona, senayewi Kote solo ele sopoke ta: tiyapola:, sena nokamoki-
wala ta: timita: se tiye kinapita:, se tiye kina senawa Koteyewi Piseikipela:
pota: enene sena puwanowa Ekeye.

---

* **5:13** Nano ketea ma:na: solu kela nanosekeye. Epapuluse solu nonosene amunawa kiwakeye.

20 Ta:ta:pa:. Ne solo we heneye selakeye. Felesi senayawala, Kote solo ele
walosene senayawala, iyewi ilipe hekeya † matanepela: timinise sita:newa,
kiyewi sitiyetiye hekeya mamatanesaleke kiwa Kote Piseikipela: enene
peleya: emi mahanaposakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Sena Amawa Konomonosewa Yesuyewi Seyawa Wekeye

21 Yesuyewi selese, "Puwano fa:nemi kili tilila kouwa meima seyawa
sele inapola: kiyawala topukeye. Topuwa wekeye. 'Sena kumita: sanapa.
Sena nowa keyawa sana kulusaleke, Kewa kotopela: falasipesakeye.' Aluse
sepapolakeye. ‡
22 Alawamona, seya kamowa, Neyewi kima solo nowa weyamo selakeye.
Sena nowamoke ene sena e manama konomonosaleke, ewa falasimita:
kotosene koawemi kotopesakeye. Aputa: sena nowamoke ene sena
e manama konomonose sikapo henipasolosaleke, Yelusaleme sitiwemi
kotosene mou ta:tapola: sena sosoyewi hekemita: siliye hanaposakeye.
Alawamona, sena nowamoke ene sena e manama ikomonose konomonose
selese, 'Kewa nanano telakeye.' Aluse selesaleke, sena amowa heo peleya:
tei wa:la hamonapesakeye.
23 Alanase, ikiwapo nowemi Kotema nano ketea mokopo kinakamokiwa
keyawa matanese, 'Ne sena mana nema mapolose elakeye.' Aluse
matanepela:
24 Kotema nano ketea mokopo miya:na:wa seta: mimake mosote
tepolowemi tiye tiyapola: keyawa Kine mana kema mapoyawa puwano
tiya: hapopola: itapa tepa:se ha:na:pa:. Hanapola: ka:lipe tiya: hapopola:
iya:pela: mene inise nano ketea mokopo miya:na:pela: tiye tiwa kina:pa:.
25 Aputa: sena nowamoke kema selesaleke, 'Keyawa newa apipa:.'
Aluse kewa kotoma:na:pela: isu hanose sita:la:, keyawa ema mapoyawa
iya:ta:pa:. Iya:pela: api kinapola:, ka:tawa ka:lipe nano ketea olokey-
atelawa iya:ta:pa:. Maiya:tesaleke kotoma:na: ikila emiwa kotosene mou
ta:tapola: senayewi ta:le tima kewa walose selese, 'Sena amowa tipolo
selawata:pa:.'
26 Au selapita: kema api kina:pa: e seyawa iliyetiye makinisaleke, kewa
tipolo selawapowa masilikepilaposakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Senayewi Kesale Iwei Tisewa Yesuyewi Se Tiye Miwa Wekeye

27 Yesuyewi selese, "Ketea puwano seyawa kiyawa topukeye. Topuwa
wekeye 'Sena kesale tili kiyawa iwei tiyapa.' Aluse seyalapokeye. §
28 Alawamona, seya kamona Neyawa solo nowa weyamo selakeye.
Senayewi kesale potosekiwa himu hanose, 'Kesale amowa iwei timana,'
esa: matana kamoke ela: kesale amowa himuyewi atu tisekeye.
29 Alake ke si iliyewi nano ketea olokeyatelawa timita: sutapitekiwa, siwa
tukutiye sotukepila:pa:. Si kolotea semeteiyewi ke toma sopoke heo peleya:
emi siliye ha:na:pekitise, si kolotea semeteiwa tukuyetisaleke ililakeye.
30 Aputa: ke tiya: iliyewi olokeyatela timinisaleke tiya:le amowa na
tiye iya:ta:pa:. Tiya:le iliyewi toma sopoke sukulutiye heo peleya: emi
siliye ha:na:pekitise, tiya: semeteiwa na tiye iya:ta:pa: ililakeye." Aluse
Yesuyewi seyakeye.

Senayewi Kesale Iya:tesewa Yesuyewi Seyawa Wekeye
Ma:tiu 19:9; Make 10:11-12; Luki 16:18

† **5:20** Senayewi popita: Felesi senayewi hekeyawamunuse sita:ne kamona iwa sena himu elipei sita:la:, iwa i kene solo se matanepela: sita:nekeye. ‡ **5:21** Mene Sili Puka 20:13; Mene Sili Puka 21:12 § **5:27** Mene Sili Puka 20:14

31 Yesuyewi selese, “Ketea puwano se tiye miwa wekeye. ‘Senayewi ene
ekewa iya:peyawa sena sopoyewi potapola: matanemita: kesalema sawi
momate tiye kinise, “Kewa iya:takeye.” Aluse sawi momate tiye kina:pa:.’
Aluse se tiye minapokeye. *
32 Se tiye mini kamona Neyawa kima solo nowa weyamo selakeye.
Senayewi ene kesale tiwa sena nowanapulu mokopo mahanosaleke kemi,
iya:tesaleke senayewi olokeyatela timinikeye. Kesale iya:peyawa sena
nowamoke tisaleke Koteyewi potapola: matanese, ‘Kesale amowa sena
elakemi hanosene kesalekeye. Aputa: senayewi kesalewa atu tisekeye.’
Aluse Koteyewi matanesekeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

“Hekila Esawa Selapa,” Aluse Yesuyewi Seyawa Wekeye

33 Yesuyewi selese, “Wa:ke, puwano fa:nemi kili tilila kouwa meima
seyawa sele inapola: kiyawala topukeye. Topuwa wekeye. ‘Keyawa
tima:na: sita:la:posakeye, aluse sepapola: seyawa iya:tapa. Piseikiyewi
popita: keyawa sepapola: selese auma:na: seyawa heneye aupa:,’ aluse
sepapolakeye. †
34 Alawamona, tilila kouwa meiyewi seya kamunuse, Neyawa kima solo
nowa we selakeye. Ketea nowa selapola: hekilapa. Hepene falemi Kote
Piseikipela: sea sosolo helanase, hepene fala selapola: hekilapa.
35 Aputa: Kote Ene Ewa hepene falemi hela:, peleya: sosolo we Eyewi
onatuyewi onapela: helanase, peleya: sosolo weyala, selapola: hekilapa.
Aputa: Yelusaleme sitiwala selapola: hekilapa. Ko:yawemiye, Yelusaleme
sitiwa Piseiki Sosoyewi sitikeye.
36 Aputa: kiyawa piseiwala selapola: hekilapa. Ko:yawemiye, pisei fawa
ulawala, yopoyawala, kili senayawa eta: apolosemakeye.
37 Alake Ehema:na: matanese heneye Ehepa:. Auma:na:ma matane-
sekiwa heneye auma:na:makeye epa:. Ko:yawemiye, nano ketea nowa
selapola: hekilase sopoke mouwa Setenekeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Heka Tiyapa Yesuyewi Seyawa Wekeye
Luki 6:29-30

38 Yesuyewi selese, “Nano ketea puwano seyawa kiyawa topukeye.
Topuwa wekeye. ‘Senayewi ke siwa sanose kowa:tesaleke, ewala siwa
koyetimita: sanose heka tiya:pa:. Senayewi kewa meakemi sanose peka
tukuyetisaleke, ewala peka tukuyetimita: keyawa heka sana:pa:.’ Aluse
seyawa kiyawa topukeye. ‡
39 Alawamona, iyewi seya kamo Neyawa kima solo nowa weyamo
selakeye. Sena olokeyatelayewi kewa ikomonosaleke keyawa ema heka
ikomopa. Senayewi kewa meapo papo iliwemi sanosaleke, keyawa heka
eta: sanamake meapo papo hukalo tapowala samita: walopa:.
40 Aputa: kotosene mou ta:tesene senayewi ta:pita: sena olokeyatelayewi
kema kotopela: selesaleke, ‘Ke sao seti kalawa nema tine.’ Au selapita: sao
kalawa ema kinise, sao kala napolo nowana ema kina:pa:.
41 Aputa: kamani senayewi kema penanose selese, ‘Keyawa nano ketea
pa kemi mokopo tiyapola: hamona.’ Au selapitekiwa keyawa epelese ewa
seselese pamawemiwana mokopo tiyapola: ha:na:pa:.
42 Alake senayewi kema nano ketea ta:potosaleke, keyawa kina:pa:.
Senayewi kema ketea mosote kina:pa:saleke kina:pa:. Eta: auma:na:ma
selapa.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

---

* **5:31** Lo 24:1 † **5:33** Lefitikase 19:12; Napa 30:2; Lo 23:21 ‡ **5:38** Mene Sili Puka 21:24; Lefitikase 24:20; Lo 19:21

"Senayewi Kewa Ikomonosaleke Keyawa Ema Himu Hapa Matanepa:." Aluse Yesuyewi Seyawa Wekeye

Luki 6:27-28; Luki 6:32-36

43 Yesuyewi selese, "Ketea puwano seyawa kiyawa topukeye. Topuwa wekeye. 'Sena manayewi kema himu hapa matanesaleke keyawala ema himu hapa matanepa:. Senayewi kema mapolosaleke keyawala ewa mapolopa:.' Aluse puwano seyalapokeye. §

44 Alawamona, seya kamona Neyewi kima solo nowa we selakeye. Sena nowamoke Kewa ikomonosaleke, keyawa ema himu hapa matanepa:. Ewa Koteyewi sesemita: kulukulupa:.

45 Ewa matanepela: kulukulula:sela: ela:, kiyewi ki Ata hepene falemi elakamoke ketea tisene aluse, kiwa Ene sala amunatese aluse timiyanakeye. Alake sena olokeyatelayewi peleya: emiwana, sena napoyawa peleya: emiwana, iyawa sopoke peleya: emi ikilale okemi ho:lilimita:, Koteyewi ikilale oka kinisekeye. Aputa: hema senawala, henela senawala, iyawa sopoke peleya: emi hawa minite Koteyewi kinisekeye.

46 Sena manayewi kewa himu hapa matanesaleke, keyawala ewa heka himu hapa matanema:na:pela:, 'Koteyewi nema ketea heka elaposakeye.' Aluse matanesewa ililapa? Aupa, eta: ilimanakeye. Keyawa heka himu hapa matanepela: elapita:, kewa takese tisene sena ela epapula elakeye. Sena olokeyatelayewi matana epapuluse alawamona kiyawa aluse matanekeye. Aputa: kiyawa sena manawana matanesekiwa kemi, sena nokala himu hapa matanepa:.

47 Keyawa kine sena i amowa semetei napola:tese, sena nowa pote iya:tese kepoliyetisaleke ililapa? Aupa, amowa eta: ilimanakeye. Keyawa Kine sena i semeteima napola:tese, sena nowa pote iya:tese kepoliyetise elaleke, kewa mokopo sena ela epapuluse elakeye.

48 Alake keyawa ki Ata hepene falemi elakamoke seli ela: sena kesale sopoke himu hapa matana hanosene epapuluse, kewala seli ela:, sena kesale sopoke himu hapa matanepa:." Aluse Yesuyewi seyakeye.

6

"Sena Matana Elipei Epesita:ya Amunuse Kiwa Sitalatepa." Aluse Yesuyewi Seyawa Wekeye

1 Yesuyewi selese, "Keyawa Kotema kulu hanosene tisewa sena sopoyewi potapola: kewa solo se wapilimita: timinipa. Keyawa kine mene solo se wapilise tekamunuse timinipa. Keyawa Kotema kulu hanosene elakamoke timinise, sena sopoke pota: kewa solo se wapilimita: timinisaleke, keyawa ki Ata hepene falemi elakamoke kema ketea heka miya:na:pela: elawamona, keyawa Kine ela: ekamoke, keyawa ketea heka sinisekeye.

2 Alake sena ketea misitiya elakamowa keyawa potapola: ketea kina ikila emi, o:sulu kina:pa:. Sena sopoyewi potapola: kewa solo se wapilimita:, sena sopolo sikapo kinapa. Sena sopolo sikapo kinisene epapuluse, sena matana elipei matanepela: elakamoke * aluse ketea kinisekeye. Iyewi ketea kinisewa Yu senayewi kekenesene koawana, isu sosowala, ketea kinisekeye. Epapu ketea kinapita:, senayewi potapola: wapilise, 'Eyewi ketea sosolo kinatakeye.' Alake Neyewi kima heneye selakeye. E selesaleke, senayewi ene mane potapola: wapilise ketea heka ili epe tiseya akeye.

---

§ **5:43** Lefitikase 19:18 * **6:2** Sena matana elipei enewa noka Felesi senakeye.

3 Alawamona, sena ketea misitiya enewa keyawa ketea kinise, o:sulu
kina:pa:. † Sena nokamoke popa:pekise, iwa sikapo kinapa. Aputa: sena
nokamoke ta:pa:pekise, selapa.
4 O:sulu kinisene aluse kina:pa:. Ikila emiwa, keyawa mupapola:la:
timiyawa keyawa ki Ata hepene falemi elakamoke potosekiwa Eyawa kewa
seila:taposakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Kulukulusewa Wekeye
Luki 11:2-4

5 Yesuyewi selese, "Keyawa kulukulusekiwa sena matana elipei elakamo
kulukulusewa ta:tapola:, aluse kulu hanose kulukulupa. Sena nowamoke
isu kiwemi ela: kulukuluse, apula: sena nowamoke Yu senayewi keke-
nesene koawemi sena sopoke ta:pita: kulukuluse e sekeye. Aputa:, sena
sopoyewi potosekiwa selese, 'Ewa sena napokeye.' Alake Neyawa kima
heneye selakeye. E selesaleke senayewi ketea heka ili epe tiseya akeye.
6 Alawamona, keyawa kulukulusekiwa keyawa kine koane kinapotane
hanapola: isu tenamowa etapela: ela:, kulukulupa:. Keyawa kinapotane
kulukulula:sela: ela:, kine ki Ata senayawa eta: popa:na: telamawa o:sulu
kelapita: Ema kulukulupa:. Kulukulusewa kine ki Atayewi ta:tapola: kewa
seila:taposakeye.
7 Mokopo senayewi kulukulusene epapuluse, keyawa kulu hanose
kulukulupa. Mokopo senayewi matanese, 'Sosolo kulukulupita: Koteyewi
ta:taposakeye.' Aluse matanese, iyewi solo sosolo sutuse solo senatoye
hanose kulukulusekeye.
8 Iyewi kulukulusene epapuluse, keyawa kulu hanose kulukulupa.
Ko:yawemiye, keyawa ketea ili eta: tiye timawana, matana eta: ilima
telawala, keyawa seta: kulukuluma ela:, kine ki Ata hepene falemi
elakamoke puwano matane tiye elakeye.
9 Alake kiyawa kulukulusekiwa weyamu kulukulupa:.

'Nini Ata. Kewa nini Ata hepene falemi elakeye.
Ke unuwa heneye sosolo pa:ta napolo sopowa puwano putumita:
matanekeye.
10 Sena sopoyewi matanawa Kewa piseikipela: epesita: matanekeye.
Hepene falemi keyawa kine matana alusene epapuluse, peleya:
weyemiwana aumita: matanekeye.
11 Napu ketea ma:na:wa napu yemi maita:, iliyetiye kina:pa:.
12 Sena nowamoke nima ikomonosaleke,
niyewi heka ikomonosewa iya:pela: kepoliyetiyapita: potapola:,
niyewi olokeyatelawala, Keyawa iya:pela: kepoliyetiya:pa:.
13 Niwa kapo popa:na: mina:pekise Keyawa niwa pota: elatipa:.
Seteneyewi niwa poluma:pekise niwa heleye tiya:pa:.'

Aluse kulukulupa:.
14 Alake senayewi kema olokeyatela timiyawa, keyawa heka eta:
ikomonomake iya:tapita:, keyawa ki Ata hepene falemi elakamoke ke
olokeyatelawala iya:pa:na:keye.
15 Alawamona, senayewi kema olokeyatela timiyawa, keyawa heka
ikomonosewa maiya:tasaleke, ke olokeyatelawala, ki Ata hepene falemi
elakamoke maiya:taposakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

† **6:3** O:sulu kinakamake pisini solopela:la: weyamu momateyakeye. Keyewi kine tiya: hukaloyewi, kine tiya: iliyewi ketea kinaka popa:pekise o:sulu kina:pa:, aluse momateyakeye.

Koteyewi Epelemita: Ketea Nasewa Ala:tesewa Wekeye

16 Yesuyewi selese, “Ketea nasewa alesekiwa ‡ sena matana elipei
sita:neyawa ala:sene amunuse, keyawa aluse ala:pa. Ili sipupa:wa
epeyawa itapa sita:la:, ili ketea nasewa ala:pewa, sena sopoyewi matane-
mita:, meinise kelese sita:tesekeye. Meinise kelese sita:newa sena sopoy-
awa potapola: wapilipitekiwa, alake, Neyewi kima heneye selakeye. Iyewi
ketea heka ili epe tiseya akeye.
17 Alawamona, keyawa Koteyewi epelemita: ketea nasewa ala:pela:la:,
sena sopoyewi matanema:pekise, kine sipupa:wa hetetiyapola:, pisei fano
saleoyewi sululupa:.
18 Sululupela: sena sopoyewi popa:pekise o:sulu ketea nasewa alepita:,
keyawa mupapola:la: ala:pewa keyawa ki Ata Ene semeteiyewi potosekeye.
Potapola: Eyawa kewa seila:taposakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Hepene Falemi Ketea Himu Hapa Amowa Tiye Timita: Yesuyewi Seyawa Wekeye

Luki 12:33-36

19 Yesuyewi selese, “Peleya: weyemi ketea himu hapa tiye tiwa
nowa wamenesekeye. Nowa wanapoyewi nasolosekeye. Nowa atu
tisene senayewi koane isu tenamo etaiyawala, koloyetiye atu tisekeye.
Auma:pekise peleya: weyemi keteawa himu hanose tiye tiyapa.
20 Alawamona, keyewi ketea himu hapa amowa hepene falemi tiye
timita: timinipa:. Hepene falemi ketea tiye tiwa sena nowamoke
eta: atu tisemakeye. Wanapoyawala eta: nasolosemakeye. Apula:,
wamenesekiwala eta: wamenesemakeye.
21 Alake keyawa peleya: weyemi keteawa himu hanose kekene-
pela: tiye tiyapola: elapitekiwa peleya: weyamo keteawa semetei
matanema:na:pela:. Aputa: hepene falemi ketea himu hapa amowa
kekenepela: tiye tiyapola: elapita: hepene falemi ketea tiye tiwa semetei
matanepela: elaposakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

“Ke Tomayewi Nafa Amunawa Kine Sikeye,” Au Seyawa Wekeye

Luki 11:34-36

22 Yesuyewi selese, “Ke tomayewi nafa amunawa kine sikeye. Ke
siyewi ketea sopoke seli potapola: takalese elapita: kine tomawa ho:lilise
elaposakeye.
23 Alawamona ke siwa koyetiye ela:, ke tomawana, yopoloyetiye ela-
posakeye. Yopoloyetinase ho:liya enewa yopoyayawa foye tiyaposakeye.
Foye tiyapita: yopoyaye solopesakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

“Peleya: Weyamo Keteawa Matanepa.” Aluse Yesuyewi Seyawa Wekeye

Luki 16:13; Luki 12:22-31

24 Yesuyewi selese, “Sena yesila elipeipela: tima:na: tisene sena
semeteiyawa eta: tisemakeye. Sena tima:na: tisene semeteiyawa sena
yesila elipeipela: tisekiwa, nowama epelese tise, nowama mapolose tiya-
posakeye. Alusene amunuse senayewi Kotepela: matanepela: tisewana,
mowenipela: matanepela: tisewana, elipe tiyakamakiwa eta: ilimanakeye.
25 Alake Neyewi solo we kema selakeye. Kewa a pote elawa
hawana, ma:na: nasewana, ketea amopela: sosolo himunama matanepa.
Ipa:towane sita:pesa:pekise sao kalawa, sososlo himunama matanepa.
Heiyato a elekiwa ma:na: nasene semetei kama? Tomawemi sao kalesene
semetei kama? Alamakeye.

---

‡ **6:16** Ikila nokemi senayewi Kotema kulukuluma:na:pela: ketea nasewa alepela:la: aluse kulukulusekeye.

26 A:nema: fa:nano sitalaka pota:pa:. A:nema:yawa ma:na: nasewa eta: kelesemakeye. Witi fo kenepita: a:nema:yewi eta: nasolosemakeye. Witi fo sikape napose koane eta: tiye tisemakeye. Eta: tiye timanase a:nema:ma ki Ata hepene falemi elakamoke ma:na: nasewa kinakeye. A:nema:ma kinisenase senamawana eta: miya:na: telamanapa? Henekeye. Senawa Ene kinisene sosolo matanepela: kinaposakeye.
27 Aputa: senayawa ene himu matanayawa, 'Newa kuma:na:wa mapolokeye.' Aluse himunama elapitekiwa, ewa kuma:na: opo tuwapowa sitiye tiyaposapa? Alamakeye, masitipesakeye.
28 Aputa: sao tima:na:pela: himunama elatepa. Falafalawa matanepa:. Falafalawa sopoma:na:pelekiwa falafalayewi ilipe kemi tima:na: tisena? Alusemakeye, tima:na: eta: tisemakeye. Falafalayewi sao keyawa tiyapola: tupulusena? Alusemakeye, falafalayewi ene matana eta: timinisemakeye.
29 Ta:ta:pa:. Puwano fa:nemi, Solomone sena sosolo piseikipela: ela:, ene sao napolo kalesekeye. Solomoneyewi sao kalawa napolo kamona, mei waine fowa hele heneye napokeye.
30 Aputa: hutiya sopopela: enewa Koteyewi napola:tesekeye. Napola:pita: hutiya napu sopopela: elaka, kolotea sikape teiyewi kilikamakiwa ya:te tesekeye. Ya:te tela, opo koloteawemi sopopela: sita:ne kamona, Koteyewi pote tesekeye. Koteyewi hutiya potapola: ela epapuluse, ke sawa itapama:pekise, Koteyewi kewa aluse pota: elakeye. Koteyewi kewa pota: ela kamona, keyawa Kotema matanayewi semetei kolotea matanekeye.
31 Koteyewi kiwa pota: elanase weyamu matanepa, 'Ma:na: nasewa kami tima:na:ne? Hawa kami wa:pa:na:ne? Sao itapalapita: kami tima:na:ne?' Aluse, himunama sosolo matanepa.
32 Aputa: mokopo senayewi ikiwapo sopoke ma:na: nasewana, saowala, sosolo matana iliyewi matanesekeye. Aputa: ma:na: nasewana, sao kama:na:wana, kotetiyapita: tima:na:wa ki Ata hepene falemi elakamoke matanesekeye.
33 Alawamona, keyawa puwano Koteyewi Piseikipela: pota: epesita: matanepa:. Kotewa hekeya ela epapuluse hekeya elaposekiwa matana iliyewi epapu matanepa:. Epapu matanepela: elapitekiwa ma:na: nasewana, saowala, iliyetiye tiyaposakeye.
34 Alanase, eliwemi auma:na:wa eliwemi kemi matanepa:. Napu matanepa. Napu hililawa napu ikila akeye. Eli hililawa eliwemi ikila akeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

7

"Sena Nowa Akowa Tese Selapa," Yesuyewi Au Seyawa Wekeye
Luki 6:37-38; Luki 6:41-42

1 Yesuyewi selese, "Keyawa sena nowa kolotea temita: akowa tese selese, 'Ewa olokeyatela elakeye. Newa napolo elakeye. Ewa ela epapuluse newa maelakeye.' Au selapa. Ma au selesaleke sena nokamokiwala, Koteyawala, kema aluse maselaposakeye.
2 Keyawa sena nowa epapu kolotea meapolose akowa tese selapitekiwa, Koteyawa kewala epapu kolotea meapolose selaposakeye. Aputa: ke sowa takalese kina epapuluse, kema Kotewala, epapuluse takalese kema kinaposakeye.
3 Keyawa kine ke ma:e siwemi nano ketea funu kolotea epeya keyawa potose kemi, keyawa kine siwemi nano ketea i sosolo epeya, ko:lupita: pote iya:ta:?

4-5 Pote iya:pela: kemi kine ke ma:ema selese, ‘Ke siwemi nano ketea funu kolotea epeya, neyewi tiyapola: iya:pa:na:keye.’ Aluse selesaleke kewa sena matana elipei elakeye. Puwano keyawa kine siwemi nano ketea i sosolo epeya tiyapola: iya:ta:pa:. Iya:pela: itapa tepela:, kine ke ma:e siwemi nano ketea funu kolotea epeya tiyapola: iya:pa:na:pela: kelekamakewa keyawa kine siyewi ili napolo potaposakeye.

6 Aputa: Kotema nano ketea mokopo miya:na:wa kasolo ima kinapa. Aputa: kopolo inapita: kopolo minitapo kemi, kapowa tikipelapa. Tikipelesaleke kapowa kopoyewi onapela: ela:, itipaiyawemi mutule sinapola:, kewa alu tiye inise sano tiye tuwapola: naposakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Kulukulusewa Wekeye
Luki 11:9-13

7 Yesuyewi selese, “Nano ketea tima:na:pela: Kotema kulukulupa:. Kulukulupitekiwa Koteyewi kema kinaposakeye. Siyewi popa:na:pela: kelepa:. Kelesaleke kelese potose tiyaposakeye. Isu tenamo kolo timita: kotokotopa:. Kotokotopita: Koteyewi kolo tiyaposakeye.

8 Alake nano ketea tima:na:pela: Kotema kulukulupita: tiyaposakeye. Nano ketea popa:na:pela: siyewi kelesaleke kelese potaposakeye. Keyawa isu tenamowemi kotokotosaleke, Koteyewi kolo tiyaposakeye.

9 Aputa: keyawa kine salayewi selese, ‘Ni Ata, newa ma:ne tine.’ Au selapitekiwa keyawa kine salama etewa miya:na:na? Alusemakeye, etewa kinisemakeye.

10 Aputa: salayewi selese, ‘Newa ewalo tine.’ Au selapitekiwa keyawa ema heseke miya:na:na? Alusemakeye, heseke kinisemakeye.

11 Alake ke matana olokeyatela kamona ke salama nano ketea napolo kinisekeye. Kina epapuluse, ki Ata hepene falemi elakamokiwala, kiyewi ketea tine e seyawa sena kesalema ki Atayewi nano ketea hele heneye napowa kinaposakeye.

12 Alake sena nowamoke kewa aumita: keye matanese, keyawala sena nowama aupa:. Alake heka alusene sowa Moseseyewi solo elewala, sepatosene senayewi seyawala, solo mouwa semetei kalakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Isu Tenamo Sosolo Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Luki 13:24

13 Yesuyewi selese, “Falasisene peleya: isu ki pawemi sena ha:na:na:wa eta: temekelesemakeye. Eta: temekelemake sena muta isu ki emi hanosekeye. Alawamona, kewa ha:na:na:pelekiwa isu tenamo teleya emi ha:na:pa:.

14 Teleya:nase temekelese hokolose musuluyetiye kokolo kao tesene peleya: emi hanaposakeye. Isu tenamo koloteanase sena mutamayewi kelese potapola: hanosekeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

I Fo Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Luki 6:43-44

15 Yesuyewi selese, “Mokopo sepatosene senayewi Kote solo se tiye kinisene sepatosene sena amunatese se tiye kinisekeye. Ili sowa kiyawa ta:tapele esa:, mokopo sele inise selaposakeye. Alake mokopo sepatosene sena amone esa:, seli pota:pa:. Mowa kasolo tikape tela mokopo a:pele sipi amuna menetepela: sitalapela: esa:, seli potapola: tipipelepa:.

16 ‘Kote solo se tiye kinisene sena tesekiwalo?’ Aluse takalese matanepa:se, eyewi tima:na: tisewa potapola: tipipelepa:. Senayewi

tima:na: tisewa, mei fo epapulakeye. Mei napeiwemi mei kalipe fo watula sutusemakeye. Aputa: mei onawa i kalu fo watula sutusemakeye.
17 Alake, i napoyawa fo napolo sopolo watosekeye. I olokeyatelayewi fo olokeyatela sopolo watosekeye.
18 I napoyawa fo olokeyatela eta: helesemakeye. Aputa: i olokeyatelayewi fo napolo eta: helesemakeye.
19 Iyewi fo napolo eta: watesemawa, senayewi kene tiye iya:pela:, teiyewi wa:mita: kilisekeye.
20 Alake mokopo kote solo se tiye kinisene sena amuna menetepela: timinisaleke pota:pa:. Potapola: matanese, 'Ewa Koteyewi solo se tiye kinisene senamakeye.' Aluse matanepa:." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Sena Amawa Yesuyewi Selese, "Newa Iya:pela: Hamona."
Luki 13:25-27

21 Yesuyewi selese, "Sena nokamoke Nema selaposa, 'Piseiki, Piseikio,' aluse tomayewi holosene senawa Kote Ene Piseikipela: pota: elakemiwa sena alapulu mapapesakeye. Alawamona neyewi ni Ata hepene falemi elakamoke matana kulu hanose tisene sena kesale amowa, iwa semetei papesakeye.
22 Kotoma:na: ikila emi sena kesale mutayewi Nema selaposa, 'Piseiki, Piseikio, Ke unuwa solomita:, Kote sowa niyewi ta:tapola: sowa se tiye mikeye. Niyewi Ke unuwa selapola: isanesema iya:pela: hamonapita:, iwa hapakeye. Kewa unuwapowa sosonase niyawa penana:pela: timinisaleke, sena nokamoke potapola: howa hapakeye.'
23 Apula: Neyewi selese, 'Kiwa Neyawa eta: potesemakeye. Kiwa sena olokeyatelanase Newa iya:pela: kiwa hamona,' au selaposakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Sena Elipeiyewi Koane Elipei Tiwa Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Luki 6:47-49

24 Yesuyewi selese, "Senayewi seli matanepela: etewawemi koane tiwa penana:pela: ela epapuluse, Ne solo ta: tiyapola: kulu hanose senawa aluse tesekeye.
25 Koane tiwemi alopo hawanapulu sosolo inise, hano hakene hanose, etewa emi koane tinase tukutiye eta: hanosemakeye.
26 Aputa: sena seli eta: matanamake peleya: sipitouwemi koane tili ela epapuluse, Ne solo ta: tiyapola: eta: kulu hanosema iya:peya senawa aluse tesekeye.
27 Koane tiwemi hawa sosolo alopowalapulu sosolo inisekiwa, hano hakene hanosekeye. Hanose koane peleya: sipitouwemi tiwa tukutiye hanose sosolo apulusekeye," aluse Yesuyewi seyakeye.
28 Sowa se tiye kinapola: kotetiyapita: sena kesale mutayewi ta:tapola: himunama tese howa hapakeye.
29 Ko:yawemiye, Kote solo ele walosene senayewi se tiye kina epapuluse Yesuyewi epapuluse se tiye mimakeye. Eyawa penana:pela: se tiye kinapita: ta:tapola:, "Sowa eta: fesamoma:na: telamanakeye." Aluse sena kesale howa hapakeye.

8

Sena Wakapila Tela Yesuyewi Fala:pewa Wekeye
Make 1:40-45; Luki 5:12-16

1 Yesuwa tokomo tumu fiyanapola: mene inapita:, sena kesale mutayewi Eyewi tima:na: tisewa pote hanose hapakeye.

2 Pota: hanose hanapola: sena wakapila tela Yesu enewemi inise, kuniu
kula:walopela: hela: selese, “Piseiki, Keyawa newa itapa tepa:se Kote
sikapowemi hili temita: epelesekiwalao, epelepele?”
3 Aputa: Yesuyewi Ene tiya:wa tili tiyapola: sena amowa kesalese selese,
“Henekeye, Newa epelekeye. Kewa nakolawa itapa tema. Napuwa kewa
Kote sikapowemi hili tekeye.” Au selakamake sena wakapila telawa ela:pe
kipila fala:pekeye.
4 Itapa tepita: potapola: Yesuyewi selese, “Kewa fala:pewa sena
nokamawa selapa. Pilisiti sena elakemiwa hanapola:, ke toma wakapila
tela fala:pewa pilisiti senama walopa:. Walopela:, Moseseyewi solo ele
sepapoyewi aupa: au seyawa kulu hanose, nano ketea mokopo Kotema
aluse kina:pa:. * Kewa fala:pewa sena kesale sopoyewi potapola:
matanemita: aluse kina:pa:.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Sena Ta:le Ti Yesilayewi Tima:na: Tisene Sena Nakola Yesuyewi Fala:pewa Wekeye

Luki 7:1-10

5 Yesuwa hanapola: Kapaneame taunewemi inapita:, Lome sena ta:le ti
yesila inapola: Yesuma selese,
6 “Sena sosolo, ne tima:na: tisene sena nakola sosolo tese oiya ilima tela,
toma pa:mo tise sosowane tese koane ka:pelalakeye.”
7 Aputa: Yesuyewi selese, “Newa Nine inise ewa fala:pa:na:keye.”
8 Aputa: Lome sena ta:le ti yesilayewi mene selese, “Piseiki, newa sena
koloteanase Kewa sena sosonase nenipe eta: ilimakeye. Alanase ne koane
Kewa inakamakiwa eta: ilimanakeye. Kewa sena nakola ka:pela:la eta:
hapamake weyemi ela:, sena nakolawa fala:pa e sema. Keyawa fala:pa
aputa: ne tima:na: tisene sena nakolawa fala:pesakeye.
9 Aputa: newamo pota: ela senayewi nema timinima e selapita: neyawa
timinisekeye. Aputa: neyewi sena pota: tesema hamonapita: ewa
hanosekeye. Mina selapita: ewa inisekeye. Neyewi tima:na: tisene senama
timinima e selapita:, eyawa timinisekeye. Neyewi alusene amunuse,
keyawala sena nakolawa fala:masaleke, ewa fala:pesakeye.”
10 Aputa: sowa Yesuyewi ta:tapola: howa hapakeye. Howa hanose pote
hanose mina sena kesalema selese, “Neyewi kima heneye selakeye. Lome
sena ta:le ti yesila amowa Yu senamakeye. Yu senama tela elakamoke
Nema matana semetei matana epapuluse Isolaiya peleya: Yu sena
nowamoke Nema epapuluse matana semetei eta: matanesemanakeye.
11 Ta:ta:pa:. Kote Piseikipela: ela peleya: emi Epalahamewana,
Aisakewala, Yakopewala, iwalapulu ilipe ka:la:lopela:la: ma:na: napose,
Yu senama telawa muta hanaposakeye. Aputa: opo inisene peleya: tapo
tesekiwala, opo sinisene peleya: tapo tesekiwala, iwa muta inaposakeye.
12 Aputa:, Yu sena kesale Kote Piseikipela: ela peleya: emi ha:na:na:pela:
elawamona, iyawa Nema matana semetei eta: matanamanase, iwa
Koteyewi heneye iya:taposakeye. Yopolotela peleya: emi hamonapesakeye.
Hamonapita: hanapola: emi sita:la:, iwa ya:pelese konomonose meapo
pese kalonanaposakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.
13 Alake Lome sena ta:le ti yesilama Yesuyewi selese, “Kine koane mene
hamona. Keyawa Nema himu semetei matana epapuluse kaluse Neyewi
timiyanakeye.” Aluse sela:pa: tima:na: tisene sena nakolawa fala:pekeye.

---

* **8:4** “Sena ene toma waka:pila telawa itapa telanase a:nema:wana, a:pele sipi sa:wala, sanapola:
satapola: Kotema kina:pa:.” Aluse Moseseyewi seyakeye.

Sena Kesale Muta Nakola Towaya Yesuyewi Fala:pewa Wekeye
Make 1:29-34; Luki 4:38-41

14 Yesuwa hanapola: Pita koane musuluyetiye potakamake, Pita ene
ekele e amawa nakola toma ofolose ka:pelalapita: papokeye.
15 Potapola: kesale amo tiya:wemi Yesuyewi kesakamake, nakola tese
toma ofolawa itapa telakeye. Itapa tepita: potapola:, kesale amowa tesile
fiyanapola: ma:na: nasewa satapola: Yesuma mikeye.
16 Aputa: kolotea elapepela: ka:le nukulukemi, sena kesale muta
isaneseyewi ho tiwa Yesu enewemi sena nokamoke siliye minakeye. Siliye
inapita: isanesema Yesuyewi Ene meatawa semetei sela kamoke isanesewa
iya:pela: hapakeye. Aputa: sena kesale nakola telawala sopoke Yesuyewi
fala:wayakeye.
17 Fala:wayawa a fala:pa:na:no puwano fa:nemi sepatosene sena Aisa-
iayewi momateyakeye. Momateyawa wekeye, “Nini nakola towayawa
sopoke tiyapola: hapakeye.” Aluse momateyawa heteti epalakeye. †

Senayewi Matana Elipei Sita:la: Yesuma Selese, “Kewa Newamo Kulu Ina:pa:,” Au Seyawa Wekeye

18 Sena kesale muta Yesuwalapulu kekenawa Yesuyewi potapola:, Ene
sena ilipe hanosema selese, “Niwa potuwemi tapela: hano Kalili nono
fa:nemi hanakeye.”
19 Aputa: Ewamo enewemi Kote solo ele walosene sena nowa inapola:
Yesuma selese, “Walosene sena, Kewa peleya: sopoke sila:pitekiwa, newa
Kewalapulu na:nipe sila:pesena:keye.”
20 Aputa: sena amowa Yesuyewi ema mene selese, “Mowa kasolo ewa
peleya: uwalokemi enisekeye. A:nema:wa ene aiwemi enisekeye. Iwa
koane enisewa sitalakeye. Alawamona, Newa Sena Sa:yawa koane enisewa
pisei piatowa maelakeye.”
21 Aputa: sena semetei nowa Yesuwalapulu hanose ene selese, “Piseiki,
newa Kewalapulu mina:na:keye elawamona, puwano neyewi ni ata
kulapita: peleya: tikipela: itapa tepela:, Kewalapulu mina:na:keye.”
22 Alawamona, Yesuyewi ema selese, “Ki ata iya:pela:, Newanapulu
ina:pa:. Sena Newa eta: kulu hanosema sena kuluwa peleya: tikipesakeye.
Sena Newa eta: kulu hanosema iwa sena kulu epapulakeye. Sena
kulu amunanase iyawa sena kuluwa peleya: tikilisaleke ilipesakeye,” au
seyakeye.

Alokalapulu Hano Ko:luwalapulu Sosolo Minawa Yesuyewi Itapa Telawa Wekeye
Make 4:35-41; Luki 8:22-25

23 Yesuwa potuwemi tapela: Ene sena ilipe hanosewana, Ewalapulu ilipe
potuwemi tapela: hapakeye.
24 Tapela: hanose Yesuwa potiwemi enikeye. Enilapita: hawa kipila inise
alokalapulu hano ko:luwalapulu sosolo minakeye. Hawa ko:lu sosolo inise,
potiwa suwemi hano kalotiye selalese, potiwa mutule sima:na: telakeye.
25 Mutule sima:na: tepita: potapola:, sena ilipe hanoseyewi Yesuwa
kila:tese Ema selese, “Piseiki, niwa sesema. Potiwa mutule sinise niwa
hayewi katoma:na: telalakeye.”
26 Aputa: Yesuyewi ima selese, “Kiwa ko:lupita: ipiliseya:? Nema heneye
matana semetei sosolo eta: matanamanakeye. Kolotea matananakeye.”
Aluse Yesuwa tesile alopomawana, hano ko:lumawana, “Itapa tema,” Au

† **8:17** Aisaia 53:4

selapita:, alokala, hano ko:lu sosolo minawana, kipila itapa telakeye. Itapa tese hawa eta: iminamakeye.
27 Hawa maimipita: potapola:, sena ilipe hanoseyewi howa hanose selese, “Yesuyewi sowa alotawala, hano ko:luyawala, ta: tise itapa tetakeye. Itapa telanase Sena Epa ipei?” au seyakeye.

Sena Elipei Isaneseyewi Ho Tiwa Yesuyewi Fala:pewa Wekeye
Make 5:1-20; Luki 8:26-39

28 Hano ka:na enene potiwa kolo tiye hanapola:, Ka:telini peleya: emi potiwa papela: hanapola: potakamake, sena elipei isaneseyewi ho tiwa sena kulu tiye tisene apana emi inapita: papokeye. Sena elipei amowa yekele telanase a:tawi apana pawemiwa sena nowa eta: hanosemakeye.
29 Alake Yesuwa potiwemi tapela: inapola: potiwa palesewemi papelapita: potapola:, sena elipei amowa Yesu elakemi minakeye. Inisekiwa Yesuma halalose selese, “Kewa Kote E Sa:keye. Keyawa na:ko: ko:luma:na:na? Falasima:na: ikilawa seta: hetetima ela: Keyawa na:ma falasise toma oiya kao tesewa miya:na:pela: minana?”
30 Aluse potakamake kopolo muta mapato ma:na: na:sela: sitalapita: papokeye.
31 Potapola: ho olokeyatelayewi Yesuma selese, “Keyawa niwa hamona sewa kopolo suwemi sita:pesena:wa hamonoma.”
32 Aputa: ima Yesuyewi selese, “Kiwa hamona,” aputa: ho olokeyatelawa hanapola: kopolo suwemi sita:nekeye. Kopolo suwemi sitalapita: kopowa sopoke tokomo akola naiya emi kipila sine tese, hano naiyawemi sululuwalose hano honosane sutesinise kopowa sopoke hano nase ya:te telakeye.
33 Ya:te tepita: potapola:, kopolo pota: sita:ne senawa koamesa: nesile hapakeye. Hanose sena ho olokeyatela fiyane itapa telawala, kopolo ya:te telala, nano ketea papowa sopoke seyakeye.
34 Selapita: koamesa: emi sena sopoyawa Yesuwa popa:na:pela: minakeye. Inisekiwa, himunama tese Yesuma selese, “Nini peleya:wa Kewa iya:pela: hamona,” au seyakeye.

9

Sena Sosowane Tela Yesuyewi Fala:pewa Wekeye
Make 2:1-12; Luki 5:17-26

1 Yesuyewi Ka:telini peleya:wa iya:pela:, potiwa tapela: mene inapola: ene taunewemi * seselakeye.
2 Sesepela: sita:la: potakamake, sena sosowane tela sasekela selawapola: popoto tiye inapita: papokeye. Tiye mina senayewi sena sosowane tela Yesuyewi itapa temita: Yesuma matana semetei matanepela: tiyapola: inapita: potapola:, Yesuyewi sena sosowane telama selese, “Ni sa:le, ekela matanepa:. Keyewi mane olokeyatelawa Neyewi itapa tekeye.”
3 Au selapita:, Kote solo ele walosene sena nokamoke ipitane sopolo selese, “Sena mane olokeyatela itapa tekeye au selakamowa Koteyewi E kamutakeye. Eyawa Kotewa kolotea me apolatakeye.”
4 Aluse matanese, iyewi matanawa Yesuyewi potose selese, “Kiyawa ko:lupita: matana olokeyatela kili himu fa:nemi ela:?

* **9:1** Yesu solo tepela: ela:, Koteyewi tima:na: tisewa tiya:sela: enene ikila emiwa, Kapaneame taunewemi enekeye.

5 Senayewi mane olokeyatela iya:peyawa sosola? Sena nakola fala:pewa koloteasula? No nokaiyamo sosola? No nokaiyamo koloteasula? Alamakeye, elipe ilikeye.
6 Sena Sa:wa Nekeye. Peleya: weyemi sena mane olokeyatelawa Neyewi itapa temita: Koteyewi Newa ta:pele tiyapola: apoyakeye. Apoyanase kiyewi popita: sena sosowane telama Neyewi tesima e selakeye." Aluse sena sosowane telama Yesuyewi selese, "Kewa tesima. Tesilapola: kine ke keatawa kopo tiyapola: kewa kine koane hamona."
7 Aputa: sena amowa tesile ene koane hapakeye.
8 Hanapita: sena kesale kekenayewi potosekiwa howa hapakeye. Howa hanose iyewi matanese, "Ketea olokeyatela fala:tesene penaiyawa Koteyewi senama minakeye." Aluse matanese iyewi Kotema wapiyakeye.

Yesuyewi Ma:tiuma Mina, Au Seyawa Wekeye
Make 2:13-17; Luki 5:27-32

9 Yesuyewi peleya:wa iya:pela: hanose potakamake, takese tisene sena unuwa Ma:tiu † takese tisene opesi koane helapita: papokeye. Potapola: Ma:tiuma Yesuyewi selese, "Kewa Newamo kulu ina:pa:." Aputa: Ma:tiuwa tesile Yesuwalapulu hapakeye.
10 Hanapola: Ma:tiuyewi koane hanapola: koane suwemi musuluyetiye ka:la:lopela:la:, Yesuwala Ene sena ilipe hanosewana ka:la:lopela:la:, iwalapulu takese tisene sena nokala, sena mane olokeyatelawala, kekenepela: ka:la:lopela:la:, ma:na: menakeye.
11 Iwa sopoke ilipe ka:la:lopela:la: ma:na: napita:, Felesi senayewi potapola:, Yesu sena ilipe hanosema selese, "Ko:lupita: kili walosene sena takese tisene ‡ senawanapulu sena mane olokeyatelawalapulu ilipe ka:la:lopela:la: ma:na: naseya:?"
12 Aluse iyewi selapita: Yesuyewi ta:tapola: ima selese, "Sena seli enewa mitikoloyawa falemita: eta: hanosemakeye. Sena nakolawa mitikoloyawa falemita: hanosekeye.
13 Alake sena mane olokeyatela sita:neyawa olokeyatelawa iya:pela: sita:pesena:pela: temita: ima mina e semita: Newa minakeye. Sena napowa mina e semita: Newa eta: minamakeye. Alake Kote pukawemi momateyawa matane tima:na:pela: matanepa:. Koteyewi selese, 'Nema ketea sanapola: satapola: mokopo kinapita: potapola: Neyawa kolotea epelesekeye. Alawamona, sena nowama hauwekilise himu hanapita: potapola: Neyawa sosolo epelesekeye.' Aluse momateya mouwa matanepa:se kelepa:." Aluse Yesuyewi seyakeye. §

Koteyewi Popita: Ma:na: Nasene Ala:tesewa Yesuyewi Seyawa Wekeye
Make 2:18-22; Luki 5:33-39

14 Yesu enewemiwa Yone hano toluyetiseyewi sena ilipe hanosene inapola: Yesuma selese, "Koteyewi popita: niyawana, Felesi senayawala, ikiwapo nowemiwa ma:na: nasewa napela:, ikiwapo nowemiwa ma:na: nasewa ala:tesekeye. Ke sena kilipe hanoseyewi ikiwapo sopoke ma:na: nasewa na:sela: sitalakeye. Iyawa ma:na: nasewa eta: ala:pemawa ko:luselala?"
15 Aputa: Yesuyewi Ene Ewamo pale selese, "Senayewi kesale tisaleke sena sopoyawa tikinise epelese ma:na: nasekeye. Ma:na: na:sela: sena kesale naputе e ko:lu iwalapulu ilipe elapita:, iwa matana eta: mapoyamake

† **9:9** Ma:tiu amowa unu nowa Lifaikeye. ‡ **9:11** Takese tisene senayewi moweni heka atu tikeye. Aputa: potapola: senayewi ima eta: papomakeye. § **9:13** Hosea 6:6

epelese sita:la:, ma:na: nasewa eta: ala: tesemakeye. Alawamona, sikape sena kesale e ko:luwa * sena nokamoke sukulutiye hana ikila emiwa, iyawa matana mapolose ma:na: ma:na:wa ala:taposakeye.

16 Aputa: sao pusomiya keseyawemi sao hili papela: tupiyawa, sao hiwamoke akopolose sao pusomiyawa fili nokemi tese keseleye tisekeye. Keselese sosolo pitilila hanaposakeye. Auma:pekise sao pusomiyawana-pulu sao hiwalapulu papela: eta: tupulusemakeye.

17 Aputa: a:pele kapo senayewi tiyapola: waine hano wa:pa:na:pela: tupulusekeye. Waine hano hili tikipaseyawa waine hano wa:tesene pusomiyawemiwa eta: wa:tesemakeye. Wa:tapitekiwa waine hano hiyewi telise waine hano wa:tesene pusomiyawa hotolosekeye. Hotolose waine hano wa:tesene palalese waine hano sukamenepesakeye. Sukamenese waine hawana wa:tesewana elipe itapa tepesakeye. Aputa: waine hano hili tikipaseyawa waine hano wa:tesene hiwemi wa:tesaleke waine hano wa:tesene eta: hotolosemakeye. Eta: hotomake, elipe ili elaposakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Kesale Sala Kulu Yesuyewi Teisa:pewa Wekeye Aputa: Kesale Nowa Nakola Telanase Yesu Sawemi Kesakamake Itapa Telawala Wekeye

Make 5:21-43; Luki 8:40-56

18 Yone hano toluyetiseyewi sena ilipe hanosema Yesuyewi selese enene ikila emi, Yu senayewi kekenesene koane pota: tesene sena nowa minakeye. Inapola: kuniu kula:walopela: hela: Yesuma selese, "Ne kesale sa: naputе kulukeye. Kulu kamona Kewa inisaleke, ewa kesakamake tesile hanapola: a potala elaposakeye."

19 Au selapita: ta:tapola:, Yesuwa tesile ewalapulu ilipe hapakeye. Hanose Ene sena ilipe hanosewana, Ewalapulu ilipe hapakeye.

20-21 Hanapita: potapola: kesale nowa fa:se tapo inapola:, ene matanayewi matanese, "Newa yapene kukuluipe sopowemiwa hekila hapawa kokolo a ha:na:sela: enekeye. Enenase, Yesu sawemi neyewi kesakamake newa hekila hapawa kokolo a ha:na:sela: enewa itapa tepesakeye." Aluse matanepela: Yesu hanapita: potapola:, E fa:se tapo inapola: Yesu sao fili sosowemi kesalakeye.

22 Kesapita: Yesuyewi notolo tese, kesalema selese, "Ne la:le kewa tutumanose elatepa. Ekela elatipa:. Keyawa Nema matana semetei matana epa kamoke, ke nakolawa fala:pekeye." Au selakamake kesale amowa nakolawa ela:pe kipila itapa telakeye.

23 Itapa tepita: iwa hanapola: Yu senayewi kekenesene koane pote tesene senayewi koane hanapola:, koane suwemi musuluyetiye hanapola: potakamake, salawa kuluwemi kesaleyewi ya:pelese, nokamoke hauwek-ilise ya:pelepita: potapola:,

24 Yesuyewi ima selese, "Kiwa sopoke mowa hamona. Kesale sala amowa eta: kulumakeye. Ewa eninakeye." Au selapita: sena kesale sopoyewi Yesuwa akowapokeye.

25 Akolose iwa mowa hanapita: potapola:, sala kulu ka:pela:la koane Yesuwa musuluyetiye hanapola:, sala tiya:wemi tiyapola: tili tise ewa teisa:pekeye.

26 Teisa:tapita: potapola:, sala amowa teisa:pewa peleya: pawemi sena kesale sopoma sele hapakeye.

Sena Elipei Si Kola Yesuyewi Fala:pewa Wekeye

---

* **9:15** Pale seyawa mouwa sena kesale napute e ko:lu amunawa Yesu Ene ekeye.

27 Yesuwa hanose ta:takamake sena elipei si kolayewi Yesuwa a:le inise
Yesuma holose, “Tepitiyewi † sena i Yesu, Keyawa na:ko: hauwekilise
sesema.”
28 Au selapita: Yesuwa koane inapola: musuluyetiye ela: potakamake,
sena elipei si kola inapita: potapola:, Yesuyewi a:ma selese, “Ka:tewi
matanesekiwa, ‘Na:ko: si kolawa Keyewi fala:pita: matanakeye,’ aluse
matanana?” Au selapita: a:tawi selese, “Henekeye, Piseiki, Keyawa na:ko:
itapa temita: matanekeye.”
29 Au selapita: a:ko: siwemi Eyewi kesalese selese, “Ka:tewi matanese
ka:ko: fala:pita: matanakeye, aluse matananase ka:ko: itapa tekeye.”
30 Au selakamake a:ko: si kolawa itapa tepela: napolo papokeye. Itapa
tepita: potapola: Yesuyewi a:ma penanose selese, “Ka:li si kolawa itapa
telawa sena kesale nowama selapa,” au seyakeye.
31 Au selapita: kemi a:tawi Yesuyewi timiyawa sena kesale koamesa:
sopoma sele hapakeye.

Sena Solama Yesuyewi Fala:pewa Wekeye

32 Sena elipei si kolawa fala:pewa hapalapita:, sena nowa ho olokeyate-
layewi tiwa sowa itapa telawa sena nokamoke siliye minakeye.
33 Siliye inapita: Yesuyewi ho olokeyatelama selese, “Kewa iya:pela:
hamona.” Au selapita: ho olokeyatelawa hapakeye. Hanapita: sena
sowa itapa telayewi napolo seyakeye. Selapita: sena kesale kekenayewi
ta:tapola: howa hanose selese, “Eyewi tisewa kalilapo. Isolaiya peleya:
weyemi niyewi sena nowamoke epapu timinipitekiwa puwano niyawa eta:
papomakeye.”
34 Aluse selapita: alawamona, Felesi senayewi selese, “Alamakeye,
ho olokeyatelawa iya:pela: hamonite, ho olokeyatela piseiki Seteneyewi
penaiyawa Yesuyewi tiye ho olokeyatelawa hamonapita: hanatakeye,” au
seyakeye.

Sena Kesale Sopoke Yesuyewi Hauwekilise Matanawa Wekeye

35 Taune sopolowala, koamesa: kolotea emiwana, Yesuwa sila:sela: ela:,
Yu senayewi kekenesene koane sopolo Yesuyewi solo napolo se tiye kine
hapakeye. Eyawa se tiye kinise, “Kote Piseikipela: elakeye,” aluse solo
napowa se tiye mikeye. Se Tiye kinise enene ikila emiwa, sena kesale noka
nakola sosolo telawala, kolotea telawala, sopoke Yesuyewi fala:wayakeye.
36 Fala: tesele ela: sena kesale sopoke Yesuyewi potapola: matanese,
“A:pele sipi inawa itapalapita: a:pele sipi mokopo hapawa, hele kelesekeye.
Aputa: a:pele sipi noka hopolo tese sita:tesekeye. Alusene amunuse
sena kesale epesita:ya aluse sitalakeye.” Aluse Yesuyewi sena kesale
sopowamopela: hauwekilise matanakeye.
37 Hauwekilise matanepela: sena kesale mutawa, sena semetei
nowamoke eta: seselamanase, Yesuyewi Ene sena ilipe hanosema pale
selese, “I fo kenawa sosolapo. Alawamona i fowa supa:na:wa sena
mutamanakeye.
38 Alake i fo kenawa tima:na: tisene senayewi supa:na:pela: hamonite
alekena inama kulukulupa:.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

† **9:27** Puwano fa:nemi Yu sena kesalewa Tepitiyewi piseikipela: pote enekeye. Tepitiyewi sena i maye minawa Yesu hetetikeye.

10

Sena Ilipe Hanosene Kukuluipe Unuwa Tulawa Wekeye
Make 3:13-19; Luki 6:12-16

1 Yesuyewi Ene sena ilipe hanosene kukuluipe sopoma mina selapita: minakeye. Inapita: iyewi ho olokeyatelawa iya:pela: hamonite, iwa ta:pele tiyapola: penaiyawa mikeye. Iyewi sena kesale nakola sosolo telawala, kolotea telawala, iyewi fala:pita:, ima Yesuyewi penaiyawa mikeye.
2 Apula: Yesuyewi sena kukuluipe ta:pele tiyapola: ima Apasolo sena * unuwapokeye. Iwa unuwa tulawa wekeye. Saimone ene unuwapo nowa Pita, apula: nowa Saimoneyewi ene e ma:e A:nitulu, apula: nowa Sepeti e sa:le Yemese, apula: nowa Yemese ene e ma:e Yone,
3 apula: nowa Filipi, apula: nowa Patalomiu, apula: nowa Tomase, apula: nowa takese tisene sena Ma:tiu, apula: nowa Afiase e sa:le Yemese, apula: nowa Tatiase,
4 apula: nowa Lome kamaniyewi Yu sena pote enewa iya:pa:na:pela: matanesene sena Saimone, apula: nowa Yesu sihelelema:na: sena Yutase Isekeleote, epapuluse Yesuyewi sena kukuluipewa ta:peyakeye. Apasolo sena ta:peyawa ili epa akeye.

Sena Kukuluipe Sopoyewi Tima:na: Tima:na:pela: Hamona E Seyawa Wekeye
Make 6:7-13; Luki 9:1-6

5 Sena kukuluipe sopoma Yesuyewi selese, “Kiwa weyamu ha:na:pa:. Hanosekiwa Yu senamatela koamesa: hanapa. Samelia sena koamesa: hanapa.
6 A:pele sipi kelekeyeti epesita:ya amunuse Isolaiya sena kesalewa epapu sitalakeye. Ima selapose hamona.
7 Hanapola: solo se tiye kinise, ‘Kote Piseikipela: epesene oka pa telakeye.’ Aluse sela:pa:.
8 Sena kesale nakolawa iya:ta:pa:. Aputa: sena kesale kuluwa mene teisa:ta:pa:. Aputa: sena kesale wakapila telawa iya:ta:pa:. Aputa: ho olokeyatelayewi sena kesale ho tiwa ho olokeyatelawa iya:pela: ha-monopa:. Aluse fala:tesene penaiyawa kiyewi mokopo tinase, kiyawa sena kesale sopoke mokopo iya:ta:pa:.
9 Alake kiwa hanosekiwa, kolo moweniwana, silifa moweni ukala, moweni kuluwala, moweni sopoke pausiwemi selawa tiyapola: hanapa.
10 Kiwa makene hanosekiwa yetuwala, sao nowana, tiyapola: hanapa. Tamakawala, ininamowana, nano ketea sopoke tiyapola: hanapa. Alake kiyewi tima:na: tisewa tiyapose kiyewi sesela senayewi kima ma:na: nasewa kinapitekiwa ililakeye.
11 Kiwa makene hanapola: koamesa: hanapola: kiyewi ta:tese, ‘Napolo tesene sena ipa:?’ Aluse ta:pota:pa:. Ta:takamake walosaleke, koane musuluyetiye koane semetei kemi eniya:sela: sita:latipa:. Koamesa: nowa ha:na:na:nase koane kewa eniwa emi ha:na:pa:.
12 Koane enisewa walosaleke emi hanapola:, koane inawa tiya: hapolose ema selese, ‘Newa minakeye. Koteyewi kewa sela:tapita: kewa hopola epesita: matanekeye.’ Aluse se tiye kina:pa:.
13 Se tiye miwa koane inayewi ta:tapola: mina selapita:, hanosekiwa hopola tesewa ema se tiye kina:pa:. Aputa: koane inayewi inapasaleke

* **10:2** Walosene senawa pisini solopela:la: apasolo, esa: unuwapokeye. Walosene senawa Yesuyewi sena ilipe hanosene akeye.

hopola tesewa koane emiwa se tiye kinapa. Koane amowa iya:pela: ha:na:pa:.

14 Aputa: sena nokamoke kima eta: nekanamake, kili sowa ta:te iya:tapitekiwa, koamesa: amowa iya:pela: ha:na:pa:. Hanose kilipe mapoyanase sena amawa Koteyewi ma epelekeye. Aluse iyewi matanemita: itipilise onatuwemi funu pupalulawa fipa:pela: apola: iya:pela: ha:na:pa:.

15 Ta:ta:pa:. Neyewi kima heneye selakeye. Kotoma:na: opo emiwa sena kesale Sotome taunewemiwana Komola taunewemiwana olokeyatela timiya:sela: sita:newa fala:sima:na:wa sosolo tepesakeye. Alawamona, kiyewi se tiye kinakamake ta:ta: iya:peya taunewemi sena kesale sita:newa fala:sima:na:wa hele heneye sosolo tepesakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Ikomoma:na: Ikilawa Hetetima:na:wa Wekeye

Make 13:9-13; Luki 21:12-17

16 Sena ilipe hanosema Yesuyewi selese, "Ta:ta:pa:. Kiwa a:pele sipi hopola epapulakeye. Sena olokeyatelawa mowa kasolo yekele tela epapula sita:nenase Neyawa kiwa a:pele sipi amunawa hamona e selakeye. Aputa: kuya:lewa o:sulu hanosene epapuluse kiwala o:sulu ha:na:pa:. Senayewi kiwa ikomoma:pekise o:sulu ha:na:pa:. Aputa: a:nema: tumuyawa ketea nowa olokeyatela eta: timinisema epapuluse, kiyawala epapu ketea nowa timinipa.

17 Senayewi kiwa ikomoma:pekise pota:pa:. Kiwa sena nokamoke sukulu tiye kotosene koane kotopela:, aluse Yu senayewi kekenesene koane meiyewi kiwa pananepesakeye.

18 Aputa: kiyewi Newamo kulu hanosenase, kamani piseiki senayawala, sena peleya: kalikali piseikiwala, kiwa kotomita: sena nokamoke kiwa sutaposakeye. Sutapola: kotopita: kiyawa imawana, Yu senama telamawana, Ne solo seya selaposakeye.

19 Kiwa kotopita: kiyawa sema:na:wa tutumatepa. Alake kiwa sema:na:wa kiyawa himu fa:nemi matanepitekiwa kiyawa selaposakeye.

20 Kiyawa kipitane nowamoke matana maselaposakeye. Ki Ata Ho Napoyewi kima se tiye kinapita:, Eyewi se tiye mini semetei kamo, kiyawa selaposakeye. Kiyawa ili selaposakeye.

21 Aputa: senayewi ene e ma:ewa sena nowamoke samita: sihelelepesakeye. Aputa: inayewi ene e sa:wa sena nowamoke samita: sihelelepesakeye. Aputa: salayewi ene inawa e ama a:ko: sena nowamoke samita: sihelelepesakeye.

22 Kiwa Newamo kulu hanosenase kiwa sena sopoyewi mapolopesakeye. Mapolopita: kemi sena kesaleyawa Newemi kulu hanosewa eta: iya:peyamake kokolo kemi Newemi matanepela: sitalapitekiwa, sena kesale amowa Koteyewi mene siliyaposakeye.

23 Siti nowemi kiwa ikomonosaleke nesila hanapola: siti nowemi ha:na:pa:. Siti nowemiwana iyawa kiwa ikomonosaleke kamunuse nesila hanapola: siti nowemi ha:na:pa:. Neyewi solo weyamo heneye selakeye. Sena Sa:wa Nekeye. Kiyawa Isolaiya peleya: siti sopolo Ne sowa se tiye kine hanose, se tiye kinapola: seta: itapa telamake, siti mutama noka se tiye kinise epesita:yemi newa mina:na:keye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

"Newemi Pala Sena Kesale Weyamu Sitalaposakeye." Aluse Yesuyewi Seyawa Wekeye

Luki 12:2-7

24 Yesuyewi selese, “Sukulu senayewi ene walosene senawa eta: helete tiye hanosemakeye. Aputa: tima:na: tisene senayewi ene inawa eta: helete tiye hanosemakeye.
25 Walosene sena ela kamunuse sukulu salawala kamunuse kulu hanose sita:laleke ililakeye. Aputa: tima:na: tisene inawa ela kamunuse tima:na: tisene senawala, kamunuse kulu hanose sita:laleke ililakeye. Aputa: koane inawa amunawa Nekeye. Sena nokamoke Nema ikomonose selese, ‘Kewa Setene Piaosipukeye,’ au selesapekeye. Au seya amunuse Newemi pala sena kesalemawana, aluse sosolo ikomonose au selaposakeye.
26 Alake kiwa ikomoma:na: senama ipipa. Ketea fopiyawa hokatopesakeye. Ketea mupapowa matanepesakeye.
27 Neyewi kima semetei selapitekiwa, kiwa yopolotela epesita:ya, aluse sita:newa sikape solo mouwa kiyewi matanese, ho:lilisene epapuluse ho:lulupesakeye. Ho:liyawa sena sopoke ta:pita: Keyewi seyawa ima sela:pa:. Neyewi kima o:sulu seyawa sena sopoyewi ta:pita: koane sosolo towemi ela: unuwapo sela:pa:.
28 Senayewi kewa toma kumita: sanosaleke sena amawa ipipa. Sana senayewi ke howa eta: kulusemakeye. Aputa: kewa tomawana, howana, ikomonose heo peleya: emi hamona, ema:na: Kote semetei Ewamo ipipa:.
29 Aputa: ketewemi a:nema: kelakela senayewi wa:la:losekeye. Wa:la:lose a:nema: kelakela amunawa elipei moweni usu kulu semeteiyewi wa:la:losekeye. A:nema: kelakela amunawa semetei peleya:wemi natesinisaleke, kiyawa Ki Atayewi potosekeye.
30-31 A:nema: kelakela koloteawa Koteyewi pote tesekeye. A:nema: kelakela koloteawa pote tesenase, kili senawa Koteyewi hele heneye sosolo matanepela: pote elakeye. Pote ela: kili pisei fano sopoke Eyewi semetei semetei esa: aketiye matane tiye kotetikeye. Pisei fano aketiye pote tesenase kiwa ipipa. A:nema: kelakela mutawa Koteyewi matanepela: pote elakeye. Alawamona, kili senawa Koteyewi hele heneye sosolo matanepela: pote elakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Yesu Kulu Hanosene Senawana, Yesu Eta: Kulu Hanosema Senawana, Yesuyewi Seyawa Wekeye

Luki 12:8,9

32 Yesuyewi selese, “Sena kesale sopoyewi ta:pita: sena nowamoke selese, ‘Newa Yesu kulu hanosekeye.’ Aluse selapitekiwa, Neyewi Ni Ata hepene falemi elakamoke ta:pita: Neyewi selese, ‘Newa kulu hanosene sena amowa akeye,’ au selaposakeye.
33 Aputa: sena kesale sopoyewi ta:pita: sena nowamoke selese, ‘Newa Yesu kulu ha:na:na:pela: mapolokeye.’ Aluse selapitekiwa, sena amowa Nine Ni Ata hepene falemi elakamoke ta:pita: Neyewi selese, ‘Sena amowa Newa eta: kulu hanosemakeye. Newa eta: kulu hanosemanase ewa Neyewi iya:takeye,’ au selaposakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

“Sena Kesale O:sulu Hopola Masita:pesita: Newa Minakeye.” Aluse Yesuyewi Seyawa Wekeye

Luki 12:51-53; 14:26-27

34 Yesuyewi selese, “Kiyewi matanese, ‘Yesu minanase peleya: weyemi sena kesale sopoke takalese o:sulu hopola sitalaposakeye,’ aluse matanepa. Newa minanase sena kesale sopoke takalese o:sulu hopola masitalaposakeye. Sena kesale nokamoke Nema matana semetei matanepela:, apula: sena kesale nokamoke Nema matana semetei eta: matanamanase o:sulu

hopola masitalaposakeye. Newa weyemi minanase sena kesale i kene kemi aloye tiye kisi tepela: sitalaposakeye.
35 Alake Newa minanase senayewi ene inawa elipe konomonose sitalaposakeye. Aputa: kesaleyewi ene e ama elipewala konomonose sitalaposakeye. Aputa: kesaleyewi ene e sena e ama elipe konomonose sitalaposakeye.
36 Aputa: senayewi ene sena i semeteima, ene koane ilipe sita:ne i kene konomonose kisi tepela: sitalaposakeye.
37 Aputa: senayewi ene inawana ene e amawana matana ekela matanepela: Newa sikape meapolose matanesaleke, sena amowa Newanapulu ili maelakeye. Aputa: sena nowamoke ene sena salawala ene kesale salawala matana ekela matanese Newa sikape meapolose matanesaleke, sena amowa Newanapulu ili maelakeye.
38 Newa i kelipapoya palese kuma:na:pela: i kelipapowa Nine Neyewi tiye hanosene epapuluse, kiyawala, peleya: weyamo keteawa sopoke sikape meapolose i kelipapoya tiye † Ne onatu wapa:kemi fe onanese mainisaleke, kiwa Newanapulu ili maelakeye.
39 Sena kesale eta:wiye peleya: weyemi a elekiwa a potala epesenewa semetei matanesaleke, senayewi Kotema kokolo tesewa kelese matiyaposakeye. Aputa: senayewi Nema matanese, peleya: weyemi toma a pote epesenewa sikape meapolose matanesaleke, senayewi Kotema kao tesewa kelese tiyaposakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Ketea Heka Miya:na:wa Wekeye
Make 9:41
40 Sena kukuluipe makene hanapita: Yesuyewi selese, "Kiwa koane inakamakiwa senayewi kiwa nekanese siliyapitekiwa amowa, Newamo siliyakeye. Newa silinase amowa, Newa hamona seya Kotewala siliyakeye.
41 Aputa: sepatosene senawa Koteyewi se tiye kinisene senakeye. Koteyewi se tiye kinisene senanase, se tiye kinisene senawa sena nowamoke nekanese silinase se tiye kinisene sena makene minama Koteyewi ketea heka kina kamunuse, sena koane pisilimawana, ketea heka semetei kamunuse kinaposakeye. Aputa: sena hekeya tesenase sena nowamoke ewa silinase, sena hekeya enema Koteyewi ketea heka kina kamunuse, sili senamawana, ketea heka semetei kamunuse kinaposakeye.
42 Aputa: Newemi pala sena koloteama sena nowamoke selese, 'Kewa Yesu kulu hanosenase neyawa kewa hawa potia maita: kinakeye.' Ala sena amawa Koteyewi ketea heka kinaposakeye. Ne solo we heneye selakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

11

Yone Hano Toluyetiseyewi Ene Sena Ilipe Hanosema Selese, "Yesu Elakemi Hanapola:, 'Kewa Kelesowa?' Esa: Ta:pota:pa:," Au Seyawa Wekeye
Luki 7:18-35
1 Sena ilipe hanosema Yesuyewi se tiye kinapola: itapa tepela:, koawa iya:pela: Kalili koamesa: noka koane pawemi sita:ne emi Yesuyewi se tiye miya:na:pela: hapakeye.

† **10:38** Kiyawa i kelipapoya tiye hanosene solo amo mouwa wekeye. Sena Kelesowemi palanase sena nowamoke mapolose ewa sana kumita: timinisaleke, Kelesowemi pala senayewi matanesekiwa, "Newa Yesupela: kuma:na:keye," aluse matanesekeye.

2 Yone tipolo ela: ta:takamake, “Kelesoyewi Kote penaiyawanapulu timiyanakeye.” Au selapita: eyawa ta:tapola: ene sena ilipe hanosene nokamawa selese, “Yesu elakemi ta:tapose hamona,” au seyakeye.
3 Hamonapita: iwa hanapola: Yesuma ta:tese, “Koteyewi sena hamonapita: mina:na: e seyawa Kewama? Sena nowama? Sena nowa inapele esa: niwa yesi sitalapa?”
4 Aputa: ima Yesuyewi selese, “Kiwa hanapola: kili ketea topuwala, ketea papowala, Yonema sela:pa:.
5 Sena si kolawa fala:pe seli potalakeye. Aputa: sena onatu kete telawa salo heka:pe seli hananakeye. Aputa: sena wakapilawa fala:pe seli sitalakeye. Aputa: sena kena: seteyawa fala:pe seli ta:talakeye. Aputa: sena kuluwa mene tesile fiyanapola: sitalakeye. Aputa: sena nano ketea misitiya sita:nema Kote solo napowa se tiye kinakeye.
6 Alake Newemi matana semetei matanesewa eta: iya:peyamake kao matanepela: sitalapitekiwa, sena kesalewa Koteyewi seila:tesekeye. Aluse nano ketea sopoke kiyawa Yonema sela:pa:.” Aluse sena minama Yesuyewi se tiye mikeye.
7 Se Tiye kinapola: itapa tepela: sena amowa mene hanapita: potapola: Yesuyewi sena muta kekenama selese, “Yoneyewi moawemi se tiye kinapita:, kiyewi moawemi ena popa:na:pela: hapala? Mawa alotowi ilelisewa popa:na:pela: hapala? Alamakeye, mawa alotowi ilelisewa popa:na:pela: eta: hapamakeye.
8 Kiyawa mawa popa:na:pela: eta: hapamake ena popa:na:pela: hapala? Sena toma tapola napolo kalawa popa:na:pela: hapala? Alamakeye. Sena toma tapola napolo kalasene piseikiyewi koawemi tesekeye. Sena toma tapola napolo kala tiye moawemi eta: tesemakeye.
9 Alawamona kiyawa ena popa:na:pela: hapala? Kote solo se tiye kinisene sepatosene sena popa:na:pela: hapala? Henekeye, kiyawa Kote solo se tiye kinisene sepatosene sena sosowa papokeye.
10 Puwano fa:nemi Kote pukawemi Kote solo se tiye kinisene sepatosene sena nowamoke momateyawa wekeye. Heleye tima:na: senama Koteyewi selese,

‘Kewa a hanapose sena nowamoke puwano se tiye miya:na:pela:
Neyewi hamonama:na:keye.
Sena amokiwa Kewa isu ha:na:na:wa seila:taposakeye.’ *

Aluse Koteyewi selapita:, Kote se tiye kinisene sepatosene senayewi ta:tapola: momateyakeye.
Aputa: Koteyewi sena puwano hamonama:na:wa Yonewa momateyakeye.
11 Neyewi solo we heneye selakeye. Yone hano toliyetisene ewa peleya: weyamo sena kesale sopowa eye helepekeye. Alawamona, sena nowa ununama kolotea Kote Piseikipela: ela: hepene ene amoke Yonewa eye helepekeye.
12 Yone hano toliyetisene eyewi Kote sowa se tiye kinise ma:ta: tiye hawemi tolusule ine napu ikila emiwa Kote Piseikipela: elaka heneye penaiya ofola ha:na:sela: alawamona, sena ikomoma:na: matana senawa emi ine ikomoma:na: minakeye.

* **11:10** Malikai 3:1

13 Yone hano toluyetiseyewi solo se tiye seta: mimake, Piseiki mina:na:wa
Koteyewi se tiye kinisene sepatosene senayewi momateyakeye. Aputa:
Koteyewi solo ele momateyawa semetei kamunuse momateyakeye.
14 Alake ili sowa kiyewi ta:tesaleke Ne sowala ta:ta:pa:. Ilaiya mene
inaposakeye au seyawa Yonekeye.
15 Kiwa kena:wa tela:yawa ta:tapola: seli ta:ta:pa:.
16 Ikila weyemiwa sena kesale sita:newa Neyawa noko:lu sema:na:ne?
Neyawa pale selakeye. Salayawa peleya: pakia fesamonose ilipe kemi sala
nokamoke sala nokamawa selese,
17 'Niyewi kona fose sanawamona kiyawa epelese ninipe tese ninipe
makisale selakeye. Niyewi siya:lata elawamona kiyawala ninipe tese
maya:le selakeye,' au seyakeye. Alake iwa epesita:ya amunuse, kiwala
aluse sitalakeye.
18 Yone hano toluyetisewa inise ma:na: nasewa alepela:la:, waine
hawana eta: menamakeye. Manapita: potapola:, kiyewi selese, 'Yonewa
ho olokeyatela ho tilakeye,' au seyakeye. Aluse kiwa Yonewemiwa eta:
palemakeye.
19 Aputa: Sena Sa: Newa inisekiwa, ma:na: nasewana waine hawana
nasekeye. Napita: potapola: kiyewi selese, 'Yesuyewi ma:na:wa mete
nasenakeye. Waine hawana sosolo nasenakeye. Aputa: sena takese
tisewana, sena noka matana olokeyatelawala Ene E mananakeye.' Aluse
selese kiwa Newemi eta: palemakeye. Eta: palema kamo Kote matanawa
Neyewi kulu hanose timinipita:, senayewi potapola: matanese, 'Kote
matanawa hekeyalakeye,' aluse matanema:na:pela:." Aluse Yesuyewi
seyakeye.

Yesuyewi Penana:pela: Timiyawa Papolo Senayewi I Kene Matana Olokeyatelawa Iya:pela: Sita:pesena:pela: Manotolopita: Fala:sima:na:wa Wekeye

Luki 10:13-15

20 Kolasini taunewemiwana, Pesaita taunewemiwana, Kapaneame
taunewemiwana, Kote penaiyayewi matanepela: tisene Yesuyewi nano
ketea muta timinipita:, sena kesale sita:neyawa papokeye. Potap-
ola: kemi iyawa matana olokeyatelawa iya:pela: sita:pesena:pela: eta:
iya:peyamakeye. Sita:pesena:pela: manotolopita: Yesuyewi ima kotopela:
selese, "Kiwa kaluse olokeyatela sitalakeye.
21 Uo. Eta: fesamoma:na: telamanakeye. Kolasini sena kesale kiwala,
Pesaita sena kesale kiwala, kiyawa potose kasele kiyawa mane olokey-
atelawa maiya:tasaleke, kiwa sosolo falasipesakeye. Kili taunewemi Kote
penaiyayewi matanepela: timinisewa Neyewi timiyakeye. Timiyawa Yu
senama telayewi Taia taunewemiwana, Saetone † taunewemiwana, Neyewi
timinisaleke, ili mane olokeyatelawa puwano fa:nemi iya:papekeye.
Iya:pela: ili mane olokeyatela timiyanase iwa ewalose sita:la:, tomawemi
peleya:yewi mutapola: sao nasoya fopula: kotopola: aluse sita:pesapekeye.
Aluse ka:la:lopela:la: ili mane olokeyatelawa iya:pela: sita:pesena:pela:
iya:papekeye. Alawamona Neyewi timiyawa iyawa eta: papomakeye.
22 Ta:ta:pa:. Takalepela: kotopela: falasima:na: ikila emiwa Taia sena ke-
salewala, Saetone sena kesalewala, kolotea sosolo falasipesakeye. Kiyewi
potose kasele epesene eta: iya:peyamanase kiwa sosolo falasipesakeye.

† **11:21** Puwano fa:nemi Taia taunewemiwana Saetone taunewemiwana sena kesaleyewi sosolo olokeyatela timiyakeye.

23 Kapaneame sena kesale, kiyewi matanesekiwa, ‘Niwa wapilise
sita:pesena:keye.’ Aluse matanepela: hepene taune fala a puwano
aluse kiyawa kilipe unuwa tilipita: matana hanatakeye. Alawamona,
sikape kiwa sena kulusene peleya: kolemi tolusupesakeye. Alake Ka-
paneame sena, kili taunewemi Neyewi tima:na: penanose ti aluse, Sotome
taunewemi Kote solo se tiye kinisene sepatosene senayewi penanose
timinisaleke, Sotome sena kesaleyewi ili mane olokeyatelawa iya:pela:
sita:pesena:pela: iya:papekeye. Alake Kotema epesena:pela: iya:peyakiwa,
Sotome taune amowa Koteyewi masakepimapekeye.
24 Ta:ta:pa:. Koteyewi kotoma:na: ikila emiwa Sotome sena ke-
salewa Koteyewi kolotea sosolo falasisewa tuwataposakeye. Alawamona,
kiyawa potapola: kemi mane olokeyatela iya:pela: epesena:pela: eta:
iya:peyamanase, kiwa hele heneye sosolo falasisewa tuwataposakeye.”
Aluse Yesuyewi seyakeye.

Yesuyewi Kulukulusewa Wekeye
Luki 10:21-22

25 Ikila emi Yesuyewi Kotema kulukuluse, “Ni Ata, hepene falemiwana,
peleya: weyemiwana, Keyewi Piseikipela: pote elakeye. Pote elakamoke
senayewi ketea sopoke matane tima ‡ Keyewi Kine mupapolo ketea amowa
hokatolose walopakeye. Alawamona Keyawa kine sala epapulamawa
§ Keyawa ketea fopiyawa hokatolose walokeye. Walopita: Neyawa Ke
unuwa wapilise Kema napolo selakeye.
26 Ni Ata, Keyawa Kine matanawa senama walosekeye.” Aluse Yesuyewi
kulukululakeye.
27 Kulukuluse itapa tepela: sena kesalema Yesuyewi selese, “Nano ketea
sopoke Neyewi Ni Atayewi E penaiya Nema mikeye. Aputa: Neyewi
matanawana, Neyewi alusewana, Nine Ni Atayewi Ene semeteiyewi potose
matanesekeye. Aputa: Nine Ni Atayewi matanawana Eyewi alusewana,
Neyewi Nine semeteiyewi potapola: matanesekeye. Matanepela: Nine
Neyewi sena kesale matanama Ni Atayewi alusewana, matanesewana
walosaleke, sena kesaleyewi potapola: matanepesakeye.
28 Kiyawa tima:na: tisekiwa mapolose hopolo tese, tima:na: hilila sosolo
tiye hanose mapolose, penaiya itapa tese hopolo tepita:, Newamo elakemi
ha:le tepa:se ina:pa:. Inapitekiwa kewa napolo hopola elaposakeye.
29 Aputa: kopolo kao elipeiyewi tima:na: semetei tiye hamonite
kepakuwemi i tuwapola: sakolosekeye. I tuwapola: sakolosene epapuluse
kiyewi Nema selese, ‘Keyewi iwa Ne kenewemi tuwapola: sakome,’ e
sela:pa:. Aputa: Neyewi ketea epe walosaleya kiyewi matane tiya:pa:.
Newa hopola enenase Neyewi alusewa kiyewi matane tiya:pa:. Matane
tiyapitekiwa kili howa eta: hopolo telamake penanose ha:le tepesakeye.
30 Alake Newanapulu tima:na: tiye hamonite ke kenewemi Neyewi
iwa tuwapola: sakolawa ilikeye. Aputa: Ne tima:na: tisene hililawa
feyapelesekeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

12

Ha:le Tesene Ikilawa Mouwa Yesuyewi Seyawa Wekeye
Make 2:23-28; Luki 6:1-5

‡ **11:25** Senayewi ketea sopoke matane tiwa noka Felesi senakeye. Noka Satusi senakeye. Noka Koteyewi solo ele walosene senakeye. Sena amokiwa ketea matane tinase iyewi matanesekiwa, ilipe ili sitalakeye, esa: matanakeye. § **11:25** Sala amunawa Yesuyewi sena ilipe hanosene senakeye.

1 Ha:le tesene ikila semetei nowemi witi alekenawemi Yesuwala, Ene
sena ilipe hanosewana hapakeye. Hanose sena ilipe hanosewa menipita:,
witi fo kenawa su tiye menakeye.
2 Napita: Felesi senayewi potapola:, Yesuma selese, “Ke sena kilipe
hanoseyewi tima:na: epe tiseya pota:pa:. Iyawa tima:na: tisekiwa, ha:le
tesene ikilawa ala:pewa hotoyetiyatakeye.”
3-4 Aputa: Yesuyewi selese, “Puwano fa:nemi Tepitiwala eyewi ene sena
ilipe hanosewana sosolo menipita:, Tepitiwa Kote koane musuluyetiye
Kotepela: falawa tiye tiwa tiyapola: menakeye. Aputa: Kotepela: falawa
tiye tiwa Tepitiyawala, ene sena ilipe hanoseyawana ma:pekise ala:pekeye.
Alake pilisiti senayewi iwamo semeteiyewi nasewa eta: ala:pemakeye.
Alawamona Tepiti ewa pilisiti senama tela kamoke falawa ala:pewa
menakeye. * Aluse Kote pukawemi momateyalakeye. Momateyawa
kiyawa aketiye mouwa matanepa? Alamakeye. Kiyawa mamataneselak-
eye.
5 Aputa: ha:le tesene okemi Kote koawemi pilisiti senayewi Kotema
nano ketea hopola sanapola: satapola: kinapola:, aluse iyawa tima:na:
timinisekeye. Aluse timinipita:, Koteyewi iwa eta: kotosemakeye. Aluse
Kote pukawemi solo ele momateyawa kiyawa aketiye mouwa mamatane-
selakeye.
6 Ta:ta:pa:. Kiyawa matanepela:, ‘Koteyewi koawa puwanonakeye.’ †
Aluse matana kamona, Koteyewi koawa sikapetapo elakeye. Newa weyemi
elakamowa putupela: elakeye.
7 Alake Ne sena ninipe hanoseyewi olokeyatela eta: timiyama kamona,
kiyewi iwa kotolakeye. Alake Koteyewi pukawemi momateyawa wekeye.
Koteyewi selese, ‘Ne solo ele sepapowa kiyewi tomayewi kulu hanose,
Nema nano ketea mokopo kinapita: Neyawa ma epelekeye. Alake sena
kesale noka kiyewi hauwekilise sesepa:.’ ‡ Aluse Koteyewi selapita:
momateyawa mouwa kiyawa mamataneselakeye. Kiyawa matanakiwa
amowa, kiyawa Ne sena ninipe hanosewa makotomapetakeye.
8 Sena Sa:wa Nekeye. Ikila ha:le tesene okemi ketea aupa: aluse
apolosewa, Neyewi Piseikipela: pote elakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Sena Tiya: Pa:mo Ti Yesuyewi Fala:pewa Wekeye
Make 3:1-6; Luki 6:6-11

9 Yesuyewi selese kotetise, Ewa hanapola: Yu senayewi kekenesene
koane musuluyetiye potakamake
10 sena tiya: pa:mo ti elapita: papokeye. Yesuyewi hele selapele esa:
kotoma:na:pela:, Felesi senayewi selese, “Ha:le tesene ikila emiwa sena
kesale nakola towayawa, sena nowamoke fala:tesaleke, sena amokiwa
Koteyewi solo elewa hotiyetiyapa?”
11 Au selapita: ima Yesuyewi selese, “Ha:le tesene ikila emiwa kiyawa
kilipe sena nowamoke a:pele sipi peleya: uwalokemi sutesinapitekiwa,
a:pele sipiwa keyawa talo tiye tilipa:na:na? Henekeye, tilipa:na:keye.
12 Alake, a:pele sipiwa senayewi semetei kolotea esa: matanesekeye.
Alawamona, sena kesale amowa Koteyewi hele heneye sosolo matanepela:
seselesekeye. Alake ha:le tesene okemi sena kesale seselesene amo,
Koteyewi solo elewa mahotolakeye.”

---

* **12:3-4** “Tepitiyewi nakamakiwa ilima:na: telalapita:, Ne sena ninipe hanosewa menise sita:nenase iyawala nakamakiwa ililakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye. † **12:6** Koteyewi ha:le tesene ikila ala:pewa sikapekeye. ‡ **12:7** Hosea 6:6

13 Aluse Yesuyewi Felesi senama selese kotetise, sena tiya: pa:mo tima selese, “Ke tiya:wa salo hekema.” Au selapita: e tiya:le amowa salo hekeyakeye. Salo hekelese tiya:le nono nowa napolo ela epapuluse, tiya: pa:mo tiwala itapa tese seli enekeye.
14 Napolo elapita: potapola: Felesi senawa hanapola: i kene sopolo selese se tise, “Yesuwa kumita: niyewi ikomoma:na:keye. Alake noko:lu ikomoma:na:ne?” Aluse Felesi senayewi selese se tikeye.

Koteyewi Tima:na: Tisene Sena Ta:peya Sena, Yesuwa Wekeye

15 Felesi senayewi matanawa Yesuyewi potose, taune amowa iya:pela: hapakeye. Hanose sena kesale muta Ewalapulu ilipe hapakeye. Hanapola: sena kesale nakola towaya sopoke Yesuyewi fala:wayakeye.
16 Fala: tesele ima selese, “Newa sena kesale sopoma selapa,” au seyakeye.
17 Au seyawa seta: seyamake Kote solo se tiye kinisene sepatosene sena Aisaiayewi Kote pukawemi Yesuwa momateyakeye. Momateyawa wekeye. Koteyewi ewa selese,

18 “Ne sena tima:na: tisewa ekeye. Ewa Neyewi ta:peyakeye.
Ta:pele tiyapola: Neyewi Ema matana iliyewi sosolo matanepela: epelekeye.
Ema Neyewi Ho Napowa apoma:na:keye.
Apolapita:, Ne hekeya hekelesewa Yu sena telama Eyewi selaposakeye.
19 Eyewi matafapesakeye.
Eyawa sosolo sowa masele hanaposakeye. Isu sosolo emiwa sena kesale sopoyewi ta:pita:, Eyawa unuwapo mahopesakeye.
20 Mawa koakena § semeteiwala, Eyewi manaiye tiyaposakeye.
Nafa tupa:tapola: yemeni tese sekakoma:na:pela: mapatopita:, Eyewi masekakoye tiyaposakeye.
Sena kesale sopoke Eyewi seselese tima:na: tiye hanapola:, aluse hekeya hekelesewa Eyewi puwano putupesakeye.
21 Puwano putuma:na:nase Ema Yu senama telayewi matanepesakeye.
Matanepela: Koteyewi auma:na: seyawa popa:na:pela:, yesi sitalakeye.” *

Aluse, Koteyewi selapita: Aisaiayewi momateyakeye.

“Yesu Setene Elipe Semetei Kamunanakeye.” Aluse Felesi Senayewi Seyawa Wekeye

Make 3:20-30; Luki 11:14-23

22 Ikila emiwa sena nowa ho olokeyatelayewi ho tise, siwa kolose, sowa itapa telawa sena nokamoke Yesu elakemi siliye minakeye. Siliye minawa Yesuyewi senawa fala:walopita:, ene sowa itapa telawa iya:pela: napolo selese, apula: ene si kolawala itapa tese napolo pote aulakeye.
23 Aputa: sena kesale sopoke potapola: howa hanose selese, “Itapa tesene sena amowa Tepitiyewi sena i ma:ta: tiye mina sena nowa hetetima:na: e seyawa, ewamonikeye.”
24 Aluse seyawa Felesi senayewi ta:tapola: selese, “Ho olokeyatela piseiki unuwa Piaosipu † ewa Yesuwalapulu elakeye. Elanase Piaosipuyewi penaiyawamoke ho olokeyatelawa hamonapita: hanatakeye.”

---

§ **12:20** Mawana, nafawala, pale selese seya mouwa sena kesaleyewi Kotema kolotea himu matanawa Koteyewi maiya:taposakeye. * **12:21** Aisaia 42:1-4 † **12:24** Piaosipuwa Seteneyewi unu nowa akeye.

25 Aluse selapita: ili matanawa Yesuyewi potapola: pale selese, “Sena
ilipe peleya: semetei sita:ne kamoke takalese tetese, sena amowa pula tiye
iya: tese, kalikalise sita:la:, peleya:wa senanama tepesakeye. Aputa: sena
koamesa: semetei i kene takalese tetese keneye tiyaposakeye. Aputa: sena
i semetei i kenewana takalese tetese keneye tiyaposakeye.
26 Alusene amunuse Seteneyewi ho olokeyatelama hamona e seyakiwa,
amowa ene a:kene elipe tetesene epapuluse tepapekeye. Seteneyewi ene
sena manama takalese tetesene telakiwa iwa keniyetimapekeye.
27 Alake kiyewi selese, ‘Piaosipu Newanapulu enenase Eye penaiyayewi
ho olokeyatelama hamonapita: hapakeye,’ aluse kiyewi selakeye. Aputa:
kiyawa kilipe sena nokamoke ho olokeyatelama hamonama:na:pela:,
ikamo iwalapulu papela: enena? A:me penaiyayewi ho olokeyatelama ha-
mona seyala? Kiyewi selese, ‘Piaosipuyewi penaiyayewi aulakeye.’ Aluse
kiyawa sowa mamene selaposakeye. ‘Koteyewi penaiyayewi aulakeye.’
Aluse kiyawa selaposakeye. Alake Neyewi timita: penaiyawamoke mouwa
matanepa:se, kiyawa kilipe senayewi alusewa matanepa:.
28 Aputa: ho olokeyatelawa hamonite Koteyewi Ho Napowa Newanapulu
enenase, E penaiyayewi hamonasekeye. Ho olokeyatela hanapita: potap-
ola:, kiyawa weyamu matanepa:. ‘Koteyewi Piseikipela: pote epesene oka
hetetikeye.’ Aluse matanepa:.
29 Aputa: sena nowamoke sena komono nano keteawa atu tima:na:pela:,
puwano sena komowa meiyewi ta tiye tuwapola: apola:, e koane
musuluyetiye ketea atu tisekeye. Sena komowa seta: tapoyama ela:,
ewa kao komowa sela:sela: elapita: potapola:, e koane suwemiwa atu
tima:na:pela: eta: musulusemakeye.
30 Alanase, Newamo eta: kulu hanosema sita:ne sena kesaleyewi, Nema
kisi tepela: elakeye. Aputa: Newemi pala sena kesale kiyawa, sena kesale
noka masilisaleke, sena kesale amowa kiyawa alukepilakeye.
31 Alake Neyawa kima heneye selakeye. Sena kesaleyewi olokeyatela
tisewana, Kote kolotea meapolose selesewana, Koteyewi ili iya:pa:na:
telalakeye. Alawamona, Ho Napowa sena kesale nowamoke kolotea
meapolosaleke, Koteyewi maiya:taposakeye.
32 Aputa: Sena Sa:wa Nekeye. Nema sena kesale nowamoke tikili
tese kolotea meapolose selapitekiwa, Koteyewi ewa iya:pa:na: telalakeye.
Alawamona, Ho Napoyewi penaiyawa nowamoke potose selese, ‘Amowa
Seteneyewi penaiyakeye.’ Aluse Ho Napowa kolotea meapolosaleke, sena
kesale amowa, yemiwa peleya: weyemi a elakamokiwala, sikape mene
teisa:pa:na: ikila emiwana, Koteyewi maiya:taposakeye.” Aluse Yesuyewi
seyakeye.

I Fowa Yesuyewi Pale Selese Seyawa Wekeye
Luki 6:43-45

33 Yesuyewi selese, “I napoyawa i fowa napolo watosekeye. Aputa: i
olokeyatelayewi i fowa olokeyatela watosekeye. I fowa potose i henewa
matanesekeye.
34 Alake kiwa heseke amunanakeye. Kiwa olokeyatela sita:la: kiyewi
noko:lu seli sema:na:ne? Sena kesaleyewi himu matanawemi selawapowa
meakemi tese selesekeye.
35 Himu hapa keteawa himuyewi matanesekeye. Sena napoyawa
matanayewi napolo matanepela: meatawa kulu hanose napolo selesekeye.
Sena olokeyatelayewi matanayewi olokeyatela matanepela:, meatawa kulu
hanose olokeyatela selesekeye.

36 Alake kotopela: tipipilise takalema:na: opo emiwa, sena kesaleyewi
mokopo seya amopela: Koteyewi sena kesalema ta:taposakeye. Ta:tapola:
iwa takalepesakeye.
37 Takalepita: sena kesale nokamoke ene sela epa kamoke, ema
falasima:na: peleya: emi hamonapesakeye. Aputa: sena kesale nokamoki-
wala ene meatewi sela epa kamoke, kewa Kote sikapowemiwa hekeya sena
selaposakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

"Kote Penaiyayewi Matanepela: Tisewa Nima Walopa:." Au Seyawa Wekeye

Make 8:11-12; Luki 11:29-32

38 Kote solo elewa walosene senayawala, Felesi senayawala, Yesuma
selese, "Walosene sena, Kewa Kotewemi tese minanone esa: niyawa
matanepa:se, Kote penaiyayewi matanepela: timinisewa Keyawa ti-
minipa:. Timinipitekiwa niyawa popa:na:keye."
39 Aputa: Yesuyewi selese, "Opo weyemiwa sena kesale olokeyatela
sita:la: Kotema himu semetei eta: matanamake nowama mokopo
matanese selese, 'Niyawa popa:na:pela: Kote penaiyayewi matanepela:
timinisewa Keyawa matiminima:.' Au selapita: kili sowa Neyawa ta:
tiyapola: eta: timinima:na:makeye. Yonama ketea waiyawa semetei kima
waloma:na:keye.
40 Alake Kote solo se tiye kinisene sepatosene sena Yonawa ewalo sosolo
suwemi, ikila usulupewala, yopolotela usulupewala, enekeye. Yonawa
ewalo suwemi enene epapuluse Sena Sa: Newa peleya: kolemi ikila
usulupewala, yopolotela usulupewala, aluse elaposakeye.
41 Aputa: Yonayewi Kote sowa se tiye kinapita:, Ninefa sena kesaleyawa
ili olokeyatelawa iya:pela: sita:pesena:pela: ke iya:peyakeye. Alawemi
ela: Koteyewi kotoma:na: okemi, Ninefa sena kesale amokiwa, sena
kesale ikila weyemiwa olokeyatela sita:nenase ili olokeyatelawa walose
selaposakeye. Alake kiyawa mane olokeyatelawa eta: iya:peyamanase,
iyawa kiwa kotopesakeye. Aputa: Yonawa epamo fo:su puwano telawa
Nekeye. Newa inapola: se tiye kinapita:, ikila weyemiwa sena kesaleyawa
mane olokeyatelawa maiya:tatakeye.
42 Aputa: Solomoneyewi napolo matanepela: seyawa ta:tapose, fapo
helele nokemi peleya: pama koma tapo kesale kuini amowa minakeye.
Alawemi ela: Koteyewi kotoma:na: ikila emiwa, sena kesale ikila weyemi
sita:neyawa Ne sowa eta: ta: tima ama, kesale kuiniyewi iwa kotopesakeye.
Aputa: Solomone epamo fo:su puwano telawa Nekeye. Newa ikila yemiwa
sena kesalewalapulu ninipe ela:, Kote sowa se tiye kinapitekiwa kiyawa
mata:teselakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Ho Olokeyatela Mene Inisewa Wekeye

Luki 11:24-26

43 Yesuyewi selese, "Ho olokeyatela sena ho tiwa iya:pela: hanapola:
peleya: seleyawemi fa:nano sita: tesekeye. Sila:sela: ela: ewa koane
enima:na:wana, ewa ha:le hepesena:wana, kelekamakewa itapalapita:
44 ene matanese, 'Sena suwemi koane epapula eniya:newa iya:pela:
hapanase, emi epesena:pela: mene hanakeye.' Aluse mene inapola:
potakamake sena suwemi koane epapula sapela hokato nano ketea sopoke
napolapita: potosekeye.
45 Potapola: ene ho olokeyatelawa e mana tomoipewa siliyapanosekeye.
Ho olokeyatela tomoipewa mene sili amoke, ho olokeyatelawa puwano
elakamoke olokeyatelawa sitiyetiye, iyewi hele heneye sosolo olokeyatela

timinisekeye. Iwa siliyapola: inapola:, sena amo suwemi koane musulusene epapuluse musuluyetiye sita:tesekeye. Sitalapita: sena amowa hele heneye olokeyatela tesekeye. Puwano ho olokeyatelawa semetei enene ikila emiwa, sena amo olokeyatelawa koloteasukeye. Aputa: oloipewa inapola: sitalapita:, sena amo olokeyatelawa sosolo tesekeye. Alusene amunuse ikila weyemi sena kesale sitalakamokiwa olokeyatela timinipita: ima aupesakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Yesuyewi Ene E Amawana Ene E Ma:ewana Minawa Wekeye
Make 3:31-35; Luki 8:19-21

46 Yesuyewi sena kesale sopoma se tiye kinise enene ikila emi, Ene E amawana, Ene E ma:ewana minakeye. Inapola: peleya: pakia sita:la: iyewi selese, "Niyawa Yesuma nano nowa sema:na:keye."
47 Aluse selapita: sena nowamoke ta:tapola: Yesu koane suwemi enewemi Ema selese, "Keyewi kine ki amawana, kine ke ma:eyawana, Kema nano ketea selapose inapola:, peleya: pakia kolemi sitalakeye."
48 Au selapita: Yesuyewi ema selese, "Ni amawa ipa:? Ne ma:ewa ipa:?"
49 Aluse Yesu Ewemi pala sena kesale kekenama tiya:yawa walose selese, "Ni amawana, Ne ma:ewana, kili ka:la:ya epakeye.
50 Alake sena kesaleyewi Ni Ata hepene falemi elakamoke matanawa kulu hanose timinisaleke, sena kesale amowa Ne ma:e, Ne ate, Ni amawa akeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

13

Nakela Sa:le Fipila Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Make 4:1-9; Luki 8:4-8

1 Ikiwapo semetei kemi, Yesuwa koawa iya:pela: hanapola: hano hawe henekeye.
2 Henewanapulu, sena kesale muta kekenese peleya: walupita:, Yesuwa tesile hanapola: potuwemi hela:, sena kesale hano hawe sita:nema nano ketea seyakeye.
3 Solo muta pale selese Eyewi seyakeye. Eyewi selese, "A:lekena senayewi nakela sa:le fipila: hanose hapakeye.
4 Fipila: hanose hapa ikila emiwa, nakela sa:le noka isu kiwemi sululuwayakeye. Sululuwayawa a:nema:yewi menakeye.
5 Aputa: nakela sa:le noka etewa wapa:kemi peleya:wa koloteawemi sululuwayawa, kipila sopopela: seka seli eta: hapamakeye.
6 Seka seli eta: hapamanase, otowi sanose ofolose onose olo tikeye.
7 Aputa: nakela sa:le noka, nakela sa:le ona sita:ne olapowemi sululuwayakeye. Sululuwayawa nakela sa:le ona sita:ne alapulu ilipe fiyanekeye. Fiyanese nakela ona sita:newa sololose nakela e sa:wa foluse siwa sakolose yapetowayakeye.
8 Aputa: nakela sa:le noka peleya: napowemi sululuwayawa sopopela: fowa wapokeye. Fowa watose, noka fowa sakopolo semetei wata:, noka fowa talo tekapeipe wata:, noka fowa talo usulupe wata:, aluse wapokeye.
9 Kiwa kena:wa elaleke ta:tapola: seli ta:ta:pa:." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Ikila Sopoke Yesuyewi Pale Seya Sopolo Seyawa Wekeye
Make 4:10-12; Luki 8:9-10

10 Sena ilipe hanosene inapola: Yesuma ta:potose, "Ko:lupita: Keyawa sena sopoma paya sopolo sela:?"

11 Aputa: Yesuyewi selese, “Kiyawa ta:pita: Kote Piseikipela: ela
mupapowa sowa mouwa yemiwa kima hokatolose selakeye. Alawamona,
sena sopoma solo mouwa hokatolose maselakeye.
12 Kote Piseikipela: elakamowa solo mouwa kiyawa matanekeye.
Matanepitekiwa kima nano ketea nowana waloma:na:keye. Walopita: kili
matanawa solopesakeye. Aputa: senayewi mouwa eta: matanemake,
puwano topuwala kepoliyetiyaposakeye.
13 Ili siyewi potose potapola:, mouwa seli eta: matanesemakeye. Ili
kena:yewi ta:tese ta:tapola:, himuyewi seli eta: matanesemakeye. Alake,
ima paya sopolo selalakeye.
14 Iyawa eta: matanemake ta:te iya:peyawa seta: ta:te iya:peyamake
puwano fa:nemi Kote solo se tiye kinisene sepatosene sena Aisaiayewi
selese,

‘Iyawa ta:tese ta:taposakeye.
Topu kamona mouwa mamatanepesakeye.
Iyawa potose potaposakeye.
Papo kamona mouwa seli mamatanepesakeye.
15 Alake sena kesale sopoke ili himu talapoiya tese sitalakeye.
Ili kena:yewi ta:tesewa ta:pa:na:wa mapolose kena:wa seteyakeye.
Ili siyewi popa:pekise siwa sitiyapoyakeye.
Ili himuyewi matanema:na:wa mapolose seli mamatanekeye.
Ili matana olokeyatelawa Neyewi itapa temita: iwa Newemi epesene
matetakeye.’ *

Aluse, Aisaiayewi seyawa heteti epalakeye.
16 Alawamona, kiyewi siyewi potose potapola: matanekeye. Kili
kena:yewi ta:tese ta:tapola: matanekeye. Alanase epelese sita:latipa:.
17 Neyewi kima heneye selakeye. Kiyewi nano ketea papowa Kote
se tiye kinisene sepatosene sena mutayawala, Kote matanesene sena
hekeya sita:neyawala, iyawa popa:na:keye e seya kamona, iyawa eta:
papomakeye. Kiyewi nano ketea topuwa iyawa ta:pa:na: tekeye e seya
kamona, iyawa eta topumakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Nakela Sa:le Fipila Pale Seya Mouwa Wekeye
Make 4:13-20; Luki 8:11-15

18 Yesuyewi selese, “Kiyawa matanemita: nakela sa:le fipila pale seya
mouwa wekeye.
19 Nakela sa:le isu kiwemi sululuwaya amunawa wekeye. Sena kesalewa
Koteyewi Piseikipela: pote elakeye, au seyawa senayewi ta:tapola: mouwa
seli eta: matanamanase, solo topuwa Seteneyewi kipila atu tisekeye.
20-21 Aputa: nakela sa:le etewa wapa:kemi sululuwaya seka seli eta:
hanosema amunawa wekeye. Sena kesaleyewi Kote sowa ela:pe kipila
ta:tapola: epelese alawamona, hele heneye eta: ta: tisemakeye. Eta:
ta: timake ikila koloteawemi ta: tiyapola: sita:nenase, sikape mane
olokeyatela hetetiyapitekiwala, sena nokamoke Kote solo ta: ti sena
kesalema ikomonosalekiwala apula: potapola: Kote solo topuwa kipila
iya:tesekeye.
22 Aputa: nakela sa:le ona sita:ne olapowemi nakela sa:le sululuwaya,
fowa seli eta: wapoma amunawa wekeye. Sena kesaleyewi Kote sowa topu
kamona, peleya: weyamo ketea kete matanayawala, nano ketea sosolo

* **13:15** Aisaia 6:9-10

tiyapola: mokopo epelese matanayawala, elipei amoke Kote sowa foluse siwa sakolose yapetowayakeye.
23 Aputa: nakela sa:le peleya: napowemi sululuwaya fowa muta wapo amunawa wekeye. Sena kesaleyewi Kote sowa ta: tiyapola: hele heneye matana semetei matanepela: sitalapitekiwa, i fo sakopolo semetei watosene aluse sita:tesekeye. Aputa: noka talo tekapeipe apula: noka talo usulupe aluse watosene epapuluse, sena kesalewa aluse sita:tesekeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Witiwala Hano Ketalewala Kekenepela: Sopolawa Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye

24 Yesuyewi sena kesale sopoma pale selese, "Koteyewi Piseikipela: pote ela amunawa wekeye. Senayewi kelekamakewa nakela sa:le napolo alekenawemi fipilakeye.
25 Fipipela: apola: nukulapo sena sopoke fayelapita: kisi sena inise witi fipilawemi hano ketale fowa fipipela: apola: hapakeye.
26 Hanapita: nakela sa:le fipilawa fiyapepela: fowa watosene opo emi potakamake, hano ketalewala witiwanapulu elipe fiyanapola: fowa helepita: papokeye.
27 Potapola: tima:na: tisene senayewi inapola: alekena inama selese, 'Piseiki, ke alekenawemi witi sa:le semetei kelala? Witi sa:le semetei fipilawemi noko:lu hano ketalewa elipe fiyanene?'
28 Au selapita: alekena inayewi selese, 'Kisi senayewi o:sulu inapola: hano ketale fo amowa, witi alekenawemi fipilalakeye.' Au selapita: tima:na: tisene senayewi alekena inama ta:potose, 'Hano ketalewa tuku tiye iya:pa:na:wa ililapa? Hano ketalewa ko:lumeinapa?'
29 Au selapita: alekena inayewi selese, 'Aupa, kiyawa hano ketalewa tuku tiye sotukepilisaleke, witi amowa hele tokopa solotiye iya:pa:pekise hano ketalewa tutapa.
30 Elipe sopoke kemi sita:pesita: iya:ta:pa:. Sikape napoyalapita: ma:na:pela: supa:na: ikila emi, tima:na: tisene senama neyewi selese, "Hano ketalewa puwano nasolo tiye sako tiye tei kilima:na:pela: tiye tiyapola: witi henewa su tiye koane tiye tima," ' au selaposakeye." Aluse Yesuyewi pale seyakeye.

I Maseta Fowa Kelawa Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Make 4:30-32; Luki 13:18-19

31 Sena kesale sopoma Yesuyewi pale seya nowa selese, "Sena kesale Koteyewi Piseikipela: pote elakamowa, i maseta fo sena nowamoke ene alekenawemi kela epapulakeye.
32 Maseta fo heneye kolotea kamoke, sopopela: alekenawemi nakela kelawa sitiyetiye i amuna tese sosolo tesekeye. Sosolo tese enewemi i elewa a:nema: fa:nano sitalaka inapola:, a:nema:yewi aiwa tisekeye. Alusene amunuse sena kesale Koteyewi Piseikipela: pote elakamowa epapulakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Falawa Satosewa Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Luki 13:20-21

33 Yesuyewi pale seya nowa selese, "Sena kesale Koteyewi Piseikipela: pote elakamowa, falawa solosene epapulakeye. Kesaleyewi falawa sapa:na:pela: falawa muta tiyapola: nano solosewanapulu papela: no-tolose notolopita:, nano soloseyewi falawawa ene matana solosekeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Sena Kesale Sopoma Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Make 4:33-34

34 Yesuyewi seya ikila emi sena kesale muta kekenama Yesuyewi pale
selese, heneye hokatolose eta: seyamakeye. Pale seya sopolo seyakeye.
35 Seta: seyamake ela:pe puwano Kote solo kinisene sepatosene senayewi
Yesuwa seyawa wekeye. Piseikiyewi Ene selese,

"Sena kesale sopoma Neyewi pale selaposakeye.
Peleya: ma:ta: ti ikila emiwa ketea mupapowa, yemiwa solo mouwa
sopoke heneye hokatolose selakeye." †

Au seyawa heteti epalakeye.

Witiwala Hano Ketalewala Kekenepela: Sopolawa Pale Seyawa Mouwa Wekeye

36 Sena kesale muta kekenawa, Yesuyewi iya:pela: hanapola: koane
musuyakeye. Musulupita: sena ilipe hanosene inapola: Yesuma selese,
"Alekenawemi hano ketalewala, witiwalapulu elipe sopola pale seyawa
mouwa nima hokato sema."
37 Aputa: Yesuyewi selese, "Witi sa:le napolo alekenawemi kelesene
senawa Nekeye. Sena Sa:wa Nekeye.
38 Alake, alekena amunawa peleya: sosolo wekeye. Witi sa:le napolo
amunawa Kote Piseikiwemi pala sena kesalekeye. Hano ketale fo
amunawa Setenewemi pala sena kesalekeye.
39 Kisi senayewi hano ketale fowa fipila amunawa Setenekeye. Fowa
napoyalapita: sutusene amunuse, peleya: we itapa tema:na: opo emiwa
auma:na: akeye. Tima:na: tisene senayewi hano ketalewa nasolo tiye, witi
henewa su tiye koane tiye tima:na: senawa hepene senakeye.
40 Hano ketale sako tiye teiwemi kilima:na: amunuse, sikape peleya:
weyamowa itapa tema:na: opo emiwa aluse kilipesakeye.
41 Sena Sa:wa Nekeye. Neyawa hepene sena hamonapita: inisekiwa,
senayewi olokeyatela timinimita: polusene senawana, olokeyatela tisene
senawana, sopoke tiyapola: teiyewi wa:mita: tei emi tolusupesakeye.
42 Tolusula emi iwa falasise sita:la: ya:pelese peka kalo na:sela:
sitalaposakeye.
43 Ikila emiwa ikilale otowi sakalepasolose ho:lilisene amunuse hekeya
sita:ne sena kesalewa ki Ata Piseikipela: elakamoke peleya: emiwa aluse
ho:lulupesakeye. Kiwa kena:wa telalaleke, seli ta:ta:pa:." Aluse Yesuyewi
seyakeye.

Yesuyewi Pale Seya Noka Seyawa Wekeye

44 Yesuyewi pale seya nowa selese, "Koteyewi sena Piseikipela: pote
enewa, ketea hele heneye napolo himu hapa keteawa pokose selatiye,
alekenawemi tikipiya epapulakeye. Sena tikila:pela: inakamakiwa, nano
hele heneye himu hapa keteawa potapola:, himunama tese eyawa kemi
fopulusekeye. Fopula: apola: hanapola:, sosolo epelese ene nano keteawa
sopoke tiyapola: sena nowama wa:la:lopela: moweni tikeye. Moweni
tiyapola: moweniyewi alekena amowa wa:la:yakeye," aluse Yesuyewi
seyakeye.
45 Aputa: Yesuyewi pale seya nowana selese, "Koteyewi Piseikipela: pote
elakamowa, pisinisi senayewi kapolo napowa wa:la:loma:na:pela: keye
hanosene epapulakeye.

† **13:35** Kisala Puka 78:2

46 Pisinisi senayewi kapolo keye hanapola: kapolo hele heneye napowa
potose wa:la:loma:na:pela:, ene nano ketea sopoke tiyapola: sena nowama
wa:la:lopela: moweni tikeye. Moweni tiyapola: moweniyewi kapowa
wa:la:yakeye." Aluse Yesuyewi pale seyakeye.

Nete Ewalo Tisewa Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye

47 Yesuyewi pale seya nowa selese, "Koteyewi Piseikipela: pote enewa
nete ewalo tisene epapulakeye. Ewalo tima:na:pela: nete hawemi
toliyetikeye. Toliyeti emi ewalo kalikalila sopowa talalapita: tikeye.
48 Tiwa woliyetilapita: senayewi netewa tiyapola:, hano hema tuwapola:
apola: ka:la:lopela:la:, ewawa takayakeye. Takalese ewalo napowa
tiyapola: tisi menekiwemi tiye tiyapola:, ewalo olokeyatela eta: nasemawa
sotukaiyakeye.
49 Ala amunuse sikape peleya: we itapa tema:na: ikila emiwa aupe-
sakeye. Sena napowalapulu olokeyatelawalapulu tisilakolose sita:newa
hepene senayewi takalepesakeye. Sena kesale olokeyatelawa takale
tiyapola:, teiwemi wa:mita: tolusupesakeye.
50 Tolusulawa falasima:na: peleya: emi sita:la: ya:pelese peka kalo
na:sela: sitalaposakeye," aluse Yesuyewi seyakeye.
51 Alake Yesuyewi Ene sena ilipe hanosema selese, "Neyawa kima seyawa
sopoke matanepa?" Aputa: iyewi "Henekeye, matanekeye," au seyakeye.
52 Au selapita: Yesuyewi solo nowa selese, "Neyawa Kote Piseikipela:
pote elakamowa selapita:, Kote sowa walosene senayewi ta: tiyapola:
Newemi pala senawa koane inawa epapulakeye. Alake koane inayewi
nano ketea napolo tiye tiwa tiyapola:, naputе tiye tiwala, puwano tiye
tiwala, tiyapola: sena amawa kinisekeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Yesuyewi Ewa Nasalete Koamesa:wemi Se Tiye Kinapita: Senayewi Ta:te Iya:peyawa Wekeye

Make 6:1-6; Luki 4:16-30

53 Yesuyewi aluse pale selese kotetise Kapaneame taune amowa iya:pela:,
54 Nasalete Ene koamesa:wemi Ewa hapakeye. Hanapola: emi ela: Yu
senayewi kekenesene koane nano ketea se tiye kinapita:, sena kesaleyewi
ta:tapola: howa hapakeye. Howa hanose iyewi selese, "Koteyewi
matanesene solo napowa Eyawa kami topule. Eyawa Kote penaiyayewi
matanepela: epe tiseya kami matane tile?
55 Sena amowa Ewa kapenetayewi e sa:keye. Ene E amawa Melikeye.
Aputa: Ene e ma:ewa Yemesewala, Yosepewala, Saimonewana, Yutasewala
iwakeye.
56 Ene ololowa niwanapulu ninipe sita:la:keye. Eyawa semetei penanose
epe tiseya kami matane tile?" au seyakeye.
57 Aluse iyewi Yesuma matana semetei eta: matanemake iye Ema hele
matanakeye. Hele sitalapita:, Yesuyewi ima selese, "Kote solo se tiye
kinisene sepatosene senayewi ene koamesa: sena ilipe sita:ne amokiwala,
ene koane enisewa sena ilipe sita:ne amokiwala, ewa puwano putuluse eta:
matanesemakeye. Mamatanepita: kemi, koamesa: nowemi sena kesale
nokamoke Kote se tiye kinisene sepatosene senawa puwano putuluse
matanesekeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.
58 Selese Ene koane sena kesaleyewi Ema matana semetei eta: matana-
manase Yesuyewi Kote penaiyayewi matanepela: tima:na: tisewa sosolo
eta: timakeye.

14

Yesuyewi Penanose Tima:na: Tiwa Heloteyewi Ta:tapola: Tikili Tese Enewa Wekeye

Make 6:14-16, Luki 9:7-9

1 Yesu Ewa Kalili peleya: emi sowa kinise enene ikila emiwa, Kalili peleya: pote enene senawa Helote Antipasekeye. *

2 Aputa: Yesuyewi penanose tima:na: tisekeye selapita:, Heloteyewi ta:tapola:, e tima:na: tisene senama selese, “Sena penanose tima:na: tisewa Yone hano toliyetisene amunikeye. Ewa sana kuluwa mene tesilakeye. Mene tesilapola: penanose epe tiseya Yoneyewi penanose tima:na: tiyatakeye,” au seyakeye.

Yone Hano Toluyetisewa Heloteyewi Weyamu Sana Kuluwa Wekeye

Make 6:14-29; Luki 3:19-20

3-4 Helote Kalili peleya: pota: tesene senayewi ene e ma:ewa Filipikeye. Filipiyewi ekele Helotiasewa Heloteyewi atu tiya:sela: elapita: potapola:, Yoneyewi Helotema kotopela: selese, “Kesale amowa keye atu tiya:sela: elakamowa solo ele tuwapowa hotoyetiyatakeye.” Au selapita: Heloteyewi Yonewa tipolo selawapa:na:pela: sena ta:le tima selese, “Yonewa sukulu tima.” Au selapita: sena ta:le tiyewi Yonewa sukulu tiye tiya:wemi tapola: tipolo selawapokeye.

5 Tipolo selawapola:, Yonewa kumita: sama:na:pela: elawamona, Yu sena nokamoke selese, “Yonewa Kote solo se tiye kinisene sep-atosene senanakeye.” Aputa: ta:tapola: Heloteyewi matanese, “Neyawa Yonewa sana kulusaleke, sena mutayewi nema konomoma:na:nakeye.” Aluse matanese senayewi ema konomoma:pekise ipilise ela:, Yonewa sama:na:pela: elawamona, iya:peyakeye.

6 Iya:pela: Helote ene ewa selati oka hetetiyapita: matanema:na:wa tikinise, sena sopoyewi popita: Helotiyase ene e la:le kesale polayewi tanase ese kisalakeye.

7 Tanase ese kisapita: potapola:, Heloteyewi epelese kesale polama selese, “Keyawa nano ketea kina:pa:saleke, neyawa kema miya:na:keye. Neyawa heneye maselesalekiwa Koteyewi potaposakeye.” Aluse hekilase seyakeye.

8 Selapita: Helotiyase ene e la:ma setalese selese, “Yone hano toluyetisene piseiwa na tiye, menekiwemi tuwapola:, nema miya selepa:. Ewa heneye sana kuluwa popa:na:pela: ene piseiwa miya selepa:.” Au selapita: solo amowa ene e la:yewi ta: tiyapola: Helotema kao seyakeye.

9 Selapita: piseiki Heloteyewi ta:tapola: himunama enekeye. Mapolose ela: eyewi matanese, neyewi miya:na:keye esa: hekilase seyawa, sena tikinise kekena sopoke topunase, piseiwa na tiye kina:pa: e seyawa iya:takamakiwa, ewama:pekise eyewi seyawa eta: iya:peyamakeye.

10 Eta: iya:peyamake sena ta:le tiyewi Yone piseiwa naiye timita: tipolo koane hamona seyakeye.

11 Aputa: tipolo koane hanapola: Yone piseiwa na tiye menekiwemi tuwapola: tiye inapola: kesale polama mikeye. Kinapita: tiyapola: ene e ama Helotiyasema mikeye.

12 Aputa: Yoneyewi e sena ilipe hanosene inise Yone toma sopowa tiyapola: hanapola: peleya: tikipela: Yesuma Yone sana kuluwa selapose hapakeye.

---

* **14:1** Yesu selati ikila emi Helote enene amakeye.

Sena Taosene Pipema Yesuyewi Falawa Miwa Wekeye
Make 6:30-44; Luki 9:10-17; Yone 6:1-14

13 Yone hano toluyetisewa sana kululopita: Yesuyewi ta:tapola:, Yesuwa potiwemi tapela: hanapola:, mowa peleya:wemi sena itapawemi Ene enapotane mosote epesena:pela: hapakeye. Hapalopita: ta:tapola: sena kesale muta iyawa ili koamesa: iya:pela:, Yesu kulule hanose hano hema isu hapakeye.
14 Hanapola: kekenawemi Yesuwa inapola: potiwa papela: potakamake sena kesale sopoke kekenanapita: papokeye. Potapola: iwa hauwekilakeye. Hauwekilise matanepela:, sena kesale nakola towayawa Eyewi fala:wayakeye.
15 Fala:ta:sela: ela: ka:le oka sinapita: Yesuma E sena ilipe hanoseyewi selese, “Peleya: we mowa peleya:nase sena kesalewa masitalakeye. Oka sininase sena kesale kekenama iliwa ilipe ma:na: ma:na:wa wa:la:loma:na:pela: koamesa: mene hamona sema.”
16 Au selapita: Yesuyewi selese, “Iwa hamona sewa ko:lupita: ela:? Kiyawa ki ima ma:na: ma:na:wa kina:pa:.”
17 Au selapita: sena ilipe hanoseyewi selese, “Ma:na: ma:na:wa falawawa pipe, ewalo elipei ala telakeye. Ma:na: nowa matelakeye.”
18 Au selapita: Yesuyewi selese, “Ma:na: ma:na:wa Nema tina.”
19 Aluse sena kesale sopoma Yesuyewi selese, “Kiwa sopoke hutiyawemi ka:la:loma.” Aluse iwa ka:layakeye falawa pipe ewalo elipei tiyapola: ela:, hepene falemi pota:la:, Kotema napolo esa: kulukulupela: kotetise, falawa pasoloyetiye sena ilipe hanosema kinapita:, sena ilipe hanoseyewi sena kesale sopoma mikeye.
20 Kinapita: sena kesale sopoke ili menakeye. Napela: kotetipela: falawawala ewawala muyawa kemi teselapita:, sena ilipe hanoseyewi elale kukuluipewemi selatiye woliyetikeye.
21 Sena ma:na: mena sopowa akeyawa pipe taosenekeye Kesalewala salawala iwa sopoke eta: akeyamakeye. Iwa eta: akeyamawana, iyawa sopoke menakeye.

Yesuwa Hano Wapa:kemi Onapela: Hapawa Wekeye
Make 6:45-52; Yone 6:16-21

22 Sena kesale sopoyawa ma:na:wa napela: kotetiyapita:, Yesuyewi E sena ilipe hanosema selese, “Kiwa puwano potiwemi tapela: hano hema tapo fa:nemi ha:na:pa:. Aputa: sena kesale kekenawa ili koane meneyetiye hamona, au sema:na:keye.” Au selapita:, iwa potiwemi tapela: hapakeye.
23 Hanapita: sena kesale sopoke kekenawana i koane mene ha:na: tiyakeye. Ha:na: tipita: Yesuwa Ene enapotane tokowemi kulukuluma:na:pela: hapakeye. Hanapola: nukulapo Yesuwa Ene enapotane kulukulula:sela: enekeye.
24 Kulukuluse enewemi sena ilipe hanosewa potiwemi tapela: hano honosane hanakamake, hano ko:luyewi poti piseiwemi sanose hano ko:lu alokalapulu sosolo inise potiwa tiye fiyane sine esa: potiwa koyawa eta: hapamakeye.
25 Potiwa koya:sela: sita:la:, mowa ikiwapa:na: mapatoyawemi Yesuwa poti alupa:pa:la:ne pawemi hano wapa:kemi onane minakeye.
26 Inapita: sena ilipe hanoseyewi potapola: hele heneye himunama tese ka:la:lopela:la: kalose holose, “Ho olokeyatela inatakeye.”
27 Aluse ipilise hopita: ima Yesuyewi ela:pe kipila selese, “Nekeye. Kiwa ipipa. Ipilise matana kipilapa. Penanose sita:latipa:.”

28 Aputa: Pitayewi selese, “Piseiki, Kewama? Kewalaleke, Keyawa nema
hano wapa:kemi onane mina sema.”
29 Au selapita: Yesuyewi selese, “Kewa mina.” Aluse selapita: Pitawa
potiwa iya:pela:, Yesu elakemi hano wapa:kemi onane hanose
30 ta:takamake, alotowi e tomawemi sanapita: topukeye. Ta:tapola:
ipilise ewa hawemi mutule sima:na: tepita: holose, “Piseiki, newa tima.”
31 Au selapita: ela:pe kipila Yesuyewi tiya:yawa Pitawa tiyapola: selese,
“Keyawa Nema matanayewi semetei kolotea matananakeye. Keye matane-
sekiwa, ‘Ili hanosekiwalo, hawemi mutule sinisekiwalo ema:pelipe.’
Ko:luse matana elipei matanana?”
32 Aluse a:ko: potiwemi takamake alopowa itapa telakeye.
33 Itapa tepita: potapola: sena potiwemi ka:la:yawamoke Yesuma
wapilise selese, “Kewa heneye Kote E Sa:keye.” Aluse wapilise seyakeye.

Kenesalete Peleya: Emi Sena Kesale Sita:ne Nakola Towayawa Yesuyewi Fala:pewa Wekeye
Make 6:53-56

34 Hano ka:na enene potiwa kolo tiye sanese, Yesuwala, E sena ilipe
hanosewana, poti kolo tiye hanapola:, Kenesalete peleya: emi hetetikeye.
35 Hetetiyapita: senayewi potapola: matanese, “Amowa Yesulapo.” Aluse
matanepela: solo sekepilise, “Yesuwa minawa peleya: pawemi selapose
ha:na:pa:.” Aluse sowa sekepilapita: hanapola: seyakeye. Selapita:
ta:tapola: sena kesale sopoke nakola towayawa Yesuyewi fala:pita: siliye
minakeye.
36 Siliye mina senayewi Yesuma selese, “Sena kesale nakola towayama
Keyawa sao fili sosowemi kesakamake ilima:na: telalapita: ilikeye e sema.”
Au selapita: Yesuyewi ilikeye e seya. Ilikeye epela: E sao sosowa sena
kesale nakola towayama kesakamake ili nakola towayawa itapa telakeye.

15

Tilila Kouwa Meiyewi Solo Amoke Kote Sowa Feselesewa Wekeye
Make 7:1-13

1 Felesi senayawala, Kote solo elewa walosene senayawala, Yelusaleme
sitiwa iya:pela: Yesu elakemi inapola: ta:potose,
2 “Ko:lupita: Ke sena kilipe hanoseyewi nini tilila kouwayewi aupa:, esa:
sele minawa tikapeyetipela: sita:la: tikapeye tise, iyawa ma:na: napose
tiya:wa ma selakotakeye. Tiya:le eta: selakolamake ma:na: tiye natakeye.”
3 Aputa: Yesuyewi ima ta:potose, “Ko:lupita: kili tilila kouwa meiyewi
aupa:, esa: sele minawa puwano apoma:na:pela:, kiyawa Kote sowa
tikapeyetipela: sita:la?
4 Ta:ta:pa:. Kote sowa tuwapowa wekeye. Koteyewi selese, ‘Kine ki ata
ki ama a:ko: seli matanepela: seila:ta:pa:,’ * au seyakeye.
Kote solo nowana selese, ‘Senayewi ene e atawala, ene e amawana,
henipasolosaleke ewa heneye kumita: sanapa:.’ †
5 Aluse Koteyewi seya kamona kiyewi selese, ‘Senayewi ene e ata-
mawana ene e amamawana selese, “Neyewi ka:mawa nano ketea mokopo
miya:na:pela: elawamona, Neyawa iya:pela: Kotema kinakeye.” Ala
senayawa ene e ata e ama a:ko: seila:ta:pa: aluse Kote solo tuwapowa
iya:pela: tikape tesewa ilikeye.’ Aluse kiyawa Kote solo amowa kolotea
apolakeye.

---

* **15:4** Mene Sili Puka 20:12, Lo 5:16 † **15:4** Mene Sili Puka 21:17, Lefitikase 20:9

6 Aluse kiyawa kilipe tilila kouwa meiyewi aupa:, esa: sele minawa
puwano apoma:na:pela:, Kote solo elewa kiyawa sowa epelese etayakeye.
Sowa epelese ela:, kiyawa ki ata ki ama a:ko: pote epesenewa iya:takeye.
7 Kiwa matana elipe sitalakeye. Puwano fa:nemi, Kote solo se tiye
kinisene sepatosene sena Aisaiayewi kiwamopela: heneye seyakeye.
Seyawa wekeye.
8 Koteyewi selese,

‘Sena kesale amokiwa Nema meatewi wapilise kemi
alawamona, ili himuyewi Nema mamatanekeye.
9 Matanayawa Nema eta: matanemake, mokopo meapo sopoyewi Nema
wapilikeye.
Iyawa i kene senayawa matanawa se tiye kinakeye. Se tiye kin-
isakasele Ne solo elewa iyawa se tiye makinakeye.’ ‡

Aluse, Koteyewi selapita: Aisaiayewi momateyakeye.” Aluse Yesuyewi
seyakeye.

Sena Kesale Matana Olokeyale Tesene Mouwa Wekeye
Make 7:14-23

10 Sena kesale sopoke kekenemita: Yesuyewi minapita: inapita: ima
selese, “Ta:ta:pa:. Ta:tapola: matanepa:.
11 Senayawana, kesaleyawala ene meatewi ma:na: nakamokiwa ene
ewa eta: akeleya tesemakeye. Alawamona, meakemi tese solo olokeyatela
hetetiyakamoke ene ewa akeleya tesekeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.
12 Sikape Ewamo enewemi E sena ilipe hanosene inapola: Ema selese,
“Ke solo se tiye kinisewa, Felesi senayewi ta:tapola: mapoyalapokeye.
Keyawa topula?”
13 Au selapita: Yesuyewi selese, “Nakela sa:le kelawa Ni Ata hepene
falemi elakamoke eta: kelamawa sopoke tutaposakeye.
14 Alake sena si elipe kolayewi isuwa walosene epapuluse, Felesi
senayewi aluse walokeye. Sena si elipe kolayewi sena si elipe kolawa nowa
siliye hanapita:, a:ko: elipe uwalokemi sutesinaposakeye. Auma:pekise
kiwa Felesi senawanapulu papa.”
15 Aputa: Pitayewi selese, “Pale seya mouwa nima sema.”
16 Aputa: Yesuyewi selese, “Kiyawa mouwa kemi mamatanepa?
17 Ma:na: menawa ipuwemi hanapola: ipuwemi tese iti komowemi
sinapola: ika olosekeye.
18 Aputa: himuyewi olokeyatela matanawa meatawala olokeyatela
selakamoke, ene ekemi akeleya tesekeye.
19 Alake sena kesaleyewi matanawemi ketea olokeyatela matanepela:
sita: tesewa wekeye. Olokeyale matanesewana, sena kumita: sama:na:
matanesewana, kesale iwei tima:na: matanesewana, kesalewa sena
elakemi ha:na:na: matanesewana, nano keteawa atu tima:na: matane-
sewana, mokopo tipalese sema:na: matanesewana, sena wepi sema:na:
matanesewana, ketea amowa matanawemi enewa meatewi selesekeye.
20 Nano ketea amoke sena ene ewa akeleya tesekeye. Alawamona, ma:na:
ma:na:pela: tiya: eta: selakolosema amowana sena ene ewa eta: akeleya
tesemakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Yu Kesalema Tela Kesaleyewi Yesuma Matana Semetei Matanawa Wekeye
Make 7:24-30

‡ **15:9** Aisaia 29:13

21 Yesuyewi koawa iya:pela: hanose, Yu senama tela peleya: emi, hanose
Taia taune amowana, Saetone taune amowana, pawemi hapakeye.
22 Hanapola: emi enewemi Yu kesalema tela kesale, Keina:ne sena i
ma:ta: tiye mina kesale amowa enekeye. Kesale amowa Yesu elakemi
inapola: penanose holose selese, “Piseiki, Tepiti sena i, Keyawa newa
hauwekilise sesema. Ne la:le ho olokeyatelayewi tise ikomonawa kinisek-
eye.” Aluse kesale amoke seyakeye.
23 Aluse selapita: kemi Yesuyewi emawa ketea nowa eta: seyamakeye.
Eta: seyamake Yesu hanapita:, E sena ilipe hanosene inapola: Ema
penanose ta:potose, “Kesale amowa niwa ale inise hole inise inatakeye.
Kesale amo salawa sesema au selakamowa Keyawa sesema. Seselese ewa
mene hamonama.”
24 Au selapita: Yesuyewi selese, “Yu sena kesale sopowa a:pele sipi
netale tiye sitala epapulakeye. Alanase Yu sena kesale semetei sesemita:
Koteyewi Newa hamona e seyakeye. Yu senama telawa sesemita: Newa
hamona seyamakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.
25 Selapita: Yesu elakemi kesale amowa inapola: kuniu kula:pela: hela:
selese, “Piseiki, newa sesema.”
26 Au selapita: Yesuyewi selese, “Sala ma:na: ma:na:wa kasoyewi maita:
iya:takamakiwa eta: ilimanakeye.”
27 Au selapita: kesale amoke selese, “Piseiki, henenapo. Alawamona
koane inayewi koane tepolo emi tese ma:na: na:sela: muyawa sulu-
luwalupita:, kasoyawala nasekeye.”
28 Au selapita: Yesuyewi selese, “Kesale, keyawa Nema matana semetei
matanesewa sosokeye. Ke matana epapuluse Neyawa aupesakeye.” Au
selakamake kesale sa:wa ho olokeyatela tiwa itapa telakeye.

Senala:wa Muta Nakola Towayawa Yesuyewi Fala:pewa Wekeye

29 Yesuyewi Yu senama tela peleya:wa iya:pela: hanapola:, hano Kalili
hano hawe hapakeye. Hanapola: tokowemi fiyanapola: henekeye.
30 Henewanapulu senala: muta inapola:, sena onatu ketetowayawala,
sena tiya: pa:mo tiwala, sena si kolawala, sena solamawana, sena noka
nakola telawala tiyapola: minakeye. Tiyapola: inapola: Yesu enene
minitapowemi tiyapola: inapola: tiye tiyapita:, Yesuyewi potapola: sena
kesale nakola towaya sopoke Eyewi fala:wayakeye.
31 Alake sena solo itapa fala:peyawa seli seyakeye. Tiya:le pa:mo ti
fala:pewa tiya:wa seli salo hekeyakeye. Onatu kete tela fala:pewa seli
fa:nano sita:nekeye. Si kola fala:peyawa seli papokeye. Aluse sena
sopoke Yesuyewi fala:wayakeye. Fala:tapita: sena kekenayewi potapola:
howa hanose kemi epeyakeye. Epelese Isolaiya sena kesaleyewi Kotewa
wapiyakeye.

Sena Taosene Pinipe Yesuyewi Ma:na: Nasewa Miwa Wekeye
Make 8:1-10

32 Yesu E sena ilipe hanosema nano ketea selapose minapela: inapita:,
ima selese, “Ikiwapo usulupewemi sena kesale muta Newanapulu kekene-
pela: sita:la:, ma:na: ma:na:wa itapakeye. Itapa telanase Neyawa iwa
hauwekikeye. Iwa kutama meina isu kiwemi menise hopolo tema:pekise
hamonama:na:wa mapolokeye.”
33 Au selapita: sena ilipe hanoseyewi selese, “Niwa sita:la: weyamowa
mowa peleya:nase sena kekenama falawa ili maita: miya:na:wa kami
tima:na:ne?”

34 Au selapita: Yesuyewi ima ta:potose, “Kiyawa falawa ipipa: telapa:?”
Au selapita: iyewi selese, “Falawa tomoipewa ewalo tepeteni mutama
telakeye.” Aluse iyewi seyakeye.
35 Aluse selapita: sena kesale sopoma Yesuyewi selese, “Kiwa sopoke
peleya: epemi ka:la:loma.”
36 Aluse iwa ka:la:lopelelapita:, falawa tomoipewa, ewalo mutamawana
Yesuyewi tiyapola:, Kotema napolo esa: kulukulupela: kotetipela:, falawa
pasoloyetiye sena ilipe hanosema kina:sela: elapita:, iyawa sena kesale
sopoke kekenama sakole hapakeye.
37 Sakole hanapola: kotetipela: sena sopoke kekenayewi iliye tiye
menakeye. Napela: iliye tiyapita: falawa fuwa sena ilipe hanoseyewi
tiyapola:, elale tomoipewemi selatiye woliyetikeye.
38 Aputa: sena falawa mena sopowa akeyawa taosene pinipe. Aputa:
kesalewala, sala tepeteniwana, iwa eta: akeyamakeye. Iwa eta: akeya-
mawana ma:na: amowa menakeye.
39 Napela: kotetipela: sena muta kekenawa Yesuyewi hamona seyakeye.
Iwa hanapita: Yesu potiwemi tapela: poti kolo tiye Makatala peleya: emi
hapakeye.

16

Felesi Sena Satusi Sena Iyawa Yesuwa Kapo Popa:na:pela: Yesuyewi Timinimita: Seyawa Wekeye

Make 8:11-13; Luki 12:54-56

1 Yesu enewemi Felesi senawala, Satusi senawala inapola:, iyawa Yesuwa
kapo popa:na:pela: Yesuma poluse seyakeye. Iyewi selese, “Koteyewi
ta:peyawa Kewalakeye au sema:na:pela: Keyewi tima:na: tisewa niyewi
popa:na:ke Keyawa matiminima:. Koteyewi hepene falemi nano ketea
alusewa niyewi popa:na:ke Keyawa matiminima:.”
2 Au selapita: Yesuyewi selese, “Ka:le oka sinakemiwa meikiwa kelepita:
potapola: kiyewi selese, ‘Hepolo tema:na:nakeye,’ au selesekeye.
3 Aputa: ikiwapo nowemi kiapo ikiwatapita: potakamake meikiwa
ka:menise yopolosaleke potose kiyewi selese, ‘Napu hawa sima:na:napo,’
au selesekeye. Aluse kiyawa meikiwa potose hano sima:na:wana, mo
napoloma:na:wana, kiyawa potose takalese matanesekeye. Amowa po-
tose matanesene kamunuse ikila weyemi Kote penaiyayewi matanepela:
tima:na: tisewa tiyapita: potapola:, ‘Koteyewi ta:peya senawa ewalakeye.’
Aluse kiyawa mamataneselakeye.
4 Senayewi selese, ‘Koteyewi ta:peya senawa kewalaleke, niyawa
popa:na:pela: Kote penaiyayewi matanepela: tima:na: tisewa matimin-
ima:.’ Aluse timinisewa popa:na:pela: keye hana ikila emiwa sena
kesale sita:newa olokeyala:pela: sitalakeye. Sena kesaleyawa Kotema
mamatanekeye. Aputa: Yonayewi Koteyewi tisene timita: Koteyewi
ta:peyakeye. Ta:peyawa sena kesale sopoyewi potapola: matanemita:
Yonama ela amunuse Nemawana aupesakeye. * Auma:na: seme-
teiwa kiyawa popita: waloma:na:keye. Nano ketea nowa kima eta:
waloma:na:makeye.” Aluse selese kotetipela: Yesuwa iwa iya:pela:
hapakeye.

---

* **16:4** Tikapetesene senama Yonayewi se tiye miya:na:pela: hapa amunuse Yesuwala, peleya: weyemi tikape tesene senama selapose minakeye. Yonawa ikila usulupewemi ewalo suwemi enene amunuse, Yesuwala, apana tuwapowa ikila usulupewemi tenekeye. Ewayewi Yonawa isiwapo amunuse Yesuwala apana tuwapowa teisa:pekeye.

“Felesi Senayeliye Satusi Sena Iwa Nano Solosene Epapulakeye. Iyewi Matana Elipei Matanawa Kiyawa Tiyapa.” Aluse Yesuyewi Seyawa Wekeye
Make 8:14-21; Luki 12:1

5 Yesuwala, E sena ilipe hanosewana, potiwemi tapela: kolo tiye sanese hanapola:, hano hema tapo fa:nemi sita:la: selese, “Niyawa falawa tiye eta: minamakeye. Niyawa kepoliyetikeye.”
6 Au selapita: ima Yesuyewi selese, “Felesi senayawala, Satusi senayawala, iyawa nano solosene amunawa kiyawa tima:pekise pota:pa:.”
7 Aluse Yesuyewi pale selese selapita: solo mouwa iyawa tikili tese sulupoluse i kene selese, “Niyawa falawa tiye eta: tiye minamanapita: etakeye.”
8 Au selapita: ili matanawa Yesuyewi potapola: selese, “Kiyawa Nema matana semetei kolotea matana hanatakeye. Ko:lupita: kiyawa kipitane sopolo sulupoluse selese, falawawa itapalakeye e seya:?
9 Ne solo mouwa kiyawa kaluse tikili tepa? Sena taosene pipe kekenama falawa pipe kinapola: kotetipela:, falawa muyawa kemi teselapita: elale kukuluipewemi selatiye woliyetiwa, kiyawa mamatanepa?
10 Aputa: sena taosene pinipe kekenama falawa tomoipewa kinapola: kotetipela:, falawa muyawa kemi teselapita: elale tomoipewemi selatiye woliyetiwa kiyawa mamatanepa?
11 Neyawa kima hele heneye falawa amowa eta: seyamanase, Ne solo amoke mouwa kiyawa mamataneselakeye. Ne solo mouwa weyamu selakeye. Felesi senayawala, Satusi senayawala, iyawa nano ketea solosene amunawa tima:pekise pota:pa:.”
12 Au selapita: Yesuyewi solo amo mouwa sena ilipe hanoseyewi matanese, “Felesi senayeliye Satusi sena ili sowa nano ketea solosene epapulakeye. Ili sowa niyawa ta: tima:pekise Yesuyewi etakeye. Heneye falawa ketea solosewa tima:pekise Eyewi maselatakeye,” au seyakeye.

“Yesu, Kewa Kelesokeye.” Aluse Pitayewi Seyawa Wekeye
Make 8:27-30; Luki 9:18-21

13 Yesuwa Sesalia Filipai taune pawemi inise, E sena ilipe hanosema ta:potose, “Sena Sa: Newa sena nokamoke Newa ipise matanepa:?”
14 Au selapita: iyewi selese, “Sena nokamoke selese, ‘Kewa Yone hano toluyetisene mene tesile minanakeye.’ Au selapita: sena nokamoke selese, ‘Kewa Ilaiya elakeye.’ Aputa: sena nokamoke selese, ‘Kewa Yelemaiya elakeye.’ Au selapita: sena nokamoke selese, ‘Kewa sepatosene sena nowanakeye’ au selesapekeye.”
15 Au selapita: Yesuyewi selese, “Kiyewi kili matanawa Newa ipise matanana?”
16 Aputa: Saimone Pitayewi selese, “Kote kao elakamoke E Sa:wa Kekeye. Koteyewi Piseikipela: epesita: ta:peya sena Kelesowa Kewalakeye.”
17 Au selapita: Yesuyewi selese, “Yona e sa:le Saimone, Koteyewi kewa napola:takeye. Napola:tapita: epelese elatipa:. Keye matanepela: seyawa senayawa kema se tiye kinapita: keyawa maselakeye. Ni Ata hepene falemi elakamoke kema waloselapita:, keyawa aluse seleselakeye.
18 Ta:ta:pa:. Pita, ke unu amo mouwa etewakeye. Aputa: keyewi Newa seyawa etewa epapulakeye. Keyawa Newa seya amunuse, sena kesale nokamoke aluse ta: tiyapola: selesaleke, iwa Neyewi mene silima:na:keye. Sena kesale amowa Newemi pala sena kesale akeye. Alake Hetisi peleya: emiwa, kulusene penaiyayewi Newemi pala sena kesalewa makeneyetiyaposakeye.

19 Aputa: sena kesale Koteyewi pote elakamowa iyewi matanemita:, keyewi isu tenamowa kolo tiyaposakeye. Isu tenamowa kiyewi kolo tisene epapuluse, keyawa Newa se tiye mita: Neyawa kewa ta:pelekeye. Alake peleya: weyamo senayawa olokeyatela timinipita:, keyewi potapola: hekeya:sela:, 'Iya:ta:pa:,' Au selapita:, hepene falemiwana Koteyewi 'Iya:ta:pa:,' au selalakeye. Aputa: peleya: weyamo senayawa seli timinipitekiwa, keyawa potapola:, 'Napolapo,' au selesaleke, hepene falemiwana Koteyewi, 'Napolapo,' au selalakeye."

20 Aluse Yesuyewi E sena ilipe hanosema sowa penanose selese, "Keleso Newa sena sopoma selapa." Au seyakeye.

Ikila Akewemi Yesuyewi Selese, "Senayewi Newa Kumita: Sanaposakeye," Aluse Seyawa Wekeye

Make 8:31-91; Luki 9:22-27

21 Ikila emi E sena ilipe hanosema Yesuyewi selese, "Newa aupa: seyanase, Yelusaleme sitiwemi hanosekiwa, Yu sena tililayawala, pilisiti sena sosoyawala, Kote solo ele walosene senayawala, Newa ikomonosaleke, himu nakolose toma olose aluse sanose kuma:na:keye. Sana kuluwa ikiwapo osokemi Newa mene teisa:pa:na:keye."

22 Au selapita: sena ilipe hanosene kekene tiye sita:newa iya:pela:, Pitayewi Yesuwa siliye kolotea hanapola: Yesuma ka selakamunuse selese, "Piseiki, Kewa sana kuma:na:keye, aluse selapa. Koteyewi Kewa sesemita: matanekeye. Keyewi au selakamowa auma:pekise selakeye."

23 Au selapita: Yesuyewi notolo tese Pitama selese, "Setene, kewa Ne fo:su tapowemi hamona. Seteneyewi selesene amunuse keyawa selapa. Koteyewi matanawa kulu hanose eta: matanemake, senayewi matanesewa keyewi kulu hanose matana hanatakeye. Aluse matanese isu ha:na:na:wa kalesene mouwa kekeye."

24 Au selapita: sena ilipe hanosema Yesuyewi selese, "Kiyawa Newamo kulu ha:na:na:pela: Newa iwemi palese kumita: i kelipapoyawa Neyewi Nine uwapola: hanosene amunuse, kiwala, kili matanawa iya:pela: i kelipapoya uwapola: hanose, Ne onatu onaiyawemi kiwala fe onanese ha:na:pa:.

25 Senayawa peleya: weyemi a elekiwa a pote epesenewa semetei matanepela: tiya:sela: elapitekiwa, sena amowa Kotewalapulu kokolo maelaposakeye. Alawamona, sena nowamoke selesaleke, 'Yesupela: newa kulakamakiwala ililakeye. Ewamopela: semetei tima:na: tiya:sela: elaposakeye.' Aluse matanepela:, kuma:na:wa eta: ipilamake elapitekiwa, sena amowa Kotewalapulu kokolo elaposakeye.

26 Aputa: senayewi peleya: sosolo weyamo nano ketea sopowa tiyapola: kekene tiye ela:, Kotewalapulu kokolo tesewa Eyewi iya:pela: elapitekiwa, kulusene ikila emiwa ketea enayewi ewa sesepesapa:? Kokolo kao tesewa wa:la:loma:na:pela: enayewi wa:la:losena? Alamakeye. Kokolo kao tesewa eta: wa:la:losemakeye.

27 Ni Atayewi ho:liyawalapulu hepene senawanapulu epapuluse Sena Sa: Newa mene mina:na:keye. Mene mina:na: ikila emiwa sena kesale sopoyewi tima:na: tiwa potapola: takalepesakeye. Takalepela: sena kesale seli sita:nema ketea heka napolo miya:na:keye. Sena kesale olokeyatela sita:nema ketea heka olokeyatela miya:na:keye.

28 Neyawa kima heneye selakeye. Kiwa noka epesita:ya a elakemi seta: kulumake potakamake, Sena Sa: Newa inise Piseikipela: elapita: potaposakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

17

Yesu Tomawa Kali Tese Ho:liyawa Wekeye
Make 9:2-13; Luki 9:28-36

1 Ikiwapo tekapeipe itapa tepela: Yesuyewi Pitawala, Yemesewala, Yemese ene e ma:e Yonewana, iwa siliye tokomo sosolo tumu fiyanekeye. Fiyanapola: ilipe ipitane sita:la:
2 potakamake Yesu tomawa kali tepela: ela: ikilale otowi ho:lilisene epapuluse, Yesu mitiwa ho:lilise ela:, Ene sao kalawala hele heneye koiya sopolapokeye.
3 Ho:liya elapita: iyewi potakamake, Mosese Ilaiya a:ko: Yesuwalapulu sita:la: selalapita: papokeye.
4 Potapola: Pitayewi Yesuma selese, “Piseiki, Niwa weyemi minawa napokeye. Keyawa, ‘Henekeye, epelekeye,’ au selesaleke neyawa koane panokaseya kolotea usulupe tima:na:keye. Nowa Kewamopela:, nowa Mosesepela:, nowa Ilaiyapela: aluse tima:na:keye. Kewa epelepa?”
5 Aluse Pitayewi sela:sela: enene kemi, kiniwani sosolo ho:liyayewi ela:pe kipila iwa foye tikeye. Kiniwani fopiya olapo emi tese solo nowa selese, “Ewa Nine Ni Sa:keye. Ewa Nine himu hapawa sosolo matanepela: epelekeye. E sowa ta:tapola: matanepela: sita:latipa:.” Aluse seyakeye.
6 Aluse selapita: sena ilipe hanoseyewi ta:tapola:, peleya: sululuwaluse howa hanose ipilakeye.
7 Ipipita: iwa falopela:newemi Yesuwa inapola: iwa tomawemi kesalese selese, “Kiwa tesima. Ipipa.”
8 Aluse selapita:, iwa tesilapola: siyewi kelese, fa:nemi pote, komemi potose potakamake, sena nowa eta: enima Yesu semetei elapita: papokeye.
9 Aputa: iwa tokomo tumu emi tese ina:sela: Yesuyewi penanose selese, “Sena Sa:wa Nekeye. Newa kupula: mene seta: tesima weyemiwa kiyawa uwa koane potosene epapuluse papowa sena kesale nowama selapa.”
10 Aputa: sena ilipe hanoseyewi selese, “Kote solo elewa walosene senayewi selese, ‘Keleso seta: minama ela: Ilaiyawa puwano inaposakeye.’ Au seyawa ko:lupita: iyawa ke seyala?”
11 Aputa: Yesuyewi selese, “Kote solo elewa walosene senayewi selese, ‘Ilaiyawa puwano inisekiwa nano ketea sopoke seila:taposakeye.’ Au seyawa heneye au seyakeye.
12 Aputa: Ne solo we henekeye. Ilaiya mina:na: seyawa puwano minakeye. Minawa iyewi potapola: matanese, ‘Ilaiya mina:na: seyawa ewalakeye.’ Aluse eta: matanemakeye. Eta: matanemake i matanawamoke tise ewa ikomonakeye. Ikomona amunuse Sena Sa:wa Newana kapo olomita: ikomopesakeye.”
13 Au selapita: sena ilipe hanoseyewi matanese, “Ilaiya mina:na: seyawa, Yone hano toliyetisene epalakeye, esa: Yesuyewi seleselakeye.” Aluse iyewi matanakeye.

Ho Olokeyatelayewi Sala Tiwa Yesuyewi Fala:pewa Wekeye
Make 9:14-29; Luki 9:37-42

14 Yesuwala, E sena ilipe hanosene Pitawala, Yemesewala, Yonewana iwa hanapola:, sena kesale muta kekenepela: sita:newemi hetetikeye. Hetetise Yesu elakemi sena nowa inapola:, kuniu kula:walopela: hela: selese,
15 “Piseiki, ni sa:wa wa:ke matakolose sutesinise sosolo tesekeye. Ikila mutawemiwa tei kiyawemi sutesinisekeye. Ikila nowemiwa hawemi sutesinisekeye. Alusenase Keyawa ewa hauwekilise sesema.

16 Aluse Ke sena kilipe hanosene sita:newemi, ne salawa siliye minawa-
mona iyawa eta: fala:pemakeye."
17 Au selapita: Yesuyewi selese, "Sena kesale ikila weyemi sita-
lakamokiwa Kotema matana semetei matanepela: eta: sita:nemanase
olokeyale sitalakeye. Ikila sopoke kiyawa hele matanepela: sitalapitekiwa,
Neyawa kiwamopela: ikiwapo sopoke kaluse hokolose tiya:sela: elapos-
apa? Kiwalapulu Newa ikila sosowa elapitekiwa kemi, kiyawa Nema
matana semetei matanepela: masitalatakeye. Newamo ela weyemi salawa
siliye mina."
18 Au selapita: salawa siliye minakeye. Siliye inapita: ho olokeyatelama
Yesuyewi penanose selese, "Kewa iya:pela: hamona." Au selakamake
ho olokeyatelawa iya:pela: hapakeye. Ho olokeyatela hanapita: salawa
fala:pekeye.
19 Yesuyewi salawa fala:tapita: sena ilipe hanoseyewi potapola:, sikape
iwa Yesu enewemi inapola: ilipe ka:la:lopela:la: Yesuma selese, "Niyawa
ho olokeyatelawa iya:pela: hamonapita: eta: hapamawa ko:luse elale?"
20 Au selapita: Yesuyewi selese, "Kiyawa Kotema matanawa hele heneye
koloteanase ho olokeyatelama selese, 'Kewa iya:pela: hamona,' esaleke
eta: hapamakeye. Neyawa solo we heneye selakeye. Kiyawa Kotema himu
semetei matanawa i maseta fo kolotea * epapulaleke, tokomoma selese,
'Tokomo weyamowa kewa peleya: we iya:pela:, peleya: nowemi elapose
hamona,' au selesaleke hanaposakeye. Alusaleke, nano ketea sopoke ile
timinipesakeye.
21 [Alake ho olokeyatelawa we iya:pela: hamona, au selesaleke ho olokey-
atelawa hamonite ma:na: nasewa alepela:la: hela: Kotema kulukulupa:.
Kulukuluse ma:na: nasewa eta: alepemake, ho olokeyatela weyamowa
iya:pela: hamonapitekiwa mahanaposakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.]

Ikila Elipeiwemi Yesuyewi Selese, "Senayewi Newa Kumita: Sanaposakeye," Au Seyawa Wekeye

Make 9:30-32; Luki 9:43-45

22 Ikila nowemi, Yesuwala, E sena ilipe hanosewana, iwa Kalili peleya:
mene hanapola: sita:newemi Yesuyewi ima selese, "Sena Sa:wa Nekeye.
Newa sana kumita: senayewi Newa ta: tiye kinaposakeye.
23 Ta: tiye kinise Newa sukulu tiye kumita: sanaposakeye. Newa sana
kuluwa ikiwapo usulupe kotetipela: mene tesima:na:keye." Au selapita:
sena ilipe hanoseyewi ta:tapola: sosolo hauwekilise matanakeye.

"Yesuyewi Kote Koanepela: Takese Moweni Tuwatesena?" Au Seyawa Wekeye

24 Yesuwala, E sena ilipe hanosewana, Kapaneame taunewemi minakeye.
Inapola: Pita enewemi Kote koanepela: takese tisene sena inapola:, Pitama
ta:potose, "Ke walosene sena, Yesuwa Kote koanepela: takese moweni
tuwatesena?"
25 Au selapita: Pitayewi henekeye e seya. Henekeye epela: Pitawa
koane mene inapita:, Pitayewi seta: seyamake Yesuyewi Pitama puwano
seyakeye. Yesuyewi selese, "Saimone, peleya: weyamo sena piseikiyewi
sena kesale ipima takese moweni halosapeya:? Piseiki Ene e peleya: sena
kesalema takese moweni halosapeya:? Makene sena kesale nokamawa
takese moweni halosapeya:? Ke matanawa enana?"

---

* **17:20** I maseta fowa kolotea kamoke i henewa sosolo tema:na:pela: tesekeye.

26 Aputa: Pitayewi selese, “Makene sena kesale nokamawa takese
moweni tine, au selesekeye.” Aputa: Yesuyewi selese, “Henekeye, Piseiki
Koteyawala Ene e sa:ma takese moweni tuwapa, elawa eta: selesemakeye.
27 Alusene amunuse Neyawa iya:pa:na: telawamona, takese tisene
senayewi mapoloma:pekise, Neyawa takese moweni tuwataposakeye. Pita,
kewa hanapola: kimiyewi hano tuwapola: ewalo tiyaposakeye. Ewalo
puwano ti emi kimiwa sutiye, moweni uka ewalo meakemi sulu talapita:
potaposakeye. Potapola: moweni usu amo tiyapola:, na:niwa na:komopela:
Kote koanepela: takese tuwata:pa: elanase, moweniwa takese tisene
senama kina:pa:.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

18

Sena Puwano Elakamo Mouwa Wekeye
Make 9:33-37; Luki 9:46-48

1 Ikila emiwa sena ilipe hanoseyewi Yesu enewemi inapola: Ema
ta:potose, “Koteyewi Piseikipela: pote ela pala senawa ikamo putupela:
elapa:?”
2 Au selapita: iwa sita:ne sala kolotea Yesuyewi minapela: inapita:
Yesuyewi E sena ilipe hanosema selese,
3 “Ne solo we heneye selakeye. Sala kolotea ewa ene ewa solo se
eta: matanesemakeye. Kiyawa kilipe amowa solo se matanesewa na tiye
iya:pela:, sala kolotea amunuse sita:latipa:. Sala kolotea amunuse masita-
laleke, Koteyewi Piseikipela: pote ela peleya: emiwa mahanaposakeye.
4 Sala ewa ene eta: soyamake ela epapuluse, sena ewa ene eta: soyamake
epapuluse elaleke potapola:, ewa Koteyewi Piseikipela: pote ela pala sena
puwano amowa ekeye.
5 Sena sa: ewa ene eta: soyamake Nema matanepela: ela senayawa
sala amunawa seselesaleke amowa, Newana seselekeye.” Aluse Yesuyewi
seyakeye.

Nano Ketea Olokeyatela Timinimita: Senayewi Polusene Mouwa Wekeye
Make 9:42-48; Luki 17:1-2

6 Yesuyewi selese, “Ewa ene sala tepeteni Nema matanepela: senayawa
olokeyatela timinimita:, senayewi polusaleke, polusene senawa tokon-
awemi etewa sosolo kakiwemi koma:pela: tiye, hano tawala honosane
hano katomita: toliyetisaleke ililakeye.
7 Senayewi olokeyatela timinimita: polusene sena kesale amowa
fala:sima:na:wa eta: fesamoma:na: telamanakeye. Nano ketea olokey-
atelawa hetetisekeye. Alawamona, nano olokeyatela hetetimita: polusene
sena kesale amowa fala:sima:na:wa eta: fesamoma:na: telamanakeye.
8 Aputa: ke tiya:yawa olokeyatela timinisaleke, keyewi kine matanawa
ikomonosekeye. Ikomoma:pekise tiya: noka na tiye iya:ta:pa:. Tiya:le
elipe elaleke tei eta: sekakolosema peleya: emi toliyetima:pekise, tiya:le
semetei noka na tiye iya:pela:, tiya:le semetei ela:, kao tesewa ma:ta: tiye
tiya:sela: elaleke ililakeye. Aputa: ke onatuyewi olokeyatela timinisaleke,
keyawa kine matanawa ikomonosekeye. Ikomoma:pekise onatu noka na
tiye iya:ta:pa:. Onatu elipe elaleke tei eta: sekakolosema peleya: emi
toliyetima:pekise, onatu noka na tiye iya:pela:, onatu semetei elaleke kao
tesewa ma:ta: tiya: tiya:sela: elaleke ililakeye.
9 Ke siyewi nano ketea potose olokeyatela timinisaleke, kine matanawa
ikomoma:pekise, si noka tukutiye iya:ta:pa:. Si elipe elaleke heo peleya:

emi tei wa:la toliyetima:pekise, si noka tukutiye iya:pela:, kao tesewa ma:ta: tiye tiya:sela: elaleke ililakeye.
10 Ewa ene sala tepeteni ela sena amowa mapolose wepi selapa. Sala amowa hepene senayewi pote sitalakeye. Pote sita:la: Ni Ata hepene falemi ela emi, Ni Atayewi sikapo sitalakeye.
11 [Sena Sa:wa Nekeye. Sena kesale sulukepiya Neyewi mene silima:na:pela: Newa minakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.]

"A:pele Sipi Kelekeye Tikeye." Aluse Pale Seyawa Wekeye
Luki 15:3-7

12 Yesuyewi selese, "Kima Neyewi pale seya weyamo selapita: kiyawa noko:lu matanema:na:na? Sena nowamoke ene a:pele sipi sita:newa akelese sakopolo semetei ala sita:nekeye. Sita:newa semetei nowa ene enapotane nesile hanose kelekeyetikeye. Kelekeyetiyapita: senayewi iya:peyala? Alamakeye. Eta: iya:peyamakeye. A:pele sipi kekene tiye sita:newemi akelese talo akotaipe epela: akotaipe sita:nekeye. Talo akotaipe epela: akotaipe sitalapita: potapola: talo akotaipe epela: akotaipewa tokomo kemi sita:pesita: ke apola:, semetei nesile hapawa kelema:na:pela: hapakeye.
13 Nakelepa:se hanapola: kelese potose sosolo epeyakeye. Alake Neyawa heneye selakeye. A:pele sipi talo akotaipe epela: akotaipe sita:newa a:pele sipi inayewi potose epelesekeye. Alawamona, a:pele sipi semetei nowa nesile hapawa kelese potose hele heneye sosolo epelesekeye.
14 Alusene amunuse Ni Ata hepene falemi elakamoke matanese, 'Ewa Ene eta: sosolo telama sena semetei nowa hele kelesaleke eta: ilimanakeye.' Aluse Ni Atayewi matanesekeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Sena Kine Ke Ma:eyewi Kema Ikomonosaleke Weyamu Hekepa:." Aluse Yesuyewi Seyawa Wekeye

15 Yesuyewi selese, "Sena kine ke ma:eyewi kema ikomonosaleke, ikomonawa iya:pita: ka:lipe ka:potane sita:la: ema sela:pa:. Selakamake eyawa ta: tiyapola:, eyawa kema ikomonawa iya:pela:, ka:ko: ka:lipe napolo ma:epela: sitalaposakeye.
16 Alawamona sena amoke ke sowa ta:te iya:tapitekiwa, keyawa sena noka siliyapola: selapose ha:na:pa:. Sena semeteiwala sena elipeiwala siliyapola: selapose ha:na:pa:. Hanapola: ema kotose selapita: ta:tese, solo amowa henenapo au semita:, sena elipeiyawala, sena usulupewala aluse selakamakiwa ililakeye.
17 Alawamona ili sowala sena amoke kaluse ta:te iya:tapitekiwa Newemi pala sena sopoma sela:pa:. Selatalawa solo amowa tikape tesaleke, ewa iya:pela: takala:pela: sita:latipa:. Iya:pela: Yu senama telawala, takese tisene senawala, kiwa takala:pela: kalikalise epesita:ya amunuse, sena amowa aluse takala:pela: sita:latipa:.
18 Neyewi sela weyamo heneye selakeye. Peleya: weyemi senayawa olokeyatela timinipitekiwa, keyewi potapola: hekeya:sela:, 'Iya:ta:pa:,' au selapitekiwa, hepene falemiwana Koteyewi, 'Iya:ta:pa:,' au selaposakeye. Aputa: peleya: weyemi senayawa napolo timinipitekiwa, keyewi potapola:, 'Napolapo,' au selesaleke, hepene falemiwana Koteyewi, 'Napolapo,' au selaposakeye.
19 Neyewi solo nowa weyamowana selakeye. Sena elipeiyewi matana semetei se tiyapola: matanepela: aluse Kotema kulukulupita:, Ni Ata hepene falemi elakamoke ta:tese nano ketea aupa: e seyawa, semetei kamunuse tiyaposakeye.

20 Kiyawa sena elipeiyawala, sena usulupewala Ne unuwa matanepela:
kekenepitekiwa Newana inapola: kiwalapulu ninipe elaposakeye." Aluse
Yesuyewi seyakeye.

Sena Kine Ke Ma:eyewi Ikomonosaleke Heka Ema Eta: Mene Seyamake Kepoliyetiya:pa:." Aluse Yesuyewi Seyawa Wekeye

21 Yesu enewemi Pitawa inapola: ta:potose, "Piseiki, sena ne ma:eyewi
ikiwapo sopoke newa ikomonosaleke, heka emawa eta: mene seyamake
ikila ipipa:wemi neyawa kepoliyeti meinapa? Ikila tomoipewemi ke-
poliyetisaleke ililapa?"
22 Au selapita: Yesuyewi selese, "Ikila tomoipewemi kepoliyetisaleke eta:
ilimanakeye. Keyawa eta: akeyamake eyewi kema ikomonawa keyawa
sosolo kepoliyetiya:pa:." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Senayewi Kema Ikomonosaleke Kepoliyetima:na: Mouwa Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye

23 Yesuyewi selese, "Koteyewi sena kesale Piseikipela: pote ela amunawa
wekeye. Sena piseikipela: kini elakamo ene tima:na: tisene senama selese,
'Neyewi kima moweni heka tima:na:pela: miwa napu moweni heka tiye
mina.'
24 Au selapita: tima:na: tisene sena nowamoke moweni sosolo milione
taloipe heka mita: sena nokamoke siliye minakeye. Tima:na: tisene sena
siliye mina amoke moweni heka mita: hele heneye sosolo heka miya:na:
tela kamona
25 moweni itapalakeye, au seyakeye. Aputa: sena piseikiyewi selese
sekepilise, 'Tima:na: tisene sena moweni eta: tenemayawa ene nano
keteawa wa:la:lopa:. Wa:la:lose ewa ene ewala, eyewi ene ekewala, eyewi
ene salawala sopoke wa:la:lopa:. Iwa sopoke mokopo tima:na: timita: sena
nowamoke iwa wa:la:lopela: moweni tiwa nema tiye ina:pa:.'
26 Aluse selese sekepilapita: tima:na: tisene sena amoke ta:tapola: kuniu
kula:walopela: hela: hopo selese, 'Piseiki, sema aupa. Sikape moweni
sopoke neyewi kema miya:na:keye.'
27 Au selapita: sena piseikiyewi hauwekilise matanepela: selese,
'Moweni hele heneye sosolo amowa keyawa nema miya:na: telawa-
mona, Neyawa iya:takeye. Sikape neyawana kema tine, elawa eta:
sema:na:makeye. Napu neyawa kepoliyetiyakeye.'
28 Alawamona selapita: ta:tapola:, sena tima:na: tisewa hanapola: e
tima:na: tisene sena nowa tokonawemi tikipa selese, 'Puwano neyewi
kema tene kina heka tima:na:pela: miwa napu nine tina.'
29 Au selapita: ene tima:na: tisene sena manawa kuniu kula:walopela:
hela: hopo selese, 'Kolotea elapepela: sikape neyewi kema miya:na:keye.'
30 Au selapita: tima:na: tisene sena amoke eta: auma:na:ma e
seyakeye. Au selapita: ene tima:na: tisene sena manawa kotopela:
tipolo selawapokeye. Selatapita: potapola: selese, 'Puwano kema moweni
mini amopela:, keyawa moweni heka makinisaleke kewa tipolo kemi
elaposakeye.' Aluse ene tima:na: tisene sena manawa tipolo selawatapita:,
31 tima:na: tisene sena nokamoke papokeye. Potapola: sosolo himunama
iyewi nano ketea papowa sena piseikima seyakeye.
32 Selapita: sena piseikiyewi ene tima:na: tisene sena mina e seya. In-
apita: sena piseikiyewi selese, 'Kewa tima:na: tisene sena olokeyatelakeye.
Keyawa nema, "Ela:pe aupa," au seyanase keyawa nema moweni heka
miya:na: telawamona neyawa kepoliyetikeye.

33 Kepoliyetise neyawa kema hauwekilise matanesene epapuluse,
keyawala ke tima:na: tisene sena ke manama aluse hauwekilise mata-
nenuwamona ke elalapo.'
34 Aluse sena piseikiyewi e tima:na: tisene senama konomonose tipolo
selawapokeye. Selawapola: selese, 'Kewa toma olomita: tipolo pote
ela senayewi kewa sanose toma olopesakeye. Nema moweni heka
makinisaleke tipolo kemi elaposakeye. Nema moweni kinapita: kewa
silikepima:na:keye,' au seyakeye."
35 Aluse Yesuyewi pale selese kotetipela:, E sena ilipe hanosema se-
lese, "Kiyawa ki sena manayewi kiwa ikomonosaleke, kiyawa matana
mapoyawa puwano iya:pela: makepoliyetisaleke, amowa piseikiyewi ene
tima:na: tisene senama timiya epapuluse, Ni Ata hepene falemi elakamoke
kima aluse timinipesakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

19

Kesale Tili Iya:tesene Mane Seyawa Wekeye

1 Yesuyewi selese kotetipela: Kalili peleya:wa iya:pela: hanapola:, hano
Yotane satepela: nono fa:nemi Yutia peleya: emi enekeye.
2 Enewemi sena kesale muta Yesu kulule hanose inapita: potapola: sena
kesale nakola towayawa Yesuyewi fala:wayakeye.
3 Fala:ta:sela: Yesuwa enewemi Felesi sena inise, Yesu kapo popa:na:pela:
Ene hele semita:, iyawa poluse selese, "Senayewi ene kesale tili
iya:pa:na:wa mouwa elapita: iya:pa:na:wa ililapa? Mouwa elapita:
iya:pa:na:wa solo elewa hotoma:na: telalapa?"
4-5 Au selapita: Yesuyewi selese, "Puwano fa:nemi ma:ta: ti ikila emi
Koteyewi senawana kesalewala elipe timiyakeye. Timinise Koteyewi
selese, 'Senayewi ene e ama ene e atawa iya:pela: kesale tise, ene
kesalewalapulu elipe palese elipe toma semetei sitalakeye.' Aluse Koteyewi
selapita: Kote pukawemi momateyawa kiyawa papola? Henekeye, kiyawa
papokeye.*
6 Alake senayewi kesalewa tiyapola: elipe toma semetei sita:nenase
kalise masitalakeye. Elipe semeteikeye. Alake sena kesale elipe Koteyewi
kekena:pewa sena nowamoke takalekamakiwa eta: ilimanakeye."
7 Aputa: Felesi senayewi Yesuma selese, "Puwano Moseseyewi selese,
'Kesale tili iya:pa:na:pelekiwa kesalema sawi momate tiye kina:pa:.' Au
seyawa ko:lupita: Moseseyewi ilikeye esa: iya:pa:na:wa ilikeye ke seyala?"
8 Aputa: Yesuyewi selese, "Senayewi Kote sowa tikapeye tinase
Moseseyewi senama, 'Kesale iya:pa:na:wa ililakeye,' au seyakeye. Alawa-
mona Koteyewi ma:ta: tiye timiya opo emiwa Koteyewi alamakeye.
9 Neyawa kima solo we selakeye. Senayewi kesale tiwa, kesale amowa
ene sena nowanapulu eta: hapamake seli helakamona, ene e senayewi
mapolose ewa iya: tese kesale pa:ta nowa tisaleke, sena amokiwa kesale
nowa atu tiyakeye."
10 Aluse Yesuyewi selapita:, E sena ilipe hanoseyewi Yesuma selese,
"Keyawa senayewi kesale tisene solo amowa heneye seyalaleke senayawa
kesale eta: timake mokopo sita:laleke ililakeye."
11 Au selapita: Yesuyewi selese, "Kiyewi au sela amowa sena sopoyewi
eta: ta: tima:na:manakeye. Koteyewi sena noka mokopo sita:pesita:
seselesaleke kesale tima:na: matanesewa itapakeye.

---

* **19:4-5** Ma:ta: Ti 1:27; 2:24

12 Ta:ta:pa:. Sena sopoyewi kesale eta: tisemakeye. Sena noka kalikalila
sita:tesekeye. Aputa: sena noka ili toma olokeyatela kesale eta: tima:na:
telama amuna kesilisekeye. Ene e amayewi kesilise kemi esekeye. Aputa:
sena noka sena nokamoke ikomonose ili tomawa naiya tese sita:la: kesale
eta: tisemakeye. Aputa: sena nokamoke matanese, 'Kote piseikiyewi
tima:na: tisewa tima:na:pela: neyawa kesalewa eta: tima:na:makeye.'
Aluse matanese kesalewa eta: tisemakeye. 'Kesale eta: tima:na:makeye.'
Aluse matanesewa himu fa:nemi iliye tiyapita: kesalewa iya:ta:pa:." Aluse
Yesuyewi seyakeye.

Sena Kesaleyawa Yesu Elakemi Salawa Siliye Minawa Wekeye
Make 10:13-16; Luki 18:15-17

13 Yesu enewemi sala siliye minakeye. Sala siliye minawa Yesuyewi
tiya:yawa kesalese Kotema kulukulumita: siliye minakeye. Alawamona,
siliye mina sena kesalema Yesuyewi sena ilipe hanoseyewi matana
mapolose selese, "Sala siliye inapa."
14 Au selapita: Yesuyewi selese, "Newamo elakemi salawa inisaleke
ililakeye. Inapitekiwa kapa. Ta:ta:pa:. Sena kesale ewa sala kolotea
epapuluse sita:laleke, Koteyewi Piseikipela: pote elakeye."
15 Aluse selese sala amowa Yesuyewi tiya:yawa kesalakeye. Kesalese
iya:pela: Yesuyewi iwa iya:pela: hapakeye.

Nano Keteawa Sosolo Tese Ela Sena Amowa Kote Piseikipela: Ela Mina:na:wa Hele Heneye Hokolosekeye, Au Seyawa Wekeye
Make 10:17-31; Luki 18:18-30

16 Yesu enewemi sena nowa inise selese, "Walosene sena, newa
Kotewalapulu kao epesena:pelekiwa, neyawa nano ketea napolo ena
timinima:na:napa?"
17 Au selapita: Yesuyewi selese, "Nano ketea napowa Nema ko:lupita:
ta:ta:? Kote Ene Ewa semetei napokeye. Kewa Kotewalapulu kao
epesena:pelekiwa, napu pama:na:pela: matanese Kote sowa ta: tiyapola:
elatipa:."
18 Au selapita: sena amoke selese, "Solo ele pa:ta nokaiyamo ta: tiyapola:
elaposapa?" Au selapita: Yesuyewi selese, "Sena kumita: sanapa. Sena
kesale tili kiyawa iwei tiyapa. Ketea nowa atu tiyapa. Sena nowama
mokopo tipa selapa.†
19 Ki atawala ki amawana seli matanepela: seila:ta:pa:. Keyewi kine
kewamo himu hanose matanesene epapuluse, kine sena ke mana nowa
aluse himu hanose matanepa:." ‡
20 Aputa: senayewi selese, "Solo ele sopoke epamowa neyewi ta:
tiyapola: kao enekeye. Nano nowa ena timinima:na:napa?"
21 Au selapita: Yesuyewi selese, "Kewa ili napolo sopolo elapose ke nano
ketea sopoke wa:la:loma:na:pela: ha:na:pa:. Hanapola: nano keteawa
wa:la:lopela: apola:, moweni tiwa sena ketea misitiya sita:nema kina:pa:.
Kinapola: kotetiyapita: keyewi nano ketea himu hapa hepene falemi
teselaposakeye. Alake keyawa kine nano keteawa kinapola: kotetipela:
Newamo kulu mina:na:pela: ina:pa:."
22 Au selapita: sena sala amokiwa ta:tapola: ene nano keteawa sosonase
sena nokamawa miya:na:wa mapolose, Yesuwa iya:pela: himu nakolose
hapakeye.

---

† **19:18** Mene Sili 20:12-16; Lo 5:16-20 ‡ **19:19** Lefitikase 19:18

23 Hanapita: potapola: Yesuyewi e sena ilipe hanosema selese, “Neyawa kima heneye selakeye. Nano ketea sosolo tese ela sena amowa Kote Piseikipela: ela mina:na:wa hele heneye hokolosekeye.
24 Solo we Neyawa heneye selakeye. Sao tupulusene ono uwalokemi kopolo ka:mowa musulukamakiwa tele tesekeye. Alusene amunuse, nano ketea sosolo tese ela sena amowa Kote Piseikipela: ela mina:na:wa hele heneye hokolosekeye.”
25 Aputa: sena ilipe hanoseyewi ta:tapola: howa hanose selese, “Sena nano ketea sosolo telawa Kote Piseikipela: ela mina:na:wa, hele heneye hokolosekeye, etakeye. Alake sena ikamo Koteyewi Piseikipela: pote elapose heliye tiyaposapa:?”
26 Au selapita: Yesuyewi E sena ilipe hanosema pote selese, “Sena kesaleyawa eta: ilima. Alawamona, Kote semetei Eyawa nano ketea sopoke ili timinisekeye.”
27 Au selapita: Pitayewi selese, “Niyawa nano ketea sopoke iya:pela:, Kewamo kulu mina:na:pela: minakeye. Alanase niyawa nano ketea ena tima:na:ne?”
28 Au selapita: Yesuyewi selese, Ta:ta:pa:. Solo we henekeye. Sena Sa:wa Nekeye. Sikape nano ketea sopoke hili tema:na: ikila emiwa Newa Piseikipela: elaposakeye. Piseikipela: ela:, sea sosolo ho:liya sopolo emi helaposakeye. Helapita: kiwala Newanapulu kekenepela: sea noka kukuluipe sopowemi kiwa ka:la:lopesakeye. Ka:la:lopela:, Isolaiya sena i kukuluipewa kiyewi seli pote sitalaposakeye.
29 Sena kesale sopoyewi semetei semetei esa: Nema matanese Ne tima:na: tisewa tima:na:pela:, ene koane iya:pela:, e ma:e iya:pela:, e ate iya:pela:, e ata iya:pela:, e ama iya:pela:, e sa:le iya:pela:, peleya: iya:pela:, aluse nano ketea sopoke iya:pela: ela sena kesale amokiwa nano ketea wa:la:ya hepe sosolo sakopolo amunawa tiyapola: Kotewalapulu kao elaposakeye.
30 Alake yemiwa sena kesale muta putupela: sita:newa sikape tepesakeye. Sena kesale muta yemiwa sikape sita:newa putupesakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

20

“Alekena Inayewi Tima:na: Tisene Sena Silikeye.” Aluse Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye

1 Yesuyewi selese, “Sena kesalewa Koteyewi Piseikipela: pote ela amunawa wekeye. Kiapo ikiwatapita: alekena inawa sila:sela: ela:, mei kalipe alekenawemi senayewi timita:, sena silima:na:pela: kelese enekeye.
2 Sila:sela: ela: tima:na: tisene senawa potapola: ima selese, “Kiyawa ikiwapo semeteiwemi tiyapita: kima moweni wane kina semetei semetei esa: miya:na:keye.” Aluse selakamakiwa iyawa henekeyepita: alekena inayewi ta:tapola: ima selese, “Kiwa tima:na: tima:na:pela: hamona,” au seyakeye.
3 Hamona seyanase opo si owemi alekena inawa wa:ke sila:sela: ela:, peleya: pakia potakamake sena noka mokopo sitalapita: papokeye.
4 Potapola: ima selese, “Kiwa ne mei kalipe alekenawemi tima:na:pela: hamona. Neyewi matanawa ketea wa:la:ya hepe ilima:na: telalapita: kima miya:na:keye.” Au selapita: iwa tima:na: tima:na:pela: hapakeye.
5 Hanapita: opo si honosane opo si kukuwemiwana, ka:le opo si osokemiwana, alekena inayewi sena nokamoke alekenawemi tima:na:

timita: ketea wa:la:ya hepe puwano seya semetei kamunuse seyakeye. Selapita: iwa tima:na: tima:na:pela: hapakeye.

6 Ka:le opo si piwemi alekena inawa wa:ke hanapola: peleya: pakiawemi senawa mokopo sitalapita: potapola: ima selese, “Kiyawa ikiwapo sopoke ko:lupita: mokopo sita:la:?”

7 Au selapita: iyewi selese, “Alekena pote ela senayawa nima tima:na: tiya:pa:, au seyamakeye.” Au selapita: alekena inayewi selese, “Kiwala hanapola: ne mei alekenawemi tima:na: tiya:pa:,” au seyakeye. Aluse selapita: iwa tima:na: tima:na:pela: hapakeye.

8 Nukulupita: alekena inayewi e alekena pote tesene senama selese, “Alekenawemi tima:na: tiya:sela: sita:ne senawa sopoke ina:pa: sela:pa:. Mina selapita: potapola: ima ketea wa:la:ya hepe kina:pa:. Kina:sela: sena ka:le minawa puwano kina:pa:. Amo fo:su sena kiapo okemi minawa kina:pa:. Amo fo:su sena ikiwatapita: minawa sikape kina:pa:.”

9 Aluse alekena inayewi selapita: sena opo si piwemi minama moweni wane kina semetei semetei esa: mikeye.

10 Aluse kinapita: potapola: sena kiapo ikiwatapita: mina amoke matanese, ‘Ima moweni wane kina epe kiniseya, nima moweni wane kina miya:na: seyawa nowa papela: kinaposakeye.’ Aluse matanawa imawana, kaluse moweni wane kina mikeye.

11 Kinapita: iyewi alekena inama mapolose selese,

12 ‘Sena opo si piwemi mina amoke kolotea tikeye. Niwa kiapo ikiwatapita: inapola: tima:na: tiye hanapola: ka:le iya:peyakeye. Niwa otowi ofolose hepepilise tima:na: tiya:sela: mapolose sosolo hokolakeye. Sena opo si piwemi minamawana nimawana semetei kamunuse kinapitekiwa eta: ilimanakeye.’

13 Au selapita: sena kiapo ikiwatapita: mina nowama alekena inayewi selese, Ta:ta:pa:. Neyawa kiwa mene sili ikila emiwa neyawa kima ketea wa:la:ya hepe moweni wane kina miya:na:keye. Au selakamake keyawa henekeyepita: topukeye. Alake na:tewi nenipe sepapowa neyawa mahotolakeye.

14 Moweni wane kina semetei kamo tiye hamona. Moweni wane kina weyamowa keyewi kine ketea wa:la:ya hepe akeye. Neyewi matanawa sena puwano minawana, sena sikape minawana, ketea wa:la:ya hepe semetei kamunuse miya:na:keye.

15 Neyewi ninawa neyewi nine matanepela: kinakamake ililakeye. Alake, sena nokamawa neyewi matanese moweni sosolo kinapita: keyawa nema mapoloseya?’ Aluse alekena inayewi seyakeye.”

16 Seya amo mouwa wekeye. “Sena kesale sikapetapo sita:newa putupesakeye. Sena kesale puwano sita:newa sikape tepesakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Ikila Usulupewemi Yesuyewi Selese, “Senayewi Newa Kumita: Sanaposakeye.” Aluse Seyawa Wekeye

Make 10:32-34; Luki 18:31-33.

17 Yesuwa Yelusaleme sitiwemi fiyane hanosekiwa sena kesale sopoke iya:pela: E sena ilipe hanosene kukuluipewalapulu kolotea hanapola: ima semetei selese,

18 Ta:ta:pa:. Niwa Yelusaleme sitiwemi hanakeye. Yelusaleme sitiwemi sena nokamoke, Sena Sa: Newa kotomita: sihelelese sukulu tiye siliye hanaposakeye. Pilisiti sena sosoyawala, Kote solo ele walosene

senayawala, kotomita: Newa siliye hanaposakeye. Siliye hanapola: iyawa Newa kumita: i papema, au selaposakeye.
19 Aluse Newa kumita: Yu senama telayewi Newa i papema:na:pela: siliye hanaposakeye. Siliye hanapita: Yu senama telayewi Newa ikomonose tisenipesakeye. Ne tomawemi sanapola: i kelipapola: papelaposakeye. Papelapita: Newa kuma:na:keye. Kulapita: ikiwapo usulupewemi Koteyewi Newa mene teisataposakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Sepetiyewi E Sa:le Elipei Yesuyewi Tiya:le Ili Tapowala Hukalo Tapowala Mita: Seyawa Wekeye

Make 10:35-45.

20 Sepetiyewi ekele ene e sa:le Yemese Yone a:ko:lapulu ilipe Yesu elakemi inapola:, kesale amoke kuniu kula:walopela: hela: Yesuma selese, "Ne sowa Keyewi ta: tiyapola: aluse timinimita: matanekeye."
21 Au selapita: Yesuyewi selese, "Neyawa epapuluse ena timinapa?" Au selapita: kesale amoke selese, "Kewa Piseikipela: ela ikila emiwa, ne sala nowa Ke tiya:le ili tapowemi helema, apula: sala nowa Ke tiya:le hukalo tapowemi helema, au semita: matanakeye."
22 Au selapita: Yesuyewi selese, "Keyewi epe seleseyamo mouwa keyawa kine mamataneselakeye. Mokopo seleselakeye." Aluse Yesuyewi a:ma selese, "Ne kapo * hano nasewa ka:tawala ma:na: telalapa?" Au selapita: a:tawi selese, "Henekeye, na:tewi ma:na:keye."
23 Au selapita: Yesuyewi selese, "Ne kapo hano nasene semetei kemi ka:tawa heneye naposakeye. Alawamona, Ne tiya:le ili tapowemi helema:na:wana, tiya:le hukalo tapowemi helema:na:wana, Neyewi helema elawa eta: sema:na:makeye. Neyewi Nine matanawamunuse eta: ta:pelema:na:makeye. Nine Ni Atayewi Ene matanawamunuse ili hekeya:sela: Ewa semetei ta:peyakeye," au seyakeye.
24 Aputa: sena ilipe hanosene taloipeyewi ta:tapola: e ma:e a:ma mapoyakeye.
25 Mapolopita: sena ilipe hanosene sopoma Yesuyewi mina e seya. Inapita: potapola: Yesuyewi ima selese, "Yu senama telayewi ili sena piseikiyewi sena kesale nokamawa sosolo tinenisekeye. Sena piseikiwa ene sosolo tese enenase, sena kesale amawa tinenisekeye.
26 Alusene amunuse kiwa aluse sitalatepa. Kiyawa kilipe sena nowamoke matanese, 'Newa sena sosolo tese epesena: tekeye.' Aluse matanesaleke, sena koloteawemi timinisene amunuse kiyawa sena sopowamopela: seselese tiya:pa:.
27 Alake sena nowamoke matanese, 'Newa sena puwano epesena: tekeye.' Aluse matanesaleke, sena amokiwa tima:na: tisene senayewi timinisene amunuse tiya:pa:.
28 Sena Sa:wa Nekeye. Alake tima:na: tisene senayewi timinisene amunuse senayawa Newamopela: amunuse timita: Newa eta: minamakeye. Senala:wa sopowamopela: tima:na: tisene senayewi timinisene epapuluse Neyawa tima:na:pela: Newa minakeye. Senala: ilipe olokeyatelawamopela: falasima:pekise keyawa kakasilise Newa kulapose minakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

---

* **20:22** Yesuyewi kapo pale seyawa Ewa ikomonose sanose kuma:na:wa seyakeye. "Newa ikomonosaleke kuma:na: amunuse ka:ko:la kuma:na:na?" Aluse seyakeye.

Sena Elipei Si Kola Yesuyewi Fala:pewa Wekeye
Make 10:46-52; Luki 18:35-43

29 Yeliko taune amowa iwa iya:pela: hanapita:, sena kesale muta Yesuwalapulu ilipe hanose isu kiwemi pote hanose hapakeye.
30 Hapa ikila emi sena elipei si elipe kola, isu kiwemi hema ka:la:lopela:la: Yesu inapita: ta:tese, unuwapo holose, “Tepitiyewi sena maya, Piseiki, Keyawa na:ko: hauwekilise sesema.”
31 Au selapita: sena kesale mutayewi penanose selese, “Hopa. Sowa itapa tema.” Au selapita: a:tawi wa:ke unuwapo holose, “Piseiki, Kewa Tepitiyewi sena maya na:ko:ne, hauwekilise sesema.”
32 Au selapita: Yesuyewi ta:tapola: Ewa minawa ene tepela: pote enekeye. Pote ela: a:ma Yesuyewi selese, “Ka:tawa epelemita: Neyawa ko:lu timini meinapa?”
33 Au selapita: a:tawi selese, “Piseiki, na:tewa siyewi seli popa:na: epelekeye.”
34 Au selapita: Yesuyewi a:ko: hauwekilise a:ko: siwemi kesakamake ela:pe kipila itapa tese a:tawi siyewi napolo potapola: Yesuwalapulu hapakeye.

21

Yesuwa Kopolo Toki Wapa:kemi Helepela: Yelusaleme Sitiwemi Hapawa Wekeye
Make 11:1-11; Luki 19:28-40; Yone 12:12-19

1 Sena kesale muta Yesuwalapulu isu kiwemi hapakeye. Hanapola: Yelusaleme siti pawemi minakeye. Yelusaleme sitiwa mapatose tokomo Olofi elakeye. Tokomo Olofi pawemi Pefasi koamesa: tiwa emi iwa hetetikeye. Hetetise Yesuyewi sena ilipe hanosene elipeima
2 selese, “Ka:ko: koamesa: asopa epemi hamona. Hanapola: potakamake kopolo toki e ama koma:peya, e sa:walapulu sitalapita: potaposakeye. Potapola: kopolo tokiwa e ama e sa:walapulu elipe fake tiye Newamo ela weyemi siliye ina:pa:.
3 Aputa: sena nowamoke ka:ma selese, ‘Ka:tawa ko:luma:na:pela: ela:?’ Au selesaleke ka:tawa ema selesekiwa, ‘Kopolo toki emiwa Piseikiyewi tima:na: tiyaposakeye. Eyawa au seyanase kopolo toki weyamowa na:tewi siliye hananakeye.’ Au selapita: sena amoke ka:ma, ‘Henekeye, ilikeye. Tiye ha:na:pa:,’ au selaposakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.
4 Yesuyewi aluse seta: seyamake puwano fa:nemi Kote solo se tiye kinisene sepatosene senayewi seyawa wekeye.

5 “Sena kesale Saione * sitiwemi sita:nema selese,
‘Pota:pa:. Kili Piseiki sosowa inatakeye.
Kili Piseiki hopola enewa kopolo toki wapa:kemi helepela: inatakeye.
Kopolo toki wapa:kemi heyawa kopolo tokiwa e sa:keye’ au selaposakeye.” †

Au seyawa hetetiya epalakeye.
6 Alake a:ko: hanapola: Yesuyewi seya semetei kamunuse ta: tiyapola: timiyakeye.

---

* **21:5** Saione sitiwa unuwa nowa Yelusaleme sitikeye. † **21:5** Sekelaiya 9:9

7 Timinise kopolo toki e ama e sa:walapulu elipe siliye minakeye. Siliye
inapita: sena mutayewi ili saowa kopolo toki wapa:kemi fepela: apola:,
Yesuwa emi heyakeye.
8 Tapela: helapita: sena kesale muta iyewi sopoke isu ki emi ili sao
felakeye. Aputa: sena kesale nokamoke nano ketea falo nasolo tiye isu
ki emi felakeye.
9 Felawemi Yesuwa inise sena kesale noka puwano, noka sikapetapo
aluse minakeye. Iyewi holose inise,

"Tepiti sena i maye mina sena Kewa sosokeye.
Piseiki Koteyewi Kewa hamonapita: minawa, Koteyewi napola:takeye.
Kewa hele heneye puwano elakeye." ‡

Aluse, iyewi Yesuwa wapiyakeye.
10 Wapilise iwa sopoke Yelusaleme sitiwemi holose inapita: sena kesale
emi sita:neyawa potapola: himunama tese selese, "Sena epe iniseya ipa:?"
11 Au selapita: sena kesale mutayewi selese, "Sena epe iniseya sepatosene
senakeye. Kote solo se tiye kinisene sena Yesukeye. Kalili peleya: Nasalete
koamesa: enewa Ekeye." Aluse sena kesale mutayewi Yesuwa wapiyakeye.

Kote Koane Senala:yewi Nano Ketea Wa:la:ya:sela: Sita:newa Yesuyewi Hamona E Seyawa Wekeye

Make 11:15-19; Luki 19:45-48; Yone 2:13-22

12 Kote koane pawemi, sola suwemi Yesuwa musuluyetiye hanapola:
potakamake, senala:yewi nano ketea wa:la:ya:sela: sitalapita:
potapola:, iwa sopoke Yesuyewi alutale tiye hamona seyakeye. Aputa:
sena nokamoke tepolowemi moweni tiye tiyapola: senisila:sela:
sita:newanapulu, Yesuyewi inise ili tepolo sopoke notoloyetikeye. Aputa:
a:nema: tumu amuna wa:la:ya:sela: sita:ne sena amo sea amowana
Yesuyewi notoloyetikeye.
13 Notoloyetiye ima Yesuyewi selese, "Kote pukawemi Koteyewi seyawa
sepatosene senayewi momateyawa wekeye. Ne koawa sena kesaleyewi
selese, 'Kote koawa Kotema holosene kulukulusene koakeye,' au selesek-
eye. Au selesene kamona Kote koane weyamo kiyawa atu tisene senayewi
apana amuna apolatakeye." § Aluse Yesuyewi seyakeye.

Kote Koane Sala Tepiteniyewi Yesuma Wapiyawa Wekeye

14 Kote koane Yesu enewemi sena kesale si kolawala, onatu kete
towayawala, inapita: Yesuyewi fala:wayakeye.
15 Aputa: sala tepiteniyewi Yesuma wapilise holose, "Tepiti sena i
maye mina sena, Kewa sosokeye," aluse holakeye. Hopita: ta:tapola:,
pilisiti sena sosoyawala, Koteyewi solo ele walosene senayawala mapolose
konomonakeye. Aputa: Kote penaiyayewi matanepela: tima:na: tisewa
Yesuyewi tiyapita: potapola: iyewi mapolose konomonakeye.
16 Konomonose Yesuma iyewi ta:potose, "Sala tepiteniyewi epe holoseya
Keyawa ta:teseya?" Au selapita: Yesuyewi selese, "Henekeye, Neyawa
ta:takeye. Sala tepiteniyewi epe holoseya Kote pukawemi momateyawa
kiyawa eta: akeyamana? Kote pukawemi momateyawa wekeye. 'Sala te-
peteni sopoke apula: sala kiaiyawala Nema epelese wapilimita:, epelesewa
ima Koteyewi kinaposakeye.' Aluse momateyakeye." *

‡ **21:9** Kisala Puka 118:25-26; 148:1 § **21:13** Aisaia 56:7 * **21:16** Kisala Puka 8:2

17 Aluse Yesuyewi selese kotetise sena kesale Kote koane kekenawana, Yelusaleme sitiwala, Eyewi iya:pela: hanapola: Petani koamesa: enikeye.

Matana Semetei Tese Kulukulusewa Yesuyewi Seyawa Wekeye
Make 11:12-14; 20-24.

18 Kiapowemi Yesuwa Yelusaleme sitiwemi mene hanosekiwa meinakeye.
19 Menipita: i kalu isu hemawemi elapita:, kalu fo ma:na:pela: supa:na:pela: inise, potakamake i kalu henewa falo sopolo elapita: papokeye. Potapola: Yesuyewi selese, “I kalu weyamowa fowa wa:ke mahelepesakeye.” Au selala kemi i kaluwa ela:pe kipila olo tikeye.
20 Olo tiyapita: sena ilipe hanoseyewi potapola: howa hanose selese, “I kaluwa noko:lu ela:pe kipila ko:luse olo tiyape?”
21 Au selapita: Yesuyewi selese, “Neyawa kima solo we heneye selakeye. Kiyawa matana elipei matanepela: eta: telamake Kotewalapulu matana semetei matanepela: sita:latipa:. Aluse sitalapita:, Neyawa i kaluma seya amunuse kiyawa i kalumawana, tokomomawana, aluse selapita: aupesakeye. Kiyawa tokomo potapola: selese, ‘Tokomo kewa kikili tiye hano tawala mutula hamone.’ Au selapitekiwa aupesakeye.
22 Alake kiyawa Kotema matana semetei matanepela: sita:la:, nano ketea nowamopela: matanepela: Kotema kulukulupita: Koteyewi aluse timinipesakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

“Yesuyewi Epe Tiseya Etewi Apoyala?” Au Seyawa Wekeye
Make 11:27-33; Luki 20:1-8

23 Kote koane sola suwemi Yesuwa musuluyetiye hanapola: solo se tiye kina:sela: enene ikila emiwa pilisiti sena sosoyawala, Yu sena tililayawala, Ewamo elakemi inapola: selese, “Keyewi epe tiseya etewi apoyala? Kema etewi epapuluse tiya:pa: e seyala?”
24 Au selapita: Yesuyewi ima selese, “Neyawana, kima nano ketea semetei nowa meapo ta:talakeye. Ta:takamake kiyawa Nema solo mene inapita:, ta:tapola: Nema timinipe seyawa Neyewi kima sema:na:keye.
25 Yoneyewi sena kesale hawemi tolusulawa etewi aupa: seyala? Koteyewi aupa: seyala? Senayewi aupa: seyala? Kiyawa Nema sema.” Au selapita: sena iyawa i kene sopolo tafase selese, “Niyawa Yesuma ena sema:na:ne? Niyawa selese, ‘Koteyewi aupa: seyakeye,’ aluse selesaleke, Yesuyewi nima selese, ‘Ko:lupita: Yoneyewi sowa ta:te iya:peyala?’ au selaposakeye.
26 Aputa: niyewi selese, ‘Senayewi aupa: seyakeye,’ aluse selesaleke, sena kesale sopoyewi nima mapolose konomopesakeye. Alake sena kesale sopoyewi matanese, ‘Yone ewa sepatosene senakeye. Ene Koteyewi solo se tiye kinisene senakeye.’ Aluse iyewi matanemita: iwalapulu ipikeye. Aluse sena kesale sopoyewi nima mapoloma:pekise niyewi Yesuma sowa mamene selaposakeye.”
27 Aluse ilipe tafase Yesuma selese, “Yoneyewi sena kesale hawemi tolusulawa etewi aupa: e seyale. Niwa tikili tekeye.” Au selapita: Yesuyewi selese, “Kiyawa Nema sowa mene eta: seyamanase Nema timinipa: e seya mouwa Neyawa kima maselakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

“Inayewi E Sa:le Elipeima Tima:na: Tiya:pa:,” Esa: Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye

28 Pilisiti sena sosowala, Yu sena tililawala sita:nema Yesuyewi pale selese, “Sena semeteiyewi sena e sa:le elipei enekeye. Alake sala ola:pema

inayewi selese, ‘Ni sa:le, napu kewa mei kalipe alekenawemi tima:na: tima:na:pela: hamona.’
29 Au selapita: sala amoke selese, ‘Newa mapolokeye. Eta: ha:na:na:makeye.’ Ala kamona sikape eyawa matanese, ‘Neyewi puwano mapoyawa iya:pela:, wa:ke tima:na: tima:na:pela: ha:na:na:keye,’ Aluse matanese matana notoyakeye.
30 Aputa: sala sipima inayewi selese, ‘Ni sa:le, napu kewala kalipe alekenawemi tima:na: tima:na:pela: hamona.’ Au selapita: sala amoke selese, ‘Henekeye, newa ha:na:na:keye.’ Ala kamona ewa eta: hapamakeye.”
31 Aluse Yesuyewi ima meapo ta:tese, “Sala nokaiyamoke ene e ata sowa ta: tila? Kiyawa noko:lu matanepa:?” Aputa: iyewi selese, “Sala ola:tewi topukeye.” Au selapita: Yesuyewi ima selese, “Solo we henekeye. Kote Piseikipela: ela palesewa, takese tisene senawana, iwei kesalewa sena elakemi hanosewana puwano palesekeye.
32 Alake kiwa hekeya sita:pesita:, Yoneyewi kima se tiye kinapita: kiyawa eta: topumakeye. Alawamona, takese tisene senayawala, kesalewa sena elakemi hanosewana topukeye. Ta:tapola: sitalapita: kiyawa potose kasele, Yoneyewi sowa kiyawa ta: tima:na:pela: elawamona matana semetei matanepela: masitalapekeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Mei Kalipe Alekena Senayewi Pote Sita:ne Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Make 12:1-12; Luki 20:9-19

33 Yesuyewi pilisiti sena sosomawana, sena tililamawana, selese, “Ta:ta:pa:. Neyawa kima pale seya nowa selakeye. Alekena inayewi mei kalipe alekenawemi kepela: solakeye. Sola suwemi mei kalipe fowa tikipaselese hawa hamonite etewa kalotese pokose amuna timiyakeye. Aputa: senayewi alekena amowa seli pota: epesita: ituwe koane tikeye. Tipila: apola: alekena amowa sena nokamoke pota: sita:pesena: esa: ema wa:la:le tiye sita:nekeye. Pota:pesenawa apola:, alekena inayewi ene alekena amowa iya:pela: peleya: nowemi hapakeye.
34 Hanapita: mei kalipe fowa ki ina ikila emi, alekena potapola: sita:ne senayewi mei kalipe fowa takalese, noka alekena inama mita:, alekena inayewi tima:na: tisene sena nokamawa tima:na:pela: hamona seyakeye.
35 Hamona seyawa alekenawemi inapita: alekena pota: sita:ne senayewi tima:na: tisene sena nowa i polotoyewi sanose, apula: tima:na: tisene sena nowa hele heneye sana kule, apula: tima:na: tisene sena nowa etewayewi ole epapulakeye.
36 Aputa: puwano alekena inayewi tima:na: tisene senama mei kalipe fo tima:na:pela: hamona e seyawa sena mutamakeye. Me wa:ke tima:na:pela: hamona e seyawa sena muta hamona seyakeye. Hamonapita: hapawa sena puwano hamona e seyawa alekena pota: sita:ne senayewi ikomona amunuse, sena sikape hamona e seyawala, aluse ikomonakeye.
37 Aputa: sikape alekena inayewi matanese, ‘Alekena pota: sita:ne senayewi ne salawa maikomopesakeye. Ewa iyewi matanepela: seila:taposakeye.’ Aluse matanepela: enenase alekena inayewi ene salawa hamona seyakeye.
38 Hamona seyawa alekenawemi inapita: potapola:, alekena pota: sita:ne senayewi ilipe sopolo selese, ‘Alekena inayewi sala inatakeye. Alake sikape ene inawa kuluwemi onatu wapa:kemi ewa ela:, alekena weyamowa eyewi pota: epesena: telalakeye. Auma:pekise niyewi ewa sama:na:keye. Sana kulapita: alekena weyamowa niyewi ninipe ina tepela: pota: sitalaposakeye.’

39 Aluse salawa sukulu tiye solawa papaseye tiye nono fatemi
toliyetipela: sana kulukeye." Aluse Yesuyewi pale seyakeye.
40 Aluse selese itapa tese Eyewi sena sopoma meapo ta:tese, "Alekena
inawa inapita: alekena pota: sita:ne senawa ko:luma:na:na?"
41 Aputa: sena sopoyewi Yesuma selese, "Alekena inayewi alekena
pota: sita:ne sena olokeyatelawa heneye ikomonose sana kuma:na:keye.
Sana kulapita:, sena nokamoke alekena amowa seli pote sita:pesita:
apolowaloma:na:keye. Apolowa amokiwala mei kalipe fo ki inakemiwa
mei fo nokawa tiyapola: alekena inama miya:na:keye."
42 Aputa: ima Yesuyewi selese, "Solo we Kote pukawemi momateyawa
kiyawa eta: akeyamana? Kote pukawemi momateyawa wekeye.

'Koane tisene senala:yawa i isu olokeyatela esa: matanese sotukepiyakeye.
Alawamona, sena nowamoke tiye inapola: ola:pe isu honosane
kelalakeye.
Kela epa Koteyewi Ene aluse timiyanakeye.
Aluse timiyanapita: niyewi potose, "Amowa napolapo," au selesekeye.'
†

Aluse, Kote pukawemi momateyalakeye.
43 Alake Neyawa kima heneye selakeye. Kote Piseikipela: pote enewa
kiwa Yu senayewi mapoyanase Koteyawa kiwa iya:taposakeye. Iya:tapita:
sena kesale sopoyewi Kotema matana semetei matanepela: E tima:na:
tisewa sita:pesita: ima miya:na:keye.
44 Alake isuwemi sena kesale noka emi kolusaleke ewa heneye
olokeyalepesakeye. Aputa: i isu kela amowa sena kesale tukule hanose
wapa:kemi suluwa tesaleke, heneye munu tiye iya:taposakeye."
45 Aputa:, pilisiti sena sosoyawala, Felesi senayawala, Yesuyewi pale
selapita: ta:tapola: matanese, "Yesuyewi sela amowa niwa seleselakeye."
46 Aluse matanese Yesu supa:na:pela: elawamona iya:peyakeye.
Koiyawemiye, sena kesale sopoke matanese, "Yesu sepatosene sena
Koteyewi solo se tiye kinisene senanakeye." Aluse matanemita:
iyawa Yesuwa sutakamakiwa, sena kesale sopoyewi ima mapolose
konomoma:pekise iya:peyakeye.

22

Tikinikemi Sena Kesale Inepilawa Mainisaleke Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye

Luki 14:16-24

1 Yesuyewi senama wa:ke pale selese,
2 "Koteyewi Piseikipela: pote ela amunawa wekeye. Sena piseikipela:
elakamoke ene e sa:yewi kesale tima:na: ikila emi tikinima:na:pela:,
ma:na: ma:na:wa kekene tiye tiye tikeye.
3 Tiye tipila: sena kesale puwano ta:peyama * yemiwa minite, hamona
aluse ene tima:na: tisene senama seyakeye. Selapita: iwa hanapola:, sena
kesale puwano ta:peyama mina e seyakeye. Mina seyawamona sena kesale
amowa i mapolose eta: minamakeye.
4 Mainapita: potapola:, sena piseikiyewi tima:na: tisene sena nokama
selese, 'Sena kesale mina e seyama wa:ke selese, "Yemiwa mina. Ma:na:
ma:na:wa sopoke kekene tiye tiye tikeye. Kopolo kao tima:na: tisenewala,

† **21:42** Kisala Puka 118:22-23 * **22:3** Sena puwano ta:peyawa Yu senakeye.

kopolo ponomakau e sa:le napolo soyawala sanapola: tiye tiyapola:, nano ketea sopoke kekene tiye tiye tikeye.” Aluse selapose hamona.’

5 Aputa: tima:na: tisene sena hanapola: mina seyawamona, sena mina seya amokiwa ta:ta: iya:pela:, sena nowamoke ene alekenawemi tima:na:pela: hanapola:, apula: sena nowamoke ene pisinisi tima:na:pela: hapakeye.
6 Aputa: sena mina seya nokamoke tima:na: tisene senawa sukulu tiye ikomonose sana kulukeye.
7 Sana kulapita: sena piseikiyewi ta:tapola: konomonose ene ami senama mina e seyakeye. Inapita: potapola: sena piseikiyewi ima selese, ‘Sena sana kulu senawa kumita: sanapa:. Ili koawana wa:mita: sata:pa:.’ Au selapita: sena piseikiyewi ami sena hanose sena piseikiyewi seya semetei kamowa iyawa aulakeye.

8 Aputa: sena piseikiyewi e tima:na: tisene sena nokama selese, ‘Ma:na: ma:na:pela: nano ketea sopoke kekenakeye. Kekene tiyapola: sena kesale inepe seyawa iwa olokeyale sita:la: iwa ili eta: sita:nemanase, iwa neyewi iya:takeye.
9 Alanase kiwa hanapola: isu tiyapowemi sena kesale nokala inapita: potapola: tikina emi ina:pa: sela:pa:.’

10 Aputa: tima:na: tisene sena isu tiyapowemi hanose, sena kesale sopoke olokeyatelawala, napowala, potose mina e seyakeye. Minapela: siliye inapola:, ma:na: ma:na: koane musuluyetiye kekenekamake koawa woliyetikeye.
11 Koane walupita: sena kesale koane tisawa, sena piseikiyewi popa:na:pela: minakeye. Inapola: potakamake kesale tima:na: emi kekene tiye, sena kesale sopoyewi kesale tisene sao napolo kapela:, sena semetei nowa kesale tisene sao napowa eta: kalamanapita: papokeye.

12 Potapola: sena ama sena piseikiyewi selese, ‘Ne mana, kewa kesale tisene sao napowa iya:pela: eta: kalamanakeye. Ko:lupita: musuluyeti minana?’ Au selapita: sena amowa sowa itapa enekeye.
13 Alake tima:na: tisene senama sena piseikiyewi selese, ‘Sena amowa onatuwemiwana tiya:wemiwana ta tiye yopolotela peleya: tapowemi toliyetiya:pa:. Aputa: yopolotela peleya: emiwa sena kesale epe-sita:yemiwa ya:lese konomonose peka kalo naposakeye,’ au seyakeye.

14 Ta:ta:pa:. Sena kesale muta mina seya kamona sena kesale mutamawa tipipilise siliyakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Takese Moweni Miya:na:wa Yesuyewi Seyawa Wekeye
Make 12:13-17; Luki 20:20-26

15 Felesi senala:yewi kekene tiye selese, “Yesuyewi hele semita: niyewi Ewa tiyapose niwa hopolose hanapola:, weyamu sema:na:keye.” Aluse iyewi o:sulu sulupoluse selese se tikeye.
16 Sowa sulupoluse se tiyapola: kotetise, Felesi ilipe kulu hanosene sena nokala Helote kulu hanosene sena nokala, Yesu enewemi hamona, au seyakeye. Au selapita: hanapola: Yesu enewemi inapola:, Yesuma iyewi selese, “Walosene sena, Ke sowa hele heneye seleselakeye, aluse niyawa matanekeye. Sena seli sita:pesita: heneye Koteyewi alusewa Keyewi se tiye kinatakeye. Senayewi Kema ikomoma:na:wa Keyawa eta: matanamake heneye seleselakeye. Sena sosowa epelemita: Keyawa se tiye makiniselakeye.

17 Alake niyawa Kema nano semetei ta:potakeye. Niyawa Yu senayawa
Lome sena piseiki Sisama takese moweni kinakamake ililapa? Kinakamake
Koteyawa solo elewa hotoma:na: telalapa?"
18 Aputa: iyawa Yesu ikomoma:na:pela: hopolose minawa Yesuyewi
potose, ima selese, "Kiwa sena matana elipei sitalakeye. Neyawa hele
selapitekiwa Nine Ne solo kamoke samita: kiyewi aluse seleselakeye.
19 Takese moweni usu tuwapa:na:wa Neyewi potapose tiye mina." Au
selapita: moweni uka tiye inapita: potapola:
20 Yesuyewi selese, "Ipi miti moweni ukemi elatapa? Ipi unu mo-
mateyalapa?" Au selapita: iyewi selese, "Lome sena piseiki Sisa mitilakeye.
Ene unu momateyalakeye."
21 Au selapita: Yesuyewi selese, "Lome sena piseikiyewi enawa ene ema
kina:pa:. Kotenewa Kote Ene Ema kina:pa:."
22 Au selapita: iyewi ta:tapola: howa hanose Yesuwa iya:pela: hapakeye.

Sena Kulu Mene Tesima:na:wa Yesuyewi Seyawa Wekeye
Make 12:18-27; Luki 20:27-40

23 Ikila semetei kemi, Yesu enewemi Satusi sena inapola:, Yesuma nano
ketea meatewi ta:tapose minakeye. Aputa: iyewi matanawa sena kuluwa
ene tomawanapulu howanapulu heneye kuluwa mene eta: tesilisemakeye.
Aluse matanese iyawa Yesuma selese,
24 "Walosene sena, Moseseyewi seyawa wekeye. 'Senayewi sala eta:
kesilamake kulusaleke, e kesale sopa:lawa ene e ma:yewi tisekeye. Sena
kulu amoke sala maya tekamunuse manomita:, kesale sopa:lawa ene e
ma:yewi tisekeye.' Aluse Moseseyewi seyalapokeye.
25 Alake peleya: weyemi e ma:ewa tomoipewa sita:nekeye. E ma:
ola:tewi kesale tiwa sala eta: kesilamake kulapita:,
26 e ma:e kulu fo:su kamoke kesale sopa:lawa tikeye. Eyawa salawa eta:
kesilamake ewala kulukeye. Kulapita: e fo:su kamoke kesale sopa:lawa
tikeye. Tiwamona eyawa salawa eta: kesilamake kulapita:, ala hanose
e ma:e tomoipe sopoyawa kesale sopa:la semetei kamo tise sala eta:
kesilamakeye.
27 Sikape kesale ini telawa kulukeye.
28 Sena kesale kuluwa mene tesila ikila emiwa kesale amowa a:me ekela?
Ewa sena tomoipewemi tikeye."
29 Au selapita: Yesuyewi selese, "Kote solo pukawemi momateyawala,
Kote penaiyawana kiyawa tikili tese hele matane selakeye.
30 Sena kuluwa mene tesilapola:, hepene sena epesita:ya amunuse
sitalaposakeye. Aluse epesita:ya ikila emiwa sena kuluwa mene tesiyawa
kesale kulu tesiwa eta: tisemakeye.
31 Aputa: sena kuluwa mene teisa:pa:na: amo mouwa Neyawa kima
selakeye.
32 Kote pukawemi momateyawa Koteyewi selese, 'Epalahameyewi
Kotewa Nekeye. Aisa:keyewi Kotewala Nekeye. Yakopeyewi Kotewala
Nekeye.' Aluse momateyawa kiyawa akelese mouwa kiwa mamatane
selakeye. Mouwa wekeye. Kotewa sena kuluwa mene tesilapola: falela
apota: epesita:yamo Kotekeye. Epalahamewana Aisakewala Yakopewala
heneye kupula: a pote masitalaleke, 'Ili Kotewa Nekeye,' aluse Koteyewi
auwa masemapekeye." †
33 Aluse Yesuyewi selapita: sena kesale mutayewi ta:tapola: himunama
tese howa hapakeye.

† **22:32** Mene Sili 3:6

Kote Solo Ele Puwanowa Wekeye
Make 12:28-34; Luki 10:25-28

34 Satusi senayewi seyawa, Yesuyewi solo amoke sano tiye toliyetise
seyakeye. Selapita: iyewi ta:tapola: solo itapa sita:nekeye. Sowa itapa
sitalapita: potapola:, Felesi senayewi kekene tiye.
35 Ilipe sena semetei solo ele ta:tesene sena amoke, Yesuyewi hele semita:
hopolose selese,
36 “Walosene sena, Kote solo ele no nokaiyamo puwanowa?”

37 Aputa: Yesuyewi selese, “Kote amowa ke Piseikikeye. Piseikima
keyawa himu hapa iliyawa sosolo matanepa:. Ke hoyawala Ema sosolo
matanepa:. Ke himu matanayawana Ema sosolo matanepa:. ‡

38 Amowa solo ele hele heneye puwanokeye.
39 Aputa: solo ele nowana semetei kamuna wekeye. Keyawa kine
kewamo himu hapawa matanese epapuluse keyawa sena kesale sopomawa
aluse himu hanose matanepa:.§

40 Alake solo ele elipei amowa Neyewi kima epe seleseyamo sepatosene
senayewi seyawala, Moseseyewi solo ele momateyawala mouwa semetei
kakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

“Kelesowa Noko:lu Matanepa?” Aluse Yesuyewi Felesi Senama Meapo Topuwa Wekeye
Make 12:35-37; Luki 20:41-44

41 Felesi sena kekene tiye sita:ne ikila emiwa, Yesuyewi ima ketea
meatewi ta:potose,
42 “Kelesowa * kiyawa noko:lu matanepa:? Ewa ipi sa:la?” Au selapita:
iyewi selese, “Tepiti e sa:keye.”
43 Au selapita: Yesuyewi selese, “Kelesowa Tepitiyewi selese, ‘Ne
Piseikikeye.’ Aluse Ho Napoyewi waloselapita: seyakeye. Seyawa puwano
fa:nemi Kote pukawemi momateyawa wekeye.
44 Tepitiyewi selese,

‘Ne Piseikima, Piseiki Koteyewi selese,
“Kewa Ne tiya:le ili tapowemi helema. †
Helapita: Ke kisiwa Neyewi sano tiye hanewemi apoma:na:keye.” ‡

Aluse, Koteyewi seyawa Tepitiyewi momateyalakeye.

45 Alake, Tepitiyewi Kelesoma ‘Kewa ne Piseikikeye,’ au seyawa ko:lupita:
seyala? Aputa: tilila kouwayewi ene sa:le hapama Piseikikeye, elawa eta:
selesemakeye. Alake Tepitiyewi Kelesoma Piseikikeye, au seyanase, Tepiti
seta: kesilama Kelesowa ela:pe puwano kao enekeye. Alawamona kiyewi
selese, ‘Tepiti e sa:keye,’ ”
46 Au selapita: iyewi ta:tapola: sowa eta: mene seyamakeye. Ikila emi
sena semetei nowamoke Yesuma wa:ke ketea meapo eta: topumakeye. Ili
sowa Yesuyewi sano tiye toluyetiyapita: potapola: iyawa nano ketea nowa
wa:ke meapo eta: topumakeye.

---

‡ **22:37** Lo 6:5 § **22:39** Lefitikase 19:18 * **22:42** Keleso unu amo mouwa wekeye. Koteyewi Piseikipela: epesita: ta:peya sena akeye. † **22:44** Tiya:le ili tapowemi sena ununa hela amunuse helema. ‡ **22:44** Kisala Puka 110:1

23

Kote Solo Ele Walosene Senayawala Felesi Senayawala Timinisene Epapuluse Kiyawala Aluse Timinipa

Make 12:38-40; Luki 11:43,46; Luki 20:45-47

1 Ikila emi sena kesale muta kekenamawana Ene sena ilipe hanose-
mawana Yesuyewi selese,
2 “Solo ele Moseseyewi se tiye miwa Koteyewi solo ele walosene
senayawala Felesi senayawala solo mouwa se tiye kinisekeye. Se tiye kinise
walosene senayewi penanose se tiye kina epapuluse, iyawa aluse se tiye
kinise ili unuwa wapilisekeye.
3 Iyewi se tiye epe kiniseya kiyawa ta: tiya:pa:. Alawamona, iwa sita:la:
epapuluse kiwa sitalatepa. Alake iyawa sena nokama se tiye kinapita: kemi
solo amowa iyewi i kulu hanose eta: tisemakeye.
4 Sena nokamoke nano kita hilila uwapita: iyawa sako tiyapola:
senayewi kenewemi uwapola: apoyakeye. Uwapola: apola: iyawa
koloteawala eta: seselamakeye.
5 Eta: seselamake i kene kemi senayewi popita: hokatolose timinisek-
eye. Alake Kote solo puka pokose koloteawemi, momateyawa kopo tiye
tiya:wemiwana kapela:, sipupa:wemiwana tuwapola:, kolotea sololo pale
tiye tisekeye. Aputa: iyawa sao kalawa, sao fili sosona senatolo kalesekeye.
*
6 Iyewi ketea epelesewa wekeye. Tikinisene ikila emi senayewi iwa
solo se wapilisene sea iwa ka:la:loma:na:pela: seawa ima walomita:
epelesekeye. Aputa: Yu senayewi kekenesene koane hanapola: sena
kesale sopoke kekenepela: ka:la:lo pela:newanapulu, iwa sipupa: minitapo
tapowemi sea ka:la:loma:na:pela: epelesekeye.
7 Aputa: sena kesale peleya: pakia kekenepela: sita:newanapulu iwa
hanapita:, senayewi iwa tiya: hapomita: epelesekeye. Tiya: hapolose
ima solo se selese, ‘Walosene sena,’ au semita: Felesi senayewi sosolo
epelesekeye.
8 Aputa: sena nowamoke kiwa solo se selese, ‘Walosene sena,’ au semita:
timinipa. Alake kiyawa walosene senawa Newamo semeteikeye. Kiwa
sopoke ma:e sitalakeye.
9 Niyewi ni Ata Kote semetei hepene falemi elakeye. Alanase peleya:
weyemi sena nowa solo se kiyawa ki Ata Kote ela epapuluse epesita:
solopa.
10 Sena nowamoke kiwa solo se selese, ‘Pisei Sena,’ au semita: timinipa.
Kili Pisei Sena semetei elakeye. Ewa Kelesokeye.
11 Aputa: kiwa kilipe sena nowa putupela: ela: sena amoke sena
koloteayewi timinisene epapuluse sena kesale sopowamopela: seselesek-
eye. Eyawa kili tima:na: tisene sena aupesakeye.
12 Alake senayewi ewa ene solopita: sena amowa Kotewa kolotea
meapolaposakeye. Aputa: senayewi ene ewa kolotea meapolosaleke sena
amowa Koteyewi sosolo meapolaposakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Kote Sowa Walosene Senayawana Felesi Senawana Matana Elipei Sita:newa Wekeye

Make 12:40; Luki 11:39-42, 44, 52; Luki 20:47

---

* **23:5** Sao fili sosono senatolo kalesene amo mouwa wekeye. Koteyewi Mosesema selese, “Ne sowa kiyewi kepoliyetima:pekise kiyawa sao fili sosona kapa:,” au seyakeye. Alake senayewi potapola: Felesi sena solomita: iyawa sao fili sosona senatolo kalakeye.

13 Yesuyewi selese, “Kote sowa walosene sena kiwala, Felesi sena
kiwala eta: fesamoma:na: telamanakeye. Kiwa pota:pa:. Kiwa sopoke
sena matana elipei sitalakeye. Sena kesale Kote Piseikipela: pote ela
pama:pekise iwa kiyewi kalakeye. Alake kiwa Kote Piseikipela: pote
ela eta: palamake mapolose sitalakeye. Sena kesale noka Kotewalapulu
pama:na:pela: epeyawa kiyewi kalese sitalakeye.
14 Kote sowa walosene sena kiwala, Felesi sena kiwala eta: fesamoma:na:
telamanakeye. Kiwa pota:pa:. Kiwa sopoke sena matana elipei sitalakeye.
Kiyawa kesale sopa:la koawemiwana, nano keteawala atu tisekeye. Atu
tise kemi, Kotewalapulu kulukulusene ikila emi solo senatoye hanose
kulukulusekeye. Senayewi potose, ‘Ewa napolapo,’ au semita: aluse
kulukulusekeye. Alusene amopela: kiwa fala:sima:na:wa solopesakeye.

15 Kote sowa walosene sena kiwala, Felesi sena kiwala eta: fesamoma:na:
telamanakeye. Kiwa pota:pa:. Kiwa sopoke sena matana elipei sitalakeye.
Felesi senama tela semetei Felesi senama temita: kiyawa silima:na:pela:
makene sosolo hanosekeye. Hanapola:, peleya: sosolo silalape epela:,
hawemiwana satepela: aluse fa:na:no sita:tesekeye. Fa:na:no sita:la: sena
semetei siliyapita:, senawa Felesi sena amuna tese, sena amowa kili
kamoke heo peleya: hamona e selakeye. Alake senayewi olokeyatela timin-
isaleke, ene olokeyatela timiyamoke kili olokeyatelawa sitiye tiyaposakeye.
Alake senayewi olokeyatela timinimita:, walosene mouwa kiwakeye.

16 Sena si elipe kolayewi sena nokama isu walosene epapuluse kiyawa
epapuluse walotakeye. Kiwa pota:pa:. Sena kiwala, eta: fesamoma:na:
telamanakeye. Kiyewi selese, ‘Senayewi hekilase selese, “Kote koakeye.”
Aluse selapola: ene hekilase seyawa iya:takamakiwa ililakeye. Alawa-
mona, Kote koane kolo tiye tiwa senayewi hekilase selese, “Kolokeye.”
Aluse selapola: ene hekilase seyawa talapoiya kokolo elaposakeye.’ Aluse
kiyawa selesekeye.
17 Sena si elipe kolawa matana eta: seli matanesema epesita:ya
epapuluse, kiwa epapuluse sitalakeye. Alake no nokaiyamo puwanowa?
Kolowa puwanowa? Kote koane puwanowa? Alake kolo Kote koane tiye
tinase Kote koawa hele heneye napokeye.

18 Aputa: kiyewi selese, ‘Senayewi hekilase selese, “Etewa kalotese
tiye tikeye.” Aluse selapola: ene hekilase seyawa iya:takamakiwa
ililakeye. Alawamona, etewa kalola wapa:kemi Kotema nano ketea
mokopo miya:na:pela: tiye tiwa, senayewi hekilase selese, “Nano ketea tiye
ti akeye.” Aluse selapola: ene hekilase seyawa talapoiya kao elaposakeye.’
Aluse kiyewi selesekeye.
19 Sena si elipe kolawa matana eta: seli matanesema epesita:ya amunuse
kiwa aluse sitalakeye. Alake no nokaiyamo puwanowa? Etewa kalola
wapa:kemi Kotema nano ketea mokopo miya:na:pela: nano ketea tiye tiwa
puwanowa? Etewawa puwanowa? Alake etewa eta: tiye tima Kotema
ketea mokopo miya:na:wa noko:lu sapa:na:na? Satapita: nano ketea
mokopowa pa:ta napolo sopolo tepesakeye. Napowa sopolo tepesanase
etewawa puwanowa?

20 Alanase, senayewi hekilase selese, ‘Etewa kalotese tiye tikeye.’ Aluse
selese etewa kalotese tiye tiwala, etewa kalola wapa:kemi ketea tiye tiwala,
sopoke hekilasekeye.
21 Aputa: senayewi hekilase selese, ‘Kote koakeye.’ Aluse hekilase
selapita:, Kote koawana, Koteyewi E koawemi sita:newana, hekilasekeye.

22 Aputa: senayewi hekilase selese, ‘Hepene fala akeye.’ Aluse selapita:
Kote Piseikipela: ela amo sea amowa hekilase, Kote Ene Ewa sea emi
helanase Kotewala hekilakeye.
23 Kote solo ele walosene sena kiwala, Felesi sena kiwala eta: fe-
samoma:na: telamanakeye. Kiwa pota:pa:. Kiwa sopoke sena matana
elipei sitalakeye. Kiyawa nakela sa:le aniyane nano ketea amuna
taloipe sopolo tiwa, akotaipe ki tise, talo semeteiwa Kotema kinisekeye.
Nano ketea koloteasuwa kiyawa kinisakasele, solo ele sosolo noka ta:te
iya:tesekeye. Seli tipipilise matanema:na: telawamona kiyawa eta:
matanesemakeye. Sena nowa hauwekilise matanema:na: telawamona
kiyawa eta: matanesemakeye. Kotema matana semetei matanepa:
seyawala, kiyawa epapuluse eta: matanesemakeye. Alake nano ketea talo
semeteiwa Kotema kinisewana, solo ele noka ta:te iya:peyawala, sopoke
ta: timapekeye.
24 Sena si elipe kolayewi sena nokama isuwa walosene epapuluse kiyawa
walokeye. Kiwa sita:newa weyamu sitalakeye. Hano nasene kana pupusini
sutesinapitekiwa nano ketea koloteawa kiyawa tiye iya:tesekeye. Iya:pela:
kemi kiyawa kopolo ka:mo amuna sosolo amowa popona kunusekeye. †
25 Kote sowa walosene sena kiwala, Felesi sena kiwala eta: fesamoma:na:
telamanakeye. Kiwa pota:pa:. Kiwa sopoke sena matana elipei sitalakeye.
Kiyawa kapowala, menekiwala, wapa:se tapowamo semetei selakolose,
suwa eta: selakolama epapuluse kiwa epapulakeye. Kiwa tomayewi ilise
sita:pesena:pela: elawamona, kiwa himu matanawa mane olokeyatela
woliyetiye sita:la: etakeye. Aluse sita:la: kiyawa nano ketea atu
tima:na:pela:, matanepela: apula: kiyawa ki matanawana, kulu hanose
aluse kiwa sitalakeye.
26 Felesi sena kiwa, sena si elipe kola sita:la: epapuluse sitalakeye. Kapo
suwala, meneki suwala, puwano selakopa:. Suwa selakolose kotetise,
wapa:se tapowala napolopesakeye. Alusene amunuse kili himu matane-
sewa puwano seila:ta:pa:. Seila:tapita: kiwa ili napolo sitalaposakeye.
27 Kote sowa walosene sena kiwala, Felesi sena kiwala eta: fesamoma:na:
telamanakeye. Kiwa pota:pa:. Kiwa sopoke sena matana elipei sitalakeye.
Sena kuluwa peleya: tikilawa wapa:se falemi pene koiyayewi mutusekeye.
Mupuwa wapa:se fala napolo kamona, hane kolemi sena kulu po:sula kiwa
teselakeye. Alusene amunuse kiwa epapuluse sitalakeye.
28 Aputa: senayewi kiwa potose matanese, ‘Iwa sena napokeye.’ Aluse
matana kamona, kiwa matana elipei matanesewana matana olokey-
atelawala sitalakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Kote Solo Ele Walosene Senawana, Felesi Senawana, Fala:sima:na:wa Tuwapa:na:wa Wekeye

Luki 11:47-51

29 Yesuyewi wa:ke selese, “Kote solo ele walosene sena kiwala, Felesi
sena kiwala eta: fesamoma:na: telamanakeye. Kiwa pota:pa:. Kiwa
sopoke sena matana elipei sitalakeye. Koteyewi solo se tiye kinisene
sepatosene senawana, Kotema matanepela: sita: tesene senawana, sena
kulu apana timiyawa apula: sena kulu peleya: tikilawa kiyawa tima:na:
tise momateya seila:tesekeye.

† **23:24** Nano ketea olokeyatela koloteawa Felesi senayewi eta: pote iya:tesemakeye. Aputa: mane olokeyatela sosowa iyewi pote iya:tese kemi tiya:sela: sitalakeye.

30 Momateya seila:tapola: kiyawa selese, ‘Niyawa tilila kouwa mei sita:ne
opo emi, niwa sita:nekiwa, tilila kouwa mei seselese, Kote solo se tiye
kinisene sepatosene senawa masamapekeye.’ Aluse kiyawa selesekeye.
31 Kiyawa ki mouwa hokatolose seleselakeye. Kili tilila kouwa meiyewi
Kote solo se tiye kinisene sepatosene senawa sana kulukeye. Aputa:
tilila kouwa mei semeteiyewi maye minawa kiwakeye. Kiyewi alusewana
semetei kakeye.
32 Ehe, hamona. Kiwa ha:na: mane olokeyatela ke kouwa iyewi
timiniyawamu kiwa sosolo timinipa:na:pa:.
33 Kiwa heseke amunanakeye. Kili tilila kouwa mei heseke epapula
amoke maye minawa minanase kiwala, heseke amunanakeye. Heo peleya:
emi kiwa hamonama:na:wa noko:lu iya:pa:na:napa? Maiya:taposakeye.
34 Alake kiyawa ta:pita: Kote solo se tiye kinisene sepatosene senayawala,
seli matanepela: takalese selesene senayawala, Kote solo ele walosene
senayawala solo miya:na:pela: Neyewi hamonama:na:keye. Inapita:
kiyawa sena noka i kelipapoya papela: sana kulaposakeye. Sena noka
Yu senayewi kekenesene koane mei naiyayewi sanaposakeye. Sanose
ikomonosaleke senawa nesile hanaposakeye. Hanapola: koane nowemi
hanapola:, koawana ikomonosaleke, nesile hanapola:, koane nowemi aluse
nesile sila:sela: silalaposakeye.
35 Alake Kotema matanepela: ela sena, Epo puwano sana kuluwemi, amo
fo:su sena nokala sana kulukeye. Sikape Pelekaiya e sa:le Sekalaiya Kote
koane sana kulukeye. Etewa kalola tiye tiwa nono fa:namo tapo apola:
Kotepela: koane nono komamo tapo apola: honosane enene ewa sana
kulukeye. Alake kili tilila kouwa meiyewi olokeyatela matanepela: timiya
aluse, kiyawala olokeyatela tima:na:pela: matanesekeye.
36 Neyewi kima heneye selakeye. Sena sopoke seli sita:newa sana
kulunase, sena kesale ikila weyemi sita:newa Koteyewi falasipesakeye.”
Aluse Yesuyewi seyakeye.

Yelusaleme Sitiwemi Sena Kesale Sita:newa Yesuyewi Matanawa Wekeye
Luki 13:34-35; 19:41-44

37 Yesuyewi selese, “Yelusaleme sena kesale kiwala, kiyawa Kote solo se
tiye kinisene sepatosene senawa sana kulusapekeye. Koteyewi hamona
seya senawa kiyewi etewayewi olosapekeye. Yelusaleme sena kesale
kiwala, a:nema: yoyewi a:nema: sa:le kekene tiye epiyewi o:sula:
tesekeye. Alusene amunuse wa:kiwala, wa:kiwala, Neyawa kiwa kekene
tiye auma:na:pela: elawamona, kiyawa Nema mapoyakeye.
38 Ta:ta:pa:. Yelusaleme sena kesale kiwala, kili koane mokopo sitala-
posakeye. Koane sena kesale eniya:sela: masitalaposakeye.
39 Neyewi kima heneye selakeye. Kiyawa Newa wa:ke mapotaposakeye.
Aputa: sikape kiyewi selese, ‘Koteyewi hamona seya sena epe iniseya
Koteyewi napola:pita:,’ aluse selapita: ikila emi kiyawa Newa potaposak-
eye.” ‡ Aluse Yesuyewi seyakeye.

24

Kote Koane Etewawa Eke Tiye Iya:pa:na:wa Yesuyewi Seyawa Wekeye
Make 13:1-2; Luki 21:7-19

1 Yesuyewi Kote koawa iya:pela: hanapita:, Ene sena ilipe hanoseyewi
Kote koawa sema:na:pela: Yesuma waiyakeye.

‡ **23:39** Kisala Puka 118:26

2 Walopita: Yesuyewi selese, “Kote koawa kiyawa pota? Ta:ta:pa:. Neyawa kima heneye selakeye. Koane amowa etewa wa:lese tiwa etewawa iyawa ekeye ti iya:peya semetei semetei esa: teselaposakeye,” au seyakeye.

Nano Ketea Hilila Kalikalise Hetetima:na:wa Wekeye
Make 13:3-13; Luki 21:7-19

3 Yesuwa tokomo Olifiwemi fiyanapola: henewemi Ene sena ilipe hanosene inapola:, ilipe ipitane ka:la:lopela:la: Yesuma meapo ta:potose, “O:suwemi Kote etewa koawa ekeye tiyaposapa:? Aputa: Kewa mene mina:na:wa nano ketea enayewi nima walopesapa:? Aputa: ikila itapa tema:na:wa nano ketea enayewi walopesapa:?”

4 Au selapita: Yesuyewi selese, “Sena nowamoke kima mokopo selapitekiwa solo amowa ta: tima:pekise pota:pa:.

5 Sena muta inaposakeye. Inapola: iyawa mokopo selese, ‘Newa Kelesokeye.’ Aluse Ne unuwa sepela: mokopo selapita:, solo amowa sena kesale mutayewi ta: tiyaposakeye.

6 Sena nokamoke sena nokalapulu tetape esaleke, kiyawa ta:taposakeye. Aputa: sena nokamoke sena nokalapulu tetakeye esaleke, aluse mokopo pepile hapa selapita:, kiyawa ta:taposakeye. Kiyawa ta:tese himunama tepa. Senayewi tepa:na:wa puwano hetetiyaposakeye. Aputa: itapa tema:na: oka sema hetetiyaposakeye.

7 Aputa: sena peleya: nowamoke sena peleya: nowanapulu tetapola:, apula: kamani nowamoke kamani nowanapulu tetapita: aupesakeye. Aputa: peleya: kalikalilawemi ma:na: nasewa kotetiyapita: sena kesale sosolo menipesakeye. Aputa: peleya: kalikalilawemi henene muta inaposakeye.

8 Alake, kesale ene kupu fa:nemi sala enewa ha:na:na:wa sosolo temekelese fa:se nakolosene hanose alusene epapuluse henene inapitekiwala, ma:na: nasewa itapa tepitekiwala, kisi tetapitekiwala, nano ketea hililawa ma:ta: tiye aupesakeye.

9 Ikila emiwa sena olokeyatelayewi kiwa ikomomita: sukulu tiye siliye hanaposakeye. Siliye hanapola: kiwa sana kulaposakeye. Kiwa Newamo kulu hanapose senala: peleya: sopowemi sita:neyawa kima mapolopesakeye.

10 Mapolopita: Newamo kulu hanosene sena kesale mutayewi Newa iya:pela: hanaposakeye. Iya:tapita: nokamoke noka sihelelepesakeye. Iwa i kene kemi, nowamoke nowama mapoye, nowamoke nowama mapoye aluse sitalaposakeye.

11 Aputa: mokopo solo se tiye kinisene sepatosene sena muta hetetise se tiye kinapita:, sena kesale muta amoke mokopo sowa ta: tiyaposakeye. Ta:tapola: hele matanepesakeye.

12 Aputa: sena kesaleyewi olokeyatela timinisewa solopesakeye. Sosolo tese, Nema kulu hanosene sena kesale mutayewi himu semetei matanepela: himu hapawa itapa tepesakeye.

13 Alawamona, sena kesale Kotema kulu hanosewa eta: iya:peyamake, kokolo matanepela: sita:la:, tima:na: tiye hanapola: o:suye tisaleke, sena kesale amowa Koteyewi mene siliyaposakeye.

14 Newa Piseikipela: enewa sena peleya: sopowemi sita:neyawa ta:pita:, peleya: sopowemi Nema kulu hanosene sena kesale sopoyewi solo napowa se tiye kinaposakeye. Se tiye minase, itapa tema:na: oka hetetiyaposakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Nano Ketea Olokeyatela Hetetima:na:wa Wekeye
Make 13:14-23; Luki 21:20-24

15 Yesuyewi selese, “Puwano fa:nemi Kote solo se tiye kinisene
sepatosene sena Ta:nioloyewi selese, ‘Kote kolotea meapoma:na:pela:
Kote koane senayewi nano ketea olokeyatelawa apolaposakeye.’ Aluse
Ta:nioloyewi seyawa hetetiyaposakeye. Aputa: nano ketea olokeyatelawa
hetetiyapita: kiyawa puka we akelesene sena kesaleyewi potapola:
Yesuyewi sowa kiyawa matanepesakeye.*
16 Alake Yutia sena kesale kiwala, keteawa hetetiyakemiwa kiwa nesile
tokowemi ha:na:pa:.
17 Ikila emiwa sena koane tomo † kiwa ene koane suwemi nano ketea
tima:na:pela: hanakamakiwa eta: ilimanakeye.
18 Sena nowa ene alekena honosane enewa koane sao tima:na:pela:
hanakamakiwa eta: ilimanakeye.
19 Kesale alelawala, kesale sala kiaiya yowala, nesile hanakamakiwa
sosolo hokopesakeye.
20 Yapewemiwana ha:le tesene opo emiwana nesile ha:na:na: oka
hetetima:pekise kulukulupa:.
21 Kiwa nesile hanapola: epesita:ya ikila emi ikomoma:na:wa sosolo
tepesakeye. Peleya: sosolo weyamo ma:ta: ti opo emiwana, yemiwana
ikomoma:na:wa puwano eta: alamakeye. Aputa: ikomonose itapa tepela:,
sikape epapuluse maikomopesakeye.
22 Aputa: ikomoma:na: opo hetetiyakemiwa, kaluse ikomonose sita-
lapitekiwa, sena kesale sopoke ya:te tepesakeye. Ya:te tema:pekise
Koteyewi ta:peya sena kesale amowa matanepela:, ikomoma:na: opo heka
Koteyewi na tiye kasa apolaposakeye.
23 Aputa: sena nowamoke kima selese, ‘Ta:ta:pa:. Sena we Piseiki
sola:pewa Ekeye. Ewa Kelesokeye,’ au selaposakeye. Aputa: sena
nowamoke kima selese, Ta:ta:pa:. Keleso inapola:, elakeye,’ au selaposak-
eye. Alake sena nokamoke aluse selesaleke, ili sowa ta:tapa.
24 Sena noka mokopo Keleso mene tepela: hetetiyaposakeye. Aputa: sena
noka mokopo sepatosene sena mene tepela: hetetiyaposakeye. Hetetise
sena kesaleyewi iwa kulu hanapita: iyewi nano ketea penaiya tisene
sosolo timinipesakeye. Timinipitekiwa sena kesaleyawa pota: ipipesakeye.
Koteyewi ta:peya sena kesale iyewi ketea alusewa kapo popa:na:pela:
sukulutiye timinipesakeye.
25 Ta:ta:pa:. Oka seta: hetetima ela: nano ketea auma:na:wa Neyewi
kima selakeye.’
26 Alake senayewi kima selese, ‘Keleso mowa peleya:wemi elakeye,’ Au
selapita: ta: tiyapola: potapose hanapa. Aputa: sena nowamoke selese,
‘Kelesowa koane muka:lakeye.’ Au selapita: ta:tapa.
27 Aputa: opo inisene tapowemi saiyakolose ho:liyawa, opo sinisene
tapowala ho:lilisekeye. Alusene amunuse Newa kemiwa epapuluse
mina:na:keye. Sena Sa:wa Nekeye.
28 Aputa: nano ketea kulu telapitekiwa a:nema: usunuwa kekenesek-
eye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Yesuwa Mene Mina:na:wa Wekeye.
Make 13:24-27; Luki 21:25-28

---

* **24:15** Ta:niolo 9:27; 11:31; 12:11 † **24:17** Yu senayewi koane tomowa koa:pela: tisekeye. Ti tiyapola: i hanapola: etepela koane tomo ka:la:losekeye. Falemi fiya:ma:na:pelekiwa walo walowale koane yawemi timinisekeye.

29 Yesuyewi selese, “Ikomoma:na: oka itapa tese ela:pe kipila iki-
lale otowi yopolo tepesakeye. Nukulapo kuneiyawa maho:lilipesakeye.
Meiyetolu hepene falemi tese peleya: weyemi sululuwalupesakeye. Hep-
ene falemi nano ketea sololo sita:newa ilelipesakeye.
30 Ikila emiwa hepene falemi tese Sena Sa: Newa mene mina:na:wa
nano ketea penaiya sosolo nowamoke waloma:na:keye. Nano ketea
walopita: peleya: sosolo weyemi sena kesale sopoke sita:neyawa potose
ya:pelepesakeye. Ya:pelese potakamake Newa hepene falemi tese meiki
koiya emi penaiyawanapulu ho:liya sosowalapulu inapita: potaposakeye.
31 Potapita: wa:polo sosolo sanaposakeye. Sanapita: hepene sena muta
Neyewi hamonapita: inise, Neyewi ta:peya sena kesale peleya: sopowemi
sita:newa mene silima:na:keye. Neyewi ta:peya sena kesale fo:su tapowemi
sita:newana, fapo helele tapowemi sita:newana, fapo helele tapowemi
sita:newana, sipupa: minitapo sita:newana, peleya: sopowemi Neyewi
ta:peya sena kesalewa siliyapola: kekenema:na:keye.” Aluse Yesuyewi
seyakeye.

I Kaluwa Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Make 13:28-31; Luki 21:29-33

32 Yesuyewi selese, “I kalu pale seyawa wekeye. I kalu seyawa alutisaleke
kiyewi potose matanese, ‘Hepolo tema:na:pela: mapatotakeye.’ Aluse
kiyawa matanesekeye.
33 Alusene amunuse Neyewi nano ketea auma:na: seyawa hetetiyapita:
potapola: kiyawa matanese, ‘Yesu mina:na:wa mapatotakeye,’ esa:
matanepa:. Aputa:, ‘Sena koane suwemi musuluma:na:pela: isu tenamo
mapatopita: ela epapuluse, Yesuwa epapuluse mina:na:wa mapatotakeye.’
Aluse kiyawa matanepa:.
34 Neyawa kima heneye selakeye. Sena kesale ikiwapo semetei kemi
kesilawa iwa seta: kulumake a pote a sitalakemi, Neyewi auma:na: seyawa
hetetiyapita: potapola:, we aluselapo esa: epalakeye. Aluse potaposakeye.
35 Alake, meiki falala peleya: sosolo weyala itapa tepesakeye. Alawa-
mona Ne sowa maitapa tepesakeye. Kokolo kao elaposakeye.” Aluse
Yesuyewi seyakeye.

“Newa Mene Mina:na: Oka Sena Nowamoke Eta: Matanesemakeye.” Aluse Yesuyewi Seyawa Wekeye
Make 13:32-37; Luki 17:26-30; 34-36

36 Yesuyewi selese, “Newa mina:na: okala opo si awawala senayawa
eta: matanesemakeye. Hepene senayawala Kote E Sa:le Neyawana eta:
matanesemakeye. Ni Atayewi Ene semeteiyewi matanesekeye.
37 Aputa: Noa enene ikila emiwa sena kesale sita:ne amunuse Newa
mene mina:na: ikila emi sena kesaleyawa aluse sitalaposakeye.
38 Noa enene ikila emiwa hawa seta: minama ela: sena kesaleyawa
ma:na: nasewana, hawana napela: senayawa kesale tiye, kesaleyawa
sena salo hanapola: aluse sita:nekeye. Aluse sita:newemi Noa potiwemi
talakeye.
39 Tapita: sena kesale sopoke tikila:pela: sita:nenase hawa hakene
minakeye. Hano hakene inise nano ketea sopoke tiye hapakeye. Alake
Sena Sa: Newa mene ina ikila emiwa Noa enene ikila emi ela amunuse
aupesakeye.
40 Newa mene ina ikila emiwa, sena elipei alekenawemi sita:newa nowa
Neyewi silise, nowa kemi iya:pa:na:keye.

41 Kesale elipeiyewi witi fo falawa timinima:na:pela: muya:sela: sita:newa, nowa Neyewi silise, nowa kemi iya:pa:na:keye.
42 Auma:na:nase kiyawa pote sita:latipa:. Kiyawa Piseiki mene mina:na: oka kiyawa eta: matanamake pota: sita:latipa:.
43 Aputa: sena nano ketea atu tiseyawa sena nowamo koane nano ketea atu tima:na:pela: inisekeye. Nano ketea atu tima:na:pela: mina:na:wa, opo si awawa koane inayawa eta: matanesemakeye. Nukulapo ka:lewemiwana, nukulapo honosanewemiwana, ikiwapa:na: mapato kemiwana, atu tisene sena koane o:sulu mina:na:wa, koane inayawa eta: matanesemakeye. Eta: matanamanase ikilawala, nukulapowala, eta: enimake koane pote tesekeye.
44 Alusene amunuse kiyawala aluse pote sita:latipa:. Sena Sa: Newa mene mina:na: ikilawala, opo si awawala, kiyawa eta: matanamanase kiwa pota: sita:latipa:." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Tima:na: Tisene Sena Sita:ne Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Luki 12:41-46

45 Yesuyewi selese, "Tima:na: tisene senayewi seli matanese ene inama matana semetei matanepela: weyamu tesekeye. Inayewi ema selese, 'Ne koawa pota: elatipa:. Sena koane sita:nema nano ma:na: ili kina:pa:. Na tese kinapa.' Aluse selese selapola: hanapola:,
46 sikape mene inise potakamake tima:na: tisene senayewi timinipe seyawa tiyapita: potapola: sosolo epelepesakeye. Epelese ewa napola:taposakeye.
47 Neyawa kima heneye selakeye. Koane inayewi ene tima:na: tisene senawa solo se ema selese, 'Neyewi nano ketea sopoke pota: elatipa:,' au selaposakeye.
48 Alawamona, tima:na: tisene sena olokeyatela weyamu tesaleke matanese, 'Koane inawa hapa sema mamene inatakeye.'
49 Aluse matanese eyewi tima:na: tisene sena noka sanose, sena olokeyatela noka ilipe ka:la:lopela:la:, hano olokeyatela napela: matana nanano tesekeye.
50 Aluse ela: ene inawa mene mina:na: okala, opo si awawala, eta: matanemake enewemi, ene inawa mene inisekeye.
51 Mene inise tima:na: tisene sena falasise sananape apola: ema selese, 'Kewa hamona. Sena matana elipei sita:ne alapulu elapose hamona. Peleya: emi iwa sita:la: ya:pelese peka kalo na:sela: sitalakeye. Amowana elapose hamona.' Aluse koane inayawa selaposakeye." Aluse Yesuyewi pale seyakeye.

25

Kesale Pola Taloipe Sita:newa Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye

1 Yesuyewi selese, "Piseiki mene mina:na: ikila emi, Kote Piseikipela: pote a elekiwa ela amunuse, auma:na:wa wekeye. Kesale pola taloipe sopoyewi nafa tiyapola: koawa iya:pela: sena kesale naputе tiwa isu kiwemi koluma:na:pela: hapakeye.
2 Kesale taloipe sopoyawa pipe nowamoke seli eta: matanemakeye. Aputa: kesale pipe nowamoke seli matanakeye.
3 Alake seli eta: matanama kesaleyawa nafa semetei tiyapola: hanapola:, wela hawa potolowemi wasu tiye tiyapola: eta: hapamakeye.
4 Aputa: seli matana kesaleyawa nafa tiyapola: wela hawa potolowemi wasu tiye tiyapola: hapakeye.

5 Aputa: sena kesale napute tiwa sema inapita: kesale taloipe hapawa
enima:na: tepita: enikeye.
6 Faya elapita: nukulapo honosanewemi sena nowamoke holose, ‘Sena
kesale napute tima:na:wa inatakeye. Kiyawala potapose mina.’ Aluse
holakeye.
7 Hopita: kesale taloipe sopowa tesile fiyanapola: nafa tutiyapola:,
8 seli eta: matanama kesaleyawa seli matana kesalema selese, ‘Nini
nafawa sekako tiyape. Kiyawa wela hawa nini nafa kolotea susama.’
9 Au selapita: seli matana kesaleyewi selese, ‘Eta: auma:na:makeye,
niyawa kima susakamakiwa eta: ilimanakeye. Niwa sopowamopela: wela
hawa ilima:pele. Wela hawa itapa tema:pekise kiwa kilipe sitoa hanapola:
pa:ta wa:la:lopa:.’
10 Au selapita: iyawa wela hawa wa:la:loma:na:pela: hapakeye.
Hanapita: sena kesale napute tima:na:wa minakeye. Inapita: wela hawa
ili wasu tiye mina kesale amowa ewalapulu ilipe semetei ma:na: ma:na:wa
koane musuluyetiye hapakeye. Hanapita: isu tenamo etapeyakeye.
11 Etapeyawemi seli eta: matanama kesale pipe sopowa sikape inapola:
peleya: pakia emi tese holose, ‘Piseiki, Piseiki, isu tenamowa kolo tima.
Niwa mina:na:keye.’
12 Au selapita: piseikiyewi selese, ‘Neyawa heneye selakeye. Kiwa
neyawa eta: potesemakeye.’ Aluse eyawa seyakeye.
13 Auma:na:nase kiyawa pota: sita:latipa:. Alake Newa mene mina:na:
ikilawala, opo si awawala, kiyawa eta: matanemake pota: sita:latipa:.”
Aluse Yesuyewi seyakeye.

Tima:na: Tisene Senayewi Tima:na: Tiwa Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye Luki 19:11-27

14 Yesuyewi selese, “Piseiki mene mina:na: ikila emiwa auma:na:wa
wekeye. Alekena inawa makene ha:na:na:nase ene tima:na: tisene
senayewi ene moweniwa pota: sita:pesita: mina selapita: minakeye.
15 Alake tima:na: tisene senayewi alusewa alekena ina amoke potose,
ima nano ketea semetei kamuna mimakeye. Sena semetei nowamoke
hele heneye penanose timiyanase ema moweni taosene pipe pota: epesita:
mikeye. Aputa: sena semetei nowamoke penanose timiyanase ema
moweni taosene elipei pota: epesita: mikeye. Aputa: sena semetei
nowamoke kolotea penanose timiyanase ema moweni taosene semetei
mikeye. Kinapola: apola: ene makene hapakeye.
16 Makene hapalapita: moweni taosene pipe tili senayawa pisinisi
timinise, moweni taosene pipe nowana, tiyapola: alapulu kekenakeye.
17 Aputa: moweni taosene elipei tili senayawa pisinisi timinise, moweni
taosene elipei nowana, tiyapola: alapulu kekenakeye.
18 Alawamona, moweni taosene semetei tili senayawa peleya: ta:pela:,
ene pota: enene sena amokiwa moweni taosene semetei miwa tikipiyak-
eye.
19 Alake ikiwapo muta kotetipela: tima:na: tisene senayewi ili tilile esa:,
alekena inayewi potapose mene minakeye.
20 Mene inapita: moweni taosene pipe tili sena amoke moweni taosene
pipe nowana tiyapola: alapulu kekenawa, alekena inama mikeye. Kinise
eyewi selese, ‘Piseiki, keyawa nema moweni taosene pipe kinapita:,
neyawa pisinisi timinise moweni taosene pipe nowana, tiwa Kewamopela:
moweni sopowa tiye tiwa akeye.’

21 Au selapita: alekena inayewi selese, ‘Napolakeye. Kewa tima:na: tisene sena napokeye. Keyawa nema matana semetei matanese napolo timiyanakeye. Neyawa kema nano ketea kolotea pota: epesita: apoyawa keyawa napolo timiyanase, keyawa nano ketea sosolo pota: epesita: neyawa apoma:na:keye. Ke piseikiwa nekeye. Neyawa kema epelekeye. Keyawala epelepa:. Na:nipe semetei epelese sita:pesena:keye,’ au seyakeye.
22 Aputa: moweni taosene elipei tili senayawa alekena ina elakemi inapola: selese, ‘Piseiki, keyawa nema moweni taosene elipei kinapita:, neyawa pisinisi timinise moweni taosene elipei nowana tiwa kewamopela: tiye ti akeye.’
23 Au selapita: alekena inayewi selese, ‘Napolakeye. Kewa tima:na: tisene sena napokeye. Keyawa nema matana semetei matanepela: napolo timiyanakeye. Neyawa kema kolotea pota: epesita: apoyawa keyawa napolo timiyanase, keyawa nano ketea sosolo pota: epesita: neyawa kewa apoma:na:keye. Ke piseikiwa nekeye. Neyawa kema epelekeye. Keyawala epelepa:. Na:nipe semetei epelese sita:pesena:keye,’ au seyakeye.
24 Aputa: moweni taosene semetei tili senayawa alekena ina elakemi inapola: selese, ‘Piseiki, neyewi matanesekiwa, “Kewa sena komokeye. Kewa kine alekena ina ela kemi, tima:na: tisene sena kewamopela: ke alekenawemi nakela kelawa, fo watapita:, keyawa tine, au selesekeye.” * Aluse Neyewi matanema:na:pela:
25 newa ipilise ela: ke moweniwa peleya: ta:pela: tikipiyakeye. Tikipiyawa sitiyapola: keyewi kiwa kinawa kema mene kinakeye.’
26 Au selapita: alekena inayewi selese, ‘Kewa tima:na: tisene sena hele heneye olokeyatelakeye. Kewa tomayewi mapolose tima:na: tiya:sela: elakeye. Keyewi matanesekiwa, “Eyawa alekena eta: kelama kemi nano ketea nasewa tisekeye.”
27 Aluse matanese ne moweniwa keyewi pa:eke tuwatoluwamona ke elalakeye. Tuwatapitekiwa moweni kolotea nowana wapa:kemi pape mapekeye. Newa mene inise moweni kokonose tiye tiwala, moweni kolotea papeyawala, timapekeye,’ au seyakeye.
28 Alanase alekena inayewi sena nokama selese, ‘Moweni taosene semetei ene ema pota: epesita: miwa mene tupa. Tutapola: moweni taosene taloipe tili senama moweni taosene semetei kina:pa:.
29 Alake senayewi nano ketea pa:ta tesenema, nano ketea nowana miya:na:keye. Kinapita:, ene enawa sosolo teselaposakeye. Aputa: nano ketea nowa eta: tesenema senayawa nano ketea nowa elapita: tukutiyaposakeye.
30 Tima:na: tisene sena olokeyatelawa mowa yopolotela peleya: tapowemi toliyetima. Peleya: emi sena kesale ya:pelese peka kalo na:sela: sitalaposakeye.’ Aluse alekena inayewi seyakeye.” Aluse Yesuyewi pale seyakeye.

Piseikiwa Inapola: Peleya: Weyemi Sena Kesale Sopowa Takalema:na:wa Wekeye

31 Yesuyewi selese, “Sena Sa:wa Nekeye. Newa inisekiwa ho:liyawalapulu hepene sena mutawalapulu ninipe mina:na:keye. Inisekiwa Newa Piseiki sosonase sea ho:liya sopolo emi helema:na:keye.

---

* **25:24** Tima:na: tisene senayewi inayewi alusewa hekeyakeye. Alake alekenawana, nakela kelawala enakeye. Alekena inayewi ene tima:na: tisene senama ketea wa:la:ya hepe kinisekeye. Alake fowa watapita: alekena inayawa tiyapita: ene olokeyatela matiminikeye.

32 Helapita: Ne minitapowemi sena kesale peleya: sopoke emi tese siliye
inapita: kekenepesakeye. Kekenawa Neyewi tipipilise takalepesakeye.
Alake a:pele sipiwalapulu kopolo nanikosewalapulu tisilakolose sita:newa,
a:pele sipi inayewi epapuluse Neyewi tipipilise takalepesakeye.
33 Takalese a:pele sipi tiya:le ili tapowemi apola:, kopolo nanikose tiya:le
hukalo tapowemi apola:, aluse takalepesakeye.

34 Aputa: Newa Piseikipela: ela: ne tiya:le ili tapowemi, sena kesale
takalese apoyama weyamu sema:na:keye. 'Ni Atayewi kiwa napola:pewa
mina. Kiwa Koteyewi e sa:nase kiwa neyewi piseikipela: pote elaposakeye.
Newalapulu epesena:pela: mina. Puwano fa:nemi, peleya: sosolo
weyamowa ma:ta: ti ikila emiwa, kiwa Newanapulu sita:pesena:wa
Koteyewi hekeya:sela: apoyakeye.
35 Aputa: Newa menipita: kiyewi Nema ma:na: nasewa kinisekeye.
Newa hano menipita: kiyewi newa hano maita: kinisekeye. Newa himini
inapita: kili koane newa minapela: silisapekeye.

36 Newa nano ketea misitiya ela: sao itapalapita:, kiyewi Newa seselese
sao kinisalekeye. Newa nakola ka:pelalapita:, kiyewi Newa seselesapekeye.
Newa tipolo selawatapita:, kiyewi Newa potapose inisapekeye.' Aluse
Neyewi sema:na:keye.

37 Aluse selapita: Kotema hekeya matana sena kesale Nema weyamu
selaposakeye. 'Piseiki, Kewa menipita:, asu niyewi Kema ma:na: nasewa
mina? Kewa hano menipita:, asu niyewi Kema hano maita: mina?
38 Kewa asu himini inapita:, niyewi Kewa minapela: silila? Kewa sao
itapalapita:, niyewi asu Kema sao mina?
39 Kewa nakola ka:pelalapita:, asu niyewi Kewa seselala? Kewa tipolo
selawatapita:, asu niyewi Kewa potapose minana?' Aluse Kotema hekeya
matana sena kesaleyewi selaposakeye.

40 Aluse selapita: Neyawa ima weyamu sowa sema:na:keye. 'Neyawa
kima heneye selakeye. Neyawa nine ne ma:e amunawana, nine ne
ate amunawana, semetei nowa kolotea esa: enewa kiyawa seselalaleke
Newamo seselakeye,' au selaposakeye.

41 Aputa: ne tiya:le hukalo tapowemi sena kesale apoyama weyamu
sema:na:keye. 'Kiwa sopoke olokeyatelakeye. Setenepelekiwala,
Seteneyewi tima:na: tisene senapelekiwala, tei eta: sekakolosemawa heke
tiye apoyakeye. Kiwala Newa iya:pela: epemi hamona, au selaposakeye.
42 Alake Newa menipita: kiyawa nema ma:na: nasewa eta: mimakeye.
Newa hano menanapita: kiyawa nema hawa maita: eta: mimakeye.
43 Newa himini inapita:, kiyawa newa minapela: eta: silimakeye. Newa
nano ketea misitiya ela: sao itapalapita:, kiyawa nema sao eta: mimakeye.
Newa nakola ka:pelalapita:, kiyawa newa eta: seselamakeye. Newa tipolo
selawatapita: kiyawa newa potapose eta: minamakeye.' Aluse Neyawa
sema:na:keye.

44 Aluse selapita:, iyawa Nema weyamu selaposakeye. 'Piseiki, Kewa
menise elapitekiwala, hano meina:sela: elapitekiwala, himini inapiteki-
wala, sao itapalapitekiwala, nakola elapitekiwala, tipolo selawatapiteki-
wala, asu niyewi Kewa pote iya:peyala?' Aluse iyewi selaposakeye.

45 Aluse selapita: Neyewi ima weyamu solo mene sema:na:keye.
'Neyawa kima heneye selakeye. Sena kesale kolotea esa: enene semetei
nowa, kiyewi eta: seselamake, kiyawa Newa pote iya:tesalekeye.' Aluse
Neyawa sowa mene sema:na:keye.

46 Alake iwa kemi kokolo kao falasima:na:pela: nono kolemi hanapita:, alawamona, Kotema hekeya matana sena kesalewa Kotewalapulu kokolo kao sita:pesena:pela:, nono falemi hanaposakeye," Aluse Yesuyewi seyakeye.

26

"Yesuwa Kumita: Supa:na:keye." Aluse Seyawa Wekeye
Make 14:1-2; Luki 22:1-2; Yone 11:45-53

1 Yesuyewi ketea auma:na:wa selapola: kotetise, E sena ilipe hanosema selese,
2 "Ikila elipei itapa tepela:, Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikinakeye. Tikinisene ikila emiwa, Sena Sa: Newa i kelipapoya papela: sana kuma:na:keye. Sana kumita: senayewi Newa sihelelepesakeye," au seyakeye.
3 Aputa: pilisiti sena puwanowa ene unuwa Kaiafasekeye. E koane pilisiti sena sosowala, Yu sena tililawala sopoke kekenakeye.
4 Kekene tiyapola: iyewi kekelese selese, "Yesuwa hopolose sukulu tiye sana kumita: sanaposakeye.
5 Alawamona, tikina amo okemi, Yesuwa sutakamakiwa eta: ilimanakeye. Sena muta kekenayewi niwanapulu tepa:pekise niyawa eta: supa:na:makeye," au seyakeye.

Petani Koamesa: Wela Ikomo Hosonosene Yesu Piseiwemi Kesale Nowamoke Sulawa Wekeye
Make 14:3-9; Yone 12:1-8

6 Petani koamesa: Saimone wakapila tela itapa telayewi koane, Yesuwa enewemi
7 kesale nowa inise etewa napolo potolo amuna timiyawa tiye minakeye. Potolo tiye mina emiwa wela hele heneye ikomo hosonosene, moweni sosoyewi wa:la:losewa wasu tikeye. Wasu tiyapola: Yesuwa tepolo pawemi hela: ma:na: na:sela: helapita:, kesale amoke wela ikomo hosonosene Yesu piseiwemi sulakeye.
8 Supita: potapola:, sena ilipe hanoseyewi konomonose i kene sopolo selese, "Kesale amoke welawa ko:lupita: mokopokemi suluse itapa tepe?
9 Welawa sena nowama wa:la:lopela: moweni sosolo timapetakeye. Moweni tiwa sena kesale ketea misitiyama miyapetakeye."
10 Au selapita: ili matanawa Yesuyewi potapola: selese, "Ko:lupita: kesale amowa mapolomita: aluse sela? Kesale amoke Ne piseiwemi wela sukamowa nano ketea tisene heneye napowa akeye.
11 Alake sena ketea misitiyawa ikila sopoke kiwalapulu kilipe sitalaposakeye. Alawamona Newa ikiwapo sopoke kiwalapulu ninipe maelaposakeye.
12 Ne tomawa apana tuwapa:na:pela: kesale amoke wela ikomo hosonosene Ne toma napola:tese suma:na:wa ta:pele tiyapola: sulusapekeye.
13 Ta:ta:pa:. Neyawa kima heneye selakeye. Peleya: sosolo weyamo senayawa Newamo se tiye kina ikila emiwa kesale amoke wela sulawala sena kesaleyewi matanemita: iyewi selaposakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Yutaseyewi Yesuwa Sihelelepesakeye, Au Seyawa Wekeye
Make 14:10-11; Luki 22:3-6

14 Sena ilipe hanosene kukuluipe semetei nowa unuwa Yutase Isekeleote ewa pilisiti sena sosolo sita:newemi hanapola:,

15 se tiye kinise ta:potose, “Neyewi Yesuwa sihelelesaleke kiyawa nema
ena miya:na:na?” Au selapita: iyewi Yutasema selese, “Niyawa kema silifa
moweni usu talo usulupe * miya:na:keye.” Aputa: iyewi silifa moweni usu
talo usulupe akelese ema kinakeye.
16 Aluse kinapita: Yutaseyewi matanese, “Yesuwa noko:lu si-
helelema:na:ne,” esa: Yesuwa sihelelema:na: isuwa keyakeye.

Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikinawemi Ma:na: Ma:na:pela: Yesuwa E Sena Ilipe Hanosewanapulu Kekenawa Wekeye

Make 14:12-21; Luki 22:7-14; Yone 13:21-30

17 Falawa eta: solosema ma:na:pela: tikinisene ma:ta: tisene ikila emiwa
Yesuwa elakemi sena ilipe hanosene inapola: selese, “Koane Helepa:pe
Matanema:na:pela: Tikinise ma:na: ma:na:wa, koane kami kekene tiye
tiye tima:na:na?”
18 Au selapita: Yesuyewi selese, “Yelusaleme sitiwemi hanose sena
nowama weyamu sela:pa:. Walosene senayewi selese, ‘Newa kuma:na:
oka mapatotakeye. Mapatoyanase Koane Helepa:pe Matanema:na:pela:
Tikinima:na:pela: ke koawemi Ne sena ninipe hanosewanapulu ma:na:
ma:na:keye.’ Aluse Neyewi selesapekeye, e sela:pa:.” Aluse Yesuyewi
sekepilapita:,
19 solo amowa kaluse kulu hanose sena ilipe hanosewa hanapola: ma:na:
ma:na:wa kekene tiye tiye tikeye.
20 Ka:lewemi Yesuwa E sena ilipe hanosene kukuluipewalapulu koane
emi hapakeye. Hanapola: tepolo pawemi
21 ma:na: na:sela: ka:la:lopela:ne ikila emi Yesuyewi selese, “Neyawa
kima heneye selakeye. Kiyawa sena semetei nowamoke Newa sihelelepe-
sakeye.”
22 Au selapita: iyawa matana eta: epeyamake mapolose, i kene
ta:keye hanose, “Piseiki, Kewa sihelelema:na:wa newama?” Aluse ta:keye
hapakeye.
23 Ta:keye hanapita: Yesuyewi selese, “Neyewi falawa tiye hano wela
tikipela: kemi, sena nowamokiwala ke tikila sena epakeye. Sena amokiwa
Newa sihelelepesakeye.
24 Sena Sa:wa Nekeye. Newa senayawa auma:na:wa Kote pukawemi
sepatosene senayewi momate tiye apoyawa kamunuse aupesakeye. Newa
sihelema:na: senawa fala:sima:na:wa mahepapelepesakeye. Sena amowa
yoyewi eta: kesilamakiwa amowa ilimapetakeye.”
25 Au selapita: Yutase Yesu sihelelema:na: sena amoke Yesuma selese,
“Walosene sena, Kewa sihelelema:na:wa newama?” Au selapita: Yesuyewi
Yutasema selese, “Henekeye, kine epe seleseya kakeye.” Aluse Yesuyewi
seyakeye.

Sena Ilipe Hanosema Yesuyewi Falawawala Waine Hawana Miwa Wekeye

Make 14:22-26; Luki 22:15-20 1 Kolini 11:23-25

26 Iyewi ma:na: na:sela: ka:la:lopela:ne ikila emi Yesuyewi falawa
tiyapola: Kotema napolo esa: kulukululakeye. Kulukuluse kotetipela:
Eyewi falawawa tiyapola: pasoloyetiye, E sena ilipe hanosema kinapola:
selese, “Falawa we kiyewi tiyapola: maiya. Weyamowa Ne tomakeye,” au
seyakeye.
27 Aputa: kapo hano tiyapola: Kotema napolo esa: kulukulupela:
kotetipela: ima kinise selese, “Kiyawa sopoke maiya.

---

* **26:15** Siufa moweni usu talo usulupewa moweni sosokeye.

28 Waine hano we Ne pepetakeye. Koteyewi sena kesalewalapulu hili
sepapowa matanemita:, Ne pepeta hapawa akeye. Sena kesale mutayewi
mane olokeyatelawa pepeta amoke kepoliyetiyaposakeye.
29 Ta:ta:pa:. Waine hano weyamowa Neyawa wa:ke peleya: weyemi
eta: ma:na:makeye. Ni Ata Piseikipela: elakamo peleya: emi kiwalapulu
ninipe kekene tiyapola: waine hano hiwamo ma:na:keye." Aluse Yesuyewi
seyakeye.
30 Aluse selapita: iyewi Kotema wapilise kisalakeye. Kisalese itapa
tepela: koawa iya:pela: tokomo Olifiwemi fiyanekeye.

"Yesuwa Neyawa Eta: Potesemakeye." Aluse Pitayewi Sema:na:wa Yesuyewi Seyawa Wekeye

Make 14:27-31; Luki 22:31-34 Yone 13:36-38

31 Sena ilipe hanosema Yesuyewi selese, "Napu nukulapo Newa aputa:
potapola:, kiyawa sopoke Newemi matana semetei esa: eta: matanamake
Newa iya:taposakeye. Aputa: Kote pukawemi Koteyewi seya momateyawa
wekeye. 'A:pele sipi yesila senawa Neyewi kumita: sanaposa, a:pele sipi
sopoke netalepesakeye.' † Aluse momateyawa aupesakeye.
32 Auma:na: kamunuse Newa mene tesilapola: Kalili peleya: emi
Newa puwano hapalapita:, kiwa sikape inapola: ninipe semetei keken-
ema:na:keye."
33 Aputa: Pitayewi Yesuma selese, "Iyawa sopoyawa kewa iya:tapita:,
alawamona, neyawa Kewa heneye maiya:taposakeye."
34 Au selapita: Yesuyewi Pitama selese, "Neyawa heneye selakeye. Napu
nukulapo kokono seta: kayamawemi keyawa 'Yesuwa eta: potesemakeye,'
esa: ikila usulupe keyawa mokopo selaposakeye."
35 Au selapita: Pitayewi selese, "Eta: auma:na:makeye. Newa Kewala-
pulu na:nipe kuluse, ko:luse Kewa eta: potesemakeye, e sema:na:na?" Au
selapita: sena ilipe hanosene sopoyewi Pitayewi solo amowa semetei kamo
kulu hanose seyakeye.

Kesemene Peleya: Yesuyewi Kulukulusewa Wekeye

Make 14:32-42; Luki 22:39-46

36 Yesuwa sena ilipe hanosewanapulu Kesemene peleya: emi hanose,
Yesuyewi ima selese, "Kiwa weyemi ka:la:loma. Newa kolotea hanapola:
kulukuluma:na:keye."
37 Aluse Yesuyewi Pitawala, Sepetiyewi e sa:le elipeiwala siliye hanapola:,
Yesuwa Ene sosolo himu nakolose eta: epeyamake enekeye.
38 Aluse ela: Yesuyewi ima selese, "Newa himu sosolo nakolose ela:
Newa kuma:na:nakeye. Weyemi kiwa Newanapulu ninipe yesipela:
sita:pesena:keye. Kiwa eniyapa."
39 Aluse Yesuyewi selapola: apola: kolotea hanapola:, panoka:pela:la:
mitiyawa peleya:wemi opola: ela: kulukulula:sela:, "Ni Ata, Keyawa
Nema nano ketea hilila apoyakeye. Apoyawa ililaleke nano ketea hililawa
Keyewi tima. Alawamona Neyewi matanawamunuse aupa. Keyewi Kine
matanawamunuse aupa:."
40 Aluse kulukulupela: kotetise sena ilipe hanosene usulupe amowa
ka:la:lo pela:newanapulu inapola:, potakamake iwa fayalapita: papokeye.
Potapola: iwa kila:tese tesilapola: Pitama selese, "Kiwa opo si awa seme-
teiwemi Newanapulu ninipe tesile pota: eta: sita:pesena: telamanakeye.

† **26:31** Sekelaiya 13:7

41 Alake kiwa polusaleke kiyewi olokeyatela tima:na: tiye ha:na:pekitise
falela apota: sita:la: kulukulupa:. Kili matanayewi kulukuluma:na:pela:
epelese, elawamona tomayewi hopolo tese eniyaposakeye."
42 Aluse Yesuwa wa:ke me hanapola: kulukulula:sela:, "Ni Ata, nano
hililawa Keyewi Nema mikeye. Miwa Neyewi matisaleke maitapa te-
pesakeye. Nano hililawa itapa temita: Neyewi tima:na:keye. Keyewi
matanawamunuse Neyawa auma:na:keye."
43 Aluse kulukulupela: kotetipela: sena ilipe hanosene ka:la:lo
pela:newanapulu, Yesuwa inise potakamake iwa wa:ke fayalapita: papok-
eye. Ko:yawemiye, iwa enima:na:pela: siwa sitiyapola: minenise heneye
fayakeye.
44 Fayalapita: iya:pela:, Yesuwa kolotea hanapola: wa:ke osokamo
kulukululakeye. Kulukuluse puwano kulukulula semetei kamunuse ku-
lukululakeye.
45 Kulukuluse kotetise sena ilipe hanosewa ka:la:lo pela:newanapulu
Yesuwa mene inise selese, "Kiwa kao fayala? Kiwa sopoke tesima. Sena
Sa: Newa sihelelese sena olokeyatelayewi Newa supa:na: ikilawa opo
weyalakeye.
46 Kiwa sopoke tesima. Tesilapola: niwa hanakeye. Sena Newa
sihelelema:na:wa inatakeye," au seyakeye.

Yesuwa Supuwa Wekeye
Make 14:43-52; Luki 22:47-53; Yone 18:2-12

47 Yesuyewi seya ikila emi E sena kukuluipe hanosene nowa unuwa
Yutase inise, sena muta ewalapulu ilipe minakeye. Sena minawa sena
nokamoke kafa: tiye ine, sena nokamokiwa pesapu ketea amowa tiye ine,
sena nokamokiwa sapa ketea amowa tiye minakeye. Sena minawa pilisiti
sena sosoyawala, Yu sena tililayawala, iwa hamonapita: minakeye.
48 Sena amowa seta: minama ela: sihelema:na: sena Yutaseyewi puwano
selese, "Sena neyewi minitisaleke sena akeye. Ewa suta:pa:."
49 Au seyanase Yesu enewemi Yutase hekeya inapola: selese, "Yopolotela
napolo, Walosene sena," esa: eyewi Yesuwa minipikeye.
50 Minitapita: Yesuyewi selese, "Ne mana, keyewi timinima:na: minawa
timinima." Au selapita: sena muta inapola: Yesuwa supukeye.
51 Sutapita: Yesuyewi sena ilipe hanosene sena semetei nowamoke ene
sapa sulu tiyapola: tiye, pilisiti sena puwano tima:na: tisene sena nowa
kena:wa alotiye toliyetikeye.
52 Alotiye toliyetiyapita: Yesuyewi selese, "Ke sapawa tekakemi
pokolopoma. Senala: sapayewi tetesaleke sapayewi iwa sanaposakeye.
53 Senayewi Newa ikomoma:na: ikila emi Ni Atama hopita: Ni Atayewi
hepene sena taosene muta eta: akema:na: telama amuna amoke Newa
sesemita: hamonapesakeye, aluse Ni Atayewi hepene sena amowa ha-
monama:na:wa kiyawa tikili tepa?
54 Aputa: Newa kulaposape e seyawa Kote pukawemi momateyawa
aumita: hepene senawa mahamonapesakeye."
55 Aluse Yesuyewi sena sopolo kekenama selese, "Kiyawa sapawa tiye ine,
kafa: tiye inapola:, Newa supa:na:pela: inapola: epesita:ya Newa atu tisene
senanapa? Ikila sopoke Kote koane Newa ela: se tiye kinapita:, kiyawa
Newa masutuselapokeye.
56 Alawamona Kote pukawemi Kote solo se tiye kinisene sepatosene
senayewi momatelese Newa auma:na: seyawa epe hetetiseya akeye."

Aluse selapita: Yesuyewi E sena ilipe hanosene sopoke Ewa iya:pela: talele hapakeye.

Pilisiti Sena Kaiafase Ela Emi Yesuwa Siliye Hapawa Wekeye
Make 14:53-65; Luki 22:54-55; 63-71; Yone 18:13-14; 19-24

57 Pilisiti sena puwano wa:pa:se elaka Kaiafasekeye. Kaiafase koane Yesuwa supulu sena amoke Ewa siliye hapakeye. Koane Kote solo ele walosene senawana, Yu sena tililawala, Kaiafasewalapulu kekene tiye sita:newanapulu iyawa Yesuwa siliye hapakeye.
58 Siliye hanapita: Pitawa kolotea pama kulule hanose hapakeye. Kulule hanose hanapola: pilisiti sena puwanoyewi koane peleya: pakia hanapola: sena ta:le ti ka:la:lo pela:newanapulu Pitawala henekeye. Hela: Yesuma nano kotoka popa:na:pela: henekeye.
59 Aputa:, pilisiti sena sosoyawala, Kote solo ele walosene senayawala, Yu sena tililayawala, iyawa sena nokama mina e seya. Inapola: senayawa Yesuma kotopela: tipalese selapose mina e seyakeye. Iyewi matanese, “Sena nokamoke Yesuwa kotopita: Yesuwa falasise sana kulaposakeye.” Aluse tipalese semita: keyakeye.
60 Keya ikila emiwa sena nokamoke Yesuma mokopo tipalese seya kamona, ili sowa ta:tese Yesuwa sana kula:pa:, aluse semita: iyewi tafase eta: ilimakeye.
61 Sikape sena elipei inise selese, “Sena amokiwa selese, ‘Kote koane Neyewi ekeyetiye ikila usulupe itapa tepela: wa:ke tima:na:keye.’ Au seyawa na:tewi topukeye.”
62 Au selapita: pilisiti sena putupela: enewa tesile Yesuma selese, “Keyawa sowa mene sema:na:na? Kema nano kotola mouwa enana?”
63 Aputa: Yesuyewi nano nowa maselapita: pilisiti sena puwanoyewi selese, “Kotewa kokolo kao enenase neyawa Kema meatewi ta:potapita: Keyawa hekilase sowa mene sela:pa:. Koteyewi Kewa Piseikipela: epesita: ta:peya sena Kelesowa Kewama? Kote E Sa:le amowa Kewama? Keyawa sema.”
64 Au selapita: Yesuyewi selese, “Henekeye, kewa kine epe seleseya akeye. Ta:ta:pa:. Kote Ewa hele heneye penaiya elakeye. Alake sikape Sena Sa: Newa Kote tiya:le ili tapowemi helapita: kiyawa potaposakeye. Newa hepene emi tese kiniwaniwanapulu inapita: kiyawa potaposakeye.”
65 Aputa: pilisiti sena puwanoyewi ta:tapola: mapolose, ene saowa keselese selese, “Sena amokiwa Kotewa kolotea me apolatakeye. Eyewi ela: Kotewa kolotea meapolosaleke Ewa kotoma:na:pela: sena nowa eta: minama:na:makeye. Ene ela: Kotewa kolotea meapolosaleke kiyawa ta:takeye.
66 Ta:tapola: kiyawa matanawa enana? Niyawa Yesuwa ko:luma:na:na?” Au selapita: iyewi selese, “Ewa sana kula:pa:.”
67 Aluse Yesu sikapo kepesesa:, sena nokamoke tiya:wa somo tiye sanose, sena nokamoke tiya: tekatewi sanose selese,
68 “Kewa Kelesonase Kewa sanaka etewi sanapa:? Ewa unuwa sema. Alake Kote sepatosene senama seya amunuse, Kewa ikomoma:na: senawa Koteyewi unuwa selapita: ta:tapola: Keyawa unuwa sema.” Aluse iyewi seyakeye.

Pitayewi Selese “Yesuwa Neyawa Eta: Potesemakeye.” Aluse Mokopo Seyawa Wekeye
Make 14:66-72; Luki 22:56-72; Yone 18:15-18; 25-27

69 Peleya: pakiawemi Pitawa helapita: tima:na: tisene kesale nowa
inapola: ema selese, “Kewa Kalili sena Yesuwalapulu kilipe hanosekeye.”
70 Au selapita: Pitayewi alamakeye esa: selese sena sopoyewi ta:pita:
selese, “Keyewi epe seleseyamowa newa tikili tekeye.”
71 Au selapita: Pitawa koane sola pakia isuwemi hanapola: elapita:,
tima:na: tisene kesale nowamoke sena ka:la:yama Pitawa walose selese,
“Sena epamowa Nasalete sena Yesuwalapulu hanosekeye.”
72 Au selapita: Pitayewi hekilase selese, “Sena epamowa neyawa eta:
potesemakeye.”
73 Au selapita: kolotea ka:la:lopela:lape sena sita:neyawa Pita enewemi
inapola: selese, “Ke sowa niyewi ta:takamake Kalili senayewi solo selatak-
eye. Yesuyewi sowa niyewi ta: tesenase ke sowala niyewi ta:takamake,
Yesuyewi sena ilipe hanoseyewi selesewamunuse selatakeye.”
74 Au selapita: Pitayewi henipasolose hekilase selese, “Sena epamowa
neyawa eta: potesemakeye. Neyawa mokopo selapitekiwa Koteyawa
newa falasisaleke ililakeye.” Au selakamake ela:pe kipila kemi a:nema:
kokonowa kayakeye.
75 Kalopita: ta:tapola: Yesuyewi puwano seyawa Pitayewi mene
matanakeye. Alake puwano Yesuyewi selese, “A:nema: kokonowa seta:
kayamawemi keyawa ikila usulupe ‘Yesuwa neyawa eta: potesemakeye,’
au selaposakeye.” Aluse Yesuyewi seyawa Pitayewi matanese koawa
iya:pela: mowa hanapola: sosolo ya:lakeye.

27

Pailate Elakemi Yesuwa Siliye Minawa Wekeye
Make 15:1; Luki 23:1; Yone 18:28-32

1 Kiapowemi ikiwatapita:, pilisiti sena sosowala, Yu sena tililawala
iwa kekene tiyapola:, Yesuwa sanose kuma:na:wa kekela:sela: sela:sela:
sita:nekeye.
2 Iyewi selese sitalapepela: kekelese selese kotetise, Yesuwa meiyewi
tapola: apola:, Pailate elakemi Yesuwa siliye hapakeye. Aputa: Yutia
peleya: amowa Lome kamani sena Pailateyewi pota: enekeye.

Yutase Kuluwa Wekeye
Apasolo 1:18-19

3 Yesuwa Pailate elakemi kotomita: siliye hanapita: potapola:, Yesu
siheleya sena Yutaseyewi potapola: ene himu sosolo nakolose matanese,
“Ko:luma:na:pela: kemi sihelelelue. Siufa moweni usu talo usulupe
miwa neyawa tukutiye mene miya:na:keye.” Aluse matanese, pilisiti sena
sosowala Yu sena tililawala iwa sita:newemi inapola: selese,
4 “Neyawa olokeyatela timiyakeye. Yesuyawa olokeyatela eta: timiyama
kamona, neyawa Ewa siheleyakeye.” Au selapita: iyewi selese, “Mouwa
kine. Nini nemakeye.”
5 Au selapita: moweni usu tiye minawa tuku tiye Kote koane tisawemi
tolusupela:, iya:pela: hanapola:, Yutase ene kemakuwemi mei kakiyewi
koma:pela: sutesinise kulukeye.
6 Kulapita: pilisiti sena sosoyewi moweni tukutiye mene miwa tiyapola:,
kekelese selese, “Sena sana kumita: moweni weyamo minase, Kote koane
moweni tiye ti alapulu moweni we kekenekamake eta: ilimanakeye.”
Aluse iyewi seyakeye.

7 Aluse selese moweni amowa tiyapola:, peleya:yewi kopalo amuna
timinisene senayewi peleya:wa wa:la:yakeye. Aputa: peleya: wa:la:yawa
sena makene mina kulapita: peleya: emi tikiwalomita: wa:la:yakeye.
8 Alake peleya:wa unuwatese Pepeta Peleya:keye. Aluse unuwa tula
hapawa, puka weyamo momateya ikila emiwana, aluse peleya:wa unuwa
seyakeye.
9 Alake peleya: amowa a wa:la:loma:na:no sepatosene sena Yele-
maiyayewi momateyawa wekeye. "Ewa wa:la:loma:na:pela: Yu sena
sosoyewi selese, 'Siufa moweni usu talo usulupe amowa ililakeye.' Aluse
selese sepaponase moweni usu talo usulupe amowa tiye
10 peleya:yewi kopalo amuna timinisene senayewi peleya:wa
wa:la:yakeye. Wa:la:yawa Koteyewi auma:na: seyawa aulakeye." *
Aluse Yelemaiyayewi momateyawa heteti epalakeye.

Pailateyewi Yesuma Seyawa Wekeye
Make 15:2-5; Luki 23:2-5; Yone 18:33-38

11 Lome sena piseikipela: enene minitapowemi Yesuwa elapita: Yesuma
meatewi ta:tese, "Yu senayewi piseikiwa Kewama?" Au selapita: Yesuyewi
selese, "Henekeye. Keye seya epakeye."
12 Aputa:, pilisiti sena sosoyawala, Yu sena tililayawala, Yesuma kotopela:
selapita: Yesuyawa sowa eta: mene seyamakeye.
13 Sowa mamene selapita: Pailateyewi selese, "Iyewi nano ketea sosolo
kotoka Keyawa ta:teseya?"
14 Au selakamake Yesuyawa sowa mamene selapita: potapola: Lome
sena piseikiyewi matanese, "Solama tepela: pota: elakamowa ko:luse
epe?" esa: matanakeye.

"Yesuwa Sanose Kula:pa:." Sena Kesaleyewi Au Seyawa Wekeye
Make 15:6-15; Luki 23:13-25; Yone 18:39-40

15-19 Pailateyewi matanese, "Yu senayawa Yesuma kanakese sana kumita:
newa elakemi siliye minakeye," aluse matanakeye. Matanepela: Yesu
kotola opo emi Yesu sowa Pailateyewi ta:ta:sela: elapita:, Pailate ekeyewi
Pailate enewemi sena nowa hamona seyakeye. Hamonapita: sena amowa
hanapola: Pailatema selese, "Keyewi kine kesaleyewi solo sekepiyawa
wekeye. 'Napu neyewi uwa koane sena napolo Yesuwa paponase
himuyewi sosolo matanepela: elakeye. Alanase sena napowa falasipa.
Iya:ta:pa:,' au seyakeye." Aluse sena mina amoke selapita: Pailateyewi
topukeye.
Aputa: Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikina ikila emiwa tipolo
selawapo sena semetei nowa Lome kamani sena piseikiyewi silikepilisek-
eye. Tipolo selawapo sena semetei nowa silikepimita: Yu senayewi
ta:pele tise, "Sena amowa silikepila:pa:," esa: ta:pelepita: kamani
piseikiyewi silikepilisekeye. Alake Yesuwa kotola ikila emiwa sena heneye
olokeyatela unuwa Palapase † tipolo selawapo elapita: potapola:, Yu sena
muta kekenama Pailateyewi selese, "Sena mene silikepima:na:wa ikamo
silikepima:na: matanepa:? Palapasewalao, Yesu Kelesowalao, ikamo
silikepima:na:na?" au seyakeye.
20 Alawamona, pilisiti sena sosoyawala, Yu sena tililayawala, iyawa
sena kesale sopoke kekenama se tiye kinise selese, "Yesuwa sana kuluse
Palapasewa silikepila:pa:, e sela:pa:."

---

* **27:10** Yelemaiya 32:6-9 † **27:15-19** Palapase tipolo selawapowa unuwa nowa Yesukeye. Yesuwa Eyewi etaiyakeye.

21 Au seyanase Lome kamani sena piseiki Pailateyewi selese, “Sena elipei
amowa ikamo silikepima:na: matanepa:?” Au selapita: iyewi selese,
“Palapasewa silikepila:pa:.”
22 Au selapita: Pailateyewi selese, “Yesu Kelesowa ko:lumeinapa?” Au
selapita: iyewi sopoke selese, “Ewa i kelipapoya papela: sana kula:pa:.”
23 Au selapita: Pailateyewi selese, “Ko:lupita: sana kula:pa: e sela:?
Eyawa olokeyatela ketea ena timiyana?” Au selapita: iyewi unuwapo
holose, “Ewa i kelipapoya papela: sana kula:pa:.”
24 Aluse iyewi unuwapo holose sita:nekeye. Aluse sitalapita: senayewi
tepa:na:wa Pailateyewi potapola: matanese, “Ne sowa iyewi ta:te
iya:takeye.” Aluse sena sopoyewi popita: sena sopolo sikapo ela:, hayewi
ene tiya:wa selakolose selese, “Sena epamowa sana kulusaleke ne hele
timiyamakeye. Kili hele timiyakeye. Ne tiya:wemi nano ketea panewa
selakolose itapa epakeye.”
25 Au selapita: sena kesale sopoyewi selese, “Yesuwa sanosaleke hele
timiyawa nini nekeye. Nini salala:walapulu nekeye.”
26 Apula: Palapasewa Pailateyewi silikepilila:, e ta:le ti senama Yesu
fa:kemi meiyewi sanapa: e seyakeye. Sanapita: potapola: selese, “Yesuwa
i kelipapoya pamita: siliye ha:na:pa:,” au seyakeye.

Yesuwa Ami Senayewi Itipiyawa Wekeye
Make 15:16-20; Yone 19:2-3

27 Kamani sena piseikiyewi ami sena inise, Yesuwa kamani koawemi
siliye hanapola:, Yesu elakemi ami sena sopoke kekenakeye.
28 Kekene tiyapola: Yesu saowa sopolo kalu tiye iya:pela:, sao keyalo
senato kapela: apola:,
29 ha:ti napolo piseiki sosoyewi kataopelesene epapula kataopola: apoy-
akeye. Alawamona ha:ti kataopeyawa heneye hatimakeye. Yesuwa itipilise
mei ona towaya ha:ti amuna timiyawemi, kakili a:tesene epapuluse asulu
kopo tiye timiyakeye. Timiyawa Yesu piseiwemi kataopola: apoyakeye.
Kataopela: Yesu tiya: ili tapowemi tapa naiya tiya: saliye apola: kuniu
kula:pola: itipilise selese, “Yu senayewi piseiki, Kewa sena sosokeye.”
30 Aluse Yesu tomawemi kepesesa:, tapa tiya:wemi apoyawa tiyapola:
Yesuwa piseiwemi sanakeye.
31 Sanose itipilise kotetipela:, sao keyalo senato toma momateyawa kolu
tiye, Ene saowa kapela: apola: i kelipapoya pama:na:pela: siliye hapakeye.

Yesuwa I Kelipapoya Palawa Wekeye
Make 15:21-32; Luki 23:26-43; Yone 19:17-27

32 Yesuwa siliye hanose potakamake Sailini sena ene unuwa Saimone
inapita: potapola:, i kelipapowa tiye uwapola: hamona seyakeye.
33 Tiye hamonapita: iwa hanapola: Kokata peleya: emi hetetikeye.
Aputa: Kokata peleya:wa amo mouwa Pisei Ki peleya:keye.
34 Kokata peleya: emi hanapola: sita:la: Yesuyewi maita: waine hawana
munamuna amunawanapulu papela: notoyalapepela: mikeye. ‡ Kinapita:
Yesuyewi tapelesa: eta: menamakeye.
35 Manapita: ami senayewi Yesuwa i palese, Yesu saowa takalese
tima:na:pela: iyewi kase fesamonosene epapuluse fesamonakeye.
36 Fesamona:sela: ka:la:lopela:la: Yesuwa sena nowamoke sesema:pekise
pota: sita:nekeye.

‡ **27:34** Toma olosewa itapa temita: waine hano munamuna amunawanapulu senayewi nasekeye.

37 Ami senayewi Yesu pisei wapa:se falemi Ema kotola i pawemi momate
tiye papeyakeye. Momatelese palawa wekeye. “Sena we Yesukeye. Yu
senayewi Piseiki Ekeye.” Aluse momate tiye papeyakeye.
38 Ikila emi atu tisene sena elipei Yesuwalapulu i kelipapoya pawayakeye.
Nowa Yesu tiya: ili tapowemi papela: kepela:, nowa Yesu tiya: hukalo
tapowemi papela: kepela:, Yesuwa honosane papela: kepeyakeye.
39 Yesuwa papela: elapita:, sena noka Ewamo papela: ela pawemi hanose
itipilise ilio esa:, piseiwa kolose selese,
40 “Keyewi puwano selese, ‘Kote koane ekeyetiye ikila usulupe itapa
tepela: wa:ke titima:na:keye,’ au selesapekeye. Au seyanase Keyawa Kine
mene sesema. Kewa Kote e Sa:laleke i kelipapowa iya:pela: weyemi mina.”
41 Au selapita:, pilisiti sena sosoyawala, Kote solo ele walosene
senayawala, Yu sena tililayawala, Yesuwa aluse itipilise selese,
42 “Yesuyewi sena noka seselakeye. Sesela kamona Ene Ewa masese-
takeye. Ene Isolaiya sena Piseikikeye. Ene i kelipapoya iya:pela: weyemi
inisaleke, niyewi Ema matana semetei matanema:na:keye.
43 Ene Kotema matana semetei matanepela: ela: selese, ‘Newa Kote
E Sa:keye.’ Au selapita: Koteyewi Ewa epelese seselesekiwalao Ewa
sesemapitakeye,” au seyakeye.
44 Au selapita: atu tisene sena Yesu tapowemi i kelipapoya pawaya
amokiwala Yesuma kau seyakeye.

Yesu Kuluwa Wekeye
Make 15:33-41; Luki 23:44-49; Yone 19:28-30

45 Peleya: sopowemi opo si kukuwemi ma:ta: tiye yopoyakeye.
Yopolotela enewa ka:le opo si osokemi wa:ke ho:liyakeye.
46 Ka:le opo si osoka mapatokemi, Yesuyewi Yu sena solopela:la:
unuwapo holose, “Elai, Elai, lema sapakatani.” Au seya amo mouwa selese,
“Ne Kote, Ne Kote, Keyawa Newa ko:lupita: iya:peyala?”
47 Au selapita: ta:tapola: sena noka pawemi sita:neyewi selese, “Eyawa
Ilaiyawa hotakeye.”
48 Au selapita: sena semetei nowa kipila hanapola: waine hano epapula
hano ha:ka:la emi sipanese tikipela: mane tuwemi sakopola: Yesuyewi
maita: tili tiye falemi ilikepiyakeye.
49 Sena nokamoke selese, “Asepakeye. Ilaiyayewi Yesuwa sesema:na:
inapele esa:, niyewi yesi sitalakeye.”
50 Au selapita: Yesuyewi wa:ke unuwapo holose, Eyewi matanese, “Ne
howa hanosaleke ililakeye,” esa: matanese kulukeye.
51 Yesuwa kulu ikila emiwa Kote koane sao telepeyawa falemi tese keseye
kolemi hapakeye. Keseye hanapola: noka pa:ta noka kalilakeye. Apula:,
henewana sosolo inise, etewa ene matana pasolose
52 sena kesale kulu tuwapo apana etewayewi etapeyawa ene matana
kolola hapakeye. Kolola hanose sena kesale muta Kotema matana semetei
matanepela: sita:ne kuluwa Koteyewi teisa:pekeye.
53 Sena kesale teisa:pewa Yesuwa mene teisa:penase iwala apana
iya:pela: Yelusaleme sitiwemi hanapita: sena kesale mutayewi iwa
papokeye.
54 Aputa: ami senawana iwamo yesilawalapulu Yesu pota: sita:ne amoke
potakamake henene inise nano ketea sopoke aputa: potapola: himunama
tese selese, “Sena epamowa heneye Kote E Sa:keye,” au seyakeye.
55 Aputa: peleya: kolotea pa kemi kesale muta pota: sita:nekeye. Alake
Yesuwa Kalili peleya:wemi silalapita: kesaleyewi Yesu seselakeye. Seselese

Yesu Yelusaleme sitiwemi inapita: iwala minakeye. Inisekiwa Yesu napu kemi i kelipapoya papita:, kolotea pa kemi sita:la: papokeye.

56 Papo kesale amowa unuwa tulawa wekeye. Nowa, Makatala kesalewa Melikeye. Nowa, Meli Yemese Yosepe eli yokeye. Nowa Sepetiyewi e sa:le yokeye. Ili usulupeyawala, kesale nokamokiwala iyawa nano ketea sopowa papokeye.

Yesuwa Apana Tuwapowa Wekeye
Make 15:42-47; Luki 23:50-55; Yone 19:38-42

57 Ka:le oka sinapita: Alamatia sena minakeye. Ene ewa nano ketea sosolo telakeye. Ene unuwa Yosepekeye. Ewa Yesu kulu hanosekeye.
58 Ewa Pailate elakemi hanapola: selese, “Yesu kuluwa neyewi apana tuwapa:na: tiye ha:na:na:wa ililapa?” Au selapita: Pailateyewi ami senama selese, “Yesu kuluwa fake tiye Yosepema kina:pa:.” Aluse selapola: apoyakeye.
59 Selapola: sekepilapita: ta:tapola:, Yesuwa fake tiye Yosepema mikeye. Kinapita: Yosepeyewi Yesu kuluwa sao koiya napoyewi sakolakeye.
60 Sako tiye Yosepeyewi tiye hanapola: ene etewa apana puwano ta:la emiwa, sena nowa puwano eta: tuwatesema, emi Yesuwa tuwapokeye. Tuwapola: apola: apana sulu etapema:na:pela:, etewa sosolo pale kepele tiye hanapola:, apana ulalopo menewemi etapela: hapakeye.
61 Aputa: Makatala kesale Meliwala, Meli nowana, apana pawemi hekeya ka:la:lopela:nekeye.

Yesu Kuluwa Sena Nowamoke O:sulu Tiye Ha:na:pekitise Sena Ta:le Tiyewi Pota: Sita:newa Wekeye

62 Ha:le tesene ikila amowa hetetiyapose piwemi, nano ketea sopoke kekene tiye tiye tikeye. Tiye ti oka itapa tepela: pilisiti sena sosowala, Felesi senawana, Pailate elakemi kekenese selese,
63 “Piseiki, Niyawa nano ketea weyamo matanekeye. Mokopo selesene sena Yesuwa seta: kulumake Eyewi selese, ‘Newa kuluwa ikila usulupe itapa tepela: mene tesima:na:keye,’ au selesapekeye.
64 Au seyanase ikila usulupe weyemi apanawa heneye etapemita: keyawa solo sekepila:pa:. Aputa: Yesu kulu apana tuwapowa Ene sena ilipe hanosene inapola:, o:sulu atu tiyapola: sena sopoma selese, ‘Yesuwa Koteyewi teisa:pekeye.’ Aluse selesaleke sena sopoyewi ta: tiyaposakeye. Ta:tapola: iyawa mokopo selesene amo mokopo selesene puwanowa sitiye tiyaposakeye. Auma:pekise apana amowa heneye etapela:pa:. Aluse selapola: sekepila:pa:.”
65 Aputa: Pailateyewi selese, “Sena ta:le tiyewi pota: sita:pesita: hamonama:na:keye. Kiwa hanapola: etewa apeya etapeyawa kiyawa heneye seli etapela:pa:.”
66 Au selapita: iwa hanapola: etewa apeya etapeyawa koloyetima:pekise yesi sita:nekeye. Aluse yesipela: elape apola: sena ta:le tiyewi pota: sita:pesita: apolowayakeye.

28

Yesuwa Teisa:pewa Wekeye
Make 16:1-20; Luki 24:1-10; Yone 20:1-18

1 Ha:le tesene oka kotetiyapita: tomowemi * mo heli ikiwatapita: kiapo
Makatala kesale Meliwala, Meli nowana apana potapose hapakeye.
2 Ikila emi ela:pe kipila henene sosolo inise, hepene falemi tese
Piseiki Koteyewi hepene senawa inapola: etewa apeya apana isu tenamo
etapeyawa kepele tiye hema apola:, etewa wapa:se falemi pota: henekeye.
3 Saiyakolose ho:lilisene epapuluse hepene sena mitiwa aluse
ho:liyakeye. Ene saowa kiniwani heneye koiya epapulakeye.
4 Hepene senawa sena ta:le tiyewi potose sosolo ipilise howa hanose kiwa
pipilise kuluwamuna telakeye.
5 Aputa: hepene senayewi kesalema selese, “Kesale ka:ko: ipipa. Neyewi
matanekamakiwa ka:tawa Yesuwa iwemi papela: sanose kuluwa potapose
keye inatakeye.
6 Yesuwa weyemi ma elatapo. Eyewi Ene selese, ‘Newa mene tes-
ima:na:keye,’ au seyawa kamunakeye. Ewa toma tuwapo itapa telawa
potapose ka:ko: mina.
7 Potapola: iya:pela: Ene sena ilipe hanosema selapose kipila hamona.
Hanose weyamu sela:pa:. ‘Yesuwa mene tesikeye. Ewa puwano Kalili
peleya: emi hanapola: enewemi, kiwa sikape inise Kalili peleya: emi Ewa
potaposakeye.’ Aluse sela:pa:. Alake neyewi ka:ma solo amowa selapose
minakeye.”
8 Au selapita:, kesale a:ko: howa hanose sosolo epelese apanawa
iya:pela:, sena ilipe hanosema selapose kipila hapakeye.
9 Hanapita: potapola: ikila emiwa kipila ela:pe Yesuyewi a:ko: ko:luye
tise inapola: selese, “Kiapo, ka:ko: hopola sita:latipa:.” Au selapita: a:ko:
inapola: kuniu kula:walopela: ka:la:lopela:la: Yesuwa onatuwemi tiye ela:
Ewa wapiyakeye.
10 Wapilipita: Yesuyewi selese, “Ka:ko: ipipa. Neyewi Ne ma:e amunama
weyamu sela:pa:. ‘Kalili peleya: emi hamona. Peleya: emi Newa
potaposakeye.’ Aluse selapose hamona.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Sena Ta:le Tiyewi Seyawa Wekeye

11 Kesale a:ko: hapalapita: sena ta:le ti apana pota: sita:newa, sena noka
Yelusaleme sitiwemi hanose, nano ketea sopoke alawa pilisiti sena sosoma
seyakeye.
12 Seyawa pilisiti sena sosoyewi Yu sena tililawalapulu ka:la:lopela:la:
sowa kekelakeye. Sowa kekelese se tiyapola: sena ta:le tima moweni sosolo
kinise selese,
13 “Sena kesale sopoma weyamu sela:pa:. ‘Nukulapo niwa fayawemi
Yesu kuluwa apana tuwapowa Ene sena ilipe hanoseyewi o:sulu tilapok-
eye.’ Aluse mokopo sela:pa:.
14 Au selesaleke kamani sena piseikiyewi ta:tese kiwa kotoma:pekise,
niyawa kiwa kakasilise, ewa kama:na:keye.”
15 Au selapita: sena ta:le tiyewi moweni tiyapola: aluse pilisiti sena
sosoyewi seyawa iyewi topukeye. Ta:tapola: mokopo seyawa sowa
pula tiye apola: selapita:, apula: neyewi puka weyamo momateya ikila
emiwana, solo amowa kaluse mokopo selapita: Yu sena kesaleyewi
ta:tesekeye.

Sena Ilipe Hanosema Yesuyewi Seyawa Wekeye
Make 16:14-18; Luki 24:36-49; Yone 20:19-23

* **28:1** Yesuwa tesile hapa ikilawa tomokeye. Aputa: Yu senayawana akelese, towemi ma:ta: tiye apolekiwala akelesekeye.

16 Yesuyewi Ene sena ilipe hanosewa Kalili peleya: emi hapakeye.
Puwano Yesuyewi selese tokowemi fiyana:pa: eseya emi sena ilipe
hanosewa keneneipe fiyanapola:,
17 Yesuwa potose sosolo wapiyakeye. Wapilise kemi iwa nokamoke
potose i kene sopolo selese, “Sena epamowa Yesulapa?” Aluse matana
elipei tese matanakeye.
18 Aluse matanese iwa sita:newanapulu Yesuwa inapola: selese, “Hepene
falamoke matanesene penaiya sopowala, peleya: weyemi matanesene
penaiya sopowala, Nema mikeye.
19 Minase peleya: sopowemi kiwa hanosekiwa sena kesaleyewi Newa
kulu hanapita: se tiye kina:pa:. Se tiye kinakamake ta:tiyapitekiwa, ta:ti
sena kesale amowa Ni Ata Kote unuwana, Koteyewi E Sa:le Ne unuwana,
Ho Napolo unuwana, Niwamo unuwapowa emi palesaleke, sena kesale
amowa hawemi to:lusupa:.
20 Neyawa kima aupa: e seyawa kiyawa imawa se tiye kina:pa:. Neyewi
aupa: e seyawa walosene senayewi selesene epapuluse kiyawa sela:pa:.
Ta:ta:pa:. Ikila sopoke Newa kiwalapulu elakeye. Ikila itapa tema:na:
okemiwana Newa kiwalapulu kokolo elaposakeye.” Aluse Yesuyewi
seyakeye.

MAKE

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Yesu hepene falemi hanapita: yapene talo elipeipela: pipe sopoke (25) itapa tepela:, puka we momateyakeye. Yesuyewi sena kukuluipe Ewalapulu ilipe hamonite ta:peyawa, Make ewane eta: ta:peyamakeye. Alawamona Makeyewi Yesu matanepela: tima:na: tiwa papokeye. Yu senama telayewi Yesuwa eta: seli matanemita: Makeyewi puka we momateyakeye. Sikape Poleyeliye Panapase a:ko: makene hanapitekiwa, Makeyewi elipei amowa seselakeye. Aputa: Make ewa heneye unuwa Yone Makekeye.

Make Suluwemi Mou Elakamo Momateya

1:1-8 Yone hano toluyetiseyewi Yesuwa se tiye mikeye.
1:9-13 Yesu hano toluyetipela: kotetipela: enewemi Seteneyewi Yesuma poluse se tiye miya:na: minakeye.
1:14-10:52 Yesuyewi se tiye kinapola: timiyakeye.
11:1-19 Yesu kopolo toki wapa:kemi helepela: Yelusaleme sitiwemi inise, Kote koane senayewi nano ketea wa:la:lopita: Yesuyewi alu tale tiye iya:peyakeye.
11:20-12:44 Sena unu tuwapowa sosolo tese towaya senayewi Yesuyewi hele selapele esa:, nano ketea muta Yesuma seyakeye.
13:1-37 Sikape nano ketea auma:na:wa Yesuyewi seyakeye.
14:1-15:47 Yesuwa sukulu tiyapola: kotopela: sana kulukeye.
16:1-20 Yesu kuluwa mene tesile hapakeye.

Yone Hano Toluyetiseyewi Yesuwa Isu Sela:tapewa Wekeye
Ma:tiu 3:1-12; Luki 3:1-18; Yone 1:19-28

1 Kote E Sa:le Yesu Kelesowa matanemita: solo napolo ma:ta: tiwa wekeye.
2 Puwano fa:nemi Koteyewi selapita: sepatosene sena Aisaiayewi ta:tapola: momateyalakeye. Momateyawa wekeye.

"We, ta:ta:pa:. Kewa a hanapose sena nowamoke puwano se tiye miya:na:pela: Neyewi hamonama:na:keye.
Sena amokiwa kewa isu ha:na:na:wa seila:taposakeye. Isuwa sosolo hekelesene aluse sena kesaleyewi himu matanawa seila:taposakeye. Iyewi Kewa matanemita: se tiye kinaposakeye.*

3 Ewa mowa peleya:wemi enene ikila emiwa sena kesaleyewi ta:tapose inapita: eyewi penaiya selese, 'Piseiki mina:na:wa isu seila:ta:pa:.
Isu sosowa koakenananeke heka:ta:pa:,' au selaposakeye." †

Aluse, Koteyewi selapita: puwano fa:nemi Yesu seta: minama ela: Aisaiayewi ta:tapola: momateyalakeye.
4 Momateya semetei kamona sikape Yone hano toluyetisewa mowa peleya:wemi hanapola: enene epalakeye. Hetetiyapola: ela: sena kesalema selese, "Kili mane olokeyatelawa Koteyewi itapa temita:, mane olokeyatelawa iya:ta:pa:. Iya:pela: Ewalapulu epesena:pela: ke matana notolopita:, kiwa neyewi hano toliyetima:na:keye," au seyakeye.

---

* **1:2** Malakai 3:1 † **1:3** Aisaia 40:3

5 Au seya ikila emiwa, Yone enewemi peleya: emiwa Yutia peleya: tesekiwala, Yelusaleme sitiwemi tesekiwala, sena kesale muta minakeye. Inapola: iyewi mane olokeyatela timiyawa hokato selapita: iwa Yoneyewi hano Yotanewemi tolusulakeye.
6 Ikila emiwa Yoneyewi kopolo ka:mo fayewi sao tupiya kapela: kopolo nanikose kaka tekapo kapela:, mapalo amuna napela:, kele hano tikipase-lese nasela: enekeye.
7 Ela:, eyewi se tiye kinise, "Newa enewemi sikape Sena Sosolo nowa inaposakeye. Inisekiwa Eyewi newa sitiye tiye hanaposakeye. Ewa hene heneye Sosokeye. Ewa sena sosonase, tima:na: tisene senayewi E tamakawa fakelesene epapuluse, newa kula:pela: inapola: E tamakawa neyewi fakema:na:wa eta: ilimanakeye. Ewa sena sosonase, neyewi ewamopela: tima:na: tisene tima:na:pela: elawala, newa koloteanase, neyewi tiyakamakiwa eta: ilimanakeye. Newa Ewalapulu eta: ilimakeye.
8 Neyewi kiwa hano semetei toluyetiyakeye. Alawamona Eyewi kili himuwemi Ho Napowa apolowaloposakeye," aluse Yoneyewi seyakeye.

Yoneyewi Yesu Hano Toliyetiwa Wekeye
Ma:tiu 3:13-17; Luki 3:21-22; Yone 1:29-34

9 Ikila emiwa, Yesu Kalili peleya: Nasalete koamesa: emi iya:pela: Yone enewemi minakeye. Inapita:, Yoneyewi Ewa hano Yotanewemi toliyetikeye.
10 Hawemi toliyetipela: hema fiyatela mowa falemi fiyanakamake, meiki fala takalese fatemi, takalese komemi, potakamake Ho Napowa a:nema: tumu amuna meiki falemi tese inapola: Yesu elakemi minakeye.
11 Inapitekiwa, iyewi potapola: sita:nenase, hepene emi Koteyewi selese, "Kewa, Nine Ni Sa:keye. Kewa Neyewi himu hapa matanepela: sosolo epelekeye." Au selapita: topukeye.

Yesuyewi Olokeyatela Timinimita: Seteneyewi Ewa Poyawa Wekeye
Ma:tiu 4:1-11; Luki 4:1-13

12 Au selakamake, ela:pe kipila Ho Napoyewi Yesuma selese, "Kewa mowa peleya:wemi epesena:pela: hamone," au selapita: Ewa hapakeye.
13 Hanapola: ikila talo pinipe amowa (40) Yesu mowa peleya: enewemi, Seteneyewi Ewa tikitiya inapita: papokeye. Apula: mowa a:pewalapulu sita:nekeye. Inapita: kemi, hepene senayewi Ewa seselese potapola: sita:nekeye.

Yesu Kalili Peleya: Emi Hapawa Wekeye
Ma:tiu 4:12-17; Luki 4:14-15; Yone 4:1-3

14 Heloteyewi Yone tipolo selawapola: Yesuwa Kalili peleya: emi hanapola: Kote solo napowa se tiye mikeye.
15 Se tiye kina:sela:, "Koteyewi ta:peya ikilawa hetetikeye. Yemiwa Kote Ene Piseikipela: pota: epesene ikila amowa pa telakeye. Alanase kiyewi himu olokeyatelawa iya:pela: Ewalapulu sita:pesena:pela: ke iya:ta:pa:. Kote solo napowa ta:pa," au seyakeye.

Sena Pinipema Yesuyewi Selese, "Newa Kulu Ina:pa:."
Ma:tiu 4:1-318-22; Luki 5:1-11

16 Yesu hano Kalili hawe hanapola: ela: potakamake Saimonewana ene e ma:e A:tuluwala a:tewi ewalo tima:na:pela: hawemi nete tuwata:sela: sitalapita: papokeye. Aputa: a:tewi tima:na: timinisewa ewalo pisinisi timinisekeye.

17 Alake Yesuyewi a:ma selese, “Newemi kulu ina:pa:. Newemi kulu
hapa potosaleke ka:tawa ewalo tisene epapuluse sena kesale Newemi
mina:na:wa silimita: Neyewi ka:ko: ta:pelekeye.”
18 Au selapita: a:ko: netewa ela:pe kipila iya:pela: Yesu ilipe hapakeye.
19 Kolotea hanapola: Yesuyewi potakamake Sepeti e sa:le Yemese ene
e ma:e Yone a:ko: potiwemi sita:la: nete pitia tupiya:sela: sitalapita:
papokeye.
20 Potapola: a:ko: minite Yesuyewi holakeye. Hopita: eli ina Sepetiwala,
e tima:na: tisene senawana, iwa poti kemi sitalapita: iya:pela:, a:ko:
Yesuwalapulu hapakeye.

Ho Olokeyatelayewi Sena Ho Tiwa Wekeye
Luki 4:31-37

21 Yesuyewi E sena kulu hanosene Ewalapulu Kapaneame taunewemi
hanapola: ha:le tesene ikila emiwa, Yu senayewi kekenesene koane
hanapola: Yesuyewi se tiye mikeye.
22 Se tiye kinapita: sena kesaleyewi ta:tapola: howa hanose sosolo kete
matanakeye. Kote solo ele walosene senayewi se tiye kina epapuluse,
senayewi matana sosolo hanosene aluse, Yesuyewi se tiye mimakeye.
Sena ununa solo kina aluse se tiye kinapita: ta:tapola:, “Solo amowa eta:
fesamoma:na: telamanakeye,” aluse sena kesale sopoke howa hapakeye.
23 Aputa:, ikila semetei kemi, Yu senayewi kekenesene koawemi, sena
semetei ho olokeyatelayewi ewemi fiyane ela:
24 Eyewi holose, “Yesu Kewa Nasalete senakeye. Keyewi niwa ho
olokeyatelawa ko:luma:na:na? Niwa olokeyale tima:na: minana? Kewa
Neyewi potosekeye. Kewa Kote hamona e seyawa Kewa Kote Ene E Sa:nase
hene heneye napolo Kewakeye.”
25 Au selapita:, Yesuyewi ho olokeyatelama selese, “Kewa selapa. Keyewi
sena ho tiwa iya:pela: ha:na:pa:.”
26 Au selapita: ho olokeyatelawa sena fiyanewa ha:na:na: temekelawa
ilima apola:, sena fiyanewa iya:pela: ewa kalose holose hapakeye.
27 Hanapita: potapola: sena kesale sopoke sita:newa howa hanose, i
kene sopolo selese, “Amowa ko:lutapa. Solo epe kiniseya solo hililapo.
Sena penaiya se tiye kinisene epapuluse se tiye kinatakeye. Eyewi ho
olokeyatelawa hamonapita: ho olokeyatelayewi ta: tiyapola: hanatakeye,”
au seyakeye.
28 Aluse iyewi sena kesale Kalili peleya: sopowemi ima hanapola:,
Yesuyewi nano ketea timiyawa sena kesale sopoma seyakeye.

Sena Muta Nakola Towaya Yesuyewi Fala:pewa Wekeye
Ma:tiu 8:14-17; Luki 4:38-41

29 Yu senayewi kekenesene koawa Yesuyewi Yemese Yonewala iwa
iya:pela: hanapola: ela:pe kipila, Saimoneyeli A:nitulu eli koawemi
hanapola: musuluyetiye hapakeye.
30 Hanapola: iyewi Yesuma kipila selese, “Saimone e ekele e ama toma
ofolose nakola ka:pelalakeye,” au seyakeye.
31 Alanase kesale nakola ka:pela:la emi Yesu hanapola: kesale amowa
tiya:wemi tiyapola: ewa tesa:pela: toma ofolawa itapakeye. Itapa tepita:
kesale amoke iwamopelekiwa nano ma:na: satapola: mikeye.
32 Aputa: kolotea tepela: opo sinapita: sena kesale sopoke nakola
telawala, sena kesale sopoke ho olokeyatela fiyanewala, Yesu elakemi siliye
minakeye.

33 Siliye inapita: sena kesale muta taune sita:newa Saimone koane isu
tenamowemi kekene tiye yesipela: sita:nekeye.
34 Yesuyewi sena kesale muta nakola towaya kalikalilawa fala:wayakeye.
Ho olokeyatela muta iya:pela: hamonapita: hapakeye. Ho olokeyatela
Yesuwa matananase, Yesuyewi ima selese, “Kiyewi selapa,” aluse Yesuyewi
seyakeye.

Koamesa: Muta Emi Se Tiye Miya:na:pela: Yesu Hapawa Wekeye
Luki 4:42-43

35 Kiapowemi ikima:na: pa tepita: Yesu tesile hanapola:, mowa
peleya:wemi senanama emi kulukululakeye.
36 Kulukuluma:na:pela: hapalapita: Saimonewana, e sena manawana,
iyewi Yesu kelema:na:pela: hapakeye.
37 Hanapola: iyewi Yesuwa keyalapepela: potapola: selese, “Kewa sena
sopoke kelekeye.”
38 Au selapita: ima Yesuyewi selese, “Koamesa: nokala Newa hanakeye.
Hanapola: koane Neyewi Kote sowa se tiye miya:na:keye. Alake Kote sowa
se tiye miya:na:pela: Newa mou amowa peleya: sosolo weyemi minakeye.”
Aluse Yesuyewi seyakeye.
39 Ewa Kalili peleya: koamesa: sopowemi sila:sela: enekeye. Sila:sela:
ela: Yu senayewi kekenesene koane se tiye miya:na:pela: hanapola:,
Yu senayewi kekenesene koane nowana se tiye miya:na:pela: hanapola:,
Yu senayewi kekenesene koane nowana, se tiye miya:na:pela: hanapola:
epapulakeye. Apula:, ho olokeyatelawala Yesuyewi hamonapita: hapak-
eye.

Sena Waka:pila Yesuyewi Fala:pewa Wekeye
Ma:tiu 8:1-4; Luki 5:12-16

40 Yesu elakemi sena waka:pila telawa minakeye. “Yesu unuwa
Sosokeye,” aluse matanepela: ewa kuniu kula:pela: hela: penaiya selese,
“Keyewi newa fala:pa:na:wa epelepa?”
41 Au selapita: senawa Yesuyewi hauwekilise E tiya:wa tili tiye ewa
kesalese selese, “Henekeye, Newa epelekeye. Ke nakola telawa fala:pa,”
au seyakeye.
42 Au selakamake sena waka:pilawa ela:pe kipila kotetikeye.
43 Itapa tese ewa iliye tiye elapita: potapola: Yesuyewi sena ama wa:ke
penanose selese, “Kewa hamona.
44 Kewa waka:pila fala:pewa sena kesale nokamawa selapa. Alawamona,
pilisiti sena elakemi kewa hanapola:, toma waka:pila fala:pewa pilisiti
senama walopa:. Walopela: Moseseyewi solo elewa kulu hanose nano
ketea mokopo Kotema kina:pa: e seyawa ko:luse kina:pa:. Au tima:na:pela:,
sena kesale sopoke ta:tapola: matanepesakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.
45 Alawamona, selapita: kemi, sena waka:pila itapa telayewi ta:ta:
iya:pela: hanapola: sena kesale sopoma seyakeye. Selapola: hekelese
sena kesale sopoke topukeye. Alanase, Yesu taune sopowemi hokato eta:
hapamakeye. Yesuwa mowa enekeye. Moawemi elapita: sena kesale muta
inise, nono nokemiwana, nono komemiwana, nono fa:nemiwana, nono
kolemi tesekiwala, sena kesale muta Yesu elakemi minakeye.

2

Sena Sosowane Tela Yesuyewi Fala:pewa Wekeye
Ma:tiu 9:1-8; Luki 5:17-26

1 Ikila mutama tepela:, Yesu Kapaneame taunewemi mene minakeye.
Yesuwa meneye tiye inapita: sena kesale sopoke topukeye.
2 Ta:tapola:, sena kesale muta inapola: kekenepela: koane woliyetikeye.
Koane woliyetiyapita:, isu tenamowemi yesipela: elapita:, Yesu koane sulu
honosane ela:, sena kesalema solo napowa se tiye mikeye.
3 Se tiye kina:sela: elapita: sena pinipe sena sosowane tela somusowala
selawapola:, tiye inapola:
4 potakamake, sena kesale muta kekenawemi, Yesu elakemi eta: ha:na:
telama, sena sosowane tela tiyapola: koane tomo falemi tiye fiyanapola:,
Yesu Ewa elakemi pisei wapa:se emi koane tomo pukuyetiye, koane
tomo emi somusowala halute kikiye sine kikiye sine, tise Yesu enewemi
tuwapokeye.
5 Tuwatapita:, sena sosowane tela tiyapola: mina sena pinipeyewi
Yesuma himu semetei matanewa potapola:, Yesuyewi sena sosowane
telama selese, “Ni sa:le, Ke olokeyatelawa Neyewi iya:takeye.”
6 Au selapita: Kote solo elewa walosene sena noka emi ka:la:yawamoke
i kene sopolo matanese,
7 “Kote semeteiyewi Ene ela: sena olokeyatelawa iya:tesekeye. Senayewi
eta: iya:tesemakeye. Aluse Yesuyewi Kotewa kolotea me apolatakeye.
Eyewi aluse seyawa eta: ilimanakeye.”
8 Aluse iyewi matanepita:, ela:pe kipila ili matana amunuse Yesuyewi
potapola: ima selese, “Kiyewi ko:lupita: Newa itipilise ela:?
9 Sena sosowane telama Neyewi selese, ‘Ke olokeyatelawa Neyewi
iya:takeye,’ e selapita: mahokokeye. Olokeyatela itapa tesewala, seta:
iya:peyamawana, kiyewi eta: potesemakeye. Alawamona Neyewi selese,
‘Ke nakola tiwa Neyewi itapa tekeye,’ e selapita: hokokeye. Sena sosowane
tela tesitiye hanaka kiyawa potakeye.
10 Sena Sa:wa Nekeye. Peleya: weyemi sena kesale olokeyatelawa
Neyewi itapa temita:, Kote Ene Nema aupa: seyakeye. Aupa: e seyanase
semetei kamunuse Neyewi tiye, kiyawa popita: sena sosowane telama
Neyewi tesima e selakeye.” Aluse Yesuyewi sena sosowane telama selese,
11 “Tesima, keatawa sasekeya kine koane tiye ha:na:pa:.”
12 Au selapita: sena amowa tesile e keatawa ela:pe kipila kopo tiyapola:
hapakeye. Tiye hanapita: sena kesale sopoke potapola: himunama tese,
Kotema wapilise selese, “Puwano nano ketea epapulawa niyawa eta:
papomakeye. Napu nano ketea kalilapo,” aluse iyewi sopoke seyakeye.

Yesuyewi Lifaima Mina, Au Seyawa Wekeye
Ma:tiu 9:9-13; Luki 5:27-32

13 Yesu hano ka:na enene emi wa:ke hanapola: hano hawe ela:
potakamake, sena kesale muta kekenepita:, Yesuyewi ima se tiye mikeye.
14 Se tiye kinapola: kotetipela: hanapola: Yesuyewi potakamake, Afiase
e sa:le Lifai amowa ewa takese tisene opose koane helapita: papokeye.
Potapola: selese, “Kewa Newemi kulu mina.” Au selapita: Lifai tesile
Yesuwalapulu hapakeye.
15 Hanapola: Lifai koawemi hanapola:, koane suwemi musuluyetiye
Yesuwala, e sena ilipe hanosewana, ka:la:lopela:la: iwalapulu sena
olokeyatelawala, takese tisene senawana, iwa sopoke muta Ewa kulu
hapakeye.
16 Kulu hanapola: hapa sena amowa noka sena olokeyatelawala, takese
tisene senawana, iwa Yesuwalapulu ka:la:lopela:la: ma:na: napita:,
Felesi senayewi ilipe solo elewa walosene sena papokeye. Potapola:

iyewi Yesuwa sena ilipe hanosema selese, “Takese tisene senawana sena olokeyatelawala Yesu ilipe ka:la:lopela:la: ma:na: epe naseya heneye olokeyatelalakeye. Ko:luse epe timiniseya?”
17 Au selapita:, Yesuyewi ta:tapola: ima selese, “Sena napolo enewa mitikoloyawa fala:pita: eta: hanosemakeye. Alawamona, sena nakolawa mitikoloyawa fala:pita: hanosekeye. Alanase sena kesaleyewi himu olokeyatela sita:newa, ili olokeyatelawa iya:pela: sita:pesena:pela: temita:, ima mina e semita: Newa minakeye. Sena napolo mina e semita: Newa eta: minamakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Koteyewi Popita: Sena Kesale Sopoke Ma:na: Nasene Ala:tesewa Yesuyewi Seyawa Wekeye
Ma:tiu 9:14-17; Luki 5:33-39

18 Ikila nowemi Yone hano toluyetiseyewi e sena ilipe hanoseyawana, Felesi senayawala, ma:na: nasene ala:pela: sita:nekeye. Ala:pela: sitala ikila emiwa sena nokamoke inapela: Yesuma ta:potose, “Ke sena kilipe hanoseyewi ma:na: nasene eta: ala:pemawa ko:luselala? Yoneyewi e sena ilipe hanoseyewi ma:na: nasene ala:tesekeye. Felesi sena ili sena ilipe hanoseyewi ma:na: nasene ala:tesekeye. Alawamona Ke sena kilipe hanoseyewi ma:na: nasene eta: ala: tesemakeye.”
19 Au selapita: Yesuyewi pale selese, “Senayewi kesale tisaleke, sena kesale sopoke tikinise epelese ma:na: nasekeye. Ma:na: na:sela: sena kesale hili e ko:lu iwalapulu elipe elapita:, ili himu eta: mapoyamake iwa epelese sita:la:, ma:na: ma:na:wa eta: ala: tesemakeye.
20 Alawamona sena kesale hili e ko:lu sena nokamoke sukulu tiye epapuluse ikila emiwa, himu mapolose ma:na: ma:na:wa ala:taposakeye.
21 Aputa: sao pusomiya keseyawemi sao hili palese tupiyawa, sao hiwa akopolose sao pusomiyawa hema nokemi tese keseleye tisekeye. Keselese sosolo pitilila hanaposakeye. Auma:pekise sao pusomiyawanapulu sao hiwalapulu papela: eta: tupulusemakeye.
22 Apula: a:pele kapo senayewi tiyapola: potolo amuna aluse tupulusekeye. Waine hano hili tikipaseyawa a:pele kapo pusomiyawemiwa eta: susalesemakeye. Susapitekiwa waine hano hiwa telise a:pele kapo pusomiyawa hotolosekeye. Hotolose a:pele kapo palalese waine hawa sukamenepesakeye. Sukamenese waine hawana, wa:tesewana, elipe itapa tepesakeye. Apula: waine hano hili tikipaseyawa a:pele kapo hiwemi wa:tesaleke, a:pele kapo eta: hotolosemakeye.”

Ha:le Tesene Ikila Emiwa Mouwa Yesuyewi Seyawa Wekeye
Ma:tiu 12:1-8; Luki 6:1-5

23 Ha:le tesene ikila semetei nowa, witi alekenawemi Yesuwala, E sena ilipe hanosewana iwa hapakeye. Hanosekiwa sena ilipe hanoseyewi witi fo kene su tiye menakeye.
24 Napita: Felesi senayewi potosekiwa Yesuma selese, “Kine ke sena ilipe hanoseyewi ma:na: sutuseya tima:na: tiyaka pota:pa:. Iyewi tima:na: epe tiseya ha:le tesene okemi ala:pekeye. Ala:pela: hotolosewa ko:luma:na: esena?”
25-26 Au selapita: potapola:, Yesuyewi ili hele matanawa waloma:na:pela:, Tepitiwa Kote pukawemi momateyawa ima selese, “Puwano fa:nemi pilisiti sena sosolo e unuwa Apiata, ewa elakemiwa ikila emiwa, Tepitiwala e sena ilipe hanosewana meinakeye. Menise ikila emiwa, Tepiti ene Kote koawemi musuluyetiye potakamake, Kotepela: falawa tiye tiwa Apiatayewi kinapita: Tepitiyewi na:sela:, e sena ilipe hanosemawana, falawa tiye tiwa

mikeye. Miwa Kotepela: falawa tiye tiwa sena kesale iyewi ma:pekise ala:pe tuwapokeye. Pilisiti sena ilipe ma:na: nasewa eta: ala:pemakeye. Alawamona, Tepiti e pilisiti senama tela amoke falawa ala:pewa menakeye.
27 Aputa: sena sesemita: ha:le tesene ikilawa Koteyewi apoyakeye. Ha:le tesene ikilawa sela:pa:na: epela: senawa eta: alusemakeye.
28 Sena Sa:wa Nekeye. Ikila ha:le tesene ikila emiwa nano ketea alusene amowa Newa Piseikipela: elakeye." Aluse Yesuyewi Felesi senama seyakeye.

3

Sena Tiya:wa Kete Tela Yesuyewi Heka:pewa Wekeye
Ma:tiu 12:9-14; Luki 6:6-11

1 Me wa:ke Yu senayewi kekenesene koawemi Yesu musuluyetiye potakamake, sena tiya:le kete tela elapita: papokeye.
2 Apula: ha:le tesene ikila emiwa sena tiya:le kete tela Yesuyewi itapa tema:pekitise, Felesi senayewi potapola: sita:nekeye. Ha:le tesene ikila emiwa Yesuyewi timinisaleke potapola: kotoma:na:pela:, pota: sita:nekeye.
3 Pote sitalapita:, Yesuyewi sena tiya:le kete tela ema selese, "Kewa inapola: honosane weyemi sena kesale sikapowemi ke epesa," au seyakeye.
4 Au seya Eyewi Felesi senama ta:potose, "Ha:le tesene ikila emiwa napolo timinisewalo, olokeyatela timinisewalo, nano ketea tisene nokaiyamoke Kote sowa hotolape? Sena nowa kuma:pekitise seselesewana, sena nowa sanosewana, nano ketea nokaiyamoke Kote sowa hotolape?" Au selapita:, iyewi wa:ke eta: seyamakeye.
5 Sowa eta: seyamake potapola:, Yesuyewi konomonose iwa seli pote hanosekeye. Potakamake ili himuyewi matanema:na mapolose potapola: Yesuyewi iwalapulu himu sosolo nakolakeye. Alanase Eyewi sena tiya:le kete tela ema selese, "Ke tiya:le tili tiye salo hekema." Au selapita: tiya:le salo hekelese kete telawa itapakeye.
6 Sena amowa tiya:le kete telawa itapa tepita: potapola:, Felesi senawa Yu senayewi kekenesene koawa iya:pela: hanapola:, ela:pe kipila Kini Helote e sena ilipe sopolo i kene selese, "Yesuwa kumita: niyewi sama:na:keye. Niyewi noko:lu sama:na:napa?" au seyakeye.

Hano Ka:na Enene Emi Sena Kesale Muta Kekenawa Wekeye
Ma:tiu 4:24-25; Luki 6:17-19

7 Yesu E sena ilipe hanosewana hanapola:, hano ka:na enene emiwa hapakeye. Hanapita: iwalapulu sena kesale muta pote hanose hapakeye. Hanapola: Kalili peleya: tesekiwala, Yutia peleya: tesekiwala,
8 Yelusaleme sitiwemi tesekiwala, Itumea peleya: tesekiwala, hano Yotane satepela: peleya: nokemi tesekiwala, Saitone taune tesekiwala, Taia taune tesekiwala, sena kesale mutayewi ta:takamake Yesuyewi sena kesale nakolawa fala:wayapita: ta:tapola:, Ewamo elakemi minakeye.
9-10 Sena kesale minawa Ewa muta nakola towayawa Yesuyewi fala:wayakeye. Fala:tapita: potapola: sena kesale nakola towaya sopoke Yesu tomawemi saliyapose minakeye. Inapola: e tomawemi iyewi sopoke saliyapita: potapola: Yesuyewi e sena ilipe hanosema selese, "Sena kesale muta ina:sela: woliyetikeye. Alake Newa potiwemi helema:na:keye. Potiwa hano hema meiyewi koma:pema," au seyakeye.
11 Aputa: sena kesale suwemi ho olokeyatela elakamokiwa Yesuwa potosene kemi Yesu sikapowemi sutesinapola: telapita: holose, "Kewa Kote E Sa:keye."

12 Alawamona Yesuyewi ho olokeyatelama selese, “Sena kesale sopoke
ta:pa:pekitise Newa Kote E Sa:keye, au selapa.” Aluse Yesuyewi penaiya
seyakeye.

Sena Ilipe Hanosene Kukuluipe Unuwa Wekeye
Ma:tiu 10:1-4; Luki 6:12-16

13 Yesu tokowemi hanosekiwa, Yesuyewi E sena epeya sopowa mina e
seyakeye.
14 Mina selapita: potapola:, sena kukuluipe ta:peyakeye. Ta:peyawa
iwa walosene senakeye, au seyakeye. Ta:peyawa Ewalapulu ilipe
ha:na:na:nase ta:pele tiyapola:, apula: E sowa se tiye miya:na:pela: ta:pele
tiyapola:,
15 apula: ho olokeyatelawa iya:pela: hamone au sema:na:pela: ta:pele
tiyapola: aluse timita: ima penaiyawa mikeye.
16 Aputa: sena kukuluipe ta:peyawa wekeye. Saimone e unu nowa Pita,
esa: Yesuyewi unuwapokeye.
17 Apula: nowa Sepeti e sa:le Yemese, apula: nowa Yemese e ma:ewa
Yone elipei amowa Poanesi, esa: Yesuyewi unuwapokeye. Iyawa Poanesi
unuwapo mouwa hene solopela:la: Kunu e sa:le aluse unuwapokeye.
18 Apula: nowa A:nitulu, apula: nowa Filipi, apula: nowa Patalomiu,
apula: nowa Ma:tiu, apula: nowa Tomase, apula: nowa Afiase e sa:le
Yemese, apula: nowa Tatiase, apula: nowa Lome kamaniyewi Yu sena
pota: enewa iya:pa:na:pela: matanesene sena Saimone,
19 apula: nowa Yesu sihelelema:na: sena Yutase Isekeleote, aluse
Yesuyewi sena kukuluipe ta:peyakeye.

“Yesu Setenewa Elipe Semetei Kalakeye,” Aluse Kote Sowa Walosene Senayewi Seyawa Wekeye
Ma:tiu 12:22-37; Luki 11:14-23

20 Ta:pele tiye kotetipela:, Yesu Ene koawemi hapakeye. Me wa:ke
Yesu enewemi sena kesale muta kekenepela: sosolo ikila sopoke Yesuyewi
tima:na: timinise ela:, Ewalapulu E sena ilipe hanoseyawana, iyewi ma:na:
eta: menamakeye.
21 Ma:na: eta: menama, Yesu E sena maya topukeye. Yesu matakola, au
seyanase iyewi Yesu silima:na:pela: minakeye.
22 Aputa: Kote solo elewa walosene sena Yelusaleme siti emi inapola:
iyewi selese, “Ho olokeyatela piseiki unuwa Piaosipu, Yesu ho tiyapola:,
Ewa Yesuwalapulu enenase, Piaosipuyewi penaiyawa Yesuyewi tiyapola:
ho olokeyatelawa hamonapita: hanatakeye.”
23 Au selapita: Yesuyewi ima selese, “Kiwa sopoke mina.” Aluse inapita:
potapola: Yesuyewi ima pale selese, “Seteneyewi ene kemi tima:na: tisene
senawa ko:lu hamona elala?
24 Sena ilipe peleya: semetei sita:ne kemi takalese tetesaleke sena amowa
kene tiye walose kalikalila kalikalila sita:la: koane senanama tepesakeye.
25 Apula: sena i semetei ilipe takalese tetese keneye tiyapita: itapa
tepesakeye.
26 Alusene epapuluse Seteneyewi ho olokeyatelama hamona e selesaleke,
ene e mana elipe tetesene aluse tepapekeye. Seteneyewi e sena manama
takalese tetesene e selesaleke, iwa keneye tiyapita: itapa tepesakeye.
27 Aputa: sena nowamoke sena penaiya koawemi nano ketea atu
tima:na:pela:, puwano sena penaiyawa meiyewi sako tiyapola: tuwapola:,
e koane musuluyetiye nano ketea atu tisekeye. Sena penaiyawa seta:

tapoyama ela:, ewa ke ela: penaiya elapita: potapola: e koane atu tima:na:pela: musuluyetiye eta: hanosemakeye.
28 Alake Neyewi kima heneye selakeye. Sena kesaleyewi kalikalila olokeyatelawa timinisekeye. Olokeyatela tisewana, Kotewa kolotea meapolose selesewana, Koteyewi iya:taposakeye.
29 Alawamona Ho Napowa sena kesaleyewi kolotea meapolosaleke, yemiwana, sikapewala, Koteyewi heneye maiya:taposakeye. Sena kesaleyewi Ho Napowa kolotea meapolose seyanase, mane olokeyatelawa iwalapulu kokolo kao elaposakeye," au seyakeye.
30 Aluse iyewi selese, "Ho olokeyatelayewi Yesu ho tinase Yesuyewi penanose tiyatakeye." Au seya amopela: Yesuyewi ima aluse seyakeye.

Yesuyewi E Amawana E Ma:ewana Minawa Wekeye
Ma:tiu 12:46-50; Luki 8:19-21

31 Yesuyewi E amawana, E ma:ewana minakeye. Inapola: peleya: pakiawemi sita:la: selese, "Yesu ina:pa: sela:pa:."
32 Aputa: sena kesale muta Yesuwalapulu kekenepela: ka:la:yawamoke Yesuma selese, "Kine ke amawana, kine ke ma:ewana, kine ke atewala, peleya: pakia kolemi sita:la:, Kewa ina:pa: e selakeye."
33 Au selapita: Yesuyewi selese, "Ni amawana, Ne ma:ewana, henewa ta:ta:pa:."
34 Au seya, sena kesale sita:newa Yesuyewi seli potose selese, "Ni ama amunawana Ne ma:e amunawana kiwakeye.
35 Alake senayawala, kesaleyawala, Kote matanawa kulu hanose timinisaleke sena kesale amowa Ne ma:e Ne ate Ni ama epapulakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

4

Nakela Sa:le Fipila Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 13:1-9; Luki 8:4-8

1 Yesu hano hemawemi wa:ke inapola: ima se tiye mikeye. Se tiye kina:sela: ela: potakamake sena kesale muta kekenepitekiwa potapola:, Ewa tesile hanapola: potiwa hawemi toliyetipela: enewemi Ewa potiwemi tapela:, sena kesale hano hawe sita:nema se tiye mikeye.
2 Solo muta pale se tiye mikeye. Iyewi matanemita: selese,
3 "We, ta:ta:pa:. Senayewi nakela sa:le fipila hanose hapakeye.
4 Fipila hanose hapawa ikila emiwa nakela sa:le noka isu kiwemi sululuwayakeye. Sululuwayawa a:nema:yewi menakeye.
5 Apula: nakela sa:le noka etewa wapa:kemi peleya: koloteawemi sululuwayawa kipila sopola kamona, sepe napolo eta: hapamakeye.
6 Sepe seli eta: hapamanase otowi sanose ofolose kulapitekiwa onose olo tikeye.
7 Apula: nakela sa:le noka nakela sa:le ona sitala olapowemi sululuwayakeye. Sululuwayawa nakela sa:le ona sitala alapulu semetei fiyanekeye. Fiyanese nakela sa:le ona enewa sololose, nakela e sa:wa foluse eleletese fo eta: heyamakeye.
8 Apula: nakela sa:le noka peleya: napowemi sululuwayawa sopopela: fo heyakeye. Fowa helese, noka fowa talo usulupe (30) heya, noka fowa talo tekapeipe (60) heya, noka fowa sakopolo semetei (100) epapuluse heyakeye."
9 Au seyawa, Yesuyewi selese, "Kiwa kena: tela:yawa ta:tapola: seli ta:ta:pa:. Ta:tapola: matanepa:." Aluse Yesuyewi ima seyakeye.

Ikila Sopoke Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 13:10-17; Luki 8:9-10

10 Sena kesale muta hanapola: itapalapita: sena mutama Yesuwalapulu
sita:la:, sena kukuluipe puwano ta:peyawa Yesuwalapulu sita:la: iyewi
Yesuma selese, “Pale seya mouwa enana?”
11 Au selapita: Yesuyewi ima selese, “Kiwa ta:pita: Kote Piseiki solo
mupapowa napu yemi solo mouwa kima hokatolose selakeye. Alawamona
Neyewi eta: ta:peyama sena kesale ama pale seya sopolo selakeye.
12 Kote pukawemi momatelese aupesakeye, e seya emiwa mouwa
sepatosene senayewi heneye momateyalakeye. Momateyawa wekeye.

‘Sena kesaleyewi siyewi potapola: potaposakeye.
Papo kamona mouwa seli eta: matanesemakeye.
Ili kena:yewi ta:tapola: ta:taposakeye.
Topu kamona mouwa seli eta: matanesemakeye.
Ili himuyewi seli eta: matanamanase mapolose sita: tesekeye.
Aluse ili himu olokeyatelawa iya:pela: Kotewalapulu elapose
iya:peyakiwa,
Koteyewi ili olokeyatelawa itapa temapekeye.’ *

Aluse, sepatosene sena Aisaiayewi momateyalakeye.” Aluse Yesuyewi ima
seyakeye.

Nakela Sa:le Fipila Amowa Pale Seya Mouwa Wekeye
Ma:tiu 13:18-23; Luki 8:11-15

13 Yesu E sena ilipe hanosema selese, “Kiyewi pale seya weyamo
mata:teseya? Pale seya weyamowa eta: matanamananeke kiyewi pale seya
sopoke noko:lu mouwa matanema:na:na?
14 We, ta:ta:pa:. Nakela sa:le fipila hanose hanosene sena amunawa, Kote
solo walosene sena akeye. Nakela sa:le amunawa, Kote sokeye.
15 Nakela sa:le isu kiwemi sululuwaya elawamona, sena isu kiwemi hema
sita:neyawa Kote sowa se tiye miwa ta:potapita:, Setene fo kipila inapola:
solo amowa atu tisekeye.
16 Apula: etewa wapa:kemi sululuwaya telawamona wekeye. Senayewi
Kote sowa ta:tapola: fo kipila solo amowa epelese ta:tapola: matanesekeye.
17 Alawamona, sepe seli eta: hanosema epapuluse seli ta: tiyapola: eta:
tesemakeye. Nano ketea olokeyatela hetetiyapitekiwala, Kote solo ta: ti
sena amawa ikomonosalekiwala, Kote sowa ikila kolotea topu kamona,
kipila iya:tesekeye.
18 Apula: nakela sa:le ona sita:ne olapowemi nakela sa:le sululuwaya
amuna wekeye. Senayewi Kote sowa ta:tapola: kemi
19 peleya: weyemi nano ketea sosolo matanesewana, moweni sosolo
tima:na:pela: epelese matanesewana, peleya: weyemi nano ketea amowa
tima:na:pela: sosolo matanesewana, nano usulupe amowa Kote sowa
foluse fo seli eta: helesemakeye.
20 Alawamona peleya: napowemi sululuwaya amunawa wekeye.
Senayewi Kote sowa ta:tapola: heneye ta: tiyapola: sitalapita:, fowa
helesene epapuluse helepesakeye. Fowa helesewa noka talo usulupe (30),
noka talo tekapeipe (60), noka sakopolo semetei (100) aluse fowa supita:
sososlo helepesakeye.” Aluse Yesuyewi pale seya amowa mouwa seyakeye.

---

* **4:12** Aisaia 6:9-10

Yesuyewi Napa Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 5:15; Luki 8:16-18

21 Yesuyewi E sena ilipe hanosema selese, “Napa tupa:tapola: tuwapola: paketeyewi fopulusena? Napawa koane enisene wa:ta hanewa tuwatesena? Eh, napa tupa:tapola: koane hokato telepela:pa:.
22 Alusene epapuluse Kote solo fopiyawa hokatopesakeye. Nano ketea mupapowa matanepesakeye.
23 Kiwa kena: tela:yawa ta:tapola:, seli ta:ta:pa:.
24 Ne sowa seli ta:tapola: matanepa:. Kiyewi nano ketea kinisene epapuluse kima kinaposakeye. Nano ketea nowana papela: apola: kinaposakeye.
25 Alusene epapuluse kiyewi Ne sowa seli matanema:na:wa, mouwa keye hanapola: matanesaleke, solo nowa mouwala matanemita: Koteyewi kewa sesepesakeye. Alawamona Ne sowa seli kelese eta: matanamanase, puwano nano ketea topuwala iya:taposakeye.” Aluse Yesuyewi ima seyakeye.

“Koteyewi Sena Piseikipela: Pota: Enewa Wekeye” Aluse Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye

26 Yesuyewi selese, “Sena kesaleyewi Kotewa matanemita: Koteyewi iwa Piseikipela: pota: tesekeye. Potapola: tesene amunawa wekeye. Senayewi nakela sa:le fipipela: apola:,
27 koane hanapola: nukulapo eniyapola: kiapo ikiwatapita: mene tesile hanapola:, ikila sopoke aluse elaleke nakela sa:le fipilawa fiyatepesakeye. Ikiwapowala nukulapowala fiyatepesakeye. ‘Ko:luse sopopela: helepesape?’ Aluse sena amokiwa tikili tese,
28 apula: nakela sa:le ene matanese peleya: emi sopopela: fiyatela, puwano pulu fiya tepela:, amo honosane pisei hetetipela:, amo sikape fo hene ma:na:wa ka:la:losekeye.
29 Fo hene ma:na:wa kene penaiyalapita:, senayewi sutusekeye. Ko:lupita: sutesina? Hene nasene ikila emi hetetisaleko, sutusekeye.” Aluse Yesuyewi ima seyakeye.

I Maseta Fo Kelawa Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 13:31-32; Luki 13:18-19

30 Yesuyewi selese, “Kote Piseikipela: pota: enewa nano ena papola? Kiyewi matanemita: pale sema:na:wa ena semita: eseya?
31 Koteyewi sena kesale Piseikipela: pota: ela amunawa wekeye. I maseta fo senayewi e alekenawemi fipila epapulakeye. Maseta fo amowa hene heneye koloteakeye. Fo nowa kolotea epapuluse eta: alusemakeye.
32 Maseta fo heneye kolotea kamoke, sopopela: fiyanese alekenawemi nakela kelawa sitiyetiye iwa amuna sosolo tesekeye. Sosolo tese enewemi i elewa emi a:nema: sila:sela: sitalaka inapola: a:nema:yewi aiwa tisekeye.” Aluse Yesuyewi ima seyakeye.

Sena Kesale Sopoma Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 13:34-35

33 Yesuyewi E sowa sena kesaleyewi matanemita: Eyewi pale seyawa muta epapuluse se tiye mikeye. Se tiye miwa iyewi ili ta:potapita:, solo pale seya epapuluse se tiye mikeye.
34 Sena kesale sopoma Eyewi pale selese semetei seyakeye. Alawamona E sena ilipe hanosene i kene semetei sita:la: solo mouwa hokato seyakeye.

Alokalapulu Hano Ko:luwalapulu Sosolo Minawa Yesuyewi Itapa Telawa Wekeye

Ma:tiu 8:23-27; Luki 8:22-25

35 Ikila semetei kemi ka:le mowa nukulukemi, Yesuyewi E sena ilipe
hanosema selese, “Niwa hano Kalili nono fa:nemi hanakeye.”
36 Aputa: sena sopoke kekenawa iya:pela:, Yesu potiwemi elapita:, iwala
poti kemi tapela: hapakeye. Potiwa nowana sena nokamoke kolo tiye ilipe
hanapita: potapola:
37 Yesu potiwa kena hela: pisei piatopola: enikeye. Enilapita: hawa
inapola: alokala, hano ko:luwalapulu sosolo minakeye. Hano ko:lu sosolo
inise, potiwa suwemi hano kalotiye selalese, potiwa mutule sima:na:
telakeye.
38 Mutule sima:na: tepita: potapola:, sena ilipe hanoseyewi Yesu kila:tese
selese, “Walosene sena, niwa hawa nase kuma:na: telalakeye. Keyewi
niwa matanepa?”
39 Alanase Yesu mene tesi tiye hanapola: alopomawana, hano
ko:lumawana selese, “Itapa tema. Hopola tema.” Au selapita: alokala,
hano ko:lu sosolo minawana itapa telakeye.
40 Itapa tepita: potapola: Yesuyewi ima selese, “Kiwa ko:lupita: ip-
iliseya:? Kiwa Newemi heneye himu semetei esa: eta: matanamanakeye.”
41 Aputa: iwa howa hanose i kene kemi selese, “Yesu sowa alotawala,
hano ko:luyawala, ta:tapola: itapa tetakeye. Aluse epe timiniseya Ewa sena
ipa:,” au seyakeye.

5

Ho Olokeyatelayewi Sena Suwemi Fiyane Yesuyewi Fala:pewa Wekeye

Ma:tiu 8:28-34; Luki 8:26-39

1 Aputa:, iyewi hano Kalili ka:na enene potiwa kolo tiye ha:na: polopela:,
Kelasini peleya: emi potiwa papela:,
2 Potiwa koma:pela:, iwa mowa palopela: potakamake, ho olokeyate-
layewi sena suwemi fiyane Yesu koluma:na:pela: minakeye.
3 Sena epamowa sena kulu tiye tisene apana emi ela:, ewa sena
nokamoke sakolawala eta: ilimakeye. Ewa temekelese seiniyawana
tapowala eta: ilimakeye.
4 Puwano ikila muta sena ho tiwa seiniyewi e tiya:wala onatuwala
tapokeye. Tapapola:, ewa penaiya penanose kenekeye tikeye. Kenekeye
tipela: senayewi ewa tima:na:pela: elawala, e penaiyawa eta: ilimakeye.
5 Nukulapowemiwana, ikilalewemiwala, ewa apanawemi ela:, tokowemi
fiyanapola: mokopo hola: sila:sela: enekeye. E tomawemi etewayewi
sanose nanesekeye.
6 Pama emi ela: eyewi Yesuwa potosekiwa kipila Yesu elakemi inapola:
kuniu kula:pela: Yesu minitapowemi heyakeye.
7-8 Helapita: potapola: Yesuyewi ho olokeyatelama selese, “Kewa ho
olokeyatelakeye. Kewa sena epamowa iya:pela: hamona,” au seyakeye.
Au selapita: ho olokeyatelayewi sena ho fiyane sulu fa:nemi ela: unuwapo
holose selese, “Yesu, Kewa hene heneye Piseiki Kote falamo E Sa:lo, Keyawa
newa ko:luma:na:na? Keyawa Kote unuwemi newa falasise oiyawa kokolo
kao tesewa kinapa.”
9 Au selapita: Yesuyewi ema selese, “Ke unuwa ipa:?” Aputa: ho olokey-
atelayewi selese, “Ne unuwa Amikeye. Koiyawemiye, niwa ilimakeye.

10 Peleya: we iya:pa:na:wa mapolokeye. Peleya: we iya:pela: hamona e
selapa."
11 Au seya iyewi potakamake kopolo muta tokomo kikiliwemi ma:na:
napita: potose Yesuma penanose selese,
12 "Keyawa niwa hamona sewa kopolo amowa suwemi sita:pesita:
hamonoma."
13 Au selapita: Yesuyewi selese, "Henekeye. Aupa:." Aputa: ho olokey-
atelayewi sena ho fiyane iya:pela: hanapola: kopolo suwemi fiyanekeye.
Fiyanapita: kopolo sopoke taosene elipei amowa (2,000) tokomo akola
naiya emi kipila sine inapola:, hano naiyawemi sululuwalose, hano
honosane sutesinise kopolo sopoke hano katolose ya:takeye.
14 Ya:telapita: potapola:, kopolo pota: towaya sena amowa nesile
koawemi hanapola:, koane sita:ne senamawana, mowa sita:ne sena-
mawana selese, nano ketea sopoke papowa seyakeye. Selapita: sena kesale
sopoke nano ketea alawa potapose minakeye.
15 Inapola: Yesu elakemi potakamake, sena ho olokeyatela mutalo
fa:nemi fiyanewa, seli ela: sao kapela: napolo matanepela: elapita:
papokeye. Potapola: ipilakeye.
16 Papo sena amowa sena ho olokeyatela ho fiyane itapa telawala, kopolo
ya:te telala, sena kesale nowama nano ketea sopoke papowa seyakeye.
17 Selapita: sena kesale sopoke Yesuma penanose selese, "Nini peleya:
we iya:pela:, Kewa hamone."
18 Au selapita: Yesu potiwemi tapela: ha:na:na:pela: elapita:, sena ho
fiyane fala:peyewi Ema selese, "Newa Kewalapulu na:nipe ha:na:na:keye."
19 Alawamona, Yesuyewi eta: auma:na:ma e seyakeye. Au selapita:
Eyewi selese, "Ke koane mene hanapola:, kine sena ke manama Piseikiyewi
kewa sesewapowa sela:pa:. Piseikiyewi kewa hauwekilise matanepela:
sesewapowa sela:pa:."
20 Aputa: sena epamowa mene hanapola:, koamesa: taloipe unuwa
Teka:polisi emi selese, "Yesuyewi newa weyamu seselakeye." Au selapita:
sena kesale sopoke howa hapakeye.

Kesale Sala Kuluwa Yesuyewi Teisa:pewa Wekeye Apula: Kesale Nowana Nakola Telanase Yesu Sawemi Kesakamake Itapa Telawa Wekeye

Ma:tiu 9:18-26; Luki 8:40-56

21 Yesu potiwemi tapela: hanose hano Kalili ka:na enene nono fa:nemi
mene hanose potakamake, sena kesale muta kekenepela: sitalapita:
potapola: Yesu hano hema enekeye.
22 Ela: potakamake Yu senayewi kekenesene koane pota: tesene sena
amowa inapola:, e unuwa Yailasekeye. Ewa inapola: Yesu potapola: kuniu
kula:pela: hela: eyewi penanose
23 Yesuma selese, "Ne la:le kuma:na: pa elakeye. Alanase Ke tiya:yewi
ewa kesapa:se mina. Kesalesaleke e nakola telawa itapa tepela: ewa
makulaposakeye."
24 Alanase Yesu ewalapulu elipe hapakeye. A:ko:la sena kesale muta ilipe
kuluwapola: hapakeye.
25 Kuluwapola: hanapita:, kesale nowa fa:se tapo emi inapola:, ewa
yapene kukuluipe hesana kokolo a ha:na:sela: henekeye.
26 Ikila mutawemi mitikolo sena nokamoke timinisewalo kesale amowa
ewa eta: itapa telamakeye. Eyewi moweni sopoke mitikolo senama
kinapola:, amunawana seta: itapa telama e nakolawa sosolo telakeye.

27-28 Nakola sosolo tepela: ela:, Yesuyewi sena kesale nakola towaya itapa tekeye e selapita: ta:tapola:, kesaleyewi e himuyewi matanese, “Yesu sawemi neyewi kesakamake, newa hesana kokolo a ha:na:sela: hela: fala:pesakeye.” Aluse matanepela: Yesu fa:se tapo emi ine E sawemi kesalakeye.

29 Kesakamake ela:pe kipila ewa hesana kokolo a ha:na:sela: hela: fala:pekeye. Itapa tepita: papokeye.
30 Aputa: Yesu Ewa tikila:pela: hanapola: ela: ta:takamake, ela:pe kipila E penaiyawa hanapita: papokeye. Potapola: Ewa mene potose, sena kesale sopoma selese, “Ne sawa eta: kesalala?”

31 Au selapita: E sena ilipe hanoseyewi selese, “Alamakeye. Sena kesale mutawemi Kewa kolu potaposape? Iyewi Ke tomawemi kesalese hapalakeye. Sawemi kesalawa ko:lupita: e seleseye?”
32 Alawamona, Yesuyewi mene potose E sawemi eta:wi eta: kesalale esa: popa:na:pela: potakamake,
33 kesale amowa ewa hesana kokolo a ha:na:sela: ela: itapa tela, ta:tapola: howa hanose kiwa pipilise, kuniu kula:pela: hela: nano ketea sopoke amunawa Yesuma seyakeye.

34 Selapita: Yesuyewi ta:tapola: ema selese, “Ne la:le, kewa Newemi himu semetei esa: matana hanosene kemi ke nakolawa fala:pekeye. Kewa halute ha:na:pa: seli elatipa:. Ke nakolawa heneye itapa telakeye,” au seyakeye.

35 Au seya ikila emiwa sena noka inapola:, Yu senayewi kekenesene koane pota: enene senayewi koane emi inapola:, Yailasema selese, “Ke la:le hene heneye kulukeye. Kulunase Walosene Senama wa:ke selapa. Iya:ta:pa:.”
36 Au selapita: solo amowa Yesuyewi ta:tapola: ta:ta: iya:pela:, Yu senayewi kekenesene koane pota: enene sena ama selese, “Kewa ipipa. Newemi himu semetei esa: matanepa:,” au seyakeye.

37 Au seya Yesuyewi Pitawala, Yemesewala, e ma:e Yonewana, siliye hanapola: sena kesale sopoma inapa, au seyakeye.
38 Aluse iwa hanapola:, Yu senayewi kekenesene koane potapola: enene senayewi koane hanapola: potakamake, sena kesale muta kekenepela:, sala kuluwamopela: sososlo kamunuse ya:pelese ka:la:lopelelapita: papokeye.
39 Potapola: Yesu koane musuluyetiye sena kesale sopoma selese, “Ko:lupita: ya:la:sela:? Sala amowa eninakeye. Eta: kulumakeye.”
40 Au selapita: sena kesale sopoke Yesuma akowapokeye. Ka:la:lopelapita: potapola: Yesuyewi iwa sopoma selese, “Kiwa sopoke mowa peleya: pakia kolemi hamone,” au seyakeye. Hanapita: potapola: sala amowa e amawana, inawana, Yesuyewi siliye hanapola:, sena usulupe Ewalapulu ilipe minawana siliye sala ka:pela:la koane musuluyetiye,
41 sala tiya:wemi Yesuyewi tiyapola: Ene solopela:la: selese, “Talita kumi,” au seyakeye. Solo amowa mou wekeye. “Kesale sala, kewa tesile hamone,” au seyakeye.
42 Akamake kesale sala amowa tesile hapakeye. Tesile hanapola: sila:sela: enekeye. Apula: kesale sa: tesile hapa amowa yapene kukuluipe itapa telakeye. Kesale sa: amowa silalapita: potosekiwa iwa sopoke howa hapakeye.
43 Howa hanapita: Yesuyewi ima selese, “Sena kesale nokama selapa. Sala amowa ma:na: nasewa kina:pa:,” au seyakeye.

6

Nasalete Koamesa: Yesuyewi Se Tiye Kinapita: Senayewi Ta:te Iya:peya Wekeye

Ma:tiu 13:53-58; Luki 4:16-30

1 Peleya: amowa iya:pela: Yesu E koamesa: mene hapakeye. Mene hanapola: E sena ilipe hanosewala, ilipe Ewalapulu ilipe mene ha:na: tiyakeye.
2 Mene hanapola: sita:la:, ha:le tesene ikila emiwa Yu senayewi kekenesene koane hanapola:, Yesuyewi se tiye kinapita:, sena kesale muta ta:tapola: howa hapakeye. Howa hanose iyewi selese, “Eyewi nano ketea sopoke kami topula? Kote matanawa solo napolo selapita: kami topula? Eyewi Kote penaiyayewi matane tiye epe tiseya E tiya:yewi timiyawa kami matane tile?
3 Ewa koane tisene kapenta senakeye. Ewa Meli e sa:keye. E ma:ela:wa Yemesewala, Yosepewala, Yutasewala, Saimonewana, sopoke niyewi potosekeye. E atela: ninipe semetei elakeye.” Au seya iyewi Yesuma himu semetei esa: eta: matanamake mapolose sita:nekeye.
4 Mapolose sitalapita: Yesuyewi ima selese, “Kote solo kinisene sepatosene senayewi e koamesa: sena ilipe sita:ne emiwana, e sena mayawala, e ama mouwana, e koane enisewa sena ilipe sita:neyawala, ewa puwano putupela: eta: matanesemakeye. Alawamona peleya: nokemiwa sopoke sena kesale Ewemi matanesekeye,” aluse Yesuyewi seyakeye.
5 Aluse, emiwa Yesuyewi nano kolotea timinise, sena mutama nakola towaya tiya:yewi kesakamake itapa kamona, Kote penaiyayewi matanepela: timinisewa Ewa sosolo eta: timakeye. Sena kesaleyawa Yesuma himu semetei esa: eta: matanamanase, sosolo eta: timakeye.
6 Ema himu semetei esa: eta: matanama elapita: Yesuyewi howa hanose sosolo matanakeye.

Sena Kukuluipe Sopoyewi Tima:na: Tima:na:pela: Hamona Yesuyewi E Seyawa Wekeye

Ma:tiu 10:5-15; Luki 9:1-6

Ikila emiwa, koamesa: kolotea sopowemi Yesu hanapola: se tiye mikeye.
7 Se tiye kinise, Yesuyewi E sena kukuluipe ta:peyawa mina e seyakeye. Mina selapita: potapola: sena elipei elipei esa: peleya: nowemi hanapola:, apula: kaluse sena elipei nowa peleya: nowemi hanapola:, aumita: ta:peyakeye. Ta:pele tiyapola: iyewi sena ho olokeyatela fiyane iya:pela: hamonite ima penaiya mikeye.
8 Kinapola: selese, “Makene hanosekiwa nano ketea noka tiyapa. Ininamo tiyapola: hanakamakiwa ililakeye. Alawamona nano ketea nasewana, yetuwala, moweni ukala, nano ketea amowa tiyapola: hanapa.
9 Tamaka kapela: ililakeye. Alawamona sao elipei kapa.
10 Kiwa hanosekiwa koamesa: emi hanapola:, koamesa: musuluyetiye koane semetei kemi eniya:sela: sita:latipa:. Koamesa: nowemi ha:na:na:pela:, koane kewa eniwa emi ha:na:pa:.
11 Koamesa: nowemi sena kesaleyewi kima eta: nekanamake, kili solo ta:pa:na:wa mapolosaleke potapola: koawa iya:pela: ha:na:pa:. Onatu funu pupalulawa fipa:pela: apola: iya:pela: ha:na:pa:. Funu pupalulawa iwalapulu ilipe kemi epesita: alusene epapuluse, ili olokeyatelawa iwalapulu kemi elakeye. Aluse kiyewi walopa:.” Au seya Yesuyewi sena kukuluipema seyakeye.

12 Aputa: sena kukuluipe hanapola: se tiye kina:sela:, “Sena kesale kili
mane olokeyatela timiyawa iya:ta:pa: apula: kili matanawa notolopa:,”
aluse se tiye mikeye.
13 Ho olokeyatela mutawala iyewi hamonapita: hapakeye. Wela tiyapola:
sena nakola towaya tomawemi tuwatakamake fala:pekeye.

Yesuyewi Penana:pela: Timiyawa Heloteyewi Ta:tapola: Tikili Tese Enewa Wekeye

Ma:tiu 14:1-2; Luki 9:7-9

14 Yesu penaiyayewi matanese tima:na: tisekeye sena kesale sopoyewi
selapita: Yesu unuwa Kini Heloteyewi ta:tapola: sena nokamoke selese,
“Yesu Ewa Yone hano toliyetisene epalakeye. Yone hano toluyetisewa mene
tesilapola: ewa hanose penaiya timiyanakeye.”
15 Au selapita: sena nokamoke selese, “Yesuwa Ilaiya puwano enewa
mene minanapo.” Au selapita: sena nokamoke selese, “Yesuwa sepatosene
sena nowa enekeye. Puwano fa:nemi Kote solo kinisene sepatosene sena
enene epapuluse Ewa elakeye.”
16 Alawamona Heloteyewi ta:tapola: selese, “Yone neyewi tokona naiye
tiwa Koteyewi mene teisa:pekeye,” au seyakeye.

Yone Hano Toluyetisewa Heloteyewi Sana Kuluwa Wekeye

Ma:tiu 14:3-12; Luki 3:19-20

17 Aluse, puwano Helote ene e ta:le ti senayewi Yone sukulu tiye
tiya:wa tapola: tipolo selawapokeye. Mouwa wekeye. Heloteyewi e ma:e
unuwa Filipikeye. Filipiyewi e kesale unuwa Helotiasekeye. Helotiasewa,
Heloteyewi sutiyapola: elapita: potapola:
18 Yoneyewi Helotema kotopela: selese, “Kewa ke ma:e kesale amowa
keyawa sutiyapola: elakamowa, solo ele tuwapowa kewa hotoyetiyatak-
eye.”
19 Au seyanase kesale Helotiyase ta:tapola: Yonema mapolose ela:, ewa
kumita: sanapose epelese matanakeye. Matana kamona ewa sana eta:
kulumakeye.
20 Koiyawemiye, Heloteyewi Yonema ipilise ela: matanese, “Yone ewa
hekeya ela: ewa Kotewalapulu matanepela: elakeye.” Aluse Helote
ipilise ela:, Yone eta: sanamakeye. Aputa: sena nokamokiwala Yone
sama:na:keye e selapita:, Heloteyewi eta: auma:na:ma e seyakeye. Ikila
nowemiwa, Yone sowa Heloteyewi ta:tapola: epelese topu kamona eta:
kolaiyamakeye.
21 Puwano Helotiaseyewi matanepela: isu keya:ne opo napowa hetetik-
eye. Helote ewamo selati oka napuwa hetetiyapita: tikinise, Heloteyewi e
kamani senawana, ami sena yesilawala, Kalili peleya: sena sosowala, iwa
sopoma tikina kekenema:na: mina e seyakeye.
22 Mina selapita: potapola: Helotiyaseyewi ene e la:le inapola:
Helote koawemi sosomatise kisalakeye. Sosomatise kisapita: potapola:
Heloteyewi epelese, sena sopoke mina amokiwala epeyakeye.
23 Alake kesale polama Heloteyewi selese, “Keyewi nano ketea kina:pa:
esaleke neyewi kema miya:na:keye. Neyewi nano ketea sopoke pota:
enene heka kema miya:na:keye. Neyewi heneye maselesalekiwa, Koteyewi
potalakeye,” aluse hekilase seyakeye.
24 Selapita: Helotiyaseyewi e la:le hanapola:, e amama selese, “Neyewi
ena tima:na: sema:na:napa?” Au selapita: Helotiyaseyewi selese, “Yone
hano toluyetisene piseiwa miya selepa:.”

25 Aputa: Helotiyaseyewi e la:wa ela:pe kipila hanapola:, Kini Helotema selese, “Yone hano toluyetisene piseiwa na tiye, meneki tuwapola: nema tine.”
26 Au selapita: Kini Heloteyewi ta:tapola: sosolo mapoyakeye. Mapolose ela: miya:na:keye, aluse hekilase seyawa, senayewi tikinise ikila emi sopoke topunase, na tiye kina:pa: e seyawa iya:tesaleko ewama:pekitise e seyawa kulu hapakeye.

27 Kulu hanapola: ela:pe kipila sena ta:le tiyewi Yone piseiwa naiye timita: tipolo koane hamona seyakeye.
28 Aputa: tipolo koane hanapola:, Yone piseiwa na tiye meneki tuwapola: tiyapola: ine kesale polama mikeye. Kinapita: tiyapola: ene e ama Helotiyasema miya:na:pela: tiyapola: hapakeye.
29 Aputa: ta:tapola:, Yone e sena ilipe hanosene inapola: Yone toma sopowa tiyapola: hanapola: sena kulu tuwatesene apanawemi tuwapokeye.

Sena Kesale Pipe Taosenema (5,000) Yesuyewi Ma:na: Nasene Miwa Wekeye

Ma:tiu 14:13-21; Luki 9:10-17; Yone 6:1-14

30 Yesu E walosene sena ta:peyawa Ewamo enewemi mene inapola: iyewi nano ketea timiyawana, iyewi se tiye miwana, nano ketea sopoke Yesuma seyakeye.
31 Sela:sela: sita:lapita: sena kesale muta ine ha:na:, ine ha:na:, aluse sita:la: walosene senayewi ma:na: nasewa oka itapakeye. Aluse Yesuyewi walosene senama selese, “Kiwa kilipe Newanapulu mokopo mowa mina. Ikila koloteawemi ha:le tepa:se mina.”
32 Au selapita: iwa ilipe hanapola: mokopo mowa nono fa:nemi ha:na:na:nase potiwemi tapela: kolo tiye hapakeye.

33 Hanapita: sena kesale mutayewi potapola: matanese, “Iwa nono fa:nemi hanatakeye,” aluse matanepela:, iwa onatuyewi nono fa:nemi kipila hapakeye. Hanosekiwa koamesa: kolotea sopoke emi hapakeye. Hanapola: Yesuwala, E sena ilipe hanosewala, iwa seta: minama ela:, sena kesale muta hano hema isu kiwemi emi ela: hapawa, puwano hanapola: kekenakeye.
34 Kekenanase iwa potiwemi tapela: minawa, mowa sipa:kili tiye potakamake sena kesale muta sitalapita: potapola: iwa Yesuyewi sosolo hauwekilakeye. A:pele sipiyawa ili inawa itapalapita: tikili tese epesita:ya epapuluse, iwa tikili tese sitalakeye. Iyewi seli matanemita: Yesuyewi ima solo nowa se tiye kinapola:, solo nowana se tiye kinapola:, aluse nano ketea muta ima se tiye mikeye.

35 Aputa: ikila emiwa, mowa nukulupita: Yesuyewi E sena ilipe hanosene inapola: Yesuma selese, “Peleya: weyemi mowa peleya:nase sena kesale masitalakeye.
36 Oka sima:ma: tepita: sena kesale kekenayewi iyewi ili ma:na: nasewa wa:la:loma:na:pela: koamesa: mene hamona sema. Mowa koane koloteawala koamesa: koloteawala emi ma:na: nasewa wa:la:loma:na:pela: mene hamona sema.”

37 Alawamona Yesuyewi selese, “Kiyewi kilipe ma:na: nasewa ima kina:pa:.” Au selapita: iyewi selese, “Sena kesale sopoke ma:na: ma:na:wa niwa hanapola:, sakopolo elipei (200) ikilawa tima:na: tisene moweniwa

epapula * ma:ne wa:la:lopela: ima miya:na:na? Aluse niyawa moweni amowa itapa telanase, noko:lu tima:na:na?" Aluse iyewi Yesuma seyakeye.
38 Au selapita: Yesuyewi ima selese, "Falawa ena ipa: telapa:? Potapose hamona." Au selapita: iyewi keye hanapola:, mene inapola: Yesuma selese, "Ma:na: nasewa falawa pipe, ewalo elipei epapula telakeye."
39 Au selapita: Yesuyewi selese, "Sena kesale takalese sopoke noka nono fa:nemi hutiya napolo emi ka:la:lomei. Apula: iwa noka kekenepela: hema nokemi hutiya napolo emi ka:la:lomei."
40 Au selapita: iwa takalese ka:la:lose, sena kesale noka talo piipe (50) kekenepela: nono fa:nemi ka:la:lopela:la:, sena kesale noka sakopolo semetei (100) kekenepela: nono komemi ka:la:lopela:la: epapuluse iwa sopoke hutiyawemi ka:la:lopela:nekeye.
41 Ka:la:lopela: elapita: potapola: Yesuyewi falawa pipe, ewalo elipei tiyapola: ela:, hepene falemi pota: napolo esa: kulukululakeye. Kulukulupela: itapa tepela: falawa pasoloyetiye, sena ilipe hanosema kinapola:, sena kesale sopoke mita: Yesuyewi ima mikeye. Ewalo elipei amowala, sena kesale sopoma mita: Yesuyewi mikeye.
42 Kinapita: iyewi sena kesale sopoyewi iliye tiye tiyapola: menakeye.
43 Napela: kotetipela: falawawala, ewawala, mena hepe kemi teselapita:, sena ilipe hanoseyewi elale kukuluipewemi selawapola: woliyetikeye.
44 Aluse sena ma:na: mena sopoke akeyawa taosene piipekeye (5,000).

Yesu Hano Wapa:kemi Onane Hapawa Wekeye
Ma:tiu 14:22-33; Yone 6:16-21

45 Sena kesale sopoke ma:na: napela: kotetiyapita:, ela:pe kipila, Yesuyewi E sena ilipe hanosema selese, "Kiwa puwano potiwemi tapela: hano hema nono fa:nemi ha:na:pa:. Hanapola: Pesaita taunewemi ha:na:pa:. Aputa: sena kesale kekenawa iwa koane meneyetiye hamona, au sema:na:pela: Newa mosote weyemi elakeye." Aputa: iwa potiwemi tapela: hapakeye.
46 Hanapita: sena kesale sopoke kekenawana ili koane mene ha:na: tiyakeye. Ha:na: tipita: Yesu Ewa enapotane tokowemi kulukuluma:na:pela: fiyanekeye.
47 Fiyanapola: nukulapo Yesu Ewa enapotane tokowemi ela: kulukulula:sela: enekeye. Ela: potakamake sena ilipe hanosene potiwemi tapela: hano ka:na honosanewemi kolo tiye hanapita: papokeye.
48 Potakamake hano ko:lu alopowalapulu sosolo inise, potiwa tiyapola: fiyane sine esa: potiwa koyawa halute hanapita: papokeye. Mowa ikiwapa:na: mapatoyawemi potiwa alupa:pa:na:ne emi Yesu hano wapa:kemi onane minakeye. Onane inapola:, potiwa sitiyetiye ha:na:na:pela: elawamona,
49-50 Ewa hano wapa:kemi onane inapitekiwa, iwa potiwemi ka:la:yawamoke potosekiwa matanese ho olokeyatela inapela: esa: matanese ipilise kalose holakeye. Hopita: Yesuyewi ima kipila selese, "Nekeye. Kiwa ipipa. Ipilise himunama tepa. Penanose sita:latipa:."
51 Aluse potiwemi iwa enewa emi Yesu takamake alopowa itapa telakeye. Itapa tepita: potapola: sena potiwemi sita:newa sosolo howa hapakeye.

---

* **6:37** Iyewi ili solopela:la: moweni usu walose elipei sakopo amowa seyakeye. Alawamona niyewi matanepa:se elipei sakopo kina momateyakeye. Aputa: ili moweniwa silifa moweni usu amunawa unuwa Tanaliasekeye. Moweni usu walose elipei sakopolo tima:na:pela:, ikila talo elipei senayewi timinisekeye.

52 Puwano falawa pipe Yesuyewi pasoloyetiye kinapita:, sena kesale
mutayewi kupuwemi iliye tiye menawa eta: seli matanamakeye. Ili siyewi
papolo kamona himuyewi mouwa eta: matanemakeye. Heneye eta: seli
matanamakeye. Alanase, ili himuyewi mapolose telakeye.

Keneselete Peleya: Sena Nakola Towaya Yesuyewi Fala:pewa Wekeye
Ma:tiu 14:34-36

53 Hano Kalili ka:na enene potiwa kolo tiye sanese Yesuwala, Yesu E
sena ilipe hanosewana, Keneselete peleya: hapakeye. Hanapola: potiwa
palesewemi hanapola: potiwa meiyewi koma:peyakeye.
54 Koma:pela: mowa sipa: keletiye hanapola:, ela:pe kipila sena kesale
iyewi matanese, “Epamowa Yesulapo.”
55 Au seya matanepela:, peleya: emi koane sopoke kipila hanapola:,
sena kesale nakola towaya sumusowa selawapola:, Yesu emi ela e selapita:
ta:tapola:, Ewa elakemi tiyapola: minakeye.
56 Yesu sila:ne ikila emiwa iyewi Ewa kelese enene koamesa: kolotea
emiwana, taune sosolo emiwana, mowa peleya: koane koloteawala,
inapita: potapola: peleya: sana hokatonase sena kesale nakola towayawa
emi tuwapokeye. Tiye tipila: iyewi Yesuma selese, “Ke sao fili sosowemi
niyewi kesakamake ilima:na: telalapita: amowa Keyewi ilikeye e sema.”
Aputa: Yesuyewi ilikeye e seya. Ili e selapita: sao sosona emi iyewi
kesakamake sena kesale nakola towayawa kipila fala:pekeye.

7

Tilila Kouwa Meiyewi Seyawa Kote Sowa Feselesewa Wekeye
Ma:tiu 15:1-9; Luki 11:37-41

1 Felesi senawana, Kote solo elewa walosene sena nokala Yelusaleme siti
emi inapola: Yesu enewemi kekenakeye.
2 Kekene tiyapola: potakamake, Yesuyewi E sena ilipe hanosene
nokamoke tiya:le eta: selakolama ma:na: napita: potapola: matanese,
“Sena amokiwa hele tiyatakeye. Aluse timiyamoke ili himuwa olokeyale
timinitakeye. Iyewi Yu sena tililayawa solo ele amowa hotoyetiyatakeye.”
Aluse Felesi senayewi matanakeye.
3 Aputa: Yu sena sopowala, Felesi senayawala alusewa tiya:le eta:
selakolamananeke, ma:na:wa tiyapola: eta: nasemakeye. Yu sena tilila
e mei kouwayewi aupa:, au seyawa kulu hanose, tiya:le selakolose ma:na:
nasekeye.
4 Nano ketea wa:la:losene peleya: pakia sana emi inapola:, puwano
ili tomawa selakolose kotetipela: ma:na: nasekeye. Ma:na: napose
tiya:le selakolosene epapuluse, kapowala kumu amunawana menekiwala
selakolosekeye.
5 Alake Felesi senayeliye Kote solo elewa walosene sena iyewi Yesuma
selese, “Ko:lupita: Ke sena ilipe hanoseyewi nini tilila kouwayewi aupa:,
aluse sele minawa tikapeye tipela: sita:la:? Tikapeye tise iyewi ma:na:
napose tiya:le ma selakotakeye.”
6 Au selapita: Yesuyewi ima selese, “Kili himu elipei epesita:ya sep-
atosene sena Aisaiayewi heneye sepapolakeye. Seyawa Kote pukawemi
momateyawa wekeye. Koteyewi selese,

‘Sena kesale amokiwa Nema meatewi wapilise
Alawamona ili himuyewi Nema mamatanekeye.

7 Himuyewi Nema eta: matanemake mokopo meapo sopoyewi Nema
wapilikeye. Iyewi ili matanawa se tiye kinakeye.
Se tiye kinise kemi, Ne solo amowa iya:pela: iyewi ilipe senayewi sowa
amowa se tiye kinakeye.' *

Aluse, Koteye selapita: Aisaiayewi momateyalakeye.
8 Alake, kiyawa Kote sowa tikapeye tipela: tilila kouwa meiyewi aupa:
aluse sele minawa ta:tesekeye," aluse Yesuyewi ima seyakeye.
9 Me wa:ke Yesuyewi ima selese, "Kili tilila kouwayewi aupa: aluse sele
minawa puwano putupela:, kiyewi Kote sowa tikape tesewa wekeye.
10 Koteyewi E sowa Mosesema selese sekepilise, 'Kine ki ata kine ki
ama a:ko: seli matanepela: seila:ta:pa:,' au seyakeye. Solo nowana selese,
'Sena kesale nowamoke ene e atawala, ene e amawana, henipasolosaleke,
ewa heneye kumita: sanapa:,' aluse Kote solo sepapowa Moseseyewi sena
sopoma sepapolakeye.†
11 Seya kamona kiyawa selese, 'Senayawana, kesaleyawala, iyewi ili
e atamawana, iyewi ili e amamawana selese, "Ka:tewi nano ketea
miya:na:pela: elawamona iya:pela:, Kotema kinakeye." Au seya kiwa
Felesi senayewi sena kesalema se tiye kinakeye.'
12 Se tiye kinapita: sena kesaleyewi ene e ata e ama a:ko: sesema:na:pela:
elawamona, iya:takeye. Aluse e ama e ata seselesewa kiyewi ha:na:
kalakeye.
13 Nano ketea etalesene muta nokala kiyewi timiyanakeye. Aluse kiyawa
kili tilila kouwa meiyewi aupa: aluse sele minawa puwano apoma:na:pela:,
Kote solo elewa kiyewi sekelese sitalakeye. Tilila kouwa meiyewi solo
amowa kiyewi ta: tiyapola: aupa: etakeye. Apula: kiyewi sena kesale
nokama aupa: aluse selesekeye" aluse Yesuyewi ima seyakeye.

Sena Kesale Himu Olokeyale Tisene Mouwa Wekeye
Ma:tiu 15:10-20

14 Sena kesale sopoke kekenemita: Yesuyewi ima selese, "Kiwa sopoke
mina. Kiwa ta:ta:pa:. Ta:tapola: matanepa:.
15 Nano ketea mowa emi inapola: sena kesale suwemi hanakemiwa
ewa kemi Kote sikapowemi eta: akelelisemakeye. Sulu emi tese mowa
hanakamoke ewa akelelisekeye.
16 [Kili kena:yewi ta:tesaleke, seli ta: tiya:pa:."]
17 Au seya Yesuyewi selapola: kotetipela:, sena kesale kekenawa iya:pela:,
koane musuluyetiye hanapita:, Yesu E sena ilipe hanoseyewi selese, "Pale
seya mouwa enana?"
18 Au selapita: Yesuyewi selese, "Kiyawala mouwa kaluse mamatane
seye? Nano ketea mowa emi inapola: sena kesale suwemi hanakamoke
e himu fa:nemiwa eta: akelelisemakeye.
19 Nano ketea mowa emi himuwemi eta: hanosemakeye. Kupuwemiwa
hanapola:, emi ili komowemi hanapola: iti koawemi hanosekeye. Alake
ma:na: nasene sopoke kili himuwa eta: akelelisemakeye," aluse Yesuyewi
ima seyakeye.
20 Yesuyewi wa:ke selese, "Matana emi hetetiyakamoke ewa kemi
akelelisekeye.
21 Matana emi sena kesale ili matana mane olokeyatela matanesewa
wekeye. Olokeyatela tima:na:pela: matanesewana, mane ewalosene

* **7:7** Aisaia 29:13 † **7:10** Mene Sili Puka 21:12; Ele 5:16; Mene Sili Puka 21:17

tima:na:pela: nano ketea iwei tima:na: matanesewana, nano ketea o:sulu tima:na: matanesewana, senala: kumita: sama:na: matanesewana, kesale atu tima:na:pela: matanesewana, sena elakemi sena nowa ha:na:na: matanesewana,
22 sena nowa newa tima:na: aluse matanesewana, olokeyatela tima:na:pela: matanesewana, mokopo selapose matanesewana, kesale elakemi kesale nowa tima:na: matanesewana, ewa elakemi epapuluse newa aluse epesanowe aluse matanesewana, mokopo tipalese selapose matanesewana, ewa ene puwano putupela: epesena:pela: matanesewana, mokopo tima:na:pela: matanesewana, nano ketea sopoke matanawemi hetetisekeye.
23 Himuwemi ketea sulu emi hetetiyakamoke, sena ewa akelelisekeye." Aluse Yesuyewi Ene seyakeye.

Yu Senama Tela Kesaleyewi Yesuma Himu Semetei Esa: Matanawa Wekeye

Ma:tiu 15:21-28

24 Peleya: amowa Yesuyewi iya:pela: hanapola:, Yu senama telayewi peleya: emi hanapola:, Taia taune mapatopita: emi hapakeye. Hanapola: senayewi Ewa popa:pekitise E koane musuluyetiye koane suwemi hapakeye. Hapa kamona Ewa sena kesaleyewi papokeye.
25-26 Yesu minano e selapita: ela:pe kipila Yu senama tela kesaleyewi topukeye. Kesale amowa Finisia peleya: Silia peleya: honosanwemi emi tesenekeye. Kesale amoke e sa:wa kolotea kamona, ho olokeyatela ho tiyapitekiwa potapola: kesale amowa inapola: Yesu onatu emi kuniu kula:walopela: hela: selese, "Ne kesale sa: ho olokeyatelayewi fiyanekeye. Ho olokeyatela Keyewi hamonapa:."
27 Au selapita: Yesuyewi kesalema pale selese, "Puwano, salama ‡ maita: kinakamake ililakeye. Ma:na: nasewa salawamopela: tuwapowa kasoma kinapitekiwa eta: ilimanakeye. Puwano salama maita: kinisekeye."
28 Au selapita: kesale amoke Yesuma selese, "Piseiki, henenapo. Alawamona, salayewi ma:na: na:sela: mena hepe sululuwalupita:, kasolo tepolo hane sita:neyawa nasekeye."
29 Au selapita: Yesuyewi selese, "Keye nano seyanase kewa ke koawemi hamona. Kine ke la:le ho olokeyatela fiyanewa iya:pela: hapakeye."
30 Au selapita:, kesale amowa e koawemi mene hanapola: potakamake, e la:le ho olokeyatela fiyanewa, iya:pela: hanapola:, kesale sa: amowa ewa seli koane ka:pelalapita: papokeye.

Sena Kena: Seteyawala, Meapo Etapeyawala, Yesuyewi Fala:pewa Wekeye

31 Aputa:, Yesuyewi Taia taune peleya:wa iya:pela: hanapola: Saitone taune amowana honosane sitiyetiye hanapola:, hano Kalili ha:na:na:pela: taune taloipe sopoke unuwa Tekapolisia peleya: hanapola:
32 potakamake, sena kena: seteya meapo etapeya kola sena nowamoke siliyapola:, Yesu elakemi inise Yesuma penanose selese, "Ke tiya:yewi sena amowa kesama."
33 Aputa: sena kena: seteyawa Yesuyewi siliyapola: sena kesale muta kekenawa iya:pela:, a:ko: na:nipe kolotea hanapola:, elipe a:potane sita:la:, Yesuyewi E tiya:le kasoyewi sena kena: seteya elipe palese kotetipela:, Yesu E tiya:wemi kepesesa: sena meapo etapeya kolawa tepe kesalakeye.

‡ **7:27** Pale seya mouwa wekeye. Sala amowa Yu senakeye. Kasolo Yu senama tela akeye.

34 Kesalese ela: Ewa hepene falemi pota: sena amowa hauwekilise, haukula esa: Yesuyewi Ene solopela:la: sena kena: seteyama selese, “Efata,” au seyakeye. Solo amo mouwa wekeye. “Koloma,” e selesekeye.
35 Au selakamake sena kena: seteyawa itapa tepela: seli ta:tapola:, meapo etapeya itapa tepela: ewa seli selapita:, potapola:
36 Yesuyewi sena kesale sopoma selese, “Newa sena nokama selapa,” au seyakeye. Au selapita: iyewi ta:ta: iya:pela: iyewi nano ketea papowa sopoke seyakeye. Me wa:ke Yesuyewi ima selapa au seyawa, alawamona, iyewi ta:ta: iya:pela: sopoke selapita:
37 ta:tapola:, sena kesale nokamoke Yesuma sosolo howa hapakeye. Howa hanose selese, “Eyewi nano ketea sopoke seli timiyakeye. Sena kena: seteyawala seli ta:pita: eyewi itapa telakeye. Sena meapo etapeya seyawala seli semita: eyewi itapa telakeye,” au seyakeye.

8

Sena Muta Taosene Pinipe (4,000) Yesuyewi Ma:na: Miwa Wekeye
Ma:tiu 15:32-39

1 Ikila nowemi me wa:ke, sena kesale sopoke Yesu enewemi inapola: kekenepela:, ma:na:wa itapalapita:, Yesuyewi E sena ilipe hanosema selese,
2 “Ikiwapo osokemi sena kesale muta Newanapulu ilipe kekenepela: sita:la:, ma:na:wa itapakeye. Itapa telanase Neyewi iwa sosolo hauwekikeye.
3 Iwa meina hanosaleke isu kiwemi menise hopolo tesekeye. Koiyawemiye, iwa noka pama emi minakeye.”
4 Apula: E sena ilipe hanoseyewi selese, “Niwa epesita:ya we mowa peleya:nase sena kesale kekenama falawa iliye tipela: maita: kinapita: eta: ilimanakeye. Miya:na:wa kami tima:na:na?”
5 Au selapita: Yesuyewi selese, “Kiyewi falawa ena ipa: telapa:?” Aputa: iyewi selese, “Falawa tomoipewa telakeye.”
6 Au selapita: Yesuyewi sena kesale sopoma selese, “Kiwa peleya:wemi ka:la:loma.” Aluse iwa ka:la:lopelelapita: potapola:, Yesuyewi falawa tomoipewa tiyapola: ela: Kotema napolo esa: kulukulupela:, itapa tepela: falawa pasoloyetiye, sena kesale sopoma mita: E sena ilipe hanosema kinise selese, “Falawa we sena kesale sopoke kekenama sakole hamona,” au seyakeye.
7 Au seya sikape ewalo tepeteni mutama teselapita: potapola:, Yesuyewi Kotema napolo esa: kulukululakeye. Kulukuluse itapa tepela:, sena ilipe hanosema selese, “Sena kesale sopoma sakopa:,” au selapitekiwa sakole hapakeye.
8 Sakopola: potakamake sena kesale iyewi sopoke iliye tiye napita: potapola:, falawa epela: ewalowala mena hepe sena ilipe hanoseyewi tiyapola: elale tomoipewemi selawapokeye.
9 Aluse sena kesale sopoke kekena akeyawa taosene pinipe (4,000). Apula:, Yesuyewi iwa sopoke hamona seyakeye.

Yesuyewi Timinisewa Toma Popa:na:pela: Felesi Senayewi Seyawa Wekeye
Ma:tiu 16:1-4; Luki 12:54-56

10 Komaiyama kemi iwa hanapita: Yesu E sena ilipe hanosewana potiwemi tapela:, potiwa kolo tiye Taomanuta peleya: emi hapakeye.

11 Felesi sena inapola: Yesuma ta:potose selese, “Koteyewi ta:peyawa
kewalaleke, Keyewi nano timinisewa niyawa potapose Keyewi matimin-
ima. Koteyewi hepene falemi nano alusewa niyawa popa:na:pela: Keyewi
matiminima.” Au selapita:, Yesuwa E toma popa:na:pela: Ewa timinimita:
seyakeye.
12 Selapita:, Yesu e himu fa:nemiwa sosolo mapolose selese, “Sena
kesale ikila weyemiwa epesita:yemi iyewi Ne toma popa:na:pela: selese,
‘Koteyewi ta:peyawa kewalaleke, Keyewi timinisewa niyawa popa:na:ke
Keyawa matiminima,’ au selakamowa ko:lupita: ela:? Neyewi heneye
selakeye. Ikila weyemiwa sena kesale epesita:ya weyemi popita: Kote
penaiyayewi matanepela: timinisewa Neyewi eta: timinima:na:makeye.”
13 Au selapola:, Yesuyewi iwa iya:pela: potiwemi tapela:, hano satepela:
nono fa:nemi hapakeye.

Felesi Senawa Yisi Solosene Epapulakeye. Ili Himu Elipei Matanawa Kiyawa Tiyapa

Ma:tiu 16:5-12

14 Sena ilipe hanosewa Yesuwalapulu potiwa kolo tiye hanapola: iyewi
falawa tiyapola: mina:na:wa kepoliyetiye minakeye. Alawamona, inapola:
potiwemi sita:la: potakamake falawa semetei potiwemi elapita: papokeye.
15 Aputa: Yesuyewi ima pale selese, “Felesi senayawala, Heloteyawala,
ili olokeyatela matanesewa falawa solosene epapulakeye. Amuna amowa
kiyewi tima:pekitise seli pota:pa:.”
16 Apula: Yesuyewi selapita:, solo mouwa iwa tikili tese ilipe sopolo
kekelese selese, “Niyewi falawa tiyapola: seta: minamanase au selakeye.”
17 Au selapita: ili matanawa Yesuyewi potapola: ima ta:potose,
“Ko:lupita: kiyewi ki kene sopolo kekelese selese, falawa itapalakeye e
seya:? Ne solo mouwa kiyawa kao tikili tese sita:laposelele? Kiwa eta:
papomana? Apula: ela:, kiyawa eta: matanamana? Kili himuwa mapeya
elapa?
18 Kili siyewi potose kasele, seli mapotoselakeye. Kena:yewi ta:ta
kamona, seli mata:teselakeye. Neyewi nano timiyawa kiyawa kepoliyetiye
sitalakeye.
19 Sena muta taosene pipe (5,000) kekena emi, falawa pipe Neyewi
pasoloyetiye kinapola: kotetipela:, falawa mena hepe kemi telapita: elale
ena ipa: kiyewi selala?” Au selapita: iyewi selese, “Elale kukuluipewemi
selawapokeye.”
20 Apula: Yesuyewi selese, “Sena kesale muta taosene pinipe (4,000)
kekenama Neyewi falawa tomoipewa kinapola: kotetipela:, falawa mena
hepe kemi telapita: elale ena ipa: kiyewi selala?” Au selapita: iyewi selese,
“Elale tomoipewemi selawapokeye.”
21 Aputa: Yesuyewi selese, “Epamowa kiyewi kao tikili tepa?” au
seyakeye.

Pesaita Taunewemi Sena Si Kolawa Yesuyewi Fala:pewa Wekeye

22 Yesu E sena ilipe hanosewanapulu Pesaita taunewemi inapola: potaka-
make, sena nokamoke sena si kolawa siliye inapola: Yesuma penanose
selese, “Ewa kesama.”
23 Aputa: potapola: Yesuyewi sena si kolawa tiya: tiyapola: taune
iya:pela: hanapola: sola papaseye tiye mowa tapowemi siliye hanapola:,
Yesuyewi sena si kolawa siwemi kepesepela: ewa e tiya:yewi kesalese
selese, “Ke siyewi ena pota:?”

24 Au selapita: sena si kolayewi selese, “Neyewi potakamake senawa i
potosene epapuluse potose potakamukeye. I potosene epapuluse senawa
aluse hanatakeye.”
25 Aputa: wa:ke sena si kolawa Yesuyewi e siwemi kesakamake, si
faka:pela: nano sopoke seli papokeye. Si kolawa heneye fala:tapita:, seli
potose hokato papokeye.
26 Seli potapola:, Yesuyewi ema selese, “Ke koawemi hamona. Pesaita
taune kemi mene hanapa,” aluse Yesuyewi seyakeye.

“Yesu, Kewa Kelesokeye.” Aluse Pitayewi Seyawa Wekeye

Ma:tiu 16:13-20; Luki 9:18-21

27 Yesuwala, E sena ilipe hanosewana, iwa hanapola:, koamesa: noka
Sisalia Filipai taune mapatopita: hapakeye. Emi honosane hapa ikila
emiwa, Yesuyewi E sena ilipe hanosema selese, “Sena kesale sopoyawa
Newa ipise matanepa:?”
28 Aputa: iyewi selese, “Sena nokamoke selese, Kewa Yone hano
toluyetisewa mene tesi tiye minanakeye. Aluse selesapekeye. Apula: sena
nokamoke selese, Kewa sepatosene sena Ilaiyalakeye. Aluse selesapekeye.
Apula: sena nokamoke selese, Kewa sepatosene sena nowanakeye, au
selesapekeye.”
29 Au selapita: Yesuyewi ima ta:potose, “Kiyewi kili matanawa, Newa
ipise matanepa:?” Au selapita: Pitayewi selese, “Koteyewi Piseikipela:
epesita: ta:peya sena Kelesowa Kewakeye.”
30 Aputa: Yesuyewi selese, “Keleso Newa sena kesale sopoma selapa,” au
seyakeye.

Yesuyewi Selese, “Senayewi Newa Kumita: Sanaposakeye.” Au Seyawa Wekeye

Ma:tiu 16:21-28; Luki 9:22-27

31 Sena ilipe hanoseyewi matanemita: Yesuyewi ima walose se tiye miwa
wekeye. Yesu Ewa Sena Sa: peleya: weyemi minakeye. Ewa himu oiya
sosowa senayewi Ewamo ikomopesakeye. Yu sena tililayawala, pilisiti
sena soloyawala, Kote sowa walosene senayawala Ewa mapolose fa:se
kinaposakeye. Fa:se kinapola: Ewa kumita: sanaposakeye. Ikila usulupe
itapa tepela: mene teisa:taposakeye. Aluse auma:na:wa, Yesuyewi E sena
ilipe hanosema se tiye mikeye.
32 Se tiye miwa heneye hokatolose seyakeye. Hokatolose selapita:,
Pitayewi Yesuwa kolotea siliye hanapola: Ema penaiya selese, “Kewa sana
kulaposakeye, au selapa.”
33 Alawamona Yesu mene notolo tese, E sena ilipe hanosewa potapola:
Pitama selese, “Seteneyewi selesene aluse keyawa selapa. Kote matane-
sewa kulu hanose eta: matanamake, sena matanesewa keyawa kulu
hanose matana hanatakeye. Setene, Kewa Ne fo:su tapowemi ha:na:pa:,”
aluse Yesuyewi seyakeye.
34 Yesuyewi sena kesale sopowala, E sena ilipe hanosewala, mina e
seyakeye. Inapita: potapola: Eyewi selese, “Kiwa Newemi kulu inisekiwa,
Newa kuluse i kelipapoya pama:na:wa, Neyewi uwapola: hapa epapuluse,
kiyawala, kili matanawa iya:pela:, kili i kelipapoya tiyapola: ha:na:pa:. Ne
onatu onaiyawemi emi, kiwala fe onanese ina:pa:.
35 Senala:wa peleya: weyemi a elekiwa a potala epesenewa semetei
matanepela: tise elaleke, sikape sena amowa Kotewalapulu kokolo
kao maelaposakeye. Alawamona, senala: nowamoke selesaleke, ‘Yesu-
pela: newa kulakamakiwala ililakeye. Aputa: Yesuyewi solo napolo

miya:na:pela: newa kulapitekiwa ililakeye.' Aluse kuma:na:wa eta: matanamake ela:, sena amowa Kotewalapulu kokolo kao elaposakeye.

36 Aputa: senayewi peleya: sosolo weyemi nano ketea sopoke tiyapola: kekene tiye ela:, Kotewalapulu kokolo kao tesewa eyewi iya:pela: elaleke, kulu ikila emiwa nano ketea enayewi ewa sesepesapa:? Nano ketea nowamoke ewa sesema:na:wa maelakeye.

37 Kokolo kao tesewa wa:la:loma:na:pela: nano ketea enayewi wa:la:losena? Kokolo kao tesewa nano ketea nowamoke eta: wa:la:losemakeye.

38 Ikila weyemiwa epesita:yemi sena kesale olokeyatela sita:laleke, senayewi e kesale iya:pela:, kesale nowanapulu hanosene alusene epapuluse, Newa iya:pela: hanose, Newamo ewalose hanose, Ne sowala iya:pela: sitalaleke, sena kesale sikapowemi alusene epapuluse, sikape Sena Sa: Newa mene ina ikila emiwa, Newa iya:peya sena kesale amowa, Newana iwa ewaposakeye. Ni Atayewi ho:liyawalapulu, hepene sena napolo sopoke mene ina ikila emiwa, sena kesaleyewi Newa iya:peyanase, iwala Neyewi iya:pa:na:keye," aluse Yesuyewi seyakeye.

9

1 Yesuyewi E sena ilipe hanosema selese, "Neyewi kima heneye selakeye. Kiwa noka yemi sita:newa seta: kulumake sita:la: potakamake, Kote sena kesale amowa Piseikipela: pota: ela: E penaiya timinise elapita: potaposakeye," aluse Yesuyewi seyakeye.

Yesu Toma Kali Tese Ho:liyawa Wekeye
Ma:tiu 17:1-13; Luki 9:28-36

2 Ikiwapo tekapeipe itapa tepela: Yesuyewi Pitawala, Yemesewala, Yonewana, iwa siliye tokomo tumu fiyanekeye. Fiyanapola: iwa ilipe sita:la: potakamake, Yesu tomawa kali tese,

3 E sao kalawala, hene heneye koiya ho:lilipita: papokeye. Peleya: weyemi sopoyewi sao selakolosene koiya eta: epapulamakeye koiya ilimakeye. Ewa hele heneye ho:liya elapita: papokeye.

4 Potakamake ela:pe kilipa sitala sepatosene sena Ilaiyayeli Mosese a:ko: sita:la:, a:tewi Yesuwalapulu nano sela:sela: sitalapita: papokeye.

5 Potapola: Pitayewi Yesuma selese, "Walosene sena, niwa weyemi minawa napolakeye. Niyewi koane kolotea usulupe tima:na:keye. Koane nowa Kewamopela:, koane nowa Mosesepela:, koane nowa Ilaiyapela: aluse tima:na:keye."

6 Aluse Pitayewi Yesuma seyakeye. Iwa sopoke heneye himunama tese ipilise sita:nekeye. Alanase, eyawa ena sema:na:ne esa: matanamakeye.

7 Aputa:, Iwa sita:newa kiniwaniyewi iwa fopiyakeye. Kiniwani fopiya honosane emi soyewi nowa selese, "Ewa Nine Ni Sa:keye. Ewa Neyewi himu hapa matanekeye. E sowa ta:tapola: matanepela: sita:latipa:," au selapita: iyewi topukeye.

8 Ta:tapola: iyewi ela:pe kipila potakamake Yesu Ene ilipe kemi iwalapulu ela:, sena elipei nowa itapalapita: papokeye.

9 Iwa tokomo tumu emi ina:sela:, Yesuyewi ima penaiya selese, "Sena Sa:wa Nekeye. Sikape Newa kuma:na:keye. Newa kulapola: mene seta: tesima weyemiwa, kiyewi napu nano papowa sema selapa."

10 Au selapita: iyewi nano papowa sena kesale nokama eta: seyamakeye. Iyewi i kene selese, "Mene tesiwa mouwa enana?" Aluse iyewi i kene sowa kekela:sela: elatepa sosolo seyakeye.

11 Sena ilipe hanosene usulupe Yesuma selese, “Kote sowa walosene
senayewi selese, ‘Keleso seta: minama ela: Ilaiyawa puwano inaposakeye,’
e seya amowa mouwa nano enana?”
12 Au selapita: Yone hano toluyetiseyewi Kelesopela: isu sosolo heke-
lesewa Yesuyewi matanepela: selese, “Ilaiya puwano inise Kelesopela:
nano sopoke seila:taposakeye, au seyawa heneye kamunakeye. Kelesowa
matanemita: nano nowana momateyawa wekeye. ‘Sena Sa: E toma oiya
sosolo tise sena nokamoke Ewa ikomonose itipilise fa:se kinaposakeye,’
aluse momateya amowana matanepa:.
13 Alawamona Neye selakeye. Ilaiya mina:na: seyawa heneye minakeye.
Epe inaka iyewi ilipe kemi matanepela: ewa ikomonakeye. Aluse Kote
pukawemi momate tiye aupesakeye au seyawa heneye kamunakeye,”
aluse Yesuyewi seyakeye.

Ho Olokeyatelayewi Sala Ho Fiyane Yesuyewi Fala:pewa Wekeye
Ma:tiu 17:14-21; Luki 9:37-42

14 Sena ilipe hanosene usulupe Yesuwalapulu tokomo tumu hapawa
iya:pela: inise potakamake, sena ilipe hanosene nokalapulu sena kesale
muta kekenepela: sitalapita: papokeye. Apula: sita:la: Kote sowa walosene
sena nokamoke, sena ilipe hanosewanapulu kekelese selapita: papokeye.
15 Sena kesale sopoke Yesuwa potose sosolo epelese howa hanose Ewa
koluma:na:pela: kipila inapita: potapola:,
16 Yesuyewi ima ta:potose, “Kiwa Ne sena siliwalapulu nano ena solo
kekela:sela: sita:la:?”
17 Au selapita: sena kesale muta kekene emiwa sena semetei nowamoke
selese, “Walosene sena, Kewa sesemita: ne sala siliye minakeye. Ho
olokeyatelayewi ni sa:le amowa ho fiyanenase napute eyewi nano nowa
eta: selesemakeye.
18 Ho olokeyatelayewi ho fiyanewa ikila emi ni sa:le amowa peleya:
kolemi sano tiye toluye tise, meakemi supa:se sosolo tese, meakemi pese
kalose, ki penanose sosowane telakeye. Alake Kewa seta: minamanase, Ke
sena kilipe hanosema neyewi ta:potose, ‘Ho olokeyatela hamonoma.’ Au
selapita: iyewi hamone e seyawa ho olokeyatelawa eta: hapamakeye.”
19 Au selapita: Yesuyewi ima selese, “Sena kesale ikila weyemi sita-
lakamokiwa Kotema himu semetei esa: matanepela: masitalatakeye. Ikila
sopoke kiyewi nano hele matanepela: sitalapita:, Neyewi kiwamopela:
ikila sopoke kao hokolose tiya:sela: elaposapa? Newa kiwalapulu ikila
sopoke elapita: kemi kiyawa Newemi himu semetei esa: matanepela:
masitalatakeye. Newa ela weyemi sala amowa siliye mina.”
20 Au selapita: sala amowa Yesu elakemi siliyapola: minakeye. Siliye
inapitekiwa ho olokeyatela Yesuwa potapola:, sala amowa ho olokeyatela
ela:pe kipila ha:na:na: temekelawa ilima peleya: kolemi sano tiye toluye
tikeye. Sano tiye toliye tiyapita:, sala amowa kepeye hanose meakemi
supa:se hetetise sosolo telakeye.
21 Aputa: Yesuyewi sala inama selese, “O:suwemi ho olokeyatela sala
amo ho fiyanena?” Au selapita: sala inayewi selese, “Sala kiaiya kemi
epapulakeye.
22 Ikila muta ni sa:wa ho olokeyatela tei wa:lawemi toliyetisekeye.
Hawemiwala toliyetisekeye. Kumita: alusekeye. Alawamona Keyawa
ilima:na: telalaleke na:ko: hauwekilise Keyawa sesema.”

23 Au selapita: Yesuyewi selese, “Ko:lupita: ililapa e seleseye? Senayewi
Newemi himu semetei esa: elaleke, nano sopoke Neyewi tiyakamakiwa
ililakeye.”
24 Au selapita: sala inayewi ela:pe kipila unuwapo holose, ‘Neyewi Kema
himu semetei esa: matanekeye. Alawamona, ikila nokemi matana semetei
esa: matanesewa koloteakeye. Koloteake sosolo temita: Keyawa newa
sesema.”
25 Au selapita: Yesuyewi potakamake, sena kesale muta keken-
ema:na:pela: kipila inapita: pota:, ho olokeyatelama Eyewi selese, “Ho
olokeyatela kewa sala weyemiwa kena: seteyawala, solo tikili telawala,
kewa iya:pela: ha:na:pa:. Sala weyemiwa wa:ke ho fiyama:na:pela:
menewa inapa.”
26 Au selapita: ho olokeyatelayewi ta:tapola: unuwapo holose sala
amowa sosolo ha:na:na: temekelawa ilima apola:, sala amowa ho
olokeyatelayewi ho fiyanewa iya:pela: hanapita:, sala amowa kulu amuna
telakeye. Sala kulu amuna tepita: sena kesale sopoke potosekiwa selese,
“Kulakeye,” au seyakeye.
27 Alawamona Yesuyewi sala tiya:wemi tiyapola: teisa:tapita:, sala tesile
hapakeye.
28 Aputa:, Yesu koawemi musuluyetiye inapita:, E sena ilipe hanoseyewi
Ema ta:potose, “Niyewi ho olokeyatelawa iya:pela: hamone e seyawa eta:
ha:na:na:ma tepita:, ko:luse e sena?”
29 Aputa: Yesuyewi selese, “Ho olokeyatela hamonite timinisewa Kotema
kulukulusene semetei kakeye. Nano nowamoke hamonapita: mahana-
posakeye,” aluse Yesuyewi seyakeye.

Ikila Elipeiwemi Yesuyewi Selese, “Senayewi Newa Kumita: Sanaposak-eye,” Au Seyawa Wekeye

Ma:tiu 17:22-23; Luki 9:43-45

30 Peleya: amowa iyewi iya:pela:, Kalili peleya: emi hanapola:, peleya:
amowa sitiyetiye, iwa hapawa sena kesale sopoke ta:pa:pekitise, Yesu
o:sulu hapakeye.
31 E sena ilipe hanoseyewi matanemita:, se tiye miya:na:pela: o:sulu
hapakeye. Yesuyewi se tiye kinise, “Sena Sa:wa Nekeye. Newa sana
kumita: senayewi Newa ta: tiye kinaposakeye. Ta: tiye kinise Newa sukulu
tiye kumita: sanaposakeye. Newa sana kuluwa ikila usulupe tepela: mene
tesima:ma:keye.”
32 Alawamona sowa iwa eta: kolaiyamakeye. Eta: seli matanama
tutumanose ipilise sita:la: iyewi Yesuma selese, “Solo mouwa enana?”
aluse eta: seyamakeye.

Sena Putupela: Elakamoke Mouwa Wekeye

Ma:tiu 18:1-5; Luki 9:46-48

33 Yesuwala E sena ilipe hanosewana hanapola:, Kapaneame taunewemi
hanapola:, koawemi musuluyetiye Yesuyewi ima selese, “Kiwa isu sosolo
inise kiyewi kilipe sopolo nano ena kekelala?”
34 Alawamona iwa solama telakeye. Koiyawemiye, iwa isu sosolo
hanapola: sita:la: iyewi selese, “Niwa sena puwanowa ipa:?” aluse
seyanase ewalose iyewi Yesuma nano eta: seyamakeye.
35 Eta: seyamanase, Yesuyewi Ewa hela: sena ilipe hanosene kuku-
luipewa mina e seyakeye. Inapita: potapola: Eyewi selese, “Senayewi
Newa sena sosokeye, aluse kenawemi saliyapola:, wapilise matanese,
‘Newa putupela: epesena:pela: epelekeye,’ aluse kiyewi matanepa. Kiyewi

kilipe puwano sikape apola:pa:. Kiyewi sena sopowamopela: tima:na: tisene sena amuna hetetiya:pa:."
36 Au selapola: sala nowa Eyewi siliyapola: iwa minitapowemi epesa seyakeye. Enewemi ewa Yesuyewi tiya:yewi sala amowa tiyapola:, E sena kukuluipe sopoma selese,
37 "Sena nowamoke Nema himu hapa matanepela: Ne unuwa matanemita: sala kolotea amunawa nekanesene epapuluse, Newana nekanenakeye. Newa nekanese Newa semetei manekanekeye. Ni Ata Newa hamona e seyawala nekanenakeye," au seyakeye.

Sena Nowamoke Yesu Unuwemi Sepela: Koteyewi Nano Penaiya Tima:na: Tiwa Wekeye

Luki 9:49-50

38 Yoneyewi Yesuma selese, "Walosene sena, niyawa potakamake sena nowamoke Ke unuwa sepela:, sena nowa ho olokeyatela ho fiyanewa hamonapita: hapakeye. Hanapita: potapola: niyewi sena amawa selese, 'Kewa Yesuyewi sena ilipe hanosewanapulu eta: palemakeye. Eta: palemanase ho olokeyatela hamona e selapa.' "
39 Au selapita: Yesuyewi ima selese, "Kiyewi sena epamowa kalese selapa. Senayewi Kote nano penaiya tima:na: tima:na:pela: Ne unuwa sepela:, ewa ela:pe kipila Newamo wepi maselaposakeye.
40 Alanase senayewi ewa niwanapulu kisima tesaleko ewa nini manakeye.
41 Ne solo we heneye selakeye. Sena nowamoke selesaleke, 'Kewa Kelesowemi kulu hapa senakeye. Alake neyewi kewa hano maita: miya:na:keye.' Au seya sena amawa Koteyewi nano wa:la:ya hepe kinaposakeye," aluse Yesuyewi seyakeye.

Mane Olokeyatelawa Timinimita: Tinenisene Mouwa Wekeye

Ma:tiu 18:6-9; Luki 17:1-2

42 Yesuyewi E sena ilipe hanosema selese, "Sala ewa ene Newemi himu semetei esa: matanesene senayewi olokeyatela timinimita: sala ama tinenisaleke, tinenisene senawa Koteyewi sosolo falasipesakeye. Tinenisene senawa, e kemakuwemi etewa sosolo kakiyewi koma:pela: apola: hano tawala honosane hano maita: toliyetisaleke ililakeye. Falasima:na: epamowa koloteakeye. Koteyewi falasima:na:wa sosolo tepesakeye.
43 Aputa: ke tiya:yewi nano olokeyatela tiya:sela: elaleke, na tiye iya:ta:pa:. Tiya:le elipei elaleke tei eta: sekakolosema peleya: heo emi toliyetima:pekise, tiya:wa semetei noka na tiye iya:ta:pa:. Tiya:le nona:kalo semetei elaleke kamunuse tesewa ma:ta: tiye tise ela: ililakeye.
44 [Aputa: heo peleya: emi fetekene eta: kulusemakeye. Teiwala eta: sekakolosemakeye.]
45 Aputa: ke onatuyewi nano olokeyatela timiya:sela: elaleke, na tiye iya:ta:pa:. Onatu elipei elaleke heo peleya: emi toliyetima:pekise onatu noka na tiye iya:ta:pa:. Onatu nona:kalo semetei elaleke kamunuse tesewa ma:ta: tiye timinise ela: ililakeye.
46 [Aputa: heo peleya: emi fetekene eta: kulusemakeye. Teiwala eta: sekakolosemakeye.]
47 Apula: ke siyewi mane olokeyatelawa tisaleke, kine matanawa ikomonosekeye. Ikomoma:pekise, si noka tukutiye iya:ta:pa:. Si elipei elaleke heo peleya: emi toliyetima:pekise, si noka tukutiye iya:pela:

si nona:kalo semetei ela: Kote Piseikipela: pota:tesene emi palesaleke ililakeye.
48 Aputa: heo peleya: emi fetekene ela: eta: kulusemakeye. Teiwala eta: sekakolosemakeye.*
49 Alake soluyewi nano seila:tesene epapuluse, senayewi nano olokeyatela himu fa:nemi enewa tei kilipela: itapa tepela:, himuwa seila:tesekeye.
50 Apula: solu napokeye. Alawamona solu noiyawa itapa tesaleke, solu ko:lukamake noiyawa mene ketepesape? Alanase kiwa solu napolo amuna tepela: sena kesale sitala olosane emi tepa:. Kiwa kamako nowanapulu hopola tepa:. Sena kesale sopoma matanepela: o:sulu hopola sita:latipa:," aluse Yesuyewi seyakeye.

10

Senayewi Kesale Iya:tesewa Yesuyewi Seyawa Wekeye
Ma:tiu 19:1-12; Luki 16:18

1 Yesu Ewa Kalili peleya: amowa iya:pela:, Yutia peleya: hanapola:, hano Yotane satepela: nono fa:nemi emi enekeye. Enewemi sena kesale muta Yesu elakemi inapita: potapola:, Yesuyewi ima se tiye mikeye. Eyewi se tiye kinisene amunuse, iwa inapita: potapola:, Eyewi Ene amunuse se tiye mikeye.
2 Yesu enewemi Felesi sena noka inise, Yesu toma popa:na:pela: Eyewi hele selapele esa:, iyewi Ema selese, "Senayewi e kesale iya:pa:na:wa ililapa? Iya:pa:na: solo elewa hotoma:na: telalapa?"
3 Au selapita: Yesuyewi Ene selese, "Moseseyewi solo ele sepapo ena seya tuwapola?"
4 Apula: iyewi selese, "Puwano Moseseyewi selese, 'Kesale tili iya:pa:na:pelekiwa kesalema sawi momate tiye kina:pa:,' au seyakeye."
5 Au selapita: Yesuyewi selese, "Kili himuyewi tikapeye tinase Moseseyewi senama selese, 'Kesale iya:pa:na:wa ililakeye,' au seyakeye.
6 Alawamona puwano fa:nemi ma:ta: ti ikila emiwa, Koteyewi senawana, kesalewala, elipe timiyakeye.
7 Timinise Koteyewi selese, 'Senayewi ene e ama ene e ata iya:pela:, kesale tise ene kesalewalapulu semetei tepela:,
8 elipe toma semetei sitalakeye.' Aluse, elipe toma semetei sita:nenase elipei masitalakeye. Semeteikeye.
9 Alanase Koteyewi kesale sena elipe kekena:pewa, sena nowamoke takalekamakiwa eta: ilimanakeye." Aluse Yesuyewi Felesi senama seyakeye.
10 Selapola: itapa tepela: Yesu koane mene hanapola: enewemi, sena ilipe hanoseyewi Yesuma ta:potose, "Solo amowa mouwa enana?"
11 Au selapita: Yesuyewi ima selese, "Senayewi kesale tiwa ene e ko:lu mapolose, ewa iya: tese kesale nowa tisaleke, senayewi kesale nowa iwei tiyalakeye.
12 Apula: kesale sena hapawa e sena mapolose iya:pela:, sena nowa hanasaleko, kesale amoke sena nowa iwei tiyalakeye," aluse Yesuyewi seyakeye.

Sena Kesaleyewi Yesu Ela Sala Siliyapola: Minawa Wekeye
Ma:tiu 19:13-15; Luki 18:15-17

13 Sena kesaleyewi Yesu enewemi sala siliyapola: minakeye. Siliye minawa Yesu tiya:yewi kesalese seila:pita: siliye minakeye. Siliye mina

* **9:48** Aisaia 66:24

sena kesalema Yesuyewi E sena ilipe hanoseyewi himu konomonose ima selese, “Sala siliye inapa.”
14 Au selapita: Yesuyewi ta:tapola: konomonose selese, “Newa enewemi sala inisaleke ililakeye. Inapita: kapa. Sena kesale eta:wiye sala kolotea amunuse sita:newa, Kote Piseikipela: pota: elaka ili nekeye.
15 Neyewi kima heneye selakeye. Sena kesaleyewi sala kolotea mane Kote Piseikipela: pota: elaka amu timiya:sela: epapu matisaleko, sena kesale amowa emi mamusuluposakeye.
16 Aluse selese apola: sala amowa Yesuyewi talotiyapola:, ili tomawemi E tiya:yewi kesalese iwa seli sita:pesita:, napolo sita: tesewa ima mikeye.

“Nano Ketea Sosolo Tese Enene Senawa Kote Piseikipela: Enewemi Ha:na:na:wa Hokolosekeye,” Au Seyawa Wekeye

Ma:tiu 19:16-30; Luki 18:18-30

17 Makene ha:na:na: ikila emiwa, sena semetei nowa kipila inapola: Yesu minitapowemi kuniu kula:pela: hela: selese, “Walosene sena napolo, newa Kotewalapulu kokolo kao epesena:pela: neyewi nano ena timinima:na:napa?”
18 Au selapita: Yesuyewi selese, “Kewa Nema ko:lupita:, ‘Walosene sena napolo,’ e seleseye? Mouwa matanepa:. Kote semetei Ene Ewa napokeye. Sena nowa napowa maelakeye.
19 Kote solo elewa keyewi matana hanatakeye. Solo ele amowa wekeye. ‘Sena kumita: sanapa. Kesale iwei tiyapa. Nano ketea nowa atu tiyapa. Sena nokama mokopo tipa selapa. Nano wa:la:ya heka atu tiyapa. Ke atawala, ke amawana, seli matanepela: seila:ta:pa:.’ * Aluse, solo ele tuwapowa keyewi topukeye.”
20 Au selapita: senayewi selese, “Walosene sena, newa a sala enewemi ikila emiwa, solo ele amowa ta: tiyapola: kao enekeye.”
21 Apula: Yesuyewi Ewa potapola:, ema himu hapa matanese selese, “Keyewi nano semetei nowa eta: ilimakeye. Keyewi nano ketea sopoke wa:la:loma:na:pela: hamona. Hanapola: nano keteawa wa:la:lopela: apola:, moweni tiwa sena ketea itapa misitiya sita:nema kina:pa:. Kinapola: kopela: emiwa, keyawa nano himu hapa hepene falemi telakeye. Keye nano ketea kinapola: itapa tepela:, Newa kulu inise ina:pa:.”
22 Au selapita: sena amokiwa ta:tapola: e nano ketea sosonase, sena nokama miya:na:wa mapolose, e mitiwa epeyawa itapa tese Yesu iya:pela: hapakeye.
23 Hanapita: potapola:, Yesu mene notolo tese, E sena ilipe hanosema selese, “Nano ketea sosolo ela sena epamowa, Kote Piseikipela: elakemi mina:na:wa, hene heneye hokopesakeye.”
24 Au selapita: sena ilipe hanoseyewi ta:tapola: howa hanose sitalapita: potapola: Yesuyewi wa:ke selese, “Ni sa:le, kiwa Kote Piseikipela: pota: epesita: mina:na:wa hene heneye hokopesakeye.
25 Tapola tupulusene ono uwalokemi kopolo ka:mowa sosonase musuluyetiye hanakamakiwa tele tesekeye. Alusene amunuse nano ketea sosolo tisene senawa Kote Piseikipela: elakemi mina:na:wa hene heneye hokopesakeye.”
26 Au selapita: iyewi sosolo howa hanose tikili tese Ema selese, “Sena nano ketea sosolo telawa Kote Piseikipela: pota: epesita: Ehe, ema:na:wa hene heneye hokopesakeye, au selakeye. Alake sena falela kokolo kao tesewa eta: tiyaposape?”

---

* **10:19** Mene Sili Puka 20:12-16

27 Au selapita: Yesuyewi iwa potapola: selese, “Sena epamowa Kote Piseikipela: pota: epesita: senayewi ene kemi eta: timinima:na: tela-makeye. Alawamona, nano ketea sopoke timinima:na:wa Koteyewi Ene semetei matanepela: elakeye. Alake sena kesale amowa Koteyewi mene silima:na:wa Kote Ene semetei ilikeye.”
28 Au selapita: Pitayewi Ema selese, “Niyewi ketea amowa sopoke iya:pela: Kewa kulu minakeye.”
29 Aputa: Yesuyewi selese, “Neyewi heneye selakeye. Sena kesale sopoke semetei semetei esa: Newemi matanepela:, Neyewi timinisewa tima:na:pela:, Ne solo napowa se tiye miya:na:pela:, e koane iya:pela:, e ma:e iya:pela:, e ate iya:pela:, e ama iya:pela:, e ata iya:pela:, sala iya:pela:, peleya: iya:pela:, aluse nano ketea sopoke iya:pela: enene senayewi
30 peleya: weyemi nano ketea sosolo tiyaposakeye. Tima:na:wa wekeye. Koanewana, peleya:wala tiyaposakeye. Sena kesale noka kine ke ma:e, ke ate, ki ama, ke sa:le aluse sitalaposakeye. Apula: sena nokamoke kewa ikomoma:na:pela: elawamona, sikape kewa Kotewalapulu kokolo kao elaposakeye.
31 Alawamona yemiwa sena muta putupela: sita:newa sikape tepesakeye. Sena muta yemiwa sikape sita:newa puwano tepesakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Ikila Usulupe Yesuyewi Selese, “Senayewi Newa Kumita: Sanaposakeye,” Aluse Seyawa Wekeye

Ma:tiu 20:17-19; Luki 18:31-34

32 Yesu Yelusaleme sitiwemi putupela: fiyanapita:, E sena ilipe hanosene sikape hanosekiwa, matana sosolo matanepela: howa hapakeye. Apula: sena kesale sikape kulule hanose hanosekiwa sosolo matanepela: ipilise hapakeye. Hanapola: ikila emiwa sena kukuluipewa Yesuyewi siliyapola:, kolotea hanapola: sikape Yesu Ene Ewemi nano auma:na:wa ima seyakeye.
33 Yesuyewi selese, “Niwa Yelusaleme sitiwemi fiyanakeye. Yelusaleme sitiwemi sena nokamoke Sena Sa: Newa sihelepesakeye. Sihelelepita: pilisiti sena sosoyawala, Kote solo ele walosene senayawala, Newa kumita:, iwemi papema, au selaposakeye. Aluse Newa kumita: Yu senama telayewi Newa iwemi papema:na:pela: siliye hanaposakeye.
34 Siliye hanapita:, Yu senama telayewi Newa ikomonose itipilipesak-eye. Itipilise Nema kepesesa:, Ne tomawemi sanose, Newa sanose kuma:na:keye. Sana kulapola: ikila usulupewemi Koteyewi Newa mene teisa:taposakeye,” aluse Yesuyewi ima seyakeye.

Sepeti Sa:le Elipei Yesuyewi Tiya:le Ili Tapowala, Tiya:le Hukalo Tapowala Mita: Seyawa Wekeye

Ma:tiu 20: 20-28

35 Sepeti e sa:le Yemese Yone a:ko: Yesu enewemi inise Yesuma selese, “Walosene sena, na:tewi matanawa Keyawa aumita:keye.”
36 Au selapita: Yesuyewi a:ma selese, “Neyewi ka:ko:mopela: nano ena timinimita: ela:?”
37 Apula: a:tewi selese, “Kewa Piseikipela: ho:liya ela ikila emiwa, na:ko: nowa Ke tiya: ili tapowemi helema, apula: na:ko: nowa Ke tiya: hukalo tapowemi helema au semita: matanakeye.”
38 Au selapita: Yesuyewi selese, “Ka:tewi epe ta:potose amowa mouwa ka:tawa mamatane selakeye. Neyewi kapo hano nasene ka:tawala ma:na: telalapa? Apula: sena hano toliyetisene epapuluse Ne hilila amoke sosolo fopulaposakeye. Ne hilila amoke kataopelesene epapuluse ka:ko:la hilila

amoke fopuma:na:wa ililapa?” Aluse Yesu Ene ewamo ikomonose sana kuma:na:wa seyakeye.
39 Au selapita: a:tewi selese, “Henekeye, na:ko: ilima:na:keye.” Apula: Yesuyewi a:ma selese, “Ne kapo hano nasene semetei kemi ka:tawa heneye naposakeye. Newa hano toliyetiyapita:, semetei kemi ka:ko:la hano toliyetima:na:keye.
40 Alawamona Ne tiya: ili tapowemi helema:na:wana, tiya: hukalo tapowemi helema:na:wana, Neyewi helema elawa eta: sema:na:makeye. Nine Ni Atayewi Ene matanawamunuse sea sela:pe ta:peyakeye.”
41 Au selapita: sena ilipe hanosene taloipe sopoyawa ta:tapola:, Yemese Yone a:ma mapoyakeye.
42 Mapolopita: sena ilipe hanosene sopoma Yesuyewi mina e seyakeye. Mina selapita: potapola: Yesuyewi ima selese, “Yu senama telayewi iyewi ilipe sena piseikiyewi sena kesale sosoma tinenisekeye. Sena piseiki ewa ene sosolo tese enenase sena ama tinenise polusekeye.
43 Alusene amunuse kiwa aluse sitalatepa. Kiyewi ki kene sena nowamoke matanese, ‘Newa sena sosolo epesena: tekeye.’ Aluse matanese sena koloteayewi timinisene epapuluse, sena sopowamopela: seselese timinipa:.
44 Sena nowamoke matanese, ‘Newa sena putupela: epesena: tekeye.’ Aluse matanesene senayewi tima:na: tisene sena timinisene epapuluse, sena sopowamopela: tima:na: tisene sena amuna hetetiya:pa:.
45 Sena Sa: Newa peleya: weyemi minakeye. Tima:na: tisene senayewi timinisene epapuluse, senayewi Newamopela: aluse timinimita:, Newa eta: minamakeye. Senala: sopowamopela: tima:na: tisene senayewi timinisene epapuluse tima:na:pela: Newa minakeye. Sena kesale muta olokeyatelawamopela: iwa falasima:pekise Neyewi kakasilise mene wa:la:le tima:na:pela: kulapose minakeye,” aluse Yesuyewi seyakeye.

Sena Si Kola Yesuyewi Fala:pewa Wekeye
Ma:tiu 20:29-34; Luki 18:35-43

46 Yesuwala E sena ilipe hanosewana inapola:, Yeliko taune emi hapakeye. E sena ilipe hanosewana, sena kesale muta Yesuwalapulu ilipe hanapola: taune iya:pela: hanakamake, sena semetei nowa Timiasi e sa:le e unuwa Patamease, e si noka elipe kola, isu sosolo hema moweni mita: helapita: papokeye. Aluse hela: Patameaseyewi ta:takamake,
47 Nasalete sena Yesuwa inape e selapita: ta:tapola:, eyewi unuwapo holose, “Yesu, Tepiti sena maya, Newa hauwekilise sesema.”
48 Au selapita: sena kesale muta ema penanose selese, “Hopa. Sowa selapa.” Alawamona, Patameaseyewi wa:ke unuwapo sosolo holose, “Tepiti sena maya, Newa hauwekilise sesema.”
49 Apula: Yesuyewi ta:tapola: ewa minawa ene tepela: potapola: enekeye. Potapola: ela: Yesuyewi selese, “Sena amowa weyemi mina.” Au selapita: iyewi sena si kola ema selese, “Kewa weyemi ina:pa: e selakeye. Alake kewa tutumatepa. Kewa tesima.”
50 Au selapita: sena si kolayewi e sao kolu tiye sotukepila: kipila tesile, Yesu enewemi minakeye.
51 Inapita: Yesuyewi ema selese, “Kewa epelemita: Neyewi ko:lu meinapa?” Au selapita:, sena si kolayewi selese, “Walosene sena, Ne siyewi seli popa:na:keye. Siwa seila:ta:pa:.”
52 Au selapita: Yesuyewi selese, “Keyewi Nema himu semetei esa: matana hanosene amoke, ke si kolawa fala:takeye. Kewa ha:na:pa:.”

Au selakamake sena si kolawa fala:pela: ewa napolo papokeye. Napolo potapola: Yesuwalapulu isu sosolo kiwemi hapakeye.

11

Yesu Kopolo Toki Wapa:kemi Helepela: Yelusaleme Sitiwemi Hapawa Wekeye

Ma:tiu 21:1-9; Luki 19:28-40; Yone 12:12-19

1 Sena kesale muta Yesuwalapulu ilipe isu sosolo hapakeye. Hanapola: Yelusaleme sitiwa mapatopita: hetetikeye. Yelusaleme sitiwa mapatopita: tokomo Olofi elakeye. Tokomo Olofi mapatopita: Pefasi koawemiwana, Petani koawemiwana tili emi iwa hetetikeye. Hetetise Yesuyewi sena ilipe hanosene elipeima

2 selese, “Ka:ko: koamesa: asopa epemi hamona. Hanapola: potakamake koane hekemi kopolo toki sa:le koma:peya e fa:kemiwa sena nowa eta: helesema kakiyewi koma:peya elapita: potaposakeye. Potapola: kakili fake tiye Newamo ela siliyapola: ina:pa:.

3 Apula: sena nowamoke ka:mawa ta:potosaleke, ‘Ka:tewi ko:luma:na:pela: ela:?’ Au selapita: ka:tawa mene selese, ‘Piseikiyewi kopolo tokiwa siliyapola: ina:pa: e seyanase, na:tewi siliyapola: hanakeye. Eyewi kopolo tokiwalapulu nano timiyawa kotetipela:, siliyapola: mene hamone e selapita:, kopolo tokiwa siliyapola: mene inaposakeye,’ aluse sela:pa:.” Aluse, Yesuyewi seyakeye.

4 Au selapita: sena ilipe hanosene a:ko: hanapola: potakamake kopolo toki e sa:le isu tenamo mapatopita: peleya: pakia isu sosolo emi kakili koma:peyalapita:, Yesuye seyawamuna elapita: papokeye. Potapola: kopolo tokiwa a:tewi fake tikeye.

5 Fake tiyapola:, sena sita:neyewi selese, “Ko:lupita: kopolo toki e sa:wa fakeleseya:?”

6 Au selapita: a:tewi Yesuyewi seyawa ima seyakeye. Selapita: senayewi selese, “Henekeye, siliye hamone.”

7 Au selapita: a:tewi siliyapola: hanapola:, Yesu enewemi kopolo toki e sa:wa siliye minakeye. Siliye inapita: potosekiwa, iyewi saowa kopolo toki fa:kemi fepela: apola:, Yesu emi heyakeye.

8 Helepela: potapola:, sena kesale muta iyewi sopoke sao isu kiwemi emi felakeye. Apula: sena kesale nokamoke nano falo alekenawemi nasolo tiye, isu kiwemi emi felakeye.

9 Felawemi Yesu inapita: sena kesale noka puwano, iwa noka sikapetapo apola: epapuluse minakeye. Inisekiwa iyewi sopoke holose inise,

“Hosana.
Niyewi Kewa siliyakeye. Kewa minawa sena Sosokeye.
Piseiki Koteyewi Kewa hamone Eyewi Kewa napola:pekeye.*
10 Nini tilila kouwa mei Tepitiyewi piseikipela: pota: enene epapuluse,
Keyewi piseikipela: pota: elaposakeye. Piseikipela: pota: epese-
newa Koteyewi napola:takeye.
Alake Kote hepene falemi enewa niyewi wapiyakeye. Hosana.”

11 Aluse iyewi holose hanapola: Yesu Yelusaleme sitiwemi hanapola: hetetise, Kote koawa potapose hapakeye. Hanapola: nano ketea sopoke seli pote hanosekeye. Alawamona, opo sinapita: Yesuyewi Kote koawa

* **11:9** Kisala Puka 118:26

iya:pela: sena ilipe hanosene kukuluipewalapulu Petani koamesa: hapakeye.

"I Kalu Fo Wa:ke Mahelepesakeye," Au Seyawa Wekeye
Ma:tiu 21:18-19

12 Yopolotela semetei eniyapola: kiapo ikiwatapita:, Petani koamesa: iya:pela: hanapola: Yesu menipita:
13 potakamake kolotea pama i kalu hene falo sopolo elapita: papokeye. Potapola: i kalu mouwemi hanapola: i fo supa:na:pela: potakamake, i kalu fowa eta: heyama falo sopolo elapita: papokeye. Koiyawemiye, kalu fo helesene opomakeye.
14 Potapola: Yesuyewi i kaloma selese, "Me wa:ke ke fo mahelepesakeye. Sikape senayewi fo maita: inisekiwa, ke fowa eta: ma:na:makeye," aluse seyakeye. Aluse seyawa E sena ilipe hanoseyewi topukeye.

Kote Koawemi Senayewi Nano Ketea Wa:la:ya:sela: Sita:newa Yesuyewi Hamona E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 21:12-13; Luki 19:45-47; Yone 2:13-22

15 Yesu E sena ilipe hanosewanapulu Yelusaleme sitiwemi hanapola: hetetise, Kote koane pakia Yesu musuluyetiye hanapola:, Yesuyewi potakamake, sena kesale nokamoke nano ketea wa:la:ya:sela: sitalapita: potapola:, alutale tiye hamona seyakeye. Sena kesale nokamoke moweni peleya: kalikalila senisila:sela: sitalapita:, tepolowa notoloyetikeye. Sena kesale nokamoke a:nema: tumu amuna wa:la:lopita:, ili sea sita:newana notoloyetikeye.
16 Notoloyetiye Yesuyewi ima selese, "Kote koawemi nano ketea tiye inapita: wa:la:lomita: hanapita: aupa.
17 Apula: Kote pukawemi puwano sepatosene sena Aisaiayewi momateyawa wekeye. Koteyewi selese, 'Sena kesale peleya: sopowemi sita:neyawa selese, "Niyewi Kotema sema:na:pela:, Kote koane inise kulukuluma:na:keye," au selesekeye.' Au selesene kamona Kote koane we kiyewi atu tisene sena koane amuna hetetikeye."
18 Au selapita: pilisiti sena sosoyawala, Kote solo elewa walosene senayawala, iyawa Yesu sowa ta:tapola: Yesu kumita: sanapose matanakeye. Yesu solo se tiye miwa sena sopoke ta:tapola:, "Napolapo," apula: potapola:, pilisiti sena sosoyewi katolose sita:la:, Yesu sama:na:pela: elawamona iwa ipilise eta: salimakeye.
19 Ka:lo nukulupita: Yesuwala, E sena ilipe hanosewana, Yelusaleme sitiwa iya:pela: hapakeye.

Himu Semetei Matanepela: Kulukulusewa Yesuyewi Seyawa Wekeye
Ma:tiu 21:20-22

20 Kiapowemi iwa mene hanapola: potakamake i kalu puwano papowa falo olotilapita: papokeye.
21 Potapola: Pitayewi Yesu seyawa matanepela:, Yesuma selese, "Walosene sena, pota:pa:. Keyawa puwano selese i kaluwa wa:ke senayewi fowa manaposakeye, e seyawa olotilakeye. Keyawa pota:pa:."
22 Au selapita: Yesuyewi selese, "Kotema himu semetei esa: matanepa:.
23 Neyewi kima solo we heneye selakeye. Kiyewi sena kesale nowamoke selesaleke, 'Tokomo kewa kikili tiye hano tawala mutula hamone.' Aluse himu elipei eta: matanamake heneye himu semetei matanepela:, auma e selesaleko aupesakeye. Aluse matanepela: elaleke Koteyewi aluse timinipesakeye.

24 Alanase kiyewi kulukulusene ikila emiwa, Kotema nano ketea ta:tese
heneye Koteyewi alalakeye, aluse matanese kulukulupita:, keteawa heneye
aupesakeye.
25 Kulukulusene ikila emiwa, keyawa sena nowama kema mapolose
enewa kepoliyetiya:pa:. Ke olokeyatelawa Koteyewi itapa temita: keyewi
sena nowama mapolosewana itapa teme. Aluse kulukulusaleke Koteyewi
ke olokeyatelawa iya:taposakeye," aluse Yesuyewi seyakeye.
26 [Aputa: Yesu solo nowa selese, "Keyawa mapolosewa make-
poliyetisaleke, ke olokeyatelawala ki Ata hepene falemi elakamoke
maiya:taposakeye," au seyakeye.]

"Yesuyewi Epe Timiniseya Eta:wi Apoyala?" Au Seyawa Wekeye

Ma:tiu 21:23-27; Luki 20:1-8

27 Yelusaleme sitiwemi Yesu E sena ilipe hanosewanapulu wa:ke mene
hanapola:, Yesu Kote koane pakiawemi enewemi pilisiti sena sosowala,
Kote solo ele walosene senayawana, Yu sena tililawala, iwa sopoke inapola:
28 Yesuma selese, "Keyawa epe timiniseya eta:wi apoyala? Keyawa aluse
timinimita: eta:wi Kema aluse timinipa:, e seyala?"
29 Au selapita: Yesuyewi ima selese, "Neyewi kima nano semetei nowa
meapo ta:potakeye. Ta:potakamake kiyawa Nema solo mene inapita:,
ta:tapola: Nema timinipe seyawa Neyewi kima sema:na:keye.
30 Yoneyewi sena kesale hano tolusulawa Koteyewi e seyala? Senaye
seyala? Eta:wi seyala? Kiyewi Nema sema."
31 Aputa: i kene sopolo kekelese selese, "Niyewi Yesuma ena sema:na:ne?
Niyewi selese, 'Koteyewi au seyakeye,' aluse selesaleke, Yesuyewi nima
selese, 'Ko:lupita: Yoneyewi solo amowa ta:te iya:peyala?' au selaposakeye.
32 Alawamona niyawa selese, 'Senayewi au seyakeye,' aluse selesaleke,
sena kesale sopoke nima mapolose konomopesakeye. Koiyawemiye, sena
kesale sopoke matanese, 'Yone ewa heneye sepatosene senakeye. Ewa
heneye Kote solo se tiye kinisene senakeye.' " Aluse iyewi matananase ima
ipikeye.
33 Alake ilipe kekelese Yesuma selese, "Yoneyewi sena kesale hano
tolusulawa eta:wi eta: elamita:keye. Niwa tikili tekeye." Au selapita:
Yesuyewi selese, "Kiyewi Nema solo mene eta: seyamanase, Nema
timinipa: e seya mouwa kima maselaposakeye," aluse Yesuyewi ima
seyakeye.

12

Kote E Sa:wa Senayewi Ikomopesakeye Aluse Yesuyewi Ene Ewamo Pale Seyawa Wekeye

Ma:tiu 21:33-46; Luki 20:9-19

1 Aputa:, Yesuyewi ma:ta: tima:na: pale selese, "Alekena inayewi
mei kalepe alekena amowa kepela: apola:, sikape solakeye. Solawala
fo tikipaselesa: waine hano hamonite, etewa kalotese pokose amuna
timiyakeye. Timinise senayewi alekena amowa seli pota: epesita:, ituwe
koane tikeye. Tipela: apola:, alekena amowa sena nokamoke alekena
potapola: sita:pesita: sena noka ta:pele tiyapola: apolo wayakeye. Ta:pele
tiyapola: itapa tepela:, alekena inayewi senawana, e alekena amowana
iya:pela:, peleya: nowemi makene hapakeye.
2 Hanapita: mei kalepe fowa kene ina ikila emiwa, alekena pota: sita:ne
senayewi mei kalepe fowa supukeye. Su tiyapola: takalese alekena inayewi
seyawa ta:tapola: iliye tima:na:pela: elawamona, iyewi tikapeye tipela:

matanepela:, alekena inamawa eta: tuwapomakeye. Apula: alekena inayewi e tima:na: tisene senama selese, ‘Mei kalepe fowa newamopela: tuwapowa keye tima:na:pela: hamone,’ au seyakeye. Aputa: tima:na: tisene senayewi tima:na:pela: hapakeye.
3 Ewa hanapola: alekenawemi inapitekiwa, alekena pota: sita:ne senayewi ewa sanapola:, mei kalepe fowala eta: mima mokopo hamona seyakeye.
4 Apula: wa:ke mei kalepe fo tima:na:pela: alekena inayewi tima:na: tisene sena nowa hamona seyakeye. Hamona seyawa alekenawemi inapitekiwa, alekena pota: sita:ne senayewi ewa piseiwemi sanapola: ewa ikomonose itipiyakeye.
5 Sanose ikomonose itipiyawa potapola: alekena inayewi tima:na: tisene sena nowama mei kalepe fo tima:na:pela: hamona seyakeye. Hamona seyawa alekenawemi inapitekiwa, alekena pota: sita:ne senayewi ewa sana kulukeye. Tima:na: tisene sena nokamokiwala kamunakeye. Tima:na: tisene sena noka sanapola:, apula: tima:na: tisene sena noka heneye sana kulukeye.
6 Apula: alekena inayewi matanese, ‘Sena semetei nowa elakeye. Ewa Ni Sa:keye. Ewa Neyewi sosolo himu hapawa matanese elakeye. Ewa Ni Sa:nase iyewi maikomopesakeye.’ Aluse matanepela: E Sa:ma selese, ‘Mei kalepe fo tima:na:pela: hamona,’ apula: E Sa:le amowa Ewa hapakeye.
7 Hanapola: alekenawemi inapitekiwa, alekena pota: sita:ne senayewi selese, ‘Alekena ina sa:wa inatakeye. Alanase sikape E inawa kuluwemi onatu wapa:kemi Ewa ela:, alekena we Eyewi pota: epesena: telalakeye. Auma:pekise Ewa sama:na:keye. Sana kulapita: alekena we niyewi ninipe tima:na:keye. Alake niyewi niwa ina tepela: pota: sita:pesena:keye.’
8 Au seya sala amowa iyewi sukulu tiye sana kulapita:, alekena solawa papaseye tiye hema tapowemi toliyetikeye.
9 Alake sikape alekena inawa inisekiwa alekena pota: sita:ne senawa ko:lupesape? Ewa inapola: eyewi alekena pota: sita:ne senawa sana kulaposakeye. Sana kulapita: sena nokamoke alekena amowa seli pota: sita:pesita: ta:pelepesakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.
10 Aputa: Yesuyewi sena kesale sopoma selese, “Kote pukawemi solo weyamowa momateyawa kiyawa eta: akeyamana? Kote pukawemi momateyawa wekeye.

‘Koane tisene senayewi i isu sotukepiyawa
wa:ke tiyapola: inapola: koane honosane kelalakeye.
11 Kela epa Koteyewi Ene aluse timiyanakeye.
Aluse timiyalapita: niyewi potapola: selese, “Epamowa seli napolapo,”
alusekeye.’*

Aluse, momateyalakeye.”
12 Aluse Yesuyewi selapitekiwa, pilisiti sena sosowala, Kote solo ele walosene senayawana, Yu sena tililawala, iwa sopoke ta:tapola: matanese, “Yesuye niwamo kotopela: apola: pale seleselakeye.” Aluse matanepela:, Yesu tipolo selawapote supa:na:pela: elawamona, sena kesale iyewi sopoke ima konomoma:pekitise, Yesuwa iya:pela: iwa hapakeye.

Takese Moweni Miya:na:wa Yesuyewi Seyawa Wekeye
Ma:tiu 22:15-22; Luki 20:20-26

* **12:11** Kisala Puka 118:22-23

13 Felesi senayawala, Helote kulu hapa senayawala, Yesu elakemi sena
noka hamona seyakeye. Yesuyewi hele selapele esa:, hopolose meapo
ta:tapose hamona seyakeye.
14 Hamonapita: iwa hanapola:, Yesu elakemi inapola: selese, “Walosene
sena, Ke sowa hene heneye selakeye. Aluse niyewi matanekeye. Aputa:
senayewi Kewa ikomoma:na:wa kine kewa eta: matanamake Keyawa
heneye selesekeye. Sena sosowa epelemita: Keyewi se tiye kinise eta:
selesemakeye. Koteyewi alusewa Keyewi heneye se tiye kinatakeye. Alake
Kema niyewi meapo ta:takeye. Niyewi Yu senayewi Lome sena Sisa
piseikima takese moweni kinapitekiwa ililapa? Kinakamake Kote solo
elewa hotoma:na: telalapa? Ko:luma:na:napa?
15 Niyewi takese moweni tuwataposapele? O iya:pa:na:napa?”
Alawamona ili himu elipei matanepela: sita:la:, ili sowa pateya seyawa
Yesuyewi Ene potapola: ima selese, “Neyewi hele selesaleke Neyewi Ne
solo kemi ka:yewi a:pele sanosene aluse, Newa Nine samita: kiyewi aluse
selakeye. Neyewi hele selesaleke kiyewi Newa tipolo selawapa:na:pela:
selakeye. Alake moweni usu amo Neyewi potapose tiye mina.”
16 Au selapita: iyewi moweni usu tiyapola: minakeye. Tiye inapita:
Yesuyewi potapola: ima selese, “Sena ipi mitiwa moweni ukemi elatapa?
Ipi unuwa momateyalapa?” Au selapita: iyewi selese, “Lome sena piseiki
Sisa mitilakeye. E unuwa momateyalakeye.”
17 Au selapita: Yesuyewi selese, “Lome sena piseikiyewi newa Ene Ema
kina:pa:. Kotenewa Kote Ene Ema kina:pa:.” Apula: iyewi ta:tapola: howa
hanose sosolo kete matanakeye.

Sena Kesale Kuluwa Mene Tesima:na:wa Yesuyewi Seyawa Wekeye
Ma:tiu 22:23-33; Luki 20:27-40

18 Satusi sena Yesu enewemi inapola: iyewi matanese, sena kesale
kuluwa mene eta: tesilisemakeye. Aluse matanepela: iyewi Yesuma selese,
19 “Walosene sena, Moseseyewi solo momateyawa wekeye. ‘Sena
nowamoke ene e ma:yewi sala eta: kesilamake kulapita: potapola:, ene
e ma:yewi kesale sopa:lawa tisekeye. Sena kulu amowa e sa:le maya
tekamunuse manomita: kesale sopa:lawa ene e ma:yewi tisekeye.’ Aluse
Moseseyewi solo momateyawa niyewi akeyakeye.
20 Sena tomoipewa sita:newa ilipe e ma:e semeteikeye. E ma: ola:tewi
kesale tiwa sala eta: kesilamake kulapita:,
21 e ma:e kulu fo:su amoke kesale sopa:lawa tikeye. Ewala sala eta:
kesilamake ewa kulukeye. Kulapita: e fo:su kemi kesale sopa:lawa tikeye.
Tiwamona ewalapulu sala eta: kesilamake kulapita:,
22 ala hanapola:, e ma:e tomoipeyewi kesale sopa:la semetei kamo
tiye ha:na: hanapola:, sala eta: kesilamakeye. Sikape kesale initelawa
elapepela: sikape ewala kulukeye.
23 Kulu mene tesila ikila emiwa, kesale amowa a:me ekele tepesape?
Kesale amowa sena tomoipeyewi tikeye.”
24 Au selapita: Yesuyewi selese, “Kote solo pukawemi Moseseyewi
momateyalakeye. Momateyawala, Kote E penaiyawana, kiyewi tikili tese
hele matana hanatakeye.
25 Sena kesale kulu mene tesilapita: hepene sena epesita:ya epapuluse
sitalaposakeye. Aluse sitala ikila emiwa sena kulu mene tesiyawa kesale
kulu teisa:pewa eta: tisemakeye.
26 Aputa: sena kesale kuluwa mene teisa:pa:na: amowa mouwa
Moseseyewi momateyawa wekeye. I tepeteni honosane emi tei wa:la enene

ikila emiwa, Koteyewi Mosesema selese, ‘Epalahame Kotewa Nekeye. Aisa:ke Kotewala Nekeye. Yakope Kotewala Nekeye.’ † Au selapita: Moseseyewi momateyawa kiyewi akelese mouwa kiwa mamatane selakeye.
27 Momateya amo mouwa wekeye. Kote Ene Ewa sena falela apota: a sitalakamo Kotekeye. Ewa sena kulu tana Kotemakeye. Kiyewi puwano seyawane hele seleselakeye,” aluse Yesuyewi seyakeye.

Kote Sowa Puwanowa Wekeye
Ma:tiu 22:34-40; Luki 10:25-28

28 Kote sowa walosene sena semetei nowa inapola: potakamake, Satusi senayewi Yesuma kekela:sela: seya ikila emiwa, ili solo amowa Yesuyewi solo napowa ima mene se tiye kinapita: potapola:, sena mina amoke Yesuma selese, “Kote solo ele nowa nokaiyamo puwanowa?”
29 Au selapita: Yesuyewi selese, Kote puka momateyawa wekeye. ‘Isolaiya sena kesale kiyawa ta:ta:pa:. Nini Piseiki Kote Ene semetei Piseikipela: elakeye.
30 Alake kiyewi Piseiki Kotema himu hapa matanepa:. Kili himu sopoyawa Ema himu hapa matanepa:. Kili ho sopoyawana Ema himu hapa matanepa:. Kili matana sopoyawana Ema himu hapa matanepa:. Kili penaiya sopoyawana Ema kulupela: apola:pa:.’ ‡
31 Apula: Kote solo nowa wekeye. ‘Keyawa kine kewamo himu hapa matana hanosene amunuse, sena nowana aluse himu hapa matanepa:.’ § Aluse, solo elewa elipei amowa heneye itapa tesekeye. Solo nowa puwanomakeye,” au seyakeye.
32 Au selapita: Kote sowa walosene senayewi selese, “Walosene sena, Keyawa epe selese amowa henenapo. Kote Ene Ewamo semeteikeye. Piseiki Kote nowa maelakeye.
33 Ke himu sopolo Ema himu hapa matanayawana, ke matana sopolo Ema himu hapa matanayawana, ke penaiya sopolo Ema himu hapa matanayawana, kine kewamo himu hapa matana hanosene aluse, keye sena nowa aluse himu hapa matanepa:. Au selaka henenapo. Koteyewi epelemita: solo ele elipei amowa kulu hanose timinisewa heneye itapa tesekeye. Kotema nano sopoke sano tiye kilipela: kinaka sikapekeye.”
34 Au selapita: eyewi seli matanepela: seyawamunuse, Yesuyewi ema selese, “Kewa Kote Piseikipela: pota: epesene pa elakeye,” au seyakeye. Au selapita: iyewi Yesuma nano ta:popa:na:pela: elawamona, iyewi solo amowa sano tiye toluyetiyapita:, wa:ke nano nowa meapo eta: topumakeye.

“Kelesoyewi Mouwa Kiyawa Ko:lu Matanepa?”
Ma:tiu 22:41-46; Luki 20:41-44

35 Senayewi matanemita: Kote koane pakia hema nokemi Yesuyewi selese, “Kote solo elewa walosene senayewi selese, ‘Kelesowa Tepiti sena i maya mina amo senanakeye,’ au selesapekeye. Au selaka ko:lupita: ela:?
36 Puwano fa:nemi Ho Napoyewi Tepitima matanepitekiwa Tepitiyewi selese,

‘Ne Piseikima Piseiki Kote selese,
“Kewa ne tiya:le ili tapowemi helema.
Helapita: ke kisiwa Neyewi sano tiye ke hanewemi apoma:na:keye.” ’ *

† **12:26** Mene Sili Puka 3:6 ‡ **12:30** Ele 6:4-5 § **12:31** Lefitikase 19:18 * **12:36** Kisala Puka 110:1

Aluse, Kote seyawa Tepitiyewi momateyalakeye.
37 Alake Tepitiyewi Kelesoma selese, ‘Kewa ne Piseikikeye,’ au seyawa
ko:lupita: e seyala? Aputa: tilila kouwayewi E sala maya hapama
‘Piseikikeye,’ elawa eta: selesemakeye. Alake Tepitiyewi Kelesowemi
‘Piseikikeye’ au seyanase, Tepiti seta: kesilama Kelesowa puwano fa:nemi
kao enekeye. Alawamona kiyewi selese, ‘Tepiti maya mina emi Keleso
hetetiyaposakeye,’ au selakeye. Au selaka ko:lupita: ela:?” Aluse Kote sowa
walosene senayewi solo amowa Yesuyewi sano tiye toliyetise selapita:, sena
kesale sopoke ta:tapola: heneye epeyakeye.

“Kote Solo Ele Walosene Senayawa Timinisene Epapuluse, Kiyawala Aluse Timinipa,” Aluse Yesuyewi Seyawa Wekeye

Ma:tiu 23:1-36; Luki 11:37-54; Luki 20: 45-47

38 Yesuyewi solo se tiye mini ikila emiwa se tiye miwa wekeye. Eyewi
selese, “Kote solo ele walosene senayewi timinisene amunuse, kiyawala
aluse timinipa. Iyewi sao senatolo kapela: hanapola: sena kesale
kekenepela: sita:ne iwa hanose, senayewi ili tiya:wa hapolose iwa me solo
se selese, ‘Walosene sena sosolo,’ au semita: sosolo epelesekeye.
39 Apula: Yu senayewi kekenesene koane hanapola:, sena kesale
sopoke kekenepela: ka:la:lopela:la:, iwa minitapowemi sea ka:la:loma:na:
epelesekeye. Tikinisene ikila emiwa senayewi iwa me solo se, sena piseiki
ununa sosowa sea emi ka:la:loma:na:pela: epelesekeye.
40 Apula: kesale sopa:la moweniwana, nano keteawala, ima mita:
kesale sopa:lawa ipa:tesekeye. Iyewi atu tima:na:pela: aluse ipa:tesekeye.
Ipa:pela: kemi senayewi iwa napolapo, au semita: iyewi kulukulula:sela:
sita:la:, solo senato solo senatoye hanose kulukulusekeye. Alanase iwa
sopoke falasima:na:wa heneye sosolo tepesakeye.” Aluse Kote solo elewa
walosene senayewi alusewa Yesuyewi seyakeye.

Kesale Sopa:la Kotema Ketea Miwa Wekeye

Luki 21:1-4

41 Kote koane pokose moweni tuwaponase, nono fa:nemi Yesu hela:
potakamake, sena kesaleyewi moweni tiyapola: inapola: Kotema
miya:na:pela: pokose telakeye. Nano keteawa sosolo enewa sena kesale
iyewi sopoke moweni sosolo selawapokeye.
42 Alawamona kesale sopa:lawa nano ketea misitiya enenase eyewi
moweni usu kulu elipei selawapokeye.
43 Moweni usu kulu elipei selawatapita: potapola:, Yesuyewi E sena ilipe
hanosewa mina e seyakeye. Inapita: potapola: Yesuyewi ima selese, “Sena
kesale iyewi sopoke moweni selawapowa, kesale sopa:la moweni selawapo
amoke helete tiye hapakeye.
44 Iyewi moweni kinapola: itapa tepela: moweni noka kemi elakeye.
Alawamona kesale sopa:lawa eyewi nano ketea misitiya enenase moweni
kolotea enewa sopoke tiyapola: ine mikeye. Moweni nowa e koane
maelakeye.” Aluse Yesuyewi E sena ilipe hanosema seyakeye.

13

“Kote Koane Etewaye Tiwa Ekeye Tiyaposakeye.” Aluse Yesuyewi Seyawa Wekeye

Ma:tiu 24:1-2

1 Kote koawa Yesuyewi iya:pela: hanose ikila emiwa, E sena ilipe
hanosene semeteiyewi ema selese, “Walosene sena, Kote koawa pota:pa:.

Etewa koane tiwa hene heneye sosolapo. Alake koawa hene heneye napokeye.”

2 Au selapita: Yesuyewi ema selese, “Kote koane na:tewi epe potoseya, etewa kalopo hanapola:, koane tiwa sikape ekeye tiye semetei semetei esa: sitalaposakeye,” au seyakeye.

Nano Ketea Hilila Kalikalila Hetetima:na:wa Yesuyewi Seyawa Wekeye
Ma:tiu 10:17-22; Ma:tiu 24:3-14; Luki 21:7-19

3 Yesu tokomo Olifiwemi hanapola: tokomo akola naiya emi potakamake, Kote koane elapita: pota: hela:, Pitawala, Yemesewala, Yonewana, A:nituluwala inapola:, ilipe semetei sita:la: Yesuma iyewi ta:potose,

4 “Keyawa epe seleseya asu hetetiyaposape? Koteyewi Ene nano sopoke auma:na:wa ikila asu hetetiyaposape? Niyewi matanemita: nano enayewi nima walopesape?”

5 Au selapita: Yesuyewi selese, “Pota:pa:. Sikape nano auma:na:wa wekeye. Sena nokamoke kima mokopo selesaleke iyawa solo amowa ta: tima:pekise seli pota:pa:.

6 Sena muta inaposakeye. Inapola: iyewi mokopo selese, ‘Newa Kelesokeye. Piseiki Soswa Nekeye.’ Aluse iyewi Ne unuwa sepela: mokopo sela, solo amowa sena kesale mutayewi ta: tiyaposakeye. Alake kiyewi seli pota:pa:.

7 Apula: senayewi koamesa: nowanapulu tetape esaleke, kiyewi ta:taposakeye. Koamesa: pawemiwala, koamesa: pamawemiwana tetakeye esaleke, aluse solo pepile hapa selesalekala kiyawa ta:taposakeye. Ta:tapola: himunama tepa. Senayewi tepa:na:wa puwano hetetiyaposakeye. Alawamona, Koteyewi nano sopoke auma:na:wa sema hetetiyaposakeye. Alawamona, ka ikilawa asepakeye.

8 Sena peleya: nowamo sena peleya: nowanapulu tetesaleke, kamani nowamoke kamani nowanapulu tetesaleke, aupesakeye. Peleya: kalikalila henene sosolo inaposakeye. Apula: peleya: kalikalila nano ma:na: itapa tepela: sena kesale sosolo menipesakeye. Kesale ene sala kesima:na: tekemiwa sosolo temekelese fa:sewala, himuwana, sosolo olosekeye. Olosene ma:ta: tisene epapuluse henene sosolo kemiwala, nano ma:na: itapa tepitekiwala, kisi tetakemiwana, epapuluse sena kesalema nano hililawa ma:ta: tiyaposakeye.

9 Ikila emiwa kiwa sutesima:pekitise pota:pa:. Kiwa sena nokamoke sukulu tiye kotosene senayewi kiwa kotose, apula: Yu senayewi kekenesene koawemi sena nokamoke kiwa mei kiyewi sanaposakeye. Alake kiyawa Newa kulu hapanase, kiwa kamani senawala, sena piseikiwala, kiwa kotomita: sena nokamoke kiwa supa:na:pela: hamonapesakeye. Sukulu tiyapola: kotoma:na: ikila emiwa, kiyawa ima Newamo solo se selaposakeye.

10 Itapa tema:na: ikilawa seta: hetetima ela: Newa matanemita:, solo napowa peleya: sopolo sena kesale sopoma Newamo kulu hanosene sena kesaleyewi se tiye kinaposakeye.

11 Apula: kiwa sukulu tiye kotoma:na: ikila emiwa, kiyewi sema:na:wa tutumatepa. Kotoma:na: ikila kemi sema:na:wa kiwa himu fa:nemi Kote matanawa, kiyewi selaposakeye. Kiyewi kili matanawa maselaposakeye. Ho Napoyewi matanawa kiyewi selaposakeye.

12 Apula: senayewi ene e ma:ewa, sena nowamoke sanose kumita: ta: tiye kinaposakeye. Apula: inayewi ene e sa:wa sena nowamoke sanose

kumita: ta: tiye kinaposakeye. Apula: salayewi ene e atawa e amawa a:ko: sena nowamoke sanose kumita: ta: tiye kinaposakeye.
13 Alake kiwa Newa kulu hapanase kiwa sena kesale sopoke mapolopesakeye. Alawamona, kiwa Koteyewi mene silimita: kiwa Kotewemi kulu hapawa eta: iya:peyamake, kao matanese sita:la:, tiye hanose pulaye tiye iya:ta:pa:," aluse Yesuyewi seyakeye.

Nano Ketea Heneye Olokeyatela Hetetima:na:wa Wekeye
Ma:tiu 24:15-28; Luki 21:20-24

14 Yesuyewi ima selese, "Kiyewi potakamake Kotewa kolotea meapoma:na:pela:, Kote koawemi nano ketea heneye olokeyatela tuwatapita:, kiyawa nano amowa potapola: seli matanepa:. Amowa kiyawa Yutia peleya: sita:newa nesile tokowemi ha:na:pa:.
15 Apula: kiwa sena noka koane tomo sita:newa kiwa koane suwemi nano ketea tima:na:pela: hanapa.
16 Apula: kiwa sena noka alekena honosane sita:newa, kili koane sao tima:na:pela: hanapa.
17 Ikila emiwa kesale alelawala, sala kiaiya e amawana, nesile hanakamakiwa hokopesakeye.
18 Nesile fiyama:na: ikila emiwa hano sinisene inakemiwa nesile hanakamakiwa heneye hokopesakeye. Hawa sosolo sinisene ikila emiwa, neiye mene ha:na:pekitise kulukulupa:.
19 Nesile hanapola: sitala ikila emiwa, nano hilila hetetima:na:wa sosolo tepesakeye. Koteyewi peleya: sosolo we ma:ta: ti ikila emiwana, napu yemiwana, nano hilila hetetima:na: amowa puwano eta: alamakeye. Nano hilila hetetima:na:wa kotetipela: sikape aluse hilila mahetetiyaposakeye.
20 Nano hilila hetetima:na: ina ikila emiwa, ikomonose sita: tesene e seyakiwa sena kesale sopoke kupula: itapa tepesakeye. Alawamona, kuluse itapa tema:pekise Koteyewi ta:peya sena kesale amowa matanese ikomoma:na: ikila heka na tiye heka kasa tepesakeye.
21 Aputa: sena nowamoke kima selese, 'Kiwa sopoke weyemi pota:pa:. Sena amowa Ewa Kelesokeye.' Apula:, 'Kiwa sopoke fatemi pota:pa:. Sena amowa Ewa Piseiki Sosokeye.' aluse iyewi selesaleke, solo amowa kiyawa ta:tapa.
22 Alake sena noka, mokopo Keleso amuna tese inaposakeye. Aputa: sena noka, mokopo se tiye kinisene sepatosene sena amuna tese inaposakeye. Inisekiwa sena kesale sopoke ima kulu hanapita:, iyewi nano penanose tisene sosolo nowa timinipesakeye. Timinisewa Kote penaiyawa ima mikeye, aluse sena kesale sopoke howa hanose ima matanemita: timinipesakeye. Koteyewi ta:peya sena kesale iyewi nano alusewa, noka toma potapose sukulu tiye timinipesakeye. Iyewi matanese, 'Ne sowa ta:tapola:wala, mata:tesewala, ima ta:pele tiyapola: selaposakeye,' aluse iyewi matanepesakeye.
23 Alake nano amowa seta: hetetima ela:, nano auma:na:wa Neyewi kima selakeye. Seli pota:pa:. Neye sela we kiyawa heneye ta: tiya:pa:," aluse Yesuyewi sena ilipe hanosema seyakeye.

Yesu Mene Mina:na:wa Wekeye
Ma:tiu 24:29-31; Luki 21:25-28

24 Yesuyewi selese, "Ikomoma:na: ikila amowa itapa tepela: amo fo:su, 'Ikila opowala nukulapo kuneiwana maho:lilipesakeye.*

---

* **13:24** Aisaia 13:10

25 Meiyetolu hepene falemi tese sululuwalupesakeye. Apula: hepene
falemi nano sosolo sitalaka ilelipesakeye.’ †
26 Ikila emiwa sena kesale iyewi potakamake Sena Sa: Newa inapita:
potaposakeye. Mekifala koiya emi penaiyawanapulu ho:liyawalapulu
Newa mina:na:keye. Newa inapita: sena kesale sopoke potaposakeye.
27 Newa ina ikila emiwa sena kesale Neyewi ta:peyawa Ne hepene
sena mutayewi silima:na: hamonama:na:keye. Hamonapita: iwa inise
peleya: sopowemi, fo:su tapowemi sita:newana, fapo helele tapowemi
sita:newana, fapo helele tapowemi sita:newana, minitapo tapowemi
sita:newana, peleya: sopowemi Neyewi sena kesale ta:pele tiwa hepene
senayewi siliyapola: kekenepesakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

I Kaluwa Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 24:32-36; Luki 21:29-33

28 Yesuyewi selese, “I kalu amowa pale seya mouwa matanepa:. I kalu
falo selese alu tiyakemi potapola: kiyawa matanese, ‘Hepolo tema:na:wa
mapatotakeye,’ aluse kiyewi matanesekeye.
29 Matanese amunuse kiyawa potakamake, nano hilila hetetiyaposakeye
au seyawa hetetiyapita: potose, Neyewi nano sopoke auma:na: seyawa
mapatotakeye, aluse kiyewi matanepesakeye. Sena koane suwemi musu-
luma:na:pela: isu tenamowa pa inisene epapuluse mapatotakeye, aluse
kiyewi matanepa:.
30 Neyewi kima heneye selakeye. Sena kesale napuwemi a sitala, iwa
seta: kulumake falela apota: epesita:ya kemi, Neyewi auma:na: seyawa
hetetiyapita: potapola: iyewi selese, ‘Nano auma:na: seyawa epalakeye,’
aluse kiyewi potapola: matanepesakeye.
31 Alake meiki falala, peleya: weyala itapa tepesakeye. Alawamona Ne
sowa maitapa tepesakeye,” aluse Yesuyewi Ene seyakeye.

“Newa Mene Mina:na: Ikilawa Sena Nowamoke Eta: Matanamakeye,” Aluse Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 24:36-44; 25:13; Luki 12:40; 21:36

32 Yesuyewi selese, “Newa mina:na: okala, opo si awawala, sena
kesaleyewi eta: matanesemakeye. Hepene senayawala, Kote E Sa:le
Neyawana, eta: matanesemakeye. Ni Ata semeteiyewi Ene ela: matanak-
eye.
33 Alanase kiyawa seli pota: sita:latipa:. Newa mene mina:na: ikilawa
kiyawa eta: matanamanase seli pota: sita:latipa:.
34 Newa mene mina:na: ikila emiwa auma:na:wa wekeye. Sena makene
ha:na:na:pela: ene koawa tima:na: tisene senayewi pota: sita:pesita:
apoyakeye. Iyewi nano tisewana eyewi apoyakeye. Isu tenamo pota:tesene
senama eyewi selese, ‘Seli pota: elatipa:,’ au selesekeye.
35 Koane pota:tesene sena mene inaposapekitise pota: sita:latipa:. Ewa
opo sinakemiwana, nukulapo honosanewana, kokono kalokemiwana,
kiapowemiwana, ewa inapele esa: pota: sita:latipa:.
36 Ewa ela:pe kipila inise potakamake, kiwa fayalapita: popa:pekise kiwa
pota: sita:latipa:.
37 Aluse Neyewi kiwa sena ilipe hanosema seya we sena kesale sopoma
selakeye. Solo amowa wekeye. Kiwa sopoke eta: enimake seli pota:
sita:latipa:.” Aluse Yesuyewi Ene seyakeye.

---

† **13:25** Aisaia 34:4

14

“Yesu Sanose Kumita: Supa:na:keye,” Aluse Seyawa Wekeye
Ma:tiu 26:1-5; Luki 22:1-2; Yone 11:45-53

1 Ikila elipei itapa tepela:, ikila nowemi tikina tepesakeye. Puwano
fa:nemi Yu sena kesale Isipi peleya: iya:pela: hapalapita:, Koane Helepa:pe
* Matanema:na:pela: Tikinakeye. Tikina kekenepela: falawa eta: solosema
nasekeye. Ikila emiwa pilisiti sena sosowala, Kote solo elewa walosene
senawana, iyewi kekelese solo tise, “Yesuwa sana kumita: Ewa ko:luse
hopolose saliyaposape?
2 Yemiwa tikina ikila emiwa Yesu saliyakamakiwa eta: ilimanakeye.
Alake sena kesale muta kekenawemi niwanapulu tepa:pekise, yemi Ewa
eta: salima:na:makeye.”

Petani Koamesa: Wela Ikumu Hosonosene Yesu Piseiwemi Kesale Nowamoke Sulawa Wekeye
Ma:tiu 26:6-13; Yone 12:1-8

3 Petani koamesa: sena nowa unuwa Saimone puwano waka:pila enewa
fala:pekeye. Alake Saimone koane Yesu hanapola:, tepolowemi ma:na:
na:sela: elapita:, kesale nowa inapola: etewa napolo potolo amuna
timiyawa tiyapola: minakeye. Potolo tiyapola: mina emi, wela hene
heneye ikumu hoseyawa wasu, moweni sosoyewi wa:la:losewa susa tikeye.
Susa tiyapola: potolo hotiyetipela: Yesu piseiwemi sulakeye.
4 Supita: sena noka sita:neyewi potapola: konomonose i kene sopolo
selese, “Kesale amoke ko:lupita: mokopokemi suluse itapa tepe?
5 Wela amowa moweni sosoyewi wa:la:lopela:, yapene semeteiwemi
tima:na: tisene heka amowa epapulakeye. Wela amowa sena nowama
wa:la:lopela: moweni sosolo tiyapola: sena nano ketea misitiyama
miya:na: telakeye.” Aluse iyewi kesalema konomona selese, “Keyawa sena
nano misitiyawa eta: sesema:na: telamanapa? Ko:lupita: wela amowa
suluse itapa tepe?” au seyakeye.
6 Au selapita: Yesuyewi selese, “Kesale amoke ene tima:na:pela:
matanawa ko:lupita: kiyawa ewamita: ela: seleseya? Alake kiyawa au
selapa. Kesale amoke Ne piseiwemi wela sukamowa heneye napokeye.
7 Aluse sena nano misitiyawa ikila sopoke kiwalapulu kilipe a sitala-
posakeye. Alawamona Newa ikila sopoke kiwalapulu ninipe maelaposak-
eye. Ikila nowemi kiyewi matanese iwa sesema:na:wa ililakeye.
8 Kesale amoke timiyawa ilima:na: telalapita: eyewi timiyanakeye. Ne
toma amowa apana tuwapa:na:wa, kesale amoke wela ikumu hosonosene
Ne tomawa napola: tese suma:na:wa ta:pela: tese sulakeye.
9 We, ta:ta:pa:. Neyewi kima heneye selakeye. Peleya: sosolo weyamo
senayewi Newamo matanemita: solo napowa se tiye kinise, kesale amoke
wela sulawala, sena kesaleyewi matanemita: iyewi selaposakeye,” aluse
Yesuyewi seyakeye.

Yutaseyewi Yesu Sihelelepesakeye, Au Seyawa Wekeye
Ma:tiu 26:14-16; Luki 22:3-6

---

* **14:1** Mosese enene ikila emiwa Isipi peleya: emi Moseseyewi ene Feloma selese, “Yu sena amowa Felo keyewi masilikepilapita: amowa sala ola:pe sopoke sana kulaposakeye.” Apula: Yu senayewi a:pele sipi sanose pepetawa koane isu tenamo hepawemi mupukeye. Mununapita: potapola:, kulu kinisene hepene senayewi koawa heleye tiye papaseye tiye hapakeye.

10 Sena kukuluipe hanosene semetei nowa unuwa Yutase Isekeliotekeye. Ewa pilisiti sena sosolo sitala emi Yesu sihelelema:na:pela: selapose hapakeye.
11 Hanapola: selapita: iyewi epelese ta:tapola: ema selese, “Niyewi kema moweni miya:na:keye,” au seyakeye. Au selapita: Yutaseyewi matanese, “Yesu ko:lu sihelelema:na:na?” Aluse matanepela: Yesu sihelelema:na: isu keyakeye.

Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikinawemi Ma:na: Ma:na:pela: Yesu E Sena Ilipe Hanosewanapulu Kekenawa Wekeye

Ma:tiu 26:17-30; Luki 22:7-14, 21-23; Yone 13:21-30

12 Aputa: tikinise Falawa Eta: Solosema Nasene ma:ta: ti ikila emiwa, a:pele sipi sa:le sanakeye. † Ikila emiwa sena ilipe hanoseyewi Yesuma ta:potose, “Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikinise ma:na: nasewa Keyawa koane kami kekenema:na: seli tima:na:na?”
13 Aputa: sena ilipe hanosene elipei hamonite Yesuyewi ta:pele tiyapola: selese, “Ka:ko: sitiwemi hamone. Hanapola: potakamake sena nowamoke hano potolowemi wasu tiye uwapola: inapita:, ka:tawa ewa kolupesakeye. Koluye tipela: ewa hanapita:, ewalapulu kilipe ha:na:pa:.
14 Hanapola: koane nowa musuluyetiye hanapita:, koane inama selese, ‘Walosene senayewi ta:papowa wekeye. Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikinima:na:pela:, Ne sena ilipe hanosewanapulu kekenepela:, koane sulu nono kami kekenema:na: ma:na: ma:na:na? Sena makene mina apolosene koane ulutupu nono kaiye?’
15 Aputa: eyewi ka:ko: siliyapola:, koane wa:pa: fiyanapola: koane ulutupu sosolo walopesakeye. Koane emi seawala, tepolowala, elaka walopesakeye. Walopita: koane emi ma:na: nasene seli tiye tuwata:pa:.”
16 Aluse Yesuyewi sekepilapita:, sena ilipe sitiwemi hapa elipei amowa hanapola: koane hetetise Yesuyewi auma:na: seyawa, amunuse timinip-itekiwa a:tewi papokeye. Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikin-ima:na:pela: a:tewi ma:na: nasene seli tiye tuwapokeye.
17 Seli tiye tuwatapita: potapola: opo sinakemiwa, Yesu koane inapola:, E sena ilipe hanosene kukuluipewalapulu ilipe kekene tiyapola: sita:nekeye.
18 Iyewi ma:na: na:sela: tepolowemi ka:la:lopela:ne ikila emiwa, Yesuyewi selese, “Neyewi kima heneye selakeye. Kiyewi sena seme-tei nowamoke Newanapulu semetei ma:na: nakemi, kiyawa semetei nowamoke Newa sihelelepesakeye,” au seyakeye.
19 Au selapita: iyewi himu nakolose ilipe semetei semetei esa: Yesuma selese, “Kewamo sihelelema:na:wa neya?” aluse selese hapakeye.
20 Sela: hanapita: Yesuyewi selese, “Kiwa sena ka:la:ya yamoke Newa sihelelepesakeye. Neyewi falawa tiyapola: hano wela emi tikipela: amoke, sena nowamokiwala, Newanapulu semetei tiki tisaleke sena epakeye. Eyewi Newa sihelelepesakeye.
21 Heneye, Sena Sa: Newa kulaposakeye. Newa auma:na:wa Koteyewi se tiye kinisene sepatosene senayewi, Kote pukawemi momatelese apoya, semetei kamunuse kulu hanose aupesakeye. Sena Sa:wa Nekeye. Newa sihelelema:na: sena amowa ewa falasima:na:wa heneye mahepapelepe-sakeye. Sena epamowa ewa eta: kesilamakiwa amowa ilimapetakeye,” aluse Yesuyewi seyakeye.

† **14:12** Mosese enene ikila emiwa Isipi peleya: iya:pela: hamonite Yu sena tilila kouwa Koteyewi heleyetiwa kepoliyetima:pekitise yapene sopoke a:pele sipi sanose tikina tesekeye.

Sena Ilipe Hanosema Yesuyewi Falawawala Waine Hawana Miwa Wekeye
Ma:tiu 26:26-30 Luki 22:15-20; 1 Kolini 11:23-25

22 Iyewi ma:na: na:sela: ka:la:ya ikila emiwa, Yesuyewi falawa tiyapola: Kotema napolo esa: kulukululakeye. Kulukuluse itapa tepela: falawa pasoloyetiye sena ilipe hanosema semetei semetei esa: kinise selese, “Falawa we tima. Weyamowa Ne tomakeye,” au seyakeye.
23 Apula: kapo waine hawana tiyapola:, Kotema napolo esa: kulukulupela: itapa tepela:, ima kinapita: iyewi sopoke menakeye.
24 Napita: potapola: Yesuyewi ima selese, “Waine hano weyamowa Ne pepetakeye. Ne pepeta hapa amokiwa sena kesale muta himu olokeyatelawa iya:taposakeye. Ne pepetayewi sena kesale muta mene silima:na:pela: Koteye solo hili sepapokeye.
25 Neyewi kima heneye selakeye. Waine hano Neyewi wa:ke peleya: weyemi kiwalapulu semetei eta: ma:na:makeye. Sikape Kote Piseikipela: ela peleya: emi Neyewi waine hano weyamowa kiwalapulu semetei sita:la: ma:na:keye.”
26 Aluse Yesuyewi selapita:, iyewi Kotema wapilise kisalakeye. Kisapela: itapa tepela:, koawa iya:pela: tokomo Olifiwemi fiyanekeye.

Pitayewi “Yesu Neyewi Eta: Potesemakeye,” Au Sema:na:wa Yesuyewi Seyawa Wekeye
Ma:tiu 26:31-35; Luki 22:31-34; Yone 13:36-38

27 Sena ilipe hanosema Yesuyewi selese, “Kiyewi sopoke Newa iya:taposakeye. Iya:pa:na:wa Kote pukawemi momateyawa wekeye. ‘A:pele sipi yesila senawa sanowapo ikila emiwa a:pele sipi sopoke netalepesakeye.’ ‡ Aluse, Kote pukawemi momateyawa heneye kamunuse aupesakeye.
28 Auma:na: kamunuse, sikape Newa mene tesilapola:, Kalili peleya: emi Newa puwano hapalapita:, kiwa sikape inapola: ninipe semetei kekenema:na:keye.”
29 Au selapita: Pitayewi Yesuma selese, “Iyawa sopoke Kewa iya:tesaleke, Neyawa Kewa heneye maiya:taposakeye.”
30 Au selapita: Yesuyewi Pitama selese, “Neyawa heneye selakeye. Napu nukulapo kokono ikila elipei seta: kayamawemi keyewi selese, ‘Yesu Neyewi eta: potesemakeye,’ aluse ikila usulupewemi mokopo selaposakeye.”
31 Alawamona Pitayewi penanose selese, “Eh, newa Kewalapulu semetei sana kulusewala, neyewi ‘Yesuwa eta: potesemakeye,’ elawa eta: sema:na:makeye.” Au selapita: sena ilipe hanosene sopoke Pitayewi solo semetei kamo kulu hanose seyakeye.

Kesemene Peleya: Yesuyewi Kulukulusewa Wekeye
Ma:tiu 26:36-46; Luki 22:39-46

32 Yesu E sena ilipe hanosewanapulu Kesemene peleya: emi hanose Yesuyewi ima selese, “Newa kulukulula:sela: ela ikila emiwa kiwa weyemi sitalatipa:.”
33 Au seya Yesuyewi Pitawala, Yemesewala, Yonewana, siliye hanose, Yesu Ewa sosolo himu nakolose, eta: epeyamake enekeye.
34 Aluse ela: Yesuyewi ima selese, “Ne himu sosolo nakolose ela:, Newa kuma:na: tekeye. Alake kiwa weyemi ka:la:loma. Kiwa seli potalatipa: eniyapa,” au seyakeye.

---

‡ **14:27** Sekelaiya 13:7

35 Au selapola: apola: Yesu Ewa kolotea hanapola:, panoka:pela:la: mitiwa peleya: opola: ela: kulukulula:sela:, Ema nano hililawa itapa temita: kulukululakeye.
36 Kulukuluse selese, “Ni Atao, Keyawa nano sopoke timiyawa ili tesekeye. Alake Keyawa kapo nano hilila Nema miwa elaka Keyawa iya:ta:pa:, aluse Neyewi matanekeye. Alawamona Ne matanawamunuse aupa. Ke matanawamunuse aupa:.”
37 Aputa: Yesuyewi kulukulupela: itapa tepela:, sena ilipe hanosene usulupe amoke ka:la:lo pela:newanapulu ina:sela: potakamake, iwa fayalapita: papokeye. Potapola: iwa kila:tese Pitama selese, “Saimone, kewa eniya:sela: ela:? § Kewa opo si awa semeteiwemi eta: pota:pesene telemanapa?
38 Kima sena nowamoke polusaleke, kiyawa olokeyatela tima:na: tiye ha:na:pekitise, mene tesi tiye hanapola: ela: seli pota:pa: kulukulupa:. Eniyapa. Kili himuyewi napolo matanepela: kulukuluma:na:pela: epeya kamona, tomayewi hopolo tese eniyatakeye,” au seyakeye.
39 Aluse Yesu wa:ke kolotea hanapola: kulukulula:sela:, puwano kulukulula semetei kamunuse kulukululakeye.
40 Kulukuluse itapa tepela:, sena ilipe hanosene ka:la:lo pela:newemi inise potakamake, iwa sopoke fayalapita: papokeye. Aputa: iwa enima:na: tese si sitiyapola: hilise heneye fayakeye. Fayalapota:, Eyewi iwa kila:tese tesilapola: selapita:, iyewi Yesuma solo mene hanose heneye sosolo eta: seli matanamakeye.
41 Ikila usulupe Yesu hanapola: mene inise ima selese, “Kiwa kao ha:le tese fayala? Fayawa kao falome. Kulukuluma:na: ikilawa itapakeye. Sena Sa: Newa sihelelese sena olokeyatelayewi Newa salima:na: ikilawa napu ikila weyalakeye.
42 Kiwa sopoke tesima. Tesilapola: niwa hanakeye. Senayewi Newa sihelelema:na:wa inatakeye,” au seyakeye.

Yesu Senayewi Saliwa Wekeye
Ma:tiu 26:47-56; Luki 22:47-53; Yone 18:2-12

43 Yesuyewi seya ikila kemi sena kukuluilipe hanosene nowa unuwa Yutase inapola: Ema sena muta ilipe minakeye. Sena minawa sena nokamoke samene tiyapola: inapola:, apula: sena nokamoke sapa mina elipei senato tiyapola: minakeye. Sena minawa pilisiti sena sosowala, Kote solo elewa walosene senawana, Yu sena tililawala, iwa hamonapita: minakeye.
44 Sena amowa seta: minama ela: sihelelema:na: sena Yutaseyewi puwano selese, “Sena neyewi mini tisaleke sena epakeye. Ewa saliyapola: siliye ha:na:pa:.”
45 Au selapola: Yesu elakemi Yutase hekeya inapola: selese, “Walosene sena,” aluse eyewi Yesuwa minipikeye.
46 Minitapita: sena sopoke Yesuwa salikeye.
47 Saliyapita: E sena ilipe hanosene nowa mapatopita: elakemi eyewi e sapa mina elipei senato sulu tiyapola: tiye, pilisiti sena puwano tima:na: tisene sena kena:wa sapayewi alotiye toliyetikeye.
48 Alotiye toliyetiyapita: Yesuyewi ima selese, “Kiyawa ami sena sapa senato tiyapola: inapola:, samene tiyapola: inapola:, Newa saliyapose epe iniseya Newa atu tisene senale?

---

§ **14:37** Pita unuwa mouwa etewakeye. Etewawa alotowi eta: popa:selesemakeye.

49 Ikila sopoke Kote koawemi ninipe semetei sita:la: Neyewi se tiye
kinapita: kiyawa Newa masalisapekeye. Alawamona Kote pukawemi
momatelese auma:na: seyawa hetetima:na: iniseya welakeye."
50 Au selapita: sena ilipe hanosene sopoke Yesu iya:pela: netaiyakeye.
51 Apula: sala sa:se e sao koiya kapela:, ewa Yesu kulu tiye, ewa sikape
hapakeye. Hanapola: sena nokamoke ewa saliyapita: pota:
52 sala sa:se * e sao koiyawa iya:pela: henese nesile hapakeye.

Pilisiti Sena Sosolo Elakemi Yesu Siliyapola: Minawa Wekeye
Ma:tiu 26:57-68; Luki 22:54-71; Yone 18:13-24

53 Senayewi Yesu siliyapola: hanapola: pilisiti sena sosolo koane,
siliye hanapola: potakamake, koane pilisiti sena puwanowana, Yu sena
tililawala, Kote solo elewa walosene senawana, kekene tiyapola: sopoke
ka:la:lopelelapita: papokeye.
54 Yesu siliye hanapita:, Pitayewi kolotea pama kulule hanose hapakeye.
Kulu tiye hanapola: pilisiti sena puwano koane peleya: pakiawemi
hetetise, sena ta:le ti ka:la:lo pela:newanapulu Pitawala henekeye. Tei
kiyawemi Pita tei hema henekeye.
55 Henewanapulu pilisiti sena sosoyawala, Kote solo ele walosene
senayawala, Yu sena tililayawala, iyewi sena nokama mina e seyakeye.
Sena amoke Yesuma kotopela: tipalese selapose mina e seyakeye. Iyewi
matanese, "Sena nokamoke Yesu kotopita: Yesu falasise sana kulaposak-
eye." Aluse senayewi tipalese selapose iyewi keyakeye. Alawamona ili
kotoma:na:wa eta: ilimanakeye.
56 Sena mutayewi tipalese seya kamunuse iyewi solo semetei seya
amakeye. Sena nokamoke solo nowa tipalese seya, alawamona sena
nokamokiwala, solo nowa tipalese solo epapuluse solo kalikalila sela:
hapakeye.
57 Sela: hanapita: sena noka tesile mokopo kotopela: selese,
58 "Niyewi topu wekeye. Eyewi selese, 'Kote koane senayewi tiya:yewi
tiwa Neyewi ekeyetiye, ikila usulupe itapa tepela: Kote koane nowa Neyewi
tima:na:keye. Koane amowa tima:na: sena tiya:yewi matiyaposakeye,'
aluse seyawa niyewi topukeye."
59 Aluse seya kamona, ili solo semetei seya amakeye. Solo kalikalila
kalikalila seyakeye.
60 Selese sitalapepela: pilisiti sena puwano tesi tiyapola: Yesuma selese,
"Kema nano kotosewa Keyewi ena solo mene sema:na:na?"
61 Au selapita: Yesuyewi Ene nano eta: seyamakeye. Eta: seya-
make elapita: pilisiti sena puwanoyewi wa:ke ta:potose, "Piseiki Sosolo
ta:peyawa Kelesowa Kewama? Sena Sosolo niyewi wapilisene E Sa:wa
Kewama?"
62 Au selapita: Yesuyewi selese, "Keyewi au sela amowa Nekeye. Keyewi
papowa Sena Sa: Newa Kote E penaiyayewi tiya:le ili tapowemi Newa
helapita: kiyewi potaposakeye. Hepene emi kiniwaniwemi Newa inapita:
kiyewi potaposakeye," au seyakeye.
63 Au selapita: pilisiti sena puwanoyewi ta:tapola: konomonose e
sao kalawa keselese selese, "Ewa kotoma:na:pela: sena nowa eta: mi-
nama:na:makeye.
64 Eyewi Ene ela: selese Kotewala, Ewala, elipe semetei kalakeye,
au selakeye. Au selakane kiyewi matanawa enana? Niyewi Yesuwa

* **14:52** Sala sa:se amowa Make Ene ekeye, aluse sena mutayewi matanakeye.

ko:luma:na:na?” Au selapita: iyewi selese, “Ewa Kote elipe ilikeye apula: Ewa sana kula:pa:.”
65 Au selapita: sena nokamoke Yesuwa kepesesa:, apula: sena nokamoke Yesu siwemi saoyewi sako tiyapola: ili tiya:yewi Ewa sanose selese, “Kewa sanaka eta:wi sanape? E unuwa sema.” Au selapita: pilisiti sena sosoyewi sena ta:le tiyewi Yesu siliyapola: ili tiya:yewi Ewa sana:sela: sita:nekeye.

Pitayewi Selese, “Yesuwa Newa Eta: Potesemakeye.” Aluse Mokopo Seyawa Wekeye

Ma:tiu 26:69-75; Luki 22:56-62; Yone 18:15-18, 25-27

66 Yesu kotose ikila emiwa, peleya: pakia hanetapowemi Pita helapita: pilisiti sena puwano tima:na: tisene kesale semetei nowa inapola: potakamake,
67 Pita tei kiya emi tei kela:sela: helapita: potapola:, kesale amoke selese, “Nasalete sena Yesuwalapulu hanosewa Kewalakeye.”
68 Au selapita: Pitayewi eta: auma:na:ma selese, “Keye epe selese amowa newa tikili tekeye. Newa Ewalapulu semetei eta: hanosemakeye.” Aluse Pita tesi tiyapola: hanapola: isu tenamowemi hapakeye.
69 Tima:na: tisene kesaleyewi ewa potapola:, wa:ke sena sopoke ta:pita: selese, “Sena epamowa Yesuwalapulu hanosekeye.”
70 Au selapita: wa:ke Pitayewi selese, “Nemakeye.” Au selapita: kolotea elapepela:, sena pa sita:neyawa Pitama selese, “Keyewi selaka Kalili senayewi selesewamunuse selakeye. Alake Kewa Kalili senanakeye. Kewa Yesuwalapulu hanosenakeye.”
71 Au selapita: Pitayewi selese, “Newa sena epa eta: potesemakeye. Neyewi mokopo selesalekala Kote Eyewi newa falasipesakeye.”
72 Au selakamake ikila elipei kokono kayakeye. Kalopita: ta:tapola: Yesuyewi solo miwa Pita eyawa matanakeye. Aputa: puwano Yesuyewi selese, “Kokono ikila elipei seta: kayamawemi, kewa ikila usulupe ‘Yesuwa neyewi eta: potesemakeye,’ au selaposakeye,” e seyawa Pitayewi sosolo kete matanese himu nakolose ya:lakeye.

15

Pailate Enewemi Yesu Siliye Minawa Wekeye

Ma:tiu 27:1-2;11-14; Luki 23:1-5; Yone 18:28-38

1 Kiapowemi ikiwatapita: pilisiti sena sosowala, Yu sena tililawala, Kote solo ele walosene senawana, Kanisolo sena sopoke amowa kekene tiyapola: Yesu sana kuma:na:wa kekelese sepapokeye. Selapola: kotetipela: Yesu meiyewi tapola: apola:, Lome sena e unuwa Pailate enene Yesu siliyapola: hapakeye.
2 Pailateyewi Yesuma selese, “Yu sena piseikiwa Kewama?” Au selapita: Yesuyewi selese, “Henekeye, kine epe seleseya kakeye.”
3 Au selapita: pilisiti sena sosoyewi Yesuwa pepilise nano muta mokopo tipalese seyakeye.
4 Alake wa:ke Pailateyewi Yesuma selese, “Iyewi nano sosolo kotoka Keyawa ta:teseya? Keyawa sowa mene sema:na:na?”
5 Alawamona, Yesuyewi nano eta: seyamakeye. Eta: seyamake solo eta: seyamake potapola: Pailateyewi kete matanese, “Ko:lupita: solo eta: seyama ela:?” Aluse, ewa howa hanose tuteilakeye.

“Yesu Sana Kula:pa:,” E Seyawa Wekeye

Ma:tiu 27:15-26; Luki 23:17-25; Yone 18:39-40

6-8 Puwano sena nokamoke Lome kamanima tepele ikila emiwa sena noka sana kulapita: alanase sena nokamoke tipolo selawapokeye. Sena semetei e unuwa Palapasekeye. Eyewi sena nowa sana kulukeye. Sana kulapita: potapola: ewa tipolo selawapokeye. Tipolo enewemi sena mutayewi Pailatema selese, “Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikina ikila emiwa tipolo selawapo sena semetei nowa niyawa matanawamunuse silikepime, Au selapita: keyawa silikepilisekeye. Yapene sopoke alusekeye. Napu auma:na:pela: sena semetei silikepila:pa:,” au seyakeye.
9-10 Au selapita: Pailateyewi matanese, “Pilisiti sena sosoyewi Yesuma kanakepita: matanese, Ewa kotomita: siliyapola: inapola: emi epese.” Aluse Pailateyewi matanese eyewi ima selese, “Yu sena piseikiwa silikepima:na:na?”
11 Alawamona pilisiti sena sosoyewi sena sopoke kekenama sele inise selese, “Palapasewa silikepime, aupa:.” Au selapita: iyewi sopoke holose, “Palapasewa silikepime,” aluse iyewi unuwapo holakeye.
12 Apula: Pailateyewi ima selese, “Kiyewi Yu sena piseikiwa ko:lumeinapa?”
13 Apula: iyewi unuwapo holose, “Ewa i kelipapoya palese sana kula:pa:,” au seyakeye.
14 Au selapita: Pailateyewi selese, “Ko:lupita: Ewa sano kula:pa: e sela:? E olokeyatelawa nano ena timiyana?” Au selapita: iyewi wa:ke unuwapo holose, “Ewa i kelipapoya palese sana kula:pa:.”
15 Aputa: sena kesale muta amowa epelemita:, Pailateyewi ili sowa kulu hanose Palapasewa silikepilise, Yesuwa wapa:kemi meiyewi sama, au seyakeye. Sanapita: potapola: selese, “Yesu i kelipapoya pamita: siliye hamone,” au seyakeye.

Yesuwa Ami Senayewi Itipiyawa Wekeye
Ma:tiu 27:27-31; Yone 19:2-3

16 Ami sena inise Yesuwa kamaniyewi koane sosolo e unuwa Peletoliame, emi siliye hapakeye. Siliye hanapola: koane sosolo emi hetetise, ami sena sopoke kekenema:na:pela: mina e seyakeye.
17 Inapita: potapola:, iyewi Yesuwa sao senato napolo i okane fo ipi mutusene epapula amoke popona amo kapela: apola:, itipilise, mei ona tela ha:ti amuna menetepela: tima:na:pela:, kakiwemi inisene aluse inapola: kopo tiye timiyakeye. Timiyawa Yesu piseiwemi fopiyakeye.
18 Aluse Ewa itipilise Piseikikeye, aluse matanepela: Ema holose selese, “Yu sena piseiki. Kewa sena Sosokeye.”
19 Aluse Yesu piseiwemi i polotoyewi wa:ke wa:ke esa: sanose, Yesu tomawemi kepesesa:, Ewa piseiki esa: selakamunuse, inapola: kuniu kula:walopela: hela:, iyewi Yesuma mokopo wapiyakeye.
20 Aluse itipilise itapa tepela:, sao senato napolo i okane fo ipi mutusene epapula amoke popona amo tomawemi momateyawa kolu tiye, Eyewi Ene saowa kapela: apola: i kelipapoya pamita: siliye hapakeye.

Yesu I Kelipapoya Palawa Wekeye
Ma:tiu 27:31-44; Luki 23:26-43; Yone 19:17-27

21 Yesu i kelipapoya pamita: siliye hanapola: potakamake, isu honosanewemi emi sena semetei nowa e unuwa Saimone. Ewa Sailini taune senakeye. Ewa emi Yelusaleme siti hemawemi enewa inapita: papokeye. Aputa: Saimone e sa:le elipei, nowa Alekesata, nowa Lufase, aluse unuwapokeye. Alake ami senayewi Saimonema selese, i kelipapoyawa tiyapola: ha:na:pa: seyakeye.

22 Aluse iyewi Yesu siliye hanapola: Kokata peleya: emi hetetikeye.
Apula: Kokata peleya:wa hene solopela:la: Pisei Ki peleya:keye.
23 Kokata peleya: emi hanapola: sita:la: waine hano munamuna
amunawanapulu kekenepela: notolose notoyalapepela: Yesuma maita:
mikeye. Alawamona, Yesuyewi eta: menamakeye.
24 Aputa: ami senayewi Yesuwa i papeyakeye. Papela: kepela: apola:,
Yesu saowa takalese tima:na:pela: iyewi kase fesamonosene epapuluse
fesamonakeye. Fesamonose, eye tima:na: keteawa sena semetei semetei
esa: ta:peyakeye.
25 Kiapo opo si akotawemi iyewi Yesuwa i kelipapoya papeyakeye.
26 Papela: Yesu pisei wapa:kemi falemi Ewa E kotola i pawemi momate
tiye weyamu momateyakeye. “Yu sena Piseiki Ekeye.” Aluse momate tiye
papeyakeye.
27 Aputa: atu tisene sena elipei Yesuwalapulu i elipei nowa pawayakeye.
Papela: nowa Yesu tiya: ili tapowemi papela: kepela:, nowa Yesu tiya:
hukalo tapowemi papela: kepela: epapulakeye.
28 [Puwano fa:nemi Yesu seta: minama ela: Kote pukawemi mo-
mateyawa wekeye. “Mane olokeyatela timinisene sena alapulu Ewa
semetei kamunakeye.” Aluse Kote pukawemi momateyalakeye. Momateya
semetei kamona heteti epalakeye.] *
29 Aputa: Yesu i papela: pa sena kesale noka hanapola:, Ema itipilise
ilikeye piseiwa wakanese selese, “Ilikeye, Keyawa puwano selese, ‘Kote
koane ekeyetiye, ikila usulupe itapa tepela: wa:ke titima:na:keye,’ au
selesapekeye.
30 Au seyanase kine mene sesema. I kelipapoya palawa iya:pela: weyemi
mina,” au seyakeye.
31 Aluse pilisiti sosolo senayawala, Kote solo ele walosene senayawala,
iyewi i kene sopolo Yesuma aluse itipiyakeye. Itipilipela: selese, “Yesuyewi
sena kesale noka seselakeye. Sesela epapuluse Ewa Ene Ewamo aluse
masesetakeye.
32 Ewa Ene heneye Kelesoyewi timinisewa timinise e selesaleke, amowa
Isolaiya sena kesale amoke Piseiki amowa Ewa Ene e selesaleke, Ewa i
kelipapoya palawa iya:pela: minapekeye. Inapita: potosekiwa Eyewi Ene
seyawa heneye sepapolakeye au semapekeye.” Aluse iyewi Yesu itipilise
sita:nekeye. Aputa: Yesuwalapulu papela: senawala Yesuwa itipilise
seyakeye.

Yesu Kuluwa Wekeye
Ma:tiu 27:45-56; Luki 23:44-49; Yone 19:28-30

33 Peleya: sopoke eleka:le kukuwemi (12) ma:ta: tiye yopoyakeye.
Yopolotela ela: opo si awa usulupe amowa yopolotela enekeye.
34 Enewa ka:le opo si usulupe iya:pa:na: pa tepita: Yesuyewi Yu sena
solopela:la: unuwapo holose, “Eloi, Eloi, lama sapakatani?” Aluse hene
solopela:la: selese, “Ne Koteo. Ne Koteo. Keyawa Newa ko:lupita:
iya:teseya?” au seyakeye.
35 Au selapita: ta:tapola: sena kesale noka pawemi sita:neyawa selese,
“Ta:pa. Eyewi Ilaiyawa hotakeye.”
36 Au selapita: sena semetei nowa kipila hanapola: hano sipanese
epapula waine hano ha:ka:la emi tikipela: mawa tuwemi sakopola:,
Yesuma maita: tili tiye falemi ilikepiyakeye. Tili tiyapola: a falemi eyewi

* **15:28** Aisaia 53:12

selese, “Asepakeye. Sepatosene sena Ilaiyayewi Yesuwa fake tiyapose inapele esa:, niwa yemi yesipela: sita:pesena:keye.”
37 Aputa: potakamake Yesuyewi unuwapo holose kemi Yesu E himu hepa:lese heneye himu hepa:la ulutilapita: papokeye.
38 Aputa: Kote koane sao telepeyawa † falemi tese keseleye tikeye. Keseleye tiye nono pa:ta, nono kalilakeye.
39 Aputa: ami sena yesila ewa Yesu mitiwa hekeya ela: potakamake Yesu kulapita: potapola: selese, “Neyewi heneye selakeye. Sena amowa heneye Kote Ene Sa:keye,” aluse eyewi seyakeye.
40 Aputa: peleya: kolotea pa kemi kesale nokala pota: sita:nekeye. Potapola: ka:la:lopela:ne kesale amowa nowa Makatala kesale Melikeye. Apula: nowa Meli, Yemese Yosepe eli yokeye. Apula: nowa kesale Salomekeye.
41 Apula: puwano Yesu Kalili peleya: hapa ikila emi, kesale usulupe amoke Ewalapulu ilipe hanapola:, Ewa nano ma:na: satapola: mikeye. Apula: Yesu Yelusaleme sitiwemi mina ikila emiwa, Ewalapulu ilipe mina kesale nokamokiwala, matanese pota:sela: sita:nekeye.

Yesu Apana Tuwapowa Wekeye
Ma:tiu 27:57-61; Luki 23:50-56; Yone 19:38-42

42-43 Alamatia sena Yosepewa ewa Felesi senawanapulu Kote solo ele walosene sena alapulu ilipe kekenepela: tima:na: tisekeye. Tima:na: timinise e unuwa sosolo telakeye. Aputa: Koteyewi Piseikipela: pota: epesene ikila amowa hetetimita: Yosepe yesipela: enekeye. Eyewi matanese, “Napu ka:le opo sinakemiwa napu yopolotelawemi ha:le tesene ikilawa ma:ta: tiyaposakeye. Ma:ta: tima:na:nase ha:le tema:na:ke yemiwa nano sopoke tiyapola: kekenanakeye.” Aluse matanepela: eyewi tutumanose eta: ipilamake Pailate ela hanapola: selese, “Yesu kuluwa apana tuwapa:na: neyewi tiyapola: ha:na:na:wa ililapa?”
44 Au selapita:, Pailateye ta:takamake Yesuwa kulu e selapita: ewa howa hapakeye. Aluse Eyewi ami sena yesilama mina e seyakeye. Inapita: potapola: Pailateyewi ema selese, “Yesu heneye kululule?”
45 Au selapita: yesilayewi selese, “Henekeye, heneye kulukeye.” Au selapita: ta:tapola: Pailateyewi Yosepema selese, “Yesu kuluwa keye tiye hanasaleke ililakeye,” au seyakeye.
46 Au selapita: Yosepe hanapola: sao koiya napolo wa:la:lopela: tiyapola:, Yesu i palawa fake tiye, tiyapola: hanapola:, sao koiya napolo wa:la:ya amoke Yesu sako tiyapola: tiye hanapola:, etewa apana puwano ta:la emi Yesu tuwapokeye. Tuwapola: apola:, apana sulu etapema:na:pela:, etewa sosolo pale kepele tiye hanapola:, apana uwalokemi etapeyakeye.
47 Etapela: Makatala kesale Meliwala, Yosepe e ama Meliwala, a:tewi Yesuwa apana tuwatapita: papokeye.

16

Yesu Mene Tesiwa Wekeye
Ma:tiu 281-8; Luki 24:1-12; Yone 20:1-10

1 Ha:le tesene ikila itapa tepela: Makatala kesale Meliwala, Yemese e ama Meliwala, Salomewala, iyewi Yesu tomawemi wela ikumu hosonosene napolo ta:tesewa wa:la:yakeye.

† **15:38** Kote koane sulu nono semetei senayewi popa:pekise ha:kila takalekepilise sao telepeyakeye. Tapola telepeyawa amowa keseye kolemi hapakeye.

2 Sokatiye hili ma:ta: tisene ikila emiwa * kiapo ikiwatapita:, oka heli
sesalose inakemi kesale usulupe amoke Yesu apanawemi tuwapo emi
potapose hapakeye.
3 Ha:na: sita:la:, kesale ili usulupe amoke ilipe sopolo selese, “Etewa
apana etapeyawa eta:wi niwamopela: hemawemi kikilitiye apolaposape?”
4 Alawamona matanepela: ha:na: potakamake, etewa apeya sosolo
amowa hemawemi kikilitiye mowa tapowemi elapita: papokeye.
5 Potapola: kesale usulupe amowa apana suwemi musuluyetiye potaka-
make, sena sa:se sao koiya kapela:, tiya: ili tapowemi helapita: potapola:
kesale usulupe amowa howa hapakeye.
6 Howa hanapita: eyewi ima selese, “Titoulupa. Nasalete sena Yesu i
kelipapoya palese sana kuluwa, kiyewi potapose inatakeye. Ewa mene
tesitiye hapakeye. Ewa weyemi maelakeye. E toma tuwapowa potapose
mina. E toma weyemi itapakeye.
7 Alawamona E sena ilipe hanosemawana, Pitamawana kiyewi selapose
hamona. Yesu puwano Kalili peleya: emi hanapola: enewemi kiwa sikape
inise, Kalili peleya: emi kiyewi Ewa potaposakeye. Ewa seta: kulumake
Eyewi puwano se tiye mini semetei kamona aupesakeye.”
8 Aluse selapita:, kesale usulupe amokiwa apana amowa iya:pela:, ipilise
nesile hanose, kiwa pipilise himunama tese hapakeye. Ha:na: sita:la:
ipilise sena kesale nokama nano nowa eta: seyamakeye.

Sena Kesaleyewi Ewa Popita: Yesu Minawa Wekeye
Ma:tiu 28:9-10; Luki 24:10-11; Yone 20:14-18

9 [Tomo ikila emiwa Yesu mene tesile hanose sena kesale nokamoke Ewa
popita: Ewa hetetikeye. Makatala kesale Meli puwano ho olokeyatelawa
tomoipeyewi ewa ho fiyanewa, Yesuyewi ho olokeyatelawa hamonapita:,
ho olokeyatela hapakeye. Kesale Meli amowa ewa popita: ewa ela Yesu
hetetikeye. Hetetiyapita: kesale amoke ewa papokeye.
10 Potapola: hanapola: Yesu E sena ilipe hanosene iwa sita:newemi
kesale amowa hetetikeye. Hetetise eye potakamake iyewi Yesupela: himu
nakola sosolo ya:pelepita: papokeye. Potapola:, kesaleyewi ima selese,
“Yesu mene tesile hapalapita: neye papokeye.”
11 Au selapita: iyewi ta:tapola: kemi henenapo, aluse eta: matanemak-
eye.

12 Sikape, sena elipei Yelusaleme siti iya:pela: mowa hanapita:, a:tewi
Ewa popita: Yesu E toma kali tepela: hetetikeye. Hetetiyapita:, a:tewi Ewa
papokeye.
13 Potapola:, a:ko: Yelusaleme sitiwemi mene hanose sena ilipe
hanosema Yesu papowa a:tewi seyakeye. Alawamona, selapita: iyewi eta:
seli topumakeye.

14 Sikape, sena ilipe hanosene kenenipe tepolowemi ma:na: na:sela:
ka:la:lopelelapita: potapola:, iyewi Ewa popita: Yesu iwa ka:la:lopela:ne
hetetikeye. Alake sena kesale nokamoke Yesu teisa:pewa papokeye au
seyawa, iyewi eta: seli ta:timanase Yesuyewi ima selese, “Kiwa ko:yale?
Kiyewi matanema:na mapolosewa ko:lupita: e seya:?” au seyakeye.

15 Aluse Yesuyewi ima selese, “Peleya: sopowemi kiwa hanapola:, sena
kesale sopoma Newa matanemita:, solo napowa se tiye kina:pa:.

---

* **16:2** Yu senayawana ma:ta: tisene ikilawa niyawa tomokeye, au selesekeye.

16 Se tiye kinapita: sena kesale nokamoke ta: tiyapola:, iwa hano
toliyetiyakemiwa, iwa Kotema kao sita:pesita:, Koteyewi iwa mene siliya-
posakeye. Alawamona, sena kesaleyewi ma seli ta:tiyapitekiwa Koteyewi
iwa falasipesakeye.
17 Aputa: ta: tisene sena kesalema Koteyewi penaiya miya:na:wa wekeye.
Nema himu semetei esa: matanepela:, Ne unuwa tuwapowa penaiyanase,
Ne unuwa sepela: ho olokeyatela hamonapita: hanaposakeye. Aputa:, Kote
penaiyaye solo hili kalikalila kiyawa selaposakeye.
18 Aputa: Kote penaiya nowa miya:na:wa wekeye. Heseke amowa
tiya:yewi tiye tilitikeye. Apula: senayewi kulusene hano napita: man-
akopesakeye. Iyewi tiya:yewi sena kesale nakola towayawa saliyapita:,
ili nakola towayawa itapa tepesakeye.” Aluse Kote penaiya miya:na:wa
Yesuyewi ima seyakeye.

Yesu Hepene Falemi Hapawa Wekeye

19 Piseiki Yesuyewi ima nano selese itapa tepela:, Ewa hepene falemi tese
Koteyewi silikeye. Silinase Ewa Kote tiya:le ili tapowemi helakeye.
20 Aputa: sena ilipe hanosewa hanapola:, Yesu solo amowa peleya:
sopolo sena kesale sopoma se tiye mikeye. Iyewi se tiye kinapita:
Piseiki Yesuyewi iwa seselakeye. Iyewi Kote penaiyayewi matanawamuna
timinimita:, Piseiki Yesuyewi iwa seselese penaiyawa ima mikeye. Alake
iyewi penaiya timinisaleke, sena kesale sopoke potapola: matanese,
“Koteyewi ima penaiya minase Kote solo amowa iyewi se tiye epe kiniseya,
heneye selesekeye,” aluse matanesekeye.]

Luki

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Lukiye solo napolo momateyawa niyewi Yesu pota:la: Isolaiya sena kesale mene silisekeye. Ikila Yesuyewi E tima:na: ma:ta: tise Eyewi sena kesale weyamo ima selese, Ho Napoyewi Ema penaiya kinise Kote solo napolo olokeyaletela sena elakemi se tiye kinaposakeye (4:18 pota:pa:). Aputa:, hele heneye, puka weyamo suwemi Lukiye pula mutalo Yesuye sena kesale hilila kalikalila tiyapita: Eyewi ima hauwekilise apula: Eyewi ima napolo timiyakeye.

Yesuye nano ketea sopoke timiyawa Eyewi timinise ili amowa heneye sena kesale Ema epiyakeye. E ama Meliyewi Ewamo selati emiwa, sena kesale sopoke epiyakeye (1:42-48 apula: 2:10 pota:pa:). Apula:, puka we kotetise, Yesuwa hepene fiyanapitekiwa iwa epiya sosokeye (24:52 pota:pa:).

Luki semetei eye Yesu E tima:na: muta tiwa E pula walawa eye walakeye. Solo amowa puka pa:ta: nowemi matelakeye. Luki semetei eye ela: Yesu peleya: weyemi sisa:ne timiyawa eye walakeye. Luki ela: pale seya solo momatelese Yesuye pula selese Samelia senaye kisi sena isu honosane koliyeti amowa eye sesewapokeye. Apula: pale seya solo nowa salaye inawa iya:pela: mokopo sisa:ne apula: pale seya solo noka Yesuyewi se tiye mikeye. Luki ela: Sakiase e timiyawa walosekeye. Sena ewa takese tisekeye.

Nano ketea noka Lukiye solo mutalo momateya wekeye. Amowa Kotema penanose kulukulusene mane. Apula: nowa Ho Napoye E tima:na: tiwa, apula: nowa Koteye sena kesale mane olokeyaletela iya:tesewa, nano usulupe weyamowa Lukiye momateyakeye. Lukiye solo mutalo kesaleye nano ketea timiyawa eye momateyakeye.

Luki sowa puka weyemi momateya maitapa tepesakeye. Alawamona, Luki semetei ela: momateya puka we niyewi selese, Apasolo ili tima:ma: tiwa, puka puwano nano ketea Apasoloye Yesu hepene hanakemi timiyakeye.

Luki Suluwemi Mou Elakamo Momateya

1:1-4:13 Yesu mina:na: isu selila
4:14-9:50 Yesuye Kalili peleya:wemi nakola sena kesale falewalopela: Kote sowa se tiye kina hapakeye
9:51-19:27 Yesuwa Yelusalemewemi hapakeye
19:28-23:56 Yesuwa Yelusalemewemi ka teke enikeye
24:1-53 Yesuwa kulapola: mene tesi apula: ewamo kulu hanosene sena sitalakemi hetetikeye

Puwano Matanema:na: Solo

1 Sena sosolo Tiafolaseo, puwanowa, sena mutayawa tiya:yewi ta:pelesa: pula walawa nano ketea sopoke nini honosanewemi Koteyewi timini tiye hetetikeye.

2 Ma:ta:tiwemiwa ili siyewi nano ketea amowa papowa nima se tiye mikeye. Sena ili tima:na: tisene amowa Kote sowemi tima:na: tisekeye.

3 Alanase, neyawana ma:ta:tiwemiwa nano ketea amowa sopoke seli matanema:na:pela:, apula:, neye matanawa pula hekeya wala kema momatekeye.

4 Ko:yawemiye, keyawa nano ketea sopoke keye waiya amowa neyawa
keyawa seli matane tiya:pa:.

Yone Hano Toliyetisene Kesilawa Wekeye

5 Helotewa Yutia peleya:wemi kini enene ikila emiwa, pilisiti sena
semetei nowa enene e unua Sekalaya. Ewa Apaisa sena maya ili pilisiti;
Ekewa Alone mayakeye e unua Elisapete.
6 A:ko: Kote sikapowemi hekeya sena kesale enene. A:tawa Kote solo
mane sopoke kulu hanose Kote elewala sopoke kulu hapa, apula:, a:tawa
hele timiya nowa itapa.
7 Alawamona a:tawa salawa eta: kesilama, Elisapetewa ini telanase
apula:, a:ko: ela:pe tilila tela.
8 Ikila nowemi Sekalaya e maya iwa pilisiti tima:na: epela: hapa, apula:,
Sekalaya ewala Kote sikapowemi pilisiti tima:na: ti.
9 Pilisiti sena mane iliwa Kote koane suwemi sena nowa emi musu-
luyetiye ikumu napolo hoseya sapa:na:pela:kiwa etewa satukalepela: emi
tipipilisene. Tipipili tiyapola: Sekalayawa ta:pele tiye apoya. Apula: eyawa
Kotema mokopo miya:na:pela: Kote koane suwemi musuluyetiye hapa.
10 Kotema ikumu napolo hoseya mokopo miya:na: ikila emiwa, sena
kesale muta Kote koane hema emi kekene tiyapola: kulukulula:sela:
sita:nene.
11 Apula: kulukulula:sela: sitalapita:, Kote E hepene sena semetei nowa
tepolo amuna timiya wa:pa:se Kotema ikumu napolo hoseya mokopo
miya:na:pela: satosene, tiya: ili tapowemi ine heteti.
12 Aputa:, Sekalayayawa ewamo potakamake howa hanose tutelise ipila
ilima tela.
13 Alawamona, hepene senayewi ema selese, “Sekalaya, kewa ipipa.
Keye kulukululawa topukeye. Ke kesale Elisapeteyawa senase kema
kesa:taposakeye, aputa: keyawa Yone unuwata:pa:.
14 Sala emawa keyawa sosolo epelepesakeye. Ewa supeliwata ikila
emiwa sena kesale sopoke ewa potose epelepesakeye.
15 Ko:yawemiye, ewa Kote sikapowemiwa sena sosolo tepesakeye. Sala
eyawa waine hano epela: hano olokeyatela noka manaposakeye. Aputa:
ewa e ama kupu sulu fa:nemi ke ela: ikila emiwa Ho Napowa woliyetiye
elaposakeye.
16 Eyawa Isolaiya sena kesale mutawa sopoke Kote Sosolo salo mene
siliyaposakeye.
17 Eyawa Ilaiya e mane alapulu apula: e penayawalapulu amowa Eyewi
tiyaposakeye. Apula:, Ewa Yesu Keleso puwano putupela: hanaposakeye.
Sala inayawa e sa:walapulu himu hapa matesaleke, Yone eyawa ina
matanawa me notoloyetiye e sa:ma kinaposakeye. Apula:, Yone eyawa
sena solo seya ta:te iya:tesene iye matanawa me heka:taposakeye. Apula:
iyawa sena napolo hekeya matanasene aluse tiyaposakeye. Alanase, eyawa
sena kesale sopoke seila:walo tiyapola: Sosolo Yesu emi minita:.”
18 Hepene senayewi au selapita:, Sekalaya ema ta:potose, “Neyawa
ke solo selesewa henenapo esekiwa ko:lu matanema:na:napa?” e seya.
“Newa sena tililakeye apula: ne kesalewala kepeyasokeye.”
19 Kote E hepene sena mene selese, “Ne unua Kepiyalokeye. Newa
Kote minitapo tesekeye. Kote ene ela: newa hamona e selapita: inakeye.
Alanase, newa inapola: kema selakeye. Apula: solo napolo weyamowa
kema se tiye kinakeye.

20 Aputa:, ta:pa. Keyawa ne solo seyawa maseli ta:te selapita:ke, alanase, kewa meaka kata tiyapola: solama tepesakeye. Apula: ha:na: tese nano ketea epe selakamowa sopoke ha:na: iliye tise itapa tepesakeye. Ne solo we heneye hetetiyaposakeye Koteyewi ta:peyawamunuse.
21 Napu semetei kemi, sena kesalewa Sekalaya yesiwapola: sita:la:. Iye matanesekiwa Kote koane suwemi hapawa ela:pe mainatape esa: matana:sela: sita:nene.
22 O:la:sela: sita:newemi, Sekalayawa Kote koane suwemi musuluyetiye inisekiwa iwalapuluwa sowa eta: seyama. Iye matanesekiwa Kote koane suwemi hapa emiwa uwa koane nano nowa papolapo esa: matanakeye. Ko:yawemiye, eyawa sowa eta: seyamake papolo tiya:yewi walo selapita: papo.
23 Ikila Sekalaya eyewi pilisiti sena tima:na: tiya:newa kopela: koane meneye tiye hapa.
24 Amo fo:suwemi, ekele Elisapetewa salawa alela. Apula:, ewa kunei pipe enene emiwa ewa o:sulu enekeye.
25 “Kote Sosolo eye kokonawa nema mikeye,” Elisapete eyawa au seya. “Ikila emiwa Koteyawa himu hapawa nema waya. Apula: sena kesale sikapowemiwa ne ewala tiwa. Eyewi tiye iya:peyekeye.”

Hepene Senayewi Melima Selese Yesuwa Supeliwataposakeye, E Seyawa Wekeye

26-27 Aputa:, kunei tekakemi Elisapetewa alela ela:, Koteyawa e hepene sena Kepiyalowa Kalili peleya: Naselete koamesa:wemi ilikepiya. Hepene sena ewa kesale pola semetei nowa senawanapulu eta: hanosema salo hapa. Kesale ewa kini Tepiti sena i ama semikeye. Sena amo unua Yosepe. Kesale pola amo unua Meli.
28 Apula:, Hepene senawa e salo hanapola: selese, “Ikilale napolo, kewa Kote sikapowemiwa hekeya kesalekeye. Alake, Sosowa kewalapulu elakeye,” e seya.
29 Au selapita:, Meliyawa sosolo kete matana e seya amo ta:tapola: ilima tela. Apula: eyewi matanesekiwa ena selape esa: matana.
30 Alawamona, Hepene senayewi ema selese, “Meli, kewa ipipa. Koteyawa himu hapawa kewalapulu elakeye.
31 Ta:pa! Kewa sala alepela: elapepela: salawa senase keisa:taposakeye. Apula:, keyawa Yesu unua ta:pa:,” e seya.
32 Ewa Sena Sosolo elaposakeye. Apula:, ewa Kote Sosolo falamo E Sa:keye e selaposakeye. Kote Sosoyawa Yesuwa kini temita: apolosekiwa e kouwa kini Tepiti enene amuna tepesakeye,
33 Ewa Yakope sena i amo kini kokolo kau elaposakeye. E kini tima:na: tiwa maitapa tepesakeye,” hepene senayawa au seya.
34 Au selapita:, Meliyewi hepene senama ta:potose selese, “Newa senawanapulu seta: hapama weyemiwa salawa ko:lu alema:na: telalapa?”, e seya.
35 Hepene senayewi mene selese, “Ho Napowa ke salo inapola: Kote penaiya falamoke fopula: elaposakeye. Alanase, sala keyewi kesipesa epamokiwa hekeya napolo tepesakeye. Aputa:, Ewa Kote E Sa:le e selaposakeye.
36 Ta:pa. Ke nane Elisapetewa kepeyasowamona salawa alelakeye. Puwanowa iye selesekiwa salawa eta: kesima:na: telamanakeye, e seya. Alawamona, naputewa ewa sala alela ela: kunei tekapeipewa itapa telakeye.

37 Ko:yawemiye, Koteyawa nano ketea sopoke iliye tiye timinisekeye,” e
seya.
38 Aputa:, Meliyewi mene selese, “Ta:pa. Newa Sosolo tima:na: tisene
kesalekeye. Keye epe seleseya Koteyawa newemiwa ili timinipesakeye,” e
seya. Apula:, hepene senayewi ewa iya:pela: hapa.

Meliwa Elisapete Popa:na: Hapawa Wekeye

39 Ikila emiwa, Meliwa seli tiye Yutia koamesa: semetei tokowemi kipila
hapa,
40 apula:, ewa Sekalaya koane suwemi hanapola: Elisapete potapola:
ikilale napolo e seya.
41 Au selapita:, Elisapete ta:takamake, sala keaya e kupu suwemi tanewa
sipa:kuya. Aputa:, Elisapetewa Ho Napowa woliyeti.
42 Elisapeteyewi sowa unuwapo selese, “Kesalela: sopoke Koteyewi
potosewamona kewane heneya sosolo seselese napola:takeye. Apula: sala
keaya keyewi kesipesa epamokiwala Kote seselese seila:taposakeye.
43 Newa itapa. Apula: sena Sosolo yowa ne salo inisewa ko:yawemiye?
44 Keye selese, ‘Ikilale napolo,’ e seya epamowa ne kena:yewi ta:tapola:,
sala keaya ne kupu suwemi taneyawa epelesa: sipa:kulukeye” e seya.
45 Meli, keyawa nano ketea sopoke auma:na: e seyawa Kote Sosoyawa
kema seya amowa aupesakeye esa: seli topu. Epemi ela: keyawa henenapo
esa: epelema.

Meliyewi Kisalawa Wekeye

46 Aputa: Meli selese,

“Ne himuwamokeyawa Sosolo unua wapilikeye.
47 Apula: ne howa epeya sosolo telakeye ko:yewemiye Kote ene ela:
newa mene silinase.
48 Newa ene tima:na: tisene kesale. Ne unua sosomakeye.
Alawamona, Koteyawa newa sosolo matana:sela: elakeye. Napuwemi-
wana sikapewana sena kesale e sola sopoke iyawa au selaposakeye,
“Koteyawa epeya sosowa nema mikeye,” e selaposakeye.
49 Kote Penaiya Ilima Eyawa nano sosolo keayamawa newamopela: timiya.
E unua Kalaiya Papalola napolo sopolo elakeye.
50 Ikila yemiwana sikapewemiwana sena kesaleyewi Kote unua wapil-
isaleke,
Eyawa iwa hauwekilise Sosolo seselesenekeye.
51 Kote ene tiya:yewi talapoiya tima:na: ti alanase,
sena kesale eta:wiye matana honosane fa:nemi ene unua sosolo
temana esa: matanesene,
sena kesale amowa Koteyawa alutaletiye ilikepilisene.
52 Sena kini seawemi helesene amowa Koteyawa ewa iya:taposakeye.
Alawamona, sena kesale eta:wiye ene ewa me sinapola: elaleke,
Koteyawa ewa e unua me tila:taposakeye.
53 Sena meina sitalakamawa nano napowa katalo kinanapeyapola:
teila:walotiye apolosene,
alawamona, sena kesale nano ketea mutalo tela, amowa Koteyawa
mokopo ilikepeya.
54-55 Eyawa e tima:na: tisene sena Isolaiyawa sesela.
Apula:, Eyawa nini kouwa Epalahame ima sepapowa a matanepela:
enene. Apula:, Eyawa sena kesale sikape hetetima:na: epamowa
kokolo kau tesene kokona ewamokiwa eta: kepoliyetimakeye.

56 Meliwa Elisapetewalapulu sita:nene emiwa kunei usulupe tukuyetiye
apula: ewa ene peleya:wemi mene hapa.

Yone Hano Toliyetisene Kesilawa Wekeye

57 Sala ha:na:na: ikila emiwa Elisapeteyawa senase supeliwapo.
58 Aputa:, e sena kesale maya semetiyawala ilipe enisene sena kesale
iyawala sopoke Koteyewi kokona ema mi amo ta:tapola:, iyawala ewala-
pulu epeyawa ilima tela.
59-60 Olo ikiwapowemi iwa inapola: sala keaya kapo nama:na:pela: mina,
apula:, iyawa ina Sekalaya unuwapa:na:pela: ela, alawamona, sala yoyewi
selese, “Eh, Yone unuwapa:na:keye,” e seya.
61 Iyewi ema selese, “Sena maya i kiwemiwa Yone etaiyawa itapakeye.”
62 Apula:, iyawa tiya:yewi inama walo selese, “Salawa ipi unuapa:na:na?”
esa: walo selakamake.
63 Eyawa nano momatema:na: keteyawa haya. Halotiyapola:, mo-
matepita: potakamake, Yone unu tuwatapita: papo. Apula: iyawa
matanawa ilima telakeye.
64 Komayama kemi, Sekalayawa e tekala meakala napolo me tepela:
sowa wa:ke me seya. Apula:, Kote unua wapiya.
65 Aputa: ikiwapo kemi, sena kesale ilipe sita:ne amoke potapola: ipila
ilima telakeye. Nano papolo amowa sena kesale sopoyawa Yutia koamesa:
tokowemi tisateya hapa imawana sopoke sekoya hapakeye.
66 Iyawa solo seya amo ta:tapola:, ikene kete matane se se-
lese, “Sikapewemiwa sala we ikamuna tepesape esa: matanakeye.
Ko:yawemiye, iye matanesekiwa Kote penayawa ewalapulu elatapo esa:
matanakeye.

Kote Sowa Sekalayama Se Tiye Miwa Wekeye

67 Yone ina Sekalayawa Ho Napowa woliyetiyapola: Kote solo sepapolo
sowa selese,

68 Niyawa Sosolo unua wapilima, Isolaiya Kotewa,
ko:yawemiye Ewa inapola: e sena kesale sopoke mene silikeye.
69 Koteyawa E tima:na: tisene sena Tepiti maya sena i emiwa
sena penaiya semetei nowa niwamo mene silima:na:wa hetetiyakeye.
70 (Amowa puwano fa:nemi Kote e sepatosene senala: kalaya hekeya iyawa
au seyakeye),
71 Eye selesekiwa niwa kisi sena tiya:wemi sita:newa mene silima:na:keye,
apula: sena niwanapulu mapolo matanesene tiya:wemi sita:newana
mene silikeye.
72 Eyawa nini kouwawa kokonose iwa seselakeye.
Apula: Eyawa E sepapo solo ho:liya ene puwano timiya amowa a
matanepela: enene.
73 Koteyawa sepapo amowa nini kouwa Epalahamema
hekila sosolo fala kamo e seyakeye.
74 Eyawa niwa kisi tiya:wemi sita:newa mene silima:na: matanakeye.
Apula: niwa Ewamopela: tima:na: tiya:selekiwa ipipa.
75 Alanase, ikila sopoke nini hepa:la kokolo kau tesene, niwa mane
hekeyawemi Kote sikapowemi ha:na:pa:.
Apula: niyawa Kote E mane seli napolo woliyetiya:pa:.
76 Apula:, ni sa:le,
sikapewemiwa iyawa kewa Kote Falamo e sepatosene sena unua
taposakeye.

Ko:yawemiye, kewa Yesu puwano putupela: ewamo mina:na: isu seli timita: ha:na:na:keye.
77 Hanapola:, keyewi e sena kesale sopoma matana miya:na:pela: sema:na:wa, “Sikape sena nowa epe ini seyamowa kiwamo mene siliyaposakeye.
Mene siliyapola:, kili olokeyatelawa Eye tiye iya:taposakeye.” Aluse, sala weyamoke selaposakeye.
78 Ko:yawemiye nini Koteyawa niwamo sosolo hauwekilise kokona Ewa nima kinisene.
Alanase, hepene falemi opo si ho:liya fiya tepela: ni salo inaposakeye.
79 Inapola:, ho:liya amoke sena kesale yopolotela honosanewemi sita:nene iwa ho:lili wataposakeye. Kululu ho tapo sita:newa ho:liya amoke iwala ho:lili wataposakeye.
Apula:, ho:liya amoke nini onatu onatiye ha:na:na:wa hopola tema:na: isuwa amoke walopesakeye.

80 Aputa:, sala Yone ewa solo tepela: e howa penaiya talapo tiyapola: enene. Apula: ewa senanama peleya:wemi ha:na: enapotane enene. Elapepela:, sikapewemi ewa Isolaiya sena kesale sikapowemi ine hetetikeye.

2

Meliyewi Yesu Kesilawa Wekeye
Ma:tiu 1:18-25
1 Ikila emiwa, Sisa Okatase, ewa Lome sena kesale piseiki epela: enene. Eyawa solo ele nowa tuwa tese sena kesale Lome peleya: honosanewemi sitalaka sopoke unu tiya:pa:, e seya.
2 Sena kesale unua tuwapa:na: e seya amowa, kamani sena Kuliniase ewa Silia peleya: pota: epesene ikila emiwa, eye pota:la:kiwa napu semetei kemi ma:ta: tiye unua kemi tikeye.
3 Aputa:, sena kesale sopoke i peleya:wemi unua momatema:na:pela: hapa.
4 Yosepe ewa kini Tepiti sena i akeye. Alake, Yosepe ewala Naselete koamesa: Kalili peleya: amowa iya:pela; Petiliheme koamesa: Yutia peleya:wemi hapa.
5 Hanose, e kesale simini Meliwa sala alelawalapulu siliyapola: unua momatema:na: epela: elipe hapa.
6 Hanapola:, a:ko: Petilihemewemi sita:newanapulu Meliwa sala ha:na:na: tela oko: emi heteti.
7 Ikila emiwa, makene hanapola: enisene koawa teleya: tilapita: potapola: a:ko:mo enima:na: fowa itapalapita: potapola: a:ko: kopolo kao koane ha:na: ka:la:lopela: enene. Ka:la:lopela: enewanapulu e sa:le ola:ko: senase supeliwapo. Supeliwatapita: kopolo kao ma:na: nasene pokose tuwapowemi sala keayawa tapolayewi sako tiyapola: pokose suwemi tuwapo.

Hepene Senayewi A:pele Sipi Pota: Tesene Senama Seyawa Wekeye
8 Ikila emiwa, a:pele sipi pota: tesene sena noka Petiliheme koamesa: pa hema kemi sita:nekeye. Iwa yopolotela honosane a:pele sipi pota:sela: sita:ne.
9 Pota: sita:newanapulu, Kote E hepene senawa i salowemi ine heteti. Apula: hepene falemi Kote E ho:liyawa inapola: iwa sita:newemi ine hekeye tiyapita: potapola: iwa ipilawa ilima tela.

10 Aputa:, hepene senayewi ima selese, “Kiwa ipipa. Kiwa solo napowa
neyewi kima tiye inakeye. Solo amowa sena kesale sopoke kiyawala
ta:tapola: sosolo epelepesakeye.
11 Napuwa, Tepiti koamesa: Petilihemewemi, senase supeliwapokeye.
Sala amokiwa sena kesale kiwa sopoke mene siliyaposakeye. Ewa Sosolo
Yesu Keleso.
12 Alake, solo we henenapo esa: matanema:na:wa wekeye, kiwa Petil-
ihemewemi ha:na: potakamakiwa sala keaya tapolayewi sako tiyapola:
kopolo kao ma:na: nasene pokose suwemi telapita: potaposakeye.
13 Kipila kemi, hepene sena muta noka kemi ine hepene sena alapulu ine
sitalapita: papo. Apula: iyawa Kote unua wapilise sela:sela:,

14 “Kote Sosolo faleyamo unua wapilima.
Apula: sena kesale peleya: sosolo weyemiwa hopola sita:laposakeye.
Koteyawa iwa himu hapawa elakeye.”

A:pele Sipi Pota: Tesene Sena Iwa Yesu Popa:na: Hapa

15 Apula: hepene sena iwa hepene falemi meneye tiye ha:na: tipita:,
a:pele sipi pota: tesene sena ikene selese, “Niwa Sosoyewi solo epe
selakamo potapose Petilihemewemi hanakeye,” e seya.
16 Apula: iwa kipila hanapola: Meli Yosepe a:tawa sala keayawalapulu
kopolo kao ma:na: nasene pokose suwemi telapita: papo.
17 Iyawa sala amowa potapola:, hepene senayewi sala amo solo seyawa
ima se tiye miwa sopoke sena kesale sopoke ima seyakeye.
18 Sena kesale sopoke a:pele sipi pota: tesene sena ili solo seya amo
ta:tapola:, iyawa kete matanawa ilima tela.
19 Alawamona, Meliyawa solo seya amowa sopoke e himu sulu fa:nemi
selawapola: matana:sela: enene.
20 Apula: a:pele sipi pota: tesene sena iwa mene ha:na: tise Kote unua
wapilise hapa. Ko:yawemiye, iye nano ketea sopoke iyewi topuwa pa-
ponase. Papolo amowa hepene senayewi ima seyawamunuse hetetikeye.

Kote Koane Yesuwa Tiye Hapawa Wekeye

21 Ikila sala supeliwapowemi ma:ta: tiye akeye hapawa ikila owemi
puwano salawa kaka nanese unua tese Yesu unuwapo. Ewa yoyawa seta:
alelama ela: hepene senayewi puwano fa:nemi unuwapokeye.
22 Ikila Moseseyewi ele tuwapowa matanese Yosepe Meli a:ko: Kote
sikapowemi hili napolo tepela: ikila amowa kotetipela:, sala keayawa
tiyapola: Yelusalemewemi Kote Sosoma miya:na:pela: hapa.
23 A:tawa Kote solo ele tuwapo amo kulu hapakeye. Ele tuwapo solo
amokiwa weyamu seya, “Sala senase puwano yoyewi kesilawa, Kotema
kina:pa: esa: sepapo. Apula: ewa ho:liya elaposakeye.
24 Apula: a:tawa a:nema:wana mokopo miya:na:pela: ko:yawemiye Kote
ele tuwapowemi ela:. A:nema: Tumu elipei o kipiato e sa:le elipei tiye
hapa.”
25 Ikila emiwa hekeya sena nowa Yelusalemewemi enene e unua
Simione. Eyawa Kotema kulukulusene. Ewa Isolaiya sena kesale hopola
napolo tiye miya:na: sena amo yesipela: enene. Apula: Ho Napowa ewemi
woliyetiye enene.
26 Aputa:, Ho Napoyewi ema seya, “Kewa kipila sema kulaposak-
eye. Puwanowa Sena Koteyewi sepatose e sena kesale mene silimita:
ilikepima:na: e seya sena amowa Kote E Kelesowa potaposakeye.

27 Apula:, Ho Napoyewi ewa siliye Kote koane suwemi hapa. Hanapola:
enewanapulu, Yosepe Meli a:tawa Yesu keayawa tiyapola: ele tuwapo solo
amo kulu hapa.
28 Ikila emiwa, sala keayawa Simioneyewi talo tiyapola: Kote unua
wapilise napolo e seya.

29 Eyawa sela:sela:kiwa, “Sosolo, Newa ke tima:na: tisene senakeye.
Alanase, napuwa Kewa newa ili hamonote apola:pa:. Apula: ne
matanawa hopola apola:pa:.
Ko:yewemiye kine puwano sepaponase.
30 Ne siyawa nano ketea Kine ela: timiya amoke niwa mene silima:na: e
seya amowa papokeye.
31 Kine Keyawa nano we sena kesale sopoke sikapowemiwa seli tikeye.
32 Ho:liyawa amunawa Ene ekeye. Apula: nano ketea o:sulu mupapo Eyewi
Yu sena kesalema walopesakeye.
Alanase, Eyawa Yu sena kesale kiwa unua sosolo unuwataposakeye.

33 Simione solo seya amo ta:tapola:, sala ina yoyeliyawa ena selape esa:
matanwa ilima.
34 Simioneyewi Yosepe Meli a:ma selese, “Kotewa ka:ko:lapulu elaposak-
eye,” e seya. Apula:, Yesu yo Melima selese, “Koteyewi sala amowa
ta:pele tiye apolose selese Isolaiya sena kesalewa muta noka iyewi Yesuwa
potapola: Ewa fa:tapo apola: sululuwalupesa alawamona sena kesale
muta noka iyewi Yesuwa potapola: Ewa siliyaposakeye. Alanase, iwa
mene teisa:walo tiye apolaposakeye. Apula: sena kesale muta Ewamo solo
olokeyatelawa selaposakeye.
35 Alanase, sena kesale matana mupawayawa Eyewi hokatopesakeye.
Apulapita:, Meli kewa ta:yewi ola nakolosene epapuluse ke himuwana
nakola oiya tiyaposakeye,” e seya.
36 Ikila emiwa, sepatosene kesale nowa enene, e unua Ana. Ewa Fanuele
e la:le. Ewa mayawa Asakeye. Ana kepeyasokeye. Puwanowa ewa
senayewi tiyapola: yapewa tomoipe itapa tela. Apula: e senawa ke kulu.
37 Kulapita: potapola:, ewa sopa:la hela: yapewa talo oloipe epela: pinipe
(84) itapa tela. Eyawa Kote koawa eta: ata hanosema. Alawamona, ikilale-
wala nukulapowemiwana Kotema wapilisene. Aluse, eyawa kulukulula:
selekiwa ma:na:wa ala:pela: tesene.
38 Napu semetei kemi, ewa i salo pakemi mina. Apula:, eyawa sala
amowa Kotema napolo seya. Apulapita:, eyawa sala amowa walose selese
sena kesale sopoke Kotewamo yesipela: Yelusaleme sena kesale sopoke
mene siliyaposakeye esa: ima au seya.

Yosepewa Nasalete Peleya:wemi Mene Hapa

39 Yosepe Meli a:tawa Kote ele tuwapo solo sepapo amowa timini tiye.
Apula:, a:ko: Kalili peleya: Naselete ene koamesa:wemi mene hapa.
40 Apulapita:, sala Yesuwa solo tepela: penayawa tiyapola: enene. Eyawa
matana napolo sosolo woliyetiyapola: Kote e kokonawa ewalapulu elakeye.

Kote Koane Yesuwa Emi Hapa

41 Yapene sopoke Yesu ina yoyeliwa Yelusalemewemi Isolaiya sena kesale
semetei helepa:pe amo matanese ma:na: mena popa:na: hapa.
42 Yesuwa yapene kukuluipe (12) tepela:, Iyawa ili mane amo kulu hanose
ma:na: mena ikila sosolo amo matanese Yelusalemewemi hapa.

43 Ikila ma:na: mena amowa usuyetiyapola:, ina yoyeliwa ene peleya:wemi mene hapa. Alawamona, sala Yesuwa Yelusaleme peleya: kemi enene. Apulapita:, ina yoyeliyawa Yesuwa Yelusaleme peleya: kemi ela tapo esekiwa eta: matanama.
44 A:tawa sena kesale nokalapulu hapalole esa: matanese a:ko: ikiwapo semetei nowa ha:na: ka:lewemi tese. Yesuwa sena kesale nokalapulu minanole esa: nakeya. Apula: sena e sola nokamawana ta:keya. Apula: e mana nokamawana ta:keya. Alawamona itapalapita: papo.
45 A:tawa mapotapita:, a:ko: Yelusalemewemi Yesu kelema:na:pela: hapa.
46 Hanapola:, ikiwapo usulupe keyalape mapotapita: ke eniyapola:, a:tawa ewa Kote koane suwemi walosene sena pisei tewaya amo seya ta:ta: apula: mene sela: ela:sela: elapita: papo.
47 Walosene sena pisei iyawa Yesuyewi ta:tapola: mene seya amo ta:tapola:. Iyawa Yesu matana fa:namo potapola: iwa howa hanose matana ilima tela.
48 Aputa: ina yoyeliwala inise ta:takamake Yesuyawa au selapita: ta:tapola:, a:ko:la howa hapa. Aputa:, yoyewi Yesuma selese, “Ni sa:le, keye mane weyamowa ko:luma:na:pela: elala? Ki ata na:ko: kewamo matanese nakeyawa ilima telakeye,” e seya.
49 Alawamona, Eyawa ina yoyelima mene selese, “Ka:tawa newa ko:luma:na:pela: nakeye minana? Ka:tawa newa ni ata koane ela tapo esekiwa eta: matanamana?
50 Alawamona, ina yoyeliyawa Yesu solo seyawa eta: seli matanama.
51 Apula:, Yesu ewa a:ko:lapulu ilipe Nasalete peleya:wemi mene sinikeye. Sinapola:, ikiwapo sopoke ina yoyeli solo seya semetei kulu hanosene. Alawamona, Meliyawa nano seya sopoke amowa e himu sulu fa:nemi selawapola: matana:sela: enene.
52 Alanase, Yesuwa sena sosolo tepela:. Eye matanawa napolo matane tiye elapita: potapola: sena kesaleyawala ele potapola: epeyawa sosolo tela. Aputa: Koteyawala Yesumawa epeyawa sosolo ilimakeye.

3

Yone Hano Toliyetisene Senayewi Kote Solo Walo Seyawa Wekeye
Ma:tiu 3:1-12; Make 1:1-8; Yone 1:19-28

1 Puwano Lome sena ili pisei sena Taipiliasi Sisa ewamo enene. Ikila ewa ili pisei sena yapene papoipe tepela: sikape emi Kote E sowa Yone e salo mina. Aputa: ikila emi Ponitiase Pailete amoke pisei sena Yutia ili pisei enene. Aputa: ikila emiwa Kalili peleya: emiwa Helote ene pisei kolotea epela: enene. Aputa: Itulia peleya: alapulu, Takonitisi peleya: alapulu Heloteyewi e ma:e Filipiyewi pisei kolotea epela: potapola: enene. Aputa: ikila emiwa A:pilini peleya:wane Laiseniaseyewi pisei kolotea epela: potapola: enene.
2 Aputa: ikila emiwa Anase Kaiafase elipei amoke pilisiti pisei sena wa:pa:se sita: enene. Ikila emiwa Sekalaiya e sa:le Yone, peleya: senanama emi, Kote E sowa Yone E salo mina.
3 Aputa: Yone ewa hano Yota:ne hema emi sisa:nene Kote solo se tiye kina:sela: enene. Eye au seya, “Ke matana olokeyatela iya:pela: notoloyetipela: inapola: hano toliyeti. Alusaleke:, Koteyawa ke olokeyatelawa itapa tepesa.”
4 Puwano solo sepapo weyamowa sepatosene sena Aisaia eyewi pukawemi momateyawa weyamo,

“Sena nowamoke peleya: senanama emi hola:sela: ene,
‘Sosolo mina:na:wane isu selipa:.
E isuwa koakena elapetawa hekepa:.
5 Kokeya sopoke peleya:wa selalesa: feyetiyepe.
Fapolo tokomo koloteawalapulu sosowalapulu sopoke hotolose fela apola:pa:.
Isu koakena elapitewa isu hekeya napolo tepesa.
Isu etewa apula: nano ketea noka elapitewane Kote Eyewi papaya tepesakeye.
6 Sena kesale peleya: sopoke potakamake
Kote Eyewi sena kesale olokeyatela sita:newa mene tiyaposakeye.’ ” *

7 Alanase, Yone eyewi sena kesale iwa ine tese hano toloyetima:na: matanase mina, eye ima selese, “Kiwa heseke salakeye! Koteyawa kiwa sopoke konomonose falasipesakeye. Kimawa eta: seyala?
8 Kiyawa fo napolo helepa: amokiyawa kiwa heneye matana notoya walopesakeye. Alanase, kiyawa ma au selapesakeye, ‘Niwa Epalahame e sa:le, alanase, Kote Eyawa niwa mafalasi epesa.’ Alamakeye, Neye kima selakeye, Kote Eyawa etewa epa eleyetipela: Epalahame e sa:le tepesa.
9 Kapiwa i mouwemi tuwapolo elakeye. Alanase, i sopoke fo napo mahelesaleke amowa kene tiyapola: tei wa:lawemi sotukepilaposakeye.”
10 Yoneyewi au selapita:, sena kesale sopoke ema mene ta:potese selese, “Alanase, niyawa ko:lu timinima:na:napa?”
11 Aputa:, eyewi ima mene selese, “Sena eta:wiye setiwa elipei elaleke nowa tiyapola: sena itapama kina:pa:. Sena eta:wiye eyawa ma:na: elaleke, sena itapama sakopa:.
12 Takese tisene sena noka Yone salo inapola: hano toliyetimita: minakeye. Aputa: iyewi ema ta:potose, “Walosene sena, niyawa ko:lu timinima:na:napa?”
13 Aputa: eye ima selese, “Kiyawa sena kesale moweniwa wa:ke me palesekiwa tiyapa. Kamani senayewi kima sela kamunuse tiya:pa:.”
14 Aputa:, Ami sena nokamoke Yonema ta:potose sela:sela: enene, “Niyawa ko:lu timinima:na:napa? Apula: eyewi ima mene selese, “Kiyawa nowamo moweniwa mokopo tinenisekiwa tiyapa. Kiyawa sena nowa mokopo timiyamawa selapa. Kiyawa seli epelesa: kili tima:na: ti moweniwa tikeye.”
15 Ikila emiwa, sena kesale sopoke, Keleso mina:na: amo yesipela: sita:ne. Aputa: sena kesale ili himu fa:nemi matana penaiya tesi tiyapola:. Iwa sopoke matanawa kalikali esa: matanawa ilima aluse, “Amowa Yone ewa Kelesowa?”
16 Aputa: Yoneyewi ima sopoke selese, “Neyawa kiwa sopoke mokopo hano toliyetiyakeye. Alawamona, Sena Ewa opola Ewamoke opola niwa me helepe inaposakeye. Alanase, newa ununamanase, E tima:na: tisene senawamuna tese E tamaka kalawa neyawa eta: ka:ma:na: telamakeye. Eyawa kiwa sopoke Ho Napowalapulu tei wa:lawalapulu toliyetiyaposakeye.
17 Solo semetei weyamowa pale seya solo selakeye. Sena Sososlo inisekiwa, Eyawa sipiti epapula foke tiye inaposakeye. Tiye inisekiwa peleya: pakia witi e sa:le tuwapo fokeyewi paseyalapepela: witi henewa seli sululupoiyawa amowa tiyalapepela: E koanewemi tuwataposakeye.

* **3:6** Isa 40:3-5

Witi tapo alopoyewi tiyapola: ha:na: nokemi sululupolusaleke amowa tiyapola: tei wa:la eta: sekakolosema emi kilipesakeye.
18 Aluse, Yoneyewi solo se tiye mi aluse, solo nowanapulu se tiye kine, wa:ke me se tiye kine, wa:ke me se tiye kine, aluse Yoneyewi Kote E solo napolo eyewi sena kesalema solo se tiye mikeye. Iyewi seli ta:tapola: matanemita: se tiye mikeye.
19 Aputa: Heloteyewi Kalili peleya:wemi potapola: ene ikila emiwa, e mae Filipiyewi e kesale, Helotiase ewa, Heloteyewi o:sulu tiyapola: enene. Yoneyewi nano olokeyatela sopoke tiyapita:, potapola:, Eyewi konomonose selese, “Kewa olokeyatelalapo. Apowo, e seya.”
20 Aputa: Heloteyewi ene puwano olokeyatela timiya, kamunuse wa:ke wala me timinipita: Yone ewa tipolo selawapo.

Yesuwa Hano Toliyetikeye
Ma:tiu 3:13-17; Make 1:9-11; Yone 1:29-34

21 Sena kesale sopoke hano toliyetiya:sela: elapita:. Aputa: Yesu Ewala hano toliyeti. Ewa hano toliyetipela: Yesuyewi Kotema kulukulula:sela: enewanapulu hepene isuwa kola:pe.
22 Aputa: hepene isuwa kola:tapita: potapola: Ho Napowa E salowemi a:nema: tumu epapula sinapita: papo. Aputa: Kote E sowa hepene falemi Yesuma selese, “Kewa Ni Sa:keye. Kewa matana sosolo telakeye apula: epeya ilima telakeye.”

Yesu E Mei Senawa Wekeye
Ma:tiu 1:1-17

23 Ikila emiwa, Yesu Ewa yapene talo usulupe tepela: emi ma:ta: tiye E tima:na: tiye hapakeye.

Sena kesale sopoyawa Yesuwa Yosepe e Sa:keye e seyakeye.
Aputa: Yosepe ewa Ilai e sa:keye.
24 Ilai ewa Matate e sa:keye.
Matate ewa Lifai e sa:keye.
Lifai ewa Meleki e sa:keye.
Meleki ewa Yonai e sa:keye.
Yonai ewa Yosepe e sa:keye.
25 Yosepe ewa Matatiase e sa:keye.
Matatiase ewa Emose e sa:keye.
Emose ewa Nehume e sa:keye.
Nehume ewa Hesili e sa:keye.
Hesili ewa Nakai e sa:keye.
26 Nakai ewa Ma:tane e sa:keye.
Ma:tane ewa Matatiase e sa:keye.
Matatiase ewa Semeine e sa:keye.
Semeine ewa Yoseke e sa:keye.
Yoseke ewa Yota e sa:keye.
27 Yota ewa Yoanane e sa:keye.
Yoanane ewa Lesa e sa:keye.
Lesa ewa Selapapeo e sa:keye.
Salapapeo ewa Siatio e sa:keye.
Siatio ewa Neli e sa:keye.
28 Neli ewa Meleki e sa:keye.
Meleki ewa Ati e sa:keye.
Ati ewa Kosame e sa:keye.

Kosame ewa Elematame e sa:keye.
Elematame ewa Eli e sa:keye.
29 Eli ewa Yo:sua e sa:keye.
Yo:sua ewa Eliesa e sa:keye.
Eliesa ewa Yolime e sa:keye.
Yolime ewa Matati e sa:keye.
Matati ewa Lifai e sa:keye.
30 Lifai ewa Simione e sa:keye.
Simione ewa Yuta e sa:keye.
Yuta ewa Yosepe e sa:keye.
Yosepe ewa Yoname e sa:keye.
Yoname ewa Elaiyakime e sa:keye.
31 Elaiyakime ewa Melea e sa:keye.
Melea ewa Mena e sa:keye.
Mena ewa Matata e sa:keye.
Matata ewa Netane e sa:keye.
Netane ewa Tepiti e sa:keye.
32 Tepiti ewa Yesi e sa:keye.
Yesi ewa Opete e sa:keye.
Opete ewa Poase e sa:keye.
Poase ewa Salamone e sa:keye.
Salamone ewa Na:sione e sa:keye.
33 Na:sione ewa Aminatape e sa:keye.
Aminatape ewa Atimine e sa:keye.
Atimine ewa Lame e sa:keye.
Lame ewa Hesilone e sa:keye.
Hesilone ewa Pelese e sa:keye.
Pelese ewa Yuta e sa:keye.
34 Yuta ewa Yakope e sa:keye.
Yakope ewa Aisake e sa:keye.
Aisake ewa Epelehame e sa:keye.
Epelehame ewa Tela e sa:keye.
Tela ewa Nehole e sa:keye.
35 Nehole ewa Seluke e sa:keye.
Seluke ewa Leu e sa:keye.
Leu ewa Peleke e sa:keye.
Peleke ewa Hipelo e sa:keye.
Hipelo ewa Sela e sa:keye.
36 Sela ewa Keinane e sa:keye.
Keinane ewa Afasate e sa:keye.
Afasate ewa Seme e sa:keye.
Seme ewa Noa e sa:keye.
Noa ewa Lameke e sa:keye.
37 Lameke ewa Metusala e sa:keye.
Metusela ewa Inoke e sa:keye.
Inoke ewa Ya:lete e sa:keye.
Ya:lete ewa Mahalaleli e sa:keye.
Mahalaleli ewa Keinane e sa:keye.
38 Keinane ewa Ino:se e sa:keye.
Ino:se ewa Sete e sa:keye.
Sete ewa Atame e sa:keye.

Atame ewa Kote e sa:keye.

4

Yesu Ewa Seteneyewi Olokeyatela Timinimita: Ta:peyawa Wekeye
Ma:tiu 4:1-11; Make 1:12-13

1 Yesu Ewa Ho Napowa ewemiwa woliyetipela: hano Yota:ne iya:pela:
hapakeye. Apula: Ho Napoyewi Yesuwa siliyapola: hekelese senanama
peleya: hapa.
2 Aputa: senanama peleya: emiwa Seteneyewi ikila talo pinipe Yesuwa
olokeyatela timinimita: ta:peyakeye. Aputa: ikila talo pinipe emiwa
Yesuwa nano ketea nowa eta: menama. Akamake, ikila talo pinipe itapa
tekamake Ewa meina sosolo heteti.
3 Aputa: Seteneyewi Ema selese, “Kewa Kote E Sa:laleke Keyewi etewa
epamawa ‘ma:ne hetetima,’ e sema.
4 Aputa: Yesuyewi mene Setenema selese, “Kote solo Pukawemiwa
momateya elakeye, ‘Sena kesaleyawa mokopo ma:na:wemiwa falelawa
matiyaposakeye.’ ”
5 Seteneyewi Yesuwa siliyapola: tokomo fiyale falemi kamani kalikalila
koamesa: sopoke amowa kipila waloma:na: hapakeye.
6 Aputa: Seteneyewi Yesuma selese, “Neyewi kamani kalikalila
weyamowa opolawalapulu nano ketea sopoke kema pota: epesete
miya:na:keye. Ko:yawemiye, Koteye weyamowa nema miwemi ela:,
alanase, nine ela: sena ama miya:na: matana ama miya:na:keye.
7 Alanase, Keyewi nema kulukulusaleke nano ketea sopoke neyewi kema
waya weyamowa miya:na:keye.
8 Aputa: Yesuyewi ema mene selese, “Kote solo pukawemiwa momateya
elakeye,

‘Kewa Sosolo ke Kotema wapilipa: apula: Ewemi semetei tima:na: tisene
kulu ha:na:pa:.’ ” *

9 Seteneyewi Yesuwa siliyapola: Yelusaleme emi hapa. Hanapola:,
Seteneyewi Ewa Kote koane tomo falemi sapela: Ema selese, “Kewa Kote
E Sa:laleke, weyemi kine kolemi o:tetima.
10 Ko:yawemiye, Kote solo pukawemiwa momateya elakeye,

‘Koteyawa E hepene senama kewamowa seli pota: elaposakeye. Kewa
maolokeyalepesakeye.
11 Aputa: Kote solo puka nowemi me selesekiwa, “Hepene sena ili tiya:yewi
kewa talo tiyaposakeye,
ke onatuwa etewayewi kama:pekitise.’ ” †

12 Aputa: Yesuyewi ema mene selese, “Kote sowa pukawemi selese,
‘Keyawa ke Kotewa ta:pelepa.’ ” ‡
13 Aputa: ikila Yesuma nano ketea kalikalila ta:peya sopoke kotetipela:,
Setene ewa hanapola: ikila fo napo hetetiyapita: wa:ke ta:pelema:na:
yesilakeye.

Yesu Ewa Kalili Peleya: Emi Tima:na: Ma:ta:tiwa Wekeye
Ma:tiu 4:12-17; Make 1:14-15

---

* **4:8** Deut 6:13. † **4:11** Ps 91:11-12. ‡ **4:12** Deut 6:16.

14 Yesu Ewa Kalili peleya:wemi mene hanose Kote E Ho Napolo opolawalapulu hapa. Sena kesale sopoke Kalili hema koamesa: emi ka:la:ya, amokiwa Yesu wala solo seya topukeye.
15 Aputa: Eyawa Yu sena kulukulu koawemi ma:ta: tiye walopola: sena kesale sopoke Emawa solo napolo seya.
16 Aputa: Ewa Ene Ewamo solo tela peleya: Na:saletewemi mina. Aputa: ikila Tekapewemi ha:le tesene ikilawemi Ewa Yu sena kulukulu koane suwemi tuwatene. Yesu Eyawa Ikila Teka kemiwa sopoke alusene. Eyawa akema:na:pela: tesi tikeye.
17 Aputa: sena semetei nowamoke sepatosene sena Aisaia puka momateya amowa Ema mikeye. Eye tiyapola: faketipela: akeyakeye. Momateya amowa weyamu akeya,

18 “Kote E Ho Napowa Newanapulu enekeye,
ko:yawemiye, Koteyawa Newamo ta:pelesewa Kote solo napolo sena kesale sopoke iye ela: matane kamuna amowa se tiye mikeye.
Kote Eye Newamo ilikepilise solo sepapolo amowa sena kesale tipula elaka mokopo hanaposakeye.
Sena kesale si kola wa:ke potaposa.
Sena kesale nokamoke ima mane olokeyatela timinisaleke, Neyawa iwa mokopo hanaposakeye.
19 Koteyewi Newamo ilikepiya we solo sepapolo weyamowa yapene napu ikila Kote Eye sena kesalema epeya walomita: hetetikeye.” §

20 Yesuyewi puka kopotiye kulukulu koane yesila sena ema mene kinapola: Ewa heya. Sena kesalela: kulukulu koane suwemi sita:ne ili siyawa Yesuwa kulu papo.
21 Eyawa sowa ma:ta: tiye ima selapose elakeye, “Napu weyemiwa puka Neyewi akeya epamowa kiye ta:taka amowa heneye hetitikeye.”
22 Aputa: Eyewi au selapita:, i sita:ne amokiyawa E sowa napolo ta:tapola: sa:le napolo e seya. Iyawa E meapo solo napolo seya amo ta:tapola: iwa mono matanakeye. Aputa: Iyewi selese, “Ai, Epamowa Yosepe e sa:lapa?”
23 Aputa: Eyewi ima selese, “Neyawa matanakeye kiyawa Nema mene selaposakeye nano weyamowa kiyawa puwano topuwa, ‘Mitokolo sena, kine ela: me faliyetima. Aputa: nano ketea sopoke Kapaneamewemi timiya Niyewi topuwa amowa Ke peleya: Na:salete emiwa timinipa:.”
24 Aputa: Yesuyewi ima selese, “Neyawa heneye kima selakeye, sepatosene sena semetei nowa e peleya:wemi inapola:, iyawa eta: seli silima.
25 Neyawa heneye kima selakeye, sepatosene sena Ilaiya ene ikila emiwa Isolaiya peleya:wemiwa kesale sopa:la ilima enekeye. Ikila emiwa meiki fala itapela: yapene usulupe apula: kunei tekapeipe tepela: peleya: sopoke weyemiwa meinawa sosolo hetetikeye.
26 Alawamona, Koteyawa Ilaiyawa kesale sopa:la iwamo tapo sesemita: eta: ilikepiyama, alawamona, Koteyawa kesale sopa:la semetei peleya: koamesa: Salafete peleya: Saitone elakamo sesemita: Ilaiya ilikepiya.
27 Ikila sepatosene sena nowa unua Ilaisa enene emiwa Isolaiya sena kesale muta iwa oloseseya nakola unua wakepila tiyapola: enekeye.

§ **4:19** Aisaia 61:1-2

Alawamona, Koteyawa semetei nowa iwa eta: faliyetimakeye. Alawamona, Eyawa Silia peleya:wemi sena semetei amo unua Nemane ewamo faliyetikeye."
28 Yesuyewi au selapita: ta:tapola:, sena kesale sopoke Yu kulukulu koane sita:ne emiwa iyawa konomona ilima telakeye.
29 Sena kesale iwa sopoke tesilapola: Yesuwa tiye poye ha:na: tese koamesa: akola naiya fiyale hema emi ha:na: apoyakeye. Aputa: iyawa akola naiya emi Yesuwa polutiye toliyetima:na: matana.
30 Alawamona, Yesu Ewa sena kesale iyewi sowapola: ene amowa kaselese hapa.
31 Sikape emiwa Yesu Ewa koamesa: Kapaneame, Kalili peleya: emi, sinikeye. Aputa: ikila tekakemiwa Eyawa Kote sowa sena kesalema ma:ta: tiye wayakeye.
32 Aputa: Yesuyewi Kote Sowa selapita: iyawa ta:tapola: howa hapakeye. Ko:yawemiye E Sowa opola penaiya ilima telakeye.
33 Aputa:, Yu kulukulu koane sulu emiwa sena semetei nowa ho olokeyatela sena amo suwemi enekeye. Amoke sowa penaiya seyakeye,
34 "Ai, Yesu Na:selete sena, Kewa inapola: niwa ko:luma:na:pela: minana? Kewamo mina epa niwamo ikumuma:na: minana? Neyawa Kewa matanakeye. Kewa Kote ene ho:liya papaya emi tepela: minakeye.
35 Aputa: Yesuye ema penaiya selese, "Kewa sowa selapa. Kewa ewa iya:pela: hamona!" Aputa: sena kesale sopoke ili sikapowemi ho olokeyatela eyewi sena amowa polutiye toliyetiyapola: ewa iyapela: hapakeye. Aputa: eyawa sena amowa eta: olokeyaleye tima.
36 Aputa: sena kesale sopoke iyawa potapola: howa hanose matanese ikene sowa mene sela:sela:, "Solo epa ko:ya selape? Yesu E solo opola penaiya ilima amo ta:tapola: ho olokeyatelama selakamake iwa iya:pela: hapa!"
37 Alanase, Yesu E wala solo seya amowa peleya: sopoke honosane emiwa ta:ta:sela: iliyetikeye.

Sena Kesale Muta Nakola Yesuyewi Fala:pewa Wekeye
Ma:tiu 8:14-17; Make 1:29-34

38 Aputa: Yesu Ewa Yu kulukulu koawa iya:pela: Saimone koane suwemi hapa. Saimone e neiya amo e tomawa opolose nakola ilima tepita: Iyawa Yesuma ta:potose ine sesemita: mina.
39 Aputa: Yesu Ewa inapola: kesale nakola emi ine tesi tese nakola ama solo penaiya selakamake nakola ewa itapa tela. Aputa:, kesale amowa kipila kemi tesi tiyapola: sena kesale ima ma:ta: tiyapola: ma:na: sapokeye.
40 Aputa: opo sima:na: pa tela emi sena kesale iyawa iwa nakola kalikalila amowa siliyapola: Yesu salowemi mina. Inapola:, Yesuyewi E tiya:wa nakola sena kesalela: emi kesakamake nakola sopoke faliyeti.
41 Apulapita:, ho olokeyatela sena kesale muta i suwemi sita:ne amowa hanapola: sowa penaiya sela:sela: "Kewa Kote E Sa:keye!" Alawamona, Yesuyewi ima sowa selapa esa: penaiya seyakeye. Ko:yawemiye, iyawa matanakeye Yesu ewa Kelesokeye.
42 Aputa: ha:le ikila Yesuwa koamesa: amowa iya:pela: senanama peleya: hapa. Alawamona, sena kesale iyawa Ewamo popa:na:pela: nakeya hapa. Aputa: iyawa Ewamo enene amowa ha:na: koliyetipela: potapola: iyawa Ewa kasema:na:pela: seya, "Niye matanawa Keyawa niwa ata hamonota:wa eta: matanamakeye."

43 Alawamona Eyewi ima selese, “Neyawa Kote Sowa napolo Kote Ewa
Kini elakeye. Neye solo weyamowa koamesa: sopoke nokalapulu sema:na:
matanakeye. Ko:yewemiye, mou emi ela: Newa Koteyewi ilikepiyakeye.”
44 Au selapita:, Yesu Ewa Yutia koamesa: muta ilima emi Kote sowa Yu
kulukulu koane emi se tiye miya:na: hapa.

5

Yesuyewi Sena Ilipe Hanosene Ta:piyawa Wekeye
Ma:tiu 4:18-22; Make 1:16-20

1 Ikila semetei nowemiwa Yesuwa hano Kalili ka:na hema emi tesitiyap-
ola: enene. Hano ka:na amo unua elipeikeye. Hano nowa unua Kenesalete.
Yesuwa tesitiyapola: elapita: sena kesale muta ilima ine tese Ewa kekene
tiyapola: hekewapola: elapita: Kote solo ta:pa:na: mina.
2 Aputa: Eyewi potakamake ewalo tisene sena amoke poti elipei hano
hemawemi ine sukula:pe elapita: papo. Ewalo tisene sena amowa ili nete
amo selakola:sela: sita:ne.
3 Yesu Ewa Saimone potiwemi tuwatene tapela: Saimone ema ta:potose,
“Keyawa potiwa aso kolotea poluma:na: ililapa?” Aputa:, Yesu Ewa
potiwemi helepela: sena kesale ima waya.
4 Yesuyawa sena kesale ima waya:sela: kotetiyapola:, Eyewi Saimone
Ema selese, “Keyawa ke potiwa kolotiye ho:kunu olosa fatemi netewa
toliyetiyapola: ewalo tima:na:pela: hamona.”
5 Saimone mene selese, “Sena Sosolo, eli nukulapowemiwa niyawa
netewa tiyapola: hawemi toliyetiyapola: enene, ikilawamona ewalo eta:
timakeye. Eli nukulapowemi niwa ha:wa eta: telamakeye. Alawamona,
Keyewi ela: nema selese nete wa:ke me toliyetima e selapita: neyawa
auma:na:keye.”
6 Aputa: iyawa aukamake ewalo ilima tiyakamake ili netewa ma:ta:
tiyapola: pitiyakeye.
7 Alanase, iyawa ili mana noka poti nowemi sita:newa holose tiya:yawa
hapelakeye. Iwamo ine sesemita: holakeye. Aputa: iwa ine tese ewalo
poti elipei emi selalese woliyetikeye. Akamake poti elipei amowa ma:ta:
tiyapola: sinikeye.
8 Ikila emiwa Saimone Pita eye potapola:, e kuniuwa sine Yesu E
onatuwemi kula:pela: ela: selese, “Sosolo, Kewa newa iya:pela: hamona.
Koiyawemiye, newa olokeyatela senakeye!”
9 Saimone Pita au selapita: ko:yawemiye ewa e manawalapulu ewalo
ilima ti amo potapola: iwa howa hapa.
10 Aputa: Sepeti e sa:le elipei Yemese epela: Yone a:ko: Saimone
Pitawalapulu ilipe tima:na: tisene iwala howa hapa. Aputa: Yesuyewi
Saimone ema selese, “Kewa ipipa. Napu weyemiwa keyewi ewalo ti
epapuluse sena kesalewa keyewi siliyaposakeye.”
11 Alanase, iwa ili potiwa sukulutiye ine mowa hemawemi apola: iwa
nano ketea sopoke iya:pela: Yesu ewamo kuluse hapa.

Sena Nakola Waka:pila Pala Yesuyewi Fala:pewa Wekeye
Ma:tiu 8:1-4; Make 1:40-45

12 Ikila nowemiwa, Yesuwa koamesa: semetei nowemi enene emi sena
semetei nowa nakola waka:pila eta: ilima toma sopoke fola enene. Nakola
amowa unua Lepolosi. Aputa: sena amowa Yesu ewa potapola:, ene
sutesinapola: peleya:wemi minitapo sine eni Yesu Ewamo pawemi sine

eni apula: ela: penaiya ta:potose, “Sosolo, Keyawa newa fala:pa:na: matanananeke, newa hili papaya tema:na:keye,” e seya.

13 Au selapita:, Yesuyewi E tiya:wa salokepilisa: ewa kesapela: ela: sela:sela:, “Neyewi ili timinima:na:keye. Kewa faliyetiyapola: hili papaya tema.” Aputa: nakola waka:pila Lepolosi amowa kipila iya:peyakeye.

14 Aputa: Yesuyewi ema solo penaiya selese, “Keyawa Neyewi kewamo faliyeti epamowa sena nokamawa selapa. Alawamona kine ela: pilisiti senama ke tomawa amowa ha:na: walopa:. Aputa: keyawa Kotema mokopo Mosese ene emi seya amunuse kina:pa:. Kewa hili temita: aupa:. Aputa: sena kesalela: iye potakamakiwa ke nakola amowa itapa telakeye,” e seya.

15 Alawamona Yesu Eyewi nano ketea sopoke Eye timiya amowa sekoluse peleya: sopoke iliye tikeye. Alanase, sena kesale mutama noka ine E solo seya amo ta:pa:na: mina aputa: iwala nakola amowa Yesuma fala:pita: mina.

16 Alawamona, Yesuwa ikila muta emiwa Kotema kulukuluma:na:pela: peleya: senanama emi hapa.

Yesuyewi Sena Onatu Tiya:le Olokeyatela Fala:pewa Wekeye
Ma:tiu 9:1-8; Make 2:1-12

17 Ikila semetei nowemiwa Yesuyewi sena kesale waya:sela: ene emiwa Felesi senawanapulu apula: ele walosene sena alapulu iwa ka:la:lopola: ene. Iwamo minawa koamesa: sopoke peleya: unua Kalili. Yutia, Yelusaleme emi tepela: mina. Aputa: Kote E opolawa Yesuwalapulu ela: sena kesale nakolawa faleyetikeye.

18-19 Sena nokamoke sena nakola tiya:le onatu olokeyatela amowa patapata o:suwemi selawapola: tiyapola: ine Yesu salo tuwapa:na:pela: ta:pelesa: koane suwemi tuwatema:na: elawamona sena kesaleyewi fo ha:na:na: itapa tepita:. Alanase, iwa sena nakola amo tiyapola: koane wa:pa:se falemi fiyane. Fiyanapola: uwalopo puka:pela:. Aputa: iyawa patapata alapulu tiyapola: uwalopo emi halute sine tuwapola: sena kesale iwamo sita: ela amo honosane emi Yesu minitapo tuwapo.

20 Aputa: iye ala ikila emiwa Yesuyewi ili seli topuwa potapola: ema selese, “Ne mana Neyewi ke olokeyatela tiye iya:peyakeye,” e seya.

21 Au selapita:, Felesi senawanapulu ele walosene sena alapulu iye ma:ta: tiye i ekene ke matanese, “Sena epa ewa nano ketea epamo timinima:na: opola itapa. Ewa Kotewamona hetetikeye. Kote semetei Eyawa olokeyatela iya:tesekeye,” iye seya.

22 Yesuyawa ili matana fa:na matane ti apula: Eyewi ima ta:papo, “Kiyawa matana kili himu fa:nemi olokeyatela epe teseya ko:luse ela:?

23 Niye sena epama selesaleke, ‘ke olokeyatela iya:peyakeye,’ amowa sosolole? Niye sena epama selesaleke, ‘Kewa tesitiye hamona’ amowa kolotealole? Nokayamo sosolapa? Nokayamo kolotealapa? Alamakeye, elipei semetei kamo telakeye.

24 Alawamona Neyewi nano weyamowa kima waloma:na:keye, sena sa: Newa Koteyewi ta:pelese peleya: sopoke weyemiwa opolawa Kote eye nema minase olokeyatela ili iya:pa:na:keye.” Eye ima au selakamake sena nakola onatu tiya:le olokeyatela ema selese, “Neyewi kema selakeye, ‘Kewa napute yemi tesitiyapola: ke patapata epa tiye kine koane hamona.’ ”

25 Aputa: kipila kemi sena amowa sena ili sikapowemi tesi tiyapola: e patapatawa ene tiyapola: e koane hanose Kote unua wapilise hapakeye.

26 Sena kesale iwala amo potapola: monose howa hanose Kote unua wapiyakeye. Matana iyawa ilima woliyetikeye. Aluse, iye selese, “Napu ikila weyemiwa nano ketea kalila potakeye.”

Yesuyewi Lifai Ewa Mine E Seya Wekeye
Ma:tiu 9:9-13; Make 2:13-17

27 Aputa:, sikape emi, Yesu ewa mowa tuwatene potakamake takese tisene sena, E unua Lifai, amowa e koane takese tisene emi helapita: papo. Yesu eye ema selese, “Newamo kulu tiye mina,” e seya.

28 Au selapita:, Lifai ewa tesi tiyapola: nano ketea sopoke iya:pela: Yesu ewamo kulu tiye hapa.

29 Aputa: Lifai eyawa Yesu ewamopela: ma:na:ma:na:pela: Yesu ewamo wapilise kekena amowa e koawemi kekena. Aputa: takese tisene sena muta alapulupela: sena nokalapulu sopoke ka:la:lopela: ma:na: na:sela: enekeye.

30 Alawamona, Felesi sena iwalapulu ili ele walosene sena alapulu iyawa Yesuwalapulu kulu hanosene sena ima solo talapoiya ine ma:ta tiye sela:sela:, “Sena takese tisene alapulu sena himu olokeyatelawalapulu ma:na: ko:luma:na:pela: na:sela: ela:?”

31 Yesuyewi mene ima selese, “Sena seli enewa mitikolo eyawa ewamo elaka eta: fala:pa:na: hanosemakeye. Alawamona sena nakola elaleke amowa mitikolo eyawa fala:pa:na: hanosekeye.

32 Newamo mina we sena kesale hekeya ela amopela: matana no-tolomita: eta: holamakeye. Alawamona, Newa mina we sena kesale olokeyatela elaka amopela: matana notolomita: holakeye.”

Yesuyewi Ma:na: Nasewemiwa Alepa E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 9:14-17; Make 2:18-22

33 Aputa: iyewi Ema selese, “Ikila muta emiwa Yone hano toliyetisene ewamo kulu hanosene sena iyawa ma:na:wa hekila epela: kulukulula:sela: tesene. Aputa: Felesi kulu hanosene sena alapulu iyawala alusekeye. Alawamona, Kewamo kulu hanosene sena iyawa ma:na:wana na:sela: hawana na:sela: enekeye.”

34 Yesuyewi mene selese, “Kiyawa sena kesale sepema:na: ikila emiwa ma:na:wa kiyawa sena kesale tima:na: amo e mana ma:na: napa e selesena?

35 Alawamona, sikape emiwa, sena kesale nokamoke sena kesale tima:na: amowa siliyapola: e mana iya:pela: hapa. Ikila emiwa iwa ma:na: hekila epela: elaposakeye.”

36 Aputa: Yesuyewi pale seya solo ima selese, “Sena kesale iyawa tapola hili hepe eta: pitili tiyapola: tapola somia emiwa eta: papela: tupulusemakeye. Alusaleke, amowa tapola hili pitiya apula: tapola hili hepe amowa somiawanapulu eta: ekela tesemakeye.

37 Apula: sena kesale iyawa waine kapo somiawemiwa waini hili emiwa eta: susalesema. Alusaleke, amowa waine hili kaka hotolaposakeye. Waine hawa mowa suyetiyakamake waine kapo olokeyatepesakeye.

38 Alusemakeye, waine hiwa waine hili kapo emiwa susapa:.

39 Aputa: sena waine somia mena amokiyawa waine hiwa eta: matanama, ko:yawemiye, sena amokiyawa selaposakeye, “Waine hiwa napokeye alawamona waine somiawa hele napokeye.”

6

Ha:le Tesene Ikila Yesuyewi Seyawa Wekeye
Ma:tiu 12:1-8; Make 2:23-28

1 Aputa: Ha:le Tesene Ikila semetei nowemiwa witi kela ikena hon-
osanewemi Yesuwa hapalo. Aputa: hanapola: Yesu kulu hanosene sena
iyawa witi fo amowa su tiyapola: ili tiya:wemi tuwapola: sosokelepela: fo
usu fa:no: tiyapola: na:sela: sita:ne.
2 Felesi sena nokamoke Yesuma ta:papo, “Kiyawa Ha:le Tesene Ikila
weyemiwa nano tima:na: ke tise ele tuwapo amowa ko:luma:na:pela:
hotala?
3 Aputa:, Yesuyewi ima mene selese, “Kiyawa Tepeti e mana nokamo
sita:ne ikila emiwa iwa meina sitalapitekiwa kiyawa eta: akeyamana?
4 Aputa: ewa Kote koane suwemi hanapola: Kote E ma:na: tuwapowa
tiyapola: noka ene nase noka e manama tiye mikeye. Yu sena iyawa ele
tuwatese pilisiti sena semetei amoke ma:na: amowa enapotane nasene.”
5 Apula: Yesuyewi ima selese, “Sena Sa:le, Neyawa, Ha:le Tesene Ikila
nano ketea emi hetetisaleke opola penaiya amowa Newemi elakeye.”

Ha:le Tesene Ikila Emi Sena Tiya:le Olokeyatela Yesuyewi Faliyetiwa Wekeye
Ma:tiu 12:9-14; Make 3:1-6

6 Ha:le Tesene Ikila nowemi, Yesuwa Yu sena kulukulu koane suwemi
musuluyetiyapola: Kote solo waya sela: enene. Emiwa sena nowa e tiya:
iliwa ketetela elapita: papo.
7 Aputa: Felesi senawanapulu ele walosene sena iyawa hele timiya mou
nowa potapola: Yesuma tuwapa:na:pela: ela. Alanase, Iyawa Ewa seli pota:
sita:la: Eyawa Ha:le Tesene Ikila emiwa sena amowa faletaposapele esa:
pota: sita:ne.
8 Alawamona, Yesuyawa ili matanawa eyawa matane ti. Alanase,
Eyewi sena tiya: ketetelama selese, “Tesima. Tesitiyapola: sena sopolo
sikapowemi tesi tema,” E seya. Au selapita: ewa emi tesi telakeye.
9 Aputa: Yesuyewi ima selese, “Neyawa kima ta:potakeye, ‘Yu ele Ha:le
Tesene Ikila emiwa ko:lusena? Ele amokewa niwa napolo timinimita:
matanana o olokeyatela timinimita: matanana? Aputa: ele amokewa
niyawa sena falela ela amo sesema:na: o niyawa sena falela ela amo
ikumuma:na:na?
10 Au selapola:, Yesuyawa sena sopoke pepeya: ha:na: tepela: sena tiya:
ketetelama selese, “Ke tiya:wa hekema,” E seya. Aputa: eyawa Yesu sowa
ta:tapola: kulu hanapola: e tiya:wa napolo me telakeye.
11 Aputa: Felesi senawanapulu ele walosene sena iyawa konomonawa
ilima tese ikene selese, “Niyawa Yesuwa ko:luma:na:napa?” e seya.

Sena Ilipe Hanosene Kukuluipe Yesuyewi Ta:peyawa Wekeye
Ma:tiu 10:1-4; Make 3:13-19

12 Aputa: ikiwapo nowemi Yesuwa tokowemi Kotema kulukuluma:na:
hapa. Hanapola: Ewa yopolotela semetei nowa eta: enimake kulukul-
ula:sela: ikiwapo.
13 Ikiwapola:, Eyawa sena Ewalapulu kulu hanosene senawa hola. Iwa
inapita: Eyawa sena kukuluipe ta:peya. Sena i weyamowa Eyewi unuatese
‘Apasolo.’ ”
14 Sena ili amo unua wekeye. Saimone, e unu nowa Yesuyewi unuatese
Pita, aputa: nowa Pita e ma:e A:nitulu, nowa Yemese, nowa Yone, nowa
Filipi, nowa Patalomiu,

15 Nowa Ma:tiu, nowa Tomase, nowa Afiase e sa:le Yemese, nowa
Saimone, Lome Kamaniyewi Yu sena pota:newa iya:pita: matanesene sena,
16 Nowa Yemese e sa:le Yutase, aputa: nowa Yutase Isekaliote, eyawa
Yesuwa kisi senama samita: walo seya.

Yesuyewi Sena Kesale Nakowaya Fala:wayawa Wekeye
Ma:tiu 4:24-25; Make 3:7-12

17 Aputa: Yesuwa iwalapulu tupoyawemi tese soma:wemi sine
sipa:lepela: hapa. Emiwa sena kesale ewa kulu hanosene alapulu sena
kesale muta noka Yelusaleme peleya: emi tepela: apula: Yutia peleya:
honosane sita:newanapulu apulapita: sena kesale noka hano tawala ka:no:
hawe esili koamesa: elipei Taiya nowa Saitoni iwala inapola: emi ine
kekenakeye.
18 Iwa Eyewi Kote solo waloka ta:pa:na:pela: mina. Apula: iwa
nakowayawa fale walomita: epela: mina. Ili ine tiya honosane emiwa
sena noka ho olokeyatela sena suwemi fiyanewana Yesuyewi sili tiye
iya:wayakeye.
19 Aputa: potapola:, sena kesale iyawa sopoke Yesuwa kesama:na:pela:
ela ko:yawemiye Kote E penaiya opola sosowa Ewemi elapita: pota:pola:
iwa nakowaya ke falewayakeye.

Yesuyewi Napola: Walosewana Apula: Haukula E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 5:1-12

20 Yesu Ewamo kulu hanosene sena potapola: ima selese, “Sena kesale
kiyawa nano ketea itapa elaleke amokewa epelepesa, ko:yawemiye, ala
sena kesale amowa Koteyewi piseikipela: pota: elakeye.
21 Kiyawa napu weyemiwa meina:sela: elaleke amokewa epelepesa,
ko:yawemiye kiwa sikapewemiwa ili elaposakeye. Kiwa napu weyemiwa
ya:la:sela: elaleke amokewa epelepesa, ko:yawemiye kiwa sikapewemiwa
akopesakeye.
22 Alanase, kiyawa sena sa:le kulu minanase sena nowamoke kima
mapolose kiwa wepi selese kiwa henipasolose selese sena kewa olokey-
atelalapo e selesaleke kiwa epelepa:.
23 Au selapitekiwa kiwa epelepa: epelesa: sipa:kuya:sela: elatipa:,
ko:yawemiye Koteyawa wa:la:ya hepe sosowa hepene falemi elakeye.
Puwanowa ili mei fa:namokiwala sepatosene senama mane timinisene
semetei kamunakeye.
24 Alawamona, sena kewa nano ketea muta teselaleke emiwa hilila
sosolo nowa hetetiyaposakeye. Ko:yawemiye, nano napolo sopowa kiyawa
ela:pe tinase. Alanase, nano ketea semetei nowa kiwemiwa ma ine
hetetiyaposakeye.
25 Sena kewa napu weyemiwa ma:na:wa katalo na: tesaleke, emiwa
hilila sosolo nowa hetetiyaposakeye. Ko:yawemiye sikapewemiwa kiwa
meinawa sosolo tepesakeye. Sena kewa napu weyemiwa akola: tesaleke,
emiwa hilila sosolo nowa hetetiyaposakeye. Ko:yawemiye, sikapewemiwa
kiwa eta: epiyama tese ya:laposakeye.
26 Alake, sena sopolo nokamoke kili unua wapilisaleke hilila sosolo
nowa ki salowemi hetetiyaposakeye. Ko:yawemiye, puwanowa ili mei
fa:namokiwala mokopo sepatosene senama mane timinisene semetei
kamunakeye.”

Kisi Senawanapulu Himu Hapa Elatipa: E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 5:38-48; 7:12

27 “Alawamona, kiwa Ne solo ta:ta:sela: ka:la:ya kima selakeye, Kili Kisi
senawanapulu himu hanapola: elatipa:. Sena kiwalapulu mapolo semawa
kiyawa sena amowa mane napolo sopowa ima timinipa:.
28 Sena nowamoke kiwa hetewane selesaleke, amowa kiyawa Kotema
napolo temita: ta:ta:pa:. Apula: sena kiwalapulu olokeyatela timinisaleke,
ewamo seselese kiyawa Kotema kulukulupa:.
29 Sena nowamoke kiwa papowemi sanosaleke kemi epela: papo nokala
samita: notoloyetiya:pa:. Alake, sena nowamokiwa kili sao kalesewa
tisaleke, kiyawa kili setiwa ema timita: ke iya:ta:pa:.
30 Sena kesale sopoke kema nano ketea ta:ta kemiwa kina:pa:. Apula:
sena nowamoke ketea kiwa tiye hanapitekiwa menewa halopa.
31 Iyawa mane keyewi matana amunuse timinipesakeye. Keyawala mane
kamunuse imawana timinipa:.
32 Aputa:, sena nowamoke kewa himu hapa tesaleke keyawala ewa
himu hapa emi ela, amowa napolo esekiwa sena kesale nokamokiwa
ko:lu matanema:na: telalapa? Sena olokeyatela a ela iyawala sena kesale
iwalapulu himu hapa ela amawana iyawala himu hanapola: tesene.
33 Aputa: sena nowamoke kewa napola:tesaleke, keyawala ewa nap-
ola:pela: emi ela, amowa napolo e sekiwa sena kesale nokamokiwa ko:lu
matanema:na: telalapa? Sena olokeyatela a ela iyawala aluse timinisene.
34 Aputa: sena nowama mini hepe amowa kema mene tiye kinaposa
esa: matanesaleke amowa napolo esekiwa sena kesale nokamokiwa ko:lu
matanema:na: telalapa? Sena olokeyatela a ela iyawala mini heka sena
olokeyatela a ela nowamawana minaneke, sena amokiwala mene kinisene.
35 Alawamona ke kisi senawanapuluwa himu hapa ela: mane napolo
sopowa ima timinipa:. Apula: kiyawa nano ketea sena nokamawa kina:pa:
amowa kiyawa mini hepe amowa mene tima:na: e sekiwa matanepa.
Kiyawa alusaleke, Koteyawa wa:la:ya hepe sosowa kima kinaposakeye.
Mane alusene amoke elekiwa kiwa heneya Kote Falamo E Sa:le tepesakeye.
Ko:yawemiye Kote eye elekiwala sena ewalapulu napolo ela eta: selesema
alapulu apula: sena olokeyatela timinisene amawa Eyawa mane napolo
sopolo timinisene.
36 Kiyawa sena sopoke haukulu sela:pa: alusene amowa ki Ata hepene
falemi ela Eyawala sena sopoke haukula e selesene.”

Niyawa Sena Nokamo Mane Timinika Tipipelepa E Seyawa Wekeye Ma:tiu 7:1-5

37 Yesuyewi selese, “Kiyawa sena nowamo mane timinika potapola:
tipipelepa. Kiyawa alusaleke sena nokamokiwala Koteyawala mane kiliwa
matipipelepesakeye. Aputa: kiye selese, “ewa falasima,” au selapa. Auwa
maselesaleke kemawana falasima elawa sena nokamokiwala Koteyawala
maselaposakeye. Alake, sena nowamoke himuyewi mapolo matanawa
iya:ta:pa:. Iya:ta:saleke Kote Eyawala ke olokeyatelawa tiye iya:taposakeye.
38 Keyawa nano ketea ima kinisaleke, kemawana nano ketea
iyawala kinaposakeye. Kinisekiwa sosolo woliyetiye kinaposakeye.
Woliyetiyapitekiwa kapususe sokolose sukama:na:mita: miya:na:keye.
Amowa noka ke feya:wemi supesakeye. Keyewi nano ketea mini ka
epapula iyawala kema kinaposakeye,” Yesuyewi sowa au seya.
39 Yesuyewi ima pale selese, “Sena si kolayewi sena nowa tiya:wemi
kaopela: hanosaleke ililapa? Eh, a:ko: elipei uwalokemi sululuwalupe-
sakeye.

40 Sukulu sala eyawa tisa senawa eta: pulute tiye hanosema, alawamona tisayawa sukulu salawa seli walosaleke sukulu sala amokiwa sikapewemiwa e tisa tesene amunuse tepesakeye.
41 Aputa: keyawa ke ma:e siwemi i popono kolotea epe taiya amo semetei potosene alawamona kine ke siwemi i sosolo kepi pana epe taiyamowa keyawa eta: papoma amowa ko:luse elala?
42 Keyawa ke ma:ema selese, “Ne Ma:e, neyawa ke siwemi i popono kolotea epe taiya sili tiye iya:pa:na:wa ililapa? Alawamona kine ke siwemi i sosolo kepi pana epe taiyamowa keyawa eta: papoma. Keyawa ke ma:ema au selakamowa ko:luse sela:? Au selesaleke, sena kewa matana elipei ela: selakeye. Puwanowa i kepi pana kine ke siwemi epe taiya sili tiye iya:ta:pa:. Apula: amo fo:suwemi ke ma:e siwemi i popono kolotea epe taiyamowa keyawa hokato potapola: sili tiye iya:taposakeye.

Yesuyewi I Fo Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 7:16-20; 12:33-35

43 Yesuyewi selese, “Iwa napolo elaleke fowa olokeyatela eta: helesema, apula:, Iwa olokeyatela elaleke fowa napolo eta: helesemakeye.
44 I fo kalikalila amo potapola: hene iwa e selatapo esa: matanesene. Ta:pele selesekiwa, i kaluyawala kemineme i amokiwala fowa mei onawemiwa heyawa eta: potosemakeye.
45 Sena napoyawa himu amoke hekeya matanepela: meatawa hekeya selesene. Ko:yawemiwa, e himuyawa matanawa napolo sopolo woliyetinase. Aputa: sena olokeyatelayawa himu amoke olokeyatela matanepela: meatawa olokeyatela selesene. Ko:yawemiye e himuyawa matanawa olokeyatela sopolo woliyetinase. Ko:yawemiye sena nowamoke E himu honosane fa:nemi kete matanewa woliyetiye enewa meakemi ine hetetiyapola: selesene.”

Yesuyewi Sena Elipei Koane Tiwa Amo Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 7:21; 7:24-27

46 Aputa: Yesuyewi selese, “Kiyawa Nema selese,’ Sena Sosolo, Sena Sosolo’ e selesewamona kiyawa Ne solo seyawa makulu hanosewa ko:luse ela:?
47-48 Alake, senayewi koane tima:na: epelekiwa peleya: talapoiya etewa wa:pa:se emi isu kema:na:pela: peleya: ta:la: sinapola: emi isuwa kepela: koawa emi tikeye. Koawa tiyapola: enewemi hawa hakene inesekiwa koawa seli tinase eta: tukula hanosema amunuse sena kesale Ne salo inapola: Ne sowa ta:tapola: emi kulu hanapola: tima:na: tisewa epapula elakeye.
49 Alawamona, sena nowamokiwa peleya: pelepoiya wa:pa:wemi koawa emi tiyapola: enewemi hawa hakene inesekiwa koawa eta: seli timanase tukuwatapola: sopoke eke tiye iya:peya. Alusene amowa sena kesale Ne Sowa ta:tapola: eta: kulu hapamawa epapula elakeye.”

7

Yesuyewi Lome Ami Ta:le Ti Amo Tima:na: Tisene Sena Nowa Nakola Fala:pewa Wekeye
Ma:tiu 8:5-13

1 Sena kesale iyawa sopoke ta:pita:, Yesuyewi sowa selalapepela: kopela: ene Ewa Kapaneame koamesa:wemi mene hapakeye.
2 Kapaneame koamesa: emiwa Lomene Ami ta:le ti amo tima:na: tisene sena nowa emi enene. Ewa nakola ilima tese kuma:na:pela: elakeye.

Aputa: Lomene Ami ta:le ti sena amokiwa sena nakola amowa sosolo matana.
3 Ikila emiwa Lomene Ami ta:le ti sena amoke ta:takamake Yesuwa inape e selapita: ta:tapola:, Eyewi Yu sena pisei towaya iyawa Yesuma ta:potapola: Ewa siliye inapola: e tima:na: tisene sena nakola weyamo fala:pa:na: ina:pa: e seya.
4 Iyawa Yesu enewemi ine fiyatese sowa penano selese, “Lomene Ami ta:le ti sena ewa napokeye. Ewa keyewi sesema:na:wa ililakeye.
5 Ko:yawemiye eyawa nini Yu senawa sosolo matanesekeye. Eyawa niwamopela: kulukulu koawa nima tipiyakeye.”
6 Au selapita:, Yesuwa ilipe hapa. Hanapola: Ewa Lomene Ami ta:le ti sena amo koane pawemi ine heteti. Ikila emiwa Lomene Ami ta:le ti sena amokiwa e mana noka Yesu salo ilikepiya. Aputa: Iyewi Yesuma selese, “Piseiki, Kewa hokolose minanakeye. Newa sena koloteasukeye. Alawamona Kewa sena sosonase na:nipe eta: ilimakeye. Alake, Kewa ne koane mina:na:wa eta: ilimanakeye.
7 Alanase, newa sena koloteasunase kewa enewemiwa newa eta: minamakeye. Alawamona, Kewa epa ke ela: selese ne tima:na: tisene sena nakola weyamowa falema e selesaleke fala:pa:na:nakeye.
8 Aputa: newamo yesila senayewi nema tima:na: tima e selapitekiwa neyawa tisene. Aputa: neyewi yesila ami sena noka neyewi ewa hamona e selapitekiwa ewa hanosene. Apula: neyewi nowa mina e selapitekiwa nowa inisene. Apula: neyewi ne tima:na: tisene senama tima e selapitekiwa eyawa tisene.”
9 Yesuyawa iyewi solo seya amo ta:tapola:, Ewa mono tela. Monotese Ewa mene i salo notolose ilipe ha:na: tiyenema selese, “Neyawa kima selakeye, Neyawa Yu sena kiwemiwa Lomene Ami ta:le ti senayewi Newemi penanose seli topu amunawa eta: papomakeye.”
10 Aputa:, Lomene Ami ta:le ti sena amo e mana iwa e koane meneyetiye inapola: potakamake tima:na: tisene sena nakola amowa faliyetilapita: papo.

Yesuyewi Kesale Sopa:la Sala Kuluwa Mene Tesa:pewa Wekeye

11 Aso komayama kemi, Yesuwa Neine koamesa:wemi hapa. Aputa: Yesu kulu hanosene sena alapulu sena kesale muta nokala ilipe hapa.
12 Hanapola: koamesa: isu tiapo pa emi ha:na: tepeya ikila emiwa senala:yawa sala kulu nowa uwatiye inapita: papo. Sala kulu amowa kesale sopa:la amo e sa:le senase semetei kakeye. Sena kesale muta noka koamesa: emi tese kesale sopa:la alapulu ha:na: tiyalapita: papokeye.
13 Aputa: potapola:, Yesuyewi kesale sopa:la amo hauwekilise selese, “Kewa ya:lapa,” e seya.
14 Aputa: Ewa hanapola: sala kulu sasekeya emi ha:na: kesala. Kesapita: potapola:, sena ili uwapola: ha:na:neyawa ke enetowaya. Aputa: Yesuyewi selese, “Sala, Neyawa Kema selakeye. Kewa tesima!”
15 Au selapita:, sala kulu amowa tesi tiyapola: sowa me seya. Aputa:, Yesuyewi ewa e amama mene mikeye.
16 Aputa: sena kesale sopoke amo potapola: tutelise Kote unua wapilise selese, “Sepatosene sena sosolo nowa ni salo ine hetetiyatakeye,” e seya. “Koteyawa E sena kesale amo sesema:na: minakeye.”
17 Aputa: sena kesale Yutia peleya: sita:neyawana Yutia peleya: pa kemi sita:neyawana Yesuyewi sala kuluwa mene tesa:pelo e seyawa sopoke topukeye.

Yone Hano Toliyetisene Ewa Kulu Hanosene Sena Noka Yesu Salo Ilikepiyawa Wekeye
Ma:tiu 11:2-19

18-19 Yesuyewi tima:na: tiwa Yone ewalapulu kulu hanosene senayewi
Yonema seya. Selapita: ta:tapola: Yoneyewi ewamo kulu hanosene
sena elipeima selese, “Ka:ko: Yesu salo hanapola: ta:pota:pa:. Ta:potese
selese, ‘Kewa sepatosene senayewi selese Sena nowa inaposakeye e seyawa
Kewama? O niyawa pa:ta nowa yesima:na:napa?”
20 Aputa:, a:tawa Yesuma ha:na: selese, “Yone hano toliyetisene eyewi
na:ko: Ke salo hamonapita: inakeye. Mina weyamowa Kema nano nowa
ta:pa:na: minakeye. Ta:pa:na: amowa we, “Kewa sepatosene senayewi
selese Sena nowa inaposakeye e seyawa Kewama? O niyawa pa:ta nowa
yesima:na:napa?”
21 Esa: ta:pota:newanapulu Yesuyawa sena kesale muta noka nakola
kalikalila tiwa fale walopita: papo. Emiwa sena kesale noka ho olokeyatela
fiyanewa sili tiye iya:pela: apula: sena noka si kola towayawa Yesuyewi ili
siwa me popota: fake walopita: papokeye.
22 Alanase, Yesuyewi Yone hano toliyetisene kulu hanosene sena elipei
ama mene selese, “Ka:ko: Yone salo mene hanapola: nano ketea ka:tawi
topuwala apula: ka:te papowala sopoke ema sela:pa:. Sena kesale puwano
si kola enewa napu yemiwa me papokeye. Sena kesale puwano onatu
kete towayawa napu yemiwa me hapakeye. Sena kesale waka:pila palawa
falewaya. Apula: sena kesale kena: setiya towayayawa me topukeye.
Apula: sena kuluwa me tesitikeye. Apula: Kote solo napowa sena kesale
misitiya towaya ima setiye mikeye.
23 Alake, sena kesale Newemi matana semetei tesewa eta: iya:peyama
kou elaleke sena kesale amowa Koteyewi ewa napola:tesekeye.” Aluse,
Yesuyewi sena elipei mina ama au seyakeye.
24 Ikila emiwa, Yone ewamo kulu hanosene sena elipei amowa mene
hanapita: Yesuyawa Yoneyewi tima:na: tiwa sena kesalema ma:ta: tiye
selese, “Sena kesale kiwa senanama peleya:wemi hapawa ena popa:na:
hapala? Kiwa mane alotowi fuwala amo popa:na: hapala?
25 Eta: alamananeke, kiyawa ena popa:na:pela: hapala? Kiwa sena
sa:le sao popona kala amo popa:na: hapala? Eh, eta: alamakeye. Sena
kesale sa:le sao popona napolo kalesewa apula: nano ketea sopoke napowa
iliyetiye kini koane suwemi tesekeye.
26 Alanase, kiyawa ena popa:na:pela: hapala? Kiyawa sepatosene sena
nowa popa:na: hapala? Ehe, Neyewi kima selakeye kiyawa sepatosene
sena sosolo nowa papokeye.
27 Puwano fa:nemi Kote pukawemi sepatosene sena amoke Yone tima:na:
tiyaposa kamo momateyawa wekeye,

‘Neyawa Kote sowa puwano ela:pe setiye miya:na: sena nowa hamona e
sema:na:keye.
Sena amoke elekiwa isu kewamo ha:na:na:wa seila:taposakeye.’ *

28 Neyawa kima selakeye, sala kesale nowamoke kesila amoke elekiwa
Yonewa eta: helepemakeye. Alawamona, sena kesale eta:wiye nine
newa kolotea esa: matanese Kotewemi seli ta:tapola: eyawa Kotewa ne
piseikipela: elatapo esa: matanesaleke eyawa Yonewa helepekeye.”

---

* **7:27** Malakai 3:1

29 Sena kesale sopoyawala takese tisene sena iwa sopoke Yesu solo seya
amo ta:tapola: nono Kote tapowa hene napo esa: matana, ko:yawemiye
Yoneyewi iwa hano tolusulanase.
30 Alawamona Felesi sena apula:pita: ele walosene sena iyawa Kote sowa
ta:ta: iya:peya, ko:yawemiye Yoneyewi iwa hano eta: tolusulamanase.

31 Aputa: Yesuyewi selese, "Napu sena a sitala weyamowa amuna
telalapa?
32 Sena a sitala iwamowa sala tepiteni amuna tepela: ma:na:
wa:la:lesene peleya:wemi ka:la:lopela:la: ikene hosela:sela: sita:nene.
Iyewi hoseyawa wekeye, 'Niyawa konawa kima falawamona kiyawa eta:
sipa:kuyamakeye. Niyawa sena kuluyewi kisala maya amo kisalawamona
kiyawa eta: ya:la:makeye.'

33 Aputa: Yone inisekiwa ma:ne falawa apula: waine hano amowa eyawa
eta: nasemakeye, apula: kiye selese, "Ewemiwa ho olokelatela nowa
elatakeye,' e seya.
34 Alawamona, Sena Sa:le, Newamo inisekiwa ma:na:wana naiye hawana
naiye elakeye, apula: kiye selesekiwa, 'Eyawa ma:na:wa katalo napela:
waine hawana katalo nanape apola: teila:pela: nanano telalapo. Ewa
takese tisene sena alapulu sena olokeyatela a ela amowa sopoke Yesu E
manakeye.'
35 Yesuyewi selese, "Sena kesale sopoke Kote matanawa kulu hanose ta:
tisene iye Kote E sa:wa E matanawa henenapo esa: walopesakeye."

Yesuyewi Kesale Nowa Olokeyatelawemi Elapita: Mene Siliwa Wekeye
Ma:tiu 26:6-13; Make 14:3-9

36 Felesi sena nowamoke Yesuwa e koane ma:na:ma:na: mina e selapita:
emi ha:na: henene.
37 Koamesa: emiwa kesale semetei nowa olokeyatela a enene amokiwa
Yesuwa Felesi sena amo koane emi helapita: potapola: eyawa wela hano
ikumu napolo hoseyawa kopa napolo suwemi ela tiyapola: mina.
38 Aputa: kesale amowa Yesu fo:suwemi inapola: e onatu salo
kepiyawemi ine ya:lese siyawa Yesu onatuwemi tulusatoya. Ya:la:lape ap-
ola:, ene piseifano tiyapola: Yesu e onatuwa helapola: minipi. Minitapola:
wela ikumu napolo hoseya amowa Yesu onatu emi sulakeye.

39 Aputa: potapola: Felesi sena Yesu mina e sela:ne amoke matane-
sekiwa, "Yesuwa heneye sepatosene sena telakiwa eyawa kesale ko:lu
telayewi kesape esa: matanemapekeye. Eyawa kesale amowa olokeyatela
tisene esa: matanemapekeye.

40 Eyawa au matanese, Yesuyewi ema mene selese, "Saimone, Neyawa
kemawa solo nowa selakeye." Aputa: Saimone selese, "Walosene sena,
Keyawa sema!"

41 Yesuyewi pale selese, "Sena elipei amokiwa mini heka sena moweni
puwano a:ma kinisene alapulu enekeye. Sena nowama mini heka sakopolo
semetei aputa: sena nowamawa talo semetei telakeye.
42 Alanase, sena elipei amoke sena a:ma moweni kina:ne ama se-
lese, "Na:tawa moweniwa itapake kemawa mini heka eta: mene
miya:na:manakeye, e seya. Au selapita:, moweni kina:ne sena amoke ela:
selese, "Ke iya:pa, ka:tawa moweni neyewi mini heka nine mene kinapa,"
e seya. Sena eta:wiye moweni kina:ne sena amawa sosolo epelesa: eta:
matanema:na:na?

43 Saimone mene selese, “Neye matanawa sena moweni sosolo tili sena
amokiwa moweni kina:ne sena amawa sosolo epelesene.” Aputa: Yesu
selese, “Keyawa heneye selakeye,” e seya.
44 Au selapola:, Yesuwa kesale amo mene pota:la: Saimonema selese,
“Keyawa kesale we pota? Newa ke koane suwemi minawamona keyawa
Newa Ne onatu selakomita: hawa eta: mimakeye, alawamona kesale
weyamoke elekiwa e siyayewi Ne onatuwa tulusatopola: ene pisei fayewi
helakeye.
45 Apula: keyawa Newa eta: minipimakeye, alawamona kesale semetei
weyamokiwa heli a inise Ne onatuwemi ine minitenewa naputе yemiwana
a minita:sa:la: elakeye.
46 Aputa: keyawa Newa wela hawa Ne pisei fawemiwa eta: sulamakeye.
Alawamona kesale weyamoke elekiwa wela hano ikumu napolo hoseya
moweni sosoyewi wa:la:yawamoke Ne onatuwemi sutakeye.
47 Alake, Neyewi kema selakeye, kesale weyamokiwa ene ewa olokey-
atela sosolo elapita: potapola: olokeyatela sosolo amowa Neye tiye
iya:peyakeye. Iya:peyanase, Nemawa sosolo matanetakeye. Alawa-
mona, sena nowamoke olokeyatela kolotea iya:takemiwa Nemawa kolotea
matanesene.”
48 Au selapita:, Yesuyewi kesale ema selese, “Ke olokeyatelawa Neyewi
tiye iya:peyakeye.”
49 Sena kesalela: noka ipitane ka:lalopela:la: selese, “Sena epamowa ene
eyawa olokeyatela tiye iya:tesene sena amowa ipa:?” e seya.
50 Aputa:, Yesuyewi kesale ama selese, “Koteyawa kewa mene silikeye.
Ko:yawemiye kewa Newemi seli topuwemi ela:. Alake, kewa ha:na:piyo.
Koteyewi hopola tesewa kewalapulu elaposakeye.”

8

Kesale Noka Yesu Seselawa Wekeye

1 Amo sikape kemi, Yesuwa koamesa: kalikalila apula: taune kalikalila
emi hapa. Hanapola: Eyawa Kote Piseiki epela: ela peleya: emi solo
napolo ela amo waye sila:nekeye. Apula: Ewamo kulu hanosene sena
kukuluipewa ilipe hapa.
2-3 Apulapita:, kesalela: nakola kalikalila falewaya apula: ho olokeyatela
fiyane sili tiye iya:waya amokiwala Yesu ilipe hapa. Ilipe hapa emiwa
kesale nowa unua Meli, Makatala koamesa: amo kesale. Ewa puwanowa
Yesuyewi ho olokeyatela tomoipe fiyane sili tiye iya:peya amopela: nowa
unua Yoana. Ewa sena Kusa ekele. Kusa eyawa Helote koane pota:tesene.
Apula: kesale nowa unua Susa:na apuluse kesale muta nokala ilipe
hapakeye. Kesalela: iyawa Yesu Ewamo kulu hanosene senawanapulu
Yesu Ewalapulu iwa kesalela: ili moweni amoke sesela hapa.

Nakela Sa:le Kela Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 13:1-9; Make 4:1-9

4 Yesu enewemi sena kesale muta noka koamesa: kalikalila amowa emi
ine tese kekene tiyapola: elapita: Yesuyewi pale selese,
5 “Nakela sa:le kelesene sena nowamoke nakela e sa:wa fipila hapakeye.
Fipila hapa amowa noka isu kiwemi sululuwaya. Sululuwaya amowa
noka sena kesalela: ha:na: tise onamunu tiye iya:peya. Apula: noka
a:nema:yewi ine ketetiye mena.

6 Nakela sa:le noka etewa wapa:kemi sululuwaya. Sululuwaya amowa
fiyanesekiwa napolo ka fiyatepela: sikapewemi ewa hawa itapanase
eleletese ke olo tikeye.
7 Nakela sa:le noka mei ona honosane sululuwaya. Sululuwaya amowa
fiyanesekiwa mei ona alapulu elipei ke fiyanese mei ona amoke nakela
sa:le kelawa fepilise sakotise eta: fiyanemakeye.
8 Aputa:, nakela sa:le noka peleya: sa:le napowemi sululuwaya. Su-
luluwaya amowa napolo fiyanese fowa heyawa semetei semetei esa:
sakopolo semetei helesene." Yesuyawa pale seya sowa selapola: sena
kesalema unuwapo ho selese, "Sena kesale eta:wiye kiwa kena:wa elaleke,
ta:ta:pa:."
9 Au selapita: ta:tapola:, Yesu Ewamo kulu hanosene senayewi Ema
ta:potose, "Pale seya epamo mouwa enana?"
10 Yesuyewi selese, "Kote Piseiki ela peleya: Ewemi matana mupapo
enewa kima hokato kinakeye. Alawamona, sena nokamawa Neyewi pale
selakeye. Alanase, sena kesale iyawa Ne tima:na: tiwa papowamona, hene
mouwa eta: seli papomakeye. Apula: Ne solo seyawa iyawa topuwamona
eta: seli matanamakeye."

Nakela Sa:le Kela Amo Pale Seya Henewa Wekeye
Ma:tiu 13:18-23; Make 4:13-20

11 Yesuyewi a selese, "Pale seya heneya mouwa wekeye. Nakela sa:le
amunawa Kote solo akeye.
12 Nakela sa:le isuwemi sululuwaya amuna amowa sena kesale Kote sowa
ta: tiyapola: sita:newanapulu Setene ewa inapola: Kote sowa sena kesale
himu matana fa:nemi tenewa tiye iya:tesene, ko:yawemiye iwa Kote Sowa
seli ta: tiyapola: Koteyewi iwa mene silima:pikitise.
13 Aputa: nakela sa:le noka etewa wapa:kemi sululuwaya amuna amowa
sena kesale Kote sowa epelese topuwamona seka eta: seli hapama.
Alanase, iyawa Kote Sowa aso kasa topukeye. Ala emi ela:, hilila nowa
inapita: ili seli topuwa ke iya:peya.
14 Aputa: nakela sa:le noka mei ona honosanewemi sululuwaya amuna
amowa sena kesale Kote Sowa ta: tiyapola: enekeye. Alawamona nano
ketea kalikalila peleya: ne weyamoke fepili tise sako tikeye. Sena kesale
amokiwa nano ketea muta temana esa: hili matana apula: moweni
sosolo tima:n:a esa: matane apula: nano ketea yulu tepela: epesana esa:
matanesene apula: peleya: sosolo weyemi epelema:na: tela amoke ela:
fowa eta: helesema apula: iwa Kelesowemi seli topuwa eta: penaiyama
telakeye.
15 Alawamona nakela sa:le peleya: napowemi sululuwaya amuna amowa
hekeya sena kesale apula: iwa matana himu fa:na napolo ela akeye. Iyawa
Kote sowa ta: tiyapola: seli talapo tiyapola: ela amowa nano ta:peya
kalila nowa inakemiwa iyawa Keleso unua seli talapo tinase sikapewa fowa
napolo helepesakeye."

Senayawa Ima Ho:liyawa Pakete Hasuwemiwa eta: Fopulusemakeye
Ma:tiu 5:15; Make 4:21-25

16 Yesuyewi sowa a sela:sela:, "Sena nowamoke imawa tutiyapola:
pakete hasuwemiwa eta: fopulusema apula: wa:ta hasuwemiwa eta:
tuwatesemakeye. Eta: alusema, senayawa imawa tutiyapola: hokato
honosane tuwatesene ko:yawemiye sena kesale noka inisekiwa ho:liya
amo potapola: inisekeye.

17 Alanase, napu weyemi nano ketea sopoke o:sulu mupapeya enewa
sikapewemiwa hokato tepesakeye. Apula: napu weyemi nano ketea
sopoke o:sulu mupapeya enewa sikapewemiwa Koteyawa hokato walope-
sakeye.
18 Alake, solo amowa kiyawa seli matane tiyapola: ta: tiya:pa:.
Koteyawa matane ti sena ela amawa matana sosowa wa:ke kinaposakeye.
Alawamona sena eta: seli matanama elaleke amowa Koteyawa ene eye
matana ela amowa tiye iya:taposakeye."

Yesu E Ama Apula: E Ma:ela:wa E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 12:46-50; Make 3:31-35

19 Ikila emiwa, Yesu yowala E ma:ela:wala Ewa popa:na: mina.
Alawamona, iwa pa emiwa eta: ine mako:lu telama ko:yawemiye sena
kesale mutayewi Yesuwa hekiyetise fowa itapalapita: potose.
20 Aputa: sena semetei nowamoke Yesuma selese, "Ki amawa ke
ma:ela:walapulu iwa Kewalapulu solo sema:na:pela: inapola: hema fatemi
sita:lakeye," e seya.
21 Au selapita: Yesuyewi mene selese, "Sena kesale eta:wiye Kote sowa ta:
tiyapola: tima:na: tisene amowa heneye Ni ama apula: Ne ma:ela: akeye."

Alokalapulu Hano Ko:luwewalapulu Mina Yesuyewi Itapa Tema E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 8:23-27; Make 4:35-41

22 Ikiwapo nowemi Yesuyewi Ewamo kulu hanosene senama selese,
"Niwa hano ka:na epa satepela: hawe nono fa:nemi hanakeye," e seya.
Au selapita:, iwa sopoke fala: telesene potiwemi tatiwalopela: fala:wa
telepela: alotowi fukamake mene tiye hano ka:nawemi hapa.
23 Iwa ha:na:sela: hano honosanewemi Yesuwa enise uwa hapa. Uwa
hapa elapita:, alopo penaiya nowa hano ka:na honosanewemi inakamake
hawa kalo tiyapola: poti suwemi waluse potiwa hano mutula: sinise iwa
honama telakeye.
24 Aputa: potapola:, Yesu ilipe hanosene sena iyawa Ewa eni enewa
ha:na: kila:tese selese, "Piseiki, Piseiki, niwa hano katoma:na: mapatok-
eye!" Au selapita:, Yesuwa tesi tiye fiyane tese alopoyeli hano ko:luwe
penaiya potiwemi ine pola:nema penaiya selese, "Alopo kewa ke iya:pa!
Apula: hano ko:luwe kewala enetema," e seya. Au selapita:, alokala
ko:luwewala elipei ke itapa telakeye. Akamake hano ka:nawa ene tese
eta: iminamakeye.
25 Yesuyewi ilipe hanosene senama ta:potose, "Seli topu kiliwa kami
elape?" Au selapita:, iwa howa hanose ipilise ikene selese, "Sena we ipa:?
Eyawa alopoyeliye hano ko:luwe ama selakamakiwa seyawa ta:tatakeye.
Ta:tapola:, E solo seya amo kulu hanatakeye," e seya.

Sena Nowa Ho Olokeyatela Fiyane Yesuyewi Sili Tiye Iya:peya Amowa Wekeye
Ma:tiu 8:28-34; Make 5:1-20

26 Au selapola:, iwa potiwa fala: telepela: Kelasini sena kesale ili peleya:
emi hapa. Kelasini peleya: amowa Kalili peleya: emi ela: potakamakiwa
hano ka:na hawe nono fa:nemi elakeye.
27 Apula: Yesuwa poti suwemi tese mowa sine sipa:lepeyawalapulu
Kelasini koamesa: amo sena nowa ho olokeyatela fiyanewa emi inapita:
papokeye. Sena amowa ikiwapo sopoke ewa saowa eta: kalama henese ela:

sena kulu tuwatesene apana suwemi eniya: tesene. Ewa koanewemiwa eta: enisemakeye.
28 Sena amokiwa Yesu potose unuwapo kalose Yesu minitapo sutesini. Sutesinapola: tela: unuwapo kalose Yesuma selese, “Kote faleyamo E Sa:wa kenase keyawa newemiwa ena ketea timinima:na:na? Apula: Neyewi kema penaiya ta:potose, “Nemawa nakoma:na: ketea nowa kinapa!”
29 Sena amokiwa au seya amowa ko:yawemiye Yesuyewi ho olokeyatelama selese, ‘Iya:pela: hamona’, e seya amowa topunase. Ikila sopoke ho olokeyatela amokiwa sena amowa siliye sila:nekeye. Alalapita: potapola:, sena nokamoke ewa seiniyewi tiya:walapulu onatuwalapulu ta tiye tuwapola: pota:tesene. Alawamona, seini amowa sena amoke penanose hotole inapita: potapola: ho olokeyatela amoke poluse senanama peleya: emi ha:na: enekeye.
30 Aputa: Yesuyewi ema ta:potose, “Ke unua ipa:?” Eye mene selese, “Ne unua, ‘Mutakeye’,” e seya. Sena amoke au seya amowa ko:yawemiye ho olokeyatelawa ewemiwa muta fiyanenase seya.
31 Aputa: ho olokeyatela iyawa Yesuma penaiya ta:potose selese, “Keyawa niwa uwalopo heka eta: popa:na: telama utesiniwemiwa toliyetiyapa.”
32 Ikila emiwa kopowa muta aso pa fapolo hema emi peleya: mona:sela: sitalapita: papokeye. Potapola: ho olokeyatela iyewi Yesuma ta:potose, “Niwa ili kopolo suwemi fiyama:na:wa ililapa?” e seya. Au selapita: Yesuyewi ima selese, “Ilikeye,” e seya.
33 Aputa: ho olokeyatela iwa senawemi enewa iya:pela: kopolo sita:ne amo suwemi fiyane. Fiyanapita: kopolola:wa kipila kalo tiye netalekamake akola naiyawemi sululuwaluse hano ka:na emi katolose ya:te telakeye.
34 Aputa: sena kopolo pota:tesene amoke potapola:, iwa mene talewata: hanapola: sena kesale koamesa: emi sita:newanapulu peleya: hepe nokemi sita:newana sopoke sekoya hapakeye.
35 Au sele inapita:, ta:tapola:, sena kesale muta sopoke amokiwa henele esa: popa:na: mina. Iwa inapola:, Yesu enewemi ine fiyatese potakamake sena puwano ho olokeyatela fiyanenewa Yesu onatu onapela: enewemi sine helapita: papo. Sena amowa sao napolo me ka tiyapola: matanawana napolo tepela: elapita: papokeye. Ala amo potapola: sena kesale ine tiya amowa ipilise tuteilakeye.
36 Aputa: sena kesale papoyawa eta: pote minama sena kesale nokamawa Yesuyewi sena ho olokeyatela sili tiye iya:peya amowa iyewi papowa wa tiye mikeye.
37-38 Aputa: potapola:, Kelasini peleya: sena kesale sopoke iyawa Yesuwa mene hamona e seya ko:yawemiye, iwa ipilawa ilima tese. Au selapita:, Yesuwa potiwemi tapela: ha:na:na:pela: ekamake puwano ho olokeyatela fiyanene sena amoke Yesuma penaiya ta:potose, “Newa ninipe mina:na:wa ililapa? e seya.
39 Au selapita: Yesuyewi ewa mene ilikepilise selese, “Kewa mene hanapola: ke solawalapulu ke manawanapulu imawa Koteyewi kewa sosolo weyamu seselawa sela:pa:,” e seya. Aputa: sena ewa mene ene koamesa:wemi hanapola: sena kesale sopoma nano ketea Yesuyewi ewemi timiyawa epapulakeye e seya.

Yesuyewi Kesale Kulu Mene Teisa:ta: Apula: Kesale Nowa Nakola Fala:pewa Wekeye
Ma:tiu 9:18-26; Make 5:21-43

40 Apula: Yesuwa hano ka:nawa mene satepela: inise potakamake sena kesalela:wa ewa inapita: epelesa: mene silikeye. Ko:yawemiye iyawa ewa yesipela: enenase.
41 Ikila emiwa Yu sena iyewi kulukulusene koane sosolo amo yesila sena e unua Yailase sena amokiwa Yesu onatu onapela: enewemi ine tese kuniuwa kula:walopela: ela: Yesuma penano ta:potose, “Kewa newanapulu ne koane mina:na:wa ililapa?
42 Ko:yawemiye ne la:le semetei nowa yapene kukuluipe tela amowa kula hananakeye. Au selapita: Yesuwa Yailase koane ha:na:na:pela: ha:na:newanapulu sena kesale ilima emi ha:na: tiyenenapita: Ewala ilipe hanose teletese poiya hapakeye.
43 Ikila emiwa kesale nowa ilipe hapa kesale amowa hekila hanose hesana ela: yapewa kukuluipe enene, alawamona mitokolo sena nowamokiwa eta: faliyetimakeye.
44 Kesale amowa Yesu fa:kemi inapola: e sao kala aso fili hekemi ine kesalakeye. Kesakamake komayamakemi hekila hanose hesana enewa ke itapa telakeye.
45 Aputa: Yesuyewi ta:potose, “Newamo ine kesaka eta: elala?” e seya. Au selapita: iyewi selese, “Niyawa Kewa eta: kesalamakeye,” e seya. Au selapita: Pitayewi selese, “Piseiki” sena kesalewa mutake Kewa poluse etakeye,” e seya.
46 Alawamona Yesuyewi selese, “Sena kesale nowamoke Newa kesalakeye. Amowa Neyawa matanekeye. Ko:yawemiye penaiya opola Newemi ela amo hanaka nine Neyawa potakeye,” e seya.
47 Au selapita: kesale amoke matanesekiwa eyewi kesatapo esekiwa Yesuyawa matana ela esa: matanese ewa kiwa pipilise ipilise Yesu salo inapola: E minitapowemi kuniuwa kula:pela: e pisei kotopela: ine hela:. Sena kesale nokamo sikapowemi eyewi Yesu kesala amo mouwa apula: ewa aso komayama kemi faleyetiwa Ema emi seyakeye.
48 Au selapita: Yesuyewi ema selese, “Ne la:le, kine seli topu epamoke faleyetiyatakeye. Alake hamona. Koteyewi hopola tesewa kewalapulu elaposakeye,” e seya.
49 Yesuyawa sowa au sela:sela: enewemi, sena nowa Yu sena kulukulu koane pota:tesene sena Yailase e koane emi tese inapola: Yailasema selese, “Ke la:wa kulukeye. Alake keyawa Walosene Sena epamowa siliye inapa,” e seya.
50 Yesuyawa solo seya amo ta:tapola: Yailase ema selese, “Kewa ipipa. Keyawa Newemi seli topuwa eta: natelama elaleke, ke la:le epa mene tesilaposakeye.
51 Yesu Eyawa Yailase koawemi fiya tesekiwa, sena muta noka koane suwemiwa musulumita: fowa eta: apoyamakeye. Alawamona Eyawa Ewalapulu koane suwemi musuluma:na: ta:peyawa Pita nowa Yone nowa Yemese apula: sala kulu amo ina yoyeli ili amo sopolo musuyakeye.
52 Musuluye tiye hanapita: potapola:, sena kesale pakiya kole ke sita:neyawa ya:peya:sela: sosolo matana:sela: sita:ne. Aputa: Yesuyewi ima selese, “Kiyawa sosolo matanese ya:lapa. Ewa eta: kulumakeye. Ewa eni elakeye,” e seya.
53 Au selapita: iyawa Yesuwa akowapokeye. Ko:yawemiye, iyawa kesale sa: epamowa heneye kulukeye esa: matanese.
54 Alawamona, Yesuyewi kesale sa: kulu amo tiya:wa kaopela: ela: ema selese, “Ne la:le, kewa tesima!”

55 Au selapita: kesale sa:le kulu amo howa ene ewemi mene ine tese
komayama kemi tesi. Aputa: Yesuyewi ima selese, “Kiyawa kesale sa: epa
ma:na:wa miya,” e seya.
56 Aputa: kesale sa: amo ina yoyeliwa tuteila, alawamona Yesuyewi sena
kesale sopolo ima penaiya selese, “Kiyawa sena kesale nokamawa kiyewi
papo weyamowa selapa,” e seya.

9

Yesu Ilipe Hanosene Sena Kukuluipe Tima:na: Timita: Ilikepiyawa Wekeye

Ma:tiu 10:7-11; Make 6:6-13

1 Yesuyewi ilipe hanosene sena kukuluipewa ha tiyapola: penaiya opola
sosowa ima kinapola: iyawa ho olokeyatela fiyanewa sili tiye iya:ta: aputa:
nakola kalikalilawala sopoke iyewi falewalomita: epela: holakeye.
2 Apula: Eyawa penaiya opola sosowa ima kinapola: iwa Kote Piseiki
epela: ela peleya: emi Kote solo napolo amo waya:sela: apula: sena nakola
towayawa fala:ta: emita: ilikepiya.
3 Eyawa ima selese, “Kiwa makene hanosekiwa nano ketea noka tiye
hanapa amowa wekeye. Ininamowa kapela: hanapa. Yetuwa wa:pela:
hanapa. Ma:wa tiye hanapa. Moweniwa selapela: hanapa. Sao kama:na:
noka tiye hanapa.
4 Kiwa hanosekiwa koamesa: nowemi ha:na: fiyatesekiwa koane semetei
nowemi fiyanenaneke koane semetei ke elatipa: koane nowemi esa:
silalatepa. Koane emi ela: koamesa: nowemi ha:na:pa:.
5 Hanapola:, ha:na: sena kesale koamesa: amokiwa nekanese masil-
isaleke, kiwaya onatuwemi peleya: palawa ke fipa:pela: ha:na:pa:. Amoke
ela: walosekiwa koamesa: emiwa Koteyawa maepelepesakeye.”
6 Au selapita: iwa koamesa: kalikalila sopoke Kote solo napowa
waya:sela: sena kesale nakola towaya amowa fal:waya hapakeye.

Heloteyewi Yesuwa Ipei E Seyawa Wekeye

Ma:tiu 14:1-2; Make 6:14-16

7-8 Aputa: Yesuyewi tima:na: tiye hapa amowa Heloteyawa sopoke
topukeye. Helote ewa Kalili peleya: emi Kamani pisei senawa ekeye.
Eyawa ta:tapola:, tikili tela ko:yawemiye sena nokamoke selese Yone hano
toliyetisene kuluwa mene teisa:pekeye e seya nokamokiwa Ilaiyawa mene
minanapo esa: matanakeye. Apula: sena nokamoke selese sepatosene sena
semetei puwano kulu nowa mene tesilapo esa: matanakeye.
9 Alawamona Helote selese, “Yone kemakuwa naiye tikeye. Alake, sena
tima:na: penaiya tiyakeye e sela epamowa ipa:?” Aluse, eyawa Yesuwa
ene siyewi popa:na:keye esa: matana.

Sena Kesale Taosene Pipe (5,000) Yesuyewi Ma:na: Miwa Wekeye

Ma:tiu 14:13-21; Make 6:30-44; Yone 6:1-14

10 Yesu Ewamo kulu hanosene sena kukuluipe amowa mene inisekiwa,
nano ketea iyewi timiyawa Yesuma seya. Selapita:, Yesuyewi iwa siliye
Ewalapulu ipitane Pesaita koamesa: pawemi hapa.
11 Alawamona, sena kesale muta noka Yesu hapa emi sikape kulu tiye
hapa. Ko:yawemiye iyawa Ewa emi hapa esa: matanese. Iwa inapita:
potapola:, Yesuyawa iwa mene siliyapola: Kote Piseiki epela: ela peleya:
amowa ima waya. Apula: sena kesale nakola sita:newa falewaya.

12 Ka:le oka sine sinakemi Yesu Ewamo kulu hanosene sena kukuluipe iyawa Yesu salo inapola: Ema selese, “Keyawa sena kesale mina weyamowa mene ilikepilepa: apula: iyawa ma:na:wana enima:na:wana kelepa:sa: hamonota: ilikepilepa:, ko:yawemiye weyamowa senanama peleya:keye. Alake, koawa itapa.”
13 Yesuyewi mene selese, “Ma:na: ma:na:wa kiyewi tiye kina:pa:.” Iyewi mene selese, “Niyawa ma:ne towapowa pipe apula: ewalo elipei amo elakeye. Ma:na: noka itapakeye. Alake, sena sopolo ma:na:wa niyewi wa:la:lomita: ha:na:na:wa ililapa?” e seya.
14 Emiwa sena taosene pipewa ine kekenakeye. Alawamona Yesuyewi Ewa kulu hanosene sena kukuluipe ima selese, “Sena ili epa takalese talo pipe esa: ka:la:lopa:,” e seya.
15 Au selapita: Yesu Ewamo kulu hanosene sena kukuluipe amokiwa Yesu solo seya amo ta:tapola: iwa sopoke ka:la:ya.
16 Sopoke ka:la:lopela: elapita: Yesuyewi ma:ne towapo pipe amowana apula: ewalo elipei amowa tiyapola: hepene fala pota:la: Kotema napolo e selapola: ma:na: amowa pasolo koluyetiyapola: Eyawa Ewa kulu hanosene senama tiye mi. Kinapita: potapola:, Iyawa sena kesale sopoke ima sakolakeye.
17 Sakokepilapita:, sena kesale sopolo menakeye. Nanapeyapola: kuka telipita: ma:na: mena heka Yesu kulu hanosene sena kukuluipe iyewi elale kukuluipewemi selakamake woliyetikeye.

Pita Eyewi Yesuma Selese, “Kewa Kelesokeye” E Seya Wekeye
Ma:tiu 16:13-19; Make 8:27-30

18 Ikila nowemiwa, Yesu Ewa Enapotane Ewamo kulu hanosene sena kukuluipe alapulu ela: Kotema kulukulula:sela: enekeye. Apula: Eyewi ima ta:potose, “Sena kesale sopoke Newamo selakamowa Newa ipa:?”
19 Aputa: Ewamo kulu hanosene senayewi mene selese, “Sena nokamoke selese Kewa Yone hano toliyetisene akeye, apula: nokamokiwa Kewa sepatosene sena Ilaiyakeye seya, nokamokiwa Kewa sepatosene sena puwano kuluwa mene tesilakeye e seya.”
20 Aputa: Yesuyewi ima mene ta:potose, “Kiyawa Newa ipise matane seya:?” Au selapita:, Pitayewi mene selese, “Kewa Kote Piseiki epesita: ta:peya Sena Kelesowa kekeye,” e seya.
21 Yesuyewi Ewamo kulu hanosene senama penaiya selese, “Kiyawa Newa Kelesokeye e sekiwa sena nokamawa selapa!”

Yesuyewi Selese Ewa Kulaposakeye E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 16:20-28; Make 8:30-9:1

22 Aputa: Yesuyewi selese, “Sena Sa: Neyawa Kapo oyawa sosolo tiyaposakeye aukemiwa Yu sena piseiki amokiwala pilisiti sena piseiki amokiwala ele walosene sena piseiki iyawa sopoke Newa mapolose fa:tapo apolose selese ‘Kewa heneya Kelesomakeye’ e selaposakeye. Alanase, Koteyewi ta:pelese Newa senayewi sana kulaposakeye esa: ta:pelewapokeye. Alawamona ikila usulupe kupela: elapepela: Koteyewi mene teisataposakeye.”
23 Eyawa ima sopoke selese, “Sena kesale Newemi kulule mina:na: matanesaleke, ewa ene me sinapola: apula: ene i kelipapoiyawa uwapola: ikila sopoke Newamo kulu ina:pa:.
24 Sena kesale eta:wiye ili falela epesene amo tapowemi teketiye matanesaleke, sena amowa e kokolo kau tesene amowa itapa tepesakeye.

Alawamona, sena kesale eta:wiye ili falela epesene amo tapowemi iya:pela: Newamo kulu inisaleke, sena amowa e falela mene siliyaposakeye."
25 Alake, sena kesale semetei nowamoke peleya: sosolo weyemi nano ketea sopoke tiyapola: kekeneye tiye ela: Kotewalapulu kokolo kao tesewa eyawa iya:pela: elaleke nano ketea weyamowa napola? Eh, eta: alamakeye.
26 Alake sena kesale semetei nowamoke Ne unua apula: Ne solo sema:na:wa ewalosaleke, sikapewa Sena Sa: Nine Newa mene mina ikila emiwa ewa Neyewi ewala miya:na:keye. Amo inisekiwa Nine Ne ho:liyawalapulu apula: Ni Ata ho:liyawalapulu hepene sena napolo sopowalapulu mene mina:na: ikila emiwa sena kesaleyewi Newa ewala kinapita: Neyawana iwa ewala miya:na:keye.
27 Neyawa kima heneye selakeye. Kiwa noka napu yemiwa weyemi tesi tiyapola: seta: kuluma a elapepela: Kote Piseiki epela: peleya: ela iyawa potaposakeye," Yesuyewi au seya.

Yesu Toma Pa:ta Hetetise Ho:liyawa Wekeye
Ma:tiu 17:1-8; Make 9:2-8

28 Yesuyewi au selapita:, ikila oloipe itapa tepela:, Eyewi tokowemi kulukuluma:na:pela: hanose Pitawala Yonewana Yemesewala siliyapola: hapa.
29 Hanapola: Yesuwa kulukulula:sela: enewanapulu E mitiwa kalila heteti apula: E sao kalawala saiyakolosa: koiya hetetisene epapula elapita: papokeye.
30-31 Aputa: potakamake, sena elipei nowa emi ine sita:lapita: papo. Amowa Mosese Ilaiyayeli a:ko:la inapola: Yesuwalapulu solo sela:sela: elapita: potakamake eli sao kalawa koiya papalola elapita: papo. Ili usulupe amoke solo seya amowa weyamu seya Yesuyawa Koteyewi matana amowa sopoke tima:na: tiwa kotetiyapita:kiwa Yelusaleme koamesa:wemi kulaposakeye. Alanase, Yesuyawa peleya: sosolo we iya:pela: ha:na:na:wa a:tawi Yesuma seyakeye.
32 Ikila emiwa Pita Yemese Yone iwa falopela: enekeye. Falopela:la: toyetiyapola: tesila: fiyanese potakamake Yesuwa papalola koiya elapita: potakamake sena elipei nowana ine Yesuwalapulu tesi tiye elapita: papo.
33 Sena elipei amowa Yesuwalapulu sita:newa iya:pela: ha:na:na: epita: Pitayewi selese, "Walosene Sena, niwa weyemi minawa napolakeye. Alake, niyawa koawa usulupe tisaleke ililakeye. Nowa kema tipima:na:keye. Nowa Mosesene tipima:na:keye apula: nowa Ilaiyane tipima:na:keye." Pita eyawa mokopo seyakeye. Eyawa ene solo seya amo mouwa eta: seli matanamake seya.
34 Pita eyawa au sela:newanapulu iwamo sita:newa kiniwaniyewi ine folakeye. Fopita: potapola: Yesu Ewamo kulu hanosene sena usulupe iwa kiniwaniyewi foyetiyapita: potapola: ipilawa ilima tela.
35 Ipila:sela: sita:newanapulu Solo nowa kiniwani olapowemi ine ela: selese, "Sena epamowa Nine Ni Sa:keye. Ewa Nine ta:pele tiye apoyakeye. Alake, E Sowa seli ta:ta:pa:."
36 Au selapita: ta:ta: tepeyawalapulu Yesu Ewamo kulu hanosene sena usulupe iyewi potakamake Yesuwa Enapotane elapita: papo. Iyewi nano sosolo papo amowa eta: hokatoyamake i matana fa:namoke ke matane tiye sita:ne.

Sala Nowa Ho Olokeyatela Fiyane Yesuyewi Sili Tiye Iya:peyawa Wekeye
Ma:tiu 17:14-21; Make 9:14-27

37 Kiapo ikiwatapita:, Yesu Ewamo kulu hanosene sena usulupe iwa
tokowemi tese sinenewanapulu sena kesale muta noka isu honosanewemi
iwa katiye ina:nenapita: papo.
38 Sena kesale kekena honosane emi sena nowamoke Yesuma holose
selese, “Walosene Sena, Neyawa Kema talapoiya selakeye. Ni sa:le
semetiwa potapose mina.
39 Ho olokeyatelayawa ewemi fiyanapola: amoke matane kamunuse
silalakeye. Apula: komayamakemi kalose kitase haiya. Halese peleya:
kolemi sutesinise meakalapulu supa:kalapulu meakemi ine hetetikeye.
Aluse, ho olokeyatela amowa sala emi ela: eta: iya:pela: hanosemakeye.
Ewa kemi ke ela: sala amowa ikumuna:sela: elakeye.
40 Alake sena kine kewamo kulu hanosene ima penaiya ta:potose ho
olokeyatela epa hamona e seya. Au selapita: iyawa hamona e seyawamona
eta: hapamakeye. Kemi ke elakeye.”
41 Aputa: Yesuyewi ima mene selese, “Sena kesale napu ikila weyemi a
sita:lekiwa Kotema matana semetei maelatakeye. Alake, kiwa ikila sopoke
hele matana:sela: elapita: Neyawa kiwamopela: hokola tima:na: tiya:sela:
ela ikila ipipa:ya?. Alake, ke sala epa weyemi siliye mina.”
42 Apula: sala amowa siliye inakamake ho olokeyatelayewi sano tiye
peleya: kolemi toliyeti emiwa halese kitalakeye. Alawamona, Yesuyewi
ho olokeyatela ama penaiya selese, “Kewa hamona” e selakamake ho
olokeyatela ewa hapakeye. Apula: Yesuyewi sala amowa aluse fala:tapola:
ewa inama mene mikeye.
43 Aputa: potapola:, sena kesale sopoke howa hapa. Ko:yawemiye, Kote
penaiya opola sosowa potose. Aputa: Yesuyewi penaiya opola sosolo amo
potose sena kesale iwa howa hanose sita:newemi Yesuyewi Ewamo kulu
hanosene sena kukuluipe ima selese,
44 “Neyewi solo kima sema:na: weyamowa, seli ta:ta:pa:. Sikapewa sena
nowamoke Sena Sa: Newa kisi sena tiya:wemi tiye kinaposakeye.”
45 Alawamona, Yesu E solo seyawa Ewamo kulu hanosene sena kukuluipe
iyawa mouwa eta: seli matanama. Ko:yawemiye seli matanema:na: mou
amowa Koteyewi o:sulu mupapokeye. Alanase, iyawa mouwa Yesuma
ta:popa:na:wa ipilise tutumatese eta: ta:papomakeye.

Sena Sosowa Ipa: E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 18:1-5; Make 9:33-37

46 Yesu Ewamo kulu hanosene sena kukuluipe iyawa ikene kekelese
tapase selese, “Nini weyamo honosanewemiwa sena puwano sosowa ipi
tepesapa:?”
47 Aluse kekela:sela: sita:lapita:, Yesuyawa ili matana honosane fa:nemi
telaka potapola: Eyawa sala kolotea nowa siliye inapola: epawemi tesi tiye
elapita:.
48 Eyewi ima selese, “Sena eta:wiye Newa matanema:na:pela: sala
weyamuna seselesaleke Newana sesekeye. Newa seselese epela: tesaleke
Newa hamona e seya Kote Ewala epela: takeye. Alake, sena nowa ene
sikape elaleke, sena amowa puwano tepesakeye.

Sena Kewalapulu Hopola Elaleke Amowa Kewalapulu Elakeye E Seyawa Wekeye
Make 9:38-40

49 Yoneyewi Yesuma selese, “Walosene Sena, niyawa sena nowamoke Ke
unu penaiya opola amo tiyapola: ela: sena ho olokeyatela fiyanewa sili

tiye iya:talakeye. Aputa: niyawa e tima:na: tiyala amowa kama:na:pela: elakeye. Ko:yawemiye ewa niwanapulu eta: ine palamanase.
50 Aputa: Yesuyewi selese, “Kiyawa ewa kapa! Ko:yawemiye sena kewalapulu hopola elaleke amowa kewalapulu elakeye,” e seya.

Yesu Kewa Inapa E Seyawa Wekeye
51 Yesuwa hepene falemi ha:na:na: mapatoya enene ikila emiwa Yesuyawa penaiya matanese Ewa Yelusaleme koamesa: emi ha:na:na: matanese hanose.
52 Yesuyewi sena noka puwano E solo semita: ilikepiya. Iwa hanapola: Samelia peleya: emi fiyatela. Fiyatese iwa koamesa: nowemi hapa. Hanapola: iyawa nano ketea noka seila:walotiye apolapola: eneke Yesuwa emi minite.
53 Alawamona koamesa: amo a:taluyewi selese, Yesuwalapulu epela: Ewamo kulu hanosene sena kukuluipe iwa emiwa mainaposakeye, e seya. Ko:yawemiye iwa Yelusalemewemi hanose koane emi enima:na: e seya emi ela: iyawa inapa, e seya.
54 Esa: iwa mapolopita: potapola:, Yemese Yone a:tewi Yesuma ta:potose, “Sena Sosolo, niyawa hepene falemi tei wa:lawa Koteyewi koamesa: ili weyamo a:talu emi toliyetisaleke ililapa?” e seya.
55 Au selapita:, Yesuwa mene notolo tese penaiya a:ma selese, “Ka:li matana epa olokeyatela matane selakeye,” e seya.
56 Apula: iwa koamesa: nowemi hapa.

Sena Nokamoke Selese Yesuwa Fa:tapo Apolose Matana Elipei Tepesakeye E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 8:19-22
57 Ilipe isu sosowemi ha:na: tiya:sela: isu honosanewemi ilipe hapa sena nowamoke Yesuma selese, ‘Neyawa kewa hanakamunuse kulule mina:na:keye.”
58 Aputa: Yesuyewi mene selese, “Mowa kasowa peleya: ulalokemi enisene apula: a:nema:wa ene aiwemi enisene alawamona Sena Sa: Newa piyatopola: enisewa itapakeye.”
59 Apula: Yesuyewi sena nowama selese, “Kewa Newa kulu mina.” Alawamona sena amoke mene selese, “Sena Sosolo, puwano newa ni atawa kuluke amo tikima:na: hanakeye.”
60 Yesuyewi ema selese, “Sena nowamoke Newa eta: kulule mina-mananeke ewa sena kulu amuna elakeye. Alake, sena kulu amunayawa e sena kuluwa peleya:wemi tikilisaleke ilima:na:nakeye. Alawamona, kewa Ne fo:suwemi mina:na: matanesaleke kewa hanapola: sena kesale sopolo Koteyewi Piseiki epela: pota: elakeye esa: selapamona,” e seya.
61 Aputa: sena nowamokiwala Yesuma selese, “Sena Sosolo, Newana kewa kulu mina:na:keye. Alawamona, puwano newa ni ata ni ama ne sola sopoke epama e sema:na: hanakeye,” e seya.
62 Yesuyewi mene selese, “Sena eta:wiye iwemi sapa sosolo tela nakela sa:le peleya: ta:la kopolo kauwemi koma:pela: hanosene amowa e tiya:yewi tiyapola: hanosekiwa ikiwapo sopoke piseiwa mene eta: pote hanosemakeye. Sena amowa, Kote Piseiki epela: ela peleya: emiwa eyawa tima:na: napolo matiyaposakeye.”

10

Yesuyewi Sena Talo Tomoipe Apula: Me Elipei (72) Ta:pele Tiye Ilikepiyawa Wekeye

1 Ikila sikape nowemi Yesuyewi sena talo tomoipe apula: me elipei (72) ta:peyakeye. Sena ili amowa elipei elipei esa: puwano koamesa: apula: peleya: sopoke Ewa ha:na:na: emi ilikepiyakeye.
2 Apula: Eyewi ima selese, “I fowa muta helese kenawa ilimanakeye. Alawamona supa:na: senawa mutamanakeye. Alanase, I fo kenawa tima:na: tisene senayewi suputa: hamona e semita: ikena inama kulukulupa:.
3 Alake, kiwa ha:na:pa:. Neyawa Kiwa a:pele sipi e sa:le hopola amuna mowa kasolo sitala honosanewemi ilikepilakeye.
4 Alake kiwa hanosekiwa moweni selawatesene yetuwa tiyapa apula: tamaka pa:ta: nowa tiyapa apula: kiwa isuwemi ha:na:selekiwa ene tese sena nokalapulu sowa selapa.
5 Kiwa hanapola: koane fiyatesekiwa puwanowa weyamo sela:pa:, ‘Koteyawa kewa o:sulu hopola ke koane weyemiwa sesepesakeye.’
6 Alake, koane ina amokiwa kewalapuluwa hopola elaleke, hopola tesene kiwala ewalapulu elakeye. Alawamona ma alusaleke hopola tesene kiwa kine ke salo mene inise Koteyawa koane emiwa masesepesakeye.
7 Alanase, koane semetei emi eniya:sela: potakamake koane pisili sena amoke kema ma:na: nasewana hawana kinapitekiwa na:pa:. Ko:yawemiye ene tima:na: tiwemi wa:la:ya heka ma:na: nasene kina epakeye. Alake, koane nowemi esa: mokopo silalatepa.
8 Kiwa koamesa: nowemi hanosekiwa koamesa: sena amoke kiwa silisaleke, ma:na:wana iyewi heka:pe amunuse na:pa:.
9 Apula: sena nakolawa emi sitalaka faleta:pa:. Faletese sena kesale sopomawa Kote Piseiki epela: peleya: emi ela amowa ki salowemiwa mapatopela: elakeye e sela:pa:.
10 Alawamona, kiwa koamesa: nowemi hanosekiwa koamesa: sena amoke kiwa masilisaleke, kiwa isu ki epe kemi hanose unuwapo ho selese,
11 ‘Ki koamesa: weyamo peleya: funu ne onatuwemi palawa mene fipi tiye toliyetiyakeye. Ko:yawemiye Koteyawa kiwa maepelekeye. Alawamona, kiyawa niyewi we selapose esale seli matanepa:, Kote Piseiki epela: peleya: emi ela amowa ki salowemiwa mapatopela: elakeye.’
12 Yesuyewi ima selese, “Neyawa Kima selakeye. Koteyewi kotoma:na: ikila emiwa Sotome koamesa: sena kesale iwamo falasima:na:wa aso koloteakeye. Alawamona, koamesa: nowamoke kiwa eta: silimananeke sena kesale amawa falasima:na:wa sosokeye.

Yesuyewi Talapoiya Tima:na: Tiwa Papolo Sena Kesale Iyawa Olokeyatela Matanawa Iya:pela: Apula: Matana Manotolosaleke Amo Falasima:na:wa Wekeye

Ma:tiu 11:20-24

13 Apula: Yesuyewi selese, “Sena kesale Kolasini koamesa: kiwa selikeye. Kiwa Koteyawa falasipesakeye! Sena kesale Pesaita koamesa: kiwala selikeye. Kiwala Koteyawa falasipesakeye! Neyawa mono tema:na: tela keteawa Taia koamesa: apula: Saitone koamesa: elipei emiwa Neyawa eta: alamakeye. Kolasini koamesa: apula: Pesaita koamesa:wemi timiya amunusekeye. Alawamona, Neyawa mono tema:na: tela keteawa Taia Saitone koamesa: elipei emi timinisaleke, sena kesale koamesa: emi sita:newa iyewi olokeyatela timiyawa puwano fa:nemi iya:pela: matana notolopela: epesapekeye. Aluse, iwa ewalose ela: tomawa teipo munu tiyapola: sao pusomiya ka tiye sita:pesapekeye. Alawamona, iyawa Ne tima:na: tiwa eta: papomakeye.

14 Alawamona, Koteyewi kotoma:na: ikila emiwa Taia koamesa: Saitone koamesa: sena kesale iwamo falasima:na:wa aso koloteakeye. Alawamona, Kolasini koamesa: Pesaita koamesa: sena kesale kiwa falasima:na:wa sosokeye.
15 Apula: Kapaniame sena kesale kiwa Koteyewi hepene falemi silile fiyanaposa esa: matana:sela? Eta: alamakeye. Kiwa tei wa:la peleya: heo kolemi toliyetiyaposakeye.
16 Au selapita:, Yesuyewi Ewamo kulu hanosene sena ima selese, “Sena kesaleyewi kili sowa ta:tesaleke amowa Ne sowa ta:takeye. Apula: sena kesaleyewi kiwa fa:tapo apolosaleke amowa Newamo fa:tapo apolakeye. Aputa: sena kesale eta:wiye Newamo fa:tapo apolosaleke, Newa hamona e seya Ni ata Kotewala fa:tapo apolakeye. Yesuyawa au selapita: ta:tapola: sena talo tomoipepela: me elipei (72) amowa hapa.

Sena Talo Tomoipepela: Me Elipei Amo Tima:na: Tiwa Kotetiye Mene Minawa Wekeye

17 Sena talo tomoipepela: me elipei amo mene inisekiwa epeyawalapulu inapola: Yesuma selese, “Sena Sosolo, ho olokeyatela iyawa nini solo seyawa ta:tapola: kulu hapakeye. Ko:yawemiye niyawa ke unuwamo selakamake.
18 Aputa: Yesuyewi mene selese, “Ikila ho olokeyatelayawa kili sowa ta:tapola: kulu hanosekiwa, Setene penaiya opola ewa sutesinise hepene falemi tepela: saiyakolose esene epapupita: Neyawa papokeye.
19 Alake, Neyawa penaiya opola sosowa kima minase kiyawa hesekewemi onanesaleke apula: ko:nanuwemi onanesaleke amokiwa kiwa mama:naposakeye. Apula: Neyawa penaiya opola sosowa kima minase kili kisi Setene e penaiya opola amowa sopoke kiyewi heletetiye hanaposakeye.
20 Alawamona, kiyawa ho olokeyatelayewi kili sowa ta:tapola: kulu hanosaleke emiwa sa:le sosolo epelepa. Alawamona, Koteyewi kili unua kokolo kao tesene pukawemi momateya amopelekiwa sosolo epelepa:,” Yesuyewi sowa au seyakeye.

Yesuyewi Kulukululawa Wekeye
Ma:tiu 11:25-27; 13:16-17

21 Ikila emiwa Ho Napoyewi Yesuma epeya kinapita: Eyewi Kotema selese, “Kewa Ni Atakeye, alanase nano ketea sopoke hepene falemi elakalapulu apula: peleya: sosolo weyemi elakala sopoke Keyewi pote elakeye. Neyawa Ke unua wapilikeye. Ko:yawemiye Keyawa nano ketea sopoke weyamowa Kine Keyawa matana senamawa mupapokeye. Alawamona, Keyawa nano ketea sopoke sala tepeteni weyama waloselakeye. Ni ata, Keyewi au timiya amowa ko:yawemiye Kine napolo matanese elakeye.
22 Aputa: Yesyewi selese, “Ni Atayawa nano ketea weyamo matanema:na: mouwa opola penaiyawa sopoke Nema tiye mikeye. Alake, sena kesale semetei elayawa Kote E Sa:le Newa eta: matanama elakeye. Kote Enapotane semetiyewi matana elakeye. Apula: sena kesale semetei elayawa Ni Ata Kotewa eta: matanama elakeye. Neye Ninapotane semetiyewi matana elakeye. Alawamona, sena kesale nokala Neyewi ta:pele tiyapola: walosaleke, iyawala matanepesakeye.
23 Au selapola: Yesuwa mene notolo tese Ewamo kulu hanosene senama halute selese, “Koteyawa Kiwa Ene napola:pekeye. Ko:yawemiye si kiliwamokiwa nano ketea sosowa papokeye.
24 Alake, Neyawa kima heneye selakeye. Sepatosene sena muta nokamokiwala Kamani piseiki sena muta iyawa nano ketea Kiyewi

papo epamowa popa:na:pela: matanawamona iyawa eta: papomakeye. Apula: kiyewi topu epamowa iyawala ta:pa:na:pela: matanawamona eta: topumakeye," Yesuyawa au seya.

Samelia Senayawa Mane Napolo Timiyawa Wekeye

25 Ikiwapo nowemi ele matana sena nowamoke tesi tiyapola: Yesuwa talapoiya elapele esa: kapo popa:na:pela: Eyawa mene semita: solo talapoiya nowa Ema ta:papo, "Walosene Sena, newa kokolo kao epesene esa: matanesekiwa neyawa ko:luma:na:napa?"

26 Aputa: Yesuyawala mene ta:potose, "Kote ele tuwatese momatelesekiwa ko:lu sepapola? Apula: keyawa ko:lu akeyala?"

27 Aputa: eyewi mene selese, "Kote ele tuwatese seyawa welakeye. 'Neyawa Ne Kote Sosowalapulu himu hanosekiwa himu matanawa sopoke Ewemi ha:na:pa:. Ne hoyawana sopoke Ewemi ha:na:pa:. Ne tomayewi penaiyawa sopoke Ewemi ha:na:pa:. Apula: ne matanawa sopoke Ewemi hanapola: elatipa:. Apula: ela: kine kewamo matanesene amunuse ke mana sitala nokala aluse matanepa:' ".

28 Yesuyewi ema mene selese, "Keyawa heneye selakeye. Keyawa alusaleke kewa kokolo kao tesewa tiyaposakeye."

29 Alawamona sena amoke ewa ene unua wapilise selese, "Ne mana sitalaka ipa:?"

30 Aputa: Yesuyewi pale selese, "Sena semetei nowa Yelusalemewa koamesa: iya:pela: Yeliko koamesa:wemi ha:na:pela: sina:ne. Sina:newanapulu atu tisene senayewi ewa ine saliya:la: sananape apola: e sao kalawa koalo tiye iya:pela: apula: e ketea sopoke moweniwalapulu tiyapola: hanose ewa kuma:na: tepita: ka:pela: enene.

31 Apula: hapa elapita: Yu pilisiti sena nowa isu semetei kemi mina. Inise potakamake sena sana amowa emi telapita: potapola: ewa isu hema tapowemi aloyetiye hapa.

32 Aputa: Kote koane suwemi tima:na: tisene Lifai sena e maya ewala inise potakamake sena sana amowa isu kiwemi telapita: ewala aloyetiye hapakeye.

33 Aputa: Samelia sena nowana sikape isu kemi inise potakamake sena sana amowa isu ki kemi telapita: potapola: eyawa ewa sosolo hauwekila.

34 Hauwekilalape apola: eyawa senayewi sana:waya amowa eyewi wela hawanapulu waine hawanapulu amoke tuwapola: sakotiye apola: sena amowa tiyapola: ene kopolo toki wa:pa: kemi tuwapola: isuwemi hapakeye. Hanapola: makene hanose enisene koawemi ha:na: tuwapola: yesipela: enikeye.

35 Eniyapola: kiapowemi hanapose ela: koane amo yesila senama Samelia senayewi moweni usu elipei sili tiye ema mi. Kinise selese, 'Keyawa sena we yesipela: elatipa:. Newa mene inise wa:la:ya heka kema emi miya:na:keye,' e seya.

36 Aputa: Yesuyawa ele walosene senama ta:potose, "Keyawa ko:lu matanepa:? Sena ili usulupe honosane epemiwa sena atu tisene senayewi sana amo e mana telawa ipa:?"

37 Aputa: ele walosene sena eyewi mene selese, "Sena sana amo hauwekilise sesela akeye," e seya. Yesuyewi ema selese, "Kewa hanosekiwa, epapu timinipa:," e seya.

Kesale Mata Meliyeli Koane Yesuwa Ma:na:ma:na: Hapawa Wekeye

38 Yesuwa Ewamo kulu hanosene senawalapulu hanose koamesa: nowemi ine hetetise potakamake kesale nowa emi elapita: papo. Kesale amo unua Mata. Eyawa Yesuwa siliyapola: e koane suwemi hapa.
39 Koane emiwa Mata e akila nowa enene. E unua Meli. Meli ewa Yesu e onatu pawemi ine hela: Yesu solo selakamo ta:ta:sela: henenekeye.
40 Alawamona, Mata eyawa nano ketea noka koane suwemi selila: apula: ma:na: sata: ela:nenekeye. Aula:sela:, Mata ewa inapola: Yesuma ta:potose, “Sena Sosolo, Keyawa pota newa ninapotane hokokeye. Ne akila epamokiwa newa masesekeye. Alake, Keyawa ema sema newa sesepa: minita:.”
41 Aputa: Yesuyewi selese, “Mata, Mata, kewa nano ketea kalikalila epemi hililise kete mataneselakeye.
42 Alawamona, nano ketea semetei nowa telakeye. Amowa nano ketea noka ewalapuluwa eta: ilimakeye. Alake, Meli eyawa nano amo tima:na:pela: matana:sela: helakeye. Alake, Neyawa eyewi tima:na:pela: tiwa eta: tiye iya:pa:na:makeye,” e seya.

11

Kulukulusene Yesuyewi Wayawa Wekeye

1 Ikila nowemi Yesuwa peleya: nowemi kulukulula:sela: enene. Kulukulula:newa itapa tepita:, Yesu Ewamo kulu hanosene sena semetei nowamoke Ema selese, “Sena Sosolo, Keyawa niwa kulukulusewa seli waloma Yoneyewi ewamo kulu hanosene sena ima waiya amunuse.”
2 Aputa: Yesuyewi ima selese, “Kiyawa kulukulusekiwa weyamo kulukulupa:.

Nini Ni Ata, Kote Sena kesale sopoyawa Ke unu sa:le napolo papalola amo wapilikeye.
Alake, kewa nini Piseiki Sosolo tepela: Keyewi putupela: hanapose mina.
3 Napu ma:na: ma:na:wa iliyetiye maita: kina:pa:. Aluse, ikiwapo sopoke Keyawa kina:sela: elatipa:.
4 Apula:, nini olokeyatelawa Keyewi tiye kepoliyetiya:pa:.
Ko:yawemiye niyawana sena niwanapulu olokeyatela timinipita:kiwa emawa niyawa kepoliyetima:na:keye.
Apula: Keyawa niwa ta:pelema:na: ili tapowemiwa siliye hanapa.”

5-6 Aputa: Yesuyewi Ewamo kulu hanose senama pale selese, “Kewa ke mana koane nukulapo honosane ha:na: tese selese, ‘Ne mana ne koane sena makene minakeye. Alawamona newa ma:wa itapakeye. Alake, keyawa ma:ne towapo usulupe telaleke, nema miya:na:wa ililapa?
7 Aputa: koane inawa ka:pela:la: selese, ‘Ne koane isuwa ta:pe etapeyakeye. Apula: ne salawala fayakeye. Alanase, nine newana ka:pela: elakeye. Alake, keyawa newa tesima e selapa.’
8 Yesuyawa epapu pale selapola: ima selese, “Neyawa kima selakeye. Sena koane ina amokiwa tesi tiye ma:na:wa ili kemawa miya:na: tela. Ko:yawemiye, ewa ke manakeye. Alawamona heneye mouwa ewa tesile mina:na: telawamona keyewi ema sowa penanose ine ta:papowemi elakeye.
9 Alake, Neyawa kima selakeye. Nano ketea keyewi tima:na: matanawa Kotema ta:ta:sela: elatipa: alusaleke Eyawa kema kinaposakeye. Nano ketea keyewi popa:na: matanawa keya:sela: elatipa:. Alusaleke, Koteyawa

kemawa walopesakeye. Apula:, isuwemi kotokotola:sela: elaleke, Eyawa isuwa kema kola:taposakeye.
10 Ko:yawemiye sena kesale sopoke nano ketea iyewi tima:na: matanawa Kotema ta:ta:tesaleke, Eyawa kema kinaposakeye. Alanase, sena nowamoke keya:tesaleke eyawa potaposakeye. Apula: sena nowamoke isuwa kotokotola:sela: elaleke, sena ema isuwa kola:taposakeye.
11 Alake, sala ina kiyawa ke salayewi ewalo ma:na: e ta:tesaleke kiyawa suikiyana hesekewa tiyapola: kinisena?
12 Apula: ke salayewi a:nema: usu ma:na: tekeye e ta:tesaleke, keyawa ko:nanu tiye kinisena?
13 Aputa:, kiwa olokeyatelawa a ela, alawamona kiyawa ke salamawa nano ketea napolo sopolo kinisene. Alusene amunuse ki Ata napolo Kote hepene falemi elakamokiwa sena nowamoke Ema ta:ta: tesaleke, Eyawa sosolo me kinisekiwa Ho Napowa ema kinaposakeye.

Sena Nokamoke Selese Yesuwalapulu Setene Ewalapulu Elipe Ililakeye E Seyawa Wekeye

Ma:tiu 12:22-37; Make 3:20-30

14 Ikila nowemi sena nowa ho olokeyatelayewi meaka katatiye solama elapita: Yesuyewi sili tiye iya:peya. Aputa: potapola: ho olokeyatela amowa sena emi enewa iya:pela: hanapita: sena amokiwa sowa me seyakeye. Amo potapola:, sena kesale sopoke tutelise howa hapakeye.
15 Alawamona, sena kesale nokamoke selese, “Yesu Eyawa ho olokeyatela sopoke amo ili piseiki amo unua Piaosapapikeye e opola penaiya amo tiyapola: ho olokeyatela amowa hamona e selakamake hanatakeye”, e seyakeye.
16 Aputa: sena kesale nokamoke Yesuwa ta:pele potose selese, “Keyawa hepene falemi timinisewa niyawa popa:na:ke matiminima,” e seyakeye.
17 Aputa: Yesuyawa iye matana honosane fa:na potapola: selese, “Peleya: semetei nowemi sena emi sita:newemi ikene me tetesaleke, peleya: amowa ikomopesakeye. Apula: sola semetei nowemi ikene tetesaleke, sola honosane amowa ikene takalepela: elaposakeye.
18 Alusene amunuse Setene e ho olokeyatela iyawa sopoke ikene tetesenekiwa, amowa Setene ewa piseiki epela: peleya: emi ko:lu tesi tiye elaposapa:? Neyawa we selale amowa ko:yawemiye kiye selesekiwa Neyawa Setene opola penaiya amo tiyapola: ho olokeyatela amowa emi sili tiye iya:tatakeye e selesewemi ela: selakeye.
19 Alawamona, heneye Neyawa Setene e opola penaiya amo tiyapola: ho olokeyatelawa emi sili tiye iya:peyakiwa, amowa henekiwa kewamo kulu hanosene sena iyawa ho olokeyatela sili tiye iya:peyawa penaiya opola ipi nene tiyapola: elala? Amo mou emi ela: kewamo kulu hanosene sena amokiwa kiwa hele walomapetakeye.
20 Alawamona, Neyawa ho olokeyatelawa Kote opola penaiya emi ela: sili tiye iya:tesaleke, Kote Piseiki epela: ela peleya: amowa kiwemi ine telakeye.
21 Alake, sena komoyawa ene keteawa koane suwemi tiye tipela: sena nowamoke atu tima:pikise ene ewa isu tenamowemi tetesene keteawa tiyapola: yesipela: tesekeye. Alusaleke, sena nowamoke ene keteawa matiyaposakeye.
22 Alawamona, sena nowa heneye komono mowatapo tepela: inapola: elipei tetalape apola: eyewi sena koane inawa sananape apola: e tetesene

ketea penano saliya:ne amowa eyewi o:su tiye iya:pela: apula: e ketea tiye tiwa tiyapola: sena nokalapulu takale tiyapola: tikeye.

23 Alake, sena kesale Newemi eta: kulu minamananeke, ewa newanapulu kisi elakeye. Apula: sena kesale nowamoke Newa seselese sena kesale eta: sikiyamananeke, sena kesale amokiwa sena kesale amowa Kiyewi pulakepilakeye."

Ho Olokeyatela Mowa Hamona E Seyawa Mene Inisewa Wekeye
Ma:tiu 12:43-45

24 Yesuyewi selese, "Ho olokeyatelawa senawemi elape apola: hanakamowa ewa ha:na: senanama seleya peleya:wemi sila:tesenekeye. Sila:selekiwa ewamo epesene peleya:wa ha:le keya:sela: sila:newamona eyawa eta: papomakeye. Mapotapita:, eye selesekiwa, 'Newa koane puwano nine newamo enene mina kemi mene ha:na:na:keye,' e seyakeye.

25-26 Apula: ho olokeyatela hamona e seya amowa mene koane emi ine tese potakamake koane suwa seli sape tiye napolo elapita: potapola: ewa mene hanapola: ho olokeyatela tomoipewa siliye mina. Ho olokeyatela tomoipe ili mawa hele heneye olokeyatela sosolo timinisekeye. Apula: iwa ha:na: tese emi sita:tesekeye. Apula: elakemiwa sena amowa puwanowa olokeyale tepela: enekeye. Alawamona sikapewemiwa ewa hele heneya olokeyale tepela: elakeye."

27 Yesuyawa sowa au sela:sela: elapita:, kesale semetei nowamoke kekena honosane emi Yesuma holose selese, "Kewa Ki amayewi alela elapepela: supeliwapo ikila emiwa kesale Kema po ipi mi amawa Koteyawa Ewa napola:tapita: pote helakeye."

28 Yesuyewi mene selese, "Koteyawa sena kesale E sowa ta: tiyapola: kulu hapa amowa sa:le sosolo napola:tesekeye.

Felesi Senayewi Yesuma Selese, "Kote Penaiyayewi Matanesewa Nima Waloma," E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 12:38-42; Make 8:11-12

29 Sena kesale ilima noka ine kekene tiye elapita: Yesuyewi selese, "Sena kesale napu weyemi falela apota: sitala weyamokiwa olokeyale timinisekeye. Iyawa Nema ta:tesekiwa mono tema:na: tela keteawa timinima e selesene. Alanase, Neyawa mono tema:na: tela keteawa eta: timinima:na:makeye. Alawamona, Neyawa kiwa matanemita: puwano sena Yona ewemi mono tema:na: tela timiya amo selapose ekeye.

30 Koteyawa Yonawa hamone e seyawa Ninifa sena kesale amoke matanemita: Koteyewi Yonama timiya amowa Koteyewi ima wayakeye. Waya amunuse Sena Sa: Newana ikila yemi sena kesale kiwa falela a sitala weyama Neyewi waloma:na:keye.

31 Alake, Solomoneyewi seli matanepela: seyawamona Piseiki kesale Kuiniwa komemi tese ta:pa:na:pela: minakeye. Aputa: kesale Kuini ewa hele peleya: pama tepela: minakeye. Alake, sikape Koteyewi kotoma:na: ikila emiwa sena kesale ikila napu yemi falela a sitalakamowa kesale Kuini amoke iwa kotopesakeye. Solomone ene ewa sena sosolo enene kamona kiwamo sita:ne honosane emi Newa ine ela: Solomonewa helete tiyapola: Newa hele Sosolo elakeye.

32 Sikape Koteyewi kotoma:na: ikila emiwa sena kesale ikila napu yemi falela a sitalakamowa Ninifa koamesa: sena kesale sopoke amokiwa iwa kotopesakeye. Ko:yawemiye, Ninifa sena kesale iwa Yonayewi Kote solo seya amo ta:tapola: matanawa notoyakeye. Yona ene ewa sena sosolo

enene kamona kiwamo sita:ne honosane emi Newa ine ela: Yonawa helete tiyapola: Newa hele sosolo elakeye.

Toma Ho:liyawa Wekeye
Ma:tiu 5:15; 6:22-23; Make 4:21

33 Sena nowamokiwa imawa tutiyapola: pakia honosane nowemi kopalo suwemi eta: tuwatesemakeye. Eh, eta: alusemakeye. Senayawa imawa tutiyapola: hokato honosane tupa:tesene peleya: emi tuwatesene. Alanase sena kesale inisekiwa ho:liya amo potapola: inisene.
34 Aputa: ke toma epamo ho:lilima:na:wa kine si epakeye. Alanase, ke siwa napolo elaleke, toma kiwala ho:liyayewi woliyetiye elaposakeye. Alanase, ke siwa olokeyatela elaleke, toma kiwala yopolotelayewi woliyetiye elakeye.
35 Alanase, seli potapola: matanepa: ho:liya kewemi ela epamowa heneye yopolotelamakeye.
36 Alanase, toma kiwa sopoke ho:liyayewi woliyetiye elaleke, hepe noka yopolotela maelaleke, toma kiwa ho:liyayewi woliyetiye elakeye. Alusene amowa ima tupa:takamake kewemi ho:lilisene epapupesakeye.

Yesuyewi Felesi Sena Ima Solo Talapoiya Seyawa Wekeye
Ma:tiu 23:1-36; Make 12:38-40

37 Yesuyewi sowa sela: ha:na: elepelapita:, Felesi sena semetei nowamoke Yesuma ta:potose, “Kewa ne koane ma:na:ma:na: mina:na:wa ililapa?”, e seya. Au selapita:, Yesu Ewa hanapola: koane suwemi musuluyetiye tuwatenapola: tepolo pawemi ha:na: heya.
38 Aputa: potapola:, Felesi sena ewa tuteilise howa hapa. Ko:yawemiye Felesi sena iyewi ele tuwatesekiwa ikila ma:na:ma:na: elekiwa tiya:wa selakolosene alawamona Yesuyawa tiya:wa eta: selakolamake inapola: helapita: papo.
39 Aputa: Yesuyewi ema pale selese, “Felesi sena kiyawane kapowala menekiwala fa:se wapa:kamo selakolosene alawamona kili himu fa:nemiwa mane olokeyatelawa woliyetiyapola: apula: kiyawa nano ketea sosolo tima:na: matanese kiyawa eta: sakoma:na:ma matanesene.
40 Alanase, tikapetela senakeye! Alake, Koteyawa ke tomawana timiye apula: ke howana timiyakeye. Amowa heneye alalapa?
41 Alawamona, meneki kiwemi nano ketea emi selatela epamo tiyapola: sena kesale nowa ketea itapa tela ela ama sakopa:. Keyawa alusaleke, nano ketea sopoke kewemiwa hili tepesakeye.
42 Alake, Felesi sena kiwa selikeye. Ko:yawemiye kiyawa nakela sa:le kalikalila noka elakeye amowa tisekiwa akotaipewa kine tise talo semetiwa Kotema mokopo kinisene. Alawamona, kiyawa sena kesale nokamowa eta: hauweki matanamake ela: apula: Kotewalapulu himu hapa maelakeye. Alanase, talo semetei ketea amowa Kotema kina:pa:. Alanase solo ele tuwapowa aluse kulu ha:na:sela: ele tuwapo solo nokala aluse tiye ha:na:pa: solo ele noka iya:tapa.
43 Alake, Felesi sena kiwa selikeye. Ko:yawemiye kiwa Yu sena ili kulukulu koanewemi sena ka:la:ya sikapo amo minitapo emi ha:na: seawemi helema:na:wa epelesekeye. Apula: sena kesale ma:na: wa:la:losene koane kekene tiye sita:newemi kiwa emi hanapita: senayewi kiwa tiya: hapomita: kiyawa epelesekeye.
44 Kiwa selikeye. Ko:yawemiye kiwa sena kulu tikila peleya: ta:la elatapo esa: eta: papomake tikila:pela: sena nowa kemi onana hanosene epapula elakeye,” Yesuyewi ima au seya.

45 Yesuyewi au selapita:, ele walosene sena nowamoke mene selese,
“Walosene sena, ke solo epe selese amokiwa niwana ewala tiyakeye.”
46 Yesuyewi mene selese, “Ele walosene sena kiwa selikeye. Ko:yawemiye
kiyawa hilila sosowa sena kesale sopoma kinisene. Alanase, iyawa eta:
penanose uwapola: hanosemakeye. Aputa: kipitane kiyawa nano ketea
nowamokiwa iwa eta: seselamakeye.
47 Kiwa selikeye. Ko:yawemiye sepatosene sena amowa ke mei
fa:namoke sana kulukeye kulapita: apana tuwapowa kiyewi seila:tatakeye.
48 Alake, kiyewi tima:na: epeti seyamoke kili ke mei fa:namoke tima:na:
tiwa henenapo esa: sepatosene senala: kululuse tiyatakeye. Kili ke mei
fa:namoke sana kulunase kiwa epelese apana tuwapowa seila:tatakeye.
49 Alanase, Koteyewi seli matana tiyapola: selese, “Ima Neyewi sep-
atosene sena apula: Apasolo senawa ilikepima:na:keye. Inakemiwa noka
sana kulaposakeye apula: noka olokeyale timinipesakeye.
50 Alake, peleya: sosolo weyamo ma:ta: ti ikila emiwa sepatosene sena
sana kulusewa pepetawalapulu emi ma:ta: tiye sane inapola: napu ikila
weyemi ine hetetisekiwa sena kesale a sita:newa Koteyewi kotopesakeye.
Kotoma:na: ikila emiwa iwa hililawa tiyaposakeye.
51 Alanase, puwanowemiwa Eipowa sana pepetawalapulu kulukeye.
Sana kulunase amo fo:suwemi sena nokala sana kulukeye. Ala: mina
sikapewemiwa Sekalaiyawa Kote koane suwemi sana pepetawalapulu
kulukeye etewa kalopowa nono fa:nemi apola: Kote koane numu apoyawa
nono komemi apola: Sekalaiyawa honosane elapita: ewa sana kulukeye.
Sana kulunase napu ikila weyemi sena kesale a sitala weyamowa Koteyewi
kotopesakeye.
52 Ele walosene sena kiwa selikeye. Ko:yawemiye sena kesale nano ketea
napolo ta:tapola: matanemita: koane isu tenamowa kiyewi eta: kolotimakeye. Kiyawala kipitane napolo ketea ta:tapola: matanema:na:pela:
koane suwemiwa eta: musuyamakeye. Sena nokamoke nano ketea
ta:pa:na:pela: koane suwemi musuluyetiye inapitekiwa kiyawa kalakeye.”
Aluse, Yesuyewi koawemi pale seyakeye.
53 Apula: Yesuwa iwa sita:ne peleya: amowa iya:pela: hanapita:
Felesi senala: apula: ele walosene senala: iyawa Yesuwalapulu kisi
tema:na:pela:la: Emawa sowa talapoiya mene ta:papo.
54 Iyawa Yesuwa hopolose Ewa potoke hapa. Kopolo ka:ne telesene amu-
nakeye iyewi E meatewi solo selakamoke elekiwa ka:ne teya amunakeye.
Yesuyawa ilipe sowa mene selesaleke, Ewa kotoma:na:pela: E solo selesewa
iyewi ta:tapola: potoke hapakeye.

12

Felesi Sena Iyewi Himu Fa:nemi Matana Elipei Tesene Mane Amowa Kiyawa Auwa Tiyapa Esa: Yesuyewi Seyakeye

Ma:tiu 16:5-6; Make 8:14-15

1 Ikila emima sena kesale tausene ilimawa emi ine kekenekamake
pakiawa teleye tise fa:na:noma:na:wa fowa itapa tese iyewi ili mana
nokamo onatuwemi me fe onane elakeye. Ala amo honosane emiwa
Yesuyawa Ewamo kulu hanosene sena ima sowa puwano ela:pe ma:ta: tiye
sela:sela:, “Felesi sena mane iyewi alusene amowa ma:ne falawa solomita:
timinisene amunakeye. Iyewi himu matana elipei tesene amowa kiyawa
tima:pikise seli pota:pa:.

2 Aputa: nano ketea sena kesaleyewi mupatose foye ti amowa Koteyewi
kokolotiye hokato honosane apolaposakeye. Apula: Eyawa nano ketea
o:sulu mupapowa hokato walopesakeye.
3 Aputa: kiwa yopolotela honosane sita:la: solo emi seya amowa
sikapewemiwa ho:liya honosanewemi selapita: sena sopoke ta:taposakeye.
Apula: kiyewi kipitane koane sulu numu nokemi sita:la: o:sulu kena:
setalese seyalaleke, amowa sikapewemiwa sena sopoke ta:pita: koane
towemi tesitiye ela: unuwapo ho selaposakeye."

Kiyawa Kote Semetei Ipipa: E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 10:28-31

4 Aputa: Yesuyewi solo nowa selese, "Ne mana, kima selakeye. Kiwa sena
nowamoke kili tomawemi ine sana emi kuma:na:wa ipipa. Sena amokiwa
kili howa sana makulaposakeye.
5 Alawamona, Neyawa kiwa ipima:na: amowa kima walo sema:na:keye.
Kiyawa Kote semetei ipipa:. Eyawa penaiya opola Ewamoke kili tomawa
sanapola: heo tei wa:la peleya: emiwa kili howa emi toliyetiyaposakeye.
Neyawa wa:ke selakeye. Kiyawa Kote semetei ipipa:.
6 A:nema: kelakela tepeteni amuna amowa senayewi wa:la:losekiwa
a:nema: pipewa moweni usu kulu elipeiyewi wa:la:losene. Alawamona,
Koteyawa a:nema: aso kolotea kamona Eyawa eta: kepoliyetima a
matanepela: elakeye.
7 Alake, kiwa ipipa. Sena kesale kiwa wa:la:yawa sosokeye. Alawamona
a:nema: tepeteni amo wa:la:yawa aso koloteasukeye. Aputa: Koteyawa kili
pisei fano epa semetei semetei esa: Eyawa matane tiye elakeye.

Kiyawa Yesuwalapulu Ewapa E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 10:19-20, 32-33; 12:32

8 Neyawa kima selakeye, sena nowamoke ela: sena nokama selese "Newa
Yesu kulu hanosekeye" au selesaleke, Sena Sa:, Neyawa, Kote E hepene
sena amawa sena epa Newamo kulu minakeye e sema:na:keye.
9 Alawamona, sena nowamoke sena nokama selese Newa Yesuwa eta:
kulu ha:na:na:makeye e selesaleke, Neyawa Kote E hepene sena imawa
sena epa Newemi eta: kulu minamakeye e sema:na:keye.
10 Aputa:, sena nowamoke Sena Sa: Nema solo olokeyatela sele-
saleke, Koteyawa e olokeyatelawa kepoliyetiyaposakeye. Alawamona,
sena nowamoke Ho Napoma solo olokeyatela selesaleke, Koteyawa e
olokeyatelawa makepoliyetiyaposakeye.
11 Aputa: kiwa Yu sena kulukulu koane suwemi kotoma:na:pela:
kotosene senawana apula: piseiki senawanapulu iyewi sukulutiye ko-
toma:na:pela: hana kemiwa kiyawa sowa penanosekiwa ko:lu sema:na:ne
apula: imawa sowa menewa ko:lu selaposape esekiwa kete matanepa.
12 Ko:yawemiye, kotoma:na: ikila kemi Ho Napoyewi solo kiyewi
sema:na:wa walopesakeye," Yesuyawa au seya.

Sena Ketea Muta Tela Amowa Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye

13 Kekena honosane emi sena semetei nowamoke Yesuma selese,
"Walosene Sena, Keyawa ne akilamawa sema Ni atawa kuluke ketea ewa
na:nipe takale tima:na:keye," e seya.
14 Aputa: Yesuyewi mene selese, "Sena, Newa sena eta:wi kotosene sena
ta:peletiye kewamo apoyala?"
15 Aputa: Eyewi ima selese, "Kiwa nano ketea muta tiyapola: epesene
matanesene kiwa selikeye. Ko:yawemiye, sena nowa peleya: sosolo

weyemi nano ketea muta elaleke, amowa mouwa itapalase sena amowa e falelawa ikila muta matepesakeye."

16 Aputa: Yesuyewi ima pale selese, "Sena nano ketea muta tisene sena amo peleya:wemiwa nakela kelawa sa:le napolo fiyanese fowa muta heyakeye.

17 Heyalapita: potapola:, ene ela: matanese, 'Neyawa ko:lupesape? Neyawa nakela weyamo sutiye tuwapa:na:wa koane suwemiwa fowa itapa.'

18 Apula: sikape ene me matanese selese, 'Neyawa weyamu timinimeina e seya. Koane suwa me ekeyetiye sosolo me tiyapola: emi nakela hene fowa alapulu apula: nine nano ketea sopoke emi tuwapa:na:.

19 Apula: nine mene weyamo sema:na:keye, "Nano ketea Niwa napolo sopolo telakeye. Alanase, newa yapene muta teleke ha:na:na:keye. Alake, newa ha:le ela: ma:na: na:sela: apula: hano na:sela: epeya:sela: epesenekeye." '

20 "Alawamona, Koteyewi ema selese, 'Keyawa nananotelayewi matanesene amunanakeye! Alanase napu nukulapowemiwa hepa:la kiwa Nine mene tima:na:keye. Aputa:kiwa, ke ketea kine seli tiye ti epeya sena eta:wi tiyaposape?'

21 Aluse amunuse, nano ketea weyamowa sena eta:wiye nano ketea muta tiye tiye ela emiwa aupesakeye. Sena amoke elekiwa Kote salo falemi ketea napolo tela amowa ewa hepe tela elakeye."

Ma:na: Nasewemiwa Kele Matanepa E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 6:25-34

22 Aputa:, Yesuyewi Ewamo kulu hanosene sena ima selese, "Neyawa Kima selakeye. Kiyawa falela hepa:la a epesene emiwa aso matanepa. Apula: kiyawa ma:na: sosolo ma:na: esekiwa asono matanepa. Apula: kiyawa ke tomawemi sao kama:na:wa asono matanepa.

23 Hepa:la falela kokolo kau tesene amo mouwa sosokeye. Alake ma:na: nasene semetei amakeye. Apula: toma kiliwa sosolo keteakeye. Alawamona sao kalesewa aso koloteakeye.

24 Alake, a:nema: iwa matanepa:. Iyawa nakela kelawa itapanase iyawa eta: ha:na: sutusemakeye. Apula: iyawa ma:na: tiye tima:na: koawa itapakeye. Alawamona, Koteyewi ela: ma:na:wa ima kinisekeye. Aputa: sena kesale kiwa Kote sikapowemiwa sosolo keteakeye. Alawamona a:nema: iwa aso koloteasukeye!

25 Alanase, sena kili muta epamoke ela: nowamokiwa nano ketea kete matanesaleke, sena amokiwa ene ewamo kokolo kau epesenewa opo si semetei nowa me tuwapa:na:wa ililapa?

26 Alanase, kiyawa nano kolotea epamowa timinima:na:wa eta: ilimakeye. Alanase, kiyawa nano ketea ma:ne ma:na:wa sosolo kete matanese apula: sao kama:na:wana kete matanese amo mouwa kami ela:?

27 Kiyawa mowa falafala Akemei amo fiyanesewa matanema. Falafala Akemei emiwa tapolawa eta: timinitiye kalesema. Apula: amokiwa tima:na: eta: tisemakeye. Alawamona, Neyawa kima selakeye. Puwano kini Solomone ewa ela: nano ketea muta ilima ela: eyawa saowa mete napolo kalesene. Alawamona, Akemei amo falafalayawa kini Solomone sao kalesewa amoke me heletetiye hapakeye.

28 Alake, Koteyawa hutiya sololo mowa elaka sao kama:na:wa kinisekeye. Hutiya amowa napuwa elaposa alawamona eliwemiwa ewa tei wa:la sotukepilaposakeye. Weyamowa hele henekeye. Alanase, Koteyewi kiwa

sosolo matanese sao kamita: kinaposakeye. Alawamona, kiyewi seli topuwa aso koloteasulakeye!
29 Alanase, kiyawa ma:na: naiye hano naiye ema:na: emiwa asono kete matanepa.
30 Ko:yawemiye, sena kesale matana eta: notoyama ela amokiwa ma:na: naiye hano naiye ema:na: amo kete matana:sela: ela amokiwa Kotewa makulu hanakeye. Ki Ata hepene ela amokiwa keyewi tima:na: matana ela epamowa Eyawa matanetiye elakeye.
31 Alawamona, kiyawa Kote Piseiki epela: ela peleya: amowa puwano ela:pe matanepa:. Kiyawa alusaleke, Kote Eyawa nano ketea sopoke nokala kima kinaposakeye.
32 Sena kesale kiwa a:pele sipi e sa:le kekene tiye apoya amuna elakeye. Alake, kiwa ipipa. Ko:yawemiye, Kote Eyawa Kima epelesa: Kote Piseiki epela: ela peleya: amowa Kima kinaposakeye," Yesuyewi au seyakeye.

Hepene Falemi Himu Hapawa Emi Tuwata:pa: E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 6:19-21

33 Yesuyewi selese, "Kiyewi ketea muta epe tese amowa sena nokama wa:la:lopela: moweniwa emi tiwa tiyapola: misitiya sena sitala ama sakopa:. Alusene amunusekiwa, pause hili wa:la:lo tiyapola: eta: pitili hanosema epapula emi kiyewi himu hapa hepene falemi ela amowa emi ine sela tiyapola: epesita: apola:pa:. Alusaleke, himu hapa amowa maitapa tepesakeye. Aputa: atu tisene senayawa ma atu tiyaposakeye. Apula: wanapoloyawa manasolopesakeye.
34 Peleya: kiwa nano ketea sa:le napolo sopoke tiye tiyapola: tuwatesene emiwa ke himu matanawa emi elaposakeye."

Pota:tesene Sena Inapele Esa: Tima:na: Tisene Senayewi Seli Tiyapola: Yesi Sitalatipa: Au Seyawa Wekeye
Ma:tiu 24:42-44

35 Yesuyewi selese, "Kiyawa tima:na: tima:na:pela: saowa katiyapola: yesipela: sitalatipa:. Apula: nafa kiliwa ikila sopoke tupa:pela: sitalatipa:.
36 Apula: sita:newemi tima:na: tisene yesila senawa kesale silise kekena amowa popa:na: hapawa mene inise isuwemi kotokotosaleke e tima:na: tisene senayewi isuwa kipila koloteaposakeye. Kiyawala alusene amuma:na: esa: matanepela: sitalatipa:.
37 Alanase, tima:na: tisene sena amo yesilawa mene inise potakamake tima:na: tisene sena iwa eta: enima ewamo yesipela: sita:ne potosekiwa tima:na: tisene sena iyawa epelepita: potapola: napolo ketea sopowa i salo inaposakeye. Alake, Neyawa kima heneye selakeye. Tima:na: tisene sena yesila amokiwa ene ewa saowa tima:na: tisene senayewi kalesene amuna kapela: ela: selese, "Kiwa tepolo pawemi ka:la:loma" e selapola: ma:na:wa ima sakopesakeye.
38 Aputa: nukulapo honosanewemiwana kiapo ha:li ikikemiwana tima:na: tisene sena yesila amowa mene inise potakamake tima:na: tisene sena iwa eta: enima sikili sita:ne potosaleke tima:na: tisene senayewi epelepesakeye.
39 Alake, solo we kiyawa matanepa:. Sena koane ina nowamokiwa atu tisene sena noka inaposape esa: matanese ene ewa sikila:pela: eta: enimake elaleke, atu tisene senawa e koane sulu emiwa eta: inisemakeye.
40 Alanase, kiwala ikila sopoke seli tiye sitalatipa:. Ko:yawemiye, Sena Sa:le, Newa opo si semetei nowemiwa kiyawa eta: yesipela: sita:nema emi mene mina:na:keye.

41 Aputa: Pitayewi Yesuma ta:potose, “Sena Sosolo, Keyewi pale selesewa
nini yamo semetima sela? O sena sopolo sela?
42 Aputa: Yesuyewi mene selese, “Sena koane ina ene ewa tema makene
hanose e tima:na: tisene sena nowamoke tima:na: tisene sena noka eyewi
me pota:la: ma:na: nasene okemiwa eyewi kinanatipe e seyakeye. Alanase,
tima:na: tisene sena pota: epesene amowa ewa eta: mapolo tesema apula:
eyawa tima:na: tisene senawa seli siliye teleke ha:na:na: tela potapola:
ta:peletiye apolosene. Alawamona, kiwamo sitala honosane epemiwa sena
amunawa ipi elapa:?
43 Tima:na: tisene sena pota:pesita: ta:peya sena amokiwa epelepesak-
eye. Ko:yawemiye, ewamo yesila sena tema makene hapa amowa mene
inise potakamake tima:na: ema kinapola: hapa semetei kemi enenapita:
potose.
44 Alanase, Neyawa kima heneye selakeye. Koane ina eyawa tima:na:
tisene sena pota: epesene ta:peya sena amawa opola penaiyawalapulu
apula: e keteawa sopoke tiyapola: eyewi pota: epesita: apoyakeye.
45 Alawamona, tima:na: tisene sena pota: epesita: ta:peya amokiwa
ene mene saleke, “Newamo yesila senawa mene sema inatapo,” e seya.
Aluse matanese, eyawa tima:na: tisene sena kesale noka eyewi ma:ta: tiye
yasokoya hapakeye. Apula: ma:na: sosolo napela: apula: hano olokeyatela
napela: nanono tepela: enekeye.
46 Apula: enewemi ewamo yesila senawa ikila nowemi mene mina:na:
e seya amowa ewa eta: matanama tikila:pela: enewemi ewamo yesila
senawa mene inaposakeye. Mene ina ikila emiwa e tima:na: tisene sena
pota:pesita: ta:peya sena ama konomonose sosolo falasisekiwa ewa tikape
tela sena kesale sitalakemi hamona e selaposakeye.
47 Alake, tima:na: tisene sena nowamoke ewamo yesila senayewi matana
fa:na telaka eyawa matanetiwamona eyawa amo tapowemi tima:na:
tima:na:wa eta: seli timakeye. Alanase, yesila senayawa ewa ilima
sanaposakeye.
48 Alawamona, tima:na: tisene sena nowamoke ewamo yesila senayewi
matana fa:na telaka eyawa eta: matanetima ela: eyawa mane olokeyatela
timiya:newemi ewamo yesila sena amokiwa ewa aso kolotea sanaposak-
eye. Alake, sena ketea muta tilaleke, eyawa menewa muta mene kina:pa:.
Apula: sena nokamoke sena nowama nano ketea muta tiye minaneke, sena
amokiwa menewa muta mi kamunuse kina:pa:,” Yesuyawa au seyakeye.

Yesuwa Sena Kesale Takalema:na:pela: Minakeye E Seyawa Wekeye Ma:tiu 10:34-36

49 Yesuyewi wa:ke selese, “Peleya: sosolo we teiyewi wa:mita: Neyewi
tiye minakeye. Alake, Neye matanawa tei amowa ela:pe kipila wa:mita:
matanekeye.
50 Alawamona, Newa hano toliyetisene amuma:na: amo tima:na:
matanawa hilila elakeye. Alawamona, Neyawa seta: timakeye.
51 Kiyawa Neyawa hopola tesene amo peleya: sosolo weyemi tiye mina
esa: matanepa? Eta: alamakeye! Neyawa kima selakeye. Newa sena
kesale takalema:na:pela: minakeye.
52 Aputa: napu yemiwana apula: sikapewemiwana sena e sola pipe
koane semetei nowemi elaleke, amo honosane emiwa elipei takalepesak-
eye. Takalesekiwa sena usulupeyawa elipeima kisi tepela: elaposakeye.
Aputa: sena elipeiyawa usulupemawa kisi tepela: elaposakeye.

53 Aputa: iwa i mene takalepela: sita:la:posakeye. Sala inayawa e
sa:ma kisi tiyaposakeye. Apula: e sa:yawa inawanapulu kisi tiyaposakeye.
Aputa: yoyawa e la:ma kisi tiyaposakeye. Aputa: e la:yawa yowalapulu
kisi tiyaposakeye. Aputa: e sa:le ekele e neiya alapulu kisi tiyaposakeye.
Aputa: e sa:le ekeyawa e neiyawalapulu kisi tiyaposakeye," Yesu Eyawa
au seyakeye.

Senayawa Nano Hetetima:na: Amo Mouwa Eta: Matanama Elakeye E Seyawa Wekeye

Ma:tiu 16:2-3

54 Aputa: sena kesale kekena honosane Yesuyewi ima selese, "Kiyawa
nono opo sinisene ilitapo meki falemi hano sima:na: ka:meya potapola:
selese, 'hano sima:na: etakeye' e selesene. Alanase, sikape heneye hawa
sinisekeye.
55 Aputa: nono komemi alopo penaiya inisaleke, hepoloma:na: etakeye
e selesene. Alanase, sikape heneye hepolosekeye.
56 Matana elipei tesene senawa kili epakeye! Kiyawa peleya: weyemi-
wana mei falemiwana ketea emi timinika kiyewi seli matane tiyapola:
takalesekeye. Alawamona, napu ikila weyemi mane weyemi timinika
kiyawa takalema:na:wa mamatanesewa ko:luse ela:?"

Sena Nowamoke Kewalapulu Kotoma:na: Epetekiwa Keyawa Seli Heke Sela:pa: E Seyawa Wekeye

Ma:tiu 5:25-26

57 Aputa: Yesuyewi sowa wa:ke selese, "Kiyawa mane hekeya ketea
sopoke takale matanema:na: telawamona ko:luse elala?
58 Aputa: sena nowamoke kewa kotoma:na:pela: hanose isu hon-
osanewemi ka:lipe konomonawa se tiye iya:ta:pa:. Keyawa sowa ewala-
pulu selisekiwa penanose sela:pa:. Ka:lipe maselisaleke, kewa siliyapola:
koto ta:tesene sena salo siliye hanapola: eyawa kewa ta:le ti salo siliye
hanapola: ta:le tiyawa kewa tipolo selawataposakeye.
59 Alake, Neyawa kima selakeye, "Kewa tipolo selawapowa menewa
sema silikepilaposakeye. Etewa tipolo koane wa:la:lomita: kema ake seya
amowa iliyetiyapita: kewa emi silikepilaposakeye.

13

Mane Olokeyatelawa Ha:na: Elese Kepoliyetiya:pa: E Seyawa Wekeye

1 Ikila semetei emiwa sena noka Yesu salo inapola: selese, "Kalili sena
iyawa a:pele sipiwa sanapola: Kotema mokopo kina:sela: sita:newemi
kamani pisei sena Pailete e ta:le ti senama selese, 'Sena a:pele sipi Kotema
mokopo kina:sela: epesita: ha:na: heneya sana kula:pa:.' Aputa: sena sana
kulapitekiwa ili pepetawa tiyapola: a:pele pepeta alapulu kemi kesepela:
apoyakeye." Aluse, sena nokamoke Yesuma ine seyakeye.
2 Aputa: Yesuyewi ima mene selese, "Kalili sena iyawa Kalili sena
nokalapulu himu olokeyale matanawa hele sosolo elapita: iwa emi
sanana?
3 Eta: alamakeye. Neyawa kima heneye selakeye. Kiwala matanawa eta:
notoyama elaleke, epapu timinikamake kiwa ikumupesakeye.
4 Aputa: Siloame koamesa: emiwa koane ituwe a falemi ti amo tutuse
senawa talo semetei epela: oloipe yasokoluse kulukeye. Alake, kiyawa
ko:lu matanepa:? Sena talo semetei epela: oloipe amo olokeyatela timiya
amokiwa Yelusaleme sena sopoke emi sitala amo olokeyatela timiya
amowa amoke heletetiye hapala?

5 Eta: alamakeye. Neyawa kima heneye selakeye, kiwala matanawa eta: notoyama elaleke, epapu timinipesakeye.

I Ko:lu Fowa Eta: Helesemawa Wekeye

6 Yesuyewi pale selese, “Sena nowamokiwa ene waine sa:le kela kemi i ko:lu ala kemi kelakeye. Kelanase sikape ene eyawa i ko:lu amowa fowa heya elapele esa: popa:na:pela: minakeye. Alawamona, eyawa fowa eta: heyamanapita: papokeye.
7 Alalapita: potapola:, e a:lekena amo yesila senama selese, ‘Yapene usulupe honosane emiwa i ko:lu amowa fowa heyalole esa: popa:na:pela: minakeye. Alawamona neyawa fowa heyawa semetei nowa mapotakeye. Alanase, ko:lu i epa kema! I eyawa peleya: ipi semetei kamo tiya:sela: enene weyamowa ko:luse elala?
8 Aputa: a:lekena amo yesila senayewi mene selese, ‘Newamo yesila sena, i ko:lu epa yapene semetei nowemiwa neyewi a pota:la: i mouwemi peleya: napolo ta:sana: apula: mena tapowa kina:pesa:na:keye.
9 Aukamake yapene no fa:nemiwa fowa helesaleke, amowa ilikeye. Alawamona, i amowa fowa mahelesaleke, kema e sela:pa:.’ ”

Kesale Fa:se Kukusa:pela: Hanosene Yesuyewi Fala:pewa Wekeye

10 Ha:le tesene ikila semetei nowemi Yesuwa Yu sena kulukulu koawemi Kote sowa waya:sela: enene.
11 Aputa: kulukulu koane sulu emiwa kesale semetei nowa ho olokeyate-layewi kesale emi sine ela: kesale amawa nakola kinisekiwa yapene talo semetei epela: oloipe enekeye. Apula: enene emiwa, kesale amo fa:sekiwa kukusa:pela: sila:tesene. Sila:selekiwa hekeya eta: tesitiye hanosemakeye.
12 Aputa: Yesuyewi kesale amo potapola:, e salowemi minita: ho tiyapola: ema selese, “Kesale, ke nakola epa Neyewi iya:takeye. Alake, kewa keli napolo elaposakeye.”
13 Au selese, Yesuyewi kesale amowa tiya:yewi ha:na: kesakamake kesale amo fa:se kukusutela enewa kipila me heka:pe. Aputa: potapola: kesale amokiwa Kote unua wapiyakeye.
14 Yesuyawa aputa: potapola:, kulukulu yesila piseiki sena eyawa ha:le tesene okemi Yesuyewi kesale nakola amowa faletatapo esa: konomonose sena kesale tisa ama selese, “Tima:na: tisene ikilawa tekapeipekeye. Alanase, kiyawa kiwemi nakola falemita: matanesaleke, tima:na: tisene ikila tekapeipa: emi ina:pa:. Alawamona ha:le tesene okemiwa inapa,” e seya.
15 Alawamona, Sena Sosolo ema mene selese, “Kiwa himu matana elipei tesenekeye. Aputa: solo kiyewi selesekiwa apula: mane kiliwala amowa kalilakeye. Kiyawa ikila ha:le tesene emiwa kopolo kau koane hanapola: kili kopolo kau koma:pewa apula: toki koma:pewala elipei faketiye hano ma:na: sikili tiye hanosena?
16 Alawamona, kesale weyamowa Epalaha:me e la:le semetikeye. Apula: Seteneyewi kesale amowa nakola timita: yapene talo semetei epela: oloipe emiwa ewa tapola: enekeye. Alanase, Neyawa kesale tapoya epamowa ha:le tesene okemi fakekepilisaleke, amowa eta: ilimanapa?
17 Eyawa au selapita: ta:tapola:, E kisi senawa sopoke ewala sosolo tikeye. Apula: sena kesale sopoke Yesuyewi mane napolo sopoke timiya amo potapola: iyawa sosolo epeya.

I Maseta Amo Mupusu Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 13:31-32; Make 4:30-32

18 Yesuyewi ta:potose, “Kote Piseiki epela: ela peleya: amowa ena ketea
wamunana? Kote Piseiki epela: ela peleya: amo ko:lu sema:na:napa?
19 Kote Piseiki epela: ela peleya: amowa i maseta mupusu amunakeye.
Aputa: sena nowamokiwa ene a:lekenawemi i maseta mupusu amowa
tiyapola: emi fipila: hapakeye. Fipila: hapa amo fiyanesekiwa heneye i
amuna fiyatesene epapula elapitekiwa ituwe a:nema:yawa inapola: iyawa
i ele emiwa a:nema: aiwa emi ine tisene.”

Nano Solosene Ketea Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 13:33

20 Aputa: wa:ke Yesuyewi ta:potose, “Kote Piseiki epela: ela peleya: amo
ko:lu sema:na:napa?
21 Kote piseiki epela: ela peleya: amowa ma:ne falawawemi solomita:
tuwatesene yisi amunakeye. Aputa: kesale semetei nowamoke yisi amowa
tiyapola: falawawala muta tiyapola: notolokamakiwa ma:ne falawa
amowa sosolo soya potosene.

Isu Tenamo Teletela Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 7:13-14, 21-23

22 Yesuwa Yelusaleme hanosene isu emi hapa. Hanapola: koamesa:
nowemiwana taune nokemiwana Kote sowa waiye sila:nekeye.
23 Waiye hanapita:, sena nowamoke Yesuma ta:potose, “Sena Sosolo,
Koteyawa sena aso mutama mene siliyaposapa? Aputa: Yesuyewi ima
mene selese,
24 “Kiwa mete temekelalape epela: isu tenamo teletela emiwa emi
musuluyetiye hanaposakeye. Alake Neyawa Kima selakeye. Sena
kesale muta sopoke isu tenamo teletela emi musuluma:na:pela: matana
minawamona iwa mamusulupesakeye.
25 Alake, sikapewemiwa koane inawa tesile inapola: isuwa etapelaposak-
eye. Aputekiwa, kiwa mowa kolemi ine sita:la: isuwemi ine kotoko-
tola:sela: selese, ‘Sena Sosolo, isuwa koloma.’ e selaposakeye. Alawamona
koane ina eyewi kima mene selesekiwa, ‘Kiwa ipa:?’ Apula: ‘Kiwa kami
tese minana? Alanase, kiwa eta: potosemakeye,’ e selaposakeye.
26 Au selapitekiwa, kiye mene selesekiwa epapu selaposakeye, ‘Kewa
ma:na:wanapulu hawanapulu ninipe na:na:kaka apula: kewa niwamo
hanosene isuwemi tesitiye ela: emi walo selalakaka’, e selaposakeye.’
27 Alawamona, Eyawa kima mene selesekiwa, “Kiwa nono kami tese
minana? Alanase, kiwa Neyawa eta: potosemanakeye. Alanase, kiwa
mane olokeyatela timinisene sena kesale kiwa sopoke Ne salowemiwa
inapa. Kiwa sopoke meneyetiye hamona, e selaposakeye.
28 Ikila emiwa, kiyawa Epalaha:mewana Aisakewala Yakopewala apula:
sepatosene sena nokala sopoke Kote Piseiki epela: ela peleya: emi
sita:lapita: potaposakeye. Alawamona, kine kiyewi ela: Koteyewi kiwa
hematapo polutiye ilikepilaposakeye. O:kemiwa, kiwa sosolo ya:pelesa:
kine pesewa kalo naposakeye.
29 Aputa: potapola: sena kesale opo inisene tapo emiwana opo
sinisene tapo emiwana apula: nono fa:ta:miwana komemiwana inapola:
kekene tiye Kote Piseiki epela: ela peleya: emiwa tepolo pawemi ine
ka:la:lopesakeye.
30 Alake, sena kesale napu weyemi noka puwano sitalaka sikape me
ha:na: tepesakeye. Aputa: sena kesale napu weyemi noka sikape sitalaka
puwano me ine tepesakeye.

Yelusaleme Sena Kesale Amowa Yesuyewi Hauwekilawa Wekeye
Ma:tiu 23:37-39

31 Ikila emiwa Felesi sena noka Yesu salo inise selese, “Heloteyawa Kewa
sama:na:,” e seyakeye. Alake, “Kewa peleya: we iya:pela: peleya: nowemi
ha:na:pa:.”
32 Au selapita:, Yesuyewi mene selese, “Kiyawa mowa kasolo epa-
mawa sela:pa:, ‘Napu eliyeliwemiwa Neyawa sena nakola towaya amowa
fala:waloma:na:keye. Apula: sena ho olokeyatela fiyane tiyawa sili tiye
iya:waloma:na:keye. Tima:na: amowa tiye ha:na: tese osolo ikilawemi
ha:na: itapa tema:na:keye.’
33 Alawamona, napuwala eliwala ineniwana Newa Yelusaleme sitiwemi
ha:na:na:keye. Ko:yawemiye, sepatosene senawa Yelusaleme siti hep-
awemiwa sanose kuma:na:wa eta: ilimakeye.
34 Yelusaleme, Yelusaleme, keye elekiwa Kote E sepatosene senala: noka
sopoke keyewi yasokoluse kulusekeye. Apula: keye elekiwa Koteyewi
ilikepiya senawa siliye hanapola: etewayewi tapapuluse olokelese ku-
lusekeye. Alanase, ikiwapo mutawemiwa Neyawa ke salawa sopoke
kekene tiye epesene matanakeye. Amowa a:nema: kokonoyewi e salawa
kekene tiyapola: ene epi hanewemi fopulusene amuma:na:pela: elakeye.
Alawamona, kiyawa mapolo selakeye!
35 Alake, kiwa ta:ta:pa:. Koamesa: kiliwa ikomonose olokeyatele
tiyaposakeye. Neyawa heneye kima selakeye. Kiyawa Newa wa:kewa
mapotaposakeye. Alawamona, sikape Newa ina ikila emi potose sele-
sekiwa, ‘Sena Kote unuwemi tese mina amowa Koteyawa ewa napola:pela:
apolaposakeye.’ ”

14

Sena Nakola Yesuyewi Fala:pewa Wekeye

1 Ha:le tesene ikila nowemi Yesuwa Felesi sena piseiki epela: tesene
amo koane suwemi musuluyetiye tuwatenapola: ma:na: ma:na:pela: hapa.
Aputa: sena iyawa Ewa seli papokeye.
2 Apula: sena nowa toma sopoke pipiti nowa Yesu minitapo enekeye.
3 Aputa: potapola:, Yesuyewi Felesi sena apula: ele matana senama
ta:potose, “Ha:le tesene ikila weyemiwa nakola fala:tesaleke, ele tuwapo
seyawa, ililapa?”
4 Au selakamakewa, iyawa sowa menewa eta: seyamakeye. Alanase,
Yesuyewi sena nakola amowa siliyapola: fala:pela: apoya. Apula: ewa
‘hamona’ e seyakeye.
5 Aputa: Yesuyewi ima ta:potose, “Kiyawa ha:le tesene ikilawemiwa kine
salawala apula: kine kopolo kau nowa hano ta:la uwalokemi sutesine
elapitekiwa kine kiyawa kipila ha:na: sili tisena?
6 Au selapita:, iyawa sowa menewa eta: seyamakeye.

Tikina Tiye Emi Ha:na:na:wa Yesuyewi Seyawa Wekeye

7 Yesuyewi ene potakamake, sena nokamokiwa sena ununa ka:la:losene
ela:pe emi helema:na:pela: helepita: papo. Aputa: potapola:, Yesuyewi
sena kesale sopoke koane ina ina:pa: e seya amawa solo pale selese,
8 “Alake, sena nowamoke kewa kesale senama ha:na: sepelese keken-
ema:na:pela: kewa ina:pa: e selesaleke, kewa hanosekiwa sena ununa
ka:la:losene peleya: emiwa ha:na: helepa. Ko:yawemiye, amowa sena sa:le
ununa helemita: ta:peletiye apoya eneke epesakeye.

9 Keyawa alusaleke, koane ina ka:ko:mo mina e seya sena amokiwa ke salo inapola: kema selesekiwa, “Kewa tesitiye ha:na: sena ununa helesene seawemi helese ununa sena epa kewamo henene sea emi ha:na: helema e selaposakeye. Alusaleke, Kewa sosolo ewalose koane fapalu tapo ha:na: helepesakeye.
10 Alanase, sena nowamoke kewa mina e selesaleke inisekiwa koane fapalu tapo sikape komemi ine helatipa:. Alusaleke, koane ina ene ewa inise kema selesekiwa, ‘Ne mana, kewa puwano fa:temi ha:na: helema’ e selaposakeye. Alusaleke, kilipe ka:ya:la sikapo epemiwa kewa sosolo ununa tila:tese epesakeye.
11 Sena eta:wiye ene unua wapilisaleke, Koteyawa sena amo unua kolotea me sine apolaposakeye. Alawamona, sena eta:wiye ene unua me sinapola: elaleke, Koteyawa sena amo unua a falemi tila:taposakeye.
12 Yesuyawa Ewa ma:na: na: mina e seya sena ama selese, “Keyawa tikinisekiwa ke ma:ewana ke manawana ke solawala apula: sena nano ketea muta tela sena amowa sopoke ina:pa: e selapa. Keyawa ina:pa: eselesaleke, sikapewemiwa iyawala heka mina e selapola: emi mini heka mene kinaposakeye.
13 Alawamona, keyawa tikina tiye selesekiwa, sena misitiya elakala apula: sena toma olokeya towaya elakala apula: sena onatu kete towaya sitalakalapulu apula: sena si kola ela alapulu amowa sopoke ina:pa: e sela:pa:.
14 Sena amowa keyewi ina:pa:saleke, sena ili amokiwa kewa heka minalawa maselaposakeye. Alawamona, Koteyawa kewa seli nap-ola:taposakeye. Alanase, hekeya sena tikila amowa mene tesila ikila emiwa Koteyawa kewa wa:la:ya heka sosolo mene kinaposakeye.”

Tikinima:na: Amowa Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 22:1-10

15 Aputa: sena semetei nowa tepolo pawemi henene amoke Yesuyewi solo seya amo ta:tapola: Yesuma selese, “Sena kesale eta:wiye Kote Piseiki epela: ela peleya: emi tikinise ma:na: mena amowa emi ka:la:lopela:la: nasaleke iwa sosolo epelepesakeye.”
16 Aputa: Yesuyewi pale selese, “Sena nowamoke tikinima:na:pelekiwa eyawa nano keteawa sopoke timonutiye tiye tisekeye,” e seya. “Apula: ela: eyawa sena kesale mutawa sopoke emi ina:pa: e selesene.
17 Aputa:, tikina oka hetetiyapitekiwa, eyawa ene e tima:na: tisene sena nowa sena kesale eyewi ina:pa: e seyawa sekolupese ‘hamona’ e seyakeye. Sena amoke ha:na: selesekiwa, “Nano keteawa sopoke timonuye tiyapola: iliyetiye elakeye. Alake kiwa sopoke mina, e seya.
18 Alawamona, sena kesale iyawa sopoke tutuma seyakeye. Tutuma selesekiwa, sena nowamoke selese, “Aso naputе yemi, neyawa peleya: nowa wa:la:yanase amo popa:na: ha:na:na:nakeye. Alake, newa eta: mina:na:manakeye,” e seya.
19 Aputa: sena nowamoke selese, “Neyawa kopolo kauwa taloipe tima:na: tima:na:pela: napute wa:la:yakeye. Alanase, newa amo ta:pele popa:na: hanakeye. Alanase, newa eta: mina:na:manakeye,” e seya.
20 Wa:ke nowamoke selese, “Newa kesalewa napute tinase newa eta: mina:na:makeye,” e seya.
21 Au selapita: ta:tapola:, tima:na: tisene sena amowa mene hanapola: ewamo yesila senama seyakeye. Aputa: ta:tapola:, koane ina amokiwa

sosolo konomonose e tima:na: tisene senama selese, “Kewa kipila hanapola: isu sosowala apula: isu koloteawala amowa taunewemi hanosene isukeye. Alanase, kewa hanapola: sena misitiyawala apula: sena toma olokeya towaya sitalakalapulu apula: sena onatu ketetela towaya alapulu apula: sena si kola ela alapulu amowa sopoke sikili tiye ne koane suwemi ina:pa:,” e seya.
22 Aputa: tima:na: tisene sena amoke selese, “Piseiki sena, keye nema selesewa neyawa au timiyakeye. Alawamona, fowa elatakeye.”
23 Aputa: sena sosolo amokiwa e tima:na: tisene sena ama selese, “Kewa taunewa heletetiye isu sosowemi ha:na: tese potakamakewa ili tese sole fiyane emi nakela sa:le kela isu tiapo emi keliyetiye tuwatene pota:pa:. Sena kesale emi sitalaka sikili tiye ina:pa:. Alusaleke, ne koawa woliyetiyapesakeye.
24 Alanase, Neyawa kima selakeye. Sena kesale puwano Neyewi ina:pa: e sekepeya iyawa ne ma:na: mena weyamowa iyawa kolotea mama:ni potaposakeye.

Sena Kiyawa Puwanowa Seli Matanepela: Yesuwa Emi Kulu Ha:na:pa: E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 10:37-38

25 Sena kesale muta Yesuwalapulu ha:na: tiya. Ha:na: tiya:sela: Yesuwa mene notolo tese ima selese,
26 “Sena kiwa nowa Ne salo mina:na: matanesekiwa, ki ata ki ama kine kesale kine ke sala kine ke ma:e apula: kine ke ate apula: kine kewamo teleke ha:na:na: amo tapowa sopoke eta: fa:tapo apolosema elaleke, sena amowa Newamo eta: kulu hanosema sena elakeye.
27 Apula: sena eta:wiye ene i kelipapoyawa eta: uwapomake Ne salo makulu inisaleke, sena amowa Newamo eta: kulu hanosema sena elakeye.
28 Aputa: sena nowamokiwa ituwe koane a falemi tima:na:pelekiwa puwanowa ela:pe moweni koane tima:na: amo ketea wa:la:loma:na:wa ili telapele esa: ake potosena?
29 Aputa: eyawa puwanowa eta: alamananeke, eyawa a:pa:sulu sekapo semetei ke tiyapola: sanumu semetei tiye tiyapola: heneye koanewa eta: tima ke iya:tesenekeye. Aputekiwa sena nokamoke ewa potose akotiye tuwatese selese,
30 ‘Sena epamokiwa koawa tima:na:pela: ma:ta: tiye tiwamona eta: titimanakeye, e selaposakeye.
31 Aputa: kini nowamoke kini nowanapulu tepa:na:pelekiwa, eyawa puwanowa hela: emi seli matanesene. Eye matanesekiwa ene eyawa ami ta:le tiwa tausene taloipe (10,000) ela. Alawamona kini pa:ta nokemi tese inakamokiwa ami ta:le tiwa tausene talo elipei (20,000) ela tapo esa: matanesene. Alanase, puwano eyewi matanesekiwa, Neyawa kini pa:ta epalapulu tetakamakiwa neyawa iwa ili pulatiye iya:taposapela: esa: matanesene.
32 Eyawa kini amo ami ta:le ti iwalapulu tetesekiwa iwa eta: pulatiye iya:pa:na: telamananeke, kisi senawa pama kemi sitalakemi eyawa sena noka emi ilikepilise selaposa, ‘Ninipe eta: tepa:na:makeye,’ e selesene.
33 Alusene amunuse, kiwamo sitala honosane epemiwa sena semetei nowamokiwa kine ke keteawa eta: fa:tapo apoyamananeke, sena amowa Newamo kulu hanosene sena maelakeye.”

Solu Olokeyatela Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 5:13; Make 9:50

34 Yesuyewi selese, “Solu noiyawa sa:le napokeye. Alawamona solu noiya
amowa itapa tesaleke, wa:ke nonomitekiwa ena timinisena?
35 Solu eta: noiyama amowa peleya:wemiwana apula: kopolo kau
ili ola alapuluwa eta: ilimakeye. Amowa mowawemi sotukepilisekeye.
Sena kesale eta:wiye kiwa kena:wa elaleke, seli ta:ta:pa:,” aluse Yesuyewi
seyakeye.

15

A:pele Sipi Semetei Keleke Ti Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 18:12-14

1 Ikila emiwa takese tisene senawana apula: olokeyaletela timinisene
sena nokala sopoke Yesu enene pawemi inapola: Yesu E solo seya amo
ta:pa:na:pela: minakeye.
2 Inapola: potapola:, Felesi senayawana aputa: ele walosene sena
iyawala konomonose selese, “Sena weyamokiwa olokeyatela timinisene
senawanapuluwa mana timinise iwalapulu ma:na:wa natakeye,” e seya.
3 Aputa: potapola:, Yesuyawa ima pale selese,
4 Sena semetei kili nowamokiwa a:pele sipiwa sakopolo semetei (100)
sita:newamona semetei nowa mowa kelekeye tiyapitekiwa sena semetei
amokiwa e a:pele sipi talo akotaipe epela: me akotaipewa iwa peleya:
hokatowemi ha:na: apolapola: eyawa a:pele sipi semetei kelekeye ti
amowa kelekamakiwa ili potaposapa?
5 Eyawa a:pele sipi amowa keye ha:na: potosekiwa, epelese talo tiyapola:
seli honowemi wala sakotapeyakeye.
6 Ewa koane mene ine fiyatesekiwa, sena e mana nokala apula: e koane
pawemi sitala sena kesale iwa sopoke minite holose selese, “Neyewi a:pele
sipi kelekeye ti keya:newa paponase kiyawala newanapulu epelepa:,” e
selesene.
7 Aputa: Yesuyewi selese, “Neyawa kima heneye selakeye. Sena
olokeyatela timinisene nowa matana notolosaleke, hepene falemiwa
epapuluse epelepesakeye. Sena talo akotaipe epela: me akotaipewa
matana notolopela: hekeya sitala amawana epelesene. Apula: iwa ela:pe
matanawa notoyakanase wa:kewa matana manotolopesakeye. Alawa-
mona, sena olokeyatela honosane sine enene amo matana notolosaleke,
hepene falemiwa sosolo epelesekeye.

Moweni Usu Kelekeye Tiwa Wekeye

8 Yesuyewi wa:ke pale selese, “Kesale semetei nowamokiwa moweni
usu uluyeti taloipe amowa nowa koane suwemi keleke tisaleke, eyawa
ko:lupesapa:? Eyawa nafawa tutiyapola: koane suwa sapelese seli kelese
moweni usu uluyeti semetei amowa keye ha:na: tese emi tisene.
9 Eyawa moweni usu uluyeti semetei amowa potose tisekiwa sosolo epe-
lesene. Epelese e mana nokala apula: e koane pawemi sitala sena kesale
iwa sopoke minite holose selese, ‘Neyewi moweni usu uluyeti kelekeye ti
keya:newa paponase kiyawala newanapulu epelepa:,’ e selesene.
10 Alanase, Neyawa kima selakeye, aluse epelesene epapulusekiwa, sena
olokeyatela timiya:sela: enene sena amowa matana notolo kemiwa Kote e
hepene sena iyawa sopoke epapuluse sosolo epelesekeye.”

Sena Nowamoke Sala Elipei Kesila Amo Sita:newa Wekeye

11 Aputa: Yesuyewi pale selese, “Sena nowamokiwa sena sa: elipei
kesilakeye.

12 Aputa: sala sitowi inama selese, ‘Ni ata, ke ketea ne akila na:ma takaletiye miya:na e selalaka nine nema ela:pe matina,’ e seya. Aputa: potapola:, inayawa e keteawa takaletiye e sa:le elipeima tiye mi.
13 Aso komaiyama kemi, sala amokiwa ene keteawa sopoke yetuwemi kamona tiyapola: ewa makene peleya: pama nowemi hapakeye. Peleya: emi ha:na: elekiwa nano ketea e tiya hapa amowa sopoke tima:na:ma tise sotukaiya:sela: kotetikeye. Ko:yawemiye, e falela nano kalikalila olokeyaletela timinima:na: amo matanesekeye.
14 Ikila emiwa ewa mowenilama henese enewemi, peleya: emiwa meinawa sosolo ine heteti. Aputa: potosekiwa, sala amokiwa nano ketea nowa tima:na: matana.
15 Alanase, sala amowa ha:na: tese peleya: amo sena nowamo salowemi tima:na: emi ha:na: tikeye. Sena amokiwa sala ewa e kopolo potapola: kopolo apoya peleya:wemi ma:na: kina:sela: elapamona e seya.
16 Aputa: ewa kopolo ma:na: kina:sela: ela: eyawa kopoyewi ma:na: mena amo potose eyawala heka ma:na: matana ko:yawemiye sena nowamokiwa ewa ma:na:wa eta: mimakeye. Alanase, eyawala ene nase kuka telima:na: esa: matanakeye.
17 Alawamona, eyawa matana napolo matanese ene mene selese, ‘Ni ata tima:na: tisene sena iyawa ma:na:wa ili elakeye. Alawamona, newa weyemi ine tela weyemiwa meinawa sosolo tekeye!, e seya.
18 Alanase, newa mene ni ata salo tesile ha:na:na:keye. Apula: ema sema:na:keye. Selesekiwa, “Ni ata, neyawa Kote hepene ela alapuluwala kewalapuluwala neyawa hele olokeyatela timiyakeye.
19 Alanase, newa olokeyatela senake keyawa newa ni sa:le elawa selapa. Alanase, keyawa newa mona ke tima:na: tisene sena apola:pa:.’
20 Apula: matane tiyapola: ewa tesile ina salo mene hapakeye. Ha:na: koane pawemi inakamake inayawa ewa pama komemi inapita: potapola: eyawa e sa:wa sosolo hauwekilise kipila ha:na: tese e sa:wa talo tiyapola: minipikeye.
21 Aputa: potapola: e sa:yewi inama selese, “Ni ata, neyawa Kote hepene ela alapuluwala kewalapuluwala neyawa hele olokeyatela timiyakeye. Newa olokeyatela senake keyawa newa ni sa:le elawa selapa,” e seya.
22 Alawamona, sala inayewi e tima:na: tisene senama selese, ‘Kiyawa nine sao sa:le ekela hili kalesene epa kipila tiye inapola: sala epemi kapema. Apula: nano ki tiya:wemi kalesewa kapela: apula: tamakawala e onatuwemi kapema.
23 Apula: kopolo kau e sa:le seli napolo soya ilima nowa talo tiye inapola: sama. Apula: niyawa epelese ma:na:ma:na:keye.
24 Ko:yawemiye, ni sa:le weyamowa kulukeye. Alawamona ewa napuwa mene tesile falela apota: elakeye. Ewa kelekeye tiwamona neyewi nakelesa: mene silikeye.’ Aluse iyawa epelese ma:na:wa sosolo menakeye.
25 Ikila emiwa e sa:le ola:ka a:lekenawemi enene. Elapeyapola: koane mene inise ta:takamake epelese kisala amo feya inapita: topukeye.
26 Aputa: eyawa ina tima:na: tisene sena semetei nowama holose ta:potose, ‘Epa ena tiyalape?’, e seya.
27 Au selapita: tima:na: tisene sena amoke mene selese, “Ke ma:ewa mene minakeye. Aputa: potapola: ki atayawa kopolo kau e sa:le seli napowa sanakeye. Ko:yawemiye ke ma:ewa seli mene minakeye,” e seya.
28 Aputa: ta:tapola:, sala ola:pe amowa sosolo konomonose koane suwemiwa eta: mina:na:makeye. Aputa: inayewi ine tese hopo seya.

29 Alawamona, inama mene selese, ‘Ni ata keyawa ta:pa. Newa yapene
ilima sopoke ke tima:na:wa hokole minakeye. Amowa mona tima:na:
tisene sena epapula enekeye. Aputa: neyawa ke solo seyawa eta:
iya:pelesemakeye. Ala emiwa keyawa newa nine ne manawanapulu
epelemitekiwa nanekose e sa:le semetei nowa nemawa masanotiye kini
selapokeye,’ e seya.
30 Alawamona, ki sa:le sipi epamokiwa ke ketea sopoke itapa kotetiyap-
ola: ha:na: ela: eyawa iwei tisene kesalewalapulu enenapokeye. Ala:sela:
enene amo mene inapita: keyawa sa:le kopolo kau e sa:le seli napowa
sanotiye kiniselakeye,’ e seya.
31 Aputa: inayewi selese, ‘Ni sa:le kewa ikila sopoke newanapulu
enekeye. Alanase, ketea niwa sopoke kinakeye.
32 Alanase, niyawa napuwa epelepa:. Apula: nine matana fa:na napolo
tepa:. Ko:yawemiye, ke ma:ewa kulukeye. Alawamona ewa mene tesile
falela apota: elakeye. Ewa kelekeye tiwamona napuwa ewa niyewi mene
silikeye,’ e seya.

16

Yesila Senayewi Mini Hepe Amo Heke Selese Pale Seyawa Wekeye

1 Yesuyewi Ewamo kulu hanosene senama pale selese, “Ketea muta tela
sena amokiwa e ketea amo yesipela: tesene sena nowa enekeye. Aputa:
sena noka inapola: ketea muta tela sena ama selese, ‘Ke ketea yesipela:
tesene sena epamokiwa ketea kiwa eyewi tiya:sela: kotetikeye,’ e seya.
2 Aputa: ta:tapola:, eyawa e ketea yesipela: tesene sena amowa holose
selese, ‘Keyawa ko:yala? Neyawa ke timiya solo nowa topukeye. Keyawa
ne ketea sopoke keyewi pote elaka momatetiye aketiye nine nema tiye
ina:pa:. Alanase, kewa ne keteawa keyawa wa:ke mapote elaposakeye.’
3 Aputa: ketea amo yesipela: tesene sena amoke ene mene selese,
‘Newa ko:lu timinima:na:ne? Newamo yesila senayawa newa e tima:na:
tiya:newa iya:pa:na:,’ e seyakeye. ‘Alanase, newa sena nowamo tima:na:
tisene sena tepela: peleya: motole ha:na:na:wa penaiyawa itapakeye.
Apula: sena nowamo salo newa moweni mita: halo ta:pa:na:wa newa
ewakeye.
4 Alanase, neye timinima:na: ketea nowa neyawa matanekeye. Alanase,
newamo yesila senayewi newa e tima:na: tiwa iya:tapitekiwa, sena
nokamokiwa newa ili koawemi siliyaposakeye.’
5 Aputa: eyewi sena nokamoke mini hepe ewamo yesila sena alapulu ela
amowa sopoke holakeye. Aputa: eyawa sena nowa ela:pe puwano inapita:
ama ta:potose, ‘Keyawa sena newamo yesila sena alapuluwa mini heka
ena ipa: telape?’
6 Aputa: sena amoke mene selese, ‘Neyawa i olofiwemi wela wasuwa
sakopolo semetei (100) tolomowemi ta:pelese susawa neyewi tikeye.’
Aputa: ketea amo yesila senayewi ema selese, ‘Alalapita: keyawa kipila
helese mini heka pukawemi momatelesekiwa sakopolo semetei (100)
miya:na: telawamona amowa hetetise talo pipe miya:na: esa: pukawemi
momatepa:.’
7 Apula: amo fo:suwemi sena nowa emi inapita: sena ama ta:potose,
‘Keyawala mini heka ena ipa: telape?’ Aputa: eyewi mene selese, ‘Neyawa
witi fowa elalewemi selawa sakopolo semetei (100) tikeye,’ e seya. Aputa:
ketea amo yesila senayewi ema selese, ‘Alalapita: keyawa sakopolo semetei

mene miya:na: telawamona iya:tese talo oloipe miya:na:keye. Esa: mini heka pukawemi momatema,' e seya.
8 Aputa: potapola:, sena hele timiya:ne amo yesila senayawa e tima:na: ti amo potapola: e unua a falemi tila:pekeye. Ko:yawemiye eyawa matana napolo senayewi timinisene amupita: potapola:. Alanase sena kesale eta:wiye peleya: sosolo weyamo mane amo kulu ha:na: tesaleke, iyawa sena peleya: sosolo weyamo mane amo kulu ha:na: tese amowa iwamuna iwalapulu tima:na: tisene matana napolo elakeye. Sena ili amokiwa sena nono ho:liya tapo sitalaka iyewi heletetiye hanose ekeye.
9 Alake, Yesuyewi ima selese, "Neyawa kima selakeye, nano ketea olokeyatela kiyewi peleya: sosolo weyemi tesela amokiwalapulu sena ke mana fa:na amoke siliya:pa:. Aluse, ketea kiwa emi kotetisekiwa iyawa kewa hepene peleya: kokolo kau tesene koane falemi mene siliyaposakeye."
10 Alake, sena nowamoke nano ketea kolotea nowa seli pote tesenaneke, sena amokiwa nano ketea sosowa eyawa seli pote elaposakeye. Aputa:, sena nowamoke nano ketea kolotea nowemiwa mane hekeya eta: timiya-mananeke, sena amokiwa nano ketea sosowemiwa eyawa mane hekeya matiminikeye.
11 Alanase, kiyawa moweni olokeyatela peleya: weyemima eta: seli pote enemananeke, sikapewemiwa kimawa heneye nano ketea sosowa kiyewi pote epesita: sena eta:wi kinaposape?
12 Apula: kiyawa nano ketea sena nowamo eta: seli pote enemananeke, sikapewemiwa kimawa nano ketea kinewa sena eta:wi tiye kinaposape?
13 Alanase, tima:na: tisene sena nowamokiwa yesila sena elipei hasu tapowemiwa eta: tesemakeye. Alusaleke, eyawa nowanapuluwa sosolo matanese nowamowa eyawa mapolopesakeye. Apula: eyewa nowamo seyawa ta:tese nowamowa fa:tapo apolaposakeye. Alanase, kiwa Kote hasu tapowemiwana apula: moweni tapowemiwana ha:na: elatepa," Yesuyewi au seyakeye.

Yesuyewi Nano Ketea Noka Seyawa Wekeye
Ma:tiu 11:12-13, 5:31-32; Make 10:11-12

14 Aputa: ta:tapola:, Felesi sena iyawa moweni sosolo tima:na: matananase, Yesuwa potapola: iyawa akotiye tuwapokeye.
15 Aputa: Yesuyewi ima selese, "Sena kiyewi matanesekiwa sena kesale nokamoke potosekiwa kiwa hekeya sena esa: matane kamona Koteyawa ke himu matana fa:nemi mupapola: elaka potosekeye. Nano ketea senayewi napolo esa: matanekamowa Koteyewi potosekiwa hele heneya olokeyatela elakeye.
16 Solo ele tuwapowala apula: sepatosene senayewi solo seya amowa ta:ta: minawa Yone hano toloyetisene kesila emi ine elepeyakeye. Alawamona, Yone kesila ikila emiwa Kote solo napolo Kote Piseiki epela: ela peleya: falemi tese peleya: sopoke emi ine hetetikeye. Aputa: potapola:, sena kesale sopoke iyawa Kote Piseiki epela: ela peleya: emi ha:na:pelekiwa iyawa i mene poluse musuluyetiye tuwatenekeye.
17 Alanase, hepenewanapulu peleya:welapulu itapa tema:na: amowa nano sosomakeye. Alawamona, Koteyewi ele tuwatese penesolo ipi kolotea muna:pe amowa mahete hanaposakeye."
18 Yesuyewi wa:ke me selese, "Alake, sena nowamoke ene kesalewa iya:pela: kesale pa:ta nowa wa:ke me tisaleke, sena amokiwa iwei tisene mane olokeyatela amowa sosolo tiyakeye. Aputa: sena nowamoke kesale

nowa e senayewi iya:pela: enene tisaleke, amowana eyawa iwei tisene mane olokeyatela timinikeye.”

Sena Nano Ketea Muta Tela Apula: Lasalase A:ko:mo Sita:newa Wekeye

19 Aputa: Yesuyewi wa:ke me selese, “Puwano fa:nemi nano ketea muta tela sena nowa enekeye. Eyawa ikila sopoke sao hili napolo i okane fo ipi mutusene epapula amoke popona amo kalesene. Apula: ela: ikila sopoke eyawa ma:na: napolo na:sela: seli enekeye.

20-21 Aputa:, sena ketea muta tela amo koane isu ine hetetisene emiwa sena misitiya ketea itapa tela amowa sena nokamoke wa:tiye ine tese emi sapeya. Sena amo unua Lasalase. Sena amoke matanesekiwa ma:na: mena hepe sena ketea muta tela e tepolo hasuwemi sululuwalu kamo ma:na: matana:sele enekeye. Apula: e tomawa sopoke oloseseyawa ilimanase kasoyawa inapola: nakola kowa tapela:sela: tesene.

22 Apula: sena misitiya amo sikapewemiwa Lasalase ewa kulukeye. Kulapita: potapola: hepene senayewi ewa siliyapola: Epalahame pomini tapowemi hapakeye. Apula: elapepela:, amo fasuwemi sena ketea muta tepela: enene amowana kulukeye. Kulapita: ewa tikilakeye.

23 Tikila amowa ewa Hetisi peleya: kolemi hanose kapo oya sosolo tise enekeye. Emi ela: e siyewi pama falemi wala potakamake Epalahamewa Lasalase elipei ka:la:lopela: elapita: papo.

24 Potapola: holose selese, ‘Ni ata, Epalahame, keyawa newa hauwe kima. Apula: keyawa Lasalasewa ne salo ilikepima. Apula: eyawa e tiya: pinika hano potiawemi tikipela: inapola: ne tekemi ine kesakamake potulumita: hamona e sema. Ko:yawemiye, newa tei wa:la olapo weyemi telawa ne tomawa sosolo olokeye,’ e seya.

25 Alawamona Epalahameyewi ema selese, ‘Ni Sa:le, keyawa nano nowa matanepa. Kewa falela apota: enene emiwa nano ketea napolo sopoke kinapotane tisekeye. Alawamona, Lasalase eyawa nano ketea olokeyatela tisekeye. Alawamona, ewa napuwa peleya: weyemiwa seli napolo elakeye. Apula: kewa oya ilima tiyakeye.

26 Apula: nano nowana elakeye. Amowa sena niwemi tiye apula: Kotewemi tiyapola: honosane epemiwa kokolose naiya ta:peya sosolo pale tiye hapa elakeye. Alanase, sena weyemi sitalaka epemi satepela: ki salo epemi mina:na:wa eta: mina:na: telamanakeye. Aputa: sena kili epe sita:ya ni salo weyemi satepela: mina:na:wa eta: ilimanakeye.’

27 Aputa: ketea muta tela sena Hetisi peleya: kolemi ela amoke ta:tapola: mene selese, ‘Alalaleke, ni ata, neyawa kema heneye ta:potose selakeye. Keyawa Lasalasewa ni ata koane ilikepima:na:wa ililapa?

28 Ko:yawemiye, neyawa ne ma:ela:wa pipe sitalakeye. Alanase, Lasalase eyewi ha:na: tese sowa talapoiya ima sela:pa:. Ko:yawemiye iwala kapo oloma:na: tela peleya: weyemi mina:pikitise.’

29 Alawamona Epalahameyewi selese, ‘Moseseyewi solo sepapowa apula: sepatosene sena nokamoke solo sepapolo amowa elakeye. Alanase iyawa amo ta:ta:sela: sitalakeye.’

30 Alawamona senamoke mene selese, ‘Ni ata Epalahame amowa eta: ilimanakeye. Alake, sena nowa kupula: mene tesile ha:na: tese ima selesaleke iwa matanawa emi notolopesakeye!’

31 Alawamona Epalahameyewi mene selese, ‘Iyawa Mosese solo seyawa apula: sepatosene sena ili sepapowa eta: topumananeke, sena semetei nowa kuluwa mene tesilaleke, sena amokiwala iwa eta: seli topuma elaposakeye.’ ”

17

Mane Olokeyatelayewi Seli Topuwa Amoke Olokeyaleye Tisekeye E Seyawa Wekeye

Ma:tiu 18:6-7, 21-22; Make 9:42

1 Yesuyewi Ewamo kulu hanosene sena ima selese, “Nano ketea kalikalila
amowa ine hetetiyakamake sena kesale sopoke mane olokeyatelawemi
sululuwalupesakeye. Alawamona, sena olokeyatela ma:ta: tiye timiya:ne
amawa hele heneya haukula e selakeye.
2 Amowa sena nokamoke e kemakuwemi etewa koloteasuma nowa
ewemi sepela: hano tawala ka:nawemi toliyetisaleke, amowa sa:le ilikeye.
Ko:yawemiye, sena amokiwa sala tepiteni semetei weyemiwa mane
olokeyatelawemi sutesimita: timinima:pikitise.
3 Alake, kiyawa kiwa ki mene seli pote sita: elatipa:. Apula: kine ke
ma:eyewi mane olokeyatela timinisaleke, keyawa mane eyewi timinika seli
hekeye timita: ema sela:pa:. Apula: ewa matana notolosaleke, keyawa e
olokeyatelawa kepoliyetiya:pa:.
4 Apula: eyawa mane olokeyatelawa ikiwapo semetiwemi kewalapulu
tomoipe timinipela: apula: ikila tomoipe ke salo inapola: kema ‘Haukula’
e selesaleke, keyawa e olokeyatelawa tiye iya:pela: kepoliyetiya:pa:.”
5 Yesu Ewamo kulu hanosene sena kukuluipeyewi Sena Sosoma selese,
“Keyawa niyewi seli topuwa sosolo temita: apoma.”
6 Aputa: Eye mene selese, “Kiyewi seli topuwa aso kolotea i maseta
mupusu amuna elaleke, keyawa i Mapilima selese, “Kewa tukutiye ha:na:
tese hano tawala Ka:na honosanewemi ha:na: kepa:.” Keyawa au
selesaleke, eyawa ke seyawamuse kulu hanaposakeye.

Tima:na: Tisene Senayewi Tima:na: Tisewa Wekeye

7 Yesuyewi wa:ke me selese, “Kiwamo sitala honosane epemiwa tima:na:
tisene sena semetei nowamowa a:lekena honosanewemi peleya: mo-
tola:sela: elape epelekiwala a:pele sipi pote elape epelekiwala ewa mene
koane inapitekiwa keyawa ema selesekiwa, ‘Kewa kipila ine helese
ma:na:wa maiya,” e sema:na:na?
8 Eta: alusemakeye. Ewamo yesila senayewi e tima:na: tisene senama se-
lesekiwa, “Keyawa ne ma:na:wa seli tima. Apula: keyawa sawa katiyapola:
ne ma:na:wa emi tiye ina:pa:. Neyawa ela:pe puwano ma:na:wanapulu
hawanapulu napela: elakemi kine kewa sikape ma:na:wanapulu hawana-
pulu emi na:pa:.
9 Alanase, ewamo yesila senayawa e tima:na: tisene senamawa ene
seya amo kulu hanapitekiwa eyawa ‘sa:le napolo’ e selaposapa? Eh, eta:
alusemakeye.
10 Alanase, keyawala Koteyewi kima seyawamunuse nano ketea sopoke
timiyananeke, amowa kiyewi selesekiwa, ‘Niwa tima:na: tisene sena
olokeyatelakeye. Alanase, nano ketea sopoke niyewi timinikamowa
mokopo tima:na: tiyakeye,” e sela:pa:.’ ”

Yesuyewi Sena Taloipe Waka:pila Pala Faleyetiwa Wekeye

11 Yesuwa Yelusaleme hanosene isuwemi hapakeye. Apula: Ewa
hanosekiwa Kalili peleya:wemi tiye Samelia peleya:wemi tiye epela:
honosane elewemi hapakeye.
12 Ewa koamesa: nowemi ine hetetise potakamake sena taloipewa nakola
waka:pila pala amowa E salo mina:na:pela: minawamona iwa pama
komemi ine sita:lapita: papokeye.

13 Aputa: iyewi unuwapo holose selese, “Yesu, Sena Sosolo, Keyawa niwa
hauweki popa,” e seya.
14 Aputa: Yesuyewi iwamo potapola: selese, “Kili toma epa pilisiti
senama ha:na: walopamona.” Apula: iwa emi ma:ta: tiye hanakamake
ili tomawa napolo hili telakeye.
15 Sena ili amo honosanewemiwa ene tomawa napolo potapola: ewa
mene hapakeye. Mene inisekiwa eyawa Kote unua unuwapo wapilise
minakeye.
16 Sena ewa Yesu enewemi ine tese e onatu onapela:newemi sipupa:wa
peleya: kolemi sine pano ka:pela:la: selese, ‘sa:le napokeye’ e seya. Sena
amowa Samelia senakeye.
17 Aputa: Yesuyewi ema selese, “Neyawa sena taloipe sopoke fala:pe esa:
matanakeye. Alawamona sena akotaipewa kaiye?
18 Alake, sena pa:ta nowa Kote unu wapilima:na:wa menewa mainapos-
apa? Semeti peleya: pama nokemi tese mina ke kama?
19 Apula: Yesuyewi senama selese, “Kewa tesi tiyapola: hamona. Kine
seli topuwamoke kewa mene fala:pekeye.

Yesu Ene Ewa Mene Inaposakeye E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 24:23-28, 37-41

20 Felesi senayewi Yesuma ta:potose, “Kote Piseiki epela: ela peleya:
amowa asu ine hetetiyaposape? Apula: Yesuyewi ima mene selese, “Kote
Piseiki epela: ela peleya: amowa ine hetetima:na:wa kiyewi siyewi seli
potosene epapulusekiwa mapotaposakeye.
21 Apula: iyewi maselaposa, ‘We elakeye. Pote mina’ epela: ‘nono epemi
elakeye. Emi potapamona.’ Iyawa auwa maselaposakeye. Ko:yawemiye,
Kote Piseiki epela: ela peleya: amowa kili honosane epemi elakeye,” e
seyakeye.
22 Aputa: Yesuyewi Ewamo kulu hanosene senama selese, “Sikape
ikila nowa ine hetetiyakemiwa kiyawa Sena Sa:wa pota:sela: epesene
matanepesakeye. Alawamona, ikila emiwa kiyawa Ewa mapotaposakeye.
23 Apula: sena nokamoke kimawa weyamo selaposakeye. ‘Pota. Epemi
elakeye.’ Apula: ‘Weyemi elakeye,’ e selesaleke kiyawa emiwa kulu
hanapa.
24 Alanase Sena Sa: Newa mene inisekiwa saiyakolose meiwanapulu
ho:lilitiye tuwatesene amupesakeye.
25 Alawamona, puwano Ewa kapo oyawa ilima tiyaposakeye. Apula:
sena a sitala weyamokiwa Emawa fa:tapo apolaposakeye.
26 Sena Sa: Newa mene ina ikila emiwa Noa enewemi mane emi timiya
amunuse timinipesakeye.
27 Noa enene ikila emiwa sena kesaleyawa ma:na:wanapulu hawanapulu
kamo na:sela: sita:la: kesale tiye apula: kesale setateya: ela: ha:na: tese
Noa ewa poti sosolo suwemi ha:na: talese hano ka:nese sena kesale iwa
sopoke hano nase katolose iwamo sita:newa ikumutiye iya:peyakeye.
28 Aputa: Lote enene ikila emiwana alakeye. Emiwa sena kesale
iyawa ma:na:wanapulu hawanapulu na:sela: sita:la: ketea wa:la:ya apula:
wa:la:lomita: tiye tiye apula: nakela sa:le kela: apula: koane tiye ela:sela:
sita:nekeye.
29 Alawamona, Lotewa Sotome koamesa: amowa iya:pela: hanapita:
ikila semetei kemi hepene falemi tese tei wa:lawalapulu etewa upula
amowa hawamuna sinise sena kesale sopoke yasokolutiye iya:peyakeye.

30 Alanase Sena Sa:wa hokato honosane mene inisekiwa ikila emiwa
mane puwano timiya epapupesakeye.
31 Ikila emiwa sena nowa koane tomo falemi fiyane enenaneke, apula:
e keteawa koane suwemi tenewa mene masine tiyaposakeye. Aputa:
sena nowa a:lekena honosanewemi enenaneke, ewa koanewemiwa mene
hanapola: e keteawa eta: tiyamananumakeye.
32 Alanase, keyawa Lote ekewemi timiya amowa matanepa:.
33 Alake, sena nowamoke ene kokolo kau epesene amowa ene ketale
tiye elaleke, kokolo kau epesene amowa itapa tepesakeye. Alawamona,
sena nowamoke ene kokolo kau epesene amowa fo:su tapo apola: elaleke,
kokolo kau epesene amowa seli napolo elaposakeye.
34 Neyawa kima selakeye. Nukulapo Sena Sa:wa mene inisekiwa, sena
elipei nowa elipe wa:tawemi falopela: enewa nowa Koteyewi mene silise
nowa iya:taposakeye.
35 Kesale elipei nowa ma:ne feselema:na:pela: ha:la:sela: sita:newa nowa
Koteyewi silise nowa ke iya:pela: hanaposakeye.
36 Sena elipei nowa mowa sila:newa nowa Koteyewi silise nowa ke
iya:pela: hanaposakeye.”
37 Aputa: ta:tapola:, Yesu Ewamo kulu hanosene sena iyewi Yesuma
mene ta:tese, “Sena Sosolo, Keye epe seleseya kami epesapa:? Apula:
Yesuyewi mene selese, “Sena kululu posula telaleke a:nema: usunu amuna
amowa emi ine kekenesene.”

18

Kesale Nowa Kotoma:na:pela: Hanose Kotola Ta:tesene Sena Ama Sesema E Seya Amo Pale Seyawa Wekeye

1 Aputa: Yesu Ewamo kulu hanosene sena iyawa sopoke Kotema
kulukulusewa mapoloma:pikitise ikila sopoke kulukulula:sela: sita:pisita:
Yesuyewi pale selese,
2 “Aputa: taune honosane nowemiwa kotola mou ta:tesene sena nowa
emi enekeye. Kotola mou ta:tesene yesila eyawa Kotewa eta: ipilisemak-
eye. Apula: eyawa sena kesale nokala eta: seli matanesemakeye.
3 Apula: kesale sopa:la nowa taune emi tesekeye. Kesale amokiwa kotola
ta:tesene sena amoke ewa sesemita: ikiwapo sopoke ema ine sela:sela:,
‘Keyawa newa seselese sena newamo olokeyale seya amowa kotoma,’ e
seya.
4 Apula: kesale amoke ema ta:ta: ina:ne emiwa eyawa ewa eta:
sesema:na:ma matanakeye. Alawamona, sikape eyewi matanese selese,
‘Neyawa Kotewa eta: ipilamakeye. Apula: sena kesalewa eta: seli
matanama elakeye.
5 Alawamona, kesale sopa:la epamokiwa ne salo ine ikiwapo sopoke
solo semetei seya kamo ta:ta: tekamakiwa hililawa nema tiye kinatakeye.
Alanase, neyawa ewa seselese kotoma:na:keye. Ko:yawemiye, neyawa ewa
maseselesaleke, ikiwapo sopoke ne salo ine tesaleke, newa e solo seya amo
ta:pa:na:wa mapoloma:na:nakeye!’ ”
6 Aputa: Sena Sosoyewi wa:ke selese, “Kiyawa kotola ta:tesene sena
olokeyatela amo solo seyawa ta:ta:pa:.
7 Alanase, sena kesale Kote ene ta:pele tiye apoya iyawa ikila sopoke
apula: yopolotela sopoke Kotema ya:peya:sela: hola: tesaleke, Koteyawa
iwa masesepesapa? Apula: Eyawa imawa ‘Asepakeye’ e selaposapa?

8 Neyawa kima selakeye. Eyawa iwa ela:pe kipila sesepesakeye.
Alawamona Sena Sa:wa mene ina ikila emiwa, Eyawa sena kesale peleya:
sosolo weyemi sitalakamokiwa seli topuwa elapita: potaposapa?”

Felesi Sena Apula: Takese Tisene Sena A:tawi Kulukulula Amowa Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye

9 Aputa: sena nokamoke matanesekiwa iwa noka hekeya sena esa:
matanesene apula: iwa sena noka mapolose mene hasu apolosekeye.
Yesuyewi sena amuna amowa pale selese,
10 “Apula: sena elipei a:tawa kulukuluma:na: matanese Kote koane
hapakeye. Apula: nowa Felesi senakeye. Apula: nowa takese tisene
senakeye.
11 Aputa: Felesi sena amoke kulukuluma:na:pelekiwa ewa sa:le tesitiye
ela: ene matana fa:namoke Kotema selese, ‘Kote, Neyawa Kemawa sa:le
napolo e selakeye. Newa sena nokamunamakeye. Sena nokamokiwa atu
tisekeye. Apula: mane olokeyatela timinisekeye. Apula: kesale senala salo
hanosekeye. Apula: newa takese tisene sena weyamunamakeye.
12 Apula: neyawa sokatiye semetei honosane emi ikiwapo elipeiwa
ma:na:wa eta: menamake ala:pela: tesekeye. Apula: nano ketea neye
tisekiwa takalese talo semetiwa Kema kinise akotaipewa nine tisekeye.’
Aluse Felesi senayewi kulukululakeye.
13 Alawamona, takese tisene sena amowa ewa enapotane pama ha:na:
tesitiye enekeye. Apula: eyawa hepene fala eta: wala papomakeye.
Alawamona, eyawa ene pominiwemi sanose Kotema selese, ‘Newa mane
olokeyatela timinisene senakeye. Alake, kokona kiwamoke newa fopuma,’
e seya.
14 Alanase, Neyawa kima selakeye. Takese tisene sena semetei ewa
ene koane mene hapa amoke ela: ewa Kote sikapowemi hekeya sena
telakeye. Alawamona, Felesi sena amokiwa eta: epapu telamakeye.
Ko:yawemiye, sena kesale ene unua wapilise elaleke, Koteyawa ewa me
sine apolaposakeye. Apula: sena kesale ene ewa me sinapola: elaleke,
Koteyawa ewa unua me tila:taposakeye.

Yesuyewi Selese “Sala Tepiteniwa E Salo Minite Apola:pa:” E Seyawa Wekeye

Ma:tiu 9:13-15; Make 10:13-16

15 Aputa: sena kesale iyawa sala kiaiya tepiteniwala sopoke Eyewi
kesamita: sikilitiye minakeye. Aputa: Yesu Ewamo kulu hanosene sena
iyawa amo potapola: sena kesale ima konomo seyakeye.
16 Alawamona, Yesuyewi sala tepiteniwa E salo mina e selapita: Ewamo
kulu hanosene senama selese, “Kiyawa sala tepiteniwa Ne salo minite
apola:pa:. Alanase, kiyawa iwa kapa. Ko:yawemiye Kote Piseiki epela:
ela peleya: amowa sala tepiteni epapula nekeye.
17 Neyawa heneye kima selakeye. Sena semetei nowamokiwa Kote
Piseiki epela: ela peleya: amowa sala tepiteniyewi tisene epapulusekiwa
eta: timananeke, ewa Kote Piseiki epela: ela peleya: emiwa hele heneya
mamusuluyetiye hanaposakeye.

Piseiki Senayewi Nano Ketea Muta Ela: Yesuwalapulu Solo Seyawa Wekeye

Ma:tiu 19:16-30; Make 10:17-31

18 Aputa: piseiki sena semetei nowamoke Yesuma ta:potose, “Walosene
Sena Napolo, neyawa kokolo kau tesene amo tima:na:pelekiwa
ko:lumeinapa?”
19 Aputa: Yesuyewi ema mene selese, “Keyawa Newa sa:le napolo e
selesewa ko:yawemi sela:? Kote semetei Ewa napokeye.
20 Apula: keyawa Koteyewi ele tuwapowa ta:tesene kakeye ‘Kiyawa ke-
sale senayewi tiwalapuluwa iwei tiyapa apula: sena kesale tiwalapuluwa
iwei tiyapa. Apula: kiyawa sena nowa kumita: sanapa. Apula: kiyawa
atu tiyapa. Apula: kiyawa ta:ma: selese sena nowa mokopo kotopa.
Apula: kiyawa ki ata ki ama hasu tapowemi ela: a:tewi selakamunuse
kulu ha:na:pa:.’ ”
21 Yesuyewi au selapita:, piseiki senayewi selese, “Newa sala a kolotea
enene emi teleke ine napu weyemiwa ele tuwapo epa neyawa sopoke kulu
hanosekeye.”
22 Aputa: Yesuyewi ta:tapola: ema selese, “Alawamona, nano semetei
nowa kewa hepe tela elatakeye. Alake, nano ketea kiwa sopoke sena
nokama wa:la:yalape apola: moweni emi tiwa misitiya sena kesale ama
sakopa:. Kewa alusaleke, hepene falemiwa nano ketea sa:le napowa
keyewi tiyaposakeye. Apula: kewa Newamo kulu ina:pa:.”
23 Alawamona, eyawa Yesu solo seya amo ta:tapolekiwa, eyawa sosolo
hili matanese eta: epeyamakeye. Ko:yawemiye, e ketea muta telanase.
24 Aputa: Yesuyewi potakamake piseiki sena amo potapola: selese, “Sena
kesale nano ketea muta tela amowa Kote piseiki epela: ela peleya: emi
ha:na:wa hokolalape musuluyetiye hanaposakeye!
25 Alanase, kopolo ka:mowa sao tupulusene ono uwalokemiwa ili
musulupesakeye. Alawamona, sena ketea muta tela ewa Kote Piseiki epela:
ela peleya: emi ha:na:na:wa hokolalape musuluyetiye hanaposakeye.”
26 Aputa: sena kesale iyawa solo seya amo ta:tapola: ta:potose,
“Auma:na: telalapitekewa, kokolo kau epesenewa eta:wi tiyaposape?”
27 Aputa: Eyewi mene selese, nano ketea senayewi eta: timinima:na:
telamawa, Koteyawa ili timinisekeye.”
28 Aputa: Pitayewi selese, “Niyawa nano ketea sopoke iya:pela: Kewamo
kulu minakeye.”
29-30 Aputa: Yesuyewi ima selese, “Neyawa heneye kima selakeye. Sena
kesale eta:wiye Kote piseiki epela: ela peleya: amo tima:na: matanesaleke
iyawa ili koawana apula: ili kesalewala apula: ili ma:ewana apula: ili
inawana apula: ili e amawala apula: ili salawala sopoke iya:pela: inisaleke,
iwa peleya: sosolo weyemi a sitalakemiwa Koteyawa nano ketea amuna
ilima ima kinaposakeye. Apula: sikape seta: minama fa:nemi Koteyawa
kokolo kau epesenewa tiye kinaposakeye.”

Yesuyewi Wa:ke Selese Ewa Kuma:na:keye E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 20:17-19; Make 10:32-34

31 Aputa: Yesuyewi Ewamo kulu hanosene sena kukuluipewa siliyapola:
ha:na: tese selese, “Ta:ta, napuwa niwa Yelusaleme koamesa:wemi hanak-
eye. Puwano sepatosene senayewi momatelese selese nano ketea Sena
Sa:wemi timinima:na:keye. E sepapowa heneye napu hetetiyaposakeye.
32 Apula: iyawa Ewa Yu senama tela ama tiye kinaposakeye. Apula:
iyawa Ewa akowata: apula: itipilipesakeye. Apula: Ewemiwa kepese ela:
epesakeye.

33 Apula: iyawa Ewa mei naiya akotaipe emi nano mina sewaya amoke
pananepesakeye. Apula: Ewa kumita: sanaposakeye. Alawamona, ikila
usulupe elapepela: Ewa mene tesile fiyanaposakeye."
34 Alawamona, Yesu kulu hanosene sena iyawa Yesuyewi solo seya amo
mouwa eta: seli matanamakeye. Solo amo mouwa Koteyawa imawa
mupapokeye. Alanase, iyawa Yesu solo seyawa eta: seli matanamakeye.

Yesuyewi Sena Sikola Fal:pewa Wekeye
Ma:tiu 20:29-34; Make 10:46-52

35 Yesuwa Yeliko taune pawemi inise potakamake sena semetei sikola
nowa isu hemawemi hela: moweni tima:na:pela: haya:sela: elapita:
papokeye.
36 Aputa: ewa hela: ta:takamake sena kesale ilima ine tipita: eyawa sena
ima ta:tese, "Epa ko:lupa:?," e seya.
37 Aputa: iyewi ema selese, "Na:selete sena Yesu hanose ekeye."
38 Aputa: eyewi ho selese, "Yesu, Tepiti E Sa:le, Keyawa newa hauwekilise
sesema!"
39 Au selapita: ta:tapola:, sena putupela: ha:na: tiya:ne iyawa sena sikola
ama konomo selese, "Keyawa sowa selapa," e seya. Alawamona, eyawa
kokolo ka hola:sela: selese, "Tepiti E Sa:le, Keyawa newa hauwekilise
sesema!", e seya.
40 Aputa: Yesuwa ine tese selese, "Sena epa weyemi siliye mina," e seya.
Aputa: sena amowa Yesu pawemi inapita: Yesuyewi ema ta:potose,
41 "Kewa Neyawa ko:lumita: matanepa:?" Aputa: eyewi mene selese,
"Sena Sosolo, Neyawa wa:ke me popa:na: matanekeye," e seya.
42 Aputa: Yesuyewi ema selese, "Alalapita:, ke siwa fake popa. Kine seli
topuwamoke ekeye."
43 Kipila kemi eyawa wa:ke me papokeye. Apula: eyawa Yesu kulu
hanose Kote unua wapiyakeye. Apula: sena kesale iyawa amo potapola:
iyawala Kote unua wapiyakeye.

19

Takese Tisene Sena Sakiaseyewi Yesu Popa:na: Hapawa Wekeye

1 Aputa: Yesuwa Yeliko taune emi ine hetetiyapola: Ewa emi musu-
luyetiye ha:na:sela: enekeye.
2 Apula: taune emiwa sena nowa enekeye. E unua Sakiase. Sakiase ewa
takese tisene sena amo yesila senakeye. Apula: ewa moweniwa ilimakeye.
3 Eyawa Yesuwa sena ikamuna inape esa: popa:na:pela: elawamona sena
kesale ilimawanapulu minanase Yesuwa eyawa misiwa eta: popa:na:ma
telakeye. Ko:yawemiye Sakiase ewa sena kasa pounase.
4 Aputa: ewa puwano kipila neiye ha:na: tese ewa i ko:lu tuwemi Yesu
popa:na:pela: fiyanekeye. Ko:yawemiye, eyawa Yesuwa isu nono emi
inapita: potapola:.
5 Alanase, Yesuwa i mou emi ine tese wala potakamake Sakiase emi
helapita: potapola: ema selese, "Sakiase, kewa kipila mene sipa:lema.
Ko:yawemiye, napuwa Newa ke koane ha:na: epesenekeye."
6 Yesuyewi au selapita:, Sakiasewa kipila sine sipa:lepela: ewa epeya
ilima tese Yesuwa e koane siliye hapakeye.
7 Aputa: sena kesale sopoke amo potapola: iyawa konomonose o:sulu
selese, "Ewa sena olokeyatela tisene koane siliye hanatakeye," e seya.
8 Aputa: Sakiase ewa tesitiye ela: Yesuma selese, "Sena Sosolo, ta:pa.
Nano ketea niwa sopoke honosane takalepela: sena misitiya sitala ama

sakoma:na:keye. Apula: neyewi sena nowamo ketea atu tilaleke, neyawa sena amawa wa:la:ya heka nano pinipe mene miya:na:keye," e seya.
9 Au selapita: Yesuyewi ema selese, "Napu ikila weyemiwa, Koteyawa koane weyamo suwemi sita:newa mene siliyakeye. Ko:yawemiye, sena amowana Epalahame e sa:keye.
10 Sena Sa: minawa sena kesale sopoke kelekeyeti wamuna sitalapita: potapola: keye hanapola: mene silima:na: minakeye."

Yesuyewi Tima:na: Tisene Sena Taloipeyewi Moweni Tisene Amo Pale Seyawa Wekeye

Ma:tiu 25:14-30

11 Sena kesaleyawa Yesuyewi solo seya amowa ta:ta:sela: sitalapita: Yesuyawa solo nowa wa:ke ima pale seyakeye. Ko:yawemiye, Ewa Yelusaleme pawemi ine hetetima:na: mapatopita:. Aputa: iyewi matane-sekiwa Kote piseiki epela: ela peleya: amowa hokato honosane ine kipila hetetiyaposakeye esa: matana.
12 Aputa: Eyawa au seya, "Sena sosolo nowa peleya: pama nowemi ewa Kini ta:peletiye apomita: ha:na:na: matana. Apula: ewa sikapewa ene peleya: mene inaposakeye.
13 Ewa ha:na:na:elekiwa, e tima:na: tisene sena taloipewa ho tiyapola: moweniwa kopolo pisei momateya (K20) semetei semetei esa: sakolakeye. Apula: eyewi ima selese, 'Kiyawa moweni we tiyapola: pisinisi timinipa:. Timiye ha:na: tese newa mene inakemi elepela:pa:.'
14 Alawamona, e koane a:talu sena nokamokiwa sena sosolo amawa mapoyakeye. Apulapita: sena sosolo ewa hapa elapita: tima:na: tisene sena taloipeyawa ewa selapamonota: sena noka peleya: ewamo hapa emi ilikepilise selese, 'Niyawa sena ewa kini temitekiwa eta: matanamakeye.'
15 Alawamona, ewa kini tepela: mene minakeye. Ewa mene inapola: ela: selese, 'Sena tima:na: tisene taloipe neyewi moweni miwa minite homa' e seya. Neyawa iyewi pisinisi timiya:ne emi moweni hetetiwa sosolo telapele esa: popa:na:keye.
16 Aputa: tima:na: tisene sena nowamoke ine selese, 'Sena Sosolo, keyewi nema moweni kopolo pisei momateya (K20) kinanakamoke neyewi pisinisi timiyawemiwa sakopo elipei (K200) hetetikeye.'
17 Aputa: kini sena amoke ema mene selese, 'Keyawa tima:na: napolo tiyakeye. Alake, kewa tima:na: tisene sena napokeye. Kewa nano koloteasuwa seli pote enenase, keyawa napuwa taune taloipewa keyewi pote elaposakeye.
18 Aputa: tima:na: tisene sena nowamoke ine selese, 'Sena sosolo, keyewi nema moweni kopolo pisei momateya (K20) kinanakamoke neyewi pisinisi timiyawemiwa sakopo semetei (K100) hetetikeye.'
19 Aputa: kini sena amoke ema mene selese, 'Alalapita: keyawa taune pipe pote elaposakeye.'
20 Aputa: tima:na: tisene sena nowamoke ine selese, 'Sena sosolo, keyewi nema moweni kopolo pisei momateya (K20) kinanaka neyewi saoyewi sakotiye seli tuwapola: enene amowa wekeye,' e seya.
21 Apula: sena amoke kini ama selese, 'Kewa sena komonase, newa ipikeye. Ko:yawemiye nano ketea sena nokamoke tiye tiwa keyewi tisekeye. Apula: nakela sa:le sena nowamo kelawa keyewi tisekeye.'
22 Au selapita: kiniyewi ema mene selese, 'Alanase, tima:na: tisene sena kewa olokeyatela senakeye. Kine solo epamoke ela: kewa neyewi kotoma:na:keye. Alanase, keyawa newa sena komono elakeye. Elawa

matana kakeye. Apula: neyawa nano ketea sena nowamoke tiye tiwa tisene. Apula: nakela sa:le sena nowamo kelawa neyewi tisekeye. Alanase, keyawa nano ketea sopoke epapulusene epamowa eta: matanamana?
23 Alawamona, keyawa ne moweniwa panekewemi tuwapokiwa nine newa mene inise moweni wa:ke me papela: timapetapa?'
24 Aputa: eyewi sena kesale noka pakemi sita:nema selese, 'Kiyawa sena epamawa niyewi moweni kopolo pisei momateya (K20) miwa tiyapola: sena tima:na: tisene moweni sakopolo elipei (K200) heteti ama kina:pa:.'
25 Aputa: iyewi selese, 'Sena sosolo, eyawa moweniwa sakopolo elipei (K200) ili telakeye.'
26 Aputa: eyewi mene selese, 'Neyawa kima selakeye, sena kesale eta:wiye nano ketea noka teselaleke, sena amawa nano ketea nokala me miya:na:keye. Alawamona sena kesale nokamokiwa nano ketea aso kolotea tiya:nenaneke, e ketea amowa neyewi asutiye iya:pa:na:keye.
27 Apula: sena newanapulu kisi tese selese newa kini tepa e sela:ne sena iwa sopoke sikilitiye inapola: ne sikapo weyemi kumita: yasokolupa:.' "

Yesuwa Yelusaleme Hapawa Wekeye
Ma:tiu 21:1-11; Make 11:1-11; Yone 12:12-19

28 Yesuyewi sowa pale selalape kopela: ewa puwano putupela: Yelusalemewemi fiyanekeye.
29 Apula: hanosekiwa Yesuwa koamesa: elipei Petafase apula: Petani amo pawemi mapatolose tokomo Olofiwemi ha:na: sita:la: Yesuyawa Ewamo kulu hanosene sena elipei ilikepilise selese,
30 'Ka:ko: koamesa: epemi hanose potakamakiwa kopolo toki a penamu iyewi koma:pela: elakeye. Kopolo toki emiwa puwanowa sena nowamokiwa e fa:se emiwa seta: helesemakeye. Alanase, kakiwa faketiye siliye ina:pa:.
31 Alawamona, sena nowamoke ka:ma ta:potose, 'Ka:tawa ko:luma:na: fakela:?' e selesaleke, ka:tewi selesekiwa 'Sena Sosoyawa tima:na: elakeye' e sela:pa: e seya.
32 Au selapita:, a:ko: ka hapa. Ha:na: tese potakamakiwa Yesuyewi solo seya amuna amowa sopoke ala elapita: papo.
33 Aputa: a:tawa kopolo toki kakiwa fakela:newanapulu kopolo toki inayewi a:ma selese, "Ka:tawa kopolo toki kakili weyamowa ko:luma:na:pela: fakela:sela:?" e seya.
34 Aputa: a:tewi selese, "Sena Sosoyawa tima:na: nowa elakeye."
35 Aputa: a:tawa kopolo tokiwa Yesu salo siliye hapa. Siliye hanapola: a:tawa eli sao kalesewa ko:lutiye kopolo toki fa:kemi fepela: Yesuwa kopolo toki amo fa:kemi Ewa emi sapeyakeye.
36 Aputa: Ewa kopolo toki wapa:kemi helepela: hanapitekiwa sena kesale sopoke iyawa sao kalesewa Yesu ha:na:na:wemi fela hanose hapakeye.
37 Hanapola: Olofi tokowa sakote tiyapola: sine sipa:lewemi sipa:kilipita: sena kesale muta Ewamo kulu hapayawa epeyawa ilima telakeye. Ko:yawemiye, iyawa mono tema:na: tela ketea amowa paponase amo matanese iyawa unuwapo Kote unua wapilise hapakeye.
38 Aputa: iyawa holose selese,

"Kote unuwemi kini sena epe iniseyamowa sa:le napokeye apula: hopola
tesewa hepene falemi elakeye.
Alanase, Kote unua a falemi tili tise wapilima!"

39 Aputa: potapola: Felesi sena noka sena kesale ili honosane sita:ne
amoke Yesuma selese, “Walosene Sena, Keyawa Kewamo kulu hanosene
sena kesale iwa konomonose halaloma,” e seya.
40 Aputa: Yesuyewi mene selese, “Neyawa kima selakeye. Sena kesale
weyamokiwa solama tesaleke, etewayewi sowa holose selaposakeye.”

Yelusaleme Sitiwa Yesuyewi Potose Ya:lawa Wekeye

41 Yesuwa Yelusaleme siti amowa ine mapatolose Eyawa siti amowa
pota:la: ya:lese selese,
42 “Yelusaleme, napu ikila yemi Neye matanawa keyawa hopola napolo
tesene ketea amowa matanepe. Alawamona napu weyemiwa nano ketea
weyamowa ke sikapowemiwa o:sulu mupataposakeye.
43 Alake, ikila sikape nowemi kisi sena ine hetetisekiwa siti kiliwa peleya:
tuwaye fiyanaposakeye. Apula: kisi senayewi ine hema sopoke sotiye
hekeyetiye elaposakeye.
44 Apula: kisi senayawa kine kewala ke salawala sukulu tiyapola: peleya:
kolemi talusupela: kumita: yasokolutiye iya:taposakeye. Apula: etewa
koane tise kalote fiyanewa semetei nowa etewa nowamo wa:pa:kemiwa
matelaposakeye. Amowa kisi senayewi sopoke eketiye iya:taposakeye.
Ko:yawemiye, Kotewa ki salo inapola: kiwamo sesema:na:wa eta: seli
matanama elakeye.”

Kote Koawemi Yesu Musuluyetiye Tuwatenewa Wekeye
Ma:tiu 21:12-17; Make 11:15-19; Yone 2:13-22

45 Aputa: Yesuwa Kote koawemi musuluyetiye tuwatene potakamake
sena kesale iyawa Kote koane suwemi nano ketea wa:la:ya:sela: sita:lapita:
Yesuyewi iwa sopoke ma:ta: tiye alu taletiye iya:peyakeye.
46 Aputa: Eyewi ima selese, “Kote Pukawemiwa sowa weyamo sepapok-
eye, ‘Ne koawa Kotema kulukulusene koane elakeye.’ Alawamona, kiyawa
atu tisene sena sita:tesene amunuselakeye.”
47 Ikila sopoke Eyawa Kote sowa Kote koawemi sena kesalema waya:sela:
tesekeye. Alawamona pilisiti sena sosoyawala apula: ele walosene
senayawana apula: sena kesale piseiki sena iyawa sopoke Yesuwa
sama:na:pela: isuwa keyakeye.
48 Alawamona, sena kesaleyawa Yesu sowa penanose kulu hanose
topukeye. Alanase, piseiki sena iyawa Yesu sama:na:wa isuwa eta:
papomakeye.

20

Yesu Tima:na: Tisewa Eta:wi Apoyala? E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 21:23-27; Make 11:27-33

1 Ikila nowemi Yesuyawa Kote koane sulu honosane solose hekela amo
hemawemi sena kesalema Kote solo napowa waya:sela: enene. Apula:
pilisiti sena sosoyawala apula: ele walosene senayawala apula: sena kesale
piseiki sena iwa sopoke Yesu salo inapola: Ema selese,
2 “Keyawa nima sema. Kema penaiya opola mini amowa kami tese
tiyapola: nano ketea sopoke epa ke timiyana? Apula: penaiya opola
amowa kemawa eta: tiye mina?”
3 Aputa: Eyewi mene selese, “Alalapita:, Neyawana kima solo nowa mene
ta:potakeye. Kiyewi mene semita:,

4 Alake, Yoneyewi sena kesale hano tolusule mina mane amowa hepene
falemi tese minana? Apula: mane amowa senayewi matanawamunuse
tima:na: tila?"
5 Au selapita: ta:tapola:, iyawa ikene kekelese selese, "Alake niyawa
'hepene falemi tese minakeye' e selesaleke, Yesuyawa emiwa 'eta: seli
topumawa ko:luse elala?,' e selaposakeye.
6 "Apula: niyawa 'Yoneyewi sena kesale hano tolusule mina mane
amowa senayewi matanawamunuse tima:na: tikeye' e selesaleke,
sena kesale sopoyawa niwa etewayewi tapapuluse yasoko:lupesakeye.
Ko:yawemiye, iyawa Yonewa heneye sepatosene sena esa: seli
matananase."
7 Aputa: iyewi Yesuma selese, "Niwana eta: matanamakeye. Yone eyawa
matanawa kami tese tiyapola: hano tolusulale," e seya.
8 Aputa: Yesuyewi ima selese, "Alanase, Neyawana kimawa Nema pe-
naiya opola kinapola: amoke tima:na: tiwa kimawa eta: sema:na:makeye.

Sena Olokeyatelayewi Waine A:lekena Yesiwapola: Tesene Amo Pale Seyawa Wekeye

Ma:tiu 21:33-46; Make 12:1-12

9 Yesuyewi sena kesalema pale weyamowa selese, "Sena nowamoke
a:lekenawemi waine sa:wa emi kelakeye. Apula: eyawa sena nokamoke
a:lekena pota:tesene iyawa pote ela: pisinisi tima:na: tiya:sela: epesita:
apoya. Apula: ene ewa peleya: pama nowemi ha:na: tese ewa ikila muta
tema:na: hapakeye.
10 Aputa: waine amowa fowa helesene kiwemi eyawa tima:na: tisene
sena semetei nowa a:lekena yesila sena amo salo hanapola: waine fo
amowa noka ema mita: ilikepiya. Alawamona, a:lekena yesila sena amoke
tima:na: tisene sena amowa sananape apola: ewa henese mene hapakeye.
11 Aputa: a:lekena ina eyawa tima:na: tisene sena nowa ilikepiya.
Alawamona, a:lekena yesila sena ili amoke ewa sananape apola:. Apula:
ewa itipili selalape apola: ewa henese mene hapakeye.
12 Aputa: a:lekena ina eyawa tima:na: tisene sena nowa ilikepiya.
Alawamona, a:lekena yesila sena iyewi ewa fale sananape apola: ewa
hema tapo sukulutiye toliyetikeye.
13 Aputa: a:lekena inayewi selese, 'Neyawa ko:lu timinima:na:ne?
Neyawa ni sa:le semetei nine himu hapawa ilikepima:na:keye. Alusaleke,
iyawa ni sa:wa seli siliyaposakeye,' esa: matana.
14 Alawamona a:lekena yesila sena iyawa sala amowa inapita: potapola:
iyewi ipitane kekelese selese, 'Sena epamokiwa inayewi topunu ketea
tima:na:wa epakeye. Alanase, niyawa ewa kumita: sanapose ekeye. Alake,
ewa kulusaleke, ina topuwa sopoke niyewi tima:na:keye,' e seya.
15 Alanase, iyewi ewa waine a:lekena hemawemi sukulutiye ha:na: tese
sanakamake kulukeye. Alalaleke, a:lekena inayawa tima:na: tisene sena
imawa ko:lu timinipesapa:?", esa: Yesuyewi ima mene ta:papokeye.
16 Aputa: Yesu ene mene selese, "Alusaleke, a:lekena ina ene ewa inapola:
a:lekena yesila sena iwa sopoke yasoko:lutiye iya:pela: waine a:lekena
amowa sena nokama tiye kinaposakeye." Au selapita: ta:tapola: iye selese,
"Niyawa epapu timinimitekiwa eta: matanamakeye!"
17 Aputa: Yesuyewi iwa pota:la: ta:potose, "Alawamona Kote pukawemi
momateya weyamo mowa ko:luma:na:pela: elala?

'Etewa amowa koane tisene senayewi pote iya:peya

amowa napuwa sa:le koane tise sole fiyanese kukunane etewa talapa:pa:na: tela hetetikeye.’

18 Alanase, sena kesale sopoke etewa amowa wa:pa: emi ine sutesinisaleke, ewa sanowatese munuko:lutiye iya:taposakeye. Apula: etewa amowa sena wa:pa:kemi sutesinisaleke, sena amowa sopoke ikomunuye tiyaposakeye.”
19 Aputa: ele walosene senayawana apula: pilisiti sena sosoyawala iyawa sopoke solo amowa iwa pale selatakeye esa: matana. Aluse, iyawa opo si semetei kemi Yesuwa kipila saliyapola: sukulutiye ha:na:na: matanakeye. Alawamona, sena kesale noka sitalapita: iwa ipilise eta: alamakeye.

Sisama Takese Tiye Tima:na:wa Ililapa E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 22:15-22; Make 12:13-17

20 Aputa: pilisiti sena sosoyawala apula: ele walosene senayawana iyawa sopoke Yesuwa kulu pepeya:sela: enekeye. Apula: iyawa sena noka ai pamita: ilikepiya. Apula: ai pama:na: mina sena iwa hekeya sena mene tepela: enekeye. Ko:yawemiye, Yesuyawa solo nowa iyewi ta:takamakiwa hekeya maselesaleke, iyawa Yesuwa tiya: saliyapola: sukulutiye kamani piseiki sena penaiya opola ama kotomita: tiye miya:na: esa: matanepela: yesipela: sita:nekeye.
21 Aputa: ai pama:na: mina sena iyewi Yesuma ta:potose, “Walosene Sena, niyawa matanakeye Keyawa sena kesalemawa sowa hekeya setiye kinisekeye. Apula: Keyawa sena kesale ununawana apula: ununamawana sowa seya semetei kamunuse selesene. Keyawa Koteyewi mane alusewa heneye solo selatakeye.
22 Alanase, Niyawa Sisamawa takesewa tuwapa:na:wa ililapa?” e seya.
23 Alawamona Yesuyawa ai pama:na: mina senayewi Ewamo tikitise e tapo esa: matane tiyapola: ima selese,
24 “Kiyawa moweni usu nowa Nema waloma. Ipi pikisa momateya elatapa? Apula: moweni usu emiwa ena momateyalapa?”
25 Aputa: iyewi mene selese, “Sisa pikisa apula: Sisa unu telatakeye,” e seya. Au selapita: Yesuyewi ima selese, “Alalapita:ke, Sisa nenaneke Sisa ene ema kina:pa:. Apula: Kote nenaneke Kote Ene Ema kina:pa:.”
26 Alanase, iyawa Yesuwa E solo seyawa sena kesale sikapowemiwa matikitipesakeye. Au selapita:, iwa Yesu solo seya amo ta:tapola: tuteilise iwa meaka kata tiye sita:la: sowa eta: seyama.

Satusi Senayewi Yesuma Ta:potose ‘Sena Kuluwa Mene Tesilaposapa?’ E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 22:23-33; Make 12:18-27

27 Aputa: Satusi sena noka Yesu salo minakeye. Apula: Satusi sena iye matanesekiwa sena kulusaleke, ewa menewa eta: tesilisemakeye, e seya. Sena ili amoke Yesuma ta:potose,
28 “Walosene Sena, Moseseyewi ele tuwatese nima momatetiye tuwatesekiwa weyamo seyakeye. Sena nowamoke kesalewa tiyapola: salawa eta: kesilama kulusaleke, e ma:e nowamoke kesale sopa:la amowa tiyapola: kesale amoke salawa e ma:e kulu ewamopela: kesilakeye.
29 Apula: sena maya sola nowemiwa e ma:ela:wa tomoipe sita:nekeye. Emiwa e ma:e ola:tewi kesalewa tiyapola: salawa eta: kesilama kulukeye.
30 Aputa: amo fo:suyewi kesale sopa:la amowa eyewi me tikeye. Ala sala eta: kesilama kulukeye.

31 Amo honosaneyewi kesale sopa:la me tiyapola: salawa eta: kesilama
ewala kulukeye. Ka epapuluse sena tomoipewa sopoke kesale amowa
tiyapola: salawa eta: kesilama ya:te telakeye.
32 Amo fo:suwemi kesale sopa:la amowana kulukeye.
33 Alanase, sena kuluwa mene tesila kemiwa kesale sopa:la amowa a:me
nene tepesape? Ko:yawemiye ewa puwanowa sena tomoipeyewi tikeye.
34 Aputa: Yesuyewi ima selese, “Sena kesale napu weyemiwa kesale
setateye apula: kesale tiye ela:sela: sita:keye.
35 Alawamona, sena kesale Koteyewi selese ‘Kiwa ili mene tesilaposak-
eye,’ e selesaleke, sena kesale amokiwa kesalewa matiye apula: kesalewa
masetatiye epesakeye.
36 Ko:yawemiye, iwa wa:kewa makulaposakeye. Iwa hepene senawamu-
pela: sita: elaposakeye. Koteyawa iwa tikilawemi mene tesa:penase iwa
Kote E sala elakeye.
37 Alawamona, Mosese eyawa nimawa waloselesekiwa sena kuluwa
mene tesikeye. Apula: i tepiteni olapowemi tei wa:lakeye esa: pula wala
amowa Mosese eyewi selese, ‘Sosowa Epalaheme Kote elakeye. Apula:
Aisake Kote elakeye. Apula: Yakope Kote elakeye,’ e seya.
38 Amoke ela: nima waloselesekiwa, Kotewa sena kulu amo nene
elapakeye. Eta: alamakeye. Ewa sena apota: sitala weyamo Kotekeye.
E sikapowemiwa sena kesalewa sopoke falela apota: sitalakeye.”
39 Aputa: ele matana walosene sena nokamoke mene selese, “Walosene
Sena, Keyawa ili selakeye!”
40 Apula: senala:yawa Yesuwa nano nowa ta:popa:na:wa ipilakeye.

Yesuyewi Sena Kesalema Ta:potose ‘Kelesowa Ipi Sa:la?’ E Seyawa Wekeye

Ma:tiu 22:41-46; Make 12:35-37

41 Aputa: Yesuyewi ima selese, “Kelesowa Tepiti e sa:keye e selese-
wamowa iyawa ko:luse seyala?
42 Tepiti ene kisala pukawemiwa momateyawa wekeye,

‘Sosolo, Koteyewi ne Sosoma selese,
“Kewa Ne tiya: ili tapo helema.
43 Aputa: ha:na: tese Neyawa ke kisi senawa ke hasuwemi apoma:na:keye.”
’

44 Tepiti eyewi ela: selese sena amowa Ne Sosokeye, e seya. Alanase,
sena amowa Tepiti e sa:keye e seya amowa ko:lu matanese seyala?”

Ele Matana Walosene Sena Iyawa Mane Olokeyatela Timinisene E Seyawa Wekeye

Ma:tiu 23:1-36; Make 12:38-40

45 Aputa: sena kesale sopoke Yesu solo seya amo ta:ta:ne emiwa Yesuyewi
Ewamo kulu hanosene senama selese,
46 “Kiwa ele matana walosene senawa selikeye. Sena ili amokiwa saowa
senatolo kapela: sila:pesene matanesekeye. Iye matanesekiwa kekena
peleya: nano ketea wa:la:ya honosanewemi sena kesaleyawa imawa tiya:
hapola:sela: epesape esa: matanesekeye. Apula: iyawa Yu sena kulukulu
koane suwemi iwa puwano sena sikapowemi helema:na: matanasene
apula: iyawa kekenese ma:na: mena okemiwa iwa sena ununa ka:la:losene
emi ka:la:loma:na: matanesekeye.

47 Apula: iyawa kesale sopa:wayawa tikitisene apula: ili koawa iyewi atu
tisekeye. Apula: iyawa Kotema ta:ma: kulukulusekiwa senato selesekeye.
Alanase, kotoma:na: ikilawemiwa iwa falasima:na:wa sososkeye," aluse
Yesuyewi seyakeye.

21

Kesale Sopa:layewi Moweni Mokopo Kotema Miwa Wekeye
Make 12:41-44

1 Yesuyewi siyewi wala potakamake sena ketea muta tesene nokamokiwa
Kotema mokopo miya:na:pela: Kote koane moweni selawatesene pokose
suwemi selawalopita: papokeye.
2 Apula: Eye potakamake kesale sopa:la misitiyayewi moweni usu
kuluwa elipei ine selawatapita: papokeye.
3 Potapola:, Yesuyewi selese, "Neyawa heneye kima selakeye. Misitiya
kesale sopa:la weyamokiwa moweniwa sosolo selawatakeye. Alawamona
sena kesale ketea muta tesene iyewi selawa aso koloteakeye.
4 Sena kesale ketea muta tela iyawa moweniwa aso heka pokose suwemi
selakeye. Alawamona, misitiya kesale sopa:la amokiwa ewa nano ketea
itapanase eyewi ma:na: wa:la:loma:na: tela kamowa pokose suwemi
selawapokeye.

Kote Koane Eketiye Iya:pa:na: E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 24:1-2; Make 13:1-2

5 Aputa: Yesu Ewamo kulu hanosene sena nokamoke Kote koawa
potapola: selese, "Iyawa etewa sololo napolo tiyapola: seli tise sena kesale
nokamoke Kotema mokopo mi ketea napolo sopolo amowa koane suwemi
momatetiye seli napolo elapita: papokeye," e seya. Alwamona Yesuyewi
selese,
6 "Kiyewi napu nano napolo epe potose amo selakeye. Ikila nowa ine
hetetiya kemiwa etewa koane tise kalote fiyane epa eketiye iya:takemiwa
etewa semetei nowa etewa nowamo wa:pa:kemiwa matelaposakeye.
Etewa sopoke sululuwalupesakeye."
7 Au selapita: iyewi Ema ta:potose, "Walosene Sena, nano ketea sopoke
epe seleseyamowa asu hetetiyaposapa:? Apula:, nano ketea sopoke epe
seleseyamowa, puwano ela: niyewi matanepela: epesitekiwa nano ena
walopesapa:?"

Yesuyewi Selese Hililawa Ilima Hetetiyaposakeye E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 24:3-14; Make 13:3-13

8 Aputa: Eyewi selese, "Kiwa selikeye! Sena semetei nowamoke kimawa
patiye sema:pikitise pota:pa:, ko:yawemiye, sikapewemiwa sena mutayewi
Ne unuwemi inapola: selesekiwa, 'Newa sena anase itapa tema:na: oka
mapatokeye,' e selaposakeye. Au selesaleke, kiyawa ewemiwa kulu
hanapa.
9 Apula:, kiyawa peleya: hepe nokemi kisi tetakeye e selapitekiwala
apula: kamani senawanapulu mapolose kisi tetakeye e selapitekiwala
kiyawa amo ta:tapolekiwa ipipa. Ko:yawemiye, nano ketea epamowa
puwano ela:pe hetetiyaposakeye. Alawamona, itapa tema:na: e seya oka
kipila sema hetetiyaposakeye."
10 Aputa: Eyewi wa:ke selese, "Sena peleya: nokemi sita:neyewi
peleya: nowanapulu kisi tetaposakeye. Apula: kamani nowamoke kamani
nowanapulu kisi tetaposakeye.

11 Apula: henewa sosolo inaposakeye. Apula: peleya: hepe nokemiwa
meina sosolo hetetise senawa nakola sosolo tiyaposakeye. Apula: kiwa
ipima:na:tela ketea noka kalikalise hetetiyaposakeye. Apula: mei falemiwa
nano ipima:na:tela ketea sosolo ine hetetiyaposakeye.
12 Alawamona, puwanowemiwa nano ketea kalikalila epa a hetetima:na:
elapita:, kiwa iyewi saliyapola: sukulutiye ha:na: tese mete ikomonose
sanaposakeye. Apula: iyawa kiwa kulukulu koane suwemi kotolalape
apola: tipolo selawataposakeye. Apula: kiwa kamani sena apula: kini
sena salowemi sukulutiye hanaposakeye. Ko:yawemiye, kiwa Ne unu tiye
sita:nenase.
13 Alusaleke, kiyawa Kote solo napolo waloma:na: isu falose epesakeye.
14 Alanase, kine himu fa:namoke matane tiya:pa:. Apula: kiyewi ima
mene sema:na:wa seli tiyapola: hanapa.
15 Ko:yawemiye, Nine Neyewi kima hekeya semita: sowa matana
napowa kima tiye miya:na:keye. Alanase, sena kiwamo kotoma:na: sena
iyawa kili sowa masanotiye toliyetiyaposakeye.
16 Aputa: ki ata ki ama ke ma:e apula: maya pepeta semetiyawala apula:
ke mana iyawala kiwa sopoke kisi sena tiya: wa:pa:kemi tiye kinaposakeye.
Apula: iyawa kiwa noka kumita: sanaposakeye.
17 Aputa: sena kesale sopoke kiwalapulu mapolopesakeye. Ko:yawemiye
Ne unua kiwemi enenase.
18 Alawamona, kili pisei fano semetei nowa mahopano hanaposakeye.
19 Alanase, kiwa penana:pela: tesi tiye sitalatipa:. Alusaleke, kokolo kau
epesenawa kiyewi tiyaposakeye.

Yesu Selese Yelusaleme Sitiwa Ikomotiye Iya:taposakeye E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 24:15-21; Make 13:14-19

20 Alanase, kiyewi potakamake Yelusaleme sitiwa ikomoma:na:pela:
ami ta:le tiyewi sotiye hekeyetiye sitalapita: potosaleke, Yelusaleme siti
ikomoma:na:wa mapatotakeye esa: matanepa:.
21 Ikila emiwa sena kesale Yutia peleya: sita:newa tokowemi ha:na:pa:.
Apula: sena kesale Yelusaleme siti sulu honosane sita:newa sitiwa iya:pela:
peleya: nokemi ha:na: tipa:. Apula: sena kesale noka Yelusaleme siti hema
tapo sita:neyawa Yelusaleme siti suwemiwa hanapa.
22 Ikila amowa Kote pukawemi momate tiye tuwatese Koteyewi
falasima:na: e seya amo hetetise epesakeye.
23 Alake, kesale alela elakala apula: kesale sala yo po kinanakala
haukula e selakeye. Ko:yawemiye, ikila emiwa hilila koloteasuma peleya:
emi hetetiyaposakeye. Apula: Koteyewi konomonawa sena kesale ima
toliyetiyaposakeye.
24 Aputa: kisi senayewi iwa sapa elipei mina senatolo amoke olokeletiye
iya:taposakeye. Apula: sena kesale noka sikilitiye ha:na: tese peleya:
nokemi tipolo selawataposakeye. Aputa: Yu senamayewi Yelusaleme
sitiwa amoke ine fe onanaposakeye. Ale ha:na: tese Koteyewi Ene
ta:peyawamunuse hetetiyapita: iyawa Yelusaleme sitiwa iya:pela: ha:na:
tipesakeye.”

Sena Sa:wa Mene Inaposakeye E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 24:29-31; Make 13:24-27

25 Yesuyewi selese, “Ikila emiwa mei falemi oposiwala apula: kuneiwana
apula: yepisiniwanapulu sopoke emiwa nano kalila walopita: potaposak-
eye. Aputa: sena kesale peleya: sosolo weyemi sitalakamokiwa hano
tawala feya ta:tese ipilise ko:luma:na:ne esa: kete matanepesakeye.

26 Sena noka amo potose tutelise pipilise peleya: kolemi sululuwalupesakeye. Ko:yawemiye iyawa mei falemi ketea emi elaka sopoke ila:litepita: potapola:, apula: nano kalila noka wa:ke peleya: weyemiwa ko:ya hetetiyapesape esa: matanese epesakeye.
27 Ikila emiwa sena kesaleyewi potakamakiwa Sena Sa:wa akopa: suwemi helepela: inise penaiyawalapulu ho:liyawalapulu inapita: potaposakeye.
28 Alanase nano sopoke epa ma:ta: tiye hetetiyapitekiwa, kiwa tesi tiyapola: piseiwa hekeya falemi wala pota:pa:. Ko:yawemiye, Koteyewi kiwa mene silima:na: ikilawa mapatolose epesakeye."

Yesuyewi I Ko:luwa Pale Seyawa Wekeye
Ma:tiu 24:32-35; Make 13:28-31

29-30 Aputa: Yesuyewi ima pale selese, "Kiyawa i ko:luwala apula: i nokala potosekeye. I mowa heli selesaleke amo potapola: matanesekiwa hepoloma:na: mapatotakeye," e selesene.
31 Alusene amunuse, kiyewi nano ketea sopoke amowa hetetisaleke, kiye matanesekiwa Kote piseiki epela: ela peleya: amowa mina:na: mapatotapo, e sela:pa:.
32 Alanase, Neyawa heneye kima selakeye. Sena kesale napu weyemi a sitalaka seta: kuluma a elapita: nano ketea epa selakamo emi hetetiyaposakeye.
33 Aputa: hepene falala peleya: weyala sopoke itapa tepesakeye. Alawamona Ne Sowa maitapa tepesakeye."

Yesuyewi Selese, "Kiyawa Newa Kipila Mene Inapele Esa: Yesi Sitalatipa:" E Seyawa Wekeye

34 "Alake, kiwa sopoke selikeye. Kiyawa hano olokeyatela napela: nanano tepela: ela: kine kewamo teleke ha:na:na: tapowemiwa himuyawa sosolo hili matanepela: epesa:pekise selikeye. Apula:, ikila amowa, sita:newemi Newa mene ki salo inisekiwa, ka:ne opoya uluyetiyakamake kipila sutesinisene epapupesakeye.
35 Alanase, auma:na: ikila amowa sena kesale peleya: sosolo weyemi sitalakamokiwa i salo emiwa hetetiyaposakeye.
36 Auma:na: telanase, ikila sopoke kiyawa seli menapepeya:sela: sitalatipa:. Ala:sela:, Koteyewi penaiyawa kima tiye mita: ikila sopoke kulukulula:sela: sitalatipa:. Alusaleke, nano ketea hetetima:na: epamowa kiwemiwa sitiyetiye hanaposakeye. Apula: kiwa Sena Sa: sikapowemi ine tesi tepesakeye," aluse, Yesuyewi seyakeye.
37 Ikila sopoke Yesuyawa sena kesale imawa Kote koane suwemi Kote sowa waya:sela: enekeye. Apula: nukulapowemiwa Ewa Olofi tokowemi ha:na: enisene.
38 Aputa: kiapo ha:li ikiwapowemi sena kesaleyawa Kote koawemi E solo ta:pa:na: inisene.

22

Yutaseyewi Yesuwa Piseiki Senama Tiye Miya:na:keye E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 26:1-5; Make 14:1-2; Yone 11:45-53

1 Ikila sosolo Falawawa Solosene ketea Yisiwa Itapa Apola: Sapolo amo unu nowa Ikila Sosolo Koteyewi Isolaiya sena kesale Semeti Helepa:pe amo opo tewa mapatoyakeye.

2 Aputa: pilisiti sena piseiyawala ele walosene sena iyawala Yesuwa
kumita: ko:lu sama:na:ne esa: isuwa nakeya:sela: enekeye. Ko:yawemiye,
iyawa sena kesale sopoke iwamo ipilise.
3 Aputa: Seteneyawa Yutase Isikaliote kupu suwemi fiyanekeye. Yutase
ewa Yesu Ewamo kulu hanosene sena kukuluipe amowa nowa ekeye.
4 Eyawa ha:na: tese pilisiti sena pisei alapulu apula: Kote koane suwemi
ta:le ti sena elawalapulu sita:newemi eyawa sowa ilipe kekema:na:pela:
hapakeye. Eyawa Yesuwa ili tiya:wemi tiye miya:na:pela: isu kelese
hapakeye.
5 Aputa:, sena iyawa Yutase ewamo potapola: epelese sowa semetei
tuwatese emawa moweni miya:na:keye e seya.
6 Au selapitekiwa Yutase eyawa “ilikeye,” e seya. Apula: eyawa Yesuwa
imawa ko:lu tiye miya:na:ne esa: isuwa nakeyakeye. Apula: eyawa sena
kesalewa Yesuwalapulu masitalapita: emi tiye miya:na: esa: yesipela:
enekeye.

Yesu Ewamo Kulu Hanosene Sena Elipeiyewi Ma:na: Selilawa Wekeye
Ma:tiu 26:17-25; Make 14:12-21; Yone 13:21-30

7 Ikila Sosolo Falawa Solosene Ketea Yisiwa Itapa Apola: Sapolo amowa
hetetikeye. Aputekiwa, Ikila Sosolo Koteyewi Isolaiya Sena Kesale Semetei
Helepa:pe amo matanesekiwa a:pele sipi nowa sanosene.
8 Aputa: Yesuyewi Pita Yoneyeniwa ilikepilise selese, “Ka:ko: hanapola:
Niyewi Ikila Sosolo Koteyewi Isolaiya Sena Kesale Semeti Helepa:pe amo
matanese ma:na:wa seli tiye elatipa:,” e seya.
9 Aputa: a:tewi Ema ta:potose, “Keyawa na:tawa ma:na:wa nokami
sela:pita: sela:?”
10 Aputa: Eyewi mene selese, “Ka:ko: Yelusaleme siti honosane epemi
hanose potakamake sena semetei nowamoke hawa wasutiye ina:neke
koliyetiyaposakeye. Apula: koane ewamo hanakemi e fo:su kulu tiye
ha:na:pa:.
11 Apula:, ka:tawa koane inama sela:pa:, ‘Walosene Senayewi kema
ta:papokeye, “Makene mina ma:na:ma:na: koane numu apoyawa kami
elapa:? Apula: Neyewi Newamo kulu hanosene sena niyewi Ikila
Sosolo Koteyewi Isolaiya Sena Kesale Semeti Helepa:pe amo matanese
ma:na:ma:na:wa selakeye,” e sela:pa:.
12 Alusaleke eyawa ka:mawa numu sosolo nowa wa:pa:se falemi elakamo
walopesakeye. Numu emiwa nano ketea sopoke iliyetiye elapita: pota-
posakeye. Alanase, ka:tawa ketea sopoke emi seli tiye apola:pa:.
13 Yesuyawa a:mawa au selapita: ta:tapola: ha:na: potakamake
nano ketea sopoke Eyewi seyawamunuse papo. Apula: a:tawa Ikila
Sosolo Koteyewi Isolaiya Sena Kesale Semeti Helepa:pe amo matanese
ma:na:ma:na: e seya amowa emi seli tiye apoyakeye.
14 Aputa: ma:na:ma:na: e seya okemi Yesuwa apasolo sena kuku-
luipewalapulu iwa sopoke tepolo pawemi ine ka:la:lopela: enene.

Yesuyewi Ewamo Kulu Hanosene Senawanapulu Ilipe Falawawalapulu Waine Hawana Sipika Menawa Wekeye
Ma:tiu 26:26-30; Make 14:22-26; 1 Kolini 11:23-25

15 Aputa: Yesuyewi ima selese, “Neyawa kiwalapulu ka:la:lopela:la: Ikila
Sosolo Koteyewi Isolaiya Sena Kesale Semeti Helepa:pe amo matanase
ma:na:ma:na:wa epeyawa sosolo tekeye. Alawamona, sikapewemiwa
Newa kapo oya tiyaposakeye.

16 Ko:yawemiye, Neyawa kima selakeye. Newa kiwalapuluwa Ikila Sosolo Koteyewi Isolaiya Sena Kesale Semeti Helepa:pe amo matanese ma:na:ma:na:wa wa:ke eta: ma:na:makeye. Alawamona, Kote Piseiki epela: ela peleya: falemi heneye hetetiyapita: emi wa:ke emi ma:na:keye."
17 Au selapola:, Eyawa waine hano kapowemi wasuwa tiyapola: Kotema sa:le napolo e selapola: apula: ima selese, "Waine hano we kiyewi tiyapola: kolotea esa: napela: nowama kine ela: ha:na:pa:," e seya.
18 "Ko:yawemiye, Neyawa kima selakeye. Newa waine fo ipi amowa wa:ke eta: ma:na:makeye. Alawamona, Kote Piseiki epela: ela peleya: amowa hetetiyapita: wa:ke emi ma:na:keye."
19 Au selapola:, Eyawa falawa towapo semetei nowa tiyapola: Kotema sa:le napolo e selapola: Eyawa hotokeneye tiyapola: Ewamo kulu hanosene senama mikeye. Apula: kinise selese, "Ma:ne falawa we Ne toma kima mokopo kinakeye. Alanase, kiyawa epapula:sela: sita:lekiwa Newamo matanesela: elatipa:," e seya.
20 Apula: iyawa ma:na:wa napela: kotetiyapita:, Eyawa waine hano kapowemi wasuwa tiyapola: Ene ima seya amunuse selese, "Waine hano kapowemi wasulu we Ne pepeta kima mokopo kinakeye. Apula: kima kotolaka hili tima:na: timita: kinakeye.
21 Alawamona, kiyawa pota! Sena nowamoke tiya:yewi Newa tiyapola: kisi sena tiya:wemi miya:na:wa Newanapulu tepolo pawemi helatakeye.
22 Alanase, Sena Sa:wa isu puwano fa:nemi heka:pe emi hanaposakeye. Alawamona, sena eta:wiye Sena Sa:wa kisi senama tiye kinisaleke, sena amawa, 'Sososlo haukula' e selakeye!"
23 Au selapita: ta:tapola: Yesu Ewamo kulu hanosene sena iyawa i kene kekelese selese, "Epe selese amowa sena eta:wi epesapa:?" e seya.

Yesu Kulu Hanosene Sena Iyewi Ikene Tapota: Selese 'Sena Puwano Elaka Ipa:? E Seyawa Wekeye

Ma:tiu 20:24-28, 19:28; Make 10:41-45

24 Aputa: Yesu kulu hanosene sena iyewi tapota: selese, "Sena puwano elaka ipa:? e seyakeye.
25 Aputa: Yesuyewi ima selese, "Yu senamawemi kiniwa emi tepela: penaiya opola amoke ela: iwa me pote tesene. Apula:, iwa penaiya opola tela sena iyawa iwa seli pote tesene sena iwa unuwa tesekiwa, seli pote tesene sena esa: unuwapokeye.
26 Alawamona kiyawa au timinipa. Sena kili honosane epemi puwano elakamowa sikape me ha:na: tese ewa a sala mene tepa:. Apula: sena puwano putupela: ela sena amowa tima:na: tisene sena mene tepa:.
27 Alake, puwano elaka sena ipa:? Sena tepolo pawemi hela amowa puwano elaka ewama? Apula: ema timonu tisene sena amowa puwano elaka ewama? Apula: sena puwano elaka ma:na: na:sela: hela sena epama? Alawamona, Newa kiwamo honosane epemi ela: kili tima:na: tisene sena amupula: enekeye.
28 Apula: ta:peya kalikalila noka Ne salo minawamona kiwa Newanapulu enekeye.
29 Apula: Ni Ata Piseiki Epela: Ela Peleya: amowa Nema mikeye. Ala amunuse Neyawa Kote Piseiki Epela: ela peleya: amowa kima kinakeye.
30 Apula: kiwa Neyawa Piseiki epela: ela peleya: emiwa tepolo pawemi ine helese ma:na:wa hawanapulu emi naposakeye. Apula: kiwa kini sena helesene seawemi ine helese Isolaiya sena maya kukuluipewa kiyewi kotoma:na:pela: pote elaposakeye.

Yesuyewi Selese, “Pita, Keyawa Newa Fa:tapo Apolaposakeye E Seyawa Wekeye

Ma:tiu 26:31-35; Make 14:27-31; Yone 13:36-38

31 Aputa: Yesuyewi selese, “Saimone, Saimone, ta:ta:pa:. Setene eyawa
Kotema penanose ta:potose witi tapo katalese henewa tise taka iya:tesene
epapuluse kiwa auma:na: e seyakeye.”
32 Alawamona, Neyawa kewamo matanese Kotema kulukululakeye.
Kulukulusekiwa ke seli topuwa sutesima:pikise. Aputa: kewa me
notoloyetiye mene inisekiwa, keyawa ke ma:ela:yewi seli topuwa keyewi
talapa:walopesakeye.”
33 Aputa: Pitayewi Ema mene selese, “Sena Sosolo, newa Kewalapulu
tipolo koane ha:na:na: seli tiye elakeye. Apula: newa Kewalapulu
kuma:na:pela: seli tiye elakeye.”
34 Aputa: Eyewi selese, “Pita, Neyawa kema selakeye. Napu emiwa
kokono kalosene seta: kayama elapita:, keyawa Newa eta: potosemakeye
esekiwa usulupe selaposakeye.

Yesuyewi Ewamo Kulu Hanosene Senama Selese “Kiyawa Moweniwa Selalesene Pause Apula: Yetuwala Apula: Sapa Senato Elipei Mina Amowa Tiya:pa:.” E Seyawa Wekeye

35 Aputa: Eyewi ima selese, “Neyewi kiwa Ne tima:na: timita: ilikepila:la:
emiwa kiyawa moweni selalesene pausewa apula: yetuwala apula:
tamakawala nano ketea epa sopoke eta: tiye hapamakeye. Alanase, ikila
emiwa kiwa nano nowa hepe telala?” Au selapita: iyewi mene selese, “Eta:
alamakeye,” e seya.
36 Aputa: Eyewi ima selese, “Alawamona napu wemiwa kiyawa moweni
selawatesene pausewala apula: yetuwala telaleke, tiye ha:na:pa:. Apula:
kiyawa sapa senato elipei mina amowa itapalaleke, kiyawa kili sao
kalesene epamowa sena nowama wa:la:lopa:. Wa:la:ya moweni amoke
ela: sapa senato elipei mina amowa moweni amoke wa:la:lo tiyapola:
ha:na:pa:.
37 Ko:yawemiye, Kote Pukawemi Newemi auma:na: e seyawa heneye
hetetiyaposakeye e seya amowa wekeye, ‘Ewa sena kesale nokamoke
potakamakiwa ele tuwapo papaselesene sena amuna elapita: papokeye.’
Alanase, Neyawa kima selakeye, nano ketea sopoke Newemi auma:na: esa:
Kote Pukawemi momateyawa heneye hetetiyaposakeye.
38 Au selapita: Yesu Ewamo kulu hanosene sena selese, “Sena Sosolo,
pota. Sapa senato elipei minawa elipei weye telakeye.” Aputa: Eyewi
mene selese, “Ililakeye,” e seya.

Yesuyewi Kesemeni A:lekenawemi Kulukulula:newa Wekeye

Ma:tiu 26:36-46; Make 14:32-42

39 Aputa: Yesuwa Yelusaleme sitiwa iya:pela: Olofi tokowemi ha:na:
tesenase ka hapakeye. Aputa: potapola:, Ewamo kulu hanosene sena iwala
sopoke ilipe hapakeye.
40 Ha:na: fiyatese Yesuyewi ima selese, “Kiyawa kulukulula:sela: sita-
latipa:. Ko:yawemiye ta:peyawa ki salo inakamake kiwa sutesima:pikitise.
41 Apula: Ewa kolotea pama senayewi etewa sotukepilakamake ha:na:
epapulawemi ha:na: kuniuwa kula:pela: ela: kulukulula:sela: selese,
42 “Ni Ata, Kine Keyewi matanekamunuse kapo Newemi telaka tiye
iya:ta:pa:. Alawamona, Keyawa Neye matana amunusekiwa timinipa.
Keyewi matana amunuse timinipa:,” e seya.

43 Aluse kulukulula:sela: enewemi hepene sena semetei nowa inapola:
Ewa penaiyawa tiye mikeye.
44 Alawamona, Yesuyawa hilila matanawa ilima tese Kotema penanose
kulukulukamake Ewemi hepepilawa peleya: kolemi tulusekiwa pepetawa-
muna tuyakeye.
45 Apula: Ewa kulukulupela: tesi tiyapola: Ewamo kulu hanosene
sena sitalakemi mene inise potakamake iwa falopela: elapita: papokeye.
Ko:yawemiye, iwa himu nakola tise.
46 Aputa: Yesuyewi ima selese, “Kiwa ko:lupita: falopela: ela:? Tesima!
Apula: ta:peyawa ki salo inakamake kiwa sutesima:pikitise Kotema
kulukuluma,” e seya.

Yutaseyewi Yesuwa Kisi Senama Tiye Miwa Wekeye
Ma:tiu 26:47-56; Make 14:43-50; Yone 18:3-11

47 Yesuyawa au sela:sela: Enewanapulu sena muta ilimawa Ewamo kulu
hanosene sena Yutaseyewi putupela: inapita: papokeye. Yutase ewa Yesu
kulu hanosene sena kukuluipe amowa nowa ekeye. Aputa: Yutase eyawa
Yesu salo makalu tese minipa:na:pela: minakeye.
48 Alawamona, Yesuyewi ema selese, “Yutase keyawa Sena Sa:wa kisi
senama tiye miya:na: esa: minita?”
49 Aputa: Ewamo kulu hanosene sena iwa Yesuwalapulu sita:la: nano
nowa hetetima:na: telalapita: potapola: selese, “Sena Sosolo, Niyawa sapa
senato elipei mina weyamoke iwa sama:na:wa ililapa?”
50 Aputa: Ewamo kulu hanosene sena semetei nowamoke sapa senato
elipei mina amoke pilisiti piseiki sena sosolo amo tima:na: tisene sena
kena: ilitapowa aloye tikeye.
51 Alawamona, Yesuyewi mene selese, “Mane keyewi epe timiniseya
iya:pa!” e seyakeye. Aputa: Yesuyewi tima:na: tisene sena amo kena:wemi
kesakamake e kena:wa napolo me telakeye.
52 Apula: pilisiti sena solowalapulu apula: Kote koane suwemi ta:le
ti sena alapulu apula: Yu piseiki sena iyawa Yesu salima:na: inapita:
Eyewi ima selese, “Kiyawa sapa senatolo elipei minawanapulu apula:
samenewanapulu tiyapola: epe inise amowa Newa atu tisene sena elapita:
potapola: esa: ela?
53 Ikila sopoke Newa Kote koane suwemi kiwalapulu elakemiwa kiyawa
Newa eta: ine salimakeye. Alawamona, napu opo weyamowa kili
nenakeye. Apula: yopolotela penaiya weyamowa kili nenakeye.

Yesuwa Pitayewi Eta: Potosemakeye E Seyawa Wekeye
Ma:tiu 26:57-58, 69-75; Make 14:53-54, 66-72; Yone 18:12-18, 25-27

54 Aputa: sena muta mina amoke putupela: hanapita: Yesuwala
siliyapola: pilisiti piseiki sena amo koane suwemi siliye hapakeye. Aputa:
Pitawa sikape pama komemi halute iwamo kulule hapakeye.
55 Kulu tiye ine potakamake, sena nokamoke pilisiti piseiki sena
koanewemi tese sine sipa:lesene pakiya honosanewemi teiwa kititiyapola:
ka:la:lopela: sita:lapita: potapola: Pita ewala ilipe kemi ine heyakeye.
56 Aputa: tei wa:ka:piya ho:liyawemi tima:na: tisene kesale nowamoke
Pitawa potapola: selese, “Sena epa Yesuwalapulu tesekeye,” e seya.
57 Au selapita: Pitayewi patiye selese, “Kesale, Neyawa Ewa eta:
potosemakeye,” e seya.
58 Apula: komaiyamakemi sena nowamoke Pita potapola: selese, “Kewa
Yesu kulu hanosene sena nowa kekeye,” e seya. Aputa: Pitayewi mene
selese, “Sena, Newa Yesu kulu hanosene senamakeye,” e seya.

59 Apula: opo si semetei itapa tepela: sena nowamoke sowa unuwapo selese, “Hele henekeye sena epa Yesuwalapulu elapita: papokeye. Ko:yawemiye ewa Kalili senakeye,” e seya.
60 Aputa: Pitayewi mene selese, “Sena, keyewi epe seleseya newa tikilitekeye,” e selakamake kokonowa kaiyakeye.
61 Aputa: Sena Sosowa mene notolose Pitawa siyewi kulu papokeye. Aputa: potapola:, Pitayawa Yesuyewi puwano fa:nemi ema selese, “Keyawa napu emiwa kokonowa seta: kayama elapita:, keyawa Newa eta: potosemakeye e sekiwa usulupe selaposakeye” e seya amowa me matanakeye.
62 Amo matanese ewa hematapo fatemi hanapola: ya:lawa ilima telakeye.

Yesuwa Itipilise Sanawa Wekeye
Ma:tiu 26:67-68; Make 14:65
63 Aputa: senala: Yesu yesi sita:ne iyawa Yesuwa itipilise sanakeye.
64 Apula: iyawa Yesu siwa saoyewi polopola: sanose selese, “Keyawa sena Kewamo sanaka unuwa sema. Sepatosene senayewi selesene amunuse sela:pa:,” e seya.
65 Apula: iyawa Emawa itipilise solo olokeyatela ilima seyakeye.

Yu Piseiki Sena Kekenawemi Yesuwa Emi Kotoma:na: Siliye Hapawa Wekeye
Ma:tiu 26:59-66; Make 14:55-64; Yone 18:19-24
66 Aputa: kiapo ikiwatapita:, Yu sena kesale piseiki senala: amowa pilisiti sena sosowala apula: ele walosene sena iyawala sopoke Yesuwa iyewi kekenesene koawemi siliye hapakeye.
67 Hanapola: iyewi Ema selese, “Kewa heneye Kelesolaleke, nima sela:pa:,” e seya. Aputa: Yesuyewi mene selese, “Neyawa kima selapitekiwa, kiyawa eta: seli ta:pa:na:manakeye,” e seya.
68 “Apula: Neyewi kima solo nowa ta:potosaleke, kiyawa Nemawa menewa eta: sema:na: telamanakeye.
69 Alawamona napu weyemi ma:ta: tiyapola: sikape fa:nemiwana Sena Sa:wa Kote penaiya tiya: ili tapowemi helaposakeye,” e seya.
70 Aputa: iyewi sopoke Ema ta:potose, “Auma:na:napita:, Kewa heneye Kote E Sa:la?” Aputa: Eyewi mene selese, “Kiye epe seleseya Nekeye,” e seya.
71 Aputa: iyewi selese, “Niyawa papolo sena nowa ina:pa: e selesewa ko:luma:na:pela: sela:? Niyawa Ene meatewi seya topu kakeye,” e seya.

23

Yesuwa Pailete Salo Siliye Hapawa Wekeye
Ma:tiu 27:1-2, 11-14; Make 15:1-5; Yone 18:28-38
1 Au selapita: ta:tapola:, sena muta sopoke iwa tesitiyapola: Yesuwa siliyapola: Pailete salo hapakeye.
2 Siliye hanapola:, iyewi Yesuwa ma:ta: tiye kotose selese, “Sena weyamokiwa sena kesale niniwe sopoke Eyewi siliye isu nokemi ha:na:na:keye. Apula: Eyawa nimawa Sisa takase tisene sena amawa takesewa tuwatapa e sela:nekeye. Apula: Ene ela: mene selese Ewa Kelesowala apula: kiniwana ekeye, e seyakeye.”
3 Aputa: Pailete eyewi Yesuma ta:potose, “Yu sena kiniwa Keya?” Aputa: Eyewi ema mene selese, “Kine epe seleseya kakeye,” e seya.

4 Au selapita: Pailete eyewi pilisiti piseiki senamawana apula: sena
kesale sopoke ima selese, “Neyewi potakamakiwa sena weyamokiwa hele
timiya nowa mapotakeye.”
5 Alawamona, iyawa penanose selese, “Kalili peleya:wemi tese ma:ta:
tiyapola: ine Yutia peleya: napu nini sitala weyemiwa sena weyamokiwa
sena kesalemawa waya:sila: tekamake iwa matanawa tutemita: selesek-
eye.”
6 Alawamona, Pailete eyawa solo amo ta:tapola: ima selese, “Sena we
Kalili senaya?”
7 Aputa: Pailete eyawa Yesuwa Kalili senanapita: potapola: Ewa Helote
salo ilikepiya. Ko:yawemiye Kalili peleya:wa Helote ene yesilanase. Ikila
emiwa Helote ewa Yelusaleme emi makene minakeye.

Yesuwa Helote Salo Siliye Hapawa Wekeye

8 Yesuwa Helote salo siliye inapita: potose epeyawa ilima telakeye.
Ko:yawemiye, Eyawa Yesuyewi timiya sowa topunase eyawa Ewa popa:na:
matanakeye. Apula: eyawa Yesuyewi mono tema:na: tela ketea nowa
timinimita: matanakeye.
9 Alanase, Helote eyawa Yesumawa topukanesela: telawa ilima telakeye.
Alawamona, Yesuyawa solo semetei nowa menewa eta: seyamakeye.
10 Aputa: pilisiti sena soloyawala apula: ele walosene sena iwa pawemi
tesi tiyapola: sita:la: Yesuma sowa penanose kotolakeye.
11 Kotola:selekiwa, Helote e ta:le ti sena iyawa sopoke Yesuwa ikumunuse
itipilise sao napolo hili senatowa kapela: apola: Pailete salowemi mene
ilikepiyakeye.
12 Ala:ne, ikila emiwa Helote Pailete elipeiwa mana tuwapokeye. Alawa-
mona, puwano fa:nemiwa elipe kisi enekeye.

Pailete Eyawa Yesuwa Iya:pa:na: Matanawa Wekeye
Ma:tiu 27:15-26; Make 15:6-15; Yone 18:39-19:16

13 Aputa: Pailete eyawa pilisiti sena sosowala apula: Yu piseiki senawana
apula: sena kesale kiwa sopoke mina e seya.
14 Apula: iwa inapita:, ima selese, “Kiyawa sena epa ne salo siliye minak-
eye. Emi selesekiwa Eyawa sena kesale matanawa sopoke Eyewi tutemita:
selesekeye. Alawamona, neye Ewa kili sikapowemi potakamakiwa hele
timiya kiyewi papolo selesewa itapalapita: papokeye.
15 Aputa: Helote eyawala hele timiya nowa Yesuwemiwa mapotapita: ni
salo mene ilikepiyalakeye. Alake, kiyawala pota:pa:. Sena epamokiwa hele
timiya semetei nowa itapawemi kuma:na:wa ililapa?
16 Alanase, neyawa Ewa mona falasipela: mene hamona e
sema:na:keye,” e seya.
17-18 Au selapita:, sena kesale sopoyewi sowa unuwapo holose selese,
“Sena epa siliye hamona. Apula: Panapasewa mene silikepila:pa:!” e seya.
19 Aputa: sena Panapase eyawa siti honosane emi kamani senawanapulu
tepa:na: ma:ta: tisewa ekeye. Aluse, sena nowa eyewi sana kulukeye.
Aputa: potapola: ewa tipolo selawapokeye.
20 Aputa: Pailete eyawa Yesuwa iya:pa:na: matanese ima wa:ke me
seyakeye.
21 Alawamona, iyewi unuwapo holose selese, “Ewa i kelipa:peyawemi
ikokoyewi fe oma! Ewa i kelipa:peyawemi ikokoyewi fe oma!”
22 Aputa: Pailete eyewi ima osolo weyamo selese, “Ko:yawemiye? Apula:
sena epamokiwa hele timiyawa enana? Alanase, Ewa kumita: sama:na:wa

mouwa eta: papomakeye. Alanase, Ewa neyewi mona falasipela: mene hamona e sema:na:keye," e seya.
23 Alawamona, iyawa hele unuwapo holose Paileteyewi Yesuwa i kelipa:peyawemi i kokoyewi fe oma esa: ili sowamoke Pailete solo seyawa foye tikeye.
24 Aputa: potapola: Pailete eyawa sena kesale iyewi matanawamunuse timinimita: apoyakeye.
25 Apula: Pailete eyawa sena siti honosanewemi kamani senawanapulu tepa:na: ma:ta: tise sena nowa sana kulapita: tipolo selawapo sena amowa mene silikepiyakeye. Ko:yawemiye sena kesale iyawa ewa mene silikepima e selalapita:. Aputa: ili matanawamunuse Yesuwa tiye mikeye.

Yesuwa I Kelipa:peyawemi Ikokoyewi Fe Olawa Wekeye
Ma:tiu 27:32-44; Make 15:21-32; Yone 19:17-27

26 Aputa: iyawa Yesuwa saliyapola: hanose potakamake sena nowa unua Saimone e peleya:wa Sailini Yelusaleme hemawemi enewa ine emi elapita: papo. Sena amowa iyewi saliyapola: i kelipapoyawa emawa uwapola: apolose tinenise Yesu hapa sikapewemi uwapola: hapakeye.
27 Aputa: sena kesale ilima Yesuwa kulu tiye hanose kesale nokamokiwa Ewamopela: hauwekila: apula: ya:pelese ilima tela hapakeye.
28 Aputa: potapola:, Yesuyewi notolo potose ima selese, "Yelusaleme E la:lela:, kiyawa Newamopela: ya:lapa. Kiyawa kiwamopela: ya:pelepa:. Kiyawa kili salawamopela: ya:pelepa:.
29 Ko:yawemiye, ikila nowemiwa fiyatepita: iyewi selesekiwa, 'Kesale initela apula: e salawemi salawa eta: kesilisema apula: po ipi salayawa eta: mima, ili amokiyawa epelepesakeye!'
30 Ikila emiwa iyewi tokomoma selese, "Niwemi ine feselema!" Apula: iyewi tupuyama selese, "Niwemi o:sula:pa:!"*
31 Aputa: napu iyawa i ima emi mane weyamowa timinisaleke, i oyawemiwa iyawa mane ena timinipesapa:?" Aluse Yesuyewi seyawa wekeye.
32 Au selapola: iyewi sena elipei puwano mane olokeyatela timinisene a:ko: Yesuwalapulu saliyapola: sanose kumita: hapakeye.
33 Siliyapola: hapa peleya: amo unua Piseiki peleya: emi ha:na: hetetipela: iyewi Yesuwa i kelipa:peyawemi fe ola. Apula: sena elipei mane olokeyatela timinisene amowana i kelipapoyawemi fe ola. Nowa Yesu tiya: ili tapowemi fe olakeye. Nowa Yesu tiya: hukalo tapowemi fe olakeye.
34 Aputa: Yesuyewi selese, "Ni Ata, Keyawa ili olokeyatela timiya epa kepoliyetima. Ko:yawemiye iyewi epe timiniseya eta: matanamakeye," e seya. Aputa: iyawa E sao kala amo tima:na:pela: napa etewawemi momateya ela amo fesamonakeye.
35 Aputa: sena kesale sopoke Ewamo pota:sela: sita:ne. Apula: Yu pisei sena iyawa Yesuma itipilise selese, "Sena kesale noka Eyewi seselakeye. Alanase, Ewa Koteya Keleso ta:pele tiye apoyalaleke, Ene mene ela: sesema."
36 Aputa: ta:le ti sena iyawala Yesu E salo inapola: Ema itipilise solo olokeyatela seyakeye. Aputa: iyawa waine hano ha:ka:la amowa Ema ta:pelese mikeye.
37 Aputa: iyewi selese, "Kewa Yu sena kesale kini elaleke, kine mene sesema!"

---

* **23:30** Hosea 10:8

38 Aputa: iyewi sepapo solo momateya amowa tiyapola: Yesu pisei ela amo wa:pa:se falemi papela: apoyakeye. Amoke selesewa, “Sena epamowa Yu sena kesale kini elakeye,” e seya.
39 Aputa: sena semetei nowa mane olokeyatela timinisene i ke-lipa:peyawemi fe ola amoke Yesuma itipilise selese, “Kewa Kelesowa? Alanase, kine mene seselese na:ko:lapulu sesepa:!” e seya.
40 Alawamona, sena mane olokeyatela timinisene nowamoke sena nowama konomonose selese, “mane falasila semetei keyewi ti kamunanase keyawa Kotewa maipipa?
41 Aputa: na:tawa mane olokeyatela timiya weyamo falasima:nawa amowa hekeyakeye. Alawamona sena epa olokeyatela hele timiyawa itapakeye,” e seya.
42 Aputa: eyewi Yesuma selese, “Yesu, Kewa Kote piseiki epela: ela peleya: falemi elekiwa Keyawa newa kepoliyetiyapa.”
43 Aputa: Yesuyewi mene selese, “Neyawa heneye kema selakeye. Napu kewa Newanapulu hepene peleya: napolo emi elaposakeye.”

Yesu Kuluma Wekeye
Ma:tiu 27:45-46; Make 15:33-41; Yone 19:28-30

44 Napu emiwa oka olo (12) tekeye. Aputa: yopolotelayewi peleya: sopolo we fopula: ha:na: tese oka osolo tikeye.
45 Ko:yawemiye, ho:liya weyamo oka eta: ho:liyama enekeye. Aputa: Kote koane sulu sao teya amowa honosane keseleye tikeye.
46 Aputa: Yesuyewi unuwapo penaiya holose selese, “Ni Ata, Ne ho amowa ke tiya:wemi kinakeye.” Au selapola:, Ewa a hepa:la:newa ke ulutikeye.
47 Aputa: ta:le ti piseiki sena amoke potapola:, Kote unua wapilise selese, “Heneye, Sena epamowa hekeya senanakeye,” e seya.
48 Aputa: sena kesale sopoke ine kekene tiye nano timiya amo potapola: iyawa hauwekilise ili pominiwemi sanose mene hapa.
49 Alawamona, sena kesale Ewa matana apula: Kalili kesale nokala Ewamo kulu tiye mina iyawa sopoke kolotea pama sita:la: nano ketea emi timinikamo pota:sela: sita:ne.

Yesuwa Tomawa Etewa Apana Tuwapowa Wekeye
Ma:tiu 27:57-61; Make 15:42-47; Yone 19:38-42

50-51 Aputa: sena semetei nowa unua Yosepe enekeye. Sena amowa e peleya:wa Yu siti semetei nowa unua Alematia. Ewa sena napolo apula: hekeya senakeye. Yu piseiki sena kekenesene nowa Yosepe ekeye. Apula: eyawa Yu piseiki sena nokalapulu mane iyewi timiya amowa solo semetei eta: sepapomakeye. Eyawa Kote piseiki epela: ela peleya: fala yesipela: enekeye.
52 Aputa: sena amowa Pailete salo Yesu toma tima:na:pela: ta:popa:na: hapakeye.
53 Aputa: Eyawa Yesu tomawa tiyapola: sine tuwapola: sao napoyewi sakotiyapola: etewa apana ta:la emi ha:na: tuwapokeye. Apula: etewa apana ta:la amowa puwanowa sena kuluwa emiwa eta: tuwatesemakeye.
54 Aputa: ikila opo weyamowa Yu sena kesaleyewi nano ketea sopoke seli timoniyetikeye. Ko:yawemiye Ha:le Tesene Ikila amowa aso fiyatema:na: pa telakeye.

55 Aputa: Kalili kesale Yesuwamo kulu tiye mina iyawa Yosepe kulu tiye
etewa apana ta:la amo popa:na: hapakeye. Aputa: iyawala Yesu tomawa
ko:lu tuwatape esa: popa:na: hapakeye.
56 Aputa: potapola:, iwa meneyetiye hanapola: wela hano ikumu hoseya
alapulu apula: pauta amuna amowa Yesu tomawemi mupa:na:pela: seli
tiye tuwapo. Aputa: Ha:le Tesene Ikila emiwa ele seya amunuse iwa ha:le
sita:nekeye.

24

Yesu Mene Tesiwa Wekeye
Ma:tiu 28:1-10; Make 16:1-8; Yone 20:1-10

1 Aputa: sokatiye semetei ikila towemiwa ha:li ikila emiwa kesale ili
amokiwa etewa apana ta:la emi hapa. Apula: iwa emi hanose wela
hano ikumu hoseya napolo apula: pauta amuna iyewi seli tiye tuwapowa
tiyapola: minakeye.
2 Apula: iwa inapola: potakamake etewa kepiya etewa apana isu
etalesene amowa kepelela hapa elapita: papokeye.
3 Alawamona, iwa suwemi musuluwate sane potakamake Sena Sosolo,
Yesu tomawa eta: papomakeye.
4 Aputa: iyawa Yesu tomawa kami elape esa: matanawa ilima telakeye.
Apula: iyewi kipila potakamake kesalela: iwamo sita:ne hema emiwa sena
elipei eli sao kala amowa ho:liyawa ilima elapita: papokeye.
5 Aputa: potapola:, kesalela: iwa ipilise ili mitiwa peleya: tapo kotote
sinikeye. Aputa: sena elipei amoke ima selese, “Kiyewi sena falela ela
amowa sena kulu tuwatesene etewa apana emiwa ko:luma:na: popa:na:
minana?
6 Ewa weyemiwa maelakeye. Ewa mene tesikeye. Puwano Eyewi Kalili
peleya: sila:sela: seya amowa ikila emiwa amo mene matanepa:.
7 Eyewi ela: kima selese, ‘Sena Sa:wa olokeyatela timinisene senama
kinaposakeye. Apula: iyewi Ewa i kelipa:peyawemi ikokoyewi fe olaposak-
eye. Apula: ikila usulupe tepela: Ewa mene tesilaposakeye,’ ” e seya.
8 Aputa: iyawa Yesu solo seyawa amo mene matanakeye.
9 Aputa: iwa etewa apana ta:la emi tepela: meneye tiye hanapola:
Yesu kulu hanosene sena keneneipemawanapulu apula: sena kesale
nokamawana nano ketea sopoke weyamu hetetikeye esa: ima seyakeye.
10 Aputa: kesale iyawa Apasolo sena ima solo weyamowa seyakeye.
Kesale semetei amowa e unua Meli e peleya:wa Makatala. Apula: nowa
Yoana. Apula: nowa Yemese Yo unua Meli. Apula: kesale nokala iwalapulu
sita:nekeye.
11 Aputa: kesale iyewi solo seyawa Apasolo senala: iyawa eta: seli
topumakeye. Ko:yawemiye, iyawa kesalela: iyewi seyawa mokopo selapele
esa: matanakeye.
12 Alawamona, Pitawa tesitiyapola: etewa apana ta:la emi nesile
hapakeye. Apula: ewa kula:pela: potakamake Yesu tomawemi sakola
saowa telapita papokeye. Aputa: potapola:, ewa ene mene kete matanese
“Ko:yale?” esa: meneyetiye hapakeye.

Emease Koamesa:wemi Sena Elipei Hapawa Wekeye
Make 16:12-13

13 Ikila semetei kemi Yesu kulu hanosene sena elipei amowa Emease
koamesa: emi ha:na:nekeye. Apula: Yelusaleme sitiwemi tiye Emease

koamesa: amowa aso kolotea pama kilomitawa keneneipe epapula hanosenekeye.
14 Aputa: sena elipei amowa a:petane nano ketea sopoke heteti amo sela hanose hapakeye.
15 Apula: a:ko: ha:na:sela: nano ketea sopoke heteti amo wapilise. Ikila emiwa Yesu Ene Ewa ine hetetipela: a:ko:lapulu hapakeye.
16 Alawamona, nano semetei nowamoke eli siwa etapeyakeye. Alanase, a:tewa Ewa Yesulapo esa: eta: seli misili papomakeye.

17 Aputa: Eyewi a:ma ta:potose, “Ka:ko: ha:na:selekiwa ena wapilise ha:na:sela:?”, e seya. Au selapita: a:ko: ke enetela eli mitiwa himu nakola ilima telakeye.
18 Sena elipei nowa unua Kiliopase eyewi mene ta:potose, “Kewa Yelusalemewemi makene epe iniseya nano ketea sopoke napu weyemi hetetiyaka Keyawa eta: matanamana?”

19 Aputa: Yesuyewi mene ta:potose, “Ena nano ketea hetetila?” Aputa: a:tewi mene selese, “Na:tawa Na:selete sena Yesuwamo selakeye. Ewa sepatosene senakeye. Apula: Eyewi tima:na: tiye hanosene apula: e solo seyawa Kote sikapowemiwana apula: sena kesale sikapowemiwana penaiya enekeye.
20 Alanase, pilisiti sena sosowala apula: nini piseiki senawana iyawa Ewa Lome kamanima kinise Ewa kula:pa: esa: kinise iyawa Ewa i kelipa:peyawemi ikokoyewi fe olakeye.
21 Alawamona, Niyewi sosolo matanesekiwa Ene Eyawa Isolaiyawa mene tima:na: pa telakeye. Apula: nano ketea sopoke weyamo wa:pa:sewemiwa nowa elakeye. Aputa: napu ikila usulupe sikapewemiwa nano ketea sopoke amowa emi hetetikeye.
22 Aputa: napu weyemiwa nini kesale nokamoke nima mona:pekeye. Ha:li ikilawemi iwa etewa apana ta:la hapakeye.
23 Aputa: iyawa Yesu tomawa eta: papomakeye. Alanase, iwa meneyetiye hanapola: sela:sela: iyewi potakamake hepene senala: selese “Ewa faleyetiye elakeye” e seyawa papokeye.
24 Aluse, sena nini nokamoke etewa apana ta:la emi hanapola: kesale iyewi nano ketea sopoke seyawa kamuna papokeye. Alawamona, iyawa Yesuwa eta: papoma” e seya.

25 Aputa: Eyewi a:ma selese, “Ka:ko: eta: seli matanesemanase sepatosene senayewi nano ketea sopoke seyawa amowa ka:li seli topuwa himu matanawa halute elatakeye.
26 Ko:yala? Puwanowa Kelesoyawa nano ketea sopoke weyamowa oya sosolo tiyapola: elapita: sikapewemiwa Eyawa E penaiya opola papalola tiyaposakeye,” Yesuyewi au seya.
27 Apula: Eyawa a:mawa sowa walo tiye mikeye. Eyawa Mosese solo seyawala apula: sepatosene sena solo seyawala sopoke amowa a:ma ma:ta: tiye sema:na:pela: elakeye. Eyawa a:mawa Kote puka suwemi ene ewamo momateya amowa mouwa we esa: wayakeye.
28 Aputa: iyawa koamesa: a:ko:mo epesene ela amo pawemi ha:na: telakeye. Alawamona, Yesu Eyawa mokopo ha:na:nekeye.
29 Alanase, a:tawa Yesuma penanose selese, “Kewa na:ko:lapulu epesene mina. Ko:yawemiye, nukuluma:na: mapatokeye. Apula: ikila we itapa tema:na: tekeye.” A:tawa au selapita:, Ewa a:ko:lapulu koane suwemi tuwatene enekeye.

30 Apula: Ewa a:ko:lapulu tepolo pawemi ka:la:lopela: ela: falawa
tiyapola: Kotema sa:le napolo e sepela: panotiye a:ma ma:ta: tiye mikeye.
31 Aputa: Eye au timinikamake, eli siwa faka:pela: a:tawa Ewa Yesuwa
elapa esa: papokeye. Apula: eli sikapowemiwa kipila Ewa enene kamona
itapa telakeye.
32 Aputa: a:mene selese, “Niwa isu weyemi inise Kote pukawemi
momateyawa Eyewi na:ma se tiye mikeye. Ikila emiwa na:ni himuwa tei
wa:la amuna telalapa?
33 Aputa: a:tawa au selapola:, a:ko: kipila tesi tiyapola: Yelusaleme mene
hapakeye. Apula: a:tawa Yesu kulu hanosene sena keneneipewala apula:
sena kesale nokalapulu sopoke iwa kekene tiye sita:lapita: papo.
34 Aputa: iyewi a:ma selese, “Amowa henekeye! Sena Sosolo Ewa mene
tesilapola: Ene mene Saimonema wayakeye.”
35 Aputa: a:tawa nano ketea sopoke isu honosane ha:na:newemi heteti
amowa ima kekena emi wa tiye mikeye. Aputa: a:tawa Yesuyewi falawa
pano tiye kinapita: a:tawa emi ela: misili papolo amowana ima emi wa
tiye mikeye.

Yesu Kulu Hanosene Senayewi Ewamo Papowa Wekeye
Ma:tiu 28:16-20; Make 16:14-18; Yone 20:19-23; Apasolo 1:3

36 Aputa: Yesu kulu hanosene senayewi nano ketea weyamowa sela:sela:
sitalapita: Yesu Ene Ewa iwamo honosane ke ine tesi tiyapola: ela: selese,
“Himu hopola kiwalapulu elatipa:,” e seya.
37 Apula: iwa tuteilise ipilise iyawa sena nowamo kulu ho esa: matanese
papokeye.
38 Aputa: Eyewi ima selese, “Kiyawa epa tuteiliseya ko:luse ela:? Kiyawa
kili himu matana fa:nemi kete matanesewa ko:luse ela:?
39 Kiyawa ne tiya:le ne onatu we popa! Newa Nine Newamo elakeye.
Ne tomawa kesama apula: popa. Alanase, howa fowa itapa apula: kiwa
itapakeye. Alawamona, kiyawa Newa fowa kiwa elapita: potakeye.”
40 Au selapola:, Eyawa E tiya:wa E onatuwa ima wayakeye.
41 Apula: Yesuyewi nano sopoke weyamowa ima wayakeye. Alawamona,
iyawa eta: seli topumakeye. Ko:yawemiye, ili himu matana fa:na tuteilise
epeya sosolo telakeye. Ikila emiwa Yesuyewi ima ta:potose, “Kiyawa
weyemiwa ma:na:wa telapa?” e seya.
42 Aputa: iyewi ewawa sona hepe amowa Ema mikeye.
43 Apula: ili sikapowemi Eyawa tiyapola: menakeye.
44 Aputa: Eyewi ima selese, “Newa kiwalapulu ene ikila emi kima
seyawa amo wekeye, Puwano iyewi Newamo nano ketea sopoke amowa
momateyawa Mosese elewemiwana apula: sepatosene sena pukawemi-
wana apula: kisala pukawemiwana nano ketea sopoke amowa sa:le heneye
hetetiyaposakeye,” e seya.
45 Aputa: Yesuyewi ili matanawa me kola:pemita: apula: iyawala Kote
Puka momateya amowa matanemita: elakeye.
46 Aputa: Eyewi ima selese, “Kote Pukawemiwa au seyakeye, ‘Keleso Ewa
oya sosolo tiyapola: apula: Ewa ikiwapo usulupe tepela: kuluwa mene
tesilaposakeye.
47 Apula: E unuwemi ela: iyawa peleya: sopoke hanose sena kesalema
emi sitalaka matana notoye apula: ili mane olokeyatela timinisene
amowana iya:pita: solo amowa sela:pa:. Kiyawa tima:na: weyamowa
Yelusalemewemi ma:ta: tiye ha:na:pa:.
48 Aputa: nano ketea sopoke weyamowa kili siye papokeye.

49 Aputa: puwanowa Ni Atayewi ela: nano nowa miya:na:pela: sepapokeye. Amowa Neye kima ilikepima:na:keye. Alawamona, kiwa Yelusaleme siti honosane weyemi elatipa: Kote penaiya opola amoke falemi tepela: sinapola: kiwa sopoke amoke fopulaposakeye.

Koteyewi Yesuwa Siliyapola: Hepenewemi Hapawa Wekeye
Make 16:19-20; Apasolo 1:9-11

50 Aputa: Yesuyewi Ewamo kulu hanosene senawa siliyapola: Petani koamesa:wemi Eyewi putupela: hapakeye. Apula: Eyawa E tiya:wa tilitiyapola: Kotema selese, “Iwa Keyewi napola:ta:pa:” e seyakeye.
51 Au sela:sela: “napola:ta:pa:” e sela:ne emiwa Eyawa iwa iya:pela: Koteyewi Ewa hepene falemi tiye fiyanekeye.
52 Apula: iwa sopoke Yelusalemewemi mene hanose iwa epeyawa sosolo tiye hapakeye.
53 Apula: ikila sopoke iyawa Kote koane suwemi elekiwa E unua wapiya:sela: sita:nekeye.

Yone

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Yesu sena ilipe hanosene semetei nowa Yonekeye. Yone Yesuyewi nano ketea seyawa ta:tapola:, apula: Yesuyewi nano ketea timiyawana papokeye. Alanase sena kesaleyawa Yesuma himu semetei matanemita: puka we Yoneyewi momateyakeye. Yone e unuwa mupapola:la:, sena ilipe hanosene Yesuyewi himu hapa matana sena amowa Yone ene ekeye. Aluse nono solopela:la: momateyakeye. Yesu mene tesile hanapola: hepene falemi hanapita:, yapene talo tekapeipe (60) itapa tepela: Yoneyewi puka we momateyakeye.

Yone Suluwemi Mou Elakamo Momateya

1:1-18 Yesu peleya: weyemi seta: minama ela:, puwano Ewa Kotewala-pulu elipe kao enekeye.
1:19-51 Yone hano toluyetiseyewi mane tiyapose Yesuyewi E sena ilipe hanosene noka ta:peyakeye.
2:1-24 Yesuyewi hene hawa waine hano notoyakeye.
3:1-36 Yopolotelawemi Nikitimaseyewi Yesuma selapose minakeye.
4:1-54 Yesuyewi Samelia kesalema seyakeye.
5:1-47 Yelusaleme sitiwemi tikina elapita: Yesuyewi se tiye mikeye.
6:1-71 Yesuyewi sena pipe taosenema (5,000) falawa maita: mikeye.
7:1-8:59 Yelusaleme sitiwemi tikina elapita: Yesuyewi wa:ke se tiye mikeye.
9:1-41 Sena si kolawa Yesuyewi fala:wayakeye.
10:1-42 A:pele sipi pota:tesene senawa Yesukeye.
11:1-57 Lasalase kuluwa Yesuyewi mene tesikeye.
12:1-11 Yesu kuma:na: ikilawa mapatopita: Meliyewi Yesu onatuwemi nano ikomo hoseya helakeye.
12:12-50 Yesu kopolo toki wapa:kemi tapela: Yelusaleme sitiwemi inapitekiwa, sena kesaleyewi Ewa solopita: Yu sena tililayawa Yesuma mapolose sita:nekeye.
13:1-16:33 Yesu Yelusaleme sitiwemi hanosekiwa E sena ilipe hanosema se tiye mikeye.
17:1-20 Yesuyewi E Atama kulukululakeye.
18:1-19:42 Yesuwa sihelelese kotopela: i kelipapoya palese kulukeye.
20:1-31 Yesu mene tesile hanapita: Yelusaleme sitiwemi sena kesale nokamoke papokeye.
21:1-25 Yesu hano Kalili hawe inapola: E sena ilipe hanosema waiyakeye.

Yesu E Unuwa Nowa Sokeye, Au Seyawa Wekeye

1 Nano ketea sopoke ma:ta: ti ikila emiwa, E unuwa Solo * puwano kokolo kao enekeye. Sowa Kotewalapulu semetei enekeye. Sowa Ene Kotekeye.
2 Nano ketea sopoke ma:ta: ti ikila emiwa Ewa Kotewalapulu semetei kokolo kao enekeye.
3 Ewemi tese nano ketea sopoke ma:ta: tikeye. Ewa iya:pela: nano ketea sopoke ma:ta: timakeye. Alawamona, Ewa emi tese ma:ta: tikeye.

---

* **1:1** Puwano fa:nemi Yu sena amowa ipilise sita:la: Kote unuwa hokatolose hokato eta: seyamakeye. Iyewi pale selese unuwatese Sowa amunuse seyakeye. Alake Yoneyewi puka we momatelese Yesu Ene unuwapo nowa Sokeye, amunuse momatepita: Yu sena sopoyawa matanese Yesuwa Kote semetei kakeye.

4 Kokolo kao elakamoke mouwa Ewa Ene ekeye. Kokolo kao elakamoke
ho:liyawa senamawana kinisekeye.
5 Ho:liya amoke yopolotela olapo honosane sosolo ho:lilise elakeye.
Yopolotelayewi ho:liyawa eta: sekakoma:na: telamakeye.
6-7 Aluse ho:liyawa selapose sena semetei nowa Koteyewi hamona
seyakeye. Hamonapita: minawa Ewa unuwa Yonekeye. Sena kesale
sopoke ta: timita: eyewi selapose minakeye.
8 Ho:liyawa emakeye. Ho:liyawa eyewi selapose minakeye.
9 Aputa: heneye ho:liyayewi peleya: weyemi sena kesale sopoke
ho:lilimita: minakeye.
10 Alawamona puwano fa:nemiwa Eyewi peleya: weyamowana senala:
amowana timiyakeye. Eyewi Ene timiya kamunuse Ewa peleya: sosolo
weyemi mina ikila emiwa sena kesale Ewa kepoliyetikeye. Koteyewi Ewa
hamonapita:, minawa sena kesale eta: matanemakeye.
11 Ene sena maya koamesa: inapitekiwa iyawa Ewa eta: seli silimakeye.
12 Alawamona sena kesale nokamoke Ewa nekanese Eyewi Ewa un-
uwapowa papela: Ema himu semetei matanesaleke ima Eyewi selese,
“Kiwa Kote Salakeye,” esa: seyakeye.
13 Kote e sa:keye, au seyawa sena kesaleyawa tiyapola: sala tiye apoya
amakeye. Sena kesaleyewi tiyapola: sala kesa:pe sala amowa senayewi
Ene matanawamoke akeye. Alawamona, Kote sala sita:pesita: Koteyewi
Ene matanese selese, “Kewa Neyewi nine Ni Sa:keye.” Aluse Ene E Sa:le
sita:pesita: apolowayakeye.
14 Aputa: Solo nini sena tomawa tiye, peleya: weyemi inapola:
niwanapulu enekeye. Eyawa niwamo matanese sosolo seselese, heneye
solo amowa Ewemi woliyetiye ela: se tiye kinisekeye. Solo kinakamokiwa
Yesuyewi penaiya ho:liyawa niyewi papokeye. Ene penaiya ho:liyawa Ene
Kote sala semetei kanase Kote penaiya ho:liyawa akeye.
15 Aputa: Kote sala amowa Yoneyewi seyakeye. Yoneyewi penanose
selese, “Sena sikape mina:na:wa Ewa Ene hene heneye puwanokeye.
Newa a kesima:na: Ewa puwano kokolo kao enekeye. Puwano kokolo
kao enenase Ewa Ene hene heneye sosokeye. Newa koloteakeye,” aluse
Yoneyewi seyawamunuse potakamake Yesuwa inapita: papokeye.
16 Yesuyewi niwa sopoke mokopo sosolo seselakeye. Me wa:ke sikape-
wala, wa:kiwala mokopo seselese elaposakeye.
17 Kote solo elewa Moseseyewi senama sowa mikeye. Aputa: mokopo
seselesewana, heneye selesewana, Yesu Kelesoyewi nima mikeye.
18 Senayewi Kotewa eta: potesemakeye. Alawamona, Ene E Sa:le
semetei kamunuse elipe semetei sita:nenase, Sala amoke Koteyewi alusewa
waloma:na:pela: minakeye.

Yone Hano Toluyetiseyewi Seyawa Wekeye
Ma:tiu 3:1-12; Make 1:1-8; Luki 3:1-18.

19 Yu sena tililayawa pilisiti senamawana, Lifai senamawana selese,
“Kiwa Yelusaleme siti iya:pela: Yonema nano ta:pa:na:wa ha:na:pa:.”
Aputa: iwa hanapola: Yone enewemi inapola: selese, “Kewa ipa:? Koteye
hamona seya senawa kewama?”
20 Aputa: Yoneyewi eta: mupapomakeye. Eyewi hokatolose selese,
“Newa Kelesomakeye.”
21 Au selapita: iyewi selese, “Kewa ipa:? Ilaiya kewama?” † Aputa: eyewi
selese, “Aupa, newa Ilaiyamakeye.” Au selapita: iyewi selese, “Sepatosene

† **1:21** Ilaiya puwano fa:nemi sepatosene senakeye.

sena sosowa kewama?" Au selapita: eyewi selese, "Nemakeye," au seyakeye.
22 Au selapita: iyewi selese, "Kewa ipa:? Niwa hamona seya sena amawa niyewi sema:na:pela: keyewi sema."
23 Aputa: eyewi selese, "Moawemi unuwapo selese sena amowa nekeye. Piseiki mina:na:wa isu kiwemi koakenananeke heka:ta:pa: au sema:na:wa sena amowa nekeye. Newa Aisaiayewi momateyalakeye," au seyakeye. ‡
24 Aputa: Felesi senayewi hamona seya sena amoke selese
25 "Kelesowa sikapewala, Ilaiya amowana, apula: sepatosene sena sosowa kemakeye. Alake ko:lupita: keyewi sena kesalewa hawemi toliyetisiye?"
26-27 Au selapita: Yoneyewi selese, "Neyewi sena kesale hawemi semetei toluyetiyakeye. Newa enewemi sena semetei nowa mina:na:keye. Ewa mina:na:wa kiwalapulu elakeye. Aluse kiyawa Ewa mamatanekeye. Ewa sena sosonase tima:na: tisene sena e tamaka amowa fakelesene aluse neyewi fakema:na:wa eta: ilimanakeye. Ewa sena sosonase neyewi Ewamopela: tima:na: tisene tima:na:pela: elawamona sikapewala newa koloteanase neyewi tiyakamakiwa eta: ilimanakeye. Newa Ewalapulu eta: ilimakeye."
28 Aluse Yoneyewi Petani koawemi seyakeye. Hano Yotane tapo fa:nemi Petani koamesa: elakeye. Hano Yotanewemi Yoneyewi sena kesale hawemi tolusulakeye.

"Kote A:pele Sipi E Sa:le Inatakeye," Au Seyawa Wekeye

29 Nukulapo semetei eniyapola:, kiapo Yoneyewi potakamake Yesu inapita: potose selese, "Pota:pa:. Kote a:pele sipi E Sa:wa inatakeye. Sena kesaleyewi peleya: sosolo we sita:ne himu matanawemi nano olokeyatelawa Eyewi iya:pa:na:keye.
30 Puwano Ewane neyewi kima selaka akeye. Alake neyawa puwano minanase sena nowa sikape mina:na: seyawa iniseya epalakeye. Alake sena amowa newa eta: kesilama Ewa Ene puwano fa:nemiwa kokolo kao enekeye. Alake sena amowa Ene hene heneye puwanokeye.
31 Puwano sena nowa Koteyewi hamonama:na: e seyawa neyewi ta:tese ipi inaposapei, aluse matanese newa eta: kolaiyamakeye. Alawamona Isolaiya sena kesaleyewi kiyawa Ewa matanemita: kiwa neyewi hawemi toluyetiyakeye. Hawemi toluyetiyapola: Ewa walosene amunuse walokeye," aluse Yoneyewi seyakeye.
32-33 Au seya wa:ke Yoneyewi selese, "Puwano Koteyewi nema hawemi toluyetima:na: hamona seyakeye. Koteyewi se tiye mini kemi selese, 'Ho Napolo inapola: sena semetei nowemi helepita: eye ene kemi Ho Napowa sena kesalema miya:na:keye.' Au seya Koteyewi seyawamunuse sena amowa hetetiya inapita: puwano Ewa neyewi eta: kolaiyamakeye. Tikilitelawane Ho Napowa a:nema: tumu amuna Ewemi helepita: potose neyewi matanese, 'Koteyewi puwano solo amowa Ewalakeye,' esa: neyewi matanakeye.
34 Matanepela: Ewane ne siyewi potapola: selese, 'Ewa heneye Kote E Sa:keye. Koteyewi ta:peya Sena Epa ewalakeye,' esa: neyewi selese elakeye." Au seya Yoneyewi seyakeye.

Yesuyewi Sena Semetei Hanosene Puwano Ta:peyawa Wekeye

35 Yopolotela semetei eniyapola:, kiapo Yone ene sena semetei hanosene sena elipei sita:la:, eyewi potakamake

‡ **1:23** Aisaia 40:3

36 Yesuwa hanapitekiwa potapola: holose selese, “Pota:pa:. Koteyewi
a:pele sipi e sa:le Ewa hanatakeye.”
37 Au seya hopita: Yoneyewi sena semetei hanosene a:ko: amoke
ta:tapola: Yonewa iya:pela: Yesuwa kulule hanose hapakeye.
38 Kulule hanose inapita: Yesuyewi fa:tapo elipei kulule hanose in-
apitekiwa potapola: selese, “Ka:ko: ena popa:na:pela: ina:?” Au selapita:
a:te selese, “Lapai, (e seya amowa mouwa, Walosene sena) § Kewa koane
kami enisena?”
39 Apula: Yesuyewi selese, “Potapose mina.” Aputa: elipei Yesuwalapulu
hanapola: E koane enisewa papokeye. Papo ikila kemi Yesuwalapulu
sita:nekeye. Yesuwalapulu sita:ne ikila amowa ka:le opo pinipikeye.
40 Yone sowa ta: tiyapola: Yesu kulu hanose hapa sena a:ko: nowa unuwa
A:nitulukeye. A:nitulu ewa Saimone Pita e ma:ekeye.
41 Puwano A:nitulu ewa e ma:e Saimone amowa keye hapakeye. Hanap-
ola: ewa keyalapepela: potapola: selese, “Sena Koteyewi hamonama:na:
Mesaiyawa mina e seyawa na:te papokeye. Mesaiya amo mouwa
Kelesokeye. Kelesowa Koteyewi Piseiki ta:pele tiyapola: apoya alapokeye.”
42 Au seya A:nituluyewi Saimone amowa siliye Yesu enewemi minakeye.
Inapita: Yesuyewi ewa potapola: selese, “Kewa Yone e sa:le Saimone
elakeye. Yemiwa Neyewi kewa unuwatese Sifase unu tuwatakeye,” esa:
Yesuyewi seyakeye. Aputa: Sifase unuwapowa Kiliki solopela:la: Pita
unuwapokeye.

Filipi Natanio A:ma Yesuyewi Ina:pa: Seyawa Wekeye

43 Yopolotela semetei eniyapola:, kiapo Yesu Kalili peleya:wemi hapak-
eye. Hanapola: Filipi potosekiwa selese, “Newamo kulu ina:pa:,” au
seyakeye.
44 Aputa: Filipi ene Pesaita taunewemi enekeye. A:nituluwala, Pitawala
iwa Pesaita taunewemi ilipe sita:nekeye.
45 Filipi hanapola: Natanio potapola: ema selese, “Moseseyewi solo ele
pukawemi momate tiye apoya sena amowa niyewi papokeye. Sepatosene
senayawala Ewane momateyawa niyewi papokeye. Ewa Yosepeyewi e sa:le
Yesukeye. E koamesa: Nasalete koakeye.”
46 Au selapita: Natanioyewi selese, “Nasalete koamesa: emiwa sena
napolo eta: inisemakeye.” Au selapita: Filipiyewi selese, “Potapose mina,”
au seyakeye.
47 Aluse a:ko: hanapola: Natanio inapita: Yesuyewi potapola: selese,
“Isolaiya sena napowa ewalakeye. Eyewi nano mokopo eta: selesemak-
eye.”
48 Au selapita: Natanioyewi selese, “Keyawa newa noko:lu matanese
potapola: sela:?” Au selapita: Yesuyewi selese, “Filipiyewi kema mine e
seyawa kewa i kalu mouwemi helapita: Neyewi kewa papokeye.”
49 Au selapita: Natanioyewi selese, “Walosene sena, Kote sena Sa:wane
Kewalakeye. Kewa Isolaiya sena kesale Piseikeye.”
50 Aputa: Yesuyewi selese, “Kewa i kalu mouwemi helapita: Neyewi
papokeye. Alanase keyawa Newa himu semetei matanekeye. Alawamona
Neyewi nano seya weyamowa koloteakeye. Sikape nano ketea sosolo nowa
keyewi potaposakeye.”
51 Aluse wa:ke Yesuyewi selese, “Neyewi heneye selakeye. Mekifala
takalese kola:tese, takalese koya:sela:, Sena Sa:yawa Newa piseiwemi

§ **1:38** Ili solopela:la: Lapae, au selesekeye. Nini solopela:la: Walosene sena, au selesekeye.

wapa:se falemi Kote hepene senawa inapola: mene hanapita: kiyewi potaposakeye," aluse Yesuyewi seyakeye.

2

Kena Taunewemi Sena Nowamoke Kesale Tise Tikina Wekeye

1 Ikiwapo a:ko: itapa tepela:, ikila osokemi sena nowamoke kesale tise tikinakeye. Kalili peleya: emi Kena taunewemi tikinakeye. Tikinisene koawemi Yesuyewi Ene e amawa hanapola: henekeye.

2 Aputa: Yesuwala, Ene sena ilipe hanosewana, ima sena pisili mina selapita: iwa hanapola: emi sita:nekeye.

3 Aputa: sena kesale sopoke sita:neyawa waine hawa napela: kotetiyapita:, Yesu Ene yoyewi Ema selese, "Waine hawa iyewi sopoke napela: kotetikeye."

4 Au selapita: Yesuyewi E amama selese, "Ni amao, ko:lupita: keyawa Nema sela:? Ne okane * a seta: hetetimakeye."

5 Au selapita: Yesuyewi E amayewi sena pisili tima:na: tisene senama selese, "Yesuyewi kima nano timita: selapitekiwa, semeteiwa kamunuse ta: tiyapola: tima:na: tiya:pa:," au seyakeye.

6 Au selapita: potakamake hano wa:tesene etewa timiya tekapeipe talamo sosolo amuna sita:newa papokeye. Aputa: Yu sena tililayawa matanesekiwa, "Koteyewi nima epelemita: niyewi tiya:le selakolosekeye." Aluse matanemita: tiya:le selakomita: etewa talamowemi semetei semetei talo oloipe litawa amuna hano wasu tiye koawemi tiye tikeye.

7 Potapola: sena pisili tima:na: tisene senama, Yesuyewi selese, "Etewa talamo sosowa woliyetimita: hawa wasu tiye selama." Au selapita: iyewi hawa wasu tiye selatiye woliyetikeye.

8 Woliyetipela: potapola: Yesuyewi tima:na: tisene senama selese, "Etewa talamo sosolo emiwa hano ka:nawane, wasu tima sena tikina emi tikina pisili maita: wasu tiye ha:na:pa:."

9 Au selapita: iyewi wasu tiye hanapola:, sena tikina pisilima kinapita: eye menakeye. Hene hawa waine hano notoyawa eyewi eta: matanemakeye. Aputa: tima:na: tisene sena hano towayama iyewi semetei matanakeye. Sena pisili waine hawa na:sela: sena kesale naputе tili e ko:luwa mina e seyakeye.

10 Mina selapita: eyewi selese, "Niyewi alusewa wekeye. Waine hano hene heneye napolo noiyawa puwano sena kesale tikinawemi minama kinisekeye. Puwano miwa iyewi ili napita: potapola:, waine hano kolotea noiyawa sikape kinisekeye. Alawamona, keyewi waine hano kolotea noiyawa puwano kinatakeye. Heneye noiyawa sikape kinatakeye," au seyakeye.

11 Aputa: senayewi matanemita: Yesuyewi Kote penaiyayewi matanepela: tisene puwanowa wekeye. Hene hawa waine hano notolomita: timiyakeye. Kalili peleya: emi Kena taunewemi Eyewi timiyakeye. E penaiya ho:liya sosolo amowa sena kesale sopoyawa popita: E penanose timiyakeye. Timinipitekiwa Ene sena ilipe hanoseyewi potapola: Ema himu semetei matanepela: sita:nekeye.

12 Aputa: tikina kekenepela: usuyetipela: Yesuwala, Yesu E amawana, E ma:ewana, Ewa sena ilipe hanosewana, iwa sopoke hanapola: Kapaneame taunewemi hanapola: ikilale mutamayewi eniya:sela: sita:nekeye.

---

* **2:4** Amo mouwa wekeye. Ne Ni Atayewi Newa hamone sena kesalewa sopoma walose tima:na: tima:na: opo amowa seta: hetetimakeye.

Kote Koawemi Yesu Hapawa Wekeye
Ma:tiu 21:12-13; Make 11:15-17; Luki 19:45-46.

13 Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikina ikila amowa mapatopita:, Yesuwa Yelusaleme sitiwemi fiyanekeye.
14 Fiyanapola: Kote koane solawa suwemi musuluyetiye potakamake senayewi kopolo kaowala, apula: a:pele sipiwala, apula: a:nema:wana wa:la:ya:sela: sitalapita: potapola:, sena noka tepolowemi ka:la:lopela:la: moweni senisila:sela: papokeye.
15 Potapola: Yesuyewi mei kakiyewi sita:newa tiyapola:, kakili inapola:, kakili amoke senawana, ilipe kopowa kaowala, a:pele sipiwala † Kote koane siliye minawa nesile hamonite sama:na: a:lakeye. Sama:na: a:pita: senayewi moweni senisila:sela: ka:la:lopela:ne amoke tepolowemi notoloyeti moweni usu sutiye iya:peyakeye.
16 Sutiye iya:pela: sena a:nema: wa:la:ya:sela: sita:nema Yesuyewi selese, "A:nema: amowa tiye ha:na:pa:. Ni Ata koane weyamowa nano wa:la:losene koane amuna aupa."
17 Aputa: ta:tapola: E sena ilipe hanoseyewi Kote pukawemi momateyawa matanakeye. Momateyawa wekeye. "Koteo, Ke koawa hene heneye napolo sopowa Neyewi matanekemiwa puwano matanekeye. Alanase, Neyewi tima:na:wa penanose koane weyamowa napolo temita: tiyakeye." ‡ Aluse momateyawa Yesu E sena ilipe hanoseyewi matanakeye.
18 Aputa: Yu sena tililayawa Yesuma selese, "Kewa ipa: alake alalole? Kewa puwano enewa niyewi popa:na:ke walopa:. Kote penaiyayewi matanese tima:na: tisewa keyawa tima:na: tiya:pa:."
19 Au selapita: Yesuyewi selese, "Kote koane weyamowa ekeyetiye ikila usulupe kotetipela: wa:ke Neyewi titima:na:keye."
20 Au selapita: iyewi selese, "Koane weyamowa tiya:sela: sita:la: yapene talo pinipe epela: tekapeipe (46) itapa tepela: emi titilo. Alawamona noko:lu ikila usulupe yemi Keyawa koane we titiyaposele?"
21 Au selapita: Yesuyewi Ene ho koawa Ene tomawa pale seya koane tima:na: seyakeye.
22 Aluse seyawa Yesu Ene kupula: tesile hapa ikila emiwa seya mouwa E sena ilipe hanoseyewi matanakeye. Ikila emiwa Kote pukawemi momateyawala Yesuyewi seyawala seli topukeye.
23 Aputa: Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikina ikila emiwa Yesuwa Yelusaleme sitiwemi ela:, Kote penaiyayewi matanese tima:na: tisewa Eyewi timiyakeye. Timinipitekiwa sena kesale mutayewi potosekiwa Ema himu semetei matanakeye.
24 Alawamona, senala: himuyewi matanawa § Yesuyewi potose Eyewi ima himu semetei eta: matanemakeye.
25 Sena matanawa sena nowamoke Yesuma selese eta: waiyamakeye. Yesu Ene Eyewi sena matanawa papokeye.

3

Nikitimaseyewi Yesu Enewemi Selapose Minawa Wekeye

1 Yu sena semetei nowa unuwa Nikitimasekeye. Ene Yu sena tilila piseikipela: enewa ewa Felesi senakeye.

---

† **2:15** Sena kesaleyawa kopolo kaowala, a:pele sipiwala, a:nema:wana, sanapola: satapola: Kotema mita: wa:la:yakeye. ‡ **2:17** Kisala Puka 69:9 § **2:24** Senala: himuyewi matanawa wekeye. Puwano kipila epelese sikape iya:pa:na:wamona Yesuyewi potose ima himu semetei eta: matanemakeye.

2 Nukulapo Yesu enewemi ewa inapola: selese, “Walosene sena, Kote
Kewalapulu semetei enenase Keyewi Kote penaiyayewi matanese tisewa
timiyanakeye. Alake nini walosene sena tepela: timita: Koteyewi hamona
e seyawa Kewakeye. Aluse niye matanekeye.”
3 Au selapita: Yesuyewi selese, “Neyewi heneye selakeye. Sena wa:ke
kesila maelaleke, sena amowa Kote piseikipela: potapola: maelaposakeye.”
4 Au selapita: Nikitimaseyewi selese, “Sena tililawa noko:lu wa:ke
kesima:na:ne? Sala amuna mene tepela: e ama sulu fa:nemi wa:ke me
kesima:na:wa eta: ilimanakeye.”
5 Au selapita: Yesuyewi selese, “Ho Napoyewi sena amowa wa:ke make-
silisaleke, apula: hawemi matoliyetisaleke amunawa Kote piseikipela: pote
ela senawanapulu mapapesakeye.
6 Sena kesaleyewi sala kesilisewa kapo, ki, fo, kesilisewa tomane akeye.
Alawamona sena kesale i kene ho hili temita:, Ho Napolone akeye.
7 Neyewi kema selese, ‘Kiwa wa:ke hili kesipela: sita:latipa:,’ au
seyawane kewa ta:tapola: howa hanapa.
8 Aputa: alopowa hanapita: kena:yewi semetei topukeye. Alawamona,
siyewi eta: potesemakeye. Alopoyewi nano nowa popaselepita:, siyewi
potosekeye. Alopo ko:lu inapo? Inapola: kami hanape? Au selesene
amunuse sena kesale himu fa:nemi Ho Napolo elekiwa ewa tima:na: fa:ne
tiseyane sena nowamoke potosekeye.”
9 Au selapita: Nikitimaseyewi selese, “Keyewi epe selese amowa noko:lu
hetetiyaposape? Newa tikili tekeye.”
10 Au selapita: Yesuyewi selese, “Nikitimase, Isolaiya walosene sena
kekeye. Kote pukawemi momateya mouwa keye se tiye kinisekeye.
Alawamona Keyewi solo se tiye mouwa keye mamatanepa?
11 Alamakeye, ta:ta:pa:. Neyewi kema heneye selakeye. Niyawa nano
heneye matanawamoke semeteiwa selesekeye. Aputa: niyawa * nano
papolo semeteiwa selesekeye. Alawamona, seya amowa kiyawa eta:
ta:tesemakeye.
12 Peleya: weyemi nano ketea timinisewa Neyewi selapitekiwa kiyawa
eta: ta: tisemakeye. Aputa: hepene falemi nano ketea timinisewa Neyewi
selapitekiwa kiyawa ta: tiyaposelele? Alamakeye, ma ta:taposakeye.
13 Alake hepene falemi nano ketea timinisewa potapose sena nowa
hepene falemi hanapola:, peleya: weyemi selapose eta: minamakeye.
Newa Nine semetei hepene emi tese inapola:, Sena Sa:yawa Newa peleya:
weyemi selapose minakeye.
14 Aputa: puwano moawemi Moseseyewi heseke amuna tese timini
tiyapola: i kepela: heseke papela: tilise amunuse, Sena Sa:yawa Newa
epapuluse papela: tilitaposakeye.
15 Newa papita: sena kesale eta:wiye Newemi himu semetei matanepela:
sita:latipe kamunuse kao sitalaposakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.
16 Alake peleya: sosolo we sena kesale sopoke sita:newa Koteyewi himu
hapa sosolo matananase Ene E Sa:le semeteiwa kamona hamona seyakeye.
Hamonapita: Ene E Sa:le minakeye. Inapita: sena kesale eta:wiye Ewemi
himu semetei matanepela: sita:newa kokolo kao sitalaposakeye. Iwa
maolokeyatepesakeye.
17 Kote Ene E Sa:yewi senala: falasima:na:pela: eta: minamakeye.
Senala:wa mene silima:na:pela: hamona seyakeye.

* **3:11** Niyawa aluse momateya amo mouwa wekeye. Kotewala, Yesuwala, Ho Napowala, iwa sopoke akeye.

18 Aluse Kote E Sa:le sowa sena kesale eta:wiye ta:tiyapitekiwa iwa mafalasipesakeye. Alawamona Kote E Sa:le sowa ma seli ta:tiyapitekiwa, fala:sima:na:wa puwano kao ta:pele tiyapola: apoyakeye. Alake Kote Ene E Sa:le semeteiwa amoke E unuwa eta: seli ta:timanase fala:sima:na:wa puwano kao ta:pele tiyapola: apoyakeye.

19-20 Falasima:na: mouwa wekeye. Ho:liya peleya: sosolo weyemi minakeye. Alawamona, ho:liya minawa sena kesaleyewi mapolose i kene olokeyatela tima:na:pela: yopolotela kemi sita: tesekeye. Sena kesaleyewi i kene olokeyatela timiyawa sena nowamoke popa:pekise ho:liya emiwa eta: inisemakeye. Ho:liyawa heneye mapolose, ho:liya emi sita:pesena:pela: eta: inisemakeye.

21 Alawamona hene heneye seli tisene sena kesale amowa ho:liya emi sita:pesena:pela: inisekeye. Alake iyewi Kote sowa ta:tese kulu hanose timinise sita: tesewa sena sopoyawa popita: iwa ho:liya emi tima:na: tiya:sela: sita: tesekeye.

"Kote Piseikipela: Epesita: Ta:peya Senawa Yesu Enekeye," Esa: Yoneyewi Seyawa Wekeye

22 Aputa:, Yesu E sena ilipe hanosewanapulu Yutia peleya:wemi hapakeye. Emi hanose sita:la: iyewi sena kesalewa hawemi tolusulakeye.

23 Aputa: Ainone koamesa: Salime taunewemi pawemi, hano sosolo emi tenenase sena kesalewa inapitekiwa iwa Yoneyewi hawemi tolusulakeye.

24 Yoneyewi hawemi toliyeti opo emi ewa tipolo seta: selawapomakeye.

25 Aputa: Yu sena semetei nowamoke Yone e sena ilipe hanosene nokamawa nano olokeyatela itapa tema:na:pela: hawemi selakoma:na:pela: konomonose seyakeye.

26 Konoma:pela:la: selapitekiwa Yone sena ilipe hanosene sopowa Yone enewemi inapola: selese, "Walosene sena, hano Yotane satepela: kewa enene fatemi sena minawa matanepa? Ewa † inaposa isu sosowa seila:pa:na:pela: keye solo kinisekeye." Au selapita: Yoneyewi, "Henekeye. Ewa neyewi matanekeye." Au selapita: iyewi selese, "Sena amoke sena kesalewa noka hawemi toluyetiyakeye. Alake sena kesale sopoyawa kewa iya:pela: Ewamo Enewemi hanakeye."

27 Au selapita: Yoneyewi selese, "Koteyewi kinapita: semetei kamunuse senayewi tisekeye. Koteyewi makinisaleke senayewi eta: tisemakeye.

28 Puwano neyewi selese, 'Newa Kelesomakeye. Keleso mina:na: isuwa sosowa neyewi seila:pa:na:pela: newa puwano minakeye.' Au seya neyewi seyawa kiyewi topukeye.

29 Aputa: sena kesale semiwa sena nowamoke eta: tisemakeye. Kesale semiwa sena amoke ene eyewi tisekeye. Kesale tima:na: e seya sena amoke selapitekiwa ene e ma:eyewi ta:tese epelesekeye. Ene e ma:e epelesene amunuse newa sosolo epelese tima:na: tiya:sela: elakeye. ‡

30 Yesuwa Ene sosolo tese wapilise epesena:keye. Newa kolotea epesena:keye." Aluse Yoneyewi seyakeye.

31 Aputa: sena hepene falemi tese minawa ene hene heneye putupela: elakeye. Alawamona peleya: weyemi selati sena amowa ene peleya: nekeye. Ene peleya: weyemi nano ketea timinisewa selesekeye.

---

† **3:26** Ewa inaposapo, aluse momateya amo mouwa Yesukeye. ‡ **3:29** Yesuyewi sowa ta:tisene sena kesale amowa kesale semini epapulakeye. Kesale e ko:lu amunawa Yesukeye. Kesale e ko:lu e ma:e amunawa Yonekeye.

32 Alake ewa hepene falemi tese minanase hepene falemi nano papowala, nano topuwala, eyewi selesekeye. Sowa sena nokamokiwa ma seli ta:tiyapitekiwa kemi, eyewi nano papowala topuwala kao selesekeye.
33 Aputa: sena nokamokiwa e sowa ta: tiyapola: sita:la: selese, "Henekeye, Kote sowa henenakeye," au selesekeye.
34 Aputa: ewa Koteyewi hamonapita: inapola: Kote sowa se tiye kinakeye. Ho Napowa kolotea kolotea Koteyewi ema eta: mimakeye. Sosolo woliyetiye kinisekeye.
35 Ata Sosoyewi Ene E Sa:le amowa himu hapawa matanepela: ela:, Ene E Sa:le nano sopoke pota: epesita: ta:pele tiyapola: apoyakeye.
36 Alake Kote Ene E Sa:le sowa sena kesaleyewi ta:tiyapitekiwa iwa Kotewalapulu kokolo kao sitalaposakeye. Alawamona, Kote E Sa:le sowa tikape tesaleke iwa Kotewalapulu kokolo kao masitalaposakeye. Ko:yawemiye, sena kesale amoke ta:ta: kolaiye tinase Kote kao konomonose epesena:keye.

4

Samelia Kesalema Yesuyewi Seyawa Wekeye
Ma:tiu 4:12; Make 1:14; Luki 4:14.

1-3 Sena kesale amowa Yesuyewi hawemi eta: toliyetimakeye. Alawamona Ene sena ilipe hanoseyewi hawemi tolusulakeye. Sena nokamoke potapola: selese, "Yesu kulu hanosene sena kesalewa mutawa Yesu Ene sena ilipe hanoseyewi hawemi toliyetiya:pa: au seyakeye. Alake Yesu kulu hanosene sena kesale amowa mutawa tekeye. Aputa: Yoneyewi hano toliyeti sena kesale amowa mutamakeye. Yesu sena kesale hano toliyeti amokiwa Yoneyewi sena kesale hano toliyetiya:pa: helete tiye hanakeye." Aluse selapita: Felesi senayewi topukeye. Alake Yesuyewi matanese, "Neyewi nano timinisewa senayewi selapita: Felesi senama mikeye." Aluse matanese Yesu Yutia peleya: iya:pela: Kalili peleya:wemi wa:ke meneye tiye ha:na:na:pela:
4-5 inapola: Samelia * peleya: honosane hanapola: emi enekeye. Samelia peleya: honosane Saika taune emi elakeye. Saika taune pawemi peleya: amowa Yakopeyewi ene e sa:le Yosepema puwano fa:nemi mikeye.
6 Yakopeyewi hano ka:mita: peleya: ta:la emi Yesuwa hanapola: henekeye. Opo honosanewemi E onatuyewi onapela: minanase Ewa hokopita: henekeye.
7-8 Henewanapulu E sena ilipe hanoseyewi nano ma:na:wa wa:la:loma:na:pela: taunewemi hapakeye. Hanapita: Yesu enewemiwa Samelia kesale hano wa:tapose inapita: Yesuyewi selese, "Keyawa Newa hano wasu tiye miya:na:wa ililapa?"
9 Au selapita: Samelia kesaleyewi matanese, "Yu sena Samelia sena elipe semetei eta: tesemakeye. Yu senayewi Samelia senawa asuwatapita:, aputa: Samelia senayewi Yu senawa asuwatapita: eta: asuwatesemakeye." Aluse matanepela: kesaleyewi selese, "Ko:lupita: Keyawa nema hano wasu tiye tine e seleseye? Kewa Yu senakeye. Newa Samelia kesalekeye. Ko:lupita: Keyewi newa asuwapita: seleseye?"
10 Au selapita: Yesuyewi kesalema selese, "Koteyewi nano ketea mokopo sosowala, keyawa matanese, apula: keyawa Newana potapola:, enekeye,

* **4:4-5** Yutia peleya:wala Kalili peleya:wala Yu sena peleya:keye. Aputa: Samelia sena kesale amowa tiselako esi sena kesalekeye. Tiselako esiwane Yu senayewi Yu kesalema tikeye. Yu senama telayewi Yu kesalewa tikeye.

aluse matanakiwa, keyawa Nema aluse eta: sema:na: telamakeye. Neyewi kema selese, ‘Newa hano wasu tiye tine,’ au selapitekiwa keyawa Newa potapola: matanakiwa keyawa Nema selese, ‘Newa hano wasu tiye tine,’ au sema:na: telakeye. Aputa: Neyewi kewa hano si fiyatela miya:na:keye.”

11 Au selapita: kesaleyewi selese, “Peleya: ta:lawa pama sininase wapa:na:wa Keyawa potolo itapalakeye. Hano siwa noko:lu wa:pa:na:ne?

12 Niyewi tilila kouwa mei Yakopeyewi peleya: weyamowa ta:lakeye. Puwano fa:nemiwa ewalapulu ene salayawala ene a:pele sipiyawala peleya: ta:la hano ka:na semeteiwa menakeye. Yakope kulapita: e peleya:wala hano ta:lawala niyewi potapola: sitalakeye. Peleya: ina tilila kouwa mei Yakopewa sena koloteasula? Keyewi hano pa:ta si fiyatela heneye napolo miya:na: kewa kine semeteiwa sena puwanole? Yakopewa koloteasu eselele?”

13 Au selapita: Yesuyewi selese, “Peleya: ta:la hano ka:nawane sena kesaleyewi menawa wa:kiwala ‘Hano ma:na:tepo,’ au selaposakeye.

14 Alawamona, Neyewi hano wasu tiye kinapita: sena kesaleyewi na:sela: wa:ke, ‘Hano ma:na:tepo,’ elawa eta: sema:na:makeye. Neyewi hano epe kiniseya hano siwa epapuluse ke suwemi waluse fiyanaposakeye. Aluse kewa kokolo kao elaposakeye.”

15 Au selapita: kesaleyewi selese, “Sena puwanowo, hano si fiyatelawa nema tine. Kinapita: wa:ke, “Hano ma:na:tepo,” elawa eta: sema:na:makeye. Aputa: wa:ke neyewi wa:tapose mahelepesakeye.”

16 Au selapita: Yesuyewi selese, “Kine ke senawa siliyapola: ina:pa:.”

17 Au selapita: kesaleyewi selese, “Ne senawa maelakeye.” Au selapita: Yesuyewi selese, “Heneye selakeye.

18 Puwano sena pipe sopoyewi kewa tikeye. Alawamona, yemiwa sena kewawanapulu ela epa, kewa heneye sena eta: timakeye.”

19 Au selapita: kesaleyewi selese, “Sena puwanowo, neyewi alusewa keyawa matanese semeta: Kewa sepatosene senanakeye.

20 Kiwa Yu senayewi selese, ‘Yelusaleme sitiwemi Kotema wapilipa:.’ Alawamona, niyewi selese, ‘Nini tilila kouwa mei Samelia peleya: tokowemi hanapola: emi iyewi Kotema wapiyakeye.’ ”

21 Au selapita: Yesuyewi selese, “Sikape epe hetetiseya ikila emiwa Ni Ata Sosoma wapilise Samelia peleya: tokomowala, Yelusaleme sitiwemiwana elipei semetei emiwa semetei mawapilipesakeye.

22 Ewa wapiyawa kiyewi Samelia sena kesaleyewi heneye napolo mamatanekeye. Yu sena maya emi kesilanase Ewa wapiyawa nini Yu senayewi matanekeye. Koiyawemiye, Koteye ela: niwa Yu sena tapelepela: sena kesale sopoke mene silimita: apoyakeye.

23 Alawamona sikapewala yemiwana sena kesaleyewi tomayewi matanese wapilima:na:wa himuyewi Kotema heneye napolo matanepela: wapilipesakeye. Sena kesaleyewi hoyawana wapilipesakeye. Heneye matanepela: wapilisene sena kesale amowa Koteyawa epelesekeye.

24 Kotewa Ene hokeye. Honase Ewa wapilisene sena kesaleyewi hoyewi ela: wapilipa:. Apula:, himuyawala heneye seli matanese wapilipa:.”

25 Au selapita: kesaleyewi selese, “Koteyewi Piseikipela: epesita: ta:peya sena Mesaiya inaposakeye. Amowa iye selese Kelesokeye. Aluse neyewi matanakeye. Ewa inisekiwa nano sopoke nima selaposakeye.”

26 Au selapita: Yesuyewi selese, “Keye epe selese amowa, Nekeye.” Au seyakeye.

27 Aputa: Yesu sena ilipe hanosene mene inise potakamake Yesuyewi kesalema selapita: potapola:, howa hanose nano nowa eta: seyamakeye. “Ko:lupita: kesalema seleseye? Nano ena halosapeya:?” Alusewala iyewi eta: seyamakeye.
28 Aputa: kesaleyewi ene potolowa iya:pela:, koamesa: kipila mene hanapola: sena kesalema selese,
29 “Neyewi puwano hela: nano ketea sopoke timiyawa senayewi nema selesapekeye. Puwano Eyewi newa eta: papoma amowa neyewi alusene sopowa selesapekeye. Ewa popa:na:ke mina. Kelesowa Ewamone?”
30 Aputa: sena kesaleyewi ili koamesa: iya:pela: Yesu elakemi popa:na:pela: minakeye.
31 Yesu sena ilipe hanoseyewi Ema penanose selese, “Walosene sena, nano maiya.”
32 Alawamona Yesuyewi selese, “Neyewi nano nasewa kiyawa ma-mataneselakeye.”
33 Aputa: sena ilipe hanoseyewi i kene kemi selese, “Sena nowamoke nano ma:na:wa tiyapola: ine Ema kinisapele?”
34 Au selapita: Yesuyewi selese, “Eyewi Newa hamone E matanawa Neyawa kulu hanose, Ene nano tima:na: tisewa Neyewi timini tiyapola: tiyapitekiwa Neyewi nano nasene amunawa epakeye.
35 Aputa: kiyewi selese, ‘Kunei pinipe itapa tepela: witi fo kenepita: supa:na:no.’ Apula: Neyewi selese, Alekenawa pota:pa:. Witi fo supita: yemiwa kenakeye.
36 Witi fo sutakemiwa senayewi nano wa:la:ya hepe yemiwa tiseno. Witi fo sutakemiwa epapuluse sena Yesuwalapulu kokolo kao sita:pesita: siliyakeye. Witi fo kelesene † senawana, apula: witi fo sutakemiwa senawana, elipei a:tewi epelepesakeye.
37 Puwano sena nowamoke selese, ‘Sena nokamoke nano e sa:le keleseno. Aputa: sena nokamoke sutesinikeye.’ Aluse seyawa heneye sepapolakeye.
38 Aputa: sena nokamoke nano e sa:le fipipela: potapola: elapepela:, nano e sa:le fipilawa fiyanenapita: alekenawemi fowa heyawa kiyewi sutapola: Neyewi hamona e selakeye. Sena nokamoke hokolose timiya kamowa fo heyawa kiyewi sutusenekeye.”
39 Aluse Yesuyewi Ene sena ilipe hanosema pale sela:sela: enewemi kesaleyewi e koawemi selese, “Newa puwano hela: nano ketea sopoke timiyawa nema selesapekeye.” Au seyanase Samelia sena kesale mutayewi Yesuma himu semetei matanakeye.
40 Iyewi ili koamesa: iya:pela: Yesuwa enewemi inapola: selese, “Kewa nini koawemi eniya:sela: elapose mina.” Au selapita: Yesuwa ili koawemi hanapola: iwalapulu ikila elipei eniya:nekeye.
41 Eniya:sela: ela: Eyewi solo kinapita: sena kesale muta nokamokiwala E seyawa seli topukeye.
42 Ta: tiyapola: kesalema iyewi selese, “Keye seya semetei ta:tapola: Ema himu semetei matanese eta: alamakeye. Yesuyewi Ene Ewala selapitekiwa ta:tapola: niyawa Ema himu semetei matanekeye. Eyewi sena kesale sopoke peleya: sosolo we sita:ne mene silima:na:pela: inatakeye, aluse niyewi matanekeye,” aluse iyewi seyakeye.

† **4:36** Witi fo kelesene aluse puwano senayewi Kote sowa se tiye mini akeye. Witi fo sutakemiwa amunuse senayewi Kote sowa sikape solo epe kiniseya sena kesaleyewi ta: tiyapola: sita:pesita: ke iya:tapitekiwa silisene akeye.

Kamani Piseiki E Tima:na: Tisene Sena E Sa:le Yesuyewi Fala:pewa Wekeye

43 Ikiwapo elipei itapa tepela:, Yesuyewi Saika koamesa: iya:pela: Kalili peleya: kemi hapakeye.
44 Hanapola: Yesuyewi puwano imawa selese, “Kote solo kinisene sepatosene senayewi ene koamesa: sena semetei sita:ne amokiwala, ene koane enisewa sena semetei sita:ne amokiwala, ewa puwano eta: putulesemakeye,” au seyakeye.
45 Ala amowa Ewa Kalili peleya:wemi inapitekiwa potapola: Kalili senayewi Ewa timanenakeye. Puwano Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikina ikila emiwa iwa ilipe Yelusaleme sitiwemi hanapola: potakamake Yesuyewi nano ketea sopoke timinipita: papokeye. Paponase Yesuma timanenakeye.
46 Aputa: Kalili peleya: emiwa Kena taunewemi Yesuwa mene hapakeye. Puwano Kena taunewemi Eyewi hene hawa waine hano notoyakeye. Aputa: Kena taunewemi kamani piseiki e tima:na: tisene sena Kapaneame taune emi makene minakeye. Ene koawemi e sala nakola ka:pelalapita: iya:pela: Kena taunewemi makene minakeye.
47 Makene inapola: ela ikila emiwa ta:takamake, Yesu Yutia peleya:wa iya:pela: Kalili peleya: weyemi mina e selapita: ta:tapola:, ewa Yesu enewemi inapola: selese, “Ne sena sa:wa sosolo nakola kuma:na: telakeye. Sala amowa itapa tepa:se Kapaneame taunewemi mina.”
48 Au selapita: Yesuyewi selese, “Kote penaiyayewi matanepela: ti-minisene mapotapitekiwa kiyawa Nema himu semetei mamatanepesak-eye.”
49 Aputa: kamani piseiki e tima:na: tisene senayewi selese, “Sena puwanowo, Ni sa:wa kuma:pikitise ne koawemi mina.”
50 Au selapita: Yesuyewi selese, “Kewa ha:na:pa:. Ke sa:wa napolo elakeye.” Aputa: solo amowa kamani piseiki senayewi ta: tiyapola: ene koawemi hanapola:
51 isu kiwemi inakamakiwa, e tima:na: tisene sena noka iyewi ewa ko:luye tise selese, “Ke salawa fala:pekeye. Napolo elakeye.”
52 Au selapita: kamani piseiki e tima:na: tisene senayewi selese, “Fala:lawa oposi asuwemi fala:lale?” Au selapita: iyewi selese, “Eli ka:lewemi oposi akele e toma ofolawa itapa telakeye.”
53 Aputa: salawa ene e atayewi matanese, “Eli ka:lewemi oposi akele Yesuyewi selese, ‘Ke sa:wa napolo elakeye.’ Ala ikila emiwa toma ofolawa kotetikeye.” Aluse matanepela: ene ewala ene ekewala, ene salayawala, ili i kene sopoke Yesuma himu semetei matanepela: sita:nekeye.
54 Alake Yesu Yutia peleya:wemi iya:pela: Kalili peleya:wemi mene mina ikila emiwa, sala fala:pe amowa Kote penaiyayewi matanese tisene ikila elipei amowa epakeye.

5

Hano Si Hano Hema Sena Semetei Nowa Nakola Yesuyewi Fala:pewa Wekeye

1 Kolotea elapepela: Yu senayewi Kotema wapilima:na:pela: tikinakeye. Tikina ikila emiwa Yesu Yelusaleme sitiwemi fiyanekeye.
2 Yelusaleme sitiwemi etewayewi sola isu muta hotawayakeye. Isu semetei hota:pe nowa unuwapo A:pele Sipi Isu Hota:pekeye. Aputa: isu hota:pewa pawemi hano si elakeye. Yu sena Hipulu solopela:la: hano

si amowa unuwapo Peteseita unuwapokeye. Hano si hano hema wasa kolotea pipe tiwemi emi sena muta nakola towaya tuwapolo teselakeye.
3 Emi tesewa sena noka si kolawala, sena noka onatu olokeyatelawala, sena noka olale telawala iwa falopela:la: teselakeye.
4 [Tuwapowane potakamake Piseiki hepene sena inapola: hano si iminanapita:, sena nakola towaya falopela: semetei nowa puwano hanapola:, hawa iminanapita: hano mutakamake ene nakolawa kotetiyapita: esekeye.]
5 Alusenase sena semetei nowa yapene talo usulupe apula: oloipe (38) nakola ela:, wasa kolotea ka:pelalapita:,
6 Yesuyewi potapola: matanese, "Sena epamowa ikila sosoyewi nakola enekeye." Aluse matanese Yesuyewi sena ama selese, "Kewa nakolawa itapa temita: matanepa?"
7 Au selapita: senayewi selese, "Hano imina epa ikila emiwa newa hawemi ha:na:na:pela: elawamona, sena nowamoke newa hawemi tiyapola: eta: hapamakeye. Newa tiyapola: mahanosaleke halute hanose enewemi, sena nowa puwano hanapola: hawemi mupe e seyakeye."
8 Au selapita: Yesuyewi selese, "Kewa tesima. Ke keatawa kopo tiyapola: ha:na:pa:."
9 Au selakamake sena amowa ela:pe itapa tepela: tesile ene keatawa kopo tiyapola: hapakeye.
10 Ha:le tesene ikila emiwa sena amoke keatawa tiyapola: hanapitekiwa, Yu sena tilila piseiki sopoyewi sena nakola itapa tela ema selese, "Napu ha:le tesene ikilakeye. Ha:le tesene ikila emiwa keatawa tiyapola: hanapa. Aluse puwano solo elewa tuwapolapo."
11 Au selapita: senayewi selese "Sena newa fala:pe amoke selese, 'Kine keatawa tiyapola: ha:na:pa:,' au seyakeye."
12 Au selapita: iyewi selese, "Keatawa tiyapola: hamona e seyawa sena etewi aluse selesapeye?"
13 Alawamona sena kesale muta kekenawemi Yesu musuluyetiye hapakeye. Hanapita: sena nakola fala:peyawa selese, "Sena epamowa ipei. Newa tikili tekeye. Ewa hapalakeye," au seyakeye.
14 Aluse kolotea elapepela: Yesuwa Kote koawemi sila:sela: ela:, Eyewi sena fala:pewa potapola: selese, "Ke nakolawa itapalapo. Nano olokeyatela timinisewa wa:ke timinipa. Nano hilila sosolotema:pekitise mane olokeyatelawa heneye iya:ta:pa:."
15 Au selapita: sena amowa hanapola: Yu sena tilila sopoma selese, "Yesuyewi newa fala:pekeye."
16 Aputa: iyewi matanese ha:le tesene ikila emiwa Yesuyewi sena nakola towayawa fala:wayakeye. Aluse matanemita: iyewi Yesuwa ikomonakeye. Yesuyewi ha:le tesene ikila emiwa timiyanase iyewi Yesuwa kotolakeye.
17 Iyewi kotopita: Yesuyewi selese, "Ikila sopoke Ni Atayewi tiya:sela: elakeye. Neyawana tiya:sela: elakeye."
18 Au seya selapitekiwa Yu sena tilila sopoyewi, "Yesuwa sana kulaposakeye," aluse matanakeye. Ha:le tesene ikila ala:pewa Yesuyewi iya:pela:, apula: Eyewi selese, "Kotewa Nine Ni Atakeye." Au seya Yesuyewi Ene ela: tili tise, Newa Kote epapulakeye au selakeye. Alanase Yesuwa sana kulaposakeye, aluse Yu sena tilila sopoyewi matanakeye.

Yesuyewi Selese, "Newa Kote E Sa:keye," au Seyawa Wekeye

19 Yu sena tilila sopoyewi Yesuma kotopita: Yesuyewi ima solo mene selese, "Neyewi kima heneye selakeye. Newa Kote e Sa:nase, Neyewi Nine

matanawamunuse eta: tisemakeye. Nine Ni Atayewi timinisewa potapola: semetei kamunuse timinisekeye. Nine Ni Atayewi timinisene amunuse, Neyawana semetei kamunuse timiyanakeye.
20 Ni Atayewi himu hapawa Newa matanese Ene Ewa nano ketea timinisene sopowa Nema walokeye. Waiyawa sitiyetiye nano ketea sosolo nowa waloma:na:keye. Walopita: Neyewi nano ketea sosowa timinima:na:keye. Timinipitekiwa kiyewi potapola: selese, 'Uo, heneye timinipesapo,' au selaposakeye.
21 Aputa: Ni Atayewi sena kuluwa mene tesilapola: fala:la kao tesewa kina amunuse, Neyawana amunuse fala:la kao tesewa miya:na:keye. Neyewi Nine matanawa sena ta:peyama fala:la kao tesewa miya:na:keye.
22 Aputa: Ni Atayewi sena kesalewa falasipela: eta: kotosemakeye. Eyewi Ene E Sa:le Nema selese, 'Sena kesalewa fala:sima:na:wa Keyawa kotopa:,' au seyakeye.
23 Au seyanase senayewi Kote sosolo amunuse Kote Ene E Sa:wa solomita:, 'Keyewi kotopa:,' aluse Kote Ene E Sa:le ta:pele tiyapola: apoyakeye. Senayewi Kote E Sa:wa mawapilisaleke, E Sa:le hamona seya amo Ene Ata Kotewala mawapilipesakeye.
24 Alamakeye, ta:ta:pa:. Neyewi kima heneye selakeye. Ne solo amowa sena kesaleyewi ta: tiyapola:, aputa: Newa hamona seya amawa himu semetei matanepela: sita: tesene sena kesale amowa kao sita:la: maitapa tepesakeye. Iwa kotopela: mafalasipesakeye. Kuma:na:wa itapa tepela: fala:la tesene tapowemi sitalaposakeye.
25 Alamakeye, ta:ta:pa:. Neyewi heneye selakeye. Sena kesaleyewi Kotema himu semetei eta: matanama elaleke kulu epapula sitalakeye. Sena kesale kulu epapula sita:ne amo Ne sowa ta:tapola: kulu hanosaleke, sikape mene teisa:pa:na: ikila emiwa iwa kokolo kao sitalaposakeye.
26 Kokolo kao tesene mouwa Nine Ni Atakeye. Nine Ni Atayewi kokolo kao tesewa Ene E Sa:le Nema mikeye. Minase kokolo kao tesene mouwa Newanapokeye.
27 Sena Sa:wa Nekeye. Alanase kotola ikila emiwa senawa takalemita: Ni Atayewi Ene E Sa:le Newa ta:pele tiyapola: apoyakeye.
28 Titolupa. Sikape sena kesale sopoke kuluwa peleya: tikila amokiwa, iyewi sopoke Ne sowa ta:tapola:,
29 peleya: tikilawa iya:pela: mene tesa: waloma:na:keye. Sena kesale a potala sita:ne ikila emiwa seli sita:ne sena kesale amowa mene tesa: walopita: ima Neyewi selese, 'Newalapulu kokolo kao epese,' au selaposakeye. Alawamona sena kesale a potala sita:ne ikila emiwa olokeyale timiya:sela: sita:ne sena kesale amowa mene tesa: walopita: ima Neyewi selese, 'Kiwa falasisewa Neyewi tuwatakeye,' au selaposakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

"Yesu Ene Kote E Sa:keye." Aluse Kiyewi Matanemita: Waiyawa Wekeye

30 Aputa: Yesuyewi selese, "Neyewi Nine matanawa Neyewi kulu hanose eta: tisemakeye. Koteyewi, 'Aluse kotopa:,' au selesaleke Neyewi epapuluse kotoma:na:keye. Eyewi Newa hamone E matanawa epapuluse Neyawana aluse matanese timinisekeye. Ne matana amowa me sikape apoyakeye. Alanase Neyewi napolo hekeya kotopela: hekelesekeye.
31 Nine Neye alusewa Nine Neye ela: selakamakiwa eta: ilimanakeye. Nine Neye alusewa Nine Neye semetei selapitekiwa kiyawa pateya selakeye, au selaposakeye.

32 Alawamona, Kote Ene wikinisi pa:ta nowa ela:, Neyewi alusewa selaposakeye. Newa alusewa Koteyewi selapita: Eyewi heneye selesekeye, aluse Neyewi matanekeye.

33 Puwano Yu sena tilila eneno sena nokama selese, 'Yoneyewi solo mouwa ta:tapose ha:na:pa:.' Au selapita: Yone enewemi iyewi ta:tapose hapakeye. Hanapola: Yone enewemi inapita: Yoneyewi Newamo heneye seyakeye.

34 Yone solo amowa Neyewi ta:pita: Yoneyewi eta: seyamakeye. Kiyewi ta:pita: Yoneyewi seyakeye. Alanase kiwa mene silima:na:pela: Neyewi kima matanese selakeye.

35 Aputa: nafa ho:lulusene epapuluse, Yoneyewi seila:pa:na:pela: inapola: solo minase, nafa ho:lulusene epapuluse ho:liyakeye. Ho:liya emiwa kiwa ikila koloteawemi sita:la: eye solo amowa epelese topukeye.

36 Aputa: Neyewi nano okemiwa Yoneyewi seyawa heletakeye. Alanase Nine Ni Atayewi timinisewa Nine penanose timinipita: kiyewi potapola: matanese, 'Ewa Koteye hamone.' Aluse kiyawa matanemita: timiyanakeye. Timinipitekiwa Koteyewi Newa hamona e seyawa kima walokeye.

37 Aputa: Ni Atawala Neye alusewa potapola: walokeye. Eyewi Ene Newa hamone Neye alusewa selakeye. Selapita: E sowa kiyewi mata:teselakeye. E mitiwa kiyewi mapotoselakeye.

38 Eyewi hamonapitekiwa mina sena amawa kiyewi himu semetei mamataneselakeye. Eta: matanamanase Eyewi hamone sowala kiyewi mamataneselakeye.

39 Kokolo kao sita:pesena:pela: kiyewi Kote pukawemi momateyawa keyalapepela: akelesekeye. Kote pukawemi momateya amo Newamo walose selakeye.

40 Selapita: kemi kokolo kao sita:pesena:pela: Newa elakemi kiwa mainiselakeye.

41-42 Kili himuwa Neyewi potakeye. Potakamake kiyawa Kotema himu hapawa eta: matanamanase potakeye. Alanase kiyawa Nema wapilisewala, kolotea meapolosewala, amowa mokopo nano ketea epapulakeye.

43 Aputa: Nine Ni Atayewi matanawa Neyewi kulu hanose, Ene unuwemi Newa minakeye. Newa minawa kiyewi fa:se walokeye. Alawamona sena nowamoke ewa ene matanawa me solose tima:na: tiye inisaleke, ewa ene unuwa tilitapita: ema kiyawa nekanesekeye.

44 Senayewi kima potapola: selese, 'Sena amowa napokeye,' au semita: kiyewi i kene kemi tomayewi tiyatakeye. Alawamona Koteyewi kiwa potosekiwa, 'Sena amowa napokeye,' au semita: kiyewi eta: tisemakeye. Matiyapitekiwa Kote sowala kiyewi eta: ta: tima:na:manakeye. Kote Ene semeteikeye. Kote nowa maelakeye.

45-47 Kiyewi selese, 'Niyewi Moseseyewi solo elewa kulu hanose sitalapita: Koteyewi niwa mene silima:na:keye.' Aluse matanesewa mokopo matanekeye. Puwano Moseseyewi Newamo momateyakeye. * Momateyawa kiyewi ta:ti e seyakiwa, Ne sowala ta: timapekeye. E sowa kiyewi heneye eta: seli ta:timanase Ne sowala ma ta:taposakeye. E sowa eta: ta:timanase Eyewi kiwa siliyapola: Kotema kotopesakeye. Neyewi kiwa siliyapola: Atama eta: kotoma:na:makeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

* **5:45-47** Kote pukawemi Moseseyewi momateyawa wekeye. Ma:ta: Ti, aputa: Mene Sili Puka, apula: Lefitikase, apula: Napa, apula: Lo, puka pipe sopoke Moseseyewi momateyakeye.

6

Sena Pipe Taosenema (5,000) Yesuyewi Falawa Miwa Wekeye
Ma:tiu 14:13-21; Make 6:30-44; Luki 9:10-17.

1-4 Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikina kekena ikilawa mapatopita:, Yesuwa mene hanapola:, hano Kalili satepela: nono fa:nemi hapakeye. Hano Kalili amowa unuwapowa nowa hano Taipililasekeye. Sena kesalewa nakola towayawa Yesuyewi fala:tapita: sena kesale mutayewi paponase Ewa kulu hanose inapita:, Yesuwa tokowemi fiyanapola: E sena ilipe hanosewanapulu ka:la:lopela:la:
5 potakamake, sena kesale muta inapita: potapola: Filipima Yesuyewi selese, "Sena kesale sopoke ma:na: ma:na:wa niyewi kami wa:la:loma:na:ne?"
6 Aluse Filipiwa toma popa:na:pela: Yesuyewi seyakeye. Alake Yesuyewi Ene auma:na:wa matanepela: elakeye.
7 Ta:tapita: Filipiyewi selese, "Sena kesale mutawemi iyewi sopoyawa kolotea maita: silifa moweni usu sakopo elipei (200) * eta: wa:la:loma:na: telamanapo."
8 Aputa: sena ilipe hanosene semetei nowa Saimone Pita e ma:ewa A:nituluyewi selese,
9 "Sena sala nowamoke Pali falawa towapo koleya pipe, apula: ewalo elipei aluse telakeye. Alake sena mutawemi ili eta: ma:na: telamakeye."
10 Au selapita: Yesuyewi sena ilipe hanosema selese, "Sena kesale sopoke ka:la:lomei." Au selapita: hutiya enenase emi ka:la:lopela:nekeye. Sena emi ka:la:lopela:ne sopowa akeyawa taosene pipe (5,000) aluse akeyakeye. †
11 Aputa: Yesuyewi falawa tiyapola: Kotema napolo esa: kulukulupela: elepela: sena ka:la:yama mikeye. Ewalowala tiyapola: Kotema napolo esa: kulukulupela: elepela: sena ka:la:yama mikeye. Kinapita: sena ilipe hanoseyewi mikeye. Kinapita: sena sopoyewi iliye tiye menakeye.
12 Ili tiyapola: napita: sena ilipe hanosema Yesuyewi selese, "Falawa napela: iliye tiyapita: noka kemi teselapita: time. Mokopo mowa iya:tapa."
13 Au selapita: iwa hanapola: Pali falawa towapo kemi teselapita: tiyapola:, elale kukuluipe sopowemi selatiye woliyetiye tiye tikeye.
14 Aputa: falawa mutama pipe sopoke Yesuyewi solo se aluse, Kote penaiyayewi matanepela: tisewa tiyapita: senayewi potapola: selese, "Sepatosene sena sosolo peleya: weyemi mina:na: seyawa ewalakeye."
15 Aputa: Yesuyewi matanese, "Sena kesale sopoke Newa tiyapola: Lome kamani sena amowa sitiyetiye Piseikipela: pote epesita: apoma:na:pela: matane hanatakeye." Aluse Yesuyewi matanese iyewi auma:pekitise Ene Enapotane tokowemi fiyanekeye.

Yesuwa Hano Wapa:kemi Onane Hapawa Wekeye
Ma:tiu 14:22-33; Make 6:45-52.

16 Ka:lewemi opo sinakemiwa Yesu E sena ilipe hanosewa hano Kalili hanapola:,
17 potiwa tapela: Kapaneame taune nono fa:nemi mene ha:na:na:pela:, potiwa kolo tiye hanose sita:nekeye. Potiwa kolo tiye hanose sita:la:kasele mowa yopoyakeye. Yopolotelawemi Yesuwa mainapita: potiwa kolo tiye hanose sita:nekeye.

---

* **6:7** Isolaiya senayewi moweni usu unuwapo Tanaliasekeye. Alawamona niyawa matanepa:se kina momateyakeye. † **6:10** Aputa: kesalewala, salawala, noka eta: akeyama amoke falawala, ewalowala, ili menakeye.

18 Kolo tiye hanose sita:la: alopowa hano ko:luwalapulu sosolo minakeye.
19 Inapita: hano honosane kolo tiye hanose sita:la: potakamake potiwa
hekeyawemi Yesu hano wapa:kemi onane inapita: potapola:, iwa sosolo
ipilise sosolo kete matanakeye.
20 Alawamona, Yesuyewi ima selese, “Nekeye. Ipipa.”
21 Au selapita: iyewi selese, “Henekeye, potiwemi tame.” Apula: Yesuwa
potiwemi tapita: potakamake poti amowa hano hema nono fa:nemi kipila
hetetiyapita: papokeye.

“Yesuwa Ko:yawamunane?” Aluse Keyawa Wekeye

22 Kiapowemi ikiwatapita: sena kesaleyewi meneye tiye sita:newa
matanese, “Potiwa semetei koma:peya Yesu sena ilipe hanosewa tapela:
hapakeye, alawamona, Yesu iwalapulu ilipe tapela: eta: hapamakeye. Yesu
ko:yawamunane?” Aluse matanepela:
23 potakamake poti noka Tapiliase taune emi inapola: koma:peyawa
papokeye. Aputa: Piseiki Yesuyawa falawawala, ewawala, Kotema napolo
esa: selese, nano iliye tiye mena peleya: amowa mapatopita: potiwa noka
koma:pelapita: papokeye.
24 Aputa: iyewi Yesuwala E sena ilipe hanosewala kelekamakewa
itapalapita: potapola:, poti koma:peya emi iwa tapela:, iyewi Yesu keye
Kapaneame taune nono fa:nemi kolo tiye hapakeye.

“Kokolo Kao Epesene Ma:ne Nasewa Nekeye.” Aluse Yesuyewi Pale Seyawa Wekeye

25 Aputa: senayewi poti kolo tiye hanose nono fa:nemi hanapola: iyewi
Yesuwa keyalapepela: potose selese, “Walosene sena, Kewa asu minana?”
26 Au selapita: Yesuyewi selese, “Neyewi heneye selakeye. Kiyawa falawa
iliye tiye menanase kiyawa Newa keye inatakeye. Ne Kote penaiyayewi
matanepela: timinisewa timinipitekiwa kiyawa potapola: matanese keye
minamanapo.
27 Peleya: weyemi ma:ne nasewa po:supesakeye. Ma:ne amopela:
timinipa. Alawamona, kiwa kokolo kao tesene ma:ne nasewa tima:na:pela
tiya:pa:. Ma:ne nasewa Neyewi kima miya:na:keye. Sena Sa:wa Nekeye.
Kokolo kao tesene ma:ne nasewa kima miya:na:keye. Mite Nine Ni Ata
Kote Ene ela: Newa ta:pele tiyapola: apoyakeye.”
28 Au selapita: iyewi selese, “Koteyewi nano ketea timinisewa niyewi ena
timinima:na:ne? Koteyewi nano ketea ena epelesene?”
29 Au selapita: Yesuyewi selese, “Kote nano ketea timinisene epelesewa
wekeye. Koteyewi Ewa hamonapita: mina Sena amawa himu semetei
matanepela: sita:latipa:.”
30 Au selapita: iyewi Ema ta:potose, “Niyawa Kema matanemita:
Keyawa nano ena penana:pela: timinima:na:napa? Niyewi Kema himu
semetei epesena:pela:, Keyewi Kote penaiyayewi matanese tisewa Keyewi
matiminima.
31 Puwano fa:nemi moawemi ma:ne nasewa sululuwalupita: niyewi
tilila nini kouwayewi menakeye. Kote pukawemi momatelese, ‘Hepene
falemi tese Eyewi ma:ne ma:na: mikeye.’ ‡Aluse momateyawa niyewi
akeyakeye.” §

‡ **6:31** Mene Sili Puka 16:4; Kisala Puka 78:24 § **6:31** Sena amoke Mosesewa sosolo apoyakeye.

32 Au selapita: Yesuyewi selese, “Neyewi heneye selakeye. Hepene falemi
tese ma:ne nasene miwane Moseseyewi mimakeye. Alawamona yemiwa
hepene falemi tese heneye ma:ne nasewa * Nine Ni Atayewi kinisekeye.
33 Alake Kote heneye ma:ne nasewa kinaka Ewa hepene falemi tese in-
apita: peleya: weyemi sena kesale sopoma kokolo kao tesewa kinisekeye.”
34 Au selapita: iyewi selese, “Sena puwanowo, ma:ne nasewa nima
kokolo kao kinise elatipa:.”
35 Au selapita: Yesuyewi selese, “Heneye kokolo kao epesene ma:ne
nasewa Nekeye. Nema himu semetei matanepela: sita:laleke, wa:ke
‘meinipe,’ elawa maselaposakeye. Ne sowa ta: tiyapola: sita:laleke, ‘hano
ma:na:tepo,’ elawa maselaposakeye.
36 Kiyawa Newa potapola:, potose aluse kiyawa Newemi himu semetei
mamataneselakeye. Mamatanepita: Neyewi kima selese akeye.
37 Sena kesale sopowa Nine Ni Atayewi Nema kinapita:, iwa
Newamo elakemi inaposakeye. Inapita: ima Neyewi inapa elawa eta:
sema:na:makeye.
38 Newa Nine matanawa tima:na:pela: hepene falemi eta: minamak-
eye. Alawamona, Nine Ni Atayewi Newa hamone matanawa Neyewi
tima:na:pela: minakeye.
39 Nine Ni Atayewi Newa hamona seyakeye. E matanawa wekeye. Sena
kesalewa Eyewi Nema miwane, semeteiwala hele kelema:pekitise, sopoke
Neyewi maiya:taposakeye. Itapa tela ikila emiwa iwa Neyewi mene tesi
timita:, aluse Koteyewi matanepela: selese apoyakeye.
40 Alake Nine Ni Atayewi matanawa wekeye. Sena kesale eta:wiye Kote
E Sa:le Newa potose selese, ‘Ewa Kote E Sa:keye,’ aluse selese, iyewi
Kote E Sa:le Newemi himu semetei matanepela: sitalapita:, kokolo kao
tesewa tiyaposakeye. Alake itapa tema:na: ikila emiwa iwa Neyewi mene
tesima:na:keye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.
41 Au seya selapitekiwa Yu sena tilila sopoyawa ta:tapola: mapoyakeye.
Ko:yawemiye, Yesuyewi selese, “Hepene falemi tese mina ma:ne nasewa
Nekeye.”
42 Mapolose selese, “Sena amowa Yesukeye. Ene Yosepe E sa:keye. Ene e
atawa ene e amawa niyawa potosekeye. Ko:luse hepene falemi tese mina
e seleseye?”
43 Au selapita: Yesuyewi selese, “Kiyawa i kene sopolo mapolose selapa.
44 Senayewi matanese, ‘Newa Yesuma himu semetei matanepela: epe-
sena:keye,’ aluse matanesene amowa Nine Ni Atayewi ema kinapita:, sena
amoke Newa kulu hanaposakeye. Kulu hanosaleke, itapa tema:na: ikila
emiwa sena amowa Neyewi mene tesima:na:keye. Aputa: senayewi Nema
himu semetei matanesewa Nine Ni Atayewi sena amawa makinisaleke
sena amokiwa Newa kulu mahanaposakeye.
45 Aputa: sepatosene sena sopoyewi momatelese, ‘Sena sopoke matane
timita: Koteyewi waloma:na:keye,’ aluse momateyalakeye.† Alake Ni Ata
sowa sena kesaleyewi ta: tiyapola:, Newemi sita:pesena:pela: amuna tese,
Newemi himu semetei matanepela: kao sitalaposakeye.
46 Aputa: Kote peleya: emi tese mina Sena semeteiyewi Ni Ata amowa
papokeye. Sena nowamoke Ni Ata amowa eta: papomakeye.
47 Neyewi heneye selakeye. Ta:tesene sena kesale amowa Kotewalapulu
kokolo kao sitalaposakeye.
48 Kokolo kao tesene ma:ne nasewa Nekeye.

* **6:32** Yesuyewi Ene Ewa pale selese ma:ne nasewa seyakeye. † **6:45** Aisaia 54:13

49 Puwano fa:nemi mowa peleya:wemi ma:ne nasewa kili tilila kouwa meiyewi na:sela:, kolotea sitalapepela:, sikape kulukeye.
50 Alawamona, hepene falemi tese ma:ne nasene minawa kiyewi tiyapola: napita: kokolo kao sitalaposakeye.
51 Kokolo kao tesene ma:ne nasene hepene falemi tese minawa Nekeye. Ma:ne nasene amowa sena kesaleyewi napita: kokolo kao sitalaposakeye. Sena kesale sopoke kokolo kao sita:pesita: ma:ne nasene miya:na:wa Ne tomakeye."
52 Au selapita: Yu sena tilila sopoyewi ta:tapola: i kene konomonose selese, "Niyewi maita: E toma nima noko:lu miya:na:na?"
53 Au selapita: Yesuyewi imawa selese, "Neyewi kima heneye selakeye. Newa Sena Sa:wa ela:, Ne tomawa Ne pepetawa kiyewi ma nasaleke, kokolo kao tesewa ke suwemi ma:ta: timakeye.
54 Ne tomawa, Ne pepetawa, sena kesaleyewi na:sela:, kokolo kao tesewa ke suwemi ma:ta: tiye apoya akeye. Itapa tela ikila emiwa Neyewi kiwa mene tesilapola: kokolo kao sitalaposakeye.
55 Ma:ne nasene henewa Ne tomakeye. Hano nasene henewa Ne pepetakeye.
56 Ne tomawana, Ne pepetawala napita:, kewa Ne suwemi elakeye. Newana ke suwemi elakeye.
57 Ni Atayewi Newa hamonapita: inapola:, E penaiyayewi Neyewi opola:la: penaiya elakeye. Aluse kiyawala Newa napita: Ne penaiyayewi kiyawa opola:la: penaiya sitalakeye.
58 Heneye ma:ne nasene hepene falemi tese minawa Nekeye. Sena kesaleyewi napita: Kotewalapulu kokolo kao sitalaposakeye. Alawamona ma:ne nasene kili tilila kouwa meiyewi menawa semetei amakeye. Ma:ne amowa iyewi napela: sitalapepela: kulukeye. Alawamona hepene falemi tese mina ma:ne nasene amowa napita: Kotewalapulu kokolo kao sitalaposakeye."
59 Au seya Kapaneame Yu sena kekenesene koawemi Yesuyewi seyakeye.

Kokolo Kao Epesita: Yesuyewi Seyawa Wekeye

60 Aputa: Yesuyewi selapita: Ewamo kulu hanosene sena mutayewi ta:tapola: selese, "Sowa hililalakeye. Ko:luse ta: tiyaposelele?"
61 Alawamoma ili himu matanawa Yesuyewi potapola: selese, "Ko:lupita: kiwa mapolose sita:la:?
62 Newa Sena Sa:wa inapola: elapepela:, puwano enewemi peleya: epemi mene hanapita: kiyawa potapola: ena matanema:na:na?
63 Aputa: Kotewalapulu kokolo kao sita:pesena:wa Ho Napoyewi kinisekeye. Sena tomayewi penaiyawamoke eta: kinisemakeye. Neyewi epe seleseya weyamowa Ho Napoyewi penaiyawana, kokolo kao sita:pesenenase penaiyawana seya epakeye.
64 Aluse selapita: kiyawa nokamoke ta:tese topuwamona, eta: seli ta:tesemakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye. Aputa: ma:ta: ti ikila emiwa Yesuyewi sena sopoke potapola: matanese, "Eta: seli ta:tima sena amowa akeye. Newa sihelelema:na: sena amowa akeye." Aluse matanakeye.
65 Me wa:ke Yesuyewi selese, "Nema himu semetei matanepela: elaposakeye. Aluse matanesewa Koteyewi makinisaleke sena amokiwa Nema himu semetei matanepela: maelaposakeye. Aluse Neyewi seya akeye."
66 Au seya Yesuyewi selapitekiwa, Ewalapulu sena ilipe hanosene mutayewi Ewa iya:pela: hapakeye.

67 Iya:pela: hanapita: Yesuyewi Ene sena ilipe hanosene kukuluipe sopoma selese, “Kiyawala Newa iya:pa:na:napa?”
68 Au selapita: Saimone Pitayewi selese, “Piseiki, nowa itapa niwa hanaposapele? Kokolo kao tesene mouwa Keyewi se tiye kinatakeye.
69 Se Tiye kinapita: niyewi ta:tesekeye. Kewa Kote E Sa:le ta:pele tiyapola: hamona seyakeye. Nano olokeyatelawa takala:pela: napolo sopolo tesewa Kekeye. Aluse niyewi matanekeye.”
70 Au selapita: Yesuyewi selese, “Kiwa sena kukuluipe amowa Neyewi ta:peyakeye. Semetei kukuwa Seteneyewi sena mayakeye.”
71 Aluse Isekeleote sena Saimoneyewi e sa:le Yutasewa Yesuyewi seyakeye. Sena ilipe hanosene semetei kukuwa Yutasekeye. Yesu Ene Ewa sihelelema:na:wa seyakeye.

7

Yesu Ene E Ma:yewi Seyawa Wekeye

1 Aputa:, Yesu Kalili peleya: sila:sela: elapepela:, ko:yawemiye, Yutia peleya: emi Yu sena tilila sita:newa selese, “Yesuwa sana kulaposakeye,” auma:pekitise Yesuwa Yutia peleya: emiwa eta: hapamakeye.
2 Puwano fa:nemi Koane Kolotea * Titiyapola: Sita:ne ikilawa Yu sena kesaleyewi Matanema:na:pela: Tikina telakeye. Tikina selama:na:pela: pa tepita:
3 Yesu Ene E ma:yewi Ema selese, “Kewa kulu hanosene sena kesale Yutia peleya:wemi sitalakamokiwa Keye penanose tima:na: tisewa popita:, peleya: weyamowa iya:pela: Yutia peleya: emi ha:na:pa:.
4 Senayewi wapilise epesena:pelekiwa e nano ketea timinisewa mupapola:la: eta: tisemakeye. Sena kesale sopoyewi popita: hokatolose timinisekeye. Alake Keye penanose tima:na: tisewa sena kesale sopoyewi potapola: Kema himu semetei matanemita: tima:na: tiya:pa:.”
5 Aluse Ene E ma:yewi Yesuma himu semetei eta: matanemakeye.
6 Aluse selapita: Yesuyewi selese, “Sena kesale sopoke popita: nano ketea tima:na: tima:na: ikila amowa napu weyamakeye. Ikila sopoke kiyawa hanakamakiwa ililakeye.
7 Yemiwala sikapewala kiyawa tima:na: tisewa senayewi potosekiwa mamapolopesakeye. Nema semetei mapoloselakeye. Koiyawemiye, Neyewi hokato selese, ‘Kiyawa olokeyatela timiyanakeye.’ Au selapita: senayewi Nema mapoyalakeye.
8 Kiwa kilipe tikina kekenema:na: ha:na:pa:. Yemiwa Newa mahanaposakeye. Napu kili opolakeye. Ne ikilawa a seta: hetetimakeye.”
9 Au seya Ewa Kalili peleya: emi ke enekeye.

Koane Kolotea Tiwa Matanema:na:pela: Tikina Ikila Emiwa Yesu Minawa Wekeye

10 Alawamona, Yesuyewi Ene e ma:ewa puwano Yelusaleme sitiwemi hanapita:, Yesuwa kolotea pote elapepela:, sikape sena kesale sopoke popa:pekise Ewa o:sulu sikape halute halute hapakeye.
11 Aputa: Yelusaleme sitiwemi Yu sena tilila nokamoke selese, “Yesuwa ko:yale?” aluse tikina kekena koane keye hapakeye.

---

* **7:2** Moseseyewi Isolaiya sena kesale siliye hanapola: Isipi peleya: iya:pela: moawemi fa:na:no sita:ne ikila emiwa iyewi mowa koane kolotea tili enewa Matanema:na:pela: Tikina telakeye. Tikina kekenepela: ikila oloipe sopowemiwa tikina tesekeye.

12 Aputa: sena noka kekenepela: i kene sopolo o:sulu selese, “Yesuwa Ene sena napolakeye.” Alawamona sena nokamoke selese, “Alamakeye. E sena kesale isu hele hamonite siliye walokeye.” Aluse sena mutayewi o:sulu sowa sepapokeye.
13 Sowa sepapola: o:sulu seyawane Yu sena tililayawa ta:tapola: ko-toma:pekitise iyewi unuwapo hokatolose eta: seyamakeye.
14 Alawamona, tikinise sita:la: honosanewemi iya:pa:na: mapatopita: Yesuwa Kote koawemi hanapola: sowa se tiye mikeye.
15 Se tiye kinapita: Yu sena tililayawa howa hanose selese, “Sawi akelesewane Eye noko:lu matane tile. Ewa niyewi solo elewa walosene sena sosoyewi eta: waiyamakeye.”
16 Au selapita: Yesuyewi selese, “Koteyewi Newa hamone Nema solo se tiye kinapita: Neyewi kima solo se tiye kinakeye. Neyewi Nine matana amunuse solo se tiye makinakeye.
17 Neyewi Nine matana semeteiwa Neye solo se tiye kinisewalo, Kote matanawa Neyewi se tiye kinisewalo, noko:lu kiyawa matanema:na:na? Kote matanawa kulu hanose tima:na:pela: matanesene senayewi Ne seyawa takalepela: mouwa matanepesakeye.
18 Aputa: senayewi ene ewa wapilima:na:pela: ene matanawa solo kinisekeye. Alawamona Newa hamona seya sena amowa sosolo tema:na:pela: matanese Neyewi heneye napolo solo kinisekeye. Newa Nine wapilise se tiye eta: kinisemakeye. Mokopo sowa eta: selesemakeye.
19 Aputa: Moseseyewi solo elewa kima se tiye mini kamowa kilipe sena semetei kulu hanose matanepela: eta: tisemakeye. Ko:lupita: kiyawa Newa kumita: sama:na: matanepa:?”
20 Au selapita: sena kesale sopoyewi selese, “Ho olokeyatela Ke suwemi elatakeye. Etewi Kema sana kulaposakeye, e seyale?”
21 Au selapita: Yesuyewi selese, “Ha:le tesene ikila semetei nowemiwa Neyewi matanepela: penanose tiyapita: kiyawa selese, ‘Eyewi ko:luseye? Ha:le tesene ikila ala:pewa Eyewi tikapeye tiyakeye,’ au selesapekeye.
22 Alawamona kiyawa kili tilila kouwa meiyewi sena sa:wa keisa:tapita:, sala selati tiye akeya amowa akeye hanapola: oloipe sena sala kapo hekelesa: nana:pa:, aluse kiyawa kilipe tilila kouwa meiyewi solo elewa tuwapokeye. Iyewi seyawa Moseseyewiwala aupa: seyakeye. Alanase ha:le tesene ikila kemiwa ikila olo tekemiwa hetetiyapita: sena sala tomawa hekelesa: nanesekeye.
23 Aluse Moseseyewi solo elewa kolaiye tima:pekitise ha:le tesene okemiwana, kiyawa sena sala tomawa hekelesa: nanesekeye. Moseseyewi au seya amunuse ha:le tesene okemi Neyewi sena nakola fala:pewa ko:lupita: kiyawa konomonoseye?
24 Kolotea potapola: kipila kotokamakiwa eta: ilimanakeye. Mouwa napolo matanepa:. Mouwa heneye matanepela: hekeya takalepela: kotokamakiwa ililakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

“Yesuwa Keleso Koteye Ta:peya Sena Epa Ewama?” Au Seyawa Wekeye

25 Yelusaleme sena kesale nokamoke Yesuwa potosekiwa i kene ta:potose “Sena sana kulaposape e seyawa Ewama?
26 Sena kesale sopoyewi ta:pita: peleya: hokatonase emi Eyewi solo se tiye kinatakeye. E sowa sena nowamoke matoliyetiyaposakeye. E sowa eta: toliyetimanase Kote Piseikipela: epesita: ta:peya sena Kelesowa Ewamone,” aluse iyewi matanepela: seyakeye.

27 Aputa: “Keleso hetetiyapita: Ene heteti mouwa niyawa mamatanepe-
sakeye. Alawamona Yesuwa Ene selati koawa niyawa papokeye. Paponase
Ewa Kelesomakeye.” Aluse Yelusaleme sena kesale nokamoke seyakeye.
28 Au selapita: Yesuyewi Kote koawemi se tiye a kina:sela: ela: unuwapo
holose selese, “Kiyawa Newa heneye potosekeye. Newa selati koawana
kiyawa potosekeye. Kiyawa papolo kamowa Neyewi heneye mouwa
kiyawa tikili tese mamatanekeye. Alawamona Newa Nine matanawa-
munuse kulu hanose eta: minamakeye. Nowamoke Newa hamonapita:
Newa minakeye. Ewa kiyawa tikili tese,
29 alawamona, Neyewi Ewa matanesekeye. Eyewi Newa hamonapita:
Ewemi tese Newa minakeye.”
30 Aputa: Yesuwa iyewi supa:na:pela: elawamona, supa:na: ikilawa eta:
hetetimake Ewa eta: supumakeye.
31 Alawamona sena kesale mutayewi Yesu sowa ta: tiyapola: selese,
“Yesu penaiya timinisewa hene heneye sosolo napokeye. Yesuyewi nano
ketea timiyawa sena nowa hetetiya kemiwa tima:na: tiya:sela: eta:
helepa:na: telamakeye. Alanase Yesuwa Kote Piseikipela: epesita: ta:peya
Sena Epa, Ewa Keleso enekeye,” au seyakeye.

Ta:le Ti Senama Yesuwa Supa:na:pela: Hamona E Seyawa Wekeye

32 Aputa: Felesi senayewi sena kesale muta sowa seyawa ta:tapola:,
iyawala, pilisiti sena sosoyawala, Kote koawemi ta:le ti sena potapola:
sita:nema selese, “Kiyawa Yesu supa:na:pela: hamone.” Au selapita: Yesu
enewemiwa ta:le ti sena hapakeye.
33 Yesuyewi selese, “Ikila kolotea nowemi Newa kiwalapulu epe-
sena:keye. Kolotea elapepela: Eye Newa hamone peleya: kemi Newa
fiyama:na:keye.
34 Hanapita: kiyawa Newa kelesaleke itapalapita: potaposakeye. Newa
fiyama:na: peleya: emi kiwala ha:na:na:wa eta: ilimanakeye.”
35 Au selapita: Yu sena tilila sopoyewi Yesu seyawa tikili tese i kene
sopolo selese, “Niyewi Ewa mapotaposakeye, au selakamowa Ewa kami
hanaposape? Yu senama tela koamesa: hanaposape? Emi hanosekiwa Yu
sena noka sita:nemawana, Yu senama tela sita:nemawana, selapose emi
hanapita:keye.
36 Eyewi selese, ‘Newa kelesaleke mapotaposakeye. Newa fiyama:na:
peleya: emi kiwa hanakamakiwa eta: ilimanakeye,’ au selakamowa, solo
mou amowa ko:luse selape?” Aluse Yu sena tilila sopoyewi seyakeye.

Hano Si Fiyatela Yesuyewi Miya:na: Seyawa Wekeye

37 Tikina ikila emiwa ikilale sikapewa ikila sosokeye. Ikila emi
Yesuwa tesile unuwapo selese, “Hano menipita: Newamo elakemi hawa
ma:na:pela: mina.
38 Ta:tesene sena kesale kiwala, kiwa Newamo elakemi inapola: hano
maiya. Alake Kote pukawemi momateyawa wekeye. Hano si fiy-
atelawa epapuluse Newemi himu semetei matanesene sena amowa himu
matanawemi kokolo kao tesewa hawa woliyetiye sakotese elaposakeye.”
Aluse momateyawa Yesuyewi pale seyakeye.
39 Aputa: Yesuyewi seya mouwa wekeye. Senayewi Yesuma himu
semetei matanepela: sitalapitekiwa Ho Napolo ili himu matanawemi
woliyetiye apolowaloma:na:keye. Alawamona Yesuyewi seya ikila emiwa
Kote ho:liyawa peleya: falemi Yesuwa a ha:na:na:no ela:, Ho Napowa
peleya: weyemi eta: minamakeye.

Senayewi Kalikalila Matanawa Wekeye

40 Yesuyewi seyawa sena muta kekenayewi ta:tapola: selese “Sena
epamowa heneye sepatosene senanakeye.”
41 Au selapita: sena nokamoke selese, “Kelesowa Ekeye.” Aputa: sena
nokamoke selese, “Kalili peleya: emi Keleso eta: inisemakeye.
42 Aputa: Kote pukawemi momateyawa wekeye. Tepitiyewi sena maya
Keleso keisa:taposakeye. ‘Tepitiyewi ene koamesa: Peteleheme taunewemi
keisa:taposakeye.’ Aluse momateyalakeye.”
43 Aluse selapita: sena kesale kekenawa kalikalila matanase senawa
takalese iwa elipei kaseyakeye.
44 Iyewi nokamoke, “Ewa tipolo selawata:pa:,” au seyakeye. Au seyawa
heneye tipolo selawapomakeye.

Pilisiti Senayewi Yesuma Himu Semetei Eta: Matanama Wekeye

45 Aputa: Kote koane potapola: sita: tesene ta:le ti senayewi Yesuwa
iya:pela: mene inapita:, pilisiti sena sosoyawala, Felesi senayawala, iyewi
ima ta:potose, “Yesuwa siliye eta: minamawane ko:lupita: elale?”
46 Au selapita: ta:le ti senayewi selese, “Eye selesene aluse sena
nowamoke puwano eta: seyamakeye. Eye selesene aluse puwano selapita:
niyawa eta: topumakeye.”
47 Au selapita: Felesi senayewi selese, “Yesuyewi kiwa hopolose Eyewi
mokopo selapita:, kiyawala ta:teselele?
48 Niyewi ninipe sopoke Yu sena tililayawala, Felesi senayawala
sopoke E seyawane ta:te iya:takeye. Niyewi semetei nowamokiwala eta:
ta:tesemakeye.
49 Sena kesale muta kekenayewi Mosese solo elewa napolo mamatanese-
lakeye. Mamatanepita: iwa falasima:na: peleya: hanaposakeye.”
50 Au selapita: Felesi sena ilipe kemi Nikitimase ewa puwano Yesuma
seya eyewi Felesi sena sopoma selese,
51 “Niyewi solo elewa tuwaponase, solo elewa amowa senayewi tikapeye
tipela: olokeyatela timinisaleke ene ema puwano topukeye. Ta:tapola:
heneye alalapita: potapola:, falasisewa apoyakeye. Sena amawa a
ta:tapose, falasisewa eta: apolosemakeye.”
52 Au selapita: iyewi selese, “Kewala Kalili senale? Kote puka napolo
akepa:. Sepatosene senawa Kalili peleya: emi eta: inisemakeye.” Aluse
iyewi matanepela: seyakeye.
53 Aluse selese apola: sena sopoke ili koawemi hapakeye.

8

Kesale Sena Nowanapulu Mokopo Hanapita: Potapola: Yesu Elakemi Felesi Senayewi Siliye Minawa Wekeye

1 [Sena ili koawemi hanapita: Yesu Ewa enapotane tokomo Olifiwemi
hapakeye.
2 Kiapo ikiwatapita: Kote koawemi Yesuwa mene hanapola:, sena muta
Ewa elakemi kekenepitekiwa Ewa hela: solo se tiye mikeye.
3 Se tiye kina:sela: enewemi, kesale sena ekele sena nowanapulu mokopo
hanapita: sena nokamoke potapola:, kesale amowa siliye inapola:, Kote
solo elewa walosene senayawala, Felesi senayawala ewa siliyapola: Yesu
elakemi minakeye. Inapola: sena sopoke kekenepela: sita:newemi sena
sopoyewi popita: kesalema selese, “Sena sopoke sikapo kewa epemi
epesa,” esa: kotolakeye.

4 Kotopela: iyewi Yesuma selese, “Walosene sena, kesale amowa sena
nowanapulu mokopo hanapita: sena nokamoke papokeye.
5 Puwano Moseseyewi solo elewa tuwapowa wekeye. Kesale sena
nowanapulu mokopo hanosaleke, kesale amowa etewayewi omita:
toliyetiya:pa:. Aluse Moseseyewi solo elewa tuwapokeye. Solo ele
tuwaponase Keyawa noko:lu matanepa:?” Aluse iyewi Yesuma seyakeye.
6 Aluse selakamakiwa Yesuyewi hele selapele esa:, iyewi Yesu kapo
popa:na:pela: aluse hopolose Ewane kotoma:na:pela: seyakeye. Aluse
selapita: Yesu kotopola: kelipolupela:la: ela:, tiya:yawa peleya:wemi
momatelese enekeye.
7 Helapita: iyewi ilipe wa:ke ta:tapola:, wa:ke ta:tapola: au se-
lapitekiwa Yesuwa kotopola: elapepela: tesile selese, “Kiyawa sena semetei
nowamoke nano olokeyatela eta: timinisemayemi, etewawa tiyapola:
keyewi kine puwano ola:pa:.”
8 Aluse Yesuwa wa:ke kotopola: kelipolupela:la: ela: peleya:wemi
momatelese enekeye.
9 Momatelese henewemi sena tilila puwano hapalapita:, sena semetei
semetei esa: hanapola: itapalapita:, kesale amowa semetei kemi elapita:
Yesuyewi papokeye.
10 Yesuwa kotopola: elapepela: tesile kesalema selese, “Kesaleo kewa,
sena sopoke ko:yale? Sena semetei nowamoke kewa kotoma:na:pela: kemi
elapele?”
11 Au selapita: kesaleyewi selese, “Alamakeye. Sopolo hanapola:
kotetikeye.” Au selapita: Yesuyewi selese, “Neyawana kewa eta: ko-
toma:na:makeye. Kewa hamone. Hanosekiwa sikape wa:ke olokeyatela
timinise elatepa,” esa: Yesuyewi seyakeye.]

“Sena Kesale Sopoke Ho:liyawa Mouwa Nekeye,” Aluse Yesuyewi Seyawa Wekeye

12 Sena kesale kekenepitekiwa Yesuyewi wa:ke selese, “Peleya: weyemi
sena kesale sita:newa ho:liyawa tesene mouwa Nekeye. Sena ke-
saleyewi Newa kulu hanapola: sita:newa iwa yopolotela mahanaposakeye.
Koiyawemiye, ho:liya epamowa kiwa kokolo kao tesewa timita: putupela:
hanaposakeye.”
13 Au selapita: Felesi senala:yewi selese, “Keyewi Kine au sela amoke
Keyewi Kine kamunuse selakeye. Keyewi Kine au sela amoke nima
selakamakiwa eta: ilimanakeye.”
14 Au selapita: Yesuyewi selese, “Neyewi Nine epe selese amowa heneye
selakeye. Newa mina peleya:wala Newa fiyama:na: peleya:wala Neyewi
Nine semetei matanekeye. Alawamona kiyawa matanese, ‘Ewa minawa
noko:lu minane? Ewa ha:na:na:wa noko:lu hanaposape?’ Aluse kiyawa
tikili tese matana selakeye.
15 Senayewi ene matanawa kotola epapuluse kiyawa kotosekeye. Alawa-
mona yemiwa Neyewi enewa makotolakeye.
16 Alawamona Neyewi kotosaleke napolo kotopela: hekelesekeye. Ko-
topela: hekelesewa Neyewi Nine matanawamunuse kotopela: hekelese-
makeye. Ni Atayewi Newa hamona seya amoke matanawa Neyewi kulu
hanose kotopela: hekelesekeye.
17 Aputa: kiyawa solo elewa pukawemi momatelese, ‘Wikinisi sena
elipeiyewi nano papolo semetei kamunuse selapita:, henenapo au selesek-
eye.’ Aluse momateyalakeye.

18 Aputa: Neyewi Nine epe selese amowala, Nine Ni Atayewi Newa
hamone Eye Newa epe selese amowala, na:tewi wikinisi elipei semetei
kamunuse seyalakeye."
19 Au selapita: iyewi selese, "Kine Ki Ata kaiye?" Aputa: Yesuyewi selese,
"Newana Nine Ni Atawala kiyawa mamatane selakeye. Kiyawa Newa
matanakiwa, Nine Ni Atawala kiyawa matanenuwamona ke elalapo."
20 Aluse Yesuyewi Kote koane solo se tiye kinisekeye. Aputa: koane
lumua moweni selawatesene pokose tiye ti amowa mapatopita: Yesu ela:
solo se tiye mikeye. Aputa: iyewi Yesuma konomonose kemi Ewa kuma:na:
ikila hetetiya seta: minamanase Ewa kotopela: eta: supumakeye.

"Newa Fiyama:na: Peleya: Emi Kiwa Hanakamakiwa Eta: Ilimanakeye," Aluse Eta: Ta: Tima Sena Amawa Yesuyewi Solo Miwa Wekeye

21 Sikape, Yesuyewi wa:ke ima selese, "Newa enewa iya:pela: hana-
posakeye. Newa hanapita: kiyawa Newa keyalapepela: mapotaposakeye.
Kili olokeyatelawa kemi timinise sitalapepela: kupula: tepesakeye. Newa
fiyama:na: peleya: emiwa kiwa hanakamakiwa eta: ilimanakeye."
22 Au selapita: Yu sena tililayawa selese, "Eyewi selese, 'Newa fiyama:na:
peleya: emiwa kiwa hanakamakiwa eta: ilimanakeye,' au selakeye. Au
selakane mouwa ena selape? Ewa Ene mene kulaposapa?
23 Apula: Yesuyewi selese, "Kiwa peleya: weyemi sitalakeye. Newa
falemi tese minakeye. Kiwa heneye peleya: senakeye. Peleya: we heneye
Ne peleya:makeye.
24 Neyewi puwano seyawa wa:ke selakeye. Kili olokeyatelawa kemi
timinise sitalapepela: kupula: tepesakeye. Newa Nine kokolo kao
tesekeye. * Alake solo se tiye weyamowa kiyawa mata:tesaleke kiwa kemi
olokeyatelawa timinise sitalapepela: kupula: tepesakeye."
25 Au selapita: iyewi penanose selese, "Kewa ipa:?" Apula: Yesuyewi
selese, "Neyewi puwano kima se tiye mini kamona, Nekeye.
26 Kiyawa nano alusewa Neyewi kima se tiye miya:na:wa muta elakeye.
Kima kotoma:na:wa muta elakeye. Nine Ni Atayewi Newa hamone Ene
heneye selesekeye. Eyewi seyawa Neyewi ta: tiyapola: sena kesale sopoma
selakeye."
27 Aluse Ene Ata Kotewa Yesuyewi selapita: iyawa ta:tapola: eta: heke
matanamakeye.
28 Ma heke matanepita: Yesuyewi selese, "Sena Sa:wa Nekeye. Newa
i kelipapoya papela:la: tili tiyapola: kelesewamunuse ikila emiwa Newa
Nine kaluse tesekeye, esa: kiyawa matanema:na:keye. Ikila emiwa kiyawa
sela:sela:, 'Eyawa Ene matanawa matiminitakeye. E Atayewi selapita:
sowa sepapolakeye.' Aluse kiyawa selaposakeye.
29 Aputa: Eyewi Newa hamone Newa eta: iya:tesemakeye. Ewa
Newanapulu elakeye. Ewa epelemita: Neyewi timinipita: Eyewi Newa eta:
iya:tesemakeye."
30 Aputa: sena kesale mutayewi Yesu seyawa ta: tiyapola: Ema himu
semetei matanakeye.

Yesuyewi Selese, "Kiwa Silikepima:na:keye," Au Seyawa Wekeye

---

* **8:24** Koteyewi Mosesema selese, "Newa Nine kokolo kao tesekeye," au seyakeye. (Mene Sili Puka 3:14). Alake Yesuyewi semetei kamunuse selapita: sena sopoke matanese Yesuwa Kotewa kamunakeye. Yesuyewi au selapitekiwa iyawa konomonakeye.

31 Aputa: Yu sena kesale Yesu himu semetei matanepela: imawa Yesuyewi selese, “Ne solo amowa ta: tiyapola: sitalaleke, kiwa heneye Newa kulu hanosene sena kesalewa sitalakeye.
32 Heneye sowa kiyawa ta:tiyapitekiwa heneye seyawa kiwa si-likepima:na:keye.”
33 Au selapita: iyewi selese, “Niwa silikepima:na:keye, au selakamowa mouwa ena selape? Epalahameyewi sena i maya minawa niwakeye. Sena nokamoke niwa wa:la:lopita: niwa tipolo timinisene epapuluse niyawa sena nokamopela: tima:na: tisene sena eta: timakeye. Niwa tima:na: timita: sena nowamoke eta: wa:la:yamanase eyewi niwa silikepima:na:keye, au seyawa noko:lu silikepima:na:na?”
34 Aputa: Yesuyewi selese, “Neyewi heneye selakeye. Senayewi olokey-atela timinisene amoke e inawa nano olokeyatela akeye. Nano olokeyatela amoke selese, aupa:, Au selapita: senayewi ta: tiyapola: tima:na: tisene sena timinisekeye.
35 Tima:na: tisene sena wa:la:ya inayewi ene matanese tima:na: tisene senawa iya:pela: sena nowama wa:la:losekeye. Alawamona e atayewi ene salawa eta: iya:tesemakeye. Sena nowama salawa eta: wa:la:losemakeye.
36 Aputa: nano olokeyatelayewi kiwa tipolo talapita: sita:newa, Kote E Sa:yewi kiwa fakekepilapita:, kiwa heneye fakekepiya sitalaposakeye.
37 Kiwa Epalahameyewi sena i maya minawa Neyewi matanekeye. Epalahameyewi sena i maya mina amoke Newa kumita: sama:na: matanese hanatakeye. Ne sowa kiyewi eta: seli ta:timanase Newa sana kulapose matanese hanatakeye.
38 Alake Nine Ni Atayewi Nema nano waiyawa Neyewi Nine kima selakeye. Sowa kiyewi ta:te iya:tapita:, kiyawa kili atayewi seyawa ta:tesekeye.”
39 Au selapita: iyewi selese, “Nini atawa maya mina Epalahamekeye.” Aputa: Yesuyewi selese, “Kiwa Epalahameyewi sala maya telakiwa Epalahameyewi timiya epapuluse kiyawa timinimapekeye.
40 Timinimape kamona kiyawa Newa kumita: sama:na: matanese hanatakeye. Kote heneye sowa Neyewi ta:tapola: kima se tiye mikeye. Se tiye kinapita: kiyawa Newa sama:na:pela: matanese hanatakeye. Aluse Epalahameyewi eta: matanemakeye.
41 Alake kiyawa kili ata matana amunuse kiyawa tiyatakeye.” Au selapita: iyewi selese, “Isu olosane tela sala nimakeye. Nini ata semetei Kote Ene ekeye.”
42 Aputa: Yesuyewi selese, “Kili Kote Ata matanakiwa kiyawa himu hapawa Newa matanenuwamona ke elalapo. Kote ela peleya: emi Newa minakeye. Newa Nine matanawamunuse Newa eta: minamakeye. Koteyewi Newa hamonapita: minakeye.
43 Ne sowa ta:tapola: mamatanesaleke ko:luma:na:pela: ela:? Ne sowa kiyewi matanema:na: mapolose sita:nenase, Ne sowa kiyewi ta:tapola: mamatane selakeye.
44 Kili atawa Setenekeye. Kili atayewi matana amunuse kiyawa epelese kulu hanose timiyanakeye. Sena sana kumita: ma:ta: tiwa Eyewi ma:ta: tikeye. Aputa: heneye selesewa eyewi nanese nasulu tiye iya:peyanase eyewi mokopo selesewa semetei matanesekeye. Heneye sowa semeteiwala Setene Ewemi matelakeye. Mokopo sowa sopolo e himu matanawemi woliyetiye elakeye. E himu emiwa mokopo solo sopolo se tiye kinise tesekeye. Mokopo solo mouwa Setenekeye.

45 Neyewi Nine sowa heneye sopolo selesekeye. Alawamona, heneye
sopolo selapitekiwa kiyawa eta: seli ta:tesemakeye.
46 Neyewi olokeyatela matanepela: timinisewa kiyawa papola? Alamak-
eye. Kiyawa eta: papomakeye. Neyewi heneye selapita: kamona ko:lupita:
kiyawa ta:ta: iya:pela: sita:la:?
47 Kote sowa Ene E sa:yewi topukeye. Kiwa Koteyewi Ene salamanase
Kote sowa kiyawa ta:tapose hapawa," au seyakeye.

"Epalahame Eta: Kesilama Newa Kao Enekeye," Aluse Yesuyewi Seyawa Wekeye

48 Aputa: Yu sena tililayawa selese, "Kewa Samelia senakeye. † Ho
olokeyatelayewi Ke ho tikeye. Niyewi heneye selakeye."
49 Apula: Yesuyewi selese, "Ho olokeyatela Ne ho eta: timakeye. Aluse
kiyawa epe selese amowa kiyawa heneye maselatakeye. Nine Ni Atawane
Neyewi tiyapola: puwano apolose wapilikeye. Alawamona kiyawa Newa
tiyapola: sikapetapo kolotea apolakeye.
50 Aputa: Neyewi Nine kemi unuwapo wapilise selapose mamatane
selakeye. Koteyewi Newa unuwapowa sosolo meapolaposakeye. Newa
wapilipesakamowa Koteyewi sosolo meapolaposakeye. Eyewi sena kesale
sopowa takalese takalepesakeye.
51 Aputa: Neyewi kima heneye selakeye. Ne sowa sena kesaleyewi
ta:tiyapitekiwa amowa, iwa heneye makulaposakeye. Iwa kokolo kao
sitalaposakeye."
52 Au selapita: Yu sena tililayawa selese, "Ho olokeyatela Ke howa
heneye tilakeye. Alake Kewa matakolose matana tikili tese seleselakeye.
Epalahame kulukeye. Sepatosene senawana kulukeye. Alawamona Keye
selese, 'Ne sowa ta: tisene sena kesale amowa makulaposakeye. Kokolo
kao sitalaposakeye.'
53 Au seya amowa Epalahame kuluwa Keyawa toliyetiselele? Kewa sena
Piseiki sosola? Sepatosene senawana kulukeye. Kewa ipise matanana?"
54 Aputa: Yesuyewi selese, "Newa Nine ela: wapilise seya e seyakiwa
mokopo wapilise semapekeye. Alawamona Nine Ni Atayewi Newa wapilise
apolakeye. Nine Ni Ata kiyawa Kotekeye au selesekeye. Nine Ni Atawane
kili Kote semeteiwa kakeye. Kote semetei ela: Newa wapilikeye.
55 Ewa kiyawa heneye napolo eta: matanemakeye. Ewa Neyewi heneye
matanekeye. Alake Neyewi Ewa eta: papoma Neyewi seya telakiwa
Neyawa mokopo semapekeye. Kiyawa mokopo selesene epapuluse
Neyawa eta: selesemakeye. Neyewi Ewa matanese E sowa Neyewi heneye
ta:tapola: kulu hanosekeye.
56 Aputa: Newa peleya: weyemi mina:na:wa kili tilila kouwa mei
Epalahameyewi matanakeye. Eyewi Newa mina:na:wa potapola: epelese
enekeye."
57 Au selapita: Yu sena tililayawa Yesuma selese, "Epalahamewa Keyawa
papola? Kewa yapene talo piipe (50) aluse Kewa emi enemakeye. Kewa
tililamakeye. Keyawa noko:lu Epalahame papola?"
58 Au selapita: Yesuyewi selese, "Neyewi heneye selakeye. Epalahame
eta: kesilama Newa kao enekeye."
59 Alanase Yu sena tililayawa Yesuwa oma:na:pela: etewa tiyapita:
papowamona Yesuwa o:sulu tepeya hanapola: Kote koawa iya:pela:
hapakeye.

---

† **8:48** Yesuwa Samelia sena enekeye, aluse akowatese mouwa wekeye. Samelia senawa Yu senawanapulu kisi tepela: sita:nekeye.

9

Sena Si Kola Yesuyewi Fala:pewa Wekeye

1 Yesu isu hemawemi hanose potakamake sena nowa si kola elapita: papokeye. Sena amowa ene e amayewi selati ikila emiwa si kolakeye.
2 Sena si kolawa potapola: sena ilipe hanoseyewi Yesuma ta:potose, “Walosene sena, sena si kolawa etewi olokeyatelawa eta: timinipita: ewa falasise si kolale? Eyewi ene olokeyatelawa timinipita: ewa falasi elale? Ene e amayewi e atayewi a:tawi olokeyatelawa timinipita: ewa falasi elale? Etewi olokeyatelawa timinipita: ewa falasi elale?”
3 Au selapita: Yesuyewi selese, “Eyewi ene olokeyatelawa timinipita: ewa falasise si eta: kolamakeye. Ene e atawa e amawa a:tawi olokeyatelawa timinipita: ewa falasise si eta: kolamakeye. Koteyewi penaiyawamoke ewa si fala:walopita: sena sopoyawa popita: ewa selati ikila emiwa si kolakeye.
4 Aputa: nukuluma:na: tela ikila ho:lulusene ela: Neyewi nano timiyanakeye. Koteyewi Newa hamone e seyanase Eyewi nano timinisewa niyawa kipila tima:na: tiya:pa:. Yopolotelawemi Neyawana kiyawala nano eta: timinima:na:makeye. Nukuluma:na: mapatotakeye.
5 Alawamona, Newa peleya: weyemi a elekiwa sena kesale peleya: weyemi sitalakamokiwa ho:liyawa Nekeye.”
6 Au seya Yesuyewi selapola: peleya: kepesepela:, tiya:yawa sosokelapepela: tiyapola:, sena si kolawa siwemi mupukeye.
7 Itipaiya mutapola: apola: Yesuyewi ema selese, “Kewa hanapola: hano Siloame Si epemi ke mitiwa selakomita: hamona.” Hano Siloamewa unu mouwa hano Ilikepiya aluse unuwapokeye. Hano si epemi sena amowa hanapola:, mitiwa selakokamake siyewi napolo papokeye.
8 Potapita: sena e manawala, puwano moweni mita: helapita: papolo senawala selese, “Sena puwano moweni mita: helakane Ewamone?”
9 Aputa: sena nokamoke selese, “Henekeye, sena epakeye.” Apula: sena nokamoke selese, “Alamakeye. E manakeye. Sena nowa e mitiwa kamuna elakeye.” Apula: sena si kola itapa telayewi selese, “Henekeye, moweni mita: helakane nekeye.”
10 Au selapita: iyewi selese, “Ko:luse ke si fala:lale?”
11 Aputa: eyewi selese, “Sena nowa Ene unuwa Yesuyewi peleya: kepesepela:, ne siwemi mutapola: selese, ‘Kewa hanapola: hano Siloame Si selakomita: hamona.’ Aputa: newa hanapola: hano si selakokamake napolo papokeye.”
12 Aputa: iyewi selese, “Yesuwa kami elape?” Au selapita: senayewi selese, “Newa tikili tekeye. Ewa kami hapamita:pe,” au seyakeye.
13-14 Aputa: ha:le tesene ikila emiwa sena si kolawa itipaiya mutakamake Yesuyewi fala:pekeye. Fala:tapita: iyewi ewa siliye Felesi sena sita:ne emi siliye hapakeye.
15 Felesi sena sita:ne emi siliye inapitekiwa, Felesi senayewi sena si kola itapa tela ema selese, “Kewa si kolawa noko:lu fala:lale?” Au selapita: eyewi selese, “Sena nowamoke itipaiya tiyapola: ne siwemi mutakamake hayewi selakokamake itapa telakeye. Itapa tese napolo potalakeye.”
16 Aputa: Felesi sena nokamoke selese, “Ha:le tesene ikila emiwa Eyewi nano tima:na: tiyanase Ewa Koteyewi hamonapita: mina sena amanakeye.” Au selapita: sena nokamoke selese, “Eyewi penanose timinisewa mokopo sena olokeyatela enene senayewi aluse penanose eta: tisemakeye.” Aluse ili matana kalikalise matanese i kene konomonakeye.

17 Konoma:pela:la: sena si kola itapa tela ema Felesi senayewi wa:ke selese, “Kewa si fala:pe sena amowa keyawa ipise matanana?” Au selapita: sena si kola fala:peyawa selese, “Neye matanawa, Ewa sepatosene senanakeye.”
18 Aputa: Yu sena tililayawa selese, “Sena amowa ene e amayewi selati ikila emiwa ewa si olokeyatelamita:po. Heneye si kola itapa telamita:po.” Aluse matanese ene e amayewi e atayewi a:ko: mina e seyakeye.

19 Mina selapita: minakeye. Inapita: Yu sena tilila amoke selese, “Sena amowa ka:tawa ka:lipe ke sa:lele? Si kola kesilalole? Yemiwa napolo epe potoseya noko:lu napolo potoseye?”
20 Aputa: ene e amayewi e atayewi a:te selese, “Ewa na:ni salakeye. Selati ikila emiwa e si kolakeye.
21 Yemiwa napolo epe potoseya noko:lu potape. E si fala:pewa sena ipei. Ema ta:pota:pa:. Ewa ene sena salanase ene ela: matanama:pita:keye. Eyewi selakamakiwa ililakeye.” Aluse a:tawi seyakeye.

22 A:tewi Yu sena tilila amowa ipilise sita:nenase aluse seyakeye. A:tewi seta: seyamake puwano Yu sena tililayawa selese, “Sena nowamoke selese, ‘Yesu Ene Kelesokeye,’ au selesaleke sena amawa Yu senayewi kekenesene koawemi inapa, au selaposakeye.” Aluse Yu sena tililayawa seyakeye.

23 Aluse semeta: ene e amayewi e atayewi a:tawi matanese, “Na:ko:lapulu inapa, au sema:na:napo.” Aluse matanese a:tawi selese, “Sena si kola fala:pewa sena salanase ewa ene ema ta:pota:pa:,” au seyakeye.

24 Aputa: wa:ke Yu sena tililayawa sena si kola itapa tela ema mina e seyakeye. Mina selapita: minakeye. Inapita: iyewi selese, “Koteyewi ta:pita: keyawa heneye hekilase sela:pa:. Kote puwano apola:pa:. Yesuyewi mane olokeyatela enewa niyewi matanekeye.”
25 Au selapita: senayewi selese, “E matanawa neyewi eta: potesemakeye. E matanawa napololakeye. E matanawa olokeyatelakeye. Amowa neyewi mamatanekeye. Alawamona neyewi nano semetei matanawa wekeye. Newa puwano si kola enewa, yemi neyewi napolo potalakeye. Amowa neyewi matanekeye.”
26 Au selapita: iyewi selese, “Eyewi noko:lu ke si fakepela?”
27 Au selapita: eyewi selese, “Neyewi kima napu selesapeye? Seyawane kiyawa eta: seli ta:tesemakeye. Ko:lupita: wa:ke nema ta:ta:? Kiyawala Ewa kulu hanapola: sita:pesena:pela: seleseye?”

28 Aputa: iyewi konomonose ema itipilise selese “Sena amowa kulu hanosene senawa kekeye. Niwa Mosese kulu hanosekeye.
29 Koteyewi Mosesema seyakeye, aluse niyawa matanekeye. Alawamona, Sena amowa nono kami minane? aluse niyawa matanekeye.”

30 Au selapita: sena si kola fala:peyawa selese, “Kiyewi ko:lu seleseye? Kiwa kaluse tikili tepa? Kiyewi selese, ‘Sena amowa nono kami minane?’ aluse kiyewi selesewamona, sena amoke newa si fala:pekeye.
31 Sena himu olokeyatela matanepela: elakamoke Kotema hopita: Koteyewi eta: ta:tesemakeye. Kotema wapilise Koteyewi matanawamoke timinisewa timiya:sela: elakamoke hopita:, Koteyewi topukeye. Amowa niyawa matanekeye.
32 Puwano fa:nemiwa peleya: sosolo we ma:ta: ti ikila emiwana, sena maya mina tilila kouwa sita:ne ikila emiwana, tilila kouwa sita:ne ikila emiwana, ata enene ikila emiwana, sena ene e amayewi supeliwatesene

okemi si kola kesilawa sena nowamoke fala:pe e seyawa niyewi eta: ta:tesemakeye. Puwano epapuluse eta: fala:pemakeye.
33 Koteyewi nano tima:na: tisewa tima:na:pela: eta: hamona e seyama telakiwa, sena amo aluse ma itapa temapekeye." *
34 Au selapita: iyewi selese, "Ke atawala ke amawana himu olokeyatela ela:, kewala himu olokeyatela selatikeye. Kewa napolo temita: nima solo se tiye kiniselele? Niyewi ke sowa eta: ta:pa:na:makeye. Yu senayewi kekenesene koane weyamowa iya:pela: hamone." Alanase ewa hapakeye.
35 Hanapita: sena si kola itapa tela ema kotopela: hamona e seyawa Yesuyewi ta:tapola:, sena amowa kelese potapola: selese, "Sena Sa:wa keyawa himu semetei matanana?"
36 Au selapita: senayewi selese, "Piseiki, ema himu semetei matanema:na:wa nema walose sema. Ewa ipa:?"
37 Au selapita: Yesuyewi selese, "Keyawa yemiwa potosewane Nekeye. Neyewi kema selakeye."
38 Aputa: sena amokiwa selese, "Piseiki, neyewi Kema himu semetei matanekeye." Aluse eyewi wapilise selapita:
39 Yesuyewi selese, "Sena kesaleyewi Kotema himu semetei sita:newana, sena kesaleyewi Kotema himu semetei eta: sita:nemawana, kaselepita: Newa peleya: weyemi minakeye. Sena nowamoke selese, 'Neyewi nano sopoke eta: potesemakeye,' e seyawa sena amowa si ho:lilise elaposakeye. Alawamona sena nokamoke selese, 'Newa ilikeye. Ne siyewi nano sopoke potosekeye,' e seyawa sena amowa si yopoloyetiye elaposakeye."
40 Au selapita: Felesi sena mapatopita: sita:neyawa ta:tapola: ta:potose, "Niwana si kola sitalapita: Keyewi potapola: seleseye?"
41 Au selapita: Yesuyewi selese, "Kiyewi selese, 'Niwa si kola sitalakeye,' aluse hokatolose e selesaleke, kili himu olokeyatelawa Neyewi itapa temapekeye. Alawamona kiyewi mahokatolo selapo. Kiyewi selese, 'Niyewi nano sopoke matanepela:, apula: nano sopoke potapola: ili sitalakeye.' Aluse epe selese amowa kili himu olokeyatelawa kemi sitalakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

10

A:pele Sipi Ka:mita: Sola Pale Seyawa Wekeye

1 Yesuyewi sena kesalema wa:ke selese, "Neyewi kima heneye selakeye. A:pele sipi sola sena isu tenamo emi mainisaleke, solawa honosane emi papaseye tiye inapita: sena amokiwa a:pele sipiwa ikomonose atu tima:na:pela: inisekeye.
2 Sena ene isu tenamo emi inisaleke a:pele sipi pota:tesene sena akeye.
3 A:pele sipi pota:tesene senawa sola suwemi minite, isu tenamo pote tesene senayewi isu tenamowa kolo tisekeye. Kolo tiyapitekiwa a:pele sipi pota:tesene senayewi a:pele sipi unu tiye tiwa unuwa sepela: holosaleke, a:pele sipi sopoke inapita: ili pota:tesene senayewi siliye mowa hanosekeye.
4 Potapola: tesene sena putupela: hanapita:, e sowa iyewi ta:tapola: kulule hanose hanosekeye.
5 A:pele sipi pote enemawane, iyewi kulule hanose eta: hanosemakeye. Sowa ta:takamake solo nowa ta:tesaleke, neiye mene hanosekeye."

---

* **9:33** Alake sena si kola fala:peyawa seyawa mouwa, Koteyewi hamona seya Sena Epa mina epalakeye.

6 Aluse Yesuyewi pale selapitekiwa, iyewi solo mouwa eta: kolaiyamakeye.

Yesuyewi Selese, "A:pele Sipi Pota:tesene Sena Amowa Nekeye," Au Seyawa Wekeye

7 Au selakamake iwa eta: kolaiyama tepita: wa:ke Yesuyewi selese, "Neyewi kima heneye selakeye. A:pele sipi ka:mita: sola isu tenamo amunawa Nekeye.
8 Puwano sena minawa atu tisene senakeye. Iyewi mokopo hopita:, ili sowa a:pele sipiyawa ta:takamake, himini ta:tesaleke, kulule hanose eta: hapamakeye.
9 Isu tenamo amunawa Nekeye. A:pele sipi isu tenamowemi musuluyetiye mina sopowa Neyewi potapola: ela: mene siliyaposakeye. Isu tenamo emi inapola: mowa hutiya napolo ma:na:pela: hanosekeye.
10 Alake atu tisene senayewi nano o:sulu tise sanose ikomonose auma:na:pela: inisekeye. Alawamona sena kesale Kotema napolo sita:pesita: Newa minakeye. Yemiwa iwa sopoke peleya: we epesita:yemiwa Koteyewi iwa napola:tapita: matanepela:, nano sopoke iliye tiye sita:la:, epelese epapuluse napolo sita:pesita: Newa minakeye.
11 A:pele sipi pota:tesene sena napowa Nekeye. 'A:pele sipi napolo sita:pesita: pota:tesene senawa kulapitekiwa ililakeye,' aluse a:pele sipi pota:tesene sena napoyawa matanesekeye.
12 Alawamona sena nowamoke a:pele sipi potose ela: moweni tima:na:pela tima:na: tisene sena timinisekeye. Sena amokiwa a:pele sipiwa heneye eyawa ene eta: akeyamanase eye potakamake, mowa kasolo * inapitekiwa potapola: a:pele sipiwa iya:pela: nesile hanosekeye. Nesile hanapitekiwa mowa kasoyewi a:pele sipi noka yaso napita:, noka mowa nesile netale tiye walosekeye.
13 Alake senayewi moweni semetei matanepela: tima:na: tisene sena timinise a:pele sipiwa enamanase napolo matanepela: potapola: eta: tesemakeye.
14-15 Alawamona a:pele sipi pota:tesene sena napowa Nekeye. Nine Ni Atayewi Nema matanepela:, Ni Atama matanepela: ela aluse, Neyewi Nine a:pele sipiwa matanepela:, Nine a:pele sipiyawa Newemi matanepela: epapuluse sita: tesekeye. Neyewi a:pele sipi epela: Newa kulapitekiwa ililakeye.
16 Aputa: a:pele sipi noka sola we eta: talamawana Ninakeye. Iwala Neyewi siliye mina:na:keye. A:pele sipi mokopo mowa sita:neyawala, Neyewi sowa ta:tiyapitekiwa, siliye mina:na:keye. Mowa sita:newana, sola suwemi sita:newana, solawemi semetei selawapola: sopoke kekene tiye sita:pesena:keye. Alake pota:tesene senawa Newa semeteikeye.
17 Newa tesile ha:na:na:nase kuma:na:keye. Auma:na:nase Ni Atayewi Newa himu hapawa matanekeye.
18 Senayewi matanawamunuse Newa sanose makulaposakeye. Neyewi mailisaleke amowa Newa sanose eta: kuma:na:makeye. Neyewi Nine matanawa ili e seyanase Newa sanose kuma:na:nakeye. Senayewi Newa sanose kumita: Neyewi Nine matanawamunuse Ne tomawa miya:na:keye. Newa kupula: wa:ke mene tesile hanakemiwa penana:pela: tesile ha:na:na:keye. Aluse Nine Ni Atayewi matanepela: apoyakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

---

* **10:12** Mowa kasolo sosolo epapulakeye. mowa kasoyewi senala:wana, nano hopolawala falela apota: yaso nasekeye.

19 Au seya Yesuyewi selapitekiwa Yu sena kesale ta:tapola: matanayewi
kalikalise matanawa i kene elipei kaseyakeye.
20 Matanepela:la: sena nokamoke selese, “Ho olokeyatela E ho tinase
Eyawa etakeye. Ewa matakola tetakeye. Ko:lupita: E sowa kiyewi ta:ta:?”
21 Au selapita: sena nokamoke selese, “Ho olokeyatela epamoke ho
tinase aluse eta: selesemakeye. Sena si kolawa ho olokeyatelayewi eta:
fala:tesemakeye,” au seyakeye.

Yesuyewi Solo Kinakamake Yu Sena Tililayawa Ta:te Iya:peya Wekeye

22 Puwano fa:nemi Kote Koane Titiwa Kotema Napolose
Matanema:na:pela: Tikina kekena ikila amowa hetetikeye. Tikina
kekenema:na:pela: yapene potia kiwemi kemiwa Yu sena kesale
Yelusaleme sitiwemi kekenakeye.
23 Kote koawemi Yesuwa hanapola: koane wasa unuwapowa Solomone
koane sola pakia isuwemi sila:sela: enewemi
24 Yu sena tilila kekenepela: iyewi Yesuma selese, “Niyewi Kewa potose
himu elipei sitalakeye. O:suwemi nima hokato sema:na:ne? Kewa
Kelesokeye au selakamowa Keyawa nima hokato hokatolose sela:pa:.”
25 Au selapita: Yesuyewi selese, “Puwano Neyewi kima selakane kiyawa
mata:tesapekeye. Ni Atayewi E unuwa tila:tesa: Ene penaiyayewi
matanese tisene emiwa Newa kima walokeye. Walopita: kemi kiyawa seli
mamatane selakeye.
26 Alawamona kiwa Ne a:pele sipimanakeye. Kiyawa Ne sowa eta: seli
ta:tesemakeye.
27-28 Aputa: Ne sowa Ne a:pele sipiyawa ta: tiyapola: kulule hanose
inapita:, Neyewi iwa matanese heneye kokolo kao sita: tesewa kinisek-
eye. Kinapita: iwa heneye maolokeyatepesakeye. Iwa sena nowamoke
sutapola: ma o:sulu tiyaposakeye.
29 A:pele sipiwa Nine Ni Atayewi Nema mikeye. Ni Ata Ene heneye
sosokeye. Sena nowamoke ewa Ni Ata Ene tiya:wemi eta: sulu tiye
toliyetisemakeye. A:pele sipiwa Ene potapola: elakeye. Ene potapola:
elanase sena nowamoke ma o:sulu tiyaposakeye.
30 Ni Ata Na:ko: na:nipe semetei kakeye.”
31 Au selapita: ta:tapola: Yu sena tililayawa etewayewi sama:na:pela:
tikeye.
32 Tiyapita: Yesuyewi selese, “Kiyawa popita: Ni Atayewi Nema
penana:pela: timinisewa nano muta Neyewi timiyakeye. Neyewi nano ena
hele tiyapita: kiyewi etewayewi Newa sama:na:pela: ela:?”
33 Au selapita: Yu sena tililala: selese, “Keye napolo timiyakiwa niyawa
Kewa etewayewi masamapekeye. Alawamona Keye selese, ‘Kote Na:ko:
na:nipe semetei kakeye,’ au selesewa emi ela: Keye Kotewa hanetapo
meapolapita: Kewa etewayewi sama:na: ekeye. Keye selese, ‘Newa
Kotekeye,’ au selakeye. Alawamona Kewa heneye sena sa:keye.”
34-35 Au selapita: Yesuyewi selese, “Kote pukawemi momateyawa heneye
kamunuse momateyalakeye. Momateya amowa sena nowamokiwa maho-
tolaposakeye. Puwano momateyawa wekeye. Koteyewi Ene solo ta:tapola:
senama selese, ‘Kiwa sopoke kotela:keye,’ au seyawa momateyakeye. †
36 Koteyewi e seyawa emiwa Newa ta:pele tiyapola: hamonapita: Newa
peleya: weyemi minakeye. Inapola: selese, ‘Newa Kote E Sa:keye.’ Au

† **10:34-35** Kisala Puka 82:6. Koteyewi Ene solo ta:tapola: sena piseikipela: sita:nenase Koteyewi ima Koteo, au seyakeye.

selapita: kiyewi selese, ‘Eyewi Kotewa kolotea me apolatakeye.’ Aluse kiyawa epe selese amowa ko:lu seleseye?

37 Ni Ata nano timinisewa Neyewi matiminisaleke Ne sowa kiyewi ta:te iya:tesewa ililakeye.

38 Alawamona, Ni Ata nano penanose timinisewa Neyewi timinisaleke, nano timinisewa potapola: kiyewi himu semetei matanepa:. Nema himu semetei eta: matanemake, Neyewi timinisewa potapola: himu semetei matanepa:. Newa Atawalapulu semetei ela:, apula: Ni Atawane Newanapulu semetei ela:, epapuluse elapita: kiyawa potapola: matanema:na:keye.”

39 Alanase iyewi wa:ke Ewa tipolo selawapa:na:pela: sukulu tima:na:pita: elawamona, ili tiya:wa sutetiye hapakeye.

40 Aputa: Yesu hanapola:, hano Yotane satepela: nono fa:nemi hanapola:, Yoneyewi sena hano toliyeti peleya: kemi hanapola: enekeye.

41 Enewemi sena kesale muta inise ilipe sopolo selese, “Niyewi popita: Kote penaiyayewi matanese timinisewa Yoneyewi eta: timakeye. Alawamona Yesuyewi alusewa Yone seyawa hene henenakeye.”

42 Aluse sena kesale mutayewi Yesu seyawa seli topukeye.

11

Lasalase Kuluwa Wekeye

1 Sena semetei nowa e unuwa Lasalase, Petani koamesa: enekeye. Koane semetei kemi Meliwala e ate Matawala a:ko: sita:nekeye. Lasalase ewa nakola tenekeye.

2 Aputa: puwano Meliyewi nano noiya ikumu Yesu onatuwemi suluse, e pisei fayewi helakeye. Kesale amoke e atewa Lasalasewa nakola wa:tawemi telakeye.

3 Wa:ta telapitekiwa Meliwalapulu Mata a:tawi sena nowama selese sekepilise, “Keyawa Piseiki Yesuma selapose ha:na:pa:. Keyawa weyamu sela:pa:. Piseikio, Keyewi Kine sena ke mana himu hapa Lasalasewa nakola ka:pelalakeye, e sela:pa:.” Aputa: sena amowa hanapola: a:tawi selese sepapowa Yesuma seyakeye.

4 Selapita: Yesuyewi ta:tapola: selese, “Ewa kuma:na:pela: nakola telamakeye. Sena kesaleyewi Kotema matanepela: wapilimita: nakola wa:tawemi telakeye. Sena Sa:wa Nekeye. Nemawala matanepela: wapilimita: ewa nakola wa:tawemi telakeye,” au seyakeye.

5 Aputa: Yesuyewi Matawala, e ate Meliwala Lasalasewala, iwa sopoma himu hapawa matanese,

6 Lasalase nakola ta:tapitekiwa kemi, Yesuwa E elakemiwa peleya: emi ikila elipei enikeye. Eyewi popa:na:pela: eta: hapamakeye.

7 Ikila elipei eniya:sela: ikila osokemi Yesuyewi selese, “Yutia peleya: epemi niwa mene ha:na:na:keye.”

8 Au selapita: E sena semetei hanoseyewi selese, “Walosene sena, napute Kewa kumita: Yutia peleya: emi Yu sena tililayawa etewayewi omita: kemi, Kewa wa:ke omita: mene hanoselele?”

9 Aputa: Yesuyewi selese, “Ikiwapo semetei kukuwemi (12) awa ho:lilisekeye. Opo emiwa ho:liyanase siyewi pote hanose apela kolose sanose eta: keyalewatesemakeye.

10 Yopolotelawemi hanose yopolotelanase apela kolose sanose keyalewatesekeye.

11 Niyewi sena nini mana Lasalasewa ene enikeye. Eniwamona Neyewi
mene kila:pa:na:pela: ha:na:na:keye."
12 Aluse pale selapita:, E sena sopoke hanoseyewi tikili tese sita:la: selese,
"Piseikio, e nakola ka:pela:newa fala:pesakeye."
13 Aluse Lasalase mokopo nakola ka:pela:nenase matanepela:, Lasalase
ene heneye kuluwa Yesuyewi pale selapita:, iyewi eta: kolaiyamakeye.
14 Makolalese sitalapita: potapola: Yesuyewi hokatolose selese, "Lasalase
kulukeye.
15 E nakola ka:pela:la Newa eta: hapamakeye. Ewa kuluwa apana
tuwapola: potapose ha:na:na:keye. Ikila emi Neyewi nano timinipita:,
kiyewi Nema himu semetei matanema:na:keye."
16 Au selapita: Tomase e unuwa nowa Titimase * e sena semetei hanosene
nokamawa selese, "Ewalapulu niwa sopoke ha:na:na:keye. Ewalapulu
niwa kulapose ha:na:na:keye," au seyakeye.

"Kokolo Kao Epesita: Mene Teisa:pa:na: Senawa Nekeye." Aluse Yesuyewi Seyawa Wekeye

17-19 Yesu E sena ilipe hanosewanapulu Petani koamesa: inapitekiwa
sena mutayewi selese, "Lasalase kuluwa apana tuwapowa napu ikila
pinipi telakeye," au seyakeye. Apula: ta:tapola: potakamake Petani
koamesa: Matawala Meli a:tawi e atewa Lasalasenase himu nakolose
sita:pesepekitise ekela temita:, Yu sena kesale mutayewi sesemita: inapola:
sitalapita: papokeye. Petani koamesa: Yelusaleme siti emi panase
senawana, kesalewala, muta minakeye.
20 Aputa: Yesu inape e selapita: Matayawa Ewa koluma:na:pela:
hanapola:, Meli koane kemi elapita:, Mata hanapola: Yesuma selese,
21 "Piseikio, Kewa weyemi elaleke ne atewa makumapekeye. Aluse ewa
kulukeye.
22 Alawamona, yemiwa Keyewi Kotema holose epapume selapita: Eyewi
epapuluse timinipesakeye, aluse neyewi matanekeye."
23 Au selapita: Yesuyewi selese, "Ke ate mene teisataposakeye."
24 Aputa: Matayawa selese, "Itapa tela ikila emiwa sena kesale sopoke
mene tesilapola: ewala mene teisataposakeye, aluse neyewi matanekeye."
25 Aputa: Yesuyewi selese, "Kokolo kao epesita: mene teisa:pa:na: sena
amowa Nekeye. Sena kesaleyewi Nema himu semetei elaleke, sena kesale
amowa kuluse kuluwamona, elawamona mene tesile hanapola: kokolo kao
elaposakeye.
26 Newalapulu kokolo kao ela: Newemi himu semetei matanepela: enene
sena amowa heneye makulaposakeye. Mata, Sowa kewa ta:teselele?"
27 Au selapita: Matayawa selese, "Henekeye, Piseikio, neyewi ta:takeye.
Kote E Sa:le Kewalakeye. Aputa: Koteyewi Kewa ta:peya sena Kelesowa
peleya: sosolo weyemi minawa Kewalakeye, aluse neyewi matanekeye,"
au seyakeye.

Yesuyewi Lasalasewa Matanese Ya:lawa Wekeye

28 Matayawa selese itapa tepela: ene koawemi mene hanose sena kesale
sopoke ta:pa:pekitise Matayawa Melima o:sulu selese, "Walosene sena
mina elakeye. Kewa popa:na:pela: holosapekeye."
29 Aputa: Meliyewi ta:tapola: kipila tesile hanakamake
30 Yesu koamesa: eta: minamanapita:, puwano Matayawa Yesu koluye
tise papolo kemi Yesu elapita: popa:na:pela: hapakeye.

---

* **11:16** Titimase au selakamowa hene solopela:la: unuwa seya Sala Elipei aluse selakeye.

31 Hanapita: Yu sena kesaleyewi Meliwa ekela temita: seselese ka:la:yawamoke potakamake Meli kipila tesile hanapita: papokeye. Potapola: matanese, “Meli apana ya:ma:na:pela: hanatakeye,” aluse iyewi matanepela: kulule hanose hapakeye.
32 Aputa: Yesu enewemi Meli inapola: kuniu kula:pela: hela: selese, “Piseikio, Kewa weyemi enekiwa ne ate makumapekeye.”
33 Aputa: Yesuyewi potakamake Meliyewi ya:lapita: Yesuyewi potakamake Yu sena kesale kulu hanose mina amokiwala ya:pelepita: potapola:, Yesuyewi himu sosolo nakolose selese,
34 “Lasalase kuluwa apana kami tuwapole?” Au selapita: iyewi selese, “Piseikio, popa:na:pela: mina.”
35 Apula: Yesuyewi ya:lakeye.
36 Ya:lapita: Yu sena kesale nokamoke potapola: selese, “Eyewi sena manawa sosolo matanese ya:latakeye.”
37 Alawamona, Yu sena kesale nokamoke selese, “Sena si kola fala:peyawa Lasalasewala kuma:pikitise itapa temapekeye,” au seyakeye.

Lasalasewa Yesuyewi Teisa:pewa Wekeye

38 Yesu wa:ke himu sosolo nakolose apana hanapola: potakamake apana uwalokemi etewayewi etayalapita: potapola:
39 selese, “Etewa etapeyawa kolo tiye hemawemi kikilikepime.” Au selapita: sena kulu e atewa Matayawa selese, “Piseikio, apana tuwapowa napu ikila pinipikeye. Napu po:sula ikumu hosonopesakeye.”
40 Au selapita: Yesuyewi selese, “Neyewi kema puwano selese, ‘Ne sowa ta:tiyapitekiwa Kote penaiyawa ho:liyawa potaposakeye.’ Aluse Neyewi seyakeye.”
41 Aputa: etewayewi etapeyawa kola:tapita: potapola: Yesuyewi hepene falemi pote selese, “Ni Atao, Neyewi Kema holose Keyewi ta:tiyapitekiwa Kema napolo selakeye.
42 Ikila sopoke Ne sowa Keyewi ta:tiyapitekiwa Neye matanekeye. Sena kesale sopolo epela: Newa hamona e seyawa Kewakeye. Aluse iyewi matanemita: Neyewi Kema unuwapo hokeye.”
43 Aluse kulukulusekiwa itapa tepela: unuwapo selese, “Lasalase kewa weyemi mina.”
44 Aputa: sena kuluwa Lasalase inapola:, saoyewi tiya:wala onatuwala piseiwala sako tiyapola: inapita: Yesuyewi selese, “Saowa fakema. Ewa hamonite,” e seyakeye.

“Yesu Sana Kulaposakeye,” Au Seyawa Wekeye
Ma:tiu 26:1-5; Make 14:1-2; Luki 22:1-2.

45 Aputa: Yu sena kesale mutayewi Meli sesemita: mina amoke Yesuyewi Lasalase kulu mene tesilapita: potosekiwa, iyewi Yesuma himu semetei matanakeye.
46 Alawamona, Yu sena kesale noka Felesi sena sita:ne hanapola:, Yesuyewi timiyawa seyakeye.
47 Selapita: Felesi senayawana, pilisiti putupela: senayawana, ilipe kekene tiyapola: kanasolo sena Sanahitilini selese, “Yesuwa niyewi ko:luma:na:na? Eyewi heneye penana:pela: timiyanakeye. Niyewi Ewa kama:na:wa noko:lu timinima:na:napa?
48 E sowa eta: naiyama tesaleke, sena kesale sopoke E sowa ta: tiyaposakeye. Ta: tiyapitekiwa Lome kamani senayewi Kote koawa

ekeye tiyaposakeye. Eke tiyapola: niwa Yu sena kesale sopoke sana kuma:na:keye."
49 Apula: sena ilipe nowa ene unuwa Kaiafasekeye. Yapene emiwa Kaiafase pilisiti sena sosolo putupela: enekeye. Kaiafase selese, "Kiwa tikili tese sitalakeye.
50 Sena kesale sopoke kuma:na:wa eta: ilimanakeye. Sena kesale sopowamopela: sena semetei kulapitekiwa ililakeye. Neye ela: napu we selale kiyawa eta: matanamakeye."
51 Aluse seyawa Kaiafase ene matanawa emi ela: eta: seyamakeye. Yapene emiwa Ewa pilisiti sena sosolo putupela: enenase eye sepatose Yutia sena kesale iwamopela: asuwatese Yesuwa kulaposakeye e seyakeye.
52 Yu sena kesale semeteiwamopela: kuma:na:wa eta: seyamakeye. Sena kesale nokamokiwala Kotema himu semetei sita:newa kalikalila nesile sitala amowa kekenemita: Ewa kuma:na:keye, au seyakeye.
53 Ala ikila emiwa Felesi senayeliye pilisiti sena ilipe Yesu sana kuma:na:pela: matanese isu keyakeye.
54 Alanase, Yu sena kesale sita:newemi Yesuwa hokato sila:sela: emi enemakeye. Mowa senanama seleya peleya:wemi mapato Ifeliame taunewemi hanapola: eniya:sela: enekeye. Koamesa: epemi E sena sopoke hanosewanapulu eniya:sela: sita:nekeye.
55 Yu senayewi Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikina kekena ikilawa mapatopita: Yu sena kesale muta ilipe himu olokeyatela itapa temita: Kote sikapowemi papaya napolo temita: ilipe peleya: iya:pela: Yelusaleme sitiwemi fiyanekeye.
56-57 Fiyanapola: Kote koawemi musulupita: pilisiti sena sosoyawala Felesi senayawala selese, "Kiyewi Yesu potosekiwa nima sela:pa:." Au seya, iyewi Yesu tipolo selawapa:na:pela: selapita: sena sopoke Yesu potapose kelese ilipe sopolo kekelese selese, "Tikina weyemi Yesu inaposapele? Kiyawa nokamoke noko:lu matanepa:?" Aluse ilipe sopolo kekelese seyakeye.

12

Petani Koamesa: Nano Ikumu Hosonosene Yesu Onatuwemi Sulawa Wekeye

Ma:tiu 26:6-13; Make 14:3-9.

1 Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikinima:na:pela: ikila tekapeipe epesita: Yesu Petani koamesa: hapakeye. Hanapola: Lasalase kuluwa Yesuyewi mene teisa:pe elakemi koane Yesuwa hapakeye.
2 Hanapola: Lasalase koane Yesuwa inapita:, Yesupela: nano ma:na: sapokeye. Satapola: Lasalasewala Yesu a:ko: sena nokalapulu tepolo pawemi ka:la:lopelelapita:, Matayawa nano ma:na: satapola: mikeye.
3 Aputa: Meliyewi potolowemi nano ikumu hosonosene unuwa nate selawa tiyapola: inapola:, Yesu onatuwemi nano noiya ikumu moweni sosolo wa:la:yawa suluse, Meliyewi e pisei fayewi helakeye. Helapita:, koane we sopolo suwemi nano noiya ikumu hoseya woliyetikeye.
4 Hosolopita: Yesu sena sopoke hanosene semetei nowa Yutase Isekeleote eyewi sikape Yesuwa sihelelema:na: sena amoke selese,
5 "Moweni silifa sakopo usulupe (300) nano noiya hosonosene potolowemi wasuwa wa:la:lopela: sena kesale nano misitiyama eta: mimakeye."
6 Au seyawa sena nano misitiyama heneye miya:na:pela: matanepela: eta: seyamakeye. Yutasewa ene atu tisene sena enenase seyakeye. Aputa:

sena ilipe hanosene sopoke moweniwa kekenepela: hosewemi sela tiye, Yutaseyewi potapola: enekeye. Potapola: ela: moweni noka eyewi o:sulu atu tikeye.
7 Aputa: Yesuyewi Yutasema selese, “Kesale amowa ka apola:pa:. Kesale amo ene tima:na:pela: matana amunuse tikeye. Nano noiya ikumu Newamo kuma:na: tomawa seila:tese sukeye. Newamo kuma:na:wa matanepela: ta:pele tiyapola: sukeye.
8 Ikila sopoke sena kesale nano misitiyawa kiwalapulu kilipe kemi kao sitalaposakeye. Alawamona ikila sopoke Newa kiwalapulu ninipe maelaposakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

“Lasalase Sana Kuma:na:keye,” Au Seyawa Wekeye.

9 Yesu Petani koamesa: ela e selapita: Yu sena kesale mutayewi ta:tapola: popa:na:pela: hapakeye. Iyewi Yesuwala, Lasalase kulu teisa:pewala, popa:na: hapakeye.
10 Hanapita: pilisiti sosolo senayewi selese, “Lasalasewala sana kuma:na:keye.” Aluse matanepela: sita:nekeye.
11 Lasalase mene teisa:penase, Yu sena kesale mutayewi pilisiti sena sowa iya:pela:, Yesuwamo kulu hanose, pilisiti senayewi konomonose Lasalasewa sana kuma:na:keye, au seyakeye.

Yesu Yelusaleme Sitiwemi Minawa Wekeye
Ma:tiu 21:1-11; Make 11:1-11; Luki 19:28-40.

12 Nukulapo semetei eniyapola:, Yelusaleme sitiwemi tikinima:na:pela: sena kesale muta kekena emiwa Yesu inape e selapita: ta:tapola:
13 ilipe topalo falo epapula na tiye tiyapola: Ewa popa:na:pela: hanapola:, Ewa inapitekiwa potapola:, unuwapo holose, “Nini Kotema wapiyakeye. Piseiki Koteyewi Kewa hamone Ene unuwemi minase Kema napola:tesekeye. Isolaiya peleya: Yu sena kesale sita:ne ili Piseiki sosowa Kewakeye.”
14 Apula: Yesuwa kopolo toki e sa:wemi helepela: hapakeye. Puwano fa:nemi Kote pukawemi momatelese,
15 “Saione koamesa: * sita:ne sena kesale kiwa ipipa. Pota:pa:, kili Piseikiwa kopolo toki e sa:le wapa:kemi helepela: inapekeye.”† Aluse, puwano fa:nemi momateyawa epe iniseya epalakeye.
16 Yesu kopolo toki e sa:le wapa:kemi helepela: mina ikila emiwa sena ilipe hanoseyewi puwano Kote pukawemi momateya amo mouwa eta: matanemakeye. Alawamona Yesu hepene falemi hapawemi iyewi matanese, “Puwano Kote pukawemi momate tiye sena Piseiki aluse inaposakeye, au seyawa Yesu epe inaka epalakeye.” Aluse Yesu hepene falemi hapawemi sikape iyewi matanakeye.
17 Aputa: Yesu Yelusaleme sitiwemi inape e selapita: sena kesale mutayewi popa:na:pela: hapakeye. Yesuyewi Lasalase kuluwa mene tesilapola:, senayawala kesaleyawala iyewi nokamoke papoke inapola: selapita:, sena kesale nokamoke ta:tapola: Yesuwa inape e selapita: popa:na:pela: hapakeye.
18 Yesuyewi Kote penaiya monotela timiya e selapita: topunase, sena kesale mutawa Yesu popa:na: minakeye.
19 Hanapita: Felesi senayewi potapola: i kene sopolo selese, “Nano napu niyewi matana timinima:na:pela: elawa eta: hetetima:na:manakeye. Nini

* **12:15** Yelusaleme sitiwa tokomo Saionewemi tikeye. Alanase Yelusaleme sitiwa unu nowa, Saione koamesa:, au selesekeye. † **12:15** Sekelaiya 9:9

sowa sena kesale sopoke iya:pela:, Yesu sowa ta: tiyapola: Ewamo kulu hanatakeye." Aluse Felesi senayewi ilipe sopolo seyakeye.

Kiliki Senayewi Yesuwa Popa:na: Minawa Wekeye

20 Tikina kekenema:na: sita:ne ikila emiwa Kiliki sena noka Yelusaleme
sitiwemi Kotema wapilima:na:pela: fiyanekeye.
21 Fiyanapola: Filipima seyakeye. Filipiyewi e koane koamesa: Pesaita
taune Kalili peleya:wemi enekeye. Filipima iyewi selese, "Sena puwano,
niyewi Yesu popa:na: ha:na:na:keye."
22 Au selapita: Filipi hanapola: A:nituluma selese, elipe a:ko: hanapola:
Yesuma seyakeye.
23 Selapita: Yesuyewi selese, "Sena Sa:wa Nekeye. Koteyewi Ne unuwa
wapilise apoma:na:wa Newa kuma:na: ikilawa opo weyalakeye.
24 Neyewi heneye selakeye. Witi fo tikipelesaleke, tomawa peleya:wemi
po:sula, henewa sopopela: fiyatesekeye. Sopopela: fiyatela amoke fo muta
watosekeye. Tikipiyawa toma mapo:sulusaleke henewa sopopela: eta:
fiyanesemakeye.
25 Peleya: weyemi senayewi e hepa:la himu hapawa elaleke, ene hene
heneye kokolo kao epesenewa iya:takeye. Alawamona, peleya: weyemi
tomayewi timinisewa mapolose iya:pela:, fa:se apolosaleke, ene hene
heneye kokolo kao elaposakeye.
26 Sena kesale semetei nowamoke Neye timinisene epapuluse
tima:na:pela: matanesaleke amowa, Newamo kulu ina:pa:. Alake Ne
elakemi Neyewi nano timinisene sena kesale amowa Newanapulu ninipe
sita:pesena:keye. Neyewi nano timinisene sena kesale amowa Ni Atayewi
sosolo meapolaposakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Yesuyewi Selese, "Newa Kuma:na:keye," Au Seyawa Wekeye

27 Yesuyewi selese, "Newa kuma:na:wa kete matanese Ne himu hilila
sosolo tekeye. Ni Atama ko:lu sema:na:ne? Ni Atao, ikila yemiwa Newa
kuma:pekitise sesepa:, aluse maselaposakeye. Kuma:na:nase Newa peleya:
weyemi minakeye.
28 Ni Atao, senayewi Kewa wapilimita: Ke unuwa tilita:pa:." Au selapita:
hepene emi tese Koteyewi selese, "Senayewi Newa wapilimita: Ne unuwa
puwano tilapekeye. Me wa:ke sikapewala Ne unuwa tilipa:na:keye."
29 Aluse hepene emi tese selapitekiwa sena kesale sopoke kekenepela:
sita:neyawa ta:tapola:, iyewi matanese, "Kunukunakeye," aputa: iyewi
nokamoke selese, "Alamakeye, hepene senayewi Ema nano sowa selak-
eye."
30 Apula: Yesuyewi selese, "Neyewi ta:pita: hepene emi tese maselatak-
eye. Kiyawa ta:pita: sowa selakeye.
31 Napute peleya: sosolo weyemi sena kesaleyewi mane olokeyatela
tiyapose Koteyewi kotopesakeye. Aputa: napute peleya: weyemi Setene
piseikipela: elakamowa e penaiyawa sano tiye toluye tise iya:taposakeye.
Alake Koteyewi auma:na:wa napu ikila yemiwa mou apolakeye.
32 Aputa: Newa i kelipapoyawa palese tili tise kelesewamunuse ikila
emiwa sena kesale sopoke Newemi himu semetei matanemita: Neyewi
sima:na:keye."
33 Alawamona Ewa senayewi i kelipapoyawa papita: kuma:na:wa
Yesuyewi seyakeye.
34 Aluse selapita: sena kesale kekenayewi selese, "Kote pukawemi
momateyawa wekeye. 'Kote Piseikipela: epesita: ta:peya Sena Kelesowa
kokolo kao elaposakeye.' Aluse momateya amowa Keyewi selese, 'Sena

Sa:wa i kelipapoyawa papelaposakeye.’ Au selakane ko:lupita: aluse seleseye? Sena Sa: amowa ipa:?”
35 Au selapita: Yesuyewi selese, “Ho:liyawa kiwalapulu ikila kolotea elaposakeye. Ho:liya kiwalapulu elakemi ikila emiwa seli ha:na:pa:. Yopolotesaleke eta: seli hanosemakeye. Yopolotela emiwa isuwa ha:na:na:wa tikili tese sita: tesekeye.
36 Newa ho:liya elapita: ho:liyawa ama ‡ himu semetei matanepela: sitalapitekiwa, kiwa sopoke sena kesale ho:liyawemi sita:pesena:keye.” Aluse Yesuyewi se tiye kinapola: itapa tepela:, Ewa o:sulu hanapola: iyewi popa:pekise itapalapo.

Yesuyewi Solo Kinakamake Yu Sena Tililayawa Ta:te Iya:peya Wekeye

37 Yesuyewi E penaiyayewi matanepela: timinipita: kemi, iyewi siyewi potapola: pote iya:peyakeye. Pote iya:pela: Ema himu semetei eta: matanemakeye.
38 Aisaiayewi selese auma:na: seyawa heneye kaluse kemi iyewi pote iya:peyakeye. Puwano Aisaiayewi selese,
“Piseikio, Ke sowa niyewi se tiye miwa iyewi eta: topumakeye. Piseiki, Ke penaiyayewi matanepela: timinisewa nima waiyawa iyewi pote iya:peyakeye.” §
39 Aluse Aisaiayewi selese ta:te iya:tesewa mouwa matanemita: se tiye nowa solo mikeye. Solo nowa wekeye.
40 “Pote iya:tesewa sena kesale amokiwa siyewi popa:pekise siwa Koteyewi kowa:pekeye. Himuyewi matanema:pekise himu matanawa talapa:pekeye. Puwano Kote solo ta:ta: iya:pela: iyewi sikape selese, ‘Koteyewi niyawa mane olokeyatelawa fala:pita: matanakeye.’ Aluse matanese sita:pesena:pela: mene hanapekitise ili himuwa Koteyewi matana talapa:pekeye. Ili siwa kowa:pekeye.” *
41 Aluse Aisaiayewi seyakeye. Puwano Yesu seta: minama ela: Yesuyewi ho:liyawa Aisaiayewi potapola: aluse seyakeye.
42 Alawamona, ikila semetei kemi, sena kesale mutawala, Yu sena putupela: sita:ne sena nokamokiwala, Yesu sowa seli topukeye. Ta: tiyapitekiwa Felesi senayewi ta:tapola: ima kotoma:pekitise iwa ipilise sita:nekeye. Felesi senayewi ima selese, “Yu senayewi kekenesene koawemi inapa,” au selapita: matanepela: Yesuwalapulu sita:pesena:wa ke iya:peyawa sena sopoma hokatolose eta: seyamakeye.
43 Sena nokamoke selese, “Kewa eta: napomakeye,” au selapita: hokatolose eta: seyamakeye. Sena nokamoke selese, “Kewa napokeye,” au semita: senayewi sowa tiye puwano hapakeye. Koteyewi selese, “Kewa napokeye,” au semita: solo amowa tiye puwano eta: hapamakeye.

Yesuyewi Seyawa Wekeye

44 Sena kesale sopoyewi ta:pita: Yesuyewi unuwapo selese, “Sena kesaleyewi Nema himu semetei matanepela: sitalapitekiwa, Koteyewi Newa hamona seya Emawana himu semetei matanepela: sitalakeye.
45 Kiyewi Newa potosekiwa Newa hamona seya Kotewala kiyewi potosekeye.
46 Peleya: weyemi Newa ho:lilise minakeye. Ho:liya inapita: senayewi Ne sowa ta: tise yopoyawa iya:pela: ho:liyawemi kao sitalaposakeye.
47 Sena kesale sopoke mene silima:na:pela: Newa minakeye. Sena kesale amowa kotoma:na:pela: Newa eta: minamakeye. Aputa: sena

‡ **12:36** Ho:liya mouwa Yesu Ene ekeye. § **12:38** Aisaia 53:1 * **12:40** Aisaia 6:10

kesaleyewi Ne sowa ta:tapola: ta:te iya:tapitekiwa, sena kesale amowa Neyewi takalese eta: kotoma:na:makeye.
48 Sena kesaleyewi Nema fa:se iya: tese, Ne sowa ta:ta: iya:peya, solo amoke iwa kotopesakeye. Napu Ne seyawa iyewi ta:te iya:peyanase kotola ikila emiwa seya amowa hetetise seya amoke iwa kotopesakeye.
49 Ne sowa Neyewi Nine matanawamunuse maselakeye. Ni Atayewi Newa hamone selese sepapowa Neyewi selakeye.
50 E sepapowa sena kesaleyewi ta:tiyapitekiwa iwa kokolo kao sita-laposakeye, aluse Neye matanekeye. Alake Ni Atayewi Nema selese sepapowa Neyewi kima se tiye kinakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

13

Yesuyewi E Sena Ilipe Hanosene Onatu Selakola Wekeye

1 Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikina kekena puwano kolotea ikila amowa, aluse Yesuyewi matanese, "Peleya: we iya:pela: Ni Ata elakemi peleya: falemi fiyama:na: ikila amowa mapatotakeye." Aluse matanepela:, E sena ilipe hanosene himu hapawa matanakeye. Napute E himu hapawa matana amunuse honosane eta: iya:peyamakeye.
2 Yopolotelawemi Yesu E sena ilipe hanosewanapulu ma:na: na:sela: ka:la:lopela:nekeye. Ma:na: na:sela: ka:la:lopela: elapita: Setene inapola: Isekeleote sena Saimoneyewi e sa:le Yutase himu matanawemi selese, "Keyawa Yesu sihelelema," aluse Yutasema seyakeye. Au selapita: sikape ilipe semetei ka:la:lopela:la: ma:na: menakeye.
3 Ma:na: napela: ka:la:lopela:la: Yesuyewi matanese, "Ni Atayewi penaiya sopowa Nema kinapita: Newa ilise elakeye. Newa Kote elakemi emi minakeye. Kote elakemi mene fiyama:na:keye."
4 Aluse matanepela: Ewa tesile sao wapa:kemi kalawa kolu tiye, tawelo tiyapola: kenawemi welopela:,
5 tisiwemi hano wasu tiye hanapola: sena ilipe hanosene onatu selakolose, tawelo kenawemi welopela:newa fake tiye helakeye.
6 Saimone Pita enewemi inapitekiwa Saimone Pitayewi selese, "Piseikio, Ne onatu selakoma:na:na? *
7 Au selapita: Yesuyewi selese, "Onatu selakola mouwa kiyewi yemi mamatane selakeye. Alawamona, sikape matanepesakeye."
8 Aputa: Pitayewi selese, "Yemiwala sikape honosanewemiwala, ne onatu Keyewi maselakoma:keye." Au selapita: Yesuyewi selese, "Ke onatu maselakosaleke kewa Newanapulu na:nipe maelaposakeye."
9 Au selapita: Saimone Pitayewi selese, "Piseikio, Onatu semetei selakopa. Onatu selakolose, tiya:wala, piseiwala, sopoke selakopa:."
10 Au selapita: Yesuyewi selese, "Hano mutuse toma akeleya itapalapita:, wa:ke toma sopolo hano eta: mutusemakeye. Onatu semetei selakolose-keye. Kiwa sopoke akeleya itapa tepela:, sena semetei nowa akeleya kemi elakeye."
11 Aluse seyawa Yesu E sihelelema:na: senawa matanepela: seyakeye.
12 Onatu selakolose itapa tepela: Yesuyewi E sao wapa:kemi kala kolu tiye tuwapowa, wa:ke kapela: tepolo mapatopita: hela: selese, "Neyewi kiwa onatu selakolawa mouwa kiyawa matanana?
13 Kiyewi Nema, 'Walosene sena, Piseikio,' e seyawa Nekeye. Kiyewi heneye au selesekeye.

---

* **13:6** Amo mouwa wekeye. Pitayewi matanese, "Yesuyewi newamopela: tima:na: tisene sena tima:na: tiya:sela: ne onatu selakokamake eta: ilimanakeye," aluse matanakeye.

14 Kili walosene senawala, kili piseikiwala, Nekeye. Alawamona Newa
tima:na: tisene sena amuna me tepela: kili onatuwa selakolose. Kiyawala
epapuluse i kene kemi nowa onatuwa selakopa:.
15 Neyewi alusewa kima walokeye. Aluse Neyewi kiwamopela: tima:na:
tisene sena tima:na: tisewa epapuluse, kiyawala sena kesale nokamopela:
tima:na: tisene sena tima:na: tiya:pa:.
16 Alake Neyewi heneye selakeye. Tima:na: tisene senayewi e inawa eta:
helete tiye hanosemakeye. Aputa: selapose hamonapita: mina senayewi e
hamona seya senawa eta: helete tiye hanosemakeye.
17 Yemiwa heneye seyawa kiyawa matane tiyakeye. Matanepela:
epapuluse timinisaleke kiwa epelese sitalaposakeye.
18 Kiwa sopoke Neyewi maselakeye. Kiwa sopoke Neyewi ta:peya
matanekeye. Alawamona puwano Kote pukawemi momateyawa heneye
aupesakeye. Aluse Kote pukawemi momateyawa wekeye. ‘Newalapulu
na:nipe ka:la:lopela:la: ma:na: mena sena amoke matana nowa hetetise
Nema mapolose kisi tepela: enekeye.’ † Aluse, puwano momateyawa napu
kalusekeye.
19 Sikape auma:na:wa napu Neyewi kima selakeye. Ala ikila emiwa
kiyewi potapola: matanese, ‘Ewa heneye Kelesokeye.’ Aluse matanemita:
sikape auma:na:wa napu Neyewi kima selakeye.
20 Neyewi heneye selakeye. Neyewi hamona seya sena amowa inise se
tiye kinapita:, sena nowamoke ta: tiyapola:, Ne sowala ta:tesekeye. Aputa:
sena kesaleyewi Ne solo ta:tesaleke, Newa hamona seya Kote amokiwa
sowala ta:tesekeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Yesuyewi Selese, “Newa Sihelelepesakeye.” Au Seyawa Wekeye
Ma:tiu 26:20-25; Make 14:17-21; Luki 22:21-23.

21 Yesu au selapita:, E himu nakolose ela: selese, “Neyewi heneye
selakeye. Kili semetei nowamoke Newa sihelelepesakeye.”
22 Apula: sena ilipe hanosene ka:la:yawamoke i kene mene potapola:
selese, “Ipi elape?”
23 Aluse tikili tese ka:la:lopelelapita:, sena ilipe hanosene semetei
nowama Yesuyewi himu hapa matanawa Yesu mapato henekeye.
24 Helapita: Saimone Pitayewi si kapo tilitise, “Keyawa Yesuma ta:ta:pa:.
Sena amowa ipa:? Aluse ta:ta:pa:.”
25 Aluse si kapo tilitapita:, Yesuyewi matana sena semeteiwa elipe
semetei kalotese ka:la:lopela:la:, piseiyewi na:nipe nunuse hanapola: Yesu
kena:wemi selese, “Piseikio, sena semetei Keye seyawane ipa:?”
26 Au selapita: Yesuyewi selese, “Neyewi falawa tiyapola: hano weila
tikipela: kinapita:, sena epakeye.” Aluse Eyewi falawa tiyapola: hano
weila tikipela:, Isekeleote sena Saimoneyewi e sa:le Yutasema mikeye.
27 Kinapita: falawa Yutaseyewi tikeye. Tiyapola: ikila emiwa Setene
inapola: e himuwemi musuluyetikeye. Musuluyetiyapola: Yesuyewi
selese, “Keyewi timinima:na:wa kipila tiya:pa:.”
28 Alawamona sena ilipe hanosene Yesuwalapulu ilipe ka:la:yawamoke
sowa ta:tapola: eta: kolaiyamakeye. Iyewi nokamoke tikili tese matanese,
29 “Yutaseyewi moweni hose potapola: enenase, Yesuyewi ema tikin-
ima:na:pela: nano ma:na: wa:la:loma:na:pela: hamone e seyakeye.” Aluse
matanakeye. Aputa: iyewi nokamoke tikili tese matanese, “Sena nano
misitiyama moweni miya:na:pela: hamone e seyakeye.” Aluse iwa tikili
tese sita:nekeye.

† **13:18** Kisala Puka 41:9

30 Makolalese, falawa Yutase tiyapola: kipila tesile, yopolotela kemi mowa hapakeye.

Yesuyewi Solo Ele Hili Waiyawa Wekeye

31 Yutase hapalapita: Yesuyewi selese, “Sena Sa:wa Nekeye. Ne penaiya kiyawa popita: yemiwa Neyewi kima waloma:na:keye. Newa emi tese Kote penaiyawana kima waloma:na:keye.
32 Alake Kote penaiyawa walosaleke Ne penaiyawana Koteyewi walopesakeye. Yemiwa waloma:na: ikila amowa mapatotakeye.
33 Ne sala, ikila sopoke kiwalapulu Newa maelaposakeye. Kolotea elapepela: sikape kiyawa Newa kelepesakeye. Newa hanapitekiwa kiwa Newanapulu ninipe hanakamakiwa eta: ilimanakeye. Solo weyamowa puwano Neyewi Yu sena tililama seyakeye. Seya semeteiwa kamona Neyewi kima selakeye.
34 Alake solo elewa hili pa:ta Neyewi kima se tiye kinakeye. Kiwa kilipe ki kene himu hapa matanepela: sita:latipa:. Neyewi kiwa himu hapawa matanepela: ela amunuse kiyawa kilipe kemi epapuluse himu hapa matanepela: sita:latipa:.
35 Aluse himu hapa matanese sitalapitekiwa sena kesale sosolo amoke potapola: selese, ‘Iwa Yesu kulu hanosene sena kesale epalakeye,’ aluse selaposakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Pitayewi Selese, ‘Yesuwa Neyewi Eta: Potesemakeye,’ Aluse Mokopo Selaposakeye.

Ma:tiu 26:31-35; Make 14:27-31; Luki 22:31-34.

36 Saimone Pitayewi selese, “Piseikio, Kewa kami ha:na:na:na?” Au selapita: Yesuyewi selese, “Newa fiyama:na: amowa yemi kewa kulule hanose hanakamakiwa eta: ilimanakeye. Sikape kewa ha:na:na:keye.”
37 Au selapita: Pitayewi selese, “Ko:lupita: newa yemi kulule hanose maha:na:na: seleseye? Neyewi Kewa matanese Kewamopela: newa kulapose eta: mapolosemakeye.”
38 Au selapita: Yesuyewi selese, “Kewa Newamopela: heneye kuma:na:na? Alamakeye, ta:ta:pa:. Neyewi kema heneye selakeye. Kokono seta: kayamawemi keyawa ‘Yesuwa neyewi eta: potesemakeye.’ Aluse keyawa ikila usulupe mokopo selaposakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

14

“Ata Elakemi Peleya: Fiyama:na: Isuwa Nekeye,” Aluse Yesuyewi Seyawa Wekeye

1 Yesuyewi E sena ilipe hanosema selese, “Kiyawa sosolo matanepela: himunama tepa. Kotema himu semetei matanepela: sita:latipa:. Nemawala himu semetei matanepela: sita:latipa:.
2 Nine Ni Ata koawemi, koane numu muta sitalakeye. Koane numu muta eta: telamakiwa Neyewi kima aluse eta: sema:na: telamakeye. Kiwa hepene falemi hanosekiwa sita:pesa:na: koawa Newa puwano hanosekiwa kiwamopela: seila:pa:na:pela: ha:na:na:keye.
3 Newa hanapola: kiwamopela: koane heke tiye, iliye tiye apola: sikape Newa elakemi peleya: ninipe semetei sita:pesena:pela: kiwa silima:na:pela: Newa mene mina:na:keye.
4 Alake Newa elakemiwa peleya: fiyama:na: isuwa kiyewi matanesekeye.”

5 Au selapita: Tomaseyewi selese, “Piseikio, Kewa epesene peleya:wa
niwa tikili tekeye. Isuwala, niwa tikili tekeye.”
6 Aputa: Yesuyewi selese, “Isuwa Nekeye. Heneye selesewa Nekeye.
Kokolo kao tese mouwala Nekeye. Sena kesale nowa ni Ata elakemi peleya:
ha:na:na:wa Newa talaleye tiye mahanaposakeye. Newemi himu semetei
sita:newa hanaposakeye.
7 Kiyawa Newa heneye matanesaleke Nine Ni Atawala matanesekeye.
Napu yemiwa ni Ata kiyawa potapola: matanekeye.”
8 Aputa: Filipiyewi selese, “Piseikio, Ki Atawane nima waloma. Walopita:
niyawa potapola: selese wa:ke waloma elawa eta: sema:na:makeye.”
9 Aputa: Yesuyewi selese, “Ikila sopoke Newa kiwalapulu enekeye.
Alawamona Filipio, kewa Newa mamatanepa? Kiyawa Newa potosaleke
Nine Ni Atawala potakeye. Ko:luma:na:pela: Ki Ata waloma, e seleseye?
10 Neyewi Ni Atawemi elakeye. Ni Atawane Newemi elakeye. Na:nipe
kekene tiyapola: semetei kamunuse sitalakeye. Filipio, nano amowa
keyawa mamatanepa?” Aluse E sena ilipe hanosewa sopoma Yesuyewi
selese, “Kima nano sowa kina weyamowa Neye Nine matanawamunuse
kima se tiye makinakeye. Alawamona, Ni Ata Newemi ela: Eyewi penanose
timinisewa walopita: Neyewi timiyanakeye.
11 Neyewi Ni Atawemi opola: ela:, Ni Atayewi Newemi opola: ela:,
epapuluse na:nipe semetei kamunuse sitalakeye. Ne solo seya weyamowa
himu semetei mamatanepa? Kiyawa ma seli ta:tiyapitekiwa amowa,
Ne penaiya epe tiseya kiyawa siyewi potapola:, Newemi himu semetei
matanepa:.
12 Neyewi heneye selakeye. Sena kesaleyewi Ne sowa ta: tiyapola: himu
semetei sita:laleke, Neyewi timinisene epapuluse sena kesale amokiwa
aluse timinipesakeye. Newa Ni Ata ela falemi hanosekiwa, kiwa Neyewi
nano timinisewa sitiyetiye kiwa nano sosolo timinipesakeye.
13 Kiyewi Newemi himu semetei sita:laleke Ne unuwa puwano matanese
kulukulula:sela: nano ketea aupa:, esaleke, Neyewi auma:na:keye. Ni
Atayewi penaiya sosowa sena sopoke popita: kiyawa aupa: esaleke, Ene E
Sa:le Neyewi auma:na:keye.
14 Kiyewi Newemi himu semetei sita:laleke Ne unuwa puwano matanese
nano ketea sopoke aupa:, esaleke nano ketea sopoke Neyewi auma:na:keye.

Ho Napolo Mina:na: Seyawa Wekeye

15 Kiyewi Nema himu hapa matanese sitalapitekiwa Ne solo elewala
kiyewi ta:tapola: kulu hanose kao sitalaposakeye.
16 Aputa:, Neyewi Ni Atama ta:potose, kiwa sesemita: Seselesene Sena
pa:ta, Ho Napolo hamonopa:, au sema:na:keye. Aputa: Ho Napoyewi
kiwa sesemita: Ni Atayewi hamonapesakeye. Hamonapita: inaposakeye.
Inisekiwa Ho Napolo kiwalapulu kokolo kao elaposakeye.
17 Ho Napowa Heneye Selesene Howa Ekeye. Ho Napowa peleya: we
mokopo sena kesaleyewi, ‘Niwanapulu semetei epesa,’ elawa eta: selese-
makeye. Eyewi alusewa iyewi eta: potesemakeye. Aputa: Ewa iyewi eta:
matanesemakeye. Alawamona kiyewi Ho Napowa matanesekeye. Alake,
yemiwa Ho Napolo kiwalapulu elakeye. Sikape kili himu matanawemi
semetei semetei epela: Ho Napowa elaposakeye.
18 Aputa: kiwa alale sala epapuluse sita:pesita: Neyewi kiwa
maiya:taposakeye. Newa ki salo mene mina:na:keye.
19 Aputa: ikila kolotea tepela: eta: topuma sena kesaleyewi peleya:
sosolo we sita:la: Newa wa:ke mapotaposakeye. Alawamona, kiyawa

Newa potaposakeye. Newa kokolo kao epesenanase, kiwala kokolo kao sitalaposakeye.

20 Ikila emiwa Newa Atawemi ela:, apula: kiwa Newemi ela:, apula: Newa kiwemi ela:, epapuluse ninipe sopoke semetei sita:la: kiyewi matanema:na:keye.

21 Ne solo elewa ta:tapola: kulu hanose sena kesale amoke Nema himu hapa matanesekeye. Nema himu hapa matana sena kesale amowa Nine Ni Atayewi himu hapa matanepesakeye. Sena kesalema, Neyawana himu hapa matanepesakeye. Iyewi Newa heneye seli matanemita: Neyewi alusewa ima waloma:na:keye," au seyakeye.

22 Aputa: Yutaseyewi Yesuma nano seyakeye. Alawamona Isekeleote sena Yutase Yesu siheleya amakeye. Eyewi E taiya Yutase nowamo selese, "Piseikio, Keyewi alusewa nima semetei walose, mokopo sena kesalema eta: waloma:na:makeye, au selakamowa ko:lu seleseye?"

23 Aputa: Yesuyewi selese, "Sena kesaleyewi Newemi himu hapa matanesaleke Ne sowala sena kesale amoke ta:tapola: kulu hanaposakeye. Ta:tesene sena kesalema Nine Ni Atawala himu hapa matanepesakeye. Sena kesale alapulu Ni Ata Na:ko: inise sitalaposakeye.

24 Aputa: sena kesaleyewi Newemi himu hapa eta: matanamanase, sena kesaleyewi Ne sowa ma ta:taposakeye. Ne solo kinapita: kiyewi topuwa Neyewi Nine matanawa kima se tiye mimakeye. Ni Atayewi Newa hamone E matanawa Neyewi kima se tiye mikeye.

25 Yemiwa Newa kiwalapulu a elekiwa se tiye kinakeye.

26 Alawamona, sikape, Ni Atayewi Ne unuwemi kiwa sesemita: Sesele-sene Sena Ho Napolo hamonapesakeye. Inisekiwa kiyewi nano sopoke matanese matanemita: Eyewi se tiye kinaposakeye. Neyewi selapita: kiyawa topuwa wa:ke matanemita: kili himu fa:nemi Ho Napoyewi matanepesakeye.

27 Aputa: Neyewi o:sulu hopola tesewa kima kinakeye. Peleya: weyemi senayewi o:sulu hopola tesewa kima epapuluse eta: kinisemakeye. Neyewi hopola tesewa kima kinapita: kiwa himunama tese ipilise sitalatepa.

28 Neyewi puwano selese, 'Newa kiwa iya:pela: Newa fiyanapola:, sikape kiwa epesita:ya mene mina:na:keye.' Au seyawa kiyewi topukeye. Kiyewi himu hapawa Newemi matanesaleke, Nine Ni Ata elakemi fiyama:na: e seyawa ta:tapola: epelese matanepa:. Ni Atawane hene heneye putupela: ela:, Ni Ata fa:se Newa elakeye. Ewa elakemi Newa hanaposakeye au seyawa kiyewi ta:tapola: epelese matanepa:.

29 Newa a ha:na:na:no ela weyemiwa kima selakeye. Ne sowa kiyewi ta: timita: sikape auma:na:wa, yemi Neye kima selakeye. Newa hanapitekiwa kiwa potose Ne sowa ta: tiyaposakeye.

30 Aputa: kima selese ikilawa iya:pa:na: mapatotakeye. Peleya: weyemi piseiki Setene mina:na:wa mapatopita: elakeye. Seteneyewi ene penaiyayewi Newa eta: sulu tiye toliyetisemakeye. Eyewi Nema epapume selapita: Neyewi eta: ta: tisemakeye.

31 Ni Atayewi epapume selapita: Neyewi ta: tisekeye. Ni Atama Neyewi himu hapa matanesekeye. Neyewi Ni Atama himu hapa matanepela: enewa sena kesale sopoke matanemita:, Nine Ni Atayewi epapume selapita: Neyewi ta: tisekeye. Aputa: yemiwa Ne sowa kakeye. Kiwa sopoke tesima. Niwa hanakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

15

Yesuyewi Selese, "Heneye Mei Kalepe Mou Nekeye," Au Seyawa Wekeye

1 Yesuyewi selese, "Heneye mei kalepe mou Nekeye. Mei kalepe alekena
inawa Ni Atakeye.
2 Newemi i elewa opola: apola: ela: fowa eta: heyamawane, alekena
inayewi elewa amowa nasolo tiye sotukalesekeye. Aputa: elewa opola:
apola: ela: fowa heyawa wa:ke helemita: ele senatowa mou honosane
nanesekeye. Nanapita: mou emi wa:ke howapola: fo muta napolo
watosekeye.
3 Alake kiyawa Ne sowa ta: tinase kiwa mane olokeyatelawa Ne solo
amoke nasolo tiye sotukaiyakeye. Alanase, kiwa papaya sita:la:keye.
4 Kiwa Newemi elatipa:, Newana, kiwemi ema:na:, epapuluse ninipe
semetei kekene tiyapola: sita:pesena:keye. Mei kalepe elewa peleya:
hela: ene matanese fo eta: helesemakeye. Mei kalepe elewa mouwemi
opola: apola: elapita: fo watosekeye. Fowa wata: elakemi aluse kiyawa
Newemi himu semetei opola: apola: sita:la: seli tima:na: tiye hanose
sita:pesena:keye.
5 Mei kalepe mou Nekeye. Mei kalepe elewa kiwakeye. Sena kesaleyewi
Newemi opola: apola: sitalapita:, Neyewi mou emi ipi falela elewa
hanapola:, fo wata: sita:la: epapuluse kiwa aluse sitalaposakeye. Newemi
opola: apola: eta: telamake, fo eta: heyama sita:la: epapuluse kiwa aluse
sitalaposakeye.
6 Newemi opola: apola: eta: telamakiwa sena kesale amowa mei kalepe
elewa na tiye iya:tesene epapulakeye. Nasolo tiye iya:tapola: onose olo
tisekeye. Olo ti amowa iya:tapola: sopoke kekenepela: sako tiye teiwemi
kilisekeye.
7 Kiyawa Newemi himu semetei matanese sita:laleke, Ne sowa kiyewi
ta: tiyapola: matanese kulu hanose tima:na: tiye hanapola:, kiwa Nema
epapume selapita: Neyewi auma:na:keye.
8 Aputa: fo muta helesene epapuluse Newa kulu hanosene sena kesale
kilipe kiyawa hene heneye napolo sitalaposakeye. Apula: sitalapita: sena
kesale nokamoke potapola: Nine Ni Atawane wapilima:na:keye.
9 Ni Atayewi Newemi himu hapawa matanepela: ela epapuluse,
Neyawana kiwa epapuluse himu hapawa matanepela: elakeye. Neyewi
himu hapa matana amunuse kiyawa iya:tapa. Kokolo kao tiye sita:latipa:.
10 Ni Ata sowa Neyewi ta:tiyapitekiwa Ni Atayewi Newa kaluse himu
hapawa matanepela: elakeye. Matanepela: ela epapuluse, Ne solo elewala
kiwa ta:tiyapitekiwa, kiwala, Neyewi kaluse himu hapawa matanepela:
epesena:keye.
11 Ne epelesewa kiwemi sita:pesita: Neyewi kima selakeye. Kiyawa
sosolo epelese ekela ilise hapomita: matanekeye.
12 Ne solo elewa wekeye. Neyewi kiwa himu hapawa matanese
epa hanoseyamunuse aluse, kiyawa kilipe kemi epapuluse himu hapa
matanepa:.
13 Senayewi e sena manawa kakasilise kuma:na:wa amowa, himu hapa
matanawa hene heneye puwanokeye.
14 Ne solo elewa kiyawa ta:tapola: kulu hanosaleke kiwa Ne manakeye.
15 Yemiwa kima Neyewi tima:na: tisene senakeye, au seyawa alamakeye.
Koiyawemiye, tima:na: tisene senama inayewi ene matanawa eta: selese-
makeye. Aputa: Ni Atayewi Ne sowa nano sopoke kima Neyewi selakeye.
Sena e manama selesene epapuluse Neyewi kima selakeye.

16 Kiyewi Newa ta:pele tiyapola: eta: silimakeye. Neyewi kiwa ta:pele
tiyapola: silikeye. Alake mei fo wata: kao epesita:ya aluse kiwa aumita:
Neyewi kiwa siliyapola: ta:pele tiyapola: nano tima:na:pela: hamona
seyakeye. Hamonapita: kiyewi Ne unuwa wapilise matanepela: sita:la:,
Ni Atama epapume selapita: Eyewi aupesakeye.
17 Aputa: Neyewi kima solo elewa kina wekeye. Kiyewi kilipe kemi
nowamoke nowa himu hapa matanepela:, apula: nowamoke nowa himu
hapa matanepela: aluse sita:latipa:." Aluse Yesuyewi seyakeye.

"Senayewi Kima Mapolopesakeye," Au Seyawa Wekeye

18 Aputa: Yesuyewi selese, "Sena kesaleyewi peleya: sosolo weyemi
sita:ne kima mapolosekiwa, Nema puwano mapoyawa, kiyewi matanepa:.
19 Kiwa mokopo senawanapulu palakiwa iyewi kima himu hapa
matanemapekeye. Alawamona Neyewi kiwa siliyapola: ta:peyanase
kiwa mokopo senawanapulu eta: palemakeye. Kiwa iwalapulu semetei
amunamanase iyewi kima mapolopesakeye.
20 Puwano Neyewi kima seyawa kepoliyetiyapa. Seyawa wekeye.
'Tima:na: tisene senayewi ene inawa eta: helete tiye hanosemakeye.'
Aluse puwano Neyewi seyakeye. Alanase mokopo senayewi Newa ikomona
amunuse, kiwala ikomopesakeye. Aputa: Ne sowa iyewi ta:tiyapitekiwa,
kili sowala ta: tiyaposakeye.
21 Kiyewi Newa kulu hanose enase iyawa kiwa ikomopesakeye. Koteyewi
Newa hamona e seyawamona iyawa mamatanekeye.
22 Newa peleya: weyemi inise mane olokeyatela timinisewa hokato
seyakeye. Seyanase ili mane olokeyatela timiyawa hokatolose
iya:papekeye. Alawamona Ne sowa iyewi ta:tapola:, mane olokeyatela
timiyawa eta: iya:peyamake, kamunuse eta: pote iya:tesemakeye, ili
mane olokeyatela amoke iwa kotopesakeye. Alawamona, napute sena
kesaleyewi mane olokeyatela timiyawa iya:pita:, Neyewi selapose eta:
minamakiwa ili mane olokeyatelawa tikila:pela: kao timinimapekeye.
23 Aputa: Newemi mapoya sena kesaleyewi Nine Ni Atamawana
mapoloselakeye.
24 Neyewi penanose timinise aluse, puwano sena semetei nowamoke
aluse penanose eta: timakeye. Neyewi penanose eta: timiyamakiwa sena
kesale nokamoke matanese, 'Penanose tisewa niyawa eta: papomakeye,'
au semapekeye. Alawamona Neyewi penanose timiyawa iyawa potapola:
pote iya:tese, ili mane olokeyatela timiyawa eta: iya:peyamakeye. Eta:
iya:peyamanase iyawa mane olokeyatela amokiwa iwa kotopesakeye.
Neyewi penanose timiyawa sena kesaleyewi papokeye. Potapola: kemi
Nemawana, Ni Atamawana, mapolose sitalakeye.
25 Aputa: puwano Kote pukawemi momateyawa wekeye. 'Iyewi Nema
mokopokemi mapolokeye.' *Aluse puwano momate tiye auma:na: seyawa
yemi alalakeye.
26 Aputa: Seselesene Sena, Ho Napolo kiwa sesemita: mina:na:wa Ni
Ata elakemi emi inaposakeye. Hene sowa sena kesaleyewi matanemita:
se tiye kinapola:, aputa: walopola:, auma:na:pela: inaposakeye. Ni Ata
ela falemi hanosekiwa Ho Napoyewi kiwa sesemita: Neyewi Ni Atama
selese, Ho Napowa hamonopa:, au sema:na:keye. Au selapita: Ni Atayewi
hamonapesakeye. Hamonapitekiwa inaposakeye. Inisekiwa Newamo
heneye walose se tiye kinaposakeye.

---

* **15:25** Kisala Puka 35:19, 69:4

27 Aputa: peleya: weyemi sila:sela: ela: Neyewi mane ma:ta: tiye timiya ikila emiwa kiwa Newanapulu ninipe sita:nekeye. Ikila sopoke ninipe semetei sita:nenase Neye papowa kiyewi sena kesale nokamawa se tiye kina:pa:." Aluse Yesuyewi E sena ilipe hanosema seyakeye.

16

1 Yesuyewi E sena ilipe hanosema selese, "Kiyewi Newemi himu semetei matanawa iya:pa:pekitise, sikape auma:na:wa yemi Neyawa nano ketea sopoke kima se tiye kina wekeye.
2 Sikape Newa eta: kulu hanosema senayewi kima selese, 'Yu senayewi kekenesene koane Kotema wapilima:na:pela: inapa,' au selaposakeye. Iyewi kiwa kumita: sanaposakeye. Sanose selese, 'Niyewi Kote timinisewa timinise kiwa sanakeye,' aluse selaposakeye.
3 Sena amoke Ni Atawala Newana eta: matanamanase kiwa ikomopesakeye.
4 Ikomopesakane Neyewi yemi selese weyamowa sikape kiwa ikomoma:na: ikila emiwa Ne seyawa kiyewi matanepesakeye. Matanepela: sita:pesita: sikape auma:na:wa yemi Neyewi kima selakeye. Puwano ninipe semetei sita:newemiwa solo weyamowa Neyewi kima eta: seyamakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

"Ho Napolo Inaposakeye," Au Seyawa Wekeye

5 Yesuyewi selese, "Alake Koteyewi Newa hamona seya amoke peleya: ha:na:na:pelekiwa yemi Neyawa kima selakeye. Selapita: kiyawa Nemawa ta:potose, 'Kewa kami ha:na:na:na?' au maselakeye.
6 Neye selalapita: kiye ta:tese sosolo matanepela: himu nakolose woliyeti elakeye.
7 Alawamona Neyewi heneye selakeye. Kiwa seila:pa:na: epela: Newa hanakeye. Newa mahanosaleke, Ho Napoyewi kiwa sesemita: mainaposakeye. Newa hanosekiwa Seselesene Sena, Ho Napoma hamonapita: Ho Napoyewi kiwa sesemita: inaposakeye.
8 Inisekiwa sena kesale sopoke peleya: weyemi sita:nema semetei semetei esa: selese, 'Ke olokeyatela timiyawa epakeye. Aputa: mane hekeya alusene sopowa epakeye. Aputa: sena kesaleyewi olokeyatela timiyawa Koteyewi kotopesakeye.' Aluse Ho Napoyewi walose selaposakeye. Aputa: sena kesaleyewi hele matanawa Ho Napoyewi walopesakeye.
9 'Aluse sena kesaleyewi Newemi himu semetei matanepela: eta: sita:nema tesaleko amowa mane olokeyatelayewi mouwa epakeye.' Aluse mane olokeyatelayewi mouwa Ho Napoyewi walose selaposakeye.
10 Aputa: heneye hekeya selesene sena amowa Nenakeye, esa: matanemita: Ho Napoyewi kima walopesakeye. Alanase Newa solo se sekepilapita:, Ni Ata elakemi Newa hanapitekiwa kiyawa Newa mapotaposakeye. Eta: potosema ikila emiwa hekeya selesene sena amowa Newa enekeye, aluse kiyewi matanepesakeye. Matanemita: Ho Napoyewi walose selaposakeye.
11 Aputa: kotoma:na: emiwa mouwa Ho Napoyewi kima walopesakeye. Newa peleya: weyemi minanase peleya: weyemi piseiki Setenewa Koteyewi sano tiye toliyetikeye. Sano tiye toliyetiwamona Ho Napoyewi kima walose selaposakeye.
12 Aputa: nano nokala Neyewi sema:na: elawamona solo sosonase kiyawa ta:tapola: eta: ilimanakeye.

13 Alawamona Ho Napowa inisekiwa heneye solo mouwa kiyewi matanemita: Eyewi heneye solo sopowa kima se tiye kinaposakeye. Eyewi matanawamunuse maselaposakeye. Ne sowala Ni Ata sowala Eyewi topuwa kima selaposakeye. Sikape auma:na:wana selaposakeye.
14 Eyewi Newa sosolo meapolaposakeye. Neye alusewa Eyewi kima selaposakeye.
15 Ni Ata kinawa Ninakeye. Alanase Neyewi alusewa kiyawa matanemita: Ho Napoyewi kima selaposakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Himu Nakolose Sita: Tesewa Iya:pela: Himu Epelese Sita:pesena:wa Wekeye

16 Yesuyewi E sena ilipe hanosema selese, "Kolotea sitalapepela: kiyawa Newa mapotaposakeye. Alawamona kolotea sitalapepela: kiyawa Newa wa:ke potaposakeye."
17 Au selapita: sena ilipe hanoseyewi i kene sopolo selese, "Yesuyewi Ene selese, 'Kolotea sitalapepela: kiyawa Newa mapotaposakeye. Kolotea sitalapepela: kiyawa Newa wa:ke potaposakeye.' Aluse Yesuyewi solo nowa selese, 'Ni Ata elakemi Newa ha:na:na:nase kiyawa Newa mapotaposakeye.' au selakamowa mouwa ena selape?
18 Yesuyewi selese, 'Kolotea sitalapepela:,' aluse epe selese amowa mouwa ena selape? Niwa tikili tekeye."
19 Aputa: Yesuyewi selese, "Kolotea sitalapepela: kiyawa Newa mapotaposakeye. Aputa: kolotea sitalapepela: kiyawa Newa wa:ke potaposakeye, aluse Ne selakamakiwa kiyawa ki kene sopolo sowa me keketakeye.
20 Neyewi kima heneye selakeye. Newa sanose kulusekiwa peleya: weyemi Newemi mapolose sita:ne sena kesaleyewi sosolo epelepesakeye. Alawamona kiyawa Newamopela: kete matanese ya:pelepesakeye. Alawamona, kiyawa Newa wa:ke potosekiwa iya:peyawa iya:pela: kipila epelepesakeye.
21 Aputa: sala ha:na:na:wa kesale tomawa oiya kinisekeye. Kesipela: sala tiyapola: hela:, toma oiyawa, itapa tepela:, kepoliyetise, epelese helesekeye. Sala hili kesilanase epelese kinisekeye.
22 Alusene amunuse yemi kiwala himu nakolose sitalakeye. Alawamona, kolotea sitalapepela: Newa mene tesilapola: kiwa popa:na:pela: inapitekiwa, kiwa epelese sitalaposakeye. Kili epelesewa kaluse sitalaposakeye. Sena nowamokiwa kili epeya epa matiyaposakeye.
23-24 Newa mene tesile hanapola: hepene falemi hanakemi ikila emiwa kiyewi nano semetei Nema eta: ta:pa:na:makeye. Ni Atama ta:tapola: kulukuluma:na:keye. Kiyewi Ne unuwa puwano putupela: matanepela: Ni Atama epapume selapita: Eyewi aupesakeye. Puwanowala yemiwana Ne unuwa puwano putupela: matanepela: kiyewi Ni Atama epapume seyamakeye. Sosolo epelese ekela sita:pesena:pela: Ni Atama epapume selapita: Eyewi aupesakeye. Neyewi kima heneye selakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Setene Penaiyawa Yesuyewi Sano Tiye Toliyetiwa Wekeye

25 Yesuyewi E sena ilipe hanosema selese, "Puwano Neyewi kima pale seyakeye. Aluse sikape Ni Atawamo Neyewi hokato hokatolose sema:na: ikilawa mapatotakeye.
26 Ikila emiwa kiyewi Ne unuwa puwano putupela: matanepela: sita:la:, kiyewi kilipe kemi Ni Atama ta:taposakeye. Kiwamopela: Neyewi Ni Atama ta:pa:na: eta: seyamakeye.

27 Alake, Newa Kotewemi tese minawa kiyawa ta: tiyapola:, apula: kiyawa Newemi himu hapa matanepela: amunanase Koteyewi kiwa himu hapa matanepela: elakeye.
28 Ni Ata enewemi tese Newa peleya: weyemi minakeye. Inapola: kolotea elapepela: peleya: we iya:pela: Ni Ata enewemiwa falemi wa:ke fiyama:na:keye."
29 Au selapita: sena ilipe hanoseyewi selese, "Keyawa pale seyawa iya:pela:, yemi nima hokato hokatolose seleselakeye.
30 Nano sopoke Keyawa matanese hanatakeye. Niyewi Kema ta:popa:na:wa, a ta:tapose Keyewi Kine matanese selesekeye. Alanase Kewa heneye Koteyewi hamona seyakeye, aluse niyawa matanekeye."
31 Aputa: Yesuyewi selese, "Kiyewi Nema heneye himu semetei matanepela: sita:la:?
32 Ikila koloteawemi sitalapepela:, kiyawa Newa iya:pela: kiwa kili koane kalikalilawemi nesile hanaposakeye. Nesile hanapita: Newa Nine Ninapotane epesa:na elawamona Ni Ata Newanapulu elaposakeye.
33 Kiyewi Newemi himu semetei sita:la: ipilisewa itapa tepela:, o:sulu hopola tesewa ekela sita:pesita:, sikape auma:na:wa Neyewi selakeye. Peleya: we senayewi kiwa ikomopesakeye. Ikomopita: kemi, eta: ipilamake penana:pela: sita:latipa:. Peleya: we Nema kisi tepela: sita:ne sena kesale amowa Ne penaiyayewi sano tiye toliyetiyaposakeye." Aluse Yesuyewi seyakeye.

17

Yesuyewi E Sena Ilipe Hanosewalapulu Kulukulusewa Wekeye

1 Yesuyewi E sena ilipe hanosema selese itapa tepela:, hepene falemi pote kulukuluse, "Ni Atao, Keyewi puwano auma:na: seyawa ikila weyemiwa hetetiyakeye. Neyewi Kewa solomita: Keyewi Kine Sala Newa wapilise sekepila:pa:.
2 Sena kesale peleya: sosolo we sita:ne sopoke Neye Piseikipela: potapola: epesita: Keyewi Newa apoyakeye. Alanase sena kesale Keyewi ta:pele tiyapola: Nema miwa Neyewi iwa pota: ela:, kokolo kao sita: tesewa imawa mikeye.
3 Alake kokolo kao sita: tesewa mouwa wekeye. Ni Atao, heneye Kote semeteiwa Kewakeye. Aputa: Yesu Keleso peleya: weyemi hamona e seyawa Nekeye. Nemawala Kemawala himu semetei matanepela: sita:ne sena kesale amowa Na:ko:lapulu semetei kokolo kao sitalaposakeye.
4 Keyewi Nema aluse timinisewa Neyewi timini tiyapola: tikeye. Tiyapola: tinase Kewa solose enene sena kesaleyewi matanemita: Neyewi waiyakeye.
5 Ni Atao, peleya: weyamowa a hetetima:na:no Newa Kewalapulu solose ho:liya enekeye. Solose ho:liyawa enene epapuluse wa:kiwala, epapuluse solose ho:liya elapose Keyawa Nema kina:pa:.
6 Peleya: weyemi sena sopoke sita:newa Keyawa potapola:, noka keye ta:pele tiyapola: siliyapola: Nema mikeye. Alanase Keyawa Nema mini sena amowa Keyawa Kine alusewa matanemita:, Neyewi waiyakeye. Sena amowa puwano Ke sena sita:nekeye. Aputa: Keyewi sena amowa Nema mikeye. Mini sena amoke Ke sowa heneye ta: tiyapola: timiyakeye.
7 Aputa: Ne penaiya tima:na: fa:ne tiseyane mouwa Ke tapo minanase iyewi matanekeye.

8 Keyewi selese sepapowa Neyewi imawa se tiye mikeye. Se tiye kinapita: iyewi seli topukeye. Newa Kewalapulu puwano enewala, Keyewi Newa hamona e seyawala, iyewi ta: tiyapola: matanekeye.
9 Iwa Keyewi sesemita: Neyewi kulukulula:la:keye. Aputa: Kema mapoya sena amopela: Neyewi eta: kulukululamakeye. Keyewi sena siliyapola: Nema miwane Kine kinawa iwamopelekiwa Neyewi kulukulula:la:keye.
10 Niwane sopoke na:tewi na:nipe Kinakeye. Apula: Kiwala na:tewi na:nipe Ninakeye. Newemi kulu hanosene senayewi Ne unuwa wapilise waiyalakeye.
11 Iwa peleya: weyemi sitalaposakeye. Alawamona Newa peleya: weyamowa iya:pela:, Kewamo elakemiwa mina:na:keye. Ni Ata Ho:liya, Keyawa Nema mini senayewi Kema himu semetei matanepela: sita:pesita:, Keyawa iwa potapola: elatipa:. Na:tewi na:nipe himu semetei matanese epapuluse aluse, iyawala epapuluse himu semetei matanepela: sita:pesita: sesepa:.
12 Newa iwalapulu enene ikila emiwa iwa Neyewi seli pote enekeye. Iyewi Kewa alusewa matanemita: Neyewi iwa potapola: enekeye. Potapola: elapita: iwa eta: mene hapamakeye. Alawamona sena semetei nowa ene mene ikomonose ene matanawamunuse mene hapakeye. Ke pukawemi momate tiye aupesakeye, au seyawa heneye semetei ewamona hetetise elakeye.
13 Napute, Newa Kewa elakemi mina:na:keye. Newa epelese ela epapuluse iwala sosolo epelese sita:pesita: Neyewi Kema kulukulula:la:keye. Newa peleya: weyemi ela yemi Neyewi iwamopelekiwa kulukulula:la:keye.
14 Ke sowa Neyewi imawa se tiye kinapita: iyewi seli topukeye. Iyewi ta: tise peleya: weyemi mane timinisene matanawa nasulu tiye iya:peyanase, mokopo sena kesaleyewi imawa mapoloselakeye. Aputa: peleya: weyemi mane timinisene Neyewi eta: matanesema epapuluse iyawala mamatanekeye. Aluse imawa mokopo sena keslaeyewi mapolose sitalakeye.
15 Iwa peleya: weyamowa iya:pita: Keyawa mene siliya:pa:, aluse Neye eta: kulukululamakeye. Seteneyewi iwa pote epesene ikomoma:pekitise, Keyawa holilise potose elatipa:, aluse Neyewi kulukulula:la:keye.
16 Peleya: weyemi mane timinisene Neyewi eta: matanesema epapuluse iyawala aluse mamatanekeye.
17 Ke sowa heneye sokeye. Hene solo amowa ta: tiyapola: sita:pesita: Keyawa iwa sesepa:. Hene solo emiwa semetei sita:pesita: sesepa:.
18 Sena kesale peleya: weyemi sita:nema se tiye miya:na:pela: Keyewi Newa hamona seya epapuluse, iyawala sena kesalema se tiye miya:na:pela: Neyewi iwa hamona e seyakeye.
19 Apula:, Neyewi iwamopela: asuwapo Ne falelawa Neye ima sopolo tiye mikeye. Apula:, iwa sena kesale kina hekeye tepesakeye.
20 Aputa: iwamopelekiwa semetei Neyewi eta: kulukululamakeye. Iyewi se tiye kinapita: sena kesaleyewi ta: tiyapola:, Newemi himu semetei sita:pesa:na: sena kesale amopela: iwala Neye kulukulula:la:keye.
21 Aputa: iyewi ilipe nowamoke nowama matanepela:, nowamoke nowama matanepela: epapuluse himu semetei sita:pesita: sesepa:. Ni Atao, Kewa Newemi ela:, apula: Newa Kewemi ela:, epapuluse Na:ko: na:nipe himu semetei kamunuse epesita:ya aluse, iyewi na:ma himu semetei opola:la: tikipela: epapuluse sita:pesita: sesepa:. Alake ta: tisene

sena kesaleyewi himu semetei matanepela: sitalapitekiwa, eta: ta: tima sena kesaleyewi potapola: matanese, ‘Koteyewi Yesuma peleya: weyemi hamona e selakeye.’ Aluse iye matanepesakeye.

22 Ke ho:liya alusewa Nema miwa, Neyewi ima ho:liya aluse semetei kamunuse mikeye. Na:nipe semetei kamunuse epesita:ya epapuluse iyawala ilipe semetei kamunuse aluse sita:pesita: Ke ho:liya alusewa ima mikeye.

23 Kewa Newemi ela:, Newa iwemi ela:, epapuluse ninipe himu semetei sitalakeye. Himu semetei sita:newa eta: ta: tima sena kesaleyawa potapola: selese, ‘Koteyewi Yesuwa himu hapa matanese epa hanoseyamowa epapuluse, ta: tisene sena kesalewala, Koteyewi matanekeye. Aluse Koteyewi Yesu peleya: weyemi hamona seyakeye, au seyawa henenakeye.’

24 Ni Atao, Keyewi Nema sena kesale miwa Newanapulu ninipe epesena: tekeye. Peleya: weyamowa ma:ta: tiye seta: timiyama ela: Keyawa Nema himu hapa matanakeye. Matanese Ke penaiya ho:liya napowa Nema mikeye. Penaiya ho:liya napowa Nema miwa iyewi popita: Newanapulu semetei epesena: tekeye.

25 Ni Atao, Hekeya timinisene mowa Kewakeye. Aluse Ke solo mapoya sena kesaleyewi Kewa mamatanekeye. Alawamona, Kewa Neyewi matanekeye. Keyewi Newa hamona e seyawa Ne sena ilipe hanoseyewi matanese hanatakeye.

26 Kewa iyewi matanemita: Neyewi imawa waiyakeye. Waiyawa kaluse walose elaposakeye. Alake Keyewi Nema himu hapawa matanese epapuluse aluse, himu hapa matanesewa ili himuwemi matanepiyo. Aputa: Newana iwalapulu semetei epesena:keye.” Aluse Yesuyewi kulukululakeye.

18

Yesu Siheleyawa Wekeye
Ma:tiu 26:47-56; Make 14:43-50, Luki 22:47-53

1 Yesuyewi kulukulupela: itapa tepela: Yesu tesile koamesa: iya:pela:, Ene sena ilipe hanosewanapulu hanapola:, kukuya kolotea unuwa kukuya Kitolone satepela: hanapola:, i olife alekenawemi hanapola: musuluyetiye sita:nekeye.

2 Aluse Yesu Ene sena ilipe hanosewanapulu alekenawemi ka:la:lomita: hanapola:, alekenawemi wa:ke ka:la:loma:na:pela: hapakeye. Aputa: alekena amowa Yesu sihelelema:na: sena Yutaseyewi potosekeye.

3 Potosenase alekenawemi Lome kamani ami senayawana, apula: Kote koane ta:le ti sena potapola: sita:newana Yutaseyewi siliye hapakeye. Aputa: puwano pilisiti senayeliye Felesi sena iyewi ta:le ti senama selese, “Kiwa Yutasewalapulu papela: ha:na:pa:.” Apula: iwa Yutaseyewi siliyapola:, Yesuwa sihelelema:na:ke alekenawemi hanapola:, iyewi tetesene keteawa tiyapola:, napa tutapola:, apula: kotea tu tiye aluse hapakeye.

4 Hanapola: inapitekiwa, Yesuyewi potosekiwa Ema nano auma:na:wa Eyewi Ene matanakeye. Yesuyewi E sena ilipe hanosewanapulu ilipe sita:newa, iwa kemi iya:pela:, senayewi Ewa supa:na:pela: mina tapowemi hapakeye. Hanosekiwa Yutaseyewi sena siliye minama Yesuyewi selese, “Kiyawa ipi keye ina:?” au seyakeye.

5 Aputa: Ewa sihelelema:na: sena Yutasewa iwalapulu ilipe kemi elapita:, iyewi sopoke selese, “Nasalete sena Yesuwa niyawa keye minakeye.” Au selapita: Yesuyewi selese, “Nekeye.”

6 Aputa: iwa sopoke howa hanose kolotea mene kikiya hanapola:, peleya:
kolemi sululuwaya falopela: teselakeye.
7 Sululu polupela: sita:lapita:, Yesuyewi wa:ke selese, “Kiyawa ipi keye
ina:?” Au selapita: iyewi selese, “Nasalete sena Yesuwa niyawa keye
minakeye.”
8 Aputa: Yesuyewi selese, “Kima Neyewi selesewamona akeye. Kiyewi
Newa keye inise, Ne sena ilipe hanosewa hamonite iya:ta:pa:. Hanapita:
kapa,” au seyakeye.
9 Aputa: puwano Ewa Kotema selese, “Sena amowa Keyewi Nema
miwa, semetei nowa hele eta: sulukepiyamakeye.” Aluse Kotema semeta:
supa:na:pela: mina senama Yesuyewi selese, “Sena semetei nowa kiyewi
sanapa. Iya:ta:pa:,” au seyakeye.
10 Aputa: Saimone Pitayewi e sapawa sili tiyapola: pilisiti puwano
sena ola:tewi tima:na: tisene sena kena:wa ili noka aloyeti iya:peyakeye.
Tima:na: tisene sena amokiwa unuwa Malokuse, e kena:wa aloyeti
iya:peyakeye.
11 Aloyeti iya:pela: Yesuyewi Pitama selese, “Sapawa keyewi sapa
selawatesene hose tekapo hapa emi selawapome. Keyawa Ni Atayewi kapo
Nema maite tiye miwa mamaite eseya? Ni Atayewi Newa kuma:na:wa
apoyanase himu nakolose, kapo olose kuma:na:keye. Kuma:na:wa
maiya:taposakeye.” Au seyakeye.

Anase Enewemi Yesuwa Siliye Hapawa Wekeye

12 Aputa: ami senayawana, ili ami yesila senawala, ta:le ti senawana,
iyewi Yesu tiya:wa elipe polo tiyapola: sukulu tiye,
13 Anase koawemi siliye hapakeye. * Anase e la:wa Kaiafase tikeye.
Yapene emiwa Kaiafase ene pilisiti sena putupela: enekeye.
14 Aputa: puwano Kaiafase Yu tilila senama selese, “Sena kesale
sopowamopela: sena semetei kulapitekiwa ililakeye.” Aluse Kaiafase
seyakeye.

“Yesuyewi Sena Ilipe Hanosewa Kewama?” Aputa: Pitayewi “Eh, Nemakeye” Wekeye

Ma:tiu 26:69-70; Make 14:66-68; Luki 22:55-57

15 Yesuwa puwano siliye hanapitekiwa, Saimone Pitawala, sena semetei
hanosene nowana, sikape kulule hanose hapakeye. Hanapola: pilisiti sena
puwano koawemi hanapola:, sena ilipe hanosene elipei mina amoke sena
semetei nowamoke pilisiti sena puwanowa potosekeye. Potosenase koane
solawa isu tenamo emi musuluyetiye hanapola:, Yesuwalapulu koane
peleya: pakiawemi hanapola: sita:nekeye.
16 Pita himini inapola:, isu tenamo mowa tapowemi elapita:, sena semetei
hanosene nowa puwano hapawa isu tenamowemi mene minakeye. Mene
inapola: solawa isu tenamo pote tesene kesalema selese, “Pita minite
isu tenamo kola:pa:na:wa ililapa?” Apula: kesaleyewi ili selapita:, isu
tenamowa kola:pela: silikeye. Kola:pelapita: Pita inapita:
17 kesaleyewi ema selese, “Yesu sena ilipe hanosene nowa Kewama?” Au
selapita: Pitayewi mokopo selese, “Nemakeye,” au seyakeye.
18 Aputa: ta:le ti senawana, pilisiti tima:na: tisene senawala potulupita:
tei kilipela: wa:pita:, tiya: teiwemi ofolose pota:la: sita:newanapulu,
Pitawala tei ka:ma:na:pela: inapola:, iwalapulu ilipe sita:nekeye.

---

* **18:13** Anasewa pilisiti sena putupela: enene kamowa Lome kamani senayewi Anasewa iya:pela: senisila:sela:, Kaiafase pilisiti sena putupela: epesita: apoyakeye.

Pilisiti Sena Puwanoyewi Yesuma Seyawa Wekeye
Ma:tiu 26:59-66; Make 14:55-64; Luki 22:66-71

19 Pitawa sena nokalapulu kekenepela: tei ofolose sita:newanapulu, pilisiti sena puwanoyewi Yesuma selese, “Keyawa Kine sena ilipe hanosewa ipa:? Senayewi matanemita: Keyawa ena walo selesena?” Aluse Yesuma ta:potapita:.
20 Aputa: Yesuyewi selese, “Sena sopoke ta:pita: Neyewi hokato seyakeye. Yu senayewi kekenesene koawana, Kote koawana, epemi Yu sena inapola: kekenepitekiwa se tiye mikeye. Neyawa o:suluwemiwa nano semetei eta: seyamakeye.
21 Ko:lupita: Keyawa Nema ta:ta:? Ne solo miwa topu senama ta:pota:pa:. Ne sowa iyewi ta:tapola: matanepela: sitalakeye. Ima ta:pota:pa:.”
22 Au selapita: ta:le ti sena semetei nowamoke Yesu mitiwemi sanakeye. Sanapita: penanose selese, “Keyawa pilisiti sena ola:pema aluse selapa.”
23 Aputa: Yesuyewi selese, “Neyewi olokeyatela selapita: keyawa topu sena sopoke ta:pita: sema. Neyewi heneye selapitekiwa kemi ko:lupita: keyawa Newa sanoseye?” au seyakeye.
24 Aputa: Yesu E tiya:wemi pololawa kaluse epesita: kemi, Anaseyewi ta:le ti senama selese, “Sena amowa pilisiti sena puwano Kaiafase kotomita: siliye ha:na:pa:.” Aluse Anaseyewi seyakeye.

Pitayewi Wa:ke “Eh, Nemakeye.” Wekeye
Ma:tiu 26:71-75; Make 14:69-72; Luki 22:58-62

25 Anaseyewi aluse seya ikila kemi Pitawa tei ofolose elapita: sena nokamoke ema selese, “Sena amokiwa sena ilipe hanosene sila:tesene Kewama?” Au selapita: Pitayewi mokopo selese, “Nemakeye,” au seyakeye.
26 Aputa: pilisiti sena puwano tima:na: tisene sena e kena:wa Pitayewi aloyeti iya:peya e manayewi selese, “Kewa i olife alekenawemi Ewalapulu elapita: Neye papowa Kewama?”
27 Au selapita: Pitayewi wa:ke mokopo selese, “Nemakeye.” Au selapita:, ikila emiwa a:nema: kokonowa kayakeye.

Pailate Enewemi Yesuwa Siliye Hapawa Wekeye
Ma:tiu 27:1-2, 11-14; Make 15:1-5; Luki 23:1-5

28 Kiapo ikiwatapita: kemi, Kaiafase koawa iyewi iya:pela: kamani sena putupela: elakamoke koawemi Yesuwa siliye hapakeye. Siliye hanapola: senawa Yu senama, e koane Yu sena eta: musuyemakeye. Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikinima:na:pela: Yu senayewi matanese, “Yu senamawalapulu koane ilipe kekenepela: sita:la:, sikape tikinise ikila emiwa nano kewa eta: ilimanakeye. Koiyawemiye, musuluyetisaleke, iwa Kote sikapowemi eta: papayamakeye.” Aluse matanese kamani sena koawemi eta: musuyemakeye.
29 Yu sena musuluyetiye mainapita: Pailate tesile e koawa iya:pela: mowa popa:na:pela: hapakeye. Hanapola: imawa selese, “Sena amawa kiyewi nano kotoka, nano enanopela: kotoma:na:na?”
30 Aputa: iyewi selese, “Eyewi olokeyatela eta: timiyamakiwa kewa elakemi siliye maminapekeye.”
31 Aputa: Pailateyewi selese, “Kiyewi kili solo elewa elakeye. Aluse kiyewi kilipe kemi Ewa kotopa:.” Aputa: Yu senayewi selese, “Kiwa Lome kamaniyewi selese, ‘Sena sana kuma:na:wa kiwa Yu senayewi nemakeye. Niwa Lome senayewi nekeye’ ”.

32 Iyewi seta: seyamake puwano Yesuyewi selese, “Sikape Newa i
kelipapoya papita: sanose kuma:na:keye,” au seyawa yemiwa heneye
kalusekeye.
33 Aputa: Pailate e koane mene hanose Yesuma mina e seyakeye. Ewa
inapitekiwa Pailateyewi selese, “Yu sena piseikiwa Kewama?”
34 Au selapita: Yesuyewi selese, “Keyawa kine matanawamunuse, ‘Kewa
piseikile?’ aluse ta:ta:? Sena nowamoke kema selapita: keyawa Nema
ta:ta:?”
35 Aputa: Pailateyewi selese, “Newa Yu senamakeye. Neyewi Kewa
falasimita: Keyawa Kine sena maya Yu senayawala, pilisiti sena sosoy-
awala, Kewa siliye minakeye. Ke olokeyatela timiyawa, nano ena
olokeyatela timiyana?”
36 Aputa: Yesuyewi selese, “Peleya: weyemi Neyewi Piseikipela: pote
maelakeye. Peleya: amowa Neyewi pote Piseikipela: elakiwa Newa
supa:pekitise, Ne sena ilipe hanoseyewi Yu sena tililawalapulu tepapekeye.
Tepa:na:pela: elawamona peleya: weyemi Newa Piseikipela: eta: enem-
anase eta: tepemakeye.”
37 Aputa: Pailateyewi selese, “Alake, Kewa Piseikiya? Aputa: Yesuyewi
selese, “Newa piseikiwa keyawa selese akeye. Keye epe selese amowa
Newa seleselakeye. Heneye solo miya:na:pela: Newa peleya: weyemi
minakeye. Heneye solo tapowemi sita:ne sena kesaleyewi Ne sowa
ta:tesekeye.”
38 Aputa: Pailateyewi ta:potose, “Heneye sowa enana?” au seyakeye.

Yesuma Mokopo Tipalese Kotola Wekeye
Ma:tiu 27:15-31; Make 15:6-20; Luki 23:13-25

Pailateyewi ene koawa iya:pela: mowa hanapola:, Yu sena tililama
selese, “Ewa falasima:na:pela: elawamona E olokeyatelawa eta: timakeye.
39 Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikina ikila sopoke sena tipolo
sela semetei nowa neyewi silikepilisekeye. Yemiwa kiyawa Yu sena
piseikiwa silikepima:na:na?”
40 Aputa: iyewi unuwapo holose, “Aupa. Ewa silikepilapa. Palapasewa
semetei silikepila:pa:,” au seyakeye. Palapase ewa nano atu tiye tete esene
senakeye.

19

Pailateyewi Selese, “Yesuwa i kelipapoya pamita: siliye hamona.”

1 Pailateyewi Yesuwa siliye e koawemi hanapola:, ami senama sama e
selapita: meiyewi sanakeye.
2 Alake Lome ami senayewi Yesuwa itipilise mei ona sita:ne kopotiye
hekelese Piseiki sosolo ha:ti ta:pele tiyapola: timiyawa Yesu piseiwemi
kataopola: apoyakeye. Aputa: piseikiyewi sao napolo i okane fo ipi
mutusene epapula amoke popona amo Yesu kapela: apola:
3 itipilise selese, “Yu senayewi piseikiwa Kewakeye. Kewa niyawa
wapilikeye.” Aluse selese E mitiwemi iyewi tiya:yawa sanakeye.
4 Sanapita: Pailateyewi e koawa wa:ke iya:pela:, Yu sena kekenama
selese, “Kiyawa popita: wa:ke Neyewi Yesuwa siliye minakeye. Ewa
falasima:na:pela: elawamona Eyewi olokeyatelawa eta: timiyamanakeye.”
5 Au selakamake Yesuwa mei ona sita:newa piseiwemi kataopola: apola:,
piseikiyewi sao keyalo kapela: apola:, aluse Pailateyewi koawa iya:pela:
mowa tapowemi inapitekiwa, Pailateyewi selese, “Sena Ewa epe iniseya
pota:pa:?”

6 Aputa: pilisiti sena sosoyawala, ta:le ti senayawala Yesu potosekiwa unuwapo holose, “Ewa i kelipapoya papela: kepema. Ewa i kelipapoya papela: kepema.” Au selapita: Pailateyewi selese, “Kiyewi kilipe Ewa siliye hamona. Siliye hanapola: kiye kipitane Ewa i kelipapoya papela: kepema. Eyewi olokeyatela timiyawa neyawa mamatanekeye.”
7 Aputa: Yu sena tililayawa selese, “Niyewi solo elewa tuwatese, ‘Kote kolotea meapolose selesene sena amowa sana kula:pa:.’ Aluse solo elewa tuwaponase Yesuyewi selese, ‘Newa Kote E Sa:keye,’ au seyanase Ewa sana kula:pa:.”
8 Au seya selapitekiwa Pailateyewi ta:tapola:, sosolo ipilise enekeye.
9 Ipilise ela: Yesuwa siliye e koane mene hanapola: Yesuma selese, “Kewa peleya: nono kami minana?” Alawamona Yesuyewi nano solo nowa wa:ke eta: seyamakeye.
10 Sowa eta: seyamake Pailateyewi selese, “Kewa nema nano maselatakeye. Ko:luse eseye? Kewa i kelipapoya papela: sana kuma:na:wala Kewa mene silikepima:na:wala neyewi auma:na:keye. Amowa neyewi hekelesekeye. Kewa mamatanepa?”
11 Au selapita: Yesuyewi selese, “Keyawa auma:na:wa keyewi kine matanawamunuse auma:na:keye. Alawamona, Koteyewi henekeyepita: kewa auma:na:keye. Kewa Newa kotopela: falasimita: senayewi Newa siliye minawa e olokeyatelawa hene sosokeye.”
12 Aputa: Pailateyewi ta:tapola:, Yesuwa silikepima:na: matanakeye. Silikepima:na: au selapitekiwa, Yu sena sopoyawa holose, “Aupa. Silikepilisaleke, Lome kamani piseiki Sisa kewa mana matepesakeye. Sena amokiwa selese, ‘Newa Piseikipela: elakeye.’ Au seya sena amowa Sisawalapulu kisi tepela: elakeye. Alake sena amowa keyawa sesewatesaleke Sisa kema kisi tepesakeye.”
13 Aputa: Pailateyewi ta:tapola: Yesuwa siliye e koawa iya:pela: mowa hanapola:, falasima:na:pela: kotosene senayewi sea henekeye. Kotoma:na: senayewi sea enene amowa, peleya: unuwa Etewa Semenesekeye. Yu sena solopela:la:wa unuwatese Kapata unuwapokeye.
14 Aputa: Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikina Kekenema:na:wa eliwemi auma:na:nase napu sena kesale sopoke nano ketea sopoke hekelesekeye. Aputa: hekelesene ikila emiwa opo kukuwemi (12) hetetiyapita: Pailateyewi Yu senama selese, “Pota:pa:, kili piseikiwa ekeye.”
15 Aputa: iyewi unuwapo holose, “Ewa siliye hamona. Ewa siliye hamona. Sanose i kelipapoya papema.” Au selapita: Pailateyewi selese, “Kili piseikiwa i kelipapoya papema, aluse neyewi aluse semita: eselele?” Aputa: pilisiti sena sosoyewi selese, “Nini piseiki sosowa kamani piseiki Sisa ewa semeteikeye.”
16 Alanase Pailateyewi ene ami senama selese, “Yesuwa i kelipapoya pamita: siliye hamona.” Aputa: iyewi Yesuwa siliye hapakeye.

Yesu I Kelipapoya Palawa Wekeye
Ma:tiu 27:32-44; Make 15:21-32; Luki 23:26-43

17 Yesu siliye hanapola: i kelipapowa Yesuyewi Ene tiyapola: hapakeye. Hanapola: pisei ki peleya: emi hanapola: sita:nekeye. Peleya: amowa Hipulu solopela:la: unuwapowa Kokata peleya:keye.
18 Peleya: emi Yesuwa i kelipapoya palese kepeyakeye. Kepela: sena elipei amowala i palese, nowa Yesu tiya: ili tapowemi kepeyakeye. Nowa Yesu tiya: hukalo tapowemi kepeyakeye. Kepela: Yesuwa honosane kepeyakeye.

19 Kepela: apola: Pailateyewi nano momateyakeye. Momateyawa
wekeye. “Yesuwa Nasalete senakeye. Yu senayewi piseikiwa ekeye.” Aluse
Pailateyewi momateyawa e ami senayewi tiyapola:, Yesu pisei wapa:kemi
fala papeyakeye.
20 Yesu i papela: kelawa Yelusaleme siti mapatose kepeyakeye.
Yelusaleme siti mapatopita: papeyanase sena kesale mutayewi potapose
inise, momateyawa akeyakeye. Momateyawa Hipulu solopela:la:wala,
Lome sena solopela:la:wala, Kiliki sena solopela:la:wala solo usulupe
amoke sopoke momateyakeye.
21 Momateyawa Yu sena pilisiti sena sosoyewi akelese Pailatema selese,
“Yu senayewi piseikiwa ekeye, aluse momatepokeye. Weyamu momatepa:,
‘Eye yemiwa selese, “Yu senayewi piseikiwa Nekeye,” aluse seyawa ekeye.’
Aluse momatepa:.”
22 Au selapita: Pailateyewi selese, “Neyewi momateyawa ilikeye. Eta:
hepa:lemakeye,” au seyakeye.
23 Yesu i kelipapoya papela: kemi elapitekiwa, ami senayewi Yesu saowa
tiyapola: takalese ili pinipema mikeye. Yesu sao senato sosowa kaluse kopo
tiye timinise tupulusene saowa tiyapose
24 ami senayewi selese, “Sao pitilise eta: ilimanakeye. Alake saowa sena
semeteiyewi tima:na:pela:, niyewi etewa kolotea fesamonosene epapuluse
nano tepeteni tolusupela: napawa potapola: fesamoma:na:keye,” au
seyakeye. Aputa: puwano Kote pukawemi momatelese auma:na: seyawa
aluse akeye. Puwano momateyawa wekeye. “Ne saowa tima:na:pela:
senayewi takalepesakeye. Apula: Ne sao sosolo nowa senayewi
tima:na:pela: etewa kolotea fesamonosene epapuluse fesamoma:na:keye.”
* Aluse momateyawa heneye aluse akeye.
25 Aputa: Yesu i kelipapoya kelawa mapatopita: E amawana, E ama e
akilawala, Kolopase ekele Meliwala, Makatala kesale Meliwala, iwa sopoke
inapola: potapola: sita:nekeye.
26 Potapola: sitalapita: Yesuyewi E amawana, E sena ilipe hanosene
semetei nowa Yesu himu hapawa matanepela: enene senawana mapato-
pita: potosekiwa E amama Yesuyewi selese, “Kesale kewa, keye kine sa:wa
matanesene epapuluse aluse, sena amowa keye matanepa:.”
27 Aluse E sena semetei hanosema Yesuyewi selese, “Keyawa kine ki ama
pota: elakemi epapuluse, ni amawa keyawa pota: elatipa:.” Aluse Yesu
kuluwa okemi sena semetei hanoseyewi Yesu E amawa e koawemi siliye
hanapola: pote enekeye.

Yesu Kuluwa Wekeye
Ma:tiu 27:45-56; Make 15:33-41; Luki 23:44-49

28 Aputa: Yesuyewi nano timinisewa kotetikeye, aluse matanemita:
Yesuyewi Ene selese, “Newa hano ma:na:tepo.” Aluse Kote pukawemi
momateya kamunuse aluse akeye.
29 Alanase potolo waine hano ha:ka:la wasuwa hano sipanese amuna
waine hawemi tikipela:, i unuwa hisape i amowa tuwemi polopela: Yesu
meakemi tuwapokeye.
30 Tuwatapita: Yesuyewi tapelesa: selese, “Kotetikeye.” Aluse Yesu Ene
kulapose mapatoyawemi piseiwa kotopola: matanese, “Ne ho hanakemiwa
ililakeye.” Aluse matanepela: kulukeye.

Yesuwa Fapo Helele Tapowemi Pesapuyewi Olawa Wekeye

* **19:24** Kisala Puka 22:18

31 Yu sena tililayawa Pailatema selese, “I kelipapoya pawayawa fake
tiye tima:na:pela: sena amowa onatu keneke tiyepiyo. † Aputa:
Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikinima:na:pela: napu nano ketea
ma:na:wa kekenanakeye. Alake eliwemi ha:le tesene okemi sena i
kelipapoya pawayawa kemi sita:pesa:na:wa eta: ilimanakeye.” Aluse
senayewi matanese Pailatema seyakeye.
32 Aputa: selapita: Pailateyewi selese, “Sena amowa kipila kumita:
onatuwa kenekepiyo,” au seyakeye. Aputa: ami sena hanapola: sena
nokemi palawa onatu kenekepita:, apula: nokemi palawala onatu
kenekepita:,
33 alawamona Yesu onatu eta: kenekeyama potakamake Yesu heneye
kululapita: potapola:, E onatuwa eta: kenekeyamakeye.
34 Ami sena semetei nowamoke pesapuyewi Yesu fapo helele olakeye.
Olapita: pepetawala hawana hapakeye.
35 Hanapita: senayewi papokeye. Eyewi paponase heneye selese
momateyakeye. Kiyawala ta: timita: eye momateyakeye.
36-37 Aputa: puwano Kote pukawemi momateyawa wekeye. “E ki sopoke
semetei nowana eta: kenekeyamakeye.” ‡Aluse momateyakeye.
Apula: nano nowana momatelese, “Iyewi Ewa fapo helele olawa
potaposakeye.” §Aluse aupesakeye, amunuse momateyawa kamunakeye.

Yesuwa Apana Tuwapowa Wekeye
Ma:tiu 27:57-61; Make 15:42-47; Luki 23:50-56

38 Aputa: Alamatia sena unuwa Yosepe Yesu seta: kulumake enewemiwa
ikila amo, ewa Yesu kulu hanosekeye. Yu senayewi popa:pekise ipilise
o:sulu Yesu kulu hanosekeye. Yosepe hanapola: Pailatema selese,
“Yesu kuluwa apanawemi neyewi tuwapa:na:wa ililapa?” Au selapita:
Pailateyewi ilikeye e seya. Ili e selapita: Yosepe hanapola: Yesu kuluwa
fake tiye hapakeye.
39 Aputa: Nikitimase puwano nukulapo Yesu popa:na:pela: minawa
Yosepewalapulu hanapola:, pauta ikumu hosonosene amuna, nowa un-
uwapowa Mua, nowa unuwapowa A:lose, a:tawi tiyapola: hapakeye. Pauta
amuna muta kilowa talo pinipe (40) amuna tiyapola: hapakeye.
40 Sena elipei amoke Yesu kuluwa tiyapola:, pauta ikumu hoseyawa
tomawemi mutapola:, saoyewi sako tiyapola:, Yu senayewi sena kuluwa
apanawemi tuwapa:na:pela: sakolosene amunuse sakolakeye.
41 Aputa: i kelipapoya kelawa mapatose alekena enekeye. Alekena
emiwa apana hili enekeye. Apana amowa puwano sena kuluwa eta:
tuwapomakeye.
42 Yu senayewi Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikinima:na:pela:
nano ketea ma:na:wa kekena ikila enene, apana pa enewemi Yesu kuluwa
tuwapokeye.

20

Yesu Kuluwa Apanawemi Tuwapowa Itapalapita: Papowa Wekeye
Ma:tiu 28:1-8; Make 16:1-8; Luki 24:1-12

1 Tomowemi * kiapo ikima:na: mapatoyawemi Makatala kesale Meliwa
hanapola:, Yesu apanawemi tuwapo popa:na:pela: hapakeye. Hanapola:
potakamake, etewa apeya apana etapeyawa kolole hapalapita: papokeye.

---

† **19:31** Kipila kumita: onatu kenekepikeye. ‡ **19:36-37** Kisala Puka 34:20 § **19:36-37** Sekelaiya 12:10 * **20:1** Niyewi tomoipe ikilawa Yu senayewi akelekeye aluse selesekeye.

2 Potakamake Yesu itapalapita: potosekiwa kipila mene hanapola:,
Saimone Pitawala Yesu E sena ilipe hanosene semetei nowa Yesuyawa
himu hapa matanawamoke † senawana, Meliyewi a:ma selese, “Piseiki
kuluwa apanawemi tuwapowa, sena nokamoke tiyapola: hapalapokeye.
Kami tiye hapamita:pe.”
3 Alanase elipei apana popa:na:pela: kipila nesile hanapola:,
4 sena ilipe hanosene nowamoke Pitawa sitiyetiye puwano kipila hanose
apanawemi hetetikeye.
5 Apana mowa nokemi tese ela:, ka:pela:la: potakamake, Yesu kuluwa
saoyewi pololawa sao semetei kemi telapita:, Yesu itapalapita: papokeye.
6 Aputa: Pita sikape kipila mina kamowa apana suwemi popa:na: inise
minakeye. Sao hepa nokemi kopo tiye telapita: papokeye.
7 Potapola:, sao Ewemi sakolawa kemi telapita:, apula: sao nowa
piseiwemi pololawala sao nokalapulu eta: telapita: papomakeye.
8 Aputa: sena ilipe hanosene nowa puwano minawana apana inise
hanapola:, saowa potosekiwa eye ela: henenapo esa: matanakeye.
9 Aputa: Kote pukawemi momatelese, “Ewa kuluwa mene tesile hana-
posakeye.” Au seyawa puwano a:tawi seli eta: matanemakeye. A popa:na:
ela: eta: matanemakeye.
10 Yesu apanawemi tuwapowa itapalapita: a:ko: koane mene hapakeye.

Makatala Kesale Meliyewi Yesuwa Papowa Wekeye
Ma:tiu 28:9-10; Make 16:9-11

11 Alawamona, apana mowa tapowemi Meli ya:lese ela: ka:pela:la:
potakamake,
12 hepene sena elipei sao koiya kala Yesu kuluwa tuwapo emi,
nowa onatu tapowemi, apula: nowa nono pisei tapowemi aluse
ka:la:lopelelapita: apana suwemi papokeye.
13 Potapita: a:tawi selese, “Kesale kewa, ko:lupita: ya:la:sele?” Au
selapita: Meliyewi selese, “Ne Piseiki apana tuwapowa iyewi tiye ha-
palapokeye. Kami tiye hapamita:pe.”
14 Au selapola: kotetipela:, e fa:se tapo potakamake Yesuwa elapita:
papokeye. Potapola:, “Yesu elatapo,” aluse eta: matanemakeye.
15 Potapola: eta: matanamanase Yesuyewi selese, “Ko:lupita: ya:la:sele?
Ipi keye ina:?” Aputa: kesaleyewi matanese, “Alekena yesilalapo,”
aluse matanepela: selese, “Keyewi Ewa tiye hanose kami tuwapole?
Keye tiye hanose tuwapolaleke, nema sema. Neyewi Ewa tima:na:pela:
ha:na:na:nase nema waloma.”
16 Aputa: Yesuyewi selese, “Meli.” Au selapita: Yesu sowa kesale amoke
ta:tapola: notolo tese potakamake Yesu elapita: papokeye. Potapola:,
“Walosene sena,” au seyakeye. Aluse epe selese amowa Yu senayewi
Hipulu solopela:la: Laponai au selesekeye.
17 Aputa: Yesuyewi selese, “Ne tomawemi kesapa tiye elatepa. Ni Ata
elakemi peleya: Newa seta: hapomake, keyawa Newa tiye elatepa. Ne sena
ilipe hanosene, Neyewi Nine ne ma:e amunama weyamu sela:pa:. ‘Ni Ata
elakemi Newa fiyama:na:keye. Nine Ni Atawala kine ki Atawala semetei
kakeye. Nine Kotewala kine Kotewala semetei kakeye. Ewa elakemi Newa
fiyama:na:keye.’ Aluse ima sela:pa:.”
18 Au selapita: Meli mene hanapola: sena ilipe hanosema selese, “Yesuwa
neye papokeye.” Aluse Yesuyewi selese sepapowala ima se tiye mikeye.

† **20:2** Sena ilipe hanosene semetei nowa Yesuyewi himu hanose matana sena amowa Yonekeye.

Sena Ilipe Hanoseyewi Yesu Papowa Wekeye
Ma:tiu 28:16-20; Make 16:14-18; Luki 24:36-49

19 Ikiwapo semetei kemi towemi nukulapo, Yesu E sena ilipe hanosene
Yu sena tilila mina:pekitise ipilise isu tenamowa etapela: kekenepela:
sita:nekeye. Sita:newanapulu koane emiwa Yesu inapola: ima selese, “Kili
himu matanawa hopola sita:latipa:.”
20 Aluse E tiya: elipei ikoko ola munuwa walose, apula: E fapo helele
ola munuwa walopita: E sena ilipe hanoseyewi potosekiwa Piseikilakeye,
aluse matanese sosolo epeyakeye.

21 Epelese Yesuyewi wa:ke selese, “Hopola sita:latipa:. Ni Atayewi Newa
hamona seya epapuluse, Neyewi kiwa hamona au selalakeye.”
22 Au seya Yesuyewi himu hepa:lese iwa ka:la:lopela:la: meatewi fofo
esa: ima folakeye. Ima folalapepela: Yesuyewi selese, “Ho Napowa kili
himuwemi epesita: tima.
23 Kiyewi sena kesale ili olokeyatelawa kepoliyetisaleke, alusaleke ili
olokeyatelawa kepoliyetiyaposakeye. Alawamona, Kiye ela: sena kesale ili
olokeyatelawa makepoliyetisaleke, alusaleke ili olokeyatelawa a elaposak-
eye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Tomaseyewi Yesu Papowa Wekeye

24 Sena ilipe hanosene kukuluipewa nowa Tomase, e unu nowa Titimase,
ewa iwalapulu ilipe eta: ka:la:lopela: enemanase Yesuwa eta: papomak-
eye.
25 Iwa ka:la:lopela:la: Tomase inapita: iyewi selese, “Piseiki niyewi
papokeye.” Au selapita: Tomaseyewi selese, “Sowa neye ma ta:taposakeye.
Yesu tiya: ikokoye ola munuwa neyewi kesalese E fapo helele munuwa
kesalese, neye henenapo esa: matanema:na:keye,” au seyakeye.

26 Aputa: sokatiye semetei kotetipela:, ikila oloipe iwa wa:ke kekenepela:
koane sita:nekeye. Ikila emiwa Tomasewala iwalapulu ilipe sita:nekeye.
Isu tenamo etapela: ka:la:lopela:la: Yesuwa inapola: ima selese, “Kili himu
matanawa hopola sita:latipa:.”
27 Aluse Yesuyewi Tomasema selese, “Keyewi Ne tiya: pota:pa:. Tiya:
munuwa kesama. Fapo helele munuwa kesama. Himu elipei matanawa
iya:pela:, himu semetei matanepela: elatipa:.”

28 Au selapita: Tomaseyewi selese, “Ne Piseikio. Ne Koteo.”
29 Aputa: Yesuyewi selese, “Keyawa Newa paponase himu semetei
matanese elakeye. Alawamona sena kesale nokamoke Newa eta: papoma
sena kesale amoke Newemi himu semetei matanepela: sita:laleke, iwa
heneye epelese sitalaposakeye.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Puka Weyamowa Momateya Mouwa Wekeye

30 Ikila nowemi sena ilipe hanosene popita: Yesuyewi nano penanose
timinisene mutala timiyakeye. Nano ketea timiyawa muta puka weyamo
eta: momateyamakeye.
31 Alawamona, Koteyewi ta:peya Sena Epa ekeye. Yesuwa Ene Ewa
Kelesokeye. Ewa Kote E Sa:keye. Aluse kiyewi ta: timita: puka weyamowa
momateyakeye. “Yesu Ene Ewa Kelesokeye. Ewa Kote E Sa:keye.”
Aluse kiyewi matanepela: ta: tiyapola:, Yesu unuwa tili tiye putupela:
matanesaleke kiwa kokolo kao sitalaposakeye.

21

Sena Ilipe Hanoseyewi Wa:ke Popita: Yesuwa Hano Tapiliase Hawe Minawa Wekeye

1 Sikape emi, Yesuyewi e sena ilipe hanosema hano Tapiliasewemi wa:ke
hetetikeye. *
2 Saimone Pitawala, Tomase e unu nowa Titimasewala, Natanio ene Kalili
peleya: Kena taune emi minawana, Sepetiyewi e sa:le elipeiwala, Yesu sena
ilipe hanosene elipei nowana, iwa sopoke hano hawe sita:nekeye.
3 Sita:la: Saimone Pitayewi ima selese, “Ewalo tima:na:pela: hanakeye.”
Au selapita: iyewi selese, “Kewalapulu niwa mina:na:keye,” au seyakeye.
Aluse iwa potuwemi tapela:, kolo tiye hanapola: hano honosane nete
toliyetipela:, tiya:sela: netewemi ewalo eta: timakeye. Yopolotela semetei
kemi au sela sita:la:, ewalo semeteiwala eta: timakeye.
4-5 Kiapowemi ikiwatapita: ikila hili kemiwa, Yesu hano hawe inapola:
ela: selese, “Ne manao, ewalo netewemi tilule?” Aputa: iyewi Yesulapo,
aluse eta: matanemake iyewi selese, “Alamakeye, eta: timakeye.”
6 Aputa: Yesuyewi selese, “Tiya:le ili tapowemi nete toliyetisaleke ewalo
tiyaposakeye.” Aputa: iyewi tiya:le ili nokemi tese netewa toliyetipela:,
sutakamake ewalo muta tala hilipita: eta: supa:na: telamanakeye.
7 Eta: supa:na:ma telelapita: sena ilipe hanosene semetei nowa Yesuyewi
himu hapa matanawa sena amoke Pitama selese, “Nini Piseikilakeye.” Au
selapita: Saimone Pitayewi sao kolu tiye tuwapowa, me kapela: hawemi
toliyetipela: hano atetiyapola: tasela: hapakeye.
8 Hanapita: sena ilipe hanosene nokamoke nete ewalo talawa tiyapola:
sukulutiye, potiwa kolo tiye hano hawe panase sakopolo semetei mita (100)
kolo tiye hapakeye.
9 Kolo tiye hanapola: hano hema papela:, kakiyewi koma:pela:, potiwa
kemi iya:pela: inise potakamake Yesuyewi tei kilipela: wa:pita: ewalo
satapola:, falawawalapulu telapita: papokeye.
10 Potapita: Yesuyewi selese, “Ewalo netewemi napute talawa noka tiye
mina.”
11 Aputa: Saimone Pitawa mene hanapola:, netewa sukulu tiye hano
hema sutuse hapakeye. Netewa ewalo sololo talawa akeyalapepela:
sakopolo semetei talo piipe epela: usulupe (153) aluse talalapita: akeyak-
eye. Ewalo muta tala kamona nete eta: naiyamakeye.
12 Aputa: Yesuyewi selese, “Ma:na: ma:na:pela: mina.” Au selapita:
iyewi ta:potose, “Kewa ipa:?” au seyamakeye. “Piseikilakeye,” aluse iye
matanakeye.
13 Matanepitekiwa Yesuyewi falawa tuwapowa tiyapola:, ewawalapulu
mikeye.
14 Mini ikila emiwa Yesuwa E sena ilipe hanoseyewi popita:, ikila elipei
puwano waiyanase, ikila osoka amowa ikila emiwa waiya akeye.

Yesuyewi Pitama Seyawa Wekeye

15 Ma:na: napela: kotetiyapola: Yesuyewi Saimone Pitama selese, “Yone e
sa:le Saimoneo. Nema sena ilipe hanosene amowa himu hapa matanekeye.
Nema keyawa himu hapa putupela: matanepa:?” Au selapita: Pitayewi
selese, “Piseikio, neyewi Kewa himu hapa matana amunuse Kewa kine
matana hanatakeye.” Aputa: Yesuyewi selese, “Ne a:pele sipi e sa:wa
keyewi ma:na: nasewa kina:pa:.”

---

* **21:1** Hano Tapiliase au selakamowa hano Kaliliwa aluse selakeye.

16 Aluse wa:ke ikila elipei Yesuyewi selese, “Yone e sa:le Saimoneo. Keyawa Newa himu hapa matanepa:?” Aputa: Pitayewi selese, “Piseikio, ehe, Neyewi Kewa himu hapa matana amunuse Keyewi kine matana hanatakeye.” Aputa: Yesuyewi selese, “Ne a:pele sipiwa seli pote elatipa:.”
17 Aluse wa:ke ikila usulupe Yesuyewi selese, “Yone e sa:le Saimoneo, keyawa Newa himu hapa matanepa:?” Aluse Yesuyewi ikila usulupe selapitekiwa potapola: Pita ene eta: epeyamake selese, “Piseikio. Nano ketea sopoke Keyawa matanesekeye. Neyewi Kewa himu hapa matana amunuse Keyewi kine matana hanatakeye.” Aputa: Yesuyewi selese, “Ne a:pele sipiwa ma:na: nasewa kina:pa:.
18 Neyewi heneye selakeye. Kewa sala sa:se enewemiwa ikila emiwa, kewa kine sao kalala tetese tekapo fiyanapola:, kine matanawamunuse hapakeye. Alawamona, kewa tilila ikila emiwa kewa tiya:le tilitapita: sena nowamoke kewa sao kapelapita: kiye ela: eta: ha:na:na:ma matanawemi siliye hanaposakeye. Hanapitekiwa kewa mapolopesakeye.”
19 Aluse Yesuyewi pale selese se tiye mikeye. Pita ewamo kuma:na:wa pale selese se tiye mikeye. Pita kulapita: ikila emiwa, sena kesale sopoyewi potapola: Kotewa wapilipesakeye. Alake Yesuyewi Pitama selese, “Newamo kulu ina:pa:,” au seyakeye.

Sena Ilipe Hanosene Semetei Nowa Yesuyewi Seyawa Wekeye

20 Pitayewi fa:se tapo potakamake sena ilipe hanosene Yesuyewi himu hapa matana sena amowa kulule hanose inapita: papokeye. Yesu seta: kulumake iyewi ma:na: na:sela: ka:la:lopela:ne ikila emiwa, sena ilipe hanosene nowa nunuse hanapola: Yesuma selese, “Piseikio, etewi Kewa sihelelepesape?” Aluse seya sena amowa Pitayewi papokeye.
21 Potapola: Pitayewi Yesuma selese, “Piseikio, sena epamowa ko:luma:na:na?”
22 Au selapita: Yesuyewi selese, “Ewa auma:na:wa keye selakamakiwa eta: ilimanakeye. Newa hanapola: mene inakemiwa ene kemi elapitekiwala, ene ewa maelalekewala, kimakeye. Kewa Newamo kulu ina:pa:.” Aluse Yesuyewi seyakeye.
23 Aluse selapita: sena ilipe hanosene i kene ta:tapola: sena nokama sela hanapola: emi honosane Yesuyewi seyawa iya:pela:, “Sena epamowa makulaposakeye.” Aluse sowa kelese apola: i kene sele hapakeye. Alawamona Yesuyewi selese, “Ewa makulaposakeye,” au seyamakeye. “Newa mene ina ikila emiwa sena epamowa kemi elalekewala, eta: tesemawala, kimakeye,” aluse Yesuyewi seyakeye.

Puka Weyamo Momateya Mouwa Wekeye

24 Yesuyewi seyawa Yesu kulu hanosene neye topukeye. Aputa: Yesuyewi timiyawana neyewi potose puka weyamo momateyakeye. Momateyawa niyawa akelese matanemita:, “Nano ketea sopoke momateyawa henenakeye,” aluse niyewi matanekeye.
25 Aputa: Yesuyewi nano ketea mutala timiyakeye. Nano ketea sopoke Eyewi timiyawa senayewi eta: momateyamakeye. Yesuyewi nano ketea timiyawa sopoke momateyekiwa, puka muta temapekeye. Muta tese peleya: weyemi puka fo tuwapa:na:wa eta: ilima temapekeye.

Apasolo

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Puka we Apasolo iye timinise walose solo napolo Lukiye walose momateyakeye. Puka we niyawa pota:pa:. Ho Napoyewi isuwa Apasolo ima walopita: Yesu E solo napowa walose Yelusalemewemiwana, Yuti-awemiwana, apula: Sameliawemiwana apula: peleya: sosolo we ha:na: iliyetikeye (1:8 pota:pa:).

Keleso kulu hapa sena kesale ili Yuta sena kesale honosane hetetikeye. Apula: emi solose peleya: nokala sopoke hapakeye. Puka Apasolo weyamoke walo seyakeye. Nano nowana Lukiyewi waiyawa wekeye. Keleso tima:na: tisene sena kesale falela Ewamo kulu hamonite, Ewa Koteyewi puwano sepapowa iliyetinase, Isolaiya sena kesalepela: tima:na: tikeye.

Puka Apasoloyewi nano ketea sosolo semetei nowa Ho Napoye tima:na: tisewa, amowa seyakeye. Ho Napolo amowa Kote nekeye. Puwano Ho Napowa Yesu kulu hanosene sena enape i salo Petekase okemi minakeye. Aputa: sikape Ho Napoyewi ili matanawa hekelese ima penana:pekeye.

Puka weyamowa pota:pa:. Mutalo ketea solo senato Apasoloyewi Yesu E solo napowa sena kesale nokama waiyakeye. Aputa: sena kesale muta noka solo napolo amowa kulu hanose kulukulu koawa penaiya fiyatelakeye.

Apasolo puka we apasolo ili pula walawa kataloka:peya elakeye. Alawa-mona, heneye solo ketea Pitawala Polewala tima:na: tikeye. Pita ewa sena semetei Yesu kulu hanosene senakeye. Alawamona, puwano Poleyawa Yesuwa eta: kulu hapamakeye. Eh, alamake. Eyewi penanose tima:na: tise Yesu E sena kesale sano tiye toliyetisekeye. Alawamona, Yesuye Polewa ho tiyapita: aputa: ewa E tima:na: tisene sena heneye puwano hetetikeye.

Puka hepe yemiwa, ikila Pole nano ketea hetetiwa Lukiye walose, eyewi selese, “Nano ketea niyewi timiyakeye.”

Apasolo Suluwemi Mou Elakamo Momateya

1:1-2:47 Ho Napoyewi Yesu kulu hanosene sena kesale ima penaiyawa mikeye
3:1-8:3 Yelusaleme kulukulu koane
8:4-9:31 Solo Napowa Yutia peleya: apula: Samelia peleya:wemi se tiye kina hapakeye
9:32-15:35 Solo Napowa Yu sena matela elakemi hapakeye
15:36-28:31 Solo Napowa Esia peleya: kolotea, kilisi peleya: apula: Lome peleya:wemi hetetikeye

Yesuyewi Sepatose Selese Eyewi Ho Napowa Ilikepima:na:keye E Seyawa Wekeye

1 Tiafolaseo, puwano fa:nemiwa puka nowa neyewi kema momati tiye ilikepiyakeye. Puka emiwa neyawa Yesuyewi E tima:na: ma:ta: tise sena kesalemawana waiya hapawa kema waloseyakeye.

2 Puwano fa:nemi ma:ta: tiye tele ine napu weyemiwa Eyawa apasolo sena Ene ta:peya imawa Ho Napolo penaiyayewi tima:na: tiye hanaposaka waloseyakeye. Aluse, waiye ine tese ikila emiwa Koteyewi Yesu Ewa hepene falemi tiyapola: fiyanekeye.

3 Puwanowemiwa Ewa kapo oiya sosolo tise kulukeye, apula: sikape emiwa Ewa mene tesikeye. Tesilapola: E tomawemi timiyawa iyawa Ewa heneye hepa:lawa me tiyapola: tesilapo esa: matanemita: sopoke ima waiyakeye. Ikila talo pinipe (40) emiwa toma Ewa ikila muta waiya:sela: enekeye. Ikila emiwa Eyawa nano ketea sopoke Koteye Kinila peleya:wemi elakamowa sopoke ima seyakeye.
4 Aputa: ikila nowemi Yesuwa iwalapulu a ela: ima solo mane talapo selese, “Kiyawa Yelusalemewa ata hanapa. Kimawa Ni Atayewi miya:na:keye E sepapowa yesipela: sita:la:tipa:. Amowa puwano Neye kima seya akeye.
5 Yoneyawa sena kesalewa hawemi tolusulakeye. Alawamona, ikila mutama tepela: emiwa Kote Eyawa E Ho Napowemi kiwa toliyetiyaposakeye,” Yesuyawa imawa au seyakeye.
6 Alake, apasolo sena iwa Yesuwalapulu kekene tiye sita:la: Ema ta:potose selese, “Sena Sosolo, Keyawa napu ikila weyemiwa Isolaiya sena kesalewa sosolo ununa me tepela: sena kesale peleya: pa:ta: noka nini hanetapowemi me temita:kiwa keyawa niwa sesema:na:na?”
7 Aputa: Eyewi ima selese, “Nano kalikalila hetetima:na: amowa Ni Ata penaiya opola Ewamoke ta:peyawa munuse hetetiyaposakeye. Alanase, nano ketea amowa kiline nena ke matanema:na:makeye.
8 Alawamona, sikapewemiwa Kote E Ho Napowa ki salo sinakemi penaiyawa emi tiyaposakeye. Alanase, kiwa neye timiya papo sena tese Yelusalemewemiwana Yutia peleya: emiwana apula: Samelia peleya: emiwana apula: peleya: sosolo we ha:na: elewemiwa Newa sele ha:na:pa:.

Yesuwa Hepene Fiyanewa Wekeye

9 Au sela: ha:na: elepela: pote sita:newanapulu Koteyewi ili sikapowemi Ewa siliye hepene fiyanekeye. Fiyanewamona akopa:yewi Ewa o:suluyetikeye. O:suluyetiyakamoke iyawa Ewa eta: papomakeye.
10 Aputa: iwa meiki fala Ewamo hapa kamo kulu pota:sela: sita:newanapulu komaiyama kemi sena elipei nowa sao koiya kala iwamo sita:ne hepa kemi ine sitalapita: papokeye.
11 Aputa: a:tewi selese, “Kalili sena kiyawa meiki falamo kulu pota:sela: tesi tiye sita:wa koluma:na:pela: ela:? Yesu epa Koteyewi ki salowemi siliye hepene fiyane Epamowa mene inisekiwa kiyewi papo kamunuse mene inaposakeye.”

Iyawa Sena Nowa Yutase Tima:na: Tisene Amo Timita: Ta:peyawa Wekeye

12 Aputa: apasolo sena iwa Olofi tokomo amowa iya:pela: Yelusaleme mene hapakeye. Olofi tokomo amowa Yelusaleme pa kemi kilomitawa semetei epapula elakeye.
13 Aputa: iwa Yelusalemewemi ha:na: fiya tepela: koane wapa:kemi hopeya iwamo sita:tesene emi musuluyetiye fiyanekeye. Sena emi musuluyetiye fiyane tiya amo unua wekeye. Pita, Yone, Yemese, A:nitulu, Filipi, Tomase, Patalomiu, Ma:tiu, Afiase e sa:le Yemese, Saimone, Lome kamaniyewi Yu sena pota:newa iya:pita: matanesene sena, aputa: Yemese e sa:le Yutase.
14 Sena ili epamokiyawa ikila sopoke kekene fiyapola: matanawa semetei tepela: Kotema kulukulusekeye. Aputa: kesalela: nokala nowa Yesu yo Meli apula: Yesu E ma:e elipei iwala ilipe kemi kulukuluma:na:pela: hanosekeye.

15-16 Ikila emiwa Yesuwemi seli topuwa sena kesale amo akeyawa sakopo
semetei epela: talo elipei (20) hetetikeye. Aputa: Pita ewa ili honosane
tesitese selese, “Ne ma:ela:, puwanowemiwa Ho Napoyewi Tepitima solo
nowa seyakeye. Solo amowa Kote Pukawemi momateya elakeye. Eye
seya amowa Yutase Isekaliote eyewi Yesuwa kisi senama salimita: isu
walopesakeye e seyawa napu yemiwa Tepiti meatewi seya amowa heneye
hetetikeye.
17 Yutase ewa puwanowemiwa niwanapulu enekeye. Niwanapulu ela:
Kote tima:na:wa niyewi ti kamunuse eyawala tisekeye.”
18 (Sena Yutase eyewi Yesuwa kisi senama samita: isu waloseya emi
ela: eyewi mane olokeyatela timiya amo wa:la:ya heka moweni tiyapola:
peleya: nowa eyewi wa:la:lo tikeye. Apula: ewa peleya: kemi sutesinise e
kuka hotolose ika sopoke peleya:wemi supusula hapakeye.
19 Aputa: Yelusaleme sena kesale iyawa sopoke pula wala amowa
topukeye. Alanase, iyawa i solopela:la: peleya: amo unua ‘Akeletama’
esa: unuwapokeye. Au seya amo mouwa ‘Pepeta peleya:’ esa: seyakeye.”)
20 Aputa: Pitayewi selese, “Solo weyamowa Kisala pukawemi momateya
elakeye,
“ ‘E koawa mokopo ke epeseta: apola:pa:;
Alanase, sena nowa emiwa ela tepa.’ *

Apula:,

‘E tima:na: tisewa sena nowamoke tiya:pa:.’ †

21 Alanase, napu yemiwa niyawa sena nowa Yutase enene amo ewamuna
ta:pele tiye apoma:na:keye. Aluse, niyawa sena ewa puwano fa:nemi Yesu
ninipe tima:na: tiye sila:ne amo ta:pelema:na:keye.
22 Apula: sena ta:pelema:na: amokiwa Yoneyewi sena kesalewa hano
tolusulawa potapola: emi tese teleke ine tese Koteyewi Yesuwa hepene
falemi mene tiye fiyane amowa papolaleke, niyawa sena amo ta:pele tiye
apoma:na:keye. Sena amuna amowa ninipe tima:na: tise Yesu mene tesiwa
se tiye miya:na:keye.”
23 Aputa: Pitayewi au selapita: iyawa sena elipei ta:peyakeye. Nowa
Yosepe, iyawa Palasapase e selesene. Apula: e unu nowa Yusetese. Sena
nowamo unua Matiasekeye.
24 Apula: iyawa Kotema kulukulusekiwa, “Sena Sosolo, Keyawa sena
kesaleyewi himu matana elaka potosekeye. Alanase, napu yemiwa sena
elipei epamowa Kine Keyewi ta:peyawamowa nima waloma.
25 Alusaleke, sena amowa Yutase senisi tese apasolo tima:na: tiyaposak-
eye. Yutase ewa tima:na: weyamowa iya:pela: kulukeye. Apula: ewa
peleya: Keyewi ta:peyawemi hapakeye.”
26 Aputa: iyawa etewa sotukalepela: potakamake Matiase etewa ewa
puwano sinikeye. Alanase, ewa apasolo sena keneneipe emi ha:na:
palakeye.

2

Ho Napolo Minawa Wekeye

1 Iyawa ikila nowa Petekase e selesene ikila amowa hetetiyapita: iwa
sopoke kekene tiyapola: sita:nekeye.

* **1:20** Kisala Puka 69:25 † **1:20** Kisala Puka 109:8

2 Sita:newanapulu komaiyama kemi feyawa ilima hepene falemi tese
sinise alopo penaiya inisene epapuluse inise koane sulu iwamo sita:newa
fo amoke woliyetikeye.
3 Aputa: potakamake tei wa:la amunawa emi hetetiyapita: papokeye. Tei
wa:la amuna amowa takalese sena kesale ili pisei towemi ine towalopita:
papokeye.
4 Akamake, Kote E Ho Napoyewi Yesu Ewamo kulu hanosene sena kesale
iwa woliyetikeye. Woliyetiyakamake iyawa sowa kalikalilawa emi ma:ta:
tiye seyakeye. Ko:yawemiye Kote E Ho Napolo matana napolo amowa ima
tiye mikeye.
5 Ikila emiwa Yu sena kesale noka peleya: kalikalilawemi sita:newa
sopoke Yelusalemewemi ine sita:nekeye. Yu sena kesale ili amokiwa ikila
sopoke Kote sowa ta:ta: tesekeye.
6 Aputa: Yu sena kesale ili amokiwa alopo sosolo inise felesene amuna
ta:tapola: iwa sopoke emi ine kekenakeye. Aputa: Yu sena kesale iyawa
Yesu kulu hanosene sena kesale iyewi ili solopela:la: selapita: iyawa ene
esa: ta:tese iwa tuteilakeye.
7 Aluse, iwa tuteilise kete matanese sela:sela:, “Ko:yela? Sena ili epemi
selakamowa Kalili senaya?
8 Alawamona, niyawa nini solo ni amayewi kesila peleya:wemi ta:tesene
amowa ko:luse topulapa?
9 Niwa peleya: kalikalise minakeye. Peleya: amo unua wekeye, Patia,
Mitia, Elamo, Mesopotemia, Yutia, Kapatosia, Potusi, Esiya,
10 Filikia, Pa:mafilia, Isipi, aputa: nini noka Lipiawa Salini pawemi tese
minakeye. Apula: nini noka Lome tese makene minakeye.
11 Aputa: nini noka Yu senakeye. Aputa: nini noka Yu senamakeye.
Alawamona, Yu mane tikeye. Nini noka Kiliti senakeye. Apula: Elape
senakeye. Nini epamokiwa sopoke topukeye. Yesu kulu hanosene sena
kesale iyawa sopoke nini solopela:la: Kote Sosoyewi tima:na: penaiya tiwa
amowa selapita: topukeye!”
12 Aluse, iwa tuteilise kete matanese i ekene selese, “Epamowa mouwa
ko:luse epa:?”
13 Alawamona, nokamokiwa iwa itipilise selese, “Sena ili epa waine hano
mete nanapepela: nanano tese selatakeye,” e seya.

Pitayewi Kote Solo Waiyawa Wekeye

14 Alawamona, Pita ewa Yesu kulu hanosene sena keneneipewalapulu
tesi tiyapola: sena kekena imawa e sowa unuwapo tili selese, “Yu sena
kiwala apula: sena kesale Yelusalemewemi ine sitala kiyawa neyewi solo
selapose we esale seli ta:ta:pa:. Neyawa nano kiyewi papowa kima seli
walo selapose ekeye.
15 Sena ili epamowa kiyewi matanese nanano telalapo esa: matana
epapulamakeye. Napuwa oka akota tiye elakeye.
16 Nano ketea napu epemi hetetiyakamowa puwano fa:nemi sepatosene
sena Yoeleyewi seya wekeye.

17 “Koteyewi selese, sikape niwamo sitala weyamo ha:na: elema:na:
mapato kemiwa
Neyawa Ne Ho Napowa sena kesale sopoma susama:na:keye.
Ki sa:yawala ke la:yawala Kote sowa sepatosene senayewi seyawamupe-
sakeye.

Apula: sena sala kiliwamokiwa uwayewi potosene epapuluse pota-
posakeye.
Apula: sena tilila kiyawala uwayewi potaposakeye.
18 Ikila aukemiwa, Neyawa Ne Ho Napowa Ne tima:na: tisene sena kesale
ima susama:na:keye.
Aputa: iyawa sepatosene senayewi seye amupesakeye.
19-20 Aputa: Neyawa mei falemiwa mono tema:na: tela ketea kalikalilawa
waloma:na:keye.
Emiwa opo ho:liyawa yopoloyetiyaposakeye.
Apula: kuneiwa pepeta amunuse kele tiyaposakeye.
Apula: Neyawa ele popita: peleya: kolemiwana kalikalilawa
waloma:na:keye.
Pepetawala tei wa:lawala apula: homatoa sosolo ilima hetetiyaposak-
eye.
Amo fasu emiwa, Sena Sosolo mina:na: ikilawa emi hetetiyaposakeye.
Ewamo mina:na: ikila amowa sosolo ununa tepesakeye.
21 Aputa: sena kesale eta:wiye Sena Sosolo unua holosaleke,
Eyawa iwa mene siliyaposakeye.' *

22 "Isolaiya senala:, solo we kiyawa ta:ta:pa:. Neyawa Yesu Na:salete
sena Ewemi timiya kima sema:na:keye. Amowa kine siyewi mono tema:na:
tela ketea kalikalila amowa Kote penaiyayewi kili honosanewemi Yesu E
tiya:wemi timiyawamowa papokeye.
23 Puwano a fa:nemiwa, Koteyewi matanawamunuse hekiyakeye.
Alanase, Eyawa sena Yesuwa tiyapola: kili tiya:wemi tuwapokeye. Apula:
kiyewi sena olokeyatela timinisene tiya:wemi tuwatapita: Ewa i kelipapoy-
awemi ikokoyewi fe olapola: sanose kulukeye.
24 Alawamona, Koteyewi Ewa kapo oiya sosolo tise kuluwa iya:pela:
Koteyewi Ewa mene teisa:pekeye. Ko:yawemiye, kuluseyawa Ewa eta:
penano saliye enemakeye.
25 Aputa: puwano fa:nemiwa Kini Tepiti Yesuwamo selesekiwa au
seyakeye.

" 'Neye potakamakewa Sena Sosowa ikila sopoke ne pawemi elapita:
papokeye.
Ewa newanapulu elatase neyawa nano ketea kalila noka eta: ip-
ima:na:makeye.
26 Alanase, ne himu matana fa:namokiwa epelese
ne meakamokiwa epeya solo seyakeye.
Apula: neyawa nano napowa tima:na:pela: yesipela: epesenekeye.
27 Ko:yawemiye, Keyawa ne howa tana peleya:wemi ke epesetekiwa eta:
apoyamakeye.
Aputa:, Keyawa sena Kine ta:pele tiye apoyawa peleya: ta:la kemiwa
eta: po:sumita: apoyamakeye.
28 Keyawa falela apota: epesene isuwa hema waiyakeye.
Keyawa newa kewalapulu ine tekemiwa Keyawa epeyawamoke newa
woliyetiyaposakeye.' †

* **2:21** Yoele 2:28-32 † **2:28** Kisala Puka 16:8-11

29 “Ne ma:ela:, neyawa nini kouwa Tepitiwamo pelekiwa sowa penaiya
selapose ekeye. Ewa kulapita: iyewi tikilakeye. Alanase, ewamo tikilawa
napu yemiwa a elakeye.
30 Alawamona, Tepiti ewa sepatosene senake eyawa matane tiyapola:
Kote sowa sepatose selese, ‘Sikape fa:nemiwa Neyawa sena maya ki-
wemiwa ta:pele tiyapola: Kini kewamuna enene amuna tepesakeye.’
31 Puwano fa:nemiwa Tepiti eyawa nano ketea Koteyewi sikape timin-
ima:na: E seyawa matane tikeye. Apula: eye selese sikapewemiwa
Kelesowa mene tesilaposakeye. Apula: eye selese, ‘Koteyawa Ewa tana
peleya:wemi ke epesetekiwa eta: apoyamakeye. Aputa: E tomawa eta:
po:sumita: apoyamakeye.’
32 Koteyawa Yesu Ewa falela mene teisa:tapita: niyawa sopoke Ewa
papokeye.
33 Alanase, napu yemiwa Ewa Koteyewi siliye falemi fiyanapola: Ewa
Ina Kote tiya: ilitapowemi elakeye. Apula: Inayewi Ho Napowa
Ema miya:na:keye e sepapowa ene Ema mikeye. Ho Napolo amowa
napuwemiwa nima mina kiyewi ta:tapola: potakeye.
34 Tepiti ewa hepene falemiwa Yesu hapa epapulusekiwa eta: hapamak-
eye. Alawamona, ene selese,

‘Sosolo, Koteyewi ne Sosoma selese,
“Kewa Ne tiya: ili tapo helema,
35 aputa: ha:na: tese Neyawa ke kisi senawa
ke hasuwemi apoma:na:keye.” ’ ‡

36 “Alanase, Isolaiya sena kesale sopoke kiyawa solo we seli ta:ta:pa:.
Yesu Ewamowa kiyewi i kelipapoyawemi ikokoyewi fe ola amowa
Koteyewi Ewa Sena Sosolo apolapita: Ewa Keleso elakeye.” Pitayewi au
seyakeye.

Sena Kesale Mutawa Matana Notolopita: Hano Tolosulawa Wekeye

37 Aputa: Pitayewi solo seya amo ta:takamake solo amoke ili himu
matana fa:na olapita: iyawa ta:tapola: apasolo sena ima ta:potose, “Ni
ma:ela:, niwa ko:luma:na:napa?”, e seya.
38 Aputa: Pitayewi mene selese, “Kiwa semetei semetei esa: matana no-
tolopela: niyawa Yesu Keleso unuwemi ela: kiwa hano tolusuma:na:keye.
Alusaleke, Koteyawa kili olokeyatelawa sopoke iya:tese kepoliyetiyaposak-
eye. Aputa: Koteyawa E Ho Napowa kima kinaposakeye.
39 Koteyewi Ho Napolo miya:na:keye esa: Eyewi sepapo amowa kiwala-
pulu apula: kili salawalapulu apula: sena kesale pama sitalakalapulu
sopoke kilinekeye. Nini Kote Sosoyewi sena kesale sopoke hola ima sepapo
weyamowa kilinekeye.”
40 Aputa: Pitayewi solo muta nokala penaiya selese, “Kiwa seli pote
sita:latipa:! Nowa kiwa sena mane olokeyatela timinisene epalapulu
olokeyaleye tiyaluke. Selikeye!”
41 Aputa: sena kesale Pitayewi solo seya amowa seli topuwa iwa hano
tolusulakeye. Ikila emiwa sena kesale taosene usulupe ela akeyawa iwemi
ke ine palakeye.

Sena Kesale Iyawa Matana Semeti Tepela: Sita:newa Wekeye

‡ **2:35** Kisala Puka 110:1

42 Aputa: iyawa apasolo senayewi waiyawa penanose topukeye. Aluse, iyawa himu hapa tese ma:na:wa ilipe naiye apula: Kotemawa ilipe kulukulula:sela: sita:nekeye.
43 Aputa: Kote E penaiyawa apasolo senawemi tepela:la: mono tema:na: tela ketea kalikalila timinikamake sena kesale iwa amo potose tuteilakeye.
44 Aputa: Yesuwemi seli topu sena kesale iyawa ikila sopoke kekene tiyapola: nano ketea iliwa sopoke ilipe sopolo ne esa: matanasekeye.
45 Ikila nokemiwa iyawa peleya: hepe noka wa:la:yawala apula: nano ketea nowa wa:la:losekiwa moweni emi tili amowa sena nano ketea hepe tela sitala ama kinisekeye.
46 Iyawa ikila sopoke Kote koawemi hanosene. Apula: iyawa ma:na: nasekiwa koane nowamo salo naiye apula: nowamo salo naiye aluse ili matana fa:nemiwa napolo tese epelesekeye.
47 Apula: ikila sopoke iyawa Kote unua wapilikamake sena kesale sopoke iwalapulu himu hapa telakeye. Emiwa ikila sopoke Sosoyewi sena kesale noka mene siliyenekeye. Mane amoke ela: Yesuwemi seli topu akeyawa sososlo hetetikeye.

3

Sena Semeti Nowa Onatu Olokeyatela Fala:pewa Wekeye

1 Ikila nowemi oka ka:le osolo tiyapita:, Pita Yone a:ko: Kote koane suwemi kulukuluma:na:pela: hapakeye.
2 Aputa: sena nowa yoyewi onatuwa olokeyatela kola kesila elapita: papokeye. Sena amowa iyawa ikila sopoke Kote koane isu tenamowemi ine sapela: tesene. Isu amo unua “Sa:le mete musukeye.” Sena amokiwa ikila sopoke sena kesale Kote koane sulu emi ha:na:na: inapitekiwa eyawa moweni mita: mete susuluse halosekeye.
3 Aputa: Pita Yoneyeliwa Kote koane suwemi musuluma:na: tepita: sena amokiwa moweniwa a:ma susuluse ma:ta: tiye hayakeye.
4 Aputa: Pita Yone a:tawa sena amowa kulu pota:la: ema selese, “Na:kamo pota:pa:.”
5 Aputa: sena amokiwa a:ko:mo kulu potose matanese, “A:tawa nano ketea nowa nema kinapose etakeye,” esa: matana.
6 Alawamona Pitayewi selese, “Neyawa moweniwa itapakeye. Alawamona nano ketea newemi telakamunusekiwa kema kinapose ekeye. Alake, neyawa kema selakeye. Yesu Keleso Na:selete sena E unu penaiyawemi ela: kewa tesi tiyapola: hamona!”
7 Aputa: Pitayewi ewa tiya: iliwemi saliyapola: teisa:pekeye. Teisa:takamake komaiyama kemi e onatuwala apula: onatu tokonowalapulu hekeya telakeye.
8 Aputa: ewa kipila tesi tiyapola: hekeya tesi tiyapola: hapakeye. Apula: ewa ilipe Kote koane suwemi musuluyetiye hanose Kote unua wapilise sipa:kuluse hapakeye.
9-10 Aputa: sena kesale sopoke nokamoke potakamake ewa Kote unua wapilise inapita: papokeye. Potapola: iyawa sena ipi inape esa: potakamake sena onatu olokeyatela Kote koane isu tenamo sa:le mete musu emi hanosene emi helepela:la: moweni mita: susuluse haya:tesene sena alapita: papokeye. Iyawa nano ewemi timiya amo potose tuteilise kete matanawa ilima telakeye.

Kote Koane Suwemi Pitayewi Kote Sowa Waloseyawa Wekeye

11 Sena amokiwa Pita Yoneyeliwemi sali elapita: potapola: sena kesale iwa sopoke tuteilise Kote koane wasawemi inapola: iwa heke tiye elapita: papokeye. Wasa amo unua ‘Solomone Wasakeye.’
12 Pitayawa iwamo pote ima selese, “Isolaiya sena kiwa tuteilisewa ko:luse ela:? Kiyawa na:ko:mo kulu potosewa ko:yawemi ela:? Kiye matanesekiwa na:ni penaiya opola na:niwamoke o, mane hekeya na:niwamoke sena we ke tesile hapa esa: mataneseya? Alamakeye!
13 Epalahame Aisake Yakope Kote iliwamopela: apula: nini kouwa fa:namo Kotewa E tima:na: tisene Sena Yesu Keleso Emawa sosolo ununa apoyakeye. Puwanowa kiyewi Ewa kisi senama samita: tiye mikeye. Tiye mini emiwa Pailete eyawa Yesuwa iya:pa:na: matanawamona kiye selese, ‘eta: auma:na:makeye,’ esa: kiyawa Ewa fa:tapo apoyakeye.
14 Kiyawa Sena Sa:le napolo mane hekeya tisene Emawa fa:tapo apoyakeye. Aluse, kiyawa Pailetemawa sena nowa sena sana:tesene amowa kima mene silikepila:pa:, e seyakeye.
15 Alawamona Sena kima kokolo kao tesene kinisene mouwa kiyewi sana kulukeye. Alawamona Ewa kuluwa Koteyewi mene teisa:pekeye. Amo papolo na:tewi kima se tiye kinakeye.
16 Alanase Yesu unuwemi sena epa seli topukeye. Aluse, Yesu unuwemi sena kiyewi matana potosene epa penana:pekeye. Amowa Yesu unuwemiwana apula: Yesuwemi seli topuwemi ela: sena epa e onatuwa sopoke heka:pekeye. Amowa kiyawa sopoke potosekeye.
17 Aputa: ne ma:ela: hene, neyawa matanakeye. Kiyawa eta: seli matanamake Yesuwa ke sanakeye. Aputa: kili piseiki senala:yawala eta: seli matanamake Yesuwa ke sanakeye.
18 Puwano fa:nemiwa Koteyewi E sepatosene sena ili meakamoke se tiye mikeye. Emi selesekiwa E Kelesowa kapo oiya sosolo tiyaposakeye. E seya amowa napu yemiwa heneye hetetikeye.
19 Alanase, napu yemiwa kiwa matana notoloyetiyapola: Kotewemi matana semetei tesaleke Eyawa kili olokeyatelawa tiye iya:taposakeye. Alusaleke, Sosoyawa penaiyawa kima tiye kinaposakeye.
20 Aputa: Koteyawa kimawa Yesu Keleso sena kiwamo mene silima:na: e seyawa kima ilikepilaposakeye.
21 Alawamona napuwemiwa Yesu Ewa hepene fala kemi elaposakeye. Aputa: sikapewemiwa Koteyewi nano ketea sopoke seli heketiye apola kemiwa Ewa mene inaposakeye. Puwano fa:nemiwa Kote E sepatosene sena hekeye amowa ili meakamoke sepapokeye.
22 Aputa: Mosese eyawa Kelesowamo selese, ‘Sikapewemiwa, kili Kote Sosoyawa kili maya sena semetei nowemiwa tiyapola: Ewa sepatosene sena newamuna hetetiyaposakeye. Kiyawa nano ketea sopoke Eye kima selakamowa seli ta:ta:pa:.
23 Alake, sena kesale eta:wiye E solo amowa maseli ta:tesaleke Koteyawa ewa na tiye iya:taposakeye. Iya:peyanase ewa Isolaiya sena kesalewalapuluwa maha:na: tepesakeye,’ Moseseyawa au seyakeye.
24 Aputa: solo amowa sepatosene senala: Samuele ewemi tese sepatosene sena noka sikape me heteti iyawa sopoke selesekiwa napu nini we sita:yamo seyakeye.
25 Aputa: puwano fa:nemiwa sepatosene senayawa Kote Sowa selesekiwa Koteyawa kili kouwama sepapowa semetei kamowa kiwalapuluwala elakeye. Puwanowa Koteyewi Epelehamema selese, ‘Ke kouwa esa:wemiwa Neyawa sena kesale sopoke peleya: sosolo weyemi sitalaka napola:pa:na:keye.’

26 Alanase, Koteyawa E tima:na: tisene Senawa puwano kima ilikepiyakeye. Kiwamo seselese mane olokeyatela kiliwa semetei semetei esa: iya:pita: ilikepiyakeye.

4

Pita Yoneyeliwa Tipolo Selawapowa Wekeye

1 Pita Yoneyeliwa sena kesalema solo sela:newanapulu pilisiti senawana apula: Kote koane suwemi ta:le ti sena yesilawala apula: Satusi pilisiti sena noka iwa sopoke inapita: papokeye.
2 Iwa inise matanese, “A:tawa sena kesalemawa waiya:sela: selesekiwa Yesuwa kulapola: mene tesinase sena kesalewala kulapola: mene tesilaposakeye,” esa: matanese iyawa a:ko:lapulu konomona:sela: sita:nekeye.
3 Aluse, iyewi Pita Yoneyeliwa tiyapola: tipolo selawapokeye. Ko:yawemiye oka ka:le tepita:, eli kiapo kotoma:na:pela: matanakeye.
4 Alawamona, sena kesale muta nokamokiwa e solo seya amo ta:tapola: Yesuwemi seli topukeye. Alanase, napu emiwa Yesuwemi seli topu sena iwamo akeyawa taosene piipe hetetikeye.

Yu Piseiki Senayewi Pita Yone A:ko: Kotolawa Wekeye

5 Aputa: ikiwapo nowemiwa Yu pilisiti piseiki senawana apula: Yu piseiki senawana apula: ele walosene senawana iwa sopoke Yelusalemewemi kekenakeye.
6 Aputa: Anase ewa Yu pilisiti piseiki sena sosolo yesilawa enase ewa inapita: papokeye. Apula: Kaiafase, Yone, Alakesatapela: pilisiti piseiki sena sosolo yesila e solawemiwa sena nokala minakeye.
7 Inapola: iyawa Pita Yoneyeliwa ili sikapowemi tesi tema epela: a:ma ta:potose, “Ka:tawa ipi unu penaiyawemi epa ke timiyana?”, e seya.
8 Aputa: Pitawa Ho Napowa woliyetipela: ela: ima selese, “Kiwa Isolaiya pilisiti piseiki senawana apula: Yu piseiki senanakeye.
9-10 Aputa: napu weyemiwa kiyawa na:tewi sena onatu olokeyatela epamo heka:pe amo ta:potoselakeye. Alanase, kiyawa na:tewi sena onatu olokeyatela heka:pe weyamowa ko:luse fala:pela esa: sela? Nano ketea timiya epemiwa Isolaiya sena kesale sopoke epela: kiyawala matanepa:. Yesu Keleso Na:selete sena E unuwemi ela: sena onatu olokeyatela epa faliyetinase kili minitapowemi tesi tiye elakeye. Yesu Ewa kiyewi i kelipapoyawemi ikokoyewi fe olose kulu amowa Koteyewi Ewa kuluwa mene teisa:pekeye.
11 Aputa: Yesu Ewa etewamunakeye.
“ ‘Etewa amowa koane tisene senayewi pote iya:peya amowa napuwa sa:le koane tise sole fiyanese kukunane etewa talapa:pa:na: tela hetetikeye.’
12 Alanase, niwamo mene silima:na: tela sena nowa itapakeye. Alake, hepene sitala hasu weyemiwa sena kesale niwamo mene silima:na: sena nowa itapakeye. Alawamona, Yesu E unu semetiwemi ela: sena kesale niwa sopoke mene siliyaposakeye.”
13 Aputa: Pita Yone a:ko: eta: ipilamakeye. Ma ipipita: Yu piseiki sena iyawa amo potose matanese a:ko: eta: sukululamanase mokopo sena ununama esa: matanakeye. Aluse, iwa tuteilise matanese a:ko: puwanowa Yesuwalapulu ilipe elapita: papo esa: matanakeye.
14 Aputa: potakamake sena a:tewi fala:pewa ilipe tesi tiye elapita: potose iyawa sowa heka eta: mene seyamakeye.

15 Aluse iyawa a:ko: Yu piseiki senala: iyewi solo sema:na: kekenesene
koane sulu amowa iyapela: mowa hamona e seya. Aputa: Pita Yone a:ko:
mowa fatemi hanapita: sikape iyawa ipitane kekelese selese,
16 “Niyawa sena elipei epamowa ko:luma:na:napa?” e seya. Sena elipei
epamokiwa mono tema:na: tela penaiya amowa timinipita: Yelusaleme
sena kesale iyawa amo potapola: matanakeye. Alanase, niyawa eta:
papomanakeye elawa eta: sema:na: telamanakeye.
17 Alanase, solo weyamowa sena kesale nokamokiwa ta:pa:pekise niyawa
a:mawa sena kesale nokamawa Yesu unuwemi pelekiwa sowa sema:pekise
a:mawa sowa talapoiya sema:na:keye,” e seya.
18 Alanase, iyawa a:ko: mene ho tiyapola: a:ma selese, “Ka:tawa Yesu
unuwemi pelekiwa sena kesalemawa walo selapa.”
19 Alawamona, Pita Yone a:tewi ima mene selese, “Alalapita:, na:tawa
Kote sikapowemiwa Kote Sowa kulu hanosaleke hekeyawa alapa? Apula:
solo kiliwemi kulu hanosaleke hekeyawa alapa? Epamowa kiyewi ela:
takale matanepa:.
20 Ko:yawemiye, na:tawa nano ketea na:ni siyewi potapola: topuwa
seyamakiwa eta: epesenemakeye,” e seya.
21 Au selapita:, Yu piseiki sena iyawa solo talapoiya noka a:ma selalape
apola: mene ilikepiyakeye. Ikila emiwa Yu piseiki sena iyawa a:ko:mo
falasima:nawa ilipewa sowa eta: seli seyamakeye. Ko:yawemiye, sena
kesale sopoke iyawa mono tema:na: tela ketea timiya amo potapola: Kote
unua wapiya:sela: sita:nekeye.
22 Ko:yawemiye, sena a:tewi mono tema:na: tela heka:pe amowa yapewa
talo pinipe itapa telawemi ela:.

Iyawa Yesu Sowa Penaiya Se Tiye Mita: Kotema Kulukululawa Wekeye

23 Aputa: Yu piseiki sena iyawa Pita Yone a:ko: mene hamona e selapita:
a:ko: mene i sena sita:newemi inapola: nano ketea sopoke pilisiti piseiki
sena apula: Yu piseiki sena ili solo seyawa sopoke ima se tiye mikeye.
24 Iyawa amo ta:tapola: kekene tiyapola:, Kotema kulukulusekiwa ili
sowa tili selese, “Sosolo, Kewa Kinikeye. Keye ela: peleya: sosolo weyala
meiki falala apula: hano tawala ka:na epala Keye timini tiyapola: nano
ketea amo sulu honosane elakalapulu sopoke Keyewi timiyakeye.
25 Aputa: puwano fa:nemiwa nini kouwa Tepiti ewa Ke tima:na: tisene
sena hetetikeye. Alanase, Keyewi Ke Ho Napowa ema ilikepilapita: ewemi
sine ela: matanawa ema kinapita: eye selese,

“ ‘Kote, Yu senamayewi Kema konomoka ko:luse elala?
Sena kesale sopoke iyawa mane olokeyatela timinima:na: matana
komonoka ko:luse epa:?
26 Kini sopoke peleya: sosolo weyemi sitalakamokiwa tepa:na:pela: seli
tiye sitalakeye.
Apula: piseiki senala: iwa ine kekene tiyapola:
Kote Sosowa me sine apoma:na: esa: matane
apula: Keleso Ene ta:peya amowana me sine apoma:na:keye,’ *e seya.

27 Hele henekeye. Helote, Ponitiase Pailate, a:ko:lapulupela: Yu
senamawana apula: Isolaiya sena kesale iwalapulu sopoke ine kekene
tiyapola: siti weyemi Yesu Ewa Ke tima:na: tisene sena papalola napolo
Keye ta:peya amowa me simita: kekenakeye.

---

* **4:26** Kisala Puka 2:1-2

28 Aputa: iyawa puwano fa:nemi Ke matana penaiya opola amoke
hekewapo amowa heneye hetitiyapita: iyawa ke timiyakeye.
29 Alanase, napu yemiwa iyawa niwama olokeyaleye tima:na: ekeye.
Alanase, Keyawa Kine tima:na: tisewa sesema. Alusaleke, niyawa eta:
ipilamake ela: Ke sowa penaiya waloma:na:keye.
30 Kote, Ke tiya:wa sena kesale nakowaya sitala emi salokepilise
talepa:walopa: apula: mono tema:na: tela ketea kalikalilawa Ke tima:na:
tisene Sena Yesu unuwemi ela: timinipa:.”
31 Aluse, kulukululalape apola: enewanapulu koane iwamo sita:newa
ila:lepita: papo. Aukamake, Kote Ho Napowa iwemi woliyetiye ela: iyawa
Kote sowa penanose seyakeye.

Yesu Kulu Hanosene Sena Kesale Sopoke Ikene Seselawa Wekeye

32 Aputa: Yesu kulu hanosene sena kesale iyawa sopoke himu hapa
semetei tepela: apula: matana semetei telakeye. Alanase, sena semetei
nowamoke ela: selese, “Nano ketea we semetei ninakeye” elawa eta:
selesemakeye. Iyawa nano ketea iliwa sopolo ne esa: matanese sena
nokala sakolosekeye.
33 Aputa: apasolo sena sopoke iyawa Yesu kuluwa mene tesikeye e
sela:nekeye. Solo amowa penaiya sosokeye. Apula: Koteyawa imawa
matana sosolo mikeye.
34-35 Alanase, ili amo honosane emiwa sena nowa nano ketea nowa
hepe tela itapa enekeye. Ko:yawemiye, sena kesale nokamokiwa peleya:
hekala apula: koawana sena nokama wa:la:lomapela: moweniwa emi
tiyapola: apasolo sena ili onatu onapela:ne hemawemi ine tuwatapita:
iyawa takalese sena nano ketea hepe tela sitala ama kinisekeye.
36 Emiwa sena nowa enekeye. E unua Yosepe. Apula: apasolo sena iyawa
e unu nowa Panapase e selesene. Unu amo mouwa “Sena nokamo matana
penana:tesene” esa: seyakeye. Ewa Lifai sena i mayakeye. E peleya:wa
Saipulusi olo:lu emi tese minakeye.
37 Sena eyawala e peleya: hepe ewa wa:la:lomapela: moweniwa emi
tiyapola: ine tese apasolo sena ili onatu onapela:ne hemawemi ine
tuwapokeye.

5

Ananayase Safaila A:tewi Kotewa Tikitiyawa Wekeye

1 Ikila emiwa sena nowa e unua Ananayase ekewa Safaila a:ko:la
enekeye. A:tawala peleya: hepe eliwala wa:la:yakeye.
2 Aputa: eyawa peleya: wa:la:ya amo moweni tiwa noka tiyapola: apa-
solo sena ili onatu onapela:ne hemawemi ine tuwapokeye. Alawamona,
hepe noka ene o:sulu mupapokeye. Mupapo amowa ekele Safaila eyawala
seli matanakeye.
3 Ikila emiwa, Pitayewi selese, “Ananayase, Setenewa ke himu
fa:nemiwa woliyetiye ela: keyawa Kote E Ho Napomawa ko:luma:na:pela:
patiye seyala? Keyawa moweni peleya: wa:la:ya hepe amowa kine
ko:luma:na:pela: mupapola?
4 Aputa: peleya: weyamowa puwano fa:nemi eta: wa:la:yama
enewemiwa kina enena? Alanase, ikila keyewi wa:la:ya emiwa moweniwa
kine matane kamunuse timinima:na:na? Apula: keyawa mane epamowa
ko:luma:na:pela: timiyana? Keyawa sena kesale nokamawa eta: patiye
selesemawamona keyawa Kotemawa patiye seyalakeye.”

5 Aputa: Ananayase ewa amo ta:takamake sutesinapola: peleya: kolemi
sine pula kamona komaiyama kemi kulukeye. Aputa: sena kesale eta:wiye
ili topulu amowa sopoke ipilawa ilima telakeye.
6 Aputa: sena salawa puwano inapola: e tomawa sakotiye uwa tiye
ha:na: tikilakeye.
7 Apula: enewanapulu opo siwa usulupe tepela: ekewa ke minakeye.
Eyawa nano timiya amowa eta: matanamakeye.
8 Alanase Pitayewi ema ta:potose, “Keyawa nema sema. Ananayase
ka:tewi peleya: wa:la:ya moweniwa aso epa kama?” Aputa: eye selese,
“Ehe, aso epa kakeye,” e seya.
9 Aputa: Pitayewi ema selese, “Ka:tawa sowa semetei tuwapola: Kote
Ho Napowa ta:pele popa:na: elawa ko:luse elala? Pota! Sena salayewi
ke senawa tikila:newa isu tenamowemi epe sita:yakeye. Alanase, kewala
iyewi ka epapu uwa tiye hanaposakeye.”
10 Au seyawalapulu ewa Pita onatu onapela:ne hema kemi sutesinise
kulukeye. Aputa: sena salayawa ine potakamake ewa heneye kululapita:
uwa tiye mowa ha:na: tese e sena tikila hema kemi tikilakeye.
11 Aputa: sena kesale Yesu kulu hanosene iwala apula: sena kesale
nokala nano timiya amo ta:tapola: ipilawa ilima telakeye.

Apasolo Sena Iyawa Mono Tema:na: Tela Ketea Ilima Timiyawa Wekeye

12 Aputa: apasolo sena sopoke iyawa mono tema:na: tela ketea
kalikalilawa sena kesale sikapowemi timiyakeye. Aputa: sena kesale Yesu
kulu hanosewa sopoke kekene tiyapola: Kote koane sola emi musuluwate
tuwatenapola: Solomone wasawemi kekenesekeye.
13 Aputa: sena kesale hema tapo sita:neyawa iwa ipilise iwemiwa
eta: kesema:na:ma matanakeye. Alawamona iyawa ili unu semetiwamo
wapiyakeye.
14 Alawamona, ikila emiwa sena kesale noka Sosolo Yesuwemi seli
topuwa iwemi ke ine keselakeye. Alanase, iwamo akeyawa sosolo me
hetetikeye.
15 Aluse, sena kesale iyawa sena kesale nakowayawa tiye ine tese
isu kiwemi wa:ta kalikalise fewaya emi tiye tikeye. Ko:yawemiye, iye
matanesekiwa, iwa epapu falopela: enewemi Pitawa emi hana kemiwa
e a:se amoke ine nakola sena noka kesape sapele esa: matanakeye.
16 Aputa: sena kesale muta koamesa: kalikalila Yelusaleme hemawemi
sita:ne iyawala sena kesale nakowayawa apula: sena kesale ho olokeyatela
fiyanewa sikili tiye minakeye. Aputa:, sena kesale iwa sopoke me
falewayakeye.

Hepene Senayewi Apasolo Sena Iwa Tipolo Selawa Seselawa Wekeye

17 Alawamona, pilisiti piseiki sena sosoyawala apula: e mana Satusi
pilisiti sena iyawa sopoke mapoya amoke woliye tise iwa katawa ilima
telakeye.
18 Aluse, iyawa tesi tiyapola: apasolo senala:wa sukulu tiyapola: tipolo
koane sopolo newemi selawapokeye.
19 Alawamona, yopolotelawemi Kote Sosolo E hepene sena nowa ine tese
tipolo isuwa kola:tapola: iwa sikilitiye mowa fatemi tuwatene sita:la: ima
selese,
20 “Kiwa Kote koane ha:na: tese sena kesalemawa mane falela napolo
hili epesenawa sela:pa:,” e seya.

21 Aputa: iyawa amo ta:tapola:, heli ikiwapowemi iwa Kote koane suwemi hanapola: iyawa sena kesalema ma:ta: tiye waiyakeye.
Aputa: pilisiti piseiki sena sosoyawala apula: e mana iyawala sopoke inapitekiwa Yu piseiki sena sopoke kekenemita: holakeye. Ho tiyapola: ikila emiwa apasolo sena tipolo selawa sikilitiye ina:pa: e sekepiyakeye.
22 Alawamona, ta:le ti senawa apasolo senala: tipolo sela amowa popa:na:pela: hapawamona iyawa eta: papomakeye. Mapotapita:, iwa mene hanapola: ima selese,
23 "Niwa ha:na: tese potakamakiwa tipolo koane isuwa penano etaya kamo elapita: papokeye. Apula: tipolo koane amo yesila sena iwala isu tenamowemi yesipela: elapita: niwa isuwa koliyetiye tuwatene potakamakiwa apasolo sena iwa itapalapita: papokeye," e seya.
24 Aputa: Kote koane ta:le ti sena yesilawala apula: Yu pilisiti piseiki senala:wala solo amo ta:tapola:, iyawa nano ena ketea hetetima:na: elale? Esa: kete matanakeye.
25 Aputa: ikila emiwa sena nowa inapola: selese, "Kiyawa pota! Sena kiyewi tipolo koane sela amowa Kote koane suwemi tesi tiyapola: sena kesalema waya:sela: sitalakeye," e seya.
26 Aputa: Kote koane ta:le ti sena yesila eyawa amo ta:tapola:, e ta:le ti senawalapulu sena iwa hanapola: apasolo sena iwa sikili tiyapola: minakeye. Sikili tiye inisekiwa, iyawa apasolo senawa eta: poluse hapamakeye. Ko:yawemiye, iwa sena ili amoke iwa etewayewi sotukalese sanose kuma:pekise ipilise.
27 Aputa: iyewi iwa sikili tiye ine tese Yu piseiki sena kekena sikapowemiwa tesi tiye apoyakeye. Aputa: pilisiti piseiki sena sosoyewi apasolo senama selese,
28 "Niyawa kima ele tuwatesekiwa kiyawa sena kesalemawa Yesu unuwemi elekiwa walopa," e seyakeye. "Alawamona, kiyawa a tiye ha:na:sela: Yelusalemewemiwa solo kiliwamoke woliyetiye elakeye. Apula: kiyawa Yesuwa niyewi sanakeye esa: nima tipa sela:ne napokeye.
29 Aputa: potapola: apasolo sena iye sopoke mene selese, "Niyawa Kote solo semetei kulu ha:na:na:keye. Apula:, niyawa sena sowemiwa eta: kulu ha:na:na:makeye.
30 Yesuwa kiyewi i kelipapoyawemi ikokoye fe olose kulukeye. Alawamona nini kouwa fa:namo ili Koteyewi Yesuwa kuluwamona mene teisa:pekeye.
31 Alanase, Koteyewi Ewa mene falemi siliye fiyanapola: Ene tiya: ili tapowemi apoyakeye. Alanase, Ewa Sena puwano putakeye. Apula: Sena Ewa niwamo mene siliyaposakeye. Ewa amo tela mouwa ko:yawemiye, Eyawa Isolaiya sena i niwa matana notolomita: Eyewi sesepesakeye. Apula: Eyawa nini olokeyatelawa kepoliyetiyaposakeye.
32 Alake, niyawa nano ketea sopoke amowa se tiye kinisekeye. Aputa: Kote Ho Napoyawala solo kamo se tiye kinisekeye. Koteyawa E Ho Napowa sena kesale eta:wiye E solo seyawa ta:tesene ama kinaposakeye."

Kamelio Eyewi Yu Piseiki Sena Kekena Emi Solo Seyawa Wekeye

33 Aputa: iyawa seya amo ta:tapola:, iwa konomonawa ilima tese iwa sama:na:pela: matanakeye.
34 Alawamona, Felesi sena nowa unua Kamelio ewa ele walosene senakeye. Aputa: sena kesale iyawa sopoke e unuwamo wapilisekeye. Ewa Yu piseiki sena kekena honosane emi tesi tese apasolo senawa mosote mowa fatemi siliye hamona esa: sowa penaiya seyakeye.

35 Aputa: iwa mowa fatemi siliye hanapita:, Kamelio eyewi Yu piseiki
sena nokama selese, “Isolaiya sena, kiyawa seli matane tiyapola: sena ili
epama nano ketea kiyewi timinima:na:wa seli matane tiye sela:pa:.
36 Ko:yawemiye, puwano fa:nemiwa sena nowa enekeye. E unua
Teutasekeye. Ewa tesi tiye ela: selesekiwa newa piseiki senakeye apula:
newa ununa senakeye, e sela:nekeye. Emiwa sena sakopolo pinipewa
ewemi kulu minakeye. Alawamona sena nokamoke ewa sanose kulukeye.
Aputa: potapola:, ewemi kulu mina sena iwa semetei semetei esa: pula
hapakeye. Aluse itapa telakeye.
37 Amo fasuwemiwa, kamani senayewi unu tisene ikila emiwa, Yutase,
Kalili sena eyawala tesi tiyapola: ela: sena kesale nokamoke matana fa:na
eyewi sutusekeye. Okemiwa iyawa ewamo kulu hanosekeye. Alawamona
ewala sena nokamoke sanose kulukeye. Aputa: potapola: ewemi kulu
mina sena iwa semetei semetei esa: pula hapakeye.
38 Alusene amunuse napu neyawa kima selakeye. Kiyawa sena ili epa
iya:ta:pa: apula: iwa ipitane sita:pesita: apola:pa:. Ko:yawemiye, sena
ili epamokiwa i matanawamunuse tisaleke, ili tima:na: tiwa ikumuye
tiyaposakeye.
39 Alawamona, ili tima:na: ti epamowa Kote tima:na: tilaleke, kiyawa iwa
ma sulutiye toliyetiyaposakeye. Nowa kiwa Kotewalapulu tepa:pelekise
selakeye.”
40 Aputa: iyawa Kamelio solo seyawa ta:tapola: kulu hapakeye. Iyawa
apasolo sena iwa ho tiyapola: koane suwemi tuwatenapola: iyawa iwa
meiyewi pananese selese, “Kiyawa sena kesalemawa Yesu unuwemiwa
waiyala tepa.” Au selapita: ta:tapola:, iwa iya:pela: hapakeye.
41 Aputa: apasolo sena iyawa Yu piseiki sena kekena amowa iya:pela:
hanosekiwa epeyawa ilima telakeye. Ko:yawemiye, iyawa matanakeye
apula: Koteyawala matanakeye Yesu unuwemi hilila ewalose tiyakamowa
ilikeye esa: epeyakeye.
42 Aputa: ikila sopoke, iyawa Kote koane suwemiwana apula: i koawemi-
wana Kote solo napolo Yesuwa Keleso elakeye ela:sela: waiya:sela: se tiye
kinisekiwa ha:wa eta: tesemakeye.

6

Iyawa Sena Tomoipe Ta:pele Tiye Wekeye

1 Naputе ikila emiwa Yesu kulu hanosene sena kesale muta hetetikeye.
Aputa: Yesu kulu hanosene Yu sena iyawa kiliki solopela:la: selesena, sena
iyawa Yesu kulu hanosene Yu sena Hipulu solopela:la: selesene iwala-
puluwa konomonakeye. Ko:yawemiye, iyewi selesekiwa, “Ikila sopoke
kiyawa sena kesale ma:na:wa itapa telawamo seselesekeye. Alawamona,
kiyawa nini Kiliki kesale sopa:la towaya ma:na:wa itapa elakemiwa eta:
seselesemakeye,” e seya.
2 Alanase, apasolo sena kukuluipe Yesu kulu hanosene sena kesale
sopoke ho tiyapola: kekene tiyapola: ima selese,
“Alake, niyawa Kote solo waloma:nawa iya:pela: niyawa ma:na: semeti-
wemi takaya: tesaleke, hekeyawa amanakeye.
3 Ne ma:ela:, kiwa sena tomoipe kili honosanewemiwa ta:pela:pa:.
Ta:pelesekiwa iwemiwa Ho Napowa woliyetise matanawa sosolo tela sena
amo ta:pela:pa:. Alanase, niyawa tima:na: amowa sena ili ama timita:
miya:na:keye.”

4 Alawamona, ikila sopoke niyewi kulukulula: ha:na:sela: Kote sowa se
tiye kine ema:na:no.
5 Au selapita:, sena ili kekena amokiwa epeyakeye. Epelese, iyawa
Sitifene ewamo tapele tiye apoyakeye. Ewa Kotewemi seli topuwa
penaiyakeye. Alake Ho Napowa ewemi woliyetiyapola: enekeye. Aputa:
iyawala sena ta:peya amo unua wekeye. Filipi, Pokolase, Nikano, Timone,
Pamenase, apula: Nikolase ewa Anitioke koamesa: emi tese minakeye.
Ewa puwanowemiwa Yu senamawamona napu emiwa Yu sena telakeye.
6 Aputa: iyawa sena ta:peya amowa tiyapola: apasolo sena sikapowemi
tese wayakeye. Tesi tiye sitalapita: iyawa Kotema kulukulusekiwa ili
tiya:wa iwemi sali ela: kulukululakeye.
7 Aputa: Kote sowa peleya: sopoke ta:ta hanose iliyetikeye. Apula: Yesu
kulu hanosene sena kesale Yelusalemewemiwa akeyawa kipila sosolo fiya
telakeye. Aputa: potapola:, pilisiti sena muta nokala Kote sowemi kulu
hanose seli topukeye.

Sitifene Sukulutiye Hapawa Wekeye

8 Koteye Ene matanawamoke Sitifenewa seila: tese penaiya opolawa ema
tiye mikeye. Alanase, eyawa mono tema:na: tela ketea kalikalilawa sena
ili honosanewemi timiyakeye.
9 Alawamona, sena noka tesi tiyapola: Sitifenewalapulu konomonose
seyakeye. Sena ili noka kulukulu koane semetei nowa Yu senayewi
unuwa tese Filimane kulukulu koane emi tese minakeye. Sena ili amowa
pama tese minakeye. Iwala Yu sena Sailini koamesa:wemiwana apula:
Alekesatia koamesa:wemiwana apula: Silisia peleya: emiwana apula: Esia
peleya: emi tese minakeye. Sena ili amoke Sitifenewalapulu ma:ta: tiye
konomonose seyakeye.
10 Alawamona, Kote Ho Napoyawa Sitifenemawa matana napowa tiye
mikeye. Alanase, sena iyawa e sowa eta: sano tiye toliyetima:na:
telamakeye.
11 Aputa: iyawa sena nokama o:sulu selese “Kiyawa weyamo sela:pa:
Sitifene eyawa Mosese eyawa apula: Kotewala olokeyale selapita: topuk-
eye e sela:pa:,” e seya.
12 Aputa: sena ili ta:pele ti amokiwa au selapita: sena kesale sopoke
iyawala apula: Yu piseiki senayawana apula: ele walosene sena iyawala
solo seya amo ta:tapola: Sitifenewanapuluwa konomona ilima tese
Sitifenewa sukulu tiyapola: Yu piseiki sena sopoke kekena sikapowemi
siliye minakeye.
13 Aputa: iyawa sena noka ta:pele tiye patiye semita: apolose selese,
“Ikila sopoke sena epamokiwa Kote koane papalola napowala apula:
Moseseyewi ele tuwapowala eyawa olokeyale selesekeye.
14 Au seya semetei kamunuse e seya neyewi ta:takamakewa,
“Sikapewemiwa Naselete sena Yesu Eyawa Kote koawa ikumuye tiyapola:
apula: Moseseyewi mane sopoke nima miwa iliye tiyaposakeye,” e
seyakeye.
15 Aputa: Yu piseiki sena kekena amokiwa Sitifenewa kulu
pota:tekamake Sitifene mitiwa hepene sena miti potakamunakeye.

7

Sitifeneyewi Yu Piseiki Sena Kekena Ima Walo Seyawa Wekeye

1 Aputa: Yu pilisiti piseiki sena sosoyewi Sitifenema ta:potose, “Kewamo
kotola e selaka heneya?”

2 Aputa: Sitifene ewa amo ta:tapola: ema mene selese, “Ne ma:ela: kiyawala ni atala: kiyawala sopoke ta:ta:pa:. Puwano fa:nemiwa nini kouwa Epelehamewa Mesopotemia peleya:wemi enekeye. Ewa Halane koamesa: emiwa a ha:na:na: enene ikila emiwa Kote Ene penaiya holiyawa ema wayakeye.
3 Emiwa Koteyewi ema selese, ‘Peleya: kiwalapulu sena i kiwalapulu sopoke iya:pela: hanapitekiwa peleya: nowa Neyewi kema waloma:na:keye.’
4 Aputa: au selapita: ta:tapola:, ewa Kaotia peleya: iya:pela: Halane koamesa:wemi ha:na: enekeye. Emi ha:na: enewemi Epelehame inawa emi kulukeye. Alanase, Koteyawa ewa napu peleya: kiwamo sitala weyemi ilikepiyakeye.
5 Alawamona, Koteyawa Epelehame emawa peleya: hepe nowa weyemiwa eta: tiye mimakeye. Hele peleya: kolotea kasele meta: mimakeye. Alawamona, puwano emiwa Epelehamewa salawa seta: kesilama enene emiwa Koteyewi sepatose selesekiwa peleya: we Neyewi kini ta:pele tiye apolakeye. Apula: sikapewemiwa ke kouwa sala amokiwa peleya: we iline tepesakeye.
6 Aputa: Koteyewi Epelehamema au seya, ‘Ke kouwa sala amokiwa sena kesale ili nokamo peleya:wemi ha:na: sita:la:posakeye. Akemiwa sena ili amokiwa iwalapuluwa olokeyale timinise iwa mokopo tima:na: tisene sena tepela: emi yapewa sakopolo pinipewemi tima:na: tiyaposakeye.
7 Ke kouwa salawa ili amo mokopo tima:na: tisene sena telawamona sikapewemiwa sena kesale iwa Neyewi kotoma:na:keye. Apula: sikape emiwa, ke kouwa salawa peleya: emi sita:newa iya:pela: peleya: weyemi inapola: Newemi kulukulupesakeye,’ Koteyewi ema au seyakeye.
8 Aluse, Koteyewi Epelehamema sepatose senawa kaka nana:pa: e sepapokeye. Aputa: eyawa e sa:le A:seke ewa kesa:pela: ikila oloipe tepela: emi kaka naiyakeye. Amo sikape emiwa Aiseke ewa Yakope ina hetetikeye. Aputa: Yakope e sala kukuluipe amowa Yu sena kesale ili kouwa hetetikeye.
9 Aputa: Isolaiya sena ili mei nokamoke ili e ma:e Yosepewalapulu konomonose katolose ewa sena nokama wa:la:yakeye. Aputa: sena ili amokiwa Yosepewa Isipi peleya:wemi mokopo tima:na: timita: siliye hapakeye. Alawamona, Kotewa ewalapulu enekeye.
10 Alanase, Koteyawa e hilila honosane emiwa sopoke seselese fakoloyetisekeye. Emiwa eyawa Isipi kini sena unua Felo ewalapulu sowa selesekeye. Koteyewi matana hekeya napowa ema tiye mikeye. Alanase, kini Felo eyawa Yosepe ewalapuluwa epeyawa sosolo telakeye. Aluse, kini Felo eyawa Yosepewa Isipi peleya:wemi piseiki sena sosolo apoyakeye. Alanase, kini keteawa sopoke ema pota:pisita: apoyakeye.
11 Aputa: ikila emiwa Isipi peleya:wala apula: Keina:ne peleya:wemiwa hepowa sosolo hetetise ma:na:wa itapa tese meinawa sosolo hetetikeye. Amoke ela: iwemiwa hilila sosolo mikeye. Aluse, nini mei iwa ma:na:wa keyawamona eta: papomakeye.
12 Alawamona, Yakopeyewi ta:takamake Isipi peleya:wemiwa ma:na:wa elakeye e selapita: ta:tapola: e sa:le nini meiwa ma:na:wa Isipi peleya:wemi eta: hanosema himini hamonote ilikepilakeye.
13 Apula: wa:ke me hamonote ilikepiya, emi Yosepeyewi e ma:ela:ma selese, ‘Newa Yosepekeye e seya. Alanase, Feloyawala Yosepe e solawa elatapo esa: matanakeye.

14 Amo fo:suwemi, Yosepeyewi ina Yakopewalapulu e solawa sopoke Isipi peleya:wemi ina:pa: e sekepiyakeye. Iwamo akeyawa talo tomoipepela: pipekeye (75).
15 Apula: Yakopewa Isipi peleya:wemi sine enewemi Yakope ewalapulu nini mei walapulu sopoke ke kulukeye.
16 Aputa: kulu amowa kiwa tiyapola: ha:na: tese Epelehameyewi puwano sena kulu tuwatesene apana wa:la:ya emi tiye tikeye. Aputa: puwano fa:nemiwa Sekeme taunewemiwa Hamo sena i amo peleya:wemi apanawa Epelehameyewi moweni nokamoke wa:la:yakeye.
17 Aputa: puwano fa:nemi Koteyewi Epelehamema sepatose peleya: we Neyewi kema miya:na:keye. E seya amowa miya:na: mapatopita: Epelehame sena i Isipi peleya:wemi sita:newa akeyawa ilima hetetikeye.
18 Aputa: kini pa:ta: nowamokiwa Yosepewa hele meta: papomakeye. Kini amowa Isipi peleya:wemi piseiki sena pota: epesene amo hetetikeye.
19 Alanase, eyawa nini mei imawa mapolose tikitilise mane olokeyatela ima timinise tinenise ili sala kiaiya napute kesilawa mowa ke iya:ta:pa: e seyakeye. Ko:yawemiye, iwa ke kumita: apola:pa: e seyakeye.
20 Ikila emiwa Mosesewala kesilakeye. Ewa Kote sikapowemiwa sala seli suitawa napolapita: potapola: kunei usulupewemiwa ina koane pota: enekeye.
21 Pota: elape apola: ewa hema ha:na: tuwapokeye. Tuwapo amowa kini Felo e la:yewi tiyapola: ene e sa:wamunuse pota: enekeye.
22 Pota: enene emiwa Mosese eyawa Isipi senala:yewi mane timinisene amowa emawa walopita: eyawa sopoke matane tikeye. Apula: solo eyewi selesekiwa penaiya opola selesekeye. Apula: tima:na: eyewi tisekiwala penaiya opola tisekeye.
23 Aputa: Mosesewa yapene talo pinipe tepela: eyawa e ma:ela: Isolaiya sena iwamo popa:na: ha:na:na: matanakeye.
24 Eye potakamakiwa Isolaiya sena nowa Isipi senayewi mete momenise sanapita: papokeye. Aputa: Moseseyewi Isolaiya sena amo seselese Isipi senawa eyewi sana kulukeye.
25 Aputa: Mosese eyewi matanesekiwa e sena i iyawa Moseseyewi iwa sesemita: Koteyewi ta:pele tiye apoyalapo esekiwa eta: matanamakeye.
26 Alake, ikila nowemi inise Mosese potakamake Isolaiya sena elipei nowa a:kene tetalapita: papokeye. Potapola: eyawa kakasima:na:pela: inise Mosese eyewi a:ma selese, ‘Ke ma:e ka:tawa ka:kene tetese ya-sokoluma:na: esewa ko:luma:na:pela: ela:?
27 Alawamona, sena nowa e mana sana:ne sena amoke Mosesewa polu tiye ilikepilise selese, ‘Kewa piseiki sena temitekiwa eta: ta:pele tiye apoyala? Apula: kewa kotola ta:pitekiwa eta: apoyala?
28 Alanase, keyawa eliwemi Isipi sena nowa keyewi sanowapo epapuluse newana epapu sama:na:pela: ela?’ e seyakeye.
29 Moseseyawa solo amo ta:tapola: ewa nesile Mitiane peleya:wemi epesenepela: hapakeye. Ewamo pisimakeye. Emi ela: ewa kesalewa tiyapola: salawa sena sa: elipei kesa:pekeye.
30 Kesa:pela: ela: yapene talo pinipe itapa tepela: enewemi hepene senawa Mosese salo ine tese Sainai Tokomo pawemi i tepetene olapowemi tei wa:pita: papokeye.
31 Aputa: ewa amo potose howa hanose tuteilakeye. Aluse, eyawa ha:na: pawemi popa:na:pela: hanose ta:takamake Sosoyewi sowa selese,

32 ‘Newa ke mei fa:namo Kotewa Nekeye. Apula: Newa Epelehame epela: Aisake epela: Yakope ili epamo Kotewa Nekeye,’ e selapita topukeye. Amo ta:takamake, Mosese ewa ipilise kiwa pipiya:sela: popa:na:pela: elawamona eta: papomakeye.
33 Aputa: Sosoyewi Mosesema selese, ‘Ke tamaka epa hokapowata:pa:. Ko:yawemiye peleya: kewa onapela: ela epamowa Nina kalila papalola elakeye.
34 Aputa: Ne sena kesale Isolaiya iwa Isipi senayewi mane olokeyatela timinipita: iyewi holawa Neyawa topukeye. Alanase, Neyawa ili hililawa seselese tiye iya:pa:na:pela: sinikeye. Alanase, kewa mina. Napuwa Neyawa kewa Isipi peleya:wemi mene ilikepima:na:keye,’ e seyakeye.
35 Aputa: Mosese ewa Isolaiya senayewi mapolose selese, ‘Kewa piseiki sena ta:pele tiye apoya epamowa apola: kotola ta:tesene sena epamowa eta: apoyala?’ E seya sena Mosese semetei ekeye. Sena amowa Kote Ene putumita: piseiki sena ta:pele tiye Isolaiya sena kesalewa mene silimita: ilikepiyakeye. Aputa: hepene sena tei wa:la i tepeteni olapowemi enene amokiwa Koteyewi Mosesewa ta:pele tiyapita: ema se tiye mikeye.
36 Se tiye kinapita:, ewa Isipi peleya:wemi mene hanapola: mono tema:na: tela ketea kalikalila amowa timiyakeye. Aputa: potapola:, eyawa Isolaiya sena kesalewa Isipi peleya: sita:newa eye iwa Isipi peleya: iya:pela: putupela: sikili tiye hapakeye. Apula: eyawa mono tema:na: tela keteawa hano keyalo ka:na emiwana apula: senanama peleya: emi timiyawa yapewa talo pinipe itapa telakeye.
37 Aputa: Mosese semetei ekamoke Isolaiya sena kesalema selese, ‘Koteyawa sepatosene sena nowa kiwemiwa ta:pele tiye apolaposakeye. Amowa nine newamuna tepesakeye,’ e seya.
38 Apula: nini mei iwa senanama peleya:wemi kekene tiye sila:ne emiwa Mosese semetei ewala ilipe sila:nekeye. Iwa ewalapulu sita:newemi hepene senayewi Sainai Tokomowemi tese Mosesema seyakeye. Seya amowa Kote Solo falema:na: solo seyakeye. Amowa nimawana semita: se tiye mikeye.
39 Alawamona nini mei fa:namokiwa Mosese solo seyawa ta:ta: iya:peyakeye. Ta:ta: iya:pela: iyawa ewa fa:tapo apola: iye matanawa Isipi peleya:wemi meneye tiye ha:na:na: matanakeye.
40 Aputa: iyewi Elonema selese, ‘Moseseyewi niwa Isipi peleya:wemi siliye mina ewemiwa ko:lupe niwa tikili tikeye. Alake, keyawa mokopo kote noka timinima. Niyawa amo wapiya:sela: sita:pesenekeye.
41 Aputa: ikila emiwa iyewi mokopo kotema kopolo kao e sa:le epapula timini tiye apola: ela: iyawa mokopo ketea tiye ine mokopo Kote tiya:yewi timiya ama ine tiye tikeye. Apula: iyawa i tiya:yewi timiya mokopo kote ama epeya:sela: sita:nekeye.
42 Aputa: potapola:, Koteyawa iwa fa:tapo apoyakeye. Akamake iyawa okala kuneiwana yepisiniwala sopoke ili kotewa amo esa: wapilise matanakeye. Amowa puwano fa:nemi sepatosene sena ili pukawemi momateya kamunuse hetetikeye.
Koteyewi selese, ‘Isolaiya sena kiyawa yapene talo pinipe honosane epemiwa kiwa senanama peleya: emi sita:newemiwa kiyawa mokopo keteawa nemawa makinisewa ka.
43 Kiyawa mokopo kote Moleke fala: koane amowa tiyapola: sila:sela: ewemi kulukulula: sita:nekeye. Apula: kiyawa kili mokopo kote Lefane e yepisini amowa wapiya:sela: sita:nekeye. Nano ketea elipei epamowa kili kotewamupela: wapiya:sela: sita:nekeye. Alanase, Neyawa kili kisi

senawa ilikepilapola: kiwa siliyapola: Papilone peleya:wa sitiye tiye ha:na: tese peleya: nowemi apoma:na:keye.'
44 Aputa: Mosese eyawa Kote fala: koawa Koteyewi Mosese ema waiyawamunuse tikeye. Nini mei fa:namokiwa senanama peleya:wemi sita:lekiwa Kote fala: koane emi tili tesekeye. Amo potosekiwa Kotewa iwalapulu elatapo esa: matanesekeye.
45 Apula: amo sikape emiwa nini meiyewi Kote fala: koane amowa iwa Yosuawalapulu inise tiye minakeye. Apula: Koteyawa peleya: emi sita:ne sena amowa polu tiye hematapo ilikepiyakeye. Alanase, nini meiyawa ili peleya:wa tiyapola: tele ke minawa ine tese kini Tepiti enene ikila emi ine telakeye.
46 Aputa: Kote Eyawa Tepitiwa napola:pekeye. Apula: Tepitiyewi Yakope Kotema ta:potose, 'Neyawa ke koane kewamo epesenewa tiyapitekiwa ililapa?'
47 Alawamona, Solomone eyewi Kote koane amowa tikeye.
48 Alawamona, Kote Sosolo falamowa koawa senayewi tiwemiwa eta: tesemakeye. Aluse, puwano sepatosene sena nowamoke selese,

49 "Koteye selese, 'Newa Piseikipela: ela: hepene falemi kokolo kao tesene
seawemi hela: peleya: sosolo weyamowa Ne onatu onapela: tesene
i folola amunakeye.
Alake, Kiyawa Ne koawa nokaiyamuna tipima:na:na?
Apula: Newamo ha:le tema:na:wa kaiye?
50 Aputa: nano ketea timiya weyamowa Ne tiya:yewi timiyanapa?' Sosolo
e seyakeye." *

51 Aputa: Sitifene eyewi ima wa:ke selese, "Kiwa sikape tela sena kesalekeye. Kili himuwana apula: kili kena:wana sena kesale Kotewemi eta: seli matanama ela ili humu kena:ne amunakeye. Alanase, kiyawa ikila sopoke Kote Ho Napoyewi solo seyawa eta: ta:pa:na:ma teselakeye. Puwano kili mei fa:namoke timiya kamunuse kiyawala kaluse eselakeye.
52 Puwano fa:nemiwa kili meiyewi sepatosene senala:wa sopoke ikomonose hilila kalikalila ima tiye mikeye. Apula: iyawa sepatosene senayewi Hekeya Sena nowa inaposakeye esa: se tiye kinana sena amowa sana kulukeye. Alanase, napu yemiwa kiyawa Hekeya Sena amowa fa:tapo apolose sana kulukeye.
53 Apula: kiyawa Koteyewi ele tuwapo hepene senayewi kima miwa eta: kulu hapamanase eta: timakeye.

Iyewi Sitifenewa Etewayewi Sana Kuluwa Wekeye

54 Aputa: Sitifene solo seya amo ta:tapola: iwa konomonose ilima tese pese kiwa ma:nese ema seyakeye.
55 Alawamona, Sitifene ewa Ho Napowa woliyetiye ela: hepene falemi wala potakamake Kote E ho:liyawa papokeye. Apula: Kote tiya: ili tapowemi Yesuwa emi tesi tiye elapita: papokeye.
56 Aputa: Sitifene eye selese, "Pota, Neye potakamakiwa hepene isuwa kola:tapola: Sena Sa:wa Kote tiya: ili tapowemi tesi tiye elapita: potakeye."
57-58 Iyawa amo ta:tapola: ili kena:wa tiya:yewi setewalopela: ewa unuwapo halalose e salo kipila ha:na: tese ewa sukulu tiyapola: sitiwa iya:pela: hema tapowemi ha:na: tese. Iyawa ewa sanowapa:na:pela: etewa ma:ta: tiye sotukaiyakeye. Ikila emiwa, sena ili etewa ewemi

* **7:50** Aisaia 66:1-2

sotukaiya amokiwa ili sao kalesewa sena a sala Sole e onatu onapela:ne hema emi ine kolutiye tiye tikeye.
59 Iyawa etewawa ewemi ma:ta: tiye sotukalepitekiwa eyawa Kotema kulukulula:sela: selese, “Sosolo Yesu, ne howa kine tima.”
60 Apula: ewa e kuniuwa peleya: kolemi sine kula:pela:la: ela: unuwapo holose selese, “Sosolo, mane olokeyatela iyewi we timinisele Keyawa heka wa:la:lopa.” Sitifene eyawa au sepela:, ke kulukeye.

8

Soleyawa Keleso Sena Kesalewa Ikomonawa Wekeye

1 Aputa: Sitifene sana kuluwa Soleyawa potapola: selese, “Ilikeye”, e seyakeye. Ikila emiwa, iyawa Keleso sena kesale Yelusalemewemi sita:newa mete ikomonose hilila kalikalila ima mikeye. Aputa: potapola: sena kesale Yesuwemi kulu hapawa talese Yutia peleya:wemiwana apula: noka Samelia peleya:wemi ha:na: tiyakeye. Alawamona, apasolo sena iwa Yelusaleme kemi sita:nekeye.
2 Aputa: Kotewemi matana sena iyawa Sitifene kuluwa tiyapola: ilima ya:peye ha:na: tese tikilakeye.
3 Alawamona, Sole eyawa Keleso sena kesalewa mete ikomonose koane sopowemiwa fiyane hanose sena kesalewa sopoke sukulu tiye mowa sinapola: tipolowemi selawayakeye.

Samelia Peleya:wemi Filipiyewi Kote Solo Walo Seyawa Wekeye

4 Aputa: sena kesale peleya: nokemi taiya hapa amokiwa peleya: sopoke iwamo hanosekiwa Kote Sowa se tiye kina hapakeye.
5 Aputa: Filipi ewa Samelia peleya:wemi sinapola: siti nowemi hanapola: selese, “Yesu Ewa Kelesokeye,” esa: ima waloseyakeye.
6 Aputa: sena kesale muta kekena iyawa Filipi solo seya amo ta:tesekiwa nano ketea mono tema:na: tela kalikalila timiya amo potapola: iyawa kena:wa Filipi solo seya emi tuwapola: seli ta:ta:sela: sita:nekeye.
7 Aputa: sena kesale muta ili emiwa ho olokeyatela fiyane tiya sita:newa iwa iya:pela: hanosekiwa kapoyawa ilima tela hapakeye. Apula: sena kesale noka onatuwa olokeyale towayawala apula: sena kesale noka kopolo towaya sita:newa fala:wayakeye.
8 Akamake, siti honosane emiwa epeyawa ilima telakeye.
9 Siti emiwa sena nowa enekeye. E unua Saimone. Eyawa puwano emiwa fapo sepela: timinisekeye. Akamake Samelia sena kesale sopoke iwa amo potapola: howa hanose tuteilisekeye. Aputa: eye selesekiwa ‘newa sena sosokeye,’ e selesene.
10 Aputa: sena soloyawala apula: papolo sena iyawa E solo seyawa ta:tapola: selese, “Kote E penaiya opolawa ewemi elatakeye. Alake, niyawa ewa unuwatesekiwa Kote penaiya opolakeye,” e selesekeye.
11 Aputa: iyawa ewa kulu tiye hapakeye. Ko:yawemiye, Puwano fa:nemi tese, e fapolo amoke kalila ketea noka timinipita: sena kesale iwa amo potose ipilise tuteilakeye.
12 Alawamona, sikape emiwa Filipiyewi Kote Ewa Kini epela: elakeye e seya solo napolo amowa iwa seli topu tepita:kiwa apula: Yesu Keleso unuwemipela: sena kesale iwa hano tolusulakeye.
13 Apula: Saimone ene ewala seli topu tepela: hano toliyetikeye. Apula: ewa ikila sopoke Filipi hanakamunuse ha:na:sela: potakamake eyewi mono tema:na: tela ketea kalikalila timinipita: Saimone ewa amo potapola: tuteilakeye.

14 Aputa: apasolo sena Yelusaleme kemi sita:neyewi ta:takamake
Samelia peleya:wemiwa sena kesalewa Kote Sowa seli topukeye e selapita:
ta:ta:pola:, iyawa Pita Yone a:ko: ima emi ilikepiyakeye.
15 A:ko: ha:na: i salo tiya tesekiwa Kote Ho Napowa ima timita:
kulukululakeye.
16 Ko:yawemiye, ili honosane emiwa Ho Napowa seta: minamakeye. Iwa
Sosolo Yesu unu semetiwemi ela: hano tolusulakeye.
17 Aputa: Pita Yoneyeli tiya:wa iwemi kesakamake Ho Napowa iwemi
sinikeye.
18 Aputa: Saimoneyawa apasolo sena a:tewi tiya:wa sena kesalewemi
kesakamake Ho Napowa tiyapita: eyewi a:ma moweni miya:na:pela:
selese,
19 "Ka:tawa penaiya epa nemawana tina. Alusaleke, neyawana sena
kesale nokemiwa tiya:wa kesalesaleke Ho Napowa iyawala tiyaposakeye."
20 Alawamona, Pitayewi ema selese, "Koteyewi mokopo kinisene ketea
weyamowa moweniyawa eta: wa:la:losemakeye. Ke moweni epa kine
kewalapulu olokeyatele tiyaposakeye!
21 Aputa: ke himu matana fa:namokiwa Kote sikapowemiwa hekeya ma
elatakeye. Alanase, kewa niwanapulu kuluse Kote tima:na: weyamowa
eta: tima:na: telamanakeye.
22 Alanase, keye mane olokeyatela timiya:ne epa iya:pela: matana
notolopa:. Apula: ke olokeyale matana ke himuwemi epeyamowa
kepoliyetimita: Sosoma kulukulupa:.
23 Ko:yawemiye, Neye potakamakiwa kewemiwa mapoyayewi woliyetiye
elatakeye. Apula: olokeyatelayewi kewa tipolo selawapola: elatakeye."
24 Aputa: Saimoneyewi mene selese, "Keyawa newamopela: Sosoma
kulukulupa:. Alusaleke, keye epe selakamowa newemiwa mahetetiya-
posakeye."
25 Aputa: a:tawa Kote Solo napowa ima seli se tiye kinapola: a:ko: mene
Yelusalemewemi inise Samelia peleya: emi koamesa: kalikalila nokala
Kote Sowa waiye inise minakeye.

Filipiyewi Itiopia Senama Kote Solo Waiyawa Wekeye

26 Aputa:, Sosolo hepene sena semetei nowamoke Filipima selese, "Kewa
tesile Yelusaleme tese Kasa koamesa:wemi sinisene isu komemi kulu tiye
ha:na:pa:."
27 Aputa: Filipi ewa tesi tiye hanose potakamake Itiopia sena nowa isu
honosanewemi hananapita: papokeye. Sena amowa ununakeye. Eyawa
Itiopia peleya:wemi kesale kuini Kanatese keteawa sopoke eyewi pota:
tesekeye. Sena amowa Yelusalemewemi Kotema kulukuluma:na:pela:
minakeye.
28 Ewa Itiopiawemi meneye tiye hanosekiwa kalawamuna timiya kopolo
hosewemi koma:pela: sukulu tiye hanosene suwemi hela: sepatosene sena
Aisaia pukawemi momateya amo akeya hapakeye.
29 Aputa: Ho Napoyewi Filipima selese, "Kewa kalawamuna timiya epa
hanoseyamo pawemi hamona," e seya.
30 Ewa kipila ha:na: pawemi tese ta:takamake sena amokiwa sepatosene
sena Aisaia pukawemi momateya amo akeyalapita: topukeye. Aputa:
Filipiyewi ema ta:potose, "Keyawa epa akeleseyamo mouwa matanepa?"
31 Aputa: sena amoke mene Filipima selese, "Sena nowamokiwa nemawa
eta: seli seyama wemiwa neyawa ko:lu matanema:na:napa?" Apula:
eyawa Filipiwa e kalawamuna timiya emi tape mina e seya.

32 Emiwa sena amoke Aisaia pukawemi momateya akeya amowa wekeye.

“Eyawa sowa eta: seyamakeye.
Ewa a:pele sipi sama:na:pela: siliye hanosene epapulakeye.
Apula: Ewa sipi e sa:le fano nama:na:pela: siliye hanosene epapulakeye.
Alanase, E meatawa eta: sakolamakeye.
33 Iyawa Ema ewala tiye kinise kolemi sine apolaposakeye. Apula: Emawa
hekeya eta: kotolamakeye.
Apula: amo fo:suwemi Ewa sana kulukeye. Kulunase Ewa peleya:
sosolo weyemiwa ma elaposakeye.
Alanase, Ewemi ma:ta: ti sala imawa sena kesale eta:wi ima selaposape?”
*

34 Aputa: Itiopia sena amoke solo momateya amo potapola:, Filipima ta:potose, “Keyawa nema sema, sepatosene sena amokiwa ikamo seyala? Eyawa ene ewamo selesekiwalo apula: sena nowamo seyalole?”
35 Aputa: Filipiyawa e meaka sakolose, Aisaiayewi momateya Kote solo napolo amowa ma:ta: tiye selesekiwa Yesu Kelesokeye elawa ema se tiye mikeye.
36 Ala hanose hapawa iwa hano ha:na: hetetikeye. Aputa: Itiopia sena amoke Filipi ema selese, “Pota, hawa epe teyalakeye. Alawamona newa hano toliyetima:na:wa ena keteayewi kala elapa:?”
37 [Aputa: Filipiyewi selese, “Keyawa Yesu Kelesowemi ke himu matana semetei tesaleke, kewa hawemiwa ili toliyetiyaposakeye.” Aputa: sena amoke mene selese, “Neyawa Yesu Kelesowa Kote E Sa:lekeye esa: matanekeye,” e seya.]
38 Aputa: Itiopia sena amokiwa kalawamuna timiya amowa enetema e seya. Aputa: a:ko: elipei hano kolemi sinapola: Filipiyewi Itiopia sena amowa hano toliyetikeye.
39 Hano toliyetiyapola: a:ko: hema fiyakiyawalapulu Sosolo E Ho Napoyewi Filipiwa ke enene kamona kipila siliye hanose itapalapita: papokeye. Alawamona, Itiopia sena ewa epeyawa ilima tela hapakeye.
40 Aputa: Filipiwa Asotese koamesa:wemi eneke papokeye. Ewa koamesa: kalikalila nokemiwa Kote solo napowa waiye silalape apola: Sesalia taunewemi ine fiyatelakeye.

9

Solewa Matana Notoyawa Wekeye

1 Ikila kemiwa Soleyawa Yesu kulu hanosene sena kesale iwa ipa: tese sama:na:keye e seya. Alanase, ewa pilisiti piseiki sena sosolo salo hapakeye.
2 Aputa: Solewa e salo hanapola: selese, “Tamasekase taunewemi Yu sena kulukulu koane yesila senamawa pukawa weyamo momatepa:, ‘Yesu Keleso E isu kulu hanosene sena kesalewa epemiwa sita:laleke, Solewa inisekiwa iwa tipolo selama:na:pela: Yelusalemewemi sikili tiye inaposakeye.’ Aluse, momate tiye nema tiye kina:pa:,” au seya.
3 Aputa: Sole ewa hanapola: Tamasekase taune pawemi tepeyawalapulu, komaiyama kemi saiyakolose fa:na:na:lawamunuse ho:liyawa hepene falemi tepela: sinise ewa heke tiye tuwapokeye.

* **8:33** Aisaia 53:7-8

4 Akamake ewa peleya: kolemi sutesine tela: ta:takamake nowamoke sowa ema selese, “Sole, Sole, keyawa Newa ko:luma:na:pela: ikomonose ela:?”
5 Aputa: Soleyewi ema mene selese, “Sosolo, Kewa ipa:?,” e seyakeye. Aputa: Eyewi mene selese, “Newa Yesukeye. Keyawa Newamo ikomonosekeye.
6 Naputе yemiwa kewa tesile Tamasekase taunewemi ha:na:pa:. Emiwa sena nowamokiwa nano keyewi timinima:na:wa eyawa kema selaposakeye,” e seya.
7 Aputa: sena Solewalapulu ilipe hapawa sowa meta: seyamakeye. Iyawa sena nowamoke solo seya amowa kena:yawa topukeye. Alawamona heneye misiwa eta: papomakeye.
8 Aputa: Solewa peleya: kolemi tenewa tesi tiyapola: e siwa fake potakamakewa eyawa nano keteawa eta: papomakeye. Aputa: iyewi ewa tiya: kapola: Tamasekase taunewemi siliye hapakeye.
9 Aputa: ikila usulupewemiwa ewa siwa kotiyapita: potapola: ewa ma:na:wana hawana eta: menamakeye.
10 Aputa: Tamasekase taune emiwa Yesu kulu hanosene sena nowa enekeye. E unua Ananaiyasekeye. Sosoyewi emawa uwa koane potosene epapulawemi selese, “Ananaiyaseo!,” e selapita: eyewi mene selese, “Ehe, Sosolo, newa elakeye.”
11 Aputa: Sosoyewi ema selese, “Kewa tesile isu nowa unua Hekeya emi ha:na:pa:. Hanapola: kewa Yutase koane fiyane tese Tasese sena nowa unua Solekeye ewa emi kulukulula:sela: elake keyawa sena ama ta:pota:pa:.
12 Aputa: Sole eyawa uwa koane potosene epapulawemi potakamake sena nowa unua Ananaiyasewa inapola: e tiya:wa ewemi kesakamake e siwa me fake pota:nenapita: papokeye.”
13 Aputa: Ananaiyaseyewi mene selese, “Sosolo, neyawa sena weyamoke Kewemi kulu mina sena kesale Yelusalemewemi sita:newa eyawa mete ikomonosekeye e seya pula wala amowa neyawa topukeye.
14 Apula: ewa weyemi mina epamowa pilisiti piseiki sena ili penaiya opolawalapulu minanase eyawa Ke unuwemi hola sena kesale amowa sopoke tipolo selawapa:na:pela: tiyapose minana pokeye,” e seya.
15 Alawamona, Sosoyewi Ananaiyasema selese, “Ha:na:pa:! Sena epamowa Nine tima:na: timita: ta:pele tiye apoyakeye. Sikapewemiwa eyawa Ne unua tiyapola: Yu sena eta: telamawana apula: ili kinimawana apula: Isolaiya sena kesale sopomawa sele sila:la:posakeye.
16 Aputa: Neyawa emawa Ne unuwemi hilila kalikalila tiyaposa amowa waloma:na:keye.”
17 Aputa: Ananaiyase ewa koane emi hanapola: suwemi musuluyetiye tuwatenekeye. Apula: ha:na: tese e tiya:wa Solewemi kesalese selese, “Ne ma:e Sole, Sosolo Yesu kewa weyemi inise isu honosane papo amoke ela: newa weyemi hamona e selapita: inakeye. Eyewi newa hamona e selapita: mina weyamowa ke siyawa me pote apula: Ho Napowa kewemi woliyetiye elaposakeye.”
18 Aputa: komaiyama kemi pepewamunawa Sole e siwemi tese sutesinakamake eyawa wa:ke me papokeye. Apula: ewa tesi tiyapola: hano toliyetikeye.
19 Apula: ewa ma:nawa nakamake penaiyawa me tikeye. Aputa: Sole ewa Yesu kulu hanosene sena kesale iwalapulu Tamasekasewemi ikiwapo noka emi enekeye.

Soleyawa Kote Sowa Ma:te Tiye Waiyawa Wekeye

20 Aputa: komaiyama kemi Sole ewa Yu sena kulukulu koane hanapola: selesekiwa Yesuwa Kote E Sa:keye e seya.

21 Aputa: sena kesale e solo seya topu amokiwa howa hanose ta:potose selese, “Yelusalemewemi Yesu unuwemi hola sena kesale ikomonosene sena amowa epama? Apula: ewa weyemi mina epamo mouwa Yesu kulu hanosene sena kesalewa ta tiye pilisiti piseiki senala:ma sikilitiye ha:na:na:pela: minana?”

22 Alawamona, Soleyawa sowa sela:sela: tekamake penaiya ilima hetetikeye. Aputa: eyawa Yu sena kesale Tamasekasewemi sita:nemawa Yesuwa Kelesokeye esa: ima hokato seyakeye. Au selapita: ta:tapola:, iyawa kete matananase sowa menewa eta: seyamakeye.

23 Aputa: ikila muta tepela: amo fo:suwemi Yu senala:wa kekene tiyapola:la: sepatose selese, “Solewa sama:na:keye,” e seya.

24 Alawamona, Soleyawa ili sepapowa enawa topukeye. Aputa: iyawa taune suwemi hanosene isu tenamo sopowa ikilalewala nukulapowemi-wana ewa sama:na:pela: yesi sita: tesekeye.

25 Alawamona, ewamo kulu hanosene sena nokamoke ewa nuku-lapowemi iyewi ewa aneke sosolo o:suwemi selawapola: taune sola papaseye tiye peleya: kolemi halute sine tuwapokeye.

26 Aputa: ewa Yelusalemewemi meneye tiye inapola: ewa Yesu kulu hanosene sena iwemi ke ine pama:na:pela: elawamona ewamo iwa sopoke ipilakeye. Ko:yawemiye, iyawa ewa heneye Yesu kulu minanapo esekiwa eta: seli topumakeye.

27 Alawamona, Panapase eyawa ewa siliye apasolo sena sitala kemi hapakeye. Eyawa Solewa makene ha:na:na:wemi Sosowa eyewi papo-lapokeye apula: Sosoyewi ewalapulu solo seyawa ima se tiye mikeye. Apula: ewa Tamasekase enewemiwa eyawa Yesu unu sema:na:wa eta: ipilamanapokeye. Esa: solo amowa ima se tiye mikeye.

28 Aputa: Solewa iwalapulu Yelusalemewemi sila:selekiwa eta: ipilamake ekela sila:sela: Yesu unuwa penanose sela:nekeye.

29 Aputa: Sole eyawa Yu sena kiliki solo selesewanapuluwa solo selese tafasekeye. Aluse ewa iyewi sama:na:pela: matanakeye.

30 Aputa: Keleso sena e ma:ela: nokamoke amo ta:tapola: ewa iyewi siliye Sesalia taunewemi sine tese Tasese koamesa:wemi ilikepiyakeye.

31 Aputa: ikilia emiwa Yesuwemi kulu hanosene sena kesale Yutia peleya:wemiwana apula: Kalili peleya:wemiwana apula: Samelia pe-leya:wemi sita:newa sopoke hopola seli sita:nekeye. Aluse, iwa penaiya telakeye. Iwa Sosolo hasuwemi sita:nekeye. Apula: Kote E Ho Napoyawa ili himu matana fa:namowa penanewayakeye. Apula: sena kesale muta noka Yesuwemi seli topuwa iwalapulu ke ine palakeye.

Pita Tima:na: Tiwa Wekeye

32 Aputa: Pita ewa peleya: sopoke sila:nekeye. Aluse, eyawa Keleso sena kesale Lita taunewemi sitala kamo popa:na:pela: sinikeye.

33 Emiwa sena nowa unua Aniase elapita: papokeye. Ewa yapene oloipewemiwa ketetepela: ene wa:tawemi tenekeye.

34 Aputa: Pitayewi ema selese, “Aniase, kewa Yesu Kelesoyewi fala:takeye. Kewa tesile kine wa:tawa selima.” Aputa: komaiyama kemi ewa tesi tikeye.

35 Aputa: Lita taunewemiwana apula: Selone taunewemi sena kesale sopoke emi sita:ne amokiwa ewa potose matana notolopela: Yesu Sosolo salo minakeye.
36 Aputa: Yopa taunewemiwa kesale nowa enekeye. E unua Tapitakeye. Apula: Kiliki solopela:la: unuwapowa Tokese e selesene. Kesale amowa Yesu kulu hanosekeye. Ikiwapo sopoke sena kesale nano ketea hepe tela sitalaka eyewi nano ketea kalikalila napolo ima seselese kinesekeye.
37 Aputa: ikila emiwa ewa nakolose kulukeye. Kulapita:, e tomawa selakopela: koane sulu wa:pa:se falemi tiye fiyane tuwapokeye.
38 Aputa: Lita taune amowa Yopa pa kemi elakeye. Alanase, Yesu kulu hanosene sena iyewi ta:takamake Pitawa Lita taunewemi elakeye e selapita: ta:tapola: sena elipei nowa e salo ilikepilise penaiya selese, “Kewa niwanapulu ela:pe kipila ina:pa:,” e seyakeye.
39 Aputa: Pitawa ilipe ha:na: fiya tese iyawa ewa siliye koane sulu wa:pa:se falemi fiyanekeye. Aputa: kesale sopa:waya iyawa ewa hekeye tipela: ela: ya:pelesa: sao kalikalise tupiya we kesale kulu epa iwalapulu a ela: tupiyakeye esa: Pitama wayakeye.
40 Aputa: Pitayawa iwa sopoke mowa kolemi ilikepiyakeye. Apula: eyawa kuniuwa kula:pela: ela: Kotema kulukululakeye. Kulukulupela:, notoloye tiye kesale kulu tela ema selese, “Tapita, kewa tesima!” e seya. Au selapita:, kesale kulu amowa siwa fakeye tiye Pitawa potose tesi ti fiyane heyakeye.
41 Aputa: eyewi tiya: kapola: ewa teisa:pekeye. Apula: Eyewi Yesu kulu hanosene sena kesalewala apula: kesale sopa:la iwala holose selese kesale kulu weyamowa mene tesikeye esa: ima wayakeye.
42 Solo amowa Yopa taunewemi sita:ne sena kesale iyawa sopoke topukeye. Alanase, sena kesale mutawa Sosolo Yesuwemi seli topukeye.
43 Aputa: Pitawa Yopa taune kemi ikila muta enekeye. Ewa Saimone a:pele kapo hotosene sena ewalapulu enekeye.

10

Hepene Senayewi Koniliase Ema Seyawa Wekeye

1 Aputa: Sesalia taunewemi Lome sena nowa unua Koniliase enekeye. Eyawa Lome ami ta:le ti senawa sakopolo (100) semetiwa eyewi yesilakeye. Ami sena amowa iye selesekiwa ‘Itali ami ta:le ti senakeye,’ e selesene.
2 Sena Koniliase amokiwa e sola iwa sopoke mane Koteyewi matanawa-munuse kulu hanosekeye. Apula: iwa Kote hasu tapowemi tesekeye. Apula: eyawa sena kesalema nano ketea hepe tekamowa ima kinisekeye. Ikila sopoke Kotema kulukulula:sela: tesekeye.
3 Aputa: ikila nowemi oka osolo tiyapita: eyawa uwa koane potosene epapuluse papokeye. Eyawa Kote hepene senawa e salo hokato inapola: selese, “Koniliase,” e selapita: topukeye.
4 Aputa: Koniliasewa ipilise ewa kulu potose ta:potose, “Sosolo, enana?” e seya. Aputa: hepene senayewi mene selese, “Koteyawa keyewi kulukululawa topukeye. Apula: keyewi sena nano ketea hepe tela sitala amo seselawa Koteyawa epelesekeye. Alanase, Eyawa matanepela: elakeye.
5 Alanase, keyawa sena noka Yopa taunewemi sena nowa unua Saimone Pitakeye ewa siliyapose hamona, e sela:pa:.
6 Pita ewa a:pele kapo hotosene sena Saimonewalapulu hano ka:na hawewemi elakeye.”

7 Aputa: hepene senawa ema sela:ne amowa hanapita: Koniliaseyawa e
tima:na: tisene sena elipei nowa ho tikeye. Apula: eyawa ami ta:le ti sena
mane Koteyewi matanawamunuse kulu hanosene amowala ho tikeye. Ewa
ikila sopoke Koniliasewalapulu tesekeye.
8 Aputa: eyawa nano ketea heteti amowa sopoke ima selapola: iwa
Yopawemi ilikepiyakeye.

Pitayewi Nano Uwa Koane Potosene Epapuluse Papowa Wekeye

9 Aputa: sena ili usulupe amowa ha:na: isu honosane eniyapola: kiapo
tesi tiye ha:na: tese iwa Yopa pa tekemi Pitawa e koane wa:pa:se falemi
fiyane tese Kotema kulukuluma:na:pela: enekeye. Emiwa oka kukulu pa
telakeye.
10-11 Alanase, Pita ewa ma:na:wa ma:na: tese meinakeye. Aputa:
ili nokamokiwa ma:na:wa sapatalapita: eyawa uwa koane potosene
epapuluse siti potakamake meiki fala kolola hanose tapola sosolo naiya
uliyawamuna sinapita: papokeye. Tapola sosolo naiya uliyawamuna
amowa mikilipi heka pinipe telawemi polowayawa peleya: sosolo weyemi
sine tuwatapita: papokeye.
12 Aputa: tapola sulu emiwa a:pele kalikalila noka onatu pinipe
towayawala apula: noka peleya:wemi sowalesene amowana apula: ituwe
a:nema: amowa sopoke suluwemi selalapita: papokeye.
13 Aputa: solo nowamoke ema selese, “Pita, kewa tesile a:pele epa yaso
tiye na:pa:.”
14 Alawamona, Pita selese, “Sosolo, neyawa eta: ma:na:makeye.
Ko:yawemiye, neyawa ma:na: epa ala:tese napa e seya epamowa napoma
eta: nasemakeye.”
15 Aputa: solo amoke ema wa:ke selese, “Nano ketea Koteyewi selese
napokeye e seya amowa keyawa napomakeye esa: alepa.”
16 Aputa: nano amowa ema ikila semetei kemi usulupe walopela:
komaiyama kemi mene meiki falemi fiyanapita: papokeye.
17 Aputa: Pitayawa amo potapola: kete matanese selese, “Ne uwa
weyamo mouwa enane?” e seya. Ala:sela: matana:sela: enewanapulu
sena ili Koniliaseyewi ilikepiya amowa Pita ewamo nakeye minakeye. Iwa
ine tese Saimone koawa kaiye ela:sela: enekeye. Aputa: iyawa Saimone
koawa potapola: isu tenamo pawemi ine tese sita:nekeye.
18 Aputa: iyewi holose ta:potose, “Sena Saimone Pitawa weyemiwa
elapa?” e seya.
19 Aputa: Pita ewa ene uwala amo matana:sela: enewanapulu, Ho
Napoyewi ema selese, “Ta:ta, sena usulupeyawa kewamo nakeya:sela:
sitalakeye.
20 Alanase, kewa tesile kolemi sinapola: iwa potosekiwa me kulu
matanepa iwalapulu ha:na:pa:. Ko:yawemiye, iwa Nine ela: ilikepiyak-
eye.”
21 Aputa: Pitawa peleya: kolemi sine sipa:lese sena ima selese, “Kiyewi
popa:na:pela: mina sena amowa nekeye. Kiwa ko:luma:na:pela: minana?”
22 Aputa: iyewi selese, “Lome Ami ta:le ti sena sakopolo semetei yesila
sena Koniliase eyewi niwa weyemi ilikepiyakeye. Sena ewa napokeye.
Eyawa Kotewemi kulu hanosekeye. Aputa: Yu sena iyawa ewa napokeye
e selesekeye. Aputa:, Kote E hepene sena napolo semetei nowamoke ema
selesekiwa kewa e koane ina:pa:, e seyakeye. Apula: keyawa solo nowa
ema selaposakeye, e seyakeye.”

23 Iyawa au selapita:, Pitayewi iwa siliye ewalapulu enima:na: mina
e seya. Eniyapola: kiapowemi, Pitawa iwalapulu ma:ta: tiye hapakeye.
Hanakamake, Keleso kulu hanosene sena Yopawemi sita:ne noka ilipe
hapakeye.
24 Hanapola: honosane eniyapola: kiapowemi tese, hapawa ha:na:
Sesalia koamesa:wemi fiya tese musuluyetiye hapakeye. Aputa: Koniliase
ewa iwamo yesipela: ela:. Eyawa heneye e manawana apula: e sena iwa
sopoke kekenemita: ho seyakeye.
25 Ikila emiwa Pitawa Koniliase koane suwemi musuluyetiye inapita:
Koniliase eyewi Pitawa koliyetise eyawa Pita onatu onapela: enewemi e
kuniu kula:pela:la: e unua wapiyakeye.
26 Alawamona, Pita ema selese, “Kewa tesima. Newa papolo senakeye,”
e seya.
27 Au sela hanose, koane suwemi musuluyetiye tuwatene potakamake
senawa ilima tisalapita: papokeye.
28 Aputa: Pitayewi ima selese, “Kiyawa matana kakeye. Nini Yu
senawanapulu apula: kili sena peleya: nokemi tese mina kiwalapuluwa
ninipe eta: kekenesemakeye. Apula: niyawa kili koawemiwa eta: popa:na:
inisemakeye. Ko:yawemiye, nini Yu senayawa ala:tese ele tuwapokeye.
Alawamona, napu yemiwa Koteyewi nema selesekiwa keyewi sena nowa
olokeyatelakeye elawa selapa e seyakeye.
29 Alanase, newa kiyewi ina:pa: e seyalapitekiwa eta: tutuma matana-
make minakeye. Alake, kiyewi newa ina:pa: e sekepiya amowa
ko:luma:na:pela: seyala?”
30 Aputa: Koniliaseyewi mene selese, “Ka:le yamupita: newa nine koane
suwemi oka osolo tiyapita: Kotema kulukulula:sela: enewemi komaiyama
kemi sena nowa ene tapolawa koiya ho:liya kalawa ne minitapo ine
hetetiyapita: papo emi ma:ta: tiye akeye minawa napu weyamowa ikila
pinipi tekeye.
31 Inapola: nema selese, ‘Koniliase ke kulukululawa Koteyawa topukeye.
Apula: keyewi sena nano ketea hepe tela sitala amo seselawa Koteyawa
matanepela: elakeye.
32 Alanase, keyawa sena noka Yopa taunewemi sena nowa unua Saimone
Pitakeye ewa siliyapose hamona e selapita: topukeye. Pita ewa makene
mina a:pele kapo hotosene sena Saimonewalapulu hano ka:na hawewemi
elakeye, e selapita: topukeye.’
33 Au selapita: ta:tapola:, neyawa kewa kipila ina:pa: e seya epamowa
aluse seyakeye. Alake, sa:le kewamo mina epa ili napolo minanakeye.
Alanase, napu nini sopolo we sita:yamokiwa Kote sikapowemi ela:
Eyewi kema nano ketea sopoke waiyawa nima selapita: ta:pa:na:pela:
sita:nekeye,” Koniliase eyawa au seyakeye.

Pitayewi Koniliase Koawemi Kote Solo Waiyawa Wekeye

34 Aputa: Pitayewi ma:ta: tiye selese, “Napute hele henekeye Neyawa
matanakeye Koteyawa sena kesale nokamo semetei matanese noka ke-
poliyetisekiwa eta: alusemakeye.
35 Alawamona, Eyawa sena kesale peleya: kalikalila sopoke sitalaka Ene
E sowemi kulu hanose mane hekeya timinisene amowa Ene sopoke me
siliyaposakeye.
36 Aputa: kiyawa solo napolo weyamowa Koteyewi Isolaiya sena kesale
nima se tiye mi amowa matana kakeye. Eyawa solo napolo amo selesekiwa
weyamu seyakeye. Yesu Keleso Ewa sena kesale sopolo weyamo Sosowa

semetei ekeye. Alanase, Eyewi ela: niwa Kotewalapuluwa hopola temita: apolosekeye.
37 Apula: puwano fa:nemiwa kiyawa Yone hano toliyetisene eyewi selese sena kesalewa sopoke hano tolusupe e sela:ne ikila emi nano ketea kalikalila heteti amowa kiyawa matana kakeye. Nano ketea amowa Kalili peleya:wemi tese ma:ta: tiye Yutia peleya: kolemi sinikeye.
38 Apula: kiyawa matanakeye Koteyawa Naselete sena Yesuwa ta:pele tiyapola: Ene Ho Napowala apula: E penaiya opola sosowala Ema tiye mikeye. Alanase, Kotewa Ewalapulu enekeye. Alanase, Ewa koamesa: kalikalilawemiwa sopoke sila:sela: potakamake sena kesale Setene penaiya opola hasuwemi sita:newa Eyewi seselese fala:wayakeye.
39 Alanase, napuwemiwa niyawa nano ketea puwano fa:nemi Eyewi Yelusaleme sitiwemiwana apula: Yu sena peleya:wemi timiya amowa se tiye kinise ekeye. Iyawa sena amowa i kelipapoyawemi ikokoyewi fe olose kulukeye.
40 Alawamona, ikiwapo osokemi Koteyewi Ewa kuluwa mene teisa:tapita: sena kesalema Ewa popita: mene minakeye.
41 Alawamona, Ewa sena kesale sopolo sikapowemiwa eta: ine hetetimakeye. Eta: alamakeye. Ewa sena nini puwano fa:nemi Koteyewi E solo walomita: ta:peya sena niwamo sita:newemi ine hetetikeye. Apula: Ewa kuluwa mene tesi ikila emiwa ma:na:wana hawana Ewala ninipe menakeye.
42 Alanase, Eyawa nima selesekiwa niyawa E sowa sena kesalema se tiye kinisekiwa weyamu sela:pa: e seya, ‘Koteyawa Sena semetei weyamo ta:pele tiye apolosekiwa sena a sitalakala apula: sena kuluwala kotola ta:pa:na: Senawa semetei ekeye,’ e seya.
43 Alanase, sepatosene sena iyawa sopoke nano ketea Eyewi timinima:na:wa sepapokeye. Iyewi selesekiwa Sena semetei E unuwemi ela: Koteyawa sena kesale eta:wiye Ewemi seli topulaleke ili olokeyatelawa kepoliyetiyaposakeye.”

Sena I Pa:ta Noka Ho Napolo Tiwa Wekeye

44 Aputa: Pitayawa au sela:newanapulu, sena kesale iwa e solo seya amo ta:takamake Ho Napowa iwemi sinikeye.
45-46 Aputa: Yu sena Yesu kulu hanosewa Pitawalapulu ine tiyayewi ta:takamake Yu senama tela iyewi nowamo solopela:la: kalikalise Kotewa wapilise selapita: ta:tese tuteilakeye. Ko:yawemiye, Kote E Ho Napowa Yu senama tela imawana mokopo kinapita: potose. Aputa: Pitayewi selese,
47 “Sena ili epamokiwa Ho Napowa niyewi tili ka epapuluse tiyakeye. Alanase, iwa hano tolusuma:na:wa sena nowamokiwa eta: kasema:na: telalapa?
48 Aputa: Pitayewi sena kesale ili ama selese, “Kiwa Yesu Keleso unuwemi ela: hano tolusupa:,” e seya. Aputa: iyewi Pitama ta:potose, “Kewa niwanapulu ikila mutama ninipe ye epesenewa ililapa?” e seya.

11

Yelusaleme Sitiwemi Yesu Keleso Kulu Hanosene Senama Pitayewi Waloseyawa Wekeye

1 Yu senama tela sena kesaleyewi Kote Sowa topukeye e seyawa Yutia peleya:wemi Keleso sena kesale iyawala apula: apasolo sena iyawala sopoke topukeye.

2 Alanase, Pitawa Yelusalemewemi inapitekiwa Yu Keleso sena ili kapo
nanesene mane amo kulu hanosene iyawa Pitawalapuluwa konomonak-
eye.
3 Aputa: iyewi Pitama selese, “Kewa sena kaka eta: nanesema tela ili
koanewemi ma:na:wa kilipe menanakeye.”
4 Aputa: Pitayawa nano ketea sopoke heteti papo kamunuse ima
matanemita: ma:ta: tiye seli hekeya watiye mikeye.
5 Eyawa au seyakeye, “Newa Yopa taunewemi ela: kulukulula:sela:
enewanapulu ne matanawa notolokamake uwa koane potosene epapuluse
papokeye. Neyewi potakamake tapola sosolo naiya uliyawamuna meiki
falemi tese sinapita: papokeye. Tapola sosolo amowa mikilipi heka pinipe
telawemi polowayawa peleya: sosolo weyemi newamo enewemi sine
tuwatapita: papokeye.
6 Aputa: neyawa tapola sulu emi potakamake a:pele kalikalila noka
ikawamuna onatu pinipe towayawala apula: noka peleya:wemi sowale-
sene amowana apula: ituwe a:nema: amowa sopoke suluwemi selalapita:
papokeye.
7 Aputa: solo nowamoke nema selese, ‘Pita, kewa tesile a:pele epa
yasotiye na:pa:,’ e selapita: topukeye.
8 Aputa: Neyewi mene selese, ‘Sosolo, Neyawa eta: ma:na:makeye.
Ko:yawemiye, ma:na: epa ala:peke ne meatawa eta: nasemakeye.’
9 Aputa: solo amoke nema wa:ke selese, ‘Nano ketea Koteyewi selese
napokeye e seya amowa keyawa napomakeye esa: alepa,’ e selapita:
topukeye.
10 Aputa: nano amowa nema ikila semetei kemi usulupe walopela: mene
meiki falemi fiyanapita: papokeye.
11 Ikila kemiwa, sena usulupe Sesaliawemi tese Koniliaseyewi ilikepiya
amowa newamo nakele tiye inapita: papokeye. Iwa ine tese koane
newamo tesewemi fiya telakeye.
12 Aputa: Kote E Ho Napoyewi nema selese, ‘Iwa potosekiwa me kulu
matanepa iwalapulu ha:na:pa:,’ e selapita: topukeye. Aputa: Keleso
sena tekapeipe ili weyamowa newanapulu ninipe Koniliase koane suwemi
musuluyetiye hapakeye.
13 Eyawa nima selesekiwa hepene sena nowa e koane suwemi ine
hetetise ema selese, ‘Keyawa sena noka Yopa taunewemi sena nowa unua
Saimone Pitakeye ewa siliyapose hamona.
14 Eyawa solo nowa kima selapita: ta:tesekiwa Koteyawa kewala apula:
sena kesale sopoke ke koane suwemi sita:newa mene siliyaposakeye,’ e
selapita: topulapokeye.
15 Aputa: Neyewi ma:ta: tiye sowa selakamake Ho Napowa iwemi
sinikeye amowa puwano niwemi ma:ta: tiye sinana kamunuse elakeye.
16 Aputa: neyawa puwano fa:nemi Yesu Sosoyewi selese, ‘Yone hano
toliyetisene eyawa kiwa papolo hayewi toliyetiyaposakeye. Alawamona,
sikapewemiwa kiwa Koteyewi Ho Napoyewi toliyetiyaposakeye,’ e sela:ne
amowa me matanakeye.
17 Aputa: puwano fa:nemiwa niyawa Sosolo Yesu Kelesowemi seli topu
elapita: Kote e Ho Napowa nima mokopo mikeye. Ala epapuluse napu
yemiwala sena ili amawana ke mikeye. Alake, neyawa Kotemawa kinapa
elawa ko:lu sema:na: telalapa?” Pita eyawa au seyakeye.
18 Aputa: Yu Keleso sena Yelusalemiwemi sita:ne iyawa Pita seya
amo ta:tapola: iwa solama tese Kote wapiya:sela: sela:sela:, “Niyawa

matanakeye. Yu sena kesalema telawala matana notolopela: Kotewemi seli topu tesaleke, ili amowana Koteyewi mene siliyapola: falela kokolo kao tesewa kinaposakeye."

Keleso Sena Kesale Anetioke Taunewemi Sita:newa Wekeye

19 Puwano fa:nemiwa, Sitifene sana:ne sena kesale ili amoke Yesu kulu hanosene sena kesalewa ikomonose mane olokeyatela timinipita: iwa peleya: kalikalise netalela hapakeye. Noka Fonisia peleya:wemi ha:na: noka Saipulusi peleya: ha:na: noka Anetioke taunewemi hapakeye. Iwa hanapola: Yu sena kesale semetei ima se tiye mikeye.
20 Alawamona, ili ha:na: tiya amo honosanewemiwa sena noka Saipulusi senakeye. Apula: noka Sailini taune senakeye. Ili amowana Anetioke taunewemi ha:na: tese Kiliki sena kesalemawana Sosolo Yesu Kelesowa ima wayakeye.
21 Aukamake Sosolo penaiyawa iwemi tese sena kesale mutawa matana notolopela: iwa Sosowemi kulu hapakeye.
22 Aputa: Keleso sena kesale Yelusalemewemi sita:neyawa amo ta:tapola: iyawa Panapasewa i salo Anetiokewemi ilikepiyakeye.
23 Aputa: ewa ha:na: tese potakamake Koteyewi Ene matanawamunuse imawa napola:pelapita: potose ewa epeyakeye. Aputa: eyawa ili seli topuwa penana: tese selese, "Kiyawa kili himu matana fa:namokiwa sopoke Sosowamo semetei matanepela: sitalatipa:," e seyakeye.
24 Eyawa au seya amowa ko:yawemiye ewa sena sa:le napokeye. Apula: Ho Napowa ewemiwa woliyetiye ela: seli topu ewa penaiya telanase seyakeye. Apula: sena kesale muta noka Sosowemi kulu minakeye.
25-26 Aputa: Panapasewa Sole popa:na:pela: Tasese koamesa:wemi hapakeye. Hanapola: eyawa Solewa potapola: Anetioke taunewemi siliye hapakeye. Emiwa Panapase Sole a:ko: yapene semetei sopolo nowa ke sita:la: a:tawa Keleso sena kesale mutawa sopoke kekene tiyapola: walosekeye. Aputa: Anetioke sena kesale iyawa Yesu kulu hanosene sena kesale iwamo unuwa tesekiwa "Kelesokeye," e seya. Puwano fa:nemiwa iyawa Keleso elawa eta: unuwapomakeye.
27 Ikila honosane kemi sepatosene sena noka Yelusalemewemi tese Anetiokewemi ke sinikeye.
28 Nowa unua Akapasekeye. Ewa tesi tese Ho Napo penaiyayewi sepatose selese, "Meinawa sosolo semetei Lome peleya:wa sopoke ha:na: iliyetiyaposakeye. (Meina amo puwano fa:nemi Sisa Kolatiase piseikipela: enene ikila emi hetetikeye.)
29 Aputa: Keleso sena kesale iyawa matana semetei tepela: moweniwa iwemi tekamunuse kekenanape apola: Yutia Keleso sena kesale sita:newa sesemita: ima ilikepiyakeye.
30 Iyawa au timinipita:, moweni kekenawa Panapase Sole a:ma tiye kinapita: a:tawa tiyapola: Yutia Keleso sena kesale yesilama ha:na: mikeye.

12

Heloteyewi Yemesewa Sana Kuluse Pitawa Tipolo Selawapowa Wekeye

1 Ikila emiwa Kini Heloteyawa Keleso sena kesale noka ikomoma:na:pela: tipolo selawapokeye.
2 Aputa: Eyawa Yemesewa sapa elipei mina senatoyewi sanose kulukeye. Yemese ewa Yone e ma:ekeye.

3 Aputa: Heloteyewi Yemesewa sana kulapita: potapola: Yu sena kesale iwa epelepita: eyawa Pitawala tima:na:pela: matanakeye. Nano ketea heteti amowa Yu senayewi falawawa eta: solosema ketea alapulu mena ikila emi timiyakeye.

4 Alake eyawa Pitawa sukulu tiyapola: tipolo selawapokeye. Apula: ewa ami ta:le ti senawa pinipese yesi towaya hapa pinipe ili tiya:wemi ha:na: apoyakeye. Aputa: Heloteyewi matanesekiwa Koteyewi Isolaiya sena kesale semetei helepa:pe amo matanese ma:na: mena amowa usuyetiyapita: amo fo:suwemi Pitawa siliyapola: sena kesale sikapowemi kotoma:na: esa: matanakeye.

5 Aluse, Pitawa tipolo talapita: Keleso sena kesaleyawa ewamo pelekiwa Kotemawa penanose kulukulula:nekeye.

Pitawa Tipolo Tanewa Hepene Senayewi Silikepiyawa Wekeye

6 Heloteyawa Pitawa eliwemi kotoma:na: esa: matanese nukulapo Pitawa ami ta:le ti sena elipei honosanewemi enikeye. Pita e tiya:wa seni elipeiyewi tapola: apula: fayakeye. Aputa: tipolo koane isu tenamo emiwana ami ta:le ti sena nokamoke yesi sita:nekeye.

7 Komaiyama kemi, Sosolo E hepene sena semetei nowa tipolo koane emi hetetiyakamake koane sulu amowa sopoke ho:lili tiye tuwapokeye. Apula: hepene senayewi Pita fapowemi keyetese kila:tese selese, “Kewa kipila tesima!” e selakamake seini elipeiyewi Pita e tiya: tapoya amowa ene matana fakeye tiye toliyetikeye.

8 Aputa: hepene senayewi ema selese, “Keyawa kine saowala apula: tamakawala kama. Apula: kine potia saowala kapela: newanapulu mina,” e seya. Au selapita: Pita ewa au timiyakeye.

9 Aputa: Pitayawa tipolo koane sulu amowa iya:pela: hepene sena hanakamo kulu tiye hapakeye. Alawamona, eyawa hepene senayewi timini kamowa eta: seli matanamakeye. Eyawa uwa koane potosene amu potapela: esa: matanakeye.

10 Aputa: a:ko: hanose ami ta:le ti sena noka puwano yesi towayawa helete tiye apula: amo fo:suwemi yesi towayawala helete tiye sitiwemi hanosene isu aiya:ne kiyewi timiya amowa emi ha:na: fiya tekamake isu amowa ene matana kolola hanapita: a:ko: emi musuluye tiye hapakeye. Apula: a:ko: isu nowemi hetetipela: ha:na:newanapulu komaiyama kemi hepene senayawa Pitawa iya:pela: keleke telalapita: papokeye.

11 Aputa: Pita e matanawa me ine tese selese, “Napu yemiwa neyawa heneye matanekeye. Sosolo E hepene senayewi nowa newa Helote tiya:wemi tenewa mene silimita: ilikepiyalakeye. Alanase, Yu sena iyewi nano ketea newemi timinima:na:wa ma aupesakeye.”

12 Eyawa amo matanese ewa kesale Meli Yone yo koane hapakeye. Yone e unu nowa Makekeye. Koane emiwa sena kesale muta noka kekene tiyapola: kulukulula:sela: sita:nekeye.

13-14 Aputa: Pitawa hanapola: koane sola isu tenamowemi tesi tiya:la: kotokotola:sela: enekeye. Aputa: tima:na: tisene kesale unua Lota eyewi isuwa kolotima:na:pela: inise ta:takamake Pita solo ta:tapola: ewa epeyawa ilima tese isu seta: kolotimake meneye tiye koane suwemi hanapola: ima selese, “Pitawa isu tenamowemi ine elakeye,” e seya.

15 Au selapita: iyewi ema selese, “Kewa nanano tese seleselakeye,” e seya. Alawamona eyawa hele sowa penanose tapota: selapita: iyewi selese, “Epa e hepene sena nikeye.”

16 Alawamona, Pita eyawa isuwa kotokotola:sela: enekeye. Aputa: iyawa isuwa koloyetiye potakamake heneye Pitalapita: iwa tuteilise howa hapakeye.
17 Aputa: Pitayewi iwa solama temita: tiya:yewi tilitise seyakeye. Apula: eyawa Sosoyewi ewa tipolo koane tanewa siliye tiye minawa ima wa tiye mikeye. Wa tiye kopela: ima selese, “Kiyawa pula wala weyamowa Yemesemawana apula: Keleso sena kesale nokamawana sela:pa:,” e seya. Apula: Pita ewa peleya: nowemi hapakeye.
18 Aputa: kiapo ikiwatapita: ami ta:le ti sena iyewi potakamakiwa Pitawa hapalapita: potapola: tikili tese ipililawa ilima tese ikene selese, “Pitawa no ko:lu hapale?” e seyakeye.
19 Aputa: Heloteyewi ami ta:le ti sena ima selese, “Kiyawa Pitawa nakelepa:,” e seyakeye. Alawamona, iyawa keyawamona eta: papomakeye. Aputa: Heloteyewi ami ta:le ti sena iwa kotolalapepela: selese, “Iwa sanose kula:pa:,” e seyakeye. Apula: Helote ewa Yutia peleya:wa iya:pela: ha:na: tese Sesalia taunewemi ikila noka emi sine enekeye.

Helote Kuluwa Wekeye

20 Aputa: Kini Heloteyawa Taiya taune sena kesalemawana apula: Saitone taune sena kesale imawana konomonawa ilima telakeye. Alanase, iwa sopoke ilipe kese tiyapola: ewamo popa:na:pela: minakeye. Alanase, puwano ela:pe iyawa sena Palasetasema seyakeye. Ewa kini enisene koane numu yesilakeye. Iyawa ema hopola temita: ta:papokeye. Aputa: eyawa ilikeye e seya. Iyewi au timiya amowa ko:yawemiye iwa ma:na:wa peleya: Heloteyewi pota: tesene emi tisenase.
21 Aputa: Heloteyewi solo sema:na: ta:peya ikila emiwa eyawa kini sao ka tiye ene kini seawemi hela: sena kesalema sowa seyakeye.
22 Aputa: sena kesale iyewi unuwapo ho selese, “Solo epamowa sena somanakeye. Epa kote nowamo solakeye,” e seyakeye.
23 Au seyawalapulu komaiyama kemi, Sosolo E hepene sena nowamoke Helotewa sanakeye. Akamake e tomawa ilifese amunayewi nase kulukeye. Ko:yawemiye eyawa heneye Kote unua eta: wapiyamawemi ela: elakeye.
24 Alawamona, Kote Sowa penaiya tese peleya: kalikalila sopoke ta:ta hapakeye.
25 Aputa: Panapase Sole a:ko: Yelusalemewemi moweni tiye hapawa Keleso sena kesale yesila senama kinapola: a:tawa Yone unu nowa Make ewa siliye Anetiokewemi meneye tiye minakeye.

13

Iyawa Panapase Sole A:ko: Kote Tima:na: Tiyapamonote Ta:peyawa Wekeye

1 Anetioke Keleso sena kesale ili honosanewemiwa sepatosene sena nokala apula: walosene sena nokala sita:nekeye. Ili amo unua wekeye. Panapase, Simione e unu nowa Naisa, Sailini sena Lusiase, nowa Maneane ewa kamani piseiki sena Helote ewalapulu elipei soyakeye. Apula: nowa Solekeye.
2 Ikila nowemiwa iyawa Sosoma kulukulula:sela: sita:la: ma:na:wa ala:pela: elapita: Ho Napoyewi ima selese, “Kiyawa Panapase Sole a:ko: Nine tima:na: timita: ta:pele tiye apola:pa:. Ko:yawemiye, a:ko: Nine holakeye.”
3 Aputa: iyawa ma:na:wa ala:pela: ela: Kotema kulukululape kotetipela: ili tiya:wa a:kemi kesapela: ilikepiyakeye.

Saipulusi Peleya: Olo:luwemi Panapase Sole A:ko: Hapawa Wekeye

4 Aputa: Ho Napoyewi a:ko: Selusia taunewemi ilikepilapita: sinikeye. Apula: a:ko: emi tese fala: telesene potiwa tiyapola: Saipulusi peleya: olo:luwemi hapakeye.

5 Hanapola: a:ko: Salamisi taunewemi Yu sena ili kulukulu koane sopoke Kote sowa waiyakeye. Apula: Yonewana a:ko:mo seselese ilipe hapakeye.

6 Aputa: iwa Saipulusi peleya: olo:luwemiwa koamesa: sopoke silalapepela: Pafose taunewemi hapakeye. Hanapola: emi potakamake Yu sena nowa fapolo timinisene elapita: papokeye. Apula: ewa mokopo sepatosene senakeye. Alawamona ene ela: selesekiwa ewa heneye Kote E sepatosene senakeye e selesekeye. Sena amo unua Pa-Yesukeye.

7-8 Pa-Yesu e unu nowa Elimasekeye. Ko:yawemiye, ewa fapolo timinisene esa: Kiliki solopela:la: unuwapokeye. Ewa kamani piseiki sena Sesease Paluse ewalapulu ela: ewamo seselesekeye. Sesease Paluse ewa matana senanase eyawa Panapase Sole a:ko: mina seyakeye. Ko:yawemiye, eyawa Kote Solo ta:pa:na: matanese. Alawamona, Elimase fapolo timinisene sena eyawa Panapase Sole eli tima:na: tiwa sano tiye toliyetikeye. Ko:yawemiye eyawa kamani piseiki sena amokiwa Yesuwemi kulu hanose himu matana semetei tema:pekise.

9 Aputa: Sole e unu nowa Polekeye. Ewa Ho Napoyewi woliyetiye ela: Elimasewa kulu pota:la: ema selese,

10 “Kewa Setene e sa:lakeye. Apula: mane hekeya sopowa keyewi kisi tesekeye. Alanase, kewemiwa mokopo selesene mane kalikalila amowa woliyetiye elatakeye. Amowa keyawa Sosolo isu hekeyawa amoke ikomonosekeye. Keyawa mane epa timiniseyamowa eta: iya:pa:na:ma matanepa?

11 Alake, naputе yemiwa Sosolo tiya:yewi kewa sanakamake ke siwa koye tiyaposakeye. Akamake, opo ho:liyawa ma potaposakeye. Apula: ela: kewa kolotea a teleke hanaposakeye,” Poleyawa au selakamake komaiyama kemi kiniwaniwamunayewi fapolo timinisene sena e siwa o:suluse yopoloyetise eta: popa:na: telamanapita: papokeye. Aputa: eyawa sena nowamoke tiya: kapela: ewa siliye hamonote e tiya:yewi kesa keya:sela: enekeye.

12 Aputa: potapola: kamani piseiki sena ewa Yesuwemi kulu hanose himu matana semetei telakeye. Ko:yawemiye, eyawa Sosolo Solo waloseya amo ta:tapola: ewa tuteilakeye.

Anetioke Koamesa: Pisitia Peleya:wemi Panapase Pole A:tewi Kote Solo Waiyawa Wekeye

13 Aputa: Polewalapulu mina sena iwa Pafose taunewa iya:pela: fala: telesene potiwa tiyapola: ha:na: tese Peka taune Pamefilia peleya:wemi hapakeye. Emiwa Yone Makewa iwa iya:pela: Yelusalemewemi meneye tiye hapakeye.

14 Apula: iwa Peka taunewa iya:pela: ha:na: tese Anetioke taune Pisitia peleya:wemi fiya telakeye.

Fiya tepela: ha:le tesene ikila emi iwa Yu kulukulu koane musuluye tiye tuwatene ka:la:lopela: enekeye.

15 Aputa: Yu kulukulu koane piseiki yesi towaya senala: iyewi Moseseyewi ele tuwapowa apula: sepatosene senala: solo seya amowa pukawemi momateyawa ake tiye kinapola: amo fo:suwemi iyewi sena noka Polewalapulu mina sena i salo ilikepilise selese, “Ma:ela:, kiyawa solo nowa sena kesale iwamo talapo sema:na: nowa elaleke, ine sema.”

16 Aputa: Polewa tesi tese tiya:wa tilitise selese, “Isolaiya sena kesale
apula: sena kesale noka Kote hasuwemi sitala kiyawa ta:ta:pa:.
17 Isolaiya sena kesale ili Koteyawa nini mei fa:na ta:pele tiye apoyakeye.
Alanase, ikila iwa Isipi peleya:wemi sita:ne emiwa Koteyawa iwa sola muta
hetetikeye. Apula: sikape emiwa Ene penaiya opola sosolo amoke ela: iwa
Isipi peleya:wemi sita:newa mene silikeye.
18 Apula: iwa senanama peleya:wemi ipitane sita:la: yapene talo pinipe
honosane emiwa mane olokeyatelawa timiyakeye. Alawamona, Koteyawa
iwa eta: iya:peyamakeye.
19 Aputa: Keina:ne peleya:wemiwa Koteyawa sena i tomoipewa iko-
motiye iya:peyakeye. Apula: peleya: iliwa Isolaiya sena kesale ima mikeye.
Amo fo:suwemi ili e kouwa sala amoke ela: peleya: amowa iyewi tikeye.
20 Nano ketea sopoke timiya hapa epamowa yapene sakopolo pinipe
epela: talo piipe honosane emi timiyakeye. Apula: amo fo:suwemiwa
Koteyawa piseiki sena noka Isolaiya sena kesale pote epeseta: ta:pele tiye
apolowayakeye. Aputa: iyewi pote teleke ha:na: tese sepatosene sena
Samuele hetetikeye.
21 Apula: ikila emiwa iyawa kini nowa hetetimita: Kotema ta:papokeye.
Alanase, Koteyawa Kisi e sa:le Solewa ima mikeye. Ewa Pesemene sena i
amoke mayakeye. Ewa yapene talo pinipe honosane emi kini enekeye.
22 Aputa: Solewa iya:pela:, Koteyewi Tepitiwa Isolaiya sena ili kini temita:
ta:pele tiye apoyakeye. Aputa: Koteyawa Tepitiwamo selesekiwa, ‘Neyawa
Yesi e sa:le Tepitiwa papokeye. Sena semetei ewa Nine himu matana
fa:na:yamuna elakeye. Alanase, Nine matana timinima:na: telawa eyewi
timinipesakeye.’
23 Aputa: Tepiti eyewi maya i emiwa Koteyawa Ene sepapowamunuse
Isolaiya sena kesale iwa mene silimita: sena nowa ima ilikepiyakeye. Sena
amo unua Yesukeye.
24 Aputa: puwano fa:nemiwa Yesuyawa tima:na: ewa seta: ma:ta: tiye
timake enene ikila emiwa Yoneyewi Isolaiya sena kesale ima selese ‘Kiwa
matana notolopela: hano toliyetiya:pa:,’ e seya.
25 Aputa: Yoneyewi tima:na: tiwa ha:na: elema:na: mapatose selese,
‘Kiyawa newa ipi esa: matanepa:? Newa sena kiyewi yesipela: sita:ne
amakeye. Alawamona, kiwa ta:pa. Sena nowa ne sikape inaposakeye.
Ewa sena sosolo ununakeye. Alawamona, newa ununamanase E tima:na:
tisene senawamuna tese E temaka kalawa neyawa eta: ka:ma:na: telamak-
eye.’
26 Ne ma:ela:, Epelehame sena i kiwala apula: Yu senama tela Kote
hasuwemi sitala kiyawala ta:pa. Kote Soyewi niwa mene silima:na: e seya
amowa heneye nima ilikepiyakeye.
27 Aputa: Yelusaleme sena kesale apula: ili piseiki sena iyawa Yesuwa
eta: seli matanamakeye. Apula: iyawa sepatosene sena solo momateyawa
Ha:le Tesene Ikilawemiwa sopoke akeya:newamona eta: seli matane
timakeye. Alanase, iyawa sena amowa kula:pa: e seyakeye. Ala emi ela:
sepatosene sena solo seya amowa heneye iliyetikeye.
28 Iyawa Ewa kumita: sama:na:wa hele timiya nowa Ewemiwa eta:
papomakeye. Alawamona, iyawa Pailete ema Yesuwa samita: ta:papokeye.
29 Aputa: iyawa puwano fa:nemiwa nano ketea sopoke sepatosene
senayewi Ewamopela: momateya kamunuse timiyakeye. Aluse, iyawa E
tomawa i kelipapoyawemi fe olawa sulu tiye sena kulu tuwatesene apana
nowemi tuwapokeye.

30 Alawamona, Koteyewi Ewa kuluwa mene tesa:pekeye.
31 Apula: ikila mutawemiwa sena ilipe Kaliliwemi tese Yelusaleme ha:na: tesene iyawa Ewa potosekeye. Alake, naputе sena ili Ewamo papolo iyawa Yu sena nima se tiye kinanakeye.
32-33 Aputa: niyawa kima solo napowa se tiye kinakeye. Apula: Koteyewi nini kouwama sepapo ketea amowa heneye napu yemi Eyewi Yesu kuluwa mene teisa:pe emi ela: sepapo amowa ili sala nima sopoke iliyetikeye. Solo amowa Kisala puka sapota atekemi momateya amowa wekeye,

‘Kewa Ni Sa:keye.
Napuwemiwa Newa Ki Ata Tekeye.’ *

34 Aputa: Koteyewi Yesu kuluwa mene teisa:pekeye. Kulu mene teisa:pe amowa wa:ke me kulapola: tomawa po:sukamakiwa eta: ilimanakeye. Aluse amowa Koteyewi selese (Aisaia 55:3),
‘Neyewi Tepitima nano ketea napolo sopowa ema sepatose miya:na:keye e seya amowa heneye kima miya:na:keye. Amowa heneye Neyewi seya kamunuse hetetiyaposakeye.’
35 Apula: solo nowana Kote pukawemi momateya elakeye. Amowa weyamu seyakeye (Kisala Puka 16:10).
‘Keyawa Sena hekeya napolo sopolo kinawa ke po:sumita: eta: apoya-makeye.’
36 Aputa: niyawa matanakeye Tepiti ewamo enene ikila emiwa eyawa ikila sopoke Koteyewi matanawamunuse kulu hanosekeye. Apula: amo fo:suwemiwa ewa kulapita: iyewi ewa e kouwa tikila kemi ewala kemi tikilise e tomawa po:sulakeye.
37 Alawamona, Sena semetei kulu Koteyewi mene teisa:pewa eta: po:sulamakeye.
38 Alanase, ne ma:ela: kima selakeye. Niyawa solo weyamowa kiyawa seli matanepa:. Yesuyawa kili olokeyatelawa ili tiye iya:taposakeye.
39 Aputa: Moseseyewi ele tuwapo amoke elekiwa kili olokeyatelawa ma tiye iya:taposakeye. Alawamona, sena kesale eta:wiye Yesuwemi himu semetei matanepela: kulu hapa amoke ela: e olokeyatelawa sopoke tiye iya:taposakeye.
40 Alake, kiwa selikeye! Puwano fa:nemi sepatosene sena solo mo-mateyawa kiwemi hetetima:pekise. Iyawa weyamu sepapokeye.

41 ‘Kiyawa Kotewalapulu itipilise selesene kiwa ta:pa.
Sikape fa:nemiwa kiwa kete matanese kulaposakeye!
Ko:yawemiye, kiwa falela apota: ela kemi
Neyewi nano nowa timinikamakiwa kiyawa hene esa: mamatanepe-sakeye.
Apula: sena nowamoke kema selesaleke, keyawa mamatanepesak-eye.’ ” †

42 Poleyawa solo amowa selalape kopela: Panapase a:ko: Yu kulukulu koane amowa iya:pela: mowa fatemi hanapita: sena kesale iyewi a:ma selese, “Ka:ko: sokatiye no fa:namo ha:le tesene ikila emiwa nano ketea napu ka:tewi epe selakamowa wa:ke me sema:na: ina:pa:,” e seya.

* **13:32-33** Kisala Puka 2:7 † **13:41** Hapakuke 1:5

43 Aputa: sena kesale kekena amowa usuye tiye ha:na: tiyakeye.
Alawamona Yu sena kesale muta nokala apula: sena kesale noka Yu sena
kesale sitala kamunuse kulu hanosene iwala sopoke Pole Panapase a:ko:mo
kulu hapakeye. Aputa: a:tewi ima selese, “Kili matanawa Kote semetiwemi
ela: penanose elatipa:. Ko:yawemiye, Kote Ene matanawamoke kima
napola:pekeye.”
44 Aputa: ha:le tesene ikila nowemiwa Anetioke taunewemi sita:ne sena
kesale mutayewi Kote solo ta:pa:na:pela: kekenakeye.
45 Aputa: Yu senayewi sena kesale muta kekena amo potapola: iyawa
katolose konomonakeye. Aluse, iyawa Poleyewi solo sela amowa olokeyale
seyakeye.
46 Aputa: Pole Panapase a:tawa penanose ima mene selese, “Na:tawa
Kote sowa kima puwanowa se tiye mikeye. Alawamona, kiyawa mapolose
ta:ta: iya:pela: ki kene mene selese, ‘Niwa kokolo kao tesene tima:na:wa
eta: ilimanakeye,’ e seyakeye. Alanase, kiyawa seli ta:ta:pa:. Na:ko: kiwa
iya:pela: Yu senama tela sita:la kemi ha:na:na:keye.
47 Ko:yawemiye, Sosoyewi ela: na:ma weyamu seyakeye.

‘Neyawa kewa Yu senama tela sitala honosane emiwa ho:liyawamuna
apoyakeye.
Alanase, keyawa isuwa sena kesale peleya: sosolo weyemi koamesa:
kalikalila sitala amawa walopa:. Alusaleke, Koteyawa iwa mene
siliyaposakeye.’ ‡

48 A:tawa au selapita: Yu senama tela iyewi ta:tapola: epeyawa ilima
tese iyawa Sosolo sowa wapiyakeye. Aputa: Koteyewi kokolo kao tesene
tiyaposakeye esa: ta:peya sena kesale iyawa solo amo ta:tapola: himu
matana semetei tese kulu hapakeye.
49 Aputa: Sosolo sowa koamesa: kalikalila peleya: emiwa ta:ta: hanose
iliyetikeye.
50 Alawamona, Yu senayewi Kotema kulukulusene kesale ununamawana
apula: siti honosane amo piseiki senamawana konomomita: sowa pepi
tiye mikeye. Aluse, sena kesale siti honosane sita:ne amokiwa Pole
Panapase a:ma konomonose ikomonose ili peleya:wemiwa inapa esa:
o:lukepiyakeye.
51 Aputa: a:tawa eli onatuwemi peleya: funu palawa fipitiye toliyetik-
eye. Ko:yawemiye sena kesale iwemiwa hele timiya nowa elatapo esa:
matanemita: elakeye. Apula: a:ko: Anetioke taunewemi amowa iya:pela:
Aikoniame taunewemi hapakeye.
52 Aputa: Keleso sena kesale iwemiwa epeya ilima tese Ho Napowa
woliyetikeye.

14

Aikoniame Taunewemi Pole Panapase Kote Solo Waiyawa Wekeye

1 Aputa: Aikoniame taune emiwa Pole Panapase a:ko: Yu kulukulu koane
hanapola: a:tawa puwano fa:nemi timiye mina kamunuse timiyakeye.
Apula: a:tawa Kote sowa ima napolo se tiye kinakamake Yu sena
kesalewala apula: Yu senama tela ili amowa himu matana semetei tese
Yesu kulu hapowa muta hetetikeye.

‡ **13:47** Aisaia 9:6

2 Alawamona, himu matana semetei Yesuwemi eta: kulu hapoma Yu
sena iyawa Yu sena kesalema tela imawa konomomita: matana olokeyatela
se tiye mikeye. Apula: Yu sena kesalema tela iyawa Keleso sena
kesalemawa konomona:sela: sita:nekeye.
3 Alanase, a:ko: Aikoniamewemiwa ikila muta ela: Kote sowa hokato
honosane eta: ipilamake waiya:sela: enekeye. A:tawa Kote Ene matanawa-
munuse sena kesalema napola:tese selesekeye. Aputa: Sosoyawa pe-
naiyawa a:ma kinapita: a:tawa mono tema:na: tela ketea kalikalila noka
timiyakeye. Mane amoke ela: Sosoyawa sena kesalemawa solo a:tewi se
tiye kinakamowa henenapo esa: matanemita: elakeye.
4 Aputa: Aikoniame taunewemi sita:ne sena kesale iwa honosane
takalese noka Yu sena pote ha:na: apula: noka apasolo sena pote ha:na:
elakeye.
5 Amo fo:suwemi Yu sena kesalema tela iyawala apula: Yu sena iyawala
apula: Yu piseiki sena iyawa sopoke kekene tiyapola: Pole Panapase a:ko:
ikomonose etewayewi sanose kumita: esa: matanakeye.
6 Alawamona, a:tawa solo amo ta:tapola:, a:ko: Laikonia peleya:wemi
talewata: hapakeye. Peleya: emiwa Lisitala taunewana apula: Tepe
taunewana apula: koamesa: kalikalila nokala hematapo kemi elakeye.
7 Emiwa a:tawa Kote solo napowa waya:sela: enekeye.

Pole Panapase A:ko: Lisitala Taune Tepe Taune Elipei Emi Sita:newa Wekeye

8 Lisitala taunewemi sena onatu ketetela nowa emi helepela: tesekeye.
Ewa yoyewi kesilise kolakeye. Alake, ewa hele meta: hanosemakeye.
9-10 Aputa: eyawa Poleyewi solo selalakamowa ta:ta:sela: henekeye.
Aputa: Poleyewi ewamo kulu potose matanese ewa ene Kotewemi himu
matana semetei kulu hanose ewa ili fala:pa:na: telalapita: papokeye.
Aputa: Poleyewi ema unuwapo selese, “Kewa kine onatuyewi onapela:
tesima!” E selakamake, komaiyama kemi ewa kipila tesi tiyapola: onane
hapakeye.
11 Akamake sena kesale muta sopoke amokiwa Poleyewi timiya amo
potose, iyewi ili Laikonia solopela:la: ho selese, “Kotela:wa senawamuna
tepela: ni salo weyemi minanakeye,” e seya.
12 Aluse, iyawa Panapasewamo unua tesekiwa Siusi e seyakeye. Apula:
Polewamo unua tesekiwa Hemesi e seyakeye. Ko:yawemiye, sowa eyewi
putupela: selesenase ewa aluse unuwapokeye.
13 Aputa: ili mokopo kote Siusi kulukulu koawa taune sola hematapo
emi enekeye. Alanase, mokopo kote Siusi amo pilisiti senayewi kopolo
kao kulawala apula: falafala fa:tilawalapulu tiyalapepela: taune isu
tenamowemi tiye minakeye. Ko:yawemiye, pilisiti sena eyawala apula:
sena kesale muta kekena iyawa sopoke a:ma mokopo miya:na:pela:
matanakeye.
14 Alawamona, apasolo sena Panapase Pole a:tawa amo ta:tapola: eli sao
kalawa keselewalopela: a:ko: sena kesale kekena honosane kipila netalese
unuwapo holose selese,
15 “Senala:, kiyawa epa ko:luma:na:pela: ela:? Na:ko:la sena kili
ka epapulakeye. Alake, na:tawa solo napowa kima tiye minakeye.
Ko:yawemiye, kiyawa mokopo keteawa sopoke iya:pela: heneye Kote
kokolo kao elakemi himu matana semetei tepela: kulu ha:na:pa:.
Ko:yawemiye, Kote Eyawa hepene falala peleya: sosolo weyala apula:

hano tawala ka:nawana apula: nano ketea kalikalila emi sitalaka sopoke Eyewi timiyakeye.
16 Puwano fa:nemiwa Koteyawa sena kesalewa peleya: sopoke kalikalise sita:la: ene matanawamunuse timinipitekiwa Eyawa eta: kalamakeye.
17 Alawamona, Ewa sena nokamokiwa popa:pekise eta: o:sulu telamakeye. Eyawa ikiwapo sopoke mane napowa kima timinisekeye. Eyawa hawa meiki falemi tese simita: apoyakeye. Apula: Eyawa a:lekenawemiwa nakelawa ilima fiyamita: apolosekeye. Apula: Eyawa ma:na:wana sosolo maite kinisekeye. Aluse, kili himuyewi epelesekeye."
18 Aputa: a:tawa solo epamowa sena kesale imawa se tiye mikeye. Alawamona, a:tawa sena kesaleyewi a:ma mokopo miya:pikise ka seyawa hokolakeye.
19 Apula: amo fo:suwemi, Anetioke Yu senawana apula: Aikoniame Yu sena iwa Lisitala taunewemi inapola: sena kesale ili matanawa sukulu tiyapola: Polewa etewayewi sanakeye. Apula: iyawa ewa kulatapo esa: matanese sukulu tiye taune hematapowemi ha:na: tuwapokeye.
20 Alawamona, Keleso sena kesale iwa e salo inapola: ewa popa:na:pela: hekeye tiye sita:nekeye. Apula: Polewa tesi tiyapola: taune kemi mene hapakeye. Apula: amo kiapowemiwa Panapase a:ko: Tepe taunewemi hapakeye.

Panapase Pole A:tewi Keleso Sena Kesale Ili Himu Matana Penana:pewa Wekeye

21 Panapase Pole a:tewi Tepe taunewemi Kote solo napowa walokamake sena kesale muta Keleso kulu minakeye. Apula: a:ko: meneye tiye hanosekiwa Lisitala, Aikoniame, ela hanose hapawa Anetiokewemi ha:na: fiya telakeye.
22 Amo hana hanosekiwa, Yesuwemi kulu mina sena kesale ili himu matanawa penaiya epesita: a:tawa seselakeye. Apula: a:tewi ima penano selese, "Niwa Koteyewi kinipela: ela honosane emi ha:na:na: matanesaleke, napu yemiwa niwa hilila kalikalila muta isu tapo ha:na:na:keye."
23 Aputa: a:tawa ma:na:wa ala:pela: Keleso sena kesale kulukulu koane semetei semetei esa: towaya hapa honosane emiwa piseiki sena ta:pelemita: Kotema kulukulula:sela: sita:nekeye. Apula: piseiki sena ili amowa Sosowemi himu matana semetei elapita: Panapase Pole a:tewi iwa Kote tiya:wemi ha:na: apoyakeye.
24 Aputa: a:ko: Pisitia peleya: emiwa silalapepela: Pamafilia peleya: emi mene minakeye.
25 Apula: a:tawa solo napowa Peka taunewemi se tiye kinapola: Atalia taunewemi sinikeye.
26 Apula: a:ko: Ataliawemi tese fala: telesene potiwa tiyapola: Anetiokewemi mene hapakeye. Puwanowemiwa, Anetioke Keleso sena kesale iyawa Panapase Pole a:ko: Kote Ene matanawamunuse napola: tapita: Ene tima:na: tiye hamonote E tiya: tapowemi ha:na: apolakeye esa: kulukululakeye. Alanase, a:tawa tima:na: amowa tiye ha:na: tese kotetipela: Anetioke kemi mene minakeye.
27 Aputa: a:ko: ine fiya tese Keleso sena kesalewa sopoke kekenemita: holakeye. Apula: a:tawa Koteyewi nano ketea sopoke a:ma timiyawa ima watiye mikeye. Aputa: a:tewi ima selesekiwa Koteyawa Yu sena kesalema tela iwala himu matana semetei temita: imawa isuwa kola:pekeye.
28 Apula: Panapase Pole a:ko: Keleso sena kesale ilipe emiwa ikila muta enekeye.

15

Keleso Sena Kesale Muta Yelusalemewemi Kekenawa Wekeye

1 Aputa: Yutia peleya:wemi tese Yu sena noka inapola: Anetiokewemi
sine tese Keleso sena kesale ima waiya:sela: selese, “Kiyawa Mosese ele
tuwapo amo kulu hanose kaka nanesaleke, kiwa Koteyawa menewa ma
siliyaposakeye.”
2 Yu sena nokamoke au selapita:, Pole Panapase a:tawa iwalapulu soyewi
yekelese seyakeye. Apula: Keleso sena kesale iyawa Pole Panapase a:ko:la
apula: Keleso sena nokala Yelusaleme falemi apasolo senamawana apula:
Keleso sena kesale yesila senamawana solo amowa selapose fiyamita:
ta:pele tiye ha:na:pa: e seyakeye.
3 Alanase, Keleso sena kesale sopoke iyawa iwa ilikepiyakeye. Iwa
hanosekiwa Fonisia peleya: honosanewemiwana apula: Samelia peleya:
honosane emi hana hanosekiwa sena kesale ili amawa Yu sena kesalema
tela iwala matana notoyakeye esa: wa tiye kina hapakeye. Aputa: Keleso
sena kesaleyawa amo ta:tapola: epeyawa ilima telakeye.
4 Apula: iwa Yelusalemewemi ha:na: fiyatekamakiwa Keleso sena kesale
iyawala apula: apasolo sena iyawala apula: Keleso sena kesale yesila sena
iyawa sopoke iwa seli silikeye. Apula: Pole Panapase a:tawa Koteyewi
nano ketea a:kemi timiyawa sopoke ima se tiye mikeye.
5 Aputa: Felesi sena noka Kelesowemi himu matana semetei kulu
mina iyewi tesi tese selese, “Iwa kaka nana:pa: apula: Moseseyewi ele
tuwapowa kulu ha:na:pa:,” e seya.
6 Aputa: apasolo sena iyawala apula: Keleso sene kesale yesila sena
iyawa sopoke kekene tiyapola: kapo nama:na: solo seya amowa seli
sema:na:pela: minakeye.
7 Apula: iyawa sowa senato suta hanapita: Pitawa tesi tise ima selese,
“Ne ma:ela:, kiyawa matana kakeye puwano fa:nemiwa Koteyawa newa
kili honosanewemi solo napowa Yu sena kesalema telama walomita:
ta:peyakeye. Alanase, iyawala ta:tapola: himu matana semetei temita:.
8 Apula: Koteyawa sena himu matana fa:namo potosekeye. Alanase, Yu
sena kesale nima Ho Napolo kinana kamunuse Koteyawa Yu sena kesalema
tela imawana aluse mikeye. Eyewi ala emi elekiwa nima walosekiwa iwala
mene silima:na:keye esa: elakeye.
9 Eyawa nimawa kali timiye apula: imawana kali timiye esekiwa
eta: alamakeye. Iyawa Ewemi himu matana semetei elapita: potapola:
Koteyawa ili olokeyatelawa tiye iya:peyakeye.
10 Alanase, kiye selese, ‘Yu sena kesalema tela iwa Kelesowemi kulu
inisaleke, iyawala Mosese solo mane emi kulu ha:na:pa:’ e selesekeye.
Amowa Koteyawa eta: au seyamakeye. Alawamona, kiyewi ela: Kote sowa
me notolosewa ko:luma:na:pela: ela:? Kiyewi epe e seyamoke ela: Kotewa
me ta:pele potose ekeye. Apula: Keleso sena kesalemawa hilila wa:pele
apolose ekeye. Puwano nini kouwa fa:namokiwala apula: niyawana hilila
amowa eta: tiye ha:na:na: telamakeye.
11 Alawamona, niyawa himu matana semetei ela amoke ela: Yesu Ene
matanawamunuse niwa napola:pekeye. Alanase, Koteyawa niwa mene
siliyaposakeye. Kamunuse Eyawa Yu sena kesalema tela sitala iwala mene
siliyaposakeye.
12 Aputa: Pitayewi au selapita:, sena kesale kekena iwa solama tese
Pole Panapase a:tewi solo selakamo semetei ta:ta:sela: sita:nekeye. Aputa:
a:tawa Yu sena kesalema tela sita:ne honosanewemi Koteyewi mono

tema:na: tela ketea kalikalila eli tiya:wemi timiya amowa ima wa tiye mikeye.
13 A:tawa sele ha:na: elepelapita:, Yemeseyewi selese, “Ne ma:ela:, ne solo sema:na: we kiyawa ta:ta:pa:.
14 Saimone eyawa nima sela kakeye puwanowa Koteyawa Yu sena kesalema tela sita:newemi hanapola: Eyawa iwa noka E sena i temita: ta:peyakeye.
15 Aputa: sepatosene senala:yawala yamunuse momateyakeye.

16 Sosoyewi selese, ‘Tepeti sena i amowa fala: koane ti tukula hapa
amunakeye.
Alawamona, sikape Newa mene inisekiwa wa:ke me tipima:na:keye.
Apula: koane amo nano ketea olokeyaleye tiwa
Neyewi hili me timinima:na:keye.
17-18 Alanase, sena kesale nokamokiwala
apula: Yu sena kesalema tela
Nina esa: ta:peya iyawala Sosowamo nakelemita:
Solo weyamowa Sosolo Ene sokeye.
Puwano fa:nemi Eyewi selese, ‘Nano epamowa hetetiyaposakeye,’ *

19 Alake, ne matanewa Yu sena kesalema telawa matana notolopela: Kote salo minananeke, niyawa imawa hililawa eta: miya:na: telamanakeye.
20 Alanase, niyawa imawa sawi semetei momatelese selese, ‘Kiyawa sena nowamoke a:pewa mokopo kotema sanotiye minaneke napa e sela: apula: kiyawa iwei tisene mane olokeyatela kalikalila amowana timinipa e sela: apula: a:pele senayewi ketepa meiyewi tise kululaleke napa e sela: apula: pepetawala napa,’ esa: momate tiye ilikepelepa: e seya.
21 Ko:yawemiye, Mosese ele tuwapo momateya amowa taune towaya hapa sopoke sena nokamokiwa ha:le tesene ikila emiwa Yu kulukulu koawemiwa puwano fa:nemi ma:ta: tiye akeye tiye kine minawa napu ye ine telakeye.”

Keleso Sena Kesaleyawa Sawi Momateyawa Yu Sena Kesalema Tela Ima Ilikepiyawa Wekeye

22 Aputa: apasolo senala:yawala apula: Keleso sena kesale yesila sena iyawala apula: Keleso sena kesale sopoyewi matana napolo ili honosane emiwa sena noka tese Pole Panapase a:ko:lapulu Anetioke sena kesalema selapamonite, Yutase e unu nowa Pasapase apula: Sailese a:ko: ta:pele tiye apoyakeye. Sena elipei amowa Keleso sena kesale piseiki senakeye.
23 Aputa: iyawa sawi momateya weyamowa ili ama ilikepiyakeye.

“Sawi momateya weyamowa kili Yu sena kesalema tela Kelesowemi kulu mina Anetiokewemi sitala kimawana apula: Silia sitala kimawana apula: Silisia sitala kimawa sawi momateya weyamowa apasolo senapela: Yelusaleme Keleso sena kesale yesila sena kili ke ma:ela: niyewi momate tiye ilikepilakeye. Alake, kimawa niyewi sa:le napolo, e selakeye.
24 Apula: niyawa sena nini weyemi tese ki salo sowa emi selakamake kiyawa kete matanawa ilima tela amowa topukeye. Alawamona, niyawa imawa au sela:pa: elawa eta: seyamakeye.

* **15:17-18** Aisaia 45:21

25 Alanase, niyawa matanawa semetei tese sowa semetei sepatose nini
mana napolo Panapase Pole a:ko:lapuluwa sena elipei nowa ta:pele tiye
kima ilikepilakeye.
26 Panapase Pole a:ko: Sosolo Yesu Keleso unuwemi pelekiwa kuma:na:
telawamona a:tawa eta: ipilamakeye.
27 Alanase, niyawa Yutase Sailese a:tawala niyewi sawi momateya
weyemi seya ka epapuluse selaposakeye.
28 Aputa: Ho Napowa niwanapulu matana napolo tese niyawa kimawa
hilila sosowa eta: miya:na:makeye. Alanase, kiyawa mane weyamo kulu
ha:na:pa:.
29 Kiyawa sena nowamoke a:pewa mokopo kotema sanotiye minaneke
napa. Apula: pepetawala napa. Apula: a:pele senayewi ketepa meiyewi
tise kululaleke napa. Apula: kiyawa iwei tisene mane olokeyatela
kalikalila amowana timinipa. Alanase, nano mane epamowa kiyawa ma
timinisaleke, kiwa napolo tepesakeye. Alake, sowa epa kakeye. Kiwa
epama."

30 Aputa: sena iwa Anetiokewemi ilikepilapita: iwa sinapola: Keleso sena
kesalewa sopoke kekene tiyapola: sawi momateyawa ima mikeye.
31 Aputa: solo napowa sawi emi momateyalapita: potapola: sena kesale
iyewi akelese iwamo penana: tese seyalapita: iwa epeyawa ilima telakeye.

32 Aputa: potapola:, Yutase Sailese a:ko: sepatosene senanase a:tawa solo
napowa Keleso sena kesale ima penana: tese sela hapawa opo siwa sosolo
hapakeye.

33-34 Aputa: iwa ikila muta Anetioke emi sita:nekeye. Apula: amo
fo:suwemi Keleso sena kesale iyawa a:mawa epama e selapita: mene
a:ko:mo hamona e seya salowemi halute hopola mene ilikepiyakeye.
[Alawamona, Sailesewa ene napolo matanese Anetioke ke enekeye.]
35 Alawamona, Pole Panapase a:ko: Anetioke kemi ela: sena kesale
mutawalapulu iyawa Sosolo sowa walose se tiye mikeye.

Pole Panapase A:ko: Sita:ne Takayawa Wekeye

36 Ikila mutama tepela:, Poleyewi Panapasema selese, "Na:ko: mene
hanapola: Keleso sena kesale siti towaya hapa sopowemi puwano na:tewi
Kote solo waiya hapawa ko:lu sitalape esa: popa:na: hanakeye," e seya.
37 Aputa: Panapase eyawa Yone Makewala siliye ilipe ha:na:na:
matanakeye.
38 Alawamona, Poleyewi talapoiya selese, "Puwanowemiwa sena epa
ninipe Pamafilia peleya:wemi hapakeye. Alawamona, ewa niwa iya:pela:
tima:na:wa ninipe eta: timake hapakeye. Alanase, napu yemiwa sena epa
ninipe ha:na:na:wa eta: ilimanakeye.
39 Aluse, elipei konomonawa ilima tese a:ko: takalese hapakeye. Pana-
paseyawa Makewa siliyapola: fala: telesene potiwa tiyapola: Saipulusi
o:lo:luwemi hapakeye.
40 Alawamona Poleyawa Sailesewa elipei ha:na:na: ela: ta:pele tiye
apoyakeye. Apula: a:ko: ha:na:na: epita: Keleso sena kesaleyewi a:ma
selese, "Sosoyewi kokonawa ka:ko:lapulu hanaposakeye," e seya.
41 Aputa: ewa peleya: elipei Silia emiwana Silisia emiwana hanapola:
Keleso sena kesale emi sitalaka penanawaya hapakeye.

16

1 Aputa: Polewa Tepe taunewemiwana Lisitala taune emiwana ha-
pakeye. Emiwa Yesuwemi kulu hanosene sena nowa enekeye. E
unua Timotikeye. Yowala Yesu kulu hanosekeye. Ewa Yu kesalekeye.
Alawamona, inawa Kiliki senakeye.
2 Aputa: Keleso sena kesale Lisitala sita:ne iyawala apula: Aikoniame
sita:ne iyawala Timotiwa sena napokeye e seya.
3 Aputa: Poleyawa sena epamowa elipei ha:na:na: matanakeye. Alanase,
Eyawa ewa siliyapola: e kaka naiyakeye. Ko:yawemiye, Yu sena peleya:
emi sitalakamoke matanakeye. Timoti inawa Kiliki senakeye.
4 Aputa: iwa koamesa: towaya hapawemi hapakeye. Apula: solo iyewi
puwano apasolo senayawana apula: Keleso sena kesale yesila sena iyewi
Yelusalemewemi solo sepapo amowa Keleso sena kesale ima se tiye mikeye.
Apula: iyewi selese, “Kiyawa weyamo kulu ha:na:pa:,” e seya.
5 Au selakamake, kulukulu koane towaya hapawemi Keleso sena kesale
himu matana semetiwa penaiya telakeye. Apula: ikiwapo sopoke iwamo
akeyawa muta hetetikeye.

Tolase Taunewemi Poleyewi Uwa Koane Papowa Wekeye

6 Aputa: Pole e mana iwa Filikia peleya:wemi apula: Kalesia peleya:
honosane emi hapakeye. Ko:yawemiye, Ho Napoyewi iwa Esia peleya:
emiwa Kote sowa walopese hanapa e seyakeye.
7 Aputa: iwa hapawa ha:na: tese Maisia peleya:wemi ha:na: tese iwa
Pitinia peleya:wemi ha:na:na:pela: matanawamona Yesu Hoyewi hanapa
e selakeye.
8 Alanase, iwa Maisia peleya: hematapo emi iya:pela: ha:na: tese Tolase
taunewemi sinapola: emi ha:na: fiya telakeye.
9 Amo nukulapo Poleyewi uwa koane potosene epapuluse potakamake
Masetonia sena nowa tesi tiye ela: ema penaiya selese, “Kewa Masetonia
peleya:wemi niwa sesema:na: ina:pa:,” e seya.
10 Aputa: Poleyawa amo potapola:, komaiyama kemi niwa Masetonia
peleya:wemi ha:na:na:pela: keteawa seli tikeye. Niyawa matanakeye.
Koteyawa niyewi solo napowa ima se tiye mita: holalakeye.

Kesale Litiawa Matana Notoyawa Wekeye

11 Aputa: niwa Tolase taunewa iya:pela: fala: telesene potiwa tiyapola:
hekeya sanewa Samotelese o:lo:lu emi ha:na: tese kiapo emiwa tesile
hapawa Neapolisi taunewemi fiya telakeye.
12 Emi tesekiwa, Filipai taunewemi hapakeye. Lome kamaniwa taune
emi ine sita:nekeye. Alanase, Masetonia peleya:wemiwa taune puwano
telawa Filipaikeye. Alanase, ikiwapo noka niwa emi sita:nekeye.
13 Aputa: ha:le tesene ikilawemi niwa taune isu tenamowa musuluyetiye
hano hawe tapo kulukuluma:na: peleya: honosane amo keye minakeye.
Apula: niwa ka:la:lopela:la: kesale noka emi ine kekenepita: niyawa ima
sowa ma:ta: tiye seyakeye.
14 Emiwa kesale nowamokiwala ta:ta:sela: henekeye. E unua Litiakeye.
Ewa Taiyataila taune kesalekeye. Kesale amokiwa tapola saowa i Okane
fo ipi amuna mupulu amo tupulu tiyapola: wa:la:losekeye. Aputa: eyawa
Kotema wapilisekeye. Alanase, Sosoyawa e himuwa Pole solo seya amo
ta:pitekiwa kola:pekeye.
15 Aputa: niyawa ewa hano toliyetise koane ilipe enisene sena kesale
amowa sopoke hano tolusulakeye. Amo fo:suwemi, Litiayewi nima

penaiya selese, “Kiyawa newa Sosowemi himu matana semetei tetapo esa: matanesaleke, kiwa ne koane sita:pesene ina:pa:,” e seya. Eyawa aluse nima penaiya selapita: niwa e koane sita:pesena:pela: hapakeye.

Pole Sailese A:ko: Filipai Taunewemi Tipolo Selawapowa Wekeye

16 Aputa: ikila nowemi niwa kulukulusene peleya:wemi ha:na:nekeye. Ha:na:newanapulu tima:na: tisene kesale nowa emi ina:nenapita: papokeye. Kesale emiwa ho olokeyatelawa e suwemi ela: nano ketea sikape fa:nemi hetetima:na:wa eyewi siti potosekeye. Aluse, ewamo yesila senayawa moweniwa sosolo tisekeye.

17 Kesale amokiwa Pole niwamo hapawemi kulu tiye inise unuwapo ho selese, “Sena ili epamowa Kote Sosolo falamo tima:na: tisene senanakeye. Iyawa kimawa Koteyewi mene selima:na: isuwa walopesakeye.”

18 Eyawa ikila muta sopoke au sela:sela: tesekeye. Alawamona, Polewa ta:ta: ha:na: mapolose ewa mene notolo tese ho olokeyatela ema selese, “Yesu Keleso unuwemi ela: neyewi ho olokeyatela kema selakeye, kesale epa iya:pela: hamona,” e seya. Kemi ela: ho olokeyatelayawa kesale amowa iya:pela: hapakeye.

19 Aputa: tima:na: tisene kesale amo yesila sena iyewi potakamakiwa ili moweni tisewa eta: tima:na: telamanapita: papokeye. Aluse, iyawa Pole Sailese a:ko: saliyapola: sukulu tiye makete tuwatesene peleya:wemi piseiki sena tiya:wemi ha:na: tuwapokeye.

20 Apula: iyawa a:ko: kotola ta:tesene piseiki sena salo siliye hanapola: ima selese, “Sena elipei epa Yu senakeye. Apula: a:tawa taune honosane weyemiwa hililawa sena kesalema tiye kinakeye.

21 Alake, eli solo mane amo waiyawa Lome sena niyawa eta: kulu ha:na:na:makeye. Niyawa amo kulu hanapitekiwa nini ele tuwapowa ekeye tise epesakeye.”

22 Aputa: sena kesale sopoke kekena iyawala sowa seya kamunuse selapita: kotola ta:tesene piseiki senala: iyewi selese, “Eli sao kalawa kolu tiye iya:pela: a:ko: mei naiyayewi pananema,” e seyakeye.

23 Apula: a:ko: hepapelema panayanapepela: tipolo koane selawapokeye. Apula: iyewi tipolo koane yesila senama selese, “A:ko: seli yesipela: sita:latipa:,” e seya.

24 Eyawa amo ta:tapola:, a:ko: siliye ha:na: tese numu honosane nowemi eli onatuwa i panawemi fe pololakeye.

25 Amo nukulapo honosanewemiwa Pole Sailese a:tawa kulukulula: apula: Kotema kisala:sela: sita:nekeye. Aputa: tipolo sela sena nokamokiwa eli timini kamo ta:ta:sela: sita:nekeye.

26 Aputa:, komaiyama kemi henewa sosolo inise tipolo koane isu kelawa ila:le tepita: papokeye. Akamake komaiyama kemi tipolo koane isuwa sopoke ene matana kolole ha:na: tiyakeye. Apula: tipolo sela sena seniyewi tawayawa ene matana fakele ha:na: tiyakeye.

27 Aputa: ikila emiwa tipolo koane yesila sena ewa eniwa tesilise potakamake tipolo koane isuwa sopoke kola:wayalapita: eyawa ene sapa senato elipei mina amowa sukulu tiyapola: ene mene kalese kuma:na: matanakeye. Ko:yawemiye, eye matanesekiwa tipolo sela senawa sopoke mene netaiyalapo esa: matanese.

28 Alawamona, Poleyewi unuwapo ema ho selese, “Keyawa kine mene sanapa! Niwa sopoke ye sita:la:keye!” e seya.

29 Apula: tipolo koane yesila sena amokiwa sena nokama selese, “Koteawa tu tiye mina,” e seya. Apula: ewa Pole Sailese a:ko:mo enewemi kipila inapola: eli onatu tapowemi ipilise kula:pela: enekeye.
30 Apula: eyewi a:ko: siliye mowa hanapola: a:ma ta:potose, “Ne sena sosolo elipei, neyawa noko:lukamake Koteyawa newa mene siliyaposape?”
31 Aputa: iyewi ema mene selese, “Yesu Sosowemi himu matana semetei tepela: kulu ha:na:pa:. Kewa alusaleke, Koteyawa kewalapulu ke koawemi sena kesale emi sitalakala sopoke mene siliyaposakeye.”
32 Aputa: Pole Sailese a:tawa Sosolo sowa emawana apula: e koane sena kesale emi sitalakama se tiye mikeye.
33 Aputa: nukulapo opo si emiwa tipolo koane yesila senayewi a:ko: siliye ha:na: tese a:ko:mo pananese nasola:wayawa eyewi helese selakolakeye. Aputa: ewala apula: e solawa sopoke hano tolusulakeye.
34 Aputa: tipolo koane yesila sena amoke Pole Sailese a:ko: siliye hanapola: e koane suwemi ma:na:wa mikeye. Aluse, ewa epeyawa ilima telakeye. Ko:yawemiye, ene ewala apula: e sola iyawa Kotewemi himu matana semetei tese kulu hapanase.
35 Kiapo ikiwatapita:, kotola ta:tesene piseiki senayewi ili ta:le ti senawa tipolo koane yesila sena salo ilikepilise selese, “Sena elipei epa silikepila:pa:.”
36 Aputa: tipolo koane yesila senayewi Polema selese, “Kotola ta:tesene piseiki senayawa Sailese ka:ko: mene silikepila:pa: e seyakeye. Alake, napu yemiwa ka:ko: hopolawamoke mene ha:na:pa:.”
37 Alawamona, Poleyewi ta:le ti senama selese, “Na:ko:la Lome senakeye. Alawamona, kotola ta:tesene piseiki senayawa na:ko: sena kesale sikapowemi mei naiyayewi panayanapepela: tipolo koane selawapokeye. Apula: iyawa na:ko: eta: kotolamakeye. Alanase, iyawa na:ko: mupapola: o:sulu silikepima:na:pela: elala? Amowa eta: ilimanakeye! Iyawa i inapola: na:ko: emi silikepilapitekiwa ilima:na:nakeye.”
38 Aputa: ta:le ti sena amokiwa a:te seya amowa kotola ta:tesene piseiki senama ha:na: seyakeye. Aputa: iyawa Pole Sailese a:ko: Lome senakeye e seya amo ta:tapola: iwa ipilakeye.
39 Aputa: iwa tipolo koane mene inapola: a:ma sowa hopola seyakeye. Aluse, a:ko: mowa silikepilapola: a:mawa taune amowa iya:pela: ha:na:na:wa ililapa? esa: ta:papokeye.
40 Aputa: Pole Sailese a:ko: tipolo koawa iya:pela: kesale Litia koane hanose Keleso sena kesale potapola: iwa penanewayakeye. Apula: a:ko: hapakeye.

17

Poleyewi Tesalonaika Sena Kesalema Kote Solo Wayawa Wekeye

1 Apula: iwa Amefipolisi koamesa:wana apula: Apolonia koamesa:wana helete tiye hanapola: Tesalonaika taunewemi ha:na: fiya telakeye. Aputa: taune emiwa Yu kulukulu koawa elapita: papokeye.
2 Aputa: Poleyawa mane ene ikila sopoke timiye inisene kamunuse timiyakeye. Aluse, ewa Yu kulukulu koane musuluyetiye hanapola: eyawa ha:le tesene ikila sokatiye usulupe emiwa Kote pukawemi momateyawa ima aketiye mikeye.
3 Aputa: eyawa ima aketiye kinise selesekiwa Koteyawa Kelesowa hene Ene ta:pele tise selese kapo oya sosolo tise kulapola: mene tesile

fiyanaposakeye e seya amowa ima wayakeye. Apula: Poleyewi ima selese, “Neyewi Yesu selakamowa Ewa Kelesokeye.”

4 Au selapita: Yu sena nokamokiwa heneya selatakeye esa: Pole Sailese a:ko: kulu hapakeye. Apula: Kiliki sena kesale muta Kote hasu tapowemi sita:la: Kote solo ta:tesene iyawala henekeye esa: a:ko:mo kulu hapakeye. Aputa: kesale muta puwano towaya iyawala amo ta:tapola: a:ko:mo kulu hapakeye.

5 Alawamona, Yu senayawa katolose sena olokeyatela noka makete peleya:wemi sita:newa wa tiyalapepela: kekene tiyapola: taune sulu honosane emiwa sosolo tepa:na:pela: matanakeye. Aluse, iwa Pole Sailese a:ko:mo kelema:na:pela: kipila Yesene koane netaiya hapakeye. Aputa: iyawa a:ko: potesaleke, siliyapola: sena kesale ili tiya:wemi tuwapa:na: matanakeye.

6 Alawamona a:ko: eta: papomakeye. Aluse, iyawa Yesene ewamowana apula: Keleso sena nokala sukulu tiye taune amo yesila pisei sena ili sikapowemi inise unuwapo selese, “Pole Sailese a:tawa peleya: sopoke mane olokeyatela timinisekeye. Aluse napu ni salo weyemiwana timin-ima:na:pela: minakeye.

7 Aputa: Yeseneyawa a:ko: e koane siliye hapakeye. Sena ili amokiwa Sisa ele tuwapowa eta: kulu hanosemakeye. Apula: iyewi selesekiwa kini pa:ta: nowa elakeye. Amowa Yesukeye e selesekeye.”

8 Aputa: sena kesale sopoke iyawala apula: taune yesila piseiki sena iyawala amo ta:tapola: kete matanese mokopo konomonakeye.

9 Aputa: taune yesila piseiki sena iyawa Yesene eyawala apula: Keleso sena iyawala puwanowa kotowa moweniyewi wa:la:lo tiyapita: iwa ka hamona e sema:na:keye e seya.

Pole Sailese A:ko: Pelia Taunewemi Tima:na: Tima:na: Hapawa Wekeye

10 Aputa: Keleso sena kesale iyawa Pole Sailese a:ko: nukulapo honosane Pelia taunewemi ilikepiyakeye. A:ko: emi ha:na: fiya tesekiwa, Yu kulukulu koane musuluyetiye hapakeye.

11 Aputa: Pelia Yu sena kesale iwa mete napolo hopotowaya sena kesalekeye. Apula: mane ili amokiwa Yu sena kesale Tesalonaikawemi sitala kamo mawa sitiye tiye hapakeye. Ko:yawemiye, iyawa Poleyewi Kote solo walo kamowa ta:tapola: a ta:ta:pesene matanakeye. Aluse, Pelia sena kesale iyawala Kote pukawa tiyapola: ikila sopoke akelesekeye. Ko:yawemiye, Poleye selakamowa heneye selapele esa: popa:na:pela:.

12 Aputa: Yu sena kesale muta iyawala apula: Kiliki kesale puwano towaya nokamokiwala apula: Kiliki sena muta iyawala sopoke Yesuwemi himu matana semetei tese kulu hapakeye.

13 Aputa: Tesalonaika Yu sena kesale iyewi ta:takamake Poleyawa Pelia taunewemi Kote sowa emi waya:sela: elakeye e selapita: iwala emi hanapola: sena kesale kekene honosanewemiwa ma:ta: tiye tepekeye.

14 Aputa: komaiya kemi Keleso sena nokamoke Polewa hano tawala ka:na hawewemi ilikepiyakeye. Alawamona Sailese Timoti a:ko: Pelia ke enekeye.

15 Aputa: Pole siliye hapa sena amokiwa Polewa siliye hanapola: Atenese taunewemi fiya telakeye. Apula: sena ewamo siliye hapa amowa mene hanapita: sekepilise Sailese Timoti a:ko: ewamo ela emi kipila ina:pa: e seyakeye.

Poleyewi Atenese Taunewemi Kote Solo Waya:sela: Enewa Wekeye

16 Aputa: Poleyawa Sailese Timoti a:ko: e salo minite yesiwapola: ela: Atenese taune emi potakamakiwa mokopo kote timiyawa ilima e selapita: papokeye. Eyawa amo potapola:, e himu matanawa olokeyale telakeye.
17 Aluse, ewa Yu kulukulu koane hanapola: Yu sena kesale imawana apula: Kiliki sena noka Kote hasu tapowemi sita:ne imawana Kote sowa walopela: apula: ilipe kekela:sela: sita:nekeye. Aputa: ikila sopoke ewa makete peleya:wemi ha:na: sena kesale kekena imawana Kote sowa walosekeye.
18 Aputa: matana sena Epikuliane iyawala apula: matana sena Sitoika iyawala Polewalapuluwa soyewi tapota: elakeye. Aputa: sena nokamoke selese, “Sena solo mete selala epamokiwa ena sema:na:pela: epa:? Aputa: nokamoke selese, “Neye matanawa eyawa peleya: nowamo Kotewa selatakeye.” Iye au seya amowa ko:yawemiye Poleyawa solo napolo Yesu kulu mene tesi amo seyakeye.
19 Aputa: iyawa Polewa siliyapola: matana sena kekenesene Aleopakase tupoyawemi fiyanekeye. Aputa: iyewi ema ta:potose, “Keyewi solo hili pa:ta sena kesalema waya:newa niyawana matanema:na:wa ililapa?
20 Ko:yawemiye, keyawa niyewi ta:pita: solo pa:ta kali tiye ini selakeye. Alake, niyawa solo amo heneye mouwa seli ta:pa:na:ke sema,” e seya.
21 (Atenese sena kesale iyawala apula: sena kesale peleya: nowemi tese sune mina sita:ne iyawala solo pa:ta kalila noka eta: sela:sela: sita:nemakeye. Iyawa solo hili pa:ta kali seyawa ta:pa:na: matanese i kene kekewaya:sela: sita:nekeye.)

22 Aputa: Aleopakasewemi kekena emiwa Polewa tesi tese ima selese, “Atenese senala:, kiyawa kulukulusene mane amowa talapoiya kalilakeye.
23 Newa sila:sela: potakamakiwa kili kulusene keteawa seli papokeye. Apula: emiwa etewa kalopo nowa elapita: papokeye. Emi momatelese selesekiwa etewa kalopo weyamowa Kote nowa niyawana eta: potosema nekeye e seyalapokeye. Alake, kiyewi eta: potosema keteama kulukul-ula:ne amowa napuwemiwa neyawa kima heneye hokato selapose ekeye.

24 Alake, Koteyawa peleya: sosolo weyalapulu apula: nano ketea kalikalila weyamowa sopoke Eyewi timiyakeye. Alanase, Ewa mei falala peleya: sosolo weyalapulu Sosowa semetei ekeye. Apula: Ewa koawa senayewi tiwemiwa eta: tesemakeye.
25 Apula: Ewa nano ketea nokala eta: hepe telamanase senayawa tiya:yewi nano ketea nowa timini tiye Ewa seselese eta: kinisemakeye. Eta: alusemakeye. Ene ela: falela apota: elakala apula: hepa:lawala apula: nano ketea sopoke sena kesale sopoke ima kinisekeye.
26 Puwano fa:nemiwa Koteyawa sena semetei timini tiye apoya amoke ela: sena i kalikalila weyamowa sopoke ewemi hetetikeye. Apula: Eyawa iwa peleya: kalikalise sita:pesita: apoyakeye. Apula: Koteyewi iwa falela apota: epesene okala Ene ta:pele tiye apoyakeye. Apula: Eyawa iwamo epesene peleya: honosane amowana Ene ta:pele tiye apoyakeye.
27 Eyewi au timiya epamoke elekiwa sena kesale sopoyawa Ene Ewamo popa:na:pela: kelemita: matanese elakeye. Alawamona, niyawa Kotewa nakeya:selekiwa sena si kolayewi sale kelesene epapula:sela: elakeye. Alawamona, Kotewa niwa semetei esa: sita:la weyemiwa pama maelakeye.
28 Apula: Eyawa niwa falela apola: epesenewana apula: penaiya sila:pesenewana Eyewi tiye mikeye. Aputa: matana sena kiliwamokiwala epapu seyalapokeye. ‘Niwa E salakeye,’ e seyakeye.

29 Alanase, niwa heneye Kote Ene E sa:kiwa, niyawa Kotewa sena
tiya:yewi ene matana kolowemiwana apula: silifawemiwana apula:
etewawemi mokopo kote timiya emiwa heneye Kotewa alapo esekiwa ma
matanemanokeye.
30 Aputa: puwano fa:nemiwa sena kesalewa tikila:pela: sita:ne ikila
emiwa Koteyawa mane iliwa pote iya:peyakeye. Alawamona, napu
yemiwa Koteyewi selesekiwa sena kesale sopoke peleya: kalikalise sitala
amowa matana notolopa: e seyakeye.
31 Alanase, Eyawa ikiwapo semetei nowemiwa sena kesalewa ko-
toma:na:keye esa: ta:pelewapo elakeye. Amowa mane hekeya Enawamoke
sena kesale mane iliwa amoke takalepesakeye. Apula: Eyawa Sena semetei
nowa kotola amo pote epesita: ta:pele tiye apoyakeye. Sena amowa
kuluwamona Koteyewi mene teisa:pekeye. Alanase, sena sopoke niyawa
Kotewemi himu matana semetei tese tima:na: amowa heneye Ema tiye
minapo esa: matanepa:," Poleyawa sowa imawa au seyakeye.
32 Aputa: Poleyawa sena kuluwa mene teisa:pekeye e seya amo
ta:tapola: sena nokamoke ewa akowapokeye. Alawamona, nokamoke
selesekiwa, "Ikila nowemiwa ke solo epe seleseyamowa niyawa ta:pa:na:
matanakeye."
33 Apula: kekena amowa Polewa iya:pela: hapakeye.
34 Alawamona, sena noka ewemi kulu hanapola: Yesuwemi himu
matana semetei telakeye. Amowa sena unu nowa Taionisiasekeye. Ewa
Aleopakase tupoyawemi matana sena kekenesene nowa ekeye. Apula:
nowa kesale Tamalisikeye. Apula: nokala Yesuwemi himu matana semetei
telakeye.

18

Poleyewi Kolini Taunewemi Kote Solo Wayawa Wekeye

1 Amo fo:suwemiwa, Atenese taunewa iya:pela: ewa Kolini taunewemi
hapakeye.
2 Emiwa Yu sena nowa unua Akuwila elapita: papokeye. Ewa yoyewi
kesila peleya: Ponetasewa iya:pela: Itali peleya:wemi hapakeye. Apula:
Lome kamani piseiki sena Kolotiase eyewi selese "Yu sena kesale sopowa
Lome sitiwemi sita:newa iya:pela: ha:na:pa:." E selapita: Akuwila ewala
apula: ekele Pilisilawala Itali peleya:wa iya:pela: Kolini taunewemi minak-
eye. Alanase, Polewa Kolini taunewemi inisekiwa a:ko:mo popa:na:pela:
hapakeye.
3 Aputa: Pole eyawala eli tima:na: tisene kamunuse fala: koane tisene
amo tupulusekeye. Alanase, Polewa a:ko:lapulu ela: tima:na: tiye nekeye.
4 Aputa: sokatiye sopoke ha:le tesene ikila emiwa Polewa Yu kulukulu
koane hanapola: Yu senayawana apula: Kiliki senayawana Yesuwa
matanemita: se tiye kinisekeye.
5 Alawamona Sailese Timoti a:ko: Masetonia peleya:wa iya:pela: in-
apitekiwa Poleyawa ikila sopoke matana semetei tese Kote sowa waya:sela:
enekeye. Eyawa Yu sena kesale imawa penanose selese, "Yesuwa
Kelesokeye," e seya.
6 Alawamona, Yu sena kesale iyawa sopoke Pole solo seyawa ta:ta:
iya:peyakeye. Apula: ewa itipili tiye iya:peyakeye. Aputa: potapola:
Poleyawa ene sao kala fuwa fipi tiye toliyetikeye. Aluse eyewi ima
selese, "Kiwa matanawa eta: notoloma:na:ma matanesaleke, ala hele
timiyawa kine kiwemi tese epesakeye. Hele timiya amowa newemiwa

ma tepesakeye. Alanase napu yemiwa neyawa Yu sena kesalema tela ima waloma:na: hanakeye.
7 Aputa: Polewa Yu kulukulu koane amowa iya:pela: ewa sena nowamo koane hapakeye. Sena amo unua Titiase Yasetesekeye. Sena amokiwa Kote unua wapiya:sela: tesekeye. Alanase, e koawa Yu kulukulu koane pa kemi elakeye.
8 Aputa: Yu kulukulu koane amo yesila piseiki sena e unua Kilisipasekeye. Ewala apula: e solawala sopoke Sosowemi himu matana semetei telakeye. Aputa: Kolini sena kesale muta nokala Poleyewi solo seyawa amo ta:tapola: iwa Sosowemi himu matana semetei tese hano tolusulakeye.
9 Aputa: Sosoyewi nukulapo honosane semetei Polema uwa koane potosene epapuluse ema selese, “Kewa ipipa. Keyawa sowa ekela sela: ha:na:pa: ke meaka kataupela: elatepa.
10 Ko:yawemiye, Newa kewalapulu elakeye. Alanase, sena nowamokiwa kewa ma ikomopesakeye. Ko:yawemiye, taune weyemiwa sena kesale niwa muta sitalakeye.”
11 Aputa: Pole ewa Kolini taune emiwa yapene semetipela: kunei tekapeipe ela: amo honosane emiwa Kote sowa sena kesale ima waya:sela: enekeye.
12 Apula: amo sikape emiwa Lome kamaniyewi Akaia peleya: amo pota: epesita: sena Kalio ewamo ta:pele tiye apoyakeye. Ikila emiwa Yu sena kesale iyawa sopoke kekene tiyapola: Polewa kotola ta:tesene senama sukulu tiye kotoma:na:pela: hapakeye.
13 Aputa: iyewi kotola ta:tesene senama selese, “Sena weyamokiwa sena kesalemawa Moseseyewi ele tuwapowa iya:pela: Kote wapilimita: solo mane kalikalila se tiye kinanakeye, e seya.”
14 Au selapita: Poleyawa ima mene sema:na:pela: elawamona, Kalio eyewi Yu sena kesale ima selese, “Yu sena kesale kiyawa, sena weyamokiwa ele tuwapowa papaselesekiwalo apula: eyawa mane olokeyatela semetei nowana timiyananekeye, neyawa solo kiliwa ta:pa:na:wa ililakeye.
15 Alawamona, kiyawa sowemiwana apula: unuwemiwana apula: kiyewi ele tuwapowemiwana mene ta:popa:na: telalaleke, kine ki selipa:. Neyawa nano ketea epapula epamowa eta: kotoma:na:makeye.”
16 Aluse, kotoma:na: mina amowa eyewi iwa polu tiye mowa fatemi ilikepiyakeye.
17 Aputa: iwa mowa fatemi ha:na: tese Yu sena ili kulukulu koane yesila sena Sasotenesewa tiya:la: kotosene koane minitapo kemi sananapita: Kalio eyawa potapola: eta: kete matanamake ke iya:peyakeye.

Polewa Silia Peleya: Anetiokewemi Mene Hapawa Wekeye

18 Aputa: Polewa Kolini taunewemiwa ikila muta tepela: Keleso sena kesale ima epama e seyakeye. Apula: eyawa iwa iya:pela: Senekilia taunewemi hanose Poleyawa e pisei fawa naiyakeye. Ko:yawemiye, eyawa Kotema penaiya sepapo amo ha:na: elese elakeye. Polewa fala: telesene potiwemi tapela: Silia peleya:wemi ma:ta: tiye ha:na:na:pela: elakeye. Aputa: Pilisila e sena Akuwila a:ko:la Polewalapulu hapakeye.
19 Aputa: iwa Efesese taunewemi ha:na: fiya tese emiwa Poleyawa Pilisila e sena Akuwila a:ko: ke iya:pela: hapakeye. Hanapola: ewa enapotane Yu kulukulu koane musuluyetiye tuwatene tese Yu sena kesale ima ta: timita: sosolo seyakeye.

20 Aputa: Yu sena kesale iyawa ewa ilipe ke epesa e selapita: eyawa eta: epesenemakeye e seya.
21 Alawamona, ewa hanapose ela: ima sepatose selese, “Koteyawa newa mene minite matanananeke, mene mina:na:keye.” Aputa: ewa fala: telesene poti nowa tiyapola: Efesesewa iya:pela: hapakeye.
22 Hanapola:, ewa Sisalia taunewemi ha:na: fiya telakeye. Fiya tepela: ewa Yelusaleme falemi fiyane tese Keleso sena kesalema napolo e sepela: ewa Anetioke taune kolemi sinikeye.
23 Sinapola: emiwa ewa ikila muta tepela: amo fo:suwemi ewa hapakeye. Hanosekiwa ewa koamesa: Kalesia peleya:wemi towaya hapa emiwana apula: koamesa: Filikia peleya:wemi towaya hapa emiwana Keleso sena kesale ili himu matanawa penanewaye hapakeye.

Efesese Taunewemi Apoloseyewi Kote Solo Wayawa Wekeye

24 Aputa: ikila semetei kemi, Yu sena nowa unua Apolosekeye. Ewa yoyewi kesila peleya: Alekesatia taunewa iya:pela: Efesese taunewemi minakeye. Sena amowa matana senakeye. Apula: Kote sowala eyawa seli matane tikeye.
25 Iyawa emawa Sosolo isu ewa wayakeye. Alanase, matana ewa penaiya ela: sena kesalemawa ke waloseyakeye. Aputa: eyawa nano ketea sopoke Yesuyewi timiyawa ima heneye hekeya se tiye mikeye. Alawamona, eyawa Yoneyewi sena kesalewa hawemi tolusula semetei kamo matanekeye.
26 Alanase ewa Yu kulukulu koane hanapolekiwa eyawa sowa talapoiya sela:selekiwa eta: ipilamakeye. Alawamona, Pilisila e sena Akuwila a:tewi e solo seya amo ta:tapola:, a:tawa ewa siliyapola: eli koane ha:na: tese emawa isu Kotenewa seli waloseyakeye.
27 Aputa: amo fo:suwemi Apolosewa Akaia peleya:wemi ha:na:na:pela: epita: Efesese Keleso sena kesale iyawa e himu matanawa penanepekeye. Apula: iyawa Akaia Keleso sena kesalema sawi momate tiye ilikepilise selese, “Kiyawa ewa siliya:pa:” e seya. Alanase, ewa ha:na: Akaiawemi fiya tesekiwa Keleso sena kesale Kote Ene matanwamunuse napola:pewa eyewi seselakeye.
28 Aputa: eyawa sena kesale sikapowemiwa Yu senayewi solo hele selakamowa eyawa mene heke seyakeye. Apula: eyawa penaiya selese solo iliwa sano tiye toliye tikeye. Apula: eyawa imawa Kote pukawemi momatelese Yesuwa Kelesokeye, e seyawa ima hokato seyakeye.

19

Efesese Taunewemi Pole Enewa Wekeye

1 Apolose ewa Kolini taune emi enene ikila emiwa, Polewa tokomo tapo towaya hapa emiwa silalapepela: Efesese taune kolemiwa emi sine fiya telakeye. Emiwa eyawa Keleso sena sitalapita: papokeye.
2 Aputa: eyawa ima ta:potose, “Kiyewi seli topuwemiwa Ho Napowa tila?” e seya. Aputa: iyewi mene selese, “Eh, niyawa Ho Napowa elawa eta: topumakeye.”
3 Aluse, Poleyewi selese, “Kiwa hawemiwa ko:lu tolusulala?” Aputa: iyewi mene selese, “Niwa Yoneyewi tolusulusene epapulakeye.”
4 Aputa: Poleyewi selese, “Yoneyewi sena kesalewa hano tolusuma:na: elekiwa matanawa notolopela: tolusulusekeye e seya. Apula: Yoneyewi sena kesalema selese, ‘Kiyawa Sena ne sikape inaposa epamo himu matana semetei kulu ha:na:pa:. Sena amowa Yesukeye.”
5 Iyawa solo amo ta:tapola:, Sosolo Yesu unuwemi ela: hano tolusulakeye.

6 Aluse, Pole tiya:wa iwemi kesakamake Ho Napowa iwemi inise sowa
kalikalise selese sepatosene senayewi selesene epapulakeye.
7 Sena ili amowa kukuluipe epapulakeye.
8 Aputa: kunei usulupewa Polewa Yu kulukulu koane suwemi musu-
luyetiye tuwatene elekiwa ima se tiye kinisekiwa Kote piseiki epela:
ela peleya: amowa weyamu elakeye esa: ili matanawa supa:na:pela:
penanose se tiye mikeye.
9 Alawamona, sena nokamo matanawa talapo towalose eta: kulu
hapomakeye. Aluse, sena kesale sikapowemiwa iyawa Kote Isu tapowa
olokeyale seyakeye. Au selapita:, Polewa iwa iya:pela: hapakeye. Ewa
hanosekiwa, Keleso sena kesalewa siliye Talenese sukulu koane hanapola:
emi ikila sopoke se tiye kina:sela: enekeye.
10 Ewa aula:selekiwa yapene elipei enekeye. Aluse, Esia peleya:wemi Yu
senawana apula: Kiliki sena emi sita:newa sopoke Sosolo sowa topukeye.

Sikifa Sala Sita:newa Wekeye

11 Aputa: Pole tiya:yawa mono tema:na: tela ketea kalikalilawa penaiya
timiyakeye.
12 Aluse, Pole hepepila helesene saowala apula: tapola naiya eyewi
kalesene heka sena nokamoke tiye hanapola: sena kesale nakola sita-
lakama kesama e selakamake ili nakolawa itapa tela: apula: ho olokeyatela
fiyanewana iya:pela: hanosekeye.
13 Alawamona, Yu sena nokamokiwala peleya: nowemi ela: sila:sela:
ho olokeyatela fiyanewa iyewi tiye iya:tesene. Apula: iyawa Sosolo
Yesu unuwemi ta:pelese sena kesale ho olokeyatela fiyanewa sili tiye
iya:pa:na:pela: matanakeye. Aluse sela:sela:, “Yesu unu puwano Poleyewi
se tiye kinana unu amoke niyawa kema selakeye kewa hamona,” e seya.
14 Amowa Yu pilisiti piseiki sena Sikifa e sa:le tomoipe iyawa alusekeye.
15 Aputa: ikila nowemiwa ho olokeyatelayewi ima mene selese, “Neyawa
Yesuwala apula: Polewala matanakeye. Alawamona, kiwa ipa:?” e seya.
16 Aputa: sena ho olokeyatela fiyane amokiwa kipila ine tese iwa salise
penaiya ewamoke ili penaiyawa sano tiye tolusuluse yasoko:luse ili sao
kalawa sopoke kesele pasolo tiye iya:pelapita: iwa koawa iya:pela: henese
mowa talewate hanakamake ili tomawa pepetawa minakeye.
17 Aputa: Yu senawana aputa: Kiliki senawa Efesese taunewemi
sita:neyawa timiya amo ta:tapola:, iwa sopoke ipila ilima tese Yesu Sosolo
unua tili tise wapiyakeye.
18 Aputa: Keleso sena kesale puwano seli topu sita:neyawa sena kesale
sikapowemiwa iyewi mane olokeyatela timiyawa sopoke hokato sela:sela:
kotetikeye.
19 Aputa: sena kesale nokamoke fapolo timinisene momateya puka
kopokoyawa tiye ine tese sena sikapo teiwemi kiyakeye. Apula: iyewi puka
amo wa:la:ya moweni napawa tausenewa talo pipe (50,000) hetetikeye.
20 Aluse, Sosolo Sowa sena kesale mutayewi ta:ta hanose Kote Sowa
penaiya tise tesikeye.

Efesese Sena Kesaleyewi Polewalapulu Tepewa Wekeye

21 Aputa: nano ketea sopoke epamowa kotetipela:, Polewa ene ho
fa:namoke Yelusalemewemi ha:na: matanakeye. Ewa hanosekiwa Mase-
toniawemi tepela: Akaiyawemi ela hanose ha:na: matanakeye. Apula:
Poleyewi selese, “Newa Yelusalemewemiwa elapepela: sikape emiwa
Lome popa:na: ha:na:keye,” e seya.

22 Aluse, eyawa e tima:na: tisene sena elipei Timotiyeliye Elasetese a:ko: Masetonia peleya:wemi ilikepiyakeye. Apula: ene ewa Esia peleya:kemi ke enekeye.

23 Ikila emiwa, sena nokamoke Sosolo tapo Isuwemiwa kisi tese tepewa sosolo hetetima:na: elakeye.

24 Emiwa sena semetei nowamo unua Timitiliase enekeye. Eyawa silifawemi nano ketea kali kalise timinisekeye. Eyawa ene pisinisi timinisekiwa ili mokopo kote kesale Atemesi e kulukulu koane amo potapola: eyawa silifawemi tepetenise timini ko:lusekeye. Eyawa silifawemi tima:na: tisene sena imawa tima:na: sosolo tiye mikeye. Aluse iyawa moweniwa ilima tesekeye.

25 Aputa: eyawa silifawemi timinisene sena nokala apula: kalikalila tima:na: tisene sena nokala sopoke ho tiyapola: ima selese, “Senala:, kiyawa matana kakeye. Nini pisinisi weyamokiwa moweniwa sosolo tisekeye.

26 Alawamona, sena Pole epamokiwa sena kesale muta Efesese weyemi sita:newana apula: Esia peleya: honosane sopowemi sita:ne iyawa e solo seyawa ta: tiyapola: ewemi kulu hanakeye. Amowa kiyawa pota: apula: ta:ta: elakeye. Eye selesekiwa niyewi tiya:yewi timiya kote weyamowa heneye kotemakeye, e seyakeye.

27 Alake, Pole solo seya epamokiwa nini pisinisi tima:na: tisene weyamo unua olokeyale tepesakeye. Apula: nowana weyamupesakeye. Kesale kote sosolo Atemesi e kulukulu koane weyamowa sena kesale sikapowemiwa mokopo ketea amuna tepesakeye. Apula:, sena kesale muta Esia peleya:wemi sitalakamokiwala apula: peleya: sosolo weyemi sitala iyawa kesale kote Atemesi weyama kulukulusewa Pole solo epamoke ela: e unua olokeyaleye tima:na:nakeye.”

28 Iyawa amo ta:tapola:, konomonose ilima tese hola:sela: selese, “Nini Efesese weyamo Atemesewa Sosolo puwanowa ekeye!” e seya.

29 Aluse, taune honosane emiwa sena kesale sopoke howayawa ilima tese iwa taune emi sena sopoke kekenesene peleya: emi netaiya hapakeye. Iwa hanosekiwa Polewalapulu Masetoniawemi tima:na: tiye sila:tesene sena elipei Kaiyase apula: nowa Alisitakase a:ko:la sukulu tiye hapakeye. Hanosekiwa kekenesene peleya: honosane emi tuwatenesekiwa ilipe sopoke semetei kemi musuluyetiye tuwatenekeye.

30 Aputa: Poleyawa sena kesale kekena sitala kemi ili sikapowemi sema:na: matanawamona Keleso sena kesale iyewi ewa hanapa esa: ka seyakeye.

31 Aputa: Esia peleya:wemi kamani sena Pole e mana nokamokiwala sowa ema penaiya sekepilise kekenesene peleya: emiwa hanapa esa: sekepiyakeye.

32 Aputa: kekenesene peleya: emiwa senala: nokamokiwa ene kalike hola:pula: nokamokiwala kalike hola: esa: epapuluse howalopita: iwa matanawa tikili tepita: sena kesale mutayewi selese, “Niwa weyemiwa ko:luma:na:pela: minane,” e seya.

33 Aputa: Yu sena iyawa Alekisatawa sena kesale minitapo komemi polukepilapita: sena nokamoke potapola: iyewi matanesekiwa olokeyatela timiya mouwa elapo esa: matanakeye. Aputa: Alekisata eyawa sena kesalema sowa sema:na:pela: tiya:yewi wakelakeye.

34 Alawamona, iyewi potakamake ewa Yu senanapita: potapola:, iyawa opo si elipei honosane emiwa “Nini Efesese weyamo Atemese Sosolo

puwanowa ekeye!” Esa: unuwapo howaya:sela: sita:nekeye.
35 Aputa: taune amo kusikusi sena amoke ine tese iwa solama temita: tiya:yewi wakelakamake iwa solama tepita: eyewi ima selese, “Efesese senala:, sena nowamokiwa Atemesi Sososlo kulukulu koane weyamo yesilawa nini Efesese taune welapo esekiwala apula: hepene falemi tese e mukulu etewa sutesini amo yesilawa nini welapo esekiwa sena eta: matana elapa:?
36 Alake, niyawa heneye matanakeye. Alanase, kiwa halute hopola sita:latipa: apula: kiyawa kipila nano nowa timinipa.
37 Kiyewi sena elipei siliye mina epamokiwane nini kulukulu koane weyamo ketea nowa eta: atu timakeye. Apula: a:tawa nini kesale kote epamowa eta: itipiliseyamakeye.
38 Aluse, Timitiliase apula: nano kalikalila timinisene sena ewalapulu enene iyawa sena nowamawa kotoma:na: telakiwa nini kotoma:na: weyamowa seli kekenesene apula: kotola ta:tesene sena elakeye. Emiwa iyawa sowa hekema:na: ha:na:pa:.
39 Aputa:, kiyawa solo sema:na: nowa elaleke, kiyawa solo sema:na: kekene kemi taune piseiki senala: sitala kemi hekepa:.
40 Alake, ta:ta:pa:. Kamani yesila sena iyawa niyewi timiya weyamo ta:tesaleke, iye matanesekiwa niyewi sosolo tepa:na:pela: elalapo esa: matanepesakeye. Aluse, iyewi niwa kotomapekeye. Mane niyewi timiya epamowa mouwa itapakeye. Apula: iyewi nima ta:potose, ‘Kiwa kekene tiyapola: unuwapo howaya:newa ko:luma:na:pela: elala?,’ e selesaleke, niyawa menewa ko:lu semapeya:?”
41 Eyawa au selapola: eyewi kekena iwa mene ha:na: tima e seyakeye.

20

Polewa Kiliki Peleya:wemi Hapawa Wekeye

1 Aputa: sena kekena tiye unuwapo howaya:ne amowa mene ha:na: tipita: Poleyawa Keleso sena kesalewa ho tiyapola: kekene tiya:la: ili matanawa penanewayakeye. Apula: eyawa iwa epama e sepela: ewa Masetonia peleya:wemi hapakeye.
2 Hanapola:, ewa peleya: honosane emi sila:selekiwa sena kesalela:mawa matana iliwa penana:wanosekiwa sowa ilima seyakeye. Apula: ha:na: tese, ewa Kiliki peleya:wemi ha:na: fiya telakeye.
3 Ewa emiwa kunei usulupe enekeye. Elapepela: ewa poti tiyapola: Silia peleya:wemi ha:na:na: matanawamona Yu sena iyawa ewa sama:na:pela: se tiye tuwapolapita: topukeye. Alanase, ewa mene Masetonia peleya: honosanewemi meneye tiye ha:na:na: matanakeye.
4 Aputa: Pelia koamesa: sena Pailase e sa:le Sopate ewa Polewalapulu apula: Tesalonaika sena elipei Alisitakase apula: Sekutase apula: Tepi sena Kaiyase apula: Timoti apula: Esia peleya: emiwana sena elipei Tikikuse apula: Tolofimase a:ko:la Polewalapulu ilipe hapakeye.
5 Sena ili epamowa puwano ha:na: tese Toloase taunewemi niwa yesipela: sita:nekeye.
6 Aputa: niwa Filipai taunewemi ke sita:nekeye. Apula: emiwa Ikila Sosolo Falawawa Solosene Ketea Yisiwa Itapa Apola: Sapolo amowa itapa tepela: niwa Filipaiwa iya:pela: potiwemi tapela: hapakeye. Hapawa ha:na: tese ikiwapo pipe itapa tepela: Toloase taunewemi fiya tese sena niwamo yesipela: sita:ne alapulu ha:na: keselakeye. Apula: niwa sokatiye semetiwa Toloase taune emi sita:nekeye.

Toloase Taunewemi Poleyewi Yutikase Mene Tesa:pewa Wekeye

7 Aputa: Tomo ikilawemi niwa Yesu matanese ma:na: nasene amo
ma:na:pela: kekenakeye. Emiwa Poleyawa sowa sela: hapawa ha:na:
yopolotela honosane ha:na: telakeye. Ko:yawemiye, kiapo emiwa
ha:na:na: telanase.
8 Apula: niwamo kekena koane amowa wa:pa:se a falemi hopoyakeye.
Emiwa napa muta tupa:wayakeye.
9 Emiwa sena sala nowa unua Yutikase ewa koane winito hekeyawemi
henekeye. Emiwa Pole sowa seta: ha:na: eyama tepita: Yutikase ewa
minenise heneye ke uwa hapakeye. Apula: ewa uwa hapa enewanapulu
koane tise hopoya osolo pama falemi tese peleya: kolemi sutesinikeye.
Sutesinapita: sena nokamoke sine tese tiyapola: potakamake ewa heneye
kululapita: papokeye.
10 Alawamona, Polewala sine sipa:lesa: kotopela:la: sena sala amowa
eyewi talo tiya:la: selese, “Kiwa himunama tepa ewa apota: elakeye,” e
seya.
11 Apula: Pole ewa koane sulu falemi mene fiyanapola: eyawa
Yesu matanese ma:na: nasene amowa ilipe napela: sowa sela:sela:
ka:la:lopela:la: ikiwapola: kiapo ewa hapakeye.
12 Aputa: sena sala koane sutesini amowa apota: elapita: sena kesale
nokamoke siliye ene koane hanose matana napolo ilima me telakeye.

Polewa Toloase Taunewa Iya:pela: Mailetase Taunewemi Hapawa Wekeye

13 Aputa: niwa puwano ela:pe poti tama:na:pela: hanapola: fala:
telesene potiwemi tapela: Asose taunewemi hapakeye. Emiwa niyewi
Polewa poti ke tima:na:keye. Auma:na:keye e seya epamowa Pole ene ewa
mowa isu Asose taunewemi hanose sepapokeye.
14 Alake, niwa ha:na: tese ewa Asosewemi koliye tiyapola: ewa potiwemi
tapela: ninipe Mitilini taunewemi hapakeye.
15 Ha:na: tese kiapo nowemiwa niwa Mitilini taunewa iya:pela: peleya:
olo:lu Kiose emi fiya tepita: papokeye. Apula: kiapo nowemiwa niwa
peleya: olo:lu Samosewa sitiye tiye hapakeye. Apula: kiapo nowemiwa
niwa Mailetase taunewemiwa emi ha:na: fiya telakeye.
16 Pole potiwemi tapela: ala hanose hapa epamowa eye matanesekiwa
Efesese taunewa helete tiye ha:na:na: matanakeye. Ko:yawemiye, ewa
Esia peleya:wemiwa asono eta: epesenema matanakeye. Eye matanawa
Yelusalemewemi Ikila Sosolo unua Penekose kekena amo popa:na:pela:
kipila ha:na:na: matanakeye.

Poleyewi Efesese Kulukulu Koane Yesila Sena Ima Epama E Seyawa Wekeye

17 Aputa: Pole ewa Mailetase taunewemi ela: sena nokama sekepilise
Efesese kulukulu koane piseiki sena iwa e salo ina:pa: e seyakeye.
18 Alanase, iwa e salo inapita:, eyewi ima selese, “Puwano newa Esia
peleya:wemi kiwalapulu ine elakemiwa mane niwa nine ma:ta: tiye tiwa
kiyawa ki matane ti kakeye.
19 Apula: kiyawa matanakeye. Ikila sopoke Yu senala:yawa newa sano
tiye toliyetima:na:pela: ta:peyawa ilima telakeye. Amoke elekiwa newa
hilila sosolo matanese ya:la:sela: enekeye. Alawamona, neyawa nine unua
me sinapola: ela: Sosolo tima:na:wa ke tiya:sela: enekeye.

20 Aputa: neyawa kiwamo seselese solo napolo kalikalila waya:selekiwa
newa hema tapo eta: Kikili telamakeye. Apula: neyawa sena kesale kekena
honosane emiwana apula: ene koane kalikalila emiwana walosekeye.
21 Aputa: ikila sopoke neyawa Yu senamawana apula: Kiliki sena
imawa matana notolopela: Kote sala hanapola: Yesu Sosowemi seli topu
sita:pesita: neyewi imawa sowa penanose waya:sela: enekeye.

22 Alake, Ho Napoyewi ela: epita: newa Yelusalemewemi hanakeye.
Alake, emi timinipesaka newa tikili telakeye.
23 Alawamona, neyawa semetei weyamo matanakeye. Taune kalikalila
newa sela:ne epemiwa Ho Napoyawa nema walosekiwa tipolo ha:na:na:wa
apula: hilila kalikalila amokiwa yesipela: elakeye e selesekeye.
24 Alawamona, neye matanesekiwa newa falela apota: epesenawa
puwano keteawa alapo esekiwa eta: matanema:na:makeye. Neyawa isu
nine newamo ha:na:na:wa kulu ha:na:na: matanakeye. Apula: Yesu
Sosoyewi tima:na: nema tiye kotetima:na:keye. Tima:na: amowa Kote Solo
napolo kokonawamo waloma:na:keye.

25 Alake, ta:pa. Puwano newa kili honosane epemi enewemiwa
neyawa Kote Piseiki epela: ela peleya: amowa kima se tiye kina:nekeye.
Alawamona, neyawa napu yemiwa matanekeye. Sikape fa:nemiwa kiyawa
ne mitiwa wa:kewa mapotaposakeye.
26 Alanase, napu ikila weyemiwa, neyawa kima hokato selakeye. Kili
honosane epemiwa sena nowa eta: seli topumananeke, amowa hele timiya
mouwa nemakeye.
27 Ko:yawemiye, neyawa Kote matanawa sopoke kima se tiye
kina:selekiwa newa hema tapo eta: Kikili telamakeye.
28 Alake, kiyawa sopoke kine esa: seli pota: sitalatipa:. Apula:,
Keleso sena kesalewala seli pota: sitalatipa:. Sena kesale amowa E
Sa:le pepetayewi wa:la:lo tikeye. Apula: Ho Napoyewi kiwa ta:pele tiye
apolosekiwa Kote E a:pele sipi yesila senawana apula: pota: tesene sena
apoyakeye.
29 Neyawa matanakeye, kiwa neye iya:pela: hanakemiwa, mowa kasolo
noka kili honosane epemi inapola: a:pele sipi epamowa ikomoma:na:pela:
inaposakeye.
30 Apula: sena kili honosane epakamoke ela: ma:ta: tiye mokopo solo
nowa selakamake Keleso sena kesale noka iwamo kulu hanaposakeye.
31 Alanase, ikila sopoke kiyawa seli yesi sitalatipa:. Kiyawa mane neyewi
yapene usulupe honosane emiwa nukulapowemiwana apula: ikilalewemi
timiya:ne epamowa neyewi matana napowa kima semetei semetei esa:
miya:na:pelekiwa newa hema tapo eta: Kikili telamakeye. Amowa kiyawa
kepoliyetiyapa. Neyawa aluse, waya:selekiwa ne siyawa ikila sopoke sine
tesekeye.

32 Alanase, neyawa napuwa kiwa Kote tiya:wemi tuwatakeye. Apula:,
neye matanawa kiwa Kote E Solo kokonawa matane tiya:pa:. E kokona
amokiwa kiwa penana:ta: apula: Kote Ene ta:peya sena kesale ima
kinisene ketea napolo E kokona amowa ima kinisekeye.
33 Apula: neyawa sena nowamo silifawala apula: kolowala apula: tapola
keteawa timana e sekiwa eta: auma:na: matanamakeye.
34 Kiyawa matana kakeye. Nine newamo pota:pesenewana apula:
sena newanapulu sitala iwamo pota:pesenewana nine tiya:yewi tima:na:
tisekeye.

35 Aputa: tima:na: sopoke neye tesekiwa, neyawa kima penanose tisene
mane amowa niyawa hopolo tela sena amowa sesepa: esa: wayakeye.
Apula: niyawa Sosolo Yesuyewi solo seya amo kepoliyetiyapa. Eyawa
weyamo seyakeye, ‘Sena nowamoke keteawa sena nokama kinisene, sena
amoke ene epeyawa sosokeye. Alawamona, sena nowamoke keteawa sena
nokamoke ema kinisenaneke, sena amoke ene epeyawa aso koloteakeye,’
e seya.”
36 Aputa: eyawa au selapola:, ewa kula:pela: ela: ilipe Kotema
kulukululakeye.
37 Aputa: potapola:, iwa ya:pelesa: Polewa talo tiya:la: ilima minipikeye.
38 Apula: iyawa hauwekilawa ilima telakeye. Ko:yawemiye, Poleyewi
selesekiwa e mitiwa iyawa wa:ke mapotaposakeye e selapita: ta:tese
elakeye. Apula: iyawa ewa potiwemi siliye hapakeye.

21

Polewa Yelusalemewemi Ha:na:na:pela: Potiwemi Talawa Wekeye

1 Aputa: niyawa iwa iya:pela: potiwemi tapela: fala:wa papale kepila:
niwa Kose olo:lu emi heke hapakeye. Apula: ikiwapo nowemiwa Lotese
olo:lu emi ha:na: tepela: apula: ha:na: tese Patala taunewemi ha:na: fiya
telakeye.
2 Emiwa niyawa poti nowamoke sa tepela: Fonisia peleya:wemi
ha:na:na:wa potapola: niwa tapela: hapakeye.
3 Hanosekiwa, niyawa Saipulusi olo:luwa nono komamo tapo apola:
ha:na: tese Silia peleya:wemi ha:na: fiya tesekiwa Taiya taune hema
tapo palakeye. Ko:yawemiye, poti amokiwa nano ketea noka emi
sesema:na:pela: elakeye.
4 Aputa:, emiwa Keleso sena kesale noka sitalapita: potapola: ikila
tomoipewa iwalapulu ke sita:nekeye. Ho Napoyewi Keleso sena kesale ima
walo selapita: iyawa Polewa Yelusalemewemi hanapa e sela:nekeye.
5 Alawamona, niwa emi sita:newa iya:pela: ha:na:na: oko: hetetiyapita:
niwa ma:ta: tiye hapakeye. Aputa: Keleso sena iyawa ekewalapulu e
salawalapulu ninipe taunewa iya:pela: sine hano semitouwemi kuniuwa
kula:walopela:la: Kotema kulukululakeye.
6 Apula:, ninipe epama e selapola: niwa potiwemi tapela: hanapita:
Keleso sena kesale ili amowa i koane meneye tiye hapakeye.
7 Aputa: niwa Taiya taune amowa iya:pela: hapawa ha:na: tese Tolemese
taunewemi fiya telakeye. Emiwa niyawa Keleso sena kesalewa potapola:
imawa ikilale napolo e seyakeye. Apula: niwa iwalapulu ikila semetei ke
enekeye.
8 Aputa: kiapo nowemiwa niwa Tolemesewa iya:pela: Sisaliawemi ha:na:
fiya telakeye. Fiya tesekiwa niwa sena kesalema solo napolo walosene sena
e unua Filipi e koane hapakeye. Apula: niwa ewalapulu sita:nekeye. Ewa
apasolo sena sesemita: sena tomoipe ta:peya amowa nowa Filipi ekeye.
9 Ewa e la:wa pinipe senayawa seta: timakeye. Iyawala Kote sowa
walosekiwa sepatosene senayewi walosene epapulusekeye.
10 Aputa: ikila noka niwa emi sita:newanapulu sepatosene sena nowa
unua Akapase ewa Yutia peleya:wa iya:pela: Sisalia taune niwamo
sita:newemi sinapita: papokeye.
11 Sine tese niwamo sita:newemi ine tese, eyawa Pole tekaka ko:lu
tiyapola: ene tiya:wala elipei tapola: apula: onatuwala elipei tapola:
ela: selese, “Ho Napoyawa weyamu seyakeye, ‘Mane weyamu timiya

epapulusekiwa tekapo weyamo inawa epapuluse Yu sena Yelusalemewemi sitala kamokiwa ewa ta:taposakeye. Apula: iyewi Yu senama tela tiya:wemi ewa tiye kinaposakeye.' "

12 Aputa: sena taune emi sita:neyawana apula: niyawana amo ta:tapola:, niyawa sopoke ewa Yelusalemewemiwa fiyanapa esa: penanose seyakeye.
13 Aputa: Poleyewi mene selese, "Kiwa ko:luma:na:pela: ya:pelese ela:? Kiyawa ne himuwa nakolose oiya timita: e sewa ko:luse ela:? Newa iyewi tapita: seli tiye elakeye. Apula: newa Yelusalemewemi Yesu Sosolo unuwemi kuma:na:wa seli tiye elakeye.
14 Aluse, Pole eyawa ene ke ha:na:na:wa sosolo matananapita: potapola: niyawa sowa eta: seyamakeye. Aputa: niye selese, "Koteyewi Ene matanawamunuse timinima:na: tesaleke Ene timinipesakeye!" e seya.

Polewa Yelusalemewemi Ha:na: Fiya Telawa Wekeye

15 Aputa: ikila amo fo:suwemi, niyawa keteawa seli tiyapola: Yelusaleme falemi fiyanekeye.
16 Aputa: Sisalia Keleso sena kesale nokala ninipe hapakeye. Iyawa niwa siliyapola: Saipulusi olo:luwemi tesene sena Nesone koane hapakeye. Nesone ewa puwano a fa:nemi Keleso sena enekeye. Alanase, niwa ewalapulu epesenepela: hapakeye.
17 Aputa: niwa Yelusalemewemi ine fiya tekamakiwa Keleso sena kesale iyawa niwa epelese silikeye.
18 Aputa: nowamo kiapowemi Pole niwa Yemese popa:na: hapakeye.
19 Potapola:, Pole eyawa imawa ikilale napolo e selapola:, eyawa imawa e tiya:yewi nano ketea kalikalila sopoke Koteyewi Yu senama tela honosanewemi timiyawa sopoke ima se tiye mikeye.
20 Iyawa amo ta:tapola:, Kote unua wapiyakeye. Aputa: iyewi ema selese, "Nini ne ma:e, kewa matanakeye. Yu sena kesale akeya tausene ilimawa Yesuwemi seli topukeye. Aluse, iyawa Moseseyewi ele tuwapowa penanose kulu hapakeye.
21 Alawamona, sena nokamokiwa Yu sena kesale Yesuwemi seli topuma selese, keyewi Yu sena kesale sopoke Yu senama tela sitala honosane ama selesekiwa Mosese ele tuwapowa iya:tese sala tepiteni kapo nanesewa iya:ta: apula: puwano nini mawa kulu hanapa, e seya.
22 Alake, niyawa noko:lu timinima:na:napa? Kewa ine elakeye elawa iyawa ta:taposakeye.
23 Alake, kiyawa nini solo weyamowa ta:tapola: timinipa:. Sena pinipe sitala weyamowa Kotema sepapo elakeye.
24 Alake, sena ili amowa siliyapola: kilipe Kote sikapowemiwa hili tesene mane amo kulu ha:na:pa:. Apula: kiyawa iyewi pisei fano honomita: ketea amowa mokopo kinisene wa:la:lopa:. Kiyawa au timinisaleke, sena sopoyewi matanesekiwa iyewi solo kewamo seya epamowa mokopo seyalakeye e sema:na:keye. Apula: iye matanesekiwa keyawa kine kewa hekeya hanose Mosese ele tuwapowa kulu hanosekeye esa: matanepesakeye.
25 Aputa: Yu sena kesalema tela Yesuwemi kulu hanosene imawa niyewi puwano solo sepapowa sawiwemi momatetiye ilikepiyakeye. Sawi emiwa niyewi selesekiwa kiyawa mokopo Kotema a:pele kinisene amowa napa. Apula: a:pele pepetawa napa. Apula: a:pele kemakuwemi meiyewi sikatase kuluwa napa. Apula: iwei tisene mane amowa kiyawa timinipa, e seyakeye."

26 Alanase, ikiwapo nowemiwa Poleyewi Kotema solo sepata:ne sena
ili amowa siliyapola: ilipe Kote sikapowemi mane hili tema:na: epela:
timiyakeye. Aluse, ewa Kote koane ha:na: pilisiti senama iwa hili
tepesa okala apula: iyewi semetei semetei esa: mokopo ketea miya:na:wa
sema:na:pela: hapakeye.

Kote Koawemi Yu Senayewi Polewa Sukulu Tiye Hapawa Wekeye

27 Aputa: sokatiye semetei itapa tema:na: mapatopita:, Yu senala:
noka Esia peleya:wemi tese minayewi potakamakewa Polewa Kote koane
suwemi elapita: papokeye. Potapola: iyawa sena kesale sopoke Polema
konomomita: ili matanawa poluse ewa sukulu tiye hanose unuwapo selese,
28 "Isolaiya senala:, niwa sesema:na: mina! Sena weyamokiwa sena nini
i weyala apula: Mosese ele tuwapowala apula: Kote koane weyala sopoke
eyewi sena kesale peleya: sopoke sitalakamawa kolotea me sine apoma:na:
e seyakeye. Apula: eyawa mane semetei kamo timiyamakeye. Eyawa
Kiliki senala:wala Kote koane sikili tiye inisekeye. Eyawa epapukamake
Koteyewi Ene papalola koane esa: ta:peya weyamowana Kote Ene
sikapowemiwa akeleya telakeye."
29 Iyawa au seya epamowa mouwa puwano fa:nemiwa siti honosane
emiwa Efesese taune sena Tolofimase ewa Polewalapulu elapita: paponase
ke seyakeye. Aluse, iye matanesekiwa ewa Poleyewi Kote koane siliye
minanapo esa: matanakeye.
30 Aluse, sena kesale siti honosanewemi sita:newa sopoke tepa:na:pela:
yekele tela sita:nenase iwa sopoke kipila inapola: Polewa saliyapola: Kote
koane hema tapo mowa sukulu tiye hapakeye. Aluse, koane isuwa kipila
etayakeye.
31 Apula: sena iyawa Polewa sana:sela: enekeye. Ikila emiwa, Lome
ami ta:le ti komata sena sosoyewi ta:takamakewa Yelusaleme sena kesale
sopoke konomonose yekele towalopela: sitalakeye e selapita: topukeye.
32 Ta:tapola:, eyawa kipila ta:le ti sena nokala apula: Lome ami ta:le
ti sena sakopo semetei pota:tesene senala:wala siliyapola: iwa kekena
honosane emi sinikeye. Aputa: sena kesale iyawa Polewa sana:newa Lome
ami ta:le ti komata sosolo apula: ta:le ti sena noka inapita: potapola:, iyawa
Pole sana:newa ke iya:peyakeye.
33 Aputa: Lome ami ta:le ti komata sosolo amowa ine tese Polewa
saliya:la: ta:le ti sena nokama selese, "Ewa seini elipeiyewi tapa," e
seyakeye. Apula:, eyewi ima ta:potose, "Ewa ipa:" apula: "Eyawa nano
ketea ena timiyana?" e seya.
34 Au selakamake, kekena honosane emiwa sena nokamokiwa kali ye
sela:sela: apula: nokamokiwala kali ye sela: ela hapakeye. Iyawa
sowa sosolo epapuluse sela hanakamake Lome ami ta:le ti komata sosolo
amokiwa solo heneye mouwa eta: seli topumakeye. Aluse, eyawa ta:le ti
sena ima selese Polewa siliye ta:le ti koane hamona, e seyakeye.
35 Ha:na: tese, koane wawemi onapela:lapita: ta:le ti sena iyewi
potakamakewa sena kesale iyawa penanose Polewa sama:na:pela: elakeye.
Aluse, ta:le ti sena iyawa Polewa talo tiyapola: hapakeye.
36 Hanapita:, sena kesale muta iyawa ewa kulu tiye unuwapo sela hanose,
"Ewa kumita: sama," e sela hapakeye.
37 Aputa: ta:le ti sena iyawa Polewa ili koane suwemi siliye musu-
luma:na:pela: epita: Poleyewi Lome ami ta:le ti komata sosoma Kiliki
solopela:la: ta:potose, "Neyawa solo nowa kema semeinapa?" Aputa:
eyewi mene selese, "Kewa Kiliki sowa matanana?" e seya.

38 “Neye matanawa kewa Isipi senanapo esa: matanakeye. Puwano
fa:nemi Isipi sena amoke sena muta nokamo matanawa poluse kamani
senawanapulu tepa:na:pela: hapakeye. Aluse, eyawa tetesene komono
sena tausene pinipewa (4,000) watiyapola: tetesene keteawa tiyalapepela:
senanama peleya:wemi siliye hapakeye. E seya amowa keya?”
39 Aputa: Poleyewi selese, “Newa Yu senakeye. Ne taunewa Tasese
Silisia peleya:wemi newa emi kesilakeye. Taune amowa ununa elakeye.
Alake, newa kema penanose ta:potakeye. Neyawa sena kesalemawa sowa
selesaleke ililapa?”
40 Au selapita: Lome ami ta:le ti komata sososlo amokiwa “ilikeye” e
selapita: Polewa wawemi tesi tiye ela: tiya:wa sena kesalela: kekena
ama solama temita: wakelakamake iwa solama telakeye. Aputa:, eyawa
Alameiki solopela:la: ima seyakeye.

22

Poleyewi Ene Tapota: Seyawa Wekeye

1 Aputa: Poleyewi selese, “Ne ma:ela: apula: ni atala:, neye tapota:se
kima napu we selapose e sale amowa kiyawa ta:ta:pa:.”
2 Poleyawa Alameiki solopela:la: ima au selapita: ta:tapola:, iwa hele
solama sita:nekeye. Apula: Poleyewi selese,
3 “Newa Yu senakeye. Taune niwa Tasese Silisia peleya:wemi newa
emi kesilakeye. Alawamona, newa siti weyemi solo telakeye. Newa
Kamaleo e sukulu salakeye. Eyawa nini kouwa fa:namo ele tuwapowa
nema seli wayakeye. Apula:, neyawa mane Koteyewi matanawamunuse
timinima:na:wa newa penanose tisekeye. Alusene amunusewa napu
kiyawala aluse,” e selakeye.
4 “Aputa: neyawa sena kesaleyewi Yesu tapo kulu hanosene Isu amowa
ikomo tiye iya:tesekeye. Amowa senawana apula: kesalewala sopoke
neyewi yasokolotiye iya:pa:na: matanesekeye. Aluse, neyawa iwa sopoke
seiniyewi tatalapepela: tipolo koane sukulu tiye hanosekeye.
5 Aputa:, pilisiti piseiki sena sosoyawala apula: Yu piseiki sena kekena
iyawala mane neyewi timiya amowa matananase iyawala kimawa se-
laposakeye. Iyawa Tamasekase taunewemi Yu sena i sitala ima sawi
momateyawa nema mikeye. Aputa:, newa Tamasekasewemi ma:ta: tiye
ha:na:na:pela: hapakeye. Amowa neyawa sena ili amowa Yelusalemewemi
mene siliye inapola: tipolo selala: apula: iyewi falasimita: sikilipese
hapakeye.”

Pole Ewa Matana Notoyawa Ima Wa Tiye Miwa Wekeye

6 Aputa: Poleyawa wa:ke weyamu seyakeye. “Newa hapawa ha:na: tese
Tamasekase pawemi oko: kukulu tepita: komaiyama kemi hepene falemi
tese ho:liyawa sososlo ilima newamo enewemi sine heke tiye tuwatese
holiliwatapita: papokeye.
7 Akamake, newa peleya: kolemi sutesini tela: ta:takamake nowamoke
sowa nema selese, ‘Sole, Sole, keyawa Newa ko:luma:na:pela: ikomonose
ela:?’ e selapita: topukeye.
8 Aputa: neyewi Ema ta:potose, ‘Sososlo, Kewa ipa:?’ e seyakeye. Apula:
Eyewi mene selese, ‘Newa Naselete sena Yesukeye. Keyawa Newamo
ikomonosekeye,’ e seyakeye.
9 Aputa: sena newanapulu hapayawa ho:liyawa papowamona iyawa
sena amoke e sowa nema selatapo e sekiwa eta: seli matanamakeye.

10 Aputa: neyewi Ema ta:potose, ‘Sosolo, neyawa ko:lumeinapa?’ e seyakeye. Apula: Sosoyewi nema mene selese, ‘Kewa tesile Tamasekase taunewemi ha:na:pa:. Emiwa sena nowamokiwa nano ketea sopoke keyewi timinima:na:wa eyawa kema selaposakeye,’ e selapita: topukeye.
11 Aputa: sena newanapulu ha:na: tiya amoke newa tiye kaopela: Tamasekase taunewemi siliye hapakeye. Ko:yawemiye, ho:liye sosolo ilima amoke ne siwa koyetinase elakeye.
12 Tamasekase taune emiwa sena Ananaiyase ewa emi enekeye. Ewa Kote hanetapowemi ela: eyawa Moseseyewi ele tuwapowa seli kulu hanosekeye. Eyawa alusenase, Yu sena kesale sopoke Tamasekase sita:ne iyewi selesekiwa ewa hekeya sena e selesekeye.
13 Aputa: sena amowa newamo enene pawemi ine makalu tese nema selese, ‘Ne ma:e Sole, wala popa.’ Au selapita:, komaiyama kemi ne siyawa me potose ewa wala papokeye.
14 Aputa: Ananaiyase selese, ‘Nini kouwa fa:namo Koteyewi kewa ta:pele tiye apolosekiwa Ene Eyewi matanawamunuse matane timita: tapeyakeye. Apula: Eyawa Hekeya Sena Yesuwa popita: ta:peyalakeye. Apula: E meatewi Ene solo seyawa ta:pita: ta:peyalakeye.’
15 Alanase, keye e solo walosekiwa sena kesale sopomawa nano ketea keye ela: papowala apula: topuwala se tiye kinaposakeye.
16 Aluse, keyawa ena yesiwapola: ela:? Kewa tesi tiyapola: hano toliyetima. Keyawa E unuawemi ela: hopa:. Alusaleke, Eyawa kewa selakolose ke olokeyatelawa tiye iya:taposakeye,’ e seyakeye.
17 Aputa: newa Yelusalemewemi mene ine tesekiwa neyawa Kote koane suwemi kulukulula:sela: ela: potakamake uwa koane potosene epapuluse papokeye.
18 Potakamakiwa Sosoyewi nema selalapita: papokeye. Eye nema sela:selekiwa, ‘Yelusalemewa ela:pe kipila iya:pela: ha:na:pa:. Ko:yawemiye, keyawa Ne Sowa walosaleke, iyawa ma seli ta:taposakeye.’
19 Aputa: neyewi selese, ‘Sosolo, iyawa matanakeye. Puwano fa:nemiwa Yu sena kulukulu koane sopowemiwa newa sila:sela: sena kesale Kewemi seli topuwa neyewi iwa tipolo selalese apula: iwa sanosekeye.
20 Aputa: Ke solo walosene sena Sitifene kumita: sanose e pepetawa peleya:wemi sula, ikila emiwa neyawana ela: ‘ilikeye’ e seyakeye. Aluse, neyawa Sitifene sana:ne sena ili sao koliyetiwa neyewi pota:nekeye.’
21 Aputa: Sosoyewi nema selese, ‘Ha:na:pa:. Neyawa kewa Yu sena kesalema tela sitala pamawemi ilikepima:na:keye,’ ” e selapita: topukeye.

Poleyewi Ta:le Ti Senama Selese Ewa Lome Senakeye

22 Iyawa amo ta:tapolekiwa, Pole solo seyawa eta: seli topumakeye. Aluse, iyawa unuwapo selese, “Sena epa kumita: sama. Sena epapu tela epamowa peleya: weyemi epesitekiwa eta: apololumakeye!”
23 Aluse, iyawa unuwapo howalose ili sao kalawa kesele kolu tiye iya:walopela: peleya: pupalulawa sotiyapola: falemi sotukaiyakeye.
24 Alalapita: potapola:, Lome ami ta:le ti komata sosoyewi selese Polewa ta:le ti sena koane siliye hamona e seya. Apula: eyawa Polewa ta:le ti senala:ma pananese ta:pota:pa:. Ko:yawemiye, sena kesaleyewi Polema konomonose unuwapo howaya:newa mouwa Lome ami ta:le ti yesila sena amoke seli ta:pa:na:pela: matanese elakeye.
25 Aluse, iyawa Polewa tapola:la: pananema:na:pela: epita: eyewi Lome ami ta:le ti sena sakopolo semetei yesila sena nowa ewamo pawemi elapita:

ema selese, “Ke ele tuwatese selesekiwa Lome senananeke seta: kotoloma ela: ela:pe pananepe e sepapola?”
26 Aputa: Lome ami ta:le ti sena sakopolo semetei yesila sena amokiwa amo ta:tapola:, eyawa ha:na: tese Lome ami ta:le ti komata sosoma selese, “Sena epamowa Lome senanapa. Alake, keyawa ko:luma:na:na?”
27 Aputa: Lome ami ta:le ti komatawa inapola: Polema selese, “Kewa heneye Lome senananeke nema sema.” Apula: Poleyewi ema selese, “Henekeye,” e seya.
28 Aputa: Lome ami ta:le ti komatayewi mene selese, “Newa Lome sena tema:na:pelekiwa moweniwa ilima tiye mikeye.” Aputa: Poleyewi selese, “Newa ka eta: alamakeye. Ni amayewi newa ye kesilakeye. Alanase, newa Lome senakeye,” e seya.
29 Eyawa au selapita: ta:tapola:, ta:le ti sena iyewi ta:pa:na:pela: ela:ne amowa kipila ke iya:peyakeye. Apula: Lome ami ta:le ti komata sosolo eyawala ta:takamake Polewa Lome senanapita: potapola: ewala ipilakeye. Ko:yawemiye, eyawa Lome sena Polewa ela:pe seiniyewi tapowemi ela:.

Poleyawa Yu Piseiki Sena Kekena Emi Seyawa Wekeye

30 Aputa: kiapowemi Lome ami ta:le ti komata sosolo amokiwa Polewa mene hamona e selapita: pilisiti piseiki senala:mawana apula: Yu piseiki sena kekenesene imawa ‘Kekenepese ina:pa:’ e seya. Ko:yawemiye, eyawa Yu senayewi Pole kotoma:na:pela: siliye mina amo mouwa seli ta:pa:na:pela: matanakeye. Aluse, eyawa Polewa siliye inapola: ili sikapowemi ine teisa:pekeye.

23

1 Aputa: Poleyawa Yu piseiki sena kekenesene iwamo kulu pota:la: selese, “Ne ma:ela:, newa Kote sikapowemi sila:la:keye. Alusekiwa, ne himu matana fa:namoke hekeye napolo mane amo tiye minawa napu weyemi ine tekeye.”
2 Eyawa au selapita:, pilisiti piseiki sena sosolo Ananaiaseyewi sena noka Pole pawemi ine tesi tiye ene ima selese, “Kiyawa e meakemi sama,” e seyakeye.
3 Aputa: Poleyewi ema mene selese, “Koteyawa kine kewa sanaposakeye. Kewa i solawemi peni ipi koiya mupu epapula elakeye. Keyawa ele tuwapowa kulu hanose newa kotoma:na:pela: ine helakeye. Alawamona, kine ela: ele tuwapowa hotiyetise sena ima newa sama e seleselakeye.”
4 Aputa: sena noka Pole pawemi tesi tiye sita:ne iyewi ema selese, “Keyawa Kote pilisiti piseiki sena sosoma solo olokeyatela sema:na: ela?”
5 Aputa: Poleyewi selese, “Ne ma:ela:, neyawa ewa pilisiti piseiki sena sosolapo esekiwa eta: matanamakeye. Kote pukawemi momatelesekiwa,
‘Kili piseiki senamawa solo olokeyatela selapa’ e seya elakeye.”
6 Aputa: Poleyewi ela: potakamake Yu piseiki sena kekenesene emiwa sena noka Satusi sena sitalapita: papokeye. Apula: sena noka Felisi sena sitalapita: papokeye. Aluse, eyawa kekena honosane emi ho selese, “Ne ma:ela:, newa Felisi senakeye. Apula: newa Felisi sena e sa:keye. Sena kuluwa sopoke mene tesilaposa esa: neyawa sosolo matana elapita: potapola: mouwa emi ela: iyewi newa ke kotokeye,” e seyakeye.
7 Poleyawa au selakamake, Satusi senawanapulu apula: Felisi senawanapulu ilipe konomonose tepa:na:pela: esa: ili matana fa:na takalepekeye.
8 Aluse, Satusi senala:yewi selesekiwa sena kuluwa menewa matesilaposakeye. Apula: hepene senawana apula: howana maelakeye

esa: matanakeye. Alawamona, Felisi senala: iyawa nano ketea sopoke epamowa heneye elakeye esa: matanakeye.
9 Aluse, iyawa unuwapo howaya:sela: sita:nekeye. Emiwa ele walosene sena noka Felisi sena iyawa tesi towalopela:la: soyewi tapota:se penanose selese, “Niye potakamake a sena weyamoke hele timiya nowa eta: papomakeye. Alawamona, nowa heneye sema:na:keye. Ho napoyawala apula: hepene sena nowamoke ema seya selese ema:na:keye,” e seya.
10 Aluse, sowa sosolo tapota:walopita: potapola:, Lome ami ta:le ti komata sosoye matanesekiwa sena ili amoke Polewa sutuse sanose ewa kiwaloma:pekise komata eyawa ipilise ta:le ti senama selesekiwa sinapola: kipila poluse ha:na: tese Polewa siliye ta:le ti koane hamona e seya.
11 Ikila nowa nukulapowemi Sosowa Pole enene pawemi ine ela: ema selese, “Kewa ipipa penaiya elatipa:. Keyawa solo Niwa Yelusalemewemi penanose waya:ne ka epapuluse Lomewemiwana walopese ha:na:pa:,” e seyakeye.

Yu Senayewi Polewa Kumita: Sama:na:keye E Seyawa Wekeye

12 Amo kiapowemi, Yu sena iwa kekene tiyapola: sowa semetei sepatose Polewa kumita: sama:na:keye e seyakeye. Aluse, iyawa ikene sowa talapoiya sepatose selesekiwa iyawa Polewa seta: sanama elekiwa ma:na:wana hawana ala:pela: epesenekeye e seya.
13 Au sepata:ne sena amo akeyawa talo pinipe epapulawa helete tiye hapakeye.
14 Iwa pilisiti piseiki senala:mawana apula: Yu piseiki sena ima ha:na: selese, “Niye talapoiya sepatosekiwa Polewa niyawa seta: sanama elekiwa ma:na: ketea nowa eta: meni popa:na:makeye, esa: sepapokeye.
15 Alanase, kiyawala apula: Yu piseiki sena kekenesene iyawala Lome ami ta:le ti komata sosomawa sowa sekepila:pa:. Eyawa Polewa siliye ki salo simita:. Alusaleke, kiyawa mokopo selese kiyawa Polemawa solo eyewi seya amo mou noka seli ta:popa:na:keye e sela:pa:. Alanase, ewa ki salowemiwa seta: ine hetetima tepita: niyawa sama:na:wa emi seli tima:na:keye,” e seya.
16 Alawamona, Pole ololo e sa:yewi solo sepapo amo ta:tapola:, ewa ta:le ti koane hanapola: Polema seyakeye.
17 Aputa: Poleyewi Lome ami ta:le ti sakopolo semetei yesila sena nowa ho tiyapola: ema selese, “Sala epamowa Lome ami komata sosolo salo siliye hamona. Eyawa solo nowa ema selaposakeye.”
18 Aluse, eyawa sala amowa ami komata sosolo salo siliye hanapola: ema selese, “Tipolo sena Poleyewi nema selese sala weyamowa ke salo siliye hamona. Eyawa solo nowa kema selaposakeye e selapita: siliye inakeye,” e seya.
19 Aputa: Lome ami komata sosolo amokiwa sala amowa tiya:wa kaopela: ha:na: hema tapo ela: a:petane ela: ta:potose, “Keyawa nemawa ena sema:na:pela: minana?”
20 Aputa: sala amoke selese, “Yu senala:yewi sepatosekiwa kema ta:taposakeye keyawa Polewa eliwemi Yu piseiki sena kekenesene sitala kemi siliye sina:pa: e selaposakeye. Aluse, iyawa kema mokopo selese Polemawa solo eyewi seya amo mou noka seli ta:popa:na:keye e selaposakeye.
21 Alanase, keyawa ili solo selaka ta:tapa. Ko:yawemiye, ili honosanewemi sena akeya talo pinipe me helete tiye hapa amokiwa o:sulu sita:la: Polewa yesipela: sitalakeye. Iyawa ikene talapoiya sepatosekiwa Polewa seta: sanama elekiwa ma:na:wana hawana eta:

meni popa:na:makeye, e seyakeye. Alanase, napu yemiwa iyawa keyewi sepatakamo semetei yesipela: seli tiye sitalakeye," e seya.

22 Aputa: ami komata sosolo amokiwa sala amowa mene ilikepilise talapoiya ema selese, "Keyewi nano ketea epemi timinima:na: e seya nema selakamowa sena nowamawa selapa," e seya.

Kamani Piseiki Sena Filikisi Enewemi Polewa Siliye Hapawa Wekeye

23 Aputa:, Lome ami komata sosoyewi ta:le ti sena sakopolo semetei yesila sena elipei nowa ho tiyapola: selese, "Ka:tawa ta:le ti senawa sakopolo elipeiwala apula: ta:le ti sena talo tomoipe kopolo hose wa:pa:kemi helepela: hanosene amowana apula: ta:le ti sena sakopolo elipei ta:le tiye hanosene amowana seli tiyapa:. Apula: kiwa Sisalia taunewemi nukulapo honosane oko: akota tiyapita: seli tiye ha:na:pa:.

24 Apula: kiyawa kopolo hose Pole helepela: ha:na:na:wana heka:pela: ha:na: kamani piseiki sena Filikisi ela kemi seli siliye ha:na: fiyata:pa:," e seya.

25 Aputa: komata sosoyewi sawiwa momatetiye ilikepilise selese,

26 "Newa Kolatiase Lasiasekeye. Neyewi ela: kamani piseiki sena sosolo Filikisi kema ilikepilakeye. Aluse, neyawa kema 'ikilale napolo' e selakeye.

27 Yu senayewi sena weyamowa sukulu tiye sama:na: epita: newa ta:le ti senawanapulu ha:na: tese ewa niyewi mene silikeye. Ko:yawemiye, niye ta:takamakewa ewa Lome senakeye e selapita: ta:tapola:.

28 Aputa: neyawa sena ili amoke sena weyama mapoyala solo amo mouwa seli ta:pa:na:pela: matanakeye. Aluse, neyawa ewa siliye Yu piseiki sena kekenesene sitala emi siliye sinikeye.

29 Apula:, neyewi ima ta:potakamake iyewi nema selesekiwa eyewi ili ele tuwapo nowa hotolosaleke iyawa emawa mene tapopa:na:keye, e seyakeye. Alawamona, iyawa ewa kumita: sana: apula: tipolo selawata: ema:na:pela: kotolawamona neyawa eyewi hele timiya ketea sosolo epapulawa eta: papomakeye.

30 Alake, napu yemiwa sena ili amoke sena we sama:na:pela: sowa o:sulu se tilapita: ta:tapola:, neyewi kipila ke salo ilikepilakeye. Apula: sena ili amoke ema mokopo sela:ne iwa neyewi selese ke salo ha:na:pa:, e seyakeye. Apula: iyewi nano ketea ewamo kotoma:na: amowa kema semita: ha:na:pa:, e seyakeye."

31 Aputa:, ta:le ti sena iyawa ami komata sosolo amo seyawa ta:tapola: kulu hanose iyawa Polewa nukulapo siliyapola: Atipatilisi taunewemi ha:na: hetetikeye.

32 Apula: kiapowemi ta:le ti sena kopolo hose wa:pa:kemi helepela: hanosene iyawa Polewa siliyapola: Sisalia taunewemi ha:na:na:pela: hapakeye. Alawamona, ta:le ti sena noka sopoke meneye tiye i koane Yelusalemewemi hapakeye.

33 Iwa Sisaliawemi ha:na: fiya tesekiwa, sawi momateyawa sili tiye kamani piseiki sena ema kinise Polewala ema ha:na: apoyakeye.

34 Aputa:, kamani piseiki sena amokiwa sawi momateya amo akeyalapepela: Polema ta:potose "Ke peleya: unuwa ipa:? e seya. Au selakamake eye ta:takamake Polewa Silisia peleya:wemi tese minakeye e selapita: topukeye.

35 Aputa: eyewi Polema selese, “Sena kema mokopo sela:ne iwa inapita: kewa kotola sowa emi ta:pa:na:keye. Aluse, eyewi sena nokama selese, “Polewa kamani koane Heloteyewi ti emi selawapola: yesi sitalatipa:,” e seya.

24

Yu Piseiki Senayewi Polewa Kotolawa Wekeye

1 Aputa: ikila pipe itapa tepela:, pilisiti piseiki sena sosolo Ananaiyasewa Sisaliawemi sinisekiwa Yu piseiki sena nokala apula: loya sena Tetulusi ewala ilipe minakeye. Ine tese, iyawa kamani piseiki sena amawa Pole kotoma:na:pela: solo seya amowa ema se tiye mikeye.

2 Aputa:, kamani piseiki sena amokiwa Polewa ho tiyapola: inapita:, loya sena Tetulusi eyawa sowa ma:ta: tiye kamani piseiki sena ama selesekiwa sowa Polema tiolo:lukepilise selese, “Keye potelekiwa niwa seli hopola eniye minakeye. Apula: matana napolo kiwamokewa nini peleya: honosane emi ketea eta: seli enemawa keyewi seli heka:pekeye.

3 Aluse, niyawa nano ketea napolo peleya: sopoke keyewi timiya epamo potose sena sosolo Filikisi semawa sa:le napolo e selakeye.

4 Alawamona, neyawa kewa eta: saliya:la: komanoma:na:makeye. Alanase, neyawa kema solo nowa penanose ta:potakeye. Keyawa niwa kokonose solo kasa niyewi we selapose e sale ta:ta:pa:.

5 Apula:, niyewi potakamakiwa sena epamowa olokeyatela timinisene mouwa ekeye. Eyawa peleya: we sopoke Yu sena kesale sitala honosane emiwa konomonose tepa:na: mouwa eyewi ma:ta: tisekeye. Ewa sena kesale i niwanapulu sita:ne iya:pela: hapa amo pota: tesewa ekeye. Ili amo unua Naselete sena kesale akeye.

6 Apula: eyawa Kote E koane papalola napolo amo niwa tiye iya:pa:na:pela: epita: niyewi ewa mene sukulu tikeye. [Aputa: niyawa ewa nini ele tuwapo amoke kotoma:na:pela: matanakeye.

7 Alawamona ami komata sosolo Laisiase ewa inapola: eyewi niwa poluse nini tiya:yewi saliya:newa eyewi Polewa siliye hapakeye.

8 Siliye hanose selese, sowa Pole semetei ema tiolo:lukepila:ne sena sopolo amowa ke salo ha:na:pa:, e seyakeye.] Alanase, keyawa sena ene ema ta:ta:pa:. Apula:, keyawa nano ketea sopoke niyewi ewa kotolawa kine emi matanepesakeye,” e seya.

9 Apula: Yu sena iyawala Tetulusi e solo kamo hepe selese sowa Pole semetei ema tiolo:lukepiyakeye. Aluse, iye selesekiwa “Nano ketea sopoke epe selese amowa henekeye,” e seya.

Pole Matanawa Sopoke Filikisi Ema Se Tiye Miwa Wekeye

10 Aputa:, kamani piseiki sena amoke sowa Polema semita: tiya:yewi wakelesa: ta:pele walopita: Poleyewi selese, “Neyawa matanakeye. Yapene noka honosane emi elekiwa sena kesale peleya: weyemi sitala amo kotola ta:ta:sela: tesewa kekeye. Aluse, neyawa nano ketea sopoke timiya epamowa epelese kena:pano tese kema selapose ekeye.

11 Alanase, keyawa sena nokama ta:kelesaleke, puwano fa:nemiwa ikila kukuluipe tepela: newa Yelusalemewemi Kote wapilima:na:pela: fiyanekeye, e seyawa keyawa ta:taposakeye.

12 Emiwa, neyewi Kote koane suwemiwana apula: Yu kulukulu koawemiwana apula: siti honosane emiwana Yu sena iyawa neyewi sena nowanapulu soyewi tapota:sekiwalo apula: sena kesale noka neye siliye kekenepitekiwalo iyawa newa eta: papomakeye.

13 Alanase, iyewi newamo kotola solo henewa keyawa mapotaposakeye.
14 Alawamona, heneye solo we kema selakeye. Newa Sosolo Tapo kulu
hanosene Isuwemi senakeye. Amowa iyewi selesekiwa niwa iwalapulu
takaya sena e selesekeye. Newa aluse nini kouwa fa:namo Kote semetei
amo wapilisekeye. Aluse, neyawa nano ketea sopoke ele tuwatese
sepapowa hene esa: matanesekeye. Apula:, sepatosene senayewi nano
ketea sopoke momateya amowana seli matanesekeye.
15 Apula:, sena ili weyamoke matanese Koteyewi hekeya sena kuluwala
apula: olokeyatela sena kuluwala mene tesilaposa esa: sosolo matanepela:
yesipela: ela. Neyawana ka epapuluse matanese yesipela: elakeye.
16 Aluse, ikila sopoke ne himu matana fa:namokiwa hekeya ela: Kote
sikapowemiwana apula: sena sikapowemiwana neyawa hokola tima:na:
tisekeye.
17 Apula:, newa yapene noka peleya: nowemi elapepela: Yelusale-
mewemi mene inisekiwa ne sena kesale nano ketea hepe towaya sitala
amawa moweni keteawa miya:na:pela: minakeye. Apula:, neyawa
a:pewala Kotema mokopo miya:na:pela: tiye minakeye.
18 Aluse, newa Kote koane ha:na:na:pelekiwa, Kote sikapo hili tesene
mane amo kulu hapakeye. Hanapola:, newa emi ha:na: elapita: iyewi
potakamakewa newa hili elapita: papokeye. Apula:, emiwa newa sena
mutawalapulu elapitekiwa eta: papomakeye. Apula:, newanapulu sowa
unuwapo tiya:sela: sitalapitewa eta: papomakeye.
19 Alawamona, Yu sena Esiawemi tese minayewi nema sowa sema:na:
telalaleke, amowa ke sikapo weyemi inapola: newa kotosaleke amowa sa:le
ilikeye.
20 Eta: alamananeke sena ili we sita:le amo Yu piseiki sena kekene-
sewemi newa emi tesi tiya:newemiwa iyawa neyewi hele timiya ena
papola.
21 Neye matanawa aso neyewi solo unuwapo iwamo honosane ela:
ho seya amowa iwa eta: epelema:na: telama seyake etakeye. Neyawa
weyamu seyakeye, ‘Sena kuluwa sopoke mene tesilaposa mouwa emi ela:
iyewi newa ke kotokeye,’ e seya.
22 Aputa: Filikisi eyawa sena kesale iyewi Yesu Tapo kulu hanosene
Isuwemi ela: mane iliwala apula: seli topu iliwala eyawa seli matanakeye.
Alanase, eyawa Yu sena kesale Pole kotoma:na: mina ima selese, “Kiwa
ke pota:pesa. Lome ami komata sosolo Laisiase ewa inapita: emi seli heke
sema:na:keye,” e seyakeye.
23 Aluse, eyawa ta:le ti sena sakopolo semetei yesila senama selesekiwa
Polewa tipolo selawata:pa:. Selawatesekiwa ewa ene sila:tesalekewala
ilikeye. Apula: e mana nokamoke ewa ine seselesaleke ala kapola:pa:.

Filikisi Tulusila A:ma Poleyewi Solo Se Tiye Miwa Wekeye

24 Aputa: ikila mutama tepela:, Filikisi e kesale Tulusilayeliwala minak-
eye. Tulusilawa Yu kesalekeye. Apula:, Filikisiyewi Polewa ho tiyapola:,
Pole e solo selaka topukeye. Poleyewi ema selesekiwa Yesu Kelesowemi
seli topu mane amowa se tiye mikeye.
25 Aputa: Poleyewi mane hekeyawala apula: keyawa olokeyatela
matanesewa iya:pela: kine kewamo teleke ha:na:na:wa seli pota: tesene
amowana apula: Koteyawa sikape niwa kotopesakeye esa: ema selapita:
ta:tapola:, Filikisi ewa ipilise selese, “Napu yemiwa, kewa hamona. Sikape
fowa tesaleke, neyawa kewa me homa:na:keye.”

26 Aputa:, ikila semetei kemi, Filikisi eyewi matanesekiwa Poleyawa moweniwa emawa kinaposapele esa: matanese yesipela: enekeye. Aluse, Filikisi eyawa Polewa e salo ikila muta solo semita: holosekeye.
27 Apula:, yapene elipei itapa tepela:, Posiase Fesetase eyewi Filikisi e tima:na: tiya:ne amowa eye tikeye. Apula:, Yu sena iwa epelemita: Filikisi eyawa Polewa tipolo ke selawapola: enekeye.

25

Poleyewi Selese Ewamo Kotolawa Sisayewi Ta:ta:pa: E Seyawa Wekeye

1 Fesetase ewa Yutia peleya:wemi inapola:, ikila usulupe emi eniyapola: Sisalia taunewa iya:pela: Yelusaleme sitiwemi fiyanekeye.
2 Emiwa, Yu pilisiti piseiki senala:wala apula: Yu piseiki senala:wala iwa sopoke Fesetase salo inapola: sowa Polema tiolo:lukepiya solo selapita: topukeye. Iyawa ema sowa penaiya selesekiwa weyamu seyakeye.
3 “Keyawa niwa seselesekiwa Polewa ni salo Yelusalemewemi siliye ina:pa:,” e seya. Ko:yawemiye, iyawa sena noka isu honosane o:sulu kokuwaya ama Polewa sana:pa: e seyake ke seyakeye.
4 Aputa: Fesetaseyewi mene selese, “Polewa Sisalia taunewemi tipolo talakeye. Alake, komaiyama newa kemi ha:na:na:keye.
5 Alanase, piseiki sena kiwa noka ninipe ha:na:na:keye. Hanapola: sena amoke hele timiya nowa elaleke, iyawa ewa ke kotopa:,” e seya.
6 Aluse, Fesetase ewa ilipe ikila oloipe tesekiwalo taloipe tesekiwala epela: ewa Sisalia taunewemi sinikeye. Apula:, kiapowemi ewa kotosene koane ha:na: hela: Polewa siliye mina e seyakeye.
7 Ewa inapita:, Yu sena Yelusalemewemi tese sini ili amokiwa Polewa hekeye tiya:la: solo talapoiya ilima kalikalilawa ema ulukepiyakeye. Alawamona, Fesetasema solo iyewi seya amowa heneye selatapo esekiwa eta: seli waloseyamakeye.
8 Aputa:, Poleyewi ene kena:pano tese selese, “Neyawa hele nowa eta: timiyamakeye. Neyawa Yu sena ele tuwapowa eta: hotamakeye. Apula: Kote koawemiwana neyawa hele timiya nowa itapakeye. Apula: Sisamawana neyawa hele nowa eta: timiyamakeye,” e seyakeye.
9 Aputa:, Fesetaseyawa Yu sena iwa epelemita: Polema selese, “Kewa ne sikapo Yelusaleme falemi kotola ta:pa:na: fiyama:na:wa ililapa?” e seya.
10 Aputa: Poleyewi mene selese, “Koane napu newamo tesi tiyala weyamowa Sisayewi kotosene koakeye. Alake, koane semetei yemi kotola niwa ye ta:taposakeye. Kine keyawa seli matana kakeye. Neyawa Yu sena iwalapuluwa hele timiya nowa itapakeye.
11 Alanase, nine neyewi hele timiyawemi newa kula:pa: e seyawemi kulusaleke, ilikeye. Alawamona, solo iyewi newamo kotola epamowa mokopo seyalaleke, sena semetei nowamokiwa newa ili tiya:wemiwa makinaposakeye. Alanase, nine matanawa kotola solo niwa Sisayewi ta:pita: matanakeye,” e seya.
12 Aputa:, Fesetaseyewi e matana kinisene sena nokama selapola: eyawa Polema selese, “Keye selesekiwa kotola solo kiwa Sisayewi ta:taposakeye e seyanase kewa Sisa salo hanaposakeye!” e seya.

Fesetase Eyawa Polewa Kini Akalipama Ta:papowa Wekeye

13 Ikila mutama tepela:, Kini Akalipa ololo Penisi a:ko: Sisaliawemi Fesetasema ikilale napolo e sema:na:pela: minakeye.

14 Aluse, a:ko: ikiwapo muta emi sita:nekeye. Sita:lekiwa, Fesetase eyawa Pole kotola solo amowa kini ema sela:selekiwa “Sena nowa puwano Filikisiyewi tipolo selawapo elakeye.
15 Newa Yelusalemewemi enene ikila emiwa, Yu pilisiti piseiki sena iyawala apula: Yu sena piseiki sena iyawa sowa semetei ema tiolo:lukepilise selesekiwa neyewi ewa falasimita: sepata:pa: e seyakeye.

16 Alawamona, neye mene selese, Lome sena mane niniwamokiwa sena nowa niyawa mokopo eta: falasisemakeye. Sena nowa kotoma:na:pela: esekiwa puwano ewamo kotoma:na: sena sikapowemi tesi tiyapola: ela kemi niyawa fowa ema kinapola: eyawa kena:pano tese solo iyewi ema selaka ke mene selesekeye.
17 Alanase, iwa weyemi kekena emiwa neyawa iwa a yesima elawa eta: seyamakeye. Alawamona, ikila nowemi newa kotosene koane hela: neyewi sena nokama Polewa siliye ina:pa: e seyakeye.
18 Aputa:, sena ewamo kotoma:na:pela: ine tiya iwa tesi towayakeye. Aputa: neye matanesekiwa eyawa hele timiya nowa selaposapele esa: matanawamona iyawa solo pa:ta selesapekeye.
19 Alawamona, iyewi kulukulusene mane amowana apula: sena semetei kulu amowa Yesu e seya amowana iyewi konomonose ema tapota:se seyakeye. Poleyawa sena kulu epamowa mene tesikeye, e seyakeye.
20 Neyawa solo seya epamo mouwa seli matanema:na:pela: elawamona neyawa eta: seli matanema:na:ma tepita: neyewi Polema selese, “Kewa Yelusaleme falemi kotola ta:pa:na: fiyama:na:wa ililapa?” e seyakeye.
21 Alawamona, Poleyewi selesekiwa ewa tipolo ke tapeseta: matanakeye, e seya. Apula: sikapewemi Sisa ene ela: kotola salo eyewi ta:taposakeye. Alanase, neyawa ewa tipolo ke tapesa e seyakeye. Sikape, neyewi Sisa salo ilikepima:na: e seyakeye.”

22 Aputa: Akalipayewi Fesetasema selese, “Neyawana sena epamo solo selaka nine ta:pa:na: matanekeye, e seya. Aputa: Fesetaseyewi ema mene selese, “Keyawa eliwemi ta:taposakeye,” e seya.

23 Aluse, kiapowemi Akalipa Penisi a:ko: sao hili napolo ka tiye sena kesale iwamo sita:newemi inapita: potapola: iyawa a:ma epelese seli silikeye. Apula:, a:ko:lapulu inisekiwa ami komata sosolo muta nokala apula: taunewemi sena ununa towaya nokala inapita: ilipe solo selesene koane suwemi musuluyetiye tuwatenekeye. Aputa: Fesetaseyewi selakamake Polewa siliye minakeye.
24 Aputa: Fesetaseyewi selese, “Kini Akalipa keyawala apula: sena kiwa sopoke ninipe sitala, kiyawala, sena we pota:pa:. Yu sena kesale Yelusalemewemi sitalakamokiwala apula: weyemi sitalakamokiwala unuwapo nema ho selese, ‘Keyawa sena epa sana:pa:. Ewa apota:pesa:pekitise,’ e seyapekeye.
25 Alawamona, neye papowa eyewi hele timiyawemi kuma:na: telawa itapalapita: papokeye. Aluse, ene eyewi selese kotola solo ewa Sisama ta:pema:na: e selapita: neyawa ewa Sisa salo ilikepima:na: esa: sepapokeye.
26 Alawamona, neyawa sena nini sosoma momate tiye ilikepima:na:wa sowa newa tikili tekeye. Alanase, neyawa sena we Kini Akalipa kemawana apula: sena kili nokama siliye minakeye. Alanase, niyawa ema sowa ta:keyalapepela: solo e selaka seli ta:tapola: solo neyewi sawiwemi momatema:na:wa seli matane tiyapola: emi momate tiye ilikepima:na:keye.

27 Ko:yawemiye, neyewi tipolo sena nowa tipolo koane pa:ta nowemi
ilikepilisekiwa ewamo kotola sowa eta: momateyamake ilikepilisaleke,
amowa eta: ilimakeye, esa: matanakeye."

26

Poleyewi Kini Akalipama Solo Seyawa Wekeye

1 Aputa: Akalipayewi Polema selese, "Keyawa kine sowa sema:na:wa
ilikeye." Aluse, Poleyawa tiya:wa wakelese kena:pano tese weyamu
seyakeye.
2 "Kini Akalipa, Yu senayewi nema tiolo:lukepiya solo amowa neyewi
matana enewa nine kena:pano tese kema sema:na:keye. Amowa napu
weyemi kema sema:na:wa epeyawa ilimakeye.
3 Ko:yawemiye, keyawa Yu sena mane niniwana apula: konomona solo
niyewi sela:newana keyawa sopoke seli matananase neyawa kema penaiya
ta:potose kewa halute ne sowa ta:ta:sela: helatipa:.
4 Alanase, Yu sena iyawa newamo kesila peleya:wemi tese teleke mina
mane amowana apula: Yelusalemewemi ine enene mane amowana iyawa
matane tikeye.
5 Aputa: iyawa newa naputе pota:tesema kakeye. Alanase, iyawa
auma:na: matanananeke, iyawa mane niwa kema sema:na:wa ilikeye.
Apula: iyawa newa Felisi sena elapitekiwa potosekeye. Aluse, neyawa
mane iliwamo kulu hanosekeye. Felisi sena ili ele kulu ha:na:na:wa
talapoiyakeye. Yu sena nini nokamo ele tuwapowa Felisi sena iyewi ele
talapoiya epapulamakeye.
6 Aluse, newa napuwa weyemi tesi tiya:la: iyewi kotokeye. Kotoma:na:
mouwa wekeye. Koteyewi puwano nini kouwa fa:nama sepapo amowa
neyawa seli matanepela: yesipela: enekeye.
7 Aluse, sena i kukuluipe niniwamokiwa Kote unuwa wapiyeselekiwa
nukulapo honosanewemiwana ikilalewemiwana iyawa sepapo epamowa
hetetiyaposakeye esa: seli matane tiye yesi sita:nekeye. Alanase, kini,
neyawana ka epapuluse matane tiye yesipela: elapita: Yu sena iyawa sowa
nema tiolo:lukepiyakeye.
8 Alanase, sena kili nokamokiwa Koteyewi sena kuluwa mene
teisa:tapitekiwa amowa nano sosolapo esekiwa ko:lu matanema:na:na?
9 Puwano fa:nemiwa, nine neye matanesekiwa Na:selete sena Yesu
unuwa neyewi kolotea me apoma:na: matanakeye.
10 Neyawa Yelusalemewemiwa alakeye. Yu pilisiti piseiki senala:yewi
nema aupa: e selapita:, neyawa Keleso sena kesale mutawa tipolo selakeye.
Aputa:, piseiki senayewi iwa sanose kula:pa: esa: sepatapita: neyawana
ilikeye e seyakeye.
11 Apula:, neyawa iwa Yu kulukulu koane suwemiwa kelepopita: iki-
wapo muta falasisekeye. Iyawa Yesuwa fa:se tapo apolose E unuwa
solo olokeyale semita: neyewi iwa tineyakeye. Aluse, neyawa imawa
konomonawa ilima tese neyawa iwa kelese taune pama nokemi sitalakala
oiya timita: waya hanosekeye."

Pole Ewa Matana Notoya Wa Tiye Miwa Wekeye

12 Poleyewi wa:ke selese, "Neyawa alusekiwa, newa Tamasakasewemi
ha:na:pa: e sekiwa Yu pilisiti piseiki senayewi ilikeye esa: sawi momateya
amowa tiyapola: hapakeye.
13 Kini, neyawa kema selakeye. Oko: kukulu tiyapita:, newa
ha:na:newanapulu neyewi potakamake hepene falemi tese ho:liyawa ilima

otewi ho:liya epapulamakeye. Ho:liya amowa newemiwana apula: sena ninipe hapawala heke tiye tuwapokeye.

14 Aukamake, niwa sopoke peleya: kolemi sutesine tela: neye ta:takamake nowamoke sowa nema Alameiki solopela:la: sela:sela:, ‘Sole, Sole, keyawa Newa ko:luma:na:pela: ikomonose ela:? Kopolo kao onatuwa i minawemi kapita: ene mene oiya tisene epapuluse keyewi tima:na:wa talapoiyakeye,’ e selapita: topukeye.

15 E selapita: ta:tapola: neyewi ema ta:potose, ‘Sosolo, kewa ipa:?’ e seyakeye. Aputa: Sosoyewi mene selese, ‘Newa Yesukeye. Keyawa Newamo ikomonosekeye.

16 Alawamona, kewa tesima. Tesi tiye kine onatuyewi onapela: epesa. Newa ke salo ina weyamowa kewa Ne tima:na: tisene sena ta:pelema:na:pela: minakeye. Alanase, nano ketea sopoke napu keyewi pota weyamowa se tiye kinaposakeye. Apula: nano ketea sikape Neyewi waloma:na: amowana se tiye kinaposakeye.

17 Apula: Neyawa Yu sena i kiwamokiwala apula: Yu senama tela i nowamokiwala kewa ikomomita:kiwa eta: apoma:na:makeye. Alanase, Neyawa kewa ili epamo salo ilikepilise ekeye.

18 Aluse, ilikepilisekiwa si iliwa fakewalopela: yopolotela tapowa fa:se tapo apola: matana notoloyetiyapola: ho:liya tapo minite apola-posakeye. Apula: iwa Setene penaiyawa iya:pela: Kote salo minite apolaposakeye. Alusaleke, Neyawa ili mane olokeyatela timiyawa iya:pela: kepoliyetima:na:keye. Apula:, Newemi seli topu sena kesale Nine ta:peye sitala alapulu iwala amo honosane kemi ilipe sita:laposakeye.’ ”

19 Aputa: Poleyewi wa:ke selese, “Kini Akalipa, neyewi uwa koane potosene epapuluse hepene falemi tese seya amowa neyawa eta: ta:ta: iya:peyamakeye.

20 Neyawa puwano ma:ta: tiye walosekiwa Tamasekase sena kesalema wayakeye. Apula: sena kesale Yelusalemewemi sitalakama waye. Apula: Yutia peleya:wemi sitala sena kesalema waye. Apula: Yu senama tela sitala imawana wayakeye. Neye se tiye kinisekiwa weyamu seyakeye. ‘Kiwa matana notolopela: Kotewemi seli topu elatipa:. Apula: mane kiliwa walosekiwa kiwa heneye matana notoloyetikeye esa: walopa:’, e seyakeye.

21 Aputa: mou epemi ela:, Yu senala: iyawa Kote koane suwemi newa sukulu tiyapola: kumita: sama:na:pela: elakeye.

22 Alawamona, Koteyewi newa sesele ine tese napu weyemiwa newa napolo elakeye. Alanase, napu weyemiwa newa tesi tiya:la: mokopo sena ununawa sitalakamawana apula: sena ununa sitalakamawana neyawa sowa kima we selalekeye. Neyawa solo pa:ta: nowa eta: se tiye mimakeye. Neyawa sepatosene senayewi apula: Moseseyewi puwano fa:nemi hetetiyaposakeye esa: sepapo solo semetei kamo selakeye.

23 Iyawa weyamu seyakeye. ‘Yesu Kelesowa kapo oiya tiyaposakeye. Apula: amo fo:suwemiwa Ewa sena kulu puwano tesima:na:wa Ewamo tesilaposakeye. Apula:, Eyawa Yu sena kesalemawana apula: Yu sena kesale matela imawana waloselesekiwa mene silima:na: isu amowa ima se tiye kinaposakeye. Se tiye miya:na:. Amowa, ho:liyawamunakeye.”

24 Poleyawa kena:pano tese selalapita:, Fesetaseyewi unuwapo selese, “Pole, kewa nanano telalakeye. Kewa sosolo sukulula hapanase matana kiwamoke ela: kewa nanano teselakeye.”

25 Alawamona, Poleyewi selese, “Sena sosolo Fesetase, newa nanano telamakeye. Neyawa heneye matana napolo sowa selakeye.

26 Kini Akalipayawa ne solo seyawa sopoke matane tikeye. Alanase, neyawa ema solo hekeya selesekiwa newa eta: ipilamakeye. Apula: neyawa matanakeye. Ne solo seyawa sopoke e siyawala apula: e kena:yawana semetei nowa eta: helepa:pemakeye. Nano ketea epamowa koane kukunanewemi o:sulu eta: ela: timiyamakeye.
27 Kini Akalipa, keyawa sepatosene sena solo seyawa seli topula? Neye matanawa keyawa seli topu esa: matanekeye."
28 Apula: Akalipayewi Polema mene selese, "Keye matanawa ikiwapo mutama yemi newa Kelesomita: seleselakeye."
29 Aputa: Poleyewi mene selese, "Ikiwapo mutamawemiwana apula: ikiwapo mutawemiwana neyewi Kotema kulukulusekiwa weyamu seyakeye. Kewala apula: sena sopoke ne seya ta:ta:sela: napu we sita:yamowana newamo tela weyamunuse tepesakeye. Alawamona, neye matanawa kiwa seiniyewi tipolo koane tawaya epapumitekiwa eta: matanamakeye."
30 Au selapita:, kiniwana apula: kamani piseiki senawana apula: kesale Penisiwala apula: iwalapulu ka:la:lopela:ne sena kesale iwa sopoke tesikeye.
31 Tesi tiye ha:na: tese iwamo sita:ne koane numu amowa iya:pela: ha:na: sita:la: ipitane kekelese selese, "Sena epamokiwa hele timiya nowa itapa kemi ewa kulusekiwalo o tipolo selawapa:na:wa eta: ilimanakeye."
32 Aputa: Akalipayewi Fesetasema selese, "Keyawa sena weyamowa mene silikepima:na: telalakeye. Alawamona, ene ela: selese kotola solo ewa Sisayewi ta:pema:na:keye e seyakeye.

27

Polewa Lome Sitiwemi Hapawa Wekeye

1 Alanase, iye selese niwa poti tiyapola: Itali peleya:wemi ha:na:na: e seyakeye. Aluse, iyawa Polewa tiyapola: tipolo sena nokalapulu ami ta:le ti sena sakopolo semetei yesila sena nowama tiye mikeye. Yesila sena amo unua Yuliasekeye. Ewa Sisa ami ta:le ti senakeye.
2 Alanase, niwa fala: telesene poti semetei nowa Atalamitiame taune tese inapita: potapola: niwa emi talakeye. Poti amowa Esia peleya: hematapo poti palesene emi ela hanose ha:na:na:pela: elakeye. Aluse, niyawa poti mei komeniwa fakekepela: hapakeye. Hanosekiwa, Tesalonaika sena Alisitakase, Masetonia peleya:wemi tesene ewala ninipe hapakeye.
3 Hanapola:, ikiwapo nowemi niwa Saitone taunewemi ha:na: palakeye. Emiwa, Yuliase eyawa Polema mane napolo timinise Polewa e mana salo hanapola: nano ketea hepe tela nowa tiyapamonote apoyakeye.
4 Emi tese, niwa hano olosa tapo mene hapakeye. Aukamake, alopo fowa niwemi ine tise niwa Saipulusi o:lo:lu fo:su nono hapakeye.
5 Apula: niwa hano tawala ka:nawa Silisia peleya: apula: Pamafilia peleya: elipei amo pawemi sa tepela: Maila taune Laisia peleya:wemi ha:na: palakeye.
6 Emiwa, ami ta:le ti sena sakopolo semetei yesila sena amoke potakamakewa Alekesatia taune amo poti nowa Itali peleya:wemi ha:na:na:pela: elalapita: papokeye. Alanase, eyawa niwa siliye ha:na: emi talakeye.
7 Niwa emi tapela: hanosekiwa, aloka ilima tese niwa eta: kipila ha:na:na:ma tepita: ikila mutawemiwa niwa hokola hanose halute hapakeye. Ha:na: tese Nituse taune pawemi fiya telakeye. Alawamona, alotewi niwa mene polutiye ilikepililapita: niwa Kiliti o:lo:lu nono komemi Salomone taune pawemi hapakeye.

8 Apula: niwa Kiliti hema tapo hokola hanose hapawa ha:na: tese poti
Palesene Napolo e selesene peleya: emi ine hetetikeye. Peleya: amowa
Lasea taune pawemi elakeye.
9 Emiwa, ikila muta itapa tepela:, Ikila Sosolo Yu Sena Ma:ne Hekila
eta: nasema amowa kotetipela:, ikila emiwa, hano tawala ka:nawa mete
olokeyatela hetetikeye. Alalapita:, Poleyewi ima penaiya selese,
10 “Senala:, neye matanawa, niwamo ha:na:na:wa napu hanosaleke,
niwa olokeyale tise nini ketea muta weyamowa ikomoma:na:nakeye.
Amowa potiwalapulupela: ketea semetei kamo olokeyale tima:na: tela-
manakeye. Sena nini hepa:la weyala itapa tepesakeye.”
11 Alawamona, ami ta:le ti sena sakopolo semetei yesila sena amokiwa
Pole seyawa ta:tapola: eta: kulu hapomakeye. Eyawa poti tiye hanosene
senayeniye poti amo ina elipei amo matana kemi kulu hapakeye.
12 Poti palesene peleya: amowa alopo kiwemiwa napolo eta: tesemakeye.
Aluse, sena mutayewi peleya: amowa iya:pela: hano tawala honosane
kemi ke ha:na:na: matanakeye. Aluse, iye matanesekiwa iwa poti
palesene peleya: Finikisiwemi ha:na: fiya tesaleke, alopo kiwemiwa iwa
ili sita:laposa esa: matanakeye. Finikisi amowa Kiliti o:lo:lu nono komamo
tapo elakeye. Peleya: amowa opo sinisene tapowa pota: elakeye.

Alopo Sosolo Minawa Wekeye

13 Aputa: alopo nono komamo tapo inisekiwa ma seli penanopita: iyawa
ili ka hanaposa esa: matanakeye. Aluse, iyawa potiwemi ki hilila sepeya
hano kolemi toliyetiwa mene sukulu tiye iwa Kiliti o:lo:lu hema tapo
hapakeye.
14 Alawamona, komaiyama kemi, alopo penaiya ilima peleya: nono
fa:tamo tapo tepela: kipila minakeye. Alopo mina amo unua ‘fa:tamo tapo
tepela: inisene alopo’ e selesekeye.
15 Alopo amokiwa potiwa polu tiye iya:tese alopo inana hekeya emiwa
poti miwa eta: apola: hapamakeye. Aluse, niyawa alotewi potiwa poye
hamonote ka apoyakeye.
16 Aluse, niwa ka hapawa ha:na: tese Kolota o:lo:lu kolotea nono komamo
tapo emi hapakeye. Emiwa niyawa tinikiwa poti pawemi tiye mina:na:wa
hokola ilima tese elakeye.
17 Apula: sena iyawa tiniki amowa sukulu tiye ine poti suwemi tuwapola:
meiyewi poti ipi hasu tapowemi kokolopela: fiyane tese ta:pe polo tiye
apoyakeye. Apula:, iwa Afilika peleya: Silitise pawemi semetouwemi meni
tema:pekise ipilise fala: teyawa mene kopotikeye. Apula:, potiwa alotewi
poya hamonote ka apoyakeye.
18 Aukamake, aloka ilima tese hano ko:luwewala ilima niwemi ine
popita: kiapo nowemi sena iyawa nano keteawa hano sotukaiyakeye.
19 Apula:, ikila elipei itapa tepela:, amo kiapowemi fala:wala apula: fala:
telesene isuwamuna kela ala sopoke ili tiya:yewi tiye hano sotukaiyakeye.
20 Emiwa, ikila muta niyawa opo ho:liyawala meiyetoluwala eta: pa-
pomakeye. Alopo sosolo amowa kokolo kao ina:sela: enekeye. Puwano
niyewi matanesekiwa niwa seli epesenenapo esa: matanawamona, ikila
emiwa, niwa seli sitalaposa esa: matana amowa kepoliyetikeye.
21 Aputa:, senala: iwa ma:na:wa eta: menama ela: ikila muta
hanapita:, Polewa ili honosane tesi tese ima selese, “Senala:, niye selese
Kilitiwemi tese hanapa e selaka kiyawa ta:toluwamo e selapokeye. Kiyawa
topukiwa, ikomoma:na: ikila we kiyawa mapota: apula: keteawala ma
sotukalemapekeye.

22 Alake, neyawa kima penanose selakeye. Kiwa ipilamake penaiya sitalatipa:. Ko:yawemiye, sena semetei nowa makulaposakeye. Poti semetei olokeyaleye tiyaposakeye.
23 Newa Kote E senakeye. Aluse, newa E tima:na: tisekeye. Eli yopolotela honosanewemi Kote E hepene sena nowa ne pawemi ine tesi tiye elapita: papokeye.
24 Emiwa hepene senayewi nema selesekiwa 'Pole, kewa ipipa. Kewa Sisa minitapo tesi tepesakeye. Alake, ta:ta:pa:. Koteyawa keyewi kulukululawa topukeye. Alanase sena kilipe potiwemi tala epa sopoke makulaposakeye, e selapita: topukeye.'
25 Alanase, senala: kiwa ipilamake penanose sitalatipa:. Ko:yawemiye, neyewi matanawa Koteyewi nano ketea epamowa sopoke timinima:na:keye esa: nema seya amowa heneye aupesa esa: seli matanekeye.
26 Alawamona, potiwa ene matana ke ha:na: o:lo:lu nowemi ha:na: papelaposakeye," Poleyawa au seyakeye.
27 Aputa: sokatiye elipei itapa tepela: amo nukulapo honosanewemiwa alopo sosoyewi niwa poluse menitiye hano tawala ka:na sosolo Etiliatiki emi hapakeye. Ikila emiwa, poti tiye hanosene sena iyewi matanasekiwa hematapo papolo peleya:wa mapatopela: esa: matanese.
28 Aluse, iyawa meiyewi hilila ketea nowa sepela: hano ki kolamo ta:pelema:na:pela: toliyetikeye. Apula:, potakamakiwa mitawa talo pinipe (40) hetetikeye. Apula:, komaiyama wa:ke me ta:pelekamakewa mitawa talo usulupe hetetikeye.
29 Aluse, niwa menitiye ha:na: etewawemi ha:na: poma:pekise ipilakeye. Alanase, iyawa poti kenatapo komemiwa ki hilila sewaya pinipewa hano kolemi tolusulakeye. Apula: ela:, ela:pe ikiwapita: Kotema kulukula:nekeye.
30 Aputa:, poti tiye hanosene sena nokamokiwa potiwa iya:pela: ha:na:pela: matanese tiniki sepeyawa fake tiye hano kolemi sine tuwapokeye. Amowa iyawa ta:ma: ki hilila sepeya noka poti mitapo toliyetiyalatapo emita: elakeye.
31 Aputa: Poleyewi Lome ami ta:le ti sena sakopolo semetei yesila senamawana apula: ta:le ti senala:ma selese, "Sena ili epamowa poti suwemiwa masitalaleke, kiwa kulaposakeye."
32 Au selapita:, ta:le ti senayewi tiniki mei senawa nasolo tiye tolusulakeye.
33 Aputa: ikiwapa:na: mapatopita:, Poleyewi iwa ma:na:wa maita: penana: tese selese, "Kiwa ma:na:wa eta: menama ikila sopoke ke yesipela: pota: sita: towaye ina:nekeye. Ale minawa napuwa sokatiye elipei tetakeye. Ale mina emiwa, kiwa ma:na: nowa eta: menamakeye.
34 Alanase, neyawa kima penanose selakeye. Kiwa ma:na:wa maiya. Ma:na:yawa kewa talepa:taposakeye. Aluse, kewa ili tepesakeye. Kiwa semetei nowa ma olokeyaleye tiyaposakeye.
35 Poleyawa au selapola:, eyawa falawa towapowa tiyapola: ili sikapowemi Kotema napolo e sepela: falawa amowa pasoloyetiyapola: ma:ta: tiye menakeye.
36 Aputa:, iyawala sopoke kena:pano tese ma:na:wa menakeye.
37 Nini poti sulu emi tala sena akeyawa sakopolo elipei epela: talo tomoipe epela: tekapeipekeye (276).
38 Iwa ma:na:wa ili napela: iyawa potiwa hilima:pekise witi fo selawa hano sotukaiyakeye.

Poti Amo Palayawa Wekeye

39 Aputa: ikiwatapita:, iyewi potakamakiwa peleya: nowa papokeye. Alawamona, peleya: amowa iwala tikili telakeye. Emiwa iyewi potakamakewa hano ka:tiye fiyanese semetou sa:le napolo elapita: iyawa potiwa emi ha:na: pama:na:keye e seya.
40 Aluse, iyawa potiwemi ki hilila sewaya mei amowa sopoke nasolo tiye hano ke tolusulakeye. Aputa: ikila semetei kemi nokamokiwa poti hekelesene fita amuna mei sakowaya amowana fakewaya:nekeye. Apula: nokamokiwa fala: poti miwemi telesene amowa alokemi teyakeye. Aukamake, iwa semetou hekeya emi hapakeye.
41 Alawamona, poti miwa etewawemi ha:na: soluse menitese potiwa eta: popa:seyamakeye. Aukamake, poti kenawa ko:luwe sosoyewi ine pola:tekamake pasolotiye iya:peyakeye.
42 Aputa:, ta:le ti senayawa tipolo senawa sopoke yasokolutiye iya:pa:na: esa: matanakeye. Ko:yawemiye, iwa hawa powapola: netalewata: ha:na:pekitise.
43 Alawamona, Lome ami ta:le ti sena sakopolo semetei yesila sena amoke Polewa kumita:wa mamatanese ili solo sepapowa ‘aupa’ e seyakeye. Aluse, eyawa sena hawa polosene sopowa ela:pe puwano hematapowemi pola: ha:na:pa:, e seya.
44 Aputa:, sikape sena kili nokamowa poti pasoya i hekemiwana apula: nano ketea potiwemi alupu towalosene amo wapa:kemi tiye tasela: ha:na:pa:, e seya. Iwa sopoke epapuluse hematapo ha:na: seli napolo sipawayakeye.

28

Polewa Mauta O:lo:luwemi Enewa Wekeye

1 Aputa:, niwa hemawemi seli ha:na: sipawalopela: sita:la: potakamake Mauta o:lo:lu e selesene emi sitalapita: papokeye.
2 Aputa:, Mauta sena kesale iyawa nimawa mane sa:le napolo tesapekeye. Emiwa hawa ilima sinise peleya: emiwa potiawa ilima telanase iyawa teiwa kiyalapepela: niwa sopoke silikeye.
3 Aputa:, Poleyewi tei kale tiye ti amowa tiyapola: teiwemi kilipeyakeye. Tei amo suwemiwa heseke nowa emi ka:nekeye. Ewa teiyewi opopita: hematapo nesile ine Pole tiya:wemi menikeye. Apula: ma:pela: ke telepela: enekeye.
4 Aputa:, Mauta sena kesale iye potakamake heseke amokiwa Pole tiya:wemi ma:pela: ke telepela: elapita: potapola: ikene selese, “Pota! Sena epamokiwa senawa sanosene mitekeye. Ewa hano tawala ke kuma:na: telawamona, napu weyemiwa mane olokeyatela timinikamo wa:la:ya hepe kinisene Kote amokiwa sena weyamowa apota: epesetekiwa eta: apoyamanakeye.
5 Alawamona, Pole tiya:wa fukakamake heseke amowa teiwemi sutesinikeye. Ala emiwa, kalila nowa Pole tomawemiwa eta: olokeyale timiyamakeye.
6 Alawamona, sena kesale iyawa Pole tomawa pipilisekiwalo o kipila sutesine kulaposa esa: ewa yesipela: pota: sita:nekeye. Aluse, iyawa yesipela: sita:la: ilima komano tikeye. Alawamona, kalila nowa ewemiwa eta: hetetimakeye. Aluse, iyawa matana nowamokiwa kote nowa ewalapo e seyakeye.

7 Aputa:, peleya: amo pawemi peleya: nokala o:lo:lu amo piseiki sena
Pupiliase nekeye. Sena amoke niwa siliye e koane ha:na: sita:la: eyawa
niwa ikiwapo usulupewemiwa seli pota:nekeye.
8 Sena amo inawa nakolose wa:tawemi ka:pela: enekeye. Ewa toma
ofolawalapulu kupu hano ha:na: elakeye. Alanase, Polewa ewamo
popa:na: tuwatenekeye. Tuwatenapola: eyawa ewa Kotema hopela:
Poleyawa tiya:yewi kesakamake sena nakola amowa faliyetikeye.
9 Aukamake, o:lo:lu amo sena kesale nakowaya sita:newana Pole e salo
inapita: eyawa iwala falewayakeye.
10 Iyawa nimawa mane napolo kalikalise timiyakeye. Apula:, niwa iwa
iya:pela: potiwemi tapela: ha:na:na: ekamake nano ketea niyewi hepe
towayawa nima tiye mikeye.

Polewa Lomewemi Ha:na: Fiya Telawa Wekeye

11 Aputa:, kunei usulupewa Mauta o:lo:lu emi sitalapepela: amo
fo:suwemi Alekesatia poti nowemi tapela: hapakeye. Poti amowa alopo
kiwemi Mauta o:lo:lu emi enekeye. Poti amo mi fa:temiwa kote Sala Elipei
mitiwamuna amo timini tiye apoyalapokeye.
12 Aputa:, niwa ha:na: Silakuse taunewemi fiya telakeye. Emiwa ikiwapo
usulupe enekeye.
13 Apula:, emi tese hapawa Lekiume taunewemi ha:na: fiya telakeye.
Apula:, ikiwapo nowemi alopo nono komemi tese minakeye. Apula:,
ikiwapo nowemi niwa Puteoli taunewemi ha:na: fiya telakeye.
14 Emiwa, niyewi potakamake Keleso senala: iyawa niwa ho tiyapola:
ta:potose selesekiwa ninipe sokatiye semetiwa iwalapulu epesena:pela:
matana napokeye. Epapula: ha:na: tese niwa Lomewemi ha:na: fiya
telakeye.
15 Ikila emiwa Lome Keleso sena kesale iyawa niwa inanakeye e selapita:
ta:tapola: iyawa niwa isu honosane koluma:na:pela: minakeye. Niyawa
iwa Apiuse makete tuwatesene peleya: makene mina enisene koane
usulupe tisa teya peleya: emi koliyetikeye. Emiwa, Poleyawa iwamo
potapola: Kotema napolo e sepela: matana ewa penaiyawa tikeye.
16 Apula:, niwa Lome siti honosane inakamake kamani senayawa Polewa
enapotane koane nowemi apoyakeye. Apula: ta:le ti nowamoke yesipela:
enekeye.

Poleyewi Lome Sitiwemi Kote Solo Napolo Wayawa Wekeye

17 Ikila usulupe Polewa Lomewemi ela:, Yu piseiki senala:wa ina:pa:
e seyakeye. Alanase, iwa ine kekene tiyapita: Poleyewi ima selese,
“Ne ma:ela:, sena i niniwa me simita:kiwa hele timiya nowa neyawa
eta: timiyamakeye. Apula: neyawa nini kouwa fa:namo mawana
me simita:kiwala eta: hele timiyamakeye. Alawamona, iyawa newa
Yelusalemewemi tipolo selawa tesapekeye. Apula:, newa iyewi Lome
tiya:wemi tuwapokeye.
18 Aputa:, Lome sena iyawa kotola solo niwa ta:tapola: iyewi potaka-
makewa hele timiya nowa itapa kemi newa kumita: sama:na:wa eta:
ilimanakeye esa: matanese iyawa newa ke iya:pa:na: matanakeye.
19 Alawamona, Yu sena iyawa Lome senayewi solo seyawemiwa eta:
kulu hapamakeye. Aluse, newa isu nowa itapalapita: potapola: Sisayewi
ta:pema:na: e seyakeye. Alawamona, ne sena i imawa mokopo ko-
toma:na:wa eta: matanamakeye.

20 Mou epemi ela: kiwa neyewi potapola: sowa kiwalapulu sema:na:pela:
holakeye. Isolaiya sena kiyewi seli topu ela: nano ketea kiyewi yesiwapola:
sitala ka epapuluse seli topu niwana ko:luse elakeye. Mou epemi ela: seini
weyamoke newa ke tapoyakeye."
21 Aputa: iyewi mene selese, "Niyawa Yutiawemi tesekiwa sawi
momateya nowa kewamopelekiwa eta: timakeye. Apula:, Yu sena
nowamokiwa kewamo olokeyale selesekiwa nimawa eta: wa tiye kine
minamakeye.
22 Alanase, niyawa kine matana selakamo ta:pa:na: matanakeye.
Ko:yawemiye, niyawa matanakeye. Peleya: kalikalila sopowemi sena
kesale sopoyawa solo olokeyatelawa nini Yu sena i hili pa:ta heteti ama
selesekeye," e seya.
23 Aputa:, iyawa ikila nowemi sema:na: sepaponase, sena ilima Pole
koane minakeye. Aputa:. kiapowemi ma:ta: tiye tese Kote piseiki epela:
ela peleya: amowa ima penaiya waye hapawa ka:lewemi ha:na: telakeye.
Eyawa solo noka Moseseyewi ele tuwapowala apula: sepatosene sena
pukawemi telakala ima se tiye mikeye. Solo amokiwa eyawa ili matanawa
Yesuwemi notolomita: penanose wayakeye.
24 Aputa:, sena nokamokiwa Pole sowa hekeya sela tapo esa: matanak-
eye. Alawamona, nokamokiwa eta: seli topumakeye.
25 Aluse, iyawa ikene tapota:se mene ha:na:na: epita: Poleyewi solo
semetei nowa ima selese, "Ho Napoyewi sepatosene sena Aisaia e meatewi
nini kouwama heneye weyamu seyakeye.

26 'Kewa sena kesale ili weyamo sitala kemi ha:na: weyamu sela:pa:,
"Kiyawa solo weyamowa ikila sopoke ta:talaposakeye.
Alawamona, solo heneye mou fa:na ma seli matanepesakeye.
Kiyawa ikila sopoke pota:sela: elaposakeye.
Alawamona, kiyawa nano nowa misiwa mapotaposakeye.
27 Sena kesale ili matana fa:nana etawaya elakeye.
Apula: kena: iliwamokiwa solo selaka ma seli ta:taposakeye.
Apula: ili siwala sitiyapela: elakeye.
Ko:yawemiye, ili siyewi nano nowa pota:
apula: ili kena:yewi nano nowa ta:tapola:
ili himuyewi matane tiyapola: iwa matana notolopela:
Ne salo inapita:,
Neyewi iwa fala:waloma:pekise epesakeye." ' *

Aisaia eyawa au seyakeye.
28 Alanase, kiyawa matanepa:. Kote solo napolo niwamo mene silima:na:
tima:na: ti weyamowa tiye Yu senama tela ili salo ilikepiyakeye e seyawa
iyewi ta:taposakeye."
29 [Poleyewi au seya ta:tapola:, Yu sena iwa ikene sowa ilima tapota:se
meneye tiye hapakeye.]
30 Aputa:, yapene sopolo elipeiwa Pole koane ene wa:la:lo ti emi enekeye.
Apula:, sena noka e salo inapitekiwa, eyawa seli silisekeye.
31 Eyawa sena kesalemawa Kote piseiki epela: ela peleya: amowa
waya:sela:selekiwa Yesu Keleso Sosolo sowala waya:nekeye. Eyawa
waya:selekiwa kena:pano tese waya:sela: sena nowamokiwala eta: ine
kaseyamakeye.

---

* **28:27** Aisaia 6:9-10

Lome

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Yesu hepene falemi yapene talo elipei epela: tomoipe (27) itapa tepela: Poleyewi sawi we momateyakeye. Sawi we Poleyewi momateya ikila emiwa Polewa Kolini taunewemi enekeye. Kotepela: tima:na: tisene kesale Fipiyewi sawi we tiyapola:, Lome sitiwemi Kelesowemi kulu hapa sena kesale sita:nema selawapokeye.

Polewa Sepene peleya: ha:na:na:nase matanese, Lome sitiwemi inapola:, Lome siti emi Sepene peleya: emi hanaposakeye. Lome sitiwemi Yu senawana Yu senama telawala Kelesowemi kulu hanapola: sita:nekeye. Lome sitiwemi Polewa a hanapose, sena nokamoke Yesuwa solo mini emiwa sena kesale noka Yesuwemi epesene meneye tiye Kelesowemi kulu hapakeye. Alanase Lome kulukulu koane sena kesaleyewi Yesuma himu semetei esa: matanawa heneye hekeya matanemita: Poleyewi waloma:na:pela: matanakeye.

Aputa: Poleyewi Sepene peleya: emi ha:na:na: matana kamona ewa eta: hapamakeye. Alawamona Polewa Yelusaleme sitiwemi hapakeye. Hapawa Lome ami senayewi ewa tipolo selawapokeye. Tipolo enewa Lome sitiwemi siliyapola: hapakeye. Alawamona Polewa Lome siti tipolo koane selawapo enewemi, sena kesale noka ewa elakemi inapita:, Yesuyewi sowa se tiye mikeye.

Lome Suluwemi Mou Elakamo Momateya

1:1-15 Poleyewi sawi we ma:ta: tiye momateyakeye.
1:16-17 Senayewi Kotema himu semetei matanesaleke Koteyewi Ene Ewa hekeya alusewa kinisekeye.
1:18-3:20 Sena kesaleyawa olokeyatela timinisenase Koteyewi falasisewa tuwatesekeye.
3:21-4:25 Senayewi Yesu Kelesoma himu semetei matanesaleke, Koteyewi mokopo seselese heleye tisekeye. Solo ele sepapoyewi sena amowa eta: heliye tisemakeye.
5:1-7:25 Mane napowana mane olokeyatelawala momateyakeye.
8:1-39 Ho Napoyewi niwa seselesekeye. Aputa: Koteyewi nima himu iliyewi matanesekeye.
9:1-11:36 Ikila yemiwa Yu senayewi Yesu Kelesowa makuluhanosaleke kamunuse, sikape Koteyewi seselesaleke iwa sita:pesena:pela: meneye tiye Yesu Kelesowa kulu hanaposakeye.
12:1-15:13 Kelesowemi kulu hapa sena amowa seli sita:la: solo amowa ta: timita: momateyakeye.
15:14-16:27 Poleyewi solo nowa selese epama e seyawa sawi weyamo momateyakeye.

Sena Kesale Lome Sitiwemi Sita:nema Poleyewi Sawi Momate Tiye Selawapowa Wekeye

1 Pole neyewi Lome Keleso sena kesale sawi we kima momate tiye ilikepilakeye. Yesu Keleso E tima:na: tisene sena amowa nekeye. Koteyewi newa apasolo sena temita: ta:peyakeye. Kote solo napowa neyewi sena kesalema se tiye mita: Koteyewi newa hamona e seyakeye.

2 Apula:, “Solo napolo amowa neyewi sena kesalema se tiye miya:na:keye,” aluse puwano fa:nemi Koteyewi sepapolakeye. Koteyewi

Ene aupesakeye au seyawa sepatosene senayewi Kote pukawemi momateyalakeye. Momateyawa heneye kamunakeye.

3 Kote solo napolo amo mouwa Ene E Sa:le Yesu mina akeye. Piseiki Tepiti sena maya ma:ta: tiye mina emi, Kote Sa:le amowa sena toma epapuluse selatilapo.

4 Kesipela: peleya: weyemi Kote Sa:yewi hele heneye napolo sopolo matanepela: enenakeye. Napolo sopolo enenase Koteyewi E Sa:le Piseikipela: epesita: E Sa:le amowa penanapekeye. E Sa:le kuluwa Kote Ho Napolo penaiyawemi mene tesilapita:, E Sa:le Piseikipela: epesita: Koteyewi Ene ta:peyalapo. Kote Sa:le amowa ipa:? E Sa:le amowa Yesu Kelesokeye. Yesu Kelesowa nini Piseikikeye.

5 Yesu Kelesoyewi nema seya ikila emi Koteyewi newa ta:peyakeye. Yesu Keleso apasolo senayewi timinisewa timinimita: Koteyewi newa seselese ta:peyakeye. Ta:peyanase neyewi Yesupela: se tiye kinakeye. Yu senama telayewi Yesuma himu semetei matanepela: Yesuyewi alusewa kulu hamonite neyewi se tiye kinakeye.

6 Aluse kiwa Lome sitiwemi sena kesale epesita:ya amowa, kiwa sopoke Yu senamakeye. Yu senama tela kamowa Yesu Keleso kulu hanapita: Koteyewi kiwala mine e seyakeye.

7 Kiwa sopoke Koteyewi himu hapa matananase, Eyawa kiwane mine e seyakeye. Kiwa sopoke mane olokeyatelawa takala:pela: napolo sopolo timinise sita:pesita: mine e seyakeye. Alake Ata Kotewalapulu Piseiki Yesu Keleso a:tawi kiwa sopoke hauwekilise, kima o:sulu hopola sita: tesewa mita:, neyewi kulukulula:la:keye. Aluse neyewi kiwa Lome Keleso sena kesale sopoma neyewi sawi we momate tiye ilikepilakeye.

Lome Sitiwemi Poleyewi Sena Kesale Popa:na:pela: Ha:na:na:keye, Au Seyawa Wekeye

8 Ne solo puwanowa wekeye. Peleya: mutawemi sena kesale kiwamopela: selese, “Lome sena kesaleyewi Kotema heneye himu semetei esa: matanepela: sitalakeye.” Aputa: ta:tapola:, neyewi Kotema Yesu unuwemi napolo selakeye.

9 Aputa: Neyewi ne himu sopoyewi Kotema wapilisene emi E Sa:le amowa sena kesaleyewi matanemita: neyewi solo napowa se tiye kinisekeye. Neyewi kulukulusene ikila sopowala yopolotela sopwala, neyewi kiwamopela: kili hepetela matanepela: kulukulupita: Koteyewi Ene matanesekeye.

10 Matanepela:, neye kulukulusewa wekeye. “Koteo, Lome sitiwemi sena kesale amowa neyewi potapose ha:na:na:keye. Aluse ha:na:na:nase ikila sosowemi matanepela: enenase yemi ha:na:na:wa ililapa? Keyawa ilikeye esa:, amowa newa ha:na:na: isu sosowa nema walopa:.” Aputa: ikila sopoke neyewi Kotema kulukulula:la:keye.

11 Neyewi kiwa popa:na: sosolo epelekeye. Ho Napoyewi seselesewa kiyawa timita:, neyewi kiwa sesema:na:keye. Alake kiyawa Kotewalapulu himu semetei esa: matanesewa hene sosolo tese sita:pesita:, neyewi matanekeye.

12 Aputa: matanepela: newa inisene ikila emiwa, kiyawa Kotema himu semetei esa: matana amoke newa asuwatapita:, apula: neyewi Kotema himu semetei esa: matana amoke kiwala asuwatapita:, aluse niwa ninipe semetei kemi seselese sita:la:, niwa ninipe kemi penanopase.

13 Keleso ne ma:ela:o, kiyawa matanemita: neyewi solo we selakeye. Me wa:kewala, wa:kewala, kiwa sita:la: emiwa newa mina:na:pela:

elawamona newa etaiyalakeye. Aputa: i napoyawa fowa unuwapo watosene aluse, sena kesale Yesu Kelesowemi palese himu semetei esa: matanawa sosolo temita:, neyewi kima waloma:na:keye. Peleya: nowa Yu senamanase waiya aluse, kimawana waloma:na:keye.

14 Koteyewi newa sosolo seselanase, neyewi Ewamopela: tima:na:pela: sosolo matanekeye. Kote Ene matanawamunuse neyewi Kiliki sowa ta:tesene senamawana, Kiliki sowa eta: ta:tesema senamawana, nano ketea sopoke matane ti sena kesalemawana, nano ketea sopoke eta: matane tima sena kesalemawana, iwa sopoyewi Yesu matanemita: solo napowa neyewi iwa sopoma se tiye miya:na:keye.

15 Alanase sena kesale kiwa sopoke Lome sitiwemi sita:ne emiwa Yesuwa matanemita: solo napowa neyewi kima se tiye miya:na:keye.

Yesu Kelesoma Himu Semetei Esa: Matanesene Sena Ama Koteyewi Selese, "Neyewi Hekeya Alusewa Kema Kinakeye," Au Seyawa Wekeye

16 Yesu matanemita: solo napowa neyewi se tiye miya:na:pela: newa eta: ewalama penaiya elakeye. Kote penaiyawa solo napolo akeye. Solo napowa Yesu matanemita: solo napolo akeye. Solo napowa sena kesaleyewi ta: tiyapola:, Ewemi himu semetei matanepela: hene esaleke, iwa Koteyewi mene silisekeye. Aluse solo napowa puwano Yu sena telama se tiye minapokeye. Apula: Yu sena telama imawana sikape se tiye mikeye.

17 Solo napolo epe kiniseya wekeye. Sena kesale amowa Koteyewi E sikapowemi hekeya sita:pesa:na: isu sosolo epane niyewi se tiye kinakeye. Puwano fa:nemiwana, yemiwana sena kesale hekeya sita:pesena:pela: Kotema himu semetei esa: matanepa:, au seyakeye. Aluse matanesaleke Koteyewi Ene selese, "Kewa hekeya senakeye," aluse selaposakeye. Solo semetei kamona puwano fa:nemi sepatosene senayewi Kote pukawemi momateyalakeye. Momateyawa wekeye. "Hekeya sita: tesene sena kesaleyewi Kotema himu semetei esa: matanepela: elakeye." Aluse Kote pukawemi momateyalakeye. *

Sena Kesale Noka Kotema Fa:se Miwa Wekeye

18 Sena kesale nokamoke Kotema fa:se kinise, aputa: sena kesale nokamoke sena kesale nokamawa ikomonose, mane olokeyatela epapuluse timiyamoke, Koteyewi Ene alusene waiyawa sena kesaleyewi mapolose hene solo amowa matanemita: kalakeye. Kalesene sena kesalema Kote Ene hepene fala elakamo potapola:, iwa sopoma mapolose konomonose sita: tesekeye. Konomonose ela:, Ene falasisewa sena kesale sopoma hokato hetetisekeye.

19 Koiyawemiye, sena kesaleyewi Kotewa matanemita: Kote Ene alusewa hokato waiyalapo.

20 Eta: matanema:na: telama amowa ko:luse ela:? Sena kesaleyewi siyewi Kotewa eta: papoma te kamunuse, Koteyewi peleya:wala, meiwana timiyawa sena kesale sopoke potosekeye. Nano ketea timiyawa pota:sela: Koteyewi alusewa matanenuwamona ke elalapo. Koteyewi Ene ketea timinisene emi, Ene aluse waiyawa wekeye. Kote Ene kao penanose sita: tesekeye. Aputa: Kote Ene Ewa heneye ho:liya elakeye. Apula: ketea amowa walopita:, sena kesale sopoke matanenuwamona ke elalapo. Eta: matanema:na: telama kamona iyewi Kotema selese, "Kotewa neyewi eta: papomanase Koteyewi alusewa neyewi mamatanekeye," aluse selapita: eta: ilimanakeye.

---

* **1:17** Hapakuke 2:4

21 Senayewi Kote alusewa matanese Kotema selese, “Kewa Kote Sosokeye. Kema napolo selakeye.” Alawamoma iyawa wapililuwamona eta: wapiyamanapo. Ili himuyewi seli matanesewa nanano tese matakolose matana hanosene epapuluse, iyewi Kote alusewa matananakeye. Seli eta: matanemake ili himuwa yopoloyetiye sita:nekeye.
22 Yopolotela emi sita:la: iyewi selese, “Niyawa nano ketea sopoke matane tiye iliyetiye sitalakeye.” Aluse ili matanewa me solo se wapilise selese sita:la:, alawamona, iwa sosolo eta: kolaiyamakeye.
23 Heneye sosolo eta: kolaiyemake, iyewi kokolo kao tesene Kote ho:liya fa:se kinise, wapilima:na:pela: sena aluse ta:pele tiyapola: tiya:yewi timini tiyapola:, apula: nowa, a:nema: epapuluse ta:pele tiyapola: timini tiyapola:, apula: nowa, kopolo kau epapuluse ta:pele tiyapola: timini tiyapola:, apula: nowa, kuya:le epapuluse ta:pele tiyapola: timini tiyapola:, aluse iyewi tiya:yewi ta:pele tiyapola: tima:na: tisene keteawalapulu wapilise sita:nekeye.

24 Apula: iyewi ili himuyewi mane olokeyatela kalikalila timiyawa potapola:, Koteyewi iwa iya:peyakeye. Ili himuyewi olokeyatela matana amoke iwa sukulu tiye ewalosene keteawa timiya:sela: sita:la:, ilipe heneye mane olokeyatela iwei timiya:sela: sita:nekeye. Apula: ili tomayewi matana amunuse kulu hanose siyewi potapola: himuyewi timanowe esa: matanesewa kulu hapalakeye. Alanase Koteyewi iwa iya:peyakeye.
25 Iya:tapita: sena kesaleyewi Kote Ene aluse hene waiyawa † fa:se kine sita:nekeye. Fa:se kine sita:la:, iyewi mokopo selesene keteawa himu semetei matanakeye. Nano ketea sopoke timiya Kotewa mawapilisaleke iya:pela: Koteyewi nano ketea timiyama iyewi wapiyalakeye. Alanase Kote ene ewamo semetei kulu ha:na:na: wapilima:na: telalapo. Yemiwala sikapewala, kao Ewa Ene semeteima kulu ha:na:na: wapilima:na: telalapo. Henekeye.

26 Sena kesaleyewi Kotewa mawapilipita:, Koteyewi iwa iya:peyakeye. Iya:tapita:, sena kesaleyewi i kene tomayewi matanepela: ewalosene keteawa tima:na:pela: epelese sita:nekeye. Aputa: kesaleyewi senawa iya:pela: kesale i kene nowanapulu iwei tisekeye.
27 Aputa: senayewi kesale iya:pela:, sena i kene nowanapulu iwei tisekeye. Sena nowamoke sena nowawalapulu toma ewalosene keteawa timinise sita:nekeye. Ili olokeyatelawa wa:la:la hepe kamuna Koteyewi ima mikeye.

28 Aputa: iyewi Kotewa matanema:na:wa mapolose iya:tapita: potapola:, Koteyawala iwa iya:peyakeye. Iya:tapita: Kote ili himu eta: matanamanase mane olokeyatelawa sopolo matanepela: kulu hanose timiyanakeye.
29 Mane olokeyatela himuwemi woliyetiye enewa weyamu woliyetiye sita:nekeye. Mane mou henewa eta: papoma ela: elamita:po, aluse selesewana iyewi tipalese selesenapo. Aputa: nowa mane amowa aupa, au seyawa iyewi timiyanakeye. Aputa: nowa sena nowamoke nano ketea sosowa newa tima:na: amunuse matanese sita:nekeye. Aputa: nowa mane hilila sosowa sena nowamoke sena nowanapulu ikila sopoke kinisekeye. Aputa: nowa, ewa ela epapu newana epapu epesana esa: matanakeye. Aputa: nowa, sena nowamoke nowa kumita: matanepela: sanosenakeye. Aputa: nowa sena nowanapulu tetesenakeye. Aputa: nowa, sena kesale

† **1:25** Koteyewi Ene aluse waiyawa wekeye. (1) Ewa heneye elakeye. (2) Eyewi nano ketea sopoke timiyakeye. (3) Ikila sopoke Ene heneye kao penanose tesekeye. Lome 1:18-20 emi akepa:.’

nowama mokopo selesenapo. Aputa: nowa, sena kesale nowama akowa tesekeye. Aputa: nowa, sena kesale nowa wepi selesenapo.

30 Aputa: nowa, sena kesale nowama mokopo tipalese selesenapo. Aputa: nowa, Kotema mapoloselapo. Aputa: nowa sena, putupela: sita:newa me sutesimita: selesenapo. Aputa: nowa, i kene kemi wapilise selesenapo. Aputa: nowa, iyewi i kene unu tuwatese me solose selesenapo. Aputa: nowa, mane olokeyatelawa ma:ta: tiye tima:na:pela: matanakeye. Aputa: nowa ene ina e amawa a:tewi sowa tikapeye tikeye.

31 Aputa: iyewi matanese, “Neyewi olokeyatela timinipita: neyewi Kotema ketea ena sema:na:ne?” Au seya matanesewa iya:pela: olokeyatela tiya:sela: sita:nekeye. Aputa: nowa, mokopo pateya selesenapo. Aputa: nowa, sena mayama i kene kemi himu iliyewi eta: matanesemanakeye. Aputa: nowa, sena e ma:e nowama eta: hauweki matanamakeye. Epapuluse matane tiye sena kesaleyewi olokeyatela tiya:sela: sita:nekeye.

32 Koteyewi solo ele sepapoyewi selese, “Senayewi olokeyatela tiyapita: sana kulaposakeye.” Au seya solo elewa tuwapowa sena kesale sopoke matananakeye. Matana kamona ta:te iya:tesenakeye. Tikapeye tise kamunuse olokeyatela tiya:sela: sita:nekeye. Iyewi olokeyatela timiya aluse, sena nokamokiwala semetei kamunuse olokeyatela timinipita: potapola: iyewi selese, “Amowa ilikeye,” au selesekeye.

2

Sena Kesaleyewi Olokeyatela Timinipita: Koteyewi Hekeya Takalepela: Kotopela: Takalema:na:wa Wekeye

1 Olokeyale tisene senama Koteyewi Ene konomonose falasi esekeye. Falasi esene hekeya falasi esekeye. Alanase falasisewa keyawa potapola: selese, “Ilikeye! E olokeyatela timiya amoke heka akeye,” au selesekeye. Au selesene sena kema neyewi selese, “Keyawa sena nowamoke kotoma:na: ikila emiwa, kewa kine kemi kotose tekamutakeye. Kewa kine seya ikila emiwa, sena amoke olokeyatela timinisene epapuluse, keyawala Kote fa:se kinise semetei kamona olokeyatela timinisekeye,” au selesekeye.

2 Apula: olokeyatela timinisene sena kesale sopoyewi olokeyatela matanepela: timiyawa, Koteyewi Ene takalepela: kotoma:na:keye. Takalepela: kotoma:na: ikila emi, Ene mou sopowa matane tiye kotoma:na:pela:, hekeya sopolo takalepela: kotoma:na: takalesekeye. Koteyewi Ene alusewa niyawa sopoke matanesekeye.

3 Alawamona matananase seli takalese matanepa:. Sena nowamoke olokeyatela timinisaleke, keyawa potapola: matanese, “Ewa olokeyatela elakeye. Ewa Koteyewi Ene falasisaleke ilikeye,” au selesekeye. Au seya matanese ela: kemi, keyawala semetei kamunuse olokeyatela timinise tesekeye. Semetei kamunuse olokeyatela timinise elaleke, Koteyewi pota: iya:taposapele? Eh, Eyewi kewa kotoma:na:wa maiya:taposakeye.

4 Alawamona Koteyewi kiwa napola:tese potapola: ela:, kiwa minite Ene pota: ela:, kiwa Eyewi kipila eta: falasi esemakeye. Kipila eta: falasisemanase, “Koteyewi falasima:na:wa heneye iya:teseya?” aluse matanepa. Kiyawa kili mane olokeyatela iya:pela: Kotema himu semetei esa: matanepela: sita:pesita: temita:, Koteyewi kiwa sela:pa:na: epela: Ene yesipela: ela:, ela:pe kipila eta: falasi esemakeye.

5 Kote Ene yesipela: elapita: kemi, kiyawa Ema himu mapolose tikapeye tipela: sitalakeye. Sikape Koteyewi sosolo konomonomita:, kiyewi mane olokeyatelawa tiye tiyapola: kokonose sitalakeye. Sena kesaleyewi mane

olokeyatelawa tiye tiyapola: hilila amopela:, Koteyewi kiwa kotoma:na: ikila emiwa, E konomonawa sosolo hetetise kima kinaposakeye.

6 Koteyewi kotoma:na: ikila emiwa, sena kesale sopoyewi popita:, Eyewi hekeya takalepela: takalese falasipesakeye. *

7 Sena kesaleyewi ikila sopoke i kene napolo sopolo timinise sita:laleke, ho:liyawa emi sita:pesena:pela: epelese matanepela:, apula: Koteyewi epelemita: tima:na:pela: matanepela:, apula: Kotema kokolo kao sita:pesena:pela: epelese matanepela:, epapuluse sita: tesene sena kesalema Koteyewi kokolo kao tesewa kinaposakeye.

8 Alawamona sena kesaleyewi iwa mene solo se, Kotewa kolotea meapolose, Koteyewi hene solo amowa tikapeye tipela: amunuse, olokeyatela sitala sena kesalema Koteyewi sosolo konomonose wa:la:ya hepe hene olokeyatelawa kinaposakeye.

9 Alake senayewi olokeyatela timinipita: mane hilila heneye sosolo kinapita:, sena amowa himu sosolo nakopesakeye. Yu senayewi olokeyatela timinipita:, ima mane hilila heneye sosowala, himu nakolawala, Koteyewi ima kinaposakeye. Yu senama telawala olokeyatela timinipita: ima mane hilila sosowala, himu sosolo nakolawala, Koteyewi kinaposakeye.

10 Alawamona sena kesale sopoke seli timinipita: potapola:, Koteyewi kewa napokeye au sema:na:wana, ho:liya emi wapilise sita:pesena:wana, hopola sita:pesena:wana, Koteyewi ima kinaposakeye. Yu sena seli sita:nemawana, Yu senama tela seli sita:nemawana, iwa sopoma mane napolo wa:la:ya hepe amowa semetei kamunuse kinaposakeye.

11 Alanase Koteyewi sena maya nowama himu hanapola:, apula: sena maya nowama himu eta: hapamanase Ewa eta: alusemakeye.

12 Kote solo elewa Mosesema kinapita: Yu senama telayewi eta: topumakeye. Eta: topumanase kamunuse, ili himuyewi mane napowana, mane olokeyatelawala takalepela: matanesekeye. Takalepela: matanese kasele, olokeyatela timinipitekiwa, iyewi takalese matanesene emi iwa Kote elewa itapa kasele, Koteyewi iwa kotopela: falasipesakeye. Apula: Kote solo elewa topu senawala, ili himuyewi mane napowana, mane olokeyatelawala, takalepela: matanesekeye. Takalepela: matanese kaselese olokeyatela timinipitekiwa, Kote E solo elewa seya emi kulu hanose iwa kotopela: falasipesakeye.

13 Alanase Kote solo elewa sena kena:yewi ta:tapola:, Koteyewi “Kewa hekeya elakeye,” au maselaposakeye. Alawamona, Kote solo elewa senayewi heneye ta: tiyapola: tima:na: tiya:sela: elapita:, Koteyawa “Kewa hekeya elakeye,” au selaposakeye.

14 Aputa: Yu senama telayewi Kote solo elewa eta: topumakeye. Iyewi Kote solo elewa eta: ta:tesema kamona, Yu senama tela nokamoke himuyewi seli takalepela: matanepela: tima:na: tiya:sela: sita:nekeye. Epapuluse sita:laleke iyewi solo elewa nowa napowa tuwapokeye. Iyewi solo elewa nowa napolo tuwapowa kulu hanose tiyakamakiwa Kote solo elewa alapulu semetei kamunakeye.

15 Aputa: Kote solo elewa eta: ta:tesema kamona, Kote solo elewa ili himuwemi Koteyewi kina amunuse, himuwemi walose matanasekeye. Matanesaleke ili himuwemi mane napolo sopolo waiya semetei kamona kulu hanose, Kote solo elewa timiyanakeye. Aputa: himu fa:nemi mane olokeyatela hetetiyapita: kulu hanose timinipita:, matana napolo hetetise,

* **2:6** Kisala Puka 62:12; Sindaun 24:12

“Mane olokeyatelawa eta: timinima:na: telamawamona timiyanakeye,” au seyakeye.
16 Alanase kotoma:na: ikila emiwa auma:na:wa wekeye. Senayewi himu fa:nemi se tiye kinise, “Mawa olokeyale telalakeye. Amowa timinipa.” Aluse himu fa:nemi matanepitekiwa kemi ta:ta: iya:pela: kepoliyetiye timinipita:, sikape kotoma:na: ikila emiwa Yesu Kelesoyewi hokatopesakeye. Hokatopela: Koteyewi kotopela: takalepesakeye. Aputa: Kote solo amowa neyewi se tiye kina ikila emiwa, Yesuyewi senala: seselesewana, senala: kotosewana, solo elipei amowa neyewi sena kesalema se tiye kinisekeye.

Yu Senayewi Kote Solo Elewa Ta:te Iya:peya Wekeye

17 Yu sena kesale kiyewi me solose selese, “Niwa Yu sena kesalewa Koteyewi ta:peyakeye. Koteyewi E solo elewa nima mikeye. Kote niwanapulu semetei elakeye.
18 Kote solo elewa amoke E matanawa nima walosekeye. Walopita: niyawa mane hekeyawa matanepela:,
19 sena si kola niyawa siliyapola: waiye hanosaleke ililakeye. Sena si kola elakamokiwa popita: ho:liyawa niwakeye.
20 Kote solo elewa nini Yu senayewi ta: tinase, nano ketea sopoke matanesene mouwala, heneye solo sopowala, niyawa matanesekeye. Niyewi matananase sena hele matanama hekelese walosekeye. Sala kiaiya tikili tesene amunuse, sena nokamoke epapuluse tikili tese sita:lapita:, niyawa hekelese walosekeye.” Aluse kiwa Yu senayewi selese sitalakeye.
21 Selese sita:laleke, kiyawa sena nokamawa walose kemi, kiyawa kilipe kemiwana waloma:na: telelapo. Kiyawa selese, “Nano ketea o:sutapo tiyapa.” Alawamona, selese kemi, kiyawa ki kenewana atu tisekeye.
22 Kiyewi selese, “Kesale iwei tiyapa.” Aluse selese kemi, kiyawa ki kenewana kesalewa iwei tisekeye. Kiyewi selese, “Mokopo kote wapilipa,” esa: selese kemi, kiyawala mokopo kote koawemi hanapola: nano ketea tuwapowa kiyawa atu tisekeye.
23 Kiyewi selese, “Kote solo elewa niwa Yu sena kesalema mikeye.” Alawamona kiyewi kilipe kemi wapilise me solose seya kamunuse, Kote solo elewa kiyawa papaseye tiye timinisekeye. Kiyawa aluse tiya:sela: Kotewa me kolotea apolosekeye.
24 Alusenase Kote pukawemi sepatosene senayewi momatelese, “Kiwa Yu senayewi olokeyatela timiyanase, Yu senama telayewi Kote unuwa ikomonosaleke ewane, mouwa kiwa Yu senakeye.” Aluse sepatosene senayewi momateyawa yemiwa heneye ko:luse sitalakeye. †

Kaka Hekelesa: Nanesene Amo Mouwa Wekeye

25 Yu sena kiyawa nema selese, “Niwa Yu sena amowa Kotewemi kulu hapa senakeye. Yu senama telawa niyawa heletakeye. Koteyewi Epalahamema selese, ‘Sena sala kapo hekelesa: ‡ nana:pa:,’ au seyanase niyawa aluse kulu hanose nanesekeye.” Apula: neyewi kima weyamu selalakeye. Kote solo elewa heneye kulu hanose kapo hekelesa: nanesene napokeye. Alawamona Kote solo elewa eta: kulu hapama kiyawa kapo hekelesa: nanesene mokopokemi nanesekeye. Kote solo elewa makulu hanosaleke amowa, kiwa sena kapo hekelesa: eta: naiyama sena au selesekeye.

---

† **2:24** Aisaia 52:5; Esekiel 36:22 ‡ **2:25** Kaka hekelesa: nanesene mou amowa weyamu nanesekeye. Kaka hekelesa: naiyananeke amowa, Yu sena ilapo, au seyakeye. Kote solo amowa iyewi se tiye mita: Koteyewi ta:peyalakeye.

26 Alake Yu senama telayewi kapo hekelesa: eta: naiyama kamunuse
Kote solo ele sepapoyewi Ene himu fa:nemi se tiye kinisaleke kulu
hapanase Ene kapo hekelesa: naiya sena epapula elakeye.
27 Aputa: Kote solo ele momateyawa kiwa Yu senama elakeye. Kiyewi
kilipe kapo hekelesa: naiya kamona Kote solo elewa papaseye tiye
timinisekeye. Alawamona Yu senama telawa kapo hekelesa: eta: naiye-
makeye. Kaka hekelesa: eta: naiyama amoke Koteyewi hekeya aluse
waiyawa iyewi kulu hanose timiyanase, kiwa Yu sena amowa iyewi
helepekeye. Heletapita: potapola: sena sopoke matanese, "Kiwa Yu
senawa Koteyewi falasisaleke ililakeye," au seyakeye.
28 Aputa: senayewi selese, "Newa Yu senakeye." Au selesene sena
amowa kapo semetei hekelesa: naiya au seya elaleke, ene Kotema eta:
matanamake elaleke, sena amowa heneye Yu senamakeye. Kapo hekelesa:
nanesene mane amowa toma semetei nemakeye
29 Alawamona senayewi ene matana olokeyatelawa iya:pela: Kotewemi
matanepela: elaleke, sena amowa heneye Yu senakeye. Alake sena amowa
Kotewemi kulu hapa senakeye. Sena Kotewemi pamita: Ho Napoyewi
walosekeye. Aputa: sena Kotewemi pamita: solo ele sepapoyewi eta:
walosemakeye. Alake Kotewemi matana semetei esa: matanepela: ela
sena amowa heneye Yu senakeye. Sena amowa Koteyewi me sola:tesekeye.
Senayewi sena amowa mawapilipesakeye.

3

Koteyewi Auma:na: Seyawa Heneye Aupesakeye, E Seya Mouwa Wekeye

1 Yu senayewi selese, "Solo ele sepapoyewi niwa Yu senawa masesele-
saleko niwa ko:lupasape? Niwa Koteyewi sena maya ta:peyanase, sena
kapo hekelesa: nanesene mokopo ketealole?"
2 Eta: alusemakeye. Koteyewi Ene nano ketea napolo sopowa Yu senama
minakeye. Puwanowa Koteyewi E solo amowa Yu senama se tiye miwa,
sena kesale sopoma se tiye mita:, Yu senama se tiye minakeye.
3 Koteyewi E solo amowa Yu senama se tiye kinapita: Yu sena nokamoke
eta: topumakeye. Eta: topumanase Koteyewi Ene auma:na: seyawa
iya:pa:na:napa?
4 Alamakeye. Maiya:taposakeye. Koteyewi nano ketea auma:na: seyawa
heneye kalusekeye. Senala: mokopo selesekeye. Alawamona, Koteyewi
epapu eta: selesemakeye. Aputa: Kote pukawemi momateyawa wekeye.

"Koteo, kotoma:na: ikila emi sena kesalema Keyewi heneye hekeya sopolo
selesekeye.
Heneye hekeya sopolo seleseke senayewi Kema kotose Kewa ma-
sutesinaposakeye. Masutesinisaleke Keyewi heneye hekeya sopolo
selesene iyawa solo amowa helepekeye," esa: momateyalakeye. *

5 Sena kesale nokamoke selese, "Niyewi mane olokeyaletela timinikemi
Kote mane hekeyawa hokatopesakeye. Alake, Koteyewi nima kotopela:
falasi kinakemiwa amowa Koteyewi hekeya timinipa? (Au matanesene
amowa sena kesale nini matanakeye.)
6 Eh, eta: alamakeye. Koteyewi hekeya mane ikila sopoke makulu
hanosaleke, Eyawa sena kesale peleya: sosolo weyemi sitalaka ko:lu
takalepesape?

---

* **3:4** Kisala Puka 51:4

7 Aputa: senayewi ili matanawamunuse kekelese solo nowa selesewa
wekeye. Senayewi selese, “Neyewi mokopo selesaleke, Koteyewi hene
solo amowa kiyawa hokato ta:taposakeye. Alake Kote unuwa kiwa me
sola:tesekeye. Neyewi mokopo seya emi Kote unuwa me sola:penase,
Koteyewi newa falasisaleke eta: ilimanakeye.” Au seya selakamakiwa eta:
ilimanakeye. Mokopo senayewi esa: selesekeye.
8 Apula:, amowa solo olokeyaletela amunakeye. Solo amowa wekeye.
“Ili. Niyewi olokeyaletela mane timinisaleke, mane hekeya napolo
hetetiyaposakeye.” Aluse sena kesale nokamoke niwamo tipalese selese,
“Poleyewi aupa:, esa: se tiye mikeye.” Au seya sena kesaleyewi mokopo
seyanase Koteyewi ima wa:la:ya hepe olokeyatelawa kinaposakeye.

“Sena Kesale Sopoke Hekeya Matanepela: Masitalakeye,” Au Seyawa Wekeye

9 Niwa Yu sena amowa ko:lupasape? Niwa Yu senayewi Yu senama
telawa heletaposapele? Kote mitiwa niwa Yu sena amowa puwanowa?
Alamakeye, puwanomakeye. Puwano neyewi sowa wekeye. Yu
senayawala Yu senama telawala niyawa sopoke olokeyatela timinisek-
eye. Tima:na: olokeyatela penaiyawamoke niwa sukulu tiye olokeyatela
timinise sita:nekeye.
10 Alake, Kote pukawemi momatelese,

“Hekeya tisene sena kesale semetei nowana maelakeye.
Henekeye, semetei maelakeye.
11 Matane tiye hene matanawa sena kesale semetei nowana maelakeye.
Kotewa kelese potosene sena kesale amowa semetei nowana maelak-
eye.
12 Sena kesale sopoke Kotema fa:se kinisekeye.
Aluse Koteyewi Ene alusewa kulu hanose tisene sena kesale semetei
nowana maelakeye.
Sena kesale napolo sesema:na: sena kesale semetei nowana maelakeye.
Henekeye, semetei maelakeye. †
13 Sena kesaleyawa meatewi selakamoke, sena kulu ikumu olokeyaletela
peleya: ta:pela: apoya kola:pe epapulakeye.
Aluse ili tepe mokopo selese o:sulu selesekeye. ‡
Hesekeyewi meatewi sena nasene olokeyale tisene amunuse, ili meatewi
mane selesewa olokeyatela epapulakeye. §
14 Meakemi mane olokeyatelawa woliyetiye sita:la:, henipasolose
selesewana, mapolose selesewana, kaleya ho tuwatese selesewana
ili meakemi woliyetiye sitalakeye. *
15 Iyewi sena nowa kipila sanose kumita: hanosekeye.
16 Iyewi sena kesale nokamo falelawa olokeyalema:na:pela: apula:
hiliwa kinise sila:lakeye. †
17 Apula: sena kesale nokalapulu hopola sita: tesewa iwa tikili tese
sita:tesekeye. ‡
18 Iyawa Kotewalapulu eta: ipilamake Kotewa mawapilipesakeye.” §

Au seya, Kote pukawemi momateyalakeye.

---

† **3:12** Kisala Puka 14:1-3; Kisala Puka 53:1-3; Matana Sena 7:20 ‡ **3:13** Kisala Puka 5:9 § **3:13** Kisala Puka 140:3 * **3:14** Kisala Puka 10:7 † **3:16** Sindaun 1:16 ‡ **3:17** Aisaia 59:7-8 § **3:18** Kisala Puka 36:1

19 Ta:ta:pa:. Koteyewi E solo elewa Mosesema se tiye kinapita:, Moseseyewi Yu senama se tiye mikeye. Aluse solo elewa Yu senayewi kulu hamonite, solo ele amoke iwa pota: elakeye. Aluse solo ele sopowa Yu senayewi seli ta:tapola: kulu hanosene kamunuse, iyawa hele timinisekeye. Aluse iyawa solo ele sopowa eta: kulu hanosemakeye. Alake iwa kotoma:na: ikila emiwa, iwa Kote sikapowemi ili eta: sema:na: telamanapota:, Koteyewi iwa falasipesakeye. Auma:na: epapu, sena kesale peleya: sopowemi sita:newa, Kote sikapowemi hekeya eta: sita:nema tesaleko, Koteyewi iwala falasipesakeye.

20 Alanase Kote solo ele sepapoyewi mane olokeyatelawala, mane napowana, hokato walosekeye. Waiya kamona sena kesaleyewi olokeyatela timinisaleke solo elewa amoke eta: fala:tesemakeye. Eta: fala:tesemanase sena kesale amowa Kote sikapowemi hekeya maelakeye.

Koteyewi Ene Hekeya Alusewa Kinisene Mouwa Wekeye

21 Alawamona, Koteyewi nima hekeya sena kesale e sema:na:wa napu weyemi hokato hetetikeye. Amo hetetiwa ele kulu hapa isu emi eta: hetetimakeye. Alamakeye. Amowa isu nowemi tese ine hetetikeye. Kote mane amo sepapowa Mosese elewala apula: sepatosene sena pukawemiwala Kote solo mane amoke se tiye mikeye.

22 Aluse Koteyewi Ene hekeya alusewa kinisene mouwa wekeye. Sena kesaleyewi Yesu Kelesoma himu semetei esa: matanepela: sitalaleke, Koteyewi Ene hekeya alusewa ima kinisekeye. Yesuma himu semetei esa: matana sena kesale iwa sopoma kinisekeye. Yu senamawana, Yu senama telamawana, iyawa sopoke Yesuma himu semetei esa: matanesaleke, Koteyewi Ene hekeya alusewa iwa sopoma kinisekeye. Koteyewi sena nokamawa kinapola:, noka iya:pela: eta: alusemakeye.

23 Sena kesale sopoyewi olokeyatela timinisekeye. Kotewa hene heneye ho:liya seli enenase, E ho:liya napowa sena kesale sopoke hepe tepela: sitalakeye.

24 Alawamona, Koteyewi niwa hauwekilakeye. Yesu Kelesoyewi niwamopela: Eyewi mene wa:la:le tikeye. Alawemi ela:, Koteyewi nima selese, “Hekeya sena kesale,” e seyakeye. Nini tima:na: ti amoke hekeya sena kesale eta: hetetimakeye. Alamakeye. Yesu Keleso tiya:wemi Koteyewi nima mokopo mikeye.

25 Koteyewi Yesuwa kulapola: e pepetayewi sena kesale Ewemi himu semetei esa: matanepela: ili olokeyaletelawa iya:pita: aluse Yesu Ewamo ta:peyakeye. Ala emi ela:, Koteyewi nima selese, “Kiwa hekeya sena kesalekeye,” esa: waiyakeye. Puwano, Koteyewi halute halute esa: sena kesale olokeyaletelawa wa:la:la hepe kilpila eta: mimakeye.

26 Alawamona, napu opo weyemi Koteyewi nima walose Ene Ewa hekeya sopokeye. Apula:, sena kesale sopoke Yesuwemi himu semetei esa: matanepela: ela amowa Koteyewi ima selese, “Kiwa hekeya sena kesalekeye.”

27 Koteyewi Ene hekeya alusewa kinisenase sena kesaleyewi iyawa i kene mane napolo matanepela: timiyawa wapilise me sosolo tesaleke ililapa? Alamakeye. Kiyawa kilipe kemi me solose selakamakiwa eta: ilimanakeye. Kote solo ele amowa ta: tiyapola: kulu hanosene sena kesalema Koteyewi Ene hekeya alusewa eta: kinisemakeye. Yesu Keleso Ene Ema himu semetei esa: matanesene sena kesalema Koteyewi Ene hekeya alusewa kinisekeye. Hekeya matanesene mouwa Yesu Ene enase kiyawa kilipe kemi me solose sema:na:wa maelakeye. Aluse Yesu Kelesowa me wapilise sela:pa:.

28 Alanase sena kesaleyewi Yesuma himu semetei esa: matanesaleke,
Koteyewi ima selese, “Kiwa hekeya sena kesalekeye.” Apula: sena
kesaleyewi Kote solo elewa ta: tiyapola: kulu hanosaleke Koteyewi Ene
hekeya alusewa ima eta: kinisemakeye. Amowa niyawa matanekeye.
29 Aluse Yu senayewi selese, “Kotewa Yu sena Kote semeteikeye.” Au
seya selapitekiwa solo amowa selapa. Yu sena Kotewala, Yu senama tela
Kotewala, Kote Ene semetei kakeye.
30 Kote Ene semeteinase Ene isu semetei epakeye. Kote Ene hekeya
alusene isu semeteikeye. Yu senayewi Yesuma himu semetei esa:
matanesaleke, ima Koteyewi Ene hekeya alusewa kinisekeye. Aputa: Yu
senamawana, Yesuma himu semetei esa: matanesaleke, imawana, Kote
Ene hekeya alusewa kinisekeye.
31 Alake Yesuma himu semetei esa: matanesene sena kesale ama
Koteyewi Ene hekeya alusewa kinisenase Kote solo ele amowa niyawa
eyalapele? Alamakeye. Niyewi eta: eyamakeye. Eyalose, aluse matanepa.
Aluse Yesuma himu semetei esa: matanesene sena kesalema Koteyewi E
penaiyawa kinisekeye. Penaiyawa kinapita:, sena kesale amoke himuyewi
matane tiye Kote solo ele amowa seli kulu hanosekeye.

4

Epalahamema Koteyewi Ene Hekeya Alusewa Miwa Wekeye

1 Alake niwa Yu senayewi tilila kouwa mei Epalahamewa ko:yale?
2 Epalahameyewi mane napolo tima:na: tisene kamunuse, Kote Ene
hekeya alusewa ema mimakeye. Mini e seyakiwa Epalahameyewi ene
ewa wapilise semapekeye. Alawamona, Kote sikapowemi ene ewa eta:
wapiyamakeye.
3 Alawamona Kote pukawemi momateyawa wekeye. Epalahameyewi
Kotema himu semetei esa: matanenase, Koteyewi Ene hekeya alusewa
Epalahamema kinapita:, Kote Ene sikapowemi Epalahamewa hekeya
senakeye, aluse Kote pukawemi momateyalakeye. *
4 Aputa: senayewi mane timiya amopela: nano wa:la:ya hepe tise,
“mokopo tiyakeye,” esa: eta: matanesemakeye. “Mane timiya amopela:
nano wa:la:ya hepe tiyakeye,” esa: matanesekeye.
5 Alawamona Koteyewi Ene hekeya alusewa senayewi mane timiya
amopela: nano wa:la:ya hepe eta: kinisemakeye. Senayewi ene himu
olokeyatelawa itapa tepa:se selese, “Sena kesale himuyewi olokeyatela
matanawa iya:tesewa, Koteyewi Ene iya:tesekeye. Neyewi Kotema himu
semetei esa: matanakeye.” Aluse sena kesaleyewi matanepela:, Kotema
himu semetei esa: matanemita:, Koteyewi Ene hekeya alusewa ima
kinisekeye.
6 Aputa: Piseiki Tepitiyewi seya semetei kamo momateyalakeye. Aputa:
senayewi mane timiyawa Koteyewi potapola: selese, “Kewa sena hekeya
elakeye,” elawa eta: selesemakeye. Alawamona, senayewi ene himuyewi
Kotema matanesaleke, Koteyewi potapola: selese, “Kewa sena hekeya
elakeye,” au selesekeye. Aputa: sena amowa epelese tesekeye.
7 Aputa: Tepitiyewi momateyawa wekeye.

“Senayewi mane olokeyatela matanepela: tima:na: tiwa Koteyewi ke-
poliyetiyawa,
sena amowa epelesekeye.

* **4:3** Ma:ta: Ti 15:6

Senayewi mane olokeyatelawa Koteyewi selakolanase sena amowa epelesekeye.
8 E mane olokeyatelawa Koteyewi kepoliyetiyawa, mane olokeyatela amopela: wa:ke Koteyewi eta: kotoma:na:makeye.
Mane olokeyatela fala:walopita:, fala:pe sena amowa sosolo epelese elaposakeye." †

Au seya, Tepitiyewi momateyalakeye.
9 Koteyewi epiya weyamowa Yu sena semeteima kinisena? O Koteyewi Yu sena telamawana ima kinisena? Aputa: Epalahamewa matanepa:. Kote pukawemi momateyawa seli matanepa:. "Epalahameyewi Kotema himu semetei esa: matanepela: elapita:, Koteyewi Epalahamema selese, 'Keyawa Nema himu semetei matananase, kewa hekeya elakeye,' au seyakeye." Aluse Kote pukawemi momateyawa niyawa akekeye.
10 Alake, asuwemi Koteyewi Epalahamema selese, "Kewa hekeya elakeye," e seyala? Epalahamewa kapo hekelese nama:na: ela:wala, e kapo hekelese nanese enewana, e seyala? Epalahamewa kapo hekelesa: a nama:na: ela: Koteyewi ema selese, "Kewa sena hekeya elakeye. Kewa ili elakeye," au seyakeye.
11 Epalahame kapo hekelesa: eta: naiyama kemi, Kotema himu semetei esa: matanepela: elapita:, Koteyewi ema selese, "Kewa hekeya elakeye," au seyakeye. Au seyawa sena sopoke matanemita: Koteyewi Epalahamema selese, "Keyawa Nema himu semetei esa: matananase, 'Kewa Kote senakeye,' au sema:na:pela: Neyewi kewa ta:pelepita:, kewa kapo hekelesa: nana:pa:," au seyakeye. Amowa seli topu ele popa:na:pela: elakeye. Aputa: sena sopoke kapo hekelesa: eta: naiyamayawa Kotema himu semetei esa: matanepela: sitalapita: Koteyewi selese, "Kiwa hekeya sitalakeye." Au selesekeye. Aputa: senayewi Epalahamewa matanese, "Epalahamewa nini tilila kouwakeye," au selesekeye.
12 Aputa: senayewi Kotema himu semetei esa: matanepela: sita:la:, kapo hekelesa: naiyayawala, Epalahamewa matanese, "Epalahamewa nini tilila kouwakeye," au selesekeye. Aputa: Epalahame kapo hekelesa: nama:na: ela: enene ikila emiwa, Kotema himu semetei esa: matanawa epapu, iyawala Kotema epapu himu semetei esa: matanepela: sita: tesekeye.

Sena Kesale Sopoke Kotema Himu Semetei Esa: Matanawa Koteyewi Napola:taposakeye, Au Seyawa Wekeye

13 Puwano fa:nemi Epalahameyewi Kotema himu semetei esa: matanepela: elapita:, Koteyewi selese, "Kewa hekeya elakeye," au seyakeye. Epalahameyewi Kotema himu semetei esa: matanepela: enenase Koteyewi selese, "Kemawana, kine ke sena maya ma:ta: tiye hapamawana, peleya: sopoke weyamowa Neyewi kima miya:na:keye," au seyakeye. Aluse Koteyewi napola:tese auma:na: seyawa Koteyewi solo sepapolapo. Epalahameyewi Kote solo elewa kulu hapanase, Koteyewi napola:tese auma:na: seyawa solo eta: sepapomanakeye. Epalahameyewi Kotema himu semetei esa: matanemita: Koteyewi napola:tese auma:na: seyawa solo sepapolapo.
14 Koteyewi selesaleke, "Ne solo elewa ta: tiyapola: kulu hanosene sena ama, Neyewi peleya: sopoke weyamowa miya:na:keye," e selesaleke, Kotema himu semetei esa: matanesewa mokopo ketealakeye. Aputa: Koteyewi ketea aupesakeye e sepapowala mokopo ketealakeye, au sema:na: telakeye.

† **4:8** Kisala Puka 32:1-2

15 Koiyawemiye, Kote solo elewa senayewi ta: tiyapola: kulu
ha:na:na:pela: matana kamona, solo elewa semetei nowa iya:pela:, ewa
nano wa:la:ya hepe miya:na: seyawa Koteyewi iya:pela: Ene konomonose
falasipesakeye. Solo elewa ma tesaleke, sena kesaleyewi solo elewa eta:
hotosemakeye.
16 Alanase Koteyewi Epalahamema napola:tese auma:na: seyawa Kote
Ewa ene ema himu semetei esa: matanesene sena ama kinisekeye. Kote
Ene matanawamunuse mokopo kinisekeye. Epapuluse mokopo miwa
Koteyewi napola:tese auma:na: seyawa Epalahame e sa:le ma:ta: tiye
minawa sopoma kinaposakeye, au seyakeye. Epalahameyewi Kotema
himu semetei esa: matanawa epapuluse, niwa Yu senama telawala,
epapuluse himu semetei esa: matanesaleke, Koteyewi auma:na: seyawa
aupesakeye. Apula: Kote E solo elewa mini senawa Yu senayewi
Kotema himu semetei esa: matanesaleke, Koteyewi ima auma:na: seyawa
aupesakeye. Alake nini sopolo tilila kouwa Epalahamekeye.
17 Au seya semetei kamona Kote pukawemi momateyawa wekeye.
Koteyewi Epalahamema selese, “Keyawa peleya: mutawemi sena maya
muta solo kalikalila ma:ta: tiye hanaposa inawa kewakeye.” ‡
Epalahameyewi himu semetei esa: matana, Kote amoke alusewa wekeye.
Sena kuluwa Eyawa hepa:la kinisekeye. Apula: nano ketea hene
mahetetisaleke Eyewi ili hetetiyaposakeye.
18 Epalahameyawa eta: kolaiyama, Koteyewi nano ketea ema sepapowa
ko:lu timiniposape esa: matanakeye. Alawamona, eyawa Kotewemi himu
semetei esa: henepela: matanepela: enekeye. Matanepela: enenase
sena mutayewi tilila kouwa epela: minawa ekeye. Puwano Koteyewi
auma:na: seyawa semetei kamunuse kamunakeye. Koteyewi auma:na:
seyawa Epalahamema selese, “Keyewi sena maya mina meiyetolu muta
sita:la aluse, keye sena maya amunuse manopesakeye,” au seyakeye. §
19 Au seya ikila emiwa Epalahameyewi Kotema penana:pela: himu seme-
tei esa: matanepela: enekeye. Epalahame heneye tilila telake Koteyewi
ema selese, “Ke sa:wa tiye apolaposakeye.” Au selapita: Epalahameyewi
heneye seli topukeye. Ta:tapola: Epalahameyewi matanese, “Newa heneye
tilila yapene sakopolo semetei (100) mapatopita:, tomawa memene sini
elakeye. Ne kesale Selawala, initela ela:, kepiyaso telanase sala tima:na:wa
eta: tima:na: telamakeye.” Au seya matanepela: ela kamunuse, ene
kemi Kotema himu semetei esa: matanepela: enekeye. Honosane eta:
iya:peyamakeye, kemi Kotema penano matane tiye enekeye.
20 Koteyewi heneye aupesakeye au seyanase Epalahameyewi himu elipei
matanepela: eta: enemanakeye. Heneye himu semetei esa: matanepela:
tela: minakeye. Eyewi Kotema himu semetei esa: matanesene emi
Epalahamewa penanose ela:, Kotema wapiyakeye.
21 Aputa: Koteyewi Ene auma:na: seyawa, Koteyewi Ene penaiyayewi
heneye aupesakeye, aluse Epalahameyewi ene eta: kepoliyetima heneye
matananakeye.
22 Alanase, Kote pukawemi momatelese, “Epalahameyewi Kotema himu
semetei esa: matanenase, Koteyewi ema selese, ‘Kewa hekeya senakeye.’ ”
*
23 Epalahameyewi Kotema himu semetei esa: matanenase, Koteyewi
hekeya alusewa ema kinapita:, Epalahamewa semetei eta: momateya-
manakeye.

---

‡ **4:17** Ma:ta: Ti 17:5 § **4:18** Ma:ta: Ti 15:5 * **4:22** Ma:ta: Ti 15:6

24 Momateya amowa mouwa Koteyewi niwana sesepesakeye. Aluse niyewi matanemita: momateyalakeye. Nini Piseiki ewa Yesu Kelesokeye. Yesu Keleso kuluwa Koteyewi mene teisa:pekeye. Mene teisa:pe Kotema niyewi himu semetei esa: matanepela: sitalapita:, Koteyewi potapola: nimawana, Ene hekeya alusewa kinisekeye.
25 Niyawa mane olokeyatelawa tiyapita: wa:la:lesene amunuse, Yesuyewi niwamopela: kakasilise i kelipapoya emi kulukeye. Koteyewi Ene hekeya alusewa nima mita: Yesu kulukeye. Kulapita: Koteyewi Ewa mene teisa:pekeye. Mene tesa:pe amowa niwa Kote sikapowemi hekeya temita: elakeye.

5

Kotema Hekeya Sita: Tesewa Wekeye

1 Alanase niyawa Kotema himu semetei esa: matanepela: sita:nenase, Koteyewi Ene hekeya alusene napowa nima kinisekeye. Kinapita: niyewi Kotema, hopola sita:la:, Koteyewi niwanapulu hopola elakeye. Koteyewi niwa kotoma:na:pela: elawamona, niyewi Piseiki Yesu Kelesoyewi niwa heleyetiyapita:, niwa sopoke Kotema o:sulu hopola sita:pesene telalakeye.
2 Yesu Kelesowa niwamopela: kakasilise kulukeye. Kulunase Koteyewi mokopo seselesewa nima mita: isu tenamowa Yesuyewi kolotikeye. Alake niyewi Yesuma himu semetei esa: matanepela:, Koteyewi mokopo seselesene isu kiwemi emi niwa ha:na:sela: sitalakeye. Ha:na:sela: sitalapita:, sikape Kote Ene penanose ho:liya ela emiwa, niwana Ewalapulu semetei penanose ho:liya sitalaposakeye. Apula: sita:pesa:na:nase, niwa epelese matanepela: sitalakeye.
3 Apula: niyawa epeya semetei kamo elatepa. Eh, alamakeye. Niye elawa hilila sopoke niwemi hetetiyapitewa epelepa:. Koiyawemiye, hilila epamoke nini seli topuwa penana:tesekeye. Amowa niyawa matanekeye.
4 Alake seli topu niniwa penaiya elaleke, niyawa ta:peya niwemi inaka ili sano tiye toliyetisekeye. Apula: ta:peyawa sano tiye toliyetisaleko, niyewi Kotewemi seli ta:tapola: yesipela: Eyewi niwa seselese mene siliyaposakeye.
5 Aluse, niwa Koteyewi mene silimita: yesi tesaleke, niwa mokopo eta: yesilamakeye. Alamakeye. Koteyewi Ho Napowa nima mikeye. Koteyewi nima himu hapa matanesewa Ho Napoyewi nini himuwemi susakeye.
6 Niyewi ninipe kemi mane olokeyatela iya:pa:na:wa eta: ilimanakeye. Eta: ilimanapita: potapola: sena kesaleyawa mane olokeyatelawa a timiyanapita:, ikila emiwa Kelesoyewi kakasilise wa:la:lesene amunuse Ewa kulukeye. Koteyewi ta:peya ikila emi hetetiyapita: Ewa kulukeye.
7 Aputa: napolo hekeya tesene senapela:, peleya: sena nowamoke ewa seselese kakasilise eta: kulusemakeye. Aputa: hene heneye sena napolopela:, ewa sesema:na: niwa ewamopela: kuma:na:wa ilikeye.
8 Alawamona niwa kemi olokeyatelawa tiya:sela: sita:la: potapola:, Yesuyewi niwamopela: kakasilise kulukeye. Seselese kulunase Koteyewi E himu hapawa matanewa nima waiyakeye.
9 Aluse niyewi mane olokeyatelawa iya:pa:na:pela: Yesu kulukeye. Yesu kuluwa nini olokeyatela amopela: E pepetayewi wa:la:lesene aluse Ewa kulukeye. Kulunase Kote sikapowemi niwa hekeya sitalakeye. Aputa: falasima:na: ikila emiwa Koteyewi nima konomoma:pekitise elawamona, Yesuyewi E pepeta hapanase niwa Eyewi mene siliyaposakeye. Alake Yesu pepetayewi niwa sosolo seselakeye.

10 Puwano niyewi Kotema kisi tepela: sita:ne ikila emiwa, Kote E Sa:le Yesuyewi niwamopela: kakasilise kulukeye. Hene heneye Koteyewi E Sa:le Yesu Keleso falelayewi niwa mene siliyaposakeye.
11 Apula: nano ketea nowa wekeye. Nini Piseiki Yesu Kelesoyewi niwa Kotewalapulu mana hetetikeye. Alawemi ela:, niyawa heneye epeyawa Kotema kinisekeye.

Atameyewi Olokeyatela Timinipita: Yesuyewi Iya:pa:na:pela: Minawa Wekeye

12 Puwano fa:nemi sena semetei Atameyewi Kote sowa tikapeye tipela: olokeyatela timiyanase, mane olokeyatelawa peleya: weyemi hetetikeye. Hetetiyapola: elapita:, mane olokeyatela emiwa sena kesale kulusekeye. Sena kesale sopoke Atame emi ma:ta: tiye minawa kulusekeye. Aluse peleya: weyemi sena kesaleyewi olokeyatela timinisenase, sena kesale sopoke kulusekeye.
13 Apula: Kote solo elewa a tuwapa:na: ela:, peleya: weyemi sena kesaleyewi olokeyatela timiyakeye. Olokeyatela timiyawa kamunuse, solo elewa seta: tuwapomanase mane olokeyatela timinipitekiwa iwa eta: kotolamakeye.
14 Eta: kotolamanase kamunuse sena kesale sopowa kulukeye. Atameyewi ma:ta: tiye hanose Mosese hetetiyapose, ma:ta: tiye hanose ikila emiwa, sena kesale sopoke kulukeye. Kuma:na:wa penaiyayewi sena kesale sopoke toliyetikeye. Atameyewi Kote solo elewa tikapeye tinase ewa kulukeye. Ewa kuluwa epapuluse, solo elewa a tuwapa:na: ela: solo elewa eta: tikapeye timanase sena kesalewala kulukeye. Atameyewi mane timiya amoke senala: sopoke foye tikeye. Aluse Yesu Eyawa mane timiya amokewala, senala: sopowa foye tikeye.
15 Alawamona Atamewana, Yesu Kelesowala, a:ko: kalilapo. A:ko: kalila wekeye. Kote solo ele tuwapowa Atameyewi tikapeye tinase, sena kesale sopoke Kote isu sosolo amowa iya:pela: talaleye tiye hanosekeye. Alawamona, Yesu Kelesoyewi Kote solo amowa ta: tinase, sena kesale sopoke Kote isuwa sosolo ela mene minite Eyewi waiyakeye. Koteyewi Ene niwa sosolo hauwekilise mokopo seselese waiyakeye. Sena semeteiyewi Kote solo ele tuwapowa tikapeye tinase, senala: sopoke kule minakeye. Alanase Koteyewi sosolo hauwekilise, sena kesale sopowa mokopo seselakeye. Seselese Koteyewi Ene E Sa:le semetei Kelesowa hamona seyakeye. Hamone e seya emi sena kesale sopowa Eyewi heneye sosolo mokopo seselakeye.
16 Aputa: Atameyewi olokeyatelawa timiyanakeye. Olokeyatela timiya amokiwa isu sosolo olokeyatelawa kolotilakeye. Alawamona, Yesu Kelesoyewi Atameyewi timiya aluse eta: alamakeye. Yesu Kelesoyewi seli timiyanase senala: sopoke seselesaleke, Koteyewi mokopo seselesene isu sosolo napowa kolotilakeye. Aluse sena semetei Atameyewi ikila semetei olokeyatela timinipita:, Koteyewi sena kesale sopoma kotopela: selese, “Kili mane olokeyatelawa tiyapita:, kiwa Neyewi falasipesakeye,” au seyakeye. Alawamona, sena kesaleyewi ikila muta sosolo olokeyatela timiyawa, Yesuyewi mokopo seselesene amowa fala:wayakeye. Aluse mane olokeyatela timiyawa fala:pe sena kesalema Koteyewi selese, “Kima Neyewi hekeya alusewa kinakeye,” au seyakeye.
17 Aputa: sena semetei Atameyewi, ikila semetei Kote solo amowa tikapeye tipela: olokeyatela timiyanase, senala: sopoke kululakeye. Aluse kulusene penaiyawamoke senala: sopoke pota: elakeye. Alawamona,

sena semetei Yesuyewi, Kote solo amowa ta: tiyapola: wa:la:ya hepe epapu Ewa Ene kululakeye. Kulunase ta: tisene sena kesale amowa kao tesene penaiyawamoke potapola: elakeye. Koteyewi sosolo mokopo seselesewana, Koteyewi hekeya alusewana, mane elipei amowa sena kesaleyewi tiyapitekiwa, Kote kokolo kao elakamoke peleya: emi hanapola:, Kotewalapulu semetei kamunuse sitalaposakeye.

Atameyewiwana Kelesoyawala A:tawi Mane Pa:ta Alawa Wekeye

18 Sena semetei Atameyewi mane semetei olokeyatela timinipita:, Koteyewi sena kesale sopoma falasima:na: tuwapowa kulusene tuwapokeye. Alawamona, sena semetei Yesu Kelesoyewi mane semetei nowa hekeya timinipita:, Koteyewi sena kesale falasima:na: tuwapa:na:wa iya:pela:, sena kesalema kokolo kao tesewa kinapola: hekeya enewana minakeye.

19 Apula: sena semetei Atameyewi Kote solo amowa tikapeye tinase, sena kesale sopoma, “Olokeyatela timinisene sena kesalekeye,” au seyakeye. Alawamona, sena semetei Yesuyewi Kote solo amowa seli topunase, Yesuyewi solo amowa ta: ti sena kesalema Koteyewi selese, “Kiwa hekeya sita: tesene sena kesalekeye,” au seyakeye.

20 Aputa: Kote solo elewa a tuwapa:na: ela: sena kesaleyewi mane olokeyatela timiya:sela: sita:nekeye. Olokeyatela timiya:sela: sitalapita: potapola:, Koteyewi E solo elewa tuwapokeye. Aluse mane olokeyatelawa epalakeye, esa: heneye matanese mane olokeyatela timiyawa sena kesaleyewi potapola: takalese matanema:na: telalakeye. Aputa: sena kesaleyewi mane olokeyatela timinisewa sosolo tese hetetise tise sita:nekeye. Timinise sitalapita: potapola:, Koteyewi mokopo seselesewa sena kesale sopoma sosolo tese hetetikeye.

21 Alanase mane olokeyatelayewi piseikipela: pota: enewemiwa ikila emiwa sena kesale kulukeye. Alawamona, niwa kokolo kao sita:pesita:, Koteyewi mokopo seseleseyewi niwa piseikipela: pota: elakeye. Piseiki Yesu Keleso emi nima hekeya alusewa kinisekeye. Alake niwa Kotewalapulu kokolo kao sitalaposakeye.

6

Mane Olokeyatela Sopowa Iya:pela: Elepela: Ha:na:pa:. Au Seya Amowa Mouwa Wekeye

Kalesia 2:19-20; Lome 12:1; Luki 9:23-24

1 Alake, niyawa ko:lu sema:na:napa? Niyawa mane olokeyaletelawa muta timinisaleko, Kote Ewa nima hauwekipesapa? Au sema:na:wa ililapa?

2 Eh, Alamakeye, eta: ilimanakeye. Senala:wa kulusene aluse, Kelesowemi kulu hapa ikila emiwa niyewi mane olokeyatela timinisewa kulukeye. Aluse sena kulu mane olokeyatela eta: tisemakeye. Alusene epapuluse niyawa mane olokeyatelawa kulunase noko:lu wa:ke me fala:pela: olokeyatela timinima:na:napa?

3 Niwa Yesu Kelesowemi kulupela: apola: sitalaleke, hano tolusulakeye. Hawemi toliyeti ikila emiwa, Yesuwalapulu kulusene amunuse kulukeye. Amowa kiyawa matanekeye.

4 Yesu kuluwa peleya: apoya amunuse niwana hawemi toliyeti ikila emiwa aulakeye. Ni Ata Koteyewi penaiya ho:liyawa emi Yesu kuluwa kila:tese tesilapola: hili me fala:pela: elakemi epapuluse niwana epapulakeye.

5 Aluse niwa ta: tisene sena kesaleyewi Yesuwemi kulupela: apola: sitalaleke, Yesu kuluwa epapu, niwana Ewalapulu semetei kuluwa epapulakeye. Apula:, Yesu kila:tese tesilapola: hili enenase, niwana kila:tese tesilapola: hili sitalakeye.
6 Niyawa weyamo matanakeye. Nini mane olokeyaletelawa Yesu Kelesowalapulu i kelipapoyawemi fe olose kulukeye. Apula:, olokeyaletela penaiya nini tomawemi timinisewa itapakeye. Alanase, olokeyaletelayewi niwa ma pota: elakeye.
7 Aluse ta: tisene sena kesale Yesuwalapulu kulu amowa mane olokeyatelayewi niwa piseikipela: pota: epesa:pekitise niwa silikepiyakeye. Silikepiyanase niwa hokato hekeya sitalakeye. Mane olokeyatelayewi penaiyawa kulukeye.
8 Niwa Yesuwalapulu kulusene epapuluse kuluwa, Yesu kila:tese teisa:pe epapuluse niwana Ewalapulu semetei kila:tese teisa:pe sitalakeye. Mene tesinase niwa hili sitalakeye. Solo amowa niyewi matanekeye.
9 Yesu Keleso kuluwa teisa:pewa wa:ke makulaposakeye. Kuma:na:wa penaiyayewi Yesuwa sano tiye toliyetise piseikipela: pota: maelakeye. Mane alusewa niyawa matanekeye.
10 Yesu Ewa ikila semetei kulu amowa mane olokeyatelayewi penaiyawa sano tiye hotiyetiye iya:peyakeye. Sanose hotiyetiye papaseye tiye, Ene fala:la ela: Kotewalapulu semetei elakeye.
11 Ala amunuse kiyawala, mane olokeyatela timinima:na: matanesewa kulusene epapuluse kulukeye. Kulunase kiyawa Kotepela: mane tima:na:pela: sitalakeye. Kiwa Yesuma kulupela: apola: sita:laleke, Kotewalapulu semetei sitalakeye. Aluse kine matanepa:.
12 Alanase mane olokeyatelayewi kili tomawa piseikipela: pota: epesene mane olokeyatelawa iya:pela: takala:pela: sita:latipa:. Alake tomayewi olokeyatela matana amokiwa kima se tiye kinisaleke, solo amowa kiyawa ta: tiyapa.
13 Kili onatu, tiya:le, toma sopoke mane olokeyatela emi papela: timinipa. Kotewalapulu semetei papela: timinipa:. Kili tomawa kulusene epapuluse kuluwa kila:tese tesinase, tomawa Kotema kinapola: Kotepela: semetei hekeya sopolo timinipa:.
14 Alake Koteyewi mokopo seseleseyewi kiwa pota: elakeye. Kiwa solo ele sepapowa kulu hanosaleke, kiwa e tima:na: tisene sena epapula elakeye. Alawamona, solo ele sepapoyewi kiwa pota: maelakeye. Alanase mane olokeyatelayewi kiwa pota: maelakeye.

Hekeya Sita:pesena:pela: Tima:na: Tisene Sena Timinisewa Wekeye

15 Solo ele sepapoyewi niwa pota: eta: enemakeye. Alawamona, Koteyewi mokopo seseleseyewi niwa pota: elakeye. Alake niyawa olokeyatela tiyakamakiwa ililapa? Eh, Alamakeye, eta: ilimanakeye.
16 Solo we heneye sokeye. Kine kewa matana amunuse iya:pela:, sena nowamoke solo amowa kulu hanose timinisaleke, senayewi tima:na: tisene senawa kewakeye. Alusene amunuse mane olokeyatela kulu hanose timinisaleke, mane olokeyatelayewi tima:na: tisene senawa kewakeye. Alawamona, mane hekeya sopowa keyewi kulu hanose tiya:sela: elaleke amowa, hekeya elakamoke tima:na: tisene senawa kewakeye. Tima:na: tisene sena semeteiyawa sena yesila elipeipela: tima:na: tisene sena eta: tisemakeye. Keyewi mane olokeyatelawa kulu hanose timinipitekiwa, kewa kulaposakeye. Kewa Kotewalapulu kokolo kao maelaposakeye.

Alawamona, Kote solo amowa ta: tiyapola: kulu hanose tisaleke, kewa Kote sikapowemi hekeya elakeye.

17 Puwano kiyewi mane olokeyatelawamopela: tima:na: tisene sena tiya:sela:, sena nowamoke Kote solo amowa se tiye kinapita:, kiyawa mane olokeyatelawa iya:pela: Kote solo amowa ta: tiyapola:, himu semetei esa: matanepela: kulu hapakeye. Alanase yemi neyewi Kotema napolo selakeye.

18 Aluse mane olokeyatelapela: kiyawa tima:na: tisene sena tisaleke, mane olokeyatelayewi kiwa pota: ela:, tipolo sela epesita:ya aluse sita:nekeye. Aluse sita:newa Yesuyewi silikepiyakeye. Silikepililapita: Koteyewi Ene hekeya alusewa kiyawa kulu hanose tima:na: tisene sena timiyanakeye. Alanase yemiwa neyewi Kotema napolo selakeye.

19 Puwano kili tomayewi matanawa kulu hapanase, Koteyewi alusewa eta: matanemakeye. Kiyewi seli matanemita: peleya: weyemi mane amowa neyewi pale selese selakeye. Peleya: weyemi senayewi tima:na: tisene sena mane tisewana, sena nowamoke yesipela: pota: enewana, neyewi pale selese selakeye. Solo amo mouwa wekeye. Puwano kili tomayewi matanawa kulu hanose tima:na:pela:, kiyewi kilipe tomawana, tiya:wala, onatuwala sopowa mane olokeyatelama kinapita:, mane olokeyatela amoke kiwa yesipela: pota: enekeye. Potapola: elapita: kiyawa mane ewalosene eta: timinima:na: telama kamona kiyewi timiyakeye. Alawamona, yemi kiyawa seli tima:na:pela: kiyawa kilipe tomawana, tiya:wala, onatuwala, sopowa Kotema kina:pa:. Kinapita: Koteyewi hekeya alusene amoke kiwa yesipela: pota: elaposakeye. Potapola: elapita: kiwa napolo sopolo hekeya sitalaposakeye.

20 Aputa: mane olokeyatelayewi kiwa yesipela: pota: enene ikila emiwa, kiyawa hekeya tima:na:pela: eta: matanemakeye.

21 Kiyawa mane olokeyatela timiya ikila emiwa mane olokeyatelayewi kiwa seila:pelele? Eh, Alamakeye, eta: selilamakeye. Kiyawa puwano olokeyatela timiyawa yemiwa matanesekiwa kiwa ewalose sita:nekeye. Ewalose keteawa timiya ikila emiwa, kiwa kulusene isu sosolo emi hanose sita:nekeye.

22 Alawamona yemi kiwa weyamu sitalakeye. Puwano tomayewi matanayewi kiwa yesipela: piseikipela: pota: enewa Koteyewi kiwa mene silikeye. Mene silinase kiwa Kotepela: tima:na: tisene sena tima:na: tiya:sela: sitalakeye. Aluse Koteyewi kiwa napola: tese kiwa seli hekeya sita:pesita:, Koteyewi kiwa seselese elaposakeye. Sikape kiwa Kotewalapulu kokolo kao sitalaposakeye.

23 Aputa: mane olokeyatela amoke ene tima:na: tisene senama nano wa:la:ya hepe kinisekeye. Nano wa:la:ya hepe amowa kulu epakeye. Alawamona, Koteyewi ene E sena kesalema kokolo kao tesewa mokopo kinisekeye. Piseiki Yesu Kelesowemi niyawa opola: ela: sitalaleke, Yesu Keleso emi Koteyewi kokolo kao tesewa nima kinisekeye.

7

Yesuwemi Kulupela: Apola: Sita:nenase Ewalapulu Semetei Kulusene Epapu Tomayewi Matanawa Kulukeye. Au Seya Amo Mouwa Wekeye

1 Yu sena ne ma:ela:lo, kiwa solo ele ta: tisene sena kesaleyewi matanemita: solo nowa kima neye selaka wekeye. Sena falela apota: a elekiwa solo ele sepapoyewi eye potapola: epela: kulakemiwa solo

ele sepapoyewi ewa pota: maelaposakeye. Amowa kiyawa solo elewa matanesekeye.
2 Alusene epapuluse solo ele tuwapo amowa wekeye. “Kesale sena ekeyewi ene e ko:lu falela apota: elaleke, ene e ko:luma semetei kina:pa:. Ene e ko:lu falela apota: elaleke kemi, sena nowanapulu mokopo hanapa.” Au seya solo ele tuwapokeye. Alawamona, kesale ene e ko:luwa kulusaleke, aluse solo elewa eta: tuwapomakeye.
3 Aputa: kesaleyewi ene e ko:lu elapita: kemi sena nowanapulu hanapitekiwa, kesale amowa sena ela hanosene iwei kesalekeye au seyakeye. Alawamona ene e ko:lu kuluwemi kesale sopa:lawa sena nowamoke tisaleke kesale amowa sena ela hanosene iwei kesalekeye, elawa eta: selesemakeye.
4 Ne ma:ela:. Kiwa Yesu Kelesowemi kulupela: apola: sitalakeye. Sita:la: solo elewa kulu hanose tima:na: tiwa Yesuwemi kulu hapa ikila emiwa kulusene epapuluse kulukeye. Kulunase kesale ene e ko:lu kulapita: sena nowa hanosene aluse kiwa Yesuwalapulu kulu hanose hananakeye. Mene teisa:pe sena amowa Keleso Ene ekeye. Ewalapulu kiwa semetei hananakeye. Hanose, niyewi Kotepela: i fo napolo sopolo epapuluse heyalakeye.
5 Puwano, niwa mane olokeyaletela kulula:sela: enekeye. Alawamona, Koteyewi Ene solo ele sepapoyewi selese, “Mane olokeyatela, aupa,” e seya amowa nini tomayewi matanawa amokiwa tima:na:pela: epelese, aluse timinisekeye. Timinise niwa kulusene isu sosolo emi ha:na:sela: sita:nekeye.
6 Alanase, niwa kulukeye. Apula:, mane olokeyaletelayewi niwa tiya:newa, niyewi iya:peyakeye. Alanase, solo eleyawa niwa eta: kala-makeye. Apula:, tima:na: niyewi napu we tiyale solo ele pukawemi momateya weyamo makulu hanakeye. Alamakeye. Niwa napu mane hili Ho Napoyewi niwemi tiyelakeye.

Solo Ele Sepapoyewi Mane Olokeyatela Walosene Wekeye

7 Niyewi selese, “Solo elewa olokeyatelalakeye.” Au seya selakamakiwa ililapa? Eh, Alamakeye. Eta: ilimanakeye. Solo elewa olokeyatelamakeye. Solo ele eta: tuwapomakiwa kamunuse neyewi mane olokeyatelawa mamatanemapekeye. Alake solo ele sepapoyewi selese, “Sena nowamoke keteawa potapola: neyewi timanowe aluse matanepa,” aluse solo ele sepapoyewi seyakeye. Selapita: topunase nowamoke keteawa newa tima:na: aluse matanekeye. Eta: sepapomakiwa telakiwa ewa ma-matanemapekeye.*
8 Solo ele tuwaponase mane olokeyatela amowa olokeyatela kalikalila timinisene isu sosolo amowa kola:pela: newa supukeye. Alasi tiyapola:, sena nowamoke ketea amowa newa tima:na:, aluse matanawa sosolo apoyakeye. Solo elewa itapa tesaleke, mane olokeyaletelayewi senawa kulu epapulakeye.
9 Puwano solo ele sepapoyewi aupa e seyawa neyewi eta: matanemake enekeye. Eta: matanamanase enene ikila emiwa, “Kote sikapowemi newa ilikeye,” aluse neyewi matanakeye. Matana kamona sikape solo ele tuwatese, “Sena nowamoke keteawa newa tima:na: aluse matanepa.” Au seyawa ta:tapola: sena nowamoke keteawa tima:na:pela: matanawa sosolo tese tesikeye. Tesilapita: potapola: Kote solo elewa tikapeye tipela:

* **7:7** Mene Sili Puka 20:17; Ele 5:21

tesewa epesena:pela: matanakeye. Matanese Kote sikapowemi newa epesa:na:wamona eta: ilimanakeye, aluse matanakeye.
10 Aputa: solo ele sepapoyewi kokolo kao tesene isu napowa waloma:na: tela kamona, kulusene isu sosowa waiyakeye.
11 Solo ele sepapoyewi selese, “Olokeyatela timinipa.” Au seya kamona mane olokeyatelayewi newa hopolose sutapitekiwa neyewi kulu hanose timiyanakeye. Kulu hanapola: timiyanase newa kulu amunuse kulukeye.
12 Alake solo elewa Kote sokeye. Aupesakeye seyawala, aupa e seyawala, semetei semetei esa: ene alusekeye. Sena nowama aupa: e seyawala aupa e seyawala hekeya sopokeye. Solo elewa napolo sopokeye.
13 Alanase solo elewa napolo sopoyewi newa sana kululule? Eh, alamakeye. Neyewi esa: maselakeye. Solo ele sepapoyewi newa sana eta: kulumakeye. Mane olokeyatelayewi newa sukulu tiye sana kulukeye. Sana kulapita: mane olokeyatelayewi mouwa heneye olokeyatelakeye. Aluse hokato walosekeye. Solo ele napoyewi mane olokeyatela walopetewa neyewi olokeyatela timinipitekiwa potapola: newa sana kulu amunuse sana kulukeye. Alawamona solo ele sepapoyewi mane olokeyatela mouwa hene heneye olokeyatelakeye. Aluse matanemita: solo ele sepapoyewi walosekeye.

Mane Elipeiwemi Sutesewa Wekeye

14 Aputa: nano weyamo niwa hene matanakeye. Solo ele sepapoyewi Kote matanawa nima hokato walosekeye. Alawamona newa senakeye. Senanase tomayewi matana kulu hanosene amunuse, tomayewi newa matanesekeye. Ne tomayewi olokeyatela matanasewa kulu hanose tima:na: tisene sena timinisekeye.
15 Mane olokeyatela tima:na: tisene sena timinisewa ko:lupita: timinisenapo? Amowa newa tikili tekeye. Neyewi seli tima:na:pela: epelese matanema:na:wa alusene napolo eta: tisemakeye. Alawamona neyewi olokeyatela tima:na:pela: mapolose matanawa olokeyatela timinisekeye. Alusewa ko:luma:na:napo.
16 Neyewi mane olokeyatelawa tima:na:pela: mapolose matanasewa olokeyatela timinisekeye. Solo ele sepapoyewi aupa: e seyawala, aupa e seyawala, neyewi ta: tiyapola: ehe, e selalo. Apula: solo elewa napolapo, esa: neyewi matanekeye.
17 Neyewi matanese, “Neyewi olokeyatela eta: timinima:na:makeye.” esa: matanasewa kamunuse olokeyatela timinisekeye. Neyewi nine matanawa eta: tisemakeye. Mane olokeyatelawa ne himuwemi ela, neyewi matanewa sutapitekiwa newa olokeyatela timinisekeye.
18 Alake newa nine tesewa potapola: matanese ne himuwemi mane enewa eta: napomakeye. Newa nine tomayewi matane tiye tisene amoke neye alusewa eta: selilamakeye. Eta: selilamanase neyewi seli tima:na:pela: epelese matanawa kamunuse seli timinisene penaiyawa maelakeye.
19 Aluse napolo tima:na:pela: epelese matanema:na:wa elawamona napolo eta: tisemakeye. Apula:, olokeyatela tima:na:pela: mapolose matanasewa olokeyatela tima:na: tiye hanosekeye.
20 Alanase Ne himuyewi mane olokeyatela tima:na:pela: eta: matanama elaleke neyewi timinisaleke amowa heneye neyewi nine matiminikeye. Mane olokeyatelawa newa himu fa:nemi enenase ene kamoke timiyanakeye.

21 Alake, neyewi potakamake mane weyamoke ne falelawa yesipela:
tesekeye. Neyewi mane napolo epelese tima:na:pela: elawamona, mane
olokeyatelayewi kipila sutisikeye.
22 Koiyawemiye, neyewi ne himu fa:nemi Kote solo elewa himu hapa
matanesekeye.
23 Himuyewi Kote solo elewa matanepela: tima:na:pela: elawa-
mona, tomawemi solo elewa nowana newanapulu semetei enenase,
elipe kekela:sela: elakeye. Himuyewi ene aupa e seyawa, tomayewi
matanawamoke emi sitiyetiye, tomayewi matanawa putupela: ene ti-
minisekeye. Alake tomayewi solo elewa emi newa tipolo selapola:
amunuse selawapokeye.
24 Newa mane olokeyatela muta tisenase, newa eta: epelesemakeye.
Tomayewi matanasewa amoke newa sukulu tiye, kulusene isu sosolo emi
ha:na:pekitise, eta:wi newa sesepesape?
25 Piseiki Yesu Kelesoyewi niwa sesemita: neyewi Kotema napolo
selakeye. Alawamona mane elipei newa sutisikeye. Ne himuyewi
matanese, “Kote solo elewa ta: tiyaposakeye.” Aluse matanema:na:wa
elawamona tomayewi matanese, “Olokeyatela timinime,” aputa: olokey-
atela timinisekeye.

8

Niyewi Mane Olokeyatelawa Yesu Kelesoyewi Iya:pela:, Nima Ho Napolo Miwa Wekeye

1 Niyewi Yesu Kelesowalapulu kulupela: apola: sita:nenase, niyewi
olokeyatelapela: Koteyewi kotopela: falasima:na:wa selapola: unuwapo
maelakeye.
2 Niyawa olokeyatela timiyanase niwa kulusene isu sosolo emi hapakeye.
Alawamona Ho Napoyewi penaiyawamoke niwa olokeyaletelawemi sepe
sini ene kuluwa silikepilakeye. Niyewi Yesuma kulupela: apola: sitalapita:
isu sosolo hili nokemi Ho Napoyewi niwa siliyakeye. Ho Napoyewi nini
himu fa:nemi piseikipela: pota: elaleke, tomayewi matanawa amokiwa
niwa piseikipela: pota: maelakeye.
3 Niyewi tomayewi matanawa kulu hapanase solo elewa puwano
tuwapo amoke mane olokeyatelayewi penaiyawa eta: fala:pemakeye.
Eta: fala:pemanase kamunuse mane olokeyatelayewi penaiyawa Koteyewi
fala:wayakeye. Fala:pa:na:pela: Ene E Sa:le semetei kamona peleya:
weyemi hamona seyakeye. Hamonapita: Ene E Sa:le amowa sena tomawa
tiyapola:, peleya: weyemi inapola: enekeye. Sena tomawa tiyapola:
enene kamunuse, tomayewi matanawa Eyewi eta: kulu hapamakeye.
Ewa heneye napolo sopolo enewa, niyewi tomayewi mane olokeyatela
timinisewa Eyewi tikeye. Yesuyewi niwamopela: wa:la:ya hepe kinisene
epapuluse Ewa kulukeye. Kulunase nini olokeyatela timinipita: niwamo
falasima:na:wa Koteyewi Yesuma mikeye.
4 Niwa falasima:na:wa Yesuyewi ko:lupita: tila? Solo elewa emi
mane aupa e seyawala, mane aupa: e seyawala, niyewi hekeya eta:
kulu hapama tese niwa falasipesakeye. Falasi esene nima miya:na:pela:
elawamona, Yesuma minase niwa silikepiyakeye. Silikepiyanase niyewi
tomayewi matanawa iya:pela: Ho Napoyewi matana amunuse ta: tiyapola:
sita:nekeye.
5 Aputa: tomayewi matanawa kulu hanose timiya:sela: elaleke,
himuyawana tomayewi matana semetei kamunuse matana tesekeye.

Alawamona Ho Napoyewi aupa: e seyawa kulu hanose timiya:sela: elaleke, himuyawana Ho Napoyewi matanesewa semetei kamunuse matanese tesekeye.

6 Alake tomayewi matana semeteiwa matanepela: elaleke amowa, kulakemiwa Kotewalapulu kokolo kao maelaposakeye. Alawamona Ho Napoyewi aupa: e seyawa semetei matanepela: elaleke amowa, hopolawa tese, sikapewala Kotewalapulu seli kokolo kao elaposakeye.

7 Tomayewi matanawa semetei kulu hanose tiya:sela: elaleke, Kotewalapulu kisi tepela: elakeye. Tomayewi matanawa semetei matanepela: tiya:sela: elaleke, Kote solo elewa eta: ta: tima:na:manakeye. Kote solo elewa kulu ha:na:na:pela: matanepela: elawamona kulu ha:na:na:wa penaiya itapa tese eta: ta: tima:na:manakeye.

8 Aluse tomayewi matanawa semetei matanepela: kulu hanose tisene sena amokiwa Kotema eta: epelema:na: telamanakeye.

9 Alawamona kili himu matanawemi Koteyewi Ho Napowa heneye ela:, Ho Napoyewi kili himu matanawemi matanepitekiwa kiyewi ta:tapola: kulu hanosekeye. Tomayewi matanawa kiyewi eta: kulu hanosemakeye. Aputa: Ho Napowa Kelesoyewi hamona e seyawa kili himuwemi maelaleke, amowa kiwa Keleso nemakeye.

10 Alawamona Kelesoyewi kili himuwemi ela kamunuse, kili tomawa kulaposakeye. Sena kesale sopoyewi olokeyatela timiyanase nini tomawa kulaposakeye. Alawamona Koteye niyewi alusewa me seila:pela: napola:penase E Ho Napowa Ewa Ene kao tesewa nini himuwemi sitalakeye.

11 Yesu kulu teisa:pewa Kote Ene ekeye. E Ho Napowa kili himuwemi sita:la:nase Yesu mene teisa:pe Kote amokiwa kili toma kuluwala mene teisa:taposakeye. E Ho Napowa kili himuwemi elapita: potapola:, Koteyewi mene teisa:taposakeye.

12 Alanase ne ma:ela:, niwa mane semetei weyamo kulu ha:na:pa:. Neyawa mane olokeyaletela amowa selapakeye. Eh, amakeye.

13 Kili tomayewi matanasewa kulu hanose timiya:sela: sitalaleke kiwa kulaposakeye. Alawamona, Ho Napoyewi kiwa seselesaleke, kiwa mane olokeyatelawa sana kulu epapuluse, na tiye iya:pela:, kiwa Kotewalapulu kokolo kao sita:laposakeye.

14 Ho Napoyewi sena kesalema aupa: e seyawa kulu hanose timinisaleke, amowa Kote sena kesale amowa akeye.

15 Koteyewi Ho Napolo kima mini epamowa kiwa mokopo tima:na: tisene sena me ipima:na: epapula hetetimita: eta: alamakeye. Eh, heneye alamakeye. Kote Ho Napoyewi kiwa E sa:le hetetimita: elakeye. Apula: niwa Ho Napolo E penaiyayewi ela: holose selese, “Apa, Ni Ata,” e selalakeye.

16 Au selesenase nini himuyewi matanese, “Newa heneye Kote E sa:keye,” au selapitekiwa Ho Napoyawala semetei kamunuse selese, “Kewa Kote E sa:keye,” au selesekeye. Au seya a:ko: elipe semetei ilikeye.

17 Alake niwa Koteyewi e Sa:nase, E salawamopela: mane napolo tuwapowa nima kinaposakeye. Koteyewi Yesuma mini aluse, nimawana kinaposakeye. Alanase puwano Yesuyewi nano hilila tise aluse, niyawana aluse nano hilila tiyaposakeye. Yesuyewi Ene nano hilila tinase Koteyewi Ewa me sola:pe amunuse niyawana nano hililawa tiyapitekiwa, Koteyewi niwa sosolo me apolaposakeye.

Sikape Hepene Falemi Seli Sita:pesena:wa Wekeye

18 Ikiwapo weyemi nano hilila tise sosolo kamunuse, hene heneye eta: kinisemakeye. Alawamona, sikape Koteyewi niwa selima:na:wa hene heneye kinisekeye. Alake Koteyewi niwa selima:na:wa yemi eta: popa:na: telamawa, sikape potaposakeye. Aluse neyewi matanekeye.
19 Koiyawemiye, Koteyewi nano ketea sopoke timiyayewi iwa Koteyewi opo ta:peya E sa:le hokato walopesa amo popa:na: ela:sela: yesipela: elakeye.
20 Koteyewi Ene nano ketea sopoke timiya ikila emiwa iliye tipela: timiyakeye. Aluse timiya kamunuse mane olokeyatelawa honosane hetetikeye. Hetetiyapita: Koteyewi Ene nano ketea sopoke timiyama falasisewa tuwapokeye. Koteyewi nano timiya amoke matanawamunuse eta: alamakeye. Koteyewi Ene matanawamunuse aulakeye. Nano ketea sopowa hili tepa:se aupa: aluse yesipela: sita:pesita: Koteyewi ta:peyakeye.
21 Yesipela: ela:, Koteyewi nano ketea sopoke timiyawa ikomonosene tipolo selawapo amuna enewa silikepilaposakeye. Apula:, nano ketea sopoke heneye napolo nini Kote E sa:walapulu kulupela: sa:le napolo sita:laposakeye.

22 Kesale sala supeliwatesene ikila emiwa kesale temekelese hapawa epapuluse, Koteyewi timiyawa nano ketea amoke hanakeye. Mane olokeyatela heteti ikila emi ela: ma:ta: tiye mina emiwa, Koteyewi timiya nano ketea sopoke hapawa temekelese sitalakeye.
23 Aputa: niwa Keleso sena kesalewala kaluse temekelese hapawa sitalakeye. Alawamona Kote Ewemi kulu hapa sena kesalema nano miya:na: seyawa, puwano miwa E Ho Napowa epakeye. E Ho Napowa nima kinapita: sena kesale sopolo sikapowemi Koteyewi niwa Ene salakeye, au semita: hapa epapuluse hapawa yesipela: sitalakeye. Nima yesipela: nini toma hiwa pa:ta kinisene ikila emiwa niwa E salakeye, au selaposakeye.
24 Olokeyatela timinisene tapowemi Koteyewi niwa mene silikeye. Mene silinase niwa Koteyewi nano ketea sopoke auma:na: seyawa aumita: niwa yesipela: sitalakeye. Nano auma:na: seyawa hetetimita:, esa: yesipela: tepela: hetetiyapita:, potapola: wa:ke yesipela: masitalaposakeye.
25 Nano hetetimita: aluse yesipela: tepela: hetetima tepita:wala himu semetei matanawa eta: iya:peyamake kokolo matane tiye sita:laleke halute yesipela: elaposakeye.

26 Yesipela: sita:la: tima:na: tiye hamonite Ho Napoyewi niwa sese-lesekeye. Ikila nokemi Kote Ene isu sosolo emi niwa hanose penanose mahanakeye. Penanose mahanosaleke Ho Napowa niwanapulu semetei palese ela:, niyewi nano ketewa Eyewi seselesekeye. Alawamona, niyewi ko:luse kulukulupesape, au selesaleke Ho Napoyewi niwa kakasilise, niyewi nano hilila amoke mouwa matane tiye ene selapita: Kotema selesekeye.
27 Aputa: Koteyewi sena kesale himu matanawa potosene apula: Ho Napolo matanawana Eyewi potosekeye. Koiyawemiye, ta: tisene sena kesale amowa Ho Napoyewi seselese kakasilise kulukulusekeye. Koteyewi matanawamunuse Ho Napoyewi potapola: kulukulusekeye.

28 Nano nowana niyewi heneye matanekeye. Kotema himu hapa matanesene sena kesale amopela: sopolo nano hililawala, nano napowala, nano sopoke hetetisewa Koteyewi nini falela fa:nemi napolo tiyaposakeye. Puwano fa:nemi Koteyewi Ene sikape nano hetetima:na:wa matanepela:

kotetikeye. Ene matanawa isu sosolo emi iwa kulu hamonite sena kesale amowa ta:peyakeye.
29 Ema himu semetei esa: matanema:na: sena kesale amowa Koteyewi Ene puwano fa:nemi ta:peyalakeye. Ene E Sa:wa Yesuyewi alusene aluse iwala aluse sita:pesita: Koteyewi matanepela:, iwa puwano fa:nemi ta:peyalakeye. Aluse ta:pele tiye senayewi e ma:e puwanowa Koteyewi Ene E Sa:wa akeye. Kote E Sa:wa amo e ma:e sikapewa ta:pele tiye sena akeye.
30 Aputa: puwano fa:nemi ta:pele tiye sena kesale amowa Koteyewi silikeye. Mene sili sena kesalema Koteyewi Ene hekeya alusewa minakeye. Hekeya alusene mini sena kesalema kamunuse kao tesewa kinaposakeye. Kokolo kao tesewa kinise, Ene ho:liyawa peleya: emi iwa sita:laposakeye.

Nima Koteyewi Himu Hapa Matanesewa Wekeye

31 Alake Koteyewi alawala, Koteyewi aluse elakamowana, niyewi ko:lu sema:na:ne? Nini tapowemi Koteyewi sita:laleke, eta:wi niwanapulu kisi tetapola: sano tiye toliyetima:na:ne? Eh, nowamoke niwa masutesina-posakeye.
32 Koteyewi Ene E Sa:le nima miya:na:wa eta: kalamakeye. Eta: kalamanase niwa sopoke sesemita: Ene E Sa:le hamona seyakeye. Alanase nano ketea nokala nima miya:na:wa iya:pa:na:napa? Eh, maiya:taposakeye.
33 Alanase Koteyewi ta:pele tiye mene sili sena kesale amowa sena nowamoke kotopesapele? Eh, eta: makotopesakeye. Koteyewi Ene mene sili sena kesaleyewi mane olokeyatela timiyawa Koteyewi itapa tepela: ima Ene hekeya alusewa mikeye. Minase iwa sena nowamoke eta: makotopesakeye.
34 Koteyewi mene sili senama eta:wi falasipela: selese tuwatapos-apele? Eh, sena nowamoke mafalasipesakeye. Yesu Keleso niwamopela: kakasilise wa:la:lesene epapuluse Ene kulukeye. Ene kuluwa Koteyewi mene teisa:pekeye. Mene teisa:penase napu yemiwa Yesu Koteyewi tiya:le ili tapowemi hepene falemi elakamowa Koteyewi apoyakeye. Niwa sesemita: Yesuyewi niwamopela: kakasilise kulukulula:sela: elakeye.
35 Alanase Yesu Kelesoyewi nima himu hapa matanasewa nano nowamoke honosane maetalaposakeye. Nano hilila hetetise, apula: nowa himu nakola hetetise, apula: nowa niyewi Kote kulu hapanase niwa olokeyale tisene hetetise, apula: nowa ma:na: nasewa itapa tepela: menise sita:laleke, apula: nowa sao itapa tepela: sita:laleke, apula: nowa senayewi “Kewalapulu tetaposakeye,” alusene ikilawa hetetise, apula: nowa senayewi niwa sana kupula:, aluse nano ketea sopoke Yesu Kelesoyewi nima himu hanose matanawa maetalaposakeye.
36 Nano ketea sopoke epapu hetetima:na:wa Kote pukawemi mo-mateyalakeye.

Tepitiyewi Kotema selese, “Kote, niwa Keye sena kesale e seyanase
ikila sopoke Kema mapoya senayewi nima selese, ‘Kiwa sana
kulaposakeye.’
Au seya a:pele sipi sanapose ta:pele tiye epapuluse niwana epapuluse
sanapose ta:pelekeye.” *

Au seya, Kote pukawemi momateyalakeye.

---

* **8:36** Kisala Puka 44:22

37 Alanase Koteyewi nima himu hanose matanawa nano olokeyatela
hetetiyakemiwa maetalaposakeye. Yesu Kelesoyewi nima himu hanose
matanese, niwamopela: kakasilise kulukeye. Kulunase Eyewi Ene niwa
sosolo seselakeye. Seselanase yemiwana mane olokeyatela hetetiyapita:
niyewi sitiye tiyaposakeye.
38 Alake solo we heneye sokeye. Yesuyewi nima himu hanose
matanawa nano semetei nowamoke maetalaposakeye. Niwa kulu ikila
emiwana, niwa falela apota: epesita:ya ikila emiwana, hepene senayawala,
ho olokeyatelayewi amokiwala, yemiwa nano alusewala, sikape nano
auma:na:wana, olokeyale tima:na:pela: nano penaiyawana,
39 meiki fala nano sita:neyawala, peleya: weyemi nano sita:neyawala,
Koteyewi timiya nano amokiwala, nano amokiwa sopoke Koteyewi Ene
himu hapa nima matanawa maetalaposakeye. Piseiki Yesu Kelesoyewi
niwa sesema:na: hamona seya amoke nima Koteyewi Ene himu hapa
matanasewa waiyakeye.

9

Yu Sena Kesaleyewi Yesuma Himu Semetei Esa: Eta: Matanamanase Poleyewi Sososlo Matanawa Wekeye

1-2 Newa Kelesowemi kulu hapa senanase neyewi kima heneye selakeye.
Pateya eta: wepi selesemakeye. Neyewi solo amowa wekeye. Isolaiya
senapela: ikila sopoke neyewi sosolo matanese himu nakolose elakeye.
Aluse neyewi solo amowa ne himu fa:nemi Ho Napoyawala semetei
kamona henenapo esa: selakeye.
3 Isolaiya senawa neyewi sena maya semeteikeye. Niyewi sopoke sowa
semetei selesekeye. Iwa neyewi nine sena ma:ekeye. Aputa: iyewi Yesuma
fa:se minase iwa Koteyewi falasipesakeye. Iwa Koteyewi falasima:pekise,
iwamo falasima:na:wa Koteyewi nema kina:pa:, esa: matanekeye. Ili
falasisewa iya:pela:, newa Yesuma palawa Yesuyewi newa iya:tapita:,
amowa falasima:na: amoke heka, neyewi ti epakeye. Auma:na:pela:
matanawamona neyawa eta: ilimanakeye.
4 Isolaiya senawa Koteyewi sosolo seselakeye. Isolaiya senawa Koteyewi
Ene E sa:le amuna sita:pesita: iwa mene sililakeye. Aputa: Kote Ene
iwalapulu ilipe ela:, iyewi matanemita: Kote Ene meiki koiya ho:liyawa
tei wa:la amunawa iwalapulu semetei enekeye. Aputa: Kotewa Isolaiya
senama ela:, selese tilakeye. Selapola: tise ima Koteyewi E solo elewa
mikeye. Apula: Isolaiya senayewi Kotewa seli wapilimita: Koteyewi iwa
sesepesakeye. Aluse Koteyewi E sepapo napowa ima mikeye.
5 Aputa: iyawa tilila kouwa mei Epalahamewana, Aisakewala, Yakope-
wala, * iyewi ma:ta: tiye minawa Isolaiya sena akeye. † Iyewi sena
maya emi Yesu Kelesowa niwa sena kesaleyewi toma tiye selatikeye.
Yesuwa heneye Kotekeye. Nano ketea sopoke piseikiwa Yesu Ene ekeye.
Yemiwala sikapewala sena kesale sopoke Yesu unuwa tili tiye puwano
apolose wapilise epesena: telalakeye. Henekeye.

"Koteyewi Mokopo Eta: Seyamakeye," Au Seyawa Wekeye

6 Isolaiya senama Koteyewi auma:na: seyawa mokopo walo selesena?
Aposapo e seyawa iya:peyala? Eh. Eta: iya:peyamakeye. Neyawa kolaiya.
Isolaiya sena noka hene Isolaiya sena maya hekeyamakeye.

---

* **9:5** Yakope ene unuwa nowa Isolaiya au selesekeye † **9:5** Ma:ta: Ti 32:28; 35:10

7 Aputa: Epalahameyewi sena maya ma:ta: tiye minakeye, au selakemi Epalahame e sa:le heneye kesila emi ma:ta: tiye mina sena amowa alamakeye. Alawamona Koteyewi Epalahamema selese, “Aisa:ke sena maya ma:ta: tiye ha:na:na:wa kine kewa sena maya epakeye,” au seyakeye.‡

8 Au seya amo mouwa wekeye. Tomayewi sala kesila sopoke heneye Kote sa:makeye. Koteyewi auma:na: seyawa ta: ti senawa heneye Kote E sa:keye.

9 Alanase Koteyewi auma:na:no e seyawa Eyewi selese, “Ikiwapo nowemi Neyewi ta:peya ikila emi hetetiyapita:, Newa wa:ke mene inakemiwa Selayewi sena sa: kesipesakeye,” esa: sepapolakeye.§

10 Koteyewi solo nowana kiyewi matanemita: Koteyewi auma:na: seyawa we aluselapo esa: epalakeye. Au seyawa wekeye. Nini kouwa Aisa:keyewi ene ekele Lepekayewi sala elipei alela enekeye.

11-12 Alela elapita: sala elipei kolotea Iso Yakope a:ko: seta: kesilama alela enene ikila emiwa, sala elipei amoke nano ketea napowana nano ketea olokeyatelawala a timinima:na:no, Koteyewi Ene matanawa kulu hanose timinimita: sala semetei amowa Koteyewi ta:peyalakeye. Ta:pele tiyapola: sala seta: kesilama sala elipei e amawa Lepekama Koteyewi selese, “Sala puwano kesilawa, ene e ma:e sipi tima:na: tisene sena tepesakeye,” * aluse Koteyewi Lepekama sepapolakeye.

13 Sepatosene sena nowamoke Kote pukawemi momateyawa wekeye. Koteyewi selese, “Yakopewa Neyewi himu hapakeye. Ewa Neyewi ta:pelekeye. Alawamona, Isowa Neyewi iya:peyakeye. Ewa Neyewi eta: ta:peyamakeye.” † Au seya selesekiwa sepatosene senayewi momateyalakeye.

14 Alanase, niyewi ena sema:na:na? “Sala semetei ta:pele tiyapola: napola:penase Koteyewi iliye tipela: eta: matanamanapo,” esa: sema:na:na? Eh, esa: selapa.

15 Koteyewi Mosesema selese,
“Sena nowa Neyewi hauwekilise matanese amowa, Neyewi hauwekipesakeye. Apula: sena nowa Neyewi napola:tese matanese amowa, Neyewi napola:taposakeye.” ‡ Aluse Koteyewi sepapolakeye.

16 Alanase senayewi ene nano ketea sopoke matanepela: kotetipela:, nano ketea sopoke timinisene amopela: Koteyewi eta: ta:peyamakeye. Alawamona, Koteyewi Ene matanawamunuse senala: epane hauwekilise napola:tesekeye.

17 Puwano Koteyewi Isipi sena piseiki Feloma selapose Mosese hamona seyakeye. Hamonapitekiwa ene hanose Isipi sena piseiki Feloma Moseseyewi selese, “Koteyewi kema semita: solo miwa wekeye. Ne penaiyawa kewemi hokato walomita:, kewa piseikipela: epesita: Neyewi kewa ta:pele tiye apoyakeye. Ne unuwa peleya: sopowemi se timita: ne penaiyawa waloma:na:keye.” § Au seya, Kote pukawemi momateyalakeye.

18 Alanase Koteyewi Ene tima:na:pela: matanawamunuse timinisekeye. Koteyewi Ene matanawamunuse sena nowa hauwekilise napola:tesekeye. Apula: Koteyewi Ene matanawamunuse sena nowa himu etapela: apoma:na: matanese, himuwa etapela: tese apoyakeye.

---

‡ **9:7** Ma:ta: Ti 21:12 § **9:9** Ma:ta: Ti 18:10,14 * **9:11-12** Ma:ta: Ti 25:23 † **9:13** Malakai 1:2-3
‡ **9:15** Mene Sili Puka 33:19 § **9:17** Mene Sili Puka 9:16

Sena Nowama Koteyewi Konomonose Sena Nowa Seselese Epapuluse Koteyewi Matanesewa Wekeye

19 Alawamona, kili nowamoke nema weyamu selese, “Koteyewi weyamu
timinisaleke, ko:luse Eyewi selese niyewi mane hele olokeyaletela timinik-
eye e selesena? Sena kesale eta:wiye Ene matana kulu hanosene ililapa?
Apula: sena kesale eta:wiye Kote ene matanawa tikapeye tima:na:napa?
20 Kiyewi selesaleke kiwa sena sa:nase Kotema solo yekele tese se-
lakamakiwa eta: ilimanakeye. Sena Sa:yawa Eyewi ene ewa wapilise
Kotewalapulu konomosaleke eta: ilimanakeye. Aluse neyewi kema pale
selese selakeye. Yetu a:tesene kesalema yetuyewi selese, “Keyewi newa
ko:lupita: epapu asula?” Aluse yetuyewi kesalema selesena? Eh, yetuyewi
ene aluse kesalema eta: selesemakeye.*
21 Aputa: kesale ene matanawamunuse yetu a:tesekeye. Kesaleyewi
yetu a:pa:na:wa matanese kitama tiyapola:, yetuwa a:tesesekeye. A:tese
nowa sala selapa:na:pela: napolo a:tesekeye. Nowa tei hila selapa:na:pela:
yetuwa salopasolose a:tesekeye. Epapuluse yetu kalikalila a:tesekeye.
Aluse kesaleyewi ene matanawamunuse yetu a:tesekeye.
22 Koteyawala weyamu timinisekeye. Eyawa Ene matanawamunuse
E konomonawa hokato hetetima:na: matanepela: sena kesale sopoma
e penaiya sosowa potaposakeye. Sena kesale sopoke wa:la:ya hepe
olokeyaletela miya:na:pela: ikomoma:na: seli tikeye. Alawamona, Koteye
ikomoma:na:wa iya:peyakeye. Apula: Eyewi iwa ikoma:na:pela: yesilawa
komanotikeye.
23 Yesipela: ela:, koiyawemiye, sena kesale nokala Koteyewi hauwek-
ilisekeye. Hauwekilise sena kesalema Koteyewi mokopo seselesewana Ene
ho:liya sosowala waloma:na:pela: matanakeye. Alake ili noka Ewalapulu
ho:liya peleya: emi sita:pesena:wa puwano ta:pele tiyapola: apoyakeye.
24 Aluse Koteyewi sena maya ta:peyawa niwakeye. Yu senawana, Yu
senama telawala niwa sopoke Eyewi Ene ta:pele tiyapola: apoyakeye.
25 Aputa: Koteyewi seyawa sepatosene sena Hoseayewi ta:tapola: Yu
senama telawa momateyawa wekeye. Koteyewi selese,

“Sena noka Ne senamanase, ‘Kiwa Ne sena mayakeye,’ au selaposakeye.
Sena noka Neyewi himu hapa eta: matanama,
‘Kiwa Neyewi himu hapawa matanekeye,’ au selaposakeye.” †

Aluse, Koteyewi selapita: Hoseayewi momateyalakeye.
26 Aputa:, Hoseayewi solo nowana momateyawa wekeye.

“Puwano Yu senama tela sita: tesene peleya: emi Koteyewi selese, ‘Kiwa
Ne sena mayamakeye,’
E seyawa kamunuse peleya: emi Koteyewi selese, ‘Newa Kotekeye.
Newa kokolo kao tesekeye.
Kiwa Ne salakeye.’ ‡

Apula: selapitekiwa Hoseayewi ta:tapola: momateyalakeye.
27 Alanase Isolaiya sena kesale amowa Aisaiayewi sowa penana:pela:
hola:sela: selese,

---

* **9:20** Aisaia 29:19; 45:9 † **9:25** Hosea 2:23 ‡ **9:26** Hosea 1:10

“Hano tawala peleya: sipitou sososlo tela epapuluse, Isolaiya sena kesale
kiwa epapuluse sososlo telakeye.
Sena sososlo tela kamona, Koteyewi falasise kotetipela:, sena mutama
noka Koteyewi mene siliyaposakeye.
28 Sena kesale sitala peleya: emi Koteyewi falasima:na: e seyawa,
falasima:na: ikila emiwa Koteyewi kipila falasipesakeye.
Eyewi yesipela: maelaposakeye.” §

Au seya, Aisaiayewi Kote pukawemi momateyalakeye.
29 Aisaiayewi solo nowana momateyawa wekeye.

“Kote hene heneye Piseiki sosoyewi
niwa Yu sena kesale mutama eta: helepa:pema telamakiwa,
Sotome senayeliye
Komola sena iwa keneye ti aluse, niwana keneye timapekeye.” *

Aluse, Aisaiayewi momateyalakeye.

Isolaiya Senayewi Yesuma Himu Semetei Esa: Mamatanekeye.

30 Alake, niyawa ko:lu sema:na:napa? Yu senama telayewi Koteyewi hekeya alusewa tima:na:pela: hokolose eta: timiyama kamunuse, Kote hekeya alusewa tikeye. Alake Yu senama tela amokiwa Yesuma himu semetei esa: sita:nenase Koteyewi iwa hekeya sita:pesita: heke tiye apoyakeye.
31 Alawamona Yu senayewi Koteyewi hekeya alusene epapuluse sita:pesita: Kote solo elewa kulu hanose tiya:sela: kamunuse timiya kamona, heneye sopolo iliye tiye eta: timakeye.
32 Ko:lupita: elale? Iyawa Kotema himu semetei hekemita: eta: kulu hanosema, alawamona, solo elewa kulu hanose, ili tiya:yewi nano timiyama himu semetei esa: matanepela: tiya:sela: sita:nekeye. Aputa: pale seyawa wekeye. Sena kesale hele ha:na:pekitise isuwemi isu tuwapo emi apelakolosekeye.
33 Alusewa puwano fa:nemi Kote pukawemi Aisaiayewi weyamu mo-
mateyalakeye. Koteyewi selese, “Pota:pa:, Saione koamesa: sena nowa etewa epapuluse tiye tuwataposakeye. Etewa amo tuwapo emi sena noka apela kolose sanose sutesinaposakeye. Aluse, Eyewi ena timiyawa sena kesale noka mapiyapesakeye. Alawamona, Ewa himu semetei esa: matanesene sena kesale amowa maewaposakeye.” Aluse Koteyewi seyawa Aisaiayewi momateyalakeye.†

10

Kote Matanawa Yu Senayewi Eta: Matanemake Tikili Tese Sita:newa Wekeye

1 Keleso Ne ma:ela:, neyewi sena maya Yu sena epamowa selakeye. Neyewi ima himu hapawa matanese, Koteyewi ili olokeyatela timinisewa heleye tiye Yesuma kulupela: apola: sita:pesita: Koteyewi iwa mene silimita: kulukulula:la:keye.
2 Alawamona iwa heleye tiye sitalakeye. Neyewi iwa potose heneye selakeye. Iyewi Kote epelemita: hokolose timiyanakeye. Alawamona Kote

§ **9:28** Aisaia 10:22-23 * **9:29** Aisaia 1:9 † **9:33** Aisaia 8:14; 28:16

matanawa iyewi seli eta: matanemake tikili tese Koteyewi timinisewa iliye tiye matiminikeye.

3 Kote mane hekeya timinisewa iwa eta: matanamakeye. Isu sosolo emi iyewi eta: kulu hapamakeye. Iwa ilipe hekeya sita:pesena:pela: iwa ili matana amunuse kulu hapakeye. Kulu hanapola: sita:la: iyewi ili matanawa wapilise Kote hekeya alusene isu sosowa fa:se mikeye.

4 Yesu Keleso Eyewi Mosese solo ele sepapowa iliye tikeye. Alanase, sena kesale sopoke Keleso seli ta:tapola: sita:tesaleko, iwa hekeya sena kesale Kote sikapowemi tepesakeye.

5 Solo elewa senayewi ta: tiyapola: timinipitekiwa potapola: Koteyewi selese, “Kewa sena hekeyalapo,” au semita: Moseseyewi momateyawa wekeye. “Kote solo elewa aupa: e seyawa senayewi ta: tiyapola: tiya:sela: sita:laleke, sena kesale amowa kokolo kao tesewa tiyaposakeye,” aluse Moseseyewi momateyalakeye.*

6 Alawamona senayewi Yesu Kelesoma himu semetei esa: matanepela: elaleke sena ama Koteyewi selese, “Kewa hekeya elakeye.” Aputa: senayewi ene selese, “Yesu Keleso peleya: weyemi minite eta:wi hepene falemi silima:na:pela: ha:na:na:na?” Aluse selakamakiwa eta: ilimanakeye.

7 Aputa: solo nowana senayewi selese, “Yesu kuluwa mene tesi timita: sena eta:wi sena kuluwa peleya: popa:na:pela: hanaposapele?” Aluse selakamakiwa eta: ilimanakeye. Yesuma himu semetei esa: matanesene senayewi aluse eta: selesemakeye.

8 Alawamona senayewi Yesu Kelesoma himu semetei esa: matanepela: elaleke sena amawa Koteyewi selese, “Kewa hekeya elakeye.” Aputa: senayewi ene selese, “Kote sowa neyewi topunase newa tikili tese maelakeye. Himuyewi matane tiye meatewi selakeye.” Aluse selakamakiwa ililakeye. † Alake, solo weyamowa seli ta:tapola: himu semetei matanesewa amowa niyewi se tiye kinisekeye.

9 Keyewi selese, “Piseiki Yesu Ene ekeye,” aluse selapitekiwa, keyawa himu semetei esa: matanepela:, “Koteyewi teisa:pewa Yesu Ene ekeye.” Aluse himu semetei esa: matanesaleke, kewa Koteyewi mene siliyaposakeye. Olokeyatela tisene amo tapo Koteyewi kewa mene siliyaposakeye.

10 Senayewi e himuyewi Yesu Kelesoma matana amunuse Koteyewi potose selese, “Sena amowa hekeya elakeye.” Apula: sena himuyewi matanese meatewi selese, “Yesu Kelesoma neyewi himu semetei esa: matanepela: elakeye.” Au selapita: sena amowa Koteyewi mene siliyaposakeye.

11 Aputa: Kote pukawemi momateyawa wekeye. “Yesuma himu semetei esa: matanesene sena kesale amowa ewalose ewa eta: ti o:sulu tesemakeye. Kote Ene sikapowemi iliye tiye epesita: Koteyewi sesepesakeye.” Aluse sepatosene sena Aisaiayewi momateyalakeye.‡

12 Alake Yu senawana, Yu senama telawala iwa sopowamopela: Koteyewi hekeya alusene isu sosowa semeteikeye. Sena nowama nano ketea nowa se tiye apula: sena nowama nano ketea nowa se tiye eta: alusemakeye. Aluse sena sopoke semetei kamunuse Yesu Kelesoyewi Piseikipela: pota: elakeye. Alanase sena sopoke Piseikipela: pota: tesewa Yesu Ene ekeye. Sena kesaleyewi Piseiki Yesu Kelesoma kulukulusekiwa sitalapitekiwa iwa sopoma Yesuyewi seila:tese mokopo seselesewa kinaposakeye.

---

* **10:5** Lefitikase 18:5 † **10:8** Ele 30:12-14 ‡ **10:11** Aisaia 28:16

13 Seselesene amowa Kote pukawemi momateyawa wekeye. “Piseikima
sena kesaleyewi kulukulu ela:sela:, ‘Piseiki, neyewi Ke unuwemi hokeye.
Keye newa mene siliya:pa:.” Sena Kesale eta:wiye au selapita: Piseiki
Koteyewi kewa siliyaposakeye.” Au seya Kote pukawemi momateyalak-
eye.§
14 Sena Ewemi eta: seli topuma sita:laka, ko:lu holose Eyewi iwa mene
siliyaposape? Apula:, sena amowa iyawa puwano eta: kolaiyama sita:laka,
ko:luse iyawa ewemi himu semetei esa: matanepesape? Apula:, sena
semetei nowamokiwa imawa sowa ma se tiye kinisaleko, ko:luse iyawa
seli ta:taposape?
15 Alawamona, sena nowa mailikepilisaleke, Kote Sowa ko:lu selaposape?
Kote pukawemi au momateyakeye. “Sena kesale iyawa sena eta:wiye Kote
Solo Napowa tiye inaka popa:na:pela: epelesekeye.” Aluse Kote pukawemi
momateyalakeye.*

Yu Senayewi Kote Solo Napowa Mamatanepita: Wekeye

16 Yesu matanemita: solo napowa se tiye kinapita:, Yu sena nokamoke
topuwamona kamunuse iyewi eta: topumakeye. Aisaiayewi puwano
momatelese, “Piseikio, Ke solo amowa niyewi se tiye mikeye. Se
tiye kinapita: iyewi topuwamona kamunuse eta: topumakeye,” esa:
momateyalakeye.†
17 Alake sena kesaleyewi Yesuwa matanemita: sena nokamoke Ewamo
se tiye kinapita: iyewi ta:taposakeye. Ta:tapola: Yesuma himu semetei esa:
matanepesakeye.
18 Alawamona Yesu matanemita: solo napowa Yu senayewi topula?
Henekeye, topukeye. Aputa: Tepitiyewi solo semeteiwa kamona momate-
lese,

“Sena kesale peleya: sopoke sita:la iyawa sepapowa topulakeye.
Ta:tapola:, Kotewa elatapo esa: matanekeye.
Ili solo weyamowa mowa itu peleya: sopoke iliye tikeye.” ‡

Aluse, Kote pukawemi momateyalakeye.
19 Aputa: neyewi wa:ke kima nano ta:takeye. Solo napowa Yesu
matanemita: Yu sena kesaleyewi matanana? Henekeye matanakeye.
Aputa: puwano Moseseyewi selese.

Isolaiya senama Koteyewi selese, “Yu senama tela peleya: kalikalila enewa
neyewi seselesaleke, kiyawa potosekiwa kekepesakeye.
Kiyawa matanesekiwa, ‘Iyawa Kotewa mamatanekeye,’ aluse kiyawa
matanawa kamunuse neyewi iwa seselesaleke kiyawa potose
konomopesakeye.” §

Aluse, Moseseyewi momateyalakeye.
20 Aputa: Yu senama telawa Koteyewi selapita: Aisaiayewi momateyawa
wekeye.

Koteyewi selese, “Yu senama telayewi Newa popa:na:pela: eta: keyama
kamunuse, iyawa Newa matanema:na:keye.

---

§ **10:13** Yoel 2:32 * **10:15** Aisaia 52:7 † **10:16** Aisaia 53:1 ‡ **10:18** Kisala Puka 19:4 § **10:19** Ele 32:21

‘Koteyewi alusewa enana?’ Aluse iyawa Newemi mata:tesaleke mene,
Neyewi kima waiyakeye,” esa: momateyalakeye.*

21 Alawamona Isolaiya senama Koteyewi selese,

“Inayewi ene e sa:le minite tiya:wa kesi tisene epapuluse, kiwa Newemi
sita:pesena:pela: temita: Neyewi kima tiya:le kesi tima:na:keye.
Ikila sopoyewi kima mina e seyakeye. Mine e seya kamunuse kiyawa
mapolose pota: iya:tese fa:se kinisekeye.” †

Au seya, Koteyewi Yu sena kesale amowa selapita: Aisaiayewi momateyalakeye.

11

Koteyewi Isolaiya Sena Kesale Sesewapowa Wekeye

1 Neyewi kima wa:ke nano ta:talakeye. Koteyewi Isolaiya sena ta:peyawa iya:peyala? Eh, eta: iya:peyamakeye. Newa Polewa Isolaiya senakeye. Epalahamewa nini tilila kouwa kulu minakeye. Neyewi sena maya Penesamene sena mayakeye.

2 Puwano fa:nemiwa Koteyewi Isolaiya senawa ta:peyalakeye. Ta:pele tiyapola: iwa Koteyewi eta: iya:peyamakeye. Aputa: Kote pukawemi momateyawa kiyawa matanesekeye. Momateyawa wekeye. Puwano fa:nemi Isolaiya senayewi olokeyatela timiyanase sepatosene sena Ilaiyayewi Kotema kato seyakeye.

3 Ilaiyayewi selese, “Piseiki Koteo, etewa wapa:kemi fala Kema nano ketea satapola: muta etewawa Isolaiya senayewi ikumuye tikeye. Ke solo sosolo sepatosene sena epamowa iyewi sana itapa telakeye. Sanose itapa tepela: newa semetei elakeye. Aputa: iyewi newana sama:na:pela: iyewi matanekeye.”*

4 Aputa: Koteyewi Ilaiyawa selese, “Sena Newa kulu hanosene kewa semeteimakeye. Isolaiya sena noka taosene tomoipe sopowa (7,000) Newemi kulu hapa senakeye. Iyewi Newa matanese, mokopo kote unuwa Peao eta: wapiyamakeye.” Aluse Koteyewi Ilaiyawa solo amowa Kote pukawemi momateyalakeye.†

5 Puwano fa:nemiwana amuna epapuluse ikila yemiwana Yu sena mutama nokamoke Kotema matane tiye sitalakeye. Koteyewi Ene mokopo seselesene amowa iwa ta:pele tiye silikeye.

6 Sena mene siliwa Koteyewi E sena kesale amowa matanese hauwekilise silikeye. Hauwekilise silinase sena kesaleyewi ilipe nano ketea timiya amopela: Koteyewi eta: silimakeye. Sena kesaleyewi nano ketea napolo timinisaleke potapola: mene sili telakiwa amowa, Koteyewi Ene matane tiye mokopo seselakeye. Auwa ma aumapekeye.

7 Alanase, niyawa ko:lu sema:na:napa? Isolaiya sena kesale iyawa Kote sikapowemi hekeya tema:na:pela: iyawa tima:na:pela: hokolawamona iyawa eta: timakeye. Koteyewi sena kesale noka ta:pele ti amoke tikeye. Alawamona, sena kesale noka ili himu matanawa talapoiya telakeye.

8 Aputa: Kote pukawemi momateyawa wekeye.

---

* **10:20** Aisaia 65:1 † **10:21** Aisaia 65:2 * **11:3** 1 Kini 19:10,14 † **11:4** 1 Kini 19:18

“Isolaiya sena himuyewi matanesewa Koteyewi tikili tese apoyanase,
senawa eni kuluwa sita:la: epapuluse sita:nekeye.
Amunuse sitalapepela: ili si amowana si tiyapola:,
apula: ili kena:wa amowana seta:pela: amunuse sitalakeye.
Alake iyewi takalepela: eta: matanamake sitalakeye.
Puwanowala napu ikila yemiwana aluse sitalakeye.” ‡

9 Aputa: Kote pukawemi Tepitiyewi momateyawa wekeye.

“Iwa ma:na: sosolo mena ikila amo fiyatekemi iwamo ikomoma:na:wa
a:pele ketepaye tisene epapupesakeye.
Apula: etewayewi onatu kalesene epapuluse wa:la:la olokeyaletela
iyewi tiyaposakeye.
Amo hetetimita:, neye matanekeye.
10 Ili siwa yopolotela epapuluse mapotaposakeye.
Ili fa:se ki kukusu tela epapuluse hanaposakeye.
Amo hetetimita:, neye matanekeye.” §

Au seya, Tepitiyewi matanasewa Kote pukawemi momateyalakeye.

Yu Senama Telawa Koteyewi Mene Siliwa Wekeye

11 Aputa: kima neyewi selakeye. Isolaiya sena kesale heneye sululuwalose kao sitalaposapele? Eh, aluse matanepa. Iwa mane olokeyatela sululuwalose sitala. Fa:se kinise iya:tapita:, Yu senamanase selapose Koteyewi sena noka hamona seyakeye. Hamonapita: iwa hanapola: Kote matanema:na: solo amowa se tiye kinapita:, Yu senama tela mutayewi seli topukeye. Ta: tiyapita:, Koteyawa iwa mene silikeye. Iwa mene silipita:, Yu senayewi potose, “Niwala auma:na:pela: mene silima:na:keye,” au semita: Yu senama telawa Koteyewi mene silipekeye.

12 Aputa:, Yu senayewi Kote fa:se kinise mane olokeyatela timinipitekiwa, Koteyawa Yu senama tela peleya: sopowemi seli napola:pekeye. Koteyewi ima fo kinise Ewemi himu semetei esa: matanemita: apoyakeye. Amowa hele henekeye. Alanase, Koteyewi Yu sena kesale sopoke eye ta:piyawa mene inisaleko, Koteye iwemi mane sa:le napolo timiye ha:na:sela: ha:na:na:posakeye.

13 Kiwa Yu senama tela kima neyewi selakeye. Yesuyewi waiya epapu neyewi walomita: Koteyewi newa walosene sena ta:peyakeye. Kiwa Yu senamawana tiya:sela: newa sosolo epelese timiyanakeye.

14 Sosolo epelese timinipitekiwa Yu senayewi ta:tapola: selese, “Yu senama telawa Koteyewi mene siliyapita:, niwana mene siliyapita: matanekeye,” au semita: Yu senamawana Koteyewi timinisewa neyewi wapilise selakeye. Selapita: Yu sena muta matanemita:, Yesuma himu semetei esa: matanesaleke Koteyewi iwa mene silimita: newa epelekeye.

15 Koteyewi Yu senawa iya:pela: sita:ne ikila emiwa sena kesale peleya: sopowemi sita:newa Kotewemi pama:na:pela: minite Koteyewi seselakeye. Alawemi ela: sikape Koteyewi Yu senawa iwa mene siliyapola: ima selese, “Kiwa ilikeye,” au selaposakeye. Au selala ikila emiwa sena kulu mene teisa:pe sitalaposakeye.

16 Alanase neyewi kima pale seya selakeye. Falawa satapola: takalese kolotea Kotema kinapita:, koloteawa Kote nekeye. Falawa kolotea Kote

‡ **11:8** Aisaia 29:10; Ele 29:4 § **11:10** Kisala Puka 69:22-23

nenase falawa sosowala Kote nekeye. Aputa: pale seya nowa seyawala wekeye. I sepe Kotema kinapita: i elewa amowana enakeye.

17 Alawamona, alekenawemi i olife ele nokawa emi na tisaleke, apula: kewa i olife nowa mowa enewa na tiye alekenawemi i olife elakemi emi sakolosekeye. Sakopola: alekena i olife sepe emi i ipi hawa i olife mowa elewa seila:tesekeye.

18 Alake kiwa Yu senama telayewi matanese, “Yu senawa niyawa heletakeye,” aluse matanepa. I elewa emi i sepewa eta: penanosemakeye. Alawamona, I sepe emi i ele penanosekeye.

19 Alawamona kiwa Yu senama telayewi sema:na:, “Mokopo mowa i olife elewa amowa, alekenawemi enewa i olife polopela: sakopomita:, alekenawemi i olife elewa noka naiye tikeye.

20 Henekeye. Alawamona, iyewi Kelesowemi himu semetei esa: eta: matanamanase, Koteyewi iwa mosote hema apoyakeye. Aputa: kiwa Yu senama telayewi Kelesowemi himu semetei esa: matanepela: kulu hanosene, kiwa Koteyewi mene silikeye. Mene silinase kiwa kilipe kemi wapilise me solose matanepa. Alawamona kiwala Koteyewi naiye tima:pekitise ipilise seli pota:pa:.

21 Yu senawa heneye alekenawemi i olife elewa amunawa Koteyewi naiye tinase, kiwa heneye alekena i olife elemanase amunawana naiye tiyaposakeye. Kiyawa Kotema himu semetei esa: eta: matanamanase, Eyewi kiwa naiye tiyaposakeye.

22 Alanase Koteyewi Ene sena kesalema hauwekilisewana, falasisewala, kiyawa matanepa:. Yu senawa apela kolose sanose keyalewatesene Koteyewi falasikeye. Alawamona kiwa Yu senama telayewi Kotema himu semetei esa: matanepela: kaluse sitalaleke, Eyewi kima hauwekipesakeye. Kiyewi Ema himu semetei esa: eta: matanamanase, Eyewi kiwala hauwekilise mamatanepesakeye. Koteyewi i elewa naiye tisene aluse, kiwala aluse naiye tiyaposakeye.

23 Yu senawa wa:ke Kotema sita:pesena:wa mene inisaleke, heneye alekenawemi i olife elewa naiye ti, wa:ke tiyapola:, hene heneye olife polopela: sakopesakeye.

24 Kiwa mowa enene i olife elewa epapuluse Koteyewi na tiye tiyapola: alekena i olife polopela: sakopelesaleke, heneye alekena i olife elewa tepesakeye. Alake alekenawemi i olife elewa naiye tisaleke Koteyewi tiyapola:, alekena i olife polopela: sakopelesaleke, hene heneye alekena i olife fiyatepesakeye. Alusene amunuse Yu senama telawa mowa i olife elewa amuna siliyapola:, alawamona, Yu senawa hene alekena i olife elewa epapuluse sita:newa me ha:na: pama:na:wa hene heneye siliyapola: iwa sopoke Kote Ewemi me ha:na: pama:na:wa amaseya ketea elakeye.

Yu Senawa Koteyewi Mene Siliyaposaka Wekeye

25 Ne ma:ela:o, neye matana semeteiwa mupapolo elaka kiwa matanemita: selakeye. Neye solo mupapolo we kima hokatolose selakeye. Koiyawemiye, kine kewa matana sosolo esekiwa matanepa. Solo mupapo wekeye. Napu yemiwa, Isolaiya sena ili himu matana fa:na etaya amuna enekeye. Ala kamo ha:na: tese, Koteye Yu senama tela ta:peya akeyawa Ewemi ine iliye tikeye.

26 Isolaiya Yu sena kesale sopolo amowa Koteyewi wa:ke mene silima:na:keye. Solo semetei kamona ela:pe puwano Kote pukawemi sepatosene sena Aisaiayewi momatelese, Koteyewi selese,

“Yelusaleme siti emi Yu senawa Silikepilapita: Sena amowa inaposakeye.
Yakopeyewi sena maya ma:ta: tiye mina senayewi Koteyewi isu sosolo eta: kulu hapamawa silikepilapita: Sena amokiwa silikepilaposakeye.
27 Ili olokeyatela timiyawa Neyewi kepoliyetiyaposakeye.
Kepoliyetima:na:nase sepapo hiwamoke se tiye kinakeye.” *

Aluse, iwalapulu Kote solo hili selese tilakeye. Aluse Aisaiayewi puwano fa:nemi momateyalakeye. Alake kiwa Yu senama telayewi Yu senama seli matanepa:.
28 Sena kesaleyawa Yesu matanemita: solo napolo se tiye miwa Yu sena mutayewi fa:se kinise, iyewi Kotema kisi tepela: elakeye. Aputa:, kiwa Yu senamanase Koteyewi napola: tese seselakeye. Alawamona Yu sena Koteyewi ta:peyanase, ima Ene himu hapa matanepela: elakeye. Alake Yu senayewi tilila kouwa Epalahamewana, Aisakewala, Yakopewala, iyewi sena maya ma:ta: tiye mina emi tese Koteyewi iwa himu hapawa matanepela: elakeye.
29 Alake Koteyewi E matanawa apula: E nano ketea napolo mokopo kinisewa na tiye eta: iya:tesemakeye. Eta: iya:tesemanase Koteyewi E tisewa timinimita: sena ta:peyawa eta: iya:tesemakeye.
30 Kiwa Yu senama telayewi puwano Kotema tikapeye tikeye. Alawamona, Yu senayewi Kotema tikape tinase, Koteyewi kiwa hauwekilise seselakeye.
31 Alanase Yu senayewi yemiwa Kote sowa tikapeye ti kamunuse, Koteyewi iwala hauwekilise sesepesakeye. Kiwa Yu senama telawa hauwekilise sesela epapu, Yu senawana epapu hauwekilise sesepesakeye.
32 Alake Koteyewi sena sopoke, Yu senayawala, Yu senama telawala iwa sopoke tipolo selawapola: epapuluse apoyakeye. Iyewi Kote solo elewa ta:ta: iya:peyakeye. Ta:ta: iya:tapola: Koteyewi iwa kotopela: falasima:na: matanawa kamunuse, iwa hauwekilise sesema:na: matanekeye.

Kotema Wapilise Wekeye

33 Koteyewi niwa sosolo seselesewa napolo sopokeye. Koteyewi nima aupa: e seyawa napolo sopokeye. Kote nano ketea sopoke matanesekeye. Hano tawala honosanewemi sosolo ela epapuluse, Ewa napolo sosolo epapulakeye. Sosonase Koteyewi Ene matane tiye takalese selesene mouwa senayewi eta: matanesemakeye.
34 Alake Kote matanawa sena eta:wiye matanana? Kotema aupa: aluse sena eta:wiye selesena?
35 Koteyewi nima nano ketea mita: senayewi Kotema nano ketea muta wa:la:ya hepe puwano kinapola: eta: alusemakeye. Aluse Kote pukawemi momateyalakeye. †
36 Koteyewi nano ketea sopoke timiyakeye. Nano ketea timiyawa Ene matanawamunuse sita:pesita: inayewi pota:tesene epapuluse Ene nano ketea sopoke pota: elakeye. Potapola: ela: sikape auma:na:wana Ene matanawamunuse aupesakeye. Alanase ikila sopoke niyawa Kote unu tuwapowa kokolo kao solo se wapiyakeye. Aumita:keye.

12

“Kotewa Epelepa:se Sita:latipa:,” Au Seyawa Wekeye

* **11:27** Aisaia 59:20-21; 27:9 † **11:35** Aisaia 40:13; Yelemaiya 23:18; Yop 41:11

1 Alanase, Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:, solo penaiya we
kima selakeye. Sena kesale olokeyatela timiyawa Koteyewi heleye tinase
hauwekilise Kote Ene Ewa epelepa:se weyamu sita:latipa:. Koteyewi
kewa sosolo hauwekilisenase, kine kewa tomawana, kine kewa himu
matanesewana, Ema mokopo kina:pa:. Ikila sopoke peleya: we elakemi
ikila emiwa napolo sopolo sita:lapita: kine kewa Ema kina:pa:. E
epelemita: sita:latipa:. Aluse sitalapitekiwa, amowa Ema heneye seli
wapilikeye.
2 Aputa: peleya: weyemi Kote eta: kulu hanosema sena matanawa kulu
hanapa. Ke matanawa Ho Napoyewi hili temita: aupa: au sela:pa:. Ke
matanawa hili tesaleko, kewa elakemiwa hili tepesakeye. Hili tese ela:,
Koteyewi kema epapuluse timinisewa ta:tapola: timinipesakeye. Koteyewi
kema epapuluse tiya:pa: au seyawa, hekeya napolo sopokeye. Aluse
timinisewa tisaleke, Koteyewi epelepesakeye.
3 Alake Koteyewi newa matanepela:, ewamopela: nano ketea tisene
tiya:pa: au seyawa, neyewi ta: tiyapola: tiya:sela:, kima semetei semetei
esa: se tiye kinakeye. Solo sosowa wekeye. Kine kewa unuwa sosolo
tema:na:pela: timinisewa timinipa. Kine kewa penaiyayewi Kotepela:
timinipa. Koteyewi nano ketea tisene muta kalikalilawa, kiwa timinimita:
Koteyewi E penaiya kalilawa kima kinisekeye.
4 Niyawa matanakeye. Toma semetei kamoke, nano ketea muta elakeye.
Alawamona, nano ketea semetei semetei esa: tima:na: kalikalila towaya
elakeye.
5 Alusene amunuse niwa Kelesowemi kulu hapa sena kesale sopoke
semetei sita:newa, Kelesowemi kulu hapa ikila emiwa, niwa sopoke toma
semetei epapulakeye. Niwa sopoke Kelesowemi palawa ninipe kemi
nowemi nowa sesewatapita:, nowamoke nowa sesewatapita:, aumita:,
niwa sopoke kekenese, toma semetei epapulakeye.
6 Kote E hauwekilawa Ene timinisene kalikalise timinimita: penaiya
kalilawa, matanesene kalilawa, nima semetei semetei esa: kalikalise
kinisekeye. Alanase, sena semetei sepatosene sena amunuse Kote sowa se
tiye kinisaleke, ene Kotema himu semetei esa: matanepela: se tiye kina:pa:.
7 Alanase Keleso sena kesale noka seselesene penaiyawa Koteyewi kema
kinisaleke, keyawa sena kesale amowa heneye napolo sesepa:. Aputa: Kote
solo mouwa keyawa matanemita: sena kesale nokamoke matane timita:
walosene senayawa walosene penaiya Koteyewi kema kinisaleke, sena
kesale noka walosene sena tepela: walopa:.
8 Apula: sena kesale nokama seselesene solo amowa Koteyewi kema
kinisaleke, keyawa sena kesale noka seselese seila:pita: seselesene solo
amowa se tiye kina:pa:. Apula: sena kesale noka nano ketea misitiya
sita:newa, seselese nano ketea takalese kinisene Koteyewi penaiya kema
kinisaleke, keyawa sosolo kina:pa:. Apula: sena kesale amowana, nano
tisewana, yesipela: pota:tesene penaiya Koteyewi kema kinisaleke, keyawa
seli pota: elatipa:. Apula: sena kesaleyewi nano hilila tima hauwekilise
seselesene penaiya Koteyewi kema kinisaleke, sena kesaleyewi nano hilila
tima keyawa himu epelese hauwekilise sesepa:. Aluse timinisene penaiya
Koteyewi kalikalilase miwa kiyawa kulu hanose timinipa:.

Keleso Senamanase Himu Hapa Matanesewa Wekeye

9 Kiyewi sena kesale nokamawa himu hapa matane tiye, heneye matana
semetei matanepa:. Matana elipei matanepa. Weyamu matanepa:. Mane

olokeyatelawa heneye mapolose fa:se kinapola: sita:latipa:. Aputa: mane napowa epelese matanepela: sita:latipa:.
10 Apula: senayewi ene e ma:ewa himu hapa matana hanosene epapuluse, keyawala Kelesowemi kulu hapa sena kesale sopoke epapu himu hapa matanepa:. Apula: kine ke ma:e unuwa wapilise e sowa ta:ta:pa:.
11 Apula: Piseiki Kotepela: tiya:sela: eta: mapoyama, penanose epelese sopolo timinipa:. Apula: Ho Napowa kili himuwemi elapita: ta:tese epelese Ewamopela: tiya:pa:.
12 Apula: Piseiki Koteyewi sikape kewa napola: tese auma:na: seyawa matana hanosene okemi epelese matanese yesi sita:latipa:. Apula: nano hilila tise halute elatipa:. Apula:, kiyawa ikila sopoke Kotema kulukulula:sela: sita:latipa:.
13 Apula: Kelesowemi kulu hapa sena kesaleyewi nano ketea noka hepe tela sita:laleke, keyawa kinawa ima kina:pa:. Apula: sena kesale makene inapitekiwa, keyewi nekanese siliyapola: seli pota: elatipa:.
14 Apula: senayewi kema nano hilila kinapitekiwa, ewa keyewi sese-lese napola:pita:. Alanase, wa:ke neyewi kema selese, ewa Koteyewi napola:pita: kulukulupa:. Ema kalia ho apolapa. Apula: Koteyewi ewa ikomomita: kulukulupa.
15 Apula: nano napolo hetetiya kemiwa sena nowa epelese elapita:, kewala ewalapulu epelese elatipa:. Apula: nano hilila hetetiya kemiwa sena nowa ya:lese elaleke, amowa keye ewa hauwekilise ewamopela: ya:la:pa:.
16 Apula:, kiyawa kilipe hepa:la selawapola: halute hopola sita:latipa:. Alake kewa kine mene wapilise piseikipela: epesena:pela: matanepa. Nano timinisewa sena kolotea towaya alapuluwala semetei timinipa:. Apula: kine ke unuwa wapilise selese, “Neyewi nine semetei seli matanesekeye,” aluse matanepa.
17 Apula: sena nowamoke kima ikomonosaleke, kiyewi wa:le heka ikomopa. Aluse keyewi matanese, “Ikila sopoke neyewi heneye sopolo sema:na:keye. Napolo timinisewa timinima:na:keye,” aluse matanepa:. Epapuluse matanepela: timinisaleke, sena nowamoke potapola: selese, “Ewa napolo elakeye,” au semita: napolo timinise elatipa:.
18 Kiyawa sopoke sena kesale sopoma o:sulu hopola sita:latipa:. Hopola sita:laleke sena nowamoke kema kipila konomonosaleke, keyewi me hopa:tesaleke ilima:na: telalapita: keyewi hopa:ta:pa:.
19 Keleso sena ne mana, sena nowamoke kiwa ikomonosaleke, kiyawa wa:le hepe ikomopa. Koiyawemiye, Kote pukawemi momateyawa wekeye. Koteyewi selese, “Olokeyatela timinipitekiwa wa:la:ya hepe olokeyatela kinaka, Neyewi kinisekeye. Neyewi Nine kemi nano wa:la:ya hepe olokey-atelawa ima miya:na:keye.” Aluse Koteyewi selapita: momateyalakeye. *
Alake kiyewi matanese, “Niyewi wa:la:ya hepe maikomopesakeye. Koteyewi konomonose iwa falasima:na:wa tuwataposakeye.” Aluse matanepela: yesipela: sita:latipa:.
20 Alawamona kiwa weyamu sita:latipa:. Kote pukawemi momateyawa wekeye.
“Kili kisi senayewi iwa menipita:, keyewi ewa ma:na: nasene kina:pa:. Iwa hano menipita:wala, keye iwa hano maita: kina:pa:. Epapuluse kinapita: iyewi ene heleye timiyawa himuyewi matanese, ene mene

* **12:19** Ele 32:35

ewapesakeye. Ili matanayewi aluse matanesaleke Koteyewi iwa seila:pita: keyewi seselakeye." Aluse Kote pukawemi momateyalakeye.†
21 Senayewi kewa ikomonosaleke, keyawa ewa wa:le hepe ikomonosaleke, amowa keyawa wa:le hepe ikomoma:na:pela: matanesene amoke kewa piseikipela: pota: elakeye. Auma:pekitise keyawa wa:le hepe ikomoye tima:na: matanepela: timinipa. Mane olokeyatelayewi kiwa pota: enewa, potapola: ela: eta: ilimanakeye. Alawamona senayewi kewa ikomonosaleke, keyawa ewa wa:le hepe napola:tapita:, keyawa ewa napola:tese tima:na:pela: matanesene amowa kewa piseikipela: pota: elakeye. Aluse mane napolo sopolo tima:na: tise sita:la: mane olokeyatelawa tiye sikape apola:pa:.

13

"Sena Piseikipela: Pota: Sita:neyawa Solo Ele Tuwapowa Ta: Tiya:pa:," Au Seyawa Wekeye

1 Kiyewi kamani senayawala, koane pota: towaya senayawala, ili sowa kiyewi sopoke ta: tiyapola: sita:latipa:. Sena sopoke sena nokamoke piseikipela: pota: sita:pesita: Koteyewi Ene matanawamunuse ta:peyakeye.
2 Aluse piseikipela: pota: sita: tesene senawa Koteyewi ta:pele ti sena amo sowa, kiyewi tikapeye tipela: eta: auma:na:ma, Koteyewi Ene matana amunuse kiyewi tikapeye tiyakeye. Aputa: tikape tesene sena kesale amowa ilipe tikapeye ti emi falasisewa tiyaposakeye.
3 Aputa: napolo sita: tesene sena kesaleyewi kamani pota:tesene senama eta: ipilisemakeye. Alawamona, olokeyatela sita: tesene sena kesaleyewi kamani pota:tesene senama ipilisekeye. Alake, pota:tesene senama eta: ipilamake sita:pesena:wa matanese, ewa napolo timiya:sela: sita:latipa:. Kiyawa napolo timinise sitalaleke kamani pota:tesene senayewi kima "Napolapo," au selaposakeye.
4 Kiwa napolo sita:pesita: kamani senayewi kiwa sesemita: Koteyewi ta:peyakeye. Alawamona, kiyewi olokeyatela timinise sita:laleke kiwa ipipa:. Koiyawemiye, Kamani senayewi sapa amowa mokopo tiyapola: masitalakeye. Olokeyatela tisene senawa seila:pa:na:pela: tiyapola: sitalakeye. Kamani pota: sita: tesene senawa Koteyewi ta:peyakeye. Ta:peyanase iwa Kotepela: tima:na: tisene senakeye. Alanase, eyewi olokeyatela timinisene senawa falasilawa ema kinaposakeye.
5 Alanase kamani sena sowa ta: tiya:pa:. Kiwa falasima:pekise howa hanose seli topuwa eta: ilimanakeye. Kili himuyewi napolo matanepela: seli topuwa ililakeye.
6 Kamani senayewi sena kesale sopoke seli sita:pesita: iyewi Kotepela: tima:na: tisene senakeye. Alanase, kiyewi napolo timinisewa himuyewi takalepela: matanepela: takese moweni tuwata:pa:.
7 Aputa: kamaniyewi solo ele sepapo takese moweni kalikalise tuwapa e selapita:, takese moweniwa tuwata:pa:. Potapola: sita: tesene senayewi solo amowa ta: tiyapola: ewa napola:ta:pa:. Piseikipela: sitala senayewi unu tuwapowa wapilise matanepa:.

Sena Kesale Nokama Himu Hapa Matanesewa Wekeye

8 Kiyewi sena nowamoke ketea tiwa, kipila ketea mene kina:pa:. Tisewa mokopo tiyapa. Alawamona, mokopo semetei nowa aupa: e seyawa wekeye. Keyewi himu hapa ikila sopoke sena kesalema matanepela: sita:latipa:. Sena nowama himu hapawa matanesaleke, Kote solo ele

† **12:20** Sindaun 25:21-22

sepapoyewi aupa: e seyawa kiyawa nano ketea sopoke heneye ta: tiyapola: kulu hanakeye.

9 Alake Koteyewi Ene solo elewa Mosesema miwa matanepa:. “Kesale e sena ti apula: senawana kesale ti, kiyawa sopoke iwei tisene mane amowa timinipa. Apula: sena kumita: sanapa. Apula: sena nowamo newa atu tiyapa. Apula: sena nowamoke nano keteawa newa tima:na:, aluse himuyewi matanepa.” Au seya solo elewala, solo elewa nowana Koteyewi tuwapokeye. Solo ele sopowa hene heneye kekene tiyapola: mou semeteikeye. Mouwa semetei kamo wekeye. Kewa kine kewamo himu hapa matana hanosene epapuluse, sena kesale nowana aluse himu hapa matanepa:. *

10 Alake keyawa sena nowama himu hapawa matanesaleke, sena kesale nowamoke kewa maikomopesakeye. Keyawa sena nowama himu hapa matanesaleke, Koteyewi aupa: e seyawa, keyawa nano ketea sopoke hene heneye napolo kulu hanakeye.†

“Yesu Mene Inaposake Seli Sita:latipa:,” Au Seyawa Wekeye

11 Neyawa kima mane weyamowa timinima esa: selakeye. Koiyawemiye, kiyawa ikila napu niwamo we sita:la:le matana kakeye. Napu yemiwa kiwa eni epapuluse tesila:pa:. Koiyawemiye, ikila niyewi Kelesowemi himu semetei esa: matanepela: heli ma:ta: ti fa:nemi tepela: minawa emiwa Koteyewi niwamo mene silima:na:wa pama fa:nemi enekeye. Alawamona, napu yemiwa mapatoye tikeye.

12 Aputa: mowa yopolosaleke itapa tese kiapo ikiwata kemiwa epapuluse, olokeyatela timinisene ikila amowa itapa tese Yesu mene inapola: nano ketea sopoke seila:pa:na: ikila amowa, mapatotakeye. Mapatoyanase seli matanepela: sita:latipa:. Puwano yopolotela tapowemi sita:ne ikila emiwa olokeyatela timiyanakeye. Olokeyatela timiya sopoke iya:ta:pa:. Apula: holiya mane amo semetei kamunuse tetesene sao ka tiya:pa:.

13 Alake sena kesale niwa ikilale ho:liyawemi epa hanoseyamunuse aluse, napolo ha:na:na: tiya:sela: sita:latipa:. Timiyawa sena nokamoke potosaleke, ewama:pekitise seli tiya:sela: sita:latipa:. Hano olokeyatela napa. Hano olokeyatela napela:, matakolose tikapeye tipela: sila:sela: sita: tesene aluse sitalatepa. Apula: kesale iwei tiyapa. Sena nowanapulu mokopo hanapa. Tomayewi matane tiye mane ewalosewa timinipa. Apula: sowa kekela:sela: elatepa. Sena nowamo newa, neyewi timanowe, au selapa.

14 Kisi tetesene sao kalesene epapuluse, Piseiki Yesu Kelesowa aluse kapa:. Niyewi Piseiki Yesu Kelesowemi kulupela: apola: sita:nenase E matanawa emi ela: kulu hanose napolo timinipa:. Tomayewi olokeyatela timinisewa epelese kulu ha:na:na:pela: matanesewa iya:ta:pa:.

14

“Kine Ke Ma:ewa Kotopa,” Au Seyawa Wekeye

1 Keleso sena nowa E seli topuwa eta: penaiyama tesaleke, sena amowa inapitekiwa potapola: kiyewi selese, “Niwanapulu semetei kekene tiyapola: kulukuluma:na:pela: mina.” Au seya potakamake ewa inapita: potapola: kiyewi ema konomonose selapa.

---

* **13:9** Mene Sili Puka 20:13-17; Ele 5:17-21 † **13:10** Lefitikase 19:18

2 Aputa: Keleso sena kesale nokamoke matanese, “Ma:na: hopolawa
niyewi nasekeye. Ma:na: hopola nakamakiwa ilikeye,” aluse matane-
sekeye. Alawamona Keleso sena kesale nokamoke matanese, “Ma:na:
hopola sopoke niyewi eta: nasemakeye. * Ma:na: hopola nakamakiwa
eta: ilimanakeye,” aluse matanepela:, alekena ma:na: semeteiwa iyewi
nasekeye.
3 Alanase ma:na: hopola nasene sena amokiwa, ma:na: hopola eta:
nasema sena ama selese, “Kewa olokeyatelalakeye,” au selapa. Aputa:
ma:na: hopola eta: nasema sena, ma:na: hopola nasene sena amowa
takalepa. Ma:na: hopola nasene sena amowa Koteyewi silikeye.
4 Apula: sena nowamoke tima:na: tisene senawa keye hekelesaleke
eta: ilimanakeye. Tima:na: tisene senayewi napolo tiyapita:wala, hele
tiyapita:wala, ewa pota: enewemiwa inayewi ene hekelesekeye. Sena
tima:na: tisewa seli epesita: Piseiki Koteyewi ewa penanopesakeye.
Penanosaleke Eyewi seli tiya:sela: elaposakeye.
5 Aputa: Kelesowemi kulu hapa ma:e i kene kemi sena nowamoke
matanese, “Ikiwapo noka ala:pekeye. Ikiwapo noka eta: ala:pemakeye.”
Au selapita: Keleso sena kesale nowamoke matanese, “Ikiwapo sopoke
semetei kamunakeye. Ikiwapo nowa eta: ala:pemakeye.” Aluse ka-
likalila matanesekeye. Kalise matanesewa ilikeye. Alake kili himuyewi
matanepitekiwa ta:tapola: kulu hanosekeye.
6 Kelesowemi kulu hapa sena nokamoke selese, “Kote wapilise ikila
weyamo sosokeye,” aluse matanepela: selapitekiwa, Kotewa puwano
apolose selakeye. Aputa: nano ketea sopoke mokopo senayewi Piseiki
matanepela: wapilima:na:pela: Kotema napolo esa: nano ketea sopoke
nasekeye. Apula: ma:na: hopola ala:tesewa senayewi Piseiki matanepela:
wapilima:na:pela: Kotema napolo esa: ma:na: nasewa ala:tesekeye.
7 Peleya: weyemi kewa falela apota: a elekiwa kewa kinapotane
maelakeye. Kewa a potala elakamowana kuma:na:wala kine kewa
potapola: maelakeye. Niwa Kote Ena elakeye.
8 Alanase peleya: weyemi kiwa falela apota: epesita:ya ikila emiwa
Piseiki unu tuwapowa me sola:ta:pa:. Kulu ikila emiwana, Piseiki unu
tuwapowa solomita: matanepa:. Apula: niwa falela apota: epesita:yawala,
niwa kuluwala, Piseiki Koteyewi Ene semetei matanepela: ta:peyakeye.
Alake Ene unu tuwapowa me sola:ta:pa:.
9 Alanase, Yesu Kelesowa niyewi olokeyatelawamopela: kakasilise
kuluwa mene teisa:pekeye. Mene tesinase Eyewi sena falela apota:
sita:newana, sena kuluwala sena kesale sopoke Ene Piseikipela: pota:
elakeye.
10 Alake, kiyewi kilipe kemi ke ma:e alusewa pota: takalese selese, “Kewa
olokeyatelalakeye.” Au seya ko:lupita: keyawa wepi seleseye? Kiyewi
nokama e seyakeye. Alusewa eta: ilimanakeye. Matanepa:. Sikape,
Koteyewi kotoma:na: ikila emiwa Ewa enewemi niwa sopoke kekene
tiyapola: sitalaposakeye. Sitalaleke Koteyewi Ene niwa sopoke takalepela:
kotopesakeye.
11 Kote pukawemi momateyawa wekeye.

“Newa heneye Piseiki Kotekeye. Ne solo amowa heneye selakeye.
Newa enewemi sena kesale sopoke kekene tiye,

* **14:2** Ma:na: hopola mokopo Kotema kinapola: apola: maketewemi senayewi wa:la:losekeye. Ma:na: hopola mokopo Kotema minase sena nokamoke eta: wa:la:losemakeye. Solo amowa 1 Kolini 8 emi akepa:.

kuniu kula:pela: ka:la:lopela:la:,
Newamo wapilise selese, ‘Koteyewi nano ketea sopoke pota: tesekeye.’
Aluse senayewi selaposakeye.” †

Au seya, Kote seyawa sepatosene senayewi momateyalakeye.
12 Alanase, sikape Koteyewi niwa kotokemiwa, niwa ninipe kemi semetei semetei esa: niyewi sopoke nano ketea timiya sopoke Kotema sema:na:keye.

Kelesowemi Kulu Hapa Senayewi Kine Ke Ma:ewa Sesepa:, Au Seyawa Wekeye

13 Alanase, kiyewi sena nowama wepi olokeyatela selesewa iya:ta:pa:. Kiyewi weyamu matanepa:. Kine ke ma:ewa Kelesoyewi isu sosolo kulu hanose hapawa, keyalewapa:pekitise nano kalesene epapu, keyawa sukulu tiye nano nowa timinipa.
14 Neyewi Piseiki Yesuma kulu hapa sena enenase Eyewi nema walopita: neyewi weyamu matanesekeye. “Ma:na: nasene sopoke napokeye,” esa: neyewi matanesekeye. Alawamona sena nowamoke matanese, “Ma:na: nasene nowa olokeyatelakeye,” esa: matanepela: napita:, ene mene olokeyaleye tiyakeye.
15 Alanase keyawa nano ma:na:wa na:sela: ela: Kelesowemi kulu hapa sena e ma:e nowamoke potosekiwa selese, “Eyewi ma:na: eta: nasemawa natakeye.” E selesaleke kine kewa Kelesowemi kulu hapa sena e ma:eyewi matanawa ikomokeye. Ikomoma:pekitise ewamopela: keyawa nano ma:na:wa eta: ala:pemakeye. Eyewi aluse selesaleke ewa apela kolose sanose keyalewatese elakeye. Keyawa eta: ala:pemake kine kewa ke ma:ewa himu hapa mamatanekeye. Alake kine ke ma:e epela: Yesuyewi kakasilise kulukeye. Seselese kulunase kine kewa ke ma:ewa olokeyaleye tisaleke eta: ilimanakeye.
16 Alanase, keyawa nano ketea timinisewa matanepela:, “Epapuluse tiyakamakiwa ililakeye.” Au seya matanawa kamunuse kine Kelesowemi kulu hapa sena ma:eyewi selese, “Epapuluse tiyakamakiwa eta: ilimanakeye.” Au sema:pekitise keyawa epapuluse timinipa.
17 Aputa: Koteyewi sena kesale pota: tesewa ma:na: nasene apula: hano kalikalila nasene amakeye. Ketea puwanowa wekeye. Kiyewi hekeya matanesewana, hopola sita:tesewana, apula: epelese sita: tesewa Ho Napoyewi kinisekeye. Aluse sitala sena kesale amowa Koteyewi Piseikipela: pota: tesekeye.
18 Aluse, Kelesoma matanepela: timinisene sena kesalema Koteyewi epelesekeye. Apula: sena nokamoke potapola: selese, “Sena kesale amowa seli hekeya sitalakeye,” au selesekeye.
19 Alanase, niyewi mane sopoke hekeya timinisewa niyawa himu hapa hopola temita: mane amowa kulu hanosekeye. Apula: nowa, niyewi mane seli topu nowamo me penana:tese niyawa kulu ha:na:pa:.
20 Apula: kine Keleso sena ke ma:eyewi selese, “Keyewi ma:na: amowa nakamakiwa eta: ilimanakeye,” au selesaleke keyewi kamunuse napita: Koteyewi tisewa ha:na: kalakeye. Alake ma:na: nasene amopela: Koteyewi timinisewa kapa. Apula: Kote Ene sikapowemi ma:na: nasene sopoke nakamakiwa ililakeye. Alawamona keyawa ma:na: nakamoke sena nowa keyalewatesaleke amowa, keyawa mane alusewa olokeyatelakeye.

† **14:11** Aisaia 45:23

21 Alanase keyawa ma:na: hopolawala, waine hawana napita:, keye Kelesowemi kulu hapa sena e ma:eyewi potapola: apela kolose sanose keyalewatesaleko, keyawa ma:na: nasewa eta: ala:pemakeye. Keyawa nano nowana timinisaleke, Kelesowemi kulu hapa sena kine ke ma:eyewi potapola:, ewa keyalewatesaleke eta: ilimanakeye. Keyalewapa:pekitise keyawa aluse timinipa.

22 Alanase o:sulu hopola sita: tesene nowa wekeye. Kewa kine matanawamunuse matanese, “Ma:na: nasewana, nano tisewana ilikeye,” esa: matanesewa Kote ka:potane nekeye. Ke matanawa Koteyewi poto-sekeye. Sena nowanapulu kekepa. Ma:na: nasewana nano timinisewana takalese matanepela:, “Ililapo,” aluse matanepela: timinipa:. Aluse nano timinisene ikila emiwa himuyewi o:sulu matanepela: selese, “Olokeyale telalapo,” aluse maselapita: kewa epelese epesena:keye.

23 Alawamona keyewi ma:na: nasene himu elipei matanepela: napita: olokeyatela timinise aupesakeye. Keyewi matanese, “Nano weyamowa tiyakamakiwa olokeyatelalapo.” Au seya kamunuse keye timinisaleke keye olokeyatela timinise aupesakeye. Keyewi nano timinima:na:pela: Kotema himu semetei esa: eta: matanamanase olokeyatela tiya:sela: aupesakeye. Alake, matana elipei matanepela: timinisaleke, amowa keyewi olokeyatela timiyanakeye.

15

“Keleso Sena Nowamo Sesema:na: Matanepela: Tiya:pa:,” Au Seyawa Wekeye

1 Sena niye Yesuwemi himu semetei esa: penaiya matanepela: sena Yesuwemi himu semetei esa: matanepela: eta: penaiyama sitalaka, niye iwa sesepa:. Apula:, niyewi ili hililawa tiya:pa:. Niyawa niwamo semetei sesema:na: matanepa.

2 Alake niyewi sopoke semetei semetei esa: Keleso ma:ela: ate nowa epelepa:se seselese timinipa:. Iyewi Koteyewi alusewa seli kulu hanose matanemita: iwa seselese timinipa:. Aluse timinipitekiwa iyewi Yesuma himu semetei esa: matana amunuse penanose sita:laposakeye.

3 Koiyawemiye, Kelesoyewi Ewa Ene ewamo sesemita: matanepela: eta: timakeye. Eyewi E alusewa Kote pukawemi Tepitiyewi weyamu momateyalakeye. “Koteo, senayewi Kema wepi selapose elawamona, Nema wepi seyakeye,” aluse momateyalakeye.*

4 Koiyawemiye, puwano fa:nemi Kote pukawemi momateyawa niyewi matanemita: momateyakeye. Aputa: Kote solo momateyawa niyewi akelese, niyewi Kotema himu semetei esa: matana amunuse penana:pela: sita:la:, Koteyewi Ene napola: tese aupesakeye e seyawa hetetimita:, niwa yesipela: sitalakeye.

5 Aluse sita:pesita: neyewi kiwamopela: weyamu kulukulula:la:keye. Kiyewi sopoke Yesu Keleso kulu hamonite Koteyewi kiwa sesemita: matanekeye. Alake kiwa Keleso kulu hanose sita:la: kiwa kilipe kemi himu semetei esa: sita:pesita: matanekeye. Kili himu semetei esa: matanesewa Koteyewi penanosekeye. Aputa: kiwa kilipe kemi napola: tese o:sulu hopola sita:pesita: Koteyewi timinisekeye.

6 Aumita:, kiyewi sopoke himuyewi semetei apula: meatewi semetei selese, “Koteo, Kewa niyewi wapiyakeye. Nini Piseiki Yesu Kelesoyewi

* **15:3** Kisala Puka 69:9

ni Ata sosowa Kewakeye.” Aluse kiyawa Kotema wapilimita: neyewi kiwamopela: kakasilise kulukulula:la:keye.

Yu Senawana Yu Senama Telawala Yesu Kelesoyewi Sesewapowa Wekeye

7 Yesu Kelesoyewi kiwa nekanese sili epapuluse kiyawala Kelesowemi kulu hapa sena kesale sopoke aluse nekanese siliya:pa:. Seila:tapola: sitalapita: Kote unuwa sosolo meapolaposakeye.
8 Koiyawemiye, inapola: ela: Kelesoyewi Yu sena iwamopela: seselese tima:na:pela: minakeye. Yu senayewi tilila kouwa meima Koteyewi tima:na: aupesakeye aluse seyakeye. Seyawa Yu senayewi henenakeye, au semita:, Yesu Keleso peleya: weyemi minakeye.
9 Apula: Kelesoyewi Yu senawa sesela kamoke Yu senama telawala seselakeye. Apula: Yu senama telawala Koteyewi hauwekilalakeye. Eye hauwekilise, Keleso inapola: Yu senama telawa seselakeye. Seselanase yemiwa Yu senama telawala Kotema wapiyakeye. Wapilise amowa Koteyewi E pukawemi puwano fa:nemi sepatosene senayewi aluse momateyalakeye.

“Koteo, Keye Yu senama telawa hauwekilisenase newa Yu senama
enewemiwa ikila emiwa, Kema wapiyakeye.
Ke unuwamo wapilimita: Kema kisakeye.” †

Aluse, Tepitiyewi Kotema seyawa momateyalakeye.
10 Apula: Kote pukawemi momateyawa solo nowa weyala momateyalakeye. Moseseyewi momatelese,

“Yu senama tela kiwala, Koteyewi sena ta:peya Yu sena alapulu kekenepela: epelepa:.” ‡

11 Apula: solo nowa momateyawa wekeye.

“Yu senama tela kiwa, Piseiki Kotewa wapilipa:.
Sena kesale sopoke peleya: sopowemi Kotema selese, ‘Ke unuwa Sosokeye,’ au selaposakeye.” §

Aluse, Kote pukawemi momateyalakeye.
12 Apula: solo nowa Aisaiayewi seyawa wekeye.

“Tepitiyewi inawa Yesiyewi ma:ta: tiye hapa sena maya emiwa sena sa:le nowa keisa:taposakeye. Amowa 'Yesi i sou' howapesakeye. *
Eyewi Yu senama telawa Piseikipela: pota:la: epesita: Koteyewi apoma:na:keye.
Aluse Ewemi himu semetei esa: matanepela: sita:la: Yu senama telayewi yesipela: sitalakeye.” †

Au seya, Aisaiayewi momateyalakeye.
13 Alanase kiwamopela: neyewi weyamu kulukulula:la:keye. Kima nano napolo Koteyewi miya:na: seyawa, kiyawa tima:na:pela: yesipela: sitalakeye. Alake kiyewi Kotema himu semetei esa: matanepela:

---

† **15:9** 2 Samuele 22:50 Kisala Puka 18:49 ‡ **15:10** Ele 32:43 § **15:11** Kisala Puka 117:1 * **15:12** Tepitiyewi inawa Yesiyewi ma:ta: tiye hapa sena maya sena sa:le nowa keisa:taposakeye au seyawa Yesukeye. † **15:12** Aisaia 11:10

sita:la:, Koteyewi kima himu epelesewana, himu hopolawala kili himu matanawemi woliyetimita: neyewi kulukulula:la:keye. Alake Ho Napoyewi penaiyayewi kiwa Kotema himu semetei esa: matana amunuse sosolo temita:keye.

Poleyewi Sawi Momateya We "Neyewi Yu Senama Tela Ili Tima:na: Tisene Sena Telakeye," Au Seyawa Wekeye

14 Ne ma:ela:o, kiyawa seli alusewa timinise, apula: seli alusewa matanepela:, epapuluse sitalakeye. Alake kiyewi Kelesowemi kulu hapa sena kesalema nano napolo matanepela: alusewa solo se tiye kinapitekiwa ililakeye. Aluse neyewi matanesekeye.

15 Alawamona, Koteyewi newa matanese mokopo seselese neyewi kima sawi momateya we solo noka muta penaiyakeye. Kote sowa kiyewi kepoliyetima:pekitise neyewi kima momatekeye.

16 Newa Yesu Keleso E tima:na: tisene sena amunuse epesita: Koteyewi newa ta:peyakeye. Yu senama telawa sesemita: Yesu Keleso tima:na: tisene sena timinimita: Koteyewi newa ta:pele tiyapola: timinipa:, au seyanase neyewi timiyanakeye. Sena kesaleyewi Kotema seli wapilimita: pilisiti senayewi iwa seselesene epapuluse, neyawana Yu senama telayewi Kote solo napolo alusewa matanemita: seselakeye. Apula: senayewi Kotema a:pele sipi kinapita: pilisiti senayewi tiye, Koteyewi popita: etewa kalopo wapa:kemi tiye tiyapola: timinisene epapuluse, Yu senama telayewi Kotema himu semetei esa: matanemita:, neyewi timiyanakeye. Himu semetei esa: matanesene sena kesale amowa Koteyewi popita:, neyewi kinisene aluse, Kotema nano mokopo kinapita: Koteyewi epelesekeye. Epelese nano mokopowa epe tiseya amunuse, himu semetei esa: matanesene sena kesale amowa Eyewi siliyakeye. Siliyapola: ili himuwemi Ho Napowa epesita: apoyakeye.

17 Koteyewi nano timinisewa neyewi Yesu Kelesowalapulu semetei timiyanakeye. Ewalapulu semetei timinise seli tiya:sela: ela: newa epelekeye.

18 Koteyewi nano timinisewa Yesu Keleso emi neyewi nano timiyawa neyewi hokato penaiye selakeye. Nano nowa eta: sema:na:makeye. Eyewi newa hamone Yu senama telayewi Kote solo amowa topukeye. Neyewi solo se tiye miwa iyewi ta:tapola:, apula: neyewi nano timiyawa iyewi potapola:, amunanase Kote sowa iyewi seli topukeye.

19 Aputa: iyewi papowa wekeye. Koteyewi Ene matane tiye nano kalikalila penanose timinisewa sena kesaleyewi potapola: neyewi timiyakeye. Ho Napoyewi newa penanose Kotewemipela: neyewi timiyakeye. Koteyewi newa hamone e seyanase newa Yelusaleme siti emi ma:ta: tiye, taune sopoke nokemi hanapola: Ililikame peleya: emi hanapola:, amowa sitiyetiye eta: hapamakeye. Aluse, Yesu matanemita: solo napowa solo kine hanapola: yemiwa se tiye kinapola: kotetikeye.

20 Aputa: Koteyewi nano timinisewa tima:na:pela:, ne himuyewi weyamu epelese matanesekeye. Sena kesaleyewi Yesu Kelesowa eta: topuma peleya: emi neyewi se tiye miya:na:pela: epelekeye. Alawamona sena nowamoke i sekapo puwano kelanase kulukulu koane hene tima:na: neyewi mapolosekeye. Alusene epapuluse sena nowamoke Keleso matanemita: solo amowa se tiye kinapola: tiyapose sikape neyewi se tiye miya:na:pela: ha:na:na: mapolokeye.

21 Alawamona, neyewi sepatosene sena Aisaiayewi momateyawa kulu hapakeye. Aisaiayewi momateyawa wekeye.

“Sena kesalema Ewa ‡ se tiye miya:na:pela: sena nowa eta: hanosema
kamowa, sikape iyewi ta:tapola: matanepesakeye.
Puwano Kote solo amowa eta: topuma kamunuse, sikape iyewi
ta:tapola: matanepesakeye.” §

Aluse, Aisaiayewi momateyalakeye.

Lome Sitiwemi Kelesowemi Kulu Hapa Sena Kesale Sita:newa Poleyewi Popa:na:pela: Ha:na:na:nase Matanese Seyawa Wekeye

22 Newa nano timinise ela:, kiwa popa:na:pela: mina:na:keye elawa-
mona, ikila sopoke nano tisewamoke etapela: kiwa potapose eta: mina-
makeye.
23 Eta: minamanase, kamunuse yemiwa peleya: weyemi Yesu matane-
mita: solo napowa, neyewi sena kesale sopoma se tiye miwa iyewi
topukeye. Yapene muta honosane emiwa neyewi kiwa popa:na:pela:
mina:na:wa sosolo matanakeye.
24 Newa Sepene peleya: emi ha:na:na:, kiwa sitala inapola:, emi
Sepene peleya: emi ha:na:na:keye. Hanapose epe iniseya ikila emiwa,
kiwalapulu kolotea elapose matanekeye. Ikila emiwa kiwa potose sosolo
epelepesakeye. Newa Sepene peleya: hanakemiwa kiyawa newa sesemita:
matanekeye.
25 Alawamona yemiwa kiwa sitala newa seta: minama ela:, newa
Yelusaleme sitiwemi puwano ha:na:na:keye. Hanosekiwa Kelesowemi
kulu hapa sena kesale epela: moweni tiye tiwa ima miya:na:pela:
ha:na:na:keye.
26 Aluse Yelusaleme sitiwemi Kelesowemi kulu hapa sena kesale amowa
nano misitiya sitalakeye. Misitiya sita:nenase Masetonia peleya: emi
Kelesowemi kulu hapa sena kesaleyawala, Akaia peleya: emi Kelesowemi
kulu hapa sena kesaleyawala moweni tiye tikeye.
27 Moweni tiye tiwa iyewi matanese epelese tiye tikeye. Mane
weyamowa Yu sena iwamo seselese moweni miwa seli napokeye.
Koiyawemiye, Yesu matanemita: solo napowa Yu sena tapo se tiye kinise,
Kote newa Yu senamanase seselakeye. Alanase Yu senama telayewi Yu
senawa tomayewi newa * seselese miya:na:keye.
28 Iyawa moweni amowa neyewi tiyapola: Yelusaleme sitiwemi hanap-
ola: moweni mokopo miwa Kelesowemi kulu hapa sena kesalema kinap-
ola: itapa tepela: newa Sepene peleya: ha:na:na:keye. Ha:na:na:nase newa
kiwa sitala mina:na:keye. Inapola: emi Sepene peleya: emi ha:na:na:keye.
29 Newa ina ikila emiwa Kelesoyewi napola:tesewa newanapulu sosolo
tese enenase, neyewi kiwa napola:taposakeye.
30 Ne ma:ela:o, nini Piseiki Yesu Kelesoyewi niwa sopoyewi Kotepela:
timinimita: seselesekeye. Nini himuwemi Ho Napowa enenase niyawa
ninipe kemi himu hapawa matanekeye. Alake kiyawa newa sesemita:
neyewi kima nano nowa penanose selakeye. Nema nano hilila het-
etiyapita: Koteyewi newa sesemita: newamopela: kakasilise kulukulupa:.
31 Kulukuluse newa Yutia peleya: hanakemiwa, Kote sowa fa:se kinisene
senayewi newa sukulu tiye sama:pekitise, Koteyewi newa sesemita:
kulukulupa:. Apula: Yelusaleme sitiwemi Yu senama telayewi moweni
amowa Keleso sena kesaleyewi epelese timita: kulukulupa:.

---

‡ **15:21** Ewa Yesukeye. § **15:21** Aisaia 52:15 * **15:27** Tomayewi newa moweniwa seyakeye.

32 Aluse, Koteyewi nema kili sitiwemi hamonapita: newa epelese
mina:na:keye. Newa inisene ikila emiwa kiyewi newa penanose, apula:
neyewi kiwa penanose, aluse niwa ninipe epelema:na:keye.
33 Himu hopola mouwa Kote Ene ekeye. Koteyewi kiwa sopoke
seselesaleke kili himu hopola sita:pesita: matanekeye. Koteyewi alalakeye.
Aluse matanepela: neyewi kulukulula:la:keye. Henekeye.

16

Lome Sitiwemi Kelesowemi Kulu Hapa Sena Kesale Sita:nema Poleyewi Matanawa Wekeye

1 Neyewi Kelesowemi kulu hapa nini ate Fipi, kiwa sitala inapitekiwa,
kiyewi ewa napola:ta:pa:. Senekilia taunewemi Yesu Kelesopela: Fipiyewi
timinisekeye. Fipiyewi Yesu Kelesowemi kulu hapa sena kesalewa seselese
timinisekeye.
2 Timinipita: kiyewi Piseiki Yesu Kelesowa matanepela:, Koteyewi
senama epelese siliyapola: epapuluse, kiyewi Fipiwala kiwa epesita:ya
inapitekiwa, kiyewi siliya:pa:. Fipiyewi nano nowa itapalapita: kiyawa
ewa seselese kina:pa:. Newana sena kesale muta nokala Fipiyewi
seselanase kiyewi ewa sesepa:.
3 Aputa: Pilisila kine kewa sena Akuwila ka:ko: newanapulu semetei
sita:la:, Yesu Kelesoyewi nano timinisewa niyawa timiyakeye. Alake
neyewi ka:ko: matanekeye. Kiyewi sa:le napolo ka:ma sela:pa:.
4 Ka:tewi newa sesepita:, ka:ko: sana kulu sutetikeye. Amopela: neyewi
ka:ma napolo selakeye. Yu senama tela Kelesowemi kulu hapa sena kesale
sopowala ka:ma napolo selakeye.
5 Ka:tewi koane * Yesu Kelesowemi kulu hapa sena kesaleyewi Kotema
kulukuluma:na:pela: kekenepela: sita:newana kiyewi sa:le napolo ima
sela:pa:.
Epinitase na:nipe heneye manakeye. Ewa neyewi sosolo matanekeye.
Esia peleya: emi puwano Yesuma elapose meneye ti sena amowa ewakeye.
Amo fo:su sena kesale nokala Yesuma sita:pesena:pela: notoyakeye.
Kiyewi sa:le napolo ema sela:pa:.
6 Meli eyawa Lome sitiwemi Kelesowemi kulu hapa sena kesale epela:
tima:na: sosolo hokolose kiwamopela: timiyakeye. Aluse kiyewi sa:le
napolo ema sela:pa:.
7 Anatoloniase Yuniase ka:ko:la neyewi sosolo matanekeye. A:ko:la
newana niwa Yu senakeye. Yesu Kelesoyewi nano timinisewa niwa ninipe
tipolo telakeye. Newa Kelesowemi seta: kulu hapama a:ko: puwano
Kelesowemi kulu hapakeye. Apasolo walosene senayewi selese, “A:ko:
sena seli napokeye,” au seyakeye. Aluse kiyewi sa:le napolo a:ma sela:pa:.
8 Amepiliatase na:tewi Piseiki Yesuma himu semetei esa: matanepela:
sita:nekeye. Ewa ne manakeye. Ne mananase ewa neyewi himu hapa
matanekeye. Aluse kiyewi sa:le napolo ema sela:pa:.
9 Ulupanase ewa niwanapulu ninipe Piseiki Yesuyewi timinisewa eyewi
timiyakeye. Apula: Setekese ewala ne mana napolo enenase kiyewi sa:le
napolo a:ma sela:pa:.
10 Apelese, ewa Kelesoma himu semetei esa: matananase, sena
nokamoke ewa ikomona kamunuse, ewa Kelesoma kamunuse himu

* **16:5** Eli koane sena kesalewa kulukulu koane emi kekenesene aluse kekenesekeye.

semetei esa: elape. Elanase Keleso heneye kulu hanosene senawa ewakeye. Aluse, kiyewi sa:le napolo ema sela:pa:.

Apula: Alisitupulase koane sena kesale sala sopoke sita:newa kiyewi ka:lo napolo ima sela:pa:.

11 Apula: Helotione na:ko: Yu senakeye. Kiyewi sa:le napolo ema sela:pa:.

Apula: sena semetei nowa Nasisase E koawemi sena kesale sita:newana kiyewi sa:le napolo ima sela:pa:.

12 Apula: Talafina Talafosa ka:tawa Piseiki Koteyewi nano timinisewa penanose timinisenase ka:ko:la kiyewi sa:le napolo a:ma sela:pa:.

Pesese ewa Piseiki Yesuyewi nano timinisewa, penanose timinisenase ewa neyewi Kelesowemi kulu hapa ne atekeye. Aluse, kiyewi sa:le napolo ema sela:pa:.

13 Lufase ewa Keleso sena hekeya napolo senakeye. Ewala ene e ama amowana kiyewi sa:le napolo a:ma sela:pa:. Ene e ama amowa ni ama epapulakeye.

14 Asinikilitasewala, Felekonewala, Hemisiwala, Patalopasewala, Hemasewala, kiwalapulu Kelesowemi kulu hapa ke ma:e ate kilipe kekenepela: Kotema wapilise sita:newana, iwa sopoke kiyewi sa:le napolo ima sela:pa:.

15 Filolokasewala, Yuliawala, Neliasewala, Neliase e atewala, Olimipasewala, Kelesowemi sena kesale sopoke kekenepela: Kotema wapilise sita:newana iwa sopoke kiyewi sa:le napolo ima sela:pa:.

16 Kiyewi kilipe kemi Kelesowemi himu hapawa epelese minita:pa:.

Aputa: Kelesowemi kulukulu koane sopoke peleya: weyemi kalikalila sita:neyawa kima sa:le napolo e selalo.

“Mokopo Selesene Senayewi Solo Se Tiye Miwa Ta:tapa.” Au Seyawa Wekeye

17 Ne ma:ela:o, ne solo we seli ta: tiyapola: matanepa:. Kote sowa kima se tiye kinapita: kiyewi topukeye. Ta: tiyapitekiwa potapola: matanesaleko, mokopo selesene senayewi Kote hene solo amowa iya:pela:, iyewi ilipe mokopo sowa se tiye kinise kiwa alasilalakeye. Iyewi mokopo solo kinisenase sena kesale nokamoke Kelesowa iya:peyakeye. Mokopo solo kinakamokiwa Keleso sena kesale noka takalese kalikalila sitalakeye. Alake mokopo selesene senawa kiwa aloye tiye sita:latipa:.

18 Mokopo selesene senayewi Piseiki Kelesoyewi timinisewa hene heneye matiminikeye. Iyewi ili matana epelese timinisekeye. Mane alusene napowa takalepela: eta: matanesema senayewi hele matanepela: ili solo amowa kulu hamonite iyewi sukulu tiye sele inise, hopo selese mokopo selesekeye. Keleso enawa kulu hanose tima:pekitise iyewi mokopo selesekeye.

19 Aputa: Kote sowa kiwa ta: tiwa sena kesale sopoke topukeye. Topunase kima neyewi epelekeye. Yemiwa kiyewi Kote solo ta: ti kamona ikila sopoke kiyewi mane napolo tima:na: tima:na: mouwa takalepela: matanemita:keye. Alake, Mane olokeyatelawa eta: matanamake kepoliyetimita:keye.

20 Setene penaiyawa Koteyewi komaiyemakemi toliyetiyaposakeye. Setenewa kili onatuyewi onapela: feselesewa amunuse, Koteyewi Setene ewa toliyetiyaposakeye. Aluse himu hopola elaka mouwa Kote Ene ekeye. Piseiki Yesuyewi mokopo seseleseyewi kiwa sesemita: neyewi kulukulula:la:keye.

Sena Noka Polewalapulu Ilipe Sita:ne Emiwa Lome Sitiwemi Sena Sita:newa Sa:le Napolo Selalo.

21 Timotiyewi Yesu Kelesopela: newanapulu na:nipe timiya:sela:, eyewi kima sa:le napolo e selalo, au selakeye. Lusiasewala, Yesonewala, Sosepatawala, niyewi sopoke Yu sena kima sa:le napolo e selalo au selakeye.

22 Neyewi, Tetease, sawi weyamowa Pole ewamopela: momatekeye. Newala Piseiki Yesuwa himu semetei matanepela: ela:, kima sa:le napolo selakeye.

23 Keasewala kiwa sa:le napolo e selalo au selakeye. Kease newa seselese silinase, e koawemi newa elakeye. E koawemi Yesu Kelesowemi kulu hapa sena kesale kulukuluma:na:pela: kekenanakeye. Aputa: Elasatase siti weyemi takese moweni tuwatesene sena pota: elakeye. Ewala kiwa sa:le napolo e selalo, au selakeye. Apula: Kelesowemi kulu hapa sena nini ne ma:e Kotasewala kiwa sa:le napolo e selalo au selakeye.

24 Nini Piseiki Yesu Kelesoyewi kiwa sopoke himuwemi mokopo sesemita: matanekeye. Henekeye.

Poleyewi Kote Unuwa Me Wapiyawa Wekeye

25 Puwano ikila sopoke Koteyewi auma:na: seyawa mupapokeye. Yemiwa Yu senama tela kiyewi potapola: matanemita: hokato waiyakeye. Hokato waiyawa Yesu Kelesokeye. Yesu Kelesowa neyewi se tiye kinapita: kiyewi ta: tiyapola: heneye penanose matanemita: Koteyewi sesepesakeye.

26 Mupapo kamunuse yemiwa nima Eyewi timinisene senama hokato seyakeye. Hokato selapita: Yu senama tela sopoke solo amowa matanemita: niyawa seselese se tiye kinakeye. Puwano fa:nemi sepatosene senayewi Kote pukawemi momateyawa niyawa se tiye kinakeye. Iyewi Yesu Kelesowa auma:na: seyawa se tiye kinakeye. Kote Ene kokolo kao elakeye. Eyewi E sowa niyewi se tiye miya:na:pela: niwa hamona seyakeye. Yu senama telayewi ta: tiyapola:, Yesuma himu semetei esa: matanemita:, se tiye miya:na:pela: hamona seyakeye.

27 Hamone e selapita: Kote semeteikeye. Nano ketea sopoke matanesene mouwala Kote semeteikeye. Alake niwa sesemita: Eyewi Yesuwa peleya: weyemi hamona seyakeye. Alanase Kote Ene unuwa solo se wapiyakeye. Yemiwala sikapewala wapilise kao sitalaposakeye. Henekeye.

1 Kolini

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Polewa makene hanose, Kolini taunewemi sena kesaleyewi Yesuwa matanemita: se tiye mikeye. Sena kesale mutayewi Yesuyewi solo amowa ta:tiyapitekiwa, Polewa yapene semeteike, yapene elipei amowa hepe papela:, iwalapulu solo se tiye kinapola: notoyakeye.

Kolini taunewemi Yu senawana, Kiliki senawana, sena nano ketea sosolo sita:newana, sena nano ketea misitiya sita:newana, iwa sopoke sita:nekeye. Kolini taunewemi sena mutayewi mokopo kote ke iya:peyawa iyewi wapilise wapiyakeye. Polewa Kolini taune iya:pela: ikila emiwa, Apolosepe Akuwila a:tewi Kelesowemi kulu hapa sena kesale potapola: sita:nekeye.

Kelesowemi kulu hapa sena nokamoke nano alusene olokeyatelawa tiyapita: iwa hekemita: sawi weyamowa momateyakeye. Aputa: Kolini senayewi Polema nano meapo ta:potapita:, Poleyewi sawi weyemi se tiye mene hapakeye.

1 Kolini Suluwemi Mou Elakamo Momateya

1:1-9 Poleyewi sawi we ma:ta: tiye momateyakeye.
1:10-4:21 Kelesowemi kulu hapa senayewi kalikalila kalikalise konomonose sitalapita:, Poleyewi penaiya seyakeye.
5:1-6:20 Kelesowemi kulu hapa senayewi peleya: weyamo nano ketea matanawamunuse kulu hanose timiyanase, Poleyewi papela: seyakeye.
7:1-40 Sena kesaleyewi tima:na:wana kesale sena ha:na:na:wana, Poleyewi seyakeye.
8:1-11:1 Himu elipei tese matanepela: sitalatepa. Yesu Kelesowemi himu semetei esa: matanepa:, au seyakeye.
11:2-14:40 Niwa Kelesowemi kulu hapa sena kesale amowa Keleso toma epapulakeye. Alanase himu semetei esa: matanepela: sesepa:, au seyakeye.
15:1-58 Keleso kulu tesi tiye tesilapola: niwana kulusaleke, mene tesima:ma:keye, au seyakeye.
16:1-24 Poleyewi solo noka selese kotetise epama e seyakeye.

Kolini Kulukulu Koane Kelesowemi Kulu Hapa Sena Kesalema Poleyewi Sawi Puwano Momate Tiye Selawapowa Wekeye

1 Koteyewi Ene matanepela: Yesu Keleso Apasolo walosene sena epesita: Polewa ta:peyakeye. Newana ta:pele tiyapola: Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:e Sosotenese ewala, newanapulu na:nipe ela:, sena kesale peleya: sopowemi neyewi ima sawi we momate tiye ilikepilakeye.

2 Kelesowemi kulu hapa sena kesale Kolini sita:ne kima neyewi sawi we momate tiye ilikepilakeye. Kiwa Yesu Kelesowemi kulupela: apola: sitalaleke, mane olokeyatelawa Koteyewi kiwa takalekepilise apola:, kiwa Kote sena i napolo sopolo sita:pesita: ta:peya sena kima momatekeye. Peleya: sopowemi Kelesowemi sita:pesena:pela: meneye ti sena kesale sopoke, niyewi Piseiki Yesu Kelesoma kulukulusene sena kesale ewemi kulu hanapola: sitala aluse sita:pesita: mene silikeye. Piseiki niyawana, iyawala, ninipe sopoke Piseiki Yesu Ewa semeteikeye.

3 Nini Ata Kotewalapulu Piseiki Yesu Keleso a:tewi mokopo seselesewana,
hopola sita:tesewana, kima mita: kulukulula:la:keye.

Koteyewi Mokopo Seselesewa Wekeye

4 Koteyewi Yesu Keleso emiwa kiwa mokopo seselanase ikila sopoke
neyewi kiwamo Kotema napolo selakeye.
5 Kiyawa Kelesowemi kulupela: apola: sitalaleke, Koteyawa kiwa napola:
tese, kili seli topuwemi nano ketea sopoke iliyetiye apoyakeye. Kiyawa
himuyewi Kote solo mouwa matanesekeye. Apula: Kote sowala penanose
se tiye kinakeye.
6 Koiyawemiye, niyewi Keleso ewamo seyawa Koteyewi kima waiya
amowa henekeye.
7 Alanase, nini Piseiki Yesu Keleso hokato mene inaposapekitise kiwa
ikila sopoke yesipela: sita:la: ikila emiwa, Ho Napoyewi penaiya mokopo
seselesene sopoke kima mikeye.
8 Aputa: Yesu Ewa mene ina ikila emiwa, kili himu semetei esa:
kao penana:pela: matanese sita:pesita:, Koteyewi kiwa kao seselese
sita:laposakeye. Piseiki Yesu Keleso mene ina ikila emiwa, Koteyewi kiwa
potapola: selese, “Kiwa ili seli sitalakeye,” au selaposakeye.
9 Seselese epesena:pela: Koteyewi kiwa mina e seyakeye. Inapita:
potapola:, E Sa:le nini Piseiki Yesu Kelesowemi himu semetei esa: kulupela:
apola: sita:pesita:, Koteyewi minapela: mene silikeye. Koteyewi Ene mane
sopoke heneye alusenase heneye aupesakeye.

Kelesowemi Kulu Hapa Senayewi Kekela:sela: Heleye Tiye Sita: Tesewa Wekeye

10 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o, ne solo we kiyawa ta:ta:pa:.
Nini Piseiki Yesu Kelesowa E unuwa sosonase weyamu sita:latipa:.
Konomonose hele sita:newa iya:ta:pa:. Kiwa sopoke himu semetei esa:
matanepela: sita:laleke, himuyewi matanesewana, tima:na: tisewana,
himu semetei esa: matanepa:.
11 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o, kiyawa kilipe muta tetese
sitalakeye. Aluse Kolowi koane emi sena noka sita:newa newa elakemi
inapola:, nema hokatolose selesapekeye.
12 Kiyewi weyamu selalakeye. Kiyewi kilipe kemi sena nokamoke selese,
“Newa Polewa kulu hapakeye.” Apula: sena nokamoke selese, “Newa
Apolose kulu hapakeye.” Apula: sena nokamoke selese, “Newa Pita kulu
hapakeye.” Apula: sena nokamoke selese, “Newa Keleso kulu hapakeye,”
au seyakeye.
13 Au seya e selapita:, neyewi ta:tapola: kima selese, “Ko:lupita: Kelesowa
takaleseya:? Aukamakiwa eta: ilimanakeye. I kelipapoya kuluwa Polewa
newa kiwamopela: kululule? Eh, newa kiwamopela: eta: kulumakeye.
Kiwa Pole ne unuwemi sepela: hawemi toliyetila? Eh, eta: alamakeye.”
14-15 Aputa: neyewi Kilisipasi Keyase elipei semetei hawemi tolusupela:,
amo fo:su emi sena noka neyewi hawemi eta: toliyetimakeye. Ke epapu
elapita: neyewi Kotema sa:le napolo e seyakeye. Koiyawemiye, napu
yemiwa sena nowamokiwa, “Newa Pole unuwemi selapola: hawemi
toliyetikeye,” au maselaposakeye. Kiyawa itapa amo eta: selesemakeye.
Alanase, newa epelekeye.
16 Alawamona neyewi kepoliyetise au seyakeye. Sena semetei nowana,
neyewi hawemi toliyetikeye. E unuwa Setefanasekeye. Ewala, e koawemi
sena kesale semetei sita:newana, neyewi hawemi tolusulakeye. Sena

noka neyewi hawemi toliyetila? Eh, noka neyewi hawemi toliyeti mamatanekeye.
17 Alake sena hawemi tolusumita: Kelesoyewi newa eta: minamakeye. E solo napowa se tiye mita: newa hamona seyakeye. Peleya: we mane timinisene mataneti solo amowa se tiye mimakeye. Keleso i kelipapoiya solo ofola amowa mokopo ketea tema:pekitise, Kelesoyewi newa solo napowa walomita: ilikepilakeye.
18 "Yesu Ewa niwamopela: kakasilise i kelipapoya papela: kulukeye." Au seyawa eta: ta: tima senayewi selese, "Solo amowa solo nanano telalapo." Sena kesaleyewi au selapita:, iwamo mene silima:na:wa isu sosolo emi mahanakeye. Alawamona Koteyewi mene silima:na:wa senama selese, "Solo amowa Kote penaiya epakeye." Aluse niyewi matanesekeye.
19 Aputa: puwano fa:nemi Kote pukawemi momateyawa wekeye. Koteyewi selese,

"Senayewi nano ketea sopoke matanese matana amunuse Neyewi iko-
mopesakeye.
Senayewi peleya: weyemi nano ketea sopoke matanese matana
amunuse Neyewi iya:taposakeye." *

Aluse, Koteyewi selapita: momateyalakeye.
20 Au seya momateyanase peleya: weyemi nano ketea matane ti sena iwa Kote sikapowemi puwanowa? Eh, iwa puwanomakeye. Ikila weyemiwa solo kekela:sela: sita:la: sukulu tiye selesene sena iwa puwanowa? Eh, iwala puwanomakeye. Alawamona Koteyewi selese, "Peleya: weyemi nano ketea sopoke matanese matane tiye mane solo alusewa mokopo keteakeye," au selesekeye.
21 Aputa: Koteyewi selese, "Senayewi e peleya: weyemi nano ketea matanese matanesene amoke Newa eta: matanema:na: telamanakeye." Aluse Kote Ene mou sopoke matananase epapuluse apoyakeye. Ene ewa selese apoyawa niyawa se tiye kinakeye. Se tiye kinapita: sena nokamoke ta:tapola: selese, "Solo amowa nanano telawamona senayewi sokeye," au selesekeye. Au selapita: kemi se tiye kinapita: sena nokamoke ta: tisekeye. Ta: tiyapola: sena kesale amowa Koteyewi mene silikeye. Aluse Koteyewi apoyakeye.
22 Aputa: Yu senayewi selese, "Kote penaiyayewi matanepela: ti-
minisewa kiyawa timinipita: potapola:, kiyawa se tiye miwana niyawa ta: tiyaposakeye." Apula: Yu senayewi selesekeye. Apula: Yu senama telayewi selese, "Senayewi peleya: we nano ketea matanese matana amunuse se tiye kinisaleke, niyawa kulu hanose ta: tiyaposakeye." Aluse Yu senama telayewi selesekeye.
23 Selapita: kemi niyawa se tiye kinise, "Keleso niwamopela: kakasilise i kelipapoya papela: kulukeye." Au selasaleke mouwa Yu senayewi konomonose, esa: matanese solo amowa eta: ta: tima:na:manakeye. Apula: se tiye kinapita: Yu senama telayewi ta:tapola: selese, "Solo amowa mokopo solo nanano telalakeye," au selesekeye.
24 Aputa: kemi, Yu senawana, Yu senama telawala, sopoke Koteyewi ta:peya sena matanese, "Keleso amowa se tiye miwa henekeye. Kote penaiyawa sena kesale mene silimita: Kelesowalapulu elakeye. Kote nano ketea mou sopoke matanewa Kelesoyewi amowa walosekeye," au selesekeye.

---

* **1:19** Aisaia 29:14

25 Apula: Koteyewi nima mene silima:na:wa isu sosowa waiyalakeye. Walopita: sena kesale nokamoke potapola: selese, “Isu nanano tela walosekeye.” Au seya kamona iyewi ili matanawa Kote matana amoke toliyetikeye. Aputa:, iyewi selese, “Koteyewi timinisewa penaiya itapa amunanakeye.” Aluse seya kamona, iyewi timinisene penaiyawa Koteyewi timinisene emi helepekeye. Koteyewi timinisewa hene heneye penaiyanakeye.
26 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o, kiwa puwano Koteyewi a silima:na: sita:ne ikila emiwa matanepa:. Alanase kiyawa sena mutayewi nano ketea sosolo matanese eta: sita:nemakeye. Kiwa kilipe kemi sena muta piseikipela: eta: sita:nemakeye. Kiwa noka sena wapilise eta: sita:nemakeye.
27 Alawamona peleya: we nano ketea eta: matanamake ela: senawana, sena penaiya itapa senawana, Koteyewi ta:pele tiye mene silikeye. Mene siliyapola: nano ketea sopoke matane ti senawana, sena penaiya sita:newana, Koteyewi eta: silimakeye. Ko:lupita: Koteyewi epapuluse timiyana? Sena peleya: we nano ketea matanese wapilise sita:newa ewamita: Koteyewi au seyakeye.
28 Koteyewi nano ketea ununama peleya: weyemi elaka ta:peyawa sena nokamoke potapola: selese, “Ewa alama ketea epapulalakeye,” au selesekeye. Alanase, Koteyewi mane we semetei kamunuse, sena ununa penaiya opola elaka ta:peyawa alama ketea apolosekeye.
29 Alanase Kote Ene matanese sena kesale amowa mene silikeye. Aluse, Kote sikapowemi sena ili unuwa me solosaleke eta: ilimanakeye.
30 Yesu Kelesowemi kulupela: apola: sita:pesita:, Koteyewi kiwa mene silikeye. Mene silinase Ewemi kulupela: sitalaleke, niyawa nano mouwa sopoke matanemita: walosene Keleso Ene ekeye. Niwa hekeya sita:pesita: Kote sikapowemi timiyawana, Keleso Ene ekeye. Nini olokeyatelawa takala:pela: iya:pela: napolo sopolo sita:pesita: walosewana, Keleso Ene ekeye. Nini olokeyatelawa itapa temita:, Yesu pepetayewi wa:la:lo tiye isu sosolo napolo apoyawa Keleso Ene ekeye.
31 Alanase, kiyawa sena nowa me solo se selese, kine kewa me solo se selakamakiwa eta: ilimanakeye. Piseiki Yesu Kelesowa semetei me solo se sela:pa:.” † Aluse, Kote pukawemi momate tiye tuwapowa matanepa:.

2

“Yesu I Kelipapoya Papela: Kulukeye.” Aluse Se Tiye Miwa Wekeye

1 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o, Yesu Kelesoyewi timinisewa Koteyewi heneye nema selapita:, neyewi kima selapose minakeye. Selapose mina ikila emiwa sena matana sosoyewi se tiye kinisene epapu, kima neyewi se tiye mimakeye. Senayewi ene matana matanese solo kina aluse, neyewi kima se tiye mimakeye.
2 Apula: newa kiwalapulu ninipe sita:ne ikila emiwa neyewi matanese, “Yesu Kelesowa semetei neyewi se tiye miya:na:keye. Eyewi niwa kakasilise i kelipapoya papela: kuluwa semetei, neyewi se tiye miya:na:keye.” Aluse neyewi matanepela: kima se tiye mikeye. Nano nowa neyewi honosane matanepela: kima se tiye mimakeye.
3 Solo mini ikila emiwa, newa penaiya itapa tese howa hanose mapolose ela: se tiye mikeye.

† **1:31** Yelemaiya 9:24

4 Se tiye kinise senayewi ene matana matanese sukulu tiye se tiye
kinisene epapuluse, se tiye mimakeye. Se tiye epe kiniseya heneye
selakeye, au semita: Ho Napoyewi penaiya tima:na: tisewa neyewi tikeye.
Timinise ela: se tiye mikeye.
5 Aluse se tiye kinapita:, kiyawa Kote penaiyawa papoke Kotewemi
kiyawa himu semetei esa: matanekeye. Neye tima:na: ti amowa,
koiyawemiye, senaye matana amoke kili himu semetei esa: matanawa
fiyatemita:, neye mamatanekeye.

Koteyewi Nano Ketea Mouwa Sopoke Matanewa Wekeye

6 Neyewi walosene senayewi Kote nano ketea mou matanawa napolo
matanese, Kelesowemi kulu hapa sena penanose sita:nema se tiye kinak-
eye. Se tiye epe kiniseya peleya: weyemi nano ketea matanesene se tiye
amakeye. Peleya: weyemi sena piseikiyewi sowala, se tiye makinakeye.
Peleya: weyemi sena piseikipela: sita:newana, iwa itapa tepesakeye.
7 Apula: mou sopoke matanesene se tiye epe kiniseya Koteyewi heneye
alusene puwano enewa se tiye kinakeye. Se tiye epe kiniseya puwano
Koteyewi mupapolo, sena ama hokatolose eta: seyamakeye. Hokatolose
seta: seyamake kamunuse, peleya: weyemi a hetetima:na:no, niwa
Kotewalapulu ho:liyawemi sita:pesita:, Koteyewi Yesuwa ta:peyakeye.
8 Yesu ta:peyawa, peleya: we sena piseiki sopoke eta: matanemakeye.
Matana e selesaleke nini Piseiki ho:liyawa i kelipapoya mapamapekeye.
9 Aputa: Kote pukawemi mou momateyawa wekeye.

“Senayewi eta: potesema keteawala, eta: ta:tesema keteawala,
senayewi eta: matanama keteawala,
nano ketea napolo sopoke Kotema epelese
matanesene sena amopela: Koteyewi apoyakeye.” *

Aluse, Kote pukawemi momateyalakeye.
10 Kote nano ketea napolo sopoke apoyawa E Ho Napoyewi nima walose
seyakeye. Aputa: Ho Napoyewi nano ketea sopoke matanesekeye. Kote
mupapo matanawa mouwala matanesekeye.
11 Aputa: senayewi sena nowa matanawa eta: potesemakeye. Senayewi
ewa ene matana semeteiwa ewa ene hoyewi potosekeye. Alusene
epapuluse Koteyewi matanawa senayewi eta: potesemakeye. Koteyewi
Ene matanawa Ene Ho Napoyewi semetei potosekeye.
12 Peleya: weyamo matanawa Koteyewi nima eta: mimakeye. Ho Napolo
Kote Ene emi tese nima mikeye. Kote nano ketea napolo nima miwa
matanemita: Ho Napolo mikeye.
13 Alake niyewi se tiye kinakamokiwa senayewi ene matana matane tiwa
se tiye kinisene epapuluse se tiye makinakeye. Ho Napoyewi nima se tiye
kinisene epapuluse, niyawana kima epapuluse se tiye kinakeye. Ho Napolo
ela sena amawa, aluse, hoyewi newa niye se tiye kinakeye.
14 Alawamona sena himuwemi Ho Napolo eta: telamanase, Ho Napoyewi
seselesewana, sowala mapolose eta: ta: tisemakeye. Eta: ta: timake
selese, “Ho Napoyewi seselesewana, sowala, mokopo keteakeye.” Aluse Ho
Napoyewi alusewa eta: matanesemakeye. Koiyawemiye, sena himuwemi
Ho Napolo tela sena amokiwa semetei Ho Napoyewi alusewa matanesek-
eye.

---

* **2:9** Aisaia 64:4

15 Aputa: sena ewa Ho Napolo tela eyawa nano ketea sopoke Ho Napoye
waloka takalese matanasekeye. Alawamona Ho Napolo ela senayewi nano
ketea sopoke takalese potapola: matanesewa, mokopo sena nowamoke
potapola: eta: matanesemakeye.
16 Alake Kote pukawemi momateyawa wekeye.
“Piseiki Kote matanawa eta:wi potosena? Sena kesale sopoke eta:
potesemakeye. Mouwa Koteyewi matane timita: eta:wi walosena? Ema
senayewi eta: walosemakeye.” † Aluse Kote pukawemi momateyalakeye.
Alawamona Kelesoyewi matana hanosene epapuluse Keleso sena niyawa
matanekeye.

3

Koteyewi Tima:na: Tisene Senawa Wekeye

1 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o, puwano newa kiwalapulu
enene ikila emiwa, sena himuwemi Ho Napowa woliyetiye sita:ne sena
ama, se tiye muta kinisene kamona, aluse kima se tiye eta: mimakeye.
Kiyawa sala kiaiya matanesene epapuluse matana hanatakeye. Peleya:
we sena himuwemi Ho Napowa eta: telamakiwa epesita:ya epapuluse
sitalaleke pota: tesema se tiye mikeye.
2 Sala kiaiya po kinisene epapuluse, neyewi kima walose se tiye miwa eta:
talapoiyamakeye. Kiwa sosolo telamanase, nano hopola howa kinisene
epapuluse, kima se tiye eta: mimakeye. Aluse Kote mouwa matanepela:
selesene solo mouwa kiyawa eta: matanema:na: telamanakeye. Yemiwala
kiyawa eta: matanema:na: telamanakeye.
3 Koiyawemiye, Kiwa mokopo sena sitala epapuluse, kamunuse sitalak-
eye. Kiyawa kilipe kemi katolose, kilipe kemi konomonose sitalakeye.
Mokopo sena mane olokeyatela epesita:ya epapuluse kiwa sitalakeye.
4 Kiwa epapuluse sita:la: kiyawa nokamoke selese, “Newa Pole kulu
hapakeye.” Apula: nokamoke selese, “Newa Apolose kulu hapakeye.”
Aluse selese peleya: we mokopo senayewi mane olokeyatela epesita:ya
kekela epapuluse kiyawa kilipe kemi epapuluse konomonose sitalakeye.
5 Apolose ewa ipa:? Polewa ewa ipa:? Na:ko: Kote tima:na: tisene
sena semetikeye. Puwano, kiyawa Kote sowa ta: timita: na:tewi se tiye
kinise sita:nekeye. Piseiki Koteyewi Apolosema epapu timinisewa eyewi
timiyakeye. Nema epapuluse timinisewa neyewi timiyakeye. Koteyewi
na:ma nano timinisene kalikalila kinapita: na:tewi timiyakeye.
6 Aputa: alekenawemi nakela sa:le kelesene epapuluse na:tewi timinise
sita:nekeye. Nakela sa:le neyewi kelakeye. Kelanase Apoloseyewi hawa
wasu tiye sula:sela: enekeye. Alawamona, nakela sa:le napolo temita:
Koteyewi fiyatese apoyakeye.
7 Nakela sa:le kelesene senawana, hano wasu tiye tesene senawana, a:ko:
koloteakeye. Alawamona, nakela sa:le fiyatese Kotewa Ene hene henewa
Sosokeye.
8 Nakela sa:le kelesene senawana hano wasu tiye tesene senawana elipe
mane timinisene semetei kamunakeye. Alanase nakela sa:le kelesene
senawana, ene mane timinisene amopela:, nano heka tiyaposakeye. Apula:
hano wasu tiye tesene senawana, ene mane timinisene amopela: nano
heka tiyaposakeye. Aluse semetei semetei esa: mane timiya amopela:
nano heka tiyaposakeye.

† **2:16** Aisaia 40:13

9 Koteyewi na:ko: ta:peyanase, na:tewi Kotema semetei nano timiyanakeye. Kote alekena amunawa kiwa eneno. Alekena inawa Kotekeye. Pale seya solo nowana, Kote koane amunawa kiwa eneno.
10 Koteyewi newa seselese neyewi sena matana sosolo koane isu penaiyayewi koane tisene epapuluse neyewi tikeye. Tiya:sela: koane a:pesulu i sekapo seli kelesene epapuluse kima neyewi puwano se tiye mikeye. I sekapo kelanase emi sena nokamoke koane heneye tisene epapuluse, newa hapalapita: sena nokamoke kima se tiye kinakeye. Koane tisene senayewi semetei semetei seli tiwa ililakeye. Mokopo tiwa eta: ilimanakeye. Alanase koane tisene sena sopoke koane seli tima:na:pela: potapola: matanepela: tiya:pa:.
11 I sekapo amunawa Yesu Keleso Ene semeteikeye. I sekapo nowa maelakeye. I sekapo nowa kepa.
12 I sekapo emi koane heneye tisene sena nokamoke koane penana:pela: tisekeye. Apula: iyewi kolowala, silifawala, etewa napolo moweni sosolo wa:la:ya nano ketea heneye koleya tiyapola: koane tisekeye. Aputa: sena nokamoke koane penaiya eta: tisemakeye. Alake iyewi nano ketea pelepoiya tiyapola:, iwala, hutiyawala, sosokonawala, kipila itapa tema:na: ketea amowa tiyapola: koane tisekeye.
13 Alawamona koane penaiya tiwala, olokeyatela tiwala, kotopela: takalema:na: ikila emiwa, Kelesoyewi walopesakeye. Ikila emiwa tei wa:la hetetise nano timiyawa sopoke wa:pesakeye. Wa:lese potakamake ketea seli penaiya timiyawa kao elapita: potaposakeye. Olokeyatela timiyawa teiyewi na tilapita: potaposakeye.
14 Alawamona tei wa:la menawa teiyewi heneye seta: wala:sela: kolama tei wa:la honosane kemi koane elaleke koane amowa tili sena amokiwa nano wa:la:ya hepe tiyaposakeye.
15 Alawamona teiye nasaleke, koane amowa tili sena amokiwa nano wa:la:ya hepe tima:na:wa iya:taposakeye. Koane tili sena amowa mene silima:na:pela: tei wa:la honosane emi tisene amunuse, Koteyewi ewa tiyapola:, mene siliyaposakeye.
16 Apula: Kote koane amowa kiwakeye. Koteyewi Ho Napowa kiwa sopoke himuwemi elakeye. Amowa kepoliyetiyapa.
17 Kote koane napolo sopolo epesita:ya. Alanase, Kote koawa senayewi ikomonosaleke, olokeyale tima:na:pela: sena amowa Koteyewi falasise keneye tiyaposakeye. Aluse Kote ela koane amowa kiwakeye.
18 Alanase kiyawa hele matanema:pekise pota:pa:. Kili honosanewemi semetei nowamoke matanese selese, “Peleya: we nano ketea sopoke neyewi matane tikeye.” Aluse matanesene sena amowa sena nanano tela epapula puwano elatipa:. Aluse tesaleko, sikape ewa matana sena hekeya tepesakeye.
19 Koiyawemiye, peleya: weyamo matana napolo Kote sikapowemiwa nanano tela epapula telakeye. Kote pukawemiwa weyapu sepapo selese,

“Sena nokamoke sena nokama olokeyaleye tima:na: mane kalikalila matanesekeye.
Alawamona, Koteyewi ili matana olokeyatela amoke ela: i mene olokeyale tiyaposakeye.” *

20 Kote pukawemi, nano nowana momateyawa wekeye.

* **3:19** Yop 5:13

Matana senayewi matanawa Piseiki pota: selese,
“Mokopo ketea amunanakeye.” †

21 Momateyawa matanepela:, peleya: senayewi nano alusewa wapilise
me solose selapa. Nano ketea sopoke kiwamopela: Koteyewi timiyakeye.
22 Newa Polewala, Apolosewala, Pitawala, niyawa kiwa sesemita:
Koteyewi niwa ta:peyakeye. Peleya: weyemi nano ketea amowana,
Koteyewi kima mikeye. Falela hiwala, Koteye mikeye. Ene peleya:
ha:na:na:pela: kuma:na:wana mikeye. Yemiwa alusewana, sikape
auma:na:wana, nano ketea sopoke kiwa seli sita:pesita: Koteyewi apoy-
akeye.
23 Apula:, kiwa Keleso nekeye. Apula: Kelesowa Kote nekeye.

4

Kelesoyewi Tima:na: Tisene Senawa Wekeye

1 Alanase, kiyawa niwa matanese, “Keleso tima:na: tisene senawa
iwakeye. Koteyewi nano heneye alusewa puwano mupapo enewa se tiye
mita: ta:peya senawa iwakeye.” Aluse niwa matanepa:.
2 Ta:pelepita: sena amoke eye timinipa: e seyawa sena amopela: himu
semetei esa: matanepela: timinise sitalaleke, ewa napolopesakeye.
3 Kiyawala sena nokamokiwala nema kotopela: selese, “Poleyewi ene
iliye tiye timiniselele?” Aluse sena nokamoke newa kotopita: neyewi ta:te
iya:takeye. Neyewi iliye tiye timiniseya? Eta: ilimananeke timiniseya?
Aluse, neyawa eta: selesemakeye.
4 Aputa: newa nine Keleso tima:na: tili honosane emiwa hele eta: timiya-
makeye. Aluse neyewi matanakeye. Matana kamona ne himuwemi mane
olokeyatelawa kemi elalekewala, eta: tesemawala, Piseiki semeteiyewi Ene
ela: potosekeye. Eyewi newa nano timiyawa potapola:, ne himuwana
potapola: nema selese, “Keyawa seli timiyakeye. O, keyawa olokeyatela
timiyakeye.” Aluse Eyewi Ene ela: newamo sikape kotopesakeye.
5 Alanase Yesu minama kiyewi neye timiyawa potapola:, “Eye olokey-
atela tiyatakeye.” Aluse kiyawa ela:pe kipila newamo kotopa. Piseiki
mene inise nano ketea mupapo yopolotela honosane enewa Eye tiyapola:
hokato ho:liyawemi tuwataposakeye. Senayewi matana amunuse eyewi
hokatolose selaposakeye. Ikila emiwa sena kesale sopoma semetei semetei
esa: selaposakeye. Sema:na: ikila emiwa Kote nano ketea timinisene
sosolo timiya sena amawa Koteyewi sosolo wapilipesakeye. Kolotea timiya
sena amawa kolotea wapilipesakeye.
6 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o, Apolose na:tewi timinisewa,
neyewi kima selakeye. Kiyawa na:ma weyamu matanepa:. Koteyewi
alusewa seli hekeya matanemita: momatekeye. Kote solo mouwa E
pukawemi momateyawa ta: tiya:pa:. Ta:tapola: sita:la: kiyawa semetei
nowa papaseye tiye timinipa. Alake, kiyawa sena nowa wapilise apula:
sena nowa hanetapo me apolose au timinipa.
7 Sena noka kolotea meapolose, sena noka wapilise, aluse selese
epesita:ya, eta:wi kima au timinipa: walo selesena? Nowamoke kima
epapupa: e seyamakeye. Kiyawa nano napolo sopolo tiwa Koteyewi
kima mokopo mikeye. Aputa:, kiyawa nano ketea sopoke Kote tiya:wemi
tisaleke, kine unuwa wapilise kine matanayewi heteti esa: matanesewa
ko:luse ela:?

† **3:20** Kisala Puka 94:11

8 Kiyawa matanepela: selese, “Nano ketea sopoke minase niwa iliye
tiye nini seli topuwa penanose sitalakeye. Kiwa walosene senawa niyewi
iya:pela: niwa ninipe piseikipela: sitalakeye.” Aluse kiyawa selalakeye.
Au seyawa neyewi ta:tapola: matanese, “Kiwa kilipe piseikipela: sita:la
telawamona, niwana kiwalapulu semetei piseikipela: epesena: telakeye.”
Aluse matanakeye.
9 Kiwa kilipe piseikipela: sitalapitekiwa, Koteyewi niwa walosene
senawa tiyapola: sikape tema:na: telalakeye. Alanase neyewi kima
pale seya sowa selakeye. Sena kesale sopoke puwano hapalapita: niwa
walosene senawa sikape minakeye. Senayewi, sena nowa sana kumita:
ta:pele tiye epapuluse, ta:peyawa niwakeye. Hepene senayawala, peleya:
senayawala, iyewi sopoke popita: niwa hokato kemi sana kuma:na:keye.
Alanase, neyewi solo pale seya amowa ne matanawa kema walopa:se
ekeye.
10 Aputa: niyawa Keleso solo se tiye kinapita: sena noka ta:tapola:
nima selese, “Kiwa nanano telalakeye.” Aluse iyawa selalakeye. Kiyewi
kilipe kemi potose selese, “Kelesowemi kulu hapa sena amowa niwakeye.
Sosolo matanesene sena amowa niwakeye.” Aluse kiyawa selalakeye.
Senayewi nima selese, “Kiwa hapapolo tese sitalakeye.” Aluse iyawa
selalakeye. Kiyawa kilipe kemi selese, “Niwa penaiya sitalakeye.” Aluse
kiyawa selalakeye. Nima senayewi mapolose sitalakeye. Alawamona kiwa
senayewi me solokeye.
11 Puwanowala, yemiwana, niwa menise sita:la:, hano menise sita:la:,
tapola pusomiya kapela: sita:la:, niwa samota: sita:la:, niwa koane
itapalapita: peleya: nowa sila:sela: sita:la:,
12 nano ma:na:pela: tiya:yewi hokolose timiyanakeye. Senayewi nima
konomonose sekepilapita:, Koteyewi iwa sesemita: niyewi selese, “Kiwa
napola: tesekeye,” au selesekeye. Niwa Keleso kulu hapa potapola:
sita:nenase niwa sanosaleke, niyawa sanose eta: wa:la:losemakeye.
13 Senayewi nima itipilipita:, niyawa ima hopola selesekeye. Iyewi nima
selese, “Kiwa peleya: we nano ketea olokeyatela funu amunanakeye.
Apula: peleya: weyemi hano supa:se amunanakeye.” Aluse nima
misilise selakeye. Puwanowala, yemiwana, kamunuse niwamopela: selese
sitalakeye.

Poleyewi Selese, “Neyewi Alusewa Kulu Hanosekeye.” Au Seyawa Wekeye

14 Kiwa ewamita: neyewi sawi we kima mamomatekeye. Kiyewi seli
ta:tapola: matanepela: sita:pesita: momatekeye. Koiyawemiye, kiwa ne
sa:le epapulakeye. Neyewi kiwa sosolo matanakeye.
15 Kiyawa Keleso isu sosowa matanemita:, sena mutayewi kima walosene
sena tepela: se tiye kinapose minakeye. Sena mutayewi walosene sena
tepela: se tiye kinapose mina kamona, kiwa Kelesowemi kulu hapa
senayewi ata amunawa semeteikeye. Semeteiwa nekeye. Keleso solo
napolo neyewi puwano se tiye kinapose minakeye. Inapola: se tiye
kinapitekiwa kiyawa seli topukeye. Amopela: newa kili ata epapulakeye.
16 Alanase newa ela epapuluse, kiwala epapuluse sita:latipa:.
17 Apula: sita:pesita:, Timotiwa neyewi kiwamo sitala hamona seyakeye.
Ewa Kelesowemi epesena:pela: notolomita:, neyewi ema se tiye mikeye.
Se tiye minase ewa ne sala epapulakeye. Ewa neyewi sosolo matanakeye.
Eyewi Keleso tima:na:wa seli timinisekeye. Apula: ewa inise neyewi Keleso
alusewa kulu hanose enewa, eyawa kima matanepesakeye. Kelesoyewi
Ene alusewa isu emi, neyewi kulu hanose enewa, neyewi kulukulusene

koane sopowemi se tiye kinakeye. Solo semeteiwa kamona eyawala kima se tiye kinaposakeye.
18 Kiyawa nokamoke selese, “Pole mainaposakeye.” Aluse kiyawa kilipe kemi me solose wapilise sitalakeye.
19 Alawamona newa kolotea elapepela: mina:na:keye. Piseiki Koteyewi ilikeye e saleke newa mina:na:keye. Newa ina ikila emiwa, wapilise sita:la sena amoke seyawa, neyewi ta:tapola:, ta: tiye epapuluse iyawa nano ketea timiyawa apula: neye inisekiwa Kote penaiya elapa itapalapa esa: neye popa:na:keye.
20 Alake Koteyewi Ene Piseikipela: potapola: elakemi senayewi nano selesene semetei amakeye. Ene Kote heneye penana:pela: tesekeye.
21 Newa ina ikila emiwa kiwa seila:pa:na:pela: i kale tiyapola: inisene epapuluse, tiyapola: inaposapele? Kima himu hapa matanepela: himu hopola inisene epapuluse inaposapele? Kili matanawa ko:luma:na:napa?

5

Senayewi Olokeyaletela Timiyawa Hepawemi Ala:ta:pa:

1 Sena nokamoke nema selese kiyewi nokamoke kesale iwei tiya:sela: elakeye, e selapekeye. Sena semetei nowamoke e ata kesale iwei tise elape. Aluse iwei tisewa Kelesowemi eta: kululama senayawala eta: alusemakeye.
2 Kiyawa kilipe kemi sena semetei nowamoke e ata kesale amowa iwei tiyapola: kemi, kiwa kili unuwa wapilise epesita:ya ko:luma:na:pela: ela:? Kiwa himu nakolose howa hanose epesena: telalakeye. Iwei tisene sena amowa kiwalapulu semetei epeya hematapo hamona e sema:na: telakeye.
3 Newa sena toma kiwalapulu semetei eta: tesema, alawamona, neyewi himu matanewa ikila sopoke kiwalapulu semetei elakeye. Newa kiwalapulu semetei elakemi epapuluse ela: neyewi selese, “Iwei tisene sena amowa olokeyatelalakeye,” selakeye.
4 Apula: nini Yesu unuwa sosolo tema:na:pela: kekenesene ikila emiwa, ne himuwemi matanesewa kiwalapulu semetei ela:, Piseiki Yesuwala, kiwalapulu semetei elakeye. Elanase E penaiyawa kiwalapulu elakeye.
5 Kiwa kekena ikila emiwa, Iwei tisene sena amowa Setenema kina:pa:. Kinapita: sena amoke olokeyatela timinisene toma olokeyatelawa Seteneyewi ikomopesakeye. Ikomonawa Piseiki Yesu mene ina ikila emiwa, sena amo howa Koteyewi siliyaposakeye.
6 Apula: kiyawa kili unuwa wapilise selese sita:laka eta: ilimanakeye. Apula: nano solosene koloteayewi falawa sopoke sosolo tesekeye. Alusene epapuluse sena semeteiyewi olokeyatela amoke kiwa sopoke ikomopesakeye. *
7 Aputa: Yu senayewi Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikina kekenema:na: ili koane nano solosene epesene, iyewi kelese iya:tesekeye. Iya:pela: iyewi falawa nano solosene itapalapita: falawa hili falela napolo mutusekeye. Alusene epapuluse kiwa sopoke seli sita:pesita:, sena olokeyatelawa kiwalapulu semetei sitalatepa. Ewa puwano hema apola:pa:. Apula: Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikina kekena

* **5:6** Nano solosewa Pisini solopela:la: unu tuwapowa yisi au selesekeye. Yisiyewi alusewa wekeye. Yisiyewi nano posulusekeye. Posuluse sosolo tesekeye. Kesaleyewi falawa satapola: ma:na:pela: yisi kolotea falawawalapulu notoyalapepela: tuwapola: potapola: elapepela:, yisiyewi timinise elaleke falawa sopoke me sola:tesekeye. Apula: yisiyewi nano posulusenase Kote pukawemi pale selapita: mane olokeyatelawa yisikeye, au seyakeye.

ikila emiwa, Yu senayewi a:pele sipi sa:le sanakeye. Ala epapuluse nini olokeyatelawa iya:pa:na:pela:, Yesu niwamopela: kakasilise kulukeye. Kulunase niwa hili seli sita:pesene telalakeye.

8 Aputa: Yu senayewi Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: tikinima:na:pela:, nano solosene iya:peyakeye. Ala epapuluse niyawana konomonose, mane olokeyatela timinisewa iya:ta:pa:. Sena ikomonose matanesewana, iya:ta:pa:. Aluse niyawa sena nowanapulu himuyewi seli matanepela:, apula: heneye selesewa sopolo selese epapu sita:latipa:.

9 Puwano neyewi kima sawi nowa momatelese, “Kesale iwei tisene senawanapulu kilipe kekena:tapa,” aluse momateyakeye.

10 Momateya mouwa Kelesowemi kulu hapa sita:la: kemi iwei tisewa momateyakeye. Sena alapulu kekena:tapa. Alawamona Kelesowemi eta: kululama senayewi kesale iwei tisewa kekena:tapa, aluse neyewi eta: momateyamakeye. Kelesowemi eta: kululama senayewi kesale iwei tisewala, nano timanowe esa: matanesene senawana, nano atu tima:na:pela: nano mokopo selesene senawana, kote mokopo ama wapilisene senawana, sena alapulu kekena:tapa, au seyamakeye. Alake mokopo sena peleya: sopowemi sitalakeye. Iwa mane olokeyaletela timinisene iwa kami sita:laposape? Peleya: we iwalapulu semetei sita:lakeye.

11 Alawamona kiyawa seli matanemita: neyewi kima weyamu momatekeye. Kiyawa Kelesowemi kulu hapa sena ke ma:eyewi kesale iwei tise sitalaleke, ewalapulu semetei sitalatepa. Aputa: kiwa Kelesowemi kulu hapa sena ke ma:e nokamoke nano timanowe aluse matanesewana, kote mokopo ama wapilisewana, wepi selesene senawana, hano olokeyatela napela: matakolesewala, apula: nano ketea atu tima:na:wana, sopoke Kelesowemi kulu hapa sena nokamoke epapuluse timinisaleke, sena alapulu kiwa kekena:tapa. Ilipe semetei ka:la:lopela:la: nano napa.

12-13 Kelesowemi eta: kululama sena kotoma:na:wa nini nemakeye. Ili Kote kotopesakeye. Kelesowemi kulu hapa sena niwanapulu semetei kekenesene sena amowa niyawa kotokamakiwa ililakeye. Aputa: Kote pukawemi momateyawa wekeye. “Sena olokeyatela kiwalapulu semetei kekene tiyapola: sitalaleke hamonopa:.” † Aluse, Kote pukawemi momateyalakeye.

6

Kelesowemi Kulu Hapa Senayewi Kekelesaleke Hekelesewa Wekeye

1 Kiyawa kilipe kemi Kelesowemi kulu hapa sena ke ma:e nowamoke Kelesowemi kulu hapa sena e ma:e nowanapulu kekelese, kotosene mou ta:tesene sena Kelesowemi eta: kululama senayewi hekemita: hanakamakiwa eta: ilimanakeye. Kelesowemi kulu hapa senayewi hekemita: ha:na:pa:.

2 Solo weyamowa matanepa:. Peleya: we sena kesale sopoke olokeyatela timiyawa sikape Kelesowemi kulu hapa sena kesaleyewi iwa Kelesowalapulu seila:taposakeye. Selima:na:wa kiyawa ma mataneseya? Napu yemi nano kolotea amowa eta: hekiyama pota: iya:tesaleke, sikape peleya: we sena kesale kiyewi selimita:, eta: ilimanakeye.

3 Sikape hepene sena nowana niyewi seila:taposa kiyawa ma mataneseya? Selima:na:nase yemi peleya: weyemiwana nano koloteawa niyawa hekelesaleke ililakeye.

---

† **5:12-13** Ele 13:5; 17:7; 22:21,24

4 Alanase, kiwa Kelesowemi kulu hapa senayewi kekelesaleke, mokopo
senayewi hekemita: hanakeye. Amowa ko:lupita: ela:? Keleso sena kesale
sopoke iyawa sena amowa ewa Keleso senama alawemi ela: iyawa ewa
eta: henelamakeye.
5 Alanase neyewi solo we seyawa kiwa ewamita: telalakeye. Kiyawa
kilipe kemi kekelese hekelese amowa Kelesowemi kulu hapa sena semetei
nowa seli matanesene maelapa? Elaleke, eyewi kiwa hekemita: ha:na:pa:.
6 Alawamona kiyawa nokamoke ene Kelesowemi kulu hapa sena e ma:e
kotoma:na:pela: hanapita:, Kelesowemi eta: kululama sena minitapowemi
kotosene selisekeye. Aluse timiyawa eta: ilimanakeye.

7 Ehe. Kiyawa Keleso sena kesale noka kotoma:na:pela: siliye hanose-
keye. Apula: mane amokiwa kiwa Keleso kulu hapawa sutesini epapula
elakeye. Kiyawa sena nokamoke mane olokeyatela timinipitekiwa ka
apoma:na: ko:luma:na:pela: elala? Kiyawa kili nano keteawa sena
nokamoke ke tise supita: apoyawa ko:luma:na:pela: elala?

8 Alawamona, kiyawa mane napolo sopolo weyamo eta: kulu hanose-
makeye. Apula:, ki kene ela: mane olokeyatelawa ima timinipita: ili
nano keteawa tise sutiye hanosekeye. Kiyewi ela: Keleso ma:e nowa me
olokeyale tese timinisekeye.
9 Aluse olokeyatela timinisene sena amowa Kote Piseikipela: potapola:
mapotaposakeye. Solo amowa kiyawa seli matanepa:. Senayewi kesale
iwei tima:na: hanose, apula: kesaleyewi sena iwei tima:na:, apula:
senayewi sena nowa e kesale ta:pele tiye alusene sena kesale amowa Kote
Piseikipela: potapola: mapotaposakeye. Kote mokopo ama wapilisene
senawana, senayewi sena i kene iwei tisewala,
10 nano ketea atu tisene senawala, ketea newa timanowe aluse matanese-
wana, hano olokeyatela napela: matakolesewala, wepi selesene senawana,
mupapola:la: o:sulu pateya selapola: atu tisewala, epapuluse tisene
sena kesale amowa Kote Piseikipela: potapola: mapotaposakeye. Iwa
Kotewalapulu kao masitalaposakeye.
11 Puwano kiyawa nokamoke epapuluse olokeyatela timinipita: potap-
ola:, alawamona, kili olokeyatelawa Koteyewi selakokeye. Piseiki Yesu
Kelesoyeliye Ho Napowa a:tawi, kiwa seselese kili olokeyatelawa ko-
toma:na:pela: elawamona iya:peyakeye. Iya:peyanase Koteyewi selese,
“Kiwa sena hekeyakeye,” au seyakeye.

“Kili Tomawa Kote Toma Amunanakeye” Au Seyawa Wekeye

12 Kiye selese, “Neyewi nine matanawa kulu hanose nano ketea sopoke
timiyawa ililakeye,” au selalakeye. Aputa: kemi neyewi selese, “Nano
ketea sopoke newa eta: napola: tesemakeye. Nano ketea sopolo neyawa
ili timinima:na: telawamona neye matanawa nano nowamokiwa newa
mapota:pesita: matanekeye,” aluse neyewi matanekeye.
13 Kiye selese, “Ma:na: nakamake ipulu tima:na: tise apoyakeye.
Ipuwamopela: ma:na: nasewa tima:na: tise apoyakeye.” Alawamona
ma:na: nasewana, ipuluwala, a:ko: Koteyewi iya:taposakeye. Aputa:
kesale iwei timita: sena tomawa Koteyewi timini tiye eta: alusemakeye.
Piseiki Kote Ewamopela: nini tomawa timini tiye apoyakeye. Senayawa
suwemi Piseiki Kote Ene epesena:pela:, sena tomawa timini tiye apoyakeye.
14 Piseiki Yesu kuluwa Kote E penaiyayewi mene tesikeye. Mene teisa:pe
Koteyewi niwa sena kuluwala, Eyewi mene teisa:taposakeye.

15 Keleso E tiya:le E onatu amunawa niwakeye. Niwa Keleso E toma
epapulakeye. Ili tomawa kesale sena nowanapulu mokopo hanosene iwei
kesale alapulu palesaleke ililapa? Eh, eta: ilimanakeye.
16 Sena nowa ewa kesale iwei tisene alapulu tesaleke, ewa elipe toma
semetei tekeye. Kote pukawemi momateyawa kiyawa ma mataneseya?
Ewa selese, “A:ko: elipe toma semeteikeye,” aluse momateyalakeye. *
17 Alawamona Piseiki Kelesowemi opola: apola: ela sena kesale amowa
Keleso elipe ho semetei kamunuse sitalakeye.
18 Ho semetei kamunuse sita:nekeye. Iwei tisene mane papa. Senayewi
mane nowa olokeyatela timinise, eyewi e tomawa eta: ikomonosemakeye.
Alawamona, kesale iwei tisaleke e tomawa olokeyaleye tisekeye. Alanase
kiwa iwei mane iya:pela: nesile ha:na:pa:
19 Kili tomawa Ho Napoyewi koakeye. Ho Napowa Koteyewi miwa kili
suwemi sitalakeye. Sitalanase kiwa Kote nekeye. Kiyawa kilipe kemi
potapola: masitalakeye.
20 Kiwamopela: Koteyewi nano wa:la:ya hepe sosolo mikeye. Minase
kili tomayewi Ewamopela: timinipa:. Kote E ho:liyawemi kiwa wapilise
tima:na: tiye ha:na:pa:.

7

Kelesowemi Kulu Hapa Sena Kolini Taunewemi Sita:neyewi Polema Nano Ta:potose, “Sena kesale eta: timawa napolapa?”

1 Kiyewi nema nano ta:potose sawi selawapowa, neyewi potapola: kima
sawi we momatekeye. Senayewi kesale eta: timawa elaleke, amowa
napokeye.
2 Alawamona senayewi kesale iwei tisewa sosolo telakeye.
Auma:pekitise, alusene napolo wekeye. Senayawana ene e kesale semetei
tiyapita:wa ililakeye. Kesalewala ene e sena semetei hanakamakiwa
ililakeye.
3-4 Kesaleyewi e tomawa ene potapola: elaleke eta: ilimanakeye. Amowa
ene e senayewi potapola: elakeye. E senayewi eye ekema, “Na:nipe
semetei mowa hanakeye,” alawamona ene ekeyewi eta: pa tima:na:ma
mapolokamakiwa eta: ilimanakeye. Apula: senayawala e tomawa
potapola: epesa:na:wamona eta: ilimanakeye. Amowa ene ekeyewi
potapola: elakeye. Ekeyewi eye e senama, “Mowa hanakeye,” alawamona
e senayewi eta: pa tima:na:ma mapolokamakiwa eta: ilimanakeye.
5 Ka:lipe tiyapola: sita:la: eta: pa tima:na:ma mapolopa. Ikiwapo
nowemi ka:lipe himu semetei matanese, “Ikilale weyemiwa Kotema
kulukulula:sela: sitalaposakeye. Yemiwa ikila koloteawemi semetei mowa
hanosewa iya:takeye. Mowa siliyapola: mahanaposakeye.” Aluse ka:lipe
himu semetei esa: matanese aupa:. Ikila emi Kotema kulukulupela:
kotetipela:, wa:ke ka:lipe semetei mowa ha:na:pa:. Seteneyewi kiwa
ta:pelema:pekitise, kiyawa kili toma matanawa seli pota: elatipa:.
6 Ne solo we kiwamo seselese selakeye. Amowa solo ele tuwapo
epapuluse kiyewi kulu hamonote ma elakeye.
7 Newa kesale eta: timawa ela epapuluse sena kesale sopoke aluse
sita:pesita: matanekeye. Alawamona Koteyewi nano mokopo kalikalila
kalikalise seselesekeye. Sena nowama nano nowa seselese, apula: sena
nowama nano nowa seselese, aluse kalikalila kalikalise seselesekeye.

---

* **6:16** Ma:ta: Ti 2:24

Kolini Senayewi Polema Nano Ta:potose, "Kesale seta: tima senayewi kesale tisewa napolapa? Kesale sopa:la wa:ke sena hanosewa napolapa?"

8 Kesale seta: tima senamawana, sena seta: tima kesalemawana, kesale sopa:lamawana, neyewi selese, "Kesale sopa:la wa:ke sena eta: hapamanase, apula: senayewi kesale eta: timawa, newa ela epapuluse kiwa sita:laleke ililakeye.

9 Alawamona ikila sopoke senayewi ene matanawa kesalewemi hanosene elaleke, amoke kesale tiyapitewa ililakeye. Himuyewi matanawa teiyewi wa:lesene epapuluse wa:lese elaleke, ewa kesale tiya:pa:. Apula: kesale toma amowana, sena ha:na:na: matanepitekiwa sena hanosaleke ililakeye." Aluse neyewi selakeye.

Kolini Senayewi Polema Ta:potose, "Keleso sena e ekewa iya:pa:na:wa ililapa? Keleso kesale e senawa iya:pela: hanosaleke ililapa?"

10 Sena kesale e ko:luwala, kesale sena ekemawana, neyewi selakeye. Amowa neyewi nine matanawa maselakeye. Piseiki Yesu solo sepapowa neyewi kima selakeye. Apula: solo sepapowa wekeye. "Kesaleyawa e senawa iya:tapa.

11 Kesaleyewi e senawa iya:pela: hanapitekiwa, kesale amowa sena nowa hanapa. Ewa enapotane honosane mokopo elatipa:. Kesale amowa ewa enapotane epesene mapolosaleke, e senawa puwano iya:peya elipe konomonawa hekeya:sela: iya:pela: e sena koane kemi mene ina:pa:. Apula: senayewi e kesale tiwa iya:pela: hamone e seyawa eta: ilimanakeye." Aluse Piseiki Yesuyewi solo sepapo apoyakeye.

Senaye Kesale Iya:pa:na: Seya Amo Wekeye

12 Mane we Piseiki Yesuyewi seta: seyamake kamona nema waiyawa neyewi nine matanepela: kiwa seselese selakeye. Sena Kelesowemi palese e ekewa Kelesowemi eta: palama kesale amokiwa ene e senama matane tiye helakamona e senayewi kesale amowa iya:pa:na:wa eta: ilimanakeye.

13 Apula: kesale Kelesowemi palese, e senawa Kelesowemi eta: palama tesaleke, e senayewi e ekema matane tiye elapita: kemi, kesale amoke e senawa iya:tesaleko eta: ilimanakeye.

14 Koiyawemiye, sena Kelesowemi eta: kulu hapama, e ekewa Kelesowemi papela: hela:, e sena a:ko: ho:liya sita:lakeye. Apula: kesale Kelesowemi eta: kulu hapama, e senawa Kelesowemi papela: ela:, e kesale a:ko: ho:liya sita:lakeye. A:tawi elipe sala kesilawa, Kelesowemi eta: kululama sena kesaleyewi sala epapuluse temapekeye. Alawamona, a:tewi sala amowana, Koteyewi potapola: elakeye. Iwa napolo sopolo elakeye.

15 Alawamona Kelesowemi eta: kululama senayewi, e kesale Kelesowemi kulu hapa amowa mapolose iya:tesaleke, kesale kewa, etalapa, ililakeye. Aputa: Kelesowemi eta: kululama kesaleyewi e senawa Kelesowemi palawa mapolose iya:tesaleke, sena kewa etalapa. Ililakeye. Kelesowemi eta: kululama sena kesale amowa iya:pa:na:wa ililakeye. Kiwa Kelesowemi kulu hapa sena kesale halute sita:pesita: kiwa Kote ta:pele tikeye. Alake kiwa iya:tesaleke etalapa.

16 Kiwa Kelesowemi kulu hapa kesaleyewi kine ke senawa seselesaleke, ewa Kelesowemi tema:na:pela: notolosewalo, tikili tekeye. Kiwa Kelesowemi kulu hapa senayewi kine kesale amowa sesemita:, ewa Kelesowemi kulu hanosewalo tikili tekeye.

"Koteyewi Kiwa Mene Sili Ikila Emiwa Kiwa Sita:ne Epapuluse Sita:latipa:" Au Seyawa Wekeye

17 Newa makene sila:newemiwa, solo weyamowa taune sopowemi, Keleso sena kesalema se tiye kine hanosekeye. Koteyewi kiwa mene sili ikila emiwa sita:ne amunuse, kao sita:latipa:. Kiyawa nano ketea sopoke alusewa Koteyewi apoyakeye.
18 Aputa: Koteyewi a silima:na: sita:la ikila emiwa, Yu senayewi e toma hekelesa: naiyakeye. Yesuwemi epesena:pela: mene mina ikila emiwa e toma hekelesa: naiya munuwa foma:na:wa eta: ilimanakeye. Apula: Yu senama telayewi e toma hekelesa: eta: naiyamawane Kelesowemi epesena:pela: mene mina ikila emiwa toma hekelesa: nana:pa: eta: ilimanakeye.
19 Alake sena toma hekelesa: naiyawana, toma hekelesa: eta: naiya-mawana, keteawa yemiwa mokopo nano epapulakeye. Kote solo elewa ta: tisewa heneye nano hene amowa epakeye.
20 Alanase Koteyewi kiwa mene sili ikila emiwa, kiwa sita:la epapuluse sita:latipa:.
21 Kewa mokopo tima:na: tisene sena kesale epapula epesita: elala? Kiyawa amowa hili matanepa. Aluse timinima:na:pela: elawamona, kiwa wa:la:ya inayewi selese, “Kiwa fakekepilapita: iya:pela: hanosaleke ililakeye.” Au selapita: tima:na: tisene sena timiyawa iya:pela: hanosaleke ililakeye.
22 Koteyewi kiwa mene sili ikila emiwa kiwa sena tima:na: tisene sena tesaleke, napu yemiwa Kote Piseikiyewi fakekepiya sena notoyakeye. Aputa: Koteyewi kiwa mene sili ikila emiwa kiwa tima:na: tisene senama tesaleke, napu yemiwa kiwa Koteyewi wa:la:lopela: silikeye. Alake kiwa Keleso sena tima:na: tisene sena amuna tese kao timiya:sela: sita:latipa:.
23 Koteyewi kiwamopela: nano wa:la:ya hepe minase, kiyawa peleya: weyemi matanawa kulu hanose timinipa. Sena nowamoke kiwa tima:na: tisene sena amuna tese selakamunuse potapola: elaleke eta: ilimanakeye. Kiyewi Kelesopela: timiyanakeye.
24 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o, Kiwa Kotewemi minapita: mene sili ikila emiwa sita:la epapuluse kao sita:latipa:.

Kolini Senayewi Polema Ta:potose, “Kesale sena eta: hapama kamunuse sita:la: napolapole? Senayewi kesale eta: timawa kamunuse sita:la: napolapole?”

25 Kesale sena eta: hapamawa kiyawa nema topuwa solo momatekeye. Mane Piseiki Yesuyewi selapola: eta: alusemakeye. Selapola: eta: apoyama kamona, nema waiyawa neyewi kima se tiye kinakeye. Koteyewi newa sesewapowa neyewi heneye hekeya selesaleke, kiyawa ta:takamake ililakeye.
26 Yemiwa peleya: weyamo hilila sosolo hetetiyapita: ina ikila emiwa, puwano sita:la epapuluse, yemiwana kao sita:latipa:. Aluse sita:la: kiwa kesale eta: tima sitalaleke, kiwa sena eta: tima sitalaleke, napolopesakeye.
27 Kesale tiyapola: elaleke kesale tiwa iya:tapa. Alawamona senayewi kesale eta: timawa elaleke kesale setiyapa.
28 Kesale tiyapita:wala ililakeye. Kesale sena hanosalekala ililakeye. Amowa mane olokeyatelamakeye. Alawamona senayewi kesale tiyapola: epesita:ya apula: kesale sena hanosaleke, ikila emiwa, peleya: we mane tisewamoke ka:ko: toma potaposakeye. Auma:pekitise matanekeye.
29 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o, mouwa wekeye. Peleya: we itapa tema:na: ikilawa mapatokeye. Napu ikilawa apula: sikapewala,

sena kesale e ko:lu kiyawa sena kesale eta: timanase Kotepela: timinisene epapuluse tiya:pa:.
30 Kiwa ya:lese sita:la: kao ya:lese sitalatepa. Mane amopela: kiyawa ya:pelepita: keteawa sikape itapa tepesakeye. Eta: ya:lama epesita:ya epapuluse sita:latipa:. Apula: kiwa epelese sita:la: epelepa. Mane amopela: epelese sitalapitekiwa keteawa sikape itapa tepesakeye. Aputa: kiyawa nano ketea sosolo wa:la:lopase matanepela: sitalatepa. Kiwa misitiya epesita:ya epapuluse sita:latipa:. Nano ketea wa:la:yawa sikape itapa tepesakeye.
31 Aputa: kiyawa peleya: weyamo nano ketea timinisewa timiya:sela: sita:la: solopa. Peleya: we nano ketea weyamowa sikape itapa tese nano ketea nowa hetetiyaposakeye. Peleya: weyamo nano ketea timinisene himu hapawa eta: matanesema sena sitala epapuluse, sita:latipa:.

32 Peleya: we nano ketea amopela: sosolo himu esa: matanepela: sita:laka, newa mapolokeye. Apula: Kote epelemita: sena kesale eta: timanase Kotepela: sosolo timinise elaposekiwa matanesekeye.
33 Alawamona senayewi ene ekeyewi epelemita: peleya: weyamo kete matanese timinisewa sosolo matanesekeye.
34 Himu takalese kesalema matanepela:, himu takalese Kotema matanepela:, epapuluse sita: tesekeye. Kesale sopa:lawala, kesale sena eta: hapamawana, Kotepela: timinisewa sosolo matanesekeye. Peleya: weyamo kete matanese heleye tiye e tomawana, e howana, Kotewemi kulu hapa tima:na:pela: mane napolo sopolo matanesekeye. Alawamona kesale e sena epelemita: peleya: we kete matanese timinisewa sosolo matanesekeye.

35 Aputa: nano ketea ha:kila apoma:na:pela: kima se tiye makinakeye. Neyewi kiwa sesemita: se tiye kinakeye. Kiwa heneye seli sita:la: Kotepela: himu semetei esa: matanepela: timinimita: neyewi se tiye kinakeye.

Kolini Senayewi Polema Ta:potose, "Kesale semiwa tiyapita:wa napolapole?"

36 Senayewi kesale semini amowa sosolo tepita:, himuyewi kesale tima:na:wa matanepitekiwa tiyapita:wa ililakeye. Kesale tisewa olokeyatelamakeye.
37 Alawamona sena nowamoke eye ela: matanese, "Nano nowamokiwa newa mapolupesakeye. Kesale eta: tima:na:makeye." Aluse eye ela: matanepela: kesale eta: timawa elapitekiwala ililakeye.
38 Kesale semiwa tiyapita:wa ililakeye. Alawamona kesale eta: timawa hene heneye napokeye.

Kesale Sopa:la Miya:na:wa Wekeye

39 Kesale e senawa elapita: elipe heneye semetei kamunakeye. E senawa iya:pela: sena nowanapulu hanakamakiwa eta: ilimanakeye. E senawa kulusaleke emi sena nowemi eye matanepela: epelese hanosaleke ililakeye. Ilise ilima:na: telawamona Kelesowemi kulu hapa sena ha:na:pa:.
40 Alawamona neyewi matanese e kesale sopa:la ke hela: ewa heneye epelese helaposakeye. Aluse neyewi matanakeye. Ho Napolo ne himuwemi enenase nema walopita: neyewi kima se tiye kinakeye.

8

"Mokopo kote ma:na: nasene miwa sikape kewa ililapa?" Aluse Ta:tapita: Potapola: Poleyewi Kolini Sena Kesalema Seyawa Wekeye

1 Mokopo kote ma:na: nasene * miwa neyewi napute kima momatekeye. Niyawa sosolo nano ketea weyamowa matanesekeye. Aputa: senayewi nano ketea sosolo matanesewa tesi tiye iwa me solosekeye. Iwa ilipe me solosewa, isu eta: napomakeye. Alawamona isu hene heneye napowa, sena nowamoke sena nowama himu hapawa matana hanosene akeye. Koiyawemiye, Sena nowama himu hapawa matanesene emiwa niwa sopoke penana: tese, sena noka seselesekeye.

2 Sena nowamoke matanese, "Neyewi nano ketea sopoke matanepela: itapa tese elakeye." Aluse matanesene emiwa eye ela: me solo se selakamunuse, amowa ili mamatanekeye. Amowa hele matanakeye.

3 Alawamona senayewi himu hapawa Kotema matanesaleke, Koteyewi potapola: selese, "Sena epamowa Ne senakeye." Aluse Koteyewi selesekeye.

4 Alake, neyewi ma:na: mokopo kote kinisene amowa kima selakeye. Mokopo kote ma:na: nasene miwa kiyawa menawa ililapa? Niyawa sopoke matanawa mokopo kote eye hene heneye Kotemakeye. Peleya: we iwa hene heneye Kotemakeye. Kote muta masitalakeye. Kote semeteiwa elakeye.

5 Aputa: peleya: we ketea sita:newana, hepene falemi ketea sita:newana, Kelesowemi eta: kululama senayewi potapola: selese, "Kote muta ke enekeye. Piseiki sosolo muta ke enekeye." Aluse iyewi hele selese, heneye Kotewa iya:pela:, nano nowama wapilise sitalakeye.

6 Alawamona niyawa matanese, "Kote semetei elakeye. Nini Atawa Ekeye. Ewa emiwa nano ketea sopoke hetetiya minakeye. Niyewi ewamopela: tiya:sela: sita:pesita: Eyewi niwa timiyakeye. Apula:, Piseiki semetei Yesu Kelesokeye. Yesuyewi nano ketea sopoke tima:na:pela: emi ma:ta: tiye timiyakeye. Apula:, kokolo kao tesewa Yesu emiwa niyawa tiyapola: kokolo kao sitalaposakeye."

7 Alawamona, sena kesale sopowa aluse mamatanekeye. Puwano iyewi ikila sopoke mokopo kote wapilima:na: matananase, kao matanepela: sitalakeye. Sita:la: potakamake, ma:na: nasewa mokopo kote miwa potapola: matanese, "Ma:na: nasewa amowa kewa ilima:pele. Napita: niwa himu ikomonosewala ko:lupesape?" Apula:, iyewi ili manewa eta: ilima aluse matanakeye.

8 Alawamona niwa Kote sikapo pawemi seli sita:pesena:wa, ma:na: nakamokiwalao, ma:na: manakamokiwala, mane amokiwa isu napowa mawalopesakeye.

9 Ma:na: nasewa hekila maelakeye. Alawamona, kiwa seli pota:pa:. Keyewi Yesuwemi sosolo matanepela: ela:, alawamona, sena nowamoke Yesuwemi opola: apola: penana:pela: eta: matanamake ela:, eyewi kewa potakamake, keyawa mokopo kote ma:na: hopola miwa napita: potapola: matanese, "Kelesowemi kulu hapa sena amoke ma:na: amowa

---

* **8:1** Pole enene ikila emiwa nasewa sena kesale weyamu sita:nekeye. Iyewi ma:na: hopola mokopo kote apolowayakeye. Apoyawa sana noka amowa mokopo kote mikeye. Noka nowa kemi tiye tiwa ka:la:lopelelapita: tiyapola: hanapola: maketewemi wa:la:yakeye. Aputa: ma:na: hopolawa Keleso sena nokamoke ma:na: napose wa:la:loma:na:pela: mapoyakeye. Alanase Keleso sena nokamoke kaluse wa:la:losekeye.

tiyatakeye.” Aluse ene matanesene amoke hele timinisewa supa:pekitise, kiyawa ma:na: nasewa seli potapola: na:pa:.
10 Keyawa matanese, “Ma:na: nasene hekila maelakeye.” Apula: matanepela: mokopo kote ma:na: hopola miwa napela: enewemi, sena nowa Yesuwemi penana:pela: opola: apola: eta: enemakiwa sena amowa inapola: potapola: matanese, “Neyawana ma:na: hopola amowa ma:na:keye.”
11 Aluse matanepela: napita:, ewa tutumanose ewalose epesena:keye. Sena amokiwa ma:na: hopola mokopo kote miwa matanese, eyewi ewalose epesena:keye. Ewa tutumanose ewalose elaleke, mouwa kewakeye. Apula: Kelesowa kine ke ma:ewana kakasilise kulukeye. Alawamona keyawa we aluselapo esa: amoke kine ke ma:ewa ikomonanakeye.
12 Yesuwemi penaiya eta: matanama sena amowa kine Kelesowemi kulu hapa sena ma:ekeye. Keyawa Kine ke ma:e ema aluse mane we olokeyatela timinisaleke, keyawa Kelesoma mane olokeyatela timinisekeye.
13 Alanase neyewi ma:na: hopola mokopo kote miwa napita:, neyewi nine Keleso ma:e ewa tutumanose ewalose elaleke, amowa, neyewi ma:na: hopola wa:ke eta: ma:na:makeye. Apula: neyewi au kemiwa neyewi Keleso ma:e newa kulu hapa minawa ikomoma:pekitise, ma:na: hopolawa neyewi wa:ke eta: ma:na:makeye.

9

Sena Nokamoke Polewa Kolotea Meapolose Selapita: Poleyewi Ima Se Tiye Kinapose Mene Hapawa Wekeye

1 Nano nowamoke newa eta: etaiyamana? Eh, eta: alamakeye. Yesu E walosene apasolo sena amowa nemanapa? Nini Piseiki Yesuwa neyewi eta: papomana? Nine Piseiki Yesu solo se tiye kinapita: kiyawa ta:tapola: Ewemi sita:pesita: eta: notoyamana?
2 Apula: sena nokamoke selese, “Pole ewa walosene apasolo senamakeye.” Alawamona, kiyawa newa apasolo walosene sena matanakeye. Neyewi se tiye kinapita: kiyawa ta:tapola:, ta: tiyapola: Yesuwemi elapose notoyanase, amowa mouwa newa Piseiki Yesu E walosene apasolo sena enekeye.

3 Sena nokamoke nema “Kewa walosene apasolo sena amunuse penaiya itapalakeye.” Apula: neyewi solo weyamowa mene hanakeye.
4 Neyewi walosene apasolo senayewi timinisewa timinisenase neyewi sena nokama selese, “Ma:na: nasewana, hawana matina.” Au selakamake ililakeye.
5 Walosene apasolo sena nokamokiwala, Piseiki Yesuyewi Ene e ma:wala, Pitawala, iyewi ilipe kesalewa siliyapola: epa hanoseyamunuse aluse, neyawana, Keleso kesale enene siliyapola: hanakamakiwa ilimapetakeye.
6 Alawamona apasolo walosene sena honosanewemi, Panapase na:tewi semetei ma:na: napose tiya:yewi timiyawa ililapa? Eh, eta: ilimanakeye.
7 Alake ami sena epesita:ya epapuluse na:ko: epesena: telalakeye. Sena amiwa kulu hapa amokiwa ene ma:na: napose nano wa:la:ya hepe eta: kinisemakeye. Alusene epapuluse senayewi alekenawemi mei kalepe kepela:, mei kalepe fowa sutapola: nasekeye. Eye kelawa inanase sutapola: nasekeye. Alusene epapuluse a:pele sipi pote ela senayewi e a:pele sipi po ipi nasekeye. Ewa inanase nasekeye.

8 Apula: peleya: we nano ketea alusewa neyewi kima selakeye.
Alawamona, Yu senayewi solo elewa Moseseyewi momateyawala, semetei
kamunakeye.
9 Alake puwano Moseseyewi solo elewa momateyawa wekeye. “Witi fo
kapo hopota: kopolo kauyewi onane hanakamoke, kopolo kauyewi witi
fo amowa maita: meakemi sakopa. Ene timinisenase eye nakamakiwa
ililakeye.” * Aluse momateyawa mouwa hene heneye kopolo kau semetei
amowa, Koteyewi eta: seyamakeye.
10 Koteyewi mou amowa hene heneye niwamo seyakeye. Seyawa niyawa
matanemita: Moseseyewi momateyakeye. Alake alekena tisene senawana,
witi fo sulu fa:nemi supa:na: senawana, elipe nano tiya:sela: sita:la:,
ma:na: nasewa sikape tima:na:keye, aluse matanesekeye.
11 Alusene epapuluse na:tewi witi fo kelesene epapu, Kote solowa na:tewi
kima se tiye mikeye. Na:tewi kima se tiye minase senayewi witi fo nasene
epapuluse, kiyawa ma:na: nasewa na:ma kinapita:, na:tewi tiyapola:
menawa eta: ilimanakeye? Henekeye, ililakeye.
12 Na:ko: hapalapita: sena noka inapola: kima se tiye kinapita:,
sena amawa kiyawa ma:na: nasewa kinapita: iyewi tikeye. Ala
amunuse, na:tawala ili penaiya tima:na: telawamona, iya:peyakeye.
Iya:pela: matanese, “Yesu Kelesoyewi solo napowa kiyawa ta:tapose
mapoloma:pekitise nano ketea wa:la:ya hepe tima:na:wa iya:takeye.
Yesuyewi solo napowa na:tewi kama:pekitise na:tewi na:nipe kemi nano
ketea hilila tiyapola: timiyanakeye.” Aluse na:tewi matanakeye.
13 Aputa: Kote E koawemi pilisiti senayewi nano tiya:sela: sita:la:
Kote koawemi ma:na: nasewa tiye tiwa iyewi ilipe tiyapola: nasekeye.
Pilisiti senayewi kopolo kau sanose, etewa wapa:kemi satapola:, Kotema
kinapola:, iyawala etewa wapa:kemi wa:lawa takalese nasekeye. Iyewi
ma:na: nasewa ilipe nano timinipita:, nano wa:la:ya hepe tisene epapuluse
tisekeye. Amowa kiyawa ma mataneseya?
14 Pilisiti senayewi ma:na: nasewa tisene amunuse, Kote solo se tiye
kinisene senayewi Kote sowa se tiye kinisenase, nano ketea wa:la:ya hepe
tima:na:nakeye. Solo se tiye kinisene senayewi ma:na: nasene timita:,
Kote solo topulu senayewi nano ketea wa:la:ya hepe kinapitekiwa ililakeye.
Aluse Piseiki Yesuyewi aupa: apoyakeye.
15 Aputa: apoya kamona neyewi nano wa:la:ya hepe matina e se-
lapakeye. Aputa: neyewi nano wa:la:ya hepe tiyakamakiwa ilima:na:
telawamona iya:peyakeye. Apula:, neyewi sawi momateya we nano
wa:la:ya hepe tiyelatipa:, aluse mamomatekeye. Kiyewi nano wa:la:ya
hepe neyewi tisemakeye. Aluse selapose epelekeye. Au selapita: epelesewa
sena nowamoke newa ma naiye tiyaposakeye. Sena nowamoke naiye
tima:pekitise newa kuma:na:wa epelekeye.
16 Koteyewi nema selese, “Yesu solo napowa se tiye kina:pa:.” Aluse
sekepilapita:, neyewi E sowa se tiye kinakeye. E Solo napowa ma kinisaleko
neyewi tikapeye tisene telawamona amowa newa mata:papekeye. Yesuwa
neyewi se tiye minase newa nine me solose wapilise selakamakiwa eta:
ilimanakeye.
17 Neyewi nine matanepela: Kote solo mini tesaleko, nano wa:la:ya hepe
timapekeye. Alawamona nano timinisewa timinipa: aluse Kote sepapowa
apoyanase neyewi timiyanakeye.

---

* **9:9** Ele 25:4

18 Alake ne nano wa:laya hepe enana? Ne nano wa:la:ya hepe amunawa Kote solo mokopo kinisene epakeye. Neyewi nano wa:la:ya hepe tiyakamakiwa ilima:na: telawamona iya:pela: Yesu solo napowa neyewi epelese mokopo solo epe kiniseya ne nano wa:la:ya hepe epakeye.

Sena Kesale Sopoke Yesuwemi Sitalapose Notolomita: Poleyewi Seli Timiyawa Wekeye

19 Kiyawa nano wa:laya hepe neyewi eta: timanase, newa sena semetei nowamoke tima:na: tisene senamakeye. Alawamona, sena sopoke Yesuwemi sitalapose notolomita:, sena sopowamopela: newa tima:na: tisene sena amuna menetepela: ela: timiyanakeye.

20 Yu senawanapulu newa ela: timiyawa ikila emiwa, iwa Yesuwemi sitalapose notolomita:, Yu senayewi alusewa epapuluse, newana amunuse enekeye. Moseseyewi solo elewa neyewi puwano eta: putulesemakeye. Alawamona Yu senayewi Mosese solo elewa puwano apolose, iwa Yesuwemi sitalapose mene hapanase, iyewi Mosese solo elewa puwano apolose sita:ne aluse, newana aluse enekeye.

21 Aputa: Kote solo ele tuwapowa neyewi eta: ta:te iya:tesemakeye. Alawamona, Yesu Kelesoyewi solo elewala, neyewi ta: tiyapola: enekeye. Ta:tapola: ela:, Yu senamawalapulu newa ela: timiya ikila emiwa, iyewi Mosese solo elewa mata:tisaleke kemi, iwa Yesuwemi sitalapose mene hapanase, iwa sita:la epapuluse, newana aluse enekeye.

22 Senayewi Kelesowemi penaiya eta: matanesema sena amowa sesemita:, iwa sita:la epapuluse, newana, aluse enekeye. Sena sopoke alusene epapuluse, newana, aluse enekeye. Iwa noka Yesuwemi sitalapose notolomita: newa aluse enekeye.

23 Neyewi tima:na: tiwa weyamowa Yesu solo napowa penanomita: tisekeye. Aluse, neyawana napolo keteawa Koteyewi seli ti amowa tima:na:keye. Nano amowa Koteyewi sena kesale sopoma E solo napolo seli topulaleke, ima kinaposakeye.

Keleso Sena Kesale Penanose Sita:pesita: Poleyewi Pale Selese Solo Amowa Wekeye

24 Sena kipila hanosewa matanepa:. Sena muta hanapola: puwano tema:na:pela: elawamona, sena semeteiyewi sitiyetiye, eye semetei nano wa:la:ya hepe tisekeye. Nano wa:la:ya hepe tisene amunuse, kiyawala, Koteyewi nano wa:la:ya hepe tima:na:pela:, penanose ha:na:pa:.

25 Peleya: weyamo senayewi matanese, “Helepa:na:pela:, newa mokopo maelaposakeye. Toma penanoma:na:nase hekeya elaposakeye.” Aluse eye matanesekeye. Peleya: weyamo nano wa:la:ya hepe itapa tema:na:wa † tima:na:keye. Alawamona, niwa Kelesowemi kulu hapa senayewi, nano wa:la:ya hepe kao epesenewa tima:na:pela:, heneye penaiya hekeya sita:pesene telalakeye.

26 Alanase, newa Kotepela: timiya:sela: nano wa:la:ya hepe kao epesenewa tima:na:pela: hekeya hananakeye. Tepa:na: ela ikila emiwa nano wa:la:ya hepe tima:na:pela: sena amawa tiya:yewi hekeya sanosekeye. Mokopo eta: sanosemakeye.

27 Newa pama kipila hanose hopolo tela tomayewi matanawa eta: topumake elakeye. Sena nokama Kote solo napolo neyewi se tiye mikeye. Se tiye mini kamona sikape Koteyewi nema selese, “Kewa eta:

† **9:25** Sena kipila hanapola: puwano mouwemi nano wa:la:ya hepe kinisekeye. Nano wa:la:ya hepe kinaka pisei ha:tikeye. Pisei ha:tiwa i falo napolo tupuluse fopulusekeye. I fawa peleya: nenase po:supesakeye.

ilimanakeye.” Auma:pekitise napu ne tomayewi matanawa eta: topumake tomawa himuyewi matanawa emi kulu hanakeye.

10

Puwano Fa:nemi Yu Senayewi Kotewa Toma Potapose Timiya Aluse Kiyewi Aupa.

1 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o. Puwano fa:nemi nini tilila kouwa meiyewi alawa kiyewi kepoliyetiyapa. Alake puwano nini tilila kouwa meiyewi Mosese kulule hanose hapakeye. Iwa hanapola: akopa: koiya Koteyewi falemi apoyawa potapola:, akopa: koiyalo hanapita: iyewi kulule hanose hapakeye. Hanosekiwa iwa sopoke hano tawala Keyalo sanewa hayewi eta: menamakeye.

2 Aputa: akopa: koiyawala, hano tawala Keyalowala, sena hawemi toliyetiya:pa: apola: epapuluse, iwa sopoke tolusupela: kulu amuna telakeye. Aputa: iwa hawemi toliyetipela: apola: epapuluse iwa sopoke Mosesewemi kulu hapakeye.

3 Ma:na: nasene semeteiwa Ho Napoyewi miwa iyewi sopoke menakeye.

4 Apula:, hawa semetei ewala Ho Napoyewi miwa iyewi menakeye. Iwa hanose Ho Napoyewi etewa mikeye. Etewa emi ela: hano minakeye. Apula: etewa amowa pale seya Kelesokeye. Alake iwa hanapita: Keleso iwalapulu semetei hapakeye.

5 Apula: Koteyewi iwa wa:kewala, wa:kewala, sesela kamunuse, iyewi E sowa tikapeye tipela: Kotewa eta: epeyamakeye. Kotewa maepelepita:, Koteyewi iwa falasise sena muta mowa honosanewemi ya:te telakeye.

6 Iyewi mane olokeyatela eta: iya:peyama amowa niyewi matanemita: hetetiyakeye. Mane olokeyatelawa iyewi puwano epelese timiya epapuluse niyawana auma:pekitise hetetiyakeye.

7 Iyewi noka mokopo kotewala wapilisene amunuse kiyewi wapilipa. Apula:, Kote pukawemi momateyawa wekeye. “Ikila emiwa iyewi tikinise kekenese sita:la: nano sapowa napela: waine hawana menakeye. Napela: kotetipela: tesilise kisala olokeyatela kisalese kesalewalapulu fesamonakeye.” Aluse Kote pukawemi momateyalakeye. *

8 Aputa: iyewi kesale iwei tisene amunuse niyawa aupa. Kesale iwei tinase Koteyawa falasi epetekiwa iwa ikila semeteiwemi sena kesale talo elipeipela: epela: usulupe taosene (23,000) kulukeye.

9 Niyawa Kelesowa toma potapose timiyawa eta: ilimanakeye. Nini tilila kouwa meiyewi timiya epapuluse, niyawa aupa. Iyewi Kote toma potapose timinipita:, iwa hesekeyewi mena kulukeye.

10 Ikila noka iyewi selese, “Koteyewi nano timiyawa sopoke eta: ilimanakeye.” Aluse iyewi kepoliyetiye Kotewa kolotea meapolose seyakeye. Alake iwa mapolose sita:nenase sopoke Hepene Sena Kulusene amowa Koteyewi hamonapitekiwa inise iwa yaseyetiye kotetikeye. Alanase, kiyawa kepoliyetiye Kotewa kolotea meapolose selapa.

11 Iwa kulu epapuluse niwana, aluse kuma:pekitise Kote pukawemi momateyakeye. Nano ketea sopoke ima hetetiya minawa, niyewi matanemita:, Kote pukawemi momateyakeye. Apula: itapa tema:na: ikilawa pa tepita: niwa seli sita:pesita: momateyakeye.

12 Keyewi selese, “Newa ili elakeye.” Au selesewalo, amunuse kewa apela kolose sanose keyalewapa:pekitise seli pota:pa:.

---

* **10:7** Mene Sili Puka 32:6

13 Toma potapose ta:pelema:na: nano hetetima:na: epe iniseya kima
nano pa:ta hetetima:na: inapakeye. Sena sopoma hetetima:na: epe
iniseya epapuluse, kimawana epapu hetetima:na: minakeye. Kiyawa
Kotewemi himu semetei esa: matanepela: sitalaleke, kili toma potapose
nano hetetima:na: inakemiwa kiwa masutesinaposakeye. Kiwa helete
tima:pekitise Koteyewi kiwa penanose, penana:pela: sita:laleke kiwa
masutesinaposakeye. Toma potapose nano hetetima:na: epe iniseya
iya:pita:, Koteyewi isu hekeya walopesakeye.

Mokopo Kotewa Wapilipa

14 Ne mana napolo, kiyawa mokopo kote wapilipa. Mokopo kote
wapilisewa nesile ha:na:pa: iya:ta:pa:.
15 Kiwa sena kesale napolo matanesene sitalakeye. Ne sowa kiyawa
takalese matanepa:.
16 Aputa: Keleso toma nasene ikila emiwa, kapo hano napowa Koteyewi
mokopo mini keteakeye. Apula:, niyewi Kotema napolo selesekeye. Niyewi
kapo tiyapola: nakemi, eyewi niwa Yesu pepetayewi kekene tiyapola:
semetei apolakeye. Ma:na: falawa hota amowa semetei ke epapulakeye.
Ewa tiyapola: nakemi, eyewi niwa Yesu tomayewi kekene tiyapola: semetei
apoyakeye.
17 Falawa towapo semetei amunawa niwakeye. Falawa towapo seme-
teiwa pasoloyetiye tepetenipela: napita:, niwa sopoke Keleso Ewemi
semetei palakeye. Falawa towapo semeteiwa niyewi sena kesale mutayewi
napita:, niwa sena toma semetei epapulakeye.
18 Isolaiya sena kesaleyewi timinisewa matanepa:. Iyewi kopolo kau
sanose etewa wapa:kemi satapola: Kotema miwa iyewi nasekeye. Nase
Kotewemi palakeye.
19 Aputa: solo amo mouwa enana? Mokopo kotewa heneye kote elapa?
Senayewi ima ma:na: nasewa kinisaleke, ma:na: nesene amowa ketea
sosolo elapa?
20 Eh, eta: alusemakeye. Senayewi ho olokeyatelama ma:na: nasewa
epe kiniseya heneye Kotema makinakeye. Setene tima:na: tisene senama
kinakeye. Kiwa Setene tima:na: tisene sena emi pama:pekitise neyewi
kima selakeye.
21 Alake Piseiki Yesu kapo hawana, ho olokeyatela kapo hawana,
elipe kewa eta: ilimanakeye. Piseiki Yesu tepolowemi Keleso ma:ne
nasewana, apula: ma:na: nasewa ho olokeyatela miwana, elipe kewa eta:
ilimanakeye.
22 Piseiki Yesuyewi katolose konomonomita: niyawa aluse timinisewa
ililapa? Ewa Ene hene heneye penaiya elakeye. E penaiyawa niyewi
penaiyawamoke heletetima:na: telalapa? Eh, maheletaposakeye.
23 Aputa: kiyawa selese, “Niyewi ninipe matanawa kulu hanosaleko
ililakeye. Nano nowamoke niwa eta: kalama maelakeye.” Apula:
neyawana matanese, “Solo amowa henekeye. Alawamona nano ketea
sopoke niwa sesema:na:wa maelakeye,” au matanekeye.
24 Alake niwa ninipe semetei matanepela: selapa. Sena kesale nokala
matanepela: sela:pa:.
25 Alake, maketewemi a:pele ho ma:na: wa:la:lo tiye kewa ililakeye. A
wa:la:loma:na: ela: puwano ta:potose, “Nano mokopo kotewala mina?”
Aluse ta:potapa. A:pele ho amowa ma:na:wa ililakeye.

26 Alake Kote pukawemi momateyawa wekeye. “Peleya: weyamowana, peleya: we nano ketea epesita:yala, sopoke Piseiki Kote nekeye.” Aluse momateyalakeye. †

27 Aputa: Kelesowemi eta: kululama senayewi kima ma:na: ma:na:pela: mina selapita: kiwa hanapola: eye ma:na: nasewa kinapitekiwa na:pa:. A ma:na: ela: ta:potose, “Ma:na: nasewa we mokopo kotema mina?” Aluse kiyawa matanepela: ta:potapa.

28-29 Alawamona, mata:tesaleke, sena nowamoke kima selese, “Ma:na: nasewa we mokopo kotema mikeye.” Aputa: kiyawa napa. Eyewi kima selese, “Kiwa olokeyatela sitalakeye.” Au sema:pekitise ma:na:wa napa. Eta: nasemamawa kiwa maewaposakeye. Apula: sena nowamoke selese, “Sena nowa ewamita: neyewi ma:na: nasewa ha:kila apoyawa eta: ilimanakeye. Alawamona, neyewi ma:na: nasewa sopoke nakamakiwa ililakeye.

30 Neyewi ma:na: napose ela: Kotema napolo esaleke, nano napolo e seyake sena nowamoke ha:kila apoyawa eta: ilimanakeye.” Aluse matanepa.

31 Alake, kiyewi ma:na: nasewa na:sewala, hano na:sewala, nano tiya:sewala, nano ketea sopoke Kote unuwa sosolo tema:na:pela: aupa:.

32 Yu senawana, Yu senama telawala, Kotewemi kulu hapa senawana, iwa mane olokeyatela timita: aupa.

33 Aputa: senayewi sopoke potapola: epelemita: newa Poleyewi timiyanakeye. Newa ela:, neyewi nine newamo semetei matanepela: maelakeye. Sena muta neyewi matanepela: seselese, ili olokeyatelawa Koteyewi mene silimita: neyewi matanepela: elakeye.

11

1 Kelesoyewi alusene amunuse, neyewi epapu timiyanakeye. Alanase newa ela epapu, kiwala epapu sita:latipa:.

Kolini Taune Kulukulu Koane Senayewi Sao Kalesewana, Kesaleyewi Tapola Folusewana Seyawa Wekeye

2 Kiyewi ikila sopoke nema matanepela:, ne sowala neyewi kima se tiye miwa kiyawa ta: tiyapola:, amunanase neyewi sosolo epelekeye.

3 Alawamona kiyawa matanemita: neyewi solo weyamowa se tiye kinakeye. Sena sopoke piseiwa Kelesokeye. Apula:, kesale sena ekeyewi e piseiwa e senakeye. Apula:, Kelesoyewi E piseiwa Kotekeye.

4 Alake, senayewi Kote wapilima:na:pela: kekenetiye kuluku-luma:na:pela:, apula:, Koteyewi selapita: ta:tapola: sena sopoma solo kinakamokiwala, e piseiwa fopula: elaleke solo se tiye kinisaleke, senayewi e pisei Yesuwa kolotea me apolakeye.

5 Aputa: sena kesale sopoke kekene tiyapola:, kesale sena ekewa tesi tiyapola: kulukulusene emiwana, Koteyewi selapita: ta:tapola: se tiye kinakamokiwala, * E pisei eta: folamake elaleke amowa, kesale pisei fano honiyetiye epapu, e sena nowamoke potosaleke ewalosene elaposakeye.

6 Kesale e pisei eta: folamake elaleke, pisei fawana kasa honiyeti kotetiyepa:. Pisei fano honiyeti itapa tepela: ela: ewalosene epapuluse ewama:pekitise pisei fopula:pa:.

---

† **10:26** Kisala Puka 24:1 * **11:5** Sena eta: kalesema kesaleyewi sao eta: folusemakeye. Alake kesale amowa ewamita: sena kesale nokamoke e pisei fawa honiyeti epapulakeye.

7 Senayewi E piseiwa fopa. Koiyawemiye, amowa Koteye ene ewamona
ta:pelese E penaiyawana E unu sosowala waiyakeye. Alawamona, kesale
sena penaiyawana waiyakeye.
8 Alake Koteyewi kesale kamapewa tiyapola: sena eta: timiyamakeye.
Sena kamapewa tiyapola: kesale timiyakeye.
9 Apula: kesale epela: sena amowa Koteyewi eta: timiyamakeye.
Senapela: kesale amowa timiyakeye.
10 Timiyanase kesaleyewi matanese, “Ne piseiwa ne sena hapa akeye.”
Aluse matanese Kotema wapilima:na:pela: kekenesene ikila emiwa sao
folusekeye. Hepene senayawala potapola: epelepesakeye.
11 Alawamona Kelesowemi kulu hapa kesale ewa enapotane maelakeye.
Apula: Kelesowemi kulu hapa senawana ewa enapotane maelakeye.
12 Koiyawemiye, puwano sena kamapewa Koteyewi tiyapola: kesale
timiyakeye. Alawamona yemiwa kesale emi sena sala kesilisekeye. Nano
ketea alusewa sopoke Kote semetei timiyakeye.
13 Aputa: kiyawa takalepela: matanepa:. Senawana kesalewala sopoke
kekenawemi kesale sao eta: folamake Kotema kulukulusaleke ililapa?
Amowa napolapa?
14 Niyewi alusewa wekeye. Sena pisei fano eta: senanesemakeye. Pisei
fano senanese elaleke, “Olokeyale telalapo,” aluse selesekeye.
15 Alawamona kesale pisei fano senatolo ela:, “Napolapo,” au selesekeye.
Kesaleyewi e pisei fopule aluse ene pisei fayewi fa:se foyetise epelesekeye.
Pisei fano senatowa Koteyewi kesalema pisei fomita: mikeye.
16 Alawamona pisei fopule epapuluse fopiyawa, kekelawa eta: ili-
manakeye. Kekelesewa sena kesalema niyawa walosene senayewi selese,
“Kesale kiyawa pisei fopula:pa:.” Aluse niyawa solo nowa maelakeye.
Pisei fopulapa, e seyawala maelakeye. Kulukulu koane noka emiwana,
Kelesowemi kulu hapa sena kesaleyawa solo nowa maelakeye. Solo
semetei kakeye.

Keleso Toma Nasewa Wekeye
Ma:tiu 26:26-29; Make 14:22-25; Luki 22:14-20

17 Yemiwa neyewi kima solo weyamowa kiwa hekeya sitalakeye, aluse
selakeye. Kiyawa Kotema kulukuluma:na:pela: kekenesene ikila emiwa
kilipe kemi manapolokeye. Kiyawa kilipe kemi ikomonanakeye.
18 Solo puwano seyawa wekeye. Kiyawa Kotema wapilima:na: kekene-
pela: kilipe kemi himu semetei esa: matanamawamunuse aloye tiye
sitalakeye. Au seyawa neyewi ta:tapola: matanese, “Solo amowa noka
henenapo,” aluse matanekeye.
19 Alawamona sena kesale kili honosanewemi takalese kalikalise
sita:newana, noka seli sita:tesewana, noka olokeyatela sita:tesewana,
kiyawa kilipe potapola: takalepela: matanepesakeye. Kiyawa Kote hene
esa: kulu hanosaleko, matanepesakeye.
20 Alanase yemiwa Keleso toma nasewa neyewi selakeye. Kekenesene
ikila emiwa kiyawa ma:na: nasewa heneye Keleso toma manakeye. †
21 Ma:na: nasene ikila emiwa kiwa menipita:, sena kesaleyawa ma:na:
nasewa kilipe kemi ela:pe kipila tiyapola:, eta: mimake nasekeye. Sena
nokama makinisaleke iwa menise sita:tesekeye. Apula: sena nokamoke
waine hano muta napela: matakolose sita:tesekeye.

† **11:20** Kolini kulukulu koane Keleso sena kesale kekene tiyapola: ma:na: menakeye. Napela: itapa tepela: Keleso toma menakeye. Apula: nokamoke muta menanase Poleyewi iwa kotolakeye.

22 Alusaleke, kiyawa Kotema kulu hapa papolo sena kesale amowa
mapolo tise sena nano ketea misitiya sita:newa nano ma:na: makinisaleke
iwa ewalose sitalakeye. Ma:na: nasewana, waine hawana, amunuse
ma:na:pela: kiyawa kilipe koane na:pa:. Amopela: neyewi kima,
“Napolapo,” au sema:na: telalapa? Eh. Kiwa napolo masitalakeye.
23 Piseiki Yesuyewi nema selese, neyewi kima se tiye miwa wekeye.
Yutaseyewi Piseiki Yesuwa siheleya yopolotela semetei kemi Yesuyewi
falawa tiyapola:
24 Kotema napolo esa: pasoloyetiye tiyapola: ela: selese, “Weyamowa Ne
tomawa wekeye. Kiwamopela: Ne toma kinakeye. Falawa na:sela: newa
matanepa:.”
25 Apula: iyewi ma:na: napela: kopela:, falawa tili amunuse, Yesuyewi
kapo tiyapola: ela: selese, “Koteyewi senama solo hili sepapolo Ne
pepetayewi tiyakeye. Kapo hawa nasene ikila emiwa Newa matanepa:.”
Aluse Yesuyewi seyakeye.
26 Alake Piseiki Yesu seta: minama yesipela: sita:la:, Keleso toma
napela: kapo hano nakamoke ikila emiwa matanese, “Piseiki niwamopela:
kakasilise kulukeye.” Aluse matanepela: naposakeye.
27 Alanase, sena kesale eta:wiye Keleso ma:ne falawala, kapo hawana,
kiyawa mokopo napita:, Piseiki Yesuyewi tomawana, pepetawala, ikomo-
nanakeye.
28 Puwano, sena eyawa ene matana fa:nemiwa seli takale matanepa:.
Seli matane tiyapola:, eyawa ma:ne falawala apula: kapo hawana emi tiye
napitekiwa, ilikeye.
29 Alake sena nowamoke Piseiki Yesu kulu mouwa eta: matanemake
epapuluse Keleso toma ma:wana, kapo hawana, mokopo napita: ewa ene
kemi falasimita: timiyanakeye.
30 Alanase kiwa muta nakola tese, apula: muta hapapolo tese, apula:
noka kulalakeye.
31 Alawamona Keleso ma:ne auma:na: ela: himu fa:nemi mane
olokeyatelawa keyalapepela: amowa ma hele tepesakeye.
32 Alawamona mane olokeyatela ke elaleke, Koteyewi niwa kotopesak-
eye. Sikape niwa peleya: we itapa tema:na: ikila emiwa, niwa mokopo
senawanapulu heo peleya: emi hamone, au sema:pekitise, yemiwa
Koteyewi niwa hekeyalakeye.
33 Alake, ne ma:ela:o. Keleso ma:ne nasene ikila emiwa sopoke kekene
tiyapola: sopoke kemi ma:na:pela: potapola: sitalatipa:. Sena kesale
nowamoke ela:pe puwano kipila napa.
34 Sena kesale nowa menise ma:na: menipita: ene koane na:pa:,
au sela:pa:. Kiwa kekene tiyapola: ka:la:lo pela:newanapulu Koteyewi
hekelesaleke eta: ilimanakeye. Apula: nano nowa newa kiwa sitala inise,
neyewi kiwa sema:na:keye.

12

Ho Napolo Penaiyayewi Mokopo Seselesewa Wekeye

1 Ne ma:ela:o, Ho Napolo penaiyayewi mokopo seselesewa kalikalila
kiyawa tikili tese sita:pesa:pekitise neyewi heke tiye momatekeye.
2 Kiwa Yesuwemi elapose ha:na:na: ela:, nano nowa wapilima:na:pela:
matanekemiwa, mokopo kote eta: seyamawala, wapilima:na:pela: sena
nokamokiwa kiwa supukeye. Aluse, kiwa matanakeye.

3 Alanase solo weyamowa kiyawa matanemita: kima neyewi selakeye.
Ho Napolo enene senayewi “Yesuma olokeyale timita: apolakeye.” Aluse
eta: selesemakeye. Aputa: Ho Napolo enene senayewi “Yesu Ewa
Piseikikeye,” aluse selesekeye. Ho Napolo eta: enemakiwa senayewi “Yesu
Ewa Piseikikeye,” aluse eta: selesemakeye.

4 Apula: Ho Napolo penaiyayewi mokopo seselesewa kalikalilakeye.
Kalikalise kamona mouwa Ho Napolo Ewa semeteikeye.
5 Apula:, Piseiki Yesupela: niyawa nano timinisewa kalikalilakeye.
Kalikalise kamona Piseiki semetei Yesupela: timiyanakeye.
6 Koteyewi timinisene kalikaliwa niyawa timiyanakeye. Timinisewa Kote
Ene semeteiyewi niwa sesepita:, niyawa timiyanakeye.

7 Kelesowemi kulu hapa sena kesale sopoke niyawa napola: tese
sesemita:, Ho Napoyewi E penaiyayewi mokopo seselesewa, nima semetei
semetei esa: kinakeye.
8 Ho Napoyewi nano kinisewa wekeye. Kelesowemi kulu hapa sena
kesale nokamawa nano mou napolo sena kesale sopoma se tiye mita:
walosekeye. Apula: nano nowa, Koteyewi matanesene epapuluse,
Kelesowemi kulu hapa sena kesale nokamawa epapuluse matanemita:
mouwa walosekeye. Walopita: sena kesale sopoma iyewi se tiye mikeye.
Ho Napoyewi semetei ima walosekeye.
9 Apula: Kelesowemi kulu hapa sena kesale nokamoke Kotema himu
semetei esa: sosolo matanesewa, Ho Napolo semeteiyewi ima kinisekeye.
Apula: sena kesale nokama, senala: nakola towaya fala:tesene penaiyawa,
Ho Napoyewi kinisekeye.
10 Apula: sena kesale nokamoke Kote penaiyayewi matanepela: ti-
minisewa timinimita: Ho Napoyewi ima kinisekeye. Apula: sena kesale
nokamoke Kote sepatosene sena ta:tapola:, sena kesale nokamawa se tiye
mita:, Ho Napoyewi ima matanawa mikeye. Apula: sena kesale nokama Ho
Napolo newana, ho olokeyatela isanese ho newana, takalese matanesewa,
Ho Napoyewi ima walosekeye. Apula: sena kesale nokamoke solo nowana,
solo kalikalilawala, solo amowa Ho Napoyewi ima mikeye. Apula: sena
kesale nokamoke solo nowa topu, mouwa e solopela:la: me notolose, sena
kesale sopoma se tiye mita:, solo mouwa Ho Napoyewi ima mikeye.
11 Alake nano mokopo seselesene sopoke, Ho Napoyewi semeteiyewi
Ene ela: kinisekeye. E matanepela: sena kesale nowama nano mokopo
seselesene nowa kinapola:, apula: sena kesale nowama nano mokopo
seselesene nowa kinapola:, sena kesale nowama nano mokopo seselesene
nowa kinapola: alusekeye.

Toma Semetei Kamona Nowa Onatu, Nowa Tiya:le, Aluse Kalikalilawa Kekene Tiyapola: Toma Semeteikeye

12 Aputa: onatuwala, tiya:wala, kalikalise toma semetei ela epapuluse,
Keleso amowa Ene Ewamunakeye. Niwa sopoke kalikalilawa, eye Ene
semetei kekenanakeye.
13 Koiyawemiye, Ho Napolo semetei kamoke niwa sopoke hano toliyeti
epapula elakeye. Alanase, niwa toma semetei sita:lakeye. Niwa noka Yu
senakeye. Noka Yu senamakeye. Niwa noka tima:na: tisene sena wa:la:ya
epakeye. Niwa noka tima:na: tisene sena eta: wa:la:yama akeye. Niye
sopoke hano nasene epapuluse, Ho Napowa semetei tiyapola: penaiya
timita: sitalakeye.

14 Niwa senala: toma semetei esa:, tomawemi nano sita:newa semeteimakeye. *
15 Alake onatuyewi selese, “Newa tiya:manase senala: tomawemi elapose mapolokeye.” Aluse selesaleke, onatu ewa pa:ta elaposapa? Eh. Toma semetei kemi elakeye.
16 Apula: kena:yewi selese, “Newa simanase senala: tomawemi elapose mapolokeye.” Au selapita:, kena:wa ewa pa:ta elapa? Eh. Toma semetei kemi elakeye.
17 Senala: tomawemi si sopolo sita:laleke, nano solo amowa ko:luse ta:taposape? Senala: tomawemi kena:ne sopolo sita:laleke, ko:luse nano ikumu ta:taposape?
18 Alawamona, kena:ne sopolo sita:pesita: Koteyewi niwa eta: timiyamakeye. Ene matanepela: senala: tomawemi tiya:wala, apula: onatuwala, apula: kena:wana, apula: siwala, aluse apolowayakeye.
19 Senala: tomawemi nano semetei sopolo sita:ne telawamona toma ma epesapekeye.
20 Senala: tomawemi nano sita:la: kalikalila sitalakeye. Alawamona senala: tomawa semeteikeye.
21 Aputa: siyewi tiya:ma selese, “Kewa iya:pela: neyewi nine ninapotane epesenekeye.” Aluse selakamakiwa eta: ilimanakeye. Apula: piseiyewi onatuma selese, “Kewa iya:pela: neyewi nine semetei tiya:sela: ela: ililakeye.” Aluse selakamakiwa eta: ilimanakeye.
22 Nini tomawemi nano nowa niyewi matanese, “Nano mokopo keteakeye.” Aluse ketea amowa niyewi sosolo mamatanekeye. Sosolo eta: matanama kamona ketea amowa eta: enemakiwa nini toma seli ma epesapekeye.
23 Aputa:, toma hepe hepe esa: olokeyatela kolotea matanesaleko, amowa seli momatema:na:pela: matanesekeye. Aluse, toma hepe noka ewama:na: telawa niyawa seli foluse sao kalesekeye.
24 Alawamona, toma hepe noka kemi ka apolosekeye. Koteyewi toma hepe sopoke timinise semetei kekene tiye apoyakeye. Apula:, toma hepe noka unu itapa amowa iwa ola:pe ketea ala elakeye.
25 Senala: tomawemi, Koteyewi nano hililawa kalikalila sita:pesita: eta: timiyamakeye. Tomawemi nano sopoke epesita:yemi nowamoke nowa sesela:, apula: nowamoke nowa sesela:, aumita: apoyakeye.
26 Alake onatuwala, tiya:wala, amowa semetei na:sela: toma sopoke nakolosekeye. Semetei nowa unuwa solopita:, sopoke epelese sitalakeye.
27 Alake Keleso toma amunawa kiwakeye. Kili tomawemi nano kalikalila kalikalila sita:newa kekene tiyapola:, toma semeteikeye.
28 Kelesowemi kulu hapa senayewi timinise kalikalilawa timinimita:, Koteyewi weyamu ta:peyakeye. Puwano Apasolo walosene sena apola:, amo fo:su Kote sepatosene sena apola:, sena kesale sopoma se tiye kinisene sena apola:, amo fo:su walosene sena apola:, amo fo:su Kote penaiyayewi matanepela: timinisene timinimita: sena apola:, amo fo:su sena nakola fala:tesene sena apola:, amo fo:su sena nowa seselesene sena apola:, amo fo:su piseikipela: pota: epesita: sena apola:, amo fo:su solo nowa eta: ta:tesemawa ta:tapola: semita: sena apola: epapuluse ta:peyakeye.
29 Apula: ta:peyawa sena sopoke Apasolo walosene senamakeye. Sopoke Kote sepatosene senamakeye. Sopoke walosene senamakeye. Sopoke Kote penaiyayewi matanepela: timinisene senamakeye.

* **12:14** Sopoke onatu semetei masitalakeye. Sopoke tiya:le semetei masitalakeye.

30 Sopoke sena nakola fala:tesene senamakeye. Sopoke solo eta: ta:tesema selesene senamakeye. Sopoke solo eta: ta:tesema ta:tapola: mouwa ene solopela:la: me notolose se tiye kinisene senamakeye.
31 Alawamona, Ho Napolo penaiyayewi mokopo seselesene ola:pe ketea kinisewa mita: kiyawa himu hapa matanepa:. Alawamona isu heneye ola:pe neyewi kima solo epa wekeye. Isu sosolo weyemi isu nowa hele tesekeye.

13

Isu Sosolo Puwanowa Wekeye

1 Senayewi solo kalikalila mutawala, hepene sena sowala, neyewi ta:tapola: selese, elawamona neyewi himu hapa sena kesale nowa eta: matanamanase amowa, meapo sopoyewi selakeye. Alusewa ilipi kele eta: kelamake mokopo sanawamona solo epa epapuluse, neyewi mokopo meapo sopoyewi selakeye. I suwemi sanawa mokopo selesene epapuluse neyewi mokopo meapo sopoyewi selakeye.
2 Aputa: Kote solo se tiye kinisaleke neyewi ta:tapola: sena nowama se tiye kinapola:, apula: Kote nano ketea sopoke heneye alusewa puwano enewa matanesaleke, apula: nano ketea sopoke mupapowa potapola: matanesaleke, apula: Kotewemi himu semetei esa: sosolo matanese, tokowemi hamona e selapita:, tokowa hanapitekiwa potapola:, elawamona sena kesale nowama himu eta: hapamanase elakemi newa mokopo sena epapulakeye.
3 Neyewi nano ketea sopoke sena nano ketea misitiyamawana, sena nowamoke newa sana kulusaleke ne tomawa teiyewi wa:mita: miya:na:wana * neyewi kinise kamunuse miya:na:pela:, elawamona neyewi sena kesale nowa himu hapa mamatanesaleke amowa, nano ketea sopoke miwana, toma miwana, mokopokemi minakeye. Aluse minaneke amowa, ne unuwa masolopesakeye.
4 Niyewi himu hapawa sena kesale nowa matanese sita: tesewa wekeye. Sena nowamoke nima ikomonosaleke kipila eta: konomonamake halute hopola sita: tesekeye. Sena nowa hauwekilise seselesekeye. Kekelese eta: matanesemakeye. Newa nine unuwa wapilima:na:pela: neyewi ninawa wapilise eta: selesemakeye.
5 Sena eta:wiye himu hapa nowama kinisene, Me solo se, “Newa wapilise elakeye.” Alusemakeye. Sena nowa ewamita: eta: tisemakeye. “Neyewi nine ketea amowa semetei ilikeye.” Aluse eta: matanesemakeye. Sena nowamoke tepa:na: solo penanosewana, ta:tapola: solo penaiya mapolose ta:te iya:tesekeye. Sena nowamoke nema ikomonosalekiwala, neyewi wa:le heka ikomoma:na:pela: eta: matanesemakeye. Ikomonawa himuyewi matanepela: eta: tesemakeye.
6 Sena nowamoke olokeyatela timinisaleke potapola: eta: epelesemakeye. Senayewi nano ketea seli tiya:sela: heneye selesaleke eye ta:tapola: epelesekeye.
7 Sena eta:wiye himu hapa nowama kinisene, eyewi ene kemi hililawa tise ema ikomonosalekiwala, e himu hapawa matanese hapawa eta: iya:tesemakeye. Apula: nano ketea sopowemi himu semetei esa: matanepela: tesekeye. Apula: olokeyatela timinisaleke potapola: matanese, “Sikape seli elaposakeye,” aluse matanesekeye. Aputa: nano ketea

* **13:3** Ikila emiwa Kelesowemi kisi tepela: sita:ne senayewi, Kelesowemi kulu hapa sena amowa, ikomonose teiwemi kilisekeye.

hilila sopoke hetetima:na: inakemiwana, himu hapa matanesewa kaluse penaiya matanepela: tesekeye.

8 Himu hapa matanesewa ma itapa tepesakeye. Alawamona, Kote Eyewi auma:na: seyawa selapita: ta:tapola: sena nowama se tiye epe kiniseyala itapa tepesakeye. Aputa: Ho Napoyewi mokopo mini solo eta: ta:tesema selesewana itapa tepesakeye. Nano ketea mou mupapo Ho Napoyewi nano ketea matanesene kinisewana itapa tepesakeye.

9 Yemiwa heneye alusewa niyewi kolotea matanesekeye. Heneye sopoke eta: matanesemakeye. Kote selapita: kolotea topukeye. Kolotea topuwa sena nowama se tiye kinisekeye.

10 Alawamona sikape nano ketea sopoke iliye tiye matanema:na: ikilawa hetetima:na: inaposakeye. Hetetima:na: inapita: nano ketea kolotea matanawa itapa tepela: sosolo matanepesakeye. Peleya: we itapa tema:na: ikila emiwa, Ho Napoyewi mokopo mini nano ketea sopoke amowa itapa tepesakeye.

11 Alake newa sala enene ikila emiwa, salayewi selesene epapuluse neyewi seyakeye. Salayewi potosene epapuluse neyewi papokeye. Salayewi matanesene epapuluse neyewi matanakeye. Alawamona newa sena solo tepela: enewemiwa ikila emiwa, salayewi timinisene epapuluse timiyawa yemi iya:peyakeye.

12 Hawemi hewa potosene epapuluse potosekeye. Alusene epapuluse yemiwa niyewi kiniwani potosene epapuluse potosekeye. Sikape heneye hokato potapola: matanema:na:keye. Newa Koteyewi sopolo potapola: matanesekeye. Potapola: matanesene epapuluse sikape neyewi nano ketea sopoke matanema:na:keye.

13 Nano kokolo kao epesenewa wekeye. Kotema himu semetei esa: matanesewa kokolo kao elaposakeye. Nano napowa tiyapose yesipela: sita:tesewana kokolo kao sitalaposakeye. Sena nowa himu hapa matanesewana kokolo kao elaposakeye. Nano ketea usulupe ma itapa tepesakeye. Alawamona, heneye puwanowa sena nowama himu hapa matanesene epakeye.

14

Ho Napolo Penaiyayewi Mokopo Seselesene Solo Nowa Wekeye

1 Kiyewi kilipe kemi sena nowamoke sena nowama matanepela:, nowamoke nowama matanepela:, aluse himu hapa matanesene amowa kulu ha:na:pa:. Ho Napolo penaiyayewi mokopo seselesewa tima:na:pela: sosolo matanepa:. Alawamona, Ho Nopoyewi mokopo ketea penaiya mini amowa ola:pe wekeye. Amowa Kote solo penanose selesene sepatosene sena epapula kiye matana sosolo tese tiya:pa:.

2 Koiyawemiye, senayewi solo eta: topumawa ta:tapola: selese, solo amo mouwa semita: esa: matanesaleke, senayewi ta:tapola: ma matanepesakeye. Alake solo eta: ta:tesema selesene sena amoke, senayewi ta:pita: selesemakeye. Eyewi Kotema semetei selakeye. Koteyewi nano ketea heneye alusewa puwano enewa Ho Napoyewi Ema matanawa, Eyewi solo nowa eta: ta:tesemawa selesekeye.

3 Alawamona Koteyewi alusewa selapita:, sepatosene senayewi ta:tapola: aluse, senayewi ta:tapola: eyewi ene solopela:la: selesekeye. Alake ene solopela:la: selapita:, sena sopoke ta:pita: selakeye. Senayewi ta:tapola: matanesaleke amowa, solo amoke iwa seselakeye. Apula: Kote selapita:

ta:tapola: senayewi solo amoke iwa penanosekeye. Apula: iyewi himu nakolose sita:newa e solo amoke penanosekeye.
4 Apula: Koteyewi selapita: ta:tapola: selesene senayewi, Kelesowemi kulu hapa sena kesale sopoke seselesekeye. Iwa sopoke Kotewa matanemita: seselesekeye. Alawamona solo nowa eta: ta:pa:na: telama selesene senayewi, semeteiyewi Ene ela: Kotewa matanepa:se ene kemi seselesekeye.
5 Aputa: kiwa sopoke solo eta: ta:tesema Ho Napoyewi epe kiniseya semita: newa epelese kamunuse epelese, alawamona Kote sepatosene senayewi ene solopela:la: semita:, neyewi heneye sosolo matanekeye. Kote sepatosene senayewi ene solopela:la: se tiye kinisene sena amowa ewa hene heneye puwanokeye. Alawamona Ho Napoyewi solo nowa kinisaleke, solo eta: ta:tesema selesene sena amowa ewa sikapekeye. Sowa eta: ta:tesema selesene senayewi selese, solo mouwa maselapita:, Kelesowemi kulu hapa sena kesaleyewi mamatanepesakeye. Alawamona nowamoke mouwa selesaleke, Kelesowemi kulu hapa sena kesaleyewi matanepesakeye.
6 Ne ma:ela:o, kiyawa solo we seli matanepa:. Newa ki salo ine tese solo kalikalila selesaleko, solo we amokiwa kiwa ko:lu sesepesape? Neyewi kiwamo seselesaleko, Kote solo noka nema waiya amowa kima sema:na:keye. Apula: nowa matana napowa kima miya:na:keye. Apula: nowa neye Kote sowa sepatosene senaye selesene epapuluse kima sema:na:keye. Apula: nowa neyewi kiwamo seselesaleko, newa walosene sena amupela: kima waloma:na:keye.
7 Senayewi kitawala, kona fosewala, mokopo sanosaleke, kiyawa seli eta: seli topumake, kisalawa ko:luse seli kisapa:sele?
8 Apula: tepa:na: ha:na:na:pela: sena kekenemita: senayewi wa:polo tiyapola: sanosekeye. Mokopo sanosaleke senayewi tepa:na: ha:na:na:pela: makekenepesakeye. Heneye sanosaleke, aluse iwa matanepesakeye.
9 Alusene epapuluse senayewi solo eta: ta:tesema selesaleke, sena nowamoke mouwa maselapita:, ko:luse solo amo mouwa kiyawa matanema:na:na? Solo amo mouwa mamatanesaleke, solo amowa mokopo sutesinaposakeye.
10 Aputa: peleya: sopowemi solo kalikalila muta sitalakeye. Solo sopoke mouwa sopolo semetei semetei esa: solo mouwa sitalakeye. Aluse sena sopoke ili solopela:la: ilipe matanemita: selakamakiwa ililakeye.
11 Alawamona sena nowamoke e solo pa:ta selesaleke, neyewi ta:tapola: eta: matanemake ela:, ewalapulu maelakeye. Ewala newanapulu maelakeye.
12 Alusene epapuluse senayewi solo eta: ta:tesema selesaleke, kiyawa solo mouwa mamatanesaleke ko:lupasape? Solo amo kiwa maseila:taposakeye. Ho Napoyewi mokopo seselesene penaiyawa kiyawa tima:na:pela: epelese hetetiyakeye. Alanase, epelese Kelesowemi kulu hapa sena kesale sopoke sesewapa:na: epela: mokopo seselesene amowa timinipa:.
13 Alanase, solo nowa eta: ta:pa:na: telama selesene senayewi solo amo mouwa matanepa:se sena nokama se tiye mita:, Ho Napoyewi penaiyawa tima:na:pela: kulukulupa:.
14 Alake, solo eta: ta:tesema solo nowamoke kulukulusekiwa ne hoyewi kulukulusekeye. Alawamona, kulukulula kamunuse ne himuyewi eta: matanesemakeye.

15 Neyewi ko:luse tima:na:napa? Neyewi hoyawana kulukuluse, himuyawana matanepela: kulukuluma:na:keye. Hoyawana kisalese himuyawana matanepela: kisapesakeye.
16 Alake kulukulusene koane kiwa sopoke kekene tiyapola: sita:la:, sowa eta: ta:tesema selesene senayewi selese Kotema napolo esa: kulukulusaleke, solo amo mouwa kiyawa eta: matanemake sita:la:, ko:luse kiyawa ehema:na:na? Solo amo mouwa eta: matanamanase, eyawa kulukulusene himu semetei esa: mamatanepesakeye.
17 Apula: sena nowama Ho Napoyewi penaiya kinisaleke, sena amoke solo eta: ta:tesema selese Kotema napolo kulukuluse kamunuse napokeye. Alawamona, kiyawa eta: matanamanase kulukulu ekemiwa kiwa eta: seselamakeye.
18 Ho Napoyewi newa seselese, ne solo eta: ta:tesema solo muta selesekeye. Kiyawala aluse selesene kamona kiwa neyewi helete tiye hapakeye. Alanase neyewi Kotema napolo selakeye.
19 Kulukulu koane Kekenesene ikila emiwa solo eta: topumawa neyewi solo sukulu tiye hanose selakamakiwa eta: ilimanakeye. Alawamona sena kesaleyawa ta:tapola: matanemita: ili solopela:la: se tiye kasa selakamakiwa ililakeye. Aluse selakamoke solo eta: ta:tesema solo amowa helepekeye.
20 Aputa: Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o. Ne solo we ta:tapola: sala kiaiyayewi matanesene epapuluse matanesene tiyapa. Sala kiaiya nowama eta: ikomonosema epapuluse, kiyawala nowama eta: ikomonomake halute sita:latipa:. Aluse sita:la: sena tililaye matanesene epapuluse matanepa:.
21 Aluse Kote pukawemi momateyawa wekeye. Piseiki Koteyewi selese, “Yu senama Neyewi sema:na:pela: sena solo nowa selesene sena Neyewi hamonama:na:keye. Hamonapita: iwa hanapola:, Ne solo amowa iwa se tiye miya:na:keye. Solo kinisaleke kemi, Yu senayewi kao ta:te iya:taposakeye.” Aluse Koteyewi seyakeye. Seyawa Kote E pukawemi sepatosene senayewi momateyalakeye.*
22 Alake, eta: topuma senama solo eta: topumawa selesekeye. Iyewi Kotewa matanemita: selesekeye. Alawamona ta: tisene senama solo eta: topumawa eta: selesemakeye. Ta:tesene senapela: Kote selapita: ta:tapola: senayewi ilipe kemi solopela:la: selesekeye. Ta:tesene senayewi Kotewa seli sosolo matanemita: ili sowa se tiye kinisekeye. Sepatosene sena solo selesene amowa sena eta: seli topuma ima seyamakeye.
23 Apula: kiwa sopoke Kelesowemi kulu hapa sena kesalema kulukulu koane kekenesene ikila emiwa, solo eta: topumawa solo kalikalila selesaleke, sena himini inisewala, eta: topuma sena inisewala, iyewi ta:tapola: kima selese, “Sena kesale kiwa matakolakeye,” au selaposakeye.
24 Alawamona, kiwa sopoyewi Kote selapita: ta:tapola: solo amowa e solopela:la: se tiye kinisaleke, sena himini mina senayawala, eta: topuma sena mina amokiwala ta:tapola:, “Ne himu olokeyatelalakeye. Koteyewi newa takalepela: kotopesakeye,” au selaposakeye.
25 Aluse matanepela: ewa o:sulu matanesewa matanepesakeye. Hokatolose kotopola: Kotema wapilise selese, “Kotewa kiwalapulu elakeye,” au selaposakeye.

“Kotema wapilima:na:pela: kekenesene ikila emiwa mokopo timinipa,” au seyawa wekeye.

---

* **14:21** Aisaia 28:11-12

26 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o, ne solo mouwa enana? Kotema wapilima:na:pela: kekenesene ikila emiwa kiwa sena nowamoke kisala ma:ta: tiyaposakeye. Kiyawa nowamoke sena sopoke matane timita: Kote sowa se tiye kinaposakeye. Kiyawa nowamoke ta:takamake Kote solo kinapita: ta:tapola: sena sopoma solo amowa kiyawa kili solopela:la: se tiye kinaposakeye. Kiyawa nowamoke Ho Napoyewi penaiya kinapita: solo eta: ta:tesema ta:tapola: selaposakeye. Kiyawa nowamoke solo eta: ta:tesema ta:tapola: seyawa mouwa kiyawa kili solopela:la: se tiye kinaposakeye. Aluse kiyawa kilipe Kelesowemi kulu hapa sena kesale sopoke penana: tese Kotema wapilima:na:pela: kekene kemiwa seli kekene tiya:pa:.

27 Alawamona kiyawa sena nokamoke solo eta: ta:tesema selapitekiwa, solo amo mouwa sena nowamoke kiyawa kili solopela:la: se tiye kina:pa:. Sowa eta: topumawa kiyawa sena elipeiyawala, sena usulupewala, semetei semetei esa: sela:pa:. Sena pinipe, pipe epapuluse solo eta: ta:tesema sena mutayewi selapa. Sena usulupeyewi selakamakiwa ililakeye.

28 Alawamona solo eta: ta:tesema solo amoke solo mouwa se tiye kinisene sena matesaleke, kiyawa nowamoke solo eta: topumawa hopola himuyewi Kotema sela:pa:. Hopola kine kemi sela:pa:. Sena sopoke ta:pita: selapa.

29 Aputa: Kote selapita: ta:tesene sena elipeiyawala, sena usulupewala, solo topuwa semetei semetei esa: sena sopoma se tiye kinakamake ililakeye. Solo se tiye kinisaleko kiyawa sena sopoke takalepela: matanepa:.

30 Alawamona sena nowa tesi tiyapola: se tiye kina:sela: enewemi, Kote sowa sena nowa enene ta:tapola:, eyewi selapose tesi tesaleke, puwano tesi tiyapola: selese ela sena kewa, elatipa:.

31 Alusene epapuluse, sena sopoke nano hili matanemita: Kote selapita: ta:tesene sena kiyawa semetei semetei esa: selaposakeye. Aukemiwa sena sopoke epelese penaiya sitalaposakeye.

32 Sepatosene sena iyawa sopoke ili meapo pota:tesekeye. Iyawa ikila iliwemi sowa se tiye kinisekeye.

33 Alake mokopo sopoke kemi selapita: potapola: Kotewa eta: epelesemakeye. Kelesowemi kulu hapa sena kesale sopoke kulukulu koane kenene kemiwa, senayewi himu semetei esa: matanepela: hopola selapita: potapola: Kotewa epelesekeye.

34 Kesale kiyawa puwano tesi tiye selapa. Kiyawa selakamakiwa eta: ilimanakeye. Kiwa halute sitalatipa:. Aluse, Yu senayewi solo ele tuwapowa elakeye.

35 Kesale kiyawa solo mou eta: kolaiyama tepita:, kine koawemi ke senama ta:pota:pa:. Kulukulu koane sena kesale sopoke kekenawemi kesale tesi tiyapola: selesaleke eta: ilimanakeye.

36 Ko:yala? Kote Sowa puwano Kolini kiwemi tepela: fiyatelala? Kiwamo semetei Kote Sowa tise sena kesale noka eta: timana? Alamakeye.

37 Apula: senayewi matanese, “Koteye sepatosene senawa nekeye. Ho Napolo penaiya nema mokopo mikeye.” Aluse matanesene senayewi neyewi sawi momateya we potapola: selese, “Poleyewi Kote solo sepapowa momateyalakeye,” au sema:na:keye.

38 Neyewi momateya weyamowa senayewi ta:te iya:tesaleke amowa, senayewi solo amowa kiyawa ta: tiyapa.

39 Alake ne ma:ela:o, Kote selapita: kiyawa ta:tapola:, solo amowa se tiye kinapose epelepa:. Apula: solo eta: ta:tesema amowa, Ho Napoloyewi solo kinisaleke, senayewi ta:tapola: sema:na:wa kiyawa etalapa.
40 Alawamona Kotema wapilima:na:pela: kekenesene ikila emiwa, mokopo selese kekena:tapa. Nano ketea sopoke seli hekelese kekenetiya:pa:.

15

Yesu Kuluwa Mene Tesiwa Wekeye

1 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o. Yesu solo napowa neyewi kima puwano se tiye miwa, yemiwana, wa:ke matanemita: selakeye. Puwano se tiye miwa kiyawa ta: tikeye. Napuwala kao ta: tiyapola: sitalakeye.
2 Alanase Yesu solo napowa neyewi se tiye miwa kiyawa kao ta: tiyapola: matanepela: sitalaleke, Koteyewi kiwa mene silima:na:pela: sitalaposakeye. Alawamona, kiyawa ma alusaleke, kili himu semetei esa: matanawa mokopo ketea epapula elakeye.
3 Apula: Koteyewi nema seya puwano miwa solo semetei kamona neyewi kimawana ola:pe se tiye mikeye. Se tiye miwa wekeye. Nini olokey-atelawamopela: Yesu kulukeye. Yesu seta: kulumake Kote pukawemi momatelese, Yesuwa kulaposakeye, aluse momateyawa kamunakeye.
4 Apula: Yesu kuluwa apanawemi tuwapowa ikila usulupe tepela: Koteyewi Ewa mene tesikeye. Teisa:tapita: Ewa mene tesi tiye hapakeye. Puwano fa:nemi Kote pukawemi momatelese, Yesuwa mene tesi tiye hanaposakeye, aluse momateyawa kamunakeye.
5 Apula: Yesu mene tesi tiye hapawa, puwano Pita enewemi, Ewa inapita: Pitayewi ewa papokeye. Apula: sena ilipe hanosene kukuluipe sita:ne emiwa Ewa inapita: iyawala Ewa papokeye.
6 Aputa: Ewemi kulu hanosene sena kesale pipe sakopowala (500), sena nokala iwa sita:newanapulu, Yesu inapita: iyawala papokeye. Papo sena pipe sakopolo amowa noka, sosowa yemi sawi we neyewi momateya ikila weyemiwa sitalakeye. Alawamona, noka mutama kulukeye.
7 Apula: Yemese enewemiwana Yesu inapita:, eyawala Ewa papokeye. Apula: walosene apasolo sena sopoke sita:newana Yesu inapita:, iyawala Ewa papokeye.
8 Apula: sikape, newa enewemiwana waloma:na:pela: Ewa inapita:, neyawana Ewa papokeye. Newa amayewi sala kesima:na: ikila emi eta: sela tima epapulakeye.
9 Alake walosene apasolo sena me sikape telawa nekeye. Walosene apasolo sena temita: Kelesoyewi newa ta:pelema:na: kamona, neyewi puwano Kelesowemi kulu hapa senawa ikomonakeye. Alanase newa ewakeye. Alanase, iyawa newa Apasolo walosene sena esa:wa eta: ilimanakeye.
10 Alawamona Koteyewi newa mokopo sesepita:, newa walosene sena elakeye. Koteyewi newa mokopo seselanase newa mokopo maelakeye. Neyewi sosolo hokolose timinise elakeye. Walosene sena nokamoke penanose timinise kamunuse timinima:na:pela:, elawamona neyewi hene heneye sosolo penanose timiyanakeye. Alawamona neyewi ne pe-naiyayewi epapuluse matiminikeye. Kote mokopo seseleseyewi aluse newa timiyanakeye.

11 Alake, iyewi se tiye kinisewana, neyewi se kinisewana, ketea amowa
puwanomakeye. Niyewi sopoke kima Yesu solo se tiye kinisekeye. Solo
amowa kiyawa ta:tiyapitekiwa, sowa puwanokeye.

Niwa Tesi Tiye Tuwapa:na:keye E Seyawa Wekeye

12 Niyewi Yesu solo epe kiniseya wekeye. “Yesu kuluwa Koteyewi mene
teisa:pekeye.” Alawamona kiyawa nokamoke selese, “Sena kuluwa tesi
tiye matesilaposakeye.” Aluse epe selese amowa ko:lupita: ela:?
13 “Sena kuluwa tesi tiye matesilaposakeye,” aluse heneye seyakiwa,
Koteyewi Yesuwala tesi tiye ma tesimapekeye.
14 Alanase Yesu mene tesi tiye eta: tiye tima tesaleke, niyawa
mokopokemi se tiye miya:na:keye. Mokopo se tiye kinise, kiyawa
mokopokemi ta: timapekeye.
15 Alawamona niyewi selese, “Kelesowa Koteyewi mene teisa:pekeye,”
au seyakeye. Apula: Keleso kulu tesi tiye eta: tiye tima tesaleke, niyewi
Kotewa mokopo solo miya:na:keye. Koiyawemiye, Keleso tesi tiye eta: tiye
tima tesaleke, sena sopoke kuluwa tesi tiye matesimapekeye.
16 Koiyawemiye, sena kuluwa tesi tiye eta: tiye tima tesaleke, Kelesowala
tesi tiye matesimapekeye.
17 Apula: Keleso tesi tiye eta: tiye tima tesaleke, kiwa kao kili
olokeyatelawa temapekeye. Alake kiyawa mokopokemi Yesu Kelesowemi
himu semetei esa: matanepela: temapekeye.
18 Apula: Kelesowemi kulu hanosene sena kesale sopoke yemi kuluwala,
kulusene isu hanapekeye.
19 Peleya: weyemi semetei niwa Kelesowalapulu sitalapepela:, kulusene
ikila emiwa kaluse Kelesowalapulu eta: sita:nema tesaleko, niwa sosolo
haukulapesakeye. Niyewi sena noka sosolo haukulale esa: helete tiye
hanaposakeye.
20 Alawamona heneye sowa wekeye. Keleso kuluwa Koteyewi heneye
mene teisa:pekeye. Sena kulu puwano mene tesiwa Kelesokeye. Apula: i
fo puwano heya enene epapuluse, Keleso Ewamo kuluwa puwano mene
teisa:pekeye.
21 Sena nowamoke mane kulu tiye fiyatelakeye. Alanase semetei
kamunuse, sena nowamokiwa mane kulu tiyapola: mene tesi tiye
fiyatelakeye.
22 Sena sopoke Atame mayawa kulusekeye. Alawamona, sena sopoke
Keleso mayawa iwa kao tesene falela tiyaposakeye.
23 Kokolo kao sita:pesita: ta:peya ikila emi hetetiyapita: mene
teisa:taposakeye. Puwano Keleso mene teisa:pekeye. Mene tiye tiwa Ewa
sikape mene ina ikila emiwa, Ewemi kulu hapa sitala sena kesale amowa
mene teisa:taposakeye.
24 Ikila amo fo:suwemi peleya: weyemi itapa tema:na: ikilawa hete-
tima:na: inaposakeye. Ikila emiwa Kelesowalapulu kisi tepela: sitala sena
piseikiwala, senayewi penaiyawana, iyewi solo ele tuwapowala, sopoke
Kelesoyewi sitiyetiye sanose hotiyetiye iya:taposakeye. Sanose hotiyetiye
papaseye tiye, E Ata Kote Ewa semetei Piseikipela: epesita:, Keleso Ene
Ewemi kulu hapa sitala sena kesale amowa Kotema kinaposakeye.
25 Koiyawemiye, Keleso Ewa Piseikipela: ha:na: elema:na: emi kisi
sopoke E onatuyewi onapela: helete tiye epesena:pela: Ewa Piseikipela:
elakeye.

26 Kisi sopoke helete tiye sanose ikomoyetiye papaseye tiye kisi sikapewa
sanose ikomoyetiye papaselawa kulusene epakeye. Kuluwa Kelesoyewi
sanose ikomoyetiye iya:taposakeye.
27 Aluse Kote pukawemi momateyawa wekeye. Koteyewi selese, “Nano
ketea sopoke Kelesoyewi Ene Piseikipela: potapola: elaposakeye,” aluse
Koteyewi apoyakeye. Koteyewi apoyanase Yesuyewi Kotewa masitipesak-
eye. Alanase, Kotewa Yesu hanetapowemi ma elaposakeye. *
28 Aputa: Kelesoyewi E kisi sopoke sitiyetiye nano ketea sopoke
Piseikipela: potapola: ela ikila emiwa, Eyewi Kotema selese, “Ni Atao,
newana Keyawa potapola: elatipa:,” au selaposakeye. Apula: Koteyewi
Kelesowala, nano ketea sopowala, Eyewi Ene semetei heneye Piseikipela:
potapola: elaposakeye.
29 Apula: peleya: weyemi sena kuluwamopela: kiwa sena noka falela
apota: sita:newa hano toliyetikeye. Yesu kulu mene tesiwa neyewi mokopo
solo mini telawamona amowa, sena hano tolusupela: sopoke mokopo
kemi hano toliyetimapekeye. Alawamona sena kuluwa tesi tiye eta: tiye
tima amowa, iwamopelekiwa sena falela apota: sita:ne ko:lupita: hano
toliyetisiye?
30 Niwa walosene senayewi Kelesopela: timinise sitalakeye. Sena
nokamoke niwa ikomonona:sela:, kao timinise sitalakeye. Niwa mene
tesima:na:keye, aluse solo amowa henemananeke amowa, ko:lupita:
niyawa Kelesopela: kao timinise sitalaleke, iyewi niwa ikomonanapa?
31 Ne ma:ela:o, ikila sopoke neyewi selese, “Napu ikila sopoke newa
sana kulukeye.” Aluse neyewi heneye selakeye. Kiyawa nini Piseiki
Yesu Kelesowemi kulupela: apola: tiya:sela: sitalaleke potapola: newa
epelekeye. Aluse neyewi heneye selakeye.
32 Kiye newa nine matana tiyape esa: tima:na: weyamowa matane-
saleko, kiyawa nema sela:pa:. Neyawa nano ena ketea tima:na:pela:
Efesese senawanapulu tepelapa? Iyawa newanapulu mowa a:pewamuna
tetesekeye. Sena kesale kulu amowa eta: tesima tesaleko, “Niyawa
ma:na:wa naiye, hawa naiye, koiyawemiye, niwa eliwa kuma:na:keye.” †
33 Alake kiyawa hele matanepa. Napu kemi hele matanema:pekitise
hopolose selesewa ta: tiyapa. Seli elakemiwa sena amowa e sena
manawa olokeyatela enenase ewa sukulu tiye, elipe semetei olokeyatela
sitalaposakeye.
34 Auma:pekise hele matanawa iya:pela:, seli hekeya matanepela:
sita:latipa:. Mane olokeyatelawa iya:ta:pa:. Kiyawa nokamoke Kotewa
heneye mamatanekeye. Alake kiwa ewamita: neyewi selese momatekeye.

Toma Mene Tesima:na:wa Wekeye

35 Kiyawa sena nokamoke ta:potose, “Sena kuluwa ko:luse mene tesila-
posape? Teisa:tapita: toma ko:ya tiyapola: falela tepesape?”
36 Au seya tikili tese selapa. Kiyawa nakela sa:le fo peleya: kepelesaleke,
fo tomawa puwano po:sula, henewa sopopela: fiyatesekeye.
37 Peleya: kepeyawa fo semetei kepelesekeye. Nakela sa:le fo peleya:
kepiya kamona sopopela: eta: fiyanesemakeye. Nakela sa:le fo kepele-
saleke witi ukala, nakela sa:le fo nowana, amowa po:sula toma fowalapulu
sopopela: fiyatesekeye.

---

* **15:27** Kisala Puka 8:6 † **15:32** Aisaia 22:13

38 Alake witi fowalapulu witi toma, Koteyewi Ene matanepela: kinisekeye. Kapamo fowalapulu kapamo e toma kinisekeye. Aluse nano fo sopolo e toma epapuluse kalikalila kalikalise kinisekeye.
39 Aputa: nano falela epesita:ya sopoke tomawa kalikalilakeye. Sena kesale toma pa:ta, kopolo toma pa:ta, a:nema: toma pa:ta, ewalo toma pa:ta, aluse nano sopoke tomawa kalikalilakeye.
40 Nano ketea mei falemi toma iliwa kalikalila esa: sitalakeye. Apula:, nano ketea peleya: weyemi toma iliwa kalikalila esa: sitalakeye. Alawamona, mei fala nano ho:liyawa noka pa:ta kalikalise sitalakeye. Peleya: weyemiwana toma ho:liyawa noka pa:ta sitalakeye.
41 Opo e ho:liyawa pa:ta:keye. Kunei e ho:liyawa pa:ta:keye. Meiyetoluyewi e ho:liyawala pa:ta:keye. Meiyetolu semetei kamunuse ho:liyawa kalikalila kalikalise sitalakeye.
42 Ala epapuluse sena kesale kuluwa tesi tiye tiye tima:na: toma epapulakeye. Kulu peleya: tikikemiwa toma posulusekeye. Mene tesilesene tomawa heneye maposupesakeye.
43 Alake sena kesale toma kuluwa peleya: tikikemiwa unuwa sosolo maelakeye. Alawamona, mene tesi toma unuwa sosolo elakeye. Kulu peleya: tikikemiwa toma penaiya itapakeye. Alawamona, mene tesima:na: tomawa penaiya elakeye.
44 Alake sena kesale kuluwa peleya: tikikemiwa peleya: weyamo nekeye. Alawamona, mene tesi tomawa ho nekeye. Peleya: weyamo hepa:la falela toma kalilapo. Hoyewi falela kao tesene tomawa kalilapo.
45 Aputa: Kote pukawemi momateyawa wekeye. “Sena puwano enene Atamema Koteyewi hepa:la kinapita: ewa a pota: enekeye,” aluse momateyalakeye. Yesuwa Atame nowa, au selesekeye. Ewamo kuluwa mene tesa:pewa, a pota: kao tesewa sena amawa Eyewi mikeye. ‡
46 Apula: sena peleya: weyamo falela epesita:, peleya: weyemi tomawa Koteyewi puwano senama mikeye. Apula: sikape Hepene falemi kao epesita:, ho newa kinaposakeye.
47 Sena puwano Atamewa Koteyewi peleya: tiyapola: timiyakeye. Timiyanase ewa peleya: senakeye. Alawamona sena sikape minawa hepene falemi tese minakeye.
48 Alake sena puwano enene epapuluse, niwa peleya: senala: sopoke aluse sitalakeye. Alawamona sena hepene falemi ha:na:na:wa hepene falemi tese mina sena enene aluse kao sitalaposakeye.
49 Alake naputе niwa senala: peleya: tiyapola: timiya senawa semetei kamona potapola: selakamunuse sitalakeye. Alawamona, sikape niwa hepene falemi tese mina sena semetei kamona potapola: selakamunuse kao sitalaposakeye.
50 Ne ma:ela:o, mouwa wekeye. Peleya: weyamo tomawana, pepetawala Kote Piseikipela: elakemi peleya: emi mapapesakeye. Peleya: weyemi toma po:sulusewa kao tesene alapulu mapapesakeye.
51 Ta:ta:pa:. Puwano mupapowa yemiwa neyewi selakeye. Niwa sopoke makulaposakeye. Eta: kuluma kamunuse nini tomawa senisisa: kali tepesakeye.
52 Koteyewi wa:polo sanapola: potakamake si tapopuluse kipila kali tela potaposakeye. Wa:polo sanapola:, sena kuluwa falela kao sita:pesita: mene teisa:taposakeye. Apula: nini tomawa kalilapita: potaposakeye.

‡ **15:45** Ma:ta: Ti 2:7

53 Po:sulusene tomawa iya:pela:, eta: po:sulusema toma napowa tiyaposakeye. Toma kuluwa iya:pela: falela kao tesene tomawa tiyaposakeye.
54 Po:sulusene tomawa iya:pela:, eta: po:sulusema toma napolo tisene ikila emiwa, Kote pukawemi momateyawa aupesakeye. Aluse momateyawa wekeye. “Kuluwa iya:pela: heneye sanose ikomoyetiye iya:peyakeye.
55 Alake kulusene penaiya Koteyewi iya:peyanase kami elape? Kuma:na:wa ikomoyetiwa Koteyewi iya:peyanase kami elape? Maelakeye.” § Aluse Kote pukawemi momateyalakeye.
56 Ta:yewi ola oiya kinisene epapuluse amowa olokeyatela semeteikeye. Apula:, ele soloyewi olokeyatelama penaiya kinisekeye.
57 Alawamona, kuma:na:wa nini Piseiki Yesu Kelesoyewi iya:peyanase mane olokeyatelawala, kuma:na:wana, niyewi sanapola: olokeyaleye tikeye. Amopela: niyawa Kotema napolo selakeye.
58 Alanase, ne ma:ela:o, kiwa penaiya sitalatipa:. Ketea hilila kalikalila ki salo inisaleke, ka:mi, kiwa kikilitepa. Kelesowemi kulu hapa himu semetei esa: sita:latipa:. Ikila sopoke Piseiki Kotepela: sosolo timinipa:. Sikape kiwa kuluwa mene tesima:na:nase, yemiwa kiyawa nano epe timiniseya, Koteyewi potosekiwa, keteawa mokopo keteakeye, elawa eta: sema:na:makeye.

16

Kelesowemi Kulu Hapa Sena Sesewapa:na: Epela: Moweni Tiye Tisewa Wekeye

1 Kelesowemi kulu hapa sena sesewapa:na: epela: moweni tiye tisewa kiyawa nema topuwa, neyewi kima solo mene seyakeye. Kelesowemi kulu hapa sena kesale Kalesia peleya:wemi sita:nema neyewi selese, “Yelusaleme sitiwemi Kelesowemi kulu hapa sena kesale amowa seselese moweni miya:na:pela: tuwata:pa:.” Aluse neyewi ima seyawa, kiyawala aluse tuwata:pa:.
2 Tomowemi ikila sopoke kiyawa kilipe sopoke semetei semetei esa: moweni tuwata:pa:. Sokatiye sopoke nano timinipita: moweni kolotea tiyapola:, moweni kolotea tuwata:pa:. Moweni sosolo tise, moweni sosolo tuwata:pa:. Tuwata:sela: moweni sopoke tiye tiwa kekenepela: selata:pa:. Alanase, newa inisene ikila emiwa, moweni kekenepela: sita:newa eta: ilimanakeye. Newa seta: minama ela: yemiwa selata:pa:.
3 Apula: moweni tuwapowa Yelusaleme sitiwemi tiyapola: hamonite, sena noka napowa kiyawa ta:pele tiyapa:. Aluse newa inise sena kiyawa ta:pele tinase moweni tiyapola: hamonite, neyewi ima sawi momate tiye Yelusaleme Keleso sena kesale iwa matanemita: ilikepima:na:keye.
4 Apula: napolo newana hanosaleke amowa, iwala newanapulu ninipe hanaposakeye.

Poleyewi Kolini Keleso Sena Kesale Popa:na:pela: Hapawa Wekeye

5 Newa Masetonia peleya: honosanewemi hanapola:, apula:, sikape kili taunewemi mina:na:keye. Alawamona, puwano newa Masetonia peleya: ha:na:na:keye.
6 Aputa:, kili taune ikila koloteawemi elalekewala, yapene potia inisene kunei usulupe elalekewala nowa aluse telamita:keye. Newa tikili tekeye. Emi elapepela: newa peleya: nowa hanaposakeye esaleke, seli ha:na:na:nase, kiyawa newa seselawa ililakeye.

---

§ **15:55** Aisaia 25:8; Hosea 13:14

7 Newa inapola: kipila mene hanose ikila koloteayewi kiwa potapose
mapolokeye. Piseiki Koteyewi ilikeye esaleke ikila sosowa newa kiwala-
pulu epesena:keye.
8 Alawamona Penekose tikinima:na:pela: newa Efesese taune weyemi
epesena:keye.
9 Kote solo mita: isu tenamo amunawa Koteyewi kolotikeye. Alanase
neyewi Ewamopela: se tiye kinapita:, sena mutayewi ta:takeye. Alawa-
mona, sena kesale muta nokamoke iyewi newa mapolose Kote timinisewa
ha:na: kalakeye.
10 Aputa: Kolini sena kesale kili taunewemi Timotiwa inisaleke, kiyawa
ewa siliyapola: napola:ta:pa:. Alake Piseiki Kotepela: neyewi timinisene
epapuluse, ewala aluse timiyanakeye.
11 Kiyawa ewa potapola: takalepa. * Ewa newa elakemi makene
inisekiwa seli minite kiyawa ewa sesepa:. Seselesaleke ewa epelese inise
Keleso sena kesale nokalapulu inapele esa: newa yesipela: elakeye.
12 Nini Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:e Apolosema neyewi selese,
“Kelesowemi kulu hapa sena ma:e nokalapulu, Kolini taunewemi sena
potapose makene ha:na:pa:.” Au seya kamunuse ewa kili koawemi
yemiwa ha:na:na:wa ma epelekeye. Alawamona, ewa sikape opo napolo
potosaleko, ewa inaposakeye.

Poleyewi Epama Au Seyawa Wekeye

13 Mane olokeyatela hetetima:pekise enima:na: tese sitalatepa.
Kotewemi kao himu semetei esa: matanepela: timinise sita:latipa:. Kiwa
ipipa. Ewamopela: penaiya penana:pela: sita:latipa:.
14 Kiyawa nano ketea sopoke timinise sena kesale nowa himu hapawa
matanepela: tiya:pa:.
15 Ne ma:ela:o, Setefanase e ekewala, e salawala, Akaiya peleya: emi
iwa sopoke putupela: Yesuwemi elapose notoyakeye. Yemiwa Kelesowemi
kulu hapa sena kesale noka sesemita: iyewi timinise sitalakeye. Aputa: ne
ma:ela:o, neyewi kima penanose selakeye.
16 Setefanaseyewi nano timinisene epapuluse ewalapulu semetei nano
timinisene senayawala, aluse timinisenase ili sowala ta:ta:pa:.
17 Setefanasewala, Fotunatesewala, Akaikasewala iwa makene inapita:
potapola: newa epelekeye. Koiyawemiye, kiwalapulu semetei eta: tesema
sena usulupe amowa inapola: newa sesepita: potapola: epelekeye.
18 Iyewi kiwa epelesene epapuluse, newana epeletakeye. Alanase iwa,
“Sena napokeye,” e sela:pa:.
19 Aputa: Kelesowemi kulu hapa sena Esia peleya: emi sita:neyawa kima
elika:lo napolo, e seyakeye. Akuwilawala, e ekele Pilisilawala, ili koane
Kelesowemi kulu hapa sena kesale kekenawana, iyewi sopoke kiwa ikilale
napolo e seyakeye. Kiwa Piseiki Kelesowemi palanase iyewi ikilale napolo
e seyakeye.
20 Kelesowemi kulu hapa sena kesale sopoke peleya: weyemi
sita:neyawala, iyewi kima elika:lo napolo e seyakeye. Kiyawala, Ke-
lesowemi kulu hapa sena kesalewa sosolo matanepela:, kilipe kemi
minita:pa:.

---

* **16:11** Timotiwa sena tilila eta: telamanase, sena tilila nokamoke ewa kepoliyetise pote iya:peyakeye.

21 Ne tiya:yewi weyamowa momatelese, “Elika:lo napolo. Neyewi kiwa
matanekeye,” aluse Pole neyewi momatekeye. †
22 Aputa: kiyawa nokamoke Piseiki Yesuwemi himu mamatanesaleko,
sena amowa Kotewalapulu kokolo kao maelaposakeye. Apula: Piseiki
Yesu mene mina:na:wa neyewi matanese, “Yesu kewa kipila ina:pa:,” aluse
matanekeye.
23 Piseiki Yesuyewi kiwa mokopo sesemita: neyewi kulukulula:keye.
24 Kiwala, newana, Yesu Kelesowemi kulu hapa potapola: sita:nenase, ne
himu hapawa kiwa sosolo matanepela: elakeye.

† **16:21** Sawi we momateya sopoke Poleyewi e tiya:yewi eta: momateyamakeye. E sowa sena nowamoke ta:tapola: momateyakeye. Aputa: sawi momate tiye itapa tekemiwa, sawi hepe kolemi kolotea momateyawa Poleyewi e tiya:yewi momateyakeye.

2 Kolini

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Yesu hepene fala hanapita: yapene talo elipeipela: pipe sopolo (25) itapa tepela:, Poleyewi Kelesowemi kulu hapa sena kesale Kolini taunewemi sita:nema sawi puwano momateyakeye. Iyewi mane olokeyatela timiyawa Poleyewi hekema:na:pela: matananase sawi amowa momateyakeye.

Kolotea tepela:, iwa ko:luse sitalapita:keye. Aluse Poleyewi matanese, Taitasema potapose hamona seyakeye. Taitase hanapola: Polewa Masetonia peleya: emi enewemi, Taitase mene minakeye. Taitase inise Polema selese, "Kolini senayewi ilipe mane olokeyatelawa hekeyakeye. Alawamona sena nokamoke Poleyewi solo amowa tikapeye tiye, mokopo walosene senayewi solo amowa ta:tapola: kulu hanose sitalakeye," au seyakeye.

Aputa: Koteyewi Polewa walosene sena timita: ta:peyawa Poleyewi ene penaiya seyakeye. Kolini sena kesaleyewi Yesuwa matanemita: Poleyewi puwano apolose se tiye mikeye. "Mokopo walosene sena solo amowa kiyawa ta:tapa," aluse Poleyewi seyakeye.

Aputa: Poleyewi solo nowana sawi we momateyakeye. Yutia peleya: emi Kelesowemi kulu hapa sena kesale nano ketea hepe tela sita:nema kiyawa moweni kekenepela: kina:pa:, aluse Poleyewi sawiwemi momateyakeye.

2 Kolini Suluwemi Mou Elakamo Momateya

1:1-11 Poleyewi Kolini sena kesalema sawi we ma:ta: tiye momate tiye Kotema napolo e seyakeye.
1:12-2:4 Poleyewi solo amowa hekeya sopolo selesekeye.
2:5-11 Olokeyatela timiya sena amowa kiyawa falasi elanase siliya:pa:.
2:12-17 Newa mina:na: seyawa nano hetetima:na: inapita: newa eta: minamakeye.
3:1-4:16 Koteyewi puwano sepapowa Koteyewi solo hili sepapolo tinase helete tiye hapakeye.
5:1-10 Niwa hepene falemi fiyanese toma hili napolo tiyaposakeye.
5:11-6:10 Poleyewi mane timinisewa sena kesaleyewi Kotewemi matanemita: se tiye kinisekeye.
6:11-7:4 Senayewi e salama selesene epapuluse Poleyewi ima epapuluse selesekeye.
7:5-16 Poleyewi Taitase potapola: epeyakeye.
8:1-9:15 Kotewa matanepela: sita:la: nano hepe tela sita:la sena amowa seselese moweni kina:pa:, au seyakeye.
10:1-13:10 Mokopo walosene senawa Poleyewi helete tiye hapakeye.
13:11-14 Poleyewi epama e seyakeye.

Kelesowemi Kulu Hapa Sena Kesale Kolini Taunewemi Sita:nema Poleyewi Sawi Nowa Sikape Momate Tiye Ilikepiyawa Wekeye

1 Koteyewi matanawamunuse newa Pole Yesu Kelesoyewi apasolo walosene sena epesita: ta:peyawa nekeye. Neyawana, nini Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:e Timotiwala, na:tewi kiwa matanesekeye. Kiwa Yesu Kelesowemi kulu hapa sena kesale Kolini taunewemi sita:newana, Kote sena kesale Akaia peleya: emi sita:newana, kiwa sopoma neyewi sawi weyamowa momate tiye ilikepilakeye.

2 Nini Ata Kotewalapulu Piseiki Yesu Keleso a:tewi kima mokopo seselesewana, hopola sita:tesewana, kaluse mita: matanekeye.

Kotema Poleyewi Napolo E Seyawa Wekeye

3 Nini Piseiki Yesu Kelesoyewi E Atawa Kote Ene ekeye. Hauwekilise matanesene sopoke mouwala Kote Ene ekeye. Niwa sosolo himu nakolose hilila sitalaleke, niwa ekela temita: hauwekilise solo se tiye kinisene mouwala Kote nini Ata Ene ekeye. Alake, niyewi wapili sopowa Kotema kinisekeye.
4 Nano hilila kalikalila sopoke niwemi hetetiyapitewa nini himu sosolo tema:pekitise Koteyewi niwa hauwekilise seselese penana: ta:sela: elakeye. Alanase sena kesale nowemi nano hilila hetetisaleke, niyewi potapola: hauwekilise seselesaleke ililakeye. Alake Koteyewi niwa hauwekilise sesela epapuluse, sena nowana, niyewi epapuluse hauwekilise seselesekeye.
5 Yesu Keleso sosolo toma oiya himu nakola epapuluse, niwana sosolo toma oiya himu nakolose sita:tesekeye. Niyewi Yesuwa kulu hanosaleke senayewi niwa olokeyaleye tisekeye. Alanase Yesu Kelesoyewi niwa sosolo hauwekilise seselesekeye.
6 Alawamona senayewi niwa ikomonosaleke, olokeyale tisene hililawa niyewi tiyapola: sitalakeye. Kiwa seselese apula: Koteyewi kiwa mene silima:na: aumita: hililawa niyewi tiyapola: sitalakeye. Tiyapola: sitalapita: Koteyewi niwa seselesekeye. Seselesaleke kiyawa potapola: weyamu matanepa:. “Walosene senawa ikomonosaleke Koteyewi iwa seselesene epapuluse, senayewi niwana semetei kamunuse ikomonosaleke, Koteyewi niwana sesepesakeye.” Aluse matanepela: himu mapolosewa iya:pela: himu ekela matanepela: sita:latipa:.
7 Alake nini toma oiya himu nakolose sitalaleke, Yesu Kelesoyewi niwa hauwekilise seselesene epapuluse, kiwala toma oiya himu nakolose sitalaleke, Eyewi kiwala hauwekilise sesepesakeye. Alake kiwa Kotewemi himu semetei matanepela: penaiya sita:pesita: matanekeye. Matanesewa niyewi maiya:takeye.
8 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o, Esia peleya: emi sena nokamoke niwa sosolo ikomonawa kiwa tikili tese sita:pesa:pekitise, aluse, sawi we momatekeye. Aputa: ikomonawa nini penaiyawa eta: ilimakeye. Sosolo ikomonakeye. Sosolo ikomononase niye tiyakamakiwa kuma:na: telalakeye.
9 Niyewi ninipe matanese, “Ikila weyemi nini opo itapa tekeye,” aluse niyewi matanakeye. Aluse matanese olokeyale tisene hililawa ko:lupita: hetetila? “Niyewi nini penaiyawa eta: ilimanakeye. Koteyewi E penaiyawa semeteiyewi ililakeye. Koteyewi sena kuluwa mene tesa:tesenase E penaiya semeteiwa ilikeye.” Aumita: nano hilila sosolo hetetikeye.
10 Niwa ikomona kuma:na: telawamona Koteyewi niwa sosolo seselese mene silikeye. Mene silinase niyewi matanese, “Me wa:kewala Koteyewi niwa seselese mene siliyaposakeye,” aluse matanesekeye.
11 Aputa: kiyewi niwamopela: kakasilise Kotema kulukulusene amo Koteyewi niwa seselakeye. Koteyewi sesemita: matanese, kiyawala sena kesale muta kulukulupita:, Koteyewi ta:tapola: niwa napola:takeye. Napola:tapita: sena kesale mutayewi potapola: Kotema sosolo epeyakeye.

Poleyewi selese, “Newa mina:na:keye,” E Seyawa Kamona Ke Iya:peyawa Mouwa Wekeye

12 Niyewi solo we kima heneye selakeye. * Niyewi nano ketea sopoke
tima:na: timiyawa, ikila sopoke niwa seli enekeye. Alake mokopo senayewi
matanesewa niyewi eta: kulu hapamakeye. Kote penaiyayewi niwa
mokopo seselese, nano alusewa napowala hekeya tesewana, nima mikeye.
Alake Kote minitapowemi niwa kiwalapulu heneye seli enekeye. Seli ela:
nini himuyewi matanese, “Niwa iliye tiye elakeye.”
13-14 Sawi we kiyawa akelese matanemita: niyewi kima hokatolose
momatekeye. Mupatese mamomatekeye. Yemiwa ne matanawa kiyewi
kolotea matanepela:, sikape kiyewi seli sopoke matanemita: neyewi
matanekeye. Neyewi matanese Piseiki Yesu mene ina ikila emiwa niyewi
kima epelema:na: epapuluse kiyewi nima aluse epelemita: matanekeye.
15 Kiyewi nima epelese matanema:na:wa neyewi matanepela: selese,
“Kiwa napola:tese ikila elipei kili taune newa mina:na:keye.
16 Aputa: Masetonia peleya: emi ha:na:na:pela: kili taunewemi newa
inapola:, kolotea tepela: emiwa iya:pela:, Masetonia peleya: emi hanapola:
kolotea tepela:, mene ina ikila emiwa, kili taune wa:ke inapola:, kolotea
epesena:keye. Enewa Yutia peleya: ha:na:na:pela: kiyawa newa sesemita:
ikila kolotea epesena:keye.” Aluse neyewi matanepela: seyakeye.
17 Aluse seyawa mainisaleke, kili nokamoke selese, “Polewa matana
elipei matanesekeye,” au seyakeye. Alake kili matanawa, newa nine
napola:pa:na: mina:na: elawamona? Kili matanawa, ewa mokopo
senakeye. Neyewi mokopo selesekeye. Aluse matanana? Aputa: kili
matanawa, ikila nowemi neyewi ilikeye esa:, ikila nowemi neyewi eta:
auma:na:ma, aluse napole? Eh, neyawa eta: selesemakeye.
18 Koteyewi Ene nano ketea auma:na: seyawa heneye alusekeye. Alusene
epapuluse neyawana heneye selesekeye. Neyewi heneye himu elipei
matanepela: eta: ilimakeye. Niyewi “Ehe” epela: “Eh” eta: selesemakeye.
19 Newana, Sailasewala, Timotiwala, niyewi Kote Sa:le Yesu Kelesowa
kima puwano se tiye mikeye. Apula: Yesuyawa sowa elipei eta:
selesemakeye. Eyawa ilikeye esa:, Eh eta: selesemakeye. Yesuyewi
auma:na: e seyawa “Ehe”, Eyewi timinisekeye.
20 Alake Koteyewi auma:na: e seyawa solo sepapo mouwa Yesu Ene
ekeye. Ene enase niyawa Yesuwemi kulupela: apola: sita:la: Kotema
wapilisene ikila emiwa henekeye, au selesekeye.
21 Niyawana, kiyawala, Kelesowemi himu semetei esa: matanepela:
penanose sita:pesita:, Koteyewi nima penaiya sita: tesewa mikeye. Niyewi
tisewana, Eyewi nima tima:na: tiya:pa:, aluse apoyakeye.
22 Niwa sopoke Enakeye, aluse niyewi matanemita: †niwa Eyewi ene
tiyapola: tuwatese, Ho Napowa nini himuwemi apoya epakeye. Koteyewi
auma:na: seyawa niyewi henenapo aluse matanemita:, Ho Napowa
puwano apoya epakeye.
23 Koteyewi ne himu paponase Eyewi ta:pita: neyewi heneye selakeye.
Kiyawa mane alusewa olokeyatelawa neyewi seila:pa:na:pela: newa Kolini
taunewemi mina:na: elawamona kiyawa hilila tima:pelekitise newa eta:
minamakeye.
24 Alake, niyawa kiwa kolotea meapolose maselakeye. Kiwa epiya sosolo
sita:pesita: niyewi sesemita: matanese selakeye. Koiyawemiye, kiyawa
Kotema himu semetei esa: matanesewa penaiya sitalakeye.

---

* **1:12** Pole inaposapo au seyawa mainapita: Kolini senayewi Polewa kotose selese, “Mokopo selesene senawa kekeye.” Aputa: Pole meneye ti mouwa ima seyakeye. † **1:22** Kopolo kena:ne nanesene epapuluse

2

1 Puwano newa mina ikila emiwa, kiwa mane olokeyatelawa neyewi
hekelese kiwa sosolo haukula e selakeye. Alake neyewi kiwa sesemita:
mina:na: elawamona, kiwa wa:ke mapoloma:pelekitise kili taunewemi
newa eta: minamakeye.
2 Alake, newa inise kiwa hekelesaleke kiyawa newanapulu mapolose-
keye. Mapolosaleke eta:wi newa epelepesape? Kiwa mapolose sita:laleke,
kiyawa newa maepelepesakeye.
3 Kiyawa newa epelema:na: tela, alawamona kili taunewemi newa inise
potakamake kiwa olokeyatela sitalapita: potapola:, ne himu mapoloma:na:
telalakeye. Auma:pekitise kiwa mane olokeyatelawa hekemita:, neyewi
kima sawi momate tiye ilikepilakeye. Newa epelese elaleke, kiwala epelese
sitalaposakeye. Aluse neyewi heneye matanekeye.
4 Aputa: puwano ne himu nakolose ya:la ilima tese neyewi kima
sawi momate tiye ilikepilakeye. Kili himu mapolomita: neyewi kima
sawi momate tiye ilikepilamakeye. “Poleyewi nima himu hapawa sosolo
matananakeye,” au semita: neyewi kima sawi momate tiye ilikepilakeye.

Olokeyatela Timiya Sena Amowa Falasilawa Iya:ta:pa:

5 Sena semetei nowamoke kima nano hilila kinisaleke potapola: newa
mapoyalakeye. Mapolosewa semetei nema mamapolokeye. Kiwalapulu
mapolosekeye. Alawamona ne solo amowa sosolo maselaposakeye.
6 Alake nano hilila mini senawa kiwa sopoke e falasilawa ili falasipesak-
eye.
7 Alake napu weyemi falasilawa iya:pela: ema selese, “Mane olokeyatela
timiyawa falasi elanase napu weyemi mapoyawa itapakeye,” au sela:pa:.
Eyewi sosolo himu nakola matanesewa sosolo tema:ke ewa sesepa:.
8 Aluse kiyawa e tiya:wa tiyapola: ema selese, “Niyewi kewa sosolo himu
hapawa matanesekeye.” Au sela:pa:.
9 Puwano neyewi kima sawi momate tiye ilikepiyawa, ne solo sopoke
kiyawa ta:tapele esa: potapose momate tiye ilikepilakeye.
10 Sena nowamoke kima olokeyatela timinisaleke potapola: kiyawa
mapoyawa iya:pela: olokeyatelawa kepoliyetiyapita:, neyawana e olokey-
atelawa kepoliyetiyakeye. Kiwa epelese sita:pesita: Keleso sikapowemi
kepoliyetiyakeye. Senayewi olokeyatela timinisewa timinisewalo, olokey-
atela timiya kamunuse neyewi kepoliyetiyakeye.
11 Niwa kao tikili tese sita:pesita: Seteneyewi se tiye miya:pekitise, sena
olokeyatelawa hekeya:sela: itapa tekeye. Koiyawemiye, Seteneyewi ene
mane alusene olokeyatelawa niyewi potapola: matanakeye.

Toloase Taunewemi Pole Minawa Wekeye

12 Toloase taunewemi newa hapa ikila emiwa, senayewi Kelesowa
matanemita: solo napowa neyewi se tiye kinapose hapakeye. Hanapola:
newa Toloase taunewemi hetetise potakamake, isu tenamowa etapeya
kola:pela: tisene epapuluse solo napowa se tiye mita: isu tenamo Koteyewi
kolotiyapita: papokeye.
13 Alawamona neyewi Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:e Taitase ewa
neyewi keye hanapola:, ewa mapotapita: neyewi selese, “Ewa ko:yale.”
Aluse sosolo matanese hopola itapa tese keye hanapola: Toloase sena
kesale sopoma epama esa: iwa iya:pela:, Masetonia peleya: emi hapakeye.

Koteyewi Polewa Epelemita: Poleyewi Kotema Wapiyawa Wekeye

14 Niwa sopoke Kotewemi himu semetei esa: matanepela: sita:nenase
niyewi Ema napolo selakeye. Niwa Kelesowemi kulupela: apola: sita:la
sena amowa Koteyewi siliye hananakeye. Siliye hanapola: Koteyewi
Setenewa sano tiye toliyetise sitiyetiye hanosene epapuluse, niwa siliye
hananakeye. Aluse sena kesaleyewi Kelesowa matanemita: niyewi Yesu
Kelesowa solo se tiye kine hananakeye. Alake Yesu Keleso solo amowa
niyewi se tiye epe kiniseya nano ikumu napolo hosonosene epapulakeye.
15 Aluse senayewi nano ikumu napolo hosonosene Kotema ta:pita: satap-
ola: kinisene epapuluse, Kelesowemi ikumu napolo hoseyawa niwakeye.
Ikumu napolo hosonosene epapuluse niyewi Keleso solo amowa se tiye
kinakeye. Se tiye kinapita: sena kesale nokamoke solo amowa ta:tapola:
Koteyewi iwa mene silikeye. Alawamona sena kesale nokamoke tikape
tesekeye. Alanase, iyewi ikene ikoma: tesekeye.
16 Tikape tesene senayewi nini solo se tiye miwa, iyewi ta:tapola:
selese, “Solo amowa nano kuluwa ikumu hosonosene epapuluse ikumu
hosonokeye.” Aluse matanesene sena amowa heneye kulaposakeye.
Alawamona ta: tisene senayewi nini solo se tiye miwa iyewi ta:tapola:
selese, “Solo amowa niyewi ta:tese, nano ikumu napolo hosonosene
epapuluse ikumu napolo hosonokeye.” Aluse matanesene sena amowa
heneye kokolo kao elaposakeye. Apula: solo napolo amowa solo se tiye
miya:na:wa eta:wi ilise se tiye kinaposape? *
17 Aputa: sena nokamoke moweni tima:na:pela: Kote sowa se tiye
kinise, pisinisi timinisene epapuluse solo se tiye kine hanosekeye. Iyewi
timinisene epapuluse, niyewi moweni tima:na:pela: Kote solo amowa
epapuluse se tiye makinakeye. Koteyewi niwa ta:pele tiye se tiye kinapose
hamonapita:, Kote sikapowemi niyewi Kelesowemi himu semetei esa:
matanepela: epapuluse, heneye seli hekeya se tiye kinisekeye.

3

Koteyewi Solo Hili Sepapolo Tiwa Niyewi Kulu Hanose Kotepela: Tiya:sela: Sita:newa Wekeye

1 Niyewi nini unuwa wapilima:na:pela:, niyewi kima sawi mamomatek-
eye. Niyewi kiwa mokopo maselakeye. Aputa: Kelesowemi kulu hapa
sena nokamoke iyewi ili unuwa sola:pewa sawiwemi momateya tiyapola:
inise kima selese, “Nini sowa ta:ta:pa:.” Aluse kima sawiwa walose, apula:
kiyawa iyewi solo amowa ta:tapola: epelese potapola:, iwa hanosene ikila
emiwa iyewi kima selese, “Niyewi seli timiyakeye. Aluse kiyawa sawiwemi
momate tiye nima kina:pa:.” Au seya senayewi sawi momateyawa
tiyapola: waiye hanosekeye. Alake iyewi timinisene epapuluse niyewi
epapuluse eta: tisemakeye. Niyewi nini unuwa wapilima:na:pela: sawi
sena nowamoke momateyawa kima waloma:na:pela: tiyapola: eta:
inisemakeye.
2 Niyewi Yesu solo se tiye minase, kiwa Yesu Kelesowemi
sita:pesena:pela: notoyakeye. Alake sawi momateya epapuluse
momateyawa kiwa Kelesowemi kulu hapa akeye. Niyewi nano timinisewa
sena kesale sopoke matanepela: kiwa Kelesowemi pala potaposakeye.
Kiwa nini himu fa:nemi niyewi sawi momateya epapuluse momateyakeye.
3 Niyewi nano timiya emi kiyawa Yesu Kelesowa kulu hanakeye.
Alanase Kelesoyewi sawi momateya amunawa kiwakeye. Sawi amowa

* **2:16** 2 Kolini 3:5 emi akepa:.

Yesu Kelesoyewi etewawemi eta: momateyamakeye. * Apula:, sawi amowa Yesu Keleso pailoyewi eta: momateyamakeye. Alawamona, sena kesale himuwemi momateya epapuluse kao tesewa Kote Ho Napowa kili himuwemi apoya akeye.

4 Alanase nini solo amo mouwa wekeye. Koteyewi niwa ta:peyanase niyewi timinisekeye. Niyewi Yesu Kelesowemi kulupela: apola: sita:la:, Kotema himu semetei esa: matanepela: sita:la:, niwa ekela sita:la: selakeye.

5 Niyewi seli tima:na:pela:, niyewi ninipe matanawamunuse nini penaiyawa eta: ilimanakeye. Niyewi iliye tipela: timita: Kote penaiyawa nima kinisekeye. Kinapita: niyewi seli timinikeye.

6 Koteyewi Ene solo hili sepapolo tiwa niyewi solo se tiye mita: Eyewi niwa ta:pele tiye apolosekeye. Ene matanawa solo hili sepapolo tiwa, puwano solo ele tuwapola: kulu hanose aluse eta: momateyamakeye. Hili sepapolo yemiwa Koteyewi E Ho Napowa nima kinisekeye. Apula: puwano Kote solo ele momateyawa senayewi eta: kulu hapama sena amowa kulaposakeye. Alawamona solo hili sepapolo weyemi Ho Napoyewi sena kesale kokolo kao kinisekeye.

7 Aputa: puwano solo ele tuwapowa Koteyewi etewawemi momate tiye Mosesema minakeye. Mini ikila emiwa, ikila koloteawemi Mosese mitiwa ho:liya enenase Isolaiya sena kesaleyewi popa:na:wa, siwa tapapuluse eta: papomakeye. Mosese mitiwa ho:liyawa kolotea tela: hanose, sikape ho:liyawa heneye itapa telakeye. Solo ele tuwapowa sopoke senayewi makulu hanosaleke, sena amowa kulaposakeye, aluse momateyakeye. Alawamona solo ele mini ikila emiwa Koteyewi ho:liyawalapulu mikeye.

8 Apula: Koteyewi Ho Napowa mini ikila emiwa E penaiyawana ho:liya hene heneye sosolo mikeye. Solo ele sepapoyewi penaiyawana, ho:liyawala, koloteakeye. Alawamona, Ho Napoyewi penaiyawana, ho:liyawala, hene heneye sosokeye. Solo ele amowa Ho Napoyewi helete tiye hapakeye.

9 Puwano, Koteyewi solo ele selese ti ikila emiwa senama selese, “Kine olokeyatelawamopela: falasima:na:wa tuwataposakeye.” Aluse Koteyewi Mosesema seya ikila emiwa ho:liyawalapulu mikeye. Apula: sikape Koteyewi solo hili sepapolo ti ikila emiwa senama selese, “Kewa heketakeye.” Aluse Kote Ho Napowa mini ikila emiwa hene heneye ho:liyawalapulu mikeye.

10 Hili hene heneye ho:liyayewi sakalepasolose, alawamona puwano ho:liyawa koloteakeye.

11 Puwano, solo ele selese tinase ho:liya ikila koloteawemi sakalepasolose enekeye. Sikape, solo hili sepapolo tinase hili ho:liyayewi seta: itapa telama hene heneye ho:lilise sakalepasolosekeye.

12 Koteyewi nima solo hili sepapolo tinase ho:liyawa eta: itapa tema:na: telamanase niwa ekela sitalakeye.

13 Apula: ekela epesita:ya epapuluse, Mosese emi enemakeye. Mosese miti ho:liya itapa tema:ma: tepita: Isolaiya sena kesaleyewi popa:pekitise, Moseseyewi sao naiya sisalo tela tiyapola: e mitiwa fopiyakeye.

14 Puwano, Isolaiya senayewi Mosese solo elewa topulu kamona, iyewi seli eta: matanemakeye. Seli eta: matanemake ili himu matanesewa saoyewi fopiya amunakeye. Puwanowala yemiwana, Koteyewi puwano solo ele selese tiyapola: sawi momateyawa iyewi akelese mamatanekeye.

* **3:3** Koteyewi puwano selese tiwa Mosesema miwa etewawemi momateyakeye.

Apula: saoyewi fopiyawa fakeye timita:, sena kesaleyawa Yesu Kelesowemi himu kulupela: apola: sitalaleke, sao naiya sisalo telayewi fopiya epapuluse himuwemi fopule sita:newa Kelesoyewi Ene fakeye tikeye.

15 Ehe, Mosese solo ele momateyawa senayewi napu yemi akeyawa eta: matanesemakeye. Saoyewi fopiya epapuluse ili himu fopiyanase ili himu sawi momateya mouwa eta: matanesemakeye.

16 Alawamona, sena kesale nowa Piseiki Yesuwemi kulu hanose ili matana notolosaleke, sao fakeye tisene epapuluse ili himu fa:nemi fopule sita:newa fakeye tikeye.

17 Neyewi Piseiki Ewamo selakamowa Ho Napolo Ewamo selesekeye. Kote Ho Napowa sena nowemi elaleke, nano nowamokiwa makapesakeye. Ewa silikepiya sena amuna elakeye.

18 Keleso Sena kesale niwa sopoke nano nowamokiwa nini mitiwa eta: o:sula:pema elakeye. Alawemi ela: Piseiki E ho:liya sosowa ni salowemi inise niwa Ene semetei kemi heteiya:sela: senisila: niwa hewawemi potosene amunuse sena kesale nokamokiwa niwamo potosekiwa Piseiki Kote E ho:liyawa potosekeye. Ewa Ho Napolokeye.

4

Kote Solo Napolo Ho:liya Amunawa Niyewi Solo Se Tiye Mita:, Koteyewi Niwa Ta:peyawa Wekeye

1 Koteyewi nima hauwekilise, Eyewi ene sowa se tiye mita:, niwa ta:peyakeye. Alanase niyewi Kote tima:na: timinisewa kamunuse tiya:sela: sita:la: nini himu eta: mapolosemakeye.

2 Koteyewi nima nano ketea timinisewa, mane ewalosene tisewana, mane mupapolo tisewana, niyewi iya:peyakeye. Alake iya:peyawa o:sulu hopolose timinisene epapuluse niyewi matiminikeye. Kote solo amowa niyewi se tiye kinise, senisila:sela: mokopo sepela: solo se tiye makinakeye. Alawamona, Kote sikapowemi E sowa niyewi heneye hokatolose se tiye kinakeye. Se tiye kinapita: sena kesale sopoke ta:tapola:, solo amowa henekeye, aluse matanemita:, niyewi heneye se tiye kinakeye.

3 Aluse niyewi solo napolo se tiye miwamona, sena kesale nokamoke iyawa mamatanesaleke, ili amawa Heo isuwemi ha:na: ikomopesakeye.

4 Setenewa peleya: weyamo mokopo kote ekeye. Eyewi sena kesale eta: Kelesolama ili matanawa nanona:pekeye. Nanona:penase, solo napolo ho:liyawa ili himu sulu fa:nemiwa eta: sanemakeye. Alanase, iyawa Keleso ho:liyawa eta: potosemakeye. Kelesowa heneye Kote E kamunakeye.

5 Mouwa emi ela:, niyewi nini unuwa me wapilise se tiye makinakeye. “Yesu Keleso Ewa Piseikipela: elakeye,” aluse niyewi se tiye kinisekeye. Se tiye kinise tima:na: tisene senayewi timinisene epapuluse niyewi kiwamopela: timinikeye. Niyewi Yesu Kelesowemi matanepela: kima se tiye kinakeye.

6 Aputa: peleya: weyamo ma:ta: ti ikila emiwa Koteyewi selese, “Yopolotelawa ho:lilima.” Au seya amunuse Koteyewi nini himuwemi ho:lila:pekeye. Aumita:, nini matanesewa, niyewi Yesu Keleso potapola: Kote ho:liyawala, penaiyawana potosekeye.

Naputе Niwa Ho:liyawa Sosolo Nini Himuwemi Ho:lula:pela: Elakeye.

7 Alawamona, Kote E Solo Napowa nini himuwemi selawapokeye. Amowa ho:lilapela: nano ketea nonoke musu napolo sopolo epapuluse niwa sena peleya: timiya weyamowa nini himuwemi elakeye. Amowa

sena kesale iyawa matanemita: penaiya sosolo iye pota amowa Kote E penaiya amoke helepelapo esa: popota:. Amowa nini penaiyamakeye.
8 Ikila sopoke sena nokamoke nima kisi tepela: sita:la: nima hilila kalikalila kinisekeye. Alawamona Koteyewi niwa sesepita: iyewi niwa ma fe onanese muniyetiyaposakeye. Apula: ikila sopowemiwa niwa sosolo hili matanese tikili tese sita:nekeye. Alawamona Koteyewi niwa sesepita: nini matanawa sopoke eta: olokeyalemakeye.
9 Aputa: sena nokamoke niwa sanapose alu tiye inise ikomonose, alawamona, Koteyewi niwa eta: iya:peyamakeye. Apula: sena nokamoke niwa sana peleya: falopela: eta: kulumakeye.
10 Alake Yesu kulu epapuluse, ikila sopoke niwana kuma:na: pa telanase sena nokamoke niwa ikomonanakeye. Yesu mene tesi tiye hanapola: enenase, E penaiya tesewa nima kinapita:, niwana sena kesale sikapowemi penana:pela: sitalakeye.
11 Koiyawemiye, ikila sopoke niyewi Yesupela: timinipita:, potapola: sena nokamoke niwa sama:na: matanakeye. Sana kuma:na: telawamona sutetikeye. Sana kuma:na: tela niwa mosote sita: tesene nini tomawemi Yesu falelawa enenase, kiyawa popita: niwa kao sita:la: weyalakeye.
12 Alake, niyewi Yesu solo se tiye kinapita:, sena nokamoke niwa sana kuma:na:pela: sita:lakeye. Alawamona niyewi solo se tiye miwa kiyawa ta:tapola: Yesuwemi himu semetei esa: kokolo kao sitalaposakeye.
13 Kote pukawemi momateyawa wekeye. “Neyewi Kote sowa ta: tinase se tiye kinakeye.” * Aluse momateya sena amoke Kotewemi himu semetei esa: matana hanosene epapuluse niyawana Kotewemi himu semetei esa: sita:la:, E solo ta: tinase se tiye kinakeye.
14 Niyewi matanese, Piseiki Yesuwa Koteyewi mene teisa:pekeye. Alake Kote amoke niwana Yesuwemi kulupela: ela sena kesale amowa, mene teisa:taposakeye. Teisa:tapita: niwana, kiwala, Yesuwalapulu Kote sikapowemi sita:lapita: mene silima:na:keye. Aluse matanesekeye.
15 Aputa: niyewi mane sopoke epe timinisewana kiwamopela: timiyanakeye. Alake niyewi mane timinipita: niwa ikomonosewana, kiwamopela: niwa ikomonanakeye. Koteyewi sena kesale muta mokopo sesemita:, sena kesale muta niyewi se tiye kinakeye. Se tiye kinapita:, sena kesale muta Koteyewi seselesewa matanese Ema napolo selakeye. Ema napolo selapita:, sososlo tepesakeye. Sososlo telanase, Kote unuwa wapilikeye.

Kotewemi Himu Semetei Esa: Tesewa Wekeye

16 Alanase niyewi Kote mane timinisewa mapolose maiya:takeye. Nini toma olokeyatela kula:sela: sita:lakeye. Alawamona, ikila sopoke nini himuwana, howana, Koteyewi wa:ke hili kesipela: apolakeye.
17 Koiyawemiye, yemiwa ikila koloteawemi niwa ikomonawa kolotealakeye. Amopela: sikape Koteyewi nima ho:liya sosolo kinaposakeye. Hene heneye ho:liyawa tima:na:pela:, hilila ketea amowa niyawa mamatanekeye. Ketea amowa, ho:liya amoke sitiye tiyaposakeye.
18 Alake nano ketea siyewi potosewa sosolo mamatanekeye. Alawamona, nano ketea eta: potosema nano ketea amopela: sosolo matanesekeye. Koiyawemiye, nano ketea siyewi potosewa ikila kolotea tepela: sikape itapa tepesakeye. Alawamona, nano ketea siyewi eta: potosema ketea kokolo kao elaposakeye.

---

* **4:13** Kisala Puka 116:10

5

Niwa Kulupitekiwa Koteyewi Nima Toma Hili Napolo Hepene Peleya:wemi Kinaposaka Wekeye

1 Nini tomawa peleya: weyemi epesita:ya fala: koane epesita:ya epapula sitalakeye. Apula: fala: koane ekeye tisene epapuluse nini toma kulusene epakeye. Nini toma kulapita: nini howa kokolo kao sita:pesena:pela:, Koteyewi hepene fala koane amunawa toma falela pa:ta tima:na:pela: fiyama:na: akeye. Alake koane hene heneye senayewi timiyawa koanemakeye. Koane amunawa toma pa:ta kokolo kao sita:pesa:na: toma epakeye.

2 Alake naputе niyewi hunana selese, “Niwa peleya: weyemi iya:pela:, hepene falemi ha:na:na:keye. Hepene falemi toma hili pa:ta tima:na:pela: ha:na:na:keye.” Amowa tapola hili kalesene epapuluse Koteyewi kinaposaka epelekeye. Aluse matanese sosolo epelekeye.

3 Apula: niyewi tapola kalesene epapuluse hepene falemi toma pa:ta kokolo kao sita: tesene tomawa tiyapola: kama:na:keye. Aluse senayewi tapola ka:lese henese hukalo tela epapuluse, nini howa epapuluse sita:pesepikitise tapola kalesene epapuluse, nini toma falela pa:ta tiyapola: kama:na:keye.*

4 Peleya: weyemi fala: koane amunawa nini sena toma epakeye. Toma we epesita:ya ikila emiwa nano hilila tiyapola: hanose, hilipita: hunana ya:la:sela: tiyapola: hanosene epapuluse, niwa aluse hanose sitalakeye. Apula: niyewi tapola kalawa kolu tiye niwa henese sita: tesekeye. Niyewi epapuluse timiyawa eta: ilimanakeye. Alawamona tapola hiwa wapa:se falemi kapela: tapola pusomiya puwano kalawa ko:lu tesekeye. Alusene epapuluse nini toma pa:ta hili kao tesene tomawa kapela:, peleya: weyemi toma pusomiyawa ko:luye tiyaposakeye. Amowa niyawa matanakeye. Alake nini toma kuluwa toma kokolo kao tesene tiyapose matanakeye.

5 Koteyewi Enapotane niyawa kao tesene tomawa tima:na:pela: apoyakeye. Eyewi niwa amopela: iliye tikeye. Aluse Koteyewi puwano E Ho Napowa nima mikeye. Eyewi nima kinise selese, “Sikape kao tesene tomawa Neyewi kima miya:na:keye.” Aluse selesene Koteyewi Ho Napowa nima puwano mikeye. †

6 Kote Ho Napolo minase, ikila sopoke niwa penana:pela: sitalakeye. Alawamona, nini toma weyamo epesita:ya ikila emiwa, Piseiki Yesuwalapulu semetei masitalakeye, aluse matanekeye.

7 Koiyawemiye, napute niyewi nano keteawa eta: papoma kemi niyewi Kotewemi himu semetei esa: matanepela: tiya:sela: sitalakeye.

8 Niwa penana:pela: sitalakeye. Alanase niwa kupula: toma we iya:pela:, peleya: we iya:pela:, Piseiki E salo hanapose epelekeye. Alake ikila sopoke Piseikiwalapulu elapose hene heneye epelekeye.

9 Alanase nini toma peleya: weyemiwana, kao tesene toma hepene falemiwana, ikila sopoke Yesu epelemita: matanekeye.

10 Koiyawemiye, sikape sena kesale sopoke Kelesoyewi takalepela: tipipilisene ikila emiwa, Ewa elakemi niwa sopoke hanapola: kekenema:na:keye. Kekene tiyapola: niyewi peleya: we toma sita:la: nano ketea timinipita:, nano ketea wa:la:ya hepe iliye tipela: tiyaposakeye.

---

* **5:3** Nini tomawanapulu howanapulu semetei kekene tiye elaposakeye. † **5:5** Kesale semini puwano kapowala kinise selese, “Kesale o:sulu sikape miya:na:keye.” Aluse selesene epapuluse Koteyewi Ho Napowa nima puwano mikeye.

Mane olokeyatela timinisaleke, wa:la:ya hepe olokeyatela tiyaposakeye. Alawamona mane napolo timinisaleke, wa:la:ya hepe napolo tiyaposakeye.

Niyewi Kotewalapulu Kisi Tepela: Sita:newa Yesu Keleso Kulu Emi Koteyewi Niwa Mana Tuwapowa Wekeye

11 Piseiki Kotewa sosonase niyewi Ewa ipilise matanepela: timinisekeye. Alanase sena noka Kotewemi sita:pesena:wa notolomita: niyewi ima penanose se tiye kinakeye. Aputa: niyewi alusene napowa Koteyewi potosekeye. Alake kiyawala, niyewi alusene napowa popita: matanekeye.
12 Nini unuwa puwano apolose maselakeye. Niyewi kiwa masutakeye. Niyewi alusewa kiwa napolo matanemita: niyewi sawi we momatekeye. Sena nokamoke i kene me solose se tiye kinise, Koteyewi epelemita: eta: tisemakeye. Alawamona iyewi alusene amoke, Koteyewi epelemita: eta: tisemakeye. Iyewi ili matanawa se tiye kinisekeye. Alake sena amoke niwa wepi selapita: kiyawa niyewi timinisene alusewa matanese ima selaposakeye.
13 Sena amowa niwa wepi selese, “Iwa nanano tese sitalakeye,” au seyakeye. Aluse niwa nanano tese sita:la: kemi, niyewi Kotepela: himu semetei esa: timiyanakeye. Apula: niyewi kiwamopela: kakasilise timinisewa niwa nanano tese matiminikeye. Alake niyewi nano timiya amo mouwa wekeye.
14 Yesu Kelesoyewi nima hene heneye himu hapawa matanesekeye. Kelesoyewi himu hapa matanesewa nini himuwemi woliyetiye enenase, niyewi aluse timinikeye. Koiyawemiye, niyewi matanese sena kesale sopowamopela: Yesu Keleso Ewa semetei kakasilise kulukeye. Sena kesale sopowamopela: Ewa kulunase, niyewi sena kesale sopoke nini mane olokeyatela sita:newa kulukeye.
15 Sena kesale sopowamopela: Ewa kuluwa, sena kesaleyawa iyewi ilipe alapulu amopela: timinimita:, Ewa eta: kulumakeye. Alawamona, Ewa kuluwa mene tese tiye hapawa, Ewa Ewamopela: iwa epesena:pela: timinimita:, Ewa kulukeye.
16 Alanase puwano sena toma wapa:se niyewi potapola: peleya: weyamo matanawamunuse niyewi selese, “Sena nowa napokeye. Sena nowa olokeyatelakeye.” Aluse matanasewa kamona, yemiwa niyewi iya:peyakeye. Puwano niyewi Kelesowa toma wapa:se potose peleya: we matanawamunuse ewa matanakeye. Alawamona yemiwa Kelesowa epapuluse mamatanekeye.
17 Alanase sena kesaleyawa Yesu Kelesowemi tema:na:pela: notolosaleke, Kelesowemi kulu hapa ela: sitala sena kesale amowa, Koteyewi hili me apolosekeye. Mane puwano olokeyatela pusomiyawa iya:pela:, yemiwa naputе mane hili hetetikeye.
18 Senisi amowa Koteyewi timinisekeye. Puwano niyewi Kotewalapulu kisi tepela: sita:nekeye. Alawamona Yesu Keleso kulu emi Koteyewi niwa mene silikeye. Apula: Koteyewi nima selese, “Sena kesale nokamoke Newanapulu mana sita:pesita: kiyawa selapose hamone.” Aluse Koteyewi nima selese apoyakeye.
19 Sowa sekepilapita: niyewi selese, “Sena kesale sopoke Kotewalapulu kisi tepela: sita:newa, Yesu Keleso kulu emi fala:walopita:, mana sita:pesita:, Kote timiyakeye. Alake sena kesale olokeyatelawa Koteyewi wa:ke mamatanepesakeye.” Aluse sena kesaleyewi Kotewalapulu mana sita:pesita: niyewi se tiye kinakeye. Solo amowa se tiye mita: Koteyewi niwa ta:peyakeye.

20 Alake, ta:pele tiyapola: niyewi Kelesopela: se tiye kine hananakeye. Alake niyewi solo se tiye kina emiwa Koteyewi sena kesalema se tiye kinakeye. Alake niyewi se tiye kinise, “Keleso kiwamopela: kulunase, kiyawa Kotewalapulu kisi tepela: sita:newa iya:pela:, Koteyewi mene silisewa matanepela: Kotewalapulu mana sita:latipa:.” Aluse niyewi se tiye kinakeye.
21 Aputa: Keleso Ene hekeya sopolo ela:, olokeyatela eta: timiyamakeye. Eyewi olokeyatela eta: timiyama kamona, nini olokeyatelawa Eyewi tiyapola:, Ewa olokeyatela amuna tese, niwamopela: kulukeye. Niwa Kote sikapowemi hekeya sita:pesita:, Yesuwa olokeyatela amuna tese kumita: Koteyewi apoyakeye.

6

Koteyewi Matanepela: Mokopo Seselesewa Kiyawa Iya:tapa

1 Niyewi Kotewalapulu semetei timiya:sela: sita:la:, kima penaiya selakeye. Koteyewi kiwa matanepela: mokopo seselesewa, kiyawa tiwa matanese, “Nano amowa mokopo ketealakeye,” aluse matanepa.
2 Puwano fa:nemi Koteyewi selapita: sepatosene senayewi ta:tapola: Kote pukawemi momateyawa wekeye.

“Alake neyewi kiwa sesemita:, kiyawa nema holose ikila semetei kemi
neyewi topukeye.
Apula: kiyewi nema mene silima e seya ikila emiwa neyewi kiwa
seselesekeye.” *

Alake, pota:pa:. Napu yemiwa opo hekeyawa elakeye. Napu yemiwa niwa Koteyewi mokopo sesema:na:wa mene siliyaposakeye. Aluse, momateyawa elakeye.

Koteyewi Nano Timinisewa Poleyewi Timiyanase Senayewi Ewa Ikomonawa Wekeye

3 Kiyawa nima selese, “Kiye olokeyatela timiyanakeye,” au sema:pekitise, niyewi kiwamopela: timinise, isu sosolo nano eta: kalama apela kolose sanosene epapuluse, apela kolose samita:, kalese timinisene epapuluse, niyewi mokopo se tiye kinapola: matiminikeye.
4 Alawamona, niwa nano ketea sopowemi Kote tima:na: tisene senakeye, aluse kiyawa potapola: matanemita:, nima sena nokamoke polusaleke, niyewi Kotewa eta: iya:peyamakeye. Niwa Kotewalapulu penanose sitalakeye. Penanose sita:la: niwa ikomonosalekiwala, niwa hilila tisekiwala, nano olokeyatela hetetisekiwala,
5 sanosalekala, tipolo selawatesalekala, nima konomonomita: sutapitekiwala, hokolose sitalapitewala, kao eta: enima sita:la:, Kotepela: penanose timiyanakeye. Apula: ma:na:wana eta: menama mena epapuluse sita:la: kemi, niyewi Kotewa eta: iya:peyamakeye.
6 Apula: niyewi hekeya matanepela: sita:la:, apula: nano mou napolo matanepela: sita:la:, apula: sena nokamoke niwa ikomonosalekiwala, niyewi konomonamake sita:la:, apula: sena kesale noka seselese napola: tese sita:la:, alake Ho Napowa nini himuwemi sitalapita:, sena kesale sopoke niyewi himu hapa hene heneye matanesekeye.
7 Kote hene sowa niyewi se tiye kina:sela: sita:la:, Eyewi E penaiya amoke nima kinisekeye. Hekeya sopolo tesewa i kapopela: ta:le epapulakeye.

* **6:2** Aisaia 49:8

Tiya:le iliyewi tiye, apula: tiya:le hukaloyewala tiye epela: ela epapuluse, hekeya mane sopolo tesewa tiyapola: elakeye.
8 Apula: sena nokamoke niwa wapilise, apula: sena nokamoke niwa kolotea me apolakeye. Apula: sena nokamoke nima selese, “Kiwa sena napokeye,” au selesekeye. Apula: sena nokamoke niwa wepi selesekeye. Apula: sena nokamoke nima selese, “Kiyewi mokopo selakeye,” au selesekeye. Au seya kamona niyewi hene heneye sopolo selesekeye. Sena nokamoke niwa ikomonosaleke kemi, niyewi Kote hene sowa eta: iya:peyamake kao se tiye kinakeye.
9 Apula: sena nokamoke niwa potosene kamona iyewi ni salo eta: minamakeye. Apula: sena nokamoke niwa sana kuma:na: tela, niwa eta: kulumakeye. Apula: niwa sanawa eta: kulumakeye.
10 Apula: nini himuwemi hilia nakolose, alawamona niwa epelese kao sitalakeye. Apula: niwa nano ketea hepe tela sita:la: kemi, himu hanose kao epesene Ho Napolo keteawa sena ama niyewi kinisekeye. Apula: niwa nano ketea itapa sita:la:, alawamona, Kote nano ketea sopoke nini nekeye.
11 Kolini sena kesale, niyewi kima hokatolose selakeye. Niyewi kiwa himu hapa matanepela: kiwa sesemita: matanesekeye.
12 Niyewi kiwa sesemita: matanesewa eta: iya:peyamakeye. Alawamona kiyawa nima himu hapawa eta: kinisemakeye.
13 Niyawa kiwa himu hapa sesemita: matanesene kaluse, kiyawala nima himu hapa sesemita: matanepa:. Aluse senayewi e salama se tiye kinisene epapuluse, neyewi kima aluse se tiye kinakeye.

Kelesowemi Eta: Kulu Hapama Sena Kesalewalapulu Semetei Kekenepela: Timinipa

14 Kelesowemi kulu hapa sena kesalewalapulu, mokopo sena kesalewalapulu, semetei kekenepela: timinise hanapa. Koiyawemiye, mane hekewalapulu mane olokeyatelawalapulu eta: tesemakeye. Mouwa semeteimakeye. Apula: ho:liyawalapulu yopiyawalapulu kekenepela: semetei eta: tesemakeye.
15 Apula: Kelesoyeliye Setene a:ko: elipe kesa:pela: semetei mana eta: tesemakeye. Alake Kelesowemi kulu hapa senayewi Kelesowemi eta: kulu hapama sena elipe mane matanesewa semetei kamunamakeye.
16 Apula: Kote koawana ho olokeyatelawa mokopo kote newana, elipe semetei kamunamakeye. Koiyawemiye, kokolo kao tesene Kote koawa niwa sopokeye. Apula: Koteyewi seyawa wekeye.

“Kiwa sopoke Ne sena kesalekeye.
Alake kili Kotewa Nekeye.
Newa kili himuwemi elaposakeye.
Apula: Newa kilipe honosanewemi hanosekeye.” †
17 “Mokopo senayewi matana hanosene epapuluse kiyawa matanema:pekitise kiwa hema sita:latipa:.
Hema sita:laleke iyewi alusene olokeyatelawa eta: kulu hapama tese, Neyewi kiwa mene silima:na:keye.” ‡
18 Silinase, Neyewi kima selese, “Ki atawa Nekeye.
Ne sena sala amowana Ne kesale sala amowana kiwakeye,” au selaposakeye. §

† **6:16** Lefitikase 26:12; Yelemaiya 32:38; Esekiel 37:27 ‡ **6:17** Aisaia 52:11; Esekiel 20:41 § **6:18** 2 Samuele 7:14; 7:8

Aluse, Piseiki Kote sosoyewi selapita: momateyalakeye.

7

1 Ne mana, neyewi kiwa himu hapa matanekeye. Koteyewi aupesakeye
au seyawa sena kesale puwano sita:nemawana, nimawana seyakeye.
Alanase, nano ketea nini toma olokeyatela timinisewala, nano ketea nini
matana olokeyatela ikomonosewana niyewi iya:ta:pa:, selakeye. Nano
ketea amowa nini toma apula: nini ho olokeyale tepesakeye. Kotewalapulu
ipilise sita:la: mane olokeyatelawa takala:pela: napolo sopolo timiya:sela:
sita:latipa:, selakeye.

Poleyewi Epeyawa Wekeye

2 Kiyewi kilipe sena manawa matana hanosene epapuluse, niwala
aluse matanepa:. Niyewi kiwa maolokeyale tiyakeye. Kili olokeyatela
timinimita: niyewi kima eta: se tiye mimakeye. Kiyawa nano nowa niyewi
eta: o:sulu timakeye.
3 Ne sawi we momatelese neyewi kima kotose selese, “Kiwa sena
olokeyatelalakeye,” alamakeye. Puwano neyewi kima selese, “Kiwa
niyewi sosolo matanekeye.” Niwa kiwalapulu falela sita:lalekewala, niwa
kiwalapulu kulu ikila emiwana, niyewi kiwa kao matanema:na:keye.
4 Neyewi kima himu semetei esa: sosolo matanakeye. Alake kiwa neyewi
sena nokama wapilise selakeye. Nano hilila hetetiyapita: niyewi kiwa
matanepela: epelesewa woliyetiye elakeye. Aluse kiyewi nema penaiyawa
kinisekeye.
5 Puwano Masetonia peleya: emi niwa hanapola: sita:ne ikila emiwa,
nini tomayewi ha:wa eta: telamakeye. Koamesa: muta emi sena
olokeyatela sita:ne sena alapulu inapola: nima konomonose ikomonakeye.
Ikomopita: potapola: niyewi matanese, “Ko:lupesape?” aluse niwa
himunama tese sita:nekeye.
6 Alawamona sena himunama tese sita:newa ekela temita: Koteyewi
hauwekilise seselesene epapuluse nimawana hauwekilise seselakeye.
Koteyewi sesela emi Taitase niwamo sita:ne inapita: potapola: sosolo
epeyakeye.
7 Taitase inapita: niwa epelese, apula: e solo se tiye miwana, niyewi
ta:tapola: sosolo epeyakeye. Eye nima solo se tiye miwa wekeye. Kiyewi
ewamo epelese ema hauwekilise penaiya kinisekeye. Au selesapekeye.
Apula: kiyawa newa potapose epelekeye, au seyakeye. Apula: kili
mane olokeyatela timiyawa mapolose iya:pela:, apula: newa kulu inise
matanekeye, au seyakeye. Apula: neyewi ta:tapola: ne himu fa:nemiwa
epeya sosolo woliyetikeye.
8 Puwano kiwa hekemita: neyewi kima sawi momate tiye ilikepilak-
eye. Momate tiye ilikepiyawa kiyawa akelese kili himu oiya mapeya
tesekeye. Neyewi ta:tapola: puwano sawi ko:luma:na:pela: momate tiye
ilikepilakeye, aluse neyewi matanakeye. Alawamona kolotea elapepela:,
sikape wa:ke ta:takamake, kili mane olokeyatelawa iya:pela: Kotewemi
himu semetei esa: matanepela: sita:lape ta:tese, newa epelekeye.
Ko:luma:na:pela: momate tiye ilikepilakeye aluse matana amunuse,
yemiwa aluse mamatanekeye.
9 Kiwa mapolose sita:lape neyewi ta:tapola:, newana epelese eta:
enemakeye. Alawamona yemiwa newa epelekeye. Neyewi sawi momate
tiye ilikepiyawa kiyewi potose mapolose ewalose matanakeye. Mapolose

ewalose matanese amowa Koteyewi kinapola:, Eyewi kiwa mokopo seselesaleke, kili mane olokeyatelawa hokatolose iya:pela:, wa:ke Kotewemi matanepela: sita:lape neyewi ta:tapola: sosolo epelekeye. Alake kili olokeyatela timiyawa hekemita:, neyewi sawi momate tiye ilikepiya enewa maolokeyale tiyakeye.

10 Aputa: senayewi olokeyatela timinisaleke, ewalose matanesewa e himuwemi Koteyewi matanasekeye. Alake senayewi ene hokato mane olokeyatelawa iya:pela:, Kotewalapulu elapose ke iya:tapita:, Koteyewi ewa mene siliyaposakeye. Apula: sena nowamoke ewa hekeyanase Koteyewi eta: konomonosemakeye. Alawamona mokopo senayewi olokeyatela timinisaleke ewalose, hokato mane olokeyatelawa eta: iya:peyamake sena amowa peleya: weyemi matana amunuse kulu hanose elaleke, sena amowa kulakemiwa, Kotewalapulu kokolo kao maelaposakeye.

11 Koteyewi kiwa sesepita: kiye matanese ko:luma:na:pela: timiyakeye, aluse matanepela: mane olokeyatelawa iya:peyakeye. Iya:pela: kiwa heneye napolo sita:pesita: matanepela: sitalakeye. Sena nowamoke kiwa potapola: pepilise kili olokeyatelawa kipila iya:peyakeye. Kili mane olokeyatelawa potapola: mapolose sita:nekeye. Apula: kiyawa mane olokeyatelawa sosolo tema:ke ipilise sita:nekeye. Alake kiyawa nima sosolo matanepela: ne mitiwa popa:na:pela: matanepela: sita:nekeye. Apula: senayewi mane olokeyatela timiyawa kiyawa hekeya:sela: falasipesakeye. Sena amowa kiyawa falasi elanase mane olokeyatela amo mouwa itapa telakeye. Alake mane olokeyatela amowa kiyawa hekeya:sela: itapa telawa napolapo.

12 Neyewi kima sawi weyamo momateya ikila emiwa, neyawa sena olokeyatela timiya amopela: momatemakeye. Apula:, neyawa sena olokeyatela tiyala amopela: momatemakeye. Apula: Kote sikapowemi kiwa nini mana napo esa: potose matanemita: neye sawi we momateyakeye.

13 Neyewi sawi momateyawa kiyawa kulu hanose, kiwa nima kao matanepela:, alanase, niwa epelese sita:la:keye. Apula: Taitase kili koane mina ikila emiwa kili olokeyatelawa iya:tapita: potapola:, Taitase niwa sita:ne weyemi inapola:, e himu nakolawa itapa tepela: inapita: potapola: niwana sosolo epelekeye.

14 Puwano neyewi Taitasema kiwa wapilise seyakeye. Kiyewi ewa epeyanase neyewi kiwa wapilise newa maewakeye. Neyewi solo henewa kima kao selesekeye. Aluse, napu yemi, neyewi Taitasema kiwa wapiyawala neyewi heneye seyakeye.

15 Taitase ki salo inapita: ikila emiwa, kiwa ipilise e hanewemi telakeye. Kiye ewa nekane tise e solo seyawamo kulu hapakeye. Alanase, eyawa kiwamo sosolo epelese a matanesela: elakeye.

16 Napuwa newa heneye epelekeye. Koiyawemiye, ne seli topuwa penaiya ela kemi ela:, apula: kiye mane hekeya timinipesa esa: matanekeye.

8

Kelesowemi Kulu Hapa Sena Kesale Sesemita: Moweni Tiye Tisewa Wekeye

1 Ne ma:ela:o, ne solo nowa weyala, kima se tiye kinakeye. Kelesowemi kulu hapa sena kesale Masetonia peleya: weyemi sita:newa Koteyewi matanese mokopo seselesekeye. Amowa napu yemi neyewi kima momatekeye.

2 Nano hilila ima sosolo hetetiyapita:, sena nokamoke iwa ikomopita: kemi, iyawa Kotewa eta: iya:peyamakeye. Eta: iya:tesemanase iwa nano ketea sosolo hepe tela sita:la: kemi, ili himuyewi heneye epelese matanawamunuse, sena kesale noka seselese moweni sosolo kinisekeye.

3 Moweni sosolo kinapola: iyewi moweni miya:na:pela: tiye tiwala kinise kemi iyewi ilipe alapulu tiye tiwala wapa:kemi papela: sosolo kinisekeye. Ki kene matanepela: aluse kinisekeye. Iyewi miwa neyewi potapola: heneye selakeye.

4 Apula: iyewi nima selese, “Yutia peleya: emi Kote sena kesale nano ketea hepe tela sita:nenase niyewi iwa sesemita: epelekeye. Kelesowemi kulu hapa sena kesale kulukulu koane noka emi sita:neyawa iwa sese-lesene epapuluse, niyawana aluse sesemita: epelekeye. Alake niyewi moweni kekenepela: Yutia sena kesalema mita: kema miya:na:keye. Kema kinapita: keyawa selese, ‘Neyewi eta: tima:na:makeye,’ au selapa.” Au seya iyewi nema ta:potose selesapekeye. Iyewi seselese moweni miya:na:pela: heneye epelekeye, au selesapekeye.

5 Aputa: niyewi matanese, “Iyewi moweni kinaposakeye.” Aluse matana kamona iyewi moweni semetei eta: mimakeye. Moweni seta: mimake sita:ne ikila emiwa iyewi selese, “Niwa ninipe Piseiki Kotema kinakeye.” Aluse wa:ke iyewi selese, “Koteyewi selese sepapowa Poleyewi nima selapita: niyewi timinima:na:keye.”

6 Alake, kili taunewemi neyewi Taitasewa wa:ke hamona e selakeye. Puwano ewa kiwalapulu enene ikila emiwa, Yutia peleya: Kelesowemi kulu hapa sena kesale amowa sesewapa:na: epela:, puwano moweniwa eyewi ma:ta: tiye kekenakeye. Ikila emiwa, kekenanase kiyawa moweni mokopo miya:na:wa kinapola: itapa temita: kili taunewemi eyewi kekenemita: neyewi wa:ke hamona e selakeye.

7 Kiyewi nano sosolo timinisene sitalakeye. Kiyawa Kotewemi himu semetei esa: matanekeye. Apula: Kote sowala kiyewi se tiye kinakeye. Apula: Kote solo mouwa sopoke kiyewi matanesekeye. Apula: sena nowa kiyawa sesemita: epelekeye. Apula: niwana kiyawa sosolo himu hapa matanesekeye. Kiyawa epapuluse seli timinisenase kiyawa moweni kinakamokiwa seli tima:na:pela: neyewi matanekeye. Amowa kiyewi Kote mokopo seselesewa walosekeye.

8 Kiyawa kina:pa:, aluse neyewi maselakeye. Alawamona sena nokamoke epelese moweni mikeye, au selaposakeye. Au seya kiyawa sena nokamawa himu hapa matanesewa neyewi popita:, kiwala epelese moweni mita:.

9 Aputa: Piseiki Yesu Kelesoyewi kiwa sosolo matanepela: mokopo seselesewa kiyawa matanesekeye. Nano ketea sopoke Ewa alapulu kamona nano ketea sopoke Ene eta: matanama Ewa kiwamopela: peleya: weyamo ina:sela: nano ketea hepe tela sila:sela: enekeye. Kiwa seli epelese matanepela: apula: Ho Napolo nano ketea sopowa timita:, Ewa nano ketea hepe tela elakeye. Aluse, kiyawa sena nowa nano ketea sopoke tima:na: tiye epapuluse tema:na:keye.

10 Apula: ne matanawa wekeye. Puwano yapene semetei itapa tepela: emi kiyawa ma:ta: tiye moweni mita: kekenepela: sita:newa, yemiwa kinapola: kotetiya:pa:. Kiyewi puwano moweni miya:na:wa selese, “Niyewi sena kesale noka sesewapa:na: epela: moweni miya:na:keye.” Aluse kiyawa puwano matanepela: mikeye.

11 Aluse miwa, kinise kotetiya:pa:. Honosane iya:tapa. Moweni noka
tiye ti elaleke, moweniwa tiyapola: kina:pa:. Kiyewi kilipe miya:na:pela:
matanawa iliye tiye kinapola: kotetiya:pa:.
12 Kili moweni sopoke Koteyewi potosekeye. Moweni teselapita: potap-
ola: takalese noka nowa Kotema epelese kinapita:, Koteyewi potapola:
epelepesakeye. Apula: nowamoke hene heneye moweni itapa telayewi
makinisaleke Koteyawa makonomopesakeye.
13 Apula:, neyewi sena kesale nokama seli sita:newa kinise apula: kima
hilila kinise, neyewi amo eta: matanamakeye. Alawamona, niwa ninipe
sena kesale nokalapulu niwa sopoke semetei iliye tiye seli sitalapose
neyewi matanakeye.
14 Yemiwa kiyawa moweni sosolo teselapita: ela:, potapola: sena nano
ketea hepe tela sita:newa kiyawa sesema:pita:keye. Seselesaleke, sikape
kiwala nano ketea hepe tela epesita:ya ikila emiwa, iyawala kiwa sesepe-
sakeye. Apula: kiyawa iwa seselesaleke, iyawala kiwa sesepesakeye. Aluse
kiyawa kilipe kemi seselesaleke, kiwa sopoke iliye tiye sitalaposakeye.
15 Aputa: Kote pukawemi momateyawa wekeye.
“Senayewi nano ketea ma:na: sosolo tili sena nowa seselese kinise, heka
eta: tuwapomakeye. Apula:, senayewi nano ketea ma:na: kolotea tili iliye
tiye eta: meinamakeye,” aluse momateyalakeye. *

Kolini Taunewemi Taitasewa Sena Nowa Elipei Poleyewi Hamona E Seyawa Wekeye

16 Neyewi kiwa sosolo sesemita: matana hanosene epapuluse
Taitaseyewi kiwa aluse sesemita: matanekeye. Matanesewa Koteyewi
Taitasema kinapita: neyewi Kotema napolo selakeye.
17 Apula: neyewi Taitasema selese, “Keyawa Kolini sena kesale amowa
sesemita: ha:na:pa:.” Au selapita: eyewi selese, “Ehe. Newa ha:na:na:keye.
Nine ne sosolo matanawana iwa sesemita: epelekeye. Newa sosolo epelese
ha:na:na:keye.”
18 Apula: eyewi epelese selapita:, ewalapulu Kelesowemi kulu hapa sena
semetei nowana niyewi hamona e selakeye. Sena amowa Kote solo napowa
se tiye kinapita:, Kelesowemi sena kesale sopoke ta:tapola: selese, “E solo
amowa napolo selakeye,” aluse Kelesowemi kulu hapa sena sopoke au
seyakeye.
19 Seya sena semetei kamona ewa niwanapulu hanapola: Yelusaleme
sena kesale nokama sesemita: moweni kekenema:na:pela: Kelesowemi
kulu hapa senayawala kulukulu koane sopowemi ewa ta:peyakeye. Ta:pele
tiyapita: sena kesale nano ketea hepe telama sesemita: niyewi epelese
sosolo moweni tiyapola: kekenanakeye. Kekene tiyapola: sena hepe
telama kinapita: sena nokamoke potapola: Kotewa wapiyakeye.
20 Apula: sena nokamoke selese, “Moweni sosolo kekenawa iyewi hele
takalese mikeye. Kolotea heka iyewi atu tikeye.” Aluse iyewi niwa pepilise,
moweniwa napolo potapola: sita:pesita:, sena noka niwanapulu semetei
hananakeye.
21 Piseiki Koteyawala, sena sopowala, potapola: selese, “Iyewi moweni
iliye tiye potapola: sitalakeye.” Au semita: yemiwa niyewi seli potapola:
sitalakeye.
22 Alake niyewi heneye seli potapola: sita:pesena:pela: kili taunewemi
Kelesowemi kulu hapa sena ma:e semetei nowana iwalapulu neyewi

* **8:15** Mene Sili Puka 16:18

hamona e selakeye. Ema neyewi selese, “Keyawa timinima:na: hanosaleke ililapa?” Au selakamake ikila sopoke eyewi selese, “Ehe timinima:na:keye.” Aluse eyewi epelese neyewi papokeye. Yemiwala eyewi matanese, “Kolini Keleso sena kesaleyewi Kelesowemi kulu hapa sena Yutia peleya: sita:nema moweni kinaposakeye.” Aluse eyewi kiwamo ekela matanepela:, alanase, ewa epelese sosolo hananakeye, au selakeye.

23 Aputa: neyewi kiwamopela: seselese timinisene epapuluse, Taitasewala, kiwamopela: seselese newanapulu semetei tiyalakeye. Apula: Kelesowemi kulu hapa sena ma:e elipei ewalapulu semetei ha:na:na:wa, Kelesowemi kulu hapa sena kesaleyawa kulukulu koawemi ta:peyakeye. Ta:pele tiyapita: iyewi timinise sita:la: Keleso unuwa sosolo meapolaposakeye.

24 Senala: amowa moweni tima:na:pela: inisekiwa, kiyawa himu hapa matanesewa walopa:. Walopita: iyewi selese, “Poleyewi Kolini senawa seli napolo sitalakeye, au seyawa henenakeye,” au selaposakeye. Aluse Kelesowemi kulu hapa sena kesale kulukulu koane sopoke sita:neyawala au selaposakeye.

9

Kelesowemi Kulu Hapa Sena Kesale Yutia Peleya: Nano Ketea Hepe Tela Sita:newa Seselese Nano Ketea Mokopo Kina:pa:

1 Yelusaleme Kelesowemi kulu hapa sena kesale sita:newa, kiyewi seselese moweni mita:, neyewi kima mouwa itapa mokopo momatekeye.

2 Kiyawa heneye epelese miya:na:nakeye, aluse neyewi matanekeye. Alake newa Masetonia senama neyewi selese, “Kolini senayewi moweni kinaposakeye. Akaia * peleya: Kelesowemi kulu hapa sena sita:neyawa yapene semetei itapa telayewi iyewi kinaposakeye, au seyakeye.” Aluse neyewi kili unuwa wapilise sela:la:keye. Selapita: kiyawa miya:na:pela: epiyawamona iyewi ta:tapola:, sena muta nokamokiwala selese, “Niyewi moweni miya:na:keye,” au selesapekeye.

3 Alawamona, neyewi kiwa wapilise seyawa mokopo selesenakeye. Auma:pekitise, Kelesowemi kulu hapa sena ma:e Taitase iwa, kili peleya: emi neyewi hamona e selakeye. Neyewi ima selese, “Kolini senayewi moweniwa kekenakeye.” Aputa: kiyawa moweni kekenawa iyewi popa:na:pela: hamona e selakeye.

4 Sikape Masetonia sena newanapulu, kiwa sita:la emi inise potakamake kiyawa moweni eta: kekenamanapita: potapola:, newa ewama:na: telalapo. Koiyawemiye, puwano neyewi matanese, “Iyewi moweni kinaposakeye,” aluse sena nokama kili unuwa wapilise seyanase kiyawa moweni eta: kekenamanapita: potapola: newa ewama:na: telalapo. Newa ewalosaleke kiwala ewapesakeye.

5 Auma:pekitise neyewi Kelesowemi kulu hapa sena ma:ema selese, “Kiwa puwano hamone. Newa sikape mina:na:keye,” au seyakeye. Alake kiyawa moweni miya:na: seyawa kekenemita: iwa puwano neyewi hamona e selakeye. Kiwa kilipe matanepela: epelese mokopo enewana ililakeye. Newa inise neyewi kima kina:pa:, au selesaleke kiyawa kinakamake eta: ilimanakeye.

6 We matanpa:. Senayewi nakela sa:le mutama kepela:, fowala mutama sutesikeye. Alawamona senayewi nakela sa:le muta kepela: fowala muta sutesikeye.

---

* **9:2** Kolini taune amowa Akaia peleya: emi tikeye.

7 Alusene epapuluse kiyawa moweni miya:na:wa kiwa kilipe puwano
semetei semetei esa: matanepa:. Kiwa kilipe matana kamunuse kulu
hanose kina:pa:. Sena nowamoke ene moweniwa sena nowamoke
kina:pa: esaleke, kinise himuyewi mapolose kinakamake eta: ilimanakeye.
Senayewi ene epelese kinisaleke Koteyewi ema epelese matanesekeye.

8 Koteyewi kima nano ketea napolo sosolo miya:na:wa Koteyewi Ene
iliye tiye elakeye. Ene matanepela: mokopo seselesewa elewa maelakeye.
Alake seselesewa Eyewi kima kinisaleke, kiyawa heneye iliye tiye tiyapola:
sitalakeye. Kote mokopo seselesewa iliye tiye tiyapola: sitalaleke, kiwa
kilipe himuwana, tomawana seila:pita:, aluse, Koteyewi iliye tiye seselese
elakeye. Apula: nano ketea timinisene napolo timinimita: Koteyewi iliye
tiye seselese elakeye.
9 Aputa: nano ketea sosolo kinisene sena amowa Kote pukawemi
momateyawa wekeye.

“Senayewi nakela sa:le kelesene epapuluse, sena napoyewi sena nano
ketea hepe telama nano ketea sosolo kinisekeye.
Alake sena napoyewi nano ketea timinisene napolo maitapa tepesak-
eye.” †

10 Koiyawemiye, nakela sa:le kemita: kinisewana Koteyewi kinisekeye.
Ma:na: nasene maita: kinisewana Koteyewi kinisekeye. Nano ketea sopoke
kinisene mouwa Kote Ene semeteikeye. Alusene epapuluse kiyawa sena
nokama nano ketea mita: Koteyewi kima kinaposakeye. Nakela sa:le
sopopela: fo helesene epapuluse, kiyawa seli timinisewa Koteyewi sosolo
meapolaposakeye.

11 Kiyewi nano ketea sosolo mita: Koteyewi kima nano ketea kalilkalila
sosolo kinaposakeye. Kinapita:, kiyawa moweni kinisewa niyewi tiyapola:
sena nano ketea hepe telama miya:na:keye. Kinapita: kiyawa iwa
seselanase iyewi Kotema sosolo napolo e seyakeye.
12 Alake, nano ketea napolo elipei hetetikeye. Kiyawa nano ketea
kinisene emi Kote sena kesale nano ketea hepe telama kiyawa sesepesak-
eye. Apula:, kiyawa nano ketea kinisene emi sena kesale mutayewi Kotema
napolo sosolo e selaposakeye.

13 Kiyewi nano ketea kinapita: Kelesowemi kulu hapa sena ma:e
nokamokiwala potaposakeye. Potakamake kiyawa imawana, Keleso sena
kesale sopomawana, nano ketea sosolo mokopo kinapita: potapola: iyewi
selese, “Moweni mini sena kesaleyewi Piseiki Kotema epelese matana
hanakeye. Apula: Yesu Kelesowa matanemita: solo napolo se tiye miwa
iyewi ta: tiyapola: tiyatakeye.” Aluse kiyawa moweniwa ima minase iyewi
Kotewa wapilise napolo e seyakeye.
14 Napolopela: Koteyewi kiwa sosolo matanepela: mokopo seselanase,
ili himuyewi kima sosolo epelese matanepela:, Koteyewi kiwa wa:kewala
sesemita: kulukuluma:na:keye.

15 Koteyewi nima nano ketea mokopo mini amopela: niyewi Kotema
napolo selakeye. Koteyewi E Sa:le Yesu Keleso niwa sesemita: hamona
seyakeye. Nano ketea mokopo mini amopela: sena solopela: eta:
ilimakeye.

---

† **9:9** Kisala Puka 112:9

10

Sena Nokamoke Polema Tipalese Selapita: Poleyewi Selese, "Koteyewi newa ta:pelepita: neyewi Kotepela: hekeya timiyanakeye," Au Seyawa Wekeye

1 Kiyawa matanemita: Pole neyewi kima selakeye. Yesu Kelesoyewi senama matanepela: o:sulu hopola seya epapuluse, neyawana kiwa matanepela:, kiyawa ta:pita: o:sulu hopola selakeye. Sena nokamoke newa tipalese selese, "Nini sikapo Poleyewi selesene ikila emiwa eyawa o:sulu selesekeye. Alawamona, ewa pama elaleke nima solo penanose momate tiye ilikepilakeye," aluse selalakeye.

2 Apula: sena nokamoke selese, "Poleyewi peleya: weyamo nano ketea timinisewa sosolo matanepela: timiyanakeye," alalakeye. Aluse selesene sena ama sikapowemi ne solo penaiya sema:na:keye. Alawamona, newa inisene ikila emiwa neyewi kima penanose ta:potose selese, kili olokeyatela seya amowa iya:ta:pa:.

3 Niwa peleya: weyemi sita:nekeye. Alawamona niyewi peleya: senayewi tetesene epapuluse matetakeye. *Seteneyewi niwanapulu teta-lakeye.

4 Aputa: peleya: weyemi senayewi tetese, samene i pesapu ketea amowa tiya:yewi timinisene tiyapola: senawanapulu tetesekeye. Alawamona peleya: weyamo ketea tetesene amowa niyawa tiyapola: matetakeye. Apula: Kote sowa kolotea apolosene sena amowa Kotewalapulu kisi sena akeye. Niyewi Kotewalapulu kisi sena alapulu tetakeye. Tetese niyewi Kote penaiyawamoke tetakeye. Alake niyewi Kote penaiyawa tiyapola: tetakamoke Kotewalapulu kisi sena amowa ili matana olokeyatelawa keneye tima:na:keye.

5 Senayewi Kotewa heneye matanemita: sena nokamoke ilipe kemi me wapilise mokopo yekeya selesekeye. Apula: iyewi mokopo solo amowa niyewi keneye tiyaposakeye. Kisi sena saliyapola: tipolo selawatesene epapuluse niyewi matana olokeyatela sopowa tiyapola: tipolo selawapola: notoloyetiye Yesu Kelesowemi kulu ha:na:pa:.

6 Alanase niyewi solo se tiye miwa kiyawa nokamoke ta:tapola: kulu hanosaleke kemi, nokamoke ta:tapola: tikape tesaleke sena amowa niyewi hekelese falasipesakeye.

7 Apula: hekeya nano keteawa kili sikapowemi pota:pa:. Sena kilipe nokamoke selese, "Yesu Keleso nano timinimita: ta:peyawa nekeye. Kiwamakeye." Eselesaleke ewala Kelesowemi papela: nano timinisene epapuluse, niwana Kelesowemi papela: nano timinisekeye. Aluse matanepa:. Kepoliyetiyapa.

8 Kiyawa Kotewemi himu semetei esa: matanesewa solomita:, Koteyewi newa ta:peyakeye. Newa ta:peyanase, newa Nine penaiya wapilise selakamunuse selakeye. Aluse epe selese penaiya amo, newa nine eta: ewalesemakeye. Aputa: senayewi koane titiyapola: tima:na:pela: timinisene epapuluse, kiwa sesemita: Piseiki Koteyewi newa ta:peyakeye. Senayewi koane ekeye tisene epapuluse, kiwa keneye timita: newa eta: ta:peyamakeye.

9 Neyewi kima sawi momate kamoke kiwa ipimita: eta: momatelesemak-eye.

---

* **10:3** Seteneyewi niwalapulu tetalakeye.

10 Alake sena nokamoke selese, “Poleyewi sawi momate kamoke penaiya selese momatelesekeye. Alawamona ewa inise eyewi sena sikapo potakamake eyawa penaiya eta: selesemakeye. E solo seyawa eta: penaiyama mokopo keteakeye” Aluse au seyakeye.
11 Aputa: kiwa pama sita:nema neyewi sawi momateyawala, newa inapola: kiwalapulu semetei sita:la:, kima se tiye penaiya sosowala, semetei kamunakeye. Ne sawiwemi pa:ta momate tiye apula: neyewi meatewi pa:ta solo eta: alusemakeye. Alanase newa wepi selesene senama sela:pa:.
12 Sena nokamoke iyewi ili unuwa puwano apolose selapita:, niyewi epapu eta: selesemakeye. Sena alapulu ninipe semetei kamunamakeye. Sena amoke peleya: weyemi nano matanawa kulu hanose weyamu selesekeye. I kene kemi sena semetei nowamoke selese, “Newa puwanokeye.” Au selesaleke kamunuse sena semetei nowamokiwala selese, “Newa puwanokeye.” Au selesaleke kamunuse sena semetei nowamokiwala selese, “Newa puwanokeye.” Aluse i kene kekelese kekela:sela: selese sita:tesekeye. Sena amoke hele matanepela: sita:la: kekelese kekela:sela: selesekeye. Aluse iyewi mokopo selesene eta: matanamakeye.
13 Alawamona Koteyewi nima nano timinisewa niyewi timiyakeye. Alake Koteyewi nima selese, “Peleya: emi ha:na:pa:, koane emi ha:na:pa:,” e seyawa emi niwa hapakeye. Alake Koteyewi nima nano timinimita: ta:peyawa niyewi kulu hanose timiyakeye. Kote sowa niyewi eta: helepemakeye. Alake niyewi nano eta: timinima:na: telamawa niyewi ninipe wapilise kima maselaposakeye. Alawamona kili taunewemi nano timinimita: Koteyewi niwa hamonapita: niwa minakeye. Inapola: niyewi hene heneye napolo timiyakeye.
14 Aputa: Koteyewi niwa walosene senapela: timinimita: ta:pele tiyapola:, kili taunewemi hamonapita: niwa minakeye. Alake kiyawa Yesu Kelesowa matanemita: niwa puwano inapola: kima solo napolo se tiye kina:sela: enekeye. Alake kiwa niyewi ili seila:taposakeye. Alawamona, senayewi selese, “Kiyawa Kolini senawa ili mahekepesakeye,” aluse selapita: iyewi solo amowa mokopo selakeye.
15 Apula: niyewi nano timiyawa iyewi mokopo selese, “Niyewi timiyakeye,” aluse selapita: kiwa eta: seli matanamakeye. Alake sena nowamoke timiyawa niyawa potapola: mokopo selese, “Niyewi timiyakeye,” aluse niyewi eta: selesemakeye. Koteyewi timinisewa niyewi timiyakeye, aluse wapilise selakeye. Kiyewi Kotewemi himu semetei esa: matanesewa sosolo temita: niyewi matanekeye. Apula: kiyawa ilikeye esaleke niyewi kiwalapulu sosolo timinima:na: matanekeye.
16 Sosolo timini tiye tiyapola:, peleya: nowemi kili nono fa:ta hanapola: sena nokama Yesu solo napolo se tiye kinapose ha:na:na:keye. Alake niwa puwano hanapola: se tiye kinapita:, sena nowamoke solo se tiye miwa eta: ta:tesema hili ta:taposakeye. Alake sena nowamoke solo eta: se tiye mimanase, niyewi putupela: solo se tiye minase nowamoke nima kekela:sela: maselaposakeye.
17 Alawamona Kote pukawemi momateyawa wekeye. “Kiyewi kilipe kemi nano timiyawa wapilipa. Koteyewi nano timiyawa semetei wapilipa:,” aluse momateyalakeye. †
18 Koiyawemiye, senayewi ene kemi me solo se wapilipitekiwa, amowa eta: ilimanakeye. Alawamona Koteyewi senawa me solo se wapilipitekiwa, amowa ililakeye.

† **10:17** Yelemaiya 9:24

11

Poleyewi Nano Timinisene Ala Mokopo Walosene Senayewi Nano Timinisene Elipe Semetei Kamunamakeye

1 Neyawa sowa kolotea nanonatela sema:na: apomita: ililapa? Kiyawa
newa ili sema:na:na?
2 Koteyewi kiwa sosolo matananase sena nowamoke sowa kiyawa
kulu hanosaleke, Kote himu sosolo nakopesakeye. Alusene epapuluse
newana himu nakokeye. Kelesoyewi kiwa kesale epapuluse timita:,
kiwa Eyewi seminase neyewi kiwa potapola: elakeye. Kesaleyewi sena
semetei hanosene epapuluse, kiwa Keleso semetei hamonite, kiwa neyewi
potapola: elakeye. Potapola: ela: kiwa iwei tesene kesale tema:pekitise
neyewi potapola: elakeye.
3 Alawamona kuya:leyewi hopolose mokopo seyawa Ifiyewi topukeye.
Ala epapuluse sena nowamoke solo nowa mokopo selesaleke kiyawa
Yesu Kelesowemi himu semetei esa: hene matanesewa tikili tese, sena
nowamoke mokopo selesaleke, solo amowa kiyawa ta:pa:na:nakeye. Amo
hetetipela:, newa ipilikeye. Auma:pekise neyewi kiwa hakoma matanekeye.
4 Alake ne himu hakoma matana amo mouwa wekeye. Kili himu elipei
sita:la:, ikila nowemiwa sena nowamoke selesaleke emiwa kulu hanose,
ikila nowemi sena nowamoke selesaleke emi kulu hanose alusekeye.
Puwano niyewi kima Yesu solo se tiye kinapita: nini solo kiyawa topukeye.
Apula: sena nowa inapola: Yesu pa:ta se tiye kinisaleke, senayewi mokopo
sowa kiyawa ta:pa:na:nakeye. Apula: puwano Ho Napowa kiyawa tikeye.
Mokopo solo amowa kiyawa kulu hanosaleke ho nowa olokeyatelawa
kiyawa tima:na:nakeye. Apula: puwano Kelesowa kiyawa matanemita:
solo napowa niyewi se tiye kinapita:, kiyawa topukeye. Alawamona mou
nowa matanemita:, sena nowamoke solo nowa se tiye kinapita:, kiyawa
kao ta:pa:na:nakeye. Kiyewi takalepela: eta: matanamake solo nowa
epelese ta:tesekeye.
5 Alawamona solo nowa se tiye kinisene senayewi selese, “Niwa sosolo
walosene senanakeye.” Aluse iwa puwano apolose, newa sikapetapo
apola: selakamakiwa eta: ilimanakeye. Newa ko:luma:na:ne? Iwa
putupela: newa sikapemakeye.
6 Apula: ne meatewi kilpila eta: selesemakeye. Neyewi popa:na:
selesekeye. Alawamona solo mou neyewi matanekeye. Matanese kiyawa
sopoke ta:pita: nano ketea mouwa sopoke niyewi kima se tiye mikeye.
7 Aputa: Kote solo napowa neyewi kima se tiye mini amopela:, neyewi
nano wa:la:ya hepe eta: timakeye. Nano wa:la:ya hepe tima:na:wa
iya:pela:, kiwa seila:tese tima:na: tisene senayewi timinisene epapuluse,
newa kine sikapetapo apola: mokopo timiyakeye. Neyewi mokopo
timiya amoke kiwa wapilikeye. Alake kiyawa nema selese, “Kewa hele
timiyakeye.” Kiyawa au sema:na: ililapa? Eh, eta: ilimanakeye.
8 Kiwa mokopo sesemita:, Kelesowemi kulu hapa sena peleya: noka
sita:neyawa nema moweni kinapita:, neyewi tikeye. Kiwamopela: neyewi
atu tisene sena epapuluse ela: ili moweniwa neyewi mokopo tikeye.
9 Alake newa kiwalapulu enene ikila emiwa neyewi moweni itapalapita:
kima selese, “Newa nano ma:na:wa kina:pa:,” au seyamakeye. Kiyewi
mapoloma:pekitise Masetonia peleya: emi sena noka inapola:, newa
moweni kinapita:, neyewi tiyapola: nano ma:na: wa:la:yakeye. Kiyewi
nema mapoloma:pelekitise kima neyewi nano hilila eta: alusemakeye.
Kiyewi mapoloma:pelekitise, “Kiyewi newa matina,” au seyamakeye.

Puwano neyewi kima matina alusemanase, sikapewala, neyewi kima matina auwa eta: sema:na:makeye.

10 Yesu Kelesoyewi Ewa heneye selesene epapuluse, neyawana heneye selakeye. Neyewi kima selese, “Matina,” au selesemake newa nine epelese selakeye. Apula: Akaia peleya: emi sena sita:neyawa nema selese, “Keyawa mokopo selakeye,” auwa eta: sema:na:makeye.

11 Alake neyewi ko:lu timiyana? Neyewi kiwa himu hapamake selapele? Eh, neyewi kiwa heneye epelese himu hanose selakeye. Ne solo mouwa Koteyewi potapola: matanesekeye.

12 Yemiwa kili moweni neyewi timake epapuluse, sikapewala neyewi eta: tima:na:makeye. Alawamona mokopo walosene senayewi selese, “Poleyewi timinisene epapuluse, niyawana semetei kamunuse timinikeye.” Aluse kilipe kemi wapilise selese, kili moweniwa neyewi eta: tima:na:makeye. Neyewi nano wa:la:ya hepe eta: timanase, iyewi nano wa:la:ya hepe tisene alapulu ninipe semetei kamunamakeye.

13 Kiwa epesita:ya sena nokamoke inise selese, “Niwa apasolo walosene senakeye,” e seya senawa hene heneye apasolo walosene senamakeye. Iwa mokopo apasolo walosene senakeye. Kiyewi iwa potose, hele heneye Kelesoyewi walosene senanakeye, au semita: iyewi kiwa hopolose mokopo timinikeye.

14 Alawamona senayewi mokopo timinisaleke newa howa mahanakeye. Koiyawemiye, Setene e toma wapa:kemi semeteiwa mokopo hepene sena ho:liya amuna tese elapita: senayewi potosekiwa selese, “Ewa hepene senakeye,” au selesekeye.

15 Setene mokopo hepene sena amuna tese ela epapuluse, ema kulu hapa papolo senawana, mokopo sena hekeya amuna tese sitalakeye. Sikape, mokopo sena hekeya amuna tese sikape iyewi ilipe mane olokeyatela timiya kamuna nano wa:la:ya hepe falasiwa tiyaposakeye.

Senayewi Polewa Ikomonawa Wekeye

16 Puwano neyewi kima nano seyawa wa:ke selakeye. Kiyewi nema selese, “Kewa matana napolo ma elatakeye. Kewa nanano tela senawa epapulalakeye,” au seyakeye. Au seyawamona kiyawa, ne sowa ta:ta:pa:. Ne matana napowa elakeye. Aputa: mokopo walosene senayewi ilipe kemi wapilise seyakeye. Alake yemiwa neyawana, newa nine wapilise selakeye. Alake ne sowa kiyawa ta:tapola:, Polewa matana ma elatakeye, au selesaleke, neyewi sosolo mamatanepesakeye.

17 Piseiki Yesuyewi nema selese, “Kewa kine wapilise sela:pa:,” au seyamakeye. Au seyama kamona newa nine kemi wapilise nanonano tela sena matana eta: enemanase selesene epapuluse neyewi selakeye.

18 Sena kilipe muta amoke peleya: weyemi tima:na: tima:na: matanasewa kulu hanose iyewi ilipe nano timinise sosolo epapuluse, neyawana newa Nine me solo se wapilise selakeye.

19 Kiyewi nano sopoke matanese kasele, aluse matanesekeye. Alawamona, sena nanonano tela epapuluse matanesene itapa mokopo walosene senawa kiyawa epelese siliye sitalakeye.

20 Siliye semetei sitalaleke, iyewi kiwa tima:na: tisene sena amuna niwamopela: timinipa:, au seyakeye. Au seya kili nano ketea sopoke, iyewi tiyakeye. Iyewi hopolose sita:la:, poya:sela: sita:la:, kiwa kolotea meapolose mitiwemi paesa: samota: kemi kiwa iyewi epelese siliyapola: semetei sitalakeye.

21 Haukula. Niyawa mane epamowa kiwemi timinima:na:wa penaiyawa eta: ilimanase, newa ewakeye. Alawamona, sena nowamokiwa ene tima:na: tiwa wapilise me solo se selesaleke, neyawana me penanose ne tima:na: tiwa wapilise sema:na:keye. Haukulale, napute neye sela amowa sena nananotela epapuluse selakeye.
22 Mokopo walosene sena iyewi Hipulu senana? Ehe, iyewi Hipulu sena elapita:, amowa neyawana Hipulu senakeye. Sena amowa Isolaiya senale? Ehe, iwa Isolaiya sena elapita:, amowa newana Isolaiya senakeye. Sena amowa Epalahame sena mayana? Ehe, iwa Epalahame sena ili alaleke, amowa newana Epalahame sena mayakeye.
23 Sena amowa Keleso tima:na: tisene senaya? Newa nine wapilise solo amowa nanonano tela senayewi selesene epapuluse neyewi selakeye. Alawamona, Keleso tima:na: tisene sena putupela: elaka nekeye. Iyewi timiyawa neyewi sitiyetiye neyewi hene heneye sosolo timiyakeye. Apula: ikila muta newa tipolo selawapola:, apula: ikila muta newa sanapola:, apula: ikila muta ikomonose kulu sutetikeye.
24 Apula: Yu senayewi newa sanawa talo usulupe epela: akotaipe (39) epapuluse akeyawa, ikila piipewemi aluse mei tiyapola: newa sanakeye.
25 Apula: ikila usulupe Lome kamani senayewi i polotoyewi newa sanakeye. Apula: ikila semetei etewayewi newa olakeye. Apula: ikila usulupe poti sipi newa tapeyawa panakeye. Ikila semetei poti sipi panapita: yopolotela semetei, ikila semetei, epapuluse newa i panowa tiyapola:, hano tawala wapa:se alupa:pele hapakeye.
26 Apula: newa ikila muta makene sena epapuluse ikila emiwa nano ketea sosoyewi newa olokeyaleye tisekeye. Nano ketea mutayewi newa olokeyaletepesa matanakeye. Hano sosolo hakene inapita: potapola: neyewi sapela: ela:, apula: ikila nowemi senayewi newa nano keteawa o:sulu tisene sena iyewi newa sama:na:pela: sitalapita: papokeye. Apula: neyewi nine sena maya Yu sena yemiwana, newa sama:na:pela: sitalapita: papokeye. Apula: Yu senama telawala, newa ikomoma:na:pela: sitalapita: papokeye. Apula: ikila nowemi newa ikomopita: siti noka emiwana, mowana, hano ka:nawemiwana, newa kulu sutetikeye. Apula: mokopo Kelesowemi kulu hapa sena ke ma:eyawana, newa ikomoma:na:pela: sitalapita: papokeye.
27 Alake neyewi timiyamoke hokolose sosolo timinisekeye. Yopolotelawemi eta: enimawana, menipita:wala, hano menipita:wala, neyewi ikila mutawemi ma:na: nasewana itapalakeye. Apula: ikila nowemi newa tapola eta: ilima telanase sosolo potiya:sela: enekeye.
28 Epapuluse ela: ikila sopoke Kelesowemi kulu hapa sena kesale kulukulu koane sopowemi sita:newa neyewi pote enekeye. Pote ela: neyewi matanese, “Iwa iliye tiye sitalapita:keye. Iwa hele sitalapita:keye.” Aluse sosolo matana:sela: enekeye.
29 Apula: sena kesale nowamoke Kelesowemi himu semetei esa: matanawa penaiya maelaleke potapola:, sena kesale amowa neyewi sosolo matanekeye. Apula: Kelesowemi kulu hapa sena nowamoke olokeyatela timinisaleke sena nowamoke polupita: potapola:, neyewi sosolo konomonose matanekeye. Neyewi sosolo timinise, sosolo matanepela:, aluse newa enekeye.
30 Newa nine wapilise sema:na:wa mapolokeye. Neyewi ne unuwa eta: soloma:na:makeye. Alawamona sena nokamoke ili unuwa solopita:, neyawana ne unuwa wapilikeye. Alake nema nano hetetima:na: inapita: neyewi nine penaiyawa eta: ilimanapita: potapola: selakeye.

31 Kotewa Ene Piseiki Yesu E Ata amowa, ikila sopoke niyewi wapiyakeye.
Eyewi ta: potapita: neyewi mokopo maselakeye.
32 Apula: Tamasakase taunewemi newa enewemiwa ikila emiwa,
tipolo selawapote Aletase piseikipela: enene ikila emiwa, taune amowa
kamani sena potapola: elakemi sena ta:le tima selese, “Taune solawa isu
tenamowemi Polewa ha:na:pekitise Pole saliyapose potapola: sita:latipa:.”
33 Potapola: sitalapita: kemi newa anekela selawapola: solawa winito
emi ela: kikiye sine kikiye sine peleya: kolemi tuwatapita: eyawa newa
salima:na: telawamona, siliye tiye nesile hapakeye.

12

Koteyewi Polema Nano Ketea Walopita: Wekeye

1 Newa nine wapilise wa:ke sema:na:keye. Wapilise selakamoke newa
nine masolopesakeye. Neyewi wapilise solo alusewa mokopo selakeye.
Alawamona, neyewi uwa koane Piseiki Koteyewi nema nano ketea
walopita:, neyewi papowa kima selakeye.
2 Yapene kena:neipe (14) itapa tepela:, Kelesowemi kulu hapa Newa
hepene falemi usulupe peleya: emi * Koteyewi newa siliyapola: hapakeye.
Newa silinase hapawa neyewi matanekeye. Alawamona, newa ho semetei
fiyanesewala, tomawanapulu howanapulu semetei fiyanesewala, newa
mamatanekeye. Koteyewi Ene semetei matanakeye.
3 Ehe, newa hepene falemi silise hapa emiwa, † ho semetei fiyanesewala,
tomawanapulu howanapulu semetei fiyanesewala, newa mamatanekeye.
Koteyewi Ene semetei matanakeye.
4 Newa hepene falemi Palataese selesewa silinase fiyanapola: ela:,
hepene falemi nano ta:tapola: newa inise, peleya: weyemi neyewi eta:
ta:pelese sema:na: telamakeye.
5 Newa hepene falemi siliyapola: hapawa neyewi sema:na:pela: elawa-
mona neyewi newa nine wapilise sema:na:makeye. Apula: newa peleya:
we ela: nema nano ketea hetetiyapita: neyewi nine penaiya amowa eta:
ilimanapita: nano ketea amowa kiyawa ta:pita: selakeye.
6 Neyewi nine wapilise selesaleke, sena nanonano tela epapuluse
eta: sema:na: telamakeye. Alawamona neyewi selapita: amowa hen-
eye sema:na:keye. Neyewi heneye selese neyewi newa nine wapilise
sema:na:pela: elawamona, senayewi nema selese, “Kewa sena sosokeye.”
Auma:pekitise neyewi newa nine wapilise sema:na:makeye. Neyewi
nano ketea timiyawana senayewi potapola:, apula: neyewi solo se tiye
miwana senayewi ta:tapola:, alake neyewi alusewana, neyewi tisewana
iyewi potapola: newa matanepesakeye. Alake newa nine wapilise
sema:na:makeye.
7 Aputa: Koteyewi nema nano sosolo walopita: neyewi papokeye.
Neyewi paponase newa nine kemi wapilise epesena: telakeye. Alawamona
newa nine wapilise epesa:pekitise newa tomawemi ono amuna ‡ Koteyewi
mini amoke olakeye. Ono alawa Setene tima:na: tisene senayewi newa
olosene epapuluse oiyewi newa kalesaleke oiyakeye.
8 Newa oiya ela: ikila usulupewemi neyewi Kotema holose, “Ono
amunayewi newa kalewa iya:ta:pa:.”

---

* **12:2** Hepene fala usulupe amowa Kote Ene elakemi akeye, au seyakeye. † **12:3** Hepene peleya: amo unuwa Palataese, aluse selesewa peleya: amowa napokeye. ‡ **12:7** Ono seyawa niyawa mouwa mamatanekeye. Alawamona niyewi matanese ono amowa nano ketea nakolosene epalakeye.

9 Alawamona, Koteyewi nema selese, “Neyewi kewa matanepela: mokopo sesema:na: amowa ilikeye. Alake kewa pele tepela: elapita:, Ne penaiya amoke kewa penanopesakeye.” Alanase newa pele tepela: ela: kemi, mapolose maelakeye. Newa pele tela kamuna epelese elakeye. Alake Keleso penaiyawa newanapulu elapita: ta:tapola:, newa epelese elakeye.

10 Newa hapapolo tese ela: kemi neyewi Kelesopela: tima:na: tiya:sela: ela:, sena nokamoke nema itipiyawala, nano ketea hilila tisalekewala, ikomonosalekewala, nano ketea talapoiya heteisalekiwala, aluse kemi newa epelese tiya:sela: elakeye. Apula: newa, Kelesopela: neyewi kao tiya:sela: ela: newa kulu sutetikeye. Alawamona neyewi selese, “Ilikeye,” au seyakeye. Alake newa pele tepela: elapita:, Kelesoyewi newa seselakeye. Seselesaleke, newa penaiya elakeye.

Poleyewi Kolini Sena Kesale Amowa Sosolo Matanawa Wekeye

11 Ne solo seyawa sopoke nanano tese seyawamunakeye. Alawamona, kiye ela: timinipita: neye seyakeye. Kiye ela: ne mane napolo sema:na: telawamona eta: seyamakeye. Alanase, neye ela: selakeye. Hene, newa alama ketea amunakeye. Alawamona, apasolo sena sosolo kiye ela: sela epamowa newa ili hanewemi maelakeye.

12 Apasolo walosene senayewi timinisene epapuluse, neyewi nano ketea timinisewa Kote penaiyawanapulu timinipita: kiyawa papokeye. Neyewi timiyawa wekeye. Koteyewi Ene matana penaiya timinisewa neyewi tiyapita: senayewi potapola: selese, “Koteyewi timinisewa epalakeye,” au semita: neyewi tikeye. Apasolo walosene senayewi timinisewa kiyawa popita: neyewi ikila sopoke timiyakeye. Alake neyewi apasolo walosene sena esa: timinimita: Koteyewi newa ta:peyawa kiyawa papokeye.

13 Aputa: kiyawa nema selese, “Kelesowemi kulu hapa sena kesale kulukulu koane noka emi sita:newa keyawa puwano putupela:, niwa puwano sikape me apoyakeye.” Au seyakeye neyewi kiwa ko:luse sikape apoyala? Neyewi iwa sesela epapuluse, kiwala aluse seselakeye. Alawamona kiyawa moweniwa newa seselese newa eta: mimakeye. Kili moweniwa neyewi eta: timanase neyewi hele timiyana? Kiyewi ne hele matanawa kepoliyetiya:pa:.

14 Yemiwa ikila usulupewemi kili taunewemi newa mina:na:pela: nano ketea seli tikeye. Newa inisekiwa kili moweniwa neyewi matina, auwa eta: sema:na:makeye. Kili moweniwala, kili nano keteawala, neye tima:na: esa: mamatanekeye. Kiyewi nema himu hopola matanepela: sita:pesita: neyewi matanekeye. Apula: salayewi e ata e ama a:mawa nano ketea nasewana, saowala, eta: kinisemakeye. Alawamona, e atayewi e salama kinisekeye. Alusene epapuluse kiwa ne sala amunanase neyewi kiwa sesema:na: matanekeye.

15 Kili atawa nenase neyewi nano ketea sopoke kima miya:na:keye. Kiwa neyewi seselese seila:tese ne penaiyawa kiwamopela: timinima:na:keye. Neyewi kiwa sosolo himu hapa matanesaleke, kiyawa newa kolotea himu hapa matanema:na:na?

16 Kili moweniwa neyawa eta: timakeye. Aluse ne sowa kiyawa ta:tapola: henenapo, au seyakeye. Au seya kamona kiyawa noka nema selese, “Poleyewi mokopo sepela:, niyewi popa:pekitise, hopolose o:sulu tikeye.”

17 Au selapita: neyewi kima selese, “O:suwemi neyewi o:sulu tila? Neyewi hamona seya senawa inapola: iyewi mokopo sepela: nano ketea o:sulu tila? Nema nano ketea ena mina?

18 Neyewi Taitasewala, Kelesowemi kulu hapa sena ma:e nowana, kili kulukulu koane hamona penaiya seyakeye. Hamonapita: Taitase kili kulukulu koane inise, a:tawi nano ketea nowa o:sulu tila? Neyewi matana hanosene epapuluse, Taitasewala, aluse matanesekeye. Neyewi timinisene epapuluse, eyawana, aluse timinisekeye," au seyakeye.
19 Apula: kiyawa matanese, "Niyewi Pole kulu hanapita: Pole ene kemi wapilise epelese selakeye." Aluse kiyawa matanana? Kiyewi aluse matanepa. Ne manala: napolo, Koteyewi ta: potapita: niyewi nano ketea sopoke timiyawa Yesu Kelesowemi kulupela: apola: sita:la: kiwa sesewapa:na: penanopela: seyakeye.
20 Newa inise kiwa seli sitalapita: popa:na:keye. Alawamona kiwa napolo sita:la:wala, olokeyale sita:la:wala, ko:lu sita:lape esa: popa:na:keye. Apula: sikape newa inise kiwa potakamake, neyewi kima mapolosewala, kima epelesewalao, newa tikili tekeye. Aputa: kiyawa nema mapolosewala, epelesewalao, newa tikili tekeye. Newa inakemiwa neyewi potakamake kiyawa soye tepewala, kanakewana, kipila konomonosewana, kiyawa kilipe alapulu takale matanesewana, sena nowa unu olokeyale selesewana, sena nowama solo wepi selesewana, kiwa kilipe wapilise tikape tesewala, hele mokopo tisewana, kiyawa kao timiya:sela: sitalapita: neyewi nano ketea sopoke amowa ipila popa:na:keye.
21 Newa wa:ke inapita: potakamake sena kesale tomawemi mane olokeyatela tisenewana, sena kesale iwei mane tisenewana, ikila sopoke kesale atu tima:na:pela: matanesewana, kiyawa puwano timiya:sela: sita:la: olokeyatelawa hokatolose eta: hokateyamananeke potapola:, kiwamopela: newa ya:ma:na:keye. Kiyewi popita: kili olokeyatelawa Koteyewi nema walopita:, newa ewapesakeye. Newa ina ikila emiwa kete matanese aupesakeye.

13

Kiyawa Mane Olokeyatela Timiyawa Eta: Hekeyamananeke, Newa Inisekiwa Kiwa Seila:taposakeye

1 Puwano ikila elipei kiyawa kulukulu koane newa minakeye. Yemiwala, ikila usulupewemi newa mina:na:pela:, neyewi nano ketea seli tikeye. Apula: Kote pukawemi momateyawa wekeye. "Kotoma:na: ikila emiwa senama falasima:na:wa tuwapa:na:pela:, sena elipeiyewi papowala, sena usulupe papowala, nano ketea papowa semetei kamunuse sela:pa:." Aluse momateyalakeye. *
2 Puwano newa ikila elipei mina ikila emiwa sena olokeyatela sita:nema neyewi selese, "Kiwa olokeyatela sitalatepa," aluse neyewi seyakeye. Ikila elipei mina ikila emiwa aupa, e seyawa epapuluse, yemiwana newa pama ela:, neyewi wa:ke selakeye. Neyewi selese, "Newa ina ikila emiwa inapola: potakamake, sena puwano olokeyatela sita:newa kamunuse olokeyatela sitalaleke potapola:, sena nokamoke napute mane olokeyatela timiya:sela: sitalaleke potapola:, kiyawa epapuluse timiya:sela: sitalaleke kiwa neyewi ma hauwekilisapekeye. Ma hauwekilise falasima:na:wa maiya:taposakeye. Heneye falasipesakeye.
3 Kiyewi selese, "Kelesoyewi kewa emi tese solo se tiye kinise kamunuse se tiye miya:na:pela:, amowa niyewi ko:lu matanema:na:na?" Aluse kiyawa epe selese amowa ko:lu seleseye? Kiyewi mane olokeyatela timinisaleke seila:pa:na:pela: Kelesoyewi eta: pote iya:tesemakeye. Alake kili

* **13:1** Ele 17:6

mane olokeyatelawa iya:pa:na:pela:, kili himuwemi Kelesoyewi penanose timinisekeye.

4 Apula: puwano Keleso tomawa eta: penaiyamanase, i kelipapoya papela: Ewa kulukeye. Ewa kuluwa Kote penaiyawa kinapita:, penaiya amowa tiyapola: napu yemiwa kao enekeye. Ewa eta: penaiyama enene epapuluse, niwana eta: penaiyama elakeye. Alawamona Kote penaiyawa Yesuma kinapita:, penaiya amowa Eyewi tiyapola: ela epapuluse, niyawana Kote penaiyawa tiyapola:, penanose sita:la: kiwamopela: timinisekeye.

5 Aputa: kiwa kilipe semetei semetei esa: himu fa:nemi kelepa:. Kele tiyapola: selese, “Newa Kotewemi heneye himu semetei esa: elapa? O, Kotewemi himu semetei esa: maelapa?” Aluse kiyawa kili himu kelese matanepa:. Kiyewi kilipe semetei semetei esa: selese, “Yesu Keleso ne himuwemi elakeye,” aluse semita: neyewi matanekeye. Kiyewi Yesuwemi himu semetei esa: eta: matanamananeke, Ewa kili himuwemi maelakeye. Maelaleke, kiwa ili masitalakeye.

6 Alake kiyawa niwamo selese, “Poleyewi e manawanapulu Yesuwemi himu semetei esa: matanepela: elakeye. Alake iwa ili elakeye.” Aluse kiyawa semita: neyewi matanekeye.

7 Apula: kiyawa olokeyatela tima:pekitise niyewi kiwamopela: kakasilise kulukulula:la:keye. Kiyewi olokeyatela matiminisaleke sena nokamoke potapola: niwa wapilise selese, “Pole iyewi seli tikeye,” au semita: kiwamopela: eta: kulukululamakeye. Senayewi niwa wapilisewala, eta: soyamakiwala, niyewi kiwamopela: kakasilise Kotema kulukulula:la:keye. Kiwa hekeya napolo sita:pesita: niyewi matanekeye. Alake niyewi kiwamopela: kakasilise kulukulu esewa mouwa amopela: kulukula:la:keye.

8 Aputa: kiwa hekeya napolo sita:la: Kote heneye solo amowa kulu hanosaleke, niyawa kiwa mahekepesakeye. Alawamona, heneye sowa niyewi tiya:sela: epelema:na:pela: tiyalakeye.

9 Apula: sena nokamoke niwa akowa tese selese, “Polewa penaiya maelakeye.” Au selapita: kemi niwa penaiya elakeye. Alawamona, kiwa kilipe Keleso penaiya sitalaleke, niwa epelese elakeye. Alake kiwa hekeya napolo hene heneye seli sita:pesita: niyewi kiwa kakasilise kulukulula:la:keye.

10 Aputa: Piseiki Yesuyewi Ene mane timinisewa timinimita:, newa ta:peyakeye. Ta:pele tiyapola: E penaiyawa nema mikeye. Alake penaiyawamoke neyewi kiwa sesemita: matanekeye. Kote penaiyawamoke neyewi kiwa hekeya:sela: falasima:na: mamatanekeye. Alake napu yemiwa newa pama emi ela:, neyewi kima sawi momatekeye. Newa ina ikila emiwa, kiwa neyewi sosolo falasima:pekise, puwano kima sawi momate tiye ilikepilakeye. Alawamona kili mane olokeyatelawa eta: hekeyamananeke, neyewi penaiyawanapulu kiwa hekelese falasima:na:keye.

Poleyewi Epama E Seyawa Wekeye

11 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o, Ne sowa kakeye. Kima neyewi epama selakeye. Kiyawa epelepa:. Kiyewi kilipe Kelesowa seli sita:pesena:pela: mane olokeyatelayewi kiwa supa:pekitise seli penanose sita:latipa:. Ne sowa ta: tiyapola: sita:latipa:. Kiwa kilipe kemi himu semetei esa: sita:latipa:. Apula: sena nowama o:sulu hopola sita:latipa:. Apula: sena nowa himu hapa mataneseyewi mouwala, hopola

sita:teseyawa mouwala, Kote Ene ekeye. Ewa kiwalapulu epesita: neyewi matanekeye.

12 Kelesowemi kulu hapa ma:e ate kiyawa kilipe kemi epelese tiye minita:pa:.

13 Kelesowemi kulu hapa sena kesale sopoke weyemi sita:la: kima ikila napolo aluse selese ilikepilakeye.

14 Piseiki Yesu Kelesoyewi kiwa sopoke mokopo seselesewana, apula: Koteyewi kiwa sopoma himu hapa matanesewana, apula: Ho Napowala kiwa sopoke himuwemi sita:pesita: neyewi matanekeye.

Kalesia

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Puwano Yesu kulu hanosene ili amowa Yuta mayakeye. Alawamona, sikape Yesuye apasolo Pole solo napolo sena kesale nokama se tiyemita: ilikepiyakeye. Aputa:, opo emiwa Yu senama iwa ma:ta: tiye Yesu E maya tema:na: mina emiwa hilila semetei hetetikeye. Puwano sena kesale ili amokiwa Mosese ele sepapowa eta: kulu hanosemakeye. Aluse Yuta mane iliwa eta: kulu hapamakeye. Iwa Kelesopela: iyawala Mosese ele kulu hanaposapa?

Yu Sena nokamoke ima selese, "Kiwa kapo nana:pa: apula: Mosese ele nokamo kulu ha:na:pa:," iyewi au seyakeye. Alawamona, Poleye selese, "Eh. Alamakeye. Niwa Yesu Kelesowemi himu semetei matanepela: apula: epamoke ela: timinise niwa mane hekeya sena kesale Kote sikapowemi heteti apula: niwa falela hili tikeye.

Yuta sena kesale noka Kalesia peleya:wemi hanose Keleso kulu hanosene sena kesale emi sitala ima selese, "Kiwa Mosese ele kulu ha:na:pa:." Poleyewi solo amo ta:tapola:, nano ketea heteti amopela: eye puka momatelese Kalesia ili mane amawa meya hekelese apula: ili seli topuwa meya hekeyakeye.

Puwano, Poleyewi weyapo selese, "Kote ene newamo ta:pelese apasolo tima:na: timita: ta:peyakeye." Eyawa ene matane kamunuse eta: kulu hapamanase apula: eyawa sena nowamo solo seyawa eta: kulu hapamakeye. Eh, Alamakeye. Koteye ewa holose ema miwa solo napolo sena eta: Kelesolama sena waiyakeye. Sikape, Poleye weyamu seyakeye. Sena kesale iwa Yesu Keleso kulu hanosekeye. Alawamona, sena kesale Kote siwemi hekeya hetetisekeye. Aputa:, solo kaselese sawi weyamu selese, Kelesoyewi niwa silikepila opo emiwa, Ho Napoloye niwa isu hekeya walose apula: niyewi sena nokama mane napolo timinisekeye.

Kalesia Suluwemi Mou Elakamo Momateya

1:1-2:21 Pole ene penanose selese, "Hene heneye Koteye newa apasolo sena ta:peyakeye apula: ne solo selaka henekeye
3:1-4:31 Kewa Kote sa:le hetetima:na: tesaleke, seli topuwa Kelesowemi tuwata:pa:
5:1-6:10 Kelesoye ela: silikepililapita: apula: Ho Napoye ela: isuwa hekeya walosekeye
6:11-18 Poleye Kalesia Keleso sena kesale kiwa selikeye

Poleyewi Sawi We Momateyawa Kalesia Kulukulu Koane Ima Ilikepiyakeye

1-2 Yesu Kelesowemi kulu hapa sena kesale kiwa sopoke Kalesia peleya: emi koamesa: sopolo sita:nema newa Poleyewi sawi weyamowa momate tiye ilikepilakeye. Apula: Yesu Kelesowa sowa mita: Koteyewi newa walosene sena tiya:sela: epesita: ta:peyakeye. Koteyewi newa ta:peyawa kiyewi matanemita: neyewi selakeye. Eyewi nano timinisewa timita: sena nowamokiwalao, sena mutayawalao newa eta: ta:peyamakeye. Yesu Kelesoyeliye E Ata Koteleli newa ta:pele tiyapola: walosene sena apasolo sena timinisewa neyewi timita: newa ta:peyakeye. Kote amo Yesu kuluwa mene teisa:pekeye. Neyawana, Kelesowemi kulu hapa sena kesalela:

newanapulu ninipe sita:neyawala, niyawa sopoke sawi weyamowa kima ilikepilakeye.
3 Aputa: nini Ata Koteyawala, nini Piseiki Yesu Kelesoyawala, kiwa matanepela: mokopo seselepita:, kiwa hopola sita:pesita: niyewi matanekeye.
4 Nini Ata Kote matanawa Yesuyewi kulu hanose timiyakeye. Kulu hanapola: timinise, niyewi nano olokeyatelawa iya:pa:na:pela: Yesu niwamopela: kakasilise kulukeye. Apula: ikila yemiwa peleya: weyemi nano olokeyatelayewi niwa sukulu tiye olokeyale tima:pekitise niwamo mene silima:na:pela: Yesuwa kulukeye.
5 Alanase, niyawa sena kesale sopoke Atama kokolo kao wapilise niyawa matanakeye. Henekeye.

Yesuwa Matanese Kelesowemi Pamita: Solo Napolo Semetei Kamona Enewa Wekeye

6 Kelesoyewi kiwa hauwekilise matana sosolo seselesene emi Koteyewi kiwa ta:pele tiyapola: mina e seyakeye. Ta:pele tiyapola: mina seya kamona Kelesowemi palawa kiwa kipila iya:peyakeye. Alanase kiyawa iya:peyalapita: newa tutolukeye. Kiyawa Yesuwa ewamo kulu ha:na:na: telawamona solo napolo nowamo kiyawa kulu hapalakeye.
7 Alawamona Yesuwa matanepa:se solo napolo semetei kemi elakeye. Solo napolo nowa pa:ta maelakeye. Itapanase kamona kiyawa solo nowa ta: timita: sena nokamoke heneye solo napowa senisila:sela: mokopo solo nowa pa:ta se tiye kinise, kiwa iyewi alasilalakeye. Alasi tiyapola: mokopo solo amoke kiwa Yesuwemi matanawa ikomopesakeye.
8 Puwano solo napolo neyewi kima se tiye se tiye kinisewa, heneye sowa se tiye mikeye. Alanase niwa walosene senawa semetei nowamokiwalao, hepene senayawalao, sikape, solo napolo senisila:sela:, solo nowa pa:ta se tiye kinisaleke, sena amowa Heo peleya: emi Koteyewi falasipela: tuwataposakeye.
9 Puwano niyewi kima solo weyamowa solo se tiye kinisewa, wa:kewala, solo we kima penanose se tiye kinakeye. Yesu Kelesowalapulu semetei kemi sita:pesita: solo napolo kiwa seli topulase solo nowa pa:ta sena nowamoke kima se tiye kinisaleke, sena amowa Heo peleya: emi Koteyewi falasipela: tuwataposakeye. Amowa niyewi matanakeye.
10 Senayewi nema epelemita: neyewi se tiye kina:selele? Alamakeye. Koteyewi nema epelemita: neyewi se tiye kinakeye. Senayewi newa potose epelemita: neyewi se tiye kina:selele? Neyewi aluse se tiye makinakeye. Senayewi nema epelemita: timiyakiwa amowa, newa Keleso tima:na: tisene sena ma epesapekeye. Alawamona newa Keleso tima:na: tisene senakeye.

Pole Apasolo Walosene Sena Epesita: Ta:peyawa Wekeye

11 Ne ma:ela:o, ta:ta:pa:. Solo weyamowa neyewi heneye selakeye. Yesuwa matanemita: solo napolo neyewi kima solo napolo se tiye kinisewa senayewi somakeye. Koteyewi sokeye.
12 Solo napolo amowa sena nowamoke nema seya amakeye. Sena nowamoke topulu amo nema eta: seyamakeye. Yesu Keleso Ene semeteiyewi nema walopita: potapola:, neyewi kima se tiye kinakeye.
13 Aputa: puwano fa:nemi Yu sena tililayawa solo elewa neyewi kulu hanosene ikila emiwa, neyewi alusewa kiwa topukeye. Kote E kulukulu koawemi sena kesale Kelesowemi kulu hapa sita:newa ikila sopoke neyewi sosolo ikomona: tesekeye.

14 Yu sena tililayawa solo ele sepapowa neyewi ta: tiyapola:, heneye sosolo ta: tiyapola: kulu hapakeye. Kulu hanapola: sena muta ninipe semetei kesilawa, neyewi tiyapola: sikape me apoyakeye.
15 Alawamona newa seta: kesilama, newa sikape Yesuwemi epesena:pela: notolomita: Koteyewi puwano matanepela: enenapokeye. Matanepela: enenase Eyewi newa hauwekilise mokopo seselese, Eyewi newa ta:peyakeye. Aputa:, Eyawa epelese
16 kiwa Yu senamanase neyewi Yesuwa solo napolo se tiye mita:, Ene E Sa:le Yesuwa nema waiyakeye. Waiyawa sena nowama neyewi ta:tapola: eta: ta:kiyamakeye.
17 Yelusaleme sitiwemi apasolo walosene sena puwano ta:peya imawana neyewi ta:pa:na:wa eta: hapamakeye. Alawamona puwano newa Aleipia * peleya: emi ela:pe hanapola:, elapepela:, Aleipia peleya: emi, sikape Tamasakase taunewemi mene inise, hekeya mene minakeye.
18 Yapene usulupe itapa tepela:, newa Yelusaleme sitiwemi Pita popa:na: hanosekiwa, sokatiye elipeiwemi ewalapulu elipe eniya:nekeye.
19 Eniya:sela: ela:, apasolo walosene sena noka neyewi eta: papomakeye. Piseiki Yesu Ene e ma:e Yemese semetei neyewi papokeye.
20 Neyewi sawi momateya we heneye momatekeye. Koteyewi newa potosaleke neyewi pateya mamomatekeye.
21 Aputa: sikape, Yelusaleme sitiwa iya:pela: Silia peleya: emiwana, Silisia peleya: emiwana, neyewi hapakeye.
22 Neyewi hapawa ikila emiwa, Yutia peleya: emi kulukulu koane noka Kelesowemi kulu hapa sena kesale kekena emiwa ne mitiwa eta: papomakeye.
23 Eta: papoma kamona sena mutayewi newamo selapitekiwa iyewi topukeye. Topuwa nokamoke selese, “Puwano niwa ikomonosene senawa, alawamona napu yemiwa eyewi Keleso sowa se tiye kinisekeye. Puwano eyawa seli topuwa ikomona: tesekeye. Alawamona, napute Keleso solo amowa hokato sema:na:pela: timiyawa sena amoke se tiye kinanakeye.” Apula: Kelesowemi kulu hapa sena kesale Yutia peleya: emi sita:neyawa topukeye.
24 Alanase newa Yesuwemi epesena:pela: e seyalo iyewi ta:tapola: Kotema wapiyakeye.

2

Yelusaleme Sitiwemi Polewa Hapawa Wekeye

1 Yapene kena:neipe (14) itapa tepela:, wa:ke Yelusaleme sitiwemi hanosekiwa, ikila emiwa Panapase na:ko: Taitasewala na:tewi siliye hapakeye.
2 Hapawa Koteyewi nema selese, “Kewa ha:na:pa:,” au seyanase newa hapakeye. Koteyewi nema ha:na:pa: e selapita:, hanosekiwa, puwano kulukulu koane sena puwano pota: sita:ne sena alapulu semetei neyewi hokato seyakeye. Yu senama telayewi Yesuwa matanemita: solo napowa, neyewi se tiye kinaka ima seyakeye. Neye matanawa, tima:na: neye ela: tiwa apula: puwano neye ela: timiyawa mokopo iya:pa:pele kitikeye.
3 Aputa: Taitase newanapulu minawa, ewa Kiliki * sena enene kamona iyewi potapola:, sena nokamoke matanese, “Taitase kapo hekelesa:

* **1:17** Aleipia peleya: sipitou peleya: emi sena semetei semetei ke sita:nekeye. * **2:3** Kiliki senawa Yu senamakeye. Yu senama telayewi i kene kapo hekelesa: eta: naiyemakeye.

namapekeye.” Aluse sena nokamoke matana kamona, kulukulu koane sena puwano sita:neyawa ne solo amowa potose kulu hapakeye. Alanase iyewi matana amunuse nanese, Taitase kapo hekelesa: nama:na: telawamona iya:peyakeye.

4 Aputa: sena nokamoke Yu senayewi solo ele sepapowa penanose kulu hanosene sena amoke, o:sulu popa:na: inapola:, niwanapulu semetei kekenakeye. Kekene tiyapola:, sena amoke selese, “Niwa heneye Kelesowemi kulu hapa senakeye,” aluse iyewi pateya selese niwanapulu semetei kekenakeye. Kekene tiyapola: matanese, “Ko:lupita: heneye Kelesowemi kulu hapa sena Yu senayewi solo elewa eta: kulusemanone?” aluse matanakeye. Aputa: niwa tipolo selawapo pota: ela epapuluse, Yu senayewi solo ele sepapoyewi niwa aluse pota: sita:nekeye. Aputa: Yesu Kelesoyewi niwa silikepiyakeye. Silikepilapita: kamona mokopo Kelesowemi kulu hapa senayewi niwa wa:ke tipolo selawapote alusene amunuse epapulakeye.

5 Alawamona kiwa Yu senama telayewi Yesuwa matanepa:se solo napolo amowa heneye mouwa kaluse ta:tapola: sita:pesita: niyewi potapola: enekeye. Potapola: enenase iyewi selese, “Kaka hekelesa: nana:pa:,” e seyawa kamona niyewi ta: tiyapola: eta: henelamakeye. Ili solo kolotea nowa niyewi eta: kulu hapamakeye.

6 Kulukulu koane yesila senala: noka puwano sita:la:. Nine neye matanasekiwa ili unuwa sosolo o kolotea, amowa mokopo keteakeye. Koteye elawa sena kesale unuwa eta: matanesemakeye. Alawamona, yesila sena ununa amowa ne solo seyawa wa:ke makuluse sela: hanaposakeye.

7 Alawamona yesila sena amoke iyewi matanese, “Yu senayewi Yesuwa matanemita:, solo napowa se tiye mita: Koteyewi Pitawa ta:peyakeye. Ta:pelepita: amunuse Yu senama telayewi Yesuwa matanemita:, solo napowa se tiye mita: Koteyewi Polewa ta:peyakeye.” Aluse walosene senayewi matanakeye.

8 Alake Pitayewi Yu senama walose timita: Koteyewi Pitawa apasolo sena ta:peyakeye. Aputa: neyewi Yu senamanase walose timita: Kote semetei kemi newana apasolo sena ta:peyakeye.

9 Aputa: apasolo walosene sena puwano sita:newa, Yemese, Pita, Yone, iyewi potakamake, neyewi timinimita: Koteyewi newa matanepela: mokopo seselese ta:peya potapola:, iyewi newana, Panapasewala na:ko: tiya: tikeye. Ninipe nano semetei timinisenase ninipe tiya: tikeye. Tiya: tiyapola:, iyewi selese, “Niyewi Yu senama se tiye kinapita:, ka:tawa Yu senamanase se tiye kina:pa:.

10 Se tiye kinise kemi, Yu sena Kelesowemi kulu hapa sena nano misitiya sita:newa sesepa:.” Apula: neyawana semetei kamo matanepela: henekeye e seya.

Anitioke Taunewemi Pitayewi Hele Timiyanapita: Poleyewi Ewa Hekelese Seyawa Wekeye

11 Sikape Anitioke taunewemi Pita mina ikila emiwa eyewi hele timiyanase, ene minitapowemi neyewi selese, “Keyewi hele tiyatakeye,” au seyakeye.

12 Ala amoke mouwa wekeye. Puwano Pitayewi Yu senamawalapulu ilipe sita:la:, ma:na:wa menakeye. Ma:na: kilipe mena kamona, Yemese sena e mana inapitekiwa potapola:, Yu senamawalapulu Pitayewi ilipe ka:la:lopela:la: ma:na: menawa iya:peyakeye. Iya:pela: iwa aloye tiye enekeye. Sena mina amoke Yu senayewi solo elewa kulu hanose, “Kaka

hekelesa: nana:pa:," e seyawa senayewi ta:pa:pekitise, Pitawa Yu senaye fa:tapo sema:pekitise ipilise aloye tiye Yu senawanapulu ha:na: enekeye.
13 Yu sena nokamokiwala himu ipilise sita:newa, Pitawa potose, ene mane olokeyatela alusewa kulu hanosekeye. Panapaseyawala iyewi alusewa potapola:, ene ewala Yu senama telawa kepoliyetise mane olokeyatela enekeye.
14 Helepa:pela: sita:la: iyewi Yesuwa matanemita: solo napoyawa heneye mouwa eta: kulu hapama tese potapola:, neyewi Pitama hokato sena sopoke ta:pita: neyewi selese, "Kewa Yu sena kamona, keye Yu senama telayewi alusene amunuse keyewi etakeye. Aluse Yu senayewi alusewa Yu senama telayewi ta:pelemita: keyewi walopetewa eta: ilimanakeye." Aluse Pitawa neyewi hekelese seyakeye.

Solo Napoyawa Heneye Mouwa Wekeye

15 Niwa kesila ikila emiwa niwa Yu sena kesawayakeye. Yu senama Koteyewi Ene solo elewa se tiye mita: Koteyewi niwa ta:peyakeye. Ta:pele tiyapita:, Yu senayewi weyamu matanakeye. Yu senayewi solo elewa Yu senama telayewi eta: kulu hapama, iyewi olokeyatela timiya:sela: sitalakeye, aluse niyawa Yu senayewi matanesekeye.
16 Niwa Yu sena kamoke Yu senayewi solo elewa kulu hanose tima:na: tiya:sela: sitalapita: nima Koteyewi selese, "Kiwa sena hekeyakeye. Kiwa ilikeye," elawa eta: selesemakeye. Alawamona senayewi Yesu Kelesowemi himu semetei matanepela: sitalaleke senama Koteyewi selese, "Kiwa ilikeye. Kiwa sena hekeyakeye," au selesekeye. Niwa Yu senayawala, kiwa Yu senama telawala, ninipe sopoke Yesu Keleso semeteima himu semetei matananakeye. Yesu Kelesowemi himu semetei matanesene senama Koteyewi selese, "Kiwa ilikeye. Kiwa sena hekeyakeye," au selesekeye. Alawamona, yu senayewi solo elewa semetei senayewi kulu hapanase Koteyewi selese, "Kiwa ilikeye. Kiwa sena hekeyakeye," elawa eta: selesemakeye.
17 Alawamona niwa Yu sena Kelesowemi kulu hapa sita:neyawa Yesu Kelesowemi himu semetei matanese, Yu sena solo elewa kulu hanosewa iya:peyakeye. Aputa: Yu sena noka Kelesowemi eta: kulu hapamanase niwa potapola: selese, "Kiwa Yu sena solo elewa eta: kulu hapamanase, kiwa Yu senama tela epapulakeye. Kiwa sena olokeyatelakeye." Aputa: niwa Yesu Kelesoyewi olokeyaleye tiya? Alamakeye, aluse selapa. Solo amowa sena matakola selesene epapuluse seleselakeye.
18 Alawamona newa Yu sena elakamoke Yesuwemi himu semetei matanepela:, Yu sena solo elewa kulusewa neyewi iya:peyakeye. Iya:pela: wa:ke Yu sena solo elewa kulu hanosaleke, mane amoke me walosewa newa sena olokeyaletela, au selaposakeye.
19 Alawamona, solo eleye elawa newa kuma:na: isuwemi tuwapokeye. Apula: ele e sikapowemiwa newa kulu sena epapulakeye. Newa Kelesowalapulu i kelipa:peyawemi palese Ewalapulu kulukeye. Alawemi ela:, napuwa newa falelawa tiye Kote nene elakeye.
20 Alanase, Yesu Keleso i kelipapoya papela: kulu amunuse newa Ewalapulu semetei kulukeye. Aputa: Yesu Keleso kulu mene teisa:pe amunuse, newa amunuse mene tesilapola:, me fala:pela: tesewa neyewi tikeye. Kelesowa ne suwemi enenase Ene kao tesewa neyewi tiyapola: elakeye. Newa nine kao tesewa tiyapola: maelakeye. Kuluwa mene tesinase newa nine kao tesewa epapuluse maelakeye. Ne toma a pote ela:, Koteyewi E Sa:le Yesu Kelesoma neyewi himu semetei matanepela:

elakeye. Koteyewi e sa:yewi newamo himu hapawa matanese Ene toma a pote tesewa newamopela: kakasilise api kinisekeye.
21 Koteyewi newa hauwekilise sesewapowa neyewi maiya:takeye. Senayewi Kote solo elewa kulu hanosaleke, Koteyewi solo ele amoke niwa me sela:pekiwa, Yesu mokopokemi kumapetakeye. †

3

Kote Sikapowemi Kiwa Hekeya Sita:la: Alusewa Mouwa Wekeye

1 Kalesia sena kesale kiwa nananotelalakeye. Sena nokamoke kima pateya selapitekiwa kiyawa solo amowa seli topukeye. Seli ta:tapola: kiyewi seli matanesewa takalepela: eta: matanesemanakeye. Ko:lupita: pateya seya amowa ta: tila? Yesu i kelipapoya papela: sana kuluwa kili sikapowemi alama ketea amunanakeye. Selapita: kiyawa sopoyewi topukeye. Mokopo seyawa eta:wi kima pateya seyale?
2 Nano nowa neyewi kima ta:potakeye. Kote solo elewa kiyewi kulu hanose tiyapita:, Koteyewi kima Ho Napowa minine? Alamakeye, amopela: eta: mimakeye. Yesuwamo matanemita: solo napolo se tiye kinisewa kiyewi seli topunase, Koteyewi kima Ho Napowa minine? Henekeye, amopela: kinisekeye.
3 Puwano solo napowa kiyewi ma:ta: tiye topu ikila emiwa, Ho Napoyewi sesewapowa kiyewi tiyapola: tiya:sela: sita:nekeye. Yemiwa tiya:sela: a tima:na: ikila emiwa Ho Napoyewi nano sesewapowa kiyewi iya:pela: tomayewi matanawa kulu hanose Kelesowemi penaiya tiya:sela: sita:laposapa? Alanase yemiwa kiyewi ko:luse nanana tepela: sita:la:?
4 Ho Napoyewi kima nano waiyawa kiyawa iya:teseya? Nano waiyawa mokopo ketea waiyalopela: matanasela? Kili matanawa hele matananakeye.
5 Koteyewi kima Ho Napowa kinapola:, kiwalapulu ela: E penaiyayewi matanepela: timinisewa tikeye. Kiyewi Kote solo elewa seli topunase elale? Alamakeye, amopela: eta: alamakeye. Yesuwemi himu semetei matanepela: sita:ne elale? Henekeye, amopela: epapulakeye.
6 Mouwa matanepa:se Epalahamewa matanepa:. Apula: Kote pukawemi momateyawa matanepa:. Epalahameyewi Kotewemi himu semetei matanepela: enenase Koteyewi Epalahamema selese, “Keye Nema himu semetei matananase, kewa sena hekeyakeye. Kewa ilikeye.” * Au seyawa Kote pukawemi momateyalakeye.
7 Alanase, kiyewi weyamu matanepa:. Kotewemi himu semetei matanesene senawa heneye Epalahameyewi sena maya epakeye.
8 Aputa: puwano fa:nemi Yu senama telawa Koteyewi selima:na:wa, Kote pukawemi hokato walopela: momateyalakeye. Alanase Yu senama telayewi Kotewemi himu semetei matanepela: sitalaleke, imawa Koteyewi selese, “Kiwa ilikeye. Kiwa hekeyakeye,” au selesekeye. Au sema:na:wa Kote pukawemi momateyawa wekeye. Epalahamema Koteyewi e solo napowa selese, “Epalahameo, Kewemi tese sena kesale peleya: sopowemi sita:newa Neyewi napola:taposakeye.” † Au seyakeye. Au seyawa Kote pukawemi momateyalakeye.
9 Alanase Epalahameyewi Kotewemi himu semetei matanepela: elapita:, Epalahamewa Koteyewi seila:pe aluse senayewi Kotewemi himu semetei matanepela: sitalaleke sena amowa Koteyewi napola:tesekeye.

---

† **2:21** Solo ele sepapoyewi niwa eta: helete tiye hapamanase, Yesuyewi niwa me sela:pa:na:pela: kululakeye. * **3:6** Ma:ta: Ti 15:6 † **3:8** Ma:ta: Ti 12:3; 18:18; 22:18

10 Alawamona, Kote solo elewa Kote pukawemi momateyawa selese, “Solo elewa senayewi kulu hanose timinise, solo elewa semetei nowa hotoye tiye tikapeye tisaleke, Koteyewi falasisewa tuwataposakeye,” aluse Kote pukawemi momateyakeye. Senayewi matanese, “Neyewi Kote solo elewa kulu hanose timinise, Kote sikapowemi newa ilipela: elaposakeye.” Aluse matanesaleke, Koteyewi falasisewa tuwataposakeye. Alake Kote solo ele sopowa senayewi eta: kulu hapama tese, Koteyewi iwa falasima:na: tuwataposakeye. ‡
11 Aputa: nano we niwa matanepela: henekeye. Kote solo elewa senayewi kulu hanosaleke, sena ama Koteyewi selese, “Kewa ilikeye. Kewa hekeyakeye,” aluse Koteyewi eta: selesemakeye. Alawamona senayewi Kotewemi himu semetei matanepela: elaleke, sena ama Koteyewi selese, “Kewa sena hekeyakeye. Kewa ilikeye,” au selesekeye. Apula: senawa falela kokolo kao elaposakeye. §
12 Aputa: nano weyamowa matanepa:. Solo elewa kalilapo. Apula: Kotewemi himu semetei matanesewana kalilapo. Alake Kote pukawemi momateyawa wekeye. “Kote solo ele sopowa kulu hanosaleke falela tesewa tiyaposakeye.” *
13 Kote solo ele sopowa niyawa eta: kulu hapamanase solo ele amoke niwa falasima:na: tuwataposakeye. Niwa falasipela: tuwapa:na:wa iya:pita:, Yesuyewi niwamopela: kakasilise, api kina amunuse Yesuyewi Ene tomawa sanapola: mini epalakeye. Miwa niwamopela: Ewa semetei falasise kulukeye. Aluse Kote pukawemi momateyawa wekeye. “I kelipa-poya papela: sena amowa heneye falasipesakeye.” Aluse momateyalakeye. †
14 Aputa: Koteyewi Epalahamema selese tuwapowa, Epalahameyewi sena i maye minawa seila:pa:na: aluse, Yesu emi Yu senama telayewi sena mayawana, Koteyewi napola:taposakeye. Niyewi Yesuwemi himu semetei matananase Kote Ho Napowa miya:na:wa, Ho Napowa tima:na:keye.

Solo Elewa Aputa: Koteyewi Epalahamema Sepapo Auma:na: Seyawa Wekeye

15 Ne ma:ela:o, niyewi ikila sopoke alusewa neyewi selakeye. Sena ene seta: kulumake falela apota: ela:, e salayewi e nano keteawa timita:, eye selese tuwatesekeye. Selapola: tuwapowa pukawemi momate tiye tuwate-sekeye. Momatelese tuwapowa heneye alusekeye. Aposapo e seyawa eta: heleye tisemakeye. Solo momateya alapulu senayewi matanawa nowa eta: momatelesemakeye. Seya semetei kamo momatelesekeye.
16 Aputa: Epalahamemawana, e sala maye minamawana, Koteyewi napola:tese auma:na: seyawa selapola: tuwapokeye. Epalahameyewi sala maye mina sopoma Koteyewi napola:tese auma:na: seyawa selapola: eta: tuwapomakeye. Alamakeye, ene sala maye mina semetei kamo napola:tese auma:na: seyawa selapola: tuwapokeye. Au seyawa e ene e sa:le maye mina semetei kemi Kelesowa au seyakeye.
17 Aputa: ne solo weyamo mouwa wekeye. Kote solo sepapowa tuwatese auma:na: seyawa ikila sopoyewi amunuse tesekeye. Amunuse ela: yapene sakopo pinipe talo usulupe (430) itapa tepela:, emiwa E solo elewa Mosesema Koteyewi mikeye. Solo ele mini amo puwano Koteyewi

‡ **3:10** Ele 27:26 § **3:11** Hapakuke 2:4 * **3:12** Lefitikase 18:5. Au seya kamona senayewi Kote solo ele sopowa ilise eta: kulu hapama tese, kokolo kao tesewa timita: solo ele sepapoyewi senawa eta: seselamakeye. Alawamona kokolo kao tesewa timita: Yesuwemi himu semetei matanekemiwa sena amowa kinisekeye. † **3:13** Ele 21:23

auma:na: seyawa eta: iya:peyamakeye. Puwano Koteyewi auma:na: seyawa heneye kamunakeye.

18 Alake Kote E topunu miya:na: seyawa tima:na:pela: senayewi Kote solo ele sopowa kulu hanosaleke, amowa Koteyewi sepapo auma:na: seyawa matiyaposakeye. Koteyewi Epalahamema selese, “Kewa napola:tese auma:na:keye.” Au seyawa Epalahameyewi ta: tinase ema mokopo mikeye.

19 Koteyewi sepapo auma:na: seyawa iliye tiyapita: kemi, ko:lupita: Kote solo elewa tuwapola? Senayewi nano olokeyatela timinisekeye. Alanase senayawa nano olokeyatela timinisewa walomita: Kote solo elewa tuwapokeye. Koteyewi Epalahamema selese, “Kewa maye minawa sala semeteiwa Neyewi napola:taposakeye.” Au seyawa Yesu seta: hetetima ela: Koteyewi E solo ele amoke sena kesale amowa potapola: enekeye. Kote solo elewa E hepene senama kinapita:, iyewi Mosese honosane enewemi ama kinapita:, Moseseyewi Yu sena kesalema se tiye mikeye.

20 Aputa:, Yu sena kesaleyewi Kote solo elewa ta:pita: Koteyewi sena honosane enewemi ama kinisekeye. Alawamona, Koteyewi Epalahamema auma:na:no e seyawa aluse sepapowa selese tuwatese, Kote Ene semetei Eyewi seyakeye. Honosane sena nowa ama se tiye eta: mimakeye.

21 Solo ele sepapoyewi Koteyewi auma:na: seyawa elipe kisi elapa? Eh, alamakeye. Solo ele sepapoyewi senawa kokolo kao kinisaleke, niwa solo ele amo kulu hanosaleke, niwa hekeya tepesakeye.

22 Alawamona Kote pukawemi momateyawa solo we elakeye. Peleya: weyemi sena kesale sopowa nano olokeyatelayewi tipolo selawapo epapule sita:lakeye. Sena kesale sopoyewi olokeyatela alusewa iya:takamakiwa eta: ilimanapita:, Koteyewi napola:tesewa miya:na: seyawa eta: miya:na:manakeye. Alawamona Yesu Kelesowemi himu semetei matanesene senama Koteyewi napola:tesewa miya:na: seyawa kinisekeye.

23 Puwano Yesuwemi himu semetei matanesene sowa eta: hetetimakeye. Senayewi eta: matanemakeye. Solo weyamowa seta: hetetima ela: solo ele amoke niwa tipolo selawapo amunuse selawapola: pota: enekeye. Potapola: elapita: niwa yesi sitalapepela: Yesuwemi himu semetei matanesene sowa hetetimita: potapola: sita:nekeye.

24 Alake, Keleso seta: minama ela: niwa siliye mena ina amunawa Kote solo elewa epapulakeye. Apula: Keleso inapita: Ema himu semetei matanema:na:pela: Koteyewi selese, “Kiwa ilikeye. Kiwa sena hekeya elakeye,” au seyakeye.

25 Aputa: Yesuwemi himu semetei matanema:na: ikilawa hetetikeye. Hetetinase yemi solo ele sepapoyewi niwa ina tepela: pota: maelakeye.

26 Apula: kiwa sopoyewi Yesu Kelesowemi himu semetei matanese sita:la: Ewemi kulu hapakeye. Alake kiwa Kote Ene e sa:keye.

27 Alake kiwa Kelesowemi kulu hanose, Yesu Kelesowemi kulupela: sita:newa, hawemi toliyetiyakemiwa kiwa sao hili kalesene epapuluse Kelesowa kalakeye.

28 Kiwa ki kene sopoke semetei kamunuse sitalakeye. Kiwa noka Yu senakeye. Kiwa noka Kiliki senakeye. Kiwa noka tima:na: tisene sena wa:la:yakeye. Kiwa noka tima:na: tisene sena eta: mene wa:la:yamakeye. Kiwa noka senakeye. Kiwa noka kesalekeye. Alawamona, kiwa ki kene sopoke Kelesowemi kulu hanose semetei kamunuse sitalakeye.

29 Aputa: kiwa Kelesowemi kulu hanapola: sita:nenase kiwala sopoke, Epalahameyewi e sala amuna me tepela: sitalakeye. Epalahamema

Koteyewi napola:taposakeye, aluse seya tuwapowa, kimawana, Koteyewi napola:tesewa kinaposakeye.

4

Niwa Kote E Sa:le Amuna Tese Sita:newa Wekeye

1 Ne sowa weyamunakeye. Inayawa salawa semetei telalaleke, e sa:le amoke ela: e ata topunuwa ene tiyaposakeye. Alusene amunuse e ata keteawa sala amo ena hekeya tesekeye. Alawamona, sala ewa a kolotea elakemiwa, e ata tima:na: tisene sena amuna tesekeye.
2 Ewa sala enene ikila emiwa, sena pota: enene amo ewa pota: elapepela:, sikape solo tepela:, ene inayewi ta:peya ikila emi hetetiyapita:, peleya:wala, nano keteawala, sala amoke ene eyewi pota: tesekeye.
3 Alake, niwana epapulakeye. Niwa sala kolotea amuna, niwa hoyewi peleya: we mei fala pota:tesene ili mokopo tima:na: tisene sena amuna sita:nekeye.
4 Alawamona Koteyewi ta:peya ikila emiwa Kote Ene E Sa:le hamona seyakeye. Hamona seyawa kesale polayewi salawa kesiwapokeye. Peleya: weyemi Ewa enene ikila emiwa Koteyewi Mosesema solo elewa mini amowa Ewa potapola: enekeye.
5 Solo ele kulu hanosene sena kesale amowa mene silima:na:pela: Koteyewi E Sa:le ilikepiyakeye. Niwa Koteyewi Ene E Sa:le epapula temita: sutiye Yesuyewi Ene tomawa sanapola: mikeye.
6 Niwa Ene e sa:nase, Koteyewi Ene E Sa:le Yesu E Ho Napowa nini himuwemi sita:pesita: Koteyewi hamona seyakeye. Hamonapita: inise, niwa seselese, niyawa Kotema holose, “Ni Atao, Ni Atao,” au selesekeye.
7 Kote Ho Napolo kema minase napu kewa tima:na: tisene senamakeye. Kewa heneye Koteyewi Ene E sa:keye. Kewa Koteyewi Ene e sa:nase, Koteyewi Ene salama E nano ketea sopowa kemawana kinaposakeye.

Poleyewi Kalesia Senawa Sosolo Matanawa Wekeye

8 Puwanowa Kotewa kiyewi eta: matanemakeye. A matanema:na: ela: mokopo kote hopela: kiyewi tima:na: tisene sena timiyakeye. Iwa hene heneye Kotemakeye.
9 Yemiwa Kotewa kiyewi matanesekeye. Matanepitekiwa Koteyawala kiwa matanesekeye. Alawamona ko:lupita: wa:ke meneye tiye mokopo kote ho nano ketea hopolo olokeyatelawa tima:na:pela: matanana? Iyewi kima nano napolo eta: kinisemakeye. Makinapita: kemi, kiyewi wa:ke iwamopelekiwa ko:luma:na:pela: mokopo tima:na: tisene sena timinise matanana?
10 Ikila yemiwa kiwa Yu senayewi alusewa kulu hanakeye. Ikiwapo nowana, nukulapo ikila nowana, kunei nowana, yapene nowana, tikina tiyapola: akelese, solo se sitalakeye.
11 Solo se sitalapita:, neyewi kima tapotose, “Neye kiwamopela: nano tiyakamowa mokopo timiyana? Alake newa tutolukeye. Kiwa neyewi sosolo matanekeye.
12 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o, newa mina ikila emiwa Yu sena solo elewa neyewi eta: kulu hapamakeye. Kiwa sita:la: aluse newa amunuse enekeye. Yu sena solo ele amoke newa pota: emi enemakeye. Aputa: Yu sena nokamoke solo elewa kiyewi kulu hamonite kiwa alasilalakeye. Alanase newa ela amunuse kiwa amunuse sita:latipa:. Neyewi kima penanose selakeye. Neyewi nine alusewa kiyawa ta:pelepa:. Ikila emiwa, kiyawa hele timiya mane nowa nema eta: timiyamakeye.

13 Yesu napolo sowa ma:ta: tiye neyewi kima se tiye mini ikila emiwa,
newa nakola:sela: enekeye. Kiwa sopoke amowa matanakeye.
14 Newa nakola:sela: elapita:, kiyewi newa potapola: ela: hokolakeye.
Hokopita: kemi, kiyewi newa pota: iya:tese, eta: iya:peyamakeye.
Newa seselesapekeye. Kote Hepene sena sesema:na:wa aluse, kiyewi
newa seselesapekeye. Yesu Kelesoyewi sesema:na:wa aluse, kiyewi newa
seselesapekeye.
15 Newa nakola:sela: enene potose, kiyewi newa me hauwekilise
epiyakeye. Hauwekilise selese, “Niyewi si tukutiye kewa sosolo telawa-
mona, kewa seselese miya:na: telakeye.” Aluse kiyewi newa sosolo
me hauwekilakeye. Alawamona yemiwa kiyewi nema matanawa me
senisilakeye.
16 Yemiwa neyewi kima heneye solo amowa se tiye kinapita: kiyewi
newalapuluwa kisi telala?
17 Sena nokamoke kiwa sutakeye. Iyewi kima selese, “Kiwa niyewi
sesewapa:na:keye,” aluse iyewi seyawa heneye eta: seyamakeye. Kiyewi
niwa iya:pela:, iwa kulu hanapita: iyewi kiwa me sutakeye.
18 Aputa: senayewi kima selese, “Kiwa niyewi sesewapa:na:keye,” aluse
selesekiwa, kiwa heneye napola: tese seselesaleke, amowa ililakeye. Newa
kiwalapulu elapitekiwala, newa kiwalapulu maelapitekiwala, iyewi kima
heneye selapitekiwa, amowa napolopesakeye.
19 Kiwa, kiwane ne sala epapulakeye. Kesale sala kesilise kapo oiya
amunuse, neyewi kiwa sosolo matanese himu nakolose himu oiya amo
mouwa kiwa Kelesowemi sita:la: penaiya solose fiyamita: tepesakeye.
Aputa: yemiwa wa:ke neyewi kiwa sosolo matanepela: himu oya:sela:
elakeye.
20 Yemiwa newa kiwalapulu ninipe eta: enemanase, neyewi kiwa noko:lu
hekeya:sela: sesema:na:na? Aluse neyewi kiwa sosolo matanekeye.
Alanase kiwa popa:na: mina, kima heneye sowa o:sulu hopola se tiye
kinise, aluse kiwa sesewapa:na: epela: neyewi matanekeye.

Heka Sela A:ko: Poleyewi Pale Seyawa Wekeye

21 Ta:ta:pa:. Koteyewi Mosesema solo ele miwa kiyewi puwano apola:
matanema:na:wa epelepa? Epelepitekiwa solo elewa momateya emi tese
kiwa hekeya matanemita: neyewi kima walokeye.
22 Solo we Kote pukawemi momateyakeye. Epalahame kesale elipeiyewi
sena sala elipei kesawayakeye.* Kesale nowa unuwa Hekakeye. Ewa
asuwatesene kesale ela:, sala nowa kesiwapokeye. Apula: kesale nowa
unuwa Selakeye. Ewa asuwatesene kesalemakeye. Alawamona, ewa
Epalahameyewi hene heneye tili ela:, sala nowa kesiwapokeye.
23 Epalahame asuwatesene kesale Hekawalapulu elipe enise, eyewi
sena sala unu Isimaelo kesiwapokeye. Alawamona Epalahameyewi ene
hene heneye kesale tili asuwatesene kesalema Selawa elipe enene ikila
emiwa, Sela amowa initelanase eta: alelamakeye. Alawamona sikape
Kote penaiyawa kinapita: potakamake, sala alepita: papokeye. Sena sala
amowa unuwa Aisa:ke kesiwapokeye. Alake Koteyewi sepatose auma:na:
seyawa Aisa:ke kesiwapokeye.
24 Kesale elipei pale seya sowa wekeye. Ikila elipei Koteyewi senama
sepapowa kesale elipei epapulakeye. Koteyewi Mosesema sepapowa

* **4:22** Puwano fa:nemi Epalahame enene ikila emiwa senayewi kesalewa elipei tisewa eta:
ala:pemakeye. Alawamona, senayewi kesalewa elipei tisewa Kote pukawemi 1 Timoti 3:2 wala
Taitase 1:6 emi akepa:.

pale seyawa tima:na: tisene kesale Heka ewa epapulakeye. Tokomo Sainai tumu Koteye se tiye mikeye. Alawamona solo elewa senayewi kulu hanosaleke, sena amowa solo ele sepapoyewi tima:na: tisene sena epapulakeye.
25 Tokomo Sainai Aleipia peleya: emi elakeye. Tokomo Sainai amowa Heka unu seya selakamunuse unu selesekeye. Apula: napute peleya: weyemi Yelusaleme sitiwa Heka unu seya selakamunuse selesekeye. Peleya: weyemi Yelusaleme sitiwemi Mosese solo elewa sena kesaleyewi kulu hanose, iwa tima:na: tisene sena sitalakeye. Hekayewi sala tima:na: tisene sena epesita:ya amunuse, sena amowa solo ele sepapoyewi pota: enene amunuse, tima:na: tisene sena sitalakeye.
26 Alawamona, Yelusaleme siti hepene falemi enewa pale seya solo seya Sela epapulakeye. Hepene falemi senayewi tima:na: tisene sena masitalakeye. Solo ele sepapoyewi niwa pota: eta: pota: enema niwa silikepiya amunuse epapuluse niwa sitalakeye. Alake Sela nini ama epapulakeye. †
27 Aputa: kesale Sela amowa Kote pukawemi momateyawa wekeye.

“Kesale initela, kewa epelepa:.
Kewa sala eta: kesilama tomawa eta: oiyawamuna,
keyawa epelese kisapesakeye.
Kesale kewa kinapotane ela: sala eta: kesilama kemi,
sikape ke sala amowa sala sosolo manopesakeye.
Ke sena kesaleyewi sala kesilawa, ke salayewi sitiye tiyaposakeye.” ‡

28 Aputa: Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o, Koteyewi auma:na:no e seyawa, au seyanase Epalahameyewi Aisa:ke kesiwapokeye. Ala amunuse Koteyawa aupesakeye au seyawa, napu yemi kiyawa ta: tiyapitekiwa, Kote Ene E sa:le amupela: sitalakeye.
29 Puwano Aisa:kewa Isimaeloyewi ikomonakeye. Alanase Ho Napoyewi Sela ama penaiya kinapita: sala kesa:pe amowa, sala nowa tomayewi kesa:pe emiwa ikomonakeye. Ikomona amunuse yemiwana semetei kamona timiyanakeye.
30 Alawamona Kote pukawemi momateya enana?

“Kesale tima:na: tisene sena wa:la:yawa ene e sa:ma hamonopa:.
Tima:na: tisene kesaleyewi e sa:le amowa Epalahameyewi nano napowa matiyaposakeye.
Aputa: kesale Epalahameyewi hene heneye tili enene ene e sa:le amowa Epalahameyewi nano napowa tiyaposakeye.” §

31 Alanase, Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o, niwa asuwatesene kesale e sa:le kesila epapulamakeye. Niwa Epalahameyewi hene heneye tili Sela asuwatesene kesalema enene e sa:le epapulakeye. Solo ele sepapoyewi niwa pota: maelakeye.

5

Solo Ele Sepapoyewi Niwa Tipolo Amunuse Selawapowa Yesu Kelesoyewi Niwa Mene Silikepiyawa Wekeye

† **4:26** Koteyewi Epalahame sala maya mina semetei kamoke Yesuma se tiye mikeye. Senayewi Yesuwemi himu semetei matana enewa tima:na: tisene sena masitalakeye. ‡ **4:27** Aisaia 54:1
§ **4:30** Ma:ta: Ti 21:10

1 Yu sena solo ele sepapoyewi niwa pota: ela:, niwa tipolo epapuluse sela
elawamona Yesu Kelesoyewi niwa silikepiyakeye. Alanase ekela penanose
sita:latipa:. Me wa:ke senayewi kima selese, “Yu sena solo elewa kulu
hanosekeye,” au seyawa kiyewi kulu hanosaleke solo ele sepapoyewi kiwa
tipolo selawapo aluse selawaponase, kiyewi auma:na:ma epa:.
2 Ta:ta:pa:. Newa Poleyewi kima selakeye. Kiwa Kote sikapowemi hekeya
ili epesene kapo hekelesa: nanesaleko, Yesu Keleso kiwamopela: kuluwa
mokopo ketea amunanakeye. Alanase kiwamopela: Yesu Kelesoyewi nano
timiya amowa kiwa seselese manapola:taposakeye.
3 Kiyewi matanemita: neyewi wa:ke penanose selakeye. Kiyewi Kote
sikapowemi hekeya ili epesene solo elewa kulu hanose kapo hekelesa:
nanesaleko, solo ele sopoke kulu hanose tiya:pa:. Solo ele semetei nowa
iya:tesaleko eta: ilimanakeye.
4 Aluse kiyewi selese, “Kote sikapowemi niwa hekeya sita:pesita:
Kote solo elewa kulu hanakeye,” aluse selesaleke, kiwa Yesuwemi kine
memene naka:pilise sila:lakeye. Koteyewi Ene mokopo seselesewa kiyewi
iya:takeye.
5 Alawamona niyawa Yesuwemi himu semetei matanese sita:la:, Ho
Napoyewi niwa seselesaleke, sikape Koteyewi selaposa, “Kiwa ilikeye.
Kiwa sena hekeya elakeye,” au semita: niwa epelese yesi sitalakeye.
6 Aputa: sena ene Kelesowemi kulu hanose ela:, ene kapo hekelesa:
naiyawana, ene kapo hekelesa: eta: naiyamawana, elipei amowa
mokopo ketea amunanakeye. Aputa: senayewi Kelesowemi himu seme-
tei matanawamunuse, Kotemawana, sena kesalemawana, himu iliyewi
matanepela: tesewa hene heneye ketea napowa epalakeye.
7 Puwano Keleso sowa kiyawa ta: ti ikila emiwa, kiwa seli
ha:na:newamona, hene sowa ta: kulu ha:na:pekitise sena eta:wi
kasaliyapa:?
8 Koteyewi eta: kalesemakeye. Koteyewi Ene E Sa:le sita:pesita: Koteyewi
kiwa mina e seyakeye.
9 Apula: niyewi selese, “Ketea solosene koloteayewi falawa sopowa
solose sosolo tesekeye,” au seyakeye. *
10 Ne matanawa wekeye. Piseiki Kelesoyewi kiwa seselesaleke, ne
sowa kiyawa kulu hanose, sena nowamoke hele sowa kiwa makulu
hanaposakeye. Aluse neyewi matanekeye. Kiwa supa:na:pela: solo
kinisene sena amowa unuwapowa neyewi eta: ta:tesemakeye. Alawa-
mona, eyewi olokeyatela tiyapita: Koteyewi wa:la:ya hepe olokeyatelawa
ema kinaposakeye.
11 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o, neyewi selese, “Kiwa Yu
senama tela sopoke kapo hekelesa: nana:pa:,” au heneye selesaleke, iyawa
nemawa ikomonawa ko:luma:na:pela: timiya:sela: elalape? Neyewi sena
sopoke iwa kapo hekelesa: nana:pa:, au selesaleke, i kelipapoya solo
amokiwa sena kesale ili matanawa meya maolokeyalepesakeye.
12 Sena ili amoke kili matanawa nanana:penase, iye kapo hekelesa:
nama:na: mane penaiya elakeye. Alawamona, neye matanawa, iyewi i
kene kapo hekelesa: nanese usuwala sopolo natiye iya:tesaleka ilikeye.
13 Ne ma:ela:o, solo ele sepapoyewi kiwa tipolo sela amunuse aluse
sita:pesepikitise, kiwa Koteyewi silikeye. Mene sili sena fakoya tese sita:la:
kiwa matanese, “Niwa fakoya tese sita:la: tomayewi matanawa kulu

* **5:9** Ketea solosene (yisi) koloteayewi falawa sopoke solosene amunuse sena mutamayewi hele sowa kiyewi seli topuwa, sikape kiwa sopoyewi hele sowa ta: tiyapola: sitalaposakeye.

hanose tiyakamakiwa ililakeye,” aluse matanepa. Alawamona weyamu matanepa:. Kili sena manawa kilipe himu iliyewi matanepela: sesema:na: matanepa:.

14 Alake solo ele semetei nowamoke solo ele sopoke fopiyawa wekeye. “Kine kewa himu hapawa matana hanosene amunuse, kine sena manawana aluse himu iliyewi matanepa:.” †

15 Alawamona kiyewi ki kene kemi himu hapawa eta: matanemakeye, i kene konomonose akowa tese selese, aluse sita:pesa:pekitise seli pota:pa:. Aputa: kasoyewi tepa:na: kamunuse peka kalo na:sela: epesita:ya epapuluse, kiwa ki kene kemi amunuse sitalapitekiwa, amowa seli pota:pa:. Aluse sitalapitekiwa kiwa ki kene kemi helepa:pela: takala:pela: sitalaposakeye. Auma:pekise seli pota:pa:.

“Ho Napoyewi Matanawa Kalilapo. Aputa: Tomayewi Matanawa Kalilapo.” Aluse Poleyewi Seyawa Wekeye

16 Ne ma:ela:o, kiwa sesewapa:na: epela: neyewi selakane wekeye. Ho Napoyewi kiwa matanawemi selesaleko ta:tapola:, napolo sopolo timinise sita:latipa:. Napolo sopolo timinise sitalaleke tomayewi matanawa ta:tapola: matiminipesakeye.

17 Ho Napoyewi matana amoke tomayewi matanawa me sutesimita: matanese, alawamona tomayewi matana amoke Ho Napoyewi matanawa me sutesimita: matanese amunuse elipe kekela:sela: sitalakeye. Aputa: kiyewi seli tima:na:pela: matanema:na:wa elawamona ikila sopoyewi seli eta: tisemakeye.

18 Ho Napoyewi sowa kiyawa kulu hanosaleke, amowa Moseseyewi solo ele sepapoyewi kiwa piseikipela: pota: maelakeye. ‡

19 Aputa: tomayewi timinisewa niyawa matanesekeye. Tomayewi timinisewa wekeye. Kesale iwei tisewala, apula: kesaleyewi sena nowanapulu mokopo iwei tisewala, apula: senayewi kesale potapola: matanepela: akoma: selesewana,

20 apula: mokopo kote ho ama wapilise enewana, apula: sena nowa fapolo selesewa sanosewana, apula: sena nowawalapulu tetesewana, apula: sena nowawalapulu himu mapolose selesewana, apula: sena nowawalapulu kekela:sela: tisewana, apula: konomonosewala, apula: nowa senayewi ene ewa me wapilisewa sena nowa kolotea meapolose enewana, apula: sena nowawalapulu konomonose selesewana, apula: sena nowawalapulu mapolose helepa:pela: sita:tesewana,

21 apula: sena nowa potose, “Ewa ela epapuluse newana aluse epesana,” aluse matanesewana, apula: senayewi hano olokeyatela napela: himu me notoloyetiye enewana, apula: sena muta kekenepela: hano olokeyatela na:sela: eta: seli matanamawamunuse, mokopo fesamonose sila:sela: sita:tesewana, apula: nano noka semetei kamu tiya:sela: sita:la:, nano sopowa tomayewi tisene epakeye. Puwanowa neyawa kimawa selikeye, e seyakeye. Napu weyemiwana solo kamu ne selakeye. Tomayewi tisene sena amowa Kote nano ketea napolo miya:na:pela: sepapowa ma tiyaposakeye. Apula: Kote Piseikipela: ela peleya: emiwa mahanaposakeye.

22 Alawamona i napoyawa fo napolo watosene amunuse, Ho Napoyewi matanawamunuse nano napolo sopolo tiya:sela: tesekeye. Ho Napoyewi kewa seselesaleke kewa weyamu elaposakeye. Sena nowawalapulu himu hapawa matanepela: ela:, apula: himu epelese ela:, hopola ela:, apula:

† **5:14** Lefitikase 19:18 ‡ **5:18** Ho Napoyewi solo ala Koteyewi solo elewa taloipe Mosesema mini, elipe kekela:sela: masitalakeye.

sena nowamoke kema ikomonosaleke keyawa konomonose sowa kipila eta: mene seyamake ela:, apula: sena nowa hauwekilise seselese ela:, apula: sena nowa napola: tese ela:, apula: sena nowama heneye sowa heneye kulu hanose timinise ela:,
23 apula: wapilise eta: tesema o:sulu hopola ela:, apula: tomayewi matanawa iya:pela:, sikape tomayewi matanesewa sutapitekiwa kewa kine kemi eta: auma:na:ma ela:, apula: nano sopoke senayewi tiya:sela: elaleke, Ho Napoyewi matanasewa kulu hanose tiya:sela: elaposakeye. Aluse timiya:sela: elaleke, amowa solo ele sepapoyewi kewa eta: ko-toma:na:makeye.
24 Alake hene heneye Kelesowemi kulu hapa senayewi ene tomayewi matanesewana, olokeyatela tisewana, i kelipapoya papela: kulukeye.
25 Alake Ho Napoyewi falelawa minase Ho Napoyewi nano alusewa kulu hanose tiya:pa:.
26 Niyewi nini unuwa me sosolo tesaleke eta: ilimanakeye. Nowama tipalese selakamakiwa eta: ilimanakeye. Nowamoke ketea amowa tima:na: aluse matanekamakiwa eta: ilimanakeye.

6

Sena Nowa Seselesewa Wekeye

1 Ne ma:ela:o, kiyawa ki kene kemi Kelesowemi kulu hapa sena semetei nowamoke olokeyatela timinipita: potapola:, kiyawa ki kene kemi sena noka kili himuwemi Ho Napowa woliyetiye sita:la:, olokeyatela timinisene sena amowa, kiyawa hauwekilise matanepela:, o:sulu hopola ewa hekepa:. Hekelese pota:pa:. Kiyewi olokeyatela timinimita: Seteneyewi sukulu tiye toma popa:na: kepoliyetiyapa.
2 Kiyewi ki kene kemi nowamoke nano hilila elapita:, ewa asuwatapita:, apula: nowamoke ewa asuwatapita:, aupa:. Aluse seselese sitalapitekiwa, kiyawa Keleso solo elewa heneye kulu hanose tise aupesakeye.
3 Sena nowamoke ene ewa me solo se matanese, “Newa nine unuwa sosokeye.” Alawamona e unuwa eta: sosomakeye. Aluse matanesaleke, sena amo ene unuwa heneye sosomanase ene eyewi ene ewa pateya sowa kulu hanose aupesakeye.
4 Aputa: senayewi ene nano timinisewa potapola: ene matanese, “Nano tisewa napowala, olokeyatelawala,” Aluse matanepa:se eyewi ene himu kamoke takalese matanesewa ililakeye. Senayewi aluse takalepela: matanese, eyewi ene nano amunawa napolapita: potose, ene ewa epelepe-sakeye. Aputa: sena nowamoke nano timinisewa keye potose takalese matanese, “Eyewi nano timinisewa, neyewi nano tisewamoke helete tiye hapakeye,” aluse matanese sena amowa kolotea meapolose, kine kewamo me solo se selesekeye. Aluse matanese takalepela: selakamakiwa eta: ilimanakeye.
5 Koiyawemiye, sena kesale semetei semetei esa: ili mane tima:na: ti hilila amo wa:pela: hanaposakeye.
6 Aputa: kiyawa Kote sowa napolo matane timita:, sena nowamoke walosene sena tepela: walosaleke, sena amowa kiyewi seselese, kiyewi nano nasewana, kiyewi nano napowana, kiyewi moweniwana, takalese ema mokopo kina:pa:.
7 Kiyawa hele matanesewa kulu hanapa. Senayewi matanese, “Neyewi nano pateya timinisaleke, Koteyewi mapotaposakeye.” Aluse matanesene sena amoke ene eyewi pateya timiyanakeye. Pateya timinisewa Koteyewi

potosekeye. Senayewi nano nakela sa:le kepela:, nano fipila semetei kamona fiyatepesakeye. Fiyatepela: fo helekemiwa, fo semetei kamona heyawa sutesikeye.

8 Aputa: pale seya solo mouwa wekeye. I olokeyatelayewi fo olokeyatela helesene amunuse, senayewi tomayewi matanepela: olokeyatela timinisaleke, wa:la:ya hepe olokeyatelawa tiyaposakeye. Alawamona senayewi Ho Napoyewi matanawa kulu hanose timinisaleke, Ho Napoyewi sena amawa falela hetetiyaposakeye. Apula:, sena amowa kokolo kao elaposakeye.

9 Alanase ninipe nano napolo timinima:na:wa toma mapolose sitalatepa. Aputa: seli timinima:na:wa toma eta: mapoyamake seli tima:na: tise kotetisaleke, takalema:na: ikila emiwa nano napowa niyawa tiyaposakeye. I fo napolo kenepita: sutusene aluse, sikape takalema:na: ikila emiwa niyawa aluse nano wa:la:ya hepe napolo tiyaposakeye.

10 Alanase sena kesale napola:pa:na: isu elaleke, napola:ta:pa:. Aputa: Kelesowemi kulu hapa sena kesalewala, hene heneye penanose tise iwa napola:ta:pa:.

Poleyewi Ene Tiya:yewi Sawi Kolotea Momateyawa Wekeye

11 Sawi hepe weyamowa neyewi nine ne tiya: kasoyewi momatekeye. Momateya we sosolose momatekeye. Solo we neyewi kima momateyawa kiyewi potapola: matanepa:.

12 Aputa: kima sena nokamoke penanose selese, “Kaka hekelesa: nana:pa:.” Aluse seya amo mouwa wekeye. Sena nokamoke pateya se tiye kinakeye. Yu sena nokamo sikapowemi, iyewi ili unuwa wapilima:na:pela: matanepela: solo me kelese se tiye kina:sela: elaposakeye. Ki kene Yu sena noka ipilise sitalakeye. Ipilise sita:la: ki kene matanese, “Niwamopela: Yesu i kelipapoya papela: kululakeye. Alanase sena kesale amowa Koteyewi silimita: Yesuwemi himu semetei matanesewa ililakeye.” Aluse selesaleke, amowa Yu sena nokamoke iwa ikomopesakeye. Koiyawemiye, iye Keleso i kelipapoyawemi pala amoke ela: Koteyewi iwa mene siliyaposakeye. Aluse se tiye mikeye. Alake, ikomoma:pekitise iyewi Yu senama tela Kelesowemi kulu hapa senama kapo hekelesa: nana:pa:, au selesekeye.

13 Aputa: senayewi selese, “Kaka hekelesa: nana:pa:,” alusene senayewi ilipe Kote solo ele sopowa kulu hanose eta: telamakiwa kamowa kima, “Kaka hekelesa: nana:pa:,” au selesekeye. Alusewa kiyawa kulu hanosaleke potose selese, “Nini seyawa iyewi seli topukeye.” Aluse iwa i kemi wapilise matanesekeye.

14 Aputa: neyewi nine nano nowa wapilise maselakeye. Alawamona nini Piseiki Yesu Keleso i kelipa:peyawa semetei wapilise selakeye. Alake Yesu Keleso newamopela: kakasilise i kelipapoya papita: kululakeye. Amopela: neyewi wapilise selakeye. Peleya: we tomayewi matanasewa nano sopowa senayewi wapilise selapitekiwa, neyewi matanesene keteawa mokopo ketealakeye. Yesu Keleso i kelipapoya kulunase, neyewi tomayewi matanasewa na tiye iya:peyakeye, aluse neyewi matanesekeye.

15 Aputa: sena kapo hekelesa: nanesene mokopo keteakeye. Aputa: sena kapo hekelesa: eta: naiyamawana mokopo keteakeye. Kote sikapowemi nano elipei amowa mokopo ketea amunanakeye. Aputa: Kote sikapowemi niwa wa:ke sena kesale hili kesipela: E sala hetetikeye. Amowa puwano ola:pe elakeye.

16 Solo we neyewi se tiye miwa ta: tiyapola: kulu hanosene sena
kesale amowa Kote hopola sita:pesita: neyewi kulukulula:la:keye. Iwa
Koteyewi hauwekimita: neyewi kulukulula:la:keye. Iwa Koteyewi heneye
ta:peyakeye.
17 Solo itapa tema:na:pela: solo kolotea nowa weyamo selakeye.
Senayewi nema nano hilila nowa enewa eta: ilimanakeye. Newa
Yesuyewi tima:na: tisene sena elapita:, senayewi newa sanawa muyakeye.
Muyawamona kiyewi potose matanese, “Polewa Yesuyewi tima:na: tisene
senakeye.” Aluse matanepa:.
18 Ne ma:ela:o, nini Piseiki Yesu Keleso Ene E mokopo seselesewa kili
himuwemi matanepela: kiyawa alusewa napola:pita: neyewi kulukul-
ula:la:keye. Henekeye.

Efesese

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Yesu hepene falemi hanapita: yapene talo usulupe epela: elipei (32) itapa tepela:, Polewa Lome koane tipolo selawapo ela:, puka we momateyakeye. Poleyewi Kelesowemi pala sena kesale Efesese koamesa: sita:nema puka we momate tiye selawapokeye. Kelesowemi pala sena kesale iwa sopoke koamesa: kalikalilawemi sita:neyawa ilipe kalikalise akeye hamonite momate tiye selawapokeye.

Efesese senawa Yu senamanase iwa sita:nekeye. Niwala Yu senamanase sita:la: puka weyemi niwana sesepesakeye. Efesese pukawemi Poleyewi selese niwa Kelesowemi pala sena kesale sopoke Keleso tomawa epapulakeye. Tomayewi piseikiwa Keleso Ene ekeye.

Efesese Pukawemi Seya Mouwa Takalese Momateyawa Wekeye

1:1-2 Puka momateya weyamowa Poleyewi ma:ta: tiye momateyakeye.
1:3-3:21 Koteyewi niwa sopoke matananase, Yu senawana Yu senama telawala iwa sopoke timaka:pekeye. Timaka:pela: niwa sopoke sena maya semetei amuna sita:la: Keleso tomawa epapulakeye.
4:1-6:9 Puwano niwa yopolotela emi sita:newa napu yemiwa Kelesoma palanase ho:liya emi sitalakeye.
6:10-20 Setenema kisi tepena:pela: Kelesoyewi kisi tetesene nano ketea amowa tiyapola: sita:latipa:, au seyakeye.
6:21-24 Poleyewi epama e seyakeye.

Efesese Sena Kesalema Poleyewi Puka Momate Tiye Selawapowa Wekeye

1 Koteyewi E matanawamunuse Yesu Keleso Apasolo walosene sena temita: Newa ta:peyakeye. Newa Polekeye. Kiwa Kote sena kesale Efesese koamesa: sita:nema neyewi puka we momate tiye selawatakeye. Kiyewi Yesu Kelesoma himu semetei matanepela: sitalapita: potapola:, neyewi kima puka we momate tiye selawatakeye.

2 Niyewi Kotewalapulu Piseiki Yesu Keleso a:tawi napola:tese seselesewana hopola sita:tesewana kima mita: neye matanekeye.

Yesu Kelesoyewi Niwamo Napola:pewa Wekeye

3 Nini Piseiki Yesu Kelesoyewi E Ata Kotema wapilipa:. Niyewi Kelesoma papela: sitalapita:, Keleso emi tese hepene falemi nano napolo sopowa Koteyewi nima mikeye. Nano napolo mini amoke nini howa penana: tese sita:pesita: mikeye.

4 Peleya: we Koteyewi ma:ta: tiye a timinima:na:no, Kelesoyewi Ene nano timinisene emiwa niyewi Kelesowemi papela: sita:pesita: Koteye niwa ta:pele tiye apoyakeye. Niyewi mane olokeyatelawa takala:pela: Kote sikapo napolo sopolo sita:pesita: Eyewi niwa ta:pele tiye apoyakeye.

5 Eyewi niwa himu hanose matanese, Yesu Kelesoyewi niwa silikepima:na:nase, niwa E sala epapuluse siliye ma:na:pela: Eyewi niwa ta:pele tiye apoyakeye. Puwano fa:nemi Eye matana kamunuse ta:pele tiye apoyakeye.

6 Alanase Koteyewi niwa mokopo seselanase niyawa Ema matanepela: wapiyakeye. Koteyewi Ene E Sa:le Yesu Kelesoma himu hapa matana napokeye. Alake Eyewi E sa:nase nano ketea timinisene emiwa niwa mokopo seselakeye.

7-8 Niwa tipolo sita:ne elawamona Koteyewi E Sa:le Ene pepeta hapa amoke nano ketea wa:la:ya hepe kina epapuluse niwa silikepiyakeye. Silikepilapita:, niwa mane olokeyatelawa fala:wayakeye. Koteyewi niwa himu hapa matanese sesewapowa heneye sosokeye. Nano ketea sopoke matanesewana, mou sopoke matanesewana Kote Ene ekeye. Eyewi Ene niwa matanese nano ketea sosolo seselakeye.

Kelesowa Ewa Puwanokeye

9 Koteyewi E matana mupapowa yemi hokatolose nima selakeye. Puwano fa:nemi niwamopela: Kelesoyewi aupesakeye aluse Koteye matanese sepapowa, yemi sena kesaleyewi ta:pita: hokatolose mupapowa selakeye.

10 Aputa: Kote matanawa wekeye. Nano ketea sopoke iliye tiye ala hamonite Koteyewi hekeya:sela:, apula: itapa tema:na: ikila emiwa nano ketea sopoke kekenepela: Kelesoyewi Piseikipela: potapola: elaposakeye. Hepene falemi nano ketea sita:newana peleya: weyamo nano ketea sita:newana Kelesoyewi Ene semetei Piseikipela: pota: elaposakeye.

11 Niyewi Kelesoma papela: sitalapita: Koteyewi niwa potapola: selese, “Kiwa Nine Ninakeye,” au selesekeye. Aluse puwano fa:nemi Koteyewi matanepela: E topunu sepapowa, yemiwa we aluse elalapo esa: niyawa tilakeye. Ene matanawamunuse nano ketea sopoke hetetiyaposaka Ene ta:peyakeye.

12 Niyewi Yu sena kesale Kelesoma puwano himu semetei matanepela: sita:nekeye. Alake Kote penaiyawana ho:liyawala niyewi matanepela: Kotema wapilimita: Koteyewi niwa ta:peyakeye.

13 Aputa: hene solo amowa kiyawala topukeye. Ta:tapola: Kelesoyewi mene siliyaposakeye e seyawa solo napowa kiyewi ta: tiyapola: Kelesoma himu semetei matanepela: sita:pesita: notoyakeye. Kelesoma kiwa Yu senama telawala, himu semetei matanepitekiwa ta:pa:na:nase Koteyewi kima Ho Napowa kima kinise Kote Ena esa: ta:peyakeye. Puwano miya:na: seyawa yemi heneye mikeye.

14 Koteyewi kima Ho Napowa kima kinise Kote Ena esa: ta:peyanase, nini matanawa nano ketea napolo sopowa Koteyewi E sena kesalema miya:na: seyawa, heneye kaluse kinaposakeye. Aluse matanese, Koteyewi niwa mene silinase kaluse sita: tesewa tima:na:pela: nini tomawemi sitalakeye. Kote Ene E unua ho:liya papalola sosonase niyawa Ema wapilikeye.

Poleyewi Kulukulusewa Wekeye

15 Kiyewi Piseiki Yesuma himu semetei matanepela: sita:la: Kote sena kesaleyewi sopoma himu hapa matanepela: sitalakeye.

16 Sitalapita: ta:tapola:, neyewi kiwamopela: kakasilise ikila sopoke Kotema napolo esa: kulukulula:la:keye. Alanase neyewi weyamu kulukulula:la:keye.

17 Nini Piseiki Yesu Keleso E Kotewa, nini Ata Sosolo E ho:liyawa kamunuse kima neyewi kulukulula:la:keye. Kote Ene alusene sopoke kiyewi seli matanemita: Ho Napoyewi kima walose, seli takalese kili matanawa Kotewemi solomita:, aluse neyewi kulukulula:la:keye.

18 Neye matanawa kili himuyewi ho:liya sosolo tese seli matanemita: neye Kotema kulukulula:la:keye. Apula:, Koteye kiwa nano ketea napolo amo timita: Eye kima ho tiyapola: kiye seli matane tiyaposakeye. Nano amowa kiyewi yesipela: sita:lakeye. Himuyewi seli matanepela: sita:la:, Koteyewi E sena kesale sopoke napola:tese aupesakeye. Aluse sepapowa kiyewi matanepesakeye. Aupesakeye aluse sepapo topunuwa hene heneye

napokeye. Koteyewi nano ketea napolo aupesakeye au seyawa kiyawa matanepela: sita:pesita: neyewi kulukulula:la:keye.

19 Kili himuyewi seli matanepela: sita:la: potakamake Kote penaiyayewi niwa heneye seli topu sena kesale amowa seselesaleke potapola: kiyewi matanepesakeye. Kote penaiyawa hene heneye sosolo kamunuse elakeye.
20 Kote penaiyayewi niwa seselesene penaiya semetei amoke Keleso kuluwa mene tesikeye. Mene tesilapola: hepene falemi Kote tiya: ili tapowemi helakeye.
21 Alake hepene falemi Keleso Ene Piseikipela: pota: elakeye. Aputa: hepene sena sita:newana, sena putupela: sita:newana, kamani sena sopoke sita:newana, solo ele penaiyawana, sopoke Keleso penaiyayewi sano tiye toliyetise helete tiye hapakeye. Yemiwa sena putupela: epesita:yawala, sikape sena putupela: sita:pesena:wana, Keleso Ene semeteiyewi Piseikipela: pota: elakeye.
22 Nano ketea sopoke sano tiye toliyetise Keleso onatuyewi onapela: helete tiye epesita: Koteyewi Ewa apoyakeye. Aputa: peleya: we Kelesowemi pala sena kesale sopoke Keleso Ene semeteiyewi Piseikipela: pota: epesita: Koteyewi Ewa apoyakeye.
23 Nini piseikiwa Keleso Ene ekeye. E toma amunawa niwa Kelesowemi pala sena kesale akeye. Aputa: niwa Ewalapulu sita:la:, apula: Kelesowala niwanapulu ela:, epapuluse ninipe semetei kekenepela: sita:la:, iliye tiye penanose sita:pesena:keye. Keleso Ewa nano ketea sopowemiwa heneye sopoke iliye tiye elakeye.

2

Kiwa Kulu Elawamona Falelawa Wekeye

1 Puwano kiwa tikapeye tipela: olokeyatela timinise sita:nenase kulu amuna sita:nekeye.
2 Puwano kiyawa peleya: weyamo ketea amowa kulu hapakeye. Aputa: isanese ho piseiki Seteneyewi nano tisewana kiyewi kulu hanose timinise sita:nekeye. Yemiwala Seteneyewi nano timinisewa Kote solo tikape tesene sena kesaleyewi kaluse timinise sitalakeye.
3 Yemiwa tikape tesene sena epesita:ya epapuluse puwano niwa sopoke aluse sita:nekeye. Siyewi potapola: nano nasewana saowala kesalewala keteawa himu hanapola: tomayewi matana amunuse tima:na:pela: aluse matanakeye. Tomayewi matana amunuse timinise sita:la: olokeyatela tisene sena kesale sopoke Koteyewi falasipela: tuwapo aluse niwana falasipela: tuwatoluwamona ke elalakeye.
4 Alawamona Koteyewi niwamo falasipela: tuwapa:na: tela kamona nima Koteyewi himu hapa sosolo matananase niwa sosolo hauwekilakeye.
5 Niwa tikapeye tipela: sita:la: kulu amunuse epapu enewa Koteyewi niwa Kelesowalapulu sita:pesita: fala:pekeye. Fala:pela: niwa Ene matanepela: seselese niwa mene silikeye.
6 Kelesowemi pala sena kesale enenase Kelesowala niwana Eyewi mene tesa:pekeye. Apula:, niwa Yesu Kelesowalapulu hepene falemi helepela: sita:nekeye.
7 Koteyewi niwa himu hapa matanemita: niwa napola: tese mokopo seselakeye. Yesu Kelesoye E tima:na: tiye ela: mane napowa nima timiyakeye. Koiyawemiye, Eye elawa E heneye kokona sosolo ilima enawa sena kesale sopoma ikila sopokepela: sikapewemiwana walopesakeye.

8 Alake Koteyewi niwa napola: tese mokopo seselanase niwa mene silikeye. Kiyewi kimene kemi mene eta: silimakeye. Mene silisewa Kelesoma himu semetei matanepela: sitalaleke, Koteyewi mokopo mene silikeye. Kiyewi mane napolo tiyapita: Koteyewi mene eta: silimakeye. Amowa Koteye mokopo mini keteakeye.

9 Eyewi kiwa mene silinase, kiyewi kili unuwa wapilise mene solose selapa. Kiyewi kili timiya amoke mene eta: silimakeye. Koteyewi E semeteiyewi kiwa mene silikeye.

10 Koteyewi niwa timiyakeye. Niwa Kelesowalapulu ninipe sita:la: niyawa napolo timinise sita:pesita: Koteyewi niwa timiyakeye. Niyewi nano ketea timinisewa Eyewi puwano apoyakeye. Apoyawa napolo timita: Koteyewi niwa timiyakeye.

Niwa Sopoke Kelesowalapulu Palanase Hopola Sita:la:keye

11 Kiwa selati ikila emiwa Yu sena maya kesilamakeye. Kiwa Yu senayewi selese, “Sena amowa kapo hekelesa: naiyama tela senakeye. Sena amowa Koteyewi eta: ta:peyamakeye. Aputa: niwa kapo hekelesa: nanesene senakeye. Niwa Koteyewi ta:peyakeye,” au seyakeye.

12 Puwano kiyawa Kelesowalapulu eta: matanemakeye. Koteyewi Yu sena ta:peya kamunuse, kiwa Yu senama telawa eta: ta:peyamakeye. Kiwa sena pa:ta:keye. Kiwa Yu senawanapulu kisi tepela: sita:nekeye. Kote sepapowa kima se tiye mimakeye. Eyewi sena napola: tese auma:na: seyawa kiwa Yu senamanase eta: se tiye mimakeye. Kiwa peleya: weyemi sita:neyawa Kotewalapulu eta: matanemakeye. Kotewalapulu kaluse sita:pesena:wa eta: matanemake Koteyewi nano auma:na: seyawa yesi sita:nemakeye.

13 Puwano kiwa Kotewalapulu pama hepe tela sita:nekeye. Epapula sita:newa, yemi Yesu E sena sopowamopela: kulunase, kiwa Yesuma himu semetei matanepela: papela: sita:la:, E pepetaye ela: Kotewalapulu pawemi mapato sitalakeye.

14 Puwano Yu senawanapulu Yu senamawalapulu ili himuyewi mapolose i kene kekela:sela: sita:la:, kisi tepela: takala:pela: elepela: sita:newa, Yesu kulu ikila emiwa timaka:pekeye. Elewa iya:pela: elipe sena maya semetei sita:pesita: ta:peyakeye. Senayawa sopoke hopola sita: tesene mouwa Yesu Ene ekeye.

15 Yesu kulu ikila emiwa, Eyewi Mosese elewa apula: solo hepe aupa: e seyawala apula: solo hepe aupa e seyawala sopoke iya:peyakeye. Eye ela: au timiya amowa, Eyewi ela: sena maya elipe amowa a:ko: maya semetei hili meapolose elaposakeye. Maya semetei amowa Kelesowemi papela: elakeye. Apula: mane amoke ela: niwa himu semetei matanepela: ela: hopola sita:nekeye.

16 Apula: sena maya elipei amowa kesa:tese toma semetei meapolose Kote salo mene silimita: Yesu Kelesowa i kelipa:poyawemi emi kulukeye. Alake, kisi mane eli honosane timiya:sela: puwano sita:newa Eyewi i kelipa:poyawemi sano kuluye tikeye.

17 Yesu inisekiwa sena kesale sopoma himu semetei matanepela: sita:pesita: Kote solo napolo hopolawa se tiye mikeye. Kiwa Yu senama telawa Kotewalapulu pama sitalapita: pota: tesema Eyewi se tiye mikeye. Aputa: Yu senawa Kotewalapulu pawemi sitalapita: potapola: imawana se tiye mikeye.

18 Kelesoyewi niwa sopoke seselanase, niwa sopoke Yu senawana Yu
senama telawala Ho Napolo semetei kamowa Kotema hekeya semita:
mikeye.
19 Alanase yemiwa kiwa Yu senama tela sena maya pa:ta:makeye. Kiwa
sena makene mina epesita:ya epapuluse masitalakeye. Koteyewi sena
maya ta:peya kamuna kiwa kesepela: sitalakeye. Alanase Kote sena maya
kiwakeye.
20 Aputa: niwa sopoke Kote sena maya Kote koane tili epapulakeye.
Aputa: walosene senawana sepatosene senawana koane a:pesulu i sekapo
epapulakeye. Yesu Ene Ewa i ola:pe isu epapulakeye.
21 Keleso Ewa koane tili kuluwaya sopoke saliye elaka Ene ekeye. Koane
amowa Eyewi hele ho:liya kulukulu koane titiyapola: sola:tese Kotema
mene tiye mikeye.
22 Kiwa Kotewalapulu papela: apola: sitalapita:, Kelesowemi pala sena
noka alapulu kiwala koane tisene epapuluse tiya:sela: elakeye. Sena koane
suwemi ela epapuluse Kote kiwalapulu semetei elakeye. E Ho Napowa
kiwalapulu semetei enenase Ene Ewala kiwalapulu semetei elakeye.

3

Yu Senamawana Poleyewi Se Tiye Kinapola: Tima:na: Tiya:sela: Enewa Wekeye

1 Kiwa Yu senamanase Kote sowa neyewi se tiye kinaka amopela: Yesu
Keleso tima:na: tisene sena newa Polewa tipolo selawapokeye.
2 Neyewi kima se tiye mita: Koteyewi matanese kokonawa nema mikeye.
Alanase, ne tima:na: tisewa kiwamopela: tisekeye. Nano amowa kiyewi
ta:tapola: matanekeye.
3 Puwano, neyawa weyamowa kolotea walakeye. Koteyewi Ene
matanese Yu senama tela mene silima:na:pela: mupapowa nema hoka-
tolose waiyakeye.
4 Aputa: Koteyewi nema hokatolose selapitekiwa neye ta:tapola:,
Yesuyewi nano timiyawa mouwa neyewi matanekeye. Ne matanawa
kolotea nowa kima momateyakeye. Momateyawa kiyewi akeyalapepela:,
Yesuyewi nano timiyawa mouwa kiyawala matanema:na:keye.
5 Puwano fa:nemi Koteyewi Ene matanawa senama hokatolose eta:
seyamakeye. Aluse ikila emiwa Koteyewi Ene matanawa mupapokeye.
Alawamona yemiwa E Ho Napoyewi walose hokatolose selakeye. Koteyewi
walosene senayeliye sepatosene sena iyewi nima nano mupapowa yemi Ho
Napoyewi walose hokatolose selakeye.
6 Aluse, Koteyewi Ene matanepela: puwano mupapowa elaka wekeye.
Yu senama telamawana apula: Yu senamawana iyewi Kote solo napowemi
kulu hanosaleke iyawa Kote E sala sopoke topunu nano ketea napolo ilima
ilipe semeti kamuna tiyaposakeye. A:ko: elipe toma hepe semetei kamuna
tekeye. Telanase, a:ko: Koteye ela: napola:pa:na: sepapowa tiyaposakeye.
Koiyawemiye, a:ko: Keleso ne telakeye.
7 Aputa: Koteyewi newa matanese mokopo seselese Yesu matanemita:
solo napowa neye se tiye mita: Koteyewi newa ta:peyakeye. Koteyewi
nano timinisewa neyewi tima:na: timita: Koteyewi Ene penaiya nema
kinisekeye.
8 Kote solo ta: tisene sena kesale sopoke puwanokeye. Newa Polewa
sikapekeye. Newa putupela: eta: enemakiwa kamunuse Koteyewi
newa matanemita: seselese ta:peyakeye. Yu senama telayewi Yesuwa

matanemita: solo napowa neyewi ima se tiye mita: Koteyewi newa ta:peyakeye. Kelesoyewi nano napolo sopowa elewa matelakeye. Amowa se tiye mita: Koteyewi newa ta:peyakeye.

9 Koteyewi Ene nano sopoke timiyakeye. Timiya ikila emiwa Koteyewi Ene matanese nano napolo timinima:na:wa mupapokeye. Mupapola: ela: inapola:, napu yemiwa Koteyewi Ene matanawa neyewi sena kesale sopoke ili matanawa hokatomita: se tiye mita: newa ta:peyakeye.

10 Puwano Koteye ela: tima:na: tima:na: matanawa o:sulu mupapo, alawamona Ewemi seli topu sena kesalewa napu weyemi hetetikeye. Apula:, ala emi ela: E matana heneye sa:le napolo ilima kalikalilawa hokatowemi hetetikeye. Hokato hetetiyapita:, hepene sena penaiya sopoyawala apula: hepene hoyawala Kote matanawa matanepesakeye.

11 Puwano fa:nemi nano ketea sopoke a hetetima:na:no, Yu senawana Yu senama telawala Kotewalapulu palese sena maya semetei temita:, nini Piseiki Yesu Keleso kulu emiwa nano amowa Kote Ene epapulakeye.

12 Aluse niyewi Yesuma himu semetei matanepela: sita:nenase Kote elakemiwa mapato mina:na:wa eta: ipilisemakeye. Kotema sema:na:wa tutumanose eta: selesemakeye. Ekela sita:la: selesekeye.

13 Alanase kiwamopela: neyewi tiyakamakiwa sena nokamoke newa ikomonosaleke kiwa himunama tese sitalatepa. Koiyawemiye, neyewi oiya we tisale kiwamopela: tiyakeye.

Poleyewi Kulukulusewa Wekeye

14 Koteyewi au timiyawa aluse matanese solo amowa neyewi ta:tapola: epelese Kote Ni Atama kuniu kula:pela: hela: Ni Atama kulukulula:la:keye.

15 Hepene falemi sitalakala peleya: weyemi sitalakamo sola sopoke ili amo unu kinisewa Ata Ene ekeye.

16 Kote Ene hene heneye sosonase E ho:liya papalolawa ilimanakeye. Alanase, neyawa kuniuwa kula:pela: ela: kulukulusekeye. Ata Kote Eye elawa nano ketea heneye napolo sopolo kima miya:na: seli tikeye. Alanase, Eyewi E Ho Napowa kili himuwemi woliyetiyaposakeye. Woliyetiyapola:, kiwa heneye penaiya sita:laposakeye. Aluse neyewi kulukulula:la:keye.

17 Kiyawa Ema himu semetei matanepela: sitalapita: Kelesowa kili himuwemi epesita: neyewi kulukulula:la:keye. Kiyewi kilipe kemi himu hapa matanepela: alusewa i sepe penanose epapuluse aluse himu hapa matanepela: penanose sita:pesita: neyewi kulukulula:la:keye.

18 Aluse nono fa:temiwana, nono komemiwana, nono fa:nemiwana, nono weyemiwana, nono fatemiwana, falemiwana, kolemiwana, aluse Keleso E sena kesale sopoma himu hapa matanesewa elewa maelakeye. Aluse kiwa Efesese sena kesale sopowala, Kote sena kesale peleya: weyemi sita:ne sopowala, Keleso himu hapa matanesewa matanemita: neyewi kulukulula:la:keye.

19 Keleso himu hapa matanawa hene heneye sosonase niwa aluse eta: matanema:na: telamanakeye. Alawamona Keleso himu hapa matanawa kiyewi potapola: matanemita: neyewi kulukulula:la:keye. Amowa kiyawa seli matanesaleke, Kote Ene falelawala apula: E penaiyawala kili himuwemi woliyetiye elaposakeye. Aluse, neyewi kulukulula:la:keye.

20 Kote E penaiyayewi nini himu fa:nemi ela: nano timinisekeye. Alake, niyewi ela: Ema nano ta:potosalekala apula: matanesalekala, amo Eyewi ili sosolo a helepa:pela: kinaposakeye.

21 Alanase Yesu Kelesoyewi nano timiyawa emi Kelesowemi pala sena kesale sopoke Kotewala, Kelesowala wapilise matanese kulu hanose

sitalakeye. Yemiwala sikapewala Kote sosokeye. Aluse Yesu Kelesowemi pala sena kesalewa sena i maya mina sopoke napuwala sikapewala kokolo kao wapilise sitalaposakeye. Henekeye. Aluse tima:na: tiye hamonite neyewi kulukulula:la:keye.

4

Kelesowemi Pala Sena Kesale Sopowa Keleso E Toma Epapulakeye

1 Neyewi Kotepela: tiyakamakiwa senayewi newa tipolo selawapokeye. Tipolo selawapowa ela: kima selakeye. Koteyewi kiwa mene sili ikila emiwa Eyewi selese, “Napolo matanepela: timinise sita:latipa:.” Koteye kiwa ho tinase, ala semetei kamowa, kiyewi kulu hanose sita:latipa:.

2 Ikila sopoke kiwa semetei semetei epela: kewa kine kewamo tiyapola: ki unua solopa. Ikila sopoke kiyawa ki kene yesipela: ela: menewa sema selapa. Sena kesale sopoma o:sulu hopola matanepela: sita:latipa:. Nowamoke kema mapolopitekiwa kaluse mapolose elaleke, keyewi ema konomonamake himu hapa matanepela: elatipa:.

3 Kiwa kilipe kemi konomonose pama sita:pesepikitise Ho Napoyewi kiwa sopoke himu semetei sita:pesita: seselakeye. Himu semetei matane-seyewi niwa sopoke ninipe semetei hopola sitalakeye. Kiyawa ikila sopoke amo hetetimita: seli penanose tiya:sela: sita:latipa:.

4 Senala:wa e tiya:le e onatu sopoke toma semetei kemi ela epapuluse, ta: tisene sena kesale sopoke kekenepela: Keleso E toma semetei epapulakeye. Aputa: Ho Napowala semeteikeye. Aputa: sikape niwa sopoke Kotewala-pulu kao sita:pesa:na: maya semeteikeye. Aputa: Koteyewi auma:na: seyawa niwa sopoke semetei kamo yesipela: sitalakeye. Koiyawemiye, Eyewi nima selese, “Kiwa Ne salo mina.”

5 Aputa: Piseikiwala semeteikeye. Aputa: Yesuma himu semetei matanesewana semeteikeye. Aputa: hano toluyetisewala semeteikeye.

6 Aputa: Kotewala semeteikeye. Alake niyawa sena kesale sopoke nini Atawane Ene ekeye. Ewa semetei Piseikipela: sena kesale sopoke pota: elakeye. Ewa semetei sena kesale sopolo honosane tesekeye. Ewa semetei nini sopolo himuwemi tesekeye.

7 Alawamona, Kelesoyewi E mokopo seselesewa nini sopoma mikeye. Ho Napolo Ene mokopo mini Kelesoyewi ene matanawamunuse takalese nima semetei semetei esa: mikeye.

8 Alanase Kote pukawemi momateyawa wekeye.

“Ewa falemi hapa ikila emiwa kisi tetapola: helete tiye hapa sena
epapuluse hapakeye.
Hanose sena kesalema nano mokopo kalikalila mikeye.” *

Aluse, seyawa Yesuwamo momateyalakeye.

9 Ewa falemi hapakeye, e seyawa amo mouwa wekeye. Keleso puwano peleya: weyamo hane kolemi sinikeye. Sinapola: elapepela: sikape hepene falemi mene hapakeye.

10 Peleya:wemi siniwana, hepene falemi fiyane tese Eye helete tiye hapawala, Keleso semetei Ene ekeye. Eye ela: au timiya amowa nano ketea sopoke ha:na: iliyetise woliyetimita: elakeye.

11 Aputa: Ho Napolo E mokopo miwa Kelesoyewi Ewemi kulu hapa sena kesalema miwa wekeye. Eyewi sena noka apasolo sena temita:

* **4:8** Kisala Puka 68:18

ta:peyakeye. Eyewi sena noka sepatosene sena temita: ta:peyakeye. Sena noka Yesuwemi notolomita: Kote solo se tiye kine hanosene sena temita: Eyewi ta:peyakeye. Sena noka paseta sena temita: ta:peyakeye. Sena noka walosene sena temita: ta:peyakeye.

12 Kelesoye ela: mokopo ketea mi amowa niwa Kote sena kesale asuwata:pesita: mikeye. Alanase, niye ela: Kote tima:na:wa mete sa:le napolo timita: elakeye. Alake, Keleso tomawa penaiya napolo hetetipela: napolo tepesakeye.

13 Penanose Yesu Kelesowemi matanesewa niyewi sopoke tiye ha:na: ha:na: tese himu semetei matanawa semetei kamunuse sita:pesena:keye. Kote E Sa:yewi alusewa niyewi sopoke tiye ha:na: ha:na: tese heneye matanawa matanema:na:keye. Tilila matana epapuluse aluse penanose sitalaposakeye. Keleso enawa tilila sita:la: Kelesoyewi alusewa nini matanawa woliyetiye sitalaleke, Keleso enawa heneye tilila sitalaposakeye.

14 Tilila matana ti telanase sala sita:la: epapuluse masitalaposakeye. Hano ko:luyewi potiwa hele helese epapuluse niwa aluse masitalaposakeye. Senayewi mokopo seyawa kulule hanose nono komemi hanapita: nono fatemi hanapitekiwa ma aupesakeye. Aputa: hele timinimita: pateya selesene sena nokamoke nima hopolose sukulu tiye selapitekiwa, niyawa ma ta:taposakeye. Niye mataneseliwa ili sowa henenapo esa: matanakeye. Alawamona, eta: henemanakeye.

15 Alawamona hene solo semeteiwa niyewi sema:na:keye. Niyawa heneye himu hapa mane kulu hanose sena kesale nokamawa heneye solo se tiye kina:pa:. Alake, niwa Kelesowemiwa nano ketea sopoke penaiya fiyatepesakeye. Apula:, niwa heneye sosolo Keleso amuna hetetiyaposakeye. Ewa Keleso sena kesale nini Piseikiwa Ene ekeye.

16 Eye toma hepe sopowa semetei me kekenetiye sa:le napolo sopolo timiyakeye. Toma hepe semetei semetei ene tima:na: kalikalise tiye hanose hananapita: hepe noka solose fiyanesekeye. Alawemi ela:, toma sopowa sa:le napolo nakola itapa apula: napolo soya:sela: apula: himu hapa mane woliyetikeye.

Niwa Kelesowemi Hili Sita:pesena:wa Wekeye

17 Alanase, neyewi solo we kima penanose selakeye. Piseiki Yesuyewi unuwa emi neye kima selakeye. Kiwa Puwano Kelesowemi eta: kululama sena kesale epesita:ya aluse kiwa napu weyemiwa amu sitalatepa. Ili matanawa mokopo ketea amo sitalatepa.

18 Hema senayewi ili matanawa yopolotela amuna elakeye. Iwa heneye matana iliwa itapa apula: ili himu matanawa kukuna tela amunakeye. Alake, iwa Kote falela suwemiwa itapa hema sitalakeye. Aluse sita:nenase, Kotewa iya:pela: pama hapakeye.

19 Aputa: iyewi nano okeyatelawa timinisekiwa ewala eta: tesemakeye. Kesale iwei tisewa himu matana ekela himu hanapola: aluse iwei mane olokeyatela sopolo tima:na:pela: epelese timiye ha:na:sela: sitalakeye. Aluse ili tomayewi matana amowa kulu hanose ekela timinise sita:la: eta: natesemakeye.

20 Alawamona, ki kene Kelesowemi inisewa ikila emiwa mane olokeyatela amowa eta: walo seyamakeye.

21 Kelesomawa sena nokamoke heneye solo se tiye miwa kiye topukeye. Weyamowa neyawa matanakeye. Alananse, kiwa Ewamo kulu hapa sena kesale hetetipela: iyewi hene solo Yesuwemi elaka kima se tiye mikeye.

22 Alanase sao pusomiya kolu tiye iya:tesene epapuluse, puwano sita:ne ikila emiwa kiyewi mane olokeyatela alusewa iya:ta:pa:. Puwano mane olokeyatela alusene amoke kili himuwa epelese aluse olokeyatela tima:na: tiya:sela: sita:nekeye. Kili mane olokeyatela matana amoke mane olokeyatela timinimita: tikitisekeye. Alananse, kili himuwa ikomona:sela: elakeye.
23 Yemiwa himu matanesewa heneye me hili tepa:.
24 Tapola hili kalesene epapuluse mane alusene hiwa kapa:. Koteyewi mane hili amowa timini tiye Ene e kamuna hetetikeye. Mane alusene hiwa wekeye. Hene hekeya sita:la: apula: napolo sopolo sitalaposakeye.
25 Alanase kamunuse mokopo pateya selapa. Niwa sopoke Keleso E toma semetei hepe hepe elanase nine ne ma:emawa heneye sela:pa:.
26 Kili himu konomona tesaleke, kiwa selikeye! Mane olokeyatela tima:pekitise, seli pota:pa:. Nowa kiwa konomona ke ela: ha:na: oka sinanoke au timinipa.
27 Koiyawemiye, konomona mane amowa Setene isu kola:tese epesakeye.
28 O:sulu tisene sena kiwala, puwano kiyewi nano nasewana saowala o:sulu tiwa yemiwa o:sutapo tiyapa. Kiyewi nano nasewana saowala tima:na:pela: seli tiya:pa:. Tiyapola: nano tise hepe tela sena kesale seselese miya:na:pela: tiya:pa:.
29 Solo olokeyatelawa meatewi selapa. Kili solo selaka sopoke napola:tese seselesene sowa sela:pa:. Sena himu nakolose hilila sita:newa penanose sowa sela:pa:. Ikila sopoke kili solo selaka sopoke sesema:na: sowamo sela:pa:.
30 Kote Ho Napowa himu nakomita:wa timinipa. E Himu nakomita:wa selapa. Koteye ela: Ho Napowa kima miwa munu tuwatese ta:peya epapula Ene heneye sena kesalekeye. Apula: ikila mene silima:na:wa walomita: Ho Napowa kima mikeye. Ikila emiwa Koteyewi kiwa silikepilaposakeye.
31 Himu mapolosewala apula: konomona selesewala, apula: kipila konomonosewana iya:ta:pa:. Nowama mokopo nano fa:tapo selesewana, solo yekele tesa: selesewana itipilise selesewana iya:ta:pa:. Apula:, nano mane olokeyatela kalikalilawala sopoke iya:ta:pa:
32 Aputa: sena nowa kiyawa hauwekilise sesepa:. Kiyawa ewa seselese napola:ta:pa:. Koteyawala Kelesoyawala kili olokeyatelawa itapa tepela: kepoliyetikeye. Itapa tepela: kepoliyetisewa aluse kiyawala sena nowamoke kewa ikomonosaleke keyawa wa:la:ya hepe eta: ikomonosema kepoliyetiya:pa:.

5

Ho:liya Emi Sita:latipa:

1 Koteyewi kiwa matana sosolo telakeye. Apula:, kiwa E sala elakeye. Alanase, kiyawa mane sopolo Ene tima:na: tisene amu kulu ha:na:pa:.
2 Kiyewi sena kesale nowa himu hapa matanepa:. Alusaleke, kiyewi Yesu Keleso mane amo kulu hanakeye. Kelesoyewi niwa himu hapa matanese niwamopela: kakasilise kulukeye. Puwano nano olokeyatelawamopela: wa:la:ya hepe a:pele sipi sanapola: satapita: napolo ikumu hoseya falemi hanosekeye. Hanapita: Koteyawa epeyakeye. Aputa: niyawa olokeyatelawamopela: wa:la:lesene aluse wa:la:ya hepe Yesuyewi kakasilise kulapita: Koteyawa epeyakeye.
3 Alawamona, kiwa Kote e sa:nase, kiyawa iwei tisene mane amowa timinipa. Apula: akeliya mane kalikalilawa timinipa. Apula: kiyawa

nowamo keteawa misili matanepa. Mane amowa kili honosanewemiwa kolotea nowa me temetewa apolapa. Koiyawemiye, kiwa Kote Ene sena kesale sitalakeye.

4 Kiyawa akeliya sowa selapa. Apula: sowa hele selepa. Apula: akoma:na: olokeyatela sowa selapa. Solo epamowa niyawa eta: timinima:na: telama elakeye. Eh. Eta: ilimakeye. Alawamona, ola:pe puwano keteawa kiyawa Kotema sa:le napolo e selalatipa:.

5 Solo weyamowa hele henekeye. Alanase, kiyawa hekeya ilise matanepa:. Sena kesale sopoke iwei tisene mane timinisewa apula: akeliya mane kalikalila timinisewana apula: nowamo keteawa misili matanesewana Kelesopela: Kote piseikipela: ela emiwa fo honosane emiwa mema tuwatene matiyaposakeye. Sena kesale nowamo keteawa misili matane epamowa mokopo kotewemi kulukuluse wapili kamunuse esekeye.

6 Aluse kiwa kilipe nano alusewa seli pote matanese sita:latipa:. Kiwa olokeyatela weyamowa timita: senayewi mokopo kekelese mokopo selapitekiwa, sowa ta:tapa. Koiyawemiye, mokopo sowa senayewi ta:tapola: Kote sowa tikapeye tipela: olokeyatela tisene, sena kesale ama Koteyewi konomona kinaposakeye.

7 Alanase, Kote sowa tikapeye tipela: mokopo selesene sena kesale amowa kulu hanapa. Sena kesale ili mane tima:na: tisene emiwa kiwa kesa:pela: tima:na: tiyapa.

8 Koiyawemiye, puwano kiwa yopolotela emi sita:nekeye. Alawamona yemiwa, Piseiki Kotema sita:pesena:pela: amuna, kiwa ho:liya emi sitalakeye. Kiwa Kote sena kesale enenase ikila sopoke E ho:liya emi sita:latipa:.

9 Hokato ho:liya emi sita:la: i fo muta watosekeye. Alusene epapuluse niwa ho:liya emi sita:la: hene napolo sita:pesena:keye. Hekeya sita:la: hene selesewa semetei kiyawa sela:pa:.

10 Aputa: kiyewi Kotewa epelemita: nano napolo manewa seli matanese nakelepa:.

11 Sena kesale yopolotela emi sita:laleke iyewi timinisewa olokeyatela timinisekeye. Aluse iwalapulu kesa:pela: semetei sitalatepa. Alawamona, iyewi olokeyatela timiyawa sena kesale sopoke ta:pita: kiwa mupapowa sela:pa:.

12 Aputa: sena kesale noka yopolotela emi sita:la: mane ewalosene olokeyatela mupapo timiyawa niyawa meatewi selesaleke, ewala niye tima:na:keye.

13 Alawamona, sena kesale yopolotela emi sita:la: olokeyatela timiyawa kiyawa mupapowa selapitekiwa, ili olokeyatela timiyawa ho:liyawemi heneye hokatopesakeye.

14 Koiyawemiye, ho:liyayewi nano ketea sopoke hokato tiye tuwatesekeye. Aputa: puwano sena nowamoke selese*,

“Sena falopela: elaka tesima.†
Sena kulu amunawa tesima. ‡
Epapuluse tesile hanapita: Keleso ho:liyawa kima tupa:pela: kinaposakeye.” §

---

* **5:14** Sena epamowa Kote Pukayawa eta: hokato seyamakeye. † **5:14** Lome 13:11 ‡ **5:14** Efesese 2:1 § **5:14** Luki 1:78

15 Kiwa kilipe mane alusewa seli pote matanese sita:latipa:. Sena mane
napolo takalese eta: matanamake epesita:ya aluse sitalatepa. Sena seli
takalese matanepela: epesita:ya aluse sita:latipa:.
16 Napu ikila weyemiwa Kote mane tima:na: opo elakeye. Alawamona,
napu niwamo sitala we opo olokeyatelalakeye. Alake, kiwa selikeye! Opo
we kiyewi mokopo wama:pekitikeye.
17 Alake, kiyawa nananotela mawa timinipa. Eh. Aupa. Alawamona,
kiyawa Kote Piseiki Sosolo E matanawa seli napolo matane tiye sita:latipa:.

18 Hano olokeyatela na:sela: matakolose epesita:ya aluse sitalatepa.
Mane epamoke ela:wa kiwa olokeyale tepesakeye. Alawamona, Ho
Napowa kili himuwemi woliyetiye sita:pesita: tima:na: tiya:pa:.
19 Kiyawa kilipe kemi solo miya:na:pela:, Kote E sowa Kisala Puka emi
momateya emi tese sela:pa:. Apula: kekenepela: kisalesewa kisapa:.
Apula: kiwa kisala noka Ho Napoyewi kima se tiye kinisaleke kisapa:.
Himuyewi matanepela: Piseiki Kotema kaluse wapilise kisalesewa kisapa:.
20 Ikila sopoke nano ketea sopowamopela: Ki Ata Kotema epelepa:.
Piseiki Yesu Kelesoyewi unuwa matanepela: Kotema epelepa:.

Sena E Kesale Elipe Sita:pesena:wa Wekeye

21 Kiwa Keleso E unuwa wapilimita:, Kelesowemi kulu hapa sena kesale
nowamoke selapitekiwa solo amowa ta:tapola: hane tepa:.
22 Kesale kiwa ke sena hanewemi tepa:. Kesale Kelesowemi kulu hapa
amokiwa alusekeye.
23 Alake Kelesowemi kulu hapa sena kesalewa Kelesoyewi Piseikipela:
pota: ela epapuluse, kesale kewala, ke sena hapayewi aluse piseikipela:
pota: elakeye. Kelesowemi kulu hapa sena kesale amowa Keleso E
tomakeye. Iwa Kelesoyewi mene silikeye.
24 Alake, Kelesowemi kulu hapa sena kesaleyawa selese, “Yesu, Kewa
Piseikipela: elakeye. Ke sowa neyewi ta:tesekeye.” Aluse selakemiwa aluse
kesale kiyawala ke sena hapamawa selese, “Kewa piseikipela: elakeye. Ke
solo sopoke neyawa ta:tesekeye.” Aluse kesale kiwa ke sena hane tepa:.

25 Kelesoyewi Ene Ewemi kulu hapa sena kesale epela: kakasilise
kulukeye. Iwa himu hapa matanese kulukeye. Ala aluse sena kiyawala
kili kesalewa himu hapa matanepa:.
26 Hawana apula: Ene soyewi Keleso Ene sena kesalewa selakolakeye.
Iwa Ene sikapowemiwa kalaiya hili hetetimita:, selakoye tikeye. Ala emi
ela:, Keleso sena kesalewa Ene Ena ta:pele tiye apoyakeye.
27 Eye ela: ala amowa, Keleso sena kesalewa heneye sa:le napolo Ene
sikapowemi kalaiya hili musu napolo hetetipela: Keleso sena kesalewa
akeliya apula: kela:le nano epapula itapa temita: elakeye. Ehe, Keleso
sena kesalewa ho:liya sita:la: hele tela nowa itapakeye.

28 Aluse sena keyawa ke toma himu hapa matanesene aluse, ke
kesalewala epapuluse himu hapa matanepa:. Ke kesale himu hapa
matanesaleko, kewa kine kewamowana himu hapa matanekeye.
29 Senayewi ewa ene tomawa mapolose eta: tesemakeye. Ewa ene
ma:na: nasene kinapola:, e toma seli pote tesekeye. Alusene epapuluse
Kelesowemi kulu hapa sena kesalewala Kelesoyewi pote tesekeye.
30 Keleso e onatu e tiya:le e toma amunawa niwakeye. Alanase Eyewi
niwa pota: elakeye.

31 Kote pukawemi momateyawa wekeye. “Senayewi e ata e amawa iya:pela: kesale tiyapola: kulupela: elipe toma semetei epela: sita:tesekeye.” Aluse momateyalakeye.*
32 Momateya mupapo amowa pale seya mouwa hene sosokeye. Solo amo mouwa Keleso Ene Ewemi kulu hapa sena kesale amowa toma semetei sitalakeye.
33 Aluse sena kiyawala semetei semetei esa: keyawa kine kewamo himu hapa matana hanosene aluse ke kesalewala himu hapa matanepa:. Kesale kewa, ke sena ke piseikipela: pota: elapita:, e sowa keyawa hane tepa:.

6

Salamawana E Ata E Ama A:mawala Weyamu Sita:latipa:

1 Ni sa:le, keyawa Piseiki Kelesoma matanepela: papela: ki ata ki amawa eli sowa ta: tiya:pa:. Ta:tapola: alusewa hekeyakeye.
2-3 Aputa: Koteyewi E solo elewa Mosesema selese sepapowa wekeye. “Ki ata ki amawa eli hanewemi tepa:.” Aluse selese apoyakeye. Solo ele weyamo kiyawa nowamoke ta: tiyapola: kulu hanosaleke, Koteyewi Ewa napola:taposakeye, au sepapokeye. E sepapowa amo mouwa wekeye. Solo ele weyamo nowamoke ta: tiyapola: elaleke, nano ketea keye timinisaleke sa:le napolo hetetiyaposakeye. Apula:, peleya: weyemi yapene sosolo napolo sopolo a elaposakeye. Aluse Koteyewi napola:taposakeye, au sepapokeye. Kote solo ele weyamowa senala: nowamoke kulu hanosaleke, Koteyewi ewa napola:taposakeye, au seyakeye. Kote solo ele weyamowa seta: timiyama ela: solo ele noka tikilawa senayewi kulu hanosaleke Koteyewi ewa napola:taposakeye, au seyamakeye. *
4 Sala ina, keyawa ke salayewi konomonomita: timinipa. Apola:, solo yekele tesa: se tiye kinapa. Alawamona, ke sala solo tepela: seli epesita: sala amowa Piseiki Koteyewi potapola: ela: walosene amunuse, keyawa ke sala potapola: ela: walopa:. Apula: ke sala seli hekepa:.

Tima:na: Tisene Sena Wa:la:yamawana, Tima:na: Tisene Sena Wa:la:ya Amo Sena Pota: Tesemawana Selese Sepapowa Wekeye

5 Mokopo tima:na: tisene sena kiyawa peleya: weyemi kiwamo yesila sena sowa ta: tiya:pa:. Kiwamo yesila sena iwa sosonase, ili sowa hele hene esa: ta:tapola: matane tiye sita:latipa:. Apula: kiwa ili hanetapowemi sitalatipa:. Kiyawa Kelesopela: timinisene epapuluse, kiyawa yesila senapela: aluse timinipa:.
6 Yesila senawa epelemita: iyewi potapola: sita:la: ikila emiwa penana:pela: timini tiyapola:, alawamona, pota: eta: sita:nema ikila emiwa penana:pela: tima:na: eta: tiya:nemananeke amowa eta: ilimanakeye. Kiwa Keleso mokopo tima:na: tisene sena sita:nenase ikila sopoke napolo timinipa:. Koteyewi matana amunuse kulu hanose himuyewi epelese timinipa:.
7 Kiyawa timinisene ikila emiwa epelese timinise heneye napolo timinipa:. Kiyawa senapela: semetei timinipa. Piseiki Kotepela: tiya:sela: elakeye.
8 Nano ketea weyamowa kepoliyetiyapa. Sena kesale sopoke nano timinisewa tima:na: tisene sena wa:la:yawala, tima:na: tisene senamawana iyewi sopoke nano timinisewa Piseiki Kote potaposakeye. Potapola: seli timinisaleke potapola:, nano wa:la:ya hepe napolo kinaposakeye.

---

* **5:31** Ma:ta: Ti 2:24 * **6:2-3** Mene Sili Puka 20:12; Lo 5:16

9 Yesila senala:o, kiyawala mokopo tima:na: tisene senawa seli potapola: sita:latipa:. Ipima:na: sowa selapa. Nano ketea weyamowa kepoliyetiyapa. Ili Piseikiwala kili Piseikiwala semetei kakeye. Semetei kamowa Ewa hepene falemi elakeye. Sena nowa unu tuwapowa sosolo amowa himu hanose sena nowa unu tuwapowa sosolo telamawa himu hapa eta: telama Koteyewi eta: alusemakeye.

Koteyewi Kisi Tetaposa Keteawa Tiya:pa:

10 Ne sowa ka elese selakeye. Piseiki Kotema himu semetei matanepela: sita:la: E penaiyawa tiyapola: sita:latipa:. E penaiyawa tiyapola: heneye penana:pela: penaiya sita:latipa:.

11 Kiyewi Setene E olokeyaletela timinima:na: Eye seli ti sopowa sano tiye toloyetimita:, Koteyewi E kisi Setenewalapulu tepa:na: ketea miwa sopoke ka tiye sita:latipa:.

12 Niyawa sena kesalewalapulu teta:sela: masitalakeye. Alawamona, niyawa ho olokeyatela penaiya siyewi eta: potosema iwalapulu tetela:keye. Napu ikila we yopolotela elakeye. Alanase, ho olokeyatela amowa peleya: weyamo yesipela: sita:nekeye. Alake, niyawa nano kalikalila penaiya ilima alapulu tetelakeye. Aputa:, niyawa olokeyatela tima:na: tisene ho meiki falemi alapulu tetela:keye.

13 Auma:na:nase Koteyewi kisi tetesene keteawa sopoke tiyapola: sita:latipa:. Tiyapola: sita:newemi olokeyatela ikila amowa het-etiyakemiwa, iyewi kiwalapulu tetesaleke, kiwa manetalepesakeye. Kiwa mene kikiya fo:su tapowemi mahanaposakeye. Kisi tetapola: kotetipela: penana:pela: penaiya kamunuse sita:pesena:keye.

14 Seli eke onapela: ela:, tepa:na: ikila emiwa ami senayewi tekapo talapoiya kalesene epapuluse Kote Ene hene sowa kiyewi amu kapela:pa:. Apula: ami senayewi po mini asula:tesene epapuluse hekeya mawa amu kapela:pa:.

15 Apula: ami senayewi tamaka seli ka tisene epapuluse kiyewi Kote Solo Napolo hopola sema:na:wa amu seli tiya:pa:.

16 Nano ketea epamowa tiyapola: ela:, ami senayewi tepa:na: hanose ikapo penano tiye hanosene epapuluse Kotewemi himu semetei matanewa penano saliya:pa:. Apula: ela:, Setene ta:le tei wa:la amuna sopoke ki salo inaka amoke sekakoye tiyaposakeye.

17 Ami sena ha:ti kalesene epapuluse Koteyewi kiwamo mene siliwa amu kapela:pa:. Apula: Kote Ho Napolo E sapa senato elipei mina tiya:pa:. Koiyawemiye, amowa Kote Ene Sokeye.

18 Ikila sopoke Kotema kulukulupa:. Kulukuluse, “Kote Keyewi niwa sesepa:,” aluse kulukulupa:. Ikila sopoke Ho Napoyewi kima selapitekiwa, seya semetei kamona Kotema kulukulupa:. Koteyewi Keleso sena kesale sopoke Eyewi sesemita: ikila sopoke seli pota:la: kakasilise kulukulupa:.

19 Kiyawa newana kakasilise kulukulupa:. Kote Ene sowa nema semita:, neyawa hokato ekela napolo semita: kiyewi kulukulupa:. Puwano fa:nemi Kote solo napolo mupapowa niwa eta: kolaiyemakeye. Mupapowa yemi sena kesaleyewi Kote solo napowa ekela eta: ipilamake se tiye mita: kiyawa newamopela: kulukulupa:.

20 Sena kesale solo napolo se tiye miya:na:pela: Kelesoye sema:na: tela amunawa neye selakeye. Yemiwa newa tipolo elakeye. Solo se tiye kina ikila emiwa newa eta: ipilamake se tiye kinisaleke, amowa sa:le napolo tepesakeye. Aumita:, kiyawa kulukulupa:.

Poleyewi Epama E Seyawa Wekeye

21 Tikikase ewane neyewi nine ne ma:e epapulakeye. E Piseiki Koteyewi
timinisewa timinise ela: eta: iya:tesemakeye. Newa eyewi kima selapose
mina:na:keye. Neyewi alusewa kiyawa matanemita: eye kima selapose
inaposakeye.
22 Niwa weyamu sitalakeye. Aluse eyewi niwa weyamu sitala kima walo
semita: hamona e selakeye. Kiwa penana:pela: ekela sita:pesita: eyewi
selapose hamona e selakeye.
23 Neye matanawa, Kote Atayewi Piseiki Yesu Kelesoyewi a:ko:, Keleso
sena kesalema hopolawala apula: sena kesale nowa himu hapa matane-
pela: sita:pesa:newana, apula:, Kotema himu semetei esa: matanepela:
sita:pesa:newana, epamoke kiwa sesemita: neye matanekeye.
24 Piseiki Yesu Kelesowemi heneye kao himu hapa matanepela: sita:
tesene sena kesale amowa Koteyewi matanepela: mokopo sesemita:
matanekeye.

Filipai

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Polewa makene hanose Masetonia peleya: emi Filipai taunewemi, sena kesaleyewi Yesuwa matanemita: se tiye kinapita: sena kesale mutayewi topukeye. Filipai taunewemi Kelesowemi pala sena sita:neyewi Polewa himu hanose matanese, Polewa seselese moweni mikeye.

Sikape Polewa Lome sitiwemi tipolo selawapola: enewemi, Filipai senayewi moweni kekene tiye Polewa mita: Epafalotaetasema kinise tiye hamona seyakeye. Poleyewi Filipai sena kesalema napolo esa: sawi weyamowa momateyakeye. Poleyewi momate tiye Epafalotaetasema kinapita: eyawa tiye hapakeye.

Filipai Pukawemi Solo Mou Takalese Momateyawa Wekeye

1:1-2 Poleyewi puka we ma:ta: tiye momateyakeye.
1:3-11 Poleyewi iwa matanese Kotema napolo esa:, iwamopelekiwa kakasilise kulukululakeye.
1:12-30 Polewa tipolo ela: matanese, “Newa kulusaleke Yesuwalapulu kao epesena:keye. Newa falela apota: ela: Yesuyewi tima:na: tisewa kao tiya:sela: epesena:keye,” esa: matanakeye.
2:1-11 Yesuwa peleya: weyemi ela: Eyewi Ene ewamo solose eta: timakeye. Kiyawala epapuluse matanepela: sita:latipa:, au seyakeye.
2:12-18 Kiwa Kelesowemi pala sena kesale peleya: weyemi sita:la:, kiyawa ho:liya napowa walopa:, au seyakeye.
2:19-30 Kiwa sitalakemi Timotiwala Epafalotaetasewala ha-monama:na:keye, au seyakeye.
3:1-11 Mokopo walosene senayewi selapitekiwa, kiyawa ta:tapa, au seyakeye.
3:12-21 Kelesoyewi sowa kulu hanose mouwemi kutetima:na:pela: kao tiya:sela: sita:latipa:, au seyakeye.
4:1-9 Ketea solo noka kiyewi ta:tapola: matanepela: sita:latipa:, au seyakeye.
4:10-20 Filipai sena kesaleyewi Polewa moweni kinapita:, Poleyewi napoloseyakeye.
4:21-23 Poleyewi epamaseyakeye.

Kelesowemi Pala Sena Kesale Filipai Taunewemi Sita:nema Poleyewi Sawi Momate Tiye Selawapowa Wekeye

1 Filipai taunewemi Kelesowemi pala sena kesale kiwa sopoke sitalakemi Pole neyewi sawi we momate tiye ilikepilakeye. Kiwamo pota: sita:tesene senamawana * kili tikone senamawana, kima sopoma Pole neyewi sawi we momate tiye ilikepilakeye. Timotiwa newanapulu na:nipe ela: newa sesepita: sawi we kima momate tiye ilikepilakeye. Timoti na:ko: Yesu Kelesowemi mokopo tima:na: tisene senakeye.

2 Yesu Kelesowa nini Piseikikeye. Kotewa nini Ni Atakeye. A:tewi kiwa mokopo seselese kiwa ekela o:sulu hopola sita:pesita: neyewi kulukulula:la:keye.

Kelesowemi Pala Sena Kesale Amopela: Poleyewi Kulukululawa Wekeye

3 Kiwa neyewi matanesene ikila emiwa neyewi Kotema napolosekeye.

* **1:1** Pote sita:tesene sena amowa paseta senakeye.

4 Neyawa kiwa sopoke matanese kulukulusene ikila emi epelese kulukulusekeye.
5 Alake kiyawa Yesu matanemita: neyewi solo napowa ma:ta: tiye se tiye kinapita: kiyawa topukeye. Topu ikila emiwa kiyawa newa seselese sena kesale nokama se tiye kinisapekeye. Solo napolo amowa ninipe se tiye kine inapola: napu weyemi ine hetetiyakeye. Alanase neyewi Kotema napolo selakeye.
6 Neyewi we hene matanekamakiwa, Koteyewi Ene kili falela sulu fa:nemiwa napolo tima:na: tiwa ma:ta: tikeye. Apula:, Eyewi tima:na: tili amowa tiye tiye ha:na: tese Yesu Keleso mene mina ikila emiwa kotetiyaposakeye.
7 Ikila sopoke neyewi kiwa himu hanose matanekeye. Newa tipolo selawatapita: kemi newa kotopitekiwala, neyewi sowa penanose sela ikila emiwana, “Koteyewi sowa heneye sokeye,” aluse walose seya ikila emiwana, ikila sopoke kiyewi newanapulu mana Koteyewi nano ketea timinisewa ninipe semetei timiyakeye. Koteyewi niwa ta:pele tise Eyewi Ene tima:na: tisewa penanose timita: Koteyewi niwa mokopo seselakeye.
8 Yesu Kelesoyewi kiwa himu hanose matanesene epapuluse neyawana kiwa himu hanose matanekeye. Newa kiwalapulu ninipe epesa:na:tepe. Aluse matanesewa Koteyewi potosaleke neyawa heneye selakeye.
9 Alake kiwamopela: neyewi kulukulusewa wekeye. Kiyawa ki kene kemi himu hanose matanesewa sosolo tese matanepela: sita:pesita: neyewi kulukulusekeye. Aputa: kiyawa kilipe kemi himu hanose matanepela: sita:la:, Koteyewi nano ketea alusewa matanepesakeye. Koteyewi nakela alusewa matanese nano ketea hekeyawala, nano ketea olokeyatelawala takalepela: matanepesakeye.
10 Epapu matanese, olokeyatelawa iya:pela:, heneye nano ketea napolosene sopowa takalese matanepela: kulu ha:na:keye. Napolo sopolo sitalapepela: Yesuwa mene mina:na: ikila emi senayewi kima kotola matelakeye au semita: kulukulusekeye.
11 Kiyewi nano ketea alusewa Yesuyewi napola:tese sesepita:, Koteyewi matanesene amunuse, kiyawa aluse matanese, hekeya sita:laposakeye. Aluse sita:lapita: sena nokamoke potapola: Kotewa solo se wapilipesakeye. Aumita: kiwamopela: kulukulula:la:keye.

Polewa Tipolo Enewemi, Sena Kesale Mutayewi Yesu Sowa Topuwa Wekeye

12 Kelesowemi pala sena ne ma:ela:, kiyawa hele matanema:pekise ketea we neyewi kima selakeye. Lome senayewi newa tipolo selawatapita:, sena kesaleyewi Yesu Kelesowa matanemita: solo napowa se tiye kinakamake iyawa etama:na:pela: elawamona, heneye eta: etayamakeye. Yesu sowa kemi se tiye kinapita:, sena kesale mutayewi ta:talakeye. Solo napolo amoke heneye foye tiyapita:,
13 Aputa:, Lome kamaniyewi Piseiki Sisa koawemi ami sena pota: sita:neyawala, sena kesale muta Lome sitiwemi sita:neyawala, iyewi ta:takamake Yesu Kelesowa neyewi se tiye minase newa tipolo selawapolopita: iyawa ta:talakeye.
14 Newa tipolo selawapo ela emi, Yesu Piseikiwemi pala sena ma:e mutayewi matana ipilise telamake, Kote sowa sena kesalema penanose se tiye kinanatapokeye. Kote sowa ta:tapose mapoya senama iyewi tutumanose ipilise telamake, se tiye kinanatapokeye. Iyewi potakamake,

Pole newa tipolo enewa Koteyewi sesepita:, iyewi potapola: matanese, “Koteyawa Polewa seselesene epapuluse niwana sesema:na:nakeye.”

15 Sowa we henekeye. Kelesowemi pala sena nokamoke nema kanakese matanese, “Polewa ewa walosene sena sosolo tese enewa, niyewi ewa kolemi apolose niwa ninipe sosolo tese sita:pesena:keye,” aluse matanese, iyewi Kelesowa se tiye kinanatapokeye. Aputa: Kelesowemi pala sena nokamoke, nema seli matanepela: sita:la:, Kelesowa se tiye kinanatapokeye.

16 Sena ili amokiwa matanese newa tipolo selawapowa solo napolo amo tima:na: tise penanomita: elakeye. Alanase, iyewi nema himu hanose matanepela:, Kote solo se tiye kinisekeye.

17 Alawamona sena nokamoke i unuwa soloma:na:pela:, Kelesowa se tiye kinanatapokeye. Aluse se tiye epe kiniseya newa tipolo elapita:, iyewi nema nano ketea hililawa miya:na:pela: matanetakeye.

18 Amowana ilikeye. Iyawa i unuwa soloma:na:pela: matanese, Yesuwa matanemita: se tiye epe kiniseyala, sena nokamoke i heneye Yesuma himu hanose matanepela: Yesu matanemita: se tiye epe kiniseyala, iyewi sopoke Yesu semeteiwa se tiye kinakeye. Alanase, newa epelese ekela elakeye. Aputa:, newa epelesekeye.

Poleyewi Matanese, “Newa Falela Apota: Ela:, Kiwa Sesema:na: Matanekeye,” E Seyawa Wekeye

19 Koiyawemiye, neyawa weyamu matanakeye. Kiyawa newamopela: kakasilise Kotema kulukulupita:, Yesu Kelesoyewi Ho Napoyewi newa sesepita: newa tipolo selawapowa Koteyewi newa seila:taposakeye. Alake newa epelese elakeye.

20 Alawamona neyawa weyamu matanekeye. Neyewi nine tima:na: tisene amopela: newa ewama:na:wa mapolokeye. Newa matana eta: ipilamake neyewi ikila sopoke Kelesowa puwano apoya epapuluse, yemiwana newa tipolo elekiwa, Kelesowa puwano apola: tima:na: tiya:sela: epesa:na:tepe. Yemiwana, sikapewala, kaluse Yesu Kelesowa solo se tima:na: tiya:sela: epesa:na:tepe. Newa kuma:na: ikila emi auma:na:wana, newa falela apota: ela emi auma:na:wana, Yesu Kelesowa neyewi solo se puwano apoma:na: matanekeye.

21 Alake neyewi matanawa wekeye. Newa falela apota: a elekiwa neyawa Yesu Keleso semetei puwano apoma:na: matanepela: elakeye. Aputa: newa kulakemiwana, Koteyawa newa hele heneye napola:taposakeye.

22 Alawamona newa peleya: weyemi falela apota: ela ikila emiwa, neyawa Kelesoyewi tima:na: tisewa tiyakamakiwa, i fo muta watosene epapuluse watapita:, potapola:, newa epelekeye. Alake newa kuma:na:wana falela apota: epesenewana napoloma:na:nakeye, aluse neyawa matanekeye. Alanase neyawa ko:lu matanema:na:ne?

23 Neyewi matana nowa nokaiyamo napola? Newa kulakemiwa Yesu Kelesowalapulu hepene falemi kao epesenewa hele heneye napokeye.

24 Alawamona newa toma falela apota: a elekiwa neyawa kiwa sesema:na: matanekeye. Amowa kiwamopela: asuwapa:na:wa puwano ola:pe elakeye. Neyawa kiwa sesema:na: matanawa heneye sosokeye.

25 Alake neyewi matanawa, neyewi kiwa sesema:na:pela: Koteyewi newa pota: elapita:, newa yemi makulaposakeye. Newa peleya: weyemi a elekiwa kiyawa Yesuma matana semetei matanesewana, kiyewi epelesewana solomita: kiwa neyewi sesema:na:keye.

26 Alake sikape newa tipolo enewa silikepilapitekiwa, newa kiwamo
sitalakemi inisekiwa kiyawa newamopela: Yesu Kelesoma wapilise sosolo
meapolaposakeye.

Sena Nokamoke Kiwa Ikomonosaleke Eta: Ipilamake, Matana Semetei Sita:latipa:

27 Aputa: kiyawa Yesu Kelesowa matanepela: E solo napowa ta: tiyapola:
sita:nenase, kiwa ta: tisene sena kesale epesita:ya amunuse sita:latipa:.
Kiwa neyewi potapose inisekiwalo, potapose mainisekiwalo, kiwa sopoke
matana semetei sita:la:, Kote sowa kaluse kulu hanose sita:la: esaleko,
neyewi ta:pa:na:wa epelekeye. Kote solo napowa iya:pa:pekise kiyawa
matana semetei se tiye kinisaleko, neyewi ta:pa:na:wa epelekeye.
28 Aputa: kiwamo ikomoma:na: senawa ipipa. Sena nokamoke
selese, “Ikomonosene senayawa kiwa maipa:takeye,” au selapita: neyewi
ta:pa:na:wa epelekeye. Kiwa maipipita:, iyewi potapola: matanese,
“Koteyewi niwa keneyetise itapa tema:na:nakeye. Koteyewi iwa
heleyetiyakeye,” aluse Kotewalapulu kisi senayewi matanepesakeye.
29 Ta:ta:pa:. Kiyawa Yesuma matana semetei matanemita:, Koteyewi
kiwa ta:pele tiyapola: apoyakeye. Aputa: Kelesopela: kiwa ikomonosaleke
himu nakoma:na:wana Koteyewi ta:pele tiyapola: apoyakeye.
30 Puwano newa Filipai taunewemi enewemi, Kotewalapulu kisi
senayewi newa ikomopita: kiyawa papokeye. Yemiwana Kotewalapulu
kisi senayewi newa ikomope e seyawa, kiyawa ta:talakeye. Newa ikomona
epapuluse kiwala epapuluse ikomokeye.

2

Kiyawa Kilipe Keleso E Matana Semetei Sita:latipa:

1 Kiwa sopoke Yesu Kelesowemi opola: apola: sitalapitekiwa, kiwa
penana:pela: sita:pesita: Yesu Kelesoyewi kiwa seselesekeye. Aputa: Yesu
Kelesoyewi kima himu hapawa matana epapuluse kiwa hauwekilise sese-
lesekeye. Ho Napowa kiwalapulu kilipe ela:, kiwa ki kene mana sita:pesita:
seselesekeye. Aputa: kiyawa kilipe kemi hauwekilise matanemita: Ho
Napoyewi seselesekeye.
2 Alake kiyawa ki kene kemi matana semetei matanepela: sita:latipa:.
Kiyawa matana semetei matanepela: sita:la:, kilipe kemi himu hanose
matanepela: sita:latipa:. Aputa: kiyewi matana semetei matanepela:
tima:na: tiya:sela: sita:latipa:. Kiyawa aluse tiya:sela: sitalapitekiwa,
neyewi potapola: epelepesakeye.
3 Aputa: sena nowamoke kiwa potapola: wapilimita: timinipa. Kiwa ki
kene wapilise sosolo tema:na:pela: timinipa. Kiyawa weyamu matanepa:.
“Newa sikapekeye. Sena noka i puwanokeye.” Aluse matanepa:.
4 Kiyawa kili newa semetei matanepela: timinipa. Sena nokamopeleki-
wala matanepela: tiya:pa:.

Yesu Keleso Ewa Ene Mene Me Sine Elapita: Koteyewi Ewa Wapa:se Falemi Me Fiyane Apoyawa Wekeye

5 Yesu Kelesoyewi matanesene epapuluse, kiyawala aluse matanepela:
sita:latipa:.

6 Yesuwa heneye Kotekeye.
Kote Yesu elipe ilikeye.
Ili kamona Yesuyawa Ene Ewa eta: sosolo telamakeye.

7 Ene ewala Kotepela: enene kamona Ene puwano eta: enemakeye.
Ewa Ene tima:na: tisene sena amuna enekeye.
Sena tomawa tiyapola: inapola: Ewa sena tepela: enekeye.

8 Ewa Ene eta: soyamake ela:, alawamona, Kote sowa semetei ta: tiyapola: tima:na: tiya:sela: elapita:,
senayewi Ewa sana kulukeye. Yesu Kelesowa i kelipapeya papela: sanose kulukeye.

9 Yesuyewi aputa: potapola:, Koteyewi ewa sola:pekeye. Yesuwa hepene falemi sosolo ela: nano ketea sopolo pota: elakeye. Aluse, Koteyewi se tiye tuwapokeye.
Yesu Keleso unuwa puwanokeye. Aluse Koteyewi puwano apola: apoyakeye. Sena kesale sopoyewi unuwa sikapekeye. Aluse Koteyewi se tiye tuwapokeye.

10 Alanase Yesu unuwa selapita: sopoyawa kuniu kula:walopela: ka:la:lopela:la: Ewa wapilipesakeye.
Hepene falemi ketea sita:neyawana, peleya: weyemi ketea sita:neyawana, peleya: hane kolemi ketea sita:neyawana, sopoyawa kuniu kula:walopela: ka:la:lopela:la: Ewa wapilipesakeye.

11 Iyewi sopoke wapilise selese “Piseiki Sosowa Yesu Keleso Ene ekeye,” au selaposakeye.
Aluse Yesuma wapilise, ni Ata Kote unuwana sosolo meapolaposakeye.

Peleya: Weyemi Sena Kesale Yopolotela Emi Sitalapitekiwa, Kiyawa Ho:liya Sosolo Walopa:.

12 Alanase, ne mana sopoke kiwa matana sosolo, kiwa weyamu sita:latipa:. Newa kiwalapulu ninipe sita:la:kemiwa, ne sowa kiyawa heneye ta: tikeye. Ta: ti amunuse, yemiwana, kamunuse ta: tiyapola: sita:latipa:. Newa kiwalapulu maelakemiwala, neyewi kima puwano sela:laka kepoliyetiyapa. Kokolo kao tiya:sela: sita:latipa:. Koteyewi kiwa puwano mene silikeye. Alanase, napu yemiwana kiwamo mene siliwa iya:tapa. Kiwamo mene siliwa heneye walose penanose tiya:sela: sita:latipa:. Iya:pa:pekise ipilise kiwa pipilise sita:latipa:.
13 Niyawa we matanakeye. Koteye ela: kili himu fa:nemi tima:na: tisekeye. Koteyewi Ene epelesewa kiyewi timinima:na:pela: matanemita:, Eyewi kili himuwemi timinisekeye. Apula:, mane amoke tima:na: timita: Eyawa kima penaiya kinakeye.
14 Nano ketea sopoke kiye tima:na: tisewa, kiyawa konomona:sela: kekela:sela: tima:na: tiyapa.
15-16 Kiyawa aluse tiya:sela: sitalapitekiwa, kiyawa hekeya tiya:sela: sitalaposakeye. Kiwa Kote E sa:le sita:la: olokeyale timinipa. Aputa: peleya: weyemi sena kesalewa nukuluse yopoloyetiye olokeyale sitalakeye. Iyewi mokopo selese sitalakeye. Ima kiyewi Kotewalapulu kao epesene sowa kiyawa ima se tiye kina:pa:. Aputa: meiyetolu ho:lilisene epapuluse, kili ho:liyawa sena nukuluse yopoloyetiye sita:neyewi potaposakeye. Kiwa ho:lilise kao sitalapita: potapola:, Yesu mene ina ikila emiwa Pole neyewi selese, “Kiwa ho:lilise kao sitalapita:, neyewi kiwalapulu puwano tima:na: tiwa, mokopo eta: timakeye. Ne penaiyawamoke mokopo eta: timakeye,” au sema:na:keye.

17 Pilisiti senayewi* nano ketea mokopo Kotema kina epapuluse, kiyawa
matana semetei matanesewa Kotema epapuluse mokopo kinakeye. Aputa:
newa sana kulusaleke, ne pepeta hapawa Kotema epapuluse kinaposakeye.
Ne pepeta hapa alapulu, kiyewi nano ketea mokopo kinisene alapulu,
Kotema kinapitekiwa ililakeye. Neye kili sopoma epelema:na:keye.
18 Ehe. Alake kiwala epelepa:. Newana kiwala epelepesakeye.

Poleyewi Timotiwa Filipai Taunewemi Hamonama:na:keye

19 Piseiki Yesuyewi henekeyepita:, opo si kolotea elapepela:, Timotiwa
kiwamo sitalakemi neyewi hamonama:na:keye. Timotiwa hanapola:, kiwa
sita:newa potapola: mene inise, Nema selapitekiwa, neyewi ta:tesekiwa
epelepesakeye.
20 Neyawa kiwa seli sita:pesita: matanesene epapuluse, Timotiyawala
kiwa epapuluse heneye matanekeye. Kiwa matanema:na: sena noka
weyemi masitalakeye.
21 Sena kesale sopoke iyewi i kene kamo semetei matanekeye. Yesu
Kelesopela: tima:na: tisewa iyawa mamatanekeye.
22 Alawamona, Timotiyewi seli tiyapita: kiyawa papokeye. Salayawa ene
e atawa seselesene epapuluse Timotiyewi newa seselese na:nipe semetei
sita:la:, sena kesale nokamoke Yesuwa matanemita: solo napowa se tiye
mikeye.
23 Puwano nema ena hetetiyape esa: popa:na:keye. Potapola: apola:
Timotiwa kiwamo sitalakemi hamonama:na:keye.
24 Newana Koteyewi sesepita:, opo si kolotea elapepela:, kiwa potapose
mina:na:keye, aluse matanekeye.

Poleyewi Epafalotaetase Amowa Filipai Taunewemi Hamonama:na: E Seyawa Wekeye

25 Yemiwa Epafalotaetasewa kiwamo sitalakemi neyewi ha-
monama:na:keye. Ewa Kelesowemi pala nase ewa neyewi ne ma:ekeye.
Na:ko: na:nipe semetei tima:na: tiya:sela: sita:la:, matana semetei tese
Kote kisiwa tetalakeye. Puwano ewa kiyewi newamo elakemi hamonapita:
inisapekeye. Kiwamopela: eyewi newa seselesapekeye.
26 Ewa inapola: weyemi ela:, toma nakolosapekeye. Ewa toma
nakolapita: kiyewi topukeye. Alanase, Epafalotaetaseyewi kete matane-
pela: elakeye. Eyewi kiwa potapose, neyewi ewa kiwamo epesita:ya
hamonama:na:keye.
27 Aputa: ewa nakolawa hele heneye kuma:na: telakeye. Alawamona,
Koteyewi newa nano ketea hilila nowa miya:na:pela: mapolose, ewa
nakolawa fala:wayakeye. Fala:pela: Epafalotaetasemawala, nemawana
Koteyewi hele heneye sosolo hauwekilise seselakeye.
28 Alanase, yemiwa Epafalotaetasewa kiwamo sitalakemi neyewi matana
sosolo hamona e selakeye. Ewa inapita: potose kiyawa epelepesakeye.
Kiyawa epelepita: neyawana epelepesakeye. Ewa hanapitekiwa neyawa
kiwamo eta: kete matanema:na:makeye.
29 Alake kiyawa Kelesowemi pala sena ma:e Epafalotaetasewa in-
apitekiwa potapola:, epelese siliya:pa:. Kiyawa sena epapulawa unu sosolo
tiye kina:pa:.
30 Eyawa Yesu tima:na: tiya:sela: enewa ewa nakola tese kuma:na:
pa telakeye. Kiyawa newa sesema:na: mina:na:pela: elawamona, kiwa

* **2:17** Yesu seta: minama ela: pilisiti senayewi Kotema nano ketea mokopo kinise, a:pele sipi kakemi waine hawa suwa:pela:, Kotema mokopo kinisekeye. Yesu kulu ikila emiwa nano ketea amowa iya:peyakeye.

sopoke inakamakiwa eta: ilimanakeye. Eta: ilimanapita: kiwamopela: eyewi newa seselese minawa, kuma:na: pa telakeye. Aputa: senayewi Piseikiwa puwano apolose matanepela:, tima:na: tiya:sela: sita:newa, iwa iwamo kuma:na:wa eta: matanamake, aluse sita:ne senawa sola:ta:pa:.

3

Senayewi Yesuwemi Matana Semetei Matanepela: Elapitekiwa, Kote Sikapowemiwa Sena Amowa Hekeya Elakeye, E Seyawa Wekeye

1 Ne ma:ela:, neyawa solo we ka elese momatekeye. Piseikima kiyawa epelepa:. Puwano neyewi kima sawi momate tiye ilikepiyawa, yemiwana solo semetei kamo momatema:na:wa mamapolokeye. Sena nokamoke mokopo sowa ta: tiyapa. Aluse neyewi wa:ke momatekeye. Kiyawa wa:kiwala ta:tapitekiwa solo weyamoke kiwa seli pota:la:posakeye.

2 Aputa: sena nokamoke selese, “Koteyewi kema selese, ‘Kewa ilikeye,’ au semita: kaka hekelesa: nana:pa:.” Au selesene sena amo sowa ta: tima:pekise selikeye! Sena aluse selesewa mowa kasolo epapulakeye. Iyawa mokopo olokeyale timinisekeye. Olokeyale timiniseyewi kiwa ikomoma:pekise selikeye!

3 Kiwa kaka hekelesa: eta: naiyama kamona, Kote sikapowemiwa kiwa ili sitalakeye. Ho Napoyewi kili himuwemi matanepita:, kili mane alusene olokeyatelawa na tiye iya:peyakeye. Alanase Kote sikapowemiwa kiwa heneye Isolaiya senakeye. Niwa Kelesowemi palanase Ho Napowa niwanapulu ninipe ela:, niwa sesepita: niyawa Kotema wapilikeye. Kote sikapo hekeya ili sitalapose, niyewi ninipe ketea alusewana tima:na: tisewana, nano ketea ama matana semetei eta: matanamakeye. Yesu i kelipa:poya kulu amopela: niyewi matana semetei matanekeye. Aputa: kapo hekelesa: nanesewamokiwa niwa masesepesakeye.

4 Sena nokamoke matanese, “Tomayewi tima:na: tisewa neyewi timiyanase, Koteyewi nema ilikeye, au selaposakeye,” aluse iyewi hele matanekeye. * Sena amokiwa kapo nema matana semetei matana epapuluse, neyawana puwano epapuluse matanakeye. Neyawa tomayewi tima:na: tisewa hele heneye sosokeye esa: neyewi matanakeye. Sena nokamoke tomayewi tima:na: tisewa neyewi sitiyetiye timiyakeye.

5 Ne tomayewi tisewa wekeye. Newa kesa:pe ikila emi Isolaiya sena selatikeye. Selatiwa akeye hanapola:, ikiwapo owemi newa kaka hekelesa: naiyakeye. Neyewi nine sena iwa Penesamene sena ikeye. Neyewi Ni Atayawala, ni amayawana, Hipulu solopela:la: selapita:, neyawana Hipulu sowa ta:tapola: selesekeye. Aputa: Kote solo elewa Felesi senayewi kulu hanosene epapuluse, neyawana kulu ha:na:na:pela: newa Felesi sena alapulu palakeye.

6 Aputa: neyewi matanese, “Neyawa Kotema tima:na: tiya:la:keye,” aluse neyewi Kelesowemi pala sena kesalewa ikomonakeye. Aputa: Kote solo elewa sopoke neyewi ta: tiyapitekiwa, senayewi nema selese, “Solo ele koloteawala keyawa eta: ta:te iya:peyamakeye. Kewa ililakeye,” au seyakeye.

7 Aputa: puwano neyewi tomayewi tima:na: tisewa tiya:sela:, “Newa ilikeye,” esa: neyawa matanakeye. Aluse matanawa yemiwa neyawa iya:peyakeye. Iya:pela: napolo pa:ta matanese, “Tomayewi tima:na: tiwa mokopokemi timiyanakeye. Alake Yesuwemi matana semetei matanepela:

* **3:4** Yu senayewi solo ele kulu hanose timinisewa, tomayewi tima:na: tisene akeye.

ela:, Yesu sowa ta: tiyapola: tesewa nano ketea puwanonakeye.” Aluse neyawa matanekeye.

8 Alake napu tomayewi ketea ama neyawa matana semetei eta: matanemake, tomayewi ketea amowa tiye sikape apolosekeye. Neyewi Yesu Kelesowemi matana semetei matanesewa tiye puwano apolakeye. Ewa ne Piseikikeye, aluse neyewi matanekeye. Ewa neyewi tiye puwano matanepela:, ketea noka sopoke neyewi iya:peyakeye. Ketea amowa heneye nano ketea funu amunanakeye. Alake yemiwa neyawa Yesu Kelesowemi semetei matanekeye.

9 Newa Ewalapulu na:nipe elakeye. Alake neyawa tomayewi tima:na: tiwa sopoke iya:peyakeye. Neyawa Kote sowa Mosesema se tiye miwa ta: tiyapola: tima:na: tiya:sela: ela:, Koteyewi nema selese, “Kewa sena hekeyakeye,” elawa eta: sema:na:makeye. Alawamona, neyewi Yesuwemi matana semetei matanese elapita:, Koteyewi nema selese, “Kewa sena hekeyakeye,” au selaposakeye.

10 Alake Yesu Kelesowa neyawa heneye matanekeye. Yesuwa mene tesiwa penanose ela epapuluse newana epapuluse penana:pela: elapose matanekeye. Yesuwa toma olose himu nakola epapuluse newana toma olose himu nakola epapuma:na: tekeye. Yesu kulu epapuluse, newana kulusaleke ililakeye. Alake neyawa Yesuwa kulu hanose Yesuma tima:na: alawa neyawa potapose matanekeye.

11 Newa kulapitekiwala Koteyawa newa mene teisataposakeye, aluse neyawa matanekeye.

Mouwemi Kotetima:na:pela: Polewa Kipila Hapawa Wekeye

12 Kelesoyewi nano ketea alusene napolo sopowa neyewi matane tiye kotetikeye. Aluse sena heneye napolo hetetikeye. Neyewi maselakeye. Eh. Alamakeye. Alawamona, Keleso Ene Ewa ela epapuluse newana, aluse Keleso mane penano tiye elapose matanakeye. Yesuyewi newa silinase Yesuyewi matana amunuse neyewi matanepa:se kulu hanakeye.

13 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:, neyawa Keleso mane napolo sopowa seli matanepela: tima:na: tisewa eta: ha:na: eyamakeye. Alawamona, neyawa nano semetei nowamo matanekeye. Amowa nano ketea sopoke puwano timinisene kepoliyetikeye. Apula:, neyawa tima:na: penano tise nano ketea sikapewemi hetetiyaposa amo pota: hanakeye.

14 Neyawa penano nesile ha:na: elewemi ha:na: tese wa:la:ya hepewa tisekeye. Wa:la:ya heka tima:na:wa wekeye. Yesu Kelesoyewi newa mene silinase, Koteyewi newa hepene falemi Ewalapulu seli napolo epesena:pela: ho tikeye.

15 Alake Yesuyewi nano ketea alusene napowa kulu hanapose neyewi matanesene epapuluse, kiyawala aluse matanepa:. Seli matanesene senayawa matanesene epapuluse kiyawa seli matanepa:. Aputa: kiyawa nano ketea nowa matanasaleko, Koteyewi ke matanawa seli napolo walopesakeye.

16 Alake, mane napolo niyewi enape tiwa, amowa niyawa penano talapo saliye elatipa:. Kiyawa heneye sowa ta: tise heneye kemi ta: tiyapola: sita:latipa:.

17 Kelesowemi pala sena ne ma:ela:, neyewi matane tiye timinisene amunuse, kiyawala semetei kamunuse matanepela: timinipa:. Newamo ela epapuluse sena nokamokiwala aluse sitalapitekiwa, kiyawa potapola: iwa kulu hanose sita:latipa:.

18 Kima neyewi puwano ikila muta selesewa, yemiwana wa:ke selapola: heneye ya:ma:na:tekeye. Sena mutayewi Yesu Kelesowa i kelipapoya kulu solo amopela: kisi tepela: sitalakeye.
19 Kisi tepela: sita:la:, iyawa tomayewi matanawa sosolo tima:na: tiya:sela:, ma:na: ma:na:wana iyawa solopita:, ili kote amunawa akeye. Aputa: iyewi tomayewi tima:na: tiwa matanese ewama:na: tela kamona iliwa hele heneye wapilise selesekeye. Aputa: peleya: weyamo keteawa semetei matanesekeye. Aluse matanesene senawa Koteyewi kotopela: heo kolemi hamonapesakeye.
20 Alawamona, niyewi heneye heneye peleya:wa, hepene falakeye. Nini Piseiki Yesu Kelesowa hepene falemi tese inapola:, niwa silimita: niwa pote sitalakeye.
21 Yesu Ene putupela: ela:, Ene penaiyayewi nano ketea sopolo piseikipela: pote elaposakeye. Eye penaiya semetei kamoke nini sena toma olokeyatelawa senisila:sela:, Ene toma ho:liya amunuse, ho:liya tomawa nima kinaposakeye.

4

Niyawa Hepa:la Selawapola: Epelesa: Matana Napowa Tiya:pa:

1 Kelesowemi pala sena ne ma:ela:, kiwa Kelesopela: penana:pela: sita:pesita: neyewi selakeye. Kiwa neyewi himu hanose matanese apula: kiwa neyewi potapose matanepela: aluse elakeye. Aputa: sena kipila hanapola: mouwemi kotetipela: wa:la:ya heka ti amunawa kiwakeye. Neyawa kiwa matanepela: hele heneye epelekeye.
2 Kesale Yuotiawala, kesale Sinitikiwala ka:ma neyewi hopo selese selakeye. Ka:tawa ka:lipe konomo sela:sela: sitalaleke eta: ilimanakeye. Ka:ko: Kelesowemi pala kesalenase konomo selesewa iya:pela: ka:lipe matana semetei sitalatipa:.
3 Aputa:, kewa ne heneye manawa na:nipe semetei tima:na: tisene, kema neyewi ketea weyamowa selakeye. Kesale a:tewi konomonawa itapa temita:, keyewi hekelese sesepa:. Kesale a:ko: newanapulu ninipe mana ela: tima:na: tiya:sela: sena kesaleyewi Yesuwa matanemita: solo napowa se tiye mita: newa seselakeye. A:tawala, kena Kelemenewana, sena nokamokiwala, iyawa sopoke newanapulu ninipe tikeye. Aputa: iwa iwamo sopolo unu tiye tiwa Koteyewi kokolo kao tesene pukawemi Koteyewi momateyakeye.
4 Aputa: ikiwapo sopoke kiyawa Piseikima epelese sita:latipa:. Neyawa wa:ke selakeye. Epelese sita:latipa:.
5 Sena kesale sopoyewi popita: sena kesale sopowa hauwekilise matanese sesepa:. Ta:ta:pa:. Piseiki Yesuwa mina:na: oka mapatotakeye.
6 Aputa: nano ketea sopowamopela: kiwa sosolo matanepela: himunama tepa. Alawamona, nano ketea sopoke hililawala napowala kiwemi hetetisaleke, ikila sopoke kiyawa Kotema selese, “Kema napolo,” esa: kulukulupa:.
7 Kulukuluse itapa tekamake, kili himuwemi Kote hopola tesewa hetetiyapita: ta:taposakeye. Kote hopola tesewa heneye napolo kalikeye. Nini senayewi hopola tesene amunamakeye. Kiyawa Yesu Kelesowemi opola: apola: sitalapitekiwa, Kote hopola tesewamoke kili himuyewi mataneseyewi yesipela: pota: elaposakeye.
8 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:, nano semetei nowana neyewi kima selakeye. Alake nano ketea heneye selesewana, nano ketea napolo

sena kesale nokama timinisewa, nano hekeya keteawala, nano akeleiya eta: palesemawana, nano ketea sa:le napowala, aluse nano napolo sopowa matanepela: sita:latipa:. Kiyawa himuyewi ketea napolo sopowa matanepela: sita:la:, apula: senayewi wapilisene keteawala matanepa:.

9 Neyewi ketea seyawa kiyewi ta:tapola:, apula: neyewi tima:na: tiwala kiyawa papokeye. Alake neyewi alusewa kiyawa kulu hanose tiya:pa:. Kulu hanose tise sitalapitekiwa, Koteyawa hopola tesewa kima kinapola:, ewa kiwalapulu kilipe elaposakeye, aluse neyewi matanekeye.

Filipai Sena Kesaleyewi Polema Moweni Kinapita: Poleyewi Tise Napolo E Seyawa Wekeye

10 Kiyawa newa matanese nano ketea mokopo wa:ke nema kinapita: potapola:, neyewi epelese Kotema napolo selakeye. Puwano fa:nemi kiyawa nema moweni kinapola: amo honosane kiyawa nema eta: mimawa, kiyewi newa miya:na:pela: matana kamona, isuwa itapalapita: ketea miya:na:wa iya:peyalapokeye.

11 Aputa: “Newa nano ketea misitiya epesena: telalakeye,” aluse neyewi matanese selese momatepakeye. Nema nano ketea hilila hetetiyapita:kiwala, nano ketea pelepoiya hetetiyapita:kiwala, newa kao epelese elakeye.

12 Alake newa nano ketea itapa tese hepe tepitetekiwala nano ketea sosolo teselake miwana, ikiwapo sopoke newa epelese matanese elakeye. Ikila sopoke peleya: sopowemi newa epelese tesekeye. Menipita:kiwala, nano ketea ma:na:wa ili na:sela:kiwala, newa epelese tesekeye. Nano ketea muta teselake miwana, nano ketea itapalapitekiwala, newa epelese tesekeye.

13 Yesu Kelesoyewi newa pena:na:talakeye. Alanase nano ketea sopowa newa iliyetiye elakeye.

14 Aputa: nano hilila nema hetetiyapita: kiyawa newa seselesekeye. Kiyewi newamo seselawa heneye napokeye. Alake neyewi kima epelekeye.

15 Filipai sena kesale kiwala, sena kesaleyewi Yesuwa matanemita: solo napowa neyewi se tiye kinapita: kiyewi topukeye. Kolotea elapepela: newa Masetonia peleya:wa iya:pela: hapakeye. Newa puwano enewemiwana newa ela yemiwana, kiyewi semetei newa seselese moweni kinisapekeye.

16 Aputa: neyewi kiwa iya:pela: hanapola: Tesalonaika koamesa: nano ketea hepe tela elapitekiwa, kiyawa newa moweni ikiwapo noka wa:ke wa:ke kinisapekeye.

17 Kili moweni neyewi tima:na:pela: maselakeye. Aluse neyawa mamatanekeye. Alawamona, kiyawa newa moweni minase, Koteyewi kiwa pota: ela: kiwa napola:taposakeye, aluse neyewi matanekeye.

18 Kiyewi nema nano ketea sosolo miwa Epafalotaetaseyewi tiye inisapekeye. Tiyapola: inapita: neyewi tise, kima sosolo napolo esa: momatekeye. Kiyewi nano ketea mini amowa neyewi tinase, newa ili elakeye. Aputa: Yu senayewi nano noiya hosonosene satapola: Kotema kinapita: Koteyawa epeyakeye. Ala amunuse, nemawana kiyewi moweni kinanaka, Kotema kina epapuluse mikeye. Miwa Koteyewi potose sosolo epelekeye.

19 Aputa: Koteyeliye Yesu Keleso elipei amowa nano ketea sopoke iliyetiye elakeye. Alake kili Kelesowemi papela: sita:la:, kiwa hepe tese sitalapitekiwa ne Koteyawa Ene nano ketea sopoke iliyetiye kima kinaposakeye.

20 Kotewa nini Ni Atakeye. Ikila sopoke niyawa E unuwa solo se wapilikeye. Henekeye.

Poleyewi Epama Seyawa Wekeye

21 Kelesowemi pala sena kesale kiwa sopoke Filipai taunewemi sita:newa neyewi matanese epama selakeye. Aputa: Kelesowemi pala sena newana-pulu ninipe sita:neyawana, kima epama selakeye.
22 Kelesowemi pala sena kesale Lome siti weyemi sita:neyawana, Sisa koane tima:na: tisene Keleso sena kesaleyawana, kima epama selakeye.
23 Piseiki Yesu Kelesoyewi kili howa mokopo seselese napola:pita: neyewi matanekeye. Henekeye.

Kolosi

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Esia peleya:wemi Kolosi taunewa emi elakeye. Amowa Efesese taunewa pawemi maelakeye. Kolosi taune kulukulu koawa Poleyewi eta: tima, alawamona Pole ewa Efesesewemi ela: senala: noka Kote tima:na: tisene iwa noka peleya: nokemi misini tima:na: timita: ilikepiya amoke Kolosiwemiwana hapalapokeye.

Apula: Poleye ta:takamake sena nokamoke Kolosi ili seli topuwa nana:na:pekeye, ela topu. Alake, eyewi sawiwa ili seli topuwamo penana:tese momate tiye ima ilikepiyakeye. Eye selese, “Kelesowa nano ketea sopolo weyamo Piseikiwa Ekeye. Keleso semeteiye ela: niwa mene siliyaposa, isu pa:ta: nowemiwa masesepesakeye.” Iyawa niwa Kelesowemiwa pama siliye hanaposakeye. Apula: Kelesowemi Koteye peleya: nano ketea sopolo Ewemi tese timinitiye hetetikeye. Apula:, Yesu Keleso tima:na: tiwemi ela:, Koteyewi nano ketea sopolo we mene siliyaposakeye. Kelesowa nini himu sulu fa:nemi elakeye. Alanase, niwemiwa sena kesale hili hetetikeye. Apula: Keleso ene E manewamo kulu hanakeye.

Poleye sawi amowa momate tiye sena elipei nowama tiye mikeye. Apula:, sawi amowa a:te tiye Kolosi kulukulu koane tiye hapakeye. Sena akewa ewa Tikikase. Sena ateka ewa Onisimase, sena amawa Poleye solo kataloka:peyawa sawi momate tiye Filimonema ilikepiyakeye.

Sawi We Kolosi Sena Kesale Ima Momateyakeye

1 Koteyewi E matanawamunuse Yesu Keleso apasolo walosene sena temita: Newa ta:peyakeye. Newa Pole apula: Nini Kelesowemi pala sena, nini ma:e, Timoti, ewa newanapulu ela: kiwamo matanese, na:tewi sawi we kima momate tiye selawatakeye.

2 Koteyewi kalaiya sena kesale Kolosi koamesa: sitala kima sawi we momate tiye selawatakeye. Kiyawa Kelesowemi matana semetei sitalapita: niwa ninipe sopoke Keleso ate ma:ekeye. Na:tewi matanekamakiwa nini ni Ata Koteyawa kiwa mokopo sesepita: kima hopola mita: neye matanekeye.

Kolosi Sena Kesale Iyawa Yesuwemi Matana Semetei Sita:nekeye

3-4 Kiyawa Yesu Kelesowemi matana semetei sitalatapokeye. Kelesowemi pala sena kesale sopomawa kiyawa himu hapa sitalatapokeye. Aluse, sitalakeye e selapita: topunase, na:tawa kulukulusene ikila emiwa sopoke kiwamopela: nini Piseiki Yesu Keleso E Ata Kotema holose, “Napolo,” e sela:la:keye.

5 Hepene falemiwa Kotewalapulu epeya:sela: kokolo kao sitalaposakeye e selapita: kiyawa ta: tilapokeye. Ta: tiyapola:, fiyama:na:pela: kiwa epeya:sela: yesi sitalatapokeye. Alake, kiyawa Yesu Kelesowemi matana semetei tepela: apula: Keleso pala sena kesale sopomawana himu hapa tepela: sitalatapokeye. Aputa:, heneye sowa se tiye mi ikila emiwa hepene falemi nano ketea napolo kiwamopela: ta:peyawa kiyawa topulapokeye. Heneye solo amowa solo napokeye.

6 Solo napolo kiyewi topu ka epapuluse peleya: sosolo weyemiwa sena kesale sopoyawala ta:ta:lakeye. Solo napolo amowa i fo napolo helese soye fiyanesene epapuluse sena kesale peleya: sopowemi sita:ne ili falelawa

pa:ta: hili me apoyakeye. Mane kamunuse kili honosanewemi hetetikeye. Amowa heli himini topu ikila emiwa solo napolo Kote kokona kiye ela: ta:tapola: amowa hene napo esa: matanakeye. Kiye matane tiyakamake kili falelawa hili hetetikeye. Kiyewi solo napolo heli topu ikila emiwa, solo napowa kiyewi ta: timita: mane olokeyatelawa iya:pela: mane timinisene napowa kulu hanatapokeye. Kiyewi alusene epapuluse, Keleso sena kesale peleya: nokemi sitalakamokiwala epaputapokeye. Alanase, kiyewi solo napolo heli topu ikila emiwa Koteyewi mokopo seselesewa heneye kiyewi kulu hanose seli matana napokeye.

7 Yesu matanemita: solo napowa Keleso tima:na: tisene sena Epafalasi ewa enenase, kima se tiye minapokeye. Eyawa Yesuwemi matana semetei ela: tima:na: tiya:sela: ikila sopoke kamo tiya:sela: elakeye. Ewa ninipe kiwamopela: tiyapita:, niyawa ema himu hapa sosokeye.

8 Eyawa na:ma selese, “Ho Napoyewi seselesene emi ela:, Kote sena kesale sopoke himu hapa elakeye,” e selesapekeye.

Kolosi Sena Kesalewa Koteyewi Penana:pita: Poleyewi Kulukululakeye

9 Kiwa Kelesowemi napolo ine pala sopolo sitalakeye e selapita: ta:tapola:, ikila emiwa na:tawa kiwamopela: ikiwapo sopoke kulukulula:la:keye. Alake, kulukulusekiwa na:tawa weyamu kulukulukeye. Koteyewi Ene matanawamunuse kiyawa matanepela: apula: napolo matanesewa Ho Napoyewi kima matanepita: potapola: Kote matanawa kiyewi heneye napolo woliyetimita: matanese na:tewi kulukulukeye.

10 Alake, kiwa Koteyewi weyamu sitalatipa: e seya amunuse sita:pesita: kulukulukeye. Kiyawa nano ketea sopoke epe timini seyamokiwa Kotewa epelemita: kulukulukeye. Mane napolo sopolo timinikamoke elekiwa fowa napolo helemita: matanese kulukulusekeye. Kote E tima:na: tisene mane apula: E matanawa solomita: niyewi kiwamopela: kulukulukeye.

11-12 Kiwa penaiya sita:pesita: kulukulukeye. Kote penaiya sosolo elema:na:wa tikili tela kiyewi timita: kulukulukeye. Apula:, penana:pela: sita:la: kiwemi nano hilila hetetiyapitekiwa kiyawa Kotewa eta: iya:peyamake Ema matana semetei matanawa ha:na: hekemi o:suyetimita: kulukulukeye. Sena nowamoke kiwa ikomopitekiwa kiyawa sena amawa heka ikomoma:peki tela kulukulukeye. Kote Ene E sena kesale amawa nano ketea napolo miya:na: e seyawa kiyawa timita: Eyewi kiwa mokopo seselakeye. Koteyewi ho:liya peleya: emi Ene E sena kesale alapulu kiwala semetei kamunuse ha:na:na:wa, ililakeye, e seya. Alake, nini ni Atamawa epelese, “Napolo” e kulukulusekeye.

13 Niwa puwano yopolotela honosane sita:ne fa:nemiwa Seteneyewi pote enekeye. Alawamona, yemiwa Koteyewi niwa seselese mene sili emiwa Ene E Sa:yewi niwa pota:pesita: mene silikeye. Aputa:, Koteyawa Ene E Sa:wa himu hapa elakeye.

14 Kote E Sa:wa niwamopela: kakasilise api kinapola: niwa silikepiyakeye. Apula:, nini olokeyatelawa Eyewi tiye iya: tese kepoliyetikeye.

15 Kotewa senayawa eta: potosemakeye. Kotewa Keleso elipe semetei kamunanase, Kotewa Yesu Kelesoyewi nima waloma:na:pela: minakeye. Nano ketea sopoke a hetetima:na:pela: Keleso Ewa Ene kao enekeye. Ene Ewa heneye puwanokeye. Alanase, nano ketea sopoke timiyawa Keleso Ene Eyewi putupela: pote elakeye.

16 Nano ketea mei falemi sitalakala apula: peleya: weyemi sitalakala Koteyawa Yesuwemi tese ma:ta: tiye hetetikeye. Potosene keteawala eta: potosema keteawala sopoke Yesuwemi ma:ta: tiye hetetikeye. Aputa:, mei

falemi hepene sena penaiya sitalakala apula: ho penaiya sitalakala apula: nano ketea penaiya sopowala Kelesowemi ma:ta: tiye hetetikeye. Alake, nano ketea sopowa Kelesopela: ma:ta: tiye hetetikeye.

17 Nano ketea sopoke a hetetima:na:no Keleso Ewa puwano kao enekeye. Nano ketea peleya: sosolo weyemiwana nano ketea sopolo mei falemiwana sopoke elaka Eyewi tiye elakeye.

18 Aputa:, Kelesowemi pala sena kesalewa Ene tomakeye. Ili Piseikiwa Keleso Ene ekeye. Apula:, ma:ta: ti mouwa Keleso Ene ekeye. Apula:, kulapola: mene tesilisene mouwana Keleso Ene ekeye. Ene Ewa heneye puwanokeye. Alanase, ketea sopoke puwanowa Keleso Ene ekeye.

19 Koteyewi matanesekiwa E mane Ewa sopoke E Sa:wemi woliye tiye epesita: matanese epeyakeye.

20 Koteye ela: nano ketea sopoke peleya: weye elaka apula: nano ketea sopoke hepene fala: elaka Ewalapulu himu semetei fiyatepita: hopomita: timiyakeye. Alanase, Koteyewi Kelesowa i kelipapoya ke kumita: apoyakeye. Apula: E pepetawa ke suwetikeye. Mane emi ela:, Koteye hopola niwamopela: timiyakeye.

21 Aputa:, puwano fa:nemiwa kine kiwa olokeyatela matanepela: olokeyatela timiya:sela: Kotewalapulu kisi ela: kiwa pama sita:nekeye.

22 Alawamona, yemiwa Kote E Sa:le Yesu Keleso E tomawa i kelipapoya palese kulunase, Koteyawa kiwa mene silikeye. Alake, Koteyewi mokopo seselesene amoke kiwa hekeya apoyakeye. Alake, Ewamo kulu mouwa Kelesoyewi Kote sikapowemiwa kiwa sopoke ho:liya apula: kili mane olokeyatelawa iya:peyakeye esa: walomita: timiyakeye. Kili olokeyatelawa iya:peyanase, kotoma:na:wa makinaposakeye.

23 Alawamona, Yesu matanemita: solo napowa ta: tiyapola: penaiya sitalatipa:. Yesu matanemita: solo napowa kiyewi topu ikila emiwa solo napowa kiyawa topukeye. Ta:tapola:, Kotewalapulu kao epesenewa matanepa:. Sena nowamoke solo pa:ta selapitekiwa solo amokiwa kiwa sukulu tima:pekise penaiya sitalatipa:. Yesuwa matanemita: solo napowa Kote tima:na: tisene sena noka sena kesale nokama se tiye mikeye. Aluse se tiye kine hanose peleya: sopoke sena kesale sopoma se tiye kine hapakeye. Solo napowa Pole newa Kote E tima:na: tisene sena enenase, se tiye kine hapakeye.

Poleyawa Keleso Sena Kesale Matanese Iwamopela: Tima:na: Tikeye

24 Napuwa neyewi kiwamo asuwatese ne tomawemi oiya hililawa epelese tiyakeye. Apula: neyawa Keleso sena kesale asuwapa:na: matanakeye. Amowa Ene E tomakeye. Keleso sena kesale iwamo asuwatese Kelesoyewi oiya hilila tiwa eta: kotetima elakeye. Alake, oiya hilila toma niwamoke tiyaka neyewi Kelesoye oiya hilila tiwa kamo ilima:na:pela: elakeye.

25 Keleso sena kesale iwamopela: tima:na: timita: Koteyewi newa ta:peyakeye. Eyewi sepapowa neyewi E sowa sopoke kima se tiye mita: Eyawa newa hamona e seyakeye.

26 Puwano fa:nemiwa Koteyewi Ene matana sopowa mupapola: enene senamawa walosekiwa eta: waiyamakeye. Ma:ta: tiye mina fa:na:miwa Kote E matana mupapowa eta: waiyamakeye. Alawamona, yemi Kote Ene Ewemi kulu hapa sena kesale ima walose selakeye.

27 Kote E mupapo ketea ho:liya elakamowa nano ketea heneye napolo sopowa woliyetiye elakeye. Kote sena kesale sopoke yu senawana apula: yu senama tela imawana iwa sopolopela: Ene mupapowa hokatoye tise seyawa wekeye. Mupapo amowa Kelesowa kili himuwemi ela epakeye.

Elanase, Ene ho:liya napowa Koteyewi kima sepapowa kiyewi heneye tiyaposakeye.
28 Alanase, Kelesowa matanemita: niyawa sena kesale sopoma se tiye kinakeye. Aluse, niyawa matana napolo amo kulu hanose niyawa sena kesale sopoke walose, “Selikeye,” esa: ima selakeye. Alanase, napolo takalese matanesewa iyawa seli ta:tapola: takale matanemita: niyewi walose selakeye. Niyawa iwa Kelesowemiwa heneye penaiya sita:la: iwa Kote sikapowemi siliye walomita: matanekeye.
29 Mou weyapulake, sena kesale sopoke Kelesowemi iliye tiye sita:pesita: neyewi tiya:sela: elakeye. Keleso Ene penaiya sosowa ne himu fa:nemi enekeye. Alake, Ene penaiya sosolo emi ela: neyewi hokola:sela: tima:na: tiya:la:keye.

2

Matana Semetei Tepela: Mokopo Sowa Ta:ta: Iya:ta:pa:

1 Kiyawa matanemita: solo we neye selakeye. Keleso sena kesale kiwamopelekiwala apula: Leotisia koamesa: sitala Keleso sena kesale iwamopelekiwala apula: Keleso sena kesale ne misiwa eta: potosema amopelekiwala apula: kiwa sopoke neyawa sosolo matanese hokola tima:na: tiyakeye.
2 Alake, neye matanawa iyawa i kene himu hapa tepela: Kelesoma matana semetei telawa teke tiye penaiya sita:pesita: neyawa matanekeye. Kote newa iyawa seli matanepela: iliye timita: neyawa matanekeye. Alake, iyawa iliye tise matanese Koteyewi ketea mou mupapowa matanepesakeye. Kote ketea mupapowa Keleso Ene Ekeye.
3 Matana napolo sopowala apula: kolaiya sosowala elipei epamowa Kelesowemi heneye woliyetiye o:sulu telakeye. Mowenina penekewemi woliyeti hapa epapula elakeye.
4 Neyewi we selale amowa sena nowamoke inapola: kiwa supa:na:pela: mokopo solo sape tuwatese sema:pekitise selikeye. Alake, mokopo solo amowa kiyawa ta:tapa.
5 Newa heneye kiwalapulu eta: epesene telamanakeye. Alawamona, kiwa neyawa heneye sosolo matanekeye. Ne himu matanawa kiwalapulu elakeye. Kiwa sopoke ki kene kesepela: hekeya sita:la: Yesu Kelesowalapulu matana semetei penaiya elakeye, e selapita: newa epelekeye.

Mokopo Sowa Ta:tapa

6 Alake, kiyawa Yesu Kelesowemi matana semetei tepela: Ewa kili Piseiki esa: matanenase, ka epapuluse Ewa kiyewi kulu ha:na:sela: sita:latipa:.
7 Iyewi peleya:wemi seka sinapola: penano testiye ela amunuse kiwala Kelesowemi penano talapo elatipa:. Alawemi ela:, heneye solo kiye ela: walopita: topuwa kili himu semetei matanawa penaiya solose fiyanaposakeye. Apula:, ikila sopoke kiyewi Kotema sa:le napolo esa:laposakeye.
8 Sena nowamoke tiki tise mokopo solo selaka kiyawa ta:tapola: kulu ha:na:pekitise pota:pa:. Peleya: weyamo ketea matanesewana apula: nini kouwa manewana iyawa amo tilitise se tiye kinisekeye. Sena amokiwa Keleso newa eta: se tiye kinisemakeye. Alake, solo amowa kiyawa kulu hanosaleke, kiwa Kelesowemi palawa sutesinaposakeye. Auma:pekise, pota:pa:.
9 Aputa:, Yesu Keleso peleya: weyemi minawa sena toma tiyapola: ine enekeye. Alake, Kote penaiyawana apula: napolo matanesewana

apula: Koteyewi alusene ketea sopowa Yesu Kelesowemi enekeye. Alake, Kelesowa toma Kote newa sopoke woliyetiye enekeye.
10 Alake, kiyawa Kelesowemi papela: sitalapitekiwa E mane kima kina:sela: iliye tiye elakeye. Alake, hepene senawa sopoke apula: howana sopoke apula: sena sopoke peleya: weyemi sitalakala penana:pela: piseikipela: epesita:ya Yesu semetei Ene Eyewi helete tiye putupela: Piseikipela: pota: elakeye.
11 Kiyawa Kelesowemi matana semetei tepela: papela: sitalapitekiwa, Eyewi kapo nanesene amunuse kili himu matana na tiye iya:peyakeye. Kiyewi tomayewi olokeyatela timinisewana apula: tomayewi matanesewana Kelesoyewi na tiye iya:peyakeye. Aputa:, Yu senayewi kaka nanese hekelesewa kapo semetei nanesekeye. Amokiwa, sena himuwa eta: seselesemakeye.
12 Kiwa hano toliyetiya ikila emiwa kiwa Kelesowalapulu peleya: tikila epapuluse hano tolusulakeye. Hano toliyetipela: fiyatepela: hanakamowa kiwa Keleso mene tesi epapuluse kiwa mene tesikeye. Kiyewi Kote penaiyayewi Kelesowa mene teisa:pekeye esa: matanese. Alake kiwala Kelesowalapulu mene teisa:pela: hili sitalakeye.
13 Puwano kiwa olokeyatela sita:ne emiwa Koteyewi alusewa kiyawa eta: matanama enekeye. Eta: matanama ela: tomayewi matanepela: olokeyatela timinisewa kiyawa na tiye eta: iya:peyamakeye. Alake, kiwa kululu sita:tesene epapuluse sita:nekeye. Alawamona, kili olokeyatelawa sopoke Koteyewi tiye iya:peyakeye. Iya:pela:, Keleso mene teisa:pe epapuluse kiwala aluse Ewalapulu mene teisa:pekeye.
14 Ele ela: nini olokeyatela sopowa hokato tuwatapita: niwa kotosekeye. Apula: niwa e solo penaiya hanewemi sita:lakeye. Alawamona, Koteyewi niwa kotoma:na: seya amowa tiye iya:peyakeye. Apula:, Eye ele iya:pela: Keleso E i kelipapoyawemi tiye ikokoyewi fe olakeye.
15 Aputa:, Yesu Kelesowa i kelipapo emi ha:na: palese kulukeye. Kulu ikila emiwa Eyawa ho penaiya sita:newana apula: ho piseiki penaiya sopolo sita:newana Eye iwa sano tiye toliyetiye hapakeye. Ewa i kelipapoyawemi ha:na: pala ikila emiwa, Koteyewi sena sopoma walose ho penaiya sopolo epamowa mokopo keteawamunuse apoyakeye.

Keleso Kulu Amunuse Niwana Kulukeye

16 Alanase, hawana ma:na:wana kiyawa ma ala:tesaleke, sena nowamoke kiwa kotosaleke eta: ilimanakeye. Alake, sena nowamoke selese, “Yu sena kesale ele tuwapowa kulu ha:na:pa: apula: ikila ho:liya nowa ele tuwata:pa: apula: kunei hili fiyatekemiwa ele tuwata:pa: apula: ha:le tesene ikila emiwa ele tuwate:pa:,” au selesekeye. Alake Yu senayewi ele tuwapowa kiyawa makulu hanosaleke, sena amokiwa kiwa kotoma:na:wa eta: ilimanakeye.
17 Koiyawemiye, ele tuwapo amowa nano ketea sikape a hetetiyaposa a:se epapulakeye. Alawamona, nano ketea heneye hetetiyaka niye ela: Kelesowemi napu weyemi potakeye.
18 Aputa: sena nowamoke ene uwa koane papowa ilima sela:sela: tesekeye. Alake, sena amoke selese, “Kiyawa sopoke hepene senama wapilipa:,” au selapita: kiyewi tetesaleke, eyawa kiwa ewalose kotomitekiwa apolapa. Sena amowa Kote matanawa makulu hanakeye. Ene tomayewi matanawa kulu hanose. Sena amoke kima selese, “Kiwa Kote sikapowemiwa me sinapola:,” e selesekeye. Au selesene kamoke ela:, ene ewa me sinapola: epesene telawamona, eyawa eta: alusemakeye.

19 Sena amowa Yesuwemiwa eta: kululama elakeye. Yesuwa nini Piseiki
e seyawamona, sena amokiwa Piseikiwa iya:pela: Ewemiwa maopola:
elakeye. Niwa Keleso sena kesalewa toma semetei tela amunakeye.
Yesu Keleso ene Ewa Piseikikeye. Senawa piseiwemi ene niwa sopoke
kuluwaya elakeye. Kuluwaya elapita:, piseiyawa ki kuluwaya momawana
sopoke kekene tiye penana: tesekeye. Alusene amunuse, niyawa Piseiki
Kelesowemi opola: sitalaleke, Koteyawa niwa solose penana: talakeye.
20 Kiwa Kelesowalapulu kulunase, peleya: weyamo ho penaiya sopoyawa
kiwa wa:ke mapota: elakeye. Wa:ke mapota: elakamona, ketea amoke,
“Timinipa:,” e seyawa kiwawa ko:lumita: kulu ha:na:sela:?
21 Senayawa peleya: weyamo newa kulu hanose selese, “Ketea epa
tiyapa! Ketea epa napa! Ketea epa kesapa!” E selaka kiyawa ko:lupita:
kulu ha:na:sela:?
22 Ele amowa senayawa ene matanawamunuse waiyakeye. Senayewi
ele sepapowa kulu hanosaleke, ketea amowa eleyewi seya amowa kiwa
masesepesakeye. Enapotane itapa tepesakeye.
23 Senayewi ele tuwapowa eyawa solo napolo selakamunuse selaposak-
eye. Koiyawemiye, sena nokamokiwa ele amo kulu ha:na:na: esa:wa
mete penano eke tiyapola: kulu ha:na:pa:. Apula:, sena nokamokiwa
e matanawa ene mene solose hane metepa:. Apula:, ikila sopoke sena
nokamokiwa i kene tomayewi tima:na: tisewa sine temita: hokolose
tiya:sela: sita:latipa:. Alawamona, Ele amokiwa ili tomayewi olokeyatela
matanawa eta: sine asuwatesemakeye.

3

Niwa Yesuwalapulu Mene Tesikeye

1 Kiwa Kelesowalapulu hili sita:pesita: Koteyewi kiwa Kelesowalapulu
mene teisa:pekeye. Alanase, hepene falemi ketea amowa puwano
matanepela: sitalatipa:. Aputa:, hepene falemiwa Kote tiya: ili tapo emiwa
Yesu Keleso helakeye.
2 Aputa:, hepene peleya: amo matanepela: sitalatipa:. Peleya: weyamo
keteawa matanepa.
3 Koiyawemiye, Yesu kulu amunuse kiwala kulukeye. Apula:, Yesu mene
teisa:pe amunuse kiwala mene teisa:pekeye. Alake, kokolo kao tesene
hepa:la kiliwa Kelesowalapulu mupapola: Kotewemi ha:na: palakeye.
4 Alake, kiwa falela apota: sitala epamo mouwana apula: sikape kao
epesene mouwana Keleso Ene ekeye. Keleso Ewa mene ina ikila emiwa
kiwa Ewalapulu ho:liya sita:la:posakeye.

Pusomia Falelawala Apula: Hili Falelawala Wekeye

5 Peleya: weyamo ketea tomayewi matanesewa sano tiye iya:ta:pa:.
Apula:, tomayewi matanesewa wekeye. Sena kesaleyawa iwei mane
timinisewana apula: sena kesaleyawa i kene pota: emenese matane-
sewana apula: mane sopoke olokeyatela kalikalila timinisewana apula:
nowamo ketea timana esa: matanesene sena kesale amokiwa ene himu
hapa keteawa akeye. Aluse, sena kesale nowamo keteawa misili matane
epamowa mokopo kotewemi kulukuluse wapili kamunuse esekeye. Aluse,
matana elaleke, ene e mokopo kotewa akeye.
6 Alusene, sena kesale amowa Kote sowa tikapeye tinase, Koteyewi
konomonose falasipesakeye.

7 Aputa:, sena kesaleyawa peleya: weyemi mane timinisene keteawa kulu hanose epesita:yamunuse ki kenewana puwano fa:nemiwa epapu matanese sita:nenapokeye.
8 Alawamona, napu yemiwa ketea alusene amowa iya:ta:pa:. Konomona selesewala apula: kipilia konomonosewana apula: mapolosewana apula: nowama mokopo nano fa:tapo selesewana, apula: meatewi henipasolo sewana nano ketea epamowa sopoke tiye iya:ta:pa:.
9 Kiyawa ki kene semetei semetei esa:wa Keleso sena kesale nokamawa pateya sowa selapa. Koiyawemiye, kiyawa matana somia mane olokeyatela sopoke iya:peyakeye.
10 Aputa:, kiwa sena kesale hili fiyatelakeye. Koteyewi kiwa hili sena kesale timinitiye apoyakeye. Apula:, ikila sopoke Eyewi matana napolo kataloka:peya kima kinisekeye. Apula: Eyewi kiwa hili timiya:sela: elakeye. Alanase, kiwa Kote Ene ekamuna me hetetikeye.
11 Aputa: sena kesale niwa hili hetetiyapola: niwa sopoke ene ekamuna elakeye. Alake, Yu senawanapuluwa Kiliki senawanapuluwa elepa:pekeye, esa: matanepa. Sena kapo naiya alapulu kapo eta: naiyamawanapulu elepa:pe, esa: matanepa. Sena amowa peleya: pa:ta senakeye. Ewa sena mowa itu senakeye esa: matana epamowa napu yemiwa iya:ta:pa:. Sena nowemi kewa e tima:na: tisene sena temita: sena nowamoke kewa wa:la:yakeye. Aluse, sena nowama kewa sena eta: wa:la:yama akeye. Aluse, sena tima:na: tisene senama tela alapulu elepa:pe esa: matanepa. Kilipe elepa:pewa sopoke iya:ta:pa:. Nano ketea semetei ununawa Keleso Ene ekeye. Ene Ewa sopolo niwemi elakeye.
12 Koteyewi sena kesale kalaiya ta:peyawa kikeye. Eyawa kiwa himu hapa sosolo elakeye. Alake, sena kesale noka kiyawa hauwekipa:. Apula:, sena kesale noka napola:pa:na: epela: tima:na: tiya:pa:. Kiyawa ki unua solopa. O:sulu hopola sitalatipa:. Ikila sopoke kiyawa ki kene yesipela: ela: menewa sema selapa.
13 Keleso sena kesale nokalapuluwa kipila konomopa. Sena semetei kili epamoke kema konomonose wepi selesaleke, keyewi hili matanawa kepoliyetiya:pa:. Alake, ke olokeyatelawa Piseiki Koteyewi kepoliyetikeye. Ala amunuse, keyawala sena nowamoke kewa wepi selesaleke, kepoliyetiya:pa:.
14 Kiyawa sena ki kene himu hapa tepa:. Sena kesale nokalapulu himu hapa tesewa puwano keteawa heneye akeye. Himu hapa elakamokiwa nano ketea alusene napolo sopowa tima:na: tise kekene tiye penana: tesekeye. Koiyawemiye, kiyewi sena kesale himu hapa matanesekiwa, kiwa kilipe hopola himu semetei heneye sita:laposakeye.
15 Kiwa kilipe toma semetei telanase, o:suluke hopola sitalatipa:. Keleso Ene hopola tesewamoke kili himu matana fa:namowa Eye pota: elakeye. Alake, kiyawa ikila sopoke Ema epelese, “Napolo,” e sela:pa:.
16 Kelesowemi seyawa kili himu fa:nemi seli matane tiye sitalatipa:. Solo amowa mete sa:le napolo woliyetiye hapa kili falelawa woliyetimita: se tiye kina:pa:. Keleso sowamoke kiwa penana:tapita: kiyawala nokamoke matanemita: se tiye kina:pa:. Aputa:, sena nokamoke heleye tima:pekise, kiyawa takale matanepela: se tiye kina:pa:. Kote solo Kisala pukawemi momateyawala apula: Kote kulukulu koane kisala amowana apula: Ho Napoyewi kisala kima walopitekiwala kisapa:. Kisalesekiwa, kili himu matana fa:nemiwa Kotema napolo esa: kisapa:.
17 Kili soye selesewala apula: kili tima:na: tisewana apula: nano ketea sopoke kiye ela: timinisewa, Piseiki Yesu E unuwemi ela: timinipa:. Apula:,

E unuwemi ela: kiyawa Ata Kotemawa, “Sa:le Napolo,” e sela:pa:.
18 Kesale kiwa ke sena hanewemi tepa:. Kesale Kelesowemi kulu hapa amokiwa alusekeye.
19 Aputa:, sena kiyawa kine kesalewa himu hanapola: seli pota: sitalatipa:. Kiyawa kine kesalela:walapuluwa o:sulu hopola sitalatipa:. Wapuluse konomopa.
20 Aputa:, sala kiyawa, ki ata ki ama a:tewi solo selaka ikila sopoke ta:ta:pa:. Ta: tesaleke, Koteyawa epelepesakeye.
21 Aputa:, sala inala:, kili salayawa himu nakolose mapoloma:peki tela, salamawa konoma:pela: wapulupa.
22 Aputa:, mokopo tima:na: tisene sena kiyawa peleya: weyemi kiwamo yesila sena sowa ta: tiya:pa:. Ili sowa kiyawa ta:ta:pa:. Yesila senawa epelemita: iyewi potapola: sita:la: ikila emiwa penana:pela: timini tiyapola:, alawamona, pota: eta: sita:nema ikila emiwa penana:pela: tima:na: eta: tiya:nemananeke amowa eta: ilimanakeye. Ikila sopoke kiyawa seli penanose tiya:pa:. Sena amo semeteiyewi potapola: epelemita: tiyapa. Kotewa matanepela: Koteyewi epelemita: tiya:pa:.
23 Alanase, tima:na: sopoke tisekiwa kiyawa himu semetei tepela: tiya:pa:. Tiya:selekiwa, weyamu matanepa:. Senayewi popita: kiyawa tima:na: tiyapakeye. Piseiki Yesu Kelesoyewi epelemita: kiyewi Ewamopela: tima:na: tiyakeye. Esa: matanese seli tiya:pa:.
24 Kiyawa weyamu matanepa:. Sikapewemiwa, Piseikiyawa kimawa wa:la:ya heka kinaposakeye. Wa:la:ya hepe amowa Eyewi nano ketea napolo sopolo E sena kesalema miya:na: sepapowa kinaposakeye. Kiwa Keleso Ene tima:na: tisene sena kesalekeye. Apula: Ewamo semeteiwa heneye kili Pisei Senawa ekeye.
25 Alawamona, senayawa olokeyatela timinisaleke, eyawa wa:la:ya heka olokeyatela tiyaposakeye. Nano ketea sopoke Koteyewi potapola: takalesekeye. Senayewi tima:na: ti semetei kamunse Koteyawa kaluse kinaposakeye. Koteyawa wa:la:ya heka hekeya kinisekeye.

4

1 Sena wa:la:ya pisiyawa kine tima:na: tisene senamawa mane hekeya napolo sopowa ima timinipa:. Ko:yawemiye, Pisili kiliwala hepene falemi ela esa: matanakeye.

Hekeya Sita:la:pose Kulukulusewa Wekeye

2 Kiyawa kulukulusewa iya:ta:pa. Penano tiyalatipa:. Seli potapola: matane tiye ela: kulukulusekiwa Kotema, “Napolo,” esa: kulukulupa:.
3 Ikila kiyewi kulukulu kemiwa niwamopela: seselese kulukulupa:. Kulukulusekiwa, weyamu kulukulupa:. “Kote ke sowa sena kesaleyawa epeya ta:pita: Kote Keyawa isu kolo tisene epapuluse ta: tese epelesewa senama kina:pa:. Iyawa Ke sowa sena kesalema se tiye mita: isuwa kolo tiya:pa:. Keleso solo weyamowa puwano mupapola: enewamona napu yemiwa hokato hetetikeye.” Aputa:, sena kesaleyawa Keleso matanemita: solo amowa neyewi se tiye kinakamake sena nokamoke newa tipolo selawapokeye.
4 Kiyewi kulukulusekiwa, neyawa sena kesalemawa Kote sowa seli hekeya matanemita: se tiye mita: kulukulupa:. Neyawa Koteyewi matanawamunuse timinima:na:keye.

5 Kiyawa hema sena kesalewalapulu sita:lakemiwa, kiyawa matana napolo apula: hekeya mane kulu ha:na:pa:. Ikila sopoke kiyawa seli tiye Keleso E mane sopowamo ima waiya:sela: sitalatipa:.
6 Ikila sopoke kiyawa sena kesale nokama solo sa:le hopola napolo sela:pa:. Amowa solo napolo sena kesaleye ta:pa:na: tela amo sela:pa:. Sena nowamoke nano ketea pa:ta ta:tapitekiwa, emawa seli hekeya mene sela:pa:. Kiyawa ima semetei semetei napolo mene semita:, au timinipa:.

Tikikase Onisimase A:ko: Poleyewi Kolosi Koamesa: Hamona E Seyakeye

7 Nini ne ma:e Kelesowemi ine pala Tikikasewa ki salo inisekiwa newa alusewa eyawa kima selaposakeye. Piseiki Kelesowamopela: neyewi tima:na: tiya weyamunuse eyawala newanapulu kaluse tiyakeye. Tisene amowa eyawa eta: iya:peyamakeye. Ewa niyawa himu hapakeye.
8 Mouwa weyemi ela:, niwa weyamu sita:laka kiyawa matanemita: neyawa ema selapose hamona e selakeye. Kiyewi selesekiwa, “Polewa ko:lu elape?” esa: matanema:pekise, eyewi selapose inaposakeye. Apula:, eyawa kili himu matanawa penana:taposakeye.
9 Aputa:, sena nowa unua Onisimase ewala elipe hamona e selakeye. Ewa Kelesowemi ine pala nini ne ma:e napokeye. Ewa niyawa himu hapakeye. Ewa kilipe siti semeteikeye. Siti weyemi sopoke timinika a:tewi kima selaposakeye.

Poleyewi, “Epama,” E Seyakeye

10 Alisitakose ewa newanapulu tipolo elakeye. Eyawala kima, “Napolo,” e selakeye. Panapase e saka Makeyawala kima, “Napolo,” e selakeye. Neyawa kima puwano sepatakeye. Alake, sikape Make inisaleke, ewa kiyewi nekanese siliya:pa:.
11 Aputa:, sena nowamo unua Yesu, e unua nowa Yasatase, eyawala kima, “Napolo,” e selakeye. Sena ili usulupe amowa yu senakeye. Ili amowa Yesu Kelesowemi matana notoyakeye. Sena ili epamowa Yu sena i maya aso usulupe newanapulu tima:na: tisekeye. Iyawa Kote Piseikipela: tesene sowa newanapulu ela: se tiye kinisekeye. Aputa:, iyawa newana tikamosa tesekeye.
12 Epafalasiyawala kima, “Napolo,” e selakeye. Ewa kilipe siti semetei tesekeye. Ewa Yesu Keleso tima:na: tisene senakeye. Eyawa kiwa Kote penaiya sita:pesita: tilila matana ti epapula hokola:sela: kulukululalakeye. Kiyawa Kote E matana sopowemi ekela ela: kulu ha:na:sela: amo eyewi Kotema kulukululalakeye.
13 Eyawa kiwamopela: tima:na: sosolo tiyapitekiwa neyawa potakeye. Aputa:, Leotisia sena kesalewala Hilapolosi Keleso sena kesalewala ili amowa sopolopela: sosolo tima:na: tiyapitekiwa neyawa potakeye.
14 Nini mana napolo mitokolo sena Luki eyawala kima, “Napolo,” e selakeye. Niyawa ewa himu hapa sosokeye. Apula:, Temase, eyawala kima, “Napolo,” e selakeye.
15 Aputa:, Leotisia Keleso sena kesalemawana apula: kesale nowamo unu Nimifa emawana apula: Keleso sena kesale e koane kekenesene imawana “Napolo,” e sela:pa:.
16 Kiyawa sawi we akeyalapepela: kotetisekiwa, Leotisia Keleso sena kesale imawana akemita: ilikepila:pa:. Aputa:, sawi nowa Leotisia Keleso sena kesalema neyewi momate tiye selawapowa kiyawa akepa:.
17 Aputa:, Akipasemawa weyamu sela:pa:. “Koteyewi tima:na: kema timita: miwa tiye ha:na: kotetiya:pa:,” e sela:pa:, e seya.

18 Aputa:, newa Poleyewi “Napolo” weyamo nine tiya:yewi momateyak-
eye. Newa tipolo selawapowa kiyawa matanepa:. Aputa:, Koteyewi kiwa
mokopo sesemita: neyawa matanekeye.

1 Tesalonaika

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Peleya: Ma:setoniawemi taune sosolo Tesalonaika elakeye. Pole ewa Filipai taunewemi iya:pela: ikila emiwa Tesalonaika taunewemi ha:na: kulukulu koane teisa:pa:na:pela: hapakeye (Aposolo 17:1-9 emi pota:pa:). Alawamona, Yuta sena kesaleyewi iwa ilima Poleyewi solo seya amo ta:tapola: Kelesowemi kulu inapita:, ikila emiwa iyawa Polewalapulu himu mapolopita: iyawa ewa Tesalonaikawa iya:pela: hamonite apoyakeye. Sikape, Polewa Kolini taune enewemi, ikila emiwa tima:na: elipe tisene sena Timotiyewi Polema nano ketea Tesalonaika Kelesowemi heteti amo sema:na:pela: minakeye.

Poleyewi Timoti solo seya amo ta:tapola:, Polewala apula: Sailasewala apula: Timotiwala iyewi Tesalonaika Kelesowemi sena kesale ima penaiya temita: momateyakeye. Matana sena muta iye matanese, “Sawi we Poleyewi sawi akele puwano sawi Kote pukawemi hetetikeye.” Sawi we Pole ewa Keleso sena kesale Tesalonaika taune sita:newa ili seli topuwa apula: ili mane napolo ewa epiyakeye.

Kelesowemi sena kesale ili amokiwa iyawa eta: seli matanamake selese, “Yesu menewa ko:lu inaposape?” Aluse, Poleye ela: papokeye. Iyewi ela: matanese, “Yesuwa seta: minamawemi sena puwano kuluwa iwa falela iliwa kokolo kao elaposapa? Apula:, Yesu Ewa menewa ikila asu inaposape? Poleyewi ima meapo topulu amo mene selese, “Kiwa mane napolo kulu ha:na:pa:. Aputa:, kiwa Piseiki amowa mene inaposake seli tiye elatipa:.

1 Tesalonaika koamesa: Keleso sena kesale sitala kima Pole neyewi sawi momate tiye ilikepilakeye. Ni Ata Kotewa nini Piseiki Yesu Keleso a:mawa kiyawa matana semetei kulupela: sitalakeye. Kiwa Koteyewi mokopo seselesewa kiwa o:suluke hopola sita:pesita: neyawa matanekeye. Sailese Timoti a:ko:la newanapulu ela: niyawa kiwamo matanese sawi we ke momate tiye ilikepilakeye.

Tesalonaika Koamesa: Keleso Sena Kesale Amokiwa Kotema Matana Semetei Sita:nekeye

2 Kulukulusene ikila emiwa niyawa kiwamo matanese kulukulusekeye. Ikila sopoke niyawa kiwa matanese Kotema “Napolo,” e seyakeye.

3 Napolo e selesene mou amowa wekeye. Kiyawa Kote sowa ta: tiyapola: Kotema himu semetei matanepela: sita:nenase, Ewamopela: tima:na: tiyakeye. Apula:, kiyawa sena kesale nokalapulu himu hapa tesewamoke putupela: epesene esa: matanese kiyawa hokola:sela: tima:na: tiyalakeye. Alanase, Piseiki Yesu Keleso mene mina:na:wa kiyawa epelese matanese yesi sitalakeye. Apula: sitala, kiyewi matanese Ewa mene inaposa esa: matanawa eta: iya:peyamakeye. Nano epamopela: niyawa Kotema “Napolo,” esa: kulukulula:sela: sita:la:keye.

4 Ne ma:ela: ne atela:, kiwa Koteyewi himu hapa elakeye. Kiwa heneye Koteyewi Ene ta:peya sena sitalakeye esa: niyewi matanekeye.

5 Alanase, Yesuwa matanemita: solo napowa se tiye mini ikila emiwa papolo meatewi mokopo solo selesene epapulusekiwa kimawa eta: seya-makeye. Solo napolo amowa Ho Napolo penaiya opolawemi ela: niyawa kima seyakeye. Niyewi seli topuwa penaiya ela: tima:na: tiwa kiyawa

papokeye. Niwa kiwalapulu sita:ne ikila emiwa kiwamo seselese mane niyewi timinisewa papokeye.
6 Alake, mane niyewi timinisewa kiyawa potapola: kulu hapakeye. Piseiki Yesuyewi alusewana kiyawa matane ti semetei kamunuse kulu hapakeye. Solo napowa niyewi se tiye miwa kiyawa ta: tiyapita: potapola: sena nokamokiwa kiwa ikomopesakeye. Ikomopitekiwa, “Kemi,” Ho Napoyawa kiwa sesepita: kiyawa sopoke epelese sita:nekeye.
7 Alake, kiyawa mane napowa sena kesale Kelesowemi kulu hapa Masetonia epela: Akaya peleya: sosolo sitala imawa napolo wayakeye.
8 Sena Sosolo Kote solo kiyewi waya hapawa Masetonia peleya:wemiwana apula: Akaya peleya:wemiwana apula: peleya: sopowemiwana waya hanose hapakeye. Kiyewi Kotewemi seli topuwala peleya: sopowemiwa iyawa topukeye. Ta:tapola:, Kotewalapulu matana semetei tela sena sopoyawa ta:te iliye tikeye. Iyawa sopoke ili topunase, niyawa wa:ke imawa sema:na: nowa itapalakeye.
9 Aputa:, ili amokiwa kiyewi timiyawa nima seyakeye. Niyawa kimawa se tiye mi ikila emiwa Kotewalapulu kiyewi matana semetei sita:la: sena nokalapulu seyakeye. Aputa:, kiyawa mokopo kotema wapilisene amowa iya:peyakeye. Alanase, kiwa Kotewemi matana notoloye tiye heneye kokolo kao tesene Koteyewi tima:na: tisewa kiyewi tiya:sela: sitalakeye.
10 Aputa:, Kote E Sa:le hepene falemi tese inapela: esa: kiyawa yesi sitalakeye. Alanase, Kote E Sa:le puwano fa:nemi kulu amowa Kote Ene mene teisa:pekeye. Teisa:pe amowa Yesukeye. Alawamona, sikape kotoma:na: ikila amowa fiyatekemiwa, sena kesale olokeyatela sita:newa Koteyewi ima konomonose sosolo falasipesakeye. Niwa aluse falasima:pekise, Yesuyewi niwa mene siliyaposakeye.

2

Tesalonaika Peleya:wemi Poleyawa Tima:na: Tikeye

1 Ne ma:ela: ne atela:, niwa ina:na: kemiwa niyawa Kote sowa se tiye miwa kiyawa topunase, niyawa mokopo tima:na: timakeye. Amowa kiyawa matanakeye.
2 Niwa Filipai taune emi sita:ne ikila emiwa Filipai senayawa niwa ikomonose wepi seyakeye. Ala amowa, kiyawa matana elakeye. Ikomopikasele, niyawa kiwa potapose Tesalonaika taune emi minakeye. Inakamake, sena nokamoke niwanapulu mapolose konomonakeye. Konomopikasele, Koteyewi penaiyawa nima mikeye. Kote Ene penaiyawa nima kinapita: kiwa Yesuwa matanemita: niyewi E solo napowa penanose se tiye mikeye.
3 Kote sowa niyewi se tiye mi ikila emiwa niyawa eta: hele se tiye mimakeye. Aputa:, niyawa se tiye kinapitekiwa, nini matanawa hokato hekeya ela: se tiye mikeye. Apula:, niyawa kiwamo tikitilise eta: sema:na:makeye.
4 Alanase, Kote solo napowa niyewi se tiye mita: Koteyewi Ene niwa potakamakiwa napolo sitalapita: potapola: Eyawa niwa ta:peyakeye. Ta:peyanase, Ene solo napolo amowa niyewi se tiye kinakeye. Senayewi epelemita: se tiye kinisemakeye. Iyewi Kote epelemita: se tiye kinisekeye. Eyawa nini himu matana fa:nemiwa mane ko:lu tela elape esa: tipipili potosekeye.
5 Niyawa kiwa epelese hopolose kili unuwa solo se wapilise seyamakeye. Kili nano keteawala apula: moweniwana tima:na:pelekiwa niyawa

kimawa pale tese eta: eme seyamakeye. Amowa kiyawa matana kakeye. Koteyawala pote elakeye. Niyawa mokopo maselakeye.

6 Kiyawa apula: sena nokamokiwala nini unuwa puwano apomita: niyawa ke timiyamakeye.

7 Niwa Yesu Keleso Eyewi Apasolo walosene sena sita:nenase, niyewi kima selese, “Kiyawa niwa sesema,” e sema:na: telawamona, neyawa auwa eta: seyamakeye. Niyawa kima nano hilila nowa eta: mimakeye. Aputa:, kesaleyewi ene sala kiaiya potelekiwa o:sulu tiye helepela: tesene epapuluse niwa kiwalapulu sita:la:kemiwa o:sulu hopola sita:nekeye.

8 Alanase, niyawa kiwamo matanese Kote solo napowa kima waloma:na:wa epeyakeye. Epelese, niyawa kiwamo seselesekiwa, matana hepa:la niniwa sopoke kima tiye kinakeye. Niyawa aluse matanekeye. Ko:yawemiye, niyawa kiwa hele heneye himu hapa sosolo tekeye.

9 Ne ma:ela: ne atela:, niyewi hokolose tima:na: tiwa kiyawa matanekeye. Niwa ina:na:kemiwa Kote solo napowa se tiye kine. Apula:, niyewi tiya:yewi hokolose tima:na: tiwala papokeye. Kiwa hilila tima:pekise ikilalewala apula: nukulapowemiwana niyewi hokola tima:na: tikeye.

10 Niwa kiwalapulu sita:la:kemiwa mane niniwa kiyawa papokeye. Koteyawala papokeye. Keleso sena kesale kili sikapowemiwa niyawa mane kalaiya hekeya sopolo tima:na: tiya:nekeye. Tima:na: tiya:selekiwa, niyawa kiwa nano ketea semetei nowa eta: hele timiyamakeye.

11 Senayewi ene e sala pota: tesene epapuluse niyawa kiwa aluse semetei semetei esa: pota: sita:newa kiyawa matanakeye.

12 Amowa kiyawa matanemita: mane hekeyawa niyewi kima waiye. Apula: kiyewi matanawana niyewi penana:pekeye. Aluse, penanose matanemita: niyewi kima waiyakeye. Apula:, niyewi kima selese, “Koteyawa epelemita: kiyawa napolo tima:na: tiya:pa:. Koteyawa kiwa Piseikipela: pota: epesena:pela: kiwa ho:liyawemi sita:pesita: Eyawa, ‘Kiwa mina,’ ” e selalakeye. Niyawa aluse kima selakeye.

13 Alanase, Kote sowa niyewi kima se tiye kina:na:kemiwa kiye matanesekiwa solo amowa sena somanakeye. Kote solo amowa hele henenapo esa: matanepela: kiyawa Koteyewi hene sowa aluse topukeye. Ta:tapola: sitalapita:, Keleso sena kesaleyawa Kote penaiyawa tiyapola: sitalapita:, Kote Ene sowamoke walosekeye. Alanase, ikila sopoke niyawa Kotewalapulu, “Napolo,” e selakeye.

14 Yutia peleya: emi Kote kulu mina sena kesale Yesu Kelesowemi sitala amunuse kiwala aluse sitalakeye. Ne ma:ela: ne atela:, Yutia peleya: emiwa Keleso sena kesale sita:newa yu senayewi ikomo tiye iya:peyakeye. Alanase, Yutia peleya: emi ikomona amunuse Tesalonaika koamesa: emiwa kiyawa kilipe sita:ne sena epamoke kiwa ikomonakeye.

15 Alanase, Piseiki Yesuwa yu senayewi sana kulukeye. Apula:, yu senayewi sepatosene senala: puwano sita:newa sana kulukeye. Yemiwa niwana sanose ikomonose alu tale tiye iya:peyakeye. Alake, iyewi timinisewa Koteyawa potapolekiwa maepelekeye. Iyawa sena sopomawana kisi elakeye.

16 Alanase, Kote sowa yu senama tela ima waloma:pekise yu senala: Yesuwemi mapoya sena amokiwa kalakeye. Yu senamawa Yesuyewi mene silima:pekise iyawa kalakeye. Kalese ikila sopoke olokeyatela timiya:sela: sita:la: iyewi olokeyatelawa sosolo tese fala fiyanekeye. Aputa:, Koteyewi mapolose konomonose wa:la:ya hepe olokeyatelawa ima miya:na:wa telakeye.

Poleyawa Tesalonaika Sena Kesalewa Wa:ke Popa:na: Matanakeye

17 Ne ma:ela: ne atela:, Keleso sena kesale ikomona ikila amowa hetetiyapita: niyawa kiwa iya:pela: ha:na:na: ikila emiwa kiwa matanakeye. Kili mitiwa siyawa eta: papoma ela: matanayewi kiwa ilima telakeye. Aluse, kiwa wa:ke popa:na:pela: isu nakeya:sela: enekeye.
18 Niyawa kiwa potapose mina:na:pela: sita:nekeye. Kiwa matanesekiwa Pole neyawa wa:ke pote mina: apula: wa:ke pote mina: ema:na:pela: elawamona, Seteneyewi kalakeye.
19 Niyawa kiwa wa:ke ko:luma:na:pela: popa:na:na? Ko:yawemiye, nini Piseiki Yesu Ewa mene ina ikila emiwa kiwa E minitapowemi eta: ewalamake, ha:na: sita:la:posakamo kete matanawa ilima tekeye. Auma:na: epamoke ela:, niwa epeyawa ilima tese wapilikeye. Epelese wapilima:na: amowa nini wa:la:ya heka kiwemi tiyaposakeye.
20 Hele henekeye. Sena kiwa niwamo epela: tapita: nini wapilima:na:wa kiwakeye.

3

Poleyewi Timotiwa Tesalonaika Koamesa: Hamona E Seyakeye

1 Aputa: niwa kiwamo popa:na: mina:na:pela: matanese niwa yesi sita:la: eta: ilima tekeye. Niyewi matanawa niwa sopoke eta: mina:na:makeye. Niwa usulupenase, elipei nowa A:tenese taune weyemi sita:la: semetei nowamoke kiwa popa:na: inaposakeye. Niyawa aluse matanese seyakeye.
2 Aluse, na:tawa Timotiwa ki salo hamonote ilikepilakeye. Timotiwa na:ko:lapulu Kelesowemi kulu minanase, ewa na:ni ne ma:ekeye. Ewa ninipe Kote tima:na: tisene senakeye. Apula:, ewa ninipe Keleso solo napowa walosekeye. Kiwa Kotewemi penaiya epesita: seli topu kiliwa eyewi penana:taposakeye.
3 Apula:, sena nowamoke kiwa ikomopita: kiwa ipilise ene tekemiwa Timotiyewi kiwa sesemita: hamona e seyakeye. Hilila epapuluse hetetima:na: e seya amowa Kote Ene puwano ta:peyawa kiyawa matana elakeye.
4 Puwano niwa kiwalapulu sita:la:kemiwa niyawa kimawa weyamu se tiye mikeye. Sikape, nano hilila hetetiyakemiwa sena nowamokiwa niwa ikomopesakeye. Au seyawa heneye kaluse hetetiyapitekiwa kiyawa papokeye.
5 Aputa:, ikomoma:na: ikilawa hetetiyapita: niyawa kiwa sosolo matanese kiwa ko:lu sitalape esa: Timotiyewi kiwa popita: neyewi hamona e seyakeye. Sikape, ta:tapose hamona e selakamakiwa eta: ilimanapita: matanese Timotima yemi ta:tapose hamona e seyakeye. Apula:, Kotewalapulu kiyewi matana semetei telawa iya:peyalole? Heneye a matana sitalapele? Seteneyewi kiwa kapo popa:na:pela: ta:pelese sutapita: kiyawa Kotewa iya:peyalaleke, amowa niyawa puwano tima:na: tiya:la:ka mokopo tilakeye. Au sema:na:keye. Alake, mokopo tiyakamakiwa eta: ilimakeye. Aluse matanese, kiwa Timotima potapamona e selakeye.
6 Potapose hamona e seyawa Timotiyewi kiwa potapola: mene inise na:ma weyamu selesapekeye. Kiyewi Kotema himu semetei matanepela: sitalapekeye. Aputa: kiyewi kilipe kemi sena nowamoke nowama himu hanose matanesewa kokolo kao sita:ne napokeye. Apula: sita:la: kiyewi na:mawana kiyewi himu hanose matanesewa kokolo kao enenapokeye. Na:tewi kiwa popa:na:pela: epelesene epapuluse, kiyawala

na:ko popa:na:pela: epelese matana napokeye. Apula: Timotiyewi na:ma selesapekeye.

7 Au selapita: na:tewi ta:tapola: kimawa epeyawa ilima telakeye. Ne ma:ela: ne atela:, kiyewi Kotema himu semetei matanawa penaiya sita:ne napokeye. Alake, seya amokiwa niyawa himu matanawa penana:takeye. Alake, niwa ketea hilila semetei kemi sitalapita: kiwala Yesu semeteiwemi penaiya sitalakeye. Au seya amoke ela: niwana penana:takeye.

8 Kiyawa Piseiki Kotema himu semetei matanepela: penaiya sitalakeye e selapita: puwanowemi niwa matana hilila sita:newa itapa telakeye. Alake, niwa epelese sita:la:keye.

9 Niyawa kiwalapulu epeyawa ilima sita:la: Kotema napolo e sema:na:wa ena ipa: selakamake iliye tima:na: telalapa? Niwa Kote sikapowemi epeya sitala weyamo mouwa kiwemi epela: ekeye.

10 Niyawa iwa wa:ke popa:na:pelekiwa heneye matanese ikilalewemiwana nukulapowemiwana Kotema kulukulula:sela: elakeye. Kiyewi Kotema himu semetei matanema:na: ketea nowa hepe tela elapitekiwa kiwa iliye tiye sita:pesita:. Niyewi penana:tese sesema:na:keye.

11 Niwa kiwamo sitalakemi mina:na:pela: ni Ata Koteyawala apula: nini Piseiki Yesu A:tewi isuwa hekemita: matanekeye.

12 Kiyawa kilipe himu hapa tesewa Piseiki Yesuyewi sola:pita: kulukulula:la:keye. Aputa:, sena kesale peleya: sopowewi himu hapa tesewa Piseiki Yesuyewi sola:pita: kulukulula:la:keye. Niyawa kima himu hapa epapuluse kiwala aluse sita:pesita: matanekeye.

13 Aputa:, Koteyawa kili himu matana fa:nemiwa penana:taposakeye. Piseiki Yesu Kelesowa mene ina ikila emiwa Eyawa hekeya napolo sopolo sita:ne sena kesale amowa Ewalapulu ilipe inaposakeye. Yesu mene ina ikila emiwa kiwa kalaiya hekeya sopowa nini ni Ata Kote E minitapo ketea kalila itapa ela epapuluse kiwala aluse sita:pesita: niyewi kulukulusekeye.

4

Koteyawa Epelemita: Weyamu Timinipa:

1 Ne ma:ela: ne atela:, Kelesowemi kulu mina kiwa sopoke napolo sita:la: Kotewa epelemita: mane napolo niniwana apula: solo napowala kima walo seyakeye. Walopita:, kiyewi ta: tiyapola: napolo sitalakeye. Alake, yemiwa kiwa heneye napolo sopolo sita:pesita: matanekeye. Nini Piseiki Yesu unuwemi ela: kima penanose selakeye.

2 Piseiki Yesuyewi waloseya sepapowa niyewi kima se tiye mikeye. Se tiye mi amowa kiyawa eta: kepoliyetimakeye.

3 Alanase, kiwa napolo sita:pesita: Koteyewi matanawa wekeye. Mane olokeyatelawa takale tiye nokemi iya:pela:. Napolo sopolo tiya:sela: sitalatipa:. Apula:, sena kesale iwei mane tima:na: matanesewa iya:pela: nokemi ha:na: elatipa:.

4 Kili tomayewi tima:na: tisewa matanepela: olokeyale sita:pesa:pekise hekeya sopolo matanepela: sita:la:pose toma kiliwa kine ta:pe tikamosa tiya:pa:. Alusaleke, kiwa kalaiya elapita: sena nowamoke potapola: kili unuwa wapilipesakeye.

5 Eta: Kelesolama sena amokiwa kesalewa potapola: tomayewi matanawa ilima fiyanesene epapuluse kiyawa aupa. Sena amowa Kotewa eta: matanama elakeye.

6 Keleso sena ke mana nowama olokeyatela timinipa. Kiyawa kine ke mana nowamo e kesalewa iwei tima:na:pela: aewa papa. Ae pala:sela: ela:

mane nokala ka epapuluse timiyana sena amawa Koteyewi falasise hilila keteawa kinaposakeye. Puwano niyewi kima hokato selese, “Selikeye,” e seyakeye. Seya kamunuse, yemiwana wa:ke penanose selakeye.

7 Alake, niwa Koteyewi holawa mane olokeyatela timiya:pesita: eta: holamakeye. Mane olokeyatelawa takala:pela: napolo kalaiya sopolo matanepela: sita:pesita: niwa Koteyewi holakeye.

8 Alanase, solo niyewi seya weyamowa sena nowamoke ta:te iya: tesaleke, sena amokiwa sena solo seya ta:te iya:tapakeye. Amowa Kote sowa ta:te iya:takeye. Aupikasele, Koteyewi Ho napowa kima kinisekeye.

9 Keleso sena kesale ki kene himu hapa sitalatipa: esekiwa neyawa kimawa eta: sema:na:makeye. Amowa Keleso sena kesalema himu hapa tesewa Koteyewi Ene ela: kima waiyakeye.

10 Waiya amowa kiyewi ta:tapopla: kulu hanosekiwa Masetonia peleya:wemi Keleso sena kesalema kiyewi himu hanapola: sitalakeye. Alake, sena sopoma himu hapanase, kiyawa heneye sosolo temita: niyewi kima penanose selakeye.

11 Kiwa o:sulu hopola sita:lapose matanese o:sulu sitalatipa:. Tomayewi mapolose tiyapa. Kiyawa ki tima:na: tisewa ki tiya:yewi kalikalise tiye ha:na:pa:. Solo semetei epakamowa puwano kima niyewi se tiye mikeye.

12 Niyewi se tiye miwa kiyawa ta:tapola: kulu hanosaleke, eta: Kelesolama sena amokiwa kiwa potapola: kili unuwa tila:taposakeye. Apula:, kiwa nano ketea nowa hepe tela ela: newa sena nowamoke sesema elawa maselaposakeye.

Yesuwa Mene Inaposakeye

13 Ne ma:ela: ne atela:, sena kuluwa ko:lu sitalape? Esa: tikila:pela: sita:pesa:pekise kiyawa seli matanemita: neyawa heneye solo we kima selakeye. Alake, sena kuluwa falelawa tiyapola: falela sita:pesenewa Yesuma himu matana semetei eta: matanama sena amokiwa tikili tese himunama kukunu tese ya:peya:sela: sita: tesekeye. Iyawa himunama tese kukuna:pela: ela: ya:peya:sela: ela epapuluse kiyawala aluse sita:pesa:pekise solo we niyewi se tiye kinakeye.

14 Yesu kuluwa mene teisa:pewa niyawa heneye topukeye. Alake, Yesuwemi himu matana semetei tela sena kesale kuluwa sopoke Koteyewi mene teisa:taposakeye. Sena kesale mene teisa:pewa Yesu mene ina ikila emi iwa Yesuwalapulu Koteyewi siliye inaposakeye. Niyawa aluse matanekeye.

15 Piseiki Yesuyawa weyamo seyanase, niyawa kima selakeye. Piseiki Yesu Ewa mene ina ikila emiwa niwa noka peleya: weyemi falela a pota:la amokiwa sena kesale kuluwa niyewi putupela: mahelete tiye hanaposakeye.

16 Aputa:, Piseiki Yesu Ene Eyawa unuwapo hopita: hepene sena puwano elakamokiwala unuwapo hopesakeye. Hokamakiwa, Koteyewi wa:polowa sanaposakeye. Sana kemi ela: Piseiki Yesuwa hepene falemi tese mene inaposakeye. Mene ina ikila emiwa Keleso sena kesale kuluwa puwano ela:pe tesilaposakeye.

17 Mene tesa:tapita:, nini Keleso sena kesale falela a pota: sita:newa iwemi ha:na: kesepela: niwa ninipe fiyanapola: mei akopa: honosane falemi Piseiki Yesuwa emi ko:lupesakeye. Ko:liyetipela:, ikila sopoke niwa Piseiki Ewalapulu niwa kokolo kao sita:la:posakeye.

18 Alanase, kiwa kilipe matana penanose sita:pesita: solo we ki kene penanomita: se tiye kina:pa:.

5

Yesu Mene Mina:na:wa Wekeye

1 Ne ma:ela: ne atela:, Piseiki Yesu Keleso mene mina:na:wa okala, yapewana, niyawa kimawa pa:ta nowa mamomatekeye.
2 Alake, Yesuwa mene inakemiwa kiyewi topuwamunuse aupesakeye. Sena kesale tikila:pela: falopela:newemi, senayewi ketea atu tima:na:pela: nukulapo o:sulu inisene epapuluse, Yesuwa inaposakeye.
3 Senayewi selese, “Napu ikila yemiwa napolo o:sulu hopola sita:la:keye.” Au selala ikila emi ikomoma:na: oka hetetiyaposakeye. Kesale sala ha:na:na:wa mapatopita: fa:se nakolosene epapuluse, ikomoma:na: okala epapu hetetiyaposakeye. Alake ikomoma:na: oka hetetiya kemiwa aloye tiye manetalepesakeye.
4 Alake, ne ma:ela: ne atela:, kiyewi matanesewa yopolotela emi masitalakeye. Alake, kiwa yopolotela emi masitalanase, atu tisene sena inapitekiwa ipilisene epapuluse, Yesuwa mene inakemiwa kiwa epapuluse ipikamakiwa eta: ilimanakeye.
5 Aputa:, kili matanawa ikilale ho:liya emi sitalakeye. Nukulapo yopolotela emi kiwala niwana masitalakeye.
6 Alake, sena noka falopela: ela epapuluse, niwa eniyakamakiwa eta: ilimanakeye. Niwa siwa faka:pela: matanayewi mane napolo matanepela: sitalaleke ilikeye.
7 Aputa:, sena enisewa nukulapo enisekeye. Senayewi hano olokeyatela napela: matakolosewa nukulapo matakolosekeye. Amowa, niyawa matanekeye.
8 Alake, ikilale ho:liya emi niwa sita:la:nase, napolo matanepela: sita:la:, nini tomawa mane napolo potapola: sita:la: hokato kemi sita:pesene telalakeye. Aputa: kisi senawanapulu senayewi tepena:pela: ene honono oma:pekise o:sula: tesekeye. Alusene epapuluse niyawa Kotema himu semetei matanepela:, apula: sena nowamawana himu hanose matanepela:, epapuluse sitalapitekiwa elipei ketea amoke ka:selesekeye. Kisi senayewi ikomoma:pekise ene piseiwemi ha:ti talapoiya folusekeye. Alusene epapuluse Koteyewi niwa mene siliwa matanesewa ha:ti talapoiya folusene epapulakeye.
9 Aputa:, sikape kotoma:na: ikila emi Koteyewi nima konomonose falasima:na:pela:, Eyewi niwa eta: ta:peyamakeye. Alawamona, niwa Piseiki Yesu Kelesowemi palesaleke, niwa mene silima:na:pela: ta:peyakeye.
10 Niwa a potala weyamopelekiwala apula: kuluwamopelekiwala, ninipe Yesuwalapulu sita:pesita: Eyewi niwamopela: kakasilise kulukeye.
11 Alake, yemiwa kiyewi nokamoke ki kene noka seselese penana: tese epesita:yamunuse kilipe ikila sopoke kokolo seselese penana: tese sita:latipa:. Alake, sena kesale sopoke penaiya sita:pesita: solo we se tiye kina:pa:.

Poleyewi Solo Nowa Se Tiye Miwa Wekeye

12 Ne ma:ela: ne atela:, Keleso yesila sena noka iyewi kiwa potapola: sitalakeye. Iyawa Koteyewi ketea timinisewa timinise, kiwa seselese, ketea waiye, apula: kiyewi hele timiyawa iyewi hekelesekeye. Alake, ili sowa kiyewi ta:tapola: kiwa seila:ta:sekeye. Alanase, kiyewi ili hanewemi tepa:.
13 Iyawa napolo timinisenase, kiyawa iwa heneye sosolo esa: ili solo hane tese amowa ima walose apula: himu hapa sosolo ima kina:pa:. Kiyawa ki kene o:sulu hopola himu semetei matanepela: sita:latipa:.

14 Ne ma:ela: ne atela:, senayewi toma mapolose tima:na: eta: timake
sitalapitekiwa hekepa:. Sena noka himunama tese, ipilise sita:newa, ekela
temita: sesepa:. Sena hapapolo tese sita:newa, iyewi Kotema himu semetei
matanawa mene ha:na:pekitise, iwala sesepa:. Sesela:sela: sita:la:, sena
sopoma kipila konomonamake, o:sulu hopola sopolo sita:latipa:.
15 Sena nowamoke kima ikomonosaleke, kiyawa heka ikomopa. Kili
Kelesowemi pala sena kesaleyawa ki kene seselese napola: tese sita:latipa:.
Sena sopowala napola: tese sita:latipa:.
16 Alake, ikila sopoke epeya:sela: sita:latipa:.
17 Ikila sopoke Kotema kulukulula:sela: sita:latipa:.
18 Nano ketea sopowamopela: kiyawa Kotema epelepa:. Ketea olokey-
atela hetetiyapitekiwala, tima:na: napolo hetetiyapitekiwala, ikila sopoke
Kotema napolo ela:sela: sita:latipa:. Kiwa Kelesowemi pala sena kesale
epapuluse sitalapitekiwa Kote Ene matanawamunuse elakeye.
19 Tei wa:lawa senayewi sekakolosene epapuluse Ho Napoyewi pe-
naiyawa epapuluse sekakopa.
20 Koteyewi selapitekiwa ta:tapola: sepatosene senayewi ta:tapola: kima
se tiye miwa kiyawa tikapeye tiyapa.
21 Alake, ketea sopoke seli takalepela: matanepa:. Takalepela: matane-
pela: ketea napolo sopowa teke tiyapola: sita:latipa:.
22 Mane olokeyatela kalikalila sopowa iya:pela: takala:pela: aloye tiye
sita:latipa:.
23 Hopola tesene mouwa Kote Ene ekeye. Alake, niyawa kiwamopela:
weyamu kulukulusekeye. Kili olokeyatelawa takala:pela: sita:pesita:
Koteyewi kiwa ho:liya papalola napolo sopolo tepesakeye. Kiyawa
tomayewi napolo sopolo tiye, apula: himuyawana napolo sopolo matane-
pela:, apula: howana napolo sopolo sita:pesita:, Koteyewi pote elakeye.
Kiwa napolo sopolo sitalapitekiwa sikape Piseiki Yesu Keleso mene ina ikila
emiwa ketea hele timiya nowamoke kima mapepipesakeye. Apula: kiwa
seli sita:pesita: niyawa kiwamopela: kulukulula:la:keye.
24 Alake, kiwa seli sita:pesita: kiwa Koteyewi ta:peyakeye. Ta:peyanase,
kiwa napolo sopolo sita:pesita: Eyewi aupesakeye. Eyewi alusewa heneye
hekeyakeye.
25 Ne ma:ela: ne atela:, kiyawa niwamopela: sesemita: Kotema
kulukulupa:.
26 Kelesowemi pala sena kesale sopoma tiya:wa hapolose minita:pa:.
27 Aputa:, Kelesowemi pala sena kesale sopoyawa ta:pita: sawi we akepa:.
Kiwa Kelesowemi palanase, sawi we akemita: neyewi sepatakeye.
28 Aputa:, niyawa Piseiki Yesu Kelesoyewi kiwa mokopo seselese nap-
ola:pita: matanekeye.

2 Tesalonaika

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Tesalonaika taune Kelesowemi sena kesale iyawa sosolo matanese Yesuwa mene mina:na: ikila emiwa ko:lu timinipesape? Nokamoke selese, sosolo mina:na: ikila amowa enape itapakeye. Aputa:, potapola:, Polewa apula: Sailasewala apula: Timotiwala iyewi ili matanawa helika:tese sawi we emi momateyakeye.

Poleyawa selese, Ikila amowa seta: fiyatelamakeye. Puwano sena kesalewa heneye tikapeye tiye sosolo tepela: mane olokeyaletelawa kalikalilawa ilima penaiya tepesakeye. Aputa:, sena semetei nowa ele tuwapo hotiyetima:na:wa inaposakeye. Amowa Yesu Ewalapulu heneye E kisikeye. Poleyawa sena kesale ima selese, “Kili seli topuwa penano tiyapola: aputa: hilila ikila inisaleke, iya:tapa, ka tiya:pa:.” Iyewi ela: iwa i mene penaiya tima:na: tiyapola: epesita: ene ewamo tela amopela: aputa: elipe tima:na: tisene sena amuna kiyawa mapolose tima:na: tiyapa. Aputa:, kiyawa nokamo sesewapa:na:wa mapolopa.

Tesalonaika Keleso Sena Kesalewa Penaiya Sitalapita: Poleyawa Epeyakeye

1 Niwa Pole, Sailese apula: Timoti niyewi Tesalonaika koamesa: Keleso kulu mina sena kesale kima sawi we momate tiye ilikepilakeye. Aputa:, nini Ata Kotewala apula: Piseiki Yesu Keleso A:mawa kiyawa himu matana semetei matanepela: sitalakeye.

2 Nini Ata Kotewala nini Piseiki Yesu Keleso A:tewi kiwa mokopo seselese napola:pela: kiwa o:sulu hopola sita:pesita: matanekeye.

Yesuwa Mene Inakemiwa Koteyewi Kotopesakeye

3 Ne ma:ela: ne atela:, ikila sopoke kiwa niyewi matanesekiwa Kotema sosolo napolo e selakeye. Napolo e sekiwa, kiyewi Kotema himu matana semetei matanesewana ki kene himu hapa tesewa sosonase, niyewi Kotema napolo ela:sela: sita:la:keye.

4 Aputa:, kiwemiwa ketea hililawala hetetiye apula: sena nokamoke kiwa ikomopikasele, kiwa Kelesowemi kulu minawa eta: iya:peyamake Kotema matana semetei tepela: a matanepela: sitalakeye. Kiwa penaiya sita:nenase, niyewi kili unua solo se selese Kote E Keleso sena kesale sopoma sela:la:keye.

5 Alanase, nano ketea sopoke kiwemi hetetiya kamowa, Koteyewi nimawa weyamu walokeye. Amowa Eyawa mane hekeya semetei timinisekeye. Apula: Eyewi nini mane takalesekeye. Nano hilila hetetiyapitekiwa ikomona ikila emi Koteyewi kiwa penana: tese sesekeye. Kiwa hilila tiya epamo mouwa Kote Piseiki epela: ela peleya: emi ha:na:na:nase, ekeye. Alanase, kiwa hilila epamowa tiya:sela: penana:pela: elaleke, Koteyawa kiwa E Piseiki epela: ela peleya: emiwa ili hanaposakeye.

6 Aputa:, Kote Ene Ewa hekeya elanase, sena kiwamo ikomona senamawa Koteyewi wa:la:ya heka Ene kinaposakeye.

7 Senayawa kiwa ikomopikasele, kiwa himu nakola sita:newa Eyawa kiwa seselese ha:le tesene ikila amowa kinaposakeye. Yesu mene ina kemiwa kimawana nimawana Koteyewi seselese ha:le tesene ikila amowa kinaposakeye. Piseiki Yesu mene ina kemiwa hepene falemi tese E hepene

sena penaiya ilimawanapulu hokato mene inaposakeye. Yesu Ene Ewa tei wa:lawalapulu inaposakeye.

8 Yesuwa tei wa:lawalapulu ina ikila emiwa sena kesale Kotewa eta: matanama amawana apula: nini Piseiki Yesu solo napolo amowa matanemita: se tiye mi amowa ta:te iya:peya sena kesale amawana wa:la:ya hepe olokeyatela falasima:na: kinaposakeye.

9 Iyewi olokeyatela timiya amopela: wa:la:ya hepe falasipesaka wekeye. Iwa Piseiki Kotewa heleye tiye heneye kao elaposakeye. Ewalapulu maha:na: pa tepesakeye. Piseiki Koteyewi ho:liyawala penaiyawana eta: timake misitiya senawamona sita:laposakeye.

10 Yesu mene ina ikila emiwa Yesuwemi himu matana semetei kalaiya sita:tesene sena kesale amokiwa Yesu unua wapilipesakeye. Wapilise, Yesu Ene ho:liyawa potapola: iwa tuteipesakeye. Aputa:, niyewi se tiye miwa kiyawa topunase, kiyawala Yesu unua tilitise wapilipesakeye.

11 Auma:na:, amo matanese ikila sopoke kiwa napola:pita: niyewi kulukulula:la:keye. Kulukulusekiwa, “Kote Keyawa Tesalonaika sena kesalewa mina e seyakeye. Mina e seyanase, iwa Ke fa: kemi ili kulu minite Keyawa iwa iliye timita: sesepa:. Iwa napolo sita:pesa:na:pela: epelekeye. Alake, iwa napolo sopolo sita:pesita: Ke penaiyawamoke iwa sesepa:. Iyewi Kema matana semetei tepela: tima:na: tiwa sosolo tepela: matanawa iliye timita: Ke penaiya amoke iwa sesepa:.

12 Iyawa Kema matana semetei telawa potapola: tima:na: tisewa kinapita: sena kesale amowa Keyawa potosaleke, Piseiki Yesu Keleso E unua sosolo apolaposakeye. Aputa:, Yesu Keleso Ewemi ili unuwana sosolo tepesakeye. Kote Keyawala Piseiki Keleso Keyawala Ka:tewi iwa mokopo seselese matanese napola:tapita: iwa aupesakeye.” Niyawa aluse kulukulukeye.

2

Yesuwa Seta: Minama Ela: Ketea Emi Timinima:na:wa Wekeye

1 Ne ma:ela: ne atela:, nini Piseiki Yesu Kelesowa mene ina kemiwa niwa Ewalapulu ninipe kekenema:na:wa niyewi kima selakeye.

2 Senayawa sowa kalikalise mokopo selese Piseiki Yesu Keleso mene mina:na: ikilawa hetetikeye. Au selapitekiwa, solo amowa ta:tapa. Yesuwa ine hetetikeye esa: mokopo sepatosene senayewi kima ho nowamoke selapita: selakeye e selesaleke, ta:tapa. Aputa:, sena nowamoke selese, “Yesuwa minakeye, esa: Poleyewi sawiwemi momateyakeye.” Au selesaleke, solo amowa mokopo seyanase, kiyawa ta:tapa. Alake, Yesuwa minakeye e selesaleke, ela:pe kipila howa hanapa.

3 Sena nowamoke mokopo selesaleke, solo amowa ta:tapa. Yesu Ene Ewa mene mina:na: ikila amowa mapatosekiwa ketea nowa hetetise kima walopita: kiyawa matanepesakeye. Piseiki Yesu mene mina:na: ikilawa a hetetima:na: epelekiwa sena ilimayawa Kotema mapolose fa:se apolaposakeye. Aputa:, sena semetei nowamoke ene himu fa:nemi mane olokeyatelawa woliyetiyapita: eyawa Kote sowa tikapeye tiye Yesuwa iya:pela: ela sena amowa puwano inaposakeye. Sena amowa heneye ikomoma:na: ne tesekeye.

4 Aputa:, tikape tela senawa Kotewalapulu heneye kisi elaposakeye. Eyawa ene unua sosolo tese selese, “Kotewala apula: ketea nokala sopoke kiyawa puwano apola: aluse wapiya hapa keteawa neyewi heleteti

hapakeye.” Aluse, mokopo selapola: ewa hanapola: Kote koane hela: selese, “Heneye Kotewa nekeye.” Aluse, mokopo selaposakeye.

5 Alake, puwano newa kiwalapulu enene ikila emiwa ketea auma:na: e seya amowa neyewi kima seyakeye. Seyawa kiyawa tikila:pela: elekiwalo matanepela: elekiwalo noko:yala?

6 Ikila ta:peya amowa eta: hetetimanase, tikape tela senawa mina:na:pela: elawamona, Koteyewi kalalakeye. Kalalakamowa, kiyawa matanekeye.

7 Alake, Kote sowa tikape tesene penaiyawa yemiwa mupapola: o:sulu tima:na: tiya:sela: sitalakeye. Kote sowa tikapeye tiye olokeyatela timinisewa soloma:pekise seselesene senayewi kala:sela: seli tima:na: tiya:sela: elakeye. Seselesene sena amowa Koteyewi mene tiya,

8 ikila emiwa Kote sowa tikape tela sena amowa hokato hetetiyaposakeye. Ewa ine hetetiya kemiwa Piseiki Yesuwala hokato hetetiyaposakeye. Yesuwa ine hetetise Ene meapo fo kamoke tikape tela sena amowa sanakamake kulaposakeye. Yesuyewi ho:liyayawala ewa sano tiye toliyetipela: ketea eyewi alusewa sopoke itapa tepesakeye.

9 Seta: itapa telama ela:, Kote sowa tikape tela sena hetetiya ikila emi Setene penaiyawa tiyapola: eyewi tima:na: tiyaposakeye. Kote penaiyawamoke matanepela: tiya epapuluse eyawa Seteneyewi penaiyawa tiyapola: eyawala aluse matanepela: tima:na:pela: elawamona, eyawa mono tema:na: tela keteawa mokopo timinipesakeye.

10 Setene penaiyawa tikape tela senayewi tiyapola: mokopo olokeyatela tima:na: tisewana mokopo selesewana sena kesale nokamoke ewa kulu hanaposakeye. Kulu hanosene sena kesale amowa falasima:na: peleya: emi hanaposakeye. Henekeye. Iwa falasima:na: peleya: emi ha:na:na: mouwa wekeye. Iyawa Koteyewi heneye sowa mapolose tikapeye tikeye. Tikape tepita:, Koteyawa iwa mene masiliyaposakeye.

11 Alanase, ta:tapitekiwa ili himuwa Koteyewi kukuna:taposakeye. Kukuna:tapita:, mokopo sowa ta:tapola: nano heneye olokeyatelawamona napolapo e selaposakeye.

12 Alake, sena kesale amowa takala:pela: kotoma:na:pela: epesakeye. Eyawa heneye sowa tikapeye tipela: mane olokeyatela sopowa epelese matanese tinase, Koteyewi iwa falasima:na:pela: sepapokeye.

13 Ne ma:ela: ne atela:, Piseiki Koteyewi kiwa himu hapanase, niyewi kiwa matanese ikila sopoke Kotema, “Napolo,” e selakeye. Aputa:, puwano fa:nemi niyewi ma:ta: tiye tima:na: ti ikila emiwa kiwa Kelesowemi ine temitekiwa Koteyewi ta:peyakeye. Ta:pelekamakiwa, kiyawa Koteyewi heneye sowa ta:tapola: Ho Napoyewi kiwa Kotewamopela: ilipe tima:na: tiya:sela: sita:pesita: seila:tapola: Koteyewi kiwa mene silikeye.

14 Aluse, napolo sita:pesita: Koteyewi kiwa mina e seyakeye. Yesu Kelesowa kiyewi matanemita: niyewi solo napowa se tiye mi ikila emiwa Koteyewi kiwa mina e seyakeye. Nini Piseiki Yesu Keleso E ho:liyawa kima takale tiye miya:na:pela: Koteyewi kiwa mina e seyakeye.

15 Alake, ne ma:ela: ne atela:, kiwa penana:pela: talapoiya sitalatipa:. Niyewi kima waiyala:kamowana soyewi sela:la:kamowana apula: tiya:yewi sawi momate tiye selawata:la:kamowana kiyawa ta: tiyapola: kao sitalatipa:.

16 Nini Piseiki Yesu Kelesowala apula: nini ni Ata Kotewala elipei epamoke nimawa himu hapa sitalakeye. Aputa:, niwa hauwekilise mokopo seselese niwa napolo sopolo kao sita:pesita: Koteyewi Ene penana: tese

selesekeye. Koteyewi auma:na: e seyawa Eyawa heneye aupesakeye. Aluse, matanemita: Koteyewi kiwa seselalakeye.
17 Kili himu matanawa talapoiya sita:pesita: Kotepela: Piseiki Yesu Keleso A:tewi kiwa sesemita: niyewi kulukulula:la:keye. Kiyewi napolo tima:na: tisewana apula: solo selesewana ekela tima:na: tiya:sela: sita:pesita: A:tewi kiwa sesemita: niyewi kulukulusekeye.

3

Poleyawa Iwamopela: Kulukulupa: E Seyakeye

1 Ne ma:ela: ne atela:, kiyawa niwamo seselese kulukulupa:. Nini Piseiki Yesuwamo se tiye kinapitekiwa sena kesale mutayawa seli ta:pita: kiyawa kulukulupa:. Kote sowa kiyewi ma:ta: tiye topu ikila emiwa kiyawa ta:tapola: Kote sowa ununa tela epapuluse peleya: sopoke sena kesaleyawa Kote sowa ta: tiyapola: kipila solomita: kulukulupa:.
2 Aputa:, sena kesale nokamokiwa Kote sowa eta: ta:tesemakeye. Alake, sena noka Seteneyewi isu emi ha:na:sela: iyawa olokeyatela timiya:sela: niwa ikomoma:na:pela: matanepela: sitalakeye. Niyewi tima:na: tisewa iyewi kama:pekise Koteyewi niwa sesemita: kiyawa Kotemawa niwamopela: kulukulupa:.
3 Alake, Piseiki Yesuyewi ketea auma:na: e seyawa Eyawa Ene mokopo eta: sepatosemakeye. Eyawa penaiyawa kima kinaposakeye. Seteneyawa kiwa pota: epesa:pekise, Piseikiyewi kiwa kakasilise seli pota: elaposakeye.
4 Piseiki Yesuyewi matanesene nima miwa niyewi momateya wekeye. Niyewi kima seyawa kiyawa ta: tiye sitalakeye. Sikapewemiwana kiyawa ta:tapola: kao tiya:sela: sita:laposakeye. Nano ketea sopolo amowa niyawa seli matanakeye.
5 Niyawa kiwamopela: weyamu kulukulusekeye. Koteyawa kiwa himu hapa tesekeye. Ketea amowa kiyawa matanemita: Piseiki Yesuyewi kima waiyanase, niyewi kulukulula:sela: elakeye. Yesu Kelesoyewi Ene Koteyewi tima:na: tisene amowa eta: iya:peyamake penana:pela: tima:na: tiya:sela: kao ela epapuluse kiyawala epapu penana:pela: tiye ha:na: iliye timita: niyewi seselese kulukulula:la:keye.

Poleye Selese, "Kiyawa Sopoke Tima:na:wa Tiya:pa:," E Seyakeye

6 Ne ma:ela: ne atela:, Piseiki Yesu Keleso e unu we nima seyakeye. Solo we nini somakeye. Solo we Yesu Ene sokeye. Ta:pa. Kelesowemi ine tela sena kesale amowana toma mapolose sita:la: tima:na: eta: timake apula: niyewi walose seyawala iyawa mata:tisaleke, iwalapuluwa ha:na: palese elatepa.
7 Aputa:, niyewi alusewa kiyawa papokeye. Niyewi tima:na: ti epapuluse kiyawala aluse tiya:pa:. Niwa kiwalapulu sita:la:kemiwa niyawa tomayawa mapolose eta: timakeye.
8 Apula:, ma:na: kiliwa niyewi tiwa niyawa mokopo eta: timakeye. Niyawa wa:la:ya heka kima mikeye. Kiwa niwamopela: mokopo papolo tima:na: tiwa hokoma:pekise niyewi wa:la:ya heka kima mikeye. Alake, niyawa moweniwa tima:na:pelekiwa ikilalewemiwana nukulapowemiwana tima:na:wa hokolose tikeye.
9 Alanase, niwa walosene senanase, kiyawa nima ma:na:wa mokopo miya:na: telakeye. Alawamona, niyawa ni tima:na: ti semetei kamunuse kiyewi potapola: ta:pele tiye nini tima:na: ti amunuse kiyawa au timinima:na: telakeye.

10 Alake, niwa kiwalapulu sita:la:kemiwa walose seyawa wekeye. Sena
kesale nowamoke tima:na: tima:na:pela: mapolose mokopo elaleke,
emawa ma:na:wa kinapa.
11 Aputa:, yemiwa kili nokamokiwa tima:na: tima:na:pelekiwa mapolose
sitalatapokeye. Alake, mapoya:sela: sitala sena amokiwa sena nowamo
keteawa potapola: sela: sisalatapokeye.
12 Alanase, tima:na: tima:na: mapoya:sela: sitala senama Piseiki Yesu
Keleso sowa niyewi penanose se tiye kinakeye. Ta:pa. Piseiki E sowa
wekeye. Kiyawa kine ma:na: nasewa tiyapose seli halute tima:na: tiya:pa:.
13 Ne ma:ela: ne atela:, kiyawa tima:na: napolo tima:na:wa tomawa
hilitese mapolopa.
14 Niyewi sawi momateya we sena nowamoke tikape tesaleke, sena
amowa seli papola: kiwa ewalapuluwa sitalatepa. Ewalapulu masitalaleke,
e tikape telawa matanese ene ewa ewaposakeye.
15 Kiwa ewalapulu maelekiwa, emawa mapoyawa selapa. Ewa kine ke
ma:e matanese hekelesene epapuluse ewala seselese hekepa:.

Poleyawa, “Ikilale Napolo,” E Seya

16 Aputa:, hopola tesene mouwa Piseiki Kote Ene ekeye. Piseiki
Koteyawa kiwa sesepita: ikila sopoke kiwa hopola sita:pesita: niyewi
himu matana fa:namoke kulukulusekeye. Ketea napolo hetetiyapitekiwala
apula: ketea olokeyatela hetetiyapitekiwala ikila sopoke kiwa hopola
sita:pesita: matanekeye. Kotewa kiwalapulu epesita: matanekeye.
17 Newa Polekeye. Neyawa nine tiya:yewi sawi hepe we kima mo-
matekeye. Alake, neyawa nine tiya:yewi momateyawa kiyewi potapola:
matanesekiwa, “Sawi we Poleyewi momateyalapo,” e semita: neyawa nine
tiya:yewi momateyakeye.
18 Kiwa sopoke nini Piseiki Yesu Keleso E mokopo seselesewa napola:pita:
matanekeye.

1 Timoti

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Sawi we Poleyewi Timotima momateyakeye. Timotiyewi e ama Yu sena kesalekeye. Aputa: Timotiyewi inawa Kiliki senakeye. Sena kesaleyewi Yesuwa matanemita: Polewa makene hanose, Timotiwa Keleso kulu hapa enene senanase, Ema semetei ha:na:na:pela: Timoti siliyapola: hapakeye.

Sikape Poleyewi Timotima selese “Kelesowemi kulu hapa sena kesale Efesese kulukulu koane sita:newa, keyewi potapola: elatipa:,” au seyakeye. Alanase Poleyewi sesewatapita: sowa se tiye mikeye.

Alanase Poleyewi sesewatapita: sowa Timotima se tiye mikeye. Paseta senawana tikone senawana weyamu sita:latipa:, au seyakeye. Aputa: mokopo walosene senayawa sowa ta: tiyapola: kulu ha:na:pekitise pota:pa:, au seyakeye. Aputa: Timoti eyewi seli epesita: Poleyewi se tiye mikeye.

1 Timoti Sawiwemi Solo Mouwa Takalese Momateyawa Wekeye

1:1-2 Poleyewi sawi we ma:ta: tiye momateyakeye.
1:3-20 Mokopo walosene senayawa sowa pota:pa:, Timoti, keyawa Kote sowa heneye hekeya sela:pa:, au seyakeye.
2:1-8 Niwa seli sita:pesita: kamani senapela: kulukulupa:, au seyakeye.
2:9-15 Kesale kiwa, mene solose sitalatepa, au seyakeye.
3:1-16 Paseta senawana, tikone senawana ta:pelepa:.
4:1-5 Mokopo walosene inise nano sema:na:wa Poleyewi seyakeye.
4:6-16 Timoti kewa weyamu elatipa:, au seyakeye.
5:1-6:21 Kelesowemi kulu hapa sena kesale potapola: ela: auma:na:wa Poleyewi seyakeye.

Poleyewi Timotima Sawi Puwano Momate Tiye Selawapowa Wekeye

1 Yesu Kelesoyewi apasolo walosene sena epesita: nini Koteyewi mene siliye ta:peya senawa newa Polekeye. Aputa: Yesu Kelesoyawala Ene Eye selese, “Apasolo sena tepa:,” esa: newa ta:peyakeye. Ewa mene inaposapekitise niwa yesipela: sitalakeye.

2 Timoti, kema neyewi sawi we momate tiye ilikepilakeye. Neyewi kema Yesu Kelesowa solo se tiye miwa keyawa ta: tiyapola: Ewalapulu elapose ke enekeye. Alanase, kewa ni sa:le epapulakeye. Neyewi matanawa nini Ata Kotewalapulu Piseiki Yesu Keleso a:tewi hopola tesewana, hauwekilise tesewana, mokopo seselesewana, kema mita: neyewi matanekeye.

Mokopo Sowa Ta: Tiyapa

3 Puwano newa Masetonia peleya: hapa ikila emiwa, Timoti kema neyewi selese, “Kewa Efesese koamesa: emi elatipa:.” Aluse neyewi kema seyakeye. Au seya aluse napuwala, “Kewa Efesese koamesa: kemi wa:ke elatipa:.” Aluse neyewi kema selakeye. Apula: Efesese koamesa: sena nokamoke mokopo se tiye kinapita: keyawa ima selepa:, “Yesuwa mokopo se tiye kinapa.” Aluse ima sela:pa:. Aluse sela:sela: kewa kemi elatipa:.

4 Sena tililayawa puwano fa:nemi alakeye aluse solo mouwa saluwata: minawa napu iya:ta:pa:, au sela:pa:. Iyewi tilila nini kouwayewi sena maya mina unu tiye ti muta momateyawala soloma:pekitise iya:ta:pa:, au sela:pa:. Puwano fa:nemi iyewi tilila nini kouwayewi solo mouwa saluwata: minawana, sena maya mina unu tiye tiwala selapita:

senayewi ta:tapola: selese, “Heneye alamita:keye.” Aluse himu elipei matanema:pekise solo amowa se tiye kinapa, au sela:pa:. Iyewi solo amowa se tiye kinisaleke, senayewi Kotewa matanemita: iyewi maselakeye. Aputa: sena kesaleyewi Kotema himu semetei esa: matanesaleke, Koteyewi Ene matanawa sena amawa kinisekeye.

5 Neyewi kema solo se tiye kina weyamowa sena kesale sopoke ta: tiyapola: sitalaleke, ili himu matanawa hene heneye napolo elaposakeye. Aputa: mane olokeyatela iya:peyawa wa:ke tima:na:pela: mamatanepesakeye. Apula: Kotema heneye himu semetei esa: matanepesakeye. Alanase, Kotewala sena kesale nokala iyewi himu hapa matanepesakeye. Alake, iyewi ilipe kemi himu hapa matanemita: se tiye kina weyamo neyewi kima se tiye kinakeye.

6 Alawamona, solo napowa sena nokamoke ta:ta: iya:pela: iyewi nano ketea mokopo kekelese mokopo selalakeye.

7 Iyewi ili matana selese, “Kote solo ele tuwapowa solo mou se tiye kinisene sena walosene sena niwakeye.” Aluse seya kamona Kote solo mouwa iyewi mamatanekeye. Iyewi penaiya ekela selesewalo elawamona iyewi ilipe solo mouwa mamatanekeye.

8 Aputa: Kote solo elewa Koteyewi nima se tiye kinapita: niyewi ta: tiyapola: timinisaleke, solo elewa napokeye. Amowa niyewi matanekeye.

9 Alake sena kesale hekeya sita:nenase Kote solo elewa eta: tuwapomakeye. Aputa: sena kesale olokeyatela sita:nenase hekemita: solo ele tuwapokeye. Sena kesale weyamu sita:lapita: solo elewa tuwapokeye. Solo ele hotolosene sena kesale amopela:wala, solo ele tikape tesene sena kesale amopela:wala, Kotewa eta: matanesema sena kesale amopela:wala, sena kesale mane olokeyatela timinisene amopela:wala, Koteyewi isu sosolo eta: kulu hapama peleya: weyemi nano ketea timinisewa kulu hanosene sena kesale amopela:wala, e ata e ama a:ko: kumita: sana sena kesale amopela:wala, sena nowa sana sena kesale amopela:wala,

10 ena kesale iwei mane timinisene amopela:wala, sena i kene hanosene sena amopela:wala, kesale i kene hanosene kesale amopela:wala, sala atu tiyapola: siliye mokopo sena kesale amopela:wala, mokopo selesene sena kesale amopela:wala, mokopo hekilase selesene sena kesale amopela:wala, heneye sowa iya:pela: heneye solo napowa kolotea meapolose tisene sena kesale amopela:wala, aluse sena kesale olokeyatela sita:newemi solo elewa tuwapokeye.

11 Aputa: heneye sowala, Yesuwa matanemita: solo napowana, semetei kalakeye. Apula: Yesu solo se tiye mita: Koteyewi newa ta:peyakeye. Kote ho:liyawemi enewala, penaiya enewala, E solo amowa neyewi se tiye kinakeye. Apula: epelesene mouwa Kote Ene ekeye.

Poleyewi Kelesoma Napolo E Seyawa Wekeye

12 Nini Piseiki Yesu Kelesoyewi nema penaiya kinisapekeye. Penaiya kinise Eyewi matanese, “Poleyewi newamopela: iliye tipela: timinise elaposakeye.” Aluse matanepela: neyewi ewamopela: timinimita: eyawa newa ta:peyakeye. Ta:peyanase neyewi Ema napolo selakeye.

13 Puwano neyewi ewa itipilise kolotea meapolose seyakeye. Yesuwala apula: Yesuwemi kulu hapa sena kesalewala neyewi ikomonosaleke kemi, Yesuyewi newa me hauwekilakeye. Neyewi E sowa ta: tiyapola: tikila:pela: elapita: potapola:, Eyewi newa me hauwekilakeye.

14 Hauwekilise Piseikiyewi newa mokopo seselese sosolo ilima newa
Yesu Kelesoma opola: apola: elapita: potapola:, Ema himu semetei esa:
matanesewana, himu hapa matanesewana, nema kinisekeye.
15 Aputa: heneye solo we ta: tiya:pa:. Sena kesale olokeyatelawa
silikepima:na:pela: Yesu Kelesowa peleya: weyemi minakeye. Apula: hene
heneye sena olokeyatela timinisene sena puwano enewa nekeye.
16 Alawamona Koteyewi newa me hauwekilakeye. Newa heneye sena
olokeyatela timinisene sena puwano elapita:, Yesu Kelesoyewi nema kipila
konomonamake newa seli epesita: newa silisapekeye. Alake sena kesale
sopoke popota: matanemita: Yesuyewi nema kipila konomonamake newa
seli epesita: silisapekeye. Aluse iyewi matanese, “Yesuyewi Polema
kipila konomonamake Ewa seli epesita: silinase nemawana aupesakeye.”
Aluse Yesuwemi himu semetei esa: matanesaleke kokolo kao tesewa
tiyaposakeye.
17 Alanase kokolo kao tesene Piseiki Kotema neyewi wapiyakeye. Ewa
eta: kulusema enewala, Ewa niyewi eta: potosemawana, Kote semetei Ene
ekeye. Ikila sopoke E unuwa neyewi me solo se wapiyakeye. E ho:liyawala
kokolo kao ho:lilise epesenanase Ema wapiyakeye. Henekeye.

“Timoti Kewa Penaiya Elatipa:.” Aluse Poleyewi Seyawa Wekeye

18 Timotio, kewa ni sa:le epapulakeye. Alanase solo we neyewi kema
se tiye kinakeye. Koteyewi selapita: ta:tapola: sepatosene senayewi kema
puwano solo se tiye kinisewa ta: tiyapola: matanepela: elatipa:. Ne solo
we semetei kakeye. Ami sena penaiya penana:pela: sita:la: kisi tetesene
epapuluse, keyawala Kotepela: penaiya penana:pela: ela: E kisiwa teta:pa:.
19 Kotema heneye himu semetei esa: matanepela: elatipa:. Mane
olokeyatela ke himu fa:nemi elaleke ta:tapola:, kine himuyewi kema
o:sulu selapita: ta:ta: iya:tapa. Ta:tapola: mane olokeyatelawa iya:ta:pa:.
Iya:pela: o:sulu himuyewi matanepela: napolo sopolo matanepela: selese
elatipa:. Apula: sena kesale nokamoke himu fa:nemi o:sulu mane
olokeyatela elaleke ta:tapola: ta:ta: iya:pela:, mane olokeyatelawa kemi
hela: Kotema himu semetei esa: matanesewana iya:peyakeye. Amowa
iwa:telawa etewawemi kutuse pasoloyeti sine epapulakeye.
20 Iya:pela: amunuse, ili honosanewemiwa sena elipeiyawala Kotewa
iya:peyakeye. Iya:pela: nowa, unuwa Haimeneusekeye. Nowamo unuwa
Alekesatakeye. A:tewi Kotewa kolotea meapolose itipiyakeye. Itipilipita:
iya:pita: sena a:ko: neyewi Setenema mikeye.

2

Kotema Kulukulusewa Wapilisewa Wekeye

1 Kiwa weyamu sita:pesita: neyewi sosolo matanekeye. Nano ketea
puwanowa sena kesale sopowamopela: matanepela: kakasilise ku-
lukulupa:. Aputa: Koteyewi Ene matanawa aumita: Ema kulukulupela:
hopa:. Aputa: sena kesale sopoke Koteyewi sesemita: kulukulupa:. Sena
kesale sopowamopela: Kotema napolo epa:.
2 Niyewi Kotema himu semetei esa: matanepela: hekeya sita:la:,
o:sulu hopola sita:pesena:pela:, kamani kini senawana apula: piseiki sena
putupela: enene ewamopela:wala kakasilise kulukulupa:. Apula:, niyawa
Koteye matana elakamowa sopolo amo heneye kulu hana:pa:.
3 Aluse kulukulula:sela: sitalaleke napolopesakeye. Napolo sitalapita:,
Koteyewi epelepesakeye. Koteyewi niwa mene siliye seselakeye.

4 Koteyewi sena kesale sopoke matanepela: mene silikepima:na:pela: epelekeye. Apula: heneye sowa iyawa sopoke seli matanemita: Ene matanepela: elakeye.
5 Alake, Kote semetei Ene ekeye. Apula: senayewi alusewana Kotema se tiye kinapola:, Koteyewi alusewana senama se tiye kinapola:, aumita:, kili honosanewemiwa Yesu Keleso Ewa semeteikeye. Yesu Keleso honosane epesena:pela: Ewa sena toma tiyapola: peleya: weyemi minakeye.
6 Sena kesale sopoke mane olokeyatela itapa temita: e tomawa nano wa:la:ya hepe kinisene aluse e tomawa kinapola: kulukeye. Alake, sena kesale sopoke Koteyewi mene silimita: Ewa kulukeye. Ala emi ela:, Koteyewi ene matana sena kesale sopoke mene silima:na: amowa nima waiyakeye.
7 Ewa kulunase Ewala neyewi solo se tiye mita: Eyewi newa pasata sena apula: walosene apasolo sena epesita: ta:peyakeye. Ta:pele tiyapita: Yu senama telawala Kote heneye sowa iyewi ta: tiyapola:, Kotema himu semetei esa: matanemita: neyewi walosene senayawa epe waloseya aluse walose se tiye kinakeye. Neyewi heneye selakeye. Mokopo maselatakeye.
8 Alanase ne matanawa koamesa: sopoke emi Kelesowemi kulu hapa sena sopoke tiya:wa tili tiye Kote wapilise Ema kulukulupa:. Konomonawana kekelesewana iya:pela: kulukulupa:. Aluse neyewi matanekeye.
9 Aputa: Kelesowemi kulu hapa kesale kima neyewi solo we se tiye kinakeye. Kiwa me solo se tepa. Apula: sao ili tiye seli fopula:pa:. Apula: kesale kiyewi pisei fawa poloma:na: matanepela: timinipa. Apula: kesale kiyewi me solo se tepa matanepela: ketale kolowa kemakuwemi sakolawala, kapowa kalesewana, sao moweni sosowa wa:la:lopela: kapa.
10 Nowa seselese seli timinisewa me sola:ta:pa:. Nowa seselesewa Kotema himu semetei esa: matanasewa kesale amoke alusekeye.
11 Kote solo kina ikila emiwa Kote sowa ta:tapola: matanepa:se, kesale kiwa solo itapa tepela: halute sitalatipa:. Solo epe kiniseya seli ta:tapola: sitalatipa:.
12 Kesale kiyewi senama walosene sena tepela: se tiye kinapola:, apula: senama piseiki putupela: elawamona eta: ilimanakeye. Aluse neyewi matanekeye. Alake kesale kiwa halute sitalatipa:.
13 Alake, Koteyewi Atame puwano timini tiyapola: Ifiwa sikape timiyakeye.
14 Aputa: Seteneyewi hopolose mokopo seyawa Atameyewi eta: topumakeye. Ifiyewi ta: tiyapola: Kote sowa ta:ta: iya:peyakeye.
15 Ta:ta: iya:tapola: kesale sala supeliwatesene ikila emiwa toma nakolosekeye. Aputa: kesaleyewi Kotema heneye himu semetei esa: matanepela: ela:, apula: nowa sesemita: himu hapa matanepela: ela:, apula: mane olokeyatelawa takala:pela: iya:pela: ela:, apula: seli halute ela:, ikila sopoke aluse elaleke, e sala supeliwatesene ikila emiwa Koteyewi ewa mene siliyaposakeye.

3

Kelesowemi Kulu Hapa Sena Kesale Amowa Potapola: Enene Paseta Sena Kiwa Weyamu Sita:latipa:

1 We ta:ta:pa:. Heneye solo neyewi kima se tiye kinakeye. Sena ewa Keleso sena kesale yesila tema:na: matanesaleke, amowa tima:na: sa:le napokeye.

2 Alake, yesila sena, ewa weyamu elatipa:. Ewa seli ela: eyawa olokeyatela matiminisaleke sena nokamoke ewa wepi maselaposakeye. Ewa seli hekeya ela:, Kelesowemi kulu hapa sena kesale amowa eyewi pota: elaleke amowa, ilipesakeye. Eyewi kesale semetei tiya:pa:. Ewa seli ela: matana napowa kulu ha:na:pa:. Apula:, eyawa mane napolo sopowamo timinipa:. Tomayewi matanawamunuse kulu hanose timinipa. Seli matanesewa kulu hanose timinipa:. Mane hekeya sopolo timinipa:. Sena makewala inapitekiwa eyawa nekanese seli siliya:pa:. Sena kesale sopoma eyawa seli walosene sena ewa matanawa iliye tipela: ela: walopa:.
3 Hano olokeyatela matakolesewa sosolo napa. Kipila konomonose yekeletese tetapa. Halute hopola elatipa:. Moweni sosolo tima:na:pela: matanepa.
4 Ene e sola seli pota: elatipa:. E solo e salayewi eta: tikape telamake, e matanawa kulu hanose seli ta: tiyapola: sita:pesita: eyawa seli pota: elatipa:.
5 Eyawa iwa seli pota: maelaleke, Kelesowemi kulu hapa sena kesalewala, eyawa ko:lu seli pota: elaposapa?
6 Apula: ewa Yesuma hili elapose mene tepela: hano toliyetiyapita:, ewa Kelesowemi kulu hapa sena kesalewa pota: epesa:na:wamona eta: ilimanakeye. Ewa hawemi hili toliyetinase, Kelesowemi kulu hapa sena kesale amowa pota: ela:, ewa me solo se matanema:pekise, eyawa iwa pota: elatepa. Apula: ewa solopita:, Koteyewi puwano Setenema seya amunuse, “Kewa iya:pela: hamona.” Au seya epapuluse, ewala Koteyewi iya:pela: hamona au selaposakeye.
7 Apula: Kelesowemi eta: kululama senayawala eyawa alusewa pota: ewa sena napolo tesaleke, eyawa Kelesowemi kulu hapa sena kesale amowa pota: epesa:na:wamona, ilipesakeye. Alawamona Kelesowemi eta: kululama senayewi ewa pota: mapolose, ewa wepi selese, “Eyewi olokeyatela tiyatakeye,” Au selapita: ewa hakulapesakeye. Ewa hakulase, neteyewi ewalo epe tiseya aluse Seteneyewi nete amoke ewa tiyaposakeye. Auma:pekise, Kelesowemi Eta: palema senayewi ewa alusewa pota: selese, “Eyewi napolo timinisekeye,” au sela:pa:.

Tikone Sena Kiwa Weyamu Sita:latipa:

8 Tikone sena iwala weyamu sita:latipa:. Kelesowemi kulu hapa sena kesale amowa pota: sita:ne sena seli epesita:ya epapuluse, iwala aluse seli sita:latipa:. Seli hekeya sopolo matanepela: timinise sita:latipa:. Sena nowama solo nowa kinapola:, sena nowama solo nowa kinapola:, aluse solo pula tiye apola: selapa. Hano olokeyatela muta napa. Nano keteawala, moweniwana, sosolo tima:na:pela: matanepa.
9 Aluse Kelesowemi kulu hapa sena kesalema Koteyewi heneye sowa Ene waloseyakeye. Alake tikone senayewi Kote heneye solo napolo mupapowa ta:tapola: himu semetei esa: matanepela: penaiya sita:latipa:. Penanose sita:la:, iyewi ili himu matanawemi hekeya tela sena amowa ta:pelepa:.
10 Tikone senawa ta:pelesewa, seta: ta:peyamake, E mane timinisewa puwano seli pota:pa:. Eyewi seli timiniselele? Eyewi olokeyatela timiniselele? Aluse kiyewi seli pota:pa:. Kiyewi potakamake ewa seli timinise elaleke potapola:, ewa ili tikone senayewi timinisewa timinipesakeye, aluse matanepela: ta:pelepa:.
11 Tikone senayewi seli timinisene epapuluse, tikone kesale iwala aluse seli sitalatipa:. Nowa wepi selapa. Apula: Ewa seli ela: matana napowa kulu ha:na:pa:. Apula:, eyawa mane napolo sopowamo timinipa:. Ikila

sopoke napolo sopolo timiya:sela: sita:la:, apula: heneye hekeya sopolo sela:sela: sitalatipa:.
12 Apula: tikone sena eyawa kesale semetei tiya:pa:. E salayawala, E kesaleyawala, iwa seli pota: elatipa:.
13 Eyawa seli timinisaleke e unuwa napolopesakeye. Apula: Yesu Kelesowemi himu semetei esa: matanepela: enenase e sowa eyawa selapose eta: ewaloma ekela penaiya selaposakeye.

Heneye Solo Mupapowa Wekeye

14 Yemiwa neyewi kema sawi we momate tiye ela:, neyewi kewa kipila potapose mina:na:wa matanekeye.
15 Newa mina:na:keye elawamona newa kipila mainisaleke amowa, senayewi seli hekeya timinise sita:pesena:wa Kotewemi kulu hapa sena kesaleyewi matanemita: neyewi momate tiye auma:na:keye. Kokolo kao tesene Kote Ene heneye solo Ewemi kulu hapa sena kesaleyawa ta: tiyapola: puwano apola:pa:. Alusene epapuluse i isu penaiya ela amunuse iyawa Kote heneye sowa ta: tiyapitekiwa amowa aluse penaiya sita:tesekeye.
16 Kote heneye solo mupapowa hene heneye sosokeye. Kote sowa niyewi ta: ti mupapowa wekeye.

Yesu Kelesoyewi sena toma tiyapola: inapita: niyewi sena kesaleyawa papokeye.
Apula: Ene Ewa hekeya sopolo enewa Ho Napoyewi nima waiyakeye.
Apula: hepene senayawala Ewa papokeye.
Apula: peleya: sopoke emi sena kesale sopoke Ewa matanemita: sena nokamoke se tiye mikeye.
Se tiye kinapita: topu sena kesaleyawa Ema himu semetei esa: matanakeye.
Ewa hepene falemi tese siliyapita: ho:liya ela: E unuwa sosolo tela elakeye.

4

Mokopo Walosene Sena Mina:na:wa Wekeye

1 Mokopo walosene sena mina:na: aluse Ho Napoyewi hokatolose seyawa wekeye. Peleya: we koma:na: pa tekemiwa ikila emiwa, sena kesale nokamoke Yesu Kelesowemi matanawa iya:pela:, mokopo selesene senama kulu hanaposakeye. Kulu hanose, mokopo selesene hoyewi sowala ta: tiyapola:, Seteneyewi tima:na: tisene sena ho olokeyatela howana isanese a:tewi solo epe kiniseya ta: tiyapola: timinise sitalaposakeye.
2 Aputa: mokopo solo mouwa wekeye. Mokopo walosene senayewi himu elipei matanepela: sitalakamokiwa mokopo selesekeye. Ili himu elipei sita: tesewa poluse, ili himu matana fa:nemiwa kululakeye.
3 Iyewi selese, “Kesalewa tiyapa. Apula: ma:na: nasene nokala ala:ta:pa:.” Aluse, iyewi mokopo solo se tiye kinaposakeye. Alake mokopo sowa kiyawa ta: tiyapa. Ma:na: nasewa Koteyewi Ene timiyakeye. Aluse Kotewemi himu semetei esa: matana sena kesaleyawa Kote heneye sowa matanapitekiwa, iyewi ma:na: tiye nasewa Kotema, “Napolo,” e selesekeye.
4 Alake nano ketea sopoke Koteyewi timini tiyapola: apoyawa hene heneye napokeye. Naponase ma:na: nasewa noka mapolose alepa. Ma:na:

nasewa sopoke tiyapola: napolo esa: kulukulupela: nasekiwa Kotema sela:pa:, “Napolo”.
5 Aluse, Kote sowala niye kulukulusewana ma:na: nasene amowa Kote heneya Ena keteya tepesakeye.

Yesu Kelesoyewi Tima:na: Tisene Sena Napowa Wekeye

6 Aputa: neyewi solo we kema walokeye. Kelesowemi kulu hapa sena ke ma:e ke ateyewi seli matanemita: keyawa solo se tiye kinisaleko amowa, kewa Yesu Keleso tima:na: tisene sena napowa kewakeye. Apula: ke toma me sosolo tema:na:pela:, keyawa ma:ne nasekeye. Alusene amunuse keyawa Yesu Kelesoma himu semetei esa: matanawa me sosolo tema:na:pela:, Kote heneye sowa kao ta: tiyapola: elatipa:.
7 Ta:tapola: ela: sena nokamoke Kotewa iya:pela:, sena tililayawala, kesale tililayawala, nano ketea mokopo solo sele minawa ta: tiyapa. Apula: solo amo Kotewa mawapilipesakeye. Alawamona, Kotepela: penanose timinise epesena:pela: Koteyewi timinisewa seli matanese kine mene walopa:.
8 Aputa: senayewi tima:na: tima:na:pela: toma mapolose hopolo tema:pekise ikila sopoke koane eta: tesemakeye. Toma penanoma:na:nase senayewi tima:na: timinisekeye. Amowa kolotea napokeye. Alawamona hene heneye sosolo napowa wekeye. Himuwana howana elipe hopolo tema:pekise, Kotepela: tima:na:pela: epelese, Koteyewi Ene timinisewa matanese matanepa:. Matane tiye matanesaleke yemiwana napolo elaposakeye. Sikapewala kao napolo elaposakeye.
9 Solo we, ta:ta:pa:. Neyewi se tiye kina we heneye selakeye. Solo we ta:tapola:, heneye ta: tiya:pa:.
10 Nini Kotewa Ene puwano fa:nemi enewa, yemiwana kao elakeye. Koteyewi sena kesale sopoke mene silima:na:pela: matanawa, E sowa ta: tisene sena kesale amowa ilipe mene silikeye. Alake Kotema niyewi himu semetei esa: matanese sitalakeye. Alawemi ela:, niwa hokolose timiya:sela: sitalakeye.
11 Aputa: solo we sena kesale sopoma se tiye kina:pa:. Se tiye kinise, “Kiwa weyamu sita:latipa:.” Aluse heke tiye se tiye kina:pa:.
12 Timoti, keyawa se tiye kinapita:, kewa sala sa:senase sena nokamoke kema selese, “Kewa mokopo sala enekeye.” Aluse senayewi kewa mokopo sena au mamatanemita: eta: ilimanakeye. Kelesowemi kulu hapa sena kesaleyawa kewa pota: iyewi kewa kulu hamonite seli selese, apula: seli ela:, apula: sena kesale noka himu hapa matanepela: ela:, apula: Kotemawana himu semetei esa: matanepela: ela:, apula: himu fa:nemi olokeyatelawa iya:pela: napolo sopolo elatipa:. Alake kewa seli elaleke, iyewi kewa potapola: kulu hamonite kewa seli elatipa:.
13 Newa seta: minama ela: keyawa weyamu timinipa:. Sena kesale sopoke ta:pita: Kote pukawa hokato akepa:. Akepela: Kote sowa se tiye kina:pa:. Apula: sena kesaleyawa matanemita: Kote solo mouwa walosene sena tepela: seli se tiye kina:pa:.
14 Koteyewi E penaiya mokopo seselesewa kema kinapita:, keyawa tiwa iya:tapa. Kote selapita: ta:tapola: sepatosene senayewi kema se tiye kinapola:, apula: Kelesowemi kulu hapa yesila sena kesale pota: sita:ne sena iyewi tiya:yewi kewa kesalese ikila emiwa, Koteyewi seselesene penaiya kema mokopo mikeye. Kote sowa se tiye mokopo miwa tiyapola: tima:na: tiya:pa:.

15 Neyewi sela weyamowa ta:tapola: matanepa:. Matanepela: ela:, solo
weyamowa ta:pele tiyapola: timinise elatipa:. Apula: Kote nano keteawa
seli tima:na: tiye hanapita:, kewa sena nokamoke potapola: selese, “Ewa
Kote nano keteawa seli napolo pote tiye hanatakeye.” Aluse iyewi kewa
selaposakeye.
16 Iyewi kewa nano timinisewa popita: keyawa seli tima:na:pela:
matanepela: elatipa:. Keyawa walosene sena tepela: nano solo ki-
nakamokiwa kewa hele se tiye miya:pekitise pota:pa:. Aluse seli matane-
pela: timinise elaleke, kine kewala apula: ke sowa ta:ti sena kesalewala
Koteyewi mene siliyaposakeye.

5

Pole E Solo Hekelesewa Wekeye

1 Sena tililama keyawa unuwapo yekele tesa: selapa. Ki atama selesene
epapuluse ema hekelese halute hopola sela:pa:. Sena a sala selese, kine
ma:ema selesene epapuluse sela:pa:.
2 Apula: kepiyaso tililama selese, kine ki amama selesene epapuluse
sela:pa:. Kesale polama, selese, kine atema selesene epapuluse matana
napolo sosolo ema sela:pa:.

Kesale Sopa:la Pota: Elatipa:

3 Kesale sopa:lawa sena kesale nowamoke maseselesaleke, keyawa
sesepa:.
4 Alawamona kesale sopa:la e salayawala, e sa:le salayawala, ewa
pota: sita:latipa:. Puwano e ama, e ata, kinumi, tilila kouwa, iyawala
sala kiwa pota: sita:nenase, kamunuse kiyawala kili salayawala iwa
wa:la:ya heka potapola: ima kina:pa:, au sela:pa:. Amowa puwano
ola:pe Kote sikapowemiwa hekeya elakeye. Potapola: sitalapita: Koteyewi
epelepesakeye.
5 Aputa: kesale sopa:la nowa, sena nowamoke potapola: eta: enima,
e salawala eta: enima, ene enapotane hela:, ene Kotema himu semetei
esa: matanepela: enekeye. Ikila sopoke Kotema kulukulula:sela: elapita:
potapola: enekeye. Alake nukulapowala, ikilalewala, ikila sopoke ewa
Kotema kulukulula:sela: hela:, kesale sopa:lawa seli elaposakeye.
6 Alawamona kesale sopa:la nowamoke tomayewi matanawa kulu
hanose, kesale amoke falela elakamona e howa kululakeye.
7 Neyewi solo epe kiniseya Keleso sena kesale sopoke ta: timita: solo we
se tiye kina:pa:. Iwa sena kesale nokamoke wepi sema:pekitise solo we,
Timoti, keyawa se tiye kina:pa:.
8 Alawamona, Kelesowemi kulu hapa senayewi e ama, e ata, kinumi,
tilila kouwa, iwa sopoke pota: maelaleke, eyewi Kote sowa tikapeye
tiyakeye. E koane sena semetei sita:newa potapola: maelaleke, eyawa
Kotemawana himu semetei esa: matanepela: maelakeye. E olokeyatela
amowa Kelesowemi eta: kululama sena olokeyatelawa helepekeye.
9 Aputa: kesale sopa:la tilila nowa, yapene talopela: tekapeipe (60)
emiwa enewa, e unuwa momateyawa ililakeye. E unuwa momate tiye
sesewapa:na: epela: kesale sopa:la weyamu enewa unuwa momatepa:.
Kesale sopa:lawa sena semetei hapawa momateyawa ililakeye.
10 Apula: sena semetei hapa kesale amowa sena kesale nokamoke
potapola: selese “Kesale amoke seli timinisekeye. E sala seli pota: enekeye.
Apula: sena kesale makene inapitekiwala, iwamopelekiwa ewa ma:na:
nasene kinisekeye. Kelesowemi kulu hapa senawana kesalewala ili onatu

eyewi selakolosekeye. Sena kesale noka nano ketea hililawa mutalo telawa eyewi seselesekeye. Ikila sopoke nowamopela: eyewi seli sosolo timinisekeye." Au selapita: kesale sopa:la epapuluse seli enewa unuwa momateyawa ililakeye.

11 Aputa: kesale pola sopa:la unuwa momatepa. Alake kesale pola sopa:layewi sena ewa tima:na: matanemita:, sena ha:na:na: sososlo matanepesakeye. Alanase, ikila sopoke Kelesopela: nano timinisewa iya:peyakeye. Kesale pola sopa:layewi alusekeye.

12 Alake puwano eyewi Kelesoma selese, "Kewamopela: neyewi timinima:na:keye." Au seyawa iya:pela: sena nowanapulu hanapita:, sena kesale nokamoke potapola: selese, "Eyewi Kelesopela: timinipesakeye, e seyawa iya:tesewa, kesaleyewi heneye hele tetakeye." Au selaposakeye.

13 Epapuluse kesale sopa:la Kote mane timinisene amowana iya:pela:, e toma mapolose, mapoya tima:na: tise ela:, koane nowemi hanapita:, koane nowemi hanapita:, epapuluse honosane mokopo wepi se tiye silise sila:sela: tesekeye. Mane eta: sema:na: telamawa eyewi matanepela: honosane mokopo pula tiye apola: selesekeye.

14 Auma:pekise ne matanawa wekeye. Kesale pola sopa:la senayewi tiyapita:wa ililakeye. Tiyapola: sala kesi tiye apola:, e ko:luwala, sala amowana, seli potapola: sitalatipa:, au sela:pa:. Apula: kesale pola sopa:layewi olokeyatela timinisaleke, kisi sena semetei nowamoke potapola:, ema wepi selese, "Kewa olokeyatelalakeye." Auma:pekitise kesale pola sopa:lama neyewi solo we se tiye kina:pa:.

15 Koiyawemiye, kesale sopa:la nokamoke Keleso amowa iya:pela: Setene amowa kulu hanosekeye.

16 Alanase kesale kewa Kelesowemi palanase kesale sopa:la nowa ke koane elaleke, kine kewa kemi kesale sopa:lawa potapola: sitalatipa:. Apula: kulukulusene koane Kelesowemi kulu hapa sena kesalema selese, "Kesale sopa:lawa kiyewi potapola: sita:latipa:." Au selapa. Iwa hokoma:pekitise ke koane kesale sopa:la elaleke, kine kewa kemi potapola: elatipa:. Kesale sopa:la ene enapotane honosane elaleke amowa, Kelesowemi kulu hapa sena kesale nokamoke potapola: sita:latipa:.

Kelesowemi Kulu Hapa Sena Kesale Pota: Enewa Wekeye

17 Kiyawa Kelesowemi kulu hapa sena kesale pota:tesene senawa ene hene heneye seli pota: elapita:, ili hanetapo tese ili unuwa wapilise sitalatipa:. Apula:, kiyawa ima wa:la:ya hepe napolo tiye kina:pa:. Pota:tesene sena noka Kote sowa seli se tiye kinapola:, apula: seli walosene sena tepela: walose, alake ema nano wa:la:ya hepe nowana mokopo papela: kina:pa:.

18 Kote pukawemi momateyawa wekeye. "Kopolo ponomakauyewi witi fo kapowa hopota: onane hanosene ikila emiwa, witi fo henewa maita:, ponomakau meakemi sakopa. Nakamakiwa ililakeye." Aluse momateyalakeye.

Nano nowana momateyawa wekeye. "Senayewi nano timinisaleke ewa nano timinipita: nano wa:la:ya hepe ili tiyaposakeye." Aluse momateyalakeye.

19 Sena semeteiyewi Kelesowemi kulu hapa sena kesale yesila sena ama kotopita: ta:tapa. Sena elipeiyawala, sena usulupewala, epapuluse iyewi sopoke semetei kamona potapola: kotopita: amowa, ta:ta:pa:.

5:18 Ele 25:4

20 Potapola: enene sena nowamoke kaluse olokeyatela timiya:sela: tepita: Keleso sena kesale sopoke sikapowemi ta:pita: sena ama aupa, au sela:pa:. Eyewi alusewa sena kesale sopoke kulu hanose, olokeyatela timinima:pekise ema hokato hekepa:, au sela:pa:.
21 Aputa:, neyewi solo talapoiya epe kiniseya hekeya kulu ha:na:pa:. Kiyewi solo weyamowa kulu hanosekiwa, sena nowa sosolo puwano matanese apula: sena nowa kolotea sikapetapo meapolose epapuluse timinipa. Alake Koteyawala, Yesu Kelesoyawala, Kote hepene sena napoyawala, keyewi epe timiniseya potakeye.
22 Sena nowamoke Piseiki Kotepela: timinimita:, puwano kipila ke tiya:yewi ewa kesalese kulukulusewa aupa. Sena kesale noka iyewi olokeyatela timinisaleke, kiyewi ili mane olokeyatela kulu hanapa. Auma:pekise kine kewa napolo sopolo timinise ela:, ke olokeyatelawa iya:pela: elatipa:.
23 Timotio, ikila mutawa ke kupu na:sela: nano nakolanase, hene hano semetei napa. Waine hawana kolotea na:pa:.
24 Aputa: sena nokamoke mane olokeyatelawa sena sopoke ela:pe kipila potosekeye. Alawamona, sena nokamoke mane olokeyatela timini tiyapola: mupapowa kiyawa eta: popa:na: telamawa sikape kotoma:na: ikila emi hokatopita: potosekeye.
25 Alusene epapuluse sena kesale nokamoke nano napolo timinisaleke ela:pe kipila kiyewi potosekeye. Aputa: sena kesale nokamoke nano napolo timiyawa, hokato eta: timinima:na: telamawa kiyewi ela:pe kipila eta: potesemakeye. Eta: potosemawa, iyewi nano napolo timiyawa sikape kiyewi potaposakeye. Iyewi nano napolo timiyawa sikape hetetiyaposakeye.

6

Mokopo Tima:na: Tisene Sena Kesale Poleyewi Ima Selese, "Weyamu Sita:latipa:."

1 Kelesowemi kulu hapa mokopo tima:na: tisene sena kesale, kiyawa wa:la:ya inawa matanepa:. Eyewi kewa wa:la:yanase ewa matanepela:, e sowa ta: tiyapola: timinipa:. Sena nokamoke Kotewa koloteya apoma:pekise, nini solo epe kiniseyala olokeyatelalakeye. Aluse wepi sema:pekitise, kiwa wa:la:ya inawa matanepa:.
2 Aputa: mokopo tima:na: tisene sena kesale inawana Kelesowemi kulu hapa, apula: mokopo tima:na: tisene sena kesale wa:la:yawala Kelesowemi kulu hapa, elipe Kelesowemi kulu hapa sena ma:e sita:la:, mokopo tima:na: tisene sena kesale wa:la:yawa selese, "Na:ko: elipe Kelesowemi palanase e sowa neyewi eta: ta:pa:na:makeye." Aluse matanepa. Ka:ko: ka:lipe Kelesowemi kulu hapa ma:e semeteinase ewamopela: penanose timinipa:. Koiyawemiye, ili tima:na: tisewa Kelesowemi kulu hapa sena kesale noka sesewa tesekeye. Apula: iyewi himu hapa sosolo matanesekeye. Alanase, ima penaiya waloselese timinipa:, aluse penaiya sela:pa:.

Mokopo Walosene Senayewi Timinisewa Wekeye

3 Koteyewi alusewa nini Piseiki Yesu Kelesoyewi nima walose se tiye mikeye. Se tiye miwa sena nowamoke ilikeye esa: mata:tisaleke, apula: eyewi e solo nowa pa:ta se tiye kinise, e Kote kulu hanosene solo semetei kamuna solo amowa makinakeye.
4 Sena amokiwa tikapeye tipela: ela: ewa ene ewa me sola:tesekeye. Solo se ela: ewa tikili tese mokopo ketea matanesekeye. Sena amokiwa kekelese selapose epelese, kekelese selesewa me sola:tesekeye. Aso

kolotea ketea kamona mokopo kekelese selesene emi kekela:sela: tesewa hetetisekeye. Aputa: eme matanawana, aputa: konomonose enewana, itipilise selesewana, sena kesale nowama olokeyatela matanesewana hetetisekeye.

5 Ikila sopoke iyewi ilipe konomonose kekelese sita:la: ili himu matanekemiwa napolo eta: matanemake, heneye sowa eta: matanesemakeye. Seli eta: matanemake iyewi matanese "Kote mane tininisewa kulu hanosaleke, nano ketea sosolo tisene akeye." Aluse iye hele matanepela: sitalakeye.

6 Alawamona sena nowamoke selese, "Nano ketea sopoke newa timanowe, peleya: weyamo nano ketea sopoke newa iliye tiye elakeye." Aluse matanesene senaye Kotewa kulu hanosaleke ewa Koteyewi napola:tesekeye.

7 Koiyawemiye, ewa e amayewi sala kiaiya supeliwatesene ikila emiwa, nano ketea tiyapola: kemi kesilisena? Eh. Nano ketea tiyapola: kemi eta: kesilisemakeye. Henese toma kesilisekeye. Kula ikila emiwana, nano ketea tiyapola: ha:na:na:na? Eh. Nano ketea tiyapola: mahanaposakeye.

8 Alawamona peleya: weyemi niyewi satu kalesewana, ma:na: nasewana, ketea amowa telapita: niyawa weyamu sela:pa:. "Nano ketea sopoke ilikeye. Niwa epelese sitalakeye." Au sela:pa:.

9 Alawamona, sena nokamoke nano ketea moweni sosolo timanowe, sena amowa tikitiya ewemi inisewa a:pele ketepaye tisene epapupesakeye. Ili matana fa:na mane olokeyatela kalikalila timinima:na: fiyatelesekeye. Amoke ela:, iwa heneye olokeyatepesakeye. Mane amoke ela:, iwa hanose napolo eta: matanemake sena nanonatela timinisene epapuluse timinise iwa keneye tiyaposakeye.

10 Alake mane olokeyatela kalikalila sopoke mouwa moweni himu hapawa matanesene akeye. Sena nokamoke moweni sosolo matanese, Kote mane timinisewa emi eta: kulu hapama ili matana semeteiwa iya:pela:, moweni tima:na:pela: matanesene isu sosolo emi kulu hanose tima:na: tiye hanapola:, i kene himu fa:nemi sapayewi ola kulusene epapuluse, himu fa:nemi hauweki matanawa ilima sitalakeye.

Poleyewi Timotima Selese, "Kewa penana:pela: elatipa:."

11 Alawamona Timoti, kewa Kotewemi kulu hapa senakeye. Kewa nano ketea sopoke olokeyatela amokiwa kulu hanose ha:na:pekitise iya:pela: nesile ha:na:pa:. Nesile hanapola: hekeya tesene isu emi kulu hanose hanapola:, Kote mane timinise semeteiwa tima:na:pela: matanesewana, Ema himu semetei esa: matanesewana, sena nowa himu hapa matanesewana, nano hilila hetetiyapita: Kote eta: iya:tesemawana, eta: yekele tesema halute hopola enewana, Kote mane timinisewa emi kulule hanose ha:na:pa:.

12 Senayewi winipela: nano wa:la:ya hepe tima:na:pela kipila penaiya nesile hanosene epapuluse, Kotewemi himu semetei esa: matanesene E mane timinisewa emi kulule hanose hanapola:, kaluse tesewa tima:na:pela: kipila hanosene epapuluse ha:na:pa:. Winipela: nano wa:la:ya hepe epe tiseya epapuluse kamunuse tesewa tiyaposakeye. Kokolo kao epesita: kewa Kote ta:peyakeye. Ta:pele tiyapita: kewa selese "Neyewi Yesuwemi himu semetei esa: matanepela: elakeye. Eyewi heneye sowala neyewi ta:tesekeye." Aluse sena kesale muta ta:pita: keyewi hokatolose seyakeye.

13 Aputa: nano ketea sopoke falela apota: epesita:ya amo mouwa
Kote Ene ekeye. Alake Koteye E heneye sowa Yesu Kelesoyewi Ponitiase
Pailatema hokato seyakeye. Alake Kotewalapulu Yesu Keleso a:ko:la ta:te
elapita:, Timoti kema neyewi sepatakeye.
14 Puwano kema neyewi solo se tiye miwa ta: tiyapola: timinipa:.
Ta:tapola: timinise Kote solo se tiye miwa mane olokeyatelawalapulu
semetei kekena:tapa. Yemiwa timinise hanapola:, sikape Piseiki Yesu
Keleso seta: minama, honosane elakemi ikila emiwa, E solo elewa tikapeye
tiyapa.
15 Aputa: Yesu mene mina:na:wa, Koteyewi Ene ikila opo si tuwapo emi
hetetiyapita:, Yesuwa peleya: weyamo mene hamona, au selaposakeye.
Apula: sena kesale sopoyewi Kotema wapilisekeye. Alake nini Kote Ewa
semeteikeye. E unuwa niyewi wapilikeye. Piseikiwa Kote Ene ekeye.
Apula: piseiki nowa sopoke Kote hanetapowemi sita:nekeye. Sena Sosolo
Kote Ene ekeye. Apula: sena sosolo nowa sopoke Kote hanetapowemi
sita:nekeye. Nano ketea sopoke Ene ela: pote elakeye.
16 Ewa semetei eta: kulusemakeye. Ho:liya sosolo elapita: Ewa elakemi
sena eta: hanosemakeye. Puwano Ewa senayewi eta: papomakeye.
Yemiwala eta: potesemakeye. Ewa sosolo tese kao penana:pela: elapita:
Ewa niyewi wapilipa:. Henekeye.

Poleyewi Peleya: Weyemi Nano Ketea Sosolo Tiwa Sena Ama Seyawa Wekeye

17 Timotio, senayewi peleya: weyemi nano ketea sosolo tiyapola:
sita:nema weyamu sela:pa:. “Kewa kine mene solopa. Moweni himu
semetei esa: matanepa. Ikila nowemi moweni elakemiwana ikila nowemi
moweni itapa tekemiwana Kotewemi himu semetei epela: matanepela:
elatipa:. Koiyawemiye, moweni epa kipila olokeyatelaposakeye. Koteyewi
nano ketea sopoke enakeye. E tapo nano ketea sosolo miwa niyewi epelese
sita:pesita: kinisekeye. Ema himu semetei esa: matanepa:, au sela:pa:.
18 Apula:, sena kesale moweni sosolo tela ima mane napolo muta
timinisewa sosolo temita:, au sela:pa:. Nano keteawa tiye tiyapola:
kokonopa, au sela:pa:. Sena nokala seselese, takalese seli tiyapola: epelese
kina:pa:, au sela:pa:.
19 “Aluse koane tima:na:pela: ola:pe isu talapoiya kelesekeye. Alusene
epapuluse kewa penanose epesita: ola:pe isu amunawa sena nowa seselese
nano kinisene akeye. Sikape seli epesena:pela:, sena noka seselese, nano
ketea kina:pa:. Aluse nano ketea kinisaleke, kewa hene falela napowa
tiyapola: napolo elaposakeye,” au se tiye kina:pa:.

Poleyewi Timotima Ka Se Tiye Miwa Wekeye

20 Timotio, Koteyewi E heneye sowa kema se tiye miwa potapola: elatipa:.
Sena nokamoke Kotewa eta: matanamake mokopo ketea selesaleke,
amowa ta:tapa. Sena kesale nokamoke selese, “Matanesene sopoke mouwa
wekeye.” Au seya amowa Kote matanawamunuse makulu hanose mokopo
selakeye. Alanase, ta:tapa.
21 Sena kesale nokamoke selese “Nano ketea sopoke mouwa neyewi
matanekeye.” Aluse selese elapita:, sena kesale amoke Kotema himu
semetei esa: matanawa iyewi eta: heleye tisemakeye. Epama. Koteyewi
kiwa sopoke mokopo sesemita: neyewi matanekeye.

2 Timoti

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Poleyewi Timotima sawi nowa we sikape momate tiye selawapokeye. Aputa: Efesese kulukulu koane Kelesowemi kulu hapa sena kesale amowa Timotiyewi potapola: enenase, Poleyewi Timotima sawi we momate tiye selawapokeye. Apula: Polewa Lome sitiwemi tipolo koane selawapo enewemi sawi we momateyakeye. Poleyewi ene matanese, Lome senayewi newa sama:na: ikila amowa mapateyakeye, aluse matanakeye. Alake Poleyewi Timoti sesewapa:na: epela: sawi we momateyakeye.

2 Timoti Sawiwemi Solo Mouwa Takalese Momateyawa Wekeye

1:1-2 Poleyewi sawi we ma:ta: tiye momateyakeye.
1:3-2:26 Nano ketea hilila hetetiyapita:wala, mokopo selesene senayewi se tiye kinisewana, Timoti kewa penana:pela: ela:, heneye sowa se tiye kina:pa:, au seyakeye.
3:1-9 Itapa tema:na: ikila amowa pa tepita: peleya: weyamo sena kesale olokeyatela sitalaposakeye.
3:10-4:5 Kote solo momateyawa kulu hanose himu semetei esa: matanepela: ela:, heneye seli se tiye kina:pa:.
4:6-22 Poleyewi ene matanawa solo noka se tiye kinapola: itapa tepela:, epama esa: momateyakeye.

Poleyewi Timotima Sawi Nowa Sikape Momate Tiye Selawapowa Wekeye

1 Newa Polewa Yesu Kelesoyewi apasolo walosene sena epesita: Koteyewi
Ene matanepela: newa ta:peyakeye. Koteyewi selese, “Yesu Kelesowemi
kulupela: elaleke kokolo kao elaposakeye,” esa: sepapokeye. Aluse Eyewi
selese sepapowa neyewi semita:, newa Polewa ta:peyakeye.
2 Alake Timoti, kema neyewi sawi we momate tiye ilikepilakeye. Kewa
Kelesowemi kulu hapa senanase, kewa ni sa:le epapulakeye. Kewa
neyewi sosolo himu hapa matanekeye. Nini Ata Koteyawala, nini Piseiki
Yesu Kelesoyawala, kema nano mokopo seselesewana, hauwekilisewana,
hopolawala mita: neyewi matanekeye.

Kotema Napolo Esa: Kulukulusewa Wekeye

3 Ne tilila kouwa meiyewi Kotepela: timiya:sela: sita:ne aluse, neyawana
Ewamopela: timiyanakeye. Ne himu fa:nemi mane olokeyatela ke-
poliyetiye eta: tesema Ewamopela: neyewi timiyanakeye. Timinise ela:
Ema neyewi napolo selakeye. Nukulapowala, ikilalewala, kulukulula:sela:
ela:, kewa matanepela:, Kotema napolo esa: kulukulula:la:keye.
4 Newa hapa ikila emiwa, keyawa newamopela: ya:la:laka napu neyewi
matanekeye. Neyewi kewa potapose epelekeye. Kewa pota ikila emiwa
newa sosolo epelepesakeye.
5 Keyawa Kotewemi himu semetei esa: matanepela: heneye elapita:
neyewi matanekeye. Kine ke kinumi Loiseyewi Kotewemi himu semetei
esa: matanepela:, apula: kine ke ama Yunisiyawala, Kotewemi himu
semetei esa: matana aluse, keyawala Kotewemi heneye himu semetei esa:
matanekeye.

Ho Napoyewi Mokopo Seselesewa Timotima Miwa Wekeye

6 Alanase ne tiya:yewi kewa kesala ikila emiwa, Kote E Ho Napoyewi
kema nano mokopo seselesene penaiyawa mikeye. Penaiya miwa amowa
tei papelesene epapuluse sosolo apola:pa:.
7 Aluse Ho Napowa Koteyewi nima miwa, himu ipilisene ho mimakeye.
Ho Napowa kinise nima penaiyawana kinapola:, nowama himu hapawa
matanesewana kinapola:, tomayewi matanesewa timinima:pekise seli
matanesewana kinapola:, aluse mikeye.
8 Minase Piseiki Yesuwa keyawa solo se tiye kina ikila emiwa ewalose
ipilise selapa. Neyewi Piseiki Yesupela: sena nokamoke newa tipolo
selawapola: kewa ewalose ipipa. Neyewi Yesuwa se tiye minase newa
ikomona aluse, keyawa Yesuwa solo enewa, ewala ikomonopetawa, ke
himu mapolopa. Koteyewi Ene penaiyawa keyawa tiyapola: timinipa:.
9 Koiyawemiye, Koteyewi E ho:liya nano timinisewa timinimita: Eyewi
niwa mene silikeye. Mene silinase mane olokeyatelawa takala:pela: Eyewi
E sena maya i sita:pesita: niwa ta:peyakeye. Alake niyawa ninipe nano
timinisene amopela: Eyewi niwa ta:pele tiyapola: eta: silimakeye. Eyewi
Ene matanepela: niwa mokopo seselese ta:pele tiyapola: mene silikeye.
Aluse sena kesalema mokopo seselesewa miya:na:pela:, Koteyewi Yesu
Kelesowa mikeye. Puwano fa:nemi peleya: weyemi nano ketea sopoke
ma:ta: tiye a timinima:na:no enene ikila emiwa, Koteyewi Yesu Kelesowa
ta:pele tiyapola: mikeye.
10 Minase, napu Yesu Kelesowa peleya: weyemi minakeye. Minanase
niwa sena kesale mene siliyakeye. Mene silinase nima waiyakeye. Aputa:
kulusene penaiyawa Eyewi sano tiye toluye tise iya:peyakeye. Eyewi sano
tiye toluye tise papaseye tiye kokolo kao tesewa mikeye. Apula: Eyewi solo
napoyawa nima waiyakeye.
11 Aputa: Yesuwa matanemita: solo napowa neyewi se tiye kinapola:,
apula: apasolo walosene sena ta:pela:wala walopola:, walosene senawana
tisekiwa, aumita: Koteyewi newa ta:peyakeye.
12 Timinise enewemi, senayewi newa napu yemi ikomonose tipolo
selawatapita:, Kelesowa neyewi se tiye miya:na:pela: newa eta: ewalose-
makeye. Ema ne himuyewi opola: elapita:, Ewa neyewi heneye matanek-
eye. Eyewi nema selese, “Ne sowa keyawa se tiye kina:pa:.” Aluse
Eyewi nema nano timinisene miwa, Eyewi potapola: epesa:na:wamona
ililakeye. Yemiwala, sikape ikila itapa tema:na: ikila emi hetetiyapose
honosane hanakemiwana, Eyewi nema nano timinimita: au seyawa
potapola: epesa:na:wamona ililakeye. Alake newa iliye tiye elakeye.
13 Napolo heneye solo keyawa kulule hanose hamonite, heneye solo
mouwa, neyewi, Timoti, kema se tiye mikeye. Se tiye miwa ta: tiyapola:
kao elatipa:. Yesu Kelesowemi opola: apola: ela:, himu semetei esa:
matanepela:, sena nokala keyawa himu hapawa matanepa:.
14 Aputa: Ho Napowa nini himuwemi elapita:, Eyewi E penaiyawa
kema mikeye. Alake, solo hekeyawa keyewi tiyapola:, amowa keyawa seli
pota:latipa:.
15 Esia peleya: sena kesale sopoke newa iya:pela: fa:tapo kinise, sena
unuwa Faiselusewala Hemasenise a:tewala, newa iya:peyakeye. Sena
sopoke newa iya:peyawa keyawa topukeye.
16 Aputa: newa tipolo elapita: potapola:, sena nowa Onesifoluseyewi
eta: ewalosemakeye. Ikila mutawa eyewi newa epelepa:se minakeye.
Alanase ewala eyewi e koane sena ilipe sita:newana, Piseiki Koteyewi ima
hauwekilise potapola: epesita: matanekeye.

17 Alawamona Onesifoluse Lome sitiwemi makene mina ikila emiwa,
eyewi newa epelese keye minakeye. Keye inapola: newa emi papokeye.
18 Sikape kotosene ikila emiwa, Piseiki Koteyewi Ewa hauwekimita:
neyewi matanekeye. Apula: puwano Efesese taunewemiwana eyewi newa
sosolo seselesapekeye. Seselawa keyawala matanekeye.

2

Yesu Kelesoyewi Ami Senawa Kewakeye

1 Timotio, kewa ni sa:le epapulakeye. Keyawa Yesu Kelesowemi kulupela:
apola: ela:, Koteyewi kewa mokopo seselanase, kewa penana:pela:
timiya:sela: elatipa:.
2 Ne solo kataloka:peya se tiye miwa, keyawa sena kesale mutawala
topukeye. Seya ta:tapola:, senayewi Kote solo penaiya tiye tesene sena
amawa se tiye kina:pa:. Solo amowa iyewi ta:tapola:, iyawa sena kesale
nokama se tiye kinaposakeye.
3 Yesu Kelesoyewi ami sena napolo amunawa kewakeye. Nano hilila
ikomonawa hetetiyapita:, ami senayewi timinise tesene epapuluse, Ke-
mawala niwalapulu nano hilila hetetiyapita:, Kelesopela: penaiya timinise
elatipa:.
4 Apula: sena ami tesaleke, ami senayewi timinisene aluse eyewi
timinisekeye. Ami senayewi kisi senama tetese, koane senayewi nano
timinise alapulu ilipe kekene tiyapola: eta: tisemakeye. Alake ami sena
yesila epelemita: aluse amiwa papela: timinise seli timinisekeye.
5 Alusene epapuluse sena kipila talema:na:pela: kalopela: sitalapita:
selese, “Elewa iya:pela: hema tapo emi ela: hanapa. Ele honosanewemi
ha:na:pa:.” Aluse solo ele tuwapowa senayewi ta:ta: iya:pela: ene
matanepela: mokopo hanapita: nano wa:la:ya hepe * eta: tisemakeye.
6 Alusene epapuluse senayewi alekena hokolose kene tiye, alekenawemi
nakela kelawa fiyanapola:, napolopita:, alekena inayewi ene puwano
tiyapola: nasekeye.
7 Aluse solo we sopoke neyewi se tiye kinapita:, Timoti, keyawa ta:
tiyapola: matanepa:. Solo we mouwa keyawa matanemita:, Piseiki
Koteyewi kewa sesepesakeye.
8 Aputa: keyawa Yesu Kelesowa matanepa:. Kini Tepitiyewi sena i maya
mina emi Yesu selatikeye. Kesipela: ela: nano timiyanapepela: kulukeye.
Kuluwa Koteyewi mene teisa:pekeye. Solo napolo amowa neyewi se tiye
kinakeye.
9 Aputa: solo napolo amowa neyewi se tiye minase senayewi newa
ikomoye tikeye. Sena nowamoke atu tisene sena seiniyewi tiya:wemi
sakopola: aluse, newa tipolo selawapokeye. Sena amoke newa seiniyewi
tapokeye. Tapolosene amunuse Kote sowa aluse eta: tapolosemakeye.
10 Eta: tapolosemanase Koteyewi sena kesale ta:peyawala mene sil-
ima:na:pela:, newa tipolo ela: newa ikomonosalekiwala eta: mapolose-
makeye. Alanase Yesu Kelesowemi kulupela: apola: enene sena kesale
amowa Koteyewi ho:liya emi kokolo kao sitalaposakeye. Keleso ho:liya
emi kokolo kao sita:pesita:, newa ikomonosalekiwala ilikeye.
11 We ta:ta:pa:. Heneye sowa wekeye.

“Niwa Yesuwalapulu kulunase

* **2:5** Nano ketea heka i falo hekelesa: hatiwa fopulusekeye. Fopulapita: sena nokamoke potapola: selese, “Sena amowa sena sosokeye,” au selesekeye.

Ewalapulu ninipe kokolo kao sitalaposakeye.
12 Ikila hilila inakemiwa niwa penaiya tesaleke,
Ewalapulu ninipe piseikipela: sitalaposakeye.
Niyewi Ewa eta: potesemakeye, esa: selesaleke,
eyawala nima selese, kiwa neyewi eta: potesemakeye, au selaposakeye.
13 Apula: niyewi Ewa fa:se kinisaleke,
Eyewi niwa maiya:taposakeye.
Nano ketea auma:na: seyawa heneye sopoke kalusekeye.
Eyewi alusewa mokopo eta: selesemakeye.
Eyewi auma:na:no e seyawa, aluse solo amowa iya:pela: solo nowa eta: selesemakeye.”

Mokopo Walosene Senayewi Sowa Keyawa Eta: Ta:tima Ela: Kewa Weyamu Elatipa:

14 Neyewi solo sawiwemi momateya we, sena kesale sopoke matanemita:, wa:ke wa:ke se tiye kina:pa:. Kote minitapowemi mokopo solo koloteya kekelese selapa, au sela:pa:. Mokopo solo kekelese seyawa, sena nowamoke ta:potapita:, senawa sena kekelese seya amoke sesepesapa? Eh. Masesepesakeye. Sena nowamoke ta:potapita: ewa kekelese sela amoke olokeyaleye tisekeye.
15 Timoti, kewa, Koteyewi nano timinisene sena enenase keyawa penana:pela: seli timinipa:. Seli timinisaleke Koteyewi kema epelepesakeye. Alake keyawa nano timinima:na:wa ewalose eta: tesema, Kote heneye solo napowa hekeya sopolo se tiye kinisekeye.
16 Sena kesale nokamoke Kote iya:pela:, ili matana solo kekela:sela: sita:la: selese sitalapita:, keyawa iya:pela: talaleye tiye ha:na:pa:. Kote iya:pela: solo kekela:sela: sita:la: selapita:, solo amowa sena nowamoke ta: tisaleke, Koteyewi mane timinisewa eta: kulu hapa sita:la: Kotewa talaleye tiye mane olokeyatela muta timinisekeye.
17 Iyewi ili matanawa solo kekela:sela: sita:la: selapita:, solo amowa sena nowamoke ta: tiyapitekiwa, sena amowa wakapila nakolose olokeyale tisene epapuluse, solo amoke sena kesale topuwa ikomonanakeye. Apula: kekelese mokopo selesene walosene sena a:kene, nowa unuwa Haimeneuse, nowa Filetuse a:ko:keye.
18 A:tewi heneye hekeya selesewa iya:pela:, mokopo selese, “Sena kesale kulu mene teisa:pe ikila amowa heletetiye itapa telakeye.” Au selapita:, solo amowa Kelesowemi kulu hapa sena kesale nokamoke ta: tise, tikili tese sita:la:, Kotewemi himu semetei esa: mamatanekeye.
19 Alawamona, Koteyewi heneye sowa kao elakeye. Koteyewi heneye sowa ola:pe isu talapoiya kelawa eta: huku tesema penana:pela: ela epapuluse penaiya elakeye. Ola:pe isu emi momatelese, “Piseiki Kote Ewemi kulu hapa sena kesale amowa Eyewi iwamo potapola: matanesekeye.” Aluse momateyakeye. Apula: nano nowana momateyawa wekeye. “Newa Piseiki Yesuwa kulu hapakeye. Au selesaleke, sena kesale kili olokeyatelawa iya:ta:pa:.” Aluse momateyakeye.
20 Koane sosolo suwemi tisiwala, menekiwala, kapowala, muta telakeye. Nowa kolo tiyapola: meneki timiya, nowa silifa tiyapola: meneki timiya, nowa i tiyapola: i koa timiya, nowa peleya: tiyapola: meneki timiya, aluse timini tiyapola: tiye tikeye. Noka seli napolo tima:na: tisene keteakeye. Apula:, noka tima:na: kalikalila sosolo tima:na: tisema keteakeye.

21 Alanase, alusene epapuluse sena kesaleyewi e olokeyatela timiyawa
na tiye himuwa selakolose elaleke, meneki napowa takala:pela: kali tiye
tisene epapuluse, sena napowa Piseiki Koteyewi takala:pela: kali het-
etipela: “Ho:liya Mane napolo sopolo timinipa:.” Aluse apoyakeye. Apula:
nano sosolo napolo timinima:na: matanesene senayewi e olokeyatelawa
heneye iya:pela:, ewa Piseiki Koteyewi nano timinisewa napolo sopolo
timinima:na: matanesekeye.
22 Timotio, sala sa:seyewi ene tomayewi matanawa ta:tapola: timinisene
epapuluse keyawa timinipa. Tomayewi matanawa iya:pela:, hekeya
ela:, Kotewemi himu semetei esa: matanepela:, sena nowa himu hapa
matanepela: ela:, halute hopola matanepela: elatipa:. Aluse ela:, sena
kesale himu napolo kalaiya matanepela: Kotewemi holose sita: tesene sena
alapulu elatipa:. Nano ketea sopoke epamowa kiyawa sopoke timinipa:.
23 Keyawa matanese kekelese sita:newa, sikape senayewi konomonose
tetaposakeye. Alake, senayewi seli eta: matanamake, mokopo kekelese
selapita:, sena amowa iya:pela: talaleye tiye ha:na:pa:.
24 Piseiki Kote tima:na: tisene senayewi konomonose kekelese teka-
makiwa eta: ilimanakeye. Kote tima:na: tisene senayewi sena kesale
sopoma napolo matanepela: seselesekeye. Eyewi sena kesale olokeyate-
lama halute napolo walosene sena tepela: walose se tiye kinisekeye.
25 Se tiye kinapita: iyewi ta:pa:na:wa mapolose eta: auma:na:ma potap-
ola:, Kote tima:na: tisene senayewi halute hopola hekelesekeye. Hekelese
iyewi mane olokeyatelawa iya:pela: matana notolosewana, heneye sowa
matanema:na: matanesewana, amowa Koteyewi ima kinisawalo, aluse
eyawa matanepa:.
26 Seteneyewi E ka:newemi iwa talakeye. Eyawa iwa E solo semetei
kulu hamonote matanakeye. Alawamona, Iyawa hene solo matanesaleke,
ili matana fa:na napolo wa:ke ili fiyatepesakeye. Aluse, iwa Setene E
ka:newemi tanewa iya:pela: silikepiya sitalaposakeye.

3

Itapa Tema:na: Ikila Emiwa Nano Hetetima:na:wa Wekeye

1 Nano we matanepa:. Itapa tema:na: ikila emiwa nano hilila
olokeyatelawa sosolo hetetiyaposakeye.
2 Sena kesaleyawala, salayawala, olokeyatela timinipesakeye. Apula:
sena kesaleyewi nano sopoke, “Neyewi ninakeye,” aluse tiye tiyapola:
kokonose, sena nowama kinisemakeye. Apula: “Nano ketea sopoke neyewi
nine timanowe,” aluse matanepesakeye. Apula: iyewi moweniwa himu
hanaposakeye. Apula: iwa ili unuwa wapilise sosolo meapolaposakeye.
Apula: sena nowa e hanewemi apolapesakeye. Apula: sena kesale
nowama ipa:tesekeye. Apula: e ata e ama eli sowa tikape tisekeye. Apula:
napolo esa: maselaposakeye. Apula: ikila sopoke iyewi mane olokeyatela
tima:na: tise Kotewala iya:taposakeye.
3 Apula: sena nokama himu hapawa mamatanepesakeye. Apula: sena
kesale sopoma ili olokeyatelawa eta: kepoliyetimakeye. Apula:, ili toma
matanasewa i mene eta: seli sitalamakeye. Apula: sena nowa mokopo
tipalese wepi selese matanesewana, tepa:na: sena kesale noka olokeyalese
ikomoma:na: matanesewana, maitapa tepesakeye. Apula: mane napolo
timinisewa potapola: mapolopesakeye.
4 Apula: iyewi i kene sena e mana kamona sihelelepesakeye. Apula:
iyewi ili hele matanawa kipila timinipesakeye. Apula: iyewi ili unuwa

sosolo i mene me solosekeye. Apula: mokopo mokopo fesamonose sila:sela: ka:la:loma:na:pela: sosolo epelese himu hanosekeye. Alawamona, iyawa Kotewa himu hapa matepesakeye.

5 Kotewa tomayewi kulu hanose timinise, Ema meapo sopolo kaluse holose ela:, Kote penaiya timinisewa iyewi potapola: kemi selese, “Kote penaiyawa maelakeye,” au selaposakeye. Aluse Kotewa tomayewi wapilipesakeye. Timotio, sena kesale aluse timinise sitalapita: potapola:, sena kesale amowa talaleye tiye iya:pela: ha:na:pa:.

6 Koiyawemiye, sena kesale noka epapuluse sita:newa kesale tikili tese ka:la:yawamoke ta: timita: ili koane nowemi musuluyetiye hanapola:, hopolo se tiye kinapola: aluse solo se tiye miya:na:pela: musuluyetiye hanosekeye. Kesale amowa himu tikili tese seli takalepela: eta: matanemake sita:la: ili olokeyatelawa nano sakola amuna tiyapola: ha:na:na:pelekiwa matanese, sena nowamoke selapita: emi kulu hanosaleke, sena nowamoke selesalekala emi kulu hanosaleke, aluse mokopo matanepela: ka:la:losekeye. Ili matanawa kesaleyewi kulu hamonite musuluyetiye se tiye kinisekeye. Se tiye kinapita: kesale amowa himu tikili tese seli takalepela: eta: matanemake sita:la: apula: ili matana olokeyatela kalikalila amoke hili matanesene ili himuwa sutusekeye.

7 Kesale aluse ka:la:yawamoke nano hiwa matane tima:na:pela: epelekeye. Au seya kamona heneye sowa iyewi takalepela: eta: matanesemakeye.

8 Aluse sena elipei unuwa nowa Yanese, nowa Yamipelesi, a:tewi tikapeye tipela: Mosesewalapulu kisi tepela: sita:ne aluse, sena olokeyatela sita:neyawa heneye solo amopela: kisi tepela: sitalakeye. Kisi tepela: sita:la:, ili himuyewi mane olokeyatela sopolo matanese sita:la:, Kotewemi himu semetei matanepela: iyewi heneye eta: enemakeye.

9 Alawamona sena amowa mokopo timinisewa, sena kesale sopoke potose “Nanano telalapo.” Au selaposakeye. Apula: iyewi timinisewa timinise pulaye tiye maiya:taposakeye. Alusene amunuse puwano fa:nemi Yaneseyeli Yamipelesi a:tewi nano timiyawa sena kesale sopoke potapola: matanese, “A:tewi alusewa mokopo seyalakeye. A:tewi mokopo timinisewa matakolakeye.”

Poleyewi Timotima Solo Sepapowa Wekeye

10 Alawamona, Timoti, keyawa kolaiya topukeye. Kote solo amowa neyewi walosene sena tepela: se tiye mikeye. Neyewi alusewana, keyawa papokeye. Ne Kotewa kulu hanose elapose matanawana, keyawa matanekeye. Ne Kotewemi himu semetei esa: matanesewana, yekele tese eta: seyamake halute hopola matanesewana, sena nowama hauwekilise himu hanose matanesewana, nano hilila hetetiyapita: neyewi kao timinise enewana,

11 newa ikomonosalekiwala, ne toma oiyawana, keyawa matanekeye. Anitioke taunewemiwana, Aikoniame taunewemiwana Lisitala taunewemiwana, koane emi senayewi newa heneye olokeyatela ikomonawa, Timoti, keyawa matanekeye. Senayewi newa ikomonosaleke kemi, Koteyewi ikila sopoke newa seselawa keyewi matanekeye.

12 Aputa: Yesu Kelesowemi kulupela: Kote mane alusewa sita:ne sena kesale amowa, sena nokamoke ikomopesakeye. Nano ketea amowa matanepa:.

13 Alawamona, olokeyatela mane tima:na: tisene senawala, mokopo selesene senawana, fa:nemi kolotea olokeyatela timinisekeye. Amowa honosane kolotea sosolo tese olokeyatela timinipesakeye. Amowa sikape

hene heneye sosolo olokeyatela timinise hanaposakeye. Nokamoke tikili tese, isu olokeyatela emi hamonite mokopo se tiye kinise, iwa kamunusewala tikili tese, isu olokeyatela emi hananakeye.

14 Alawamona, Timotio, heneye sowa kema walosene sena tepela: se tiye miwa keyawa ta: tiyapola: heneye matanakeye. Matananase kao matanepela: elatipa:. Koiyawemiye, keyawa ke walosene senayawa * alusewa keyawa matanekeye.

15 Kewa a sala enewemi ikila emiwa Kote E ho:liya pukawemi momateyawa kema se tiye mikeye. Sena kesaleyewi seli matanemita: Kote pukawemi walosekeye. Aluse sena kesaleyewi Yesu Kelesowemi himu semetei esa: matanepita: Koteyewi mene silimita:, Kote pukawemi walosekeye.

16 Kote puka sopolo momateyawa Kote E Ho Napoyewi ene selapita: topu senayewi momateyakeye. Kote pukawemi momateyawa sena kesale sopoke heneye sowa matane timita: walosene senayewi walosekeye. Aluse walose mane olokeyatelawa iya:pita:, Kote sowa pukawemi momateyakeye. Aputa: hele timiyawa hekemita: momateyalakeye. Aputa: mane seli hekeya sopolo tesewa Kote solo amoke takalemita: momateyakeye.

17 Alake Kotewemipela: tisene sena kesaleyewi ili matana penanose, Kotepela: nano ketea napolo kalikalila seli timinise sopolo timinimita:, aluse Kote pukawemi momateyalakeye.

4

Timoti Kewa Weyamu Elatipa:

1 Yesu mene inise piseikipela: ela ikila emiwa sena sopoke ya:ta sitalakala, sena falela apota: sita:newana, Eyewi iwa takalepela: takalepesakeye. Auma:na:nase, neyewi solo se tiye kina we ta: tiya:pa:. Kotewalapulu Yesu Keleso a:te sikapowemi, neyewi kema penaiya sepatakeye.

2 Kote solowa keyewi se tiye kina:pa:. Sena kesaleyewi ta:tapola: epelesalekewala, mapolosalekewala, keyawa kaluse se tiye kina:pa:. Aputa: olokeyatela timinise sena ama halute, “Ke mane olokeyatela iya:ta:pa:. Weyamu napolo aupa:,” au sela:pa:. Sena kesaleyewi olokeyatela timinisaleke keyawa hekepa:. Aluse sena kesale ili humuwemi penanomita: seli napolo sita:pesita:, keyawa se tiye kinapola: sesepa:. Apula: sena kesaleyewi nano napowa matane timita: halute hopola walosene sena tepela: se tiye kina:pa:.

3 Koiyawemiye, sikape heneye sowa walosene sena tepela: se tiye kinapita:, sena kesaleyewi ta:tapola: mapolopesakeye. Iyewi i matanawa kulu hanose walosene nowamawana, “Niwa waloma:na:pela: ina:pa:.” Aluse walosene nowamawana, “Niwa waloma:na:pela: ina:pa:.” Au selapita: walosene sena mutayewi ili matana amunu se tiye kinaposakeye.

4 Apula: sena kesaleyewi heneye sowa ta:tapola: ta:ta: iya:pela:, sena tililayawa puwano alakeye, aluse solo mou sele minawa ta:tapola: kulu hanaposakeye.

5 Alawamona Timotio, kewa ikila sopoke matana napolo elatipa:. Kewa ikomono kemiwa, hililawala oiyawala tiya:pa:. Yesuwa sena kesaleyewi matanemita: solo napowa se tiye kina:pa:. Tima:na: tisene senayewi timinisene epapuluse keyawala Kotewamopela: aluse timinise tiya:pa:.

---

* **3:14** Timotiyewi e amawana, ene kinumiwana, Polewala, iwa Timotiyewi walosene sena akeye.

6 Ikila weyemiwa newa peleya: weyemi enewa iya:pela: kulaposakeye.
Newa kuma:na: ikila amowa mapatokeye. Puwano pilisiti senayewi
ponomakau sanose, waine hano su tiye Kotema mokopo mini epapuluse,
senayewi newa sanosaleke ne falelawa neyewi Kotema miya:na:keye.
7 Senayewi helepa:na:pela: kipila hokolose hanosene epapuluse, neyewi
Kotepela: seli timinise hokolose timinise hapakeye. Timinise hanapola:
elesewemi elekeye. Alake neyewi Kotema puwano himu semetei esa:
matanawa, yemiwana kao matanepela: elakeye.
8 Alanase, newamopela: nano wa:la:ya hepe amowa mane hekeya
sopowa ta:pele tiyapola: tuwapokeye. Tuwapowa Piseiki Yesu Ene mene
ina ikila emiwa nema kinaposakeye. Mouwa matanepela: hekelesene
senawa Yesu Ene ekeye. Eyewi heneye hekeya sopolo hekelesekeye.
Nemawala sena kesale Ewa inapela: esa: epelese yesipela: sita:nemawana
nini sopoma nano wa:la:ya hepe kinaposakeye.

Poleyewi Timotima Epama

9 Newamo elakemi weyamo kipila ina:pa:.
10 Aputa: Timaseyewi peleya: weyemi keteawa sosolo matanese newa
iya:peyakeye. Iya:pela: Tesalonaika taunewemi hapakeye. Apula:
Kelesenese ewa Kalesia peleya: emi hapakeye. Apula: Taitase ewa
Taomesia peleya: hapakeye.
11 Apula: Lukiwa semetei newanapulu na:nipe elakeye. Makeyewi newa
seselese timinimita: siliyapola: ina:pa:.
12 Tikikasewa neyewi Efesese taunewemi hamona seyakeye.
13 Apula: ne potia sao Toloase taunewemi sena Kapase koane ke
tuwapola: minawa, kewa inisene ikila emiwa ne potia saowala, ne
pukawala tiyapola: ina:pa:. Apula: puwanowa sosolo, ne a:pele sipi kapo
pukawala tiyapola: ina:pa:.
14 Apula: Alekesata eyewi nano ayane ki timinisene sena, eyewi newa
sosolo ikomonakeye. Eyewi ene timiya kaluse Koteyawala Ene ema
aupesakeye.
15 Alanase niyawa solo se tiye miwa sopoke, eyewi sano tiye toluye tise
iya:peyakeye. Alanase, selikeye! Ewa elakemi hanapa.
16 Puwano kotose ikila emiwa newamo kekelese selapita:, sena sopoke
newa fa:se mikeye. Sena sopoke newa iya:peyakeye. Iye hele timiya
amopela: Koteyewi matanepela: epesa:pekitise neyewi Kotema kulukul-
ula:la:keye.
17 Alawamona kotosene ikila emiwa, Piseiki Koteyewi newa eta:
iya:peyamakeye. Newemi Eyewi penaiya kinapita:, Yu sena kesale telama
sopoke ili ama ta:pita: Kote solo napolo sopoke neyewi iliye tiye se tiye
mikeye. A:pele laeone meakemi newa sano tiyema:pekitise, Koteyewi
newa mene silikeye.
18 Alake, mane olokeyatela sopoke newa ikomoma:pekitise, Koteyewi
newa kao mene siliyaposakeye. Mene silise Ewa hepene falemi Piseikipela:
ela emi newa siliyapola: siliye fiyanaposakeye. Alanase, ikila sopoke
neyewi Ewa me solo se wapilise selese, “Kewa ho:liya Sosolo kokolo kao
elaposakeye,” au selaposakeye. Henekeye.
19 Pilisila e sena Akuwila a:ma ka:lo napolo e seya, au sela:pa:.
Onesifolusewala e koane ilipe sena kesale sala sopoke sita:nema ka:lo
napolo e seya, au sela:pa:.
20 Elasataseawa Kolini taunewemi ke enekeye. Apula: Mailetase
taunewemi Tolofimase ewa nakola tiwa, neyewi iya:pela: minakeye.

21 Aputa: kewa kipila ina:pa:. Alopo potia sosolo inisene ikila emiwa
kewa inisaleke eta: ilimanakeye. Alopo potia sosolo seta: minama ela:
ikila yemiwa kewa ina:pa:. Yupuluse newanapulu ela:, kima ka:lo napolo
selakeye. Putenesewala, Lainasewala, Kalatiawala, Keleso sena kesale
sopoke iyewi kema ka:lo napolo selakeye.
22 Timoti, Piseiki Koteyewi ke howa potapola: epesita: matanekeye. Kiwa
sopoke Koteyewi mokopo seselese napola:pita: neyewi matanekeye.

Taitase

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Sawi weyamowa Poleyewi Taitasema momate tiye selawapokeye. Taitase ewa Kiliki sena ela: eyawa Polewa seselakeye. Poleyewi Taitasema Kote sowa selapita: Taitaseyewi topukeye. Aputa: Polewa makene hanose Yelusaleme sitiwemi hapa ikila emiwa, Taitasewala siliye hapakeye. Aputa: ikila elipeiwemi Taitaseyewi Polewa sesema:na: Kolini taunewemi hapakeye. Ikila nowemi Poleyeliye Taitase a:ko: Kiliti hano olo:luwemi hanapola:, Kiliti sena kesaleyawa Yesuwa matanemita: se tiye mikeye. Se Tiye kinapola: kolotea elapepela: Poleyewi hano olo:lu amowa iya:pela: ha:na:na:nase Taitasema selese, “Kelesowemi pala sena kesale weyemi sita:newa, Keyewi pota: elatipa:,” au seyakeye. Alake sikape Taitaseyewi sena kesale amowa seli pota: epesita: Poleyewi Taitasewa seselese puka weyamowa momate tiye selawapokeye.

Yesuwa kuluwa tesile hanose hepene falemi hapawemi, yapene talo usulupe elipei itapa tepela:, Poleyewi puka we momateyakeye. Polewa Kolini taunewemi ela:, puka weyamowa Taitasema momate tiye selawapokeye.

Taitase Puka Weyamowa Takayawa Mouwa Wekeye

1:1-4 Solo ma:ta: tiye momateyakeye.
1:5-9 Koteyewi sena kesale amowa potapola: sita: tesene sena ta:pele tima:na:pela: iyewi alusewa potapola:, napolo takalese ta:peletiya:pa:.
1:10-16 Mokopo walosene sena tepela: selesene senawa hekepa:.
2:1-10 Kelesowemi pala sena tililayawala, kesale tililayawala, salayawala matane timita: Poleyewi se tiye mikeye.
2:11-15 Koteyawa niwa seselanase niwa napolo sita:pesita: Koteyewi alusene amoke walosekeye.
3:1-8 Seli sita:pesa:na: sowa wekeye.
3:9-11 Kiyawa Kote sowa iya:pita: sena nokamoke sukulu tiye selapitekiwa kiyawa kapa:.
3:12-15 Epama esa: momateyakeye.

Poleyewi Taitasema Sawi Momate Tiye Selawapowa Wekeye

1 Newa Poleyewi sawi weyamowa momate tiye selawatakeye. Neyawa Koteyewi tima:na: tisewa timita: newa ta:peyakeye. Yesuyewi alusewa walomita: newa apasolo walosene sena ta:peyakeye. Koteyewi ta:peya sena kesaleyawa Kotewalapulu hekeya matanemita: newa ta:pelepita: Neyewi kiwa seselese walokeye. Koteyewi heneye sowa iyewi sopoke matanemita: neyewi se tiye kinakeye. Heneye sowa ta:tapola: Koteyewi alusewa kulu hamonite neyewi kiwa seselese walokeye.

2 Alake Koteyewi se tiye miwa ta: tisene sena kesaleyawa matanese, “Niwa Kotewalapulu kao sita:pesena:keye,” aluse matanesekeye. Koteyewi Ene mokopo eta: selesemakeye. Puwano fa:nemi peleya: weyala meiki falala a timinima:na:no Kote Ene Ewemi pala sena kesalewa Ewalapulu kao sitalaposakeye. Aluse heneye seyakeye.

3 Selapola: apola: Ene matana emi ela: Eyewi ta:peya ikila emiwa, sowa Koteyewi Ene tima:na: tisene senama hokato waiyakeye. Waiyawa sena kesaleyawa ta:pita: tima:na: tisene sena kiyewi se tiye kina:pa:, au

seyakeye. Aluse Ene sowa sena kesalema semita: newana ta:peyakeye. Newa ta:peya Kote amokiwa niwa heleye tisekeye.
4 Taitase, kema neyewi sawi weyamowa momatekeye. Koteyewi se tiye miwa neyewi ta: ti epapuluse keyawala ta: tinase kewa neyewi sala epapulakeye. Kotewa niyewi Ni Atakeye. Aputa: Yesu Kelesowa niwamo mene silisene senakeye. A:tewi kewa mokopo seselesewana, kewa hopola epesita:, aumita: neyewi kulukulula:la:keye.

Potapola: Sita: Tesene Senayewi Alusewa Wekeye

5 Taitase, neyewi kewa Kiliti hano olo:luwemi iya:pela: newa ha:na:na:nase neyewi kema selese, “Na:tewi tima:na: tiwa eta: titimakeye. Alake kewa kemi ela: titiya:pa:. Koamesa: sopowemi Yesu Kelesowemi pala sena kesale pota: sita:pesa:na: senawa * ta:pele tiya:pa:.” Aluse neyewi kema selapola: apola: newa minakeye.
6 Sena tilila piseiki ta:pele tima:na:wa weyamu sita:newa ta:pele tiya:pa:. Ketea sopowa potapola: takalepela: aluse ta:pele tiya:pa:. Sena kesale sikapo mane olokeyatela matiminisaleke ewa sena nowamoke eta: wepi selesemakeye. Aputa: ene kesalewa semetei tiyapola: ela:, ene kesale amowa matanepela: tesekeye. Aputa: ene salayawala Yesu sowa ta: tiyapola: sita:la:, apula: ene e sa:yawana kesale akoma:na: eta: selesema, apula: ene e la:wala sena eta: setelesema, apula: ene salawa sena kesale nowamoke eta: wepi selesema, apula: sala amokiwa eta: tikape telamake seli sita: tesene, sala amo inawa ta:pele tiya:pa:.
7 Apula: sena tilila piseiki senayewi Kelesopela: Kelesowemi pala sena kesalewa pota: sita: tesekeye. † Tilila piseiki senayewi olokeyale matiminisaleke ewa eta: wepi selesemakeye. Alanase tilila piseiki sena aluse sita:la: sena ta:pelekamakiwa ililakeye. Eyewi ene ewa tiye eta: putamake sena nokamoke matanawana ta:tapola:, apula: ene kipila konomonamake, apula: ene hano olokeyatela nase eta: tesema, apula: sena nowa kipila eta: sanosema, apula: moweni sosolo tima:na:pela: eta: matanamake sita: tesene senawa ta:pele tiya:pa:.
8 Aputa: sena makene inapitekiwa nekanese siliyapola:, apula: nano ketea napolo sopolo matanese sita:la:, apula: seli matanepela: tima:na: tiya:sela: sita:la:, apula: mane olokeyatelawa takala:pela: Kotema matana semetei matanesewa tiye putupela: sita:la:, apula: tomayewi matanawa tiye sikapetapo himuyewi napolo matanesewa tiye putupela: sita:la:, epapuluse sita: tesene senawa ta:pele tiya:pa:.
9 Heneye sowa puwano ema se tiye miwa, ta: tiyapola: ela:, eyawa sena kesale nokamawa solo hekeyawa se tiye kinapola:, apula: tikape tesene sena kesalemawana hekeya:sela: se tiye kinapola:, aluse timinisene senawa ta:pelekamakiwa ililakeye.
10 Koiyawemiye, sena kesale mutayewi heneye sowa tikapeye tipela:, iyewi ipitane mokopo sowa kele tiye mokopo selesekeye. Solo kele tiye apola: sena nokama sutuse selesekeye. Iyawa solo elewa “Kaka hekelesa: nana:pa:,” aluse solo elewa kulu hanose sena noka sukulu tiye selapitekiwa tikili tesekeye.
11 Alake iyawa mokopo sowa sema:pekise kiwa pota: sita: tesene senayawa iwa kapa:. Iyawa mokopo sowa se tiye mamiyapekeye. Alawamona mokopo sowa se tiye kinisekeye. Mokopo se tiye kinapita: koane semetei sita:ne sena kesale sala sopoyawa ta:tapola:, heneye sowa

* **1:5** Pote sita: tesene senawa paseta sena akeye. † **1:7** Potapola: sita: tesene sena pawaya amunawa tikone senayewi alusewa akeye.

iya:tesekeye. Iya:tapita: potapola: moweni sosolo tima:na:pela: matanese mokopo sowa kinisekeye. Moweni sosolo tima:na:pela: mokopo sowa walosene sena tepela: se tiye kinise ewamapetakeye.

12 Aputa: puwano Kiliti sepatosene sena unuwa sosolo elakamoke selese, “Kiliti senayewi i kene kemi mokopo sela:sela: sita: tesekeye. Ikayewi olokeyatela yekele tesene epapuluse yekele tesa: sita:la:, sena amoke sena nowa alusekeye. Iyawa ma:na: sosolo ma:na:pela: epeya kamona ma:na: nasewa tima:na:pela: iyawa tima:na: eta: tisemakeye. Mokopo tima:na:pela: matanesekeye.” Aluse sepapolakeye.

13 Ta:ta:pa:. Sena amoke seyawa heneye kalusekeye. Alanase mokopo seyawa Kelesowemi pala sena kesaleyawa ta: tima:pekise, iwa hekeya:sela: penanose walopa:. Kote solo henewa iyewi ta: tiyapola: penanose sita:pesita: keyawa seli walopa:.

14 Aputa: Yu sena tililayawa puwano fa:nemi aluse napokeye. Aluse solo henema sele minawa ‡ ta: tiyapa. Heneye solo tikape tesene sena amokiwa ipitane matana solo ele tuwapowa ta: tiyapa.

15 Sena kesale seli sita:neyawa matanese ketea nowamokiwalao, ketea nakamokiwalao, nano ketea sopoke napolo sopolo telakeye, iyewi esa: matanesekeye. Alawamona, sena kesale olokeyale sita:neyawa iyewi Yesu Kelesowemi matana semetei eta: matanamake sita:neyawa matanese ketea sopoyawa iwa eta: napola: tesemakeye, aluse matanesekeye. Alake iyewi mane olokeyatelawa wekeye, ketea napowa wekeye, aluse takalese eta: matanesemakeye. Iyawa olokeyale timiya:sela: kemi, iwa eta: ewalosemakeye.

16 Iyewi selese, “Kotewa niyewi heneye matanekeye,” e seya kamona iyawa kao olokeyale timiya:sela: sita: tesekeye. Aputa: Kote sowa iyewi tikapeye tipela:, Koteyewi mapoya keteawa iyewi tiya:sela: sita: tesekeye. Iyawa napolo tima:na:pela: eta: matanesemakeye. Aluse tikape tesene sena kesaleyewi ketea napowa matanepela: eta: timinima:na: telamanakeye.

2

Kelesowemi Pala Sena Kesale Amowa Weyamu Sita:latipa:

1 Kiliti senayewi mokopo selapita: kemi, Taitase keyawa heneye sowa se tiye kina:pa:. Se tiye kinise nano ketea napolo tima:na: tisene se tiye kina:pa:.

2 Sena tililama weyamu se tiye kina:pa:. “Matana nanano tema:pekise hano olokeyatela muta napa. Ke unuwa napokeye, au semita: seli sita:latipa:. Aputa: seli matanepa:. Tomayewi matanawa tiye sikapetapo apola:, himuyewi seli takalese matanesewa tiye puwano apola: aluse sita:latipa:. Heneye sowa ta: tiyapola: matana semetei matanepa:. Kotewalapulu matana iliyewi matanepa:. Nano ketea hilila hetetiyapita: penanose matanepela: Kotewemi matanepa:.” Aluse sena tililama se tiye kina:pa:.

3 Sena tililama se tiye mini epapuluse kesale tililamawana weyamu kaluse se tiye kina:pa:. Kotema matanepela: seli sitalatipa:. Aluse sita:la: sena kesale nowa wepi selapa. Hano olokeyatela muta kiwa sutapitekiwa, menise matanema:pekise penana:pela: sitalatipa:. Nano ketea napolo sopolo alusewa kiyawa napolo sopolo walose sitalatipa:.

‡ **1:14** Puwano fa:nemi tesa:le walosene epapulakeye.

4 Alake, kesale tilila, kiyawa kesale pola sena ekewa walopa:. Iyawa
ili sena hapamawana, salamawana, himu hanose matanemita: se tiye
kina:pa:.
5 Kote sowa sena kesale nowamoke koloteya apoma:pekise kesale
sena ekema weyamu se tiye kina:pa:. Tomaye matanawa olokeyale
tima:na:pela: matanepitekiwa ta:ta: iya:pela: Kotema semetei matanepela:
sitalatipa:. Kine ke senawanapulu kelipe ha:na:pa:. Sena nowanapulu
mokopo hanapa. Kesaleyewi tima:na: tisewa mapoya tima:na: tise
sitalatepa. Keyawa kine sena hapawala, kine sala amowana, kine koane
semetei sita:newana seli matanepela: sesepa:. Ke sena hapayewi sowa
tikapeye tiyapa. Aluse, Taitase, keyewi kesale tililama sela:pa:.
6 Aluse, sena a sala toma matanawa tiye sikapetapo, ketea sopoke seli
takalese matanepela: sita:latipa:, aluse se tiye kina:pa:.
7 Taitase, keyawala seli tipipilise matanepela: tiya:pa:. Keyewi nano
ketea sopoke epe tiseya potapola: sena salayawala seli timita: keyawa seli
tiya:pa:. Sena kesale nokamawa walose solo olokeyatelawa se tiye kinapa.
Keyawa se tiye kinise, heneye sowa hekeya se tiye kina:pa:. Se tiye kina
kamunuse kulu hanose tiya:pa:.
8 Heneye sowa se tiye kinapita: sena nowamoke kewa mawepi sela-
posakeye. Kewa seli ela: heneye sowa se tiye kinapita:, Kote solo mapoya
senayewi niwa wepi selaposakeye elawamona, kewa seli enenase, iwa ilipe
matanese hakulapesakeye.
9 Aputa: keyewi mokopo tima:na: tisene senama weyamu sela:pa:. Kili
yesila senayewi epelemita: e sowa ta:tapola: kulu hanose tiya:pa:. Kili
yesila senayewi selapitekiwa ta:ta: iya:pela: sowa mene selapa.
10 Kili yesila sena nano keteawa o:sulu atu tiyapa. Ikila sopoke
seli sita:la:, tima:na: tisewa matana semetei tese tiya:sela: sita:latipa:.
Toma mapolose tiya:sela: sitalatepa. Seli tiya:sela: sitalapitekiwa, sena
nokamoke potose selese, “Mokopo tima:na: tisene senayawa Kote sowa ta:
tiyapola: seli tiyatakeye.” Aluse selapita: potapola: niwamo heleye tisene
Kotewa iyewi sosolo meapolaposakeye. Aluse mokopo tima:na: tisene
senama se tiye kina:pa:.

Yesuwa Mene Mina:na:wa Matanepela: Sita:la: Seli Hekeya Sita:latipa:

11 Koiyawemiye, Koteyewi mokopo seselesewa hokato waiyakeye. Sena
kesale sopowa mene silima:na:pela: Koteyewi Ene Yesu Kelesowa peleya:
weyemi hamona seyakeye. Hamonapita: Yesuwa inise Koteyewi mokopo
seselesewa waiyakeye.
12 Koteyewi mapoya keteawa niyewi iya:pita: Koteyewi mokopo sesele-
seyewi niwa se tiye kinisekeye. Aputa: peleya: weyemi toma matanawana
elemita: hekelesekeye. Aputa: seli takalese matanesewa tiye puwano
apolose, apula: hekeya tiye hamonite hekelesekeye. Ikila weyemiwa pe-
leya: weyemi sita:la: mane olokeyale matanesewa takala:pela:, Koteyawa
epelemita: tima:na: tisewa tiye puwano apolose aluse sita:pesita: hekele-
sekeye.
13 Alake Yesuwa mene mina:na:wa matanepela: yesi sita:nenase
Koteyewi mokopo seseleseyewi niwa sesekeye. Yesu Kelesowa
ho:liyawalapulu mene ina ikila emiwa epelese tima:na:pela: niwa yesi
sitalakeye. Niwa heleye tisene sena Yesu Kelesowa nini Kote sosokeye.
14 Niyewi mane olokeyale timiyawana, wa:ke olokeyale timinima:pekise
Yesuyewi niwa mene silikeye. Mene silise, Yesu Ene Ewa niwamopela:
kakasilise sana kumita: Ene tomawa mikeye. Eyewi sena kesale sopoke

napola:tese, Eyewi Ene sena i amuna tese aluse sita:pesita: niwamopela: kakasilise kulukeye. Niyewi mane olokeyatela sopowa iya:pela:, napolo sopolo matanepela: sita:pesita: kakasilise kulukeye.

15 Alake, mane napolo alusewa ikila sopoke sena kesalema keyawa se tiye kina:pa:. Solo we iyewi ta: timita: keyawa penanose se tiye kina:pa:. Solo we ta:tapola: tikapeye tipela: sita:ne sena kesalewa hekepa:. Kewa tima:na: timita: Koteyewi apoyanase keyawa sowa sena kesaleyewi tikape tekamakiwa eta: ilimanakeye. Keyewi se tiye epe kiniseya nowamoke kolotea meapolose tikapeye tiyapa. Aluse, Taitase, keyawa penanose se tiye kina:pa:.

3

Koteyawa Kiwa Napola:penase, Kiyawa Sena Kesalewa Sesepa:

1 Kelesowemi pala sena kesalema keyawa weyamu sela:pa:. Kamani senayewi sowala, kiwa pota: towaya senayewi sowala, kiyawa ta:ta:pa:. Tima:na: tisene napolo sopowa seli tima:na:pela: matanese sita:latipa:.

2 Sena kesale nowa wepi selapa. Sena kesale nowamoke solo amowa sano tiye toluye tise tafase selapa. Sena kesale sopoma matanese sesepa:. Sena kesale sopoma o:sulu hopola sita:latipa:. Aluse sena kesale sopoma se tiye kina:pa:.

3 Koiyawemiye, puwano niwa Kelesowemi seta: palama sita:newa kiyawa matanekeye. Puwano mane olokeyale timinisewa nini matanawemi hetetiyapita: niyawa tiye, apula: heneye sowa tikapeye tipela:, apula: sena nowamoke mokopo se tiye kinapita: niyawa topukeye. Aputa: tomayewi matanayawana, peleya: weyamo tima:na: tima:na:pela: epeleseyawana niwa pota: ela:, sena tipolo sela epesita:ya amunuse niwa sita:nekeye. Ikila sopoke niyawa sena nokamawa himu mapolose ikomoma:na:pela: matanepela: sita:nekeye. Aputa: niyewi matanese, “Ewa sosolo tese ela epapuluse newana aluse epesana,” esa: matanakeye. Sena kesale nokamoke niwa popa:na:wa mapolose, niyawana iwa popa:na:wa mapolose, aluse konomonose sita:nekeye.

4 Puwano niwa epapuluse olokeyale sita:ne kamona niwa heleye tisene Koteyewi niwa hauwekilise, matanese seselese niwa mene silikeye.

5 Nini mane napolo hekeya timinisewa Eyewi eta: mene silimakeye. Eyewi niwa hauwekilise enenase mene silikeye. Nini olokeyatelawa Ene takalekepilise apola:, selakolosene epapuluse nini olokeyatelawa selakolose, sala kiaiya supeliwatesene epapuluse, niwa Eyewi Ene sena kesale amuna tese hili telakeye. Niwa seli sita:pesita: Ene Ho Napoyewi niwa hili telakeye.

6 Niwa mene silisene senawa Yesu Keleso Ene ekeye. Yesu Keleso emi tese Koteyewi Ho Napowa semetei semetei esa: niwanapulu epesita: hamona seyakeye. Hamona seyawa inapola: nini suwemi penanose tiya:sela: elakeye.

7 Koteyawa niwa hauwekilise Ene sikapo hekeya sita:pesita: Eyewi nima mokopo seselese hekeya:sela: apoyakeye. Aputa: Ni Atayewi Ene salawamopela: kokolo kao falelawa timita: epelese elakeye. Epelesa: ela epapuluse niwa Kotewalapulu kokolo kao sita:pesena:wa epelese yesi sitalakeye.

8 Alake solo weyamowa heneye sokeye. Kotewalapulu matana semetei matanesene sena kesalema solo weyamowa penanose se tiye kina:pa:. Ikila sopoke sena kesale noka mane napolo sopolo penanose timita: keyewi ima

solo weyamowa se tiye kina:pa:. Neyewi se tiye miwa solo seli napokeye. Alake solo amoke sena kesalewa sesepesakeye.

9 Alawamona, senayewi seli eta: matanamake tafase selapitekiwa ta:tapola: etala:pa:. Aputa: Yu senayewi tilila kouwa meiyewi maye mina sena unuwapowa mokopo selapita: ta:tapola: etala:pa:. Aputa: Moseseyewi solo ele sepapoyewi mouwa Yu sena tililayawa tafase kekelese selapitekiwa ta:tapola: hekeya:sela: iya:ta:pa:. Alake tafase konomonose sela emiwa niwa eta: seselamakeye. Sowa ta: tiyapola: niwa seli masitalaposakeye. Alake tafase selesewa iya:ta:pa:, aluse sela:pa:.

10 Aputa: sena kesaleyewi heneye sowa iya:pita: se tiye kina sena amowa keyawa hekepa:. E solo Keleso sena kesale noka sutiyapita: iyawa kulukulu koane iya:pela: hapakeye. Eyewi solo nowa kaluse se tiye kinisaleke, ikila elipei hekepa:. Hekepikasele eyawa kaluse tikapeye tipela: elaleke sena amowa heneye iya:ta:pa:.

11 Sena amokiwa heneye sowa fa:se iya: tese kaluse olokeyale se tiye kinise, ene mene isu olokeyatela emi hananakeye. Ene olokeyale timiya kamoke ene ewamona ikomokeye. Amowa keyawa kine matanekeye.

Poleyewi Epama E Seyawa Wekeye

12 Kewa ela Atemasewalao, Tikikasewalao neyewi hamonama:na:keye. Hamona seyawa kewa elakemi inapita: potapola: newa Nikapolosi taune enewemi, Taitase, kewa kipila ina:pa:. Yapene ikila potia tekemi, newa Nikapolosi taunewemi epesena:keye. Alake kewa ina:pa:.

13 Apolosewala, solo ele mou matanesene sena Sinasewala, a:ko: Kiliti hano olo:lu iya:pela: makene hanapitekiwa, elipei amowa keyawa penanose sesepa:. Makene ha:na:na:nase ketea nowa itapalapita: keyawa seselese kina:pa:.

14 Aputa: ikila sopoke Kelesowemi pala sena kesaleyawa seli tisewa tiya:pa:, aluse sela:pa:. Sena kesale noka hepe tela sitalapitekiwa, iwa sesepa:, aluse sela:pa:. Kelesowemi pala sena kesale mokopo tekamakiwa eta: ilimanakeye.

15 Sena sopolo newanapulu ninipe sita:neyawa kewa matanese ka:lo napolo selakeye. Kelesowemi pala sena kesale sopoke nima himu hapawa matanawa amopela: neyewi ima epama selakeye. Koteyewi kiwa sopoke mokopo sesemita: matanekeye.

Failimone

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Failimone ewa pisei sena enekeye. Ewa Kolosi taunewemi ewa Keleso sena enekeye. E mokopo tima:na: tisene sena semetei nowa unuwa Onisimase, ewa ene pisei senawa iya:pela: neiye taune nowemi hapakeye. Aputa:, taune emiwa Onisimase eyewi Polewa emi koliyetiyapola: ewa emi Kelesopela: enekeye. Ikila emiwa, Pole ewa tipolo tanekeye. Alake, eyawa Onisimase ewa eta: potapose ha:na:na: telama enekeye. Alawamona, eyawa sawiwa momatetiye Onisimasema mikeye. Aputa:, Onisimase ewa mene e pisei sena elakemi ilikepiyakeye. Sawi emiwa Poleyewi sowa Failimonemawa weyamo seyakeye. Ke mokopo tima:na: tisene sena epamawa mapolopa. Napuwa ke mokopo tima:na: tisene sena epa Kelesolakeye. Alake, Failimone keyawa mene kesitiyapola: heneye ke ma:e wamuna elatipa:, e seyakeye.

Failimone Poleyewi Sawi Momateyakeye

1 Pole newa Yesu Kelesowamopela: tima:na: tinase, newa tipolo selawatapita: elakeye. Nini Kelesowemi pala sena ma:e Timotiyawa newamo seselese elapita: Failimone kema na:tewi sawi we momate tiye ilikepilakeye. Failimone kewa na:ni mana naponase, na:tawa kewa himu hapa matanekeye. Keyawala Kotepela: tima:na: na:tewi tiya:la: weyamunuse tiyapita: na:tawa kemawa epelekeye.

2 Yesu kulu hanosene sena kesale kine ke koane kulukuluma:na:pela: kekena:pela: sitalakamawana sawi we neyewi momate tiye ilikepilakeye. Kelesowemi pala kesale nini ne ate Afiamawana apula: sena nowa Akipase emawana sawi we momatekeye. Aputa: Akipase ewa ami senayewi kisi tetesene epapuluse ewa ninipe ine palese Koteyewi kisiwa tetalakeye.

3 Nini Ata Kotewala nini Piseiki Yesu Keleso a:tewi kiwa hauwekilise napola:pela: kiwa o:sulu hopola sita:pesita: matanekeye. Niyewi kulukulula:la:keye.

Failimone Mane Ewa Napolo Pota: Polewa Epeyakeye

4-5 Failimone keyawa Piseiki Yesuma matana semetei tepela: elatapokeye. Sena kesale Kote newanapuluwa keyawa himu hapa elatapokeye. Emi ela: kewamopela: kakasilise kulukulusene ikila sopoke neyawa Kotema napolo esa: kulukulusekeye.

6 Kiyewi Keleso sena kesale nokalapulu himu hapa tese kesepela: kekene tiye sita:tesene amowa sosolo fiya temita: neyewi Kotema kulukulusekeye. Ko:yawemiye, Koteyewi nano ketea napolo sopowa nima kinisene amowa kiyawa matana kakeye. Neye ela: au kulukulusene amowa sena kesaleye ela: Keleso unuwa wapilimita: e sekeye.

7 Ne ma:e, Kelesowemi ine pala sena kesalemawa keyewi himu hapawamoke iwa epela:pekeye. Alake, newana sosolo epeya:sela: elakeye. Amokiwa, newana penana:pekeye. Ne ma:e, keyawa Kote E sena hopolo tela sitalaka keyewi sesela:sela: enenase, neyawa kemawa sosolo epelekeye.

Failimonema Poleyewi Selese, "Onisemase Ewa Ke Koane Siliye Ha:na:pa:"

8 Newa Keleso E walosene senanase, neyewi kema nano ketea “Aupa:,”
e selapitekiwa ililakeye.
9 Neyawa “Aupa:,” ema:na: telawamona, neyewi kema himu hapa ela:
kema hopola ela: selakeye. Newa Keleso E walosene senanase, Pole neyewi
selakeye. Yemiwa newa sena tililakeye. Neyewi Yesu Kelesopela: tima:na:
tisewa tinase, newa tipolo selawapo elakeye.
10 Kemawa Onisemase ni sa:wamuna telanase, ewamopela: sesemita:
ta:potakeye. Newa tipolo enene ikila emiwa neyawa emawa Yesu Keleso
sowa se tiye minase, ewa Yesuwemi matana notoyakeye.
11 Ewa puwano mokopo ela: tima:na: napowa eta: tima ela: ke
tima:na: tisene sena kamoke kewa eta: seselamakeye. Alawamona,
yemiwa ewa Kelesowemi palanase, eyawa kewamopelekiwala apula:
newamopelekiwala seselese napolo tima:na: tiyaposakeye.
12 Alanase, Onisemasewa kewalapulu epesita: neyawa ewa mene
hamona e selakeye. Ne himu hapa matanawana ewalapulu hanakeye.
13 Keyawa newa sesema:na:pela: aso pa eta: epesene telamanase,
eyawa newa sesemita: ye epesa esekiwa epelekeye. Yesu matanemita:
solo napowa se tiye kinakamake newa tipolo selawapo elakeye. Tipolo
selawapo ikila emiwa Onisemase eyawa newa sesemita: yemi epesa e
sema:na:pela: matanakeye.
14 Neyawa matanawamona, kemawa eta: topumakeye. Neyawa kemawa
eta: topumanase, keyawa hene elawa eta: seyamakeye. Alake, emawa
yemi epesa elawa maselakeye. Failimone, keyawa newa sesemita: neyawa
epesa e sema:na:wa eta: ilimanakeye. Alawamona, kine keyawa epelese
mane napolo matanepita: newa sesema:na:wa ililakeye.
15 Neye matanawa Onisemase ewa nesile hapa ikila emi aso kolotea emi
ela: kewa iya:peyakeye. Eyawa kewa iya:pela: Yesuma matana semetei
telakeye. Alake, kewa ikila mutama iya:pela: yemiwa ewa nesile hapawa
mene inapola: kewamopela: wa:ke ikila sopoke tima:na: tiyalaposakeye.
Niyawa aluse matanekeye.
16 Ewa mene inapita: matanese Onisemasewa tima:na: tisene sena
wa:la:ya semetei kakeye esa: matanepa. Onisemasewa nini Kelesowemi
pala ma:ekeye esa: matanepa:. Ewa keyawa matanakeye. Ewa Kelesowemi
palanase, neyawana ewa matanema:na:keye. Onisemase ewa ne tima:na:
timita: wa:la:ya enewamona, ewa ne Kelesowemi pala ma:ekeye. Alake,
keyawa emawa heneye matanema:na: esa: matanekeye.
17 Alake, keyawa newanapulu Kelesowamopela: tima:na: tisene sena
elanase, keyewi nekanese ke koane newa siliye hanosene epapuluse
Onisemase ewala aluse nekanese siliye ha:na:pa:.
18 Alawamona, eyawa kewa ikomonawana apula: misou ketea tela
amowa elaleke, e unuwa iya:ta:pa:. Apula: ne unu tuwata:pa:. Nine
wa:la:loma:na:keye.
19 Aluse, Pole neyewi solo kolotea we nine tiya:yewi momatekeye. Eyewi
misou amopelekiwa neyawa wa:la:ya heka heneye miya:na:keye. Aputa:
neye solo kolotea weyala matanepa:. Kewa Kelesowemi matana notoyawa
ninakeye. Keleso sowa neyewi kema se tiye mikeye. Alake, keyawa newa
seselesaleke, ilikeye.
20 Ne ma:e, ta:ta:pa:. Kote Sosolo unuwemi ela: keyawa mane napowa
nema timinipa:. Na:ko: na:nipe Keleso senanase, ne himu matanawa
keyawa napola:ta:pa:.
21 Yemi sawi momateya:la: ikila weyemiwa neyewi seya weyamowa

keyawa ta: tiyapola: kulu hanaposakeye. Apula: neyewi seyawala keyawa ta: tiyapola: kine matanawana ketea nokala napolo timinipesakeye. Neyawa aluse matanekeye.

22 Ikila semetei kemiwa, Newa mina:na:pelekiwa koane enima:na:wa seila:ta:pa:. Kiyawa newamopela: seselese kulukululanase, newa tipolo selawapowa silikepilapitekiwa kiwalapulu sita:pesena:pela: mene mina:na:keye. Neyawa aluse matanakeye.

23 Epafalase eyawa Yesu Kelesoyewi tima:na: tiwa tima:na:pela: ewa na:nipe tipolo selawatapita: eyawa kema “Napolo,” e seyakeye.

24 Makeyawala, Alisitakase eyawala, Temase eyawala, Luki eyawala iyawa sopoke kema “Napolo,” e selakeye. Iyawa ninipe tima:na: imusuluse tisekeye.

25 Alake, Piseiki Yesu Kelesoyewi mokopo seselesewa kili howanapulu epesita: niyewi kulukulula:la:keye.

Hipulu

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Hipulu puka we Yu sena Kelesowemi kulu hapa sena kesalema momate tiye selawapo puka akeye. Sena amowa sowa, Hipulu solo au selesekeye. Apula: ikila nokamoke Yu sena amowa Hipulu sena au selesekeye. Alake Hipulu puka we eta:wi momateyale. Momateya senawa unuwa puka weyamo eta: momateyamakeye.

Yesu hepene falemi hanapita: yapene talo usulupe epela: tomoipe (37) itapa tepela:, Lome ami senayewi kisi tetese Yelusaleme sitiwa hene heneye ikomonakeye. Kote koawana ikomonose, etewa koane tili ekela hapakeye. Ikila amowa seta: hetetima ela:, senayewi Hipulu puka we momate tiye selawapokeye.

Yu sena mutayewi ilipe mane olokeyatelawa itapa temita: nano hopola sano tiye satapola: Kotema kao kina:sela: sita:nekeye. Senayewi mane olokeyatelawamopela:, nano hopola Kotema sosowa na tiye iya:pita:, Yesu kuluwa iyewi eta: matanemakeye. Alanase sena amowa puka we momate tiye selawapokeye.

Hipulu Pukawemi Solo Mou Takalese Momateyawa Wekeye

1:1-2:18 Yesu Kote E Sa:le enewa, hene heneye Sosokeye. Yesuyewi hepene sena unuwa sitiyetiye E unuwa hene heneye Sosokeye.
3:1-4:13 Mosesewala Yesuyewi unu amowa helete tiye hapakeye.
4:14-7:28 Pilisiti senawana Yesuyewi helete tiye hapakeye.
8:1-9:28 Puwano Koteyewi Mosesema sepapowa napu yemi Koteyewi Yesuma selese tiwa amowa helete tiye hapakeye.
10:1-39 Yesu pepetayewi nano hopola pepetawa helete tiye hapakeye. Senala: olokeyatelawa Yesuyewi pepeta amoke hene heneye iya:pela:, mane olokeyatelayewi penaiyawana fala:tesekeye.
11:1-40 Sena kesaleyewi Kotewemi himu semetei esa: matanawa weyamu sita:nekeye, aluse momateyakeye.
12:1-29 Niyawana Kotewemi himu semetei esa: matanemita: nima walokeye.
13:1-19 Yesu Kelesowemi himu semetei esa: matanepela: Yesuyewi alusewa kulu hamonite selakeye.
13:20-25 Puka we momateya sena amokiwa epama selakeye.

Kote E Sa:wa Hene Heneye Yesu Kelesokeye

1 Puwano fa:nemi ikila nowemiwana, ikila nowemiwana, ikila sosowemi sepatosene senama Koteyewi se tiye kinise, kalikalila solo se tiye kine hapakeye. Se tiye kine minawa sepatosene senayewi ta:tapola:, nini tilila kouwa meima iyewi se tiye mikeye.

2 Alawamona, napu yemiwa itapa tema:na: mapatoya ikila emiwa nima semita: Koteyewi E Sa:ma se tiye kinapita:, E Sa:yawa peleya: weyemi inapola:, nima se tiye mikeye. Aluse E sa:le emi E Ata Koteyewi peleya: weyala mei falala nano ketea sopoke mou apola: hetetikeye. Apula: sikape nano ketea sopoke Koteyewi Ene enawa pota: epesita: Eyewi ta:peyawa E Sa:le akeye.

3 Koteyewi E ho:liyawa E Sa:ma minase Ewa Ene ho:liyawemi papaya enekeye. Koteyewi Ene alusewa E Sa:yawala semetei kamunuse timinise enekeye. Aluse peleya: weyala mei falala nano ketea sopoke timiyawa

iliye tiye sita:pesita:, Kote E solo penaiyayewi amowa Yesuyewi nano ketea sopoke pota: elakeye. Sena kesale sopoke mane olokeyatelawa iya:pela: Kote sikapowemi hekeya sita:pesita: Ewa semetei kulukeye. Kuluwa tesi tiye tesilapola: hepene falemi hanapola: Ene putupela: enenase Ewa Piseiki Kote tiya:le ili tapowemi helakeye.

Kote E Sa:le Yesuyewi Hepene Senawa Helepewa Wekeye

4 Yesu Ewa Kote e Sa:nase E unuwa E Ata Koteyewi sosolo apoyakeye. Aputa: hepene senawa Koteyewi tima:na: tisene sena sita:nenase unuwa Koteyewi sosolo eta: apoyamakeye. Alake iwa Yesuyewi heletetiye hapakeye.
5 Helepe mouwa wekeye. Kote pukawemi momate tiye E Sa:wa piseiki e semita: ta:pele tiyapola: wapilise selese,

“Kewa Ni Sa:keye.
Napu weyemiwa kine ke Ata amowa Nekeye.” *

Aluse, seyawa Koteyewi hepene senawa eta:wi ema wapilise walo sele-sena? Eh. Hepene senama Koteyewi aluse eta: seyamakeye. Alanase Koteyewi wa:ke selese,

“E Atawa Neyewi tema:na:keye.
Ni Sa:wa Kewamo elaposakeye.” †

6 Aputa: Koteyewi E Sa:le semetei kamona peleya: weyemi hamona seyakeye. Hamone e seya ikila emiwa Koteyewi hepene senama selese,

“Hepene sena sopoke kiwala, Ni Sa:wa wapilipa:.” ‡

7 Apula: hepene senawa Koteyewi Ewamopela: tima:na: timita: selese,

“Iyewi Newamo selapose hanose alopo inisene epapuluse iwa inisekeye.
Iyewi Newamopela: timinise tei wa:la epapuluse aupesakeye.” §

8 Alawamona Koteyewi E Sa:le Yesuma selese,

“Koteo, * ikila sopoke Kewa kokolo Piseikipela: elaposakeye.
Keye senala: potapola: elakamowa Keyawa heneye hekeya pota: elakeye.
9 Mane napolo hekeya sopolo Keyewi epelese ela:, solo elewa hotoye tiwala hekeya solo tikape tesewala mane olokeyatela alusene sopoke Keyawa mapolosekeye.
Alanase, Kote, kine ke Ata Kote amoke Kewa piseikipela: epesita: ta:pele tiyapola: hano wela Ke tomawemi suluse Kewa epeletakeye.
Hepene sena amowana, peleya: weyemi sena piseikipela: sita:newana, Kote Eyawa Kiwa ili wa:pa:se falemi apolaposakeye.
Alanase, kiwa sosolo epeletakeye.” †

10 Apula: Kote E Sa:le Yesuwa nano nowana selese,

---

* **1:5** Kisala Puka 2:7 † **1:5** 2 Samuele 7:14 ‡ **1:6** Ele 32:43 § **1:7** Kisala Puka 104:4 * **1:8** Yesu Ewa Kotekeye. † **1:9** Kisala Puka 45:6-7

“Piseikio, Ma:ta: ti ikila emiwa Keyawa matanepela: seya emi peleya: we
hetetikeye.
Mei falala Ke tiya:yewi timiyakeye.
11 Apula: sikape peleya: weyala mei falala nano ketea weyamo sopoke
itapa tepesakeye. Alawamona nano ketea amowa sopoke itapa
tepela: Kewa heneye kokolo kao elaposakeye.
Tapola pusomia epapuluse nano ketea weyamo sopoke epapuluse
pusomunupesakeye.
12 Tapola kopolosene epapuluse peleya: weyala mei falala epapuluse
kopopesakeye.
Tapola pusomiya iya:tesene epapuluse, peleya: weyala mei falala
pusomiyawa epapuluse iya:taposakeye.
Alawamona yemiwa Kewa ela kemi sikapewala Kewa kokolo kao elaposak-
eye.
Ke opowa heneye maitapa tepesakeye.” Aluse Koteyewi Yesuwamo
selese momateyalakeye. ‡

13 Aputa: Koteyewi nano nowa Yesuma selese,

“Kewa Ne tiya:le ili tapowemi helema.
Helapita:, Ke kisiwa Neyewi ke hanetapowemi apoma:na:keye.” §

Au seya aluse, Koteyewi hepene sena nowamawa asu seyala? Eh. Hepene sena nowama aluse eta: seyamakeye.
14 Apula: hepene sena iwa ipa:? Iwa hokeye. Iwa Kote tima:na: tisene senakeye. Apula: Kotewalapulu kokolo kao sita:pesa:na: sena kesale amowa sesemita: Koteyewi iwa hamonasekeye.

2

Koteyewi Niwa Seselawa Wekeye

1 Yesu Ene ewamo topunase Ewa matanemita: se tiye miwa niyawa ta:tapola: seli ta: tiyapola: kulu ha:na: telalakeye. Ma kulu hanosaleke iwa:tela hawemi meni tiye hanosene epapuluse, niyawa Kote sowa kepoliyetisaleke, iwa:tela ene enapotane meni tiye hanosene epapuluse, niwa ha:na:pekitise Kote sowa penano tiye sita:pesene telalakeye.
2 Aputa: Kote solo ele tuwapowa hepene senayewi Mosesema se tiye miwa heneye sokeye. Heneye sowa sena kesaleyewi tikapeye tinase, tikapeye ti wa:la:ya hepe kamona tikeye. Sena kesaleyewi e olokeyatela timinipita:, olokeyatela wa:la:ya hepe semetei kamona tikeye.
3 Alanase Koteyewi niwa mene silima:na: e seyawa niyawa mata:tesaleke, wa:la:ya hepe miya:na:wa iya:pa:na:napa? Eh. Maiya:taposakeye. Koteyewi senala: mokopo seselese mene silisewa hene heneye napokeye. Mene silisewa Piseiki Yesuyewi Ene puwano se tiye mikeye. Se tiye kinapita: sena kesale nokamoke ta:tapola: nima se tiye minapokeye. Iyewi weyamu se tiye kinise, “Yesuyewi mene siliyaposakeye e seyawa henekeye.” Aluse Yesuyewi solo topuwamona senayewi nima selesapekeye.
4 Au selapita: niyawa henekeye. Au semita:, senayewi Kote penaiyawemi nano sosolo kalikalila timiyakeye. Ala epapuluse Yesuyewi mene siliwa

‡ **1:12** Kisala Puka 102:25-27 § **1:13** Kisala Puka 110:1

seyawa Koteyewi heneye apolose waiyakeye. Apula: Ho Napolo penaiyayewi nano mokopo miya:na:wana Kote Ene matanawamunuse nima kali kalikalise sakola amowa waiyakeye.

Mene Silisene Mouwa Kelesokeye

5 Peleya: hili pa:ta Koteyewi timinima:na:wa kiyewi matanemita: neyewi selakeye. Peleya: epa pota: sita:pesita: hepene senawa Koteyewi eta: ta:peyamakeye.
6 Alawamona sena semeteiyewi Kote pukawemi momatelese,

"Koteo, sena niwa ipa:? Niwa ko:lupita: Keye matanesena?
Newa sena ununamanase Keyawa ko:lupita: niwa pota: ela:?
7 Opo koloteawemi hepene sena Keyawa puwano apolose niwa kolotea meapolose epapuluse Keyawa apoyakeye.
Ikila koloteawa itapa tepela: Keyawa niwa me solo se ho:liyawa apoyakeye. *
8 Aputa: Keyawa nima selese, 'Nano ketea sopoke piseikipela: pota: sita:latipa:.' Aluse Keyewi seyakeye." †

Aluse, Koteyewi sekepilise nano semetei nowa piseikipela: pota: sitalatepa au seyamakeye. Alawamona, yemiwa niyawa potakamake niwa nano ketea sopoke piseikipela: pota: eta: sita:nema tesaleko potosekeye. Amowa niwa eta: papomakeye.
9 Alawamona niyawa Yesuwa potosekeye. Alanase Kote matanepela: seselesaleke, Yesuwa sena kesale sopowamopela: kuma:na:pela: peleya: weyemi minakeye. Yesu minawa ikila koloteawemi hepene senayewi sosolo tese sitalapita:, Yesuyewi kolotea meapolose enekeye. Me kolotea apolose ela:, Ewa Koteyewi sesepita: Yesuyewi hilila sosolo tiyapola: kulunase Koteyewi Ewa wapilise, Ema ho:liyawala mikeye.
10 Koteyewi nano ketea sopoke timiyakeye. Alake nano ketea sopoke timiyawa Eyewi pota: elakeye. Apula: Eyawa E sala mutalo hepene falemi siliye ha:na: seli napolo sita:pesita: elakeye. Kote ela: matanawa Yesuyawa tima:na:wa tise sena kesalewa mene silimita:. Alanase, Koteye Yesuwa oiyawa timita: apoyakeye. Alawemi ela:, E oiya ti emi ela:wa sena kesale mene silisene sena puwano telawa Yesu ekeye. Mane Koteye timiya amowa hene henekeye.
11 Aputa: niwa seli sita:pesita: mane olokeyatelawa iya:pela: takala:pela: Kotewemi sita:pesita: Yesuyewi seselesekeye. Seselesene senawana, sesela senawana niyawa sopoke Ni Ata semeteikeye. Semeteinase Yesuyewi ima selese, "Ne ma:ekeye, Ne atekeye," aluse selese Eyewi eta: ewalosemakeye.
12 Kote pukawemi sepatosene sena momateyawa Eyewi selese,

"Koteo, Ke unuwa Ne ma:ema Ne atema sema:na:keye.
Kema wapilima:na:pela: kekene tiye sita:la emi, Neyewi Kewa wapilise kisapesakeye." ‡

Aluse, Eyewi selese Kote pukawemi momateyalakeye."
13 Eyewi solo nowa selese,

---

* **2:7** Apolapita: aluse momateyawa ketea seta: hetetimakeye. Aputa: Koteyewi sikape auma:na:wa eyewi matanepela: itapa telakeye. † **2:8** Kisala Puka 8:4-7 ‡ **2:12** Kisala Puka 22:22

“Koteo, Kema Neyewi heneye himu semetei esa: matanekeye.” §
Apula: solo nowana Eyewi selese, “Koteo, sala sopowala * Keyawa Nema miwa Newanapulu heneye himu semetei esa: matanakeye.” †

Aluse, Kote pukawemi momateyalakeye.
14 Aputa: Yesuyewi sala au seyawa, peleya: weyemi sena kesale elakeye. Senala: tomawana pepetawala iwa sitalakeye. Alanase, senala: toma pepeta epapuluse Yesuyewi Ene tiyapola: peleya: sena amupela: enekeye. Epapuluse elapepela: kulukeye. Ewa kulunase E penaiyayewi kulusene penaiya mouwa Setenewa ili ikomoye tiyaposakeye.
15 Ili ikomoye tinase peleya: weyemi sena kesale sitala ikila emiwa iwa kuma:na:wa sosolo ipilise sitalapita:, kulusene ipilisewa Yesuyewi silikepilakeye. Ikila sopoke sena kesale kuma:na:wa ipilise sitalapita: potapola: Yesuyewi iwa silikepilakeye.
16 Aputa: niwa heneye matanepela: hepene senawa sesemita: Ewa eta: minamakeye. Epalahame sena i maya mina senawa sesemita: Ewa minakeye.
17 Epalahame sena i maya mina senawa Yesu E ma:ekeye. Ene e ma:e sesewapa:na: epela: iwa sena toma kamuna tiyapola: ine enekeye. Ela: Ewa nano ketea timinisewa mane hekeya timinise tima:na:pela minakeye. Sena amowa hauwekilise Ewa sena toma kamuna tiyapola: minakeye. Tiye inise peleya: weyemi Eyewi Kote pilisiti sena putupela: ela:, sena kesaleyewi mane olokeyatelawa iya:pa:na:pela: E pepetawa mikeye.
18 E toma popa:na:pela: nano hilila hetetiyapita: Eyewi helete tiye hapakeye. Alanase sena kesale nowa toma popa:na:pela: nano hilila hetetiya inisene ikila emiwa sena kesale amowa Yesuyewi ili seselesekeye.

3

Mosesewa Yesuyewi Helepewa Wekeye

1 Alanase, Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:, Kotewa hepenewemi ela: niwa E sa:le epapuluse sita:pesita: Eyewi kiwala aluse holakeye. Holanase kiwa Yesuwemi seli matanepa:. Koteyewi hili sepapowa Yesu walomita: Ewa Koteyewi hamona seyakeye. Hamonapita: inapola: pilisiti sena putupela: enene amowa ekeye. Niyawa Ema himu semetei esa: matanepela:, Yesu Ewamo niyewi se tiye kinisekeye.
2 Kote ela: tima:na: amowa Ema tiye mikeye. Apula: Eye elawa heneye Kote E solo kulu hamonita: kamunuse puwano Moseseyewi sena kesale ili honosanewemi timiyakeye. Ili amowa Kote koane amunakeye. Yesuyawala aluse timini tikeye.
3 Tiyapola: tiyapitekiwa Yesu unuwa Koteyewi sosolo apoyakeye. Apula: koane tili inawa ewa ene sosokeye. Koane amowa koloteakeye. Alusene amunuse Kote matanese Yesu E koane tisene inawa amuna E unuwa Sosokeye. Mosesewa E koane emi enenase e unuwa koloteakeye.
4 Koane sopoke senayewi tisekeye. Alawamona nano ketea sopoke timiya inawa Kote Ene ekeye.
5 Mosesewa tima:na: tisene sena, Kote koawemi sena kesale amowa eyewi seli pota: ela: epapuluse timiyakeye. Timinipita: timinise ela: sena kesale sopoke Kotewa matanemita: eyewi waiya:sela: enekeye. Alake sena

§ **2:13** Aisaia 8:17 * **2:13** Yesuyewi kakasilise kulunase Ewalapulu sita:pesena:pela: meneye ti sena kesale amowa E Salakeye, au seyakeye. † **2:13** Aisaia 8:18

kesale sopoma Koteyewi hene solo sikape sema:na:wa sena kesale sopoma Moseseyewi seyakeye.
6 Alawamona Keleso Ewa Kote e Sa:nase, Kote sena kesale E koawemi sopoke amowa Eyewi heneye ili seli pota: enekeye. Apula: nini Piseikiyewi napola:pa:na: e seyawa ta:tapola:, epelese yesipela: sita:la:, Kotema himu semetei esa: matanawa epapuluse sitalapitekiwa, niwa heneye Kote koane sena kesalekeye.

Kote Solo Tikapeye Ti Senawa Ema Ha:wa Matepesakeye

7 Alake, Ho Napoyewi selese,

“Napu ikila, Kote sowa ta:tapola: ta: tiya:pa:.
8 Ta:pa:na:wa mapolopa.
Puwano fa:nemi mowa honosanewemi kili tilila kouwa meiyewi Kotewa iya:pela: ta:pele tiyapola: tikapeye tikeye.
Aluse iyewi Kotewa iya:pela: E sowa tikapeye tisene epapuluse, kiyawala aluse tikapeye tiyapa.
9 Koteyewi selese,
‘Moawemi kili tilila kouwa meiyewi Ne sowa ta:pele tiyapola: ili matanawamunuse timiyakeye.
Apula: ima Ne konomonawa mapotakeye.
Yapene talo pinipe amowa (40) Ne penaiya timinisewa iyewi potapola: papowamona,
iyewi tikapeye tipela: Ne konomonawa mapotakeye.
10 Aluse timinise ikila sopoke ili himuyewi olokeyatela matanese,
Neyewi alusewa eta: matanemake, Ne isu sosolo emi eta: kulu hapamakeye.
Eta: kulu hapamanase iwa sita:ne ikila emiwa Neyewi ima konomonakeye.
11 Aluse, sosolo konomonose Neyewi ima hekilase selese,
‘Kiwa heneye Ne peleya:wemi ha:le tepa:se mainaposakeye.
Ne matanawa eta: elesemakeye.’ ” *

Aluse, Kote solo amowa heneye kamunakeye. Aluse Ho Napoyewi seyakeye. Puwano sena amowa Kote enewemi ha:le tepa:se eta: hapomake, sikape kiwala iwa amuna epapuluse, auma:pekitise, kiwa pota:pa:. Aluse Ho Napoyewi sepapolakeye.
12 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:, seli pota:pa:. Kiyewi kilipe kemi sena ma:e semetei nowamoke himu olokeyatela ela: Kote E sowa eta: seli topuma tema:pekitise, seli pota:pa:. Kokolo kao tesene Kotewa iya:tesaleko eta: ilimanakeye. Kote iya:pa:pekitise, seli pota:pa:.
13 Alawamona, mane olokeyatelayewi tiki tise sukulu tiye Kote sowa ta:pa:na: mapolose sita:pesepikitise napu ikila yemiwa kiyewi kilipe kemi sesepa:. Aluse napuwa napu ikila weyalakeye. Napu yemiwa kiyewi kilipe kemi sesepa:.
14 Niwa ma:ta: tiye Kotewemi seli topu ikila emiwa niwa seli topu penaiya telakeye. Alake, niwa seli topu kamo ela: ha:na: kuluse elema:na:keye. Niye alusaleke, niwa heneye Keleso E mana tepesakeye.
15 Aputa: Kote pukawemi momateyawa wekeye,

“Napu Kote holawa ele ta:tapola: ta: tiya:pa:. Ta:pa:na:wa mapolopa.

---

* **3:11** Kisala Puka 95:7-11

Puwano kili tilila kouwa meiyewi Kotewa iya:pela:, E sowa tikapeye
tipela: sita:ne epapuluse kiwa aluse tikapeye tipela: sitalatepa.” †

16 Kote holawa ele ta:tapola: tikapeye tisene senawa ipa:? Moseseyewi
sena siliye Isipi peleya: iya:pela: siliye hanose senawa tikapeye tisene
senakeye.
17 Yapene talo pinipe amowa (40) Koteyewi sena ama konomonawa sena
ipima konomonana? Sena olokeyatela sitala mowa honosanewemi ili kule
ela hapa tomawa sena ili ama konomonakeye.
18 Koteyewi penaiya solo sepatose ima selese, “Ikila yemiwana sikape-
wala kiwa Newanapulu ne peleya:wemi ha:le tepa:se mainaposakeye.”
Aluse sena ipima Koteyewi walo selesena? Ta:te iya:peya sena ama
seyakeye.
19 Kote sowa iyewi eta: seli topuma tikapeye tinase, Koteyewi ta:peya
peleya: emiwa iwa ha:le tepa:se eta: hapamakeye.

4

Kote Elakemi Ha:le Tema:na:wa Wekeye

1 Koteyewi puwano solo seyawa yemiwana kao elakeye. Puwano
Koteyewi selese, “Kiwa Newa elakemi ha:le tepa:se mina:na:wa ililakeye.”
Aluse seyawa napu yemiwana solo amowa kao elakeye. Kiyewi sena
semetei nowamoke Kote solo tikape tesaleke, Koteyewi potapola:, “Kewa
Newanapulu ha:le tepa:se mina:na:wa eta: ilimanakeye,” au selaposakeye.
Koteyewi au sema:pikitise ipilise sita:latipa:.
2 Kotewa matanemita: solo napowa Isolaiya sena kesalema se tiye mini
aluse nimawana aluse se tiye mikeye. Iyewi ta:tapola: himu semetei esa:
eta: matanamanase Kote solo amoke iwa eta: seselamakeye.
3 Apula: solo napowa niyewi himu semetei esa: matanepela: ta: tisaleke,
Kote elakemi niwa ha:le tepesakeye.

Puwano Koteyewi ima konomonose penaiya solo sepatose ima selese,
“Ikila yemiwana, sikapewala, kiwa Newanapulu ha:le tepa:se mainaposak-
eye.” *

Peleya: weyemi mou apoya ikila emiwa Kote Ene E peleya: ha:le tema:na:
timiyakeye.
4 Aputa: tomo ikilawa Kote pukawemi momateyawa wekeye. “Tomo ikila
emiwa Kote Ene ha:le ela:, nano semetei nowana eta: timiyamakeye,” aluse
momateyalakeye. †
5 Apula: puwano sawi weyemi solo seyawa wa:ke ha:le tesene ikilawa mo-
mateyawa wekeye. Kote solo tikapeye tisene senama Eyewi selese, “Ikila
yemiwana sikapewala kiwa Newanapulu ha:le tepa:se mainaposakeye.” ‡
Aluse, Koteyewi selapita: momateyalakeye.
6 Kote E solo napowa se tiye kinapita:, puwano senayewi ta:tapola:
kemi ta:ta: iya:peyakeye. Ta:te iya:peya amopela:, Kote elakemi iwa ha:le
tepa:se eta: hapamakeye. Apula: sena nokamoke ta: tiyapola: sita:newa
Kotewalapulu ha:le tepa:se hanakamakiwa ililakeye.
7 Aputa: puwano tikapeye tisene sena kesale amowa ha:le tepa:se eta:
hapamakeye. Alanase, ha:le tepa:se ha:na:na:wa sikape Koteyewi ikila

† **3:15** Kisala Puka 95:7,8 * **4:3** Kisala Puka 95:11 † **4:4** Ma:ta: Ti 2:2 ‡ **4:5** Kisala Puka 95:11

nowa ta:peyakeye. Ikilale ta:peyawa Koteyewi selese, “Ikila amowa napu ikila wekeye.” Au seyawa iyewi tikapeye tinase, sikape yapene muta iya:pela: ikila emi ta:peyawa Koteyewi Tepitima se tiye mikeye. Se tiye miwa nimawana se tiye kinakeye. Solo amowa wekeye.

“Napu Kote holawa ele ta:tapola: ta: tiya:pa:.
Ta:pa:na:wa mapolopa.” §

Aluse, selese momateya we kiyewi puwano topukeye.
8 Aputa: Isolaiya sena kesalewa Yosuayewi siliye hanapola: iwa heneye ha:le sita:ne mikiwa, ha:le tema:na: ikila nowa Koteyewi eta: sema:na: telamakeye.
9 Alanase Koteyewi ha:le tema:na: ikila nowa ta:peyakeye. Koteyewi nano timini tiyapola:, tomo ikila emiwa Ewa ha:le enene aluse, Kote sena kesalewala aluse ha:le tema:na: telakeye.
10 Alake sena kesale Kote elakemi ha:le tepa:se ha:na:na:pelekiwa, Koteyewi Ene nano timini tiye tiyapola: ha:le enene aluse, sena kesaleyewi ilipe nano timini tiye kotetiyapola: ha:le tepesakeye.
11 Aputa: Isolaiya senayewi mane olokeyatelawemi sutesini tikapeye tisene epapuluse, nini sena semetei nowamoke auma:pekitise pota:pa:. Alake Kotewalapulu ha:le tepa:se ha:na:na:pelekiwa himu semetei esa: matanepela: penano sita:latipa:.

Kote Sowa Penaiya Elakeye

12 Kote solo amowa falela epela: penaiyanakeye. Sapa semetei mina elipe epapuluse Kote soye helepekeye. Sapa nokemi mina elipe amowa koloteakeye. Alawamona, Kote sowa Sosokeye. Kote sowa komono sosonase, solo amowa ta:takemiwa sapayewi nanesene epapuluse solo amoke himuwemi nanesekeye. Ki mini elakamowa sapayewi, ki amowa kolo tiye, sapayewi nanese, ki amowa tiye ti apoyawa takalepela: ki amowa takalepela:, alusene epapuluse, Kote solo amoke himuwemi matanawa ala hoye matana elipe kekenawa, Kote solo amoke kelese potosekeye. Nini himuwemi mane auma:na:pela: matanesewana mupapolo matanesewana Kote solo amoke takalepela: potosekeye.
13 Koteyewi Ene nano ketea sopoke E timinipita: potosekeye. Apula: sena semetei nowana, nano semetei nowana, Koteyewi eta: papoma o:sulu mupapo maelakeye. Hokatonase nano nowa eta: folama nano sopoke potosene epapuluse, Koteyewi Ene nano sopoke hokato aluse sitalapita: potosekeye. Potapola: matananase Ema niyewi nano alusewana, nano timiyawana, sopoke Ema selapita: Eyewi takalepela: takalepesakeye.

Pilisiti Sena Puwano Ola:pe Sosowa Yesukeye

14 Kote E Sa:le Yesuwa hepene falemi hapakeye. Hanapola: enenase nini pilisiti sena puwano Sosowa Yesu Ene ekeye. Alanase Ema himu semetei esa: matanekeye. Penanose matanesewa iya:takamakiwa eta: ilimanakeye.
15 Nima nano hilila hetetiyapita: nini pilisiti sena ola:tewi hauwekilise matanesekeye. Nini toma popa:na:pela: nano hilila hetetima:na: inisene epapuluse ewala peleya: weyemi enene ikila emiwa toma popa:na:pela: nano hilila hetetikeye. Hetetiyapita: kemi, Eyewi mane olokeyatela eta: timakeye.

---

§ **4:7** Kisala Puka 95:7-8

16 Alake Yesuyewi niwa hauwekilise kakasilise kulukulula:sela: enenase, niwa Kote nini Piseiki sea pawemi hanakamakiwa ililakeye. Nano hilila hetetiya kemiwa niwa sesemita: Kote elakemi mapato inise, ekela himu penaiya matanepela: sita:la: kulukulupa:. Koteyewi nano ketea sopoke penanose potapola: elakeye. Apula: Koteyewi niwa hauwekilise ela: mokopo seselese napola: tese elakeye.

5

Yesu Eyewi Pilisiti Sena Puwano Elakamoke Niwa Sesepesakeye

1 Pilisiti sena puwano wa:pa:se timinimita: ta:peyawa wekeye. Sena sopoke emi sena semetei pilisiti sena puwano timinimita: ta:peyakeye. Ta:pelepita: senayewi Kotepela: timinise, sena kesale sopoke seselesekeye. Sena kesale olokeyatela timiya iya:pita:, Eyewi a:pele sanose satapola:, Kotema kinapola:, nano nowana mokopo kinapola:, eyewi epapuluse timinisekeye.

2 Ewa senapela: ela:, ewala eta: penaiyamanase halute ela: potapola:, sena kesale tikili tese sita:la: hele matanesaleke potapola:, iwa eyewi eta: konomona sema halute hekelesekeye.

3 Ewa eta: penaiyama enenase Eyewi e olokeyatelawamopela:wala, a:pele sanose satapola: kinapola: itapa tepela:, sena kesale olokeyatelawamopela:wala, a:pele sanose satapola: Kotema kinisekeye.

4 Pilisiti sena puwano wa:pa:se enewa unuwa sosokeye. Pilisiti sena puwano wa:pa:se elakamoke timinisewa tima:na:pela: Eyewi Ene ewa eta: ta:peyamakeye. Koteyewi Alonewa pilisiti sena puwano elakamoke timinisewa timinimita: Alone ta:peya amunuse, yemiwana pilisiti sena puwano elakamoke timinisewa timinimita: Koteyewi ta:peyakeye.

5 Apula: Kelesoyewi Ene ela: unuwa eta: soyamake, pilisiti sena puwano elakamoke timinisewa tima:na:pela: Eyewi Ene Ewa eta: ta:peyamakeye. Koteyewi Ewa ta:peyakeye. Koteyewi Ema selese,

“Kewa Ni Sa:keye. Napu weyemiwa kine ke Ata amowa Nekeye.” *

6 Aputa: Eyewi solo nowana selese,

“Kewa pilisiti sena kokolo kao elaposakeye. Melekiseteke pilisiti †sena enene epapuluse, Kewala semetei kamunuse kao elaposakeye.” ‡

7 Yesu Ewa peleya: weyemi enene ikila emiwa, Koteyewi Ewa sesemita: Eyewi Kotema kulukululakeye. “Koteo, Newa kuma:pekitise Keyawa Newa sesema:na:wa ililakeye,” aluse Eyewi Kotema sosolo holose ya:lese kulukululakeye. Eyewi Ene ewamo eta: soyamake Kotewa me sola:penase E kulukululawa Koteyewi topukeye. §

8 Yesuwa Kote E Sa:le enene kamona, nano hililawa hetetiyapita:, Eyewi tiye himu nakolose toma olose ela emi Kote sowa ta: tiyapola: kulu hapakeye. Alake ta: tiyapola: matanesewa matanakeye.

---

* **5:5** Kisala Puka 2:7 † **5:6** Puwano fa:nemi Melekiseteke pilisiti sena sosolo enekeye. (Ma:ta: Ti 14:18-20 emi akeyawa) ‡ **5:6** Kisala Puka 110:4 § **5:7** Yesuyewi kulukulusewa Koteyewi topukeye. Ta:tapola: Yesu kuma:na:wa Koteyewi seselakeye. Sesela:sela: Ewa kulapita: Koteyewi Ewa mene teisa:pekeye.

9 Aluse, E kulu hapawa sopoke hekeyanase, E sowa ta: tisene sena kesale amowa Eyewi mene silikeye. Kokolo kao mene silisene mouwa Yesu Ene ekeye.
10 Ema Koteyewi selese, “Kewa pilisiti sena puwanokeye. Melekiseteke pilisiti senapela: enene amunuse Kewala semetei elakeye,” au seyakeye.

Kiwa Kelesowa Mene Ha:na:pekitise Pota:pa:

11 Niyawa solo we kima a sema:na: telawamona, mouwa koloteamawemi ela:. Apula:, kiyawa kipila eta: seli matanema:na: telamakeye. Niyawa kima walo seyawa hokokeye. Koiyawemiye, kiwa eta: seli topumakeye.
12 Puwano kiyewi Yesuwa matanemita: seyawa ta:tapola:, ikila sopoke topunase, kiyawa sena nokama walosene sena tepela: se tiye miyapekeye. Kiyawa walosene sena tepela: se tiye miya:na: telawamona, kiyawa walosene sena tepela: se tiye makinakeye. Kiyawa ili eta: matanamanase sena nowamoke Kote solo mou puwanowa, wa:ke kima selakeye. Ma:ne ma:na: tela kamona, salayewi po ipi semetei nasene aluse kiyawa na:sela: sitalakeye.
13 Po ipi nasewa salaye esekeye. Salanase, iyawa mane hekeyawa eta: ele potosemakeye.
14 Alawamona ma:ne amowa sena tililaye nasekeye. Kelesowemi kulu hapa sena kesaleyewi mane napowala mane olokeyatelawala takalese matanesene sena kesale amowa sena tilila kesale tilila epapulakeye.

6

Ta: Tiyapola: Sita:latipa:

1-2 Kiyawa Keleso newa solo puwano seyawa semetei ta:tapola: sita:la: eta: ilimanakeye. Keleso mou sopoke matanema:na:wa, Kelesowemi himu semetei esa: sita: tesene sena tililayawa ta:tapola: aluse ta:pota:pa:. Apula: koane tima:na:pela: ola:pe isu puwano kelawa tukutiye wa:ke eta: kelesemakeye. Keleso solo mou puwano miwa isu epapulakeye. Keleso solo mou puwano miwa wekeye. Peleya: weyemi mane olokeyatela timiyawa hokatolose, Kotewemi elapose meneye tiye Ema himu semetei esa: matanesewana, apula: hano toluyetisewala, apula: tiya:yewi kesalese kulukulusewala, apula: sena kulu sikape mene tesima:na:wana, apula: itapa tema:na: ikila emiwa sena kesale takalepela: takalema:na:wana, apula: nano amowa sopoke isu epapulakeye. Ola:pe isuwa puwano kelawa wa:ke eta: kelesemakeye.
3 Solo amowa ta:tapola: matanese Keleso newa sosolo temita: Koteyewi seselesaleke E solo nokala matanese penanose sitalaposakeye.
4-5 Aputa: sena nokamoke Kotewa iya:pela: Ema fa:se kinise, iyewi Kotema wa:ke epesena:pela: mene minite niyewi ko:lu selipesapa:? Eh. Niyawa eta: ilima. Aputa: senawa Koteyewi ho:liya emi sita:la:, Kotewemi himu semetei esa: matanepela:, Koteyewi mokopo seselesewa tiyapola:, Ho Napowala ili himu inisaleke, Kote sowa ta:tapola: solo amowa napolapo, aluse matanese, sikape Yesu mene inakemiwa Kote penaiya timinima:na:wa iyewi seli matanepela: sita:newa,
6 elawamona sena kesaleyewi Kotewa iya:pela: mapolosaleke amopela:, wa:ke mane olokeyatelawa hokatolose Kotewemi elapose mene minite, niyawa eta: hekema:na: telamanakeye. Alake Kotewa iyewi iya:pela: Ema fa:se kinise, Koteyewi E Sa:le Yesuwa i kelipapoya papela: epapuluse, iyewi wa:ke Yesuwa pakeye. Sena nokamoke Yesuwa wepi selese Yesuwa itipilise Ewa papela: epapuluse pakeye.

7 Alake ikila sopoke hawa peleya: sopolo sinisekeye. Sinapita: senayewi
nakela sa:le alekenawemi kelawa seli fiyapepela: fo helesekeye. Helepita:
peleya:wa Koteyewi potapola:, “Napola:ta:pa:,” au selesekeye.
8 Alawamona peleya: nowa hawa sinapitekiwa senayewi alekenawemi
nakela sa:le kelawa eta: fiyanemake, alekena kisiyewi foluse ilima fiyanese
nano ketea ona olokeyatelawa fiyatepesakeye. Fiyatesaleke peleya:wa
Koteyewi potapola:, “Olokeyale tiya:pa:,” au selaposakeye. Peleya:
iya:peyawa sikape teiyewi wa:lese itapa tepesakeye.
9 Ne manala: napolo, niyawa kima penanose selakeye. Alawamona,
Kiyawa Kotewa eta: iya:peyama esa:, aluse niyewi matanekeye. Koteyewi
kiwa mene siliye, sikape kiwa napola:taposakeye, aluse matanekeye.
10 Koteyawa olokeyale eta: hekelesemakeye. Eyawa nano ketea sopoke
hekeyawemi ela: hekelesekeye. Kiyewi ela: Ewemi hokolose tima:na: tiwa
Eyawa eta: kepoliyetisemakeye. Kiye Ema himu hapanase seli topu sena
kesale nokamo a seselawa Eye potapola: eta: kepoliyetisemakeye.
11 Sena nowa kiyawa semetei semetei kaluse seselese sita:la:, kula okemi
kaluse seselese timinimita: niyewi sosolo matanekeye. Kiyawa aluse
timinise sita:la:, kiyawa matanese, “Niyawa nini seli topuwa penano tiyap-
ola: elatipa:. Koteyewi niwa mene silima:na:keye.” Aluse matanepela:
yesipela: sitalaleke, Koteyewi kiwa siliyapola: kima nano wa:la:ya hepe
napolo miya:na:wa, kinaposakeye.
12 Alusaleke, kiyawa kipila mamapolopesakeye. Apula: kiyawa Keleso
sena kesale seli topu heneye mane hekeyawa amo kulu ha:na:pa:. Apula:
iyewi Koteyewi e salama miya:na: seyawa iyewi tiyaposakeye. Iwa seli ta:
tiyapola: yesipela: enekeye. Ala amunuse, kiwala timinipesakeye.

Koteyewi Auma:na: Seyawa Heneye Aupesakeye

13 Koteyewi auma:na: seyawa Eyewi Epalahamema seyakeye. Heneye
aupesakeye. Aluse, Epalahameyewi matanemita: Koteyewi ema sepapolo
seyakeye. Nowamoke Ewa eta: helepemanase, Kote Ewa heneye puwanok-
eye. Puwanonase sepapolo sowa se tiye kinise Eyewi e unuwa selapola:
heneye solo amowa se tiye mikeye.
14 Eyewi Epalahamema se tiye kinise,

“Kewa Neyewi napola:pa:na:keye.
Keyewi sena maya muta temita: Neyewi sosolo meapolaposakeye.” *

15 Au selapita: solo amowa Epalahameyewi ta: tiyapola:, yesipela: ela: solo
amowa eta: iya:peyamakeye. Eta: iya:peyamanase puwano se tiye miwa
heneye kamupita: papokeye.
16 Aputa: sena elipeiyewi kekelese sita:la:, kekelesewa iya:pita:, sena
semeteiyewi hekilase selapita:, a:tewi kekelese seyawa iya:tesekeye. Sena
amokiwa Eyewi e unuwa sepela: hekilase eta: selesemakeye. Hek-
ilama:na:pela: sena nowa sosolo elakamo unuwa e unuwa sepela:
hekilasekeye. Aluse, kamo kulu hanosekeye.
17 Nini Kote ta: tisene sena kesale amowa Epalahame e sala amupela:
sita:la amowa Koteyewi auma:na: seyawa, “Heneye henenapo,” aluse
niyewi ta: tiyapola: matanemita:, Koteyewi hekilase sepapolakeye. Eyewi
au seyawa maiya:taposakeye. Aluse senayewi matanemita: hekilase
sepapolakeye.

---

* **6:14** Ma:ta: Ti 22:17

18 Aluse Koteyewi sepapolo auma:na: seyawala, hekilase seyawala, solo elipei amowa eta: iya:tesemakeye. Solo elipei amowa Kotewa mokopo eta: selesemakeye. Mokopo eta: selesemanase, Sena kesale niwa Kote pawemi neiye ha:na: emi o:sulu ela: Kote sepapowa matanepela: nini himu matanawa penana:pela: nano ketea sopoke Kote ela: miya:na: sepapowa yesipela: enewa nima kinaposakeye.
19 Penanose matanepela: sita: tesewa poti meni tiye ha:na:pekitise etewa koma:peya, etewa hano suwemi kolemi toliyetipela: ela: poti kemi hela epapuluse, Koteyewi auma:na: seyawa ta: tiyapola: matanesewa etewa epapulakeye. Alake nini matanawa matanepela: sita:la: Kote elakemi pawemi inapola: kulukuluma:na: telalakeye. Ala epapuluse pilisiti sena puwano elakamoke Kote koane, Hene Heneye Napolo Sopolo koane Kote elakemi koakeye. E seyawa emi musuluyetiye sena kesale sopolopela: kakasilise timiyakeye.
20 Aluse hepene koane Yesu niwamopela: kakasilise puwano hanapola:, Kote elakemi elakeye. Melekiseteke pilisiti sena puwano enene epapuluse, Yesu Ewa nini pilisiti sena puwano kokolo kao timinise tesekeye.

7

Puwano Pilisiti Sena Semetei Nowa Sosolo Enewa Melekisetekeye

1 Saleme taunewemi sena sita:newa Melekiseteke piseikipela: potapola: enekeye. Aputa:, Piseiki Kote Wa:pa:se Sosonase eyewi pilisiti senapela: timinise enekeye. Aluse enewa Epalahameyewi e kisi tetese, kisi sena piseiki noka sanose kotetise, Epalahame e koane mene ha:na: isu honosane, Melekiseteke ewa ko:luye tise ema napola:tesene solo amowa minakeye.
2 Solo amowa kinapita: ema Epalahameyewi nano mokopo minakeye. Ene nano sopoke tiwa takalese taloipe kekenepela: ti tilakeye. Tiye tipila:, talo semeteiwa tiyapola: Melekisetekema tiye mikeye. Kinapita: Melekiseteke tilakeye. Melekisetekewa unuwa hene solopela:la: Hekeya Tesene Sena Piseikikeye, aluse unuwapokeye. Saleme taunewemi senawa piseikipela: pota: enenase e unu nowa unuwatese, Halute Tesene Sena Piseikikeye, aluse unuwapokeye.
3 Apula: e atawala e amawana itapakeye. * Tilila kouwa meiwala itapakeye. Ewa kesila ikilawala ewa kulu ikilawala itapakeye. Kote E Sa:le kamuna, Melekisetekewa pilisiti senapela: kao enekeye.
4 Aputa: nini tilila kouwa mei puwano Epalahameyewi kisi tetapola: kisiwa helete tiye hapakeye. Helete tiye kisi senayewi nano keteawa Eyewi tilakeye. Tiyapola: nano napolo sopoke tiwa takalese, talo semeteiwa Mekisetekema kinapita: Melekiseteke tilakeye. Melekiseteke niyawa matanepa:. E unuwailima sosolo enenase Epalahameyewi ema nano mokopo minakeye.
5 Apula: Lifai sena maya noka pilisiti senapela: sita:la: Koteyewi selese, “Isolaiya sena kesale iyewi nano tiwa takalese, akotaipe sopoke ili nekeye. Talo semeteiwa kiyewi tiya:pa:.” Aluse Kote solo ele tuwatapita:, pilisiti senayewi talo semeteiwa tilakeye. Iwa sopoke Epalahame maya hapa sena epalakeye. Alake Lifai sena maya pilisiti senayewi ilipe Isolaiya sena kesaleyewi ketea amowa tilakeye.

---

* **7:3** Kote pukawemi Mekisetekewa e atawala, e amawana, unuwa eta: momateyamakeye. E tilila kouwa mei iwa sopowala, unuwa eta: momateyamakeye.

6 Melekiseteke ewa Epalahame sena mayamakeye. Alawamona, Mekisetekewa Epalahameyewi ema nano talo semeteiwa mokopo mikeye. Koteyewi napola: tese auma:na: seyawa Epalahamema Melekiseteke se tiye minakeye.
7 Napola:tesene solo amowa kinisene senawa Sosokeye. Napola:tesene solo amowa tisene sena amowa koloteakeye. † Mane alusewa niyawa matanekeye.
8 Apula: Lifai sena maya nano talo semeteiwa iyewi ilipe tisekeye. Sena kulusene aluse Lifai sena maya amowa iwa kulusekeye. Alawamona Melekiseteke nano talo semeteiwa tise ewa kao elakeye. Apula: Melekisetekewa Kote pukawemi momatelese, “Ewa kao tesekeye,” aluse momateyalakeye.
9-10 Apula: Lifai sena maya pilisiti senapela: sita:newa Epalahameyewi sena maya epalakeye. Lifai sena maya seta: mayama ela: Epalahameyewi, Melekisetekema nano talo semeteiwa mikeye. Epalahameyewi Melekisetekema nano talo semetei miwa, sikape e sa:le maya inise Lifai hetetilakeye. Epalahameyewi nano talo semetei mini epapuluse, Lifai iyawala aluse mikeye. Aputa: Lifai sena maya pilisiti senapela: sita:newa sena nokamoke kinapita:, iyewi talo semeteiwa tisekeye. Alake pilisiti senayewi nano talo semeteiwa tisene senayewi, aluse Melekisetekema, nano talo semeteiwa mikeye. ‡

Pilisiti Sena Nowa Minawa Wekeye

11 Puwano fa:nemi, Isolaiya sena kesaleye elewa tikeye. Ele amoke selese Lifai senawa pilisiti tima:na: tiya:pa:. Alawamona, Lifai pilisiti sena tima:na: ti amoke sena kesalewa heneye napolo tilaleke, koluma:na:pela: Koteyewi selese, “Pilisiti sena nowa sikape hetetiya:pa:.” Pilisiti amowa Melekisiteke ewamuna apula: Alone ewamunamakeye. Koteyawa koiyawemi ela: seyala? §
12 Aputa: Lifai sena maya pilisiti senapela: sita:newa Koteyewi senisila:sela:, pilisiti sena nowa pa:ta Lifai sena mayama heteti ikila emiwa, Kote pilisiti senayewi timinimita:, solo ele tuwapowala senisilakeye.
13-14 Koiyawemiye, nini Piseiki Yesuwa selakeye. Ewa pilisiti senapela: enewa Lifai sena maya ma:ta: tiye eta: minamakeye. Ewa Yuta sena maya ma:ta: tiye minakeye. Lifai sena maya pilisiti senayewi a:pele sipi sanapola:, etewa kalopo wapa:kemi tuwapola: satosene epapuluse, Yuta senayewi aluse eta: satesemakeye. “Yuta sena maya pilisiti senapela: timinipesakeye,” aluse Moseseyewi eta: seyamanakeye.

Melekiseteke Amuna Pilisiti Sena Nowa Yesukeye

15 Niyewi pilisiti sena hili heteti amowa Melekiseteke amuna potakeye. Apula: niye ela: seli matanema:n:a:wa Hene Eye ela: Lifai maya pilisiti sena iwa Eye helepekeye.
16 Apula: pilisiti senapela: timinimita: Moseseyewi solo elewa tuwatese, Lifai sena maya ma:ta: tiye hapa sena amowa pilisiti senapela: timinisekeye. Yesuwa Lifai sena maya ma:ta: tiye eta: hapamakeye. Alawamona Yesuwa pilisiti senapela: timinimita: Koteyewi Mosese solo ele amowa kulu hanose eta: ta:peyamakeye. Yesu kokolo kao enenase Ewa pilisiti senapela: timinimita: Koteyewi ta:peyakeye.

---

† **7:7** Melekiseteke sosokeye. Epalahame koloteakeye. ‡ **7:9-10** Melekiseteke sena nowama nano talo semeteiwa mimakeye. § **7:11** Lifai sena maya ma:ta: tiye hapa emi Alone hetetikeye. Alone sena maya emi pilisiti sena puwano enewa ta:peyakeye.

17 Alake Ewa pilisiti senapela: timinisewa maitapa tepesakeye. Aputa:
Yesuwa Kote pukawemi momatelese,

“Ikila sopoke Kewa pilisiti senapela: elakeye.
Melekiseteke pilisiti senapela: timinise enene epapuluse, ewala
epapuluse timiya:sela: elakeye.” *

18 Aputa: Lifai sena maya pilisiti senapela: timinisene solo elewa puwano
tuwapowa Koteyewi iya:peyakeye. Alake, Puwano pilisiti senayewi
timinimita: solo ele tuwapowa eta: penaiyamakeye. Solo ele tuwapo
amowa senayewi olokeyatela mouwa heneye eta: heka:pemakeye.
19 Moseseyewi solo ele amoke senawa kao eta: selilamakeye. Alawamona,
yemiwa Koteyewi isu napolo hekeya nowa kola:pekeye. Isu nowa elewa
eye helepekeye. Alawemi ela: isu emiwa niwa Kote ela pawemi ha:na:
telalakeye.
20 Aputa: Yesuwa pilisiti sena temita: Koteyewi hekilase ta:peyakeye.
21 Puwano Lifai sena amowa pilisiti senapela: timinimita: Koteyewi
hekilase eta: ta:peyamakeye. Alawamona Koteyewi Yesuma selese,

“Newa Kote Piseikipela: ela:, Neyewi hekilase selakeye.
Ikila sopoke Kewa pilisiti senapela: elaposakeye. Aluse selese
weyamowa Neyewi maiya:taposakeye.” †

Aluse, Yesu pilisiti senapela: timinimita: Koteyewi hekilase ta:peyakeye.
22 Alanase, niyawa seli matanekeye. Koteyewi Yesuma hili sepapowa tiwa
niyewi sena kesalema waiyakeye. Koteyewi hili sepapo ti amowa puwano
sepapowa ti amowa helete tiye hapakeye.
23 Aputa: puwano pilisiti sena muta sita:nekeye. Iwa nowa kulapita:, ku-
luwamopela: pilisiti senapela: nano timinisewa kamunuse eta: timakeye.
24 Iyewi kamunuse matiminipita: potapola:, yemiwa pilisiti sena Yesuwa
Ene kao tesenase, ikila sopoke Ewa kaluse pilisiti senapela: timinisekeye.
Yesuyewi pilisiti senapela: timinise ela:, eta: kulusema kao tesenase, Eyewi
timinisewa sena nowamoke tiyapola: eta: tisemakeye.
25 Alanase yemiwana sikapewala Yesuwemi tese niwa Kote ela
ha:na:na:nase Eyewi ili sena kesale amowa mene silikeye. Ikila sopoke
Ewa kao elanase, iwamopelekiwa kulukuluse Kotema sela:sela: elakeye.

Yesu Ewa Pilisiti Sena Puwano Enewemi Niwa Seselesekeye

26 Yesu Ewa pilisiti sena puwano elanase, Eyewi niwa seselawa ilikeye.
Ewa Kote sikapowemi hene hekeya napolo sopolo elakeye. Ewa olokey-
atelawa eta: tisemakeye. Ewa mane olokeyatelawa eta: matanesemakeye.
Mane olokeyatela tisene sena alapulu Yesuwa semetei ela ikila emiwa Ewa
olokeyatela eta: timiyamakeye. Alake Ewa hepene falemi ela: heneye
puwano epesenewa Koteyewi apoyakeye.
27 Lifai sena maya pilisiti sena puwano epesita:ya amunuse Ewa eta:
tesemakeye. Ikila sopoke peleya: weyemi pilisiti sena sopoke ilipe
olokeyatelawamopela: a:pele sanapola: satapola: Kotema kinapola:,
sena kesaleyewi olokeyatelawamopela: a:pele sanapola: satapola: mini
epapuluse Yesu Ewa tima:na:wa aluse eta: timakeye. Alawamona sena
kesaleyewi mane olokeyatelawa heneye itapa temita: ikila semeteiwemi

* **7:17** Kisala Puka 110:4 † **7:21** Kisala Puka 110:4

Yesu kuluse Ene tomawana pepetawala Kotema mikeye. Aluse minase wa:ke nano nowa miya:na:wa maelakeye.
28 Puwano Koteyewi Mosesema selapola: tili ikila emiwa, pilisiti sena puwano timinimita:, sena iwa senake penaiya eta: ilima sena amowa ta:peyakeye. Koiyawemiye, iwa mokopo senake. Alawamona sikape Koteyewi Mosesema sepapo tiwa itapa tepela:, Koteyewi E Sa:ma hekilase selese, “Kewa pilisiti senapela: elaposakeye.” Aluse E Sa:le Yesuwa ta:pele tiyapola: hekeya sopolo napolo kokolo kao Yesuwa heneye iliye tiye enekeye.

8

Koteyewi Niwa Yesuwalapulu Hili Sepapowa Puwanokeye

1 Solo kina mouwa wekeye. Pilisiti sena puwano wa:pa:se heneye napowa Yesukeye. Ikila sopoke Ewa pilisiti sena puwano apola: ela: niwamopela: kulukuluse timinise elakeye. Hepene falemi Piseiki Kote Sosolo E tiya:le ili tapowemi Piseiki Kini Sosolo sea sosolo emi, Yesuwa nini pilisiti sena puwanowa helakeye.
2 Eye pilisiti sena tima:na:wa Kote ene hepene koane falemi tikeye. Koane amowa heneye Kote ene koakeye. Koane amowa senaye eta: timakeye. Eh. Alamakeye. Kote Ene timiyakeye.
3 Aputa: peleya: weyemi pilisiti sena puwanoyewi sopoke a:pele sanose satapola: Kotema kinapola:, nano nowana mokopo kinapola: epapuluse timinisekeye. Alanase, hepene peleya: falemi, nini pilisiti sena puwano Yesu ela:, Ewala Kotema nano mokopo mikeye. *
4 Alake, Ewa peleya: weyemi telakiwa, pilisiti tima:na:wa eyawa matimapekeye. Koiyawemiye, pilisiti sena iwa sitalakemi ela: apula: iyawa mokopo miwa kalikalise Kotema kinisekeye. Amowa eleye seyakeye.
5 Peleya: weyemi ili pilisiti senapela: timinise, hepene falemi nano alusewa iyewi ta:pele tiyapola: timiyanakeye. Alusene epapuluse, Moseseyewi fala: koane Kotema wapilise koawa, tima:na:pela: Koteyewi ema selese, “Kewa tokomo Sainai tumu solo elewa tima:na:pela: hapa emiwa, fala: koane tima:na: Neyewi kema waiyakeye. Waiya epapuluse ta:pele tiyapola: tiya:pa:.” † Au selapita:, Koteyewi waiya epapuluse Moseseyewi ta:pele tiyapola: tikeye.

Hili Sepapowa Kelesoyewi Potapola: Elakeye

6 Alawamona Yesuyewi Ene pilisiti senapela: timinise, peleya: weyemi pilisiti senayewi timinisewa, Yesuyewi sitiyetiye timiyanakeye. Koteyewi Ene senama hili sepapowa senayewi ta: timita:, Yesu inapola: honosane sena ela: hili sepapowa penana:pekeye. Hili sepapowa penana:penase puwano sepapowa helete tiye hapakeye. Puwano Koteyewi napola: tese auma:na: seyawa koloteakeye. Alawamona, hili sepapowa Koteyewi napola: tese auma:na: seyawa hene heneye sosokeye.
7 Alanase puwano sepapo tili amowa ilima:na: telaleke, Koteyewi hili sepapowa matimapekeye. Eta: ilima tepita: solo hili se tiye mikeye.
8 Alawamona, puwano sepapowa tiwa hepe tepita: sena olokeyatelawa Koteyewi potapola: selese,

“Newa Piseikipela: enenase kiyawa ta:ta:pa:.
Sikape ikila nowemi Neyewi Isolaiya sena mayamawala,

---

* **8:3** Sena mane olokeyatelawa itapa temita: Yesusyewi E tomawa Kotema mokopo mikeye. † **8:5** Mene Sili Puka 25:40

Yuta sena mayamawala, hili sepapo tiyaposakeye.
9 Sepapolo tiwa hili pa:ta elaposakeye.
Apula: puwano ili tilila kouwa meima hoyewi selapita: tili epapuluse,
sikape epapu selapola: matiyaposakeye.
Puwano ilipe Isipi peleya: iya:pela: hamonite,
Neyewi iwa siliye hapa ikila emiwa Neyewi sepapowa se tiye mikeye.
Puwano sepapowa tiwa iyewi ta: tiyapola: eta: kulu hapama tese,
Neyewi iwa fa:se mikeye.
10 Alanase, Neyewi puwano sepapowa tiwa iya:pela:,
Isolaiya sena kesalema hili selapita: tiwa wekeye.
Ne solo ele tuwapowa ili matanawemi tuwapa:na:keye.
Ili himuwemi momatema:na:keye.
Ili Kotewa Newa tema:na:keye.
Neyewi iwa potapola: elapita: iyewi Ne sowa matanepela: seli
sitalaposakeye. Aluse sitalapita:, Ne sena kesale amowa iwakeye.
11 Sena nowamoke e sena manawana apula: e ma:ewala walose selese,
‘Piseiki Kotewa matanepa:,’ auwa eta: sema:na:makeye.
Au sema:na: elawamona sena sopoke Newemi matanepesakeye.
Sena sosolo sita:neyawala sena kolotea sita:neyawala,
sena sopoke Newa matanepesakeye.
12 Alake ili olokeyatela timinipita: Neyewi potapola: iwa hauwekilise
iya:taposakeye.
Iya:pela: ili olokeyatelawa Neyewi wa:ke mamatanepesakeye.” ‡

13 Hili sepapowa tinase Koteyewi selese, “Puwano sepapo tiwa pu-
somiyanakeye.” Aluse Koteyewi selakeye. Pusomiyawa sao pusomiya
epapulakeye. Puwano sepapo tiwa ikila kolotea tepela: sikape itapa
tema:na: epapuluse sopoke itapa tepesakeye.

9

Puwano Pilisiti Sena Puwano Elakamoke Kotema A:pele Pepetawa Miwa Wekeye

1 Koteyewi puwano sepapowa Mosesema selese tiwa ikila emiwa, Kote
ela pawemi minite nano tima:na:pela: solo ele tuwapokeye. Alake Kotema
wapilima:na:pela: peleya: weyemi koane tima:na:wa, “Weyamu tiya:pa:,”
aluse solo ele tuwapokeye.
2 Solo ele tuwatapita: Moseseyewi fala: koawa tikeye. Koane amowa
honosane saoyewi elepa:pekeye. Elepa:pepela: isu tenamowa heka
unuwatese Ho:liya Napolo koakeye. Koane emi napa semetei wiki
tomoipewa tupa:pela: tuwapola:, apula: tepolowala tuwapola:, tepolo
wapa:kemi falawa Kotema mokopo miya:na:wa tuwapokeye.
3 Fala: koane sulu honosane sao teyawemi elepa:pe nowa koane
nono fa:nemi unuwatese Hene Heneye Ho:liya Napolo koakeye, * aluse
unuwapokeye.
4 Napolo Sopolo koane saoyewi elepa:pewa pawemi nano ikumu
hosonosene sapota: tepolo amuna timinise kolo tiyapola: timiyawa
fopiyakeye. Apula: Hene Heneye Ho:liya Napolo koane kolo nowa
tiyapola: timini tiyapola:, pokose wapa:kemi falala, hema tapowala, kolo

‡ **8:12** Aluse Koteyewi hili sepapo tima:na:wa sepatosene senayewi Yelemaiya Kote pukawemi momateyalakeye (Yelemaiya 31:31-34). * **9:3** Sena nowa ha:na:pekitise koane ala:pekeye. Pilisiti sena puwano wa:pa:se ene semetei koane hanosekeye.

satapola: foyetipela:, koane emi tuwapokeye. Kolo nowa tiyapola:, potolo timiyakeye. Potolo timiya emi Koteyewi hepene falemi tese ma:ne amuna † mini mowa peleya:wemi sululuwayawa, iyewi tiyapola: potolo suwemi selawapokeye. Potolowa pokose suwemi selawapokeye. Aputa: Alone poloto seleya emi i falo kokona hetetiwala, pokose suwemi selawapokeye. Apula: Kote sowa tuwapowa, etewawemi momateyawala, pokose suwemi selawapokeye.

5 Pokose wapa: falemi Kote ho:liyawa matanepa:se, hepene sena amuna ta:pele tiyapola: elipei timini tiye tuwapowa, pokose wapa:kemi tuwapokeye. Elipei enewemi epi hanewa pokose wapa:kemi a:pele pepetawa pilisiti senayewi apolose, sena mane olokeyatelawa itapa temita: fopule ka:pela:nekeye. Solo noka selaposakeye elawamona maselakeye. Ketea amowa sopoke neyewi yemiwa selesaleke, selapola: ela: ikila itapa tepesakeye.

6 Aluse fala: koane titiyapola:, koane suwemi nano ketea sopoke tiye tipela: ikila sopoke pilisiti sena Ho:liya Napolo koane tapowemi inapola:, mowa hanapola: epapuluse Kotema tima:na: tisewa timiyakeye.

7 Alawamona fala: koane sulu honosane saoyewi elepa:penase Hene Heneye Ho:liya Napolo koane nono fa:nemi, pilisiti sena sopoke eta: hanosemakeye. Pilisiti sena puwano wa:pa:se enewa ewamo semetei hanosekeye. Ikila sopoke ewa eta: hanosemakeye. Yapene semeteiwemi ikila semetei hanosekeye. Mokopo eta: hanosemakeye. Ewa a:pele pepetawa tiyapola: hanapola: Kotema miya:na:pela: hanosekeye. Eyewi ene hele olokeyatela timiyawa Koteyewi itapa temita: pepetawa kinapola:, aluse sena kesale sopolopela:wala kepoliyetipela: hele olokeyatela timiyawa Koteyewi itapa temita:, pepetawa semetei kamowa kinisekeye.

8 Aluse pepeta kinisene mouwa enana? Ho Napoyewi mou walosene wekeye. Sena olokeyatelawa itapa temita:, Kotema a:pele sanapola: satapola: Kotema pepeta kinisene solo ele amowa kemi elapita:, Hene Heneye Ho:liya Napolo koane Kote elakemi, sena kesale sopoke ha:na:na:wa isu maelakeye.

9 Fala: koane pilisiti senayewi nano timiya amunuse, Yesuyewi nano timinima:na:wa niyewi matanemita: aluse ta:pele tiye waiyakeye. Puwano Koteyewi Mosesema selapita: ti ikila emiwa, iyewi fala: koane nano ketea mokopo miwana, a:pele satapola: miwana, nano ketea mini ikila emi sena kesaleyewi himu olokeyatela matanawa heneye maitapa tepita: kao kina:sela: sita:nekeye.

10 Alake ma:na: nasene solo ele amokewala, hano nasene solo ele amokewala, hano mutusene solo ele amokewala, sena kesale seli sita:pesita: walosekeye. Alawamona, sena kesaleyewi himu matanesewa maselisaleke kemi, ili solo ele amowa kulu hanose sita:nenase Kote ela: ele amowa sena kesaleyewi kulu ha:na: Eyewi nano sela:ta okemi ha:na: temita: mikeye.

11 Alake yemiwa Keleso inise pilisiti sena puwano elakamoke nano napolo sopolo timiyakeye. Hepene falemi Hene Heneye Ho:liya Napolo koane Kote elakemi koane Eyewi musuluyetikeye. Eyewi timiya koane peleya: weyemi senayewi eta: timakeye. Koane hepene falemi elaka hene heneye tinase, peleya: weyemi fala: koane sena ta:pelese tiwa helete tiye hapakeye.

12 Hepene falemi fala: koane honosane unuwatese, Hene Heneye Ho:liya Napolo koane emi Yesuwa musuluyetiye kopolo ponomakau sa:le

† **9:4** Ma:ne amunawa Hipulu solopela:la: unuwatese ma:nakeye. Nini solopela:la: ena au selesekeye.

pepetawala, kopolo nanikose pepetawala tiyapola: eta: hapamakeye. Ikila semetei Eyewi E pepetawa tiyapola: hanapola: nini Kotema kokolo kao sita:pesita: Eyewi E pepetayewi wa:la:lopela: mene kesitikeye.
13 Aputa: puwano kopolo nanikose pepetawala, kopolo ponomakau kula pepetawala, kopolo ponomakau mano e sa:le satose wa:lese keyawa itomu kowala tikeye. Tiyapola: sena kesaleyewi himu olokeyatelawa selakomita: iwemi pepeta faseya, itomu kowala fipilakeye. Fipipela:, Kote solo elewa tikapeye tiye sitala sena tomawemi olokeyatela timiyawa selakolakeye.
14 Alanase puwano pilisiti senayewi nano timinima:na: solo elewa kulu hanosene ikila emiwa, sena mane olokeyatelawa kopolo ponomakau pepetayewi selakolose, fala:tesene amowa Yesu Kelesoyewi E pepetayewi sitiyetiye, sena himu matanesewa hene heneye selakolose fala:wayakeye. Kokolo kao tesene Ho Napoyewi E penaiya emi Yesu Eyewi E tomawana, pepetawala, Kotema mokopo mikeye. Ewa Ene hene heneye eta: olokeyale telamanase, napolo sopowa Kotema mokopo mikeye. Alake nini mane olokeyatelawala, himu olokeyatela mouwala, Koteyewi E sikapowemi selakolose hili tepesakeye. Alanase, niyawa ele amowa falela itapake kulu hanapa. Apula: niyawa Kote kokolo kao tesene amo tima:na: tiya:sela: sitalatipa:.

Koteyewi Senama Hili Sepapowa Yesu Pepetayewi Heneye Ilikeye Esa: Sepapowa Wekeye

15 Yesu pepetayewi niwa Kote sikapowemi hekeya sena kesale telakeye. Alanase, Yesu Ewa nini honosane sena ela: hili sepapowa Eye penana:pela: elakeye. Ewa kuluse sena kesalewa mene wa:la:le tikeye. Ewa kuluse sena kesale ili olokeyatelawa puwano sepapo ene ikila emi timiyawa Eyewi iwa silikepiyakeye. Alake, sena kesale sopoyawa Kote E holawa ta:tapola: kulu hanosaleke, ili amoke Koteyewi falela puwano miya:na: elawa E sala ima kinaposa amowa iye tiyaposakeye. Aputa:, iwa napolo kokolo kao sitalaposakeye.
16 Aputa: sena ewa kulunase, eyewi nano keteawa e sena maya takalese timita:, ewa seta: kulumake ela ikila emi, eyewi sawiwemi momatewa tese sepapokeye. Eyewi solo sepaponase, seta: kuluma ela:, nano keteawa seta: tisemakeye. Kulapita: potapola:, eyewi nano keteawa tiyakamakiwa ililakeye.
17 Ewa apota: ela ikila emiwa, e nano keteawa timita: sepapowa tisemakeye. Ewa kuluwemi nano keteawa timita: sepapowa ili semetei kamona timinisekeye.
18 Alusene epapuluse puwano sepapowa heneye aupesakeye. Aluse waloma:na:pela: a:pele sana kulukeye. Sana kuluse pepeta hanapita: potapola:, Kote solo ele tuwapowa, heneye matanepela: semetei kamunuse timinisekeye.
19 Aluse, puwano sena kesale sopoma Kote solo ele tuwapowa, Moseseyewi se tiye mikeye. Se tiye kinapola: itapa tepela:, kopolo ponomakau sa:le pepetawala, kopolo nanikose pepetawala, tiyapola: hawanapulu notoyakeye. Notoya tiyapola: i hisope ele tiyapola:, ‡ a:pele sipi fano keyalo sako tiyapola:, hawemi tikipela: solo elewa pukawemi fuka:la, sena kesalewala sopoke fuka:lakeye.
20 Fuka:pela: Moseseyewi selese, “Sepapolo tise auma:na: seyawa heneye aupesakeye. Aluse matanemita: pepetayewi walopita: kiyewi potakeye. Sepapolo tiwa ta: tiya:pa:,” aluse Moseseyewi seyakeye.§

‡ **9:19** I hisope ele fowa epapulakeye. § **9:20** Mene Sili Puka 24:8

21 Selese ela:, pepeta tiyapola:, fala: koawemiwana, menekiwala, fala: koane suwemi nano ketea Kotepela: wapilima:na: tiye ti alapulu sopoke, pepetayewi fuka:lakeye.
22 Aluse solo ele tuwapowa nano ketea sopoke selakomita: pepetayewi fuka:sekeye. Pepeta mahanosaleke sena mane olokeyatelawa Koteyewi eta: kepoliyetisemakeye.

Nini Olokeyatelawa Iya:pa:na:pela: Keleso E Pepeta Hapawa Wekeye

23 Alake, fala: koane tiwa apula: nano ketea sopoke fala: koane suwemi telaka, amo sopowa hepene koane falemi ela ta:pelese tikeye. Apula: iyewi a:pele pepetawa tiyapola: nano ketea Kote sikapowemi selakolose hili temita: timiyakeye. Alawamona, nano ketea heneye hepenewemi ela ili amo selakolose hili temita: amowa sa:le hene mokopo mini eye a:pele mokopo mini sopoke helepita: mikeye.
24 Peleya: weyemi fala: koane senayewi koane tili, Hene Heneye Ho:liya Napolo koane tapowemi Yesu eta: hapamakeye. Alake peleya: weyemi fala: koane tiwa hepene falemi koane Hene Heneye Napowa senayewi ta:pele tiyapola: tikeye. Hepene falemi Hene Heneye Ho:liya Napolo koane Yesu fiyanapola: sena mane olokeyatelawa iya:pa:na:pela: musuluyetikeye. Musuluyetiyapola:, Kote ela pawemi hela: niwamopela: seselese elakeye.
25 Aputa: peleya: weyemi pilisiti sena puwano elakamoke yapene semetei itapa tepela:, a:pele sanapola:, pepetawa tiyapola:, fala: koane Hene Heneye Ho:liya Napolo koane tapowemi tiyapola: hanosekeye. Aputa: yapene semetei nowa itapa tepela:, wa:ke a:pele sanapola: pepetawa tiyapola:, fala: koane suwemi musuluyetiye hanosekeye. Alawamona, Yesuyewi epapuluse eta: timiyamakeye. Yesuwa wa:ke kupula:, wa:ke kupula: eta: alamakeye.
26 Ala telawamona, peleya: weyemi ma:ta: tiye timiya ikila emiwa, Ewa wa:kewala hilila tiyapola: kupula:, wa:kewala hilila tiyapola: kupula: aumapekeye. Alawamona itapa tema:na: mapatolosene ikila emiwa, sena mane olokeyatelawa heneye iya:pa:na:pela: Yesu kuluse, aluse Eyewi E pepetawa Kotema ikila semetei mokopo mikeye. Alake mane olokeyatelayewi penaiyawa Yesuyewi sano tiye toluye tise Eyewi helete tiye hapakeye.
27 Aluse nano ketea hetetima:na:wa Koteyewi ta:pele tiye apoyawa wekeye. Sena ikila semetei kulusekeye. Senawa kulapita: sikape Koteyewi takalepela: kotopela: takalepesakeye.
28 Alake sena ikila semetei kulusene epapuluse, ikila semetei Yesu kulukeye. Ewa Kotema mokopo miwa kuluse sena kesale muta mane olokeyatelawa Eyewi tiyapola: kulukeye. Apula: Yesu wa:ke mene inaposakeye. Sena mane olokeyatelawa wa:ke tiye iya:pa:na: mainaposakeye. Yesu inapele esa: yesipela: sita:ne sena kesale amowa silima:na:pela: mene inaposakeye.

10

Puwano Nano Mokopo Minase Mane Olokeyatelawa Heneye Eta: Iya:peyamakeye

1 Hewayewi sena miti epe potoseya hene heneye hewa potosene emi maelakeye. Hene heneye pa:ta ela:, hewa epe potoseya mokopo ta:peya epakeye. Alusene epapuluse, puwano Kote solo ele tuwapowa mokopo ta:peya nano epakeye. Sikape nano ketea napolo mina:na:wa heneye

henekeye. Yapene semetei kotetiyapita: a:pele sanapola: satapola: Kotema kinapola:, a:pele sanapola: satapola: kinapita: amuna emiwa sena kesale Kote pawemi wapilimita: amowa hene hekeya sopolo temita: eta: hekeyamakeye.
2 Aluse a:pele mokopo minase sena hene heneye me sela:pekiwa nano kinaka iya:papekeye. Sena kesale Kotema wapilisene ili mane olokeyatelawa heneye iya:tesaleke ikila sopoke ili himuyewi mane olokeyatela matanesewa mamatanemapekeye. Koiyawemiye, Koteyewi ili mane olokeyatelawa iya:papekeye. Iya:tapita:, sopoke kotetikeye.
3 Alawamona iyewi a:pele mokopo kinisene ikila emiwa, ili mane olokeyatelawa wa:ke matanesekeye. Yapene sopoke a:pele mokopo kinapita: potapola: senayewi ili mane olokeyatelawa matanesekeye.
4 Alake kopolo ponomakau kula pepetayawala, kopolo nanikose pepetayawala, mane olokeyatelawa heneye eta: iya:tesemakeye.
5 A:pele mokopo kinapita: pepetayewi mane olokeyatelawa heneye eta: iya:peyamanase, Kelesowa peleya: weyemi ina ikila emiwa Eyewi Kotema selese,

“Koteo, a:pele sanapola: kinisewana,
nano nowa mane olokeyatelawamopela: itapa temita: mokopo kinisewana,
Keyawa potapola: eta: epelesemakeye.
Alawamona, Newa senapela: epesita: sena tomawa Keyawa Nema mikeye.
6 A:pele mokopo kinisene ho tei wa: tiye timita: miwana,
mane olokeyatelawamopela: itapa temita: nano mokopo miwana,
Keyewi eta: epelesemakeye.
7 Maepelepita:, puwano Ke pukawemi Newamo momateyalakeye.
Newamo momateyanase Koteo,
Ke matanawa Neyewi timinima:na: minakeye.” *

Aluse, Kelesoyewi seyakeye.
8 Solo ele tuwapowa isu sosowa Yesuyewi selese, “A:pele sanapola: mokopo kinisewana, kopolo ponomakau ho satapola: kinisewana, sena mane olokeyatelawamopela: mokopo kinisewana, sopoke Keyawa eta: epelesemakeye.” Au selapita: kemi, solo ele tuwaponase satapola: mikeye.
9 Apula: Yesuyewi wa:ke Kotema selese, “Ke matanawa Neye timinima:na: minakeye,” au seyakeye. Alake puwano kopolo ponomakau sanapola: satapola: kina:pa:, aluse solo ele tuwapowa Koteyewi iya:pela:, amopela: heka Kelesowa niwamopela: kumita: miwa akeye.
10 Kinapita: Yesu Kelesoyewi Kote matanawa kulu hanose timinise, E tomawana, pepetawala, ikila semetei kinapola: kotetipela:, nini mane olokeyatelawa hene heneye iya:peyakeye. Iya:pela: niwa ho:liya napowemi apoyakeye.

Keleso E Tomawana E Pepetawala Mini Amowa Sena Mane Olokeyatelawa Ili Iya:peyakeye

11 Ikila sopoke pilisiti sena sopoke timinise, napu a:pele mokopo kinapola:, apula: eliwemi wa:ke a:pele mokopo kinisekeye. Kinapita: kemi nano mokopo kinisene amowa sena mane olokeyatelawa heneye eta: iya:tesemakeye.

---

* **10:7** Kisala Puka 40:6-8

12 Alawamona sena mane olokeyatelawamopela: Yesuwa ikila semeteiwemi kupula:, E tomawana, pepetawala mikeye. Amowa kokolo kao elaposakeye. Alake Ene nano ketea kinapola: itapa tepela:, Ewa fiyanapola: Kote tiya:le ili tapowemi helakeye.
13 Apula: hela:, E kisiwa Koteyewi E hanetapowemi Ewa yesipela: elakeye.
14 Ikila semeteiwemi Yesuyewi E tomawa mokopo minase, sena kesale ili amowa Eyewi Kote Ene E sena kesale hekeya hetetikeye. Eye ene mokopo miwa amoke iwa ho:liya napolo sopolo hetetikeye. Apula:, iwa aluse kokolo kao sita:laposakeye.
15 Ho:liya napowemi apoyanase niyawa matanemita:, Ho Napoyawala nima heneye walose se tiye mikeye.
16 Ho Napoyewi puwano se tiye miwa wekeye.

Piseiki Koteyewi selese, “Neyewi Ne sena kesalema
Ne solo hili sepapolo tima:na:wa wekeye.
Ne solo ele sepapowa iyewi matanemita: ili himuwemi tepesakeye.
Neyewi Ne Solo elewa ili matanawemi momate tiye tuwapokeye.” †

Aluse, Koteyewi selapita: Kote pukawemi momateyalakeye.
17 Alake Piseiki Kote solo nowana se tiye miwa wekeye.

“Iyewi puwano mane olokeyatela
apula: mane olokeyatela ele hotiyeti timiyawa
Neyewi wa:ke mamatanepesakeye.” ‡

18 Alake sena mane olokeyatelawa Koteyewi heneye iya:peyanase wa:ke nano hopola sanapola: satapola: Kotema kinakamakiwa eta: ilimanakeye.

Kelesoyewi Niwa Mene Silinase Kote Ela Pawemi Hanakamakiwa Ililakeye

19 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:, Yesu kuluse E pepetawa nini mane olokeyatelawa iya:peyanase, Hene Heneye Ho:liya Napolo koane Kote elakemi niwa eta: ipilamake ekela hanakamakiwa ililakeye. §
20 Aputa: puwano fala: koane tili ikila emiwa, tapola teyawemi Hene Heneye Ho:liya Napolo koane tapowemi elepa:pekeye. Elepa:pe, Kote elakemi koane senawa eta: hanosemakeye. Yesu kulu ikila kemi tapola telepeyawa Koteyewi keseleye tiye tuwapokeye. Keseleye tiye tuwaponase Kote elakemi senawa hanosekeye. Alake Yesu kulunase Kote elakemi ha:na:na:pela:, falela isu sosowa Yesuyewi waiyakeye.
21 Apula: Yesu kuluwa mene tesi tiye, hanapola: Eyewi Kote sena kesale amowa pota: ela:, pilisiti sena puwano sosolo elakeye.
22 Alanase niwa Kote ela pawemi inapola:, mane olokeyatela honosane eta: sita:nema tesaleko, Kote epelemita: seli sita:la:, Ema heneye himu semetei esa: matanepela: sita:la: Kotema selapose inisekeye. Nini mane olokeyatela timiya kao matanese sita: tesewa Yesu pepetayewi selako tiye iya:peyakeye. Apula: nini tomawa hano kalaya napolo selakolosene epapuluse, niyewi alusene amunuse Yesu pepetayewi selakolakeye. Selakolose amunuse sita:la: Kotema selapose inisekeye.

---

† **10:16** Yelemaiya 31:33 ‡ **10:17** Yelemaiya 31:34 § **10:19** Koteyewi hene koane hepene falemi elakeye. Fala: koane semetei kamuna noka, Hene Heneye Ho:liya Napolo noka Kote emi elakeye, aluse pale selesekeye.

23 Alanase puwano niyewi Kotewemi himu semetei esa: matana aluse
kao Kotewemi himu semetei esa: matanepela: sita:la: selalakeye. Aluse,
Koteyewi auma:na: seyawa aupesakeye. Alake Koteyewi niwa seselese
seila:pa:na: e seyawa, niyawa ta:tapola: himu semetei esa: matanepela:
penana:pela: yesipela: sitalakeye.
24 Apula: Koteyewi niwa seselanase niwa ninipe kemi nowamoke
nowa sesela:, nowamoke nowa sesela:, aluse sita:la:, ninipe sopoke kemi
epapuluse himu hapa matanepela: apula: mane napolo timiya:sela:
sita:laleke ili tepesakeye.
25 Apula: neyewi ta:takamake kiyewi Kotema wapilima:na:pela: kekene-
sene emiwa Kelesowemi kulu hapa sena kesale noka kekenema:na:pela:
mainatakeye. Alanase eta: inisema senayewi alusewa kulu hanapa.
Kotema wapilima:na:pela: kekenesewa iya:tapa. Kekenesene ikila emiwa
niwa ninipe nowa seselese, e himuyewi Kotewemi penanose matanemita:,
se tiye kinapola: sesepa:. Piseiki mina:na: ikila pa tepita:, nowamoke
seli timinimita: hene heneye sesepa:. Alanase, niwa semetei semetei
tima:na:wa penaiya a tise sena kesale noka ili himuwa penana:ta:pa:.

Kote E Sa:le Yesuwa Iya:pela: Fa:se Kinapa

26 Koteyewi hene sowa nima se tiye kinapita:, niyawa ta: tiyapola: kemi,
solo amowa iya:pela: hele timinisene sena Yesuwa iya:pela:, ema fa:se
kinisaleke, wa:ke Ewemi epesena:pela: mene minite nano mokopo nowa
miya:na:wa maelakeye.
27 Niyewi ta: tiyapola: kemi, sikape tikapeye tipela: Kotema kisi tepela:
sitalaleke, sosolo falasima:na:wa elakeye. Auma:pekise ipipa:. Kote sowa
tikapeye tisene kisi tepela: sitala sena kesale amowa tei wa:la sosowemi
kilipesakeye.
28 Kote solo ele amowa Moseseyewi se tiye miwa sena semetei nowamoke
tikapeye tipela: iya:pela: fa:se kinise olokeyatela timinisaleke, sena
elipeiwemiwala nowa, sena usulupewala nowa, sena olokeyatelawa iyewi
paponase kotopela: selapita: olokeyatela timiya sena amowa eta: hauwek-
ilama ewa sana kulukeye.
29 Alanase Moseseyewi se tiye miwa tikapeye tisene sena amowa sana
kulusaleke, Kote E Sa:le Yesuyewi se tiye miwa senayewi tikapeye tiye Ema
fa:se kinisaleke, sena amowa Koteyawa hauwekipesapa? Eh. Ewa heneye
sosolo falasipesakeye. Sena amoke matanese, Yesu pepetawa mokopo
ketea ela, esa: matanesene sena amowa Koteye kotopesakeye. Alake Yesu
pepetayewi Koteyewi senawanapulu solo hili sepapolo tinase sena amowa
napolo ho:liya elakeye. Alawamona, sena amowa Ho Napoyewi ewa
sesewapowa itipilipita:, sena amowa falasima:na:wa sosolo tepesakeye.
30 Niyewi matanesewa Eyewi hene heneye wa:la:ya hepe falasisewa
kinaposakeye, aluse matanekeye. Alake Koteyewi selese,

“Mane olokeyatelapela: heka Neyewi miya:na:keye.
Mane olokeyatelawa Neyewi wa:la:lopela: falasima:na: tuwataposak-
eye.” *

Koteyewi wa:ke selese,

“Piseiki Ene sena kesalewa kotopela: takalese takalepesakeye.” †

* **10:30** Ele 32:35-36 † **10:30** Kisala Puka 135:14

31 Alake, senayewi olokeyatelapela: Koteyewi kotopela: falasima:na:wa
hene heneye sosolo tepesakeye. Auma:pekise ipilise sita:latipa:.

Kiyewi Ta: Tiyapola: Penaiya Sita:latipa:

32 Kiwa puwano sita:ne ikilawa mene matanepa:. Ikila emiwa Kote sowa
kiyawa ta: tiyapola:, Kote ho:liyawa matanema:na:pela:, kima nano hilila
sosolo hetetiyapita:, kiyawa Yesuwa eta: iya:peyamakeye.
33 Apula: sena sopoke popita:, kiwa Keleso kisi senayewi hokato
itipilise ikomonakeye. Apula: sena nokala ikomonosaleke kiyewi sesemita:
matanepela: kiwa hanapola: semetei sita:nekeye. Ilipe sitalapita: kiwa
sopoke ikomonakeye.
34 Apula: Kelesowemi kulu hapa sena noka tipolo selawa, kiyawa
hauwekilise matanakeye. Apula: kili nano keteawa sena nokamoke
o:sulu tise kotetiyapita:, kiwa eta: konomonamake epelese sita:nekeye.
Alake kiyewi matanese, “Senayewi peleya: sosolo we nini nano keteawa
ikomopetewa, Koteyewi hepene falemi niwamopela: nano ketea tiye tiwa
kao teselaposakeye. Koteye nano ketea miya:na:wa maitapa tepesakeye,”
aluse kiwa penaiya matanakeye.
35 Aluse Piseikiwemi ekela matanawa yemiwa iya:tapa. Amunuse himu
semetei esa: matanepela: sitalaleke Koteyewi nano wa:la:ya hepe napowa
sosolo kinaposakeye.
36 Koteyewi matanawa timinima:na:wana, Eyewi kima auma:na: e seya
tima:na:wana, himu semetei esa: matanesewa matanepela: yesipela: kiwa
penaiya sitalatipa:.
37 Alake Yesu Keleso mene mina:na:wa Kote pukawemi momateyawa
wekeye. Koteyewi selese,

“Ikila kolotea elapepela:,
Ewa mene mina:na:no e seyawa, koluse heneye kipila mene inaposak-
eye.
38 Apula:, Ne hekeya sena kesale iye ela: Newemi himu semetei esa:
matanepela: sita:nekeye.
Alawamona, sena kesale Newemi himu semetei esa: matanesewa
iya:pela: mene hanosaleke, Neyewi maepelepesakeye.” ‡

39 Alawamona mene hapa sena kesale amowa nimakeye. Mene hapa sena
amowa keneye tiyaposakeye. Alawamona niyawa Kotewemi himu semetei
esa: matanenase Eyewi niwa mene siliyaposakeye.

11

Kotewemi Himu Semetei Esa: Matanesene Mouwa Wekeye

1 Kotewemi himu semetei esa: matanesene mouwa wekeye. Koteyewi
miya:na: seyawa tima:na:pela: yesipela: sita:la: himuyewi matanese,
“Eyewi kinaposakeye, au seyanase Eyewi hene heneye kinaposakeye.”
Aluse matanepela: sitalapitekiwa, Kotewemi himu semetei esa: matane-
pela: sitalakeye. Nano aupesakeye, au seyawa siyewi eta: papoma
kemi, henepela: elaleke, aluse matanesaleke, Kotewemi himu semetei esa:
matanekeye.
2 Aluse puwano fa:nemi sena kesaleyewi Kotewemi himu semetei esa:
sitalapita:, ima Koteyewi selese, “Newemi himu semetei esa: matanepela:
epesita:ya napolapo,” au seyakeye.

‡ **10:38** Hapakuke 2:3-4

3 Apula: nano ketea puwano heneye eta: telamakiwa Koteyewi selakamoke hetetise sita:nekeye. Alake puwano fa:nemi nano ketea sopoke itapa telawa Koteyewi selakamoke peleya:wala, meiki falala nano ketea sopoke hetetikeye. Nano ketea amowa niyawa potapola: matanese, “Nano ketea sopoke itapa telawa Koteyewi aluse nano ketea sopoke hetetilakeye,” aluse himu semetei esa: matanekeye.

Epolo Kotewemi Himu Semetei Esa: Matanepela: Enewa Wekeye

4 Apula: Epoyewi Kotewemi himu semetei esa: matanepela: Kotema nano mokopo mikeye. Alawamona, Keniyewi Kote seyawa ta: tiye, e himuyewi seli eta: matanemake aluse Kotema nano mokopo mikeye. Aluse miwa Koteyewi eta: epeyamakeye. Alawamona Epoyewi Kotema himu semetei esa: matanese nano mokopo kinapita:, Koteyewi potapola: epeyakeye. Koteyewi epelese selese, “Kewa seli matanenase ke nano mokopo miwa napolo timiya kewa sena hekeyakeye.” Aluse selese nano mokopo miwa Koteyewi tikeye. Alawamona Epolo ewa kulukeye. Ewa kulunase e himu semetei esa: matanawa aluse, niyawana kaluse matanemita:, nima waiyalakeye.

Inoke Kotewemi Himu Semetei Esa: Matanepela: Enewa Wekeye

5 Apula: Inokeyewi Kotewemi himu semetei esa: matanepela: enenase ewa eta: kulumakeye. Koteyewi ewa hepene peleya:wemi siliye hapakeye. Siliye hanapita: senayewi ewa keye hapakeye. Keye hapawa eta: papomakeye. Ewa siliye a ha:na:na:no enewemi sena noka ewamo selese, “Koteyewi ewa epeyakeye,” aluse Kote pukawemi momateyalakeye.*

6 Alawamona, niyawa Kotewemi himu semetei esa: mamatanesaleke, niyewi Kotewa maepeletakeye. Niwa Kote ela pawemi inise weyamu matanepa:. “Kotewa heneye elakeye. Ema kulukulusaleke, Eyewi ta:tapola: newa napola:taposakeye.” Aluse Kotewemi himu semetei esa: matanepela: niwa kulukulupa:.

Noa Kotewemi Himu Semetei Esa: Matanepela: Enewa Wekeye

7 Apula: Koteyewi Noama auma:na:no e seyawa amunuse selese, hano inaposakeye au seyawa, Noa eta: papoma kamona, eyewi Kote seyawa ta: tiyapola:, Kotewemi himu semetei esa: matanepela: ela:, poti sosolo timiyakeye. E kesalewala, e salawala mene silima:na:pela:, potiwa timiyakeye. Potiwa timinipita: peleya: sena kesale sopoke Kote sowa eta: topuma sita:newa, Koteyewi falasisewa minakeye. Noa himu semetei esa: matanepela: sena kesale peleya: weyemi nokamo ili mane olokeyatelawa hokato fiyatelakeye. Apula: Noa himu semetei esa: matanepita: Koteyewi ema selese, “Ne sena hekeyakeye.” Aluse Koteyewi Ene mane hekeya alusewa ema mikeye.

Epalahame Kotewemi Himu Semetei Esa: Matanepela: Enewa Wekeye

8 Apula: Epalahameyewi Kotewemi himu semetei esa: matanepela: ela: Koteyewi ema selese, “Peleya: we iya:pela:, peleya: nowa Neyewi kema walopita:, kewa peleya: emi ha:na:pa:. Kewa epesene peleya: amowa Neyewi kema miya:na:keye.” Au selapita: ta: tiyapola: ewa hapalakeye. Hanapola: peleya: himini emi ewa hapalakeye.

9 Epalahameyewi Kotewemi himu semetei esa: ela:, peleya: miya:na: e seya emi ela:, peleya: inawa ela amunuse eta: enemanakeye. Sena makene ela epapuluse fala: koane titiyapola: enekeye. Aisakewala, Yakopewala,

---

* **11:5** Ma:ta: Ti 5:24

iwa sopoke fala: koane epemi sita:nekeye. Koteyewi a:mawala, peleya: amowa kinaposakeye, au seyakeye.
10 Koteyewi siti kokolo kao epesena: miya:na: e seyawa Epalahameyewi kete matana:sela: yesipela: enekeye. Siti amowa Kote Ene mataneye timinipesakeye.

Selayewi Kotewemi Himu Semetei Esa: Matanepela: Enewa Wekeye

11 Apula: Selayewi Kotewemi himu semetei esa: matanepela: ela:, ewa pola enene ikila emiwa eta: alelama apula: ewa initela, alawamona, ewa kepiyaso ela: sala alelakeye. Eyewi matanese, “Koteyewi auma:na: seyawa Eyewi timiyawa ililakeye. Eyewi auma:na:no e seyawa au seyanase heneye aupesakeye,” aluse matananakeye.
12 Apula: Epalahame tilila ela:, kuma:na: ikila amowa mapatopita: enene ikila emiwa, sala kesimita: ta:peyalapo. Sala kesimita: ta:peyalapita: sala amowa ma:ta: tiye hanose, meiyetolu sosolo muta tela epapuluse muta tepesakeye. Peleya: sipitouwemi hano tawala hema sosolo tela epapuluse, sena kesale muta tepesakeye.

13 Sena kesale niye ela: selaka ili amowa Kotewemi himu semetei esa: matanawa eta: iya:peyemakeye. Eta: iya:peyamake kulu ikila emiwana, iyewi sopoke Kotewemi kao himu semetei esa: matananakeye. Koteyewi auma:na:, au seyawa iyewi seta: timake sita:la:, pama emi nano potosene epapuluse, potapola: epelese sita:nekeye. Iyewi selese, “Peleya: we nini heneye peleya:makeye. Peleya: we niwa makene amunuse aluse sitalakeye. Sena nowamoke peleya: aluse niwa mosote sitalakeye.”
14 Aluse senayewi peleya: nowa inewemi sita:pesena: ha:na:na:pela: matanepela: seyakeye.
15 Iyewi selese, “Peleya: iya:peyawa nini peleya:keye,” au seyamakeye. Au selesaleke, peleya: emi mene ha:na:na: telalakeye.
16 Alawamona peleya: nowa pa:ta heneye napolo sitalapose hepene falemi fiyama:na:pela: matanese sita:nekeye. Iyewi Kotewemi himu semetei esa: matanese selese, “Nini Kotewa Kekeye.” Au seyanase Kote peleya: senawanapulu kekenema:na:pela: Eyewi eta: ewalomakeye. Ewalapulu iwa sopoke sita:pesita: hepene falemi Koteyewi siti timini tiye apoyakeye.

17 Apula: Epalahameyewi Kotewemi himu semetei esa: matanese elapita: potapola:, heneye himu semetei esa: matanana? Aluse Koteyewi Epalahamewa toma popa:na:pela: selese, “Aisa:ke sanapola: satapola: Nema kina:pa:,” au seyakeye. Aputa: ta:tapola: Epalahameyewi himu semetei esa: matanepela: enenase Aisa:kewa Kotema mikeye.
18 Apula: puwano Koteyewi sepapo selese, “Aisa:ke sala amo sala, amo sala epapuluse, kine ke sena maya manopesakeye,” au seyakeye. Au selapita: kemi, Epalahameyewi Aisa:kewa Kotema miya:na:pela:, sama:na:pela: etewa wapa:kemi tuwapola:, e sala semetei kamona mikeye.
19 Miwa kemi eyewi matanese, “Sena kulu mene tesima:na:wa Koteyewi Ene ilikeye,” aluse matananakeye. Apula: pale seya epapuluse selese, “Epalahameyewi e sala sana kuluwa Koteyewi mene tesilapola:, Epalahamema wa:ke mikeye.” Aluse niyewi selakeye.

Aisa:kewala Yakopewala Yosepewala Iwa Sopoke Kotewemi Himu Semetei Esa: Matanepela: Sita:newa Wekeye

20 Apula: Aisa:keyewi Kotewemi himu semetei esa: matanawamunuse e sa:le Yakopemawana, Isomawana, sikape a:ko: seli sita:pesita: napola:tesene solo amowa se tiye mikeye.
21 Apula: Yakopeyewi Kotewemi himu semetei esa: ela:, ewa kulu ikila emiwa, Yosepe e sa:le napola:pita: napola:tesene solo amowa se tiye mikeye. Ikila emiwa, Eyewi poloto tiyapola: peleya: kepela: kotopola: ela:, aluse Kotema wapiyalakeye.
22 Apula: Yosepeyewi Kotewemi himu semetei esa: matanepela: ela: ewa kuma:na: ikilawa mapatopita:, emi selese, “Sikape Isolaiya senayewi Isipi peleya: iya:taposakeye. Iya:pela: hana ikila emiwa, ne ki amowa tiye ha:na:pa:,” au seyakeye.

Moseseyewi Kotewemi Himu Semetei Esa: Matanepela: Enewa Wekeye

23 Apula: Mosese selati ikila emiwa, Isipi piseiki Felo solo ele tuwatese, “Isolaiya sena sala keisa:tapita: sopoke sanose kotetiya:pa:,” au selapita:, Mosese e atawa e amawa a:tewi Koteyewi a:ma sala mete musu napolo kinapita:, aluse solo elewa tikapeye ti amopela: a:ko: eta: ipilamakeye. A:tewi Kotewemi himu semetei esa: matanawamunuse, kunei usulupe eli sa:le amowa mupapokeye.
24 Apula: Mosese sosolo tese solo tepela: ela:, Kotewemi himu semetei esa: matanawamunuse selese, “Newa heneye Felo e la:le sa:makeye. Newa Isipi sena amowa iya:pela:, Isolaiya senawanapulu papesakeye,” aluse matanese ha:na: palakeye.
25 Alake Eyewi matanese, “Kote sena kesale amowa Isipi senayewi ikomopita: newana, iwalapulu semetei olokeyaleye tisaleke ililakeye. Newa Isipi peleya: ela: Kotewa iya:pela: olokeyatela matane tiye fesamoma:na: epelese, aluse tesewa ikila kolotea tepela: sikape itapa tepesakeye. Epapu epesenewa newa mapolokeye.
26 Kelesowemi ela: † olokeyaleye tisalekewala ilipesakeye. Amowa puwanokeye. Apula: Isipi peleya: moweniwana, nano ketea toma tisewana, fesamonosewana, ketea amowa sikapekeye. Kote tima:na: tisewa tisaleke, sikape Koteyewi nano ketea wa:la:ya hepe napolo Isipi peleya: moweniwa helete tiye nema kinaposakeye,” aluse matanakeye.
27 Moseseyewi Kotewemi himu semetei esa: matanepela: Isipi peleya: iya:pela: hapalakeye. Isipi piseiki Felo konomonose Moseseyewi eta: ipilamakeye. Senayewi Kotewa siyewi eta: potesemakeye. Alawamona Moseseyewi Kotewemi himu semetei esa: matanepela: enenase, Kotewa siyewi potosene epapuluse papokeye. Aluse paponase eyewi Kotewemi himu semetei esa: matanepela: penaiya enenakeye.
28 Moseseyewi Kotewemi himu semetei esa: matanawamunuse, Isolaiya sena ama selese, “Kili sala ola:pe hepene senayewi sama:pekitise, kiyawa Koane Helepita: koane isu tenamo a:pele sipi pepetawa tiyapola: muna:ta:pa:. Muna: tesaleke, hepene senayewi Isolaiya sala ola:pe masano kulaposakeye.” Aluse Moseseyewi ima seyakeye.

Isolaiya Sena Puwano Sita:neyawa Kotewemi Himu Semetei Esa: Matanepela: Sita:newa Wekeye

29 Apula: Isolaiya sena kesaleyewi, Kotewemi himu semetei esa: matanawamunuse, Hano Keyalo Ka:na hanapola:, hano takalese kola:tese takalese koya:sela: honosane peleya: talapoiya hetetiyapita: satepela:

† **11:26** Puwano senayewi Mosesewa ikomona epapuluse, sikape Kelesowala kaluse ikomopesakeye, aluse Moseseyewi matananakeye.

hapalakeye. Hanapita:, Isipi sena kulu tiye minawa hano sanewa hano katolose ya:te hapakeye.

30 Aputa: Isolaiya senayewi Kotewemi himu semetei esa: matanawamunuse, ikila tomoipewemi Yeliko taunewemi etewayewi sola mouwemi hekelesa: hanapita:, etewayewi solawa ekela hapakeye.

31 Apula: Lehape iwei tisene kesaleyewi Kotewemi himu semetei esa: matanepela: ela:, Isolaiya senayewi Yeliko taune amowa ai pama:na: minawa kesale amoke seselanase, ewa eta: sanamakeye. Tikape tesene sena kesale amowa ya:te tepita:, alawamona, ewa eta: kulumakeye.

32 Apula: sena kesale nokala neyewi sema:na:ne? Kitionewala, Pelekewala, Samesonewana, Yefatawala, Tepitiwala, Samiowala, sepatosene sena sopowala, iwa neyewi sema:na: elawamona oka itapa tepesakeye.

33 Sena nokamoke Kotewemi himu semetei esa: matanawamunuse iwa weyamu sita:nekeye. Iwa sita:la: peleya: sosolo weyemi piseiki senawalapulu tetese helete tiye hapakeye. Helete tiye hekeya piseikipela: potapola: sita:nekeye. Koteyewi auma:na: seyawa tilakeye. Apula: iyewi a:pele laeonewalapulu sitalapita: iyewi laeone meaka etapela: sita:nekeye.

34 Aputa: sena nokamoke tei sosolo wa:lawa sekakolalakeye. Apula: sena nokamoke iwa sama:na: elawamona nesila hapalapita: eta: sanamakeye. Iyewi hopolo tese sita:newa penana:pekeye. Apula: iyewi kisi tepa:na: hanapola: ami senawa sopoke iyewi pulaye tikeye iya:peyakeye.

35 Aputa: kesaleyewi Kotewemi himu semetei esa: matanepela: e sola noka kuluwa mene tesilapita: mene sililakeye.

Alawamona, sena noka tipolo sita:neyawa Kote iya:tesaleke kisi senayewi iwa silikepima:na:keye au seyakeye. Au seyawa iya:pela:, Kotewemi matanemita: silikepiyawa mapolose matanese, “Niwa tipolo sela kulusaleke, mene tesilapita: hepene falemi Kotewalapulu seli sita:pesena:wa epelekeye.” Aluse matanepela: tipolo sita:newa kisi senayewi iwa ikomopita:, iwa kululakeye.

36 Apula: sena nokamoke Kotewemi himu semetei esa: matananase, kisi senayewi ima itipilise meiyewi sananakeye. Apula: sena noka seniyewi sako tiyapola: tipolo selalakeye.

37 Apula: sena noka etewayewi ola kululakeye. Apula: sena noka soyewi naiya ti kululakeye. Apula: sena noka sapa senato mina elipei nasoloyetiye kululakeye. Apula: sena nokamoke a:pele sipi kapowala nanikose kapowala tiyapola: kapela: nano ketea misitiya sitalapita: senayewi iwa ikomonose sananakeye.

38 Sanapita: sena nokamoke mokopo mowa peleya: seleyawemi hanapola:, tokomowala, fiyanapola: apanawana, uwalokemiwana, eniya: sila:nekeye. Aluse sita:la:, iwa Kote sikapowemi heneye sena kesale naponase peleya: weyemi sena kesale sita:ne alapulu semetei sita:pesena:wa eta: ilimanakeye.

39 Aluse iyewi sopoke Kotewemi himu semetei esa: matanepela: sitalapita:, Koteyewi ima selese, “Kiwa napolapo,” au seyakeye. Au seya kamunuse Koteyewi aupesakeye au seyawa sopoke iwa peleya: weyemi sita:ne ikila emiwa eta: timakeye.

40 Ko:lupita: titimana? Koteyewi iwa matanese, niwala, matanepela:, niwamopela:wala Koteyewi mane heneye napolo sopolo apoyakeye. Puwano iwa Kotewemi himu semetei esa: matanepela: sita:ne kamunuse, ima mane heneye napolo sopowa seta: mimakeye. Ikila semetei kemi Koteyewi iwala niwana ninipe sopoke kekene tiyapola: napola: tepesakeye.

12

Niwa Hanosewa Siyewi Yesuwa Potapola: Hana Epapuluse Hananakeye

1 Alanase, sena muta amoke Kotewemi himu semetei esa: matanesene
isu sosowa nima walopita: niyawa matanekeye. Aluse matanese sena
kipila ha:na:na:nase, yetu hilila wa:lawa sulu tiye tuwapola:, apula:
sao senato kalawala kolu tiye tuwapola:, fakoya tese kipila hanosene
epapuluse, nano ketea hililawala, mane olokeyatela niyewi tiwamoke
apelakopesake iya:ta:pa:, niwa fakoya tese tiyapola: fiyatema:na:pela:
penanose matanepela: hananakeye. Kote ela: kipila ha:na:na: amowa
nima ta:pele tiye apoyakeye.
2 Niwa hanosewa siyewi Yesuwa potapola: hana epapuluse hananakeye.
Hanose himu semetei esa: matanesene mouwa Yesu Ene ekeye. Niyawa
Kotewemi himu semetei esa: matanesewa solomita: Yesuyewi Ene pota:
elakeye. Apula: Yesuyewi i kelipapoya Ewa kuma:na:wa eta: ipilamakeye.
I kelipapoya papela: kulu ikila emiwa ewalosewa Ewa eta: matanemakeye.
Alanase, Yesuyewi Ene matananase, “Sikape Newa epelese epesena:keye.”
Apula:, yemiwa kulu mene tesilapita:, hepene falemi fiyanapola: Kote
Piseiki sea tiya:le ili tapowemi helakeye.

Inayewi E Sa:le Hekelesewa Wekeye

3 Yesuwa matanepa:. Sena kesale olokeyatelayewi kisi tepela: sita:la:
Yesuma itipilise akowa tese ikomopita:, Yesuyewi Ene isu napowa eta:
iya:peyamake, Kotema kao himu semetei esa: matanepela: enekeye.
Ala epapuluse senayewi kiwa ikomonosaleke kiyawa Yesuyewi alusewa
matanepela: sitalaleke, kiwa penanose kao sitalaposakeye.
4 Aputa: heneye kiyewi mane olokeyatela sano tiye toliyetima:na:pela:
tepewamona kili pepetawa eta: sinimakeye.
5 Apula: Koteyewi kili himu penanose sita:pesita: kima selese, “Kiwa Ne
salakeye.” Au seyawa kiyewi kepoliyetila? Koteyewi kiwa hekelese Ene
hekeya alusewa walose selese,

“Ni Sa:lo, Piseikiyewi kewa hekeya epesita: hekelesaleke sela:pele mokopo
apoyakeye, aluse matanepa.
Hekeka pota: iya:tapa. Piseikiyewi kewa hekeya epesita: hekelesaleke
himu mapolopa.
6 Koiyawemiye, Koteyewi sosolo matana sena kesalema iyewi hekeya
matanemita: Koteyewi iwa hekelesekeye.
Apula: sena kesale nokama Eyewi selese, ‘Kiwa Ne salakeye.’ Aluse
hekelese falasisekeye.” *

7 Alanase nano hilila hetetiyapita: potapola: kiyewi selese, “Newa
hekeya epesita: Koteyewi newa hekelesekeye.” Aluse selese Kotewemi
himu semetei esa: matanesewa heneye kiwa penaiya sitalatipa:. Inayewi
e sala hekeya epesita: hekelesene epapuluse, Koteyewi kiwa E sa:nase
hekeya sita:pesita: hekeyelakeye. Sala nowa e inayewi eta: hekelesema
elapa? Eh. Maelakeye. Sala sopoke hekelesekeye.
8 Kote elawa E sala sopomawa mawa hekelesekeye. Alawamona, Eye ela:
kiwa mahekelesaleke, kiyawa matanepe kiwa heneye E salama tese ekeye.
Eh. Kiwa iwei sala sitalakeye.
9 Niyewi peleya: we inayewi niwa hekeya sita:pesita: hekelesaleke,
inama matanawa eta: iya:tesemakeye. Eta: iya:tesemanase inayewi

* **12:6** Sindaun 3:11,12

unuwa wapilise matanesekeye. Alake nini ni Ata hepene falemi elakamoke niwa hekelesaleke, Ewa sosololapo esa: nini ho ata falela kinisene wapilise matanepa:.

10 Aputa: ikila koloteawemi peleya: we nini atayewi e matanawamunuse niwa hekelesekeye. Hekelese e sa:yewi olokeyatela timinisaleke ikila nowemi nini atayewi konomonose hekelesekeye. Ikila nowemiwa pota: iya:tesekeye. Alusene epapuluse Koteyawa eta: alusemakeye. Olokeyatela timinisaleke potapola: ikila sopoke hekelesekeye. Niwa hekeya sita:pesita: Kote Ewa eta: ikomonamake napolo sopolo ela epapuluse nini olokeyatelawa takala:pela: napolo sopolo sita:pesita: Eyewi niwa hekelesekeye.

11 Hekelesene ikila kemi nano hilila kinapita: niyewi matanese, “Nano hililawa olokeyatela kinisekeye.” Aluse mapolose matanesekeye. “Nano hililawa napokeye.” Aluse eta: matanesemakeye. Alawamona, sikape hekeya:sela: kotetiyapita: hekelese waiyawa matanese sita:la: niwa hekeya hopola sitalaposakeye.

12 Alanase Kotewemi himu penanose matanepa:. Kiwa peletese hanapola: tiyapola: fiyatema:na:pela: penaiyawa itapa tepela: hopolo tese sitalakeye. Alake kiwa tiya: ki hopolawala, kuniu hopolawala, penanopa:.

13 Onatuyewi seli ha:na:na: isu soma: hekeya emi ha:na:pa:. Kiwa hekeya hanose sena kesale nokamokiwala kiwamo hapawa potapola: kulule hanose hanaposakeye. Kulule hanose hanapola:, sena kesale noka onatu kete tela amowa, kiwa hapawa potapola: iwala hekeya hanose, penaiyawa tiyapola:, eta: sutesinima, hekeya hanaposakeye.

Penaiya Sita:latipa:

14 Sena kesale sopoma halute hopola sita:latipa:. Halute hopola sita:pesena:pela: timinipa:. Mane olokeyatelawa takala:pela: napolo sopolo sitalapose matanepela: timinipa:. Mane olokeyatelawa takala:pela: ho:liya napolo sopolo eta: sita:nema sena kesale amowa Piseiki Kotewa mapotaposakeye.

15 Kiwa kilipe kemi sena kesale nowamoke Koteyewi mokopo seselesewa iya:pa:pekitise iwa sesepa:. Apula: matana semeteiyewi sena muta si kolose olokeyaleye tisekeye. Alusene epapuluse sena semetei nowa ipane epapula sena amowa olokeyatela elakamoke sena sopoke sukulu tiye olokeyatela sita:pesa:pekitise seli pota:pa:.

16 Aputa: kesale iwei tisene sena epesita:ya epapuluse sitalatepa. Kotewa iya:pela: sena olokeyatela epesita:ya epapuluse sitalatepa. Apula: Iso Kotewa iya:pela: enekeye. Isowa Aisa:keyewi e sa:le ola:penase, e inawa kula ikila emiwa inayewi nano keteawa tiyapola:, e inayewi onatu wapa:kemi epesena: telakeye. Epesena:pela: kamona ene e ma:e sikapeyewi ma:na: nasene satapita: potapola: selese, “Ma:na: nasewa newa matina. Alusaleke, nano keteawa sopoke keyawa tiyapola:, nini ata keteawa keye tiya:pa:,” au seyakeye.

17 Sikape Iso e inayewi napola: tese aupesakeye aluse seyawa Eyewi iya:pela: kamunuse wa:ke mene tima:na:pela: matanakeye. Alawamona Eyewi eta: mene timakeye. Koteyewi Ene sela:pa:na: epela: ta:peyawa Iso iya:peyanase wa:ke tima:na:pela: ewa ya:lese enekeye. Apula: Eyewi heneye himu semetei esa: eta: matanamanase Koteyewi sela:pa:na: epela: seyawa ema eta: mimanakeye.

Puwano Koteyewi Mosesema Sepapowa Kalilapo. Hili Yemiwa Yesuwalapulu Sepapowa Kalilapo

18 Isolaiya sena kesale puwano sita:newa tokomo Sainai Kote elakemi
mapato inise nano siyewi potapola:, kena:yewala ta:tapola:, iwa ipilise
sita:nekeye. Alawamona kiwa Kote elakemi mapato hanosekiwa, kiwa
ipilise masitalaposakeye. Apula: puwano sena kesale amowa tokomo
Sainai pawemi inise, tokowemi tei wa:lawala, heneye yopolotelawala
papokeye. Potapola: sita:newa kunukunawala ta:tapola:, alopo sosolo
inapitekiwala potapola:, iwa heneye ipilise sita:nekeye.

19-20 Pelo sanapita:wala, Koteyewi selapita:wala, iyewi topulakeye.
Ta:takamake Koteyewi selese, “Tokowemi sena apula: a:pele semetei
hanapitekiwa ewa kumita: etewayewi ola:pa:,” au seyakeye. Apula: iwa
ipilise sita:la: Mosesema penanose selese, “Sowa niyewi wa:ke ta:takamake
eta: ilimanakeye.”

21 Aluse iwa ipilise sitalapita: Mosesewala selese, “Newana ipilise sosolo
kiwa pipiya:sela: elakeye,” au seyakeye.

22 Alawamona, tokomo Saione † emi kiwa ha:na: sitalakeye. Hepene
falemi kokolo kao tesene Kotewa elakeye. Hepene falemi Kote siti
Yelusaleme sitiwemi hepene sena taosene muta eta: akema:na: telama
epelese kekene tiye sitala emi kiwa ha:na: sitalakeye.

23 Kiwa ha:na:, Kotewemi kulu hanosene sena kesale kekenepela: iwa
sopoke Kote sala puwanokeye. Ili unuwa hepene falemi pukawemi
momateya iwa kekenepela: sitalapita:, emi kiwala ha:na: sitalakeye. Kote
elakemi kiwa ha:na: sitalakeye. Koteyewi nano ketea sopoke takalepela:
takalesekeye. Apula: sena kesale puwano hekeya sita:newa kulapita: ili
howa Koteyewi napola: tese heka:pekeye iwala sitalapita:, emi kiwa ha:na:
sitalakeye.

24 Aputa: Yesu ela emiwana kiwa ha:na: sitalakeye. Koteyewi sena
kesale mene silima:na:pela: solo hili sepapolo tiwa Yesuyewi walokeye.
Sena kesaleyewi mane olokeyatelawa iya:pa:na:pela: Yesuyewi E pepetawa
mikeye. E pepetawa Epolo pepeta amunamakeye. Yesu pepeta amoke isu
napowa walokeye.‡

25 Walopita: Kote solo napowa ta:ta: iya:pela: tikapeye tiyapa. Peleya:
weyemi puwano Moseseyewi se tiye kinapita:, tikapeye tisene sena amowa
Koteyewi iwa mene eta: silimakeye. Alake hepene falemi tese Yesu
inapola: solo se tiye kinapita: niyawa tikape tesaleke niwa falasima:na:wa
maheletaposapa? Eh. Heneye maheletaposakeye.

26 Puwano Isolaiya sena tokomo Sainai pawemi sitalapita:, Kote solo emi
peleya: we henene minakeye. Alawamona yemiwa Eyewi sepapolo selese,
“Sikape ikila semetei kemi wa:ke peleya: weyemiwana, mei falemiwana,
henene sosolo Neyewi miya:na:keye,” au sepapokeye.

27 Kote solo amo mouwa wekeye. Sikape henene sosolo inapitekiwa,
Koteyewi nano ketea sopoke Eyewi timiyawa ilelise sopoke sutesinise
itapa tepesakeye. Alawamona nano ketea noka mailelipesa kokolo kao
sita:pesa:na: ta:peyawa eta: sutesinimakeye.

28 Koteyewi niwa Piseikipela: pota: elakeye. Henene sosolo inapita:
nini Kote sena kesale amowa eta: sutesinimakeye. Alanase niyewi
Kotema sosolo napolo selakeye. Koteye niwa sesepita: niwa napolo sopolo

† **12:22** Peleya: we Yelusaleme sitiwa tokomo Saione emi tikeye. Alanase pale selese niwa Kote ela pawemi hanosekiwa hepene falemi tokomo Saione emiwana Yelusaleme siti emiwana niwa hanakeye, aluse pale seyakeye. ‡ **12:24** Aepolo e pepetayawa heka mene tisene. Alawamona, Yesu pepetayawa sena kesale mene silisene. Ma:ta: Ti 4:10

ela:sela: ewamopela: epelese timinise epapuluse, Kote me solo se wapilise sitalakeye. Kote penaiyawa niyewi matanese ipilise sitalakeye.
29 Koiyawemiye, nano ketea sopoke tei wa:la sosowemi wa:lesene epapuluse, nini Kote Ene Ewa tei wa:la epapulakeye.

13

Kotewa Epelemita: Weyamu Sita:latipa:

1 Kiwa Kelesowemi kulu hapa sena kesale kilipe kemi himu hapa matanepela: semetei semetei esa: matanepela: sita:latipa:.
2 Aputa: sena makene inapita: siliyapola: seselesewa iya:tapa. Ne solo amo mouwa wekeye. Puwano sena nokamoke sena makene inapita: sesewapowa hepene senakeye. Iyewi hepene senawa tikila:pela: seselese iyewi koane siliye hapakeye.
3 Apula: sena kesale tipolo selawa * matanepela: sesepa:. Keyawa matanese, iwalapulu newana semetei tipolo elakeye. Aluse matana hanosene aluse matanepela: sesepa:. Apula: sena kesale noka tomawemi sanose ikomonosaleke potapola:, iwala matanepela: sesepa:. Kewala senanase toma semetei kamuna ela: ili oiya hililawa matanepa:.
4 Senayewi kesale tiyapola: tesewa heneye napokeye. Apula: kiyawa kili kesale tiwa seli yesita:pa:. Aluse amowa Kote sikapowemiwa heneye napolo epesita:. Kiyawa matanepa:. Kesaleyewi sena nowanapulu mokopo iwei tisaleke, Kesale amowa Koteyawa falasipesakeye. Senayewi kesale iwei tisaleke, sena amowa Kote falasipesakeye. Iwei mane kalikalila timinisaleke, Kote Eyawa imawa takalese falasisewa sosolo kinaposakeye.
5 Apula:, keyawa moweni teselapita: moweniwa himu hapa matanepela: epapuluse elatepa. Kewa moweni supa:pekitise seli pota:pa:. Moweni muta tima:na:pela:, aluse matanepa. Kine kinawa potapola: selese, “Neyewi ninawa ili telapita: newa ili elakeye,” au sela:pa:. Alake, Koteyewi selese,

“Kewa Neyewi pota: epesena:keye. Ikila sopoke Neyewi pota: epesena:keye.
Kewa Neyewi hene heneye maiya:taposakeye,” au selesekeye.

6 Au seyanase niyewi eta: ipilamake ekela selese,

“Piseiki Koteyewi newa seselakeye.
Seselanase newa ma ipipesakeye.
Koteyewi newa ili pota: elapita: senayewi nema ko:lu ikomopesape?” †

7 Apula: puwano sena nokamoke Kote sowa kima se tiye kinapola: kiwa potapola: sita:nekeye. Iwa sita:ne ikila emiwa iwa Kelesoyewi alusewa kulule hanose hanapola:, iwa kulu ikila emiwa timini tiye tuwapokeye. Iyewi alusewa kiyawa matanepela: kepoliyetiyapa. Iyewi Kotewemi himu semetei esa: matana epapuluse, kiyawala Kotewemi himu semetei esa: matanepela: kulu ha:na:pa:.
8 Apula: puwano Yesu Keleso enene epapuluse, napuwala kaluse semetei kamunuse elakeye. Napu Ewa enene epapuluse sikapewala ikila sopoke

* **13:3** Sena tipolo sela amoke olokeyatela eta: timiyamakeye. Yesuma semetei fa:se minase iwa tipolo selawapokeye. † **13:6** Kisala Puka 118:6

semetei kamunuse epapuluse elaposakeye. Enapotane kali pa:te esa: eta: tesemakeye.
9 Alanase, kiwa solo kalikalilaye kili matanawa sukulu tiye hanose Kote isuwa iya:pa:pekitise ili sowa ta:tapola: kulu hanapa. Niyawa Koteye kokonawa nini himuwemi penana:pela: elatipa:. Himu niniwa ma:na: kalikalila solo ele epamoke mapenanataposakeye. Mane epamokiyawa sena kesale niwa ha:na:na:wa masesepesakeye.
10 Niniwa etewa kalopo elakeye. Alawamona, pilisiti sena fala: koane suwemi tima:na: tisene iyawa etewa kalopo emiwa ma:na:wa matiya-posakeye.
11 Yu sena pilisiti sena puwano sita:neyawa sena kesaleyewi mane olokeyatelawamopela: a:pele sanapola: pepetawa tiyapola:, fala: koane Hene Heneye Ho:liya Napolo koane suwemi pepetawa tiyapola: hanapola: Kotema kinisekeye. Alawamona, a:pele howa koamesa: solawa mowa tapowemi wa:lawa teiyewi wa: tesekeye.
12 Ala epapuluse Yelusaleme siti solawa mowa tapowemi Yesuwa sena kesaleyewi nano hililawa Eyewi tiyapola: Ewa sana kulukeye. E pepetayewi sena kesale ho:liya napola: tese, olokeyatelawa takala:pela: sita:pesita: kulukeye.
13 Yesuwa koane solawa mowa tapowemi kulukeye. ‡ E ewalose ikomona aluse niwana ka epapuluse Ewa elakemi ha:na:pa:.
14 Alake peleya: weyemi niyewi heneye siti kao maelakeye. Alawamona, sikape hepene falemi niyewi heneye siti emi sita:pesena:wa niyawa matanakeye.
15 Niyewi Yesuma papela: apola: sita:nenase ikila sopoke Kotema wapilikeye. Niyewi Kotema wapilisewa nano ketea mokopo kinisene epapuluse kinakeye. Nini meatewi E unuwa me solo se Ema wapiyakeye.
16 Apula: napolo timinise, kiwa takalese, sena nowa seselese kinaka kepoliyetiyapa. Mokopo kinaka Koteyewi potose Ewa epelesekeye.
17 Kelesowemi puwano kulu hapa yesila sena iwa kili ho pota: kima se tiye kina:sela: ela: ta: tiyapola: kulu ha:na:pa:. Kiyawa seli matanepela: sita:pesita: iyewi potapola: sitalakeye. Iyewi timiyawa seli tilile esa: Koteyewi ima ta:taposakeye. Iyewi epelese timinimita: seli ta: tiyapola: sita:latipa:. Seli eta: sita:nema tesaleko, hililawa iyewi tise ili himu mapolose sitalaleke, kiyawala hililawa tiyaposakeye.
18 Apula: niwamopela: kulukulula:sela: sita:latipa:. Nini himu fa:nemi o:sulu matanese, “Niwa iliye tipela: sitalakeye.” Aluse niwa iliye tipela: sitalapita: ta:takeye. Alake niyawa nano ketea napolo tima:na:pela: matanekeye.
19 Neyewi kima penaiya selakeye. Kiwa epesita:ya newa kipila minite kiyewi kulukulupa:.

Niyewi Kiwamopela: Kulukulusewa Wekeye

20 Koteyewi solo hili sepapolo tiwa kao elaposakeye. Au sepapolo tiwa tuwapola: apola:, Yesuyewi E pepetawa mikeye. Piseiki Yesu kulapita: potapola: Koteyewi Ewa mene teisa:pekeye. Alake a:pele sipi pota: tesene Sena Yesila Sosowa Yesu Ene ekeye. Aluse timinimita: Koteyewi Ewa apoyakeye. Alake halute tesene mouwala Kote Ene ekeye. Alake, nano ketea sopoke neye selaka, Koteyewi kima sesewataposa, esa: neye matanakeye.

---

‡ **13:13** Moseseyewi solo elewa Yesu kulu amowa Yesu koane mowa tapowemi hapa aluse, niyawa Moseseyewi solo elewa iya:pela: Yesuma wapilikeye.

21 Kiwamopela: Kotema neyewi kulukulula:sela:, “Koteo, Ke matanawa
senayewi iliye tiye timinimita: Keyewi alusewa napowana nano ketea
sopoke napowa ima iliye tiye kina:pa:. Iyewi Yesu Kelesoma papela:
apola: sitalapita:, Keyawa epelemita: timinisewa ili matanawa apola:pa:.
Yemiwala, sikapewala, ikila sopoke Yesu E unuwa wapilikeye. Henekeye,
kakeye,” aluse neyewi kulukululakeye.

Epama

22 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o, kiyawa Kotewemi himu
semetei esa: penanose matanemita: sawi weyamowa neyewi momatekeye.
Epelese ta:ta:pa:. Ne sawi momateya we senatomakeye. Momateyawa
mapolose ta:tapa.
23 Timotiwa kiyawa matanemita: neyewi momatekeye. Nini Kelesowemi
kulu hapa sena ma:e Timotiwa tipolo selawapo silikepiyakeye. Silikepi-
lapita: newa ela weyemi ewa kipila inisaleke, kiwa sitala newa inise, ewa
newanapulu na:nipe mina:na:keye.
24 Kiwa pota:tesene sena ama epama selakeye. Kote sena kesale sopoma
epama selakeye. Itali peleya: emi Kelesowemi kulu hapa sena mina
amokiwala kima epama selakeye.
25 Koteyewi kiwa sopoke matanepela: kokonayewi sesemita: matanek-
eye, henekeye.

Yemese

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Yemeseyewi sawi momateya we Yemeseyawa solo napolo noka sena kesale ima walose selese, Kotewemi kulu hapa amowa mane napolo epesita:, momateyakeye. Eyawa solo pale seya mutalo noka sena kesale matanawa napolo timinimita: apula: solo eyewi seyawa matanepela: epesita: momateyakeye.

Yemese eyawa sowa penaiya weyamo seya, sena kesale Yesuwemi seli topu amowa mokopo maelaposakeye. Eh. Iyawa sena kesale nokamawa mane napolo hekeya apula: ene mane amoke walose seli topu iliwa sosolo elaposakeye.

1 Kotewalapulu Piseiki Yesu Keleso eli tima:na: tisene senawa nekeye. Newa Yemeseyewi sawi weyamowa momatelese selawatakeye. Kiwa Yu sena maya kukuluipewemi Kelesowemi pala sena kesale sita:nema neyewi sawi we momatelese selawatakeye. Koamesa: kalikalila emiwa kiwa sanapola: pula tiye tesilapola: nesile, peleya: kalikalila hanapola: sitalakima neyewi sawi we momatelese selawatakeye. Neyewi kima, “Napolo.”

Yesuwemi Heneye Himu Semetei Matanesewa Wekeye

2 Ne ma:ela: ne atela:, kili tomawemi nano hilila kalikalila hetetiyapitewa sosolo epelese sita:latipa:.

3 Kili toma ta:pelema:na:pela: nano hilila hetetisekeye. Hetetise kiyewi Yesuma himu semetei esa: matana amunuse honosane ita:pa:pitikitise hetetisekeye. Hetetiyapita: eta: iya:peyamake nano hilila amoke kiyewi Yesuwemi himu semetei esa: matanawa penaiya kamo hanaposakeye.

4 Alanase, kiwa seli penano tesitiye apula: hililawa tiya:pa: mane amowa heneye kiwemi penaiya temita:. Alusaleke, kiwa seli napolo elaposakeye. Alusaleke, kiwa Kote mawa mahepe tepesakeye. Mane kiliwa napolo hekeya sopolo tepesakeye.

5 Kiyewi seli takalepela: matanesewa tima:na: matanesaleke, Kotema kulukulupa:. Eye ta:tapola: kima kinaposakeye. Koteyewi sena kesale sopoma epelese nano mokopo iliye tiye kinisekeye. Kiyewi Ema nano ketea semetei ta:tesaleke, Eyewi kiwa makotopesakeye.

6 Alawamona, keyewi Kotema kulukulula:sela:, “Nema seli takalese matanesewa tina.” Au sela amoke ikila emiwa, himu semetei matanese kulukulupa:. Matana elipei matanepela: kulukulupa. Koiyawemiye, matana elipei matanepela: senawa hano ko:lu alopoyewi poluse epapulakeye.

7 Sena matana elipei epapulawa eye matanese, “Piseiki Koteyawa nano ketea nowa nema kinaposakeye.” Eyawa weyamu mamatanepesakeye.

8 Sena amowa matana elipei ela: apula: eyewi nano ketea sopoke timiyawa eta: seli timinimakeye.

Nano Ketea Sosolo Enewana, Nano Ketea Misitiyawala, Seyawa Wekeye

9 Kelesowemi kulu hapa sena kesale kewa nano ketea misitiya enewa Koteyewi e unuwa sosolo apolose epelese elatipa:.

10 Aputa: Kelesowemi kulu hapa sena kesale kewa nano ketea sosolo enewa, Koteyewi kolotea meapolose epelese elatipa:. Falafala heyawa tulu

hapa itapa tesene epapuluse, senayewi nano keteawa sosolo matanese enewa kuluse itapa tepesakeye.

11 Falafala mupusuwa otowi sanose mapolose ofolose onose tulu hanosene posulusekeye. Alusene epapuluse nano ketea sosolo matanese enene senayewi ene pisinisi timinise enene ewa kulaposakeye.

Koteyewi Niwa Napola:tese Timinisekeye. Niyewi Nano Olokeyatela Timita: Koteye Niwa Eta: Polusemakeye

12 Nano hilila epe hetetiseya ikila emiwa, penana:pela: ela sena kesale amowa epelese elaposakeye. Koiyawemiye, eye Kotewalapulu himu semetei matanepela: elapita:, sena kesale amowa kapo ta:pela:ma:na:pela: nano timinisewa, kemi tesene wa:la:ya heka Koteye ema kinaposakeye. Alanase Koteyewi sepatose selese, “Senayewi Newemi himu hapa matanese elaleke, kokolo kao tesene miya:na:wa Neyewi heneye miya:na:keye,” au seyakeye.

13 Aputa: senayewi olokeyale tima:na:pela: eyewi ene ela: sukulu tiye matanesekeye. Alasi tiyapola: olokeyale matanepela: tima:na: tise itapa tepela:, eyewi selese, “Olokeyale matanepela: timita: Koteyewi nema poyakeye.” Au selapa. Koiyawemiye, Koteyewi olokeyale timita: nowamawa eta: polusemanakeye. Aputa: senayewi olokeyale timita: Koteyewi poluse eta: sutisemakeye. Kote Eyawa eta: alusemakeye.

14 Alawamona sena kesale semetei semeteiyewi ene ela: olokeyale tima:na:pela: epelese matana amoke sutisikeye.

15 Alasi tiyapola: nano olokeyatela epelese matane ha:na: tese sikape eyewi olokeyatela timinisekeye. Olokeyatela timinise, olokeyatelawa sosolo tesekeye. Olokeyatela sosolo tepetekiwa sena amowa kuluse Kotewalapulu kokolo kao maelaposakeye.

16 Alake, ne ma:ela:o ne atela:lo, neyawa kiwa sosolo matanekeye. Senayewi olokeyatela tima:na: timita: polusene mouwa Kotemakeye. Kiyawa aluse matanepa. Nowamoke selese, “Senayewi olokeyatela timita: Koteyewi sutisikeye.” Alawamona mokopo selapitekiwa, kiye ta: tiyapa.

17 Kote Ene nano napolo sopolo kinisekeye. Nano ketea napolo sopolo miwana, nano mokopo napolo hekeya sopolo iliye tiye miwana, hepene falemi tese Kote nini Atayewi kinisekeye. Aputa: eleka:le opowala, nukulapo kuneiwala, meiwemi yepesiniwala, Kote Ene Eyewi timiyakeye. Alanase, ho:liya mouwa Kote Ene ekeye. Kiapo ikila kemiwa a:se senato tesene. Ikila honosanewemi a:se kasa tesene. Kasa tepela:, opo sinakemiwa wa:ke a:se senato tesene. A:se senato tesene, wa:ke kasa tekemiwa, alusene amunuse Kote Ewa eta: alusemakeye. Ikila sopoke Kote Ene alusewa eta: elesemakeye.

18 Koteyewi Ene matanawamunuse, Ewa nini Ata hetetikeye. Koteyewi nano ketea sopoke timiya emiwa nini senawa puwano ola:pe apolomita:, Eyewi niwa Ene hene solo enayewi niwa hetetikeye.

Kote Solo Topu Semetei Kamunuse Kulu Hanose Tiya:pa:

19 Ne ma:ela:o ne atela:lo, neyawa kiwa sosolo matanekeye. Nano weyamowa matanepa:. Sena nowamoke selapitekiwa, kiyawa sopoke seli ta:ta:pa:. Aputa: puwano kipila seta: seyamake, seli matanepela: sela:pa:. Kipila konomopa.

20 Sena nowamoke konomonose elapitekiwa Koteyewi mane hekeya sopolo alusewa timinise maelakeye.

21 Alanase nano olokeyatela akeliya apula: mane olokeyatela kalikalila yulula alusene sopowa iya:ta:pa:. Kote Ene sowa kili himuwemi nakela sa:le epapuluse kekeye. Kiwa mene silima:na:pela: nakela sa:le kepela:

peleya: napolo aluse, kiyawa i mene kolotea meapolose hopola sitalapita: himuyewi seli matanepela: Kote sowa ta: tiya:pa:. Kote soyewi kiwa mene siliyaposaka penaiya elakeye.

22 Kote solo amowa ta:tapola: tiya:yawala semetei kamunuse kulu hanose tiya:pa:. Ta:tapola: semetei elatepa. Kiyewi selese, “Niyewi Kote solo ta:tesekeye.” Alawamoma seya kamunuse, Kote sowa kulu hanose tima:na: eta: tiya:nemananeke, ki kene kemi mokopo pateya selakeye.

23-24 Senayewi hewa ene mitiwa potapola:, hewa iya:pela: hanapola:, ene mitiwa papowa kepoliyetisekeye. Kepoliyetisene aluse senayewi Kote sowa topuwamona kepoliyetise eta: timinisemakeye.

25 Alawamona, sena kesale himu matanawemi Kote solo ele napolo sopowa Koteyewi kinisekeye. Solo ele amo sena kesale silikepilisekeye. Alanase solo elewa senayewi seli pota: kulu hanose matanepela: ela: kepoliyetima, heneye ta: tiyapola: tisaleke, sena kesale amowa Koteyewi napola:taposakeye.

26 Aputa: sena nowamoke selese, “Newa Keleso senakeye.” Aluse seya kamona eyewi ene meatewi seli pota: eta: tesemakeye. E selesaleke, sena amo ene mene mokopo pateya selakeye. Ene Kotewa kulu hanose timinisekeye, e seyawa kamona, meatewi pateye seyanase, Kotewalapulu matanesewa mokopo ketea amuna elakeye.

27 Aputa: Koteyewi Ene matanese selese, “Senayewi e himu fa:nemiwa akeleya nowa itapa elapita: apula: Newa heneye kulu hanose elaleke, ewa weyamu timinise elaposakeye. Alale salawala, kesale sopa:la ili hililawa elapetewala, eyewi iwa seselese timinipesakeye. Aputa: peleya: weyemi nano olokeyatelayewi sukulu tiye mene ha:na:pekitise nano olokeyatelawa talaleye tiye hanaposakeye. Senayewi aluse ela: timinisaleke, Koteyewi hekeya alusewa kulu hanakeye.” Aluse nini Ata Koteyawa matanese seyakeye.

2

Sena Nano Ketea Sosolo Sita:newa Puwano Apolose. Aputa: Sena Nowa Nano Ketea Misitiya Enene Sikapetapo Apola: Alusaleke Eta: Ilimanakeye

1 Ne ma:ela:o ne atela:lo, nini Piseiki Yesu Kelesowa E penaiyawa sosolo ho:liyawalapulu hepene falemi elakeye. Alanase, kiyawa Ema himu semetei matanepela: sita:la:, sena nowa nano ketea sosolo sita:newa puwano apolose, sena nowa nano misitiyawa fa:tapo walose, aupa.

2 Kiyawa Kotema wapilima:na:pela: kulukulusene koane kekenepitekiwa, sena elipei inapola:, nowa toma momatetiye sao hene napolo kapela: nano ki kolo timiyawa tiya:wemi kapela: inapola:, aputa: sena nowa sao nasoya kapela: inisekeye.

3 Inapita:, sena sao napolo kalama epelese selese, “Kewa sea heneye napolo emi helema,” au selesekeye. Alawamona, sena sao nasoya kalama selese, “Kewa epemi ke epesa.” O, “Kewa tise helema ilikeye.”

4 Au selesaleke, kiwa kilipe kekena kemi sena nowa puwano apolose, sena nowa sikapetapo apola:, aluse matanesekeye. Kiwa nano kotosene mouwa ta:tesene sena amuna tese, kiyewi sena amowa takalesekeye. Alawamona, kiye eta: seli takalesemakeye. Mokopo olokeyale takalesekeye.

5 Ne ma:ela:o ne atela:lo, ta:ta:pa:. Neyawa kiwa sosolo matanekeye. Sena nano misitiya sita:neyawa Kotewalapulu himu semetei matanawa penanose sita:pesita:, Koteye ta:peyakeye. Ta:pele tiyapola: sepatose

selese, “Kiwa Neyewi Ni sa:nase, kiwa himu hapa Newemi matanesaleke, kiwa Neyewi Piseikipela: pota: epesena:keye.”
6 Alawamona, sena nano misitiya sita:newa kolotea me apolakeye. Sena nano misitiya sita:newa kiye kolotea apeya amowa, sena nano ketea sosolo enewamoke kiwa Keleso sena kesale kolotea me apolakeye. Iyewi kima nano hilila kinise, kiwa kotomita: kotosene mou ta:tesene sena ela emi siliye hanosekeye.
7 Kiwa Keleso unu napolo E taiya, iyewi E unuwa itipilise akowa tesekeye.
8 Aputa: Piseiki Kote solo ele tuwapowa Kote pukawemi momatelese, “Kewa kine kewamo himu hapawa matana hanosene aluse, keyawa kine sena manawa aluse himu hanose matanepa:.” Aluse momateyawa ta: tiyapola: timinise sitalapitekiwa, kiwa seli sitalaposakeye.*
9 Alawamona kiye siyewi potapola: takalepela: matanese, sena nowa puwano apolose, sena nowa sikapetapo apola:, kiye alusaleke, kiwa Kote solo ele tuwapowa tikapeye tiyakeye. Tikapeye tise sita:la:, kiwa olokeyatela sitalaposakeye.
10 Koiyawemiye, Kote solo ele tuwapo sopowa senayewi ta: tisewalo ta: ti kamona, Kote solo ele semetei nowa tikapeye tisaleke, amowa Kote solo ele sopowa tikapeye tiyakeye.
11 Aputa: Kote solo ele tuwatese selese, “Kesale iwei tiyapa.” Au seya kemi Kote semetei amoke selese, “Sena kumita: sanapa.” Aluse solo elewa tuwapokeye.† Aluse, sena kumita: sanapetewa kamona kesale iwei matisaleke, kiwa Kote solo ele sopowa tikapeye tiyakeye.
12 Alanase, keye ena selapita:, apula: keye ena timinipita:, amowa matanepa:. Ele sena kesale silikepilisene amoke eyewi kewa kotopesakeye.
13 Koiyawemiye, kiyewi sena nowa mahauweki matanesaleke, Koteye falasima:na: okemiwa kiwa Eyawa mahauwekilisapekeye. Alawamona, sena nowamoke kiyewi hauwekilise seselesaleke enewala Koteyewi hauwekipesakeye.

Kotema Himu Semetei Matanema:na: Ha:na:na:nase Timinisewa Wekeye

14 Ne ma:ela:o ne atela:lo, sena nowamoke selese, “Neyewi Kotewemi himu semetei matanekeye.” Aluse matana kamunuse ela:, elawamona senayewi sena nowa seli seselese tima:na: eta: tiya:nemananeke, ewa ili elapele? Alamakeye. Ewa ili maelakeye. Eyawa himu semetei matanesewa Koteyewi potose ewa ma mene siliyaposakeye.
15 Aluse Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ewana, Kelesowemi kulu hapa ne atewala, sao itapa tepela: potiya:sela: ela:, nano nasewana itapa tepela: menise elaleke, keyewi potapola:
16 ema selese, “Kewa seli hopola epesita: matanekeye. Kewa potiya:sela: enewana menise enewana itapa temita: matanekeye.” Aluse selese kemi sena nowa seselese saowala nano nasewana ma kinisaleko, mokopo meapo sopolo selesaleke, eta: ilimanakeye.
17 Kotewemi himu semetei matanepela: elaleke, sena nowa ma seselesaleke, ke Kotewemi himu semetei matanesewa kulusene amunuse kululakeye.
18 Aputa: sena nowa eyewi selese, “Keyewi Kotewemi himu semetei matanepela: elakeye. Aputa: neyewi sena nowa nano seli seselese tiyatakeye.” Aputa: senama weyamu sela:pa:. Sena nowamoke Kotewemi himu semetei matanesewa keye popita:, eyewi seli seselese timinisewa

* **2:8** Lefitikase 19:18 † **2:11** Mene Sili Puka 20:13-14; Lo 5:17-18

pota:pa:. Aputa: keyewi seli seselese tisewa itapalaleke keyawa Kotewemi himu semetei matanesewa sena nowamoke noko:lu potaposape?
19 Keyewi kine matanese selese, “Kote semetei Ene ekeye. Kote nowa maelakeye.” Au selakane henenapo. Ho olokeyatelawala solo semetei kamu seyakeye. Aluse sela amowa iyewi henekeye. Apula:, iyewi Kotewemi ipilise iwa pipilise sitalakeye.
20 Alanase, keyewi meapo sopoyewi selesaleke, sena nanonatelawamona ela amunuse elakeye. Ke Kotewemi himu semetei matanesewa semetei ela:, alawamona nano seli tima:na: eta: tiya:nemananeke, ke himu semetei matanesewa mokopo ketea epapulakeye. Keyawa solo mou weyamowa matanana? Alanase, ta:ta:pa:.
21 Nini kouwa mei Epalahameyewi e sala Aisake Kotewemi sano tiye miya:na:pela:, etewa timiya etewa kalopo wapa:se falemi e sa:le amowa tuwatapita:, Koteye potapola: Epalahamema selese, “Kewa sena hekeya elakeye,” au seyakeye.
22 Alanase, Epalahameyewi Kotewemi himu semetei matanesewana, tiya:yewi nano tisewana semetei kamunuse timinise enekeye. Aluse timinise enenase Kotewemi himu semetei matanawa iliye tilakeye. Hon-osane eta: iya:peyemananekeye.
23 Aputa: Kote pukawemi momateyawa wekeye. “Epalahameyewi Kotewemi himu semetei matananase Koteyewi ema selese, ‘Sena hekeyawa kekeye,’ au seyakeye.” Aputa: Koteyewi Epalahamema selese, “Ne manawa kekeye.” Au seyawa Kote pukawemi momateyalakeye.‡
24 Kotepela: eta: timake himu semetei matanesene semeteiwa Koteyewi potapola: selese, “Kewa sena hekeya elakeye,” elawa eta: selesemakeye. Alawamona Kotewemi himu semetei matanesewana, tiya:yewi tisewana kekene tiye tisaleke, amowa Koteyewi potapola: selese, “Kewa sena hekeya elakeye,” au selesekeye.
25 Aputa: kesale Lehapewala matanepa:. Lehape ewa iwei kesalekeye. Alawamona Yu sena elipei ai popa:na: minawa Lehapeyewi mupapola:la: elipei a:ko: koane mene hamonite isu nowemi waiyakeye. Walopita: eyewi Kote sena ai popa:na: minawa seselese, isuwa waloseyanase nano sesewapowa Koteyewi potapola: selese, “Kewa kesale hekeya elakeye,” au seyakeye.
26 Alanase sena kuluwala matanepa:. Sena tomawemi howanapulu kekenepela: ela: falela apota: tesekeye. Alawamona, howa hanose tomawa kulusekeye. Alusene amunuse senayewi Kotewemi himu semetei matanesewa semetei matanepela: elaleke, apula: sena nowa seselese nano tisewa tima:na: eta: tiya:nemananeke amowa, sena amoke ene Kotewemi himu semetei matanesewa kulusene amunuse kululakeye.

3

Keyewi Kine Meatewi Seli Pota: Elatipa:

1 Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ela:o ne atela:lo, sena kesale nowamoke selese, “Walosene senayewi timinisewa neyewi tima:na:pela: epelekeye.” Aluse kiyawa sena kesale mutayewi selapa. Niwa walosene senawa Koteyewi potosekiwa kotoma:na: ikila emiwa nini nano hele waiyawa potose nima sosolo kotopesakeye.
2 Koiyawemiye, niye sopoyewi wa:kiwala, wa:kiwala, hele timinisekeye. Aputa: senayewi hele maselapita:, sena amowa ene hene henewa seli

‡ **2:23** Ma:ta: Ti 15:6

elakeye. Ene meatewi hele eta: seyamake elaleke, e tomawemi nano nowa ma hele tepesakeye.

3 Nini matanawa a:pele hoseyewi kulu hamonite, a:pele hose meakemi waya kolotea tuwatesekeye. Waya tiya: ili tapowemi sutusaleke, a:pele hosewa tiya: ili tapowemi hanosekeye. Nini matanawa tapowemi a:pele hose emi hanosekeye. A:pele hoseyewi ene matana tapowemi eta: hanosemakeye.

4 Aputa: poti sipiwala matanepa:. Poti sipiwa sosokeye. Aputa: alopo amowana penaiyakeye. Alawamona fa: hekelesewa koloteakeye. Fa: hekelesewa kolotea amowa, senayewi tiye poti sipiwa hekelese kolopita:, senayewi matanawamunuse poti sipiwa hanosekeye.

5 Alusene amunuse nini meapo tepeyewi nano selesene akeye. Meapo tepewa kolotea kamoke nano selese sosolo me solose selesekeye. Alawamona, tamo semetei silitiyapola: tenakamake tenetiyapola: mowa sosolo emi kulukamake, mowa sosolo sopoke wa:lese kosekeye.

6 Tei wa:la amunawa nini meapo tepewa akeye. Nano olokeyatela sopoke nini meapo tepekemi elakeye. Tepe kamoke nini tiya:wala nini onatuwala nini himuwana, nini toma sopowemi olokeyaleye tisekeye. Apula:, eyewi mane olokeyatela kalikalilawa nini falela weyemi fiyatese tei wa:la ofolose amunakeye. Tei wa:la weyamowa ene Heo peleya:wemi emi inisekeye.

7 Aputa: a:pele hopola kalikalila sita:newa, kopowala, a:nema:wana, kuya:lewala, ewawala, senayewi nano sopowa me hopa:tesekeye.

8 Kopopela: kemi, e meatewi tepewa sena nowa eta: kopolosemakeye. Meapo tepe amowa olokeyale kao tesekeye. Kopolo sola selawapo etapeyawa neiye fa:ta: ha:na:, neiye koma ha:na: ha:na:na: kelese elakemi aluse, senayewi meatewi tepewa epapula:sela: elakeye. Hesekeyewi sena tomawemi meni. Hesekeyewi ofolawa sena tomawemi kinisekeye. Alusene amunuse hesekeyewi ofola amunawa sena meapo tepewa akeye.

9 Aputa: ikila nowemi meatewi nini Piseiki apula: nini Ata Kotema wapilise selesekeye. Meapo semetei kemi, senaye sena nowama henipasolose selesekeye. Kote Eye sena amowa Ene E kamuna timiya.

10 Meapo semetei kamoke Kotewa wapilise, apula: sena nowama henipasolose selesekeye. Ne ma:ela:o ne atela:lo, kiyewi aluse selesewa heneye olokeyatelakeye.

11 Aputa: hano si hano kalaiya napolo elipe solu hano eta: tiselakolesemakeye.

12 Ne ma:ela:lo ne atela:lo, I kaluyewi i olofi fowa eta: helesemakeye. Mei kalapeyewi i kalu fowa eta: helesemakeye. Hano ka:na honosane solu eta: nasemawamona hano napolo inapola: maelakeye.

Himuyewi Seli Matanesewa Koteyewi Kinisewa Wekeye

13 Kiyawa kilipe kemi sena semetei nowamoke nano napowala, nano olokeyatelawala, takalepela: matanese elapele? Aluse takalepela: matanese elaleke, sena amowa ene seli elaposakeye. Eyewi ene ewa mene sosolo eta: telamake, sena nokamoke e napolo timinisewa potapola: selese, “Eyewi nano napowa takalepela: matana hanatakeye.” Aluse selaposakeye.

14 Alawamona ke siyewi sena nowa potose, e nano ketea sosolo potapola:, ema emenese sosolo matanepela: apula: kine kewa semetei puwano apolose matanese, aluse matana hanosene ikila emiwa, keye selese, “Neyewi seli takalese matanekeye.” Aluse keyawa pateya solo amoke kewa kine himuyewi matanawa helete tiye selapa.

15 Koiyawemiye, emenese matanesewana, kewa kine puwano apoma:na: matanesewana, Koteyewi hepene falemi tese eta: kinisemakeye. Alake olokeyatela matanesene amo mouwa wekeye. Peleya: weyemi nano amokiwala, tomayewi matana nano amokiwala, Seteneyewi ene ewala, senayewi olokeyale matanepela: tima:na: timita: sutisikeye.

16 Alanase senayewi ene emema:na:pela: matanese, apula: ene ewa puwano apoloma:na:pela: matanese, aluse elaleke, sena amowa sena kesale nokawalapulu kao tetesekeye. Alanase, sena amoke olokeyatela selapitekiwa, mane olokeyatela kalikalilawa hetetiyaposakeye.

17 Alawamona, Koteyewi seli takalese matanesewa hepene falemi tese Koteyewi kinisewa wekeye. Puwanowa seli hekeya sopolo matanesene akeye. Apula: nowa, sena nokama himu semetei matanesene akeye. Apula: nowa, ikila sopoke sena nokama o:sulu hopola tesene akeye. Apula: nowa, sena nowamoke selapitekiwa e seyawa ta:ta:sene akeye. Apula: nowa, sena nowa hauwekilisene akeye. Apula: nowa, sena noka seli sita:pesita: seselesene akeye. Apula: nowa, sena nowa puwano apolose sena nowa sikapetapo apola: amunuse eta: matanesema akeye. Apula: nowa, himu elipei eta: matanamake timinisene akeye.

18 Aputa: sena kesale o:sulu hopola himu semetei matanepela: sita: tesewa, nano nakela sa:le fipila epapulakeye. Nano nakela sa:le fipilawa sikape sososlo tese, fowa napolo helesene aluse, sena kesale amowa napolo hekeya sopolo epapuluse elaposakeye.

4

Senayewi Peleya: Weyemi Keteawalapulu Mana Elaleke, Kotewalapulu Kisi Tepela: Elakeye

1 Kiyawa ki kene konomonose kekelesenewana, tetesewana, mouwa kemi ela: hetetisena? Mane olokeyatela kalikalila kili himuwemi fiyatela:sela: ela apula: kili toma honosane epemi teta:sela: elakeye. Mane amoke ela: soye tete konomonose hetetisekeye.

2 Sena nowamoke keteawa keye pote epelese keteawa tima:na:pela: inawa sana kulusekeye. Nowamoke keteawa potapola: tima:na:none aluse matanese ela:, eta: ilimanapita: i kene konomonose kekelese tetesekeye. Alawamona kiyawa nano ketea eta: tisemawa, koiyawemiye, kewa Kotema eta: kulukulusema ekeye.

3 Aputa: ikila nokemiwa kili nano ketea tima:na:pela: kulukulula kamona ma tiyakeye. Kine ke hekeya eta: matanamanase, nano tima:na:wa hele matanepela:, kine kewa tomayewi matanawa wapilise kulukulupita: titimanakeye.

4 Kili Kotewa puwano apolose eta: matanamanase sita:newa, kiwa sena nowamoke iwei kesale ela hanosene epapulakeye. Peleya: weyemi keteawalapulu mana elaleke, Kotewalapulu kisi tepela: elakeye. Kiyewi ma mataneseya? Kine ke amoke peleya: weyamo keteawalapulu mana elaleke, kine kewa amoke Kotewalapulu kisi tepela: elakeye.

5 Kote pukawemi momateyawa mokopo eta: momateyamakeye. Niyawa matanemita: momateyakeye. Momateyawa wekeye. “Koteyewi ho hamonapita: inapola: nini himuwemi elakeye. Apula:, Koteye ene matanawa ho amowa Ene hanewemi epesita: semetei matanekeye.

6 Alawamona Koteyewi niwamo mokopo seselesekeye. Kote E seselesewa heneye sosokeye. Kote pukawemi momateyawa wekeye.

“Senayewi ene unuwa wapilise enene sena ama Koteyewi selese,
‘Kewa seli maelakeye. Kewa Neyewi eta: sesewapa:na:makeye,’ au selesekeye.
Apula: senayewi ene unu kolotea meapolose enene sena ama Koteyewi selese,
‘Kewa Neyewi sesewapa:na:keye,’ au selesekeye.” *

Aluse, Kote pukawemi momateyalakeye.

7 Alanase Kotewa matanepela: Eyewi E sowa ta:tapola: E hanewemi sita:latipa:. Kote solo amowa ta: tiyapola: sita:la:, Seteneyewi kima poluse se tiye kinisaleke, kiyawa Setenema selese, “Keyewi nima poluse se tiye kinisene, niyawa eta: ta:pa:na:makeye. Kewa iya:pela: ha:na:pa:.” Alusaleke, Seteneyewi kiwa iya:pela: nesile hanaposakeye.
8 Aluse kiyewi himu matanawa Kote elakemi hanapitekiwa, Kotewala kiwa epesita:ya inaposakeye. Sena kesale olokeyatela sita:ne sena kiwala, kili tiya:le akeleya selakolosene epapuluse, kiyewi olokeyatela timinisewa iya:ta:pa:. Sena himu elipei sitala sena kesale kiwala, kili himu mane olokeyatelawa akeleya selakopa:. Kili himu elipei matanesewa heneye iya:ta:pa:.
9 Kiyewi olokeyatela timiyanase weyamu matanese sita:latipa:. “Niyewi olokeyatela tikeye,” aluse matanese, himu nakolose ya:pelese sita:latipa:. Heneye sosolo ya:piya:sela: sita:latipa:. Akola:sela: epelesewa iya:pela: ya:piya:sela: sita:latipa:. Epelesewa iya:pela: himu nakola:sela: sita:latipa:.
10 Aluse kine kewamo kolotea meapolose elaleke, Koteyewi kewa seselese sosolo meapolaposakeye.

Kiyawa Ki Kene E Ma:ewa Akowa Tese Itipilise Selapa

11 Ne ma:ela:o ne atela:lo, kine kewa Kelesowemi kulu hapa sena ke ma:ewa ki kene kemi akowa tese mokopo tipalese itipilise selapa. Kine kewa ke ma:ewa me itipilisaleke, amowa Kote solo elewala kotosekeye. Itipilipela: ela: Kote solo elewa† tikapeye tipela: kolotea me apolakeye. Aluse Kote solo elewa kolotea meapolose elaleke, kewa kotosene mouwa ta:tapola: sena amuna tese elakeye.
12 Aputa: kotosene mouwa ta:tesene sena semetei amowa, Kote Ene ekeye. Kote semeteiyewi Ene ela: solo ele tuwapokeye. Eyewi semeteiyewi sena takalese hepene peleya: falemi siliye ha:na:na:wana, heo peleya: kolemi ha:na:na:wana, Koteyewi semeteiyewi Ene ela: tuwataposakeye. Alawamona, kewa sena ipa:? Keyawa sena ke manama falasima:na: tuwapa:na:wana, falasima:na: iya:pa:na:wamona, keyawa aupa. Amowa kimakeye.

Kiyewi Ki Kene Me Solose Wapilise Selapa

13 We, ta:ta:pa:. Kiyewi sena nokamokiwa selese, “Napuwala, eliwemi-wana, ne koamesa: pa:ta nowa hanapola: yapene semetei emi ela:, pisinisi timinise moweni sosolo tiyaposakeye.”
14 Ala kamona eliwemi auma:na:wa kiyewi pote eta: matanesemak-eye. Kiwa a potala enena? Kiapo kiniwani inapola: elapepela: opo honosanewemi fiyanese hanosekiwa itapa tesekeye. Kiniwani itapa tesene amunuse yemi kiwa a potala elakeye.

---

* **4:6** Napolo Helesene Puka 3:34 † **4:11** Lefitikase 19:16-18; Yemese 2:8

15 Aputa: kiyewi weyamu sela:pa:. “Piseiki Koteyewi heneye matane-
saleke, niwa peleya: weyemi sita:la: nano noka timinima:na:keye.” Aluse
matanepa:.
16 Aluse kiyewi eta: matanama kamona, kiyewi aluse mamatane
selakeye. Kiyewi Kotewa eta: matanamanase ki kene kemi wapilise me
solose selakeye. Kiyewi ki kene kemi wapilise me solose selesewa heneye
olokeyatelakeye.
17 Alake, sena kesale eta:wiye nano seli tima:na:pela: matana kamona
eyawa eta: timake iya:tapita:, sena kesale amowa eyawa olokeyale tilakeye.

5

Sena Nano Ketea Muta Enema Solo Se Tiye Kinisewa Wekeye

1 Sena kesale nano ketea muta tenewa kiwala, ne solo weyamowa
ta: tiya:pa:.* Kima nano ketea hililawala, ikomoma:na: ikila amowana
hetetiyaposakeye. Nano ketea amowa hetetiyaposakemi ela: sosolo
ya:piya:sela: oiya hola:sela: sita:latipa:.
2 Kili nano keteawa po:suluse itapa tepesakeye. Aputa: kili saowala
wanapoloyewi naposakeye.
3 Kili moweni kolowala, silifawala wamese itapa tepesakeye. Moweni
olokeyale wamena tisene amunuse kili tomawana, aluse ikomopesak-
eye. Teiyewi kilima:na: amunuse moweni sosolo tima:na:pela: epelese
matanesene amowa kili tomawa ikomonose teiwemi kilisene amunuse
kilipesakeye. Wamena amowa kili mane olokeyatela timiyawa hokato
hetetiyaposakeye. Kili moweniwana, nano keteawala, muta tuwate
hapawa ko:luma:na:pela: tuwata:sela:? Itapa tela ikila emiwa sikape nano
ketea sopoke itapa tepesakeye.
4 Kiwa ta:ta:pa:. Kili tima:na: tisene senayewi, ke peleya: alekena
potapola:, ili nano wa:la:ya heka kiyewi o:sulu tise ima mimakeye.
Tima:na: tisene sena wa:la:ya hepeyewi Kotema hopita: Koteyewi
topukeye. Tima:na: tisene senayewi Kotema hopita: Piseiki Kote Penaiya
Sosolo topukeye.
5 Ta:tapita: kemi, peleya: weyemi kiyewi nano ketea sosolo tiye tiyapola:
epelese fesamonosene aluse fesamonose sitalakeye. Kopolo sama:na:pela:
kopolo amowa nano ma:na: sosolo kinisene, kopolo soya epapuluse kili
himuwa epelese kinakeye. Kopolo sama:na: ikila emi heteti aluse kiwa
kotoma:na: ikila amowa hetetima:na: mapatotakeye.
6 Aputa: olokeyale eta: timiyama sena amowa kiyewi falasima:na:
tuwatese, ewa sana kulukeye. Sana kulapita: eyewi kiwalapulu tetapola:
eta: mene wa:la:yamakeye.

Nano Hililawa Hetetiyapita: Piseiki Koteyewi Sesemita: Yesipela: Sita:latipa:

7 Ne ma:ela:o ne atela:lo, Piseiki Yesu mene inaposakeye. Alanase, pote
sita:la:, himu matana penanose yesi sita:latipa:. Senayewi alekena nakela
sa:le kepela: iwa kene tiye, apula: alekena amowa eta: iya:peyamake, nano
seli fiyamita: yesi sita: tesekeye. Yesipela: sita:la: potakamake hawana
sine, otawala sanose, nano nakela sa:le seli fiyapepela: solose fiyanapola:
potapola: tisekeye.
8 Alusene amunuse kiyawala, Yesuwa eta: iya:peyamake aluse yesipela:
sita:latipa:. Nano hilila hetetiyapita:wala, himu semetei matanepela:

* **5:1** Sena amoke moweniwa puwano apolose matanesekeye. Iyewi Kotewa puwano apoma:na:
aluse mamatanekeye.

kemi penanose sita:latipa:. Koiyawemiye, Piseiki Yesu mina:na: ikilawa mapatotakeye.

9 Ne ma:ela:o ne atela:lo, Yesuyewi kiwa falasima:na: tuwapa:pekitise kiyewi ki kene kemi ke ma:ewa ke atela:wa kekela:sela: mapoya:sela: selapa. Kotoma:na: mouwa ta:tesene sena sosolo Yesu mene mina:na:wa isu tenamowemi yesipela: amuna mapatotakeye.

10 Ne ma:ela:o ne atela:lo, kiyewi Kotewa eta: iya:peyamake yesipela: sita:pesena:wa matanepa:se, sepatosene sena puwano sita:neyewi amunawa matanepa:. Piseiki Kote sowa se tiye kinapita:, sepatosene senayewi ta:tapola: sena kesale sopoma E unuwemi ela: se tiye mikeye. Se tiye kinapitekiwa iwa sena nokamoke ikomonosaleke, ili Kotewa eta: iya:peyamake, Kotewemi himu semetei matanepela: sita:nekeye.

11 Iyewi matana penanose sita:nenase, niyewi iwa me solose napola:pekeye. Yopawala matanepa:. Senayewi Ewa ikomopetewa Yopayewi Kotewa eta: iya:peyamake, nakola tiwa seta: iya:peyamake kamona, Kotewemi kokolo kao himu semetei matanepela: enekeye. Aluse hanapola: sikape Koteyewi ewa heneye sesewapolapo. Alanase niwa matana amunuse heneye sosolo matanepela: hauwekilisene amo mouwa Piseiki Kote Ene ekeye. Amowa kiyewi matanesekeye.

12 Ne ma:ela:o ne atela:lo, kiyewi nano ketea puwano timinipa: wekeye. Hekilase selesewa selapa. Hepene unu selapola:wala, peleya: we selapola:wala, nano nowa unuwa sepela: amunuse hekilawa au selapa. Koteyewi kiwa falasima:na: tuwapa:pekitise kiyawa hene selese Ehepa:. Eh selese eh pa:. Kiyewi selesene emiwa heneye hekeya sela:pa:.

13 Aputa: kiyewi ki kene kemi, sena nowamoke nano hilila tiyapola: himu nakolose elapele? Alusaleke, keyewi Kotema kulukulupa:. Aputa: sena nowa epelese elapele? Elapetewa, sena amokiwa ene eyewi Kotema wapilise kisapa:.

14 Aputa: sena nowa nakola elapele? Elapetewa, ene eyewi Kelesowemi kulu hapa sena kesale potapola: sita:ne sena tilila amowa mine, au sela:pa:. Mina selapita: iwa inise, iyewi sena nakola tomawemi wela suluse, Piseiki penaiyayewi ewa fala:mita: kulukulupa:.

15 Iyewi heneye Kotewemi himu semetei kulukulusaleke, sena kesale nakola tiwa Piseikiyewi fala:pa:na:keye. Aputa: sena kesale mane olokeyatela tisaleko, Piseiki Koteyewi kepoliyetiyaposakeye.

16 Aluse kili olokeyatela timiyawa kiyewi ki kene kemi hokato sela:pa:. Kiyewi ki kene kemi nowamoke nowa kakasilise kulukulula:sela: nowamoke nowa kakasilise kulukulula:sela:, kiwa nano nakola itapa tepesa fala:mita: aupa:. Aputa: hekeya enene senayewi penanose kulukulusekeye. E kulukulusene emi Kote penaiya tiyapola:, sena amowa seselesekeye.

17 Sepatosene sena Ilaiyayewi kulukulusewa matanepa:. Nini peleya: senala: epesita:ya amunuse, Ilaiyawala ene peleya: sena enekeye. Eyewi penana:pela: kulukuluse, “Hawa sinapa.” Aluse kulukulupita: yapene usulupe itapa tepela:, yapene pinikemi kulule hanose honosane hano eta: sinimakeye.

18 Ikila emiwa Ilaiyayewi wa:ke kulukuluse, “Hawa sina:pa:.” Aluse kulukulupita: hano sinikeye. Hawa sinapitekiwa nano nakela sa:le seli fiyapepela: fo wapokeye.

19 Ne ma:ela:o ne atela:lo, kiyewi sena semetei nowamoke Kote sowa ta:te iya:pela: mene hanapita:, eyewi wa:ke ta: timita:, keyewi senawa siliyapola: hekelese selesaleke, sena amowa kiyewi mene siliyakeye.
20 Sena kesale olokeyatela elakemi isu sosolo olokeyatela kulu hanose enewa, keye mene silisaleke, ewa kuluse falasima:na: peleya: emi ha:na:pekitise ewa keye mene siliyakeye. Aputa:, e olokeyatela sosowala Koteyewi kepoliyetiyaposakeye.

1 Pita

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Yesuwa peleya: weyemi sila:newemiwa Pitawala Yesuwalapulu elipe sila:nekeye. Yesuwa hepene falemi hapawemi, Pitawa walosene sena tepela: tima:na: tikeye.

Yesuwa hepene falemi hapawemi, yapene talo usulupe epela: pinipe (34) itapa tepela:, Pitayewi sawi we momateyakeye. Ikila emiwa Kelesowemi pala sena kesalewa sena nokamoke ikomopita:, ipitane nesile hanapola: peleya: kalikalila sita:nekeye. Alanase Pitayewi sawi we momateyakeye. Kelesowemi pala sena kesalewa mene ha:na:pekitise, ilipe Kelesowemi matana semetei penanose sita:pesita: Pitayewi sawi we momateyakeye. Yesuwa himu nakolose toma oyawa matanesaleke, kiwa penanose sitala-posakeye, au seyakeye.

Aputa: Pitawa Lome sitiwemi ela:, Lome sena nokamoke ewala ikomon-akeye. “Sikape hepene falemi niwa Yesuwalapulu sita:laposakeye, esa: matanepa:,” aluse Pitayewi seyakeye.

1 Pita Pukawemi Solo Mou Takalese Momateyawa Wekeye

1:1-2 Pitayewi sawi weyamowa ma:ta: tiye momateyakeye.
1:3-12 Koteyewi kiwa mokopo seselese heleyetinase Kotewa solo se wapiyakeye.
1:13-2:10 Kelesowemi pala sena kesaleyewi mane olokeyatelawa takala:pela: napolo sopolo sita:latipa:, au seyakeye.
2:11-3:12 Sena kesaleyewi mane alusene napowa kulu ha:na:pa:, au seyakeye.
3:13-4:19 Kiwa sena nokamoke ikomonosaleke penanose sita:latipa:, au seyakeye.
5:1-11 Kelesowemi pala sena kesale pota: sita:tesene senamawana, Kelesowemi pala sena kesale sopomawana, Pitayewi walosene seyawa se tiye mikeye.
5:12-14 Pitayewi epama seyakeye.

Pitayewi Keleso Sena Kesale Peleya: Kalikali emi Sita:ne Ima “Napolo” E Seyawa Wekeye

1 Pita newa Yesu Keleso apasolo walosene senakeye. Kiwa Kelesowemi pala sena kesale kiwa Koteyewi ta:peyama neyewi sawi we momate tiye selawatakeye. Kiwa Kelesowemi palanase kiwa sena nokamoke sanose pulaye tiyapita:, kiyawa ki koamesa:wa iya:pela: netale tiye hanapola:, peleya: noka misitiya sena kesale epapuluse sitalakeyepita: neyewi ta:tapola:, neyewi kima sawi weyamowa momate tiye selawatakeye. Kiwa noka Ponetase peleya: emi hanapola: sita:nemawana, noka Kalesia peleya: emi hanapola: sita:nemawana, noka Kapatosia peleya: emi hanapola: sita:nemawana, noka Esia peleya: emi hanapola: sita:nemawana, noka Pitinia peleya: emi hanapola: sita:nemawana, kiwa sopoma neyewi sawi weyamowa momate tiye ilikepilakeye.

2 Puwano fa:nemi Kote Atayewi kiwa matanese ta:peyakeye. Apula:, E Ho Napoyewi kiwa heneye napolo sopolo apola:pekeye. Alanase, Yesu Keleso sowa kiyewi ta: tiyapola:, apula: Yesu pepeta hapayewi kili mane olokeyatelawa selakolose amopela: Koteyewi kiwa ta:peyakeye. Alake

Koteyawa Ene mokopo seselesewana, Ene hopola tesewana, kima sopolo muta mita: neyewi matanekeye.

Hepene Falemi Kokolo Sita:pesena:wa Wekeye

3 Nini Piseiki Yesu Keleso Ene E Ata Kotema niyewi wapilise napolo selakeye. Koteyewi E kokona sosolo nima hauwekilise mikeye. Alake Eyewi Yesuwa mene teisa:penase Eyawa niwa mene silise falela hili telakeye. Alanase niwa Ewalapulu ninipe kao sita:pesena:keye. Aputa: Koteyewi nima miya:na: e seyawa niyewi penanose matanepela: yesi sitalakeye.

4 Niwa Kote E Sa:le amuna sita:nenase E salama kinaposakeye e seyawa niyewi tiyaposakeye. Alake sikape niwa Kotewalapulu kokolo kao sita:laposakeye. Hepene falemi kokolo kao sita:pesena:wa nowamoke eta: ikomonosemakeye. Aputa: Kotewalapulu kokolo kao sita:pesena:wa hele heneye napokeye. Napowa maitapa tepesakeye. Nano amowa Koteyewi potapola: elapita: niyewi tiyaposakeye.

5 Kiyawa Yesu Kelesoma matana semetei matanakeye. Alanase, Koteyewi penaiyayewi kiwa yesipela: pota: elakeye. Pota: ela: niwa hepene falemi hamonote silima:na:wa yemiwa Koteyewi apoyakeye. Silima:na:wa apoyanase, sikape itapa tema:na: ikila emiwa Koteyewi niwa siliyapita: niyewi potaposakeye.

6 Auma:na:nase epelese sita:latipa:. Epelese sita:la: yemiwa opo koloteawemi senayawana, nano hilila kalikalila nowamokiwalao, kiwa ikomokeye. Kiwa ikomonosaleke kemi, epelese sita:latipa:.

7 Kiwa ikomonosaleke potapola:, kiyawa Kotema heneye matana semetei matanepela: kemi epesenena? O kiyawa Kotewa iya:pa:na:napa? Eh! Eta: alusemakeye. Koteyawa hilila ikomonoyewi kili seli topuwa ta:pele potaposakeye. Kiyewi Kotewalapulu matana semetei matanesewa kolo epapulakeye. Kolowa hene sopolo tima:na:pela: senayawa kolowa satapola:, ketea funu pawaya elaka teiyewi wa:lesekeye. Wa: tilapita: kolo hene sopowa tisekeye. Kolowa peleya: weyamo nenase itapa tepesakeye. Kolowa koloteakeye. Alawamona, kiyawa Kotema matana semetei matanesewa hele heneye sosokeye. Kolo henewa tima:na:pela: senayewi kolowa satosekeye. Alusene epapuluse nano hilila hetetiya kemiwa Koteyawa kili Ema matana semetei matanesewa ta:pele potosekeye. Kiyawa heneye matana semetei matanesaleke Koteyewi potapola:, Eyewi kima epelesewa sola:taposakeye. Aputa: Yesu Kelesowa mene ina ikila emiwa, Koteyawa kima ho:liya sosowala wapilise sosowala, apula: sosolo meapolaposakeye.

8 Aputa: Yesuwa peleya: weyemi sila:newemiwa kiyawa Ewa eta: papomakeye. Alawamona kiyawa Ema himu hanose matanekeye. Yemiwana Ewa mapotakamona kemi, kiyawa Ewemi matana semetei matanekeye. Ema matana semetei matanepela: sita:la:, epelese sosolo sitalakeye. Kili epelesewa peleya: weyemi ketea nowa ta:pele tiyapola: selakamakiwa eta: ilimanakeye.

9 Koiyawemiye, kiyawa Kelesowemi matana semetei matanepela: sitalapitekiwa, Koteyawa kiwa kili howa mene siliyaposakeye. Mene silise amowa kili Kelesowemi matana semetei matanepela: mou elakeye.

10 Puwano fa:nemi sepatosene senayewi Koteyewi mene silisene mouwa matanema:na:pela: iyawa seli ta:potose sosolo keyakeye. Iyawa kelese mapolose potapola:, Koteyawa kiwa mokopo sesema:na:wa iyawa se tiye mikeye.

11 Kelesoyewi Ho Napowa ili matanawemi elakamoke selese, “Kelesowa
Ene himu nakolose toma olose nano hililawa Eyewi tiye elaposakeye.
Tiye elapepela: kotetise Kelesowa ho:liya sosolo elaposakeye.” Alake,
sepatosene senayewi meatewi ta:potose, “Ikila asu hetetiyaposapa:? Hete-
tima:na: opo emiwa nano hilila tiye epesenewa ipa:?” Aluse, sepatosene
senayewi meatewi ta:potosekeye.
12 Aluse meatewi ta:potapita: iyewi matanemita: Koteyewi selese,
“Kiwamo sita:la: ikila weyemi ma aupesakeye. Sikape sena noka
manose sitala ikila emiwa aupesakeye.” Aluse seyawa sikape opo
emiwa auma:na: seyawa, napu ikila weyalakeye. Sikape sena noka
sita:pesa:na: seyawa kiwakeye. Aputa: puwano fa:nemi sepatosene
senayewi Kelesowa mina:na:wa se tiye mikeye. Se Tiye miwa yemi Kote
tima:na: tisene senayewi E Ho Napolo hepene falemi tese E penaiyawemi
Kote solo napowa kima se tiye kinisapekeye. Nano ketea amopela:, hepene
senayawana sososlo matanema:na:pela: epelesekeye.

Mane Olokeyatelawa Takalekepilise Napolo Sopolo Sita:latipa:

13 Koteyawa kiwa mokopo seselanase, hekeya sopolo matanepela:
sita:latipa:. Ketea olokeyatelayewi kili himu matanesewa supa:pekitise
pota:pa:. Ikila sopoke seli matanepela: sita:latipa:. Olokeyale
matanema:pekitise pota: sita:latipa:. Yesu Keleso mene ina ikila emiwa,
Koteyawa kiwa mokopo sesemita:, kiyawa matana semetei sosolo matane-
pela: yesipela: sita:latipa:.
14 Salayawa ene e ata sowa ta:tesene epapuluse, kiyawa Kote sowa
ta:tapola: seli sita:latipa:. Puwano Koteyewi sowa kiyawa a ta:pa:na:nowa
tikili tese sita:la:, tomayewi matanawa kulu hanosene epapuluse yemiwa
kulu hanapa.
15 Alawamona, napu weyemi kiyewi kili mane olokeyatelawa
takalekepilise, heneye hekeya sopolo timiya:sela: sita:latipa:.
Koiyawemiye, Koteyewi kiwa ta:peyakeye. Eyewi alusewa heneye hekeya
soponase, kiyawa kili mane heneye hekeya sopolo timiya:sela: sita:latipa:.
16 Koiyawemiye, Koteyewi pukawemi momateyawa wekeye. Koteyewi
selese, “Neyewi alusewa heneye hekeya sopokeye. Alanase kiwala napolo
hekeya sopolo sita:latipa:.” Aluse Koteyewi selapita: momateyakeye.*

Yesu Pepetayewi Niwa Wa:la:lopela: Koteyewi Niwa Siliwa Wekeye

17 Sena kesale sopoyewi tima:na: tiwa Koteyewi potapola: hekeya tipip-
ilise takalepesakeye. Alanase Koteyawa mokopo tipipilise takalesemakeye.
Sena kesale nowa eyawa mokopo epelese tiye puwano, apula: sena kesale
nowa mokopo mapolose tiye sikape tese aluse tipipilise takalesemakeye.
Aputa: sena kesaleyewi mane olokeyatela timiyawa Koteyewi potose
takalese falasisewa tuwataposakeye. Aputa: kiyawa Kotema kulukulusene
opo emi kiyewi selese, “Ni Ata,” au selesekeye. Alake, kiwa makene
sena epapuluse peleya: weyemi mosote epesita:ya ikila emiwa, seli sita:la:
Kotema ipilise Ewa sola:ta:pa:.
18 Kiyawa puwano peleya: weyemi tilila ne meiyewi tane timita:
timinisewa matane tiyapola: tima:na: tiya:sela: sita:nekeye. Aputa:
sena tipolo sela epesita:ya amunuse kiwa epapuluse sita:nekeye. Alawa-
mona, kiwa tipolo sita:newa silikepimita: Yesu Kelesoyewi kiwamopela:
kakasilise api Kotema mikeye. Peleya: weyamo senayewi api kinisewa,

* **1:16** Lefitikase 19:2; 11:44-45

kolowala, apula: silifawala kinisekeye. Peleya: weyamo ketea amowa ikomonose itapa tepesakeye.
19 Alawamona, Yesu Kelesoyewi Ene pepeta kiwamo miwa hele heneye puwano sosokeye. Aputa: a:pele sipi e sa:le eta: nakolama, toma kela:le eta: palama amunawa Yesukeye. Sipi amowa sano tiye mane olokeyatelawamopela: Kotema api kinisene epapuluse, nini olokeyatelawamopela: Yesu Kelesoyewi kakasilise api miwa Yesu pepeta epakeye.
20 Aputa: peleya: weyamowa Koteyewi a hetetima:na:no, Yesuwa ta:peyakeye. Alawamona, napute, itapa tema:na: oka mapatokemi Yesuwa niwamopela: peleya: weyemi minakeye.
21 Minanase Ewemi kiyawa kulupela: apola: sitalapitekiwa Kotewalapulu matana semetei matanekeye. Koteyawa Yesuwa kuluwa mene teisa:pela: Ewa solo se ho:lilise apoyakeye. Apoyawa matanepela: kiyewi selese, “Niwa Ewalapulu kokolo kao sita:pesita: niwana mene teisa:pa:na:keye.” Aluse kiyawa Kotema himu semetei matanekeye.

Niyawa Nini Ne Ma:e Nowa Himu Hanose Matanepa:

22 Kote heneye sowa kiyawa ta:tapola: kulu hanose sita:la:, Eyewi kili mane olokeyatelawa iya:pela: selakolose, Koteyewi kiwa selakolose Kelesowemi pala ma:e ate amowa kiyewi heneye himu hanose matanekeye. Alake, kiyawa ki kene kemiwana hele heneye himu hanose matanepela: sita:latipa:.
23 Koiyawemiye, Kote sowa kiyawa ta: tinase, Eyawa kiwa sala kiaiya hili wa:ke kesila epapulawa telakeye. Alake Kotewa kili ki Atakeye. Ewa kokolo kao elakeye. Aputa: peleya: weyemi nini ni atawa kulusekeye. Kotewa epapuluse eta: kulusemakeye. Aputa: Kote sowa falela elakeye. Solo amowa kokolo kao elaposakeye. Maitapa tepesakeye.
24 Aputa: Kote pukawemi momateyawa wekeye.

“Futiya kolotea elapepela: ono tisekeye. Alusene amunuse sena kesale sopowa alusekeye.
Aputa: falafala peleya: weyemi kelelese onose sululuwalusene epapuluse, sena ununawana aluse itapa tesekeye.
25 Alawamona, Piseiki Kote sowa maitapa tepesakeye. Kokolo kao elaposakeye.” †

Apula:, solo amowa senayewi solo napolo kima se tiye mikeye.

2

Ola:pe Isu Amunawa Yesu Keleso Ene Ekeye

1 Kiwa Kelesowemi papela: hili telanase kiyawa sena nokamawa ikomonosewa sopoke iya:ta:pa:. Mokopo selesewana, matana elipei matanepela: tisewana iya:ta:pa:. Aputa: kanakesewana, sena nowa mokopo tipalese selapose matanesewana iya:ta:pa:.
2 Aputa: sala kiaiyayewi po ipi semetei ma:na:pela: epelesene epapuluse, kiyawa Koteyewi heneye solo semetei aluse ta: tiyapose epelepa:. Salayawa po ipi napolo sopolo nasekeye. Alusene epapuluse Koteyewi heneye sowa napolo sopowa semetei ta: tiya:pa:. Sala po ipi nase solosene epapuluse, kiyawa solo napolo sopowa ta: tiyapitekiwa, kili Kelesowemi palawa epapuluse solose sitalaposakeye. Aluse sitalapita: sikape kiwa Kotewalapulu kilipe kokolo kao sita:laposakeye.

† **1:25** Aisaia 40:6-8

3 Puwano kiyewi Yesu Kelesowa eta: matanemakeye. Alawamona
yemiwa kiwa Kelesowemi palese Eyewi kiwa mokopo seselawa kiyawa
matanekeye. Alake Piseiki Yesuwa hele heneye napokeye, aluse kiyawa
matanekeye.
4 Piseiki Kelesoyewi ola:pe etewa amunawa Ekeye. Etewa amowa
falela elakeye. Apula:, kiyawa Ewemi ina:pa:. Ola:pe etewa amowa
senayewi potapola: mokopo ketea matanesene epapuluse iya:peyakeye.
Alawamona, ola:pe etewawa Koteyewi potapola: selese, "Etewa amowa
sopolo napokeye," esa: ola:pe etewa Koteyewi ta:peyakeye. Ta:pele
tiyapola:, Ene sikapowemi ola:pe etewa apoyakeye.
5 Aputa: kiwa Kelesowemi palanase koane tisene etewa falelawa
epapulakeye. Etewa semetei semetei esa: tiyapola: koane tisekeye.
Alusene amunuse kiwa sopoke Koteyewi Ene koane epapuluse ti emi niwa
sitalakeye. Alake kiyawa pilisiti sena napolo sopoyewi tima:na: tisewa
timita: Koteyewi kiwa ta:peyakeye. Aputa: Yesu Kelesoyewi kiwamo
kakasilise mene silinase kili tomawa Kotema nano mokopo kinisene
epapuluse kina:pa:. Aluse kinapita: Koteyawa kima epelepesakeye.
6 Aputa: Kote pukawemi momateyawa wekeye.

"Saionewemi etewa Neyewi tuwapokeye. Etewa amowa kukunane
etewakeye.*
Neyewi ewa ta:pele tiyapola: ola:pe sopolo napokeye.
Ewemi matana semetei matanesene sena kesalewa maewapesakeye." †

7 "Ewa heneye sopolo napokeye." Aluse, ta: tisene sena kesaleyewi
matanesekeye. Alawamona Kote sowa tikape tesene sena kesalewa ola:pe
etewawemiwa apelakolose natesinisekeye. Aputa: Kote pukawemi pa:ta
nowa momateyawa wekeye.

"Senayewi koane tisekiwa, etewa sotukepiyawa Koteyewi tilitiye tiye
ola:pe kukunane etewa puwano apoyakeye."

8 Apula:,

"Etewawemiwa sena apelakolose sanosekeye.
Etewawemiwa onanakamakiwa kepeleyetise keyalewatesekeye." ‡

Aluse, momateyawa sena kesaleyewi Kote sowa tikapeye tiwemi ela:
apelakowatesekeye. Apelakowapa:na:wa Koteyewi apoyakeye.
9 Alawamona, kiwa ta: tisene sena kesalewa Kote E sena kesale i maya
sita:pesita: Koteyewi ta:peyakeye. Aputa: Piseiki Koteyewi pilisiti sena
kesale kiwakeye. Kiwa hele heneye napolo sopolo sena kesale sita:pesita:
Koteyewi ta:peyakeye. Aputa: Koteyewi selese, "Sena kesale kiwa
Ninakeye," au selesekeye. Alanase, Koteyewi kiwa sosolo seselawa kiyewi
sena kesale nokama walopa:. Koiyawemiye, puwano, kiwa yopolotela emi
sita:newa iya:pela:, Eyewi E ho:liya sosolo napolo emi sita:pesita: Koteyewi
kiwa ta:pele tiyapola: mina e seyakeye.

10 Puwano kiwa mokopo sena kesale sita:nekeye.
Alawamona, yemiwa kiwa Kote sena kesale sitalakeye.

---

* **2:6** Ola:pe kukunane etewa pale selese momateyawa Yesu Ene ekeye. † **2:6** Aisaia 28:16 ‡ **2:8** Kisala Puka 118:22; Aisaia 8:14

Puwano kiyawa Koteyewi hawekilisewa eta: timakeye.
Alawamona, yemiwa Eyewi hauwekilisewa kiyawa tikeye.§

Kamani Sena Solo Ele Kulu Ha:na:pa:

11 Ne manala: napolo, neyewi kima himu hapakeye. Alanase, neyewi kima penanose selakeye. Hepenewemi fiyama:na:nase peleya: weyamowa heneye kili peleya:makeye. Peleya: weyemiwa mosote sita:la:, makene mina amupela: sitalakeye. Aputa: tomayewi matana amoke matanayewi seli matanema:na: elipe tetesaleke, tomayewi matanawa ta:tapa.
12 Kelesowemi eta: palama sena kesaleyawa popita: kiwa seli sita:latipa:. Iyawa kima mokopo tipalese selese, "Kiwa olokeyale sitalakeye." Aluse mokopo tipalese selapose elawamona, kiwa seli sitalapita: potapola:, Koteyewi sena kesale sopoke kotoma:na: ina ikila emiwa iyawa Kotewa wapilipesakeye.
13 Aputa: Piseiki Kotewa matanepela: sita:la:, peleya: weyemi kamani senayewi solo ele tuwapowa ta: tiya:pa:. Kamani sena piseiki ewa puwano enenase, e solo ele tuwapowa ta: tiya:pa:.
14 Aputa: kamani sena nokamoke tima:na: timita: kamani sena piseikiyewi ta:peyakeye. Sena amowa hanapola: tima:na: tiya:sela: sita:la:, solo ele tikape tesene senawa iyewi falasise, apula: seli sita:ne sena amowa iyewi napola:tesekeye. Aluse tima:na: timita: kamani sena piseikiyewi sena noka ta:peyakeye. Alake kamani sena noka ta:peya sena amokiwa ili solo ele tuwapowala kiyawa ta: tiya:pa:.
15 Alake kamani senayewi solo ele amowa kiyewi ta: tiyapola: seli sitalapitekiwa Koteyawa epelesekeye. Kiwa seli sitalapita: potapola:, sena nokamokiwa kima mokopo tipalese selaposakeye elawamona mase-laposakeye. Kiwa olokeyale eta: sita:nemanase iyawa mokopo tipalese selesewa iya:taposakeye. Sena amokiwa tikili tese mokopo selapose matanawa iya:taposakeye.
16 Puwano kiwa mane olokeyatelayewi tipolo amunuse selawapowa, Koteyewi kiwa silikepiyakeye. Silikepiyanase seli sita:latipa:. Kiyewi matanese, "Niyewi wa:ke mane olokeyale timinipita:, Koteyewi wa:ke niwa sesepesakeye," aluse matanese sitalatepa. Alawamona, kiyawa weyamu matanepa:. "Koteyewi tima:na: tisene sena amowa niwakeye. Alake niyawa Kote sowa ta:tapola: kulu ha:na:keye," aluse matanepela: sita:latipa:.
17 Kiyawa sena kesale sopowa seli matanepa:. Keleso ta: tisene sena kesalewala himu hanose matanepa:. Kotewa ipipa:. Kamani sena piseiki puwanowana seli matanepa:.

Yesu Kelesowa Himu Nakolose Toma Olose Hilila Ti Epapuluse, Kiyawala Aumita: Waiyakeye

18 Tima:na: tisene senala:, kili inayawa e sowa ta: tiya:pa:. Ta:tapola: iwa seli matanepa:. Kiwamo ina nokamoke seli hopola selapitekiwala, ina nokamoke wapuya:sela: selapitekiwala, iyewi sopoyewi sowa ta:tapola: ili sopoma seli matanepa:.
19 Kiyawa seli tima:na: tise sitalapitekiwa, kiyawa kilipe wa:la:ya inayewi kiwa mokopokemi sanose kapo olopita:, matana eta: mapoya-make selese, "Koteyewi niwa matanese pote elakeye." Aluse sela:sela: sita:lapita:, Koteyewi kiwa napola:taposakeye.

§ **2:10** Hosea 1:6,9; 2:23

20 Kiyawa olokeyale tima:na: tise sita:nenase, kiwamo wa:la:ya inayewi
sanosaleke, kiyawa konomonamake sitalapitekiwa, Koteyawa kima selese,
“Kiwa sena napokeye,” e selaposapa? Eh. Alamakeye. “Kiyawa ki
kamoke olokeyale timiyakeye,” au selaposakeye. Alawamona, kiyawa
seli tima:na: tise sita:newemi, iyewi kiwa ikomonosaleke potapola:,
kiyawa eta: konomonamake sitalapita:, Koteyewi kima selese, “Kiwa sena
napokeye,” au selaposakeye.
21 Sena nokamoke kiwa sanose ikomonosaleke, kiyawa eta: konomona-
make sita:pesita: Koteyewi kiwa ta:peyakeye. Koiyawemiye, kiwamopela:
Yesu Kelesowa himu nakolose kapo olose hilila tiye enekeye. Yesu enene
epapuluse kiwala epapuluse sita:pesita: Eyewi waiyakeye.

22 Yesu Kelesoyewi mane olokeyale timiya:sela: eta: enemakeye.
Mane olokeyale timinisewa kolotea nowana Eyawa eta: timakeye.
Mokopo selesewana eta: seyamakeye.
23 Senayewi Ewa itipilipitekiwa Eyawa sowa eta: mene seyamakeye.
Senayewi Ewa sanose ikomopita: Eyawa selese,
“Sikape Neyewi kiwa sama:na:keye,” aluse eta: seyamakeye.
“Kotewa Ene nano kotosene ta:tesene sena sosokeye.
Eyawa ketea sopoke pota: hekeya hekepesakeye.”
Aluse Kotema semetei eyewi matanakeye.
24 Aputa: niyawa mane olokeyatelawa na tiye iya:tese seli hekeya
sita:pesita:,
nini mane olokeyatelawa Yesuyewi tiyapola:,
Eyewi Ene tomawa i kelipapoya papeyakeye.
Papela:, E tiya:wemi ikokoyewi fe olose
E tomawemi ole epapuluse kulunase,
kili olokeyatelawa iya:tese kiwa faliyeti epapuluse sita:lakeye.
25 Aputa: a:pele sipi isu hele hanosene epapuluse,
puwano kiwala epapuluse isuwa hele ha:na:sele sita:nekeye.
Alawamona yemiwa A:pele Sipi ina enewemi kiwa mene inapita:,
kili ho matanawa Eyewi yesipela: pota: elakeye.

3

Sena Kesale Elipe Tiyapola: Weyamu Sita:latipa:

1-2 Alusene amuna, kesale kiyawa ta:ta:pa:. Keyawa kine sena tiyewi
sowa ta: tiya:pa:. Aputa: ke senayewi Kote sowa eta: ta:timake elaleke
keyawa selapa. Aluse eta: seyamake keyawa Kotewa wapilise apula: ke
mane napolo sopolo elapita:, kine sena tiyewi keyewi epe tiseya potapola:,
ewala Kotewemi matana notolopesakeye.
3 Aputa: kesale kiwa toma solose aluse sitalatepa. Kiyawa ki tomawemi
toma momatema:na:wa tiye puwano sosolo matanepa. Ketalewala,
kiniwana, pisei fano sakolosewana, sao napolo kalesewana, nano keteya
amowa sopoke toma nekeye.
4 Aputa: kiwa toma eta: soyamake sita:la: kili himu fa:nemiwa
pota:pa:. Kiwa o:sulu hopola sitalapita: amowa musu ilima eta: ta:elamake
napolopesakeye. Aluse sitalapita:, himu napolo hekeya mataneseyawa
toma momatema:na:wa helete tisekeye. Koteyewi potapola: epelepesak-
eye.
5 Alake, puwano fa:nemi kesaleyawa Kotema matanepela: sita:neyawa
iyawa ili toma momatelesene amunawa ili himuwemi seli matanesene

momateyakeye. Iyawa ili sena tiwalapulu o:sulu hopola sita:la:, ili sena sowa topukeye.
6 Aputa: Selawala Epalahameyewi sowa ta: tiyapola: Epalahamema selese, “Kewa ne piseikikeye,” au seyakeye. Aputa: Sela seli enene epapuluse kiwa eta: ipilamake seli sitalatipa:, kiwa Sela e sa:le epapula aluse sita:lakeye.
7 Alusene epapuluse, sena kiyawala ta:ta:pa:. Keyewi kili kesalewa seli matanepela: elatipa:. Kesaleyewi penaiyawa kolotea enenase, keyawa kine kesalewa seli pota: elatipa:. Ka:ko: kelipe Kote e salanase keyewi matanese, “Kesale na:ko: Koteyewi mokopo sesepita: na:ko: Kotewalapulu kokolo kao sitalaposakeye.” Aluse matanepela: elatipa:. Keyewi kulukulusewa natema:pekise kine kesalewalapulu seli elatipa:.

Kelesowemi Pala Sena Kesale Kiwa Weyamu Sita:latipa:

8 Napu yemiwa neyewi solo weyamo kotetiyaposakeye. Kiwa sopoke ki kene kemi matana semetei matanepa:. Kiyawa ki kene hauwekilise matanepa:. Kiyawa Kelesowemi pala ma:e ate sopowa nowamoke nowama himu hanapola: sita:latipa:. Aputa: kiyawa ki kene kemi nowamoke nowa sesela:, nowamoke nowa seselese sita:latipa:. Sena kesale nowa kolotea meapolose, kewa kine sosolo tepa.
9 Sena nowamoke kiwa olokeyale tisaleke, kiyawa heka olokeyale tiyapa. Kiwa itipilipitekiwa kiyawa heka itipilipa. Heka itipilima:na:wa iya:pela:, kiyawa iwa napola:ta:pa:. Aputa: iwa napola:tapita: Koteyewi kiwa ta:peyakeye. Kiyawa iwa napola:tapita:, Koteyawa kiwa napola:taposakeye.
10 Koiyawemiye, Koteyewi pukawemi momateyawa wekeye.

“Kewa seli napolo
elapose epelese,
meatewi olokeyale selesewana,
mokopo selesewana selapa.
11 Mane olokeyatelawa iya:pela: mane napolo hekeya elatipa:.
Ikila sopoke o:sulu hopola elapose matanepa:. O:sulu tesene isuwa kelese kulu ha:na:pa:.
12 Aputa: sena kesale hekeya sita:newa Koteyewi epelese pota: elakeye.
Hekeya sita:ne sena kesaleyewi kulukulupita:, Koteyewi ta:tapola: elakeye.
Alawamona, olokeyale timinise sita:ne sena kesalewa
Koteyewi potapola:, mapolose elakeye.” *

13 Kiyawa seli napolo hekeya tiyapose epelepita:, sena nokamokiwala kiwa maikomopesakeye.
14 Alawamona, kiwa seli sita:lapita:, sena nokamoke kili tomawa ikomopita:, Koteyewi kiwa napola:taposakeye, aluse matanepa:. Alake, kiwa ikomona senama ipilise himunama tepa.
15 Alawamona, kili himuyewi matanepela:, “Keleso Ewa Piseikikeye. Ewa napolo sopolo kalaiya elakeye,” esa: Ewa wapilise matanepa:. Aputa: sena nowamoke selese, “Kewa Kelesowalapulu kokolo kao epesa:na: eseya mouwa nema sema.” Au selapita: keyawa Kelesoma matana semetei matanema:na: mouwa senama hokato seli elapita: sela:pa:.

* **3:12** Kisala Puka 34:12-16

16 Alawamona, solo sela epamo ikila emiwa o:sulu hopola sela:pa:. Ke matanawemi mane olokeyatelawa iya:pela: ela: sela:pa:. Koiyawemiye, kewa Kelesowemi papela: napolo sopolo elapitekiwa, kewa itipiya senawa ewapesakeye.
17 Kewa olokeyale enewemi sena nowamoke kewa ikomonosaleke, keyawa kine kemi hele tiyakeye. Kewa olokeyale enewemi, sena nowamoke kewa ikomonosaleke, nano hilila amowa keyawa Kotepela: matiyakeye. Alawamona, Koteyewi matanawamunuse kewa seli napolo enewemi, sena nowamoke kewa ikomonosaleke ilikeye. Ikomonosene hilila amowa Kotepela: tiyapola: elaleke ililakeye.
18 Koiyawemiye, sena kesaleyewi mane olokeyatela hililawa Yesu Kelesoyewi tiyapola: Ewa oiya sosolo tiyapola: kulukeye. Ikila semeteiwemi mane olokeyatela sopowa iya:pa:na:pela: Ewa semetei kulukeye. Ewa Ene hekeya sopolo enewa, nini hekeya eta: sita:nemawamopela: Ewa kulukeye. Niwa Kote elakemi siliye hanapola: Ene tomawa kulukeye. Alawamona, Koteyewi Ewa mene tesa:pelese apula: napute Ene howa hepenewemi kokolo kao enekeye.
19 Aputa: Yesu Ene howa sinapola: sena kululu ho sita:ne peleya: emi iwa tipolo sela epapuluse sita:newemi Yesuyewi se tiye miya:na:pela: hapakeye.
20 Sena kesale iwa kululu ho hakulawa puwano fa:nemi iyawa Kote sowa tikapeye tikeye. Aputa: Noa enene ikila emiwa Kote Ene kipila eta: konomonamake Ene kipila falasisewa eta: tuwapomake yesi enekeye. Yesi elapita: Noayewi kasu sipi sosolo timinitiye sena kesale oloipewa kasu sipiwemi tapita:, hano emi tese Koteyewi mene silikeye.
21 Hano emi tese sili amunawa hawemi toluyetisene epakeye. Hawemi toluyetisene ikila emiwa toma akeleiyawa selakoma:na:pela: hawemi tolusulusemakeye. Alawamona, ikila emiwa niyawa Kotema selese, “Ne himu fa:nemi mane olokeyatelawa iya:ta:pa:,” esa: hawemi tolusulusekeye. Yesu Kelesowa kuluwa Eyewi mene teisa:penase, Ema niyewi selese, “Niwa mene siliya:pa:,” au selalakeye.
22 Aputa: Yesu hepene falemi fiyanapola:, Kote tiya:le ili tapowemi elakeye. Aputa: hepene senawana, hepenewemi nano ketea penanose sita:newana, apula: peleya: weyemi nano ketea penanose sita:newana, iwa sopoke Yesu Kelesoyewi Piseikipela: pota: elakeye.

4

Kiyewi Mane Olokeyatelawa Iya:pela:, Yesu Mane Napowa Timinipa:

1 Yesu Kelesoyewi nano hilila ti ikila emiwa Ene tomawana oiyakeye. Ene toma oiyanase kiyawala weyamu matanepa:, “Niwana nano hilila tise, toma olosaleke ililakeye.” Aluse kiyawa matanayewi penanose matanepela: sita:latipa:. Koiyawemiye, sena kesale nowa Kelesowamopela: toma olose sitalaleke, e mane olokeyatela timinisewa iya:takeye.
2 Yemiwa ma:ta: tiye sikapewala peleya: weyemi sitala ikila emiwa eyawa tomayewi matanawa kulu hanose elatepa. Alawamona, Kote matanawamu semetei kulu hanose elakeye.
3 Kelesowemi eta: palama sena kesaleyawa tima:na: tise sita:tesene epapuluse, kiwa puwano epapuluse tiya:sela: sita:nekeye. Kiyawa puwano epapuluse olokeyale timinise sita:newa, napu yemiwa mane alusene olokeyatelawa na tiye iya:tese iya:ta:pa:. Mokopo sena kesaleyewi tima:na: tisewa wekeye. Sena kesale iwei mane sosolo timinisewana, senayewi

kesale potosekiwa himu hanose, “Kesale amowa iwei timana,” esa: matanasewana, hano olokeyatela napela: matakolosewana, sena kesale muta kekenese ma:na: sosolo satapola: nase hano olokeyatela sosolo napela:, sena kesale muta i kene mokopo iwei mane fesamonose fa:nano sita:tesewana, heneye Kotewa eta: matanamake nano pa:ta mokopo kote solo se wapilisewana, mane seli olokeyatela epapuluse timinisewa mokopo sena kesaleyewi epapuluse timiya:sela: sita:tesekeye.

4 Alake, iyewi olokeyale timinisene epapuluse, kiyawa epapuluse iwalapulu semetei mane olokeyatela sosolo matiminisaleke, iyawa howa hapakeye. Alanase, iyawa kiwa akowatese itipilikeye.

5 Alawamona, kotoma:na: opo emiwa, iyewi mane olokeyatela timiyawa kotosene mou ta:tesene sena sosoma hokato selaposakeye. Aputa: kotosene mou ta:tesene sena sosoyewi seli tiye elakeye. Eyewi sena kesale kuluwala, falela apota: sita:newana, ili mane tima:na: tiwa potapola: takalepesakeye.

6 Aputa:, mou epemi ela:, Kote solo napowa sena kesale apota: ima se tiye kiwamona naputе iwa kulukeye. Peleya: weyamo sena kesale sopoyawa tomayewi timinisewa kotosene amunuse, sena kesale ya:te telawa kotolakeye. Alawamona, naputе, ili howa Kotewalapulu kokolo kao sitalaposakeye.

Koteyewi Kima Sosolo Seselesene Miwa Kiyawa Tiyapola: Sena Kesale Noka Seselese Tima:na: Tiya:pa:

7 Nano ketea sopoke itapa tema:na: oka mapatokeye. Seli kulukulupa:se matanayawa seli matanepela: sita:latipa:. Kili tomayewi matanawa-munuse kulu hanose timinipa. Kiyewi mane seli potapola: sita:latipa:.

8 Alake nano alusene puwanowa wekeye. Kiyawa ikila sopoke sena kesale ki kene sopowa himu hanose matanepa:. Aluse sena nowamoke olokeyatela timinisaleke, kiyawa emawa himu hanose matanese sita:nenase, sena amoke mane olokeyatela mutawa kiyawa eta: matanamake kepoliyetiyaposakeye.

9 Aputa: sena kesale nowa kili koane makene inapitekiwa mapolopa. Kiyawa ewa epelese siliyapola: pota: tepa:.

10 Koteyawa kiwa sopoke semetei semetei esa: Eyewi nano mokopo seselesewa mikeye. Alake kiwa nowama tima:na: seselesene nowa kinapola:, apula: nowama tima:na: seselesene nowa kinapola:, epapuluse kalikalise kinapita:, kema miwa keyawa seli pota: elatipa:. Nano mokopo seselesene miwa tiyapola: kiyawa ipitane kemi sena kesale nowamopela: seselese tima:na: tiya:pa:.

11 Alake Koteyewi kema nano mokopo seselesene kinapita: tiyapola:, Kotepela: weyamu tima:na: tiya:pa:. Kote sowa Keyewi se tiye mita: Koteyewi kema nano mokopo seselesewa kinisaleke, keyawa Koteyewi solo seyawamunuse, Kote sowa se tiye kina:pa:. Aputa: keyawa sena nowamopela: sesema:na: tima:na: tisewa Koteyewi kema nano mokopo seselesewa kinisaleke, keyawa sena nowamopela: Kote E penaiya sosoyewi seselese tima:na: tiya:pa:. Aluse tiyapita: kiyawa nano ketea sopoke ti-minisewa Yesu Keleso unu emi tese Kotewa wapilipesakeye. Koteyewi Ene penaiyawana ho:liyawala kokolo kao tesenase Ema wapilipa:. Henekeye.

Kelesowemi Pala Sena Kesaleyewi Nano Ketea Hilila Tima:na:wa Wekeye

12 Ne manala: napolo, kili toma ta:pelema:na:pela:, teiyewi wa:lese ikomoma:na: epapuluse, kili tomawa sena nokamoke ikomonose sita-lakeye. Kiwa ikomonosaleke potapola:, howa hanose ipipa. Kiwa

Kelesowemi sita:pesena:pela: tese sitalapita: potapola:, sena nokamoke kiwa ikomopesakeye.
13 Alawamona, Kelesoyewi Ene hilila ti amunuse, kiwala Ewemi palanase, hililawa tiye ela: epelese sita:latipa:. Koiyawemiye, Keleso Ene sosolo ho:liyawalapulu mene ina ikila emiwa, kiwa sosolo epelesewa woliyetiye sita:laposakeye.
14 Kiwa Kelesowemi sita:pesa:na:pela: palanase amopela:, senayewi kiwa itipilikeye. Kiwa itipilipitekiwa Koteyawa kiwa napola:takeye. Kote Ho Napoyewi penaiyawa kiwamo sita:ne emi minakeye. Minanase epelese sita:latipa:.
15 Alawamona, keyawa sena nowa kumita: sanosekiwalao, nano ketea atu tisekiwalao, mane olokeyatela timinisewalao, sena nowamoke tima:na: tisewa keyewi ikomonosekiwalao, epapuluse keyawa olokeyatela timiya:sela: enewemi, sena nowamoke kewa ikomonosaleke, eta: ilimakeye. Alake kiyawa epapuluse olokeyatela timiya:sela: sitalatepa.
16 Alawamona, kiwa Kelesowemi pala sena kesalenase sena nokamoke kiwa ikomonosaleke Kotema wapilipa:. Kiyewi ewa tiyapa. Kiwa Keleso E unuwemi ekela ela: Kotema wapilipa:.
17 Koiyawemiye, Koteyewi tipipilise takalema:na: ikila amowa hetetima:na: seyawa yemiwa hetetiyakamupita: potakeye. Koteyewi Ene sena kesalewa puwano tipipilise kotopela: takalekeye. Niwa ta: tisene sena kesalewa yemi ma:ta: tiye kotokeye. Sikape hele heneye sosolo kotoma:na:wa, Kote solo napowa tikape tesene sena kesalewa kotopela: sosolo ilima falasipesakeye.
18 Kote pukawemi momateyawa wekeye.

“Sena kesale peleya: weyemi hekeya sita:newa, nano hilila tiyapitekiwa,
sikape Koteyewi mene siliyaposakeye.
Alawamona, Kotewa fa:se iya:pela: olokeyale sita:ne sena kesalewa
Koteyewi ko:lu mene siliyaposape? Sikape Koteyewi iwa sosolo
falasipesakeye.” *

19 Alanase, Koteyewi Ene matanawamunuse kiwa sena nokamoke ikomonosaleke, kemi seli tima:na: tiya:sela: sita:la:, Kotema matana semetei matanepela: penana:pela: sita:latipa:. Alake sena kesalewala, nano ketea sopowala, Koteyewi timiyanase, Eyewi Ene nano ketea sopowa seli pota: elapita: kewa maiya:taposakeye. Aputa: Koteyewi Ene auma:na: seyawa aupesakeye.

5

A:pele Sipi Yesila Senayawa Ene A:pele Sipi Seli Pota:tesene Epapuluse, Kiyawa Kote Sena Kesalewa Seli Pota:latipa:

1 Yesu Kelesoyewi hilila tiyapola: toma oyawala, Pita neyewi papokeye. Sikape E ho:liyawa waloma:na: ikila emiwa, Ene ho:liyawalapulu solose tesene epapuluse, newana aluse ho:liyawalapulu elaposakeye. Yemiwa neyawana Kelesowemi pala sena kesalewa pota: elakeye. Kiyawala Kelesowemi pala sena kesalewa pota: sita:nenase neyewi kima penaiya selese, “Kiwa weyamu sita:latipa:,” au seyakeye.
2 A:pele sipi yesila senayawa ene a:pele sipi seli pota:tesene epapuluse, Kelesowemi pala sena kesalewa Koteyewi kima miwa, seli pota: sita:latipa:.

* **4:18** Napolo Epesene 11:31

Sena kesalewa keyewi epelese pota: epesa:na: tepe, esa: matanese timinisaleke Koteyawa epelesekeye. Kolotea mapolo kamunuse pota: sitalatepa. Nano wa:la:ya tima:na: semetei amopela: matanepela: timinipa. Alawamona, Kotewemi tima:na: tisene tiyapose matanepela: sena kesalewa sesema:na: tima:na: tiya:pa:.

3 Kiyawa sena kesalewa pota: sita:la:, imawa wapuya:sela: timinipa. Iyawa kewa kulu hamonite keyawa seli puwano walose tima:na: tiya:pa:.

4 Aluse tima:na: tiya:sela: sitalapitekiwa a:pele sipi Yesila Sena Piseiki * Ene Ewa mene ina ikila emiwa, kimawa nano ketea wa:la:ya heka hele heneye napolo eta: itapa tesemawa kinaposakeye.

5 Aputa: epapuluse, Kelesowemi pala sena kesale pota: sita:tesene senayawa se tiye kinapita:, sena a sala sa:so tilila solo seyawa kiyawa ta: tiya:pa:. Kiyawa sopoyewi kiyewi ki kene kemi selese, “Newa nine sena sosokeye.” Aluse sela:sela: sitalatepa. “Newa sena sosomakeye.” Aluse matanepela: tima:na: tisene senayewi sena nowamopela: seselese tisene epapuluse tiya:pa:. Aputa: Kote pukawemi momateyawa wekeye.

“Senayewi ewa ene solopita: sena amowa Kotewa kolotea meapolaposakeye.
Alawamona, senayewi ene ewa kolotea meapolosaleke sena amawa Koteyewi mokopo seselese kinaposakeye.” †

6 Kotewa Ene penaiya sosolo Piseikipela: elakeye. Ewa penana:pela: Piseikipela: enenase, kine kewamo kolotea meapolose elatipa:. Aluse elaleke, Koteyewi Ene matanese ikila ta:peya emi, Eyewi kewa sosolo meapolaposakeye.

7 Koteyawa kiwa matanepela: pote enenase kiwa himu nakolose, matana kalafulu tesa: sita:newa Eyewi sesemita:, nano hilila sopoke amowa Ema kinise kulukulupa:. Kulukulupitekiwa Eyawa sesepesakeye.

8 Kiwa enima:na:pela: minenise epesita:ya amunuse sitalatepa. Ikila sopoke seli matane tiye pota: sita:latipa:. Alake kasolo laiyoniyewi sena nowa sano tiye ma:na:pela:, ilima kaye sila:sela: tesene epapuluse, kili kisi Seteneyewi kiwa sutuse tima:na:pela: kaiye sila:sela: elakeye.

9 Sila:sela: elapitekiwa kiwa Kelesowemi matana semetei tese penanose matanepela: sita:la: Setenewa hamonopa:. Alake kiwa ikomonosaleke weyamu matanepa:. “Niwa ikomona epapuluse, peleya: sopowemi nini Kelesowemi pala ne ma:e atewala epapuluse ikomokeye.” Aluse matanepela: sita:latipa:.

10 Oposi koloteawemi kiwa ikomopesakeye. Ikomona oka itapa tepela:, kiyawa Yesu Kelesowemi kulupela: apola: sita:nenase, Koteyewi Ene ho:liyawa kima kinaposakeye. Alake ho:liyawa maitapa tepesakeye. Mokopo seselesene mouwa Kote Ene ekeye. Aputa: yetuwa pitilile hapalapitekiwa tupulusa: selilisene aluse, senayewi kima ikomonawa Koteyewi iya:pela: seselese penana:pela: napola:taposakeye. Kiyawa Ema himu semetei matanawa, momatelese matanemita: Eyewi sesepesakeye. Penaiyawana kima kinaposakeye.

11 Koteyewi ho:liyawala penaiyawana kokolo kao epesa:na:nase Ema wapilise sita:latipa:. Henekeye.

Pitayewi Epama Seyawa Wekeye

* **5:4** A:pele sipi Yesila Sena Piseiki enewa Yesu Ene ekeye. † **5:5** Napolo Epesene 3:34

12 Sailase ewa Kotewalapulu kemi matana semetei matanepela: elapita:
potapola: niyawa Kelesowemi pala sena e ma:ewa ene ekeye. Sailase
newanapulu ninipe ela:, newa seselese, neyewi selapita: eyewi ta:tapola:
puka kolotea weyamowa momatekeye. Kiwa Kotewemi penana:pela:
sita:latipa:, esa: neyewi kima selapita: eyewi momatekeye. Koteyewi
heneye mokopo seselesewa kiyawa tiyapola: penana:pela: sita:latipa:.
13 Aputa: Kelesowemi pala sena kesale Papilone ‡ kulukulu koawemi
sita:ne amokiwa kimawa “Ka:lo napolo,” selakeye. Koteyawa kiwa
ta:peya epapuluse iwala epapuluse ta:peyakeye. Ne Kelesowemi pala sala
Makeyawala kimawa “Ka:lo napolo,” selakeye.
14 Kiyawa ki kene kemi himu hanose matanese tiya:wa hapolose
minita:pa:. Kelesowemi kulu hapa sena kiwa sopoke o:sulu hopola
sita:pesita: neyewi matanekeye.

‡ **5:13** Lome sitiwa pale selese Papilone sitiwa seyakeye. Alake solo mouwa Papilone sena kesaleyawa olokeyale timiya:sela: sita:ne epapuluse, Lome sena kesaleyawala epapuluse olokeyatela timiya:sela: sita:nekeye.

2 Pita

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Pita eyewi kuma:na: ikila amowa mapatopita: matanese, puka we Kelesowemi kulu hapa sena kesale peleya: kalikalila sita:nema momateyakeye. Ikila emiwa mokopo walosene hetetima:na: inapola: solo se tiye kinapita:, Pitayewi ta:tapola:, Kelesowemi kulu hapa sena kesaleyewi ta: tima:pekise puka we momateyakeye. Kotoma:na: ikila emiwa mokopo walosene sena kotopela: sosolo falasipesakeye, au seyakeye.

Kiwa Kelesowemi kulu hapa sena kesale amowa sena nokamoke ikomonosaleke, kiyewi Yesuwa himu nakolose toma seseyawa matanepa:. Kiyawa aluse matanesaleke kiwa penaiya elaposakeye.

Aputa: Yesu mene mina:na:no e seyawa, heneye inaposakeye au seyakeye.

2 Pita Pukawemi Solo Mouwa Takalese Momateyawa Wekeye

1:1-2 Pitayewi puka we ma:ta: tiye momateyakeye.
1:3-15 Niwa Kelesowemi kulu hanapola: sita:pesita: Koteyewi niwa mene silikeye. Mene silinase niyawa Koteyewi nano alusene napowa kulu hanosekeye, au seyakeye.
1:16-21 Sepatosene senayewi Kote selapita: ta:tapola: se tiye kinisekeye, au seyakeye.
2:1-22 Mokopo walosene senayawa sowa ta:tapa, au seyakeye.
3:1-18 Yesu mene inakemiwa nano ketea auma:na:wa momateyakeye.

Pitayewi Sawi Nowa Sikape Momate Tiye Selawapowa Wekeye

1 Yesu Kelesoyewi apasolo walosene senawana E tima:na: tisene senawana nekeye. Newa Saimone Pitayewi kima sawi we momate tiye selawatakeye. Aputa: heneye hekeya sopowa Yesu Ene ekeye. Yesu Kelesowa nini Kotekeye. Yesuyewi nano ketea alusene hekeya timiya emi niwa mene silikeye. Ewa hekeya enenase, niyewi Kotema himu semetei esa: matana hanosene aluse, kiyawala Kotema himu semetei esa: aluse matanesekeye. Kili himu semetei esa: matanesene sena kesalema neyewi sawi we momate tiye selawatakeye.

2 Kiyawa Kotewala Piseiki Yesu Kelesowala matanese sitalapita:, a:tewi mokopo seselesewana hopola sita:tesewana kima sosolo mita: neyewi matanekeye.

Koteyewi Ta:peya Sena Kesalema Selese, "Kiwa Weyamu Sita:latipa:."

3 Koteyewi nima selese, "Newa ho:liya napolo ela aluse, kiwala napolo ho:lilise sitalapose mina." Aluse niwa napolo sopolo sita:pesita:, E penaiyawamoke niwa ili seselakeye. Koteyewi Ene alusene epapuluse niyawa aumita:, Eyewi nima seselese waiyalakeye. Niyewi Ewa matanemita: waiyalakeye.

4 Walose ela:, eyewi nima seli sosolo sepapolo hele heneye napowa sesema:na:keye e seyawa, yemiwa seli sosolo sepapo seselese nima mikeye. Aputa: niwa olokeyatela timinimita: mane olokeyatela matanekemiwa niwa sutisikeye. Alanase Kote E sepapo amo seseleseyewi niwa seselesaleke niwa penana: tese sitalakeye. Alake niwa mane olokeyatelawa iya:takeye. Kote Ene napolo sopolo ela amunuse, niwana napolo sopolo sita:pesene telalakeye.

5 Kote ela epapuluse niwa sita:pesena:pela:, weyamu penaiya ilima
tiya:pa:. Puwano Kotema himu semetei esa: matanepela: sita:latipa:. Aluse
sita:la:, sena kesale sopoke seselese napola:ta:pa:. Napola:tapola: sita:la:,
matanawa timinipa:.
6 Apula: sita:la:, hele matanepela: timinima:pekitise, kiwa kilipe tomawa
seli pota: sita:latipa:. Aluse sita:la:, nano hilila hetetiyapita: Yesu
Kelesowa eta: iya:peyamake penaiya sita:latipa:. Penanose sita:la:, Kotema
matanepela: hekeya sita:latipa:.
7 Aluse sita:la:, Kelesowemi kulu hapa sena kesale sopoke kiyawa sesepa:.
Seselese, sena kesale sopoke himu hapa matanepela: sita:latipa:.
8-9 Kiyawa nano ketea alusene napowa sosolo tese aluse timinise
sitalaleke, nini Piseiki Yesu Kelesowa kiyawa heneye seli matanepesakeye.
Aputa:, kiyawa nano ketea alusene seli timinise sita:laposakeye. Alawa-
mona senayewi nano alusene napowa timinise maelaleke ela, sena amowa
si kola yopolotela ela epapula elakeye. Aputa:, sena amowa nano ketea eta:
seli timisemakeye. Sena amokiwa eta: seli potosemake e himu olokey-
atelawa puwano Yesuyewi selakolose itapa telawa, Eyewi kepoliyetise ela:
mokopo nano matana hanosene aluse tikili tese matanesekeye.
10 Alake, Kelesowemi kulu hapa ma:e ate, Koteyewi kiwa E sena kesale
ta:pele tiyapola: mina e seyakeye. Alanase, kiwa Ene sena kesale hene hen-
eye elaleke, amo walomita:, penaiya tima:na: sita:latipa:. Koiyawemiye,
kiwa penaiya tima:na: sita:laleke, kiwa ikila sopoke masutesinaposakeye.
11 Kiwa masutesinapola:, sikape kiwa hepene falemi fiyane napolo sopolo
musuluyetimita:, Yesuyewi mene silima:na:keye. Alake kiwa nini Piseiki
Yesuwalapulu kao sitalaposakeye. Eyewi niwa mene silikeye.
12 Solo we puwano kiyewi ta:tapola:, heneye matanawa penaiya
sita:lakeye. Alanase, nano ketea weyamowa kepoliyetima:pekitise, neye
matanawamunuse ikila sopoke wa:ke selese momatekeye.
13 Newa peleya: weyemi enene ikila emiwa, solo we kili matanawa
kepoliyetima:pekitise neyewi kima, “Selapola: momateya we matanepa:,”
au selalakeye.
14 Koiyawemiye, newa kuma:na: ikilawa mapatotakeye, aluse nini
Piseiki Yesu Kelesoyewi nema hokato waiyakeye.
15 Newa kuma:na:ke ne solo amowa ikila sopoke kiyawa matanemita:
neyewi penaiya tima:na: momate tiye tuwatakeye.

Keleso Ho:liyawa Pitayewi Papokeye

16 Nini Piseiki Yesu Kelesowa Ene penaiyawanapulu minakeye, au
seyakeye. Apula: sena tililayawa ela:pe puwano alakeye, esa: mokopo
solo niyawa kima aluse se tiye mimakeye. Eh. Nini siyewi Yesu Keleso E
ho:liyawa Piseikipela: elapita: papokeye.
17 Niwa tokomo tumu fiyanapola: sita:newanapulu Yesuwa Ene E
Ata Kote puwano apolose ho:liyawa kinapola:, Koteyewi Piseikipela:
ho:liyawalapulu hepene falemi tese selese, “Ewa Nine Ni Sa:keye. Ewa
Neyewi himu hapa sosolo matanepela: epelekeye.”
18 Aluse hepene falemi tese selapita:, niyewi ta:tapola: Kote E tokomo
tumu napolo sopolo niwa Yesuwalapulu fiyanapola:, Ewalapulu ninipe
sita:la: topukeye.
19 Alanase sepatosene senayewi solo se tiye miwa niyewi aketiye matane-
pela: sita:newa, “Solo amowa heneye kalusekeye,” aluse matanekeye.
Sepatosene senayewi solo amowa ta: tiya:pa:. Aputa: yopolotelawemiwa
napa ho:lilise amunuse, sepatosene senayewi solo amo epapulakeye.

Aluse, Kelesoyawa, Kiapo Meiyetolo amuna, minakeye. Inapita:, kili himu fa:nemi ho:lilise minakeye. Minawa sepatosene senayewi nano aupesakeye, au seyawa kamunakeye.

20 Neyewi nano sopoke momateyawa kiyawa matanepela: sita:la:, nano semetei nowa weyala kiyawa matanemita: momateya wekeye. Kote pukawemi momate telese sikape nano auma:na:keye, aluse momateyawa sepatosene senayewi ene matanawamunuse solo mouwa seli eta: matanesemakeye. Apula: sepatosene senayewi ene matanawamunuse solo enewa eta: ilimanakeye.

21 Puwano fa:nemi sepatosene senayewi selese, “Sikape auma:na:wa wekeye.” Aluse, sepatosene senayewi iyewi ili matanawamunuse eta: seyamakeye. Koteyewi auma:na:no e seyawa, aluse selese apoyawa, Ho Napoyewi sepatosene senama matanepitekiwa iyewi ta:tapola:, solo semetei kamona se tiye mikeye.

2

Mokopo Sepatosene Senawana Mokopo Walosene Senawana Mokopo Sowa Se Tiye Kinaposakeye

1 Puwano fa:nemi Isolaiya peleya: emi mokopo sepatosene sena mene tepela: sita:nekeye. Sita:la: mokopo solo se tiye mikeye. Puwano fa:nemi iyewi mokopo solo se tiye mini epapuluse, ikila weyemiwana mokopo walosene sena inapola: kima mokopo solo amowa selaposakeye. Mokopo sowa henenapo, au semita: mokopo walosene senayewi itipilise se tiye kinapola: aluse, mokopo solo kinakamokiwa sena ikomopesakeye. Iyewi Piseiki Kotewa eta: matanamake, apula: Yesuyewi iwa kakasilise iwamopelekiwa api mini senawa iya:takeye. Alanase iyewi ilipe kemi kipila ikomowa tiyaposakeye.

2 Mokopo walosene senayewi nano alusene iwei mane olokeyatelawa sena kesale mutayewi kulu hanaposakeye. Kulu hanapola: olokeyatela timinise sitalaleke, sena nokamoke iwa potapola: selese, “Sena kesale amowa Kelesowemi kulu hapakeye. Iyewi nano seli timinima:na: telawamona, iyewi nano olokeyatela timiyanakeye.” Iyewi aluse selese, Kote heneye alusewa olokeyatelalakeye. Aluse, sena nokamoke wepi selaposakeye.

3 Aputa: mokopo walosene senayewi moweni sosolo tima:na:pela: epelese, ilipe mokopo solo seyawa kiyawa ta:pita: selesekeye. Aluse selese, kili moweniwa tiyaposakeye. Alawamona, iyewi nano alusene olokeyatelawa kotosene mou ta:tesene sena sosoyewi, Koteyewi matanese elakeye. Puwano puwano fa:nemiwa Eyewi iwamo falasima:na:wa ta:pele tikeye. Ili amo ikomoma:na:wa hene heneye hetetiyaposakeye.

4 Puwano fa:nemi hepene senayewi noka olokeyatela timinipita: Koteyewi eta: pota: iya:peyamakeye. Alawamona, Koteyewi iwa heo peleya: ulalopo yopolotela emi toliyeti sitalakeye. Koteyewi kotoma:na: ikilawa hetetimita: iwa tipolo emi yesipela: sitalakeye.

5 Aputa: puwano fa:nemi peleya: weyemiwana sena olokeyatela timinise sita:la:, Kotewa iya:tapita:, Koteyewi eta: pota: iya:peyamakeye. Noa sena kesalema se tiye kinise, “Kiyawa mane olokeyatelawa iya:pela:, hekeya napolo sita:latipa:.” Au selapita: sena kesaleyewi ta:te iya:peyakeye. Ta:te iya:tapita: Kotema fa:se kinapola: sitalapita:, Koteyewi hano sosolo kinise, iwa sopoke haye katolose kulukeye. Alanase ikila emiwa Noawalapulu sena kesale tomoipewa ilipe Koteyewi mene silikeye.

6 Aputa: sikape, Sotome taune amowana, Komola taune amowana, Koteyewi tei wa:la kinise, taune elipei amowa teiyewi waya tikeye. Sena kesale taune elipei emi sita:neyawa Kote sowa tikapeye tipela: Kotema fa:se kinapola: sita:nenase Koteyewi iwa heneye keneyetikeye. Alake sikape sena kesaleyewi Kote sowa tikapeye tipela: Kotema fa:se kinapola: sitalapita: Sotome Komola taune elipei teiye menawa, kiyawa matanepa:. Iwa teiye mena amunuse, niwana olokeyatela amu timiya:sela: sitalaleke keneyetiyaposakeye. Aluse matanemita: nima waiyakeye.

7 Alawamona, Sotome taunewemi Lote hekeya seli ela:, sena nokamoke olokeyatela timiya:sela: sitalapita:, Loteyewi potapola: mapoyakeye. Lotewa seli enenase Koteyewi ewa mene silikeye.

8 Ehe, Lotewa hekeya, sena olokeyatelawalapulu ela:, eyewi potakamake iyewi olokeyatela timinipita: potapola:, apula: eyewi ta:takamake ili solo olokeyatela selapita: topukeye. Ikila sopoke iyewi mane olokeyatela timinipita:, Lote ewa seli enenase mapolose enekeye.

9 Ala amunuse, sena hekeya sita:newa sena nokamoke ikomonosaleke, Koteyewi potapola: matanese mene siliyaposakeye. Apula: sena olokeyatela sita:newa kotoma:na: ikila emiwa Koteyewi iwa heneye falasipesakeye.

10 Apula: Kote solo mapoya tikape tesene sena kesalewala, ikila sopoke iwei mane olokeyatela timinisene sena kesalewala, Koteyewi iwa hene heneye sosolo falasipesakeye.

Aputa:, sena kesale amokiwa iyewi ili unuwa me solo se sita:la:, eta: ipilamake, hepene ho sita:newa itipiyalakeye.

11 Hepene homa itipilipita: kemi, hepene senawa Piseiki Kotewalapulu ilipe sita:ne emiwa Koteyewi ta:pita: hepene ho amokiwa eta: kotosemakeye. Hepene ho amowa ili penaiyawa koloteakeye. Alawamona, Iwa hepene senayewi helete tiye hapakeye. Hepene senawa heneye sosolo penanose sita:ne kamona, iyewi ili solo itipilisewa eta: kotosemakeye.

12 Aputa: mokopo walosene senayewi nano tikili telawa itipilise selese sitalakeye. Mowa kopoyewi kena:panotese sila:sela: sita: tesene epapuluse, iwa aluse sitalakeye. Mowa kopolo e sa:le sosolo tese epesena:pela: minawa ka:ne tiyawemi talesekeye. Ka:wemi talesene aluse mokopo walosene sena amowa tikili tese sita:newa kuluse itapa tepesakeye.

13 Iyewi sena noka olokeyale tima:na:pela: aluse, Koteyewi iwa falasise ikomopesakeye. Ikilale ho:liyawemi iwa epelese sita:pesena:pela: tomayewi matana amunuse kulu hanose, olokeyatela timiya:sela:, olokeyatela timiya:sela: sita:la: epelekeye, aluse sita: tesekeye. Mokopo walosene sena amowa kiwalapulu kilipe kekene tiye sita:la:, ma:na: ilipe menakeye. Ili solo halute mokopo selaposakeye. Sena amowa eta: ewaloma hokato olokeyatela timinisekeye. Apula:, iyewi olapo honosane kiwa sitalakeye. Iyewi mane olokeyatela timinisene kima ewa kinisekeye. Alake kili unuwa iyewi kolotea me apolakeye.

14 Ikila sopoke kesale iwei tima:na: ili siyewi seli potose himuyewi sosolo olokeyatela matanesewa eta: iya:tesemakeye. Apula: sena kesale himu penanose eta: matanama sena amowa mane olokeyatela timinimita: iyewi sutisikeye. Sena nowamoke keteawa tima:na:pela: eta: ewalama tima:na: sopolo tesekeye. Alake nano ketea sopowamopela: Koteyewi hene heneye iwa sosolo falasipesakeye.

15 Apula: iwa isu sosolo napowa iya:pela:, isu sosolo olokeyatela hele hanose, sena unuwa Peao e sa:le Pelameyewi moweni tima:na:pela:

olokeyatela timinima:na: matana epapuluse, mokopo walosene senawala, epapuluse olokeyatela matanesekeye.
16 Alawamona Pelamema kopolo tokiyewi selese, “Keyawa olokeyatela timiyawa eta: ilimanakeye.” Aluse eyewi olokeyatelawa waloma:na:pela:, kopolo tokiyewi solo eta: selesema amoke ema seyakeye. Senayewi solo selesene epapu, kopolo tokiyewi ema selese, “Aupesakeye,” au seyakeye. Pelameyewi olokeyatelawa elemita: kopolo tokiyewi seyakeye.
17 Aputa: hano si sekakolosene epapuluse mokopo walosene senayewi eta: matanamake mokopo selesewa epapulakeye. Apula:, alotowi kiniwani tiyapola: hanapita: hano eta: sinisemakeye. Alusene epapuluse, ili solo amoke sena eta: seselamakeye. Alanase sena amowa peleya: olokeyatela yopolotela emi falasise sita:pesena:pela: hamonite Koteyewi heketiye tuwapo emi ilikepilaposakeye.
18 Aputa: iyewi unuwapo wapilise mokopo solo se tiye kinise, sena kesale Yesuma hili sita:pesena:pela: ke iya:peyawa supa:na:pela: selese, “Kesale iwei tiwa ililakeye. Mane olokeyatela kalikalila timinise ililakeye.” Aluse, seyakeye.
19 Iyewi selese, “Niyewi solo amowa kiyawa ta:tapola: kulu hanosaleke, nano nowamoke kiwa potapola: maelaposakeye. Kiyewi kili matanawa kulu hanosaleko ililakeye,” alusekeye. Alawamona, sena amowa nano alusene olokeyatelawa kulu hanosekeye. Mane olokeyatelayewi iwa potapola: elapita:, iwa mane olokeyatelayewi tima:na: tisene sena sitalakeye. Alake nano nowamoke kiwa potapola: elaleke kiwa nano amopela: tima:na: tisene sena timiyanakeye.
20 Alanase sena kesaleyewi peleya: weyemi mane olokeyatelawa iya:pela:, Piseiki Yesu Kelesowemi matanepela: ela:, Yesuyewi mene siliwa matanepela:, Ewalapulu elapose meneye tiye, epela:, wa:ke peleya: weyemi mane olokeyatelawa kulu hanose timinisaleke, amowa sena olokeyatelawa hene heneye sosolo tepesakeye. Puwano, sena epamowa Yesuwemi elapose ha:na:na: ela: ela ikila emiwa, ewa mane olokeyatela timiyawa, semetei koloteakeye.
21 Aputa: sena kesaleyewi isu sosolo hekeyawa eta: matanemake olokeyatela timiyawa semetei kolotea olokeyatelalakeye. Alawamona, sena kesale amowa isu sosolo hekeya hanapola:, Kote sowa ta: tiyapola: epela:, sikape iya:tesewa hene heneye sosolo olokeyatelalakeye.
22 Puwano sena nowamoke pale selese, “Kasoyewi ene isilawa wa:ke inapita: nasekeye,” au seyakeye. Aluse solo nowana pale selese, “Kopolo hipula mutusene hawemi mutuse, wa:ke peleya: mutusene mene hanosekeye,” au seyakeye. Alusene epapuluse senayawala mane olokeyatela iya:peyawa wa:ke tima:na:pela: mene hanosekeye.

3

Yesu Mene Inaposakeye

1 Ne manala: napolo, neyewi kima sawi elipei selawapowa wekeye. Kiyewi hekeya napolo matanemita: sawi puwano topuwa kepoliyetima:pekitise neyewi wa:ke momatekeye.
2 Puwano fa:nemi Kote sepatosene sena napoyewi selese, “Nano ketea auma:na:wa wekeye.” Au seyawa kiyawa kepoliyetima:pekitise neyewi momatekeye. Nini Mene Silisene sena Piseiki Yesu sowa apasolo walosene senayewi kima se tiye kinapita:, kiyawa topukeye. Topuwa kiyawa kepoliyetima:pekitise neyewi momatekeye.

3 Nano weyamowa puwano matanepa:. Itapa tema:na: mapatoya ikila
emiwa, sena noka inise, iyewi ili himuyewi olokeyatela matanawamunuse
kulu hanosekeye. Iyewi kima itipilise selesekeye.
4 “Yesuyewi kima selese, ‘Newa mene mina:na:keye,’ au seyawa mene
ina kaiye? Yesu mene mina:na:no e seyawa, selese sita:la: kemi, nini tilila
kouwayewiwala ewa eta: papoma kulukeye. Aluse sele inapola:, napu
weyemi hetetiyakeye. Puwano fa:nemi Koteyewi peleya: we ma:ta: ti
ikila emiwa nano sopoke sita:newa napu yemiwana epesita:ya weyalakeye.
Nano nowa eta: hetetimakeye.” Aluse, senayewi itipilise selaposakeye.
5 Sena amoke selese, “Nano ketea sopoke puwano epesita:ya epapuluse
kao sitalaposakeye,” au seyakeye. Alawamona Koteyewi nano ketea
sopoke ma:ta: tiye E solo seyawa iyewi ta:te iya:pela: kepoliyetikeye.
Puwano fa:nemi Kote solo emi meiki fala hetetikeye. Hawa kalikalise
ha:na: tema peleya: talapoiya hetetikeye. Alake peleya: sosolo we hano
honosane elakeye.
6 Kolotea elapepela: sikape Kote solo emi peleya: sosolo we hano ka:nese,
hayewi mutetise nano ketea sopoke hano katolose kuluse kotetikeye.
7 Aluse Koteyewi Ene meatewi seya semetei kamuna, mei falala, peleya:
sosolo weyala, sikape wa:lese itapa tepesakeye. Koteyewi au seyanase
teiyewi wa:lese ikilawa hetetimita: mei falamokewala, peleya: sosolo
weyemiwana yesipela: sitalakeye. Ela:pe seta: wa:lamanase, kotoma:na:
ikila emiwa, Kotema fa:se kinisene sena kesale amowa falasise keneye tise
itapa tepesakeye. Ikila emiwa Koteye mei falala peleya: sosolo weyala
wa:pesakeye.
8 Alawamona, ne manala: napolo, nano semetei we kepoliyetiyapa.
Yapene amowana, nukulapo ikilawala, okala, niyawa akelesene aluse,
Koteyewi aluse eta: akelesemakeye. Piseiki Koteyewi matanawa ikila
semeteiwa yapene sosolo taosene semetei (1,000) epapulakeye. Apula:
yapene taosene semetei amowa ikila semetei epapulakeye.
9 Sena kesale noka matanese, “Piseiki Koteyewi sikape auma:na: e
seyawa ela:pe kipila maautakeye.” Aluse matanepa. Kiwa sena kesale
semetei nowa falasima:pekitise, sena kesale sopoke iyewi ili mane olokey-
atelawa na tiye sitalapose mene minite, Koteyewi iwa yesipela: elakeye.
10 Alawamona sena koane inawa kepoliyetipela: enewemi, atu tisene
sena inisene epapuluse, Piseiki Yesuwa inaposakeye. Ikila emiwa sosolo
felepita: mei fala itapa tepesakeye. Ikilale opowala, nukulapo opowala,
meiwala, sopoke teiyewi wa:lese itapa tepesakeye. Peleya: sosolo
weyala, nano sopoke peleya: weyemi sita:newana, sopoke wa:lese itapa
tepesakeye.
11 Nano ketea sopoke itapa tepesape au seyanase, kiwa ko:lu
sita:laposape? Kiyawa mane olokeyatelawa takala:pela:, napolo sopolo
sita:la:, Koteyewi Ene nano alusewa sopolo kulu hanose timinipa:.
12 Alake Yesu mene mina:na: ikilawa kiyawa matanepela: Yesu kipila
mene minite epelese timinise sitalatipa:. Yesu mene ina ikila emiwa mei
fala nano sita:newa ikila opowala, nukulapo opowala, meiwala sopoke
wa:lese itapa tepesakeye. Apula: nano ketea sopoke peleya: hane kolemi
enewana, peleya: wapa:kemi enewana sopoke sokamenese wa:lese itapa
tepesakeye.
13 Alawamona Koteyewi selese, “Mei hiwala, peleya: hiwala, pa:ta ma:ta:
tiye hetetiyaposakeye. Hili epe hetetiseya emi nano hili napolo hekeya
sopolo sitalaposakeye.” Aluse Koteyewi sepapowa niyewi ta:tapola: selese,

“Nano ketea sopoke hiwamoke niyewi popa:na:keye.” Aluse popa:na:pela: yesipela: sitalakeye.

14 Alake, ne manala: napolo, Yesu mene mina:na: ikilawa yesipela: seli pota: sita:latipa:. Yesipela: ela:, Koteyewi potakamake kili mane olokeyatelawa iya:pela:, napolo sopolo halute sita:latipa:.

15 Yesu sema mainisaleke kiyewi matanese, “Niwa sena kesalewa Ewalapulu sita:pesena:pela: mene minite Ewa sema inatakeye.” Aluse matanepa:. Alake Koteyewi Polema takale matanesewa kinapita:, Ewala solo semetei kamona kima momateyakeye. Polewa sena Kelesowemi kulu hapa nini ne ma:ekeye. Ewa niyewi sosolo matanekeye.

16 Poleyewi nano sopoke weyamowa sawi sopolo momateyakeye. Poleyewi sawi momateya amo mouwa talapoiyanase sena nokamoke hokolose akelese, mouwa eta: matanesemakeye. Aputa: sena nokamoke Kotema himu semetei esa: matanawa hapapolo tese sita:newa, Poleyewi sawi momateyawa tikili tese se tiye kinisene ikila emiwa hele selese, iyewi ili matana honosane se tiye kinisekeye. Sena amowa Kote puka sopoke tikili tese mou mokopo se tiye kinisekeye. Sena amowa mokopo se tiye kinapita: Koteyewi iwa falasipesakeye.

17 Ne manala: napolo, Koteyewi selese, “Ne sowa tikape tesene senayewi mokopo hele se tiye kinaposakeye.” Au seyawa tikilila:pela: sitalatepa. Tikape tesene senayewi hele se tiye kinapita: solo amowa kiyawa ta: tiyapa. Alananse, kiwa ki mene seli pota: sita:latipa:. Mokopo selesene sena ele tikape tesene senayewi kiwa supa:pekitise kili seli topuwa penana:pela: sitalatipa:.

18 Niwa Mene Silisene Sena amowa nini Piseiki Yesu Keleso Ene ekeye. Kiyawa Ewa sosolo matanemita: newa matanekeye. Eyewi mokopo seselesewa kiwa sosolo matanemita: newa matanakeye. Yesuwa Ene ho:liyawa sosowalapulu elakeye. Alanase yemiwana, sikapewala, ikila sopoke Ewa wapilipa:. Henekeye.

1 Yone

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Sawi we matanema:na:wa mouwa elipei elakeye. Amowa Keleso sena kesalewa ata Kotewalapulu apula: esa: Yesu Kelesowemi himu semetei esa: iwa seselakeye. Aputa:, eye matanawa iwa yopolotela mane olokeyaletela mane timinisene amoke sutuse Kotewa iya:pela: ha:na:pikitise ili amowa, yopolotela sena kesalekeye. Iye selese, "Nano ketea peleya: weye elakamowa, amowa napolo keteamakeye. Apula:, Yesuwa Kote Ene E Sa:keye. Alanase, Ewa heneye sena matepesakeye. Apula:, nano peleya: weyamo mane amokiwa mapapesakeye. Nini peleya: sena niye timinisene weyamo matiminipesakeye. Heneye mane apula: mane nowamo matanesene amowa peleya: weyamo nekeye. Alanase, niyawa mane amowa kulu hanapa," iyewi au selesekeye.

Yone eye ela: matanawa Keleso sena kesaleyawa kena:wa emiwa ta:tapa. Eye selese, "Yesu Ewa heneye sena hetetikeye. Apula: sena kesale iwa Ewemi seli topuwa tuwapola: apula: iwa seli Kotewa heneye sososlo matanepa:. Apula: sena kesale ili noka heneye sososlo matanepa:, e seyakeye.

Solo Weyamowa Heneye Falela

1 Puwano fa:nemi Koteyewi peleya: sososlo weyamo ma:ta: ti ikila emiwa Solo. Ewa Falela apula: Eyewi sena kesalema falela kinisene kokolo kao enekeye. Kokolo kao enene E sowa niyewi topukeye. Apula:, siyewi papokeye. Eye alusewana niyewi papokeye. Ewa niyawa tiya:yewi kesalakeye. Ewamowa neyewi kima momate tiye ilikepilakeye.

2 Falela kokolo kao ene amowa niwamo enene weyemi ine hetetikeye. Hetetiyapita:, niyewi papokeye. Niyewi Ewa papowa kima momate tiye ilikepilakeye. Puwano, Ewa E Atawalapulu enewamona peleya: sososlo weyemiwa napute ine hetetiyapita: papokeye.

3 Alake, niyewi papowala apula: Eyewi selapita: niyewi topuwala neyewi kima selese momatekeye. Ko:yawemiye, kiwa ninipe kekene tiyapola: matana semetei tepa:. Aumita:, neyewi kima selakeye. Niyewi kekene tiyapola: matana semetei tela amowa ni Ata E Sa:le Yesu Keleso a:ko:lapulu elakeye.

4 Nini epeyawa sososlo temita: nano ketea weyamowa kima momatekeye.

Ho:liya Honosane Ha:na:pa:

5 Yesuyewi nima se tiye kinapita: niyewi topuwa kima momate tiye ilikepilakeye. Kote Ene Ewa ho:liya sopolo elakeye. Ewemiwa yopolotela nowa itapa.

6 Alanase, niye ela: Kotewalapulu kekene tiyapola: matana semetei ela e selaposakeye. Alawamona, niye mane olokeyatela timiya:sela: a elaleke, niwa mokopo selakeye. Alanase, niwa yopolotela honosane ke ela: heneye keteawa eta: timinisema.

7 Alawamona, Kote ho:liya ela amunuse niwana ho:liya emi sitalaleke, niwa ninipe kekene tiyapola: matana semetei tepesa. Apula:, Kote E Sa:le Yesu pepetayewi nini olokeyatelawa sopoke selako tiye iya:taposakeye.

8 Sena nini nowamoke selese, "Newa olokeyatela matana itapa," e selesaleke, eyawa ene mene mokopo selakeye. Eyawa heneye maselakeye.

9 Alawamona, niyewi mane olokeyatela timiyawa Kotema hokato selesaleke, Koteyawa kepoloyetisekeye. Mane olokeyatelawa sopoke selakolosene. Koteyewi alusewa wekeye. Eyewi selese, “Mane olokeyatelawa Neyewi kepoliyetisekeye.” Kote alusene amokiwa mane olokeyatelawa heneye kepoliyetisekeye. Eyawa au seyawa eta: iya:tesemakeye. Eyawa heneye hekeya sopolo timinisene.
10 Koteye selese, “Sena kesale kiyawa sopoke olokeyatela timinisekeye,” e seya. Aputa:, nini sena nowamoke selese, “Neyawa olokeyatela eta: timinisemanase Kote sowa mokopo selakeye,” e seya. Sena amokiwa Kote sowa ta:tapola: eta: matanesemakeye.

2

Keleso Ewa Niwamo Seselesene

1 Ne ma:ela:, kiwamowa ne sala amunakeye. Kiyawa mane olokeyatela timinima:pikise neyewi sawi we kima momate tiye ilikepilakeye. Aputa:, kiyawa nowamoke olokeyatela timinipitekiwa Yesu Kelesoyawa ewamo sesemita: E Atama sela:sela: elakeye. Yesu Ewa heneye hekeya napolo sopolo elakeye.
2 Nini olokeyatela sopolopela: Eyewi kakasilise Kotema api miya:na:pela: Yesuwa ke kulu. Nini olokeyatelawala sena kesale peleya: nokemi sitala amo olokeyatelawala sopoke iya:pa:na:pela: Yesuyewi kakasilise kulukeye.
3 Niyewi Kote ele tuwapowa kulu hanosaleke, amoke ela: potakamakiwa niwa heneye Kotewa matana elatapo esa: potaposakeye.
4 Aputa:, sena nowamoke selese, “Kotewa neyawa matanakeye,” e seya. E sepapowa ta:ta: iya:pela: ela sena amokiwa mokopo selesekeye. Heneye keteawa eta: matanesemakeye.
5 Alawamona, sena nowamokiwa Koteyewi, “Aupa:,” e sepapo ketea amowa matana ha:na: tese ta: tisaleke, Koteyawa ene matana ola:ka ewemi iliye tiye elapita: potaposakeye. Niyawa alusaleke, niwa Kote hanetapowemi ela esa: matanepesakeye.
6 Sena nowamoke selese, “Newa Kotewemi kulupela: elakeye,” e seya sena amowa Yesu Keleso ela epapuluse temapekeye.
7 Ne manala: napolo, Kelesoyewi, “Aupa:,” e sepapo ketea amowa niyewi momate tiye we ilikepiya akeye. Momateya weyamowa solo himinimakeye. Puwano kiwa Kelesowemi matana notoya ikila emi Kelesoyewi, “Aupa:,” e sepapowa kima se tiye mikeye. Puwano Kelesoyewi ketea, “Aupa:,” e sepapowa kiyawa topukeye.
8 Yemi neyewi momateya weyamowa Kelesoyewi puwano, “Aupa:,” au sepapo semetei kakeye. Alawamona, puwano, “Aupa:,” e sepapowala solo hilikeye. Solo hiwa wekeye. Yesu Kelesoyewi sena kesale sopoke himu hapa elakeye. Yesu Ene Ewamo ela epapuluse kiwala aluse sitalakeye. Alake, yemiwa yopolotelawa itapa tese. Heneye ho:liyawemi sita:la:keye.
9 Aputa:, sena nowamoke selese, “Newa ho:liya emi elakeye,” e seyawamona eyawa Kelesowemi pala sena ma:e nowanapulu mapolose elaleke, ewa yopolotela honosane emi a elakeye.
10 Aputa:, eyawa Kelesowemi pala sena nokalapulu himu hapa elaleke, ewa ho:liya honosane emi elakeye. Ho:liya emi ela, ewa ma apelakowataposakeye.
11 Alawamona, eyawa Kelesowemi pala sena e ma:e nowama mapolose matana elaleke, ewa yopolotela honosane kemi ha:na:sela: elakeye. Sena amowa si kola ela epapula elakeye. Si kolayawa isuwemi hapawa eta: seli

potosemakeye. “Newa kami hanape esa: tikili tese mokopo hanosekeye,” esa: matanesekeye.
12 Ne ma:ela:, kiwa ne sala amunakeye. Yesu unuwemi ela: kiyewi olokeyatela timiyawa iya:peyanase kima neyewi sawi momatekeye.
13 Sena tililala:, ma:ta: ti ikila emiwa Kelesowa kao enewa keyawa matananase neyewi sawi we kima momate tiye ilikepilakeye. Apula:, sena salala:, mane olokeyatela mouwa Setene ene ekeye kiyawa ewa helete tinase neyewi sawi we kima momate tiye ilikepilakeye. Kiwa ne sala amunakeye. Kote Ata matana sena iwa kiwalapita: sawi we kima momate tiye ilikepilakeye.
14 Sena tililala:lo, ma:ta: ti ikila emiwa Kelesowa kokolo kao enewa matanemita: sawi we kima momate tiye ilikepilakeye. Sena sala, kiwa penano sita:la: Kote sowa kiyewi ta: tiyapola: matana:pela: sita:la: mane olokeyatela mou Setenewa kiyewi helete tinase neyewi sawi we kima momate tiye ilikepilakeye.

Peleya: Sosolo Weyamo Keteawa Matanepa

15 Aputa:, peleya: sosolo weyamo nano ketea olokeyatelayewi alusewana peleya: sosolo weyala kiyawa sosolo epelese matanepa. Aluse, peleya: weyamo newa kiyewi sosolo epelese matanepela: sitalaleke, Atayewi matanawa kiyawa makulu hanakeye.
16 Alake, peleya: weyamo keteawa wekeye. Kesale matanepela: tomayewi matanesewana nano ketea tima:na:pela: siyewi pepelese tikape tese matanese nano ketea muta tima:na: esa: matanesene amowa peleya: weyamo nekeye. Aluse, matanesene amowa ni Atayewi eta: waloseyamakeye.
17 Peleya: weyamo newana aputa: peleya: weyemi epelesewana sopoke keneye tise itapa tepesakeye. Alawamona, Koteyewi matana kulu hanosene sena kesale amowa falela kokolo kao elaposakeye.

Kelesowalapulu Kisiwa Ine Hetetikeye

18 Ne ma:ela:, kiwa ne sala amunakeye. Peleya: weyamo ketea itapa tema:na: oka mapatokeye. Itapa tema:na: oka mapato kemiwa Kelesowalapulu Kisi Senawa mina:na: e seyawa niyawa topukeye. Alanase, napute yemiwa Kelesowalapulu kisi sena muta noka ela:pe ine hetetiye sitalakeye. Amo potapola:, niye matanesekiwa elema:na: oka mapato tapo esa: matanekeye.
19 Kelesowalapulu kisi sena amowa nini honosane yemi sitalakeye. Alawamona, niyewi Kelesowemi matana semetei tela epapuluse iwa eta: alamanase iwa iya:pela: hapa. Iwa matana semetei telakiwa ninipe sita:pesapekeye. Ala emi ela:, sena amowa Kelesowemi eta: ine palama esa: matanekeye.
20 Alanase, Kelesoyewi kiwa ta:pelese Ho Napowa kima mikeye. Minase, Kelesoyewi heneye sowa kiyawa sopoke matanakeye.
21 Alanase, solo henewa kiyawa matane tiye sitalakeye. Apula: sita:la:, heneye selesewana apula: mokopo selesewana elipei eta: keselesemakeye. Aluse, kiyawa seli takale matanemita: neyawa sawi we kima momate tiye ilikepilakeye.
22 Mokopo selesene senawa ipa:? Sena nowamoke selese, “Yesuwa Kote Piseiki epela: epesita: ta:peya senamakeye. Apula:, Ewa Kelesomakeye.” Au selala sena amowa mokopo selesene senakeye. Mokopo selesene sena amokiwa ni Ata Kote E Sa:le Yesu Keleso a:mawa fa:se tapo apolakeye. Alanase, ewa Kelesowalapulu Kisi Senawa ekeye.

23 Senayawa Kote E Sa:wa fa:se tapo apolosaleke, eyawa ni Ata Kotewala
fa:se tapo apolakeye. Alawamona, senayewi Kote E Sa:wa kulu hanosaleke,
ni Ata Kotewala kulu hanakeye.
24 Kiwa Kelesowemi kulu mina ikila emi Kote solo seya topuwa matane
tiye sitalatipa:. Amowa kepoliyetiyapa. Se tiye miwa matane tiye sitalaleke,
kiwala ni Ata Kote E Sa:le a:ko:lapulu sita:la:posakeye.
25 Sitalaleke, Yesu ene eyewi nima sepatosekiwa, “Falela kokolo kao
epesene miya:na:,” e seya.
26 Au sepapo elakamona, sena nokamokiwa mokopo solo selesene amo
kulu hamonote poya:sela: sitalakeye. Alanase, solo amowa kiyawa
ta:tapola: kulu han:na:pekitise sawi we kima momate tiye ilikepilakeye.
27 Alanase, Ho Napowa Kelesoyewi kima mikeye. Ho Napowa kiwalapulu
ela: nano ketea sopowa kima Eyewi waya:sela: elakeye. Waya:sela:
elakamona, sena nokamokiwa tima:na: nowa waloma:na:pela: kiwa mina
elawa maselaposakeye. Ketea sopoke mouwa kiyewi matane timita: Ho
Napoyewi walo sela:sela: elakeye. Eyawa walo sela:selekiwa mokopo eta:
selesemakeye. Eyawa heneye selesekeye. Heneye selesene solo amowa
kiyawa ta: tiya:pa:. Ta: tiyapola:, Yesuwemi matana semetei kulupela:
sitalatipa:.
28 Ne ma:ela:, kiwa ne sala amunakeye. Yesu mene ina kemiwa
kiwa ewalose fa:se tapo mene kikili tema:pekise Ewalapulu ekela
sita:pesenenase yemiwa Ewemi opola: semeteipela: sitalatipa:.
29 Aputa:, Kote Ene alusewa hene hekeya sopokeye. Hekeya sopolo ela
amunuse sena nowa hekeya elaleke, ewa Kote E sa:keye. Amowa kiyawa
matane tiye sitalakeye.

3

Niwa Kote E Sa:keye

1 Ni Ata Koteyawa niwamo matanawa sosolo ilima elakeye. Koteyewi
himu hapawa ketea sosokeye. Eyawa niwanapulu himu hapa ela: selese,
“Kiwa ne salakeye,” e selalakeye. Alanase, niwa heneye E salakeye.
Alawamona, mokopo senayawa Koteyewi alusewa eta: matanama elakeye.
Eta: matanamanase, nini Kelesowemi kulu hapayewi alusewana eta:
matanama elakeye.
2 Ne ma:ela:, yemiwa niwa Kote E salakeye. Alawamona, sikape
fa:nemiwa niwa ko:lu sitalaposape? Amowa yemiwa mamatanekeye.
Nano semetei nowa weyamu matanekeye. Sikape Kelesowa mene ina
ikila emiwa Eyewi alusewa heneye potaposakeye. Potapola:, Ewamo
elakamunuse, niwana aluse sitalaposa esa: matana elakeye.
3 Aputa:, sena kesale Ewamo yesipela: elekiwa, iwa Kote sikapowemiwa
hili Kelesowamuna tesekeye. Keleso Ewa eta: olokeyatelama ela: napolo
sopolo elakamunuse iwala eta: olokeyatelama napolo sopolo sitalapose
matanekeye.
4 Sena kesale nowamoke olokeyatela timiyanakamokiwa Kote ele tuwapo
sowa makulu hanakeye. Alanase, olokeyatela mane amokiwa Kote ele
tuwapowa eta: kulu hanosemakeye.
5 Kiyawa matana kakeye. Sena kesaleyewi mane olokeyatelawa
iya:pa:na:pela: Yesu Kelseo Ewa peleya: weyemi minakeye. Ewemiwa
olokeyatela nowa itapakeye.
6 Alanase, Keleso kulu hapa sena kesale amokiwa olokeyatelawa a
timiya:sela: eta: tesemakeye. Olokeyatelawa a timiyana sena kesale

amokiwa Yesuwa heneye mamatanekeye. Keleso Ene alusewa iyawa heneye eta: matanama ela: ekeye.
7 Ne ma:ela:, kiwa ne sala amunakeye. Kiwa olokeyatela timinimita: sena nowamoke polusaleke, ewa kulu hanapa. Sena nowamoke hekeya tima:na: tisaleke, ewa hekeya senakeye. Yesu Keleso Ewa hekeya ela epapuluse ewala ala elakeye.
8 Alawamona, sena kesaleyawa mane olokeyatelawa a timiya: tesaleke, iwa Setene nekeye. Ma:ta: ti ikila emiwa, Setenewa olokeyale tepela: enene amunuse napu yemiwana ewa olokeyatela a elakeye. Seteneyewi mane olokeyatela timinisewa keneye tise itapa tema:na:pela: Kote E Sa:le Yesuwa peleya: weyemi minakeye.
9 Alanase, niwa Kote E Sa:le sita:pesita: ta:peyakeye. Aputa:, niyawa olokeyatelawa eta: timinisemakeye. Koteyewi alusewana apula: Eyewi matanesewana E sala nima mikeye. Mini amowa nini himu fa:nemi elaleke, ta:tapola: mane olokeyatelawa eta: timinisemakeye. Ko:yawemiye, niwa Kote E salanase mane olokeyatela timinima:na:pela: matanema:na:wa eta: ilimakeye.
10 Kote e sa:wa ipa:? Apula:, Setene e sa:wa ipa:? Esa: elipe kalikalilawa niyawa ko:lu potapola: matanema:na:na? Kelesowemi kulu hanosene sena kesale iwa hekeya masitalaleke, iwa Kote e sa:makeye. Apula:, sena nowamokiwa e ma:ewanapulu himu hapa maelaleke, ewala Kote e sa:makeye.
11 Kelesowemi ma:ta: tiye kulu mina ikila emiwa E solo se tiye kinanaka topukeye. Topuwa wekeye. Kiyawa ki kene himu hapa elatipa:.
12 Topunase, Atame e sa:le Keniyewi ela epapulusekiwa sitala tepa. Keniwa Setenewemi ha:na: palese. Eyawa e ma:ewa sana kulukeye. E ma:ewa ko:lupita: sanose kulule? Eyawa olokeyatela timiya:sela: enekeye. Alawamona, e ma:eyawa napolo hekeya timinipita:. Alake, eyawa e ma:ewa kumita: ke sanakeye.
13 Alanase, ne ma:ela:, Kelesowemi kulu mina kiyawa sena Kelesowemi eta: kulu minama iyewi kima mapolosaleke, kiyawa tutelise kete matanepa.
14 Kelesowemi kulu mina nini ma:e nowamawa himu hapa elakeye. Alanase, niwa kulusene isuwa iya:pela: falela kokolo kao epesene isuwemi hanakeye, esa: matanekeye. Himu hapa ela: matanesekiwa niyewi selese kokolo kao epesene isuwemi newa heneye hanakeye, esa: matanekeye. Aputa:, senayewi e ma:e nowa seselesekiwa himu hapa maelaleke, ewa kulusene isu emi ha:na:sela: elakeye.
15 Keleso e ma:e nowanapulu mapoya:sela: ela senawana sena nowa kumita: sanosewana elipe semetei kakeye. Sena nowa kumita: sanosene sena amowa Kotewalapulu kokolo maelaposakeye. Au seya amowa kiyawa topukeye.
16 Sena nowama himu hapa tesene amowa Yesuyewi nima wayakeye. Niyewi olokeyatela timiyawemi niwa kumapekamona Eyewi niwamo kakasilise kulukeye. Ewamo kulu amunuse niyawana Keleso ma:e nowamopela: kulusaleke, ilikeye, esa: matanepa:.
17 Aputa:, sena nowamoke ene peleya: weyamo keteawala apula: moweniwana apula: ma:na:wana mutalo tiye tiye ela sena eyewi potakamake e ma:e nowa nano ketea hepe tela elaka potapola: eyawa mahauwekilise nano ketea noka ema makinisaleke, Koteyewi himu hapa mane amowa sena ewemiwa itapa elakeye.
18 Ne ma:ela:, kiwa ne sala amunakeye. Sena nowanapulu himu hapa ela

esekiwa papolo soyawa selapa. Sena amawa heneye himu hapa tesekiwa ewamopela: seselese tima:na: tiya:pa:.

Kote Sikapowemiwa Penaiya Elatipa:

19 Keyawa kine Keleso kulu mina sena ke ma:e nowanapulu himu hapa tese Kotewalapulu keyawa heneye matana semetei elakeye. Aluse, matanesaleke, hekeya matanese epesakeye. Heneye makepoliyetiya-posakeye. Alanase, Kotema kulukulu kemiwa ipilise ewalosekiwa eta: kulukulusemakeye.

20 Aputa:, kewa Kelesowemi kulu hapa sena ela: kine ke himu fa:nemoke matanese selese, “Neyewi olokeyatela timiyakeye,” au selapitekiwa, keyawa sosolo matanepa. Kote Ene Ewa sosonase nano ketea sopoke pota:sela: iliye tikeye. Alanase, Kote E matanawamokiwa nini matanawa helete tiye fiyanekeye.

21 Ne manala: napolo, kine ke matanayawa kine mene makotosaleke, Kote sikapowemiwa kewa ekela elakeye.

22 Kote solo sepapowa keyawa ta: tiyapola: timiye apula: E matanawa kulu hanose timiye aluse tima:na: tiya:sela: ela: Ema halute kuluku-luse ta:potose, “Aupa:,” e selesaleke, Eyawa aupesakeye. “Matine,” e ta:potesaleke, Eyewi ili kinaposakeye.

23 Alanase, Kote solo sepapowa wekeye. Kiyawa Kote E Sa:le Yesu Kelesoma himu semetei matanepa:. Apula: ela:, sena kesale nokamawana himu hapa elatipa:. Aumita: Koteyewi sepapokeye.

24 Kote solo sepapo kulu hanosene sena amo himu fa:nemiwa Kotewa ine elakeye. Apula:, sena amowa Kotewemi elakeye. Kotewa nini himu fa:nemi elaka niyawa noko:lu pota:sela:? E Ho Napowa nima minase nini himu fa:nemi ela: nima sela: tesekeye.

4

Howa Takale Pota:pa:

1 Ne manala: napolo, napu yemiwa peleya: weyemiwa mokopo sepatosene sena solo se tiye kinisene muta nokamokiwa se tiye kina:sela: sitalakeye. Alake, senayewi kima selese, “Kote Hoyewi nema selapita: neyewi ta:tapola: kima selakeye.” Au selesaleke, solo amowa kipila ta:tapa. Puwanowa weyamu matanepa:. Senamawa “Ho Napoyewi se tiye minile?” Apula:, senamawa “Mokopo selesene hoyewi se tiye minile? esa: matanepela: ela: senayewi selaka kiyawa seli takale matanepa:.

2 Senayewi se tiye kinanapitekiwa Kote E Ho Napoyawa emawa se tiye minile esekiwa kiyawa weyamu takale matanepa:. Sepatosene senayewi selese, “Yesu Kelesowa peleya: sosolo weyemiwa sena toma tepela: minakeye.” Au selesaleke, sena emawa Ho Napowa enenase eyawa ili se tiye kinaposakeye.

3 Aputa:, sepatosene sena nowamoke ela: selese, “Yesu Kelesowa sena toma tepela: eta: minamakeye,” e selesaleke, sena amowa mokopo selesene hoyewi se tiye kina:sela: ekeye. Ho amowa Kotewemi tese eta: minamakeye. Mokopo selesene ho amowa peleya: sosolo weyemi Kelesowalapulu Kisi Sena akeye. Amowa Seteneyewi peleya: weyemi, “Hamona,” e selapita: ine sita:lakeye. Sita:ne amowa, kiyawa matanemita: Kelesowalapulu Kisi Sena mina:na: e seyawa puwano fa:nemiwa kiyawa topukeye.

4 Ne ma:ela:, kili ki Atawa Kotekeye. Kote E Ho Napowa kili himu fa:nemi elakeye. Alanase, peleya: weyemi mokopo selesene ho enewa

Ho Napoyewi helete tikeye. Helete tinase, mokopo sepatosene senawana kiyewi helete tikeye. Ko:yawemiye, Ho Napolo kili suwemi elakamokiwa peleya: senawemi ho emi elaka helete tiye elakeye.

5 Mokopo solo sepatosene sena amokiwa peleya: weyemi matanesewa se tiye kinisene. Iyawa amo se tiye kinapitekiwa mokopo sita:ne sena kesale amokiwa solo amo ta:tesekeye.

6 Alawamona, niwa Kote E Sa:keye. Sena nowamoke Kotewa matanesaleke, eyawa niyewi wayawa ta:tesekeye. Alawamona, sena nowa Kote nemananeke, eyawa niyewi wayawa eta: ta:tesemakeye. Aluse, niyewi matanesekiwa sena solo niyewi wayawa ta:tesaleke, ewa Kote Howa elatapo esa: matanekeye. Alawamona, niyewi wayawa mata:tesaleke, mokopo howa ewemi elakeye.

Sena Nowanapulu Himu Hapa Elatipa:

7 Ne manala: napolo, sena nowama himu hapa tesewa Koteyewi nima kinisekeye. Kinapitekiwa, niyawa sena kesale nokamawa himu hapa tepa:. Sena kesale nowanapulu himu hapa tesene amowa Kote E sa:keye. Iwa Kote E sa:nase, Kotewa iyawa matana elakeye.

8 Sena kesale nokalapulu himu hapa maelaleke, Kotewala iyawa eta: matanama elakeye. Himu hapa tesene mouwa Kote Ene ekeye.

9 Koteyewi himu hapa tesene amowa niyewi popita: E Sa:le semeteiwamona peleya: weyemi niwamopela: hamonapita: minakeye. Inapita:, niyawa Ewemi kulupela: ela: Ewemi falela kokolo kao tesewa niye tikeye.

10 Himu hapa tesene mouwa ela:pe niyewi Kotewalapulu himu hapa tesene amakeye. Alawamona, mouwa Koteyewi ela:pe niwanapulu himu hapa tesene akeye. Aluse matanesene amowa, niyewi mane olokeyatela timiya:newa iya:pa:na: epela: Ene E Sa:wa niwamopela: kakasilise apise kumita: hamona e seyakeye. Koteyawa niwa himu hapa tese E Sa:wa niwamopela: peleya: weyemi hamona e seyakeye.

11 Ne ma:ela:, Koteyawa niwa himu hapa sosonase, niyawana ni kene himu hapa ka epapuluse tepa:.

12 Kotewa sena kesaleyawa siyawa eta: potosemakeye. Niyawa ni kene himu hapa sitalaleke, nini himu fa:nemiwa Kotewa ine elakeye. Apula:, Koteyewi himu hapawa niwanapulu elakeye. Aluse, himu hapa Kotenewa niwemiwa penaiya ilima hetetikeye.

13 Kote E Ho Napowa nima minase, niyewi matanesekiwa niwa Kotewalapulu elakeye. Apula:, Kote Ewa niwanapulu ela esa: matanekeye.

14 Alanase, peleya: sena kesale weyamo mene silima:na:pela: ni Ata E Sa:wa hamona e seyakeye. Aputa: Ewa minawa niwa ewamo kulu hanoseyawa papokeye. Papo amowa niwa kima se tiye kinakeye.

15 Se tiye kina amowa ta:tapola:, sena nowamoke selese, “Yesuwa Kote E Sa:keye,” e selesaleke, Kotewa sena amo himu fa:nemi elakeye. Apula:, Kote Ewemiwa sena amowa elakeye.

16 Aluse, niyawa weyamu matanekeye. Koteyawa niwanapulu himu hapa elakeye esa: matanekeye. Himu hapa tesene mouwa Kote Ene ekeye. Sena nowamoke e mana nowanapulu himu hapa elaleke, sena amo himu fa:nemiwa Kotewa elakeye. Apula:, Kotewemiwa sena amo elakeye.

17 Koteyewi himu hapa tesene epapuluse niyawana sena kesale nokalapulu himu hapa epapuluse iliye tisaleke, Koteyawa niwa kotoma:na: ikila emiwa nini matanawa ipilise tutuma tese maelaposakeye. Kelesoyewi himu hapa ela epapuluse niyawana peleya: weyemi himu

hapa sita:newemi kotoma:na: ikila emiwa niwa kokolo kao falelawa Kelesowalapulu ekela sita:laposakeye.
18 Sena nowanapulu himu hapa elaleke, ewa ipilawa itapa elakeye. Apula:, sena nowama himu hapa tesewa sosolo penaiya matanepela: eneyawa ipilawa itapa elakeye. Sena nowamokiwa ipila:sela: ela: Koteyewi newa falasipesakeye esa: matanese ipilise elaleke, ipila:sela: ela amoke sena nowanapulu himu hapawa eta: iliye tima elakeye.
19 Puwano fa:nemiwa Koteyawa niwa himu hapa telanase, niyawana aluse matanekeye.
20 Alawamona, sena kesale nokalapulu mapoya:sela: ela sena amoke selese, “Neyawa Kotewalapulu himu hapa elakeye,” au selala sena amokiwa mokopo selalakeye. Sena kesale weyemi ninipe siyewi potala alapulu himu hapa maelaleke, Kote niyewi eta: potosema alapuluwa himu hapa maelakeye.
21 Alanase, solo amowa Yesu Kelesoyewi sepapowa wekeye. Kotewalapulu himu hapa tesekiwa Keleso ma:e ate nokalapuluwala himu hapa elatipa:.

5

Keleso Sena Kesaleyewi Peleya: Weyamo Penaiyawa Sitiye Tikeye

1 Yesuwa nini Piseiki Koteyewi ta:pelesekiwa Ene Ewa Kelesokeye. Au selala sena kesale amowa Kote E Sa:keye. Sena kesale ni Ata Kotewalapulu himu hapa elaleke, E Sa:walapuluwala iyawa himu hapa elakeye.
2 Alanase, niyawa Kotewalapulu himu hapa ela: Kote E solo sepapowa ta: tiyapola: sitalaleke, Kote E sala sopowa niyewi himu hapa tekeye, esa: matanekeye.
3 Alanase, Kotewalapulu himu hapa tesewa wekeye. Kotewalapulu himu hapa tesekiwa, Kote solo sepapowa ta: tiyapola: kulu hanosekeye. Alusaleke, Kote solo sepapo amokiwa nima hilila eta: kinisemakeye.
4 Niwa Kote E sa:nase, peleya: weyamo newa sano tiye toliye tisekeye. Ko:yawemiye, niyawa Kotewalapulu seli topuwemi ela: peleya: weyamo newa sano tiye toliye tisekeye.
5 Peleya: weyamo newa sano tiye toliye tima:na: senawa ipa:? Yesu Ene Ewa Kote E Sa:keye. Au selala sena amokiwa, peleya: weyamo newa sano tiye toliye tisekeye.
6 Puwano fa:nemi Keleso minakeye e seyawa Yesu Ene ekeye. Alanase, senayawa popita: hayawana apula: pepetayawala wayakeye. Yesuwa hano toliyetiyapola: ha:na: tese Ewa i kelipapeyawemi ha:na: pala emiwa pepeta hapakeye. Senayawa ewa popita: hano semeteiyewi wayamakeye. Hayawana apula: pepetayawala elipei epamoke wayakeye. Alanase, Ho Napoyewi selese, “Yesu Ewa Kelesokeye.” Aluse, niyewi matanemita: Ho Napoyewi seyakeye. Heneye selesewa Ho Napolo ekeye.
7 Yesu Ewa Kote E Sa:keye. Niyawa aluse matanemita: nano ketea usulupe epamoke wayakeye.
8 Ho Napowala, hawana apula: pepeta nano ketea ili usulupe epamokiwa solo semetei sepapokeye.
9 Niyawa sena solo selaka seli ta:tese kulu hanosekeye. Alawamona, solo Koteyewi selakamokiwa senayewi solo selaka helete tiye hanosekeye. Koiyawemiye, solo Koteyewi walo kamokiwa E Sa:wamo seyakeye.
10 Selapita:, Yesu Ewa Kote E Sa:keye. Au selesene senayawa nano ketea usulupe amo matanese siyewi potapola: matanesene epapuluse

matanekeye. Aputa:, eta: ta:tesema senayewi Kotema selese, “Keyawa nima mokopo walo seleselakeye, Kote E Sa:wa Kelesokeye esa: matanemita: nano ketea waya amowa pota: iya:tapola: eta: matanesemakeye.
11 Nano Koteyewi wayawa wekeye. Eyewi kokolo kao tesene falela amowa nima mikeye. Kokolo kao tesene falela amowa niyawa Kote E Sa:wemi tikeye.
12 Kote E Sa:le Yesu Kelesowemi kulupela: ela sena kesale amowa kokolo kao tesene falelawa tikeye. Alawamona, Kote E Sa:wemi eta: kululama elaleke, sena kesale amowa kokolo kao tesene falelawa eta: tima elakeye.

Kokolo Kao Tesene Falelawa Tikeye Esa: Matanepa:

13 Kote E Sa:le Yesu Kelesowalapulu matana semetei elaleke, kiwa kokolo kao tesene falelawa tikeye. Amowa, kiyewi matanemita:, Yone neyewi sawi we kima momate tiye ilikepilakeye.
14 Niyewi kulukulu kemiwa Koteyewi matanwanapulu apula: niyewi matanawana elipe ililaleke, Koteyawa ta:tesekeye. Alanase, niyawa ipilamake Kote sikapowemiwa ekela ela: kulukulusekeye.
15 Kote Eyewi Ene matanawamunuse niyawa kulukulusaleke, Koteyawa ta:tapola: nano ketea niyewi tima:na: esa: matana amowa heneye tikeye.
16 Keleso sena kesaleyewi sena nowa mane olokeyatela timiya potapola:, mane olokeyatela timiya amokiwa ewa eta: kuma:na: telamananeke, ewamopela: kiyawa kulukulupa:. Kiyewi ewamopela: kulukulukamakewa, Koteyewi falela ema kinaposakeye. Alawamona, kulusene isuwemi mane olokeyatela semetei nowa elakeye. Ela amowa sena nowamoke timinisaleke, ewa kulusene isuwemi hanakeye. Alake, ewamopela: kulukulumita: selapakeye.
17 Mane olokeyatela kalikalila timinisene sopowa heneye olokeyatelakeye. Alake, mane olokeyatela nowa sena semetei nowamoke timiya: tesaleke, kulusene isuwemiwa mahanaposakeye.
18 Sena kesale iwa Kote E salanase, mane olokeyatelawa eta: timiya: tesemakeye. Keleso sena kesalewa Kote E Sa:yewi mininanese kapela: pote elakeye. Alanase, sena kesale amowa Seteneyawa eta: ine kesalesemakeye.
19 Kote E sa:wa niwakeye esa: matanekeye. Alawamona, peleya: sosolo weyemiwa sena kesale Kote e sa:le masita:laleke, Seteneyewi piseiki epela: pote elakeye.
20 Pota:nenase, Kote E sa:le Yesuwa peleya: sosolo weyemi minakeye. Mina amowa, niyawa Kotewa matanemita: Ewa nima mikeye. Minase, Yesu Kelesowemi kulupela: sita:la: Kotewemiwana kulupela: sitalakeye. Kotewa heneye Kotekeye. Kokolo kao tesene mouwa Ene ekeye.
21 Ne ma:ela:, kiwa ne sala amunakeye. Alake, kiyawa mokopo kotewemiwa fa:se tapo apola: elatipa:.

2 Yone

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Kulukulu koane yesila piseiki sena semetei nowamoke sawi we momateyakeye. Sena kesale mutaye matanese, “Sawi we kulukulu koane semetei nowama momatetiye ilikepiyalole kitilakeye. Eye ela: matanawa, iyawa sa:le heneye sena kesale noka sosolo matanepela:, apula: peleya: mokopo selesene senawa selikeye. Sena ili amowa Kote solo seya amo nanana:tesekeye.

Heneye Selesewana Apula: Himu Hapawala Yesuyewi Seyakeye

1 Kesale kewa Koteyewi ta:peyakeye. Alake, kemawana apula: ke salamawana sawi we neyewi momate tiye ilikepilakeye. Kelesowemi kulu mina sena kesale pote tesene nine newa tilila kulukulu koane yesila sena ela: sawi we kima momate tiye ilikepilakeye. Neyawa hele heneye kiwa himu hapa elakeye. Apula:, heneye solo ta:tapola: matanesene sena kesale iyawala kiwa himu hapa elakeye.

2 Neyawa kiwa himu hapa elakeye. Ko:yawemiye, ikila sopoke Koteyewi heneye sowa niyewi ta:tapola: matane tiye sita:la:keye. Apula:, nano ketea weyamowa niyawa ikila sopoke kokolo kao matanepela: sita:la:keye.

3 Aluse, kulu ha:na:sela: sita:la:, Kote nini Ata E Sa:le Yesu Keleso a:tewi mokopo seselesewana apula: hauweki matanesewana apula: hopola tesewana nima mite matanekeye.

Sena Kesale Nokalapulu Himu Hapa Tesene Mane Amowa Seli Kulu Ha:na:pa:

4 “Heneye sowa ta:ta: sitalatipa:,” esa: ni Ata Koteyewi seyakeye. Seyanase, kili sala nokamokiwa heneye sowa ta:ta: sitalakeye. E selapita:, newa sosolo epelekeye.

5 Alake, kesale kemawa solo ele hili sema:na:pela: neyewi kema momatepakeye. Ma:ta: tiye Kelesowemi kulu mina ilika emi solo ele seya semetei kamowa kima momatekeye. Wa:ke solo ele kamo momatelesekiwa kine ke mana sena kesale nokalapulu himu hapa sitalatipa:. Aluse, neyewi momatekeye.

6 Himu hapa tesene amowa wekeye. Keleso kulu mina kilipe himu hanapola: sitalaleke, amowa heneye Kote solo sepapo ta:tesene akeye. “Kilipe himu hapa sitalatipa:,” e seyawa Kelesowa heli kulu mina ikila emiwa topukeye.

Niyawa Keleso Sowa Penanose Tiya:pa:

7 Mokopo solo se tiye kinisene sena mutawa fa:namo sitalakeye. Sena ili amoke selesekiwa Yesu Kelesowa peleya: weyemi minawemiwa sena toma tepela: eta: minamakeye. Au selala, sena amowa mokopo selesene senakeye. Iwa Kelesowalapulu kisi elakeye.

8 Alake, selikeye! Keleso kisi sena amowa kulu hanapa. Ko:yawemiye, wa:la:ya hepe kiyewi tima:na: e seyawa matiyaluke selakeye. Alanase, wa:la:ya hepe amowa Koteyewi kima kinapita: tiyapose penano sitalatipa:.

9 Aputa:, sena nowamoke solo Kelesoyewi se tiye miwa iya:pela: ene matanawamunuse se tiye kina: tesaleke, ewa Kotewalapulu maelakeye. Alawamona, sena kesale Kelesoyewi solo seyawa kulu hananaka, Keleso E Ata A:ko: ewalapulu elakeye.

10 Aputa:, sena nowamoke Keleso sowa iya:pela: solo pa:ta: se tiye miya:na: epela: inisaleke, kiyawa ne ma:enapo esa: nekanese kili koane siliye hanapa.
11 Sena nowamoke mokopo solo se tiye kinisene sena amo nekane tise silisaleke, keyawa e olokeyatela amo seselese ekeye.

Yoneyewi Epama E Seya

12 Neyawa solo sema:na: muta nokala elakeye. Solo amowa sawi weyemiwa mamomatekeye. Nine newa kiwamo sitalakemi inapola: ninipe pote sita:la: epelese sema:na:keye. Alusaleke, epeya niniwa ilima tepesakeye.
13 Keleso kulu hanosene sena kesale kulukulu koane nowa weyemi sitalakamoke iyewi kima “Napolo,” e selakeye. Iwala Koteyewi ta:peyakeye. Kulukulu koane weyamowa kili ate epapulakeye.

3 Yone

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Kulukulu koane yesila sena nowamoke sawiwa momatetiye pisei sena nowama ilikepiyakeye. Sena amo e unuwa Kaiyase. Eye Kaiyase unuwa wapiya, koiyawemiye eyawa Keleso sena kesale nokala sesewatesewemi ela:. Apula:, eye Kaiyasema selese, “Kewa selikeye. Sena semetei amo e unuwa Tiatolofi.”

Kote Tima:na: Tisene Senawa Sesepa:

1 Newa Kelesowemi kulu mina sena kesale pote tesene nine newa tilila kulukulu koane yesila sena ela: ne mana napolo Kaiyase kema sawi we neyewi momate tiye ilikepilakeye. Kewa ne ma:e amunakeye. Kewalapuluwa neyawa heneye himu hapa elakeye.

2 Ne mana napolo, kewa epeya ela: keyewi Kotewalapulu matana semetei tepela: ela epapuluse ela: nano ketea keyewi timinima:na:wa ili napolo tepela: ela: ke tomawemiwa nakola kalila nowa itapa epesita: neyewi kiwamopela: kulukulu ela:sela: elakeye.

3 Kelesowemi kulu mina sena noka ne salo makene inisekiwa, keyewi timinisewa nema selapita: topukeye. Keyawa Koteyewi heneye solo selesene emiwa matana semetei tepela: heneye selesene isu emi kulu hananakeye e selapita: ta:tapola:, newa ilima epeya:sela: elakeye.

4 Neye ta:takamakiwa ne salala:wa heneye sowamo kulu ha:na:sela: elakeye e seyawa ta:tapolekiwa newa epeyawa ilima telakeye. Epeya amokiwa epelesene nokala sitiye tiye hapakeye.

Kaiyasewa Seli Elakeye E Selapita: Topukeye

5 Ne mana napolo, keyawa heneye solo selesene amo kulu hanosekiwa Keleso sena kesale iwa seselesekeye. Apula:, keyawa mane weyala kulu hanosekeye. Sena keyawa eta: potesema iwala kaluse seselesekeye.

6 Keyewi sena kesale nokamo sesela ili amokiwa Keleso sena kesale imawa ke himu hapawa ine seyakeye. Alake, iwa koamesa: nowemi Kote solo waloma:na:pela: hanapitekiwa iwa seli sesepa:. Kotewa epelemita: iwa sesepa:.

7 Alake, senayawa Keleso unuwemipela: tima:na: tima:na:pela: makene hanosekiwa, nano ketea Kelesowemi eta: kulu minama sena newa eta: tisemakeye.

8 Eta: timanase, Keleso sena kesale ili epapula sesema:na: telalakeye. Heneye sowa iyewi se tiye mita: niyewi iwa seselesaleke, iwa ninipe Koteyewi tima:na: tisewa tiyaposakeye.

Tiatolofi Eyewi Mane Olokeyatela Timiya

9 Keleso sena kesalemawa neyewi sawi nowa ilikepiyakeye. Amowa, Tiatolofi ewa piseikipela: epesene matana ela: niyewi sawi momateya ilikepiyawa eyewi akeyalapepela: pote iya:pela: elakeye e selapita: topukeye.

10 Alake, newa ki salo inisaleke emi, Tiatolofi eye tima:na: tiwa sena kesale sopoma neyewi sema:na:keye. Eyewi niwa wepi selese solo mou nowa itapa. Amo solo olokeyatela seyakeye e selapita: topukeye. Wepi selapita:, eyawa semetei kamo timiyamakeye. Keleso sena makene minawa ma:na: maite e koane siliye eta: mina e seyamakeye. Apula:, Keleso sena

nokamoke sena makene minawa silima:pekise eyawa kasela:sela: elakeye e selapita: topukeye. Apula:, Keleso sena kesale sopolo kekena honosane emi inaka alu tiye ilikepilisekeye.

11 Alanase, ne mana napolo, Kaiyase, keyawa olokeyatela mane amowa kulu hanapa. Mane napolo tima:na: tiwa pote kulu ha:na:pa:. Hekeya tima:na: tiyala sena amowa Kote E sa:keye. Aputa:, olokeyatela tima:na: tiyala sena amokiwa Kotewa eta: matanesemakeye.

Timitiliase Ewa Hekeya Enekeye

12 Sena kesale sopoyewi selese, “Timitiliase ewa sena napokeye,” e selapita: ta:takeye. Timitiliase ewa heneye napolo elapita: potapola: niyawana ewa sena napolo e selakeye. Kaiyase, keyawa nini solo seyawa hekeya elakeye esa: keyawala matana elakeye.

Yoneyewi Epama E Seya

13 Neyawa solo sema:na: muta nokala elakeye. Alawamona, amowa sawiwemi eta: momateyamakeye.

14 Neyawa kewa popa:na: mina:na:keye. Newa inisekiwa ke mitiwa pota:la: na:nipe sema:na:keye.

15 Kewa hopola elatipa:. Sena kesale ke mana we sitala kamokiwa kemawa “Ka:lo napolo,” e selakeye. Sena kesale ne mana kewalapulu sitalakamawa neyewi “Napolo,” e seyawa imawa sena kesale unuwamo selese sela:pa:.

Yuti

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Sawi momateya nowe 2 Pita momateya kamunuse telakeye. Eye Kote sena kesalema sowa selese iyawa solo napolo kisiye selaka ta:tapa, e seyakeye. Sawi amoke weyamo seya, "Koteye seli topuwa mane semetei kamunawa ene e sena kesalema mikeye. Alanase, sena semetei nowamoke solo amowa maelepesakeye." Sawi ene seyakeye.

Yutiyewi Sawi Momate Tiye Selawapowa Wekeye

1 Newa Yutiyewi sawi momate tiye selawatakeye. Yesu Keleso E tima:na: tisene senawa nekeye. Yemeseyewi e ma:ewa nekeye. Koteyewi ta:peya sena kima neyewi sawi we momate tiye selawatakeye. Kiwa ni Ata Koteyewi sosolo matanekeye. Yesu Kelesoyawala kiwa pota: elakeye.

2 Koteyewi kiwa hauwekilise kiyawa sena kesale nokama himu hanose matanesewana, hopola sita:tesewana, Koteyewi kima sosolo temita: neyewi matanekeye.

Kotema Eta: Matanesema Sena Minawa Wekeye

3 Ne manala: napolo, Koteyewi kiwala newana niwa sopoke heleyetiwa neyewi sosolo matanese momatema:na:pela: elawamona, neyewi iya:pela: neyewi kima solo nowa we se tiye miya:na:pela: momatekeye. Momateya we Kotema eta: matanesema senama momatelese sela:pa:. Iyewi matanemita:, kiyawa Yesuma himu semetei matanepela: E sowa kiyewi tiyapola: puwano putupela: matanepela: sita:latipa:. Kiyawa Yesuma himu semetei matanesene sowa Koteyewi Ene sena kesalema se tiye mikeye. Se tiye miwa puwano putupela: matanepela:, kiyawa Kotewalapulu kisi senayewi sowa ta:tapa, apula:, iwalapulu tetapa. Aluse, neyewi kima penaiya momatelese selese momatekeye.

4 Kiwa Kelesowemi pala sena kesale kekenepela: sita:newemi, kiwalapulu kilipe semetei kekenepela: sena noka o:sulu sitalakeye. Sena ili amowa Kotewa eta: kulu hanosema. Sena ili amoke matanesekiwa Koteyewi niwa mokopo seselanase, iyawa mane olokeyatelawa sopoke ili timinisaleke, "Napolo", ili esa: matanesekeye. Aluse, matanese sita:la:, Yesu Kelesowa iyewi mapolose iya:peyakeye. Niwa pota:tesene Piseiki Yesu Kelesowa iyewi iya:peyakeye. Iya:peyanase puwano fa:nemi Kote pukawemi momatelese, "Iwa falasipesakeye," aluse momateyakeye. Momateya semetei kamunuse aupesakeye. Momateya amowa kiyewi akeyakeye.

5 Akepela: heneye matana kamunuse, kiyawa seli matanemita: neyewi selese momatekeye. "Puwano fa:nemi Isolaiya sena kesaleyawa Isipi peleya:wa iya:pita: Koteyewi iwa mene sililakeye. Mene sili kamunuse, sikape ili sena kesale nokamoke Kotewa eta: kulu hapamake tikapeyetipela: sita:newemi, mene sili sena kesale amowa Koteyewi keneye tilakeye," au seyakeye.

6 Aputa: hepene senawa Koteyewi falasilawa matanepa:. Alake fa:nemi Koteyewi hepene senama selese, "Tima:na: tisene we tiya:pa:." Aluse iyewi tima:na: timita: Koteyewi ta:peyalakeye. Ta:peyawamona iyewi E sowa tikapeyetipela: iya:pela:, apula: hepene falala iya:pela: hapalakeye.

Iya:pela: hanapita:, Koteyewi iwa kokolo kao tesene seniyewi sako tiyapola: yopolotela peleya: emi toliyetiye enene. Sikape sosolo kotoma:na: ikila emiwa iwa kotopesakeye.

7 Aputa: Sotome koamesa: sena kesalewala, Komola koamesa: sena kesalewala, koamesa: hepa kemi sita:newana sena kesalewala iwa falasilawa matanepa:. Iwa olokeyatela sita:ne epapu, Kote eta: matanesema senawa epapu sitalakeye. Aputa: Sotome senayawala, Komola senayawala iyawa ili kesale tiwa iya:pela:, kesale noka o:sulu tise, sena sala i kene fesamonose epapu sita:nekeye. O:la:sela: sitalapitekiwa, Koteyewi potapola:, falasise teiyewi iwa wa:lawa tei amowa eta: sekakolosemakeye. Eta: sekakolosema mouwa iyewi ketea olokeyatela timiyanase wa:la:ya heka akeye. Iwa teiyewi wa:lawa niyawa ta:tapola: howa hanose ipimita: momateyalakeye. Iyewi olokeyatela timiyawa niyawa kulu ha:na:pekitise momateyalakeye.

8 Alawamona Kotewalapulu eta: matanesema senayewi topu kamunuse, sena fa:nemi sita:neyawa olokeyatela sita:ne epapu, yemiwana iyewi olokeyatela timiyanakeye. Iyewi hele matanawa uwa koane potosene epapuluse potapola: kulu hanose timinise sitalakeye. Kesale o:sulu tiyapola:, apula: Piseiki Koteyewi selese sepapowa tikapeyetipela:, apula: hepene senawana iyawa itipilise, aluse sita:nekeye.

9 Alawamona, hepene sena semetei nowa sosolo tese e unuwa Maekolokeye. Maekoloyewi Mosese kulu toma potulu tiwa tima:na:pela: Setenema tafalakeye. Tafala ikila emiwa, Maekoloyewi Setenewa kotopela: eta: itipiyamanakeye. Maekoloyewi selese, “Piseiki Koteyewi kewa kotopesakeye,” aluse Maekoloyewi Setenewa eta: itipiyamanakeye.

10 Aputa: Kotewemi eta: matanesema senayawa peleya: weyamo keteawa semetei matanesekeye. Koteyewi keteawa iyawa tikili tese akowa tese selesekeye. A:peyawa eta: matanamake tikili tese epesita:ya amunuse, iyawala eta: matanamake tikili tese sitalakeye. Tikili tese sita:la: iwa keneye tiyaposakeye.

11 Uo, selikeye! Iwamopelekiwa eta: fesamoma:na: telamanakeye. Keniyewi Kote sowa tikape tesene mane kulu hanosene epapuluse, iwala tikape tesene mane epapuluse kulu hanakeye. Aputa: Pelameyewi ketea heka tima:na:pela: mokopo se tiye kinisene mane kulu hanosene epapuluse, iwala ketea heka tima:na:pela:, mokopo se tiye kinisene mane epapuluse kulu hanakeye. Aputa: Mosese sowa Kolayewi tikapeye ti epapuluse, iyawa Kote sowa epapu tikapeye tiyakeye. Tikapeye tise iwala ya:te tepesakeye.

12 Kotewalapulu eta: matanesema senawa olokeyatela sita:la:, iwa ketea akeleiya pala epapulakeye. Kiyewi Kelesowemi pala sena e ma:ewa matanepela: kekenepela: ketea nasene ikila emiwa, iwala inapola: kiwalapulu semetei kekenepela: ka:la:lopela:la: ma:na: na:sela:, ka:la:lopelalakemi ili olokeyatelawa kima kinise, kili himuwa olokeyaleye tiyakeye. Iwamowa semetei putuma:na: matanese, sena noka mamatanekeye. Eta: matanamanase sita:la:, iwa eta: ewalosemakeye. Iwa a:pele sipi yesila sena epapulawamona iyawa iwamo mene pota: tesekeye. Iwa mokopo sita:la:, kiwa seselese eta: napola:tesemakeye. Aputa: mei akopa: alotowi kipila tiyapola: hanose hawa eta: sinisemakeye. Hawa eta: sinisema mei akopa: mokopo epesita:ya epapuluse, Kotewalapulu eta: matanesema sena mokopo epapuluse sitalakeye. Aputa: i fo eta: helesema mokopo i epesita:ya epapuluse, iwa mokopo epapuluse sitalakeye. Yapewemiwa i fo helesene ki emiwa, i fowa helema:na:

tela kamona eta: helesemakeye. Puwano mahelepita: sekalapulu tuku tiyakamake olo tisene epapuluse, iwa heneye ya:te tesekeye.

13 Aputa: hano tawala ko:lu kao ina:sela: ela:, hano hema hano supa:se olokeyatelawa hano ko:luyewi kekene tiyapola: inapola: tiye tisene epapuluse, iyewi ewala ketea olokeyatela timinisewa tiyapola: inapola: tiye tiyakeye. Aputa: yepesini noka mokopo fa:nano epesita:ya epapuluse, Kotewalapulu eta: matanesema senawa epapuluse mokopo fa:nano sitalakeye. Yepesini mokopo fa:nano sitalapepela: yopolotela emi epa hanosene epapu, mokopo fa:nano sita: tesene senawa epapuluse, hele hene yopolotela emi hanaposakeye. Iwamopela: Koteyewi yopolotela peleya: amowa kokolo kao epesita: ta:peyakeye.

14 Aputa: Kotewalapulu eta: matanesema senama Koteyewi ketea auma:na:wa, iwemiwa seta: hetetima ela:, ela:pe puwano Inokeyewi sepapolakeye. Atameyewi e sa:le amo e sa:le amo e sa:le epapuluse ma:ta: tiye hanapola: tomowa Inokekeye. Eyewi selese, “Pota:pa:, Piseiki Yesu Ewa inisekiwa sena kesale taosene muta Kotewemi matana semetei sita:ne kuluwa Ewalapulu ilipe

15 sena kesale sopoke kotoma:na:pela: inaposakeye. Mina:na: amowa Kote iya:pela: aloye tiye sita:ne senayewi olokeyatela timiyawa walose selese, ‘Kiyawa Kotewa iya:pela: olokeyatela tiye, apula: kili meatawa Kotema ikomonose olokeyatela selese sita:ne amopela:, kiwa falasisewa tuwataposakeye,’ aluse kotopela: selaposakeye.” Aluse Inokeyewi mo-mateyalakeye.

16 Koteyewi falasisewa tuwataposakeye. Aputa: kemi, iyewi ta:ta: iya:pela: olokeyatela timiya:sela: sitalakeye. Piseiki Kotema iyawa solo nunuse selese, apula: ta:e ela:sela: sita:la:. Apula: iyawa tomayewi olokey-atela matanawa kulu hanose tiye, apula: iwemiwa sosolo tema:na:pela: wapilise selese, apula: ketea heka tima:na:pela: sena nowa mokopo wapilise aluse sitalakeye.

Kiyawa Yesuma Himu Semetei Matanepela: Penana:pela: Sita:latipa:

17 Alawamona, ne manala: napolo, sikape ketea auma:na:wa ela:pe puwano Piseiki Yesu Kelesoyewi walosene senayewi hokato seyakeye. Iyewi seyawa kiyawa matanepa:.

18 Iyewi seyawa wekeye. “Itapa tema:na: ikilawa mapato kemiwa, sena nokamoke Kelesowemi pala sena kesale amowa pota: akowataposakeye. Kotewala iyewi iya:pela: iyawa ili olokeyatela matanawa kulu hanose sita:la:posakeye,” aluse walosene senayewi kima se tiye mikeye.

19 Aputa: Kotema eta: matanesema senayewi Kelesowemi pala sena nokamoke Kelesowemi pala sena nokamawa aloye tiye sita:pesita: iyewi alasilalakeye. Alasi tiyapola: peleya: weyamo toma matanawa iyewi kulu hanakeye. Ho Napowa iwemiwa maelakeye.

20 Alawamona, ne manala: napolo, kiyawa Kotema heneye himu kalaiya semetei matanesewa penana:pela: matanepa:. Ho Napoyewi matanawa kima matanepitekiwa, kiyawa semetei kamunuse matanepela: kulukulupa:.

21 Koteyewi kima himu hanose matanemita: Ema semetei sita:newa iya:pela: hanapa. Aputa: niyawa Piseiki Yesu Kelesoyewi kiwa hauwekilise sesema:na:wa emi ela:, kiwa Ewalapulu kokolo kao sitalaposakeye. Aluse matanepela: yesi sita:latipa:.

22 Aputa: senayewi Yesuma himu semetei matanawa penana:pela: maelaleke, sena amawa seselese se tiye kina:pa:.

23 Aputa: sena noka kotoma:na: ikila emiwa teiyewi wa:ma:pekise, yemiwa siliyapola: seselese se tiye kina:pa:. Sena amowa seselesene ikila emiwa ketea olokeyatela amokiwa kiwala alasima:pekise aloye tiye sita:latipa:. Tapola naiya akeleiya olokeyatelalapita: mapolosene epapuluse, ili ketea olokeyatelawa kiyawa mapolopa:. Alawamona senawa hauwekilise sesepa:.

Kotema Wapilise Kulukulusewa Wekeye

24 Kiwa apelakoma:pekise Koteyewi penana:pela: pota: elakeye. Kiwa Eyewi ho:liya peleya: emi Ewalapulu sita:pesena:pela: siliye ha:na:na:wa, E penaiyayewi ilipesakeye. Eyewi peleya: emi kiwa siliye hanosekiwa, kili olokeyatelawa iya:pela:, kiwa hekeya sopolo sita:pesita: E penaiyawamoke kiwa seila:taposakeye. Seila:tapita: kiwa Ewalapulu sita:la: epelese ilima sitalaposakeye.

25 Kote semetei Ene ekeye. Ene Ewa E Sa:le Piseiki Yesu Kelesowa i kelipapoya palese kulunase, Koteyewi niwa mokopo mene silikeye. Alake, Ene unuwa solose wapilipa:. Wapilise, Kote Ene ho:liyawa kinisekeye. Ene Ewa putupela: elakeye. Ene Ewa Piseikipela: elakeye. Ene Eye penaiyayewi sena sopoke pota: elakeye. Puwano fa:nemi peleya: we a hetetima:na:no Ewa enekeye. Enewa yemiwana kao elakeye. Sikapewala kao elaposakeye. Henekeye.

Hokatea

Solo Puwano Matanema:na:wa Wekeye

Yesu hepene falemi hapa fo:suwemi yapene talo tekapeipe epela: piipe (65) sopoke itapa tepela:, Yone Yesuyewi walosene sena amoke puka we momateyakeye. Yoneyewi puka we momateya ikila emiwa, Patamose hano olo:luwemi tipolo selapola: enekeye. Puka weyamo mouwa Koteyewi hepene senayewi Yonema waiyakeye.

Puka we Yoneyewi momateya ikila emiwa, Lome kamani senayewi Kelesowemi kulu hapa sena kesalewa ikomonakeye. Alake niwa ikila weyemi epesita:yemi ikomoma:na: ikila amowa seta: hetetimakeye. Sikape ikomoma:na: ikila amowa hetetiyapita: potapola:, niyewi puka weyamo mouwa seli matanema:na:keye.

Sikape ikila koloteawemi Seteneyewi timiyamoke eye helete tima:na:pela: timinise elakeye. Alawamona sikape Koteyewi Setenewana, Seteneyewi e tima:na: tisene senawana, ikomonose falasipesakeye.

Puka momateya weyamowa solo se tiye kinaka pale selapita: momateyakeye. Alake niyewi mou sopoke seli mamatanepesakeye. Sikape ikomoma:na: ikila emiwa niyewi matanema:na:keye.

Yelusaleme siti hili tiwa Yoneyewi papowa peleya: weyemi maelakeye. Sikape peleya: we itapa tema:na: ikila emiwa, Kotewemi kulu hanosene sena kesalewa sopoke Yelusaleme siti hiwemi kao sitalaposakeye.

Sikape Koteyewi Setene amowana, Setene kulu hapa papolo senawana falasima:na:wa tuwataposakeye. Seteneyewi Kotewa masitipesakeye.

Koteyewi heletesaleko, Kote kulu hanosene sena amowa Ewalapulu kokolo kao seli sitalaposakeye.

Solo Mupapo Waiya Pukawemi Solo Mou Takalese Momateyawa Wekeye

1:1-8 Puka we ma:ta: tiye momateyakeye.
1:9-20 Yoneyewi Piseiki Yesu Kelesowa papokeye.
2:1-3:22 Kulukulu koane tomoipewemi sawi momatepa:, au seyakeye.
4:1-11 Hepene falemi piseiki sea helapita: Yoneyewi papokeye.
5:1-8:1 Sawi kopola Piseikiyewi tiyapola: akelese, peleya: weyemi ikomoma:na: noka hetetima:na: akeyakeye.
8:2-11:19 Hepene sena tomoipeyewi wa:polo tomoipewa semetei semetei esa: sanakeye.
12:1-18 Kesalewala talakone Yoneyewi papokeye.
13:1-18 Mowa kopolo epapula puwano minawana, Mowa kopolo epapula sikape minawana Yoneyewi papokeye.
14:1-20 Yoneyewi nano ketea nokala papokeye.
15:1-16:21 Hepene sena tomoipeyewi tisi tomoipewa Kote konomona suyetiyapita: Yoneyewi papokeye.
17:1-19:5 Papilone sitiwa Koteyewi falasise heneye keneyetikeye.
19:6-20:10 Mowa kopolo amunawana, mokopo sepatosene senawana, Setenewana Koteyewi kotose falasipesakeye.
20:11-15 Kotoma:na: ikila amowa Yoneyewi papokeye.
21:1-22:5 Hepene hiwala, peleya: hiwala, Yelusaleme siti hiwala, Yoneyewi papokeye.
22:6-17 Yesu mina:na:wa mapateyakeye, au seyakeye.
22:17-21 Solo we kiyawa senisima:pekitise pota:pa:, au seyakeye.

Yesuyewi Ene Tima:na: Tisene Sena Yonema Solo Mupapowa Waiyakeye

1 Koteyewi sikape nano ketea auma:na:wa mupapokeye. Solo mupapowa
Yesu Kelesoma mikeye. Pa tela ikila emiwa nano ketea auma:na:wa,
Yesuyewi Ene tima:na: tisene senama walomita:, Koteyewi Yesuma mikeye.
Walopita: Yesuyewi Ene tima:na: tisene sena Yonema solo mupapowa
waloma:na:pela: hepene sena hamona seyakeye.
2 Alake, ewa Yoneyewi nano ketea papowala, nano ketea topuwala, Kote
sowala Yesu Keleso sowala sopoke puka weyemi eyewi momatekeye.
3 Koteyewi nano ketea auma:na: seyawa puka weyemi momateyawa
Keleso sena kesaleyewi ta:pita: sena nowamoke penanose muta akelese
Koteyewi ewa napola:takeye. Aputa: puka weyemi momateyawa Eyewi
akepita: topulu sena kesale apula: ta: tisene sena kesale amowa Koteyewi
iwa napola:takeye. Koiyawemiye, Koteyewi nano ketea auma:na: seyawa
waiyawa hetetima:na: ikilawa mapatotakeye.

Kulukulu Koane Tomoipewemi Kelesowemi Kulu Hapa Sena Kesale Sita:nema Yoneyewi Sawi Momate Tiye Ilikepiyawa Wekeye

4 Esia peleya: emi Yesu Kelesowemi kulu hapa sena kesale kulukulu
koane tomoipewemi sita:ne, kima Yone neyewi sawi we momate tiye
ilikepilakeye. Kote yemiwa elakeye. Ewa puwano kao enewala, sikapewala
Kote kao elaposakeye. Kote amowa E mokopo seselesewana, E halute
hopola enewana, kima mita: neyewi matanekeye. Kote Piseiki sea
minitapowemi* Ho Napoyewi enene ho tomoipe amuna sita:neyawa kiwa
napola:pita: neyewi matanekeye.
5 Yesu Kelesoyawala kiwa napola:pita: neyewi matanekeye. Sena
kesaleyawa Kotewa matanemita: Eyewi hene solo amowa se tiye mikeye.
Sena puwano kulu mene tesi tiye teisa:pe puwanowa Yesu Keleso Ene
ekeye. Peleya: we sosowemi piseiki sopoke Yesuyewi semetei Piseikipela:
pota: elakeye. Yesu Kelesoyewi niwa himu hapa matanese niwamopela:
kakasilise kulukeye. Nini mane olokeyatela amoke niwa potapola:
sita:newamona Yesu pepeta hapa amoke niwa silikepilakeye.
6 Apula: pilisiti senayewi timiya epapuluse, E Ata Kotepela: niyawana
aluse timita: ta:peyakeye. Ta:peyanase niwa E sena mayakeye. Aluse
Eye ene Piseikipela: pote elakeye. Ikila sopoke Yesuyewi E ho:liyawala E
penaiyawana kokolo kao elaposakeye. Ikila sopoke Yesuyewi Piseikipela:
pote elaposakeye. Alake Yesu unuwa tili tiyapola: wapilise sita:latipa:.
Henekeye.

7 Mapopa:. Yesu akopa: honosanewemi inapitekiwa†
sena sopoke Ewa potaposakeye.‡
E fapo hema ola sena amokiyawala Ewa potaposakeye.
Yesu inapita:, sena kesale peleya: sopowemi sita:neyawa potose
sosolo matanese ya:pelepesakeye.§ Sikapewemiwa aupesakeye.
Henekeye.

8 Aputa: Piseiki Koteyewi selese, “Puwanowa Nekeye. Apula:, sikape-
wala Nekeye. Newa puwano enewa yemiwana elakeye. Sikapewala
mina:na:keye.” Heneye penaiya Kote amowa Nekeye.

Yoneyewi Yesu Keleso Papowa Wekeye

---

* **1:4** Kote Ewa Piseikipela: enenase Piseiki wapilisene sea helakeye. † **1:7** Tanio 7:13; Ma:tiu 16:27 ‡ **1:7** Sekelaia 12:10; Yone 19:37 § **1:7** Luki 23:28

9 Newa Yonekeye. Newana kiwala Kelesowemi palanase ninipe ma:ekeye. Niwa sopoke Yesuyewi Piseikipela: pote elakeye. Niwa Yesu Kelesowemi palanase, kiwala newana niwa sopoke kamunuse sena nokamoke ikomonanakeye. Ikomopita: niwa Kelesowemi palawa iya:pa:pekitise Yesuye penana:tese niwama sutesimita: nima kinakeye. Apula: sena kesaleyewi Yesuwa matanemita: Kote solo amowa neyewi se tiye kinapola:, apula: neyewi Yesu potapola: Ewemi himu semetei esa: matanepela: ela: se tiye kinapita:, Patamose hano olo:luwemi newa tipolo selawapo amuna sena nokamokeyewi nema hamona seyakeye.

10 Tomo ikila nowemi Ho Napowa Newemi sosolo tese Kote wapilise ela:, wa:polo sanapita: ta:tesene epapuluse, ne fo:su tapowemi unuwapo hopota: neyewi topukeye.

11 Neyewi ta:takamake eye nema selese, “Kema neyewi nano ketea waloma:na:keye. Walopita: keyawa potapola: pukawemi momatepa:. Yesu Kelesowemi kulu hapa sena kesale kulukulu koane sita:nema, taune tomoipewemi sawi momate tiye ilikepila:pa:. Taune tomoipewa wekeye. Nowa Efesese taune, apula: nowa Semena taune, apula: nowa Pekamame taune, apula: nowa Taiataila taune, apula: nowa Satisi taune, apula: nowa Filatefia taune, apula: nowa Leotisia taune epakeye. Kulukulu koane ama momatepa:.”

12 Au seya senayewi selapita:, sowa ta:tapola:, neyewi potapose mene notoyakeye. Mene notolose potakamake, koloyewi timiya napa tomoipewa tesela

13 honosane neyewi potakamake Sena Sa: amuna elapita: neyewi papokeye. E tapola senatolo onatu kole sine naiya kapela:, kopolo toma tekapo koloyewi timiya amowa e honowemi kapela:,

14 e pisei apula: e pisei fawala heneye koiya neyewi papokeye. Koiyalo hene heneye koiya haiya fano koiya epapulakeye. Apula: e siwa tei wa:la ho:lulusene epapuluse ho:liya elakeye.

15 E onatuwa aiyane ki teiyewi sapolo nano ketea funu itapalapita:, ho papaya epapula elapita: papokeye. E sowa ta:takamake, hano sakulu sosolo feya sosolo ta:tesene epapuluse neyewi topukeye.

16 E tiya:wemi potakamake tiya: iliyewi meiyetolu tomoipewa tiyapola: elapita: neyewi papokeye. Ene meakemi potakamake sapa semetei senato mina elipe meapo emi mowa inapita: neyewi papokeye. E mitiwa opo sosolo ho:lulusene epapuluse ho:lilakeye.

17 Alake Ewa potapola:, E onatuwemi newa sutesinise kuluse kulu amuna telakeye. Alawamona, sutesine ka:pelalapita: ne tomawemi E tiya: iliyewi kesalese Eyewi selese, “Kewa ipipa. Puwanowa Nekeye. Sikapewala Nekeye.

18 Kokolo kao tesewana Nekeye. Newa kuluwamona mene tesinase kokolo kao elaposakeye. Sena kulusene isu sosowala, Hetisi peleya:wala isu tenamo kiwa neyewi tiyapola: elakeye.

19 Yemiwa nano ketea potosewana, sikape nano ketea auma:na:wana, nano ketea sopoke keye papowa momatepa:.

20 Solo mupapo mowa wekeye. Koloyewi timiya napa tomoipewa mouwa wekeye. Kulukulu koane tomoipewemi Newemi kulu hapa sena kesale epesita:ya akeye. Apula: ne tiya: iliyewi meiyetolu tomoipewa tiyapola: enene mouwa wekeye. Meiyetolu tomoipewa hepene sena tomoipewa akeye. Hepene senayewi kulukulu koane tomoipewemi Newemi kulu hapa sena kesale amowa potapola: sitalakeye.” Aluse Eyewi nema selesapekeye.

2

Yoneyewi Efesese Kulukulu Koane Sawi Momateyawa Wekeye

1 Yesuyewi selese, “Newemi kulu hapa sena kesale Efesese kulukulu koane
sita:newa hepene senayewi pota: tesema weyamu momatepa:. Ne tiya:le
iliyewi meiyetolu tomoipewa tiyapola: elakeye. Koloyewi timiya napa
tomoipewa sita:nenase honosane sila:sela: newa elakeye. Ela: neyewi
kima selakeye.
2 Kili mane timiya sopoke neyewi potosekeye. Sena nokamoke hililawa
kinapitekiwa kiyawa mane hokola timinisene eta: iya:peyamake kao
timiya:sela: sitalapita:, neyewi potosekeye. Sena olokeyatela sita:newa
kiyawa mapolose sitalakeye. Mokopo walosene sena inise selese, ‘Niwa
walosene senakeye. Nini sowa ta: tiya:pa:.’ Aluse selapita:, kiyawa
ta:tapola: ili sowa kiyawa takalepela: matanese, ‘Iyewi mokopo selapita:,
iwa walosene senamakeye.’ Aluse matanese, ili sowa kiyawa eta:
ta:tesemakeye.
3 Kiwa newanapulu palanase kiwa sena nokamoke ikomonosalekiwala,
nano hilila hetetiyapita:wala, kiwa newemi palawa eta: iya:peyamakeye.
Eta: iya:tesemanase kamunuse kao seli timinise sitalakeye. Seli ti-
minima:na:wa mapolosaleke maiya:tatakeye. Ikila sopoke kiyawa mane
napolo timiya:sela: sitalakeye.
4 Kiwa napolo sita:la:kasele, kiyawa mane semetei nowa hele olokey-
atela timinipita: neyewi selakeye. Puwano kiyawa ma:ta: tiye nema
himu semetei esa: matana ikila emiwa, kiyawa nema himu hapa
matanepela: sosolo epelesekeye. Alawamona kiyawa himu hapa
matanepela: epeyawa yemiwa iya:peyalakeye.
5 Alanase sena wa:pa:se enewamona sutesinisene epapuluse, kiwa
aluse sululuwayakeye. Alake kiyawa heleye timiyawa iya:ta:pa:. Iya:pela:
kiyawa puwano Newemi himu hapa matana epapuluse wa:ke aluse himu
hapa matanepa:. Kiyawa hele timiyawa iya:pela: sitalapose manotolos-
aleke kili napawa e salowemi tuwapowa Neyewi mene tima:na:keye.
6 Alawamona nano semetei nowa napowa Neyewi potapola: epelekeye.
Nikolase senala:yewi mane olokeyatela timiya:sela: timinisewa kiyawa
timinima:na: mapolose sitalakeye. Nikolase senala:yewi olokeyatela
timiyawa neyawana mapolokeye.
7 Kiwa kena:ne tela:yawa Ho Napoyewi kulukulu koawemi Newemi
kulu hapa sena kesalema selapita: seli ta:ta:pa:. Kote alekenawemi
i semetei nowa ela amoke fowa senayewi napita: falela sa:le napolo
kokolo kao elaposakeye. Apula: sena kesale eta:wiye Ne kisi Setene-
pela: e mane olokeyatela heletetiye sena kesale ama i fowa maita:
miya:na:keye.” Aluse Newemi kulu hapa sena kesale Efesese taune
sita:nema momatepa:.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Yoneyewi Semena Kulukulu Koane Sawi Momateyawa Wekeye

8 Yesuyewi selese, “Newemi kulu hapa sena kesale Semena kulukulu koane
sita:newa hepene senayewi pota: tesema weyamu momatepa:. Puwanowa
Nekeye. Sikapewala Nekeye. Newa kuluwamona mene tesi tiye falela
elakeye.
9 Kiwa nano hilila hetetiyapita: Neyewi potakeye. Kiwa yemiwa nano
hepe tela sitalakeye. Alawamona hepene falemi kiyewi nano ketea
wa:la:ya hepe sosolo telakeye. Sena nokamoke mokopo selese, ‘Niwa Yu
sena amuna tese sitalakeye. Niwa Kote sena maya tekamuna elakeye,’
aluse selapita: kemi, iyewi kiwa wepi selesekeye. Wepi sela senawa

Setenema kulu hapa e koawemi sita:pesita: kiwalapulu kisi tepela: sitalapita: neyewi potosekeye.
10 Kiwa ikomoma:na: keteawa hetetiyapose mapatokeye. Hetetise toma oiyawa ipipa. Ta:ta:pa:. Kiwa newemi kulu hapa iya:pa:pikitise toma popa:na:pela: Seteneyewi kiwa noka tipolo selawataposakeye. Tipolo selawapola: ikila taloipe sopowemiwa ikomopesakeye. Alawamona, Newemi matanawa penaiya kao matanepela: sita:la tisaleke, aluse sita-lapepela:, kulapita: kiyawa kokolo kao tesene nano wa:la:ya hepe Neyewi miya:na:keye.
11 Kiwa kena:ne elakamokiwa Ho Napoyewi kulukulu koawemi Newemi kulu hapa sena kesalema selapita: seli ta:ta:pa:. Ne kisi Setenepela: e mane olokeyatela heletetiye sena kesale amowa kulapita:, sikape kotoma:na: ikila emiwa atepe kuma:na:wa mapotaposakeye. Alake ima falasima:na: peleya: emi hamona, auwa eta: sema:na:makeye. Aluse Newemi kulu hapa sena kesale Semena kulukulu koane sita:nema momatepa:.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Yoneyewi Pekamame Kulukulu Koane Sawi Momateyawa Wekeye

12 Yesuyewi selese, “Newemi kulu hapa sena kesale Pekamame kulukulu koane sita:newa hepene senayewi pota: tesema weyamu momatepa:. Neyewi sapa semetei mina elipei tiyapola: ela:, kima sepapo we selakeye.
13 Kili taunewemi sena kesale mutayewi Setene unuwa wapilise sita-lakeye. Kili taune amowa Seteneyewi pote elapita: Neyewi potakeye. Alawamona kiyawa Newa eta: iya:peyamake ne unuwa wapilise sitalakeye. Apula: Kelesowemi kulu hapa sena nowa Anitipaseyewi Newa penanose se tiye kinapita:, Setenewemi kulu hapa sena kili taune sita:neyawa ewa sana kulukeye. Sana kulapita: potapola:, kiwa Newemi kulu hapa eta: iya:peyamakeye. Eta: iya:peyamake Newemi kao penanose sitalakeye.
14 Aluse sita:la:kasele, kiyawa nano noka hele olokeyatela timinisewa kima Neyewi selakeye. Pelameyewi puwano mokopo solo se tiye kina:sela: enene epapuluse, kiyawa sena nokamoke aluse se tiye kina:sela: sitalakeye. Apula: Pelameyewi se tiye miwa wekeye. Pelameyewi Pelakema selese, ‘Isolaiya senayewi Kotewa iya:pita: weyamu sela:pa:. Mokopo kote wapilisene senayewi ma:na: nasewa kinisekeye. Miwa kiyawa nakamakiwa ililakeye. Koteyewi ala:pewa iya:pela: menawa ililakeye. Aluse Koteyewi ala:pewa iya:pela: kesale-walapulu mokopo fesamonose sila:sela: sita:la:wala ililakeye. Aluse sela:pa:.’ Au seya Pelameyewi se tiye kinapita: kiyawa nokamoke ta: tiyapola: Koteyewi ala:pewa kiyawa iya:pela: olokeyatela timinise sitalakeye.
15 Aputa: semetei kamunuse, kiyawa nokamoke Nikolaseyewi hele se tiye kinapita: ta:tapola: ta: tiyapola: olokeyatela timiya:sela: timinise sitalakeye.
16 Alake kili olokeyatelawa iya:ta:pa:. Kili matanawa notolopa:. Ma iya:tesaleke kiwa sitala newa inise, sapa senato semetei mina elipei Ne meapo elakamoke kiwa tetaposakeye. Newa mina:na: ikilawa mapatokeye.
17 Kiwa kena:ne tela:yawa Ho Napoyewi kulukulu koawemi Newemi kulu hapa sena kesalema selapita: seli ta:ta:pa:. Ne kisi Setenepela: e mane olokeyatela heletetiye sena kesalema ma:na: nasene noka

mupapowa hepene falemi tese miya:na:keye.* Sena kesale ama etewa koiyawala miya:na:keye. Etewawemi unuwa hili momateyawa sena kesale sopoke eta: potesemakeye. Etewawa tiwa sena kesale amoke ene semetei amoke potosekeye. Aluse Newemi kulu hapa sena kesale Pekamame kulukulu koane sita:nema momatepa:." Aluse Yesuyewi seyakeye.

Yoneyewi Taiataila Kulukulu Koane Sawi Momateyawa Wekeye

18 Yesuyewi selese, "Newemi kulu hapa sena kesale Taiataila kulukulu koane sita:newa hepene senayewi pota: tesema weyamu momatepa:. Newa Kote E Sa:yewi kima selakeye. Ne siwa ho:liya tei wa:la epapulakeye. Ne onatuwa aiyane ki tei sapolo ho papaya epapulakeye.

19 Kiyawa nano ketea timinisewa Neyewi potakeye. Kiyewi sena kesale sopoma himu hapawa matanepela: sita:la:, Newemi himu semetei esa: sita:la:, nano ketea napolo tiyalakeye. Kiwemi nano hilila hetetiyapita: kiyewi mane napolo timiyawa eta: iya:peyamake kao timinise sitalakeye. Puwano kiyawa napolo timiyawa semetei koloteakeye. Alawamona, yemiwa kiyawa napolo timiyawa sosokeye.

20 Kiwa napolo epapuluse sita:la:kasele, kiyawa nano nowa hele olokeyatela timinisewa Neyewi kima selakeye. Kesale Yesepeleyewi sowa kiyawa eta: kalesemakeye. E sowa ta:tesekeye. Yesepeleyewi selese, 'Newa sepatosene kesalekeye.' Aluse eyewi Ne tima:na: tisene sena kesalema mokopo solo se tiye kinakeye. Senayewi kesalewalapulu mokopo iwei tiya:sela: sila:sela: sita:pesita: eyewi solo se tiye kinakeye. Iyewi ma:na: nasene mokopo kotema miwa maita: se tiye kinakeye.

21 Solo se tiye kinisene kesaleyewi mane olokeyatelawa iya:pita: ene matana notoyapita: Neyewi yesipela: elakeye. Yesipela: elawamona, kesale amowa e mane olokeyatelawa eta: iya:peyamake senawanapulu kao mokopo iwei tiya:sela: epiya:sela: enekeye.

22 Alanase kesalema nakola sosolo toma olosewala Neyewi ema miya:na:keye. Apula: kesale alapulu senayewi mokopo iwei tiya:sela: sila:sela: elaleke mane olokeyatelawa maiya:tasaleke, amowa ima Neyewi nakola sosolo oiya ilima kinapola: falasipesakeye.

23 Alake kesale sala amowa kumita: Neyewi sama:na:keye. Sanapita: Newemi kulu hapa sena kesale kulukulu koane sopolo sita:neyawa potapola: selese, 'Sena himuwemi matanesewana, mane tisewana Yesuyewi potosekeye,' au selaposakeye. Epapu Neyewi takalepela: timinipitekiwa iyewi potaposakeye. Alake kiyawa nano timiyawa neyewi potapola:, seli tiyapita: nano wa:la:ya hepe napolo Neyewi miya:na:keye. Apula: kili mane olokeyatela tiyapita: nano wa:la:ya hepe olokeyatela Neyewi miya:na:keye. Kiyewi nano timiya semetei kamunuse Neyewi potapola: takalepela: kima semetei semetei esa: nano wa:la:ya hepe miya:na:keye.

24 Alawamona Taiataila kulukulu koane kiyawa sena kesale nokamoke kesale amowa solo olokeyatelawa eta: topumakeye. Apula: Seteneyewi solo mupapowa kiyawa eta: matanamake eta: waiyamakeye. Alake solo hilila nowa kima maselakeye.

25 Alake solo napolo kiyawa topuwamona iya:tapa. Newa mene inaposakeye. Alanase, penaiya matanepela: ta: tiyapola: sita:latipa:.

---

* **2:17** Puwano Isolaiya sena hawa honosanewemi sita:neyewi ma:na: nasene itapalapita:, Koteyewi iwa mei ma:ne mikeye. Mei ma:ne heneye ma:na: nasekeye. Alawamona Koteyewi Pekamame sena ma:na: nasene miya:na:wa pa:ta:keye. Ma:na: amowa ili himu matanesewa sesepesakeye.

26-27 Ni Atayewi Nema penaiya kinise, newa Piseikipela: epesita: apoya epapuluse, Ne kisiwa ikomoyetisene sena kesale amowa piseikipela: sita:pesita: Neyewi ta:pelema:na:keye. Alake eyewi Ne sowa eta: iya:peyamake kao ta: tiyapola: sitalaleke, ema penaiya kinapola: piseikipela: sita:pesita: Neyewi apolo waloma:na:keye. Apolo walopita: peleya: sopowemi sena kesale sita:newa eyewi piseikipela: potapola: elaposakeye. Apula: sena yekele tela i pesape tiyapola: sita: tesene epapuluse ewa aluse piseikipela: potapola: penana:pela: elaposakeye. Apula: peleya:yewi kopalo amuna timiyawa senayewi toliyetisaleke panose tepeteni tesene epapuluse eyewi piseikipela: penaiya potapola: elaposakeye.†

28 Aputa: heli ikiwatapita: meiyetolu semetei sosolo ho:lilise tesewala, sena kesale piseikipela: sita:nema Neyewi miya:na:keye.

29 Kiwa kena:ne tela:yawa Ho Napoyewi kulukulu koawemi Newemi kulu hapa sena kesalema selapita:, seli ta:ta:pa:. Aluse Newemi kulu hapa sena kesale Taiataila kulukulu koane sita:nema momatepa:," aluse Yesuyewi seyakeye.

3

Yoneyewi Satisi Kulukulu Koane Sawi Momateyawa Wekeye

1 Yesuyewi selese, "Newemi kulu hapa sena kesale Satisi kulukulu koane sita:newa hepene sena pota: tesema weyamu momatepa:. Newalapulu Kote ho tomoipewa sitalakeye. Meiyetolu tomoipewa Ne tiya: iliyewi tiyapola: elakeye. Neyewi tiyapola: ela: kima selakeye.

Kiyawa nano sopoke timinisewa Neyewi potapola: selakeye. Sena nokamoke selese, 'Kelesowemi kulu hapa sena Satisi kulukulu koane sita:neyawa seli timinise sitalakeye.' Au seya kamona Satisi sena kesale, kiyawa heneye napolo eta: timake kiye timiyawa kulu amunanakeye.

2 Kiwa enisene epapuluse eniwa mene tesi tiyapola: penanose sita:latipa:. Kiyewi nano alusene napolo muta iya:peyakeye. Alawamona nano alusene noka kolotea napolo telakeye. Alake nano alusene amowa itapa tema:pekise penana: tese timinipa:. Nano napolo alusene amowa kulu pa telakeye. Kili mane timinisene sopowa Neyewi potakamake Ne Kote sikapowemi hekeya iliyeti nowa ma elatapo.

3 Alanase, matanepa:. Kiyawa puwano Kote sowa ta: tiyapola: napolo timinise inapola: honosane olokeyatela timiyawa yemiwa iya:ta:pa:. Kili matana notola:pa:. Iya:pela: sita:newa notoloye tiye puwano napolo sita:ne epapuluse, wa:ke napolo timinise sita:latipa:. Apula: kiwa fayawemi ma kila: tesaleke, kiwa tikila:pela: fayawemi nano ketea atu tisene sena inisene epapuluse kiwa tikila:pela: sita:newemi Neyewi kiwa kotoma:na:pela: mina:na:keye.

4 Alawamona Satisi kulukulu koane kiwa noka napolo sitalakeye. Apula: sena kesale amowa ili tapolawemi nano ketea olokeyatela akeleya eta: folamakeye. Kiwa ki kene noka napolo sita:nenase ima tapola koiya napowa Neyewi miya:na:keye. Kinapola: iwa Newanapulu ninipe hanaposakeye.

5 Apula: Ne kisiwa ikomoyetisene sena kesalema tapola koiya napowa kamita: Neyewi miya:na:keye. Aputa: sena kesale amowa kao sita:pesa:na: unuwa Kote pukawemi momateyakeye. Alake Ne kisiwa ikomoyetisene sena kesale unu momateyawa Neyewi eta: hepa:na:makeye. Sena kesale

† **2:26-27** Kisala 2:8-9

unu amowa Ni Atamawana, Ata hepene senamawana, Neyewi walose selese, ‘Sena kesale epamowa Newemi kulu hapakeye,’ au sema:na:keye.

6 Kiwa kena:ne telayawa Ho Napoyewi kulukulu koawemi Newemi kulu hapa sena kesalema selapita:wa seli ta:ta:pa:. Aluse, Yesuyewi seyakeye.

Yoneyewi Filatefia Kulukulu Koane Sawi Momateyawa Wekeye

7 Yesuyewi selese, “Newemi kulu hapa sena kesale Filatefia kulukulu koane sita:newa hepene sena pota: tesema weyamu momatepa:.

Neyewi alusewa heneye napolo hekeya sopolo enenase, Neyewi kima selakeye. Heneye solo amo mouwa Nekeye. Piseiki Tepiti isu kiwa Neyewi tiyapola: elakeye. Isu tenamowa Neyewi kolo tisaleke, sena nowamoke ma etalaposakeye. Isu tenamowa Neyewi etalesaleke, sena nowamoke makoloposakeye.*

8 Kiyawa nano timinisewa Neyewi matanesekeye. Kiwa ta:ta:pa:. Neyewi kiwamopela: isu tenamowa kolotiyapita:wa, sena nowamoke ma etalaposakeye. Kili penaiyawa kolotea kemi, Ne solo amowa kiyawa ta: tiyapola: sita:la:, Ne unuwemi eta: fa:tapo iya:peyamakeye.

9 Kiyewi ta:ta:pa:. Setenema kulu hapa sena kesale nokamoke pateya selese, ‘Niwa Yu sena sitalakeye. Niwa Kote sena i sitalakeye,’ au selesekeye. Alawamona iwa Yu senama tela kemi pateya selakeye. Pota:pa:. Neyewi timinima:na:wa wekeye. Kili onatu onaiya moukemi pateya selesene sena kesalewa kula: walomita: poluma:na:keye. Iwa kula: walopela: sita:lapita: selese, ‘Kiwa Yesuyewi himu hapa matanesekeye,’ au selaposakeye.

10 Ikomona ikila emiwa Ne sowa kiyawa eta: iya:peyamake, kao timiya:sela: sita:nekeye. Sena kesale peleya: sopowemi sita:newa ili toma popa:na:pela: mane olokeyatela hetetiyaposakeye. Alawamona, kiyawa Ne sowa kao ta: tiyapola: sitalapitekiwa kiwa Neyewi pote epesena:keye.

11 Newa mina:na: ikilawa mapatokeye. Newa inakemiwa Neyewi kiwa nano wa:la:ya hepe miya:na:keye. Ikila weyemiwa Ne sowa kiyawa ta: tiyapola: tiya:sela: sitalakeye. Sena nowamoke kiwa sutapitekiwa, solo amowa kiyawa ta: tiyapola: Ne sowa iya:tapita:, sikape kiwa Neyewi nano wa:la:ya hepe eta: miya:na:makeye. Auma:pekise kiwa sutapitekiwa solo amowa ta: tiyapa. Ne sowa kao ta: tiyapola: tiya:sela: sita:latipa:.

12 Ne kisi Setenepela: e mane olokeyatela heletetiye sena kesale amowa Ne Kote koawemi ola:pe isu penaiya amuna epapuluse kao sitalaposakeye. Sena kesale amowa tomawemi Ne Kote unuwana, Ne Kote siti unuwana Neyewi momatema:na:keye. Ne Kote siti unuwa momateyawa Yelusaleme siti hili akeye. Yelusaleme siti hiwa Kote elakemi hepene falemi tese sine hetetiyaposakeye. Apula: Neyewi Ne unuwa hiwala momatema:na:keye.

13 Kiwa kena:ne tela:yawa Ho Napoyewi Newemi kulu hapa sena kesalema selapita: seli ta:ta:pa:.” Aluse Yesuyewi seyakeye.

Yoneyewi Leotisia Kulukulu Koane Sawi Momateyawa Wekeye

14 Yesuyewi selese, “Newemi kulu hapa sena kesale Leotisia kulukulu koane sita:newa, hepene sena pota: tesema weyamu momatepa:. Newa Yesuyewi kima selakeye. Koteyewi auma:na: seyawa heneye aumita: Neyewi timinisekeye. Kote sowa Neyewi heneye kao selesekeye. Neyewi hekeya sopolo se tiye kinisekeye. Nano ketea sopoke Koteyewi timiyawa Newa emi ma:ta: tiye timiyakeye.

---

* **3:7** Aisaia 22:22

15 Kiyewi nano ketea timinisewa Neyewi matanesekeye. Kiwa hano potia alamakeye. Hano ofola amunawana itapakeye. Hano ofolawalapulu hano potiawalapulu tisilakolose amunawa kiwakeye. Kiwa hano potia sopolo epapuluse epesena:keye. Kiwa hano ofola sopolo epapuluse epesena:keye. Alawamona kiwa hano potia hano ofolawalapulu tisilakolosene amunanakeye.
16 Alanase senayewi hano ofola hano potiawalapulu tisilakolosene menawa nasaleke isiye tima:na:keye. Alusene epapuluse Neyewi kiwa ne meapowemi isima:na:keye.
17 Aputa: kiyewi selese, 'Niyewi nano keteawa sosokeye. Alake ne unuwa sosokeye. Newa nano ketea nowa itapa maelakeye. Ili tiyapola: sitalakeye,' au selesekeye. Alawamona Koteyewi nano ketea alusene napowa kiyawa eta: papoma kiwa sena kesale olokeyatela, alawamona kiyawa eta: matanamakeye. Kiwa olokeyatela sitalapita: sena nokamoke kiwa potapola: hauwekimita:keye. Kewa nano ketea hepe tela epesita:ya epapulakeye. Kewa si kola epapulakeye. Kewa tapola itapa tepela:, henese epesita:ya epapulakeye.
18 Alanase, kiyawa napolo matanemita: Ne matanawa kima selakeye. Kiyawa nano ketea me sosolo tema:na:pela: Ne kolowa wa:la:lopa:. Ne kolowa teiyewi satapola: sokamenese, nano ketea funu sita:newa tiyapola: sotukepilapola:, kolo hene sopolo tiwa epakeye. Kiwa henese sita:la: ewama:pekitise tapola kapela:, Ne tapola koiya napowa wa:la:lopa:. Kili siyewi seli popa:na:pela: si munamunawa wa:la:lopa:.
19 Aputa: Neyewi himu hapa matanesene sena kesale amowa Neyewi hekelesekeye. Alake kili mane olokeyatelawa kipila hekema:na: matanepa:, sitalapose notolopa:.
20 Kiyawa mapopa:. Isu tenamowemi Newa ela: kotokoto ela:la:keye. Kotokotola:sela: hopita:, sena kesale nowamoke Ne sowa ta:tapola:, isu tenamowa kolo tisaleke, ewa elakemi Newa musuluyetiye na:ko: semetei ka:la:lopela:la: ma:na: ma:na:keye.
21 Puwano Ni Ata kisiwa Neyewi keneyetinase E Piseiki sea emi Ewalapulu Newa semetei helakeye. Ala epapuluse Ne kisiwa ikomoyetisene sena kesale amowa Newanapulu semetei piseiki sea helaposakeye.
22 Kiwa kena:ne tela:yawa Ho Napoyewi kulukulu koawemi Newemi kulu hapa sena kesalema selapita: seli ta:ta:pa:." Aluse, Yesuyewi seyakeye.

4

Hepene Falemi Kote Elakemi Wapiyawa Wekeye

1 Yesuyewi selapola: itapa tepela:, neyewi potakamake hepene koane isu tenamowa kolotiyapita: papokeye. Puwano wa:polo sanawamuna tepita: solo topu semetei amoke nema selese, "Kewa weyemi mina. Kewa weyemi inapita: nano ketea sopoke auma:na:wa neyewi kema waloma:na:keye."
2 Au selapita: kipila kemi Ho Napowa Newemi sosolo tese ela: newa hepene falemi hanapola: elapita: papokeye. Hetetiyapola: ela: neyewi nano ketea papowa wekeye. Sena piseiki sea emi sena nowa semetei helapita: neyewi papokeye.
3 Potakamake etewa unuwa yasepa ho:liya amunawana, etewa keyalo unuwa kaniliane ho:lilise ho:liya papaya epapuluse senawa tomawemi ho:liya, ho:liya papalopita: papokeye. Apula:, Ene piseiki sea sapatolo hekela emi etewa imona unuwa emelao amuna ho:liya elakeye.

4 Piseiki sea amowa honosane henewemi piseiki sea noka kalose hekelese akeyawa talo elipeipela: pinipe (24). Piseiki sea emi sena sololo tilila talo elipeipela: pinipe (24) henekeye. Iwa henewa tapola koiya kapela:, koloyewi timiya ha:tiwa fopula: henekeye.
5 Piseiki sea emi saiyakolose kunukuna feya sosokeye. Piseiki sea mini tapowemi kotia tomoipewa tutiyapola: ho:lilise sita:nekeye. Kotia tomoipewa Kote ho tomoipewa epakeye.
6 Apula:, piseiki sea minitapowemi hano ka:na amuna kalaya hene heneye napolo etewa unuwa kilisitole epapulakeye.

Apula:, piseiki sea hekela ewa henewa mapatose, nano falela a:pele amuna pinipe sita:nekeye. Nano falela a:pele amuna pinipewa si muta minitapowala noka fa:se tapowala sita:nekeye.
7 Nano falela a:pele amuna akewa a:pele laeone amunakeye. Ateka kopolo kau kula amunakeye. Osoka sena miti amunakeye. Pinika a:nema: usunu epi futiye hananapita: papokeye.
8 Nano falela a:pele amuna pinipewa semetei semetei esa: epiwa tekapeipe sita:nekeye. Apula:, ili epi sopowemi si muta amowa iliye tikeye. Ikila sopoke, ikilawala, nukulapowala, nano falela a:pele amuna pinipeyewi kao selesekeye. Seyawa wekeye.

"Napolo hekeya sopolo, napolo hekeya sopolo, napolo hekeya sopolo, Kote hene heneye napolo hekeya sopolo elakeye. Piseiki Kote hene heneye penaiya sosolo elakeye.
Kote puwano kao enewala, yemiwana elakeye. Sikapewala elaposakeye." Aluse iyewi kao selesekeye.

9 Aputa: Piseiki Kote sea henewa kao elaposakeye. Nano falela a:pele pinipeyewi Piseiki Kotema wapilise, Kote unuwa wapilise Ema napolo esa: wapilise seya ikila semetei kemi,
10 sena sololo tilila talo elipeipela: pinipewala (24:) Piseiki Kotema wapilima:na:pela: panoka:pela:la:, peleya: kolemi falopela:la: Ema wapiyakeye. Wapilise iyewi kolo pisei ha:ti fopiyawa kolutiyapola:, Piseiki Kotema kinise Ewa enene seawa mapato tolusupela: selelese,

11 "Kewa nini Piseikikeye. Kewa nini Kotekeye. Alanase niyewi Kema wapilikeye. Niyewi Ke unuwa wapilikeye. Ke penaiyawa sosonase Kewamo semetei wapilikeye.
Keyawa nano ketea sopoke ma:ta: tikeye. Keye matanawamunuse nano ketea sopoke timiyakeye." Aluse sela:nekeye.

5

Sawi Momateya Kopola A:pele Sipi Sa:yewi Fakelawa Wekeye

1 Apula: neyewi potakamake, Piseiki Kote sea hela: sawi nono elipe momate tiye kopolawa ima amunayewi sawi hakelese ima tomoipewa sawiwemi sapowa e tiya: iliyewi tiyapola: elakeye.
2 Tiye elapita: hepene sena penaiya semetei nowamoke unuwapo holose, "Sawi momate tiye kopola imayewi sapolo hakeyawa, sena napolo hekeya eta:wi tiyapola: imawa teka:tiye apula: sawi momate tiye kopola eta:wi fakema:na:na?" au seyakeye.

3 Alawamona hepene falemiwana, peleya: weyemiwana, peleya: hane
kolemiwana, sawi momate tiye kopolawa faka:pela: sulu popa:na: sena
nowa ma elatapo.
4 Sawi momate tiye kopolawa faka:pela: suwemi popa:na: sena nowa
napolo hekeya maelakeye. Alanase, newa sosolo ya:lakeye.
5 Ya:lapita: sena sololo tilila semetei nowamoke nema selese, “Ya:lapa.
Pota:pa:. Yuta sena i sena maya nowa unuwa Yuta A:pele Laeone, Ewa
E kisi sena heletetiye hane sanotiye toliyetikeye. Ewa Tepiti maya mina
senakeye. E kisi sena amowa Setenema komowa sela:sela: tetapola:
keneyetinase, ima tomoipewa sawiwemi sapowa Eyewi teka:tiye sawi
momateya kopolawa fakema:na:wa ilima:na:nakeye,” au seyakeye.

Yoneyewi A:pele Sipi Sa:le Papowa Wekeye

6 Honosane Piseiki sea henewemi pawemi nano a:pele pinipe sita:nekeye.
Piseiki sea enene minitapowemi sena sololo tilila ka:la:lopela:la: honosane
A:pele Sipi Sa:le tesi tiye elakeye. A:pele Sipi Sa:le amowa senayewi
sana kulu potapola: tekamunuse, elawamona mene tesi tiye hanapola:
elakeye. A:pele Sipi Sa:le semetei, nano pese amuna piseiwemi tomoipewa,
siwa tomoipewa aluse sita:nekeye. Tomoipe sita:ne amunawa Kote ho
tomoipewa peleya: sopowemi hamona seya akeye.
7 A:pele Sipi Sa:le amowa hanapola:, Piseiki Kote sea henewemi, Piseiki
tiya: iliwemi sawi kopola tiyapola: enewa, Eyewi tikeye.
8 Tiyapola: kemi nano falela a:pele amuna pinipewala, sena sololo
tilila talo elipeipela: pinipewala (24), A:pele Sipi Sa:le enewemi ema
wapilima:na:pela: panoka:pela:la: falopela:laposakeye. Sena sololo
tililayewi semetei semetei esa: kisama:na:pela: kita amuna tiyapola:,
koloyewi timiya tisiwala tikeye. Koloyewi timiya tisiwemi pauta ikumu
napolo hosonosene sela sapokeye. Sapo homatoa fiyanewa Kote sena
kesaleyawa kulukulusewa amunakeye.
9 Iyewi kisala hili kisalawa wekeye.*

“Sena kesale epela: kakasilise api miya:na:pela:,
Kewa sana kuluse pepeta hapakeye. Pepeta hanose emiwa sena kesale
Kotepela: sita:pesita: wa:la:yakeye.†
Sena kesale i maya sopowemiwala, sena kesale solo sopowemiwala,
sena kesale toma kalikalilawala, sena peleya: sopowemi sita:newana,
sena kesale sopoke Keyewi wa:la:yakeye.
Alanase, sawi momateya kopolawa Keyewi tiyapola:, ima sawiwemi
hakeyawa semetei Keyewi teka:ma:na:wa ililakeye.
Semetei kewa napolo sopolo hekeyanase, semetei keye teka:ma:na:wa
ililakeye.‡
10 Sena kesale amoke wa:la:lose Keyewi iwa potapola: ela:
iyewi Kotepela: timinimita: Keyewi ta:peyakeye. Apula: pilisiti
senayewi sena kesale epela: Kotema kakasilise kulukulusene
epapuluse, iyewi aluse kakasilise kulukulumita: Keyewi timinimita:
ta:peyakeye.§
Apula: iyewi peleya: kolemi sena kesale sopoke piseikipela: pota:
sita:laposakeye.”
Aluse kisalakeye.

A:pele Sipi Sa:ma Wapiyawa Wekeye

---

* **5:9** Kisala Puka 40:3 † **5:9** Hipulu 9:12; 1 Kolini 6:20 ‡ **5:9** Hokatea 4:11 § **5:10** 1 Pita 2:5

11 Neyewi wa:ke potakamake, hepene sena taosene taosene muta sosolo
tela eta: akema:na: telama sita:la: hopota: neyewi topukeye. Hopita:
neyewi ta:tapola: potakamake, Piseiki sea henewemi nano falela a:pele
amuna pinipe sopowala, sena sololo tilila amowana, hepene senawana
sopoke kekene tiyapola: sita:nekeye. Sita:la: unuwapo seyakeye.
12 Selesewa weyamu seyakeye.

"A:pele Sipi Sa:le Kewa sana kulunase Kema semetei wapilise ililakeye.
Ke penaiyawa sosokeye. Ke nano keteawa sosokeye.
Ke matanawa napolo hekeyakeye. Ke penaiya timinisekeye.
Ke unuwa sosokeye. Ke ho:liyawa sosokeye. Niyewi Kema napolo esa:
wapilikeye." *
Aluse, seyakeye.

13 Aputa: hepene falemi nano ketea sita:neyawala, peleya: weyemi nano
ketea sita:neyawala, peleya: hane kolemi nano ketea sita:neyawala, hano
tawala honosane nano ketea sita:neyawala, nano ketea amo sopoke solo
nowa seyakeye.† Iyewi weyamu seyakeye.

"Piseiki Kote Kewa sea helakemiwana,
A:pele Sipi Sa:le‡ Kemawala niyewi wapilise wapilikeye.Keli ho:liyawala
penaiyawana sosokeye.
Alanase, Ka:ma ikila sopoke niyewi wapilise kao sita:pesena:keye."§

14 Aluse selapita:, nano falela a:pele amuna pinipeyewi selese, "Henek-
eye." Apula: sena sololo tilila amoke Piseikima wapilima:na:pela:
panoka:pela:la: wapiyakeye.

6

Sawi Momate Tiye Kopola Ima Tomoipewemi Hakeyawa Tekapeipe Teka:tiwa Wekeye

1 Neyewi potakamake, A:pele Sipi Sa:yewi imayewi hakeyawa akewa
teka:ye tikeye. Teka:ye tiyapola: neyewi ta:takamake, nano falela a:pele
amuna pinipewa akewa kalose, kunukuna amupita: topukeye. Eyewi
selese, "Mina."
2 Apula: neyewi potakamake kopolo hose koiya fa:kemi sena semetei
nowa ta:wa tiyapola: helepela: minakeye. Ema aluse piseiki sena ha:ti
kinisapekeye. Apula:, E kisi senawa sano tiye toluye tise helete tiye
hapakeye. Kinapita:, Kote kisi sena noka peleya: weyemi sita:newana,
sano tiye toluye tiyapose hapakeye.
3 Aputa: A:pele Sipi Sa:yewi imayewi hakeyawa atepe amowa teka:ye
tikeye. Teka:ye tiyapola: neyewi ta:takamake, nano falela a:pele amuna
pinipewa elipei amoke * selese, "Mina."
4 Au selapita: neyewi potakamake, kopolo hose nowa keyalo fa:kemi
sena semetei nowa helepela: minakeye. Apula: peleya: weyemi sena
kesaleyewi sopoke o:sulu hopola sita: tesewa eyewi tiyapola:, senayewi
sena nokalapulu tetesewa sano tiye apomita:, penaiyawa ema kinisapek-
eye. Sapa senato nono elipei minawana ema kinisapekeye.

---

* **5:12** Hokatea 4:11 † **5:13** Hokatea 5:3 ‡ **5:13** Hokatea 6:16 § **5:13** 1 Kolanokolo 29:11 * **6:3** Nano falela a:pele amuna elipei amowa napa elipei (2) akeye.

5 Apula: A:pele Sipi Sa:yewi imayewi hakeyawa osolo amowa teka:ye tikeye. Teka:ye tiyapola: neyewi ta:takamake, nano falela a:pele amuna pinipewa usulupe amoke selese, “Mina.” Au selapita: neyewi potakamake, sena semetei nano hilila potosene sikelesewa tiyapola:, kopolo hose yopiya fa:kemi helepela: minakeye.

6 Inapita: neyewi ta:takamake, nano falela a:pele amuna pinipe sita:ne sulu honosane emi selapita:, solo semetei topukeye. Soye selese, “Ma:na: nasene kolotea senayewi moweni sosoyewi wa:la:lopela: naposakeye. Ewa ikila semetei tima:na: tiwa kopalo semetei amuna kolotea witi fo sela moweni sosolo wa:la:lomita: kinaposakeye. Apula:, moweni sosolo semetei amunuse kopalo amuna kolotea pali witi usulupe alasi amuna sela wa:la:lopesakeye. Alawamona i olife hawana, waine hawana ikomopa,” aluse selesapekeye.

7 Apula: A:pele Sipi Sa:yewi imayewi hakeyawa pinipi amowa teka:ye tikeye. Teka:ye tiyapola: neyewi ta:takamake, nano falela a:pele amuna pinipewa pinika amoke selese, “Mina.”

8 Apula: neyewi potakamake, kopolo hose elele ti sena semetei fa:kemi helepela: minakeye. Sena helepela: amowa Kulu esa: aluse unu tuwapolapokeye. E fo:su emi ela: sena nowa inise, Ewa e unuwa Hetisi Peleya:keye, aluse unuwa tuwapolapokeye. Apula: peleya: weyemi sena kesale sita:newa, a:tawi takalese pinipe apoyakeye. Takayawa osoka iya:pela:, pinika kumita: penaiyawa a:ma kinisapekeye. Kinapita: sena kesale noka kumita: sapa senato mina elipeiyewi sanose, apula: nowa, ma:na: nasene itapa temita: apola:, apula: nowa nakola sosolo kinapola: ya:tetepita: tikipela:, apula: nowa mowa kopolo amunayewi sana kumita: apola:, aluse a:tawi timinimita: a:ma penaiya kinisapekeye.

9 Aputa: A:pele Sipi Sa:yewi imayewi hakeyawa pipe amowa teka:ye tikeye. Teka:ye tiyapola: potakamake, Kotema nano mokopo miya:na:pela: etewa kalopo papokeye. Epemi hane kolemi Kotema kulu hanosene sena kesaleyewi E solo se tiye minase, sena nokamoke sana kulu ili howa sita:ne papokeye.

10 Sita:la: iyewi unuwapo holose, “Piseikio, hepene falemiwana peleya: kolemiwana Kewa Piseikipela: elakeye. Kewa napolo sopolo elakeye. Ke sowa heneye sokeye. Ke sowa niyewi se tiye kinapita:, senayewi niwa sana kulukeye. Peleya: kolemi senayewi niwa sana kuluwa, ikila ena ipa: itapa tepela:, Ke senawa kotopela: wa:la:ya hepe ikomopesape?”

11 Aputa: sena kesale semetei semetei esa: tapola koiya napolo kinisapekeye. Kinise ima selese, “Kiwa ikila aso koloteawemi yesipela: sita:latipa:. Kiyewi Ne sowa se tiye minase, kiwa sana kulusene epapuluse, kiyawa Kelesowemi kulu hapa sena ma:e atewala aluse sana kulaposakeye. Sana kulapita: ili howana weyemi sitalapose inaposakeye,” au seyakeye.

12 Apula: A:pele Sipi Sa:yewi imayewi hakeyawa tekape amowa teka:ye tikeye. Teka:ye tipela: henene sosolo minakeye. Ikilale oka yopolotela amuna telakeye. Kuneiwa keyalo pepeta amuna telakeye.

13 Apula: alopo sosolo inise i kalu popa:selese kalu fo sululupolusene epapuluse, meiyetolu mei emi tese peleya: kolemi sululupoyakeye.

14 Apula: sawi momateya kopola epapuluse, mei fala aluse kopolose itapa tepesakeye. Tokomo sopowala, hano o:lo:luwala sopoke iya:pela: hapakeye.

15 Peleya: weyemi sena piseikiwala, sena ununawana, ami sena yesilawala, sena kesale nano ketea sosolo telawala, sena kesale komowana,

tima:na: tisene senamawana, sena tima:na: tisene senawana, sena kesale sopoke nesile tokowemi fiyanapola: apanawana, etewa hanewemiwana, o:sulu ka:pela: sita:nekeye.

16-17 O:sulu ka:pela: enewemi iyewi tokomomawana, etewamawana holose, “Niwa ikomope. Piseiki sea hela emiwana, A:pele Sipi Sa:yawala, konomonose falasima:na: ikilawa hetetiyakeye. A:tewi konomonawa eta:wi kalese seli napolo elaposape? Alake a:tewi niwa popa:pekise niwa o:sulu tepela: ikomope,” au seyakeye.

7

Isolaiya Sena Kesale Muta Koteyewi Ta:pele Tiye Sikapowemi Momateyawa Wekeye

1-2 A:pele Sipi Sa:yewi imayewi hakeyawa tekapeipe teka:tiye itapa tepela:, neyewi nano ketea papowa wekeye. Hepene sena pinipewa peleya: sosolo weyamo kukunane pinipe tesi tiye elapita: papokeye. Hepene sena pinipe amokiwa peleya: sosolo weyala, hano ka:nawemiwana ikomomita: Koteyewi ima penaiya kinisapekeye. Iyewi alopo pinipewa peleya: sosowemiwana apula: hano ka:nawemiwana apula: i sopowemiwana aloka mina:pekitise ka salikeye. Amo fo:suwemi, niye potakamake hepene sena nowa opo inisene tapowemi emi fiyanekeye. Hepene sena amowa kokolo kao tesene Kote munu telakeye. Eye hepene sena pinipema unwapo holose,

3 “Peleya: weyala, hano ka:nawana, iwala se ikomopa. Puwano niyewi hepene sena sopoke nini Kote ta: tisene sena kesale amowa ili sipupa:wemi momatelese kotetiyapola:, ikila emiwa peleya: sosolo we olokeyaleye tisaleke ililakeye.”

4 Apula: neyewi ta:takamake, “Isolaiya sena maya sopowemi sena kesale sakopolo semetei talo pinipe epela: taosene pinipe amowa (144,000) * ta:pele tiyapola: sipupa:wemi momatema:na:keye,” au seyakeye.

5 Yuta sena maya sena kesale kukuluipe taosene (12,000) ta:peyakeye.
Lupene sena mayawana, sena kesale kukuluipe taosene (12,000) ta:peyakeye.
Ka:te sena mayawana, sena kesale kukuluipe taosene (12,000) ta:peyakeye.
6 A:sa sena mayawana, sena kesale kukuluipe taosene (12,000) ta:peyakeye.
Nafatali sena mayawana, sena kesale kukuluipe taosene (12,000) ta:peyakeye.
Mana:sa sena mayawana, sena kesale kukuluipe taosene (12,000) ta:peyakeye.
7 Simione sena mayawana, sena kesale kukuluipe taosene (12,000) ta:peyakeye.
Lifai sena mayawana, sena kesale kukuluipe taosene (12,000) ta:peyakeye.
Isaka sena mayawana, sena kesale kukuluipe taosene (12,000) ta:peyakeye.
8 Sepulane sena mayawana, sena kesale kukuluipe taosene (12,000) ta:peyakeye.
Yosepe sena mayawana, sena kesale kukuluipe taosene (12,000) ta:peyakeye.
Penesamene sena mayawana, sena kesale kukuluipe taosene (12,000) ta:peyakeye.

* **7:4** Napa sopolo momateya we pale selapita: momateyakeye.

Sena Kesaleyewi Muta Sosolo Tela Eta: Akema:na: Telama Kekenawa Wekeye

9 Amo kotetiyapola:, neyewi wa:ke papowa wekeye. Sena kesale muta
sosolo tela kekenesapekeye. Sena kesaleyewi muta sosolo tela kekenawa
akeyawa eta: akema:na: telamakeye. Iwa peleya: sopoke emi minawa,
sena maya sopowala, sena toma sopowala, sena solo sopowala, iwa
sopoke inapola: Piseiki Kote sea enene emi A:pele Sipi Sa:wala enewemi,
minitapowemi kekenesapekeye. Sena kesale kekenayewi tapola koiya
senatolo kapela:, tiya:yewi paselepa seli tiye tiyapola: sita:nekeye.
10 Aluse sita:la:, Kotewalapulu A:pele Sipi Sa:le a:ko: wapilimita: unuwapo
holose,

"Kote sea enenewana, A:pele Sipi Sa:wala niwamo mene silima:na:wa niwa
a:ko:mo wapilikeye." †

11 Apula: hepene sena sopoyewi Piseiki sea pawemi hekelesa:, sena sololo
tilila hekelesa:, nano falela a:pele amuna pinipe hekelesa: sita:nekeye.
Aluse, iwa sopoke sita:la: Kote E sikapowemi panoka:pela:la: Kotema
wapilise kisalese,
12 "Solo we henekeye. Koteo, niyewi Kema wapilise napola:tesekeye. Ke
ho:liyawa sosokeye. Ke matanawa napolo hekeya sopokeye.
Niyewi Kema napolo selakeye. Ke unuwa heneye sosokeye. Keye
penaiya timinisekeye.
Kewa ikila sopoke kao elaposakeye. Henekeye." ‡

Aluse, Kotema wapiyakeye.
13 Aputa: sena sololo tilila semetei nowamoke nema selese, "Sena kesale
tapola koiya senatolo kalawa ipa:? Iwa kami tepela: minana? Keyawa
matanana?"
14 Au selapita:, neyewi ema selese, "Kena, kewa matanakeye." Apula:
eyewi selese, "Sena kesale tapola koiya senatolo kalawa, Ikila Sosolo
Ikomonawemi iwa emi kulukeye. Ili senato tapolawa A:pele Sipi Sa:le
pepetayewi selako tiye koiya apoyakeye.

15 Alanase, Kote koawemi Kote Piseiki sea minitapowemi sita:nekeye.
Ikilalewala nukulapowala, ewamopela: iyewi tima:na: tiya:sela:
sita:nekeye.
Aluse sitalapita: Kote Piseiki sea enene
Eyewi iwa pote elakeye. §
16 Pote ela: iwa wa:ke mamenipesakeye. Iwa hano ma:na:tepo, auwa
maselaposakeye.
Otewi ili tomawa masanaposakeye. Nano nowamokiwala ili tomawa
ma kopukakepesakeye. *
17 Koiyawemiye, a:pele sipi inayewi E a:pele sipi potapola: ela epapuluse,
A:pele Sipi Sa:le Kote sea pawemi ela amoke iwa aluse potapola: ili
a:pele sipi inawa elaposakeye. †
Potapola: ela:, iwa hano si maita: siliyapola: inaposakeye. Inapola: iyewi
napita:, iwa kokolo kao sitalaposakeye.
Apula: ili ya:la siyawa sopoke Koteyewi helaposakeye." ‡

---

† **7:10** Kisala Puka 3:8 ‡ **7:12** Hokatea 5:12-14 § **7:15** Aisaia 4:5,6 * **7:16** Aisaia 49:10 † **7:17** Kisala Puka 23:1; Yone 10:11 ‡ **7:17** Aisaia 25:8; Hokatea 21:4

Aluse, sena sololo tilila semetei nowamoke nema selesapekeye.

8

Sawi Kopola Imayewi Hakeyawa Tekapeipe Teka:tiwa, Tomo Teka:yawa Amowa Wekeye

1 A:pele Sipi Sa:yewi imayewi hakeyawa tomo teka:ti amowa, opo si hepe
awa emi hepene falemi solo itapa feya itapa tepela: sita:nekeye.
2 Opo si hepe awa amowa itapa tepela:, neyewi nano papowa wekeye.
Hepene sena tomoipewa Kote minitapowemi nokemi sita:nema wa:polo
tomoipewa kinapita: tiyapola: sita:nekeye.
3 Hepene sena nowamoke koloyewi timiya tisiwa tiyapola: inapola:,
Kotema pauta ikumu napolo hosonosene satapola: Kotema miya:na:pela:
tepolo etewa kalopo tiye ti amunawa pawemi inapola: elakeye. Enewemi
ema pauta ikumu napolo hoseyawa sosolo kinisapekeye. Kote sena
kesaleyewi Ema kulukululawa pauta ikumu napolo hosonosene sapolo
homatoa hapawa semetei kekenepela: Kotema kinisapekeye. Koloyewi
timiya etewa kalopo tiye ti amunawa Kote sea enene minitapowemi
nokemi tiye tikeye.
4 Tiye ti wapa:kemi emi hepene senayewi pauta ikumu napolo
hosonosene sapolo homatoa hapawa, Kote sena kesale kulukululawalapulu
kekene tiye Koti enene minitapowemi hapakeye.
5 Hanapita: etewa kalopo wapa:kemi pauta sapolo tei wa:lawa hepene
senayewi tiyapola: tisiwemi tuwapola: woliyetiyapita:, peleya: sosolo
kolemi sotukepiyakeye. Sula amowa saiyakola kunukunawana, peleya:
sosolo kolemi sanawa henenewana kekene tiye minakeye.

Hepene Sena Pinipe Sopoyewi Wa:polo Sama:na:pela: Se Tiye Neyewi Papowa Wekeye

6 Apula:, hepene sena tomoipeyewi wa:polo sama:na:pela: seli tiyapola:
pote sita:nekeye.
7 Potapola: sita:la:, hepene sena semeteiyewi e wa:polo sanapita:, aisi
koleya etewa homiya amuwana, tei wa:lawala pepetawalapulu semetei
peleya: kolemi sululupoyakeye. Peleya: takalese usulupewa elipei amowa
sita:la:, osolo semeteiwa teiyewi waiya tikeye. Apula: i sopoke takalese
osolo takayawa akewa elipei amowa sita:la:, osolo semeteiwa teiyewi
waiya tikeye. Apula: hutiyawala sopoke wa:lese itapa telakeye.
8 Apula: hepene sena semetei nowa elipei amoke e wa:polo sanapita:,
nano nowa tokomo sosolo amunawa teiyewi wa:lese wa:la, hano ka:na
honosane sululuwalusapekeye. Sululuwalopita: hano ka:na amowana
kamunuse takalese usulupewa elipei amowa kao sita:la:, osolo semeteiwa
pepeta tesapekeye.
9 Apula: hano ka:na nano ketea sita:newana kamunuse takalese
usulupewa elipei amowa sita:la:, osolo semeteiwa kulukeye. Apula: poti
sipiwala sopowala, kamunuse takalese usulupewa elipei amowa sita:la:,
osolo semeteiwa sanose ikomoyetikeye.
10 Apula:, hepene sena semetei nowa osolo amoke e wa:polo sanapita:,
kona kotia tupa:tapola: wa:lesene epapuluse, meiyetolu semetei sosolo
wa:lawalapulu mei falemi tese kolose peleya: inapola: hawemi sululupoy-
akeye. Hawana, hano si fiyatelawala, takalese usulupewa akewa elipei
amowa sita:la:, osolo semeteiwa meiyetolu sululupoyakeye.

11 Meiyetolu unuwa Pikia unuwapokeye. Pikia hawemi osolo semeteiwa sutesinise hawana pikiyakeye. Hano pikiawa sena kesaleyewi menawa muta ya:ta ya:takeye.

12 Apula: hepene sena semetei pinitewi amoke e wa:polo sanapita:, ikilale opowala kamunuse takalese usulupewa elipei amowa ho:liya, osolo semeteiwa eta: holiyamakeye. Kuneiwala osolo semeteiwa eta: holiyamakeye. Meiyetoluwala, osolo semeteiwa eta: holiyamakeye. Alusene, yopolosapekeye. Apula: ikilale opo ho:liya, osolo semeteiwa yopolosapekeye. Apula:, kunei ho:liyawa osolo semeteiwa yopolosapekeye.

13 Aputa: neyewi potakamake a:nema: usunu mei honosane falemi hutiye sila:sela: unuwapo holose, “Uo, eta: ilimanapo. Hepene sena nowa usulupeyewi e wa:polo seli sama:na:pela:, sena kesale peleya: sita:nema nano olokeyatela hetetiyaposakeye.” Au selapita:, neyewi topukeye.

9

Hepene Sena Semetei Piyewi E Wa:polo Sanawa Wekeye

1 Hepene sena semetei piyewi e wa:polo sanapita: meiyetolu semetei nowa hepene falemi tese peleya: kolemi sutesinekeye. Sutesinapola:, peleya: olokeyatela ulalopo kukunawa itapa, isu tenamowa kolo timita: kiwa meiyetoluma kinisapekeye.

2 Kinapita: isu tenamowa kola:pela:, ulalopo kukunawa itapanase emi tei homatoa sosolo fiyanekeye. Sosolo fiyanese tei homatoayewi mowa sopowemi foluse okala meiwana o:suluye tepela:, eta: holiyamakeye. Yopoloye tikeye.

3 Tei homatoa honosane emi mapalo muta tela peleya: sopowemi fiyatelakeye. Mapaloyewi, ko:nanuye nasene epapuluse maita: hamona e seyakeye.

4 Ko:nanu tela ama selese, “Futiyawala, i fawala, nakela fawala, nano ketea sopoke napa. Kote munuwa sipupa:wemi eta: momateyama sena kesale semetei amowa oiya kina:pa:.

5 Alawamona sena kesale amowa heneye kumita: kinapa. Tomawemi semetei olomita: kunei pipe sopowemi oiya kina:pa:.” Apula: mapalo mutalo senala: oiya kinise, ko:nanuyewi kinisene, aluse yaso napita: toma sosolo olopesakeye.

6 Ikila emiwa, sena kesaleyewi selaposa, “Nini toma oiya sita:la: hene heneye mapolokeye. Niwa ela:pe kipila kuma:na:tepe.” Au seya, kamowa makulaposakeye.

7 Mapalo ili tomawa kopolo hose kisi tepa:na: hanosene toma amunakeye. Ili piseiwemi nano nowa koloyewi timiya ha:ti amunawa fopiyakeye. Ili mitiwa sena mitiwa amunakeye.

8 Ili pisei fano senato sosowa kesale pisei fano amunakeye. Ili pese a:pele laeone pese amunakeye.

9 Ili tomawana ili hononowana fopiya funi amunakeye. Apula: tepa:na: hanose kopolo hoseyewi kaliote kakiwemi tiya:sela:, tepa:na: kipila hanose kunukuna epapuluse, mapalo mutalo epiyewi hutiya hanose feyawa amunakeye.

10 Mapalo itiyame ko:nanu itiyame amunakeye. Kunei pipe sopowemiwa senala: oiya kinisene ili itiyameyewi kalakeye.

11 Apula: mapaloyewi mutalo piseikiwa ulalopo kukunawa itapanase potapola: enene hepene sena olokeyatela akeye. * Hepene sena olokeyatelawa unuwa Hipulu solopela:la: Apa:tonekeye. E unuwa Kiliki solopela:la: Apolionekeye.†
12 Alake nano ketea olokeyatela hetetima:na: elawa kotetikeye. Alawamona nano ketea olokeyatela elipei amowala usulupewala sikape hetetiyaposakeye.

Hepene Sena Semetei Tekatewi Wa:polo Sanawa Wekeye

13 Hepene sena semetei tekatewi e wa:polo sanapita:, neyewi ta:takamake Kote enene minitapo nokemi koloyewi timiya etewa kalopo kukunane pinipewemi solo nowa hopota: neye topukeye.
14 Hepene sena tekatewi wa:polo tiyapola: soyewi ema selese, “Hano sosolo unuwa Yufeletisi hepene sena pinipe seniyewi pololawa fakekepila:pa:.”
15 Au selapita:, hepene sena pinipe seniyewi pololawa fakekepiyakeye. Sena kesale peleya: we sita:ne takalese usulupe takayawa akewa elipei amowa iya:pela:, osolo semeteiwa sana kumita:, hepene sena pinipewa fake tiye hamona, au seyakeye. Apula: puwano fa:nemi hepene sena pinipeyewi aluse timinimita: ta:peyakeye. Ta:pele tiyapola: yapewana, kuneiwana, ikilawala, awawala hetetimita: hepene sena pinipewa yesipela: sita:nekeye. Sena kesale sana kumita: yesipela: sita:nekeye.
16 Apula: neyewi ta:takamake, “Ami sena tepa:na: hanose kopolo hose tapeyawa aketiye, sakopolo elipei milionekeye.’ ‡ Aluse neyewi topukeye.
17 Aputa: neyewi uwa koane potakamake, sena kopolo hose helepela: inapita: papokeye. Sena honono oma:pekise funiyewi honono fopiya keyalowala yopiyawala eleyawala amunakeye. Kopolo hose piseiwa a:pele laeone piseiwa amunakeye. Kopolo hose meapo emi tei wa:lawala, tei homatoawala tei homatoa eleya saofa olokeyaletela ikumu hoseyawana minakeye.
18 Sena kesale peleya: we sita:newa takalese usulupe takayawa akewa elipei amowa iya:pela:, osolo semeteiwa tei wa:lawala, tei homatoawala, tei homatoa olokeyaletela ikumu hoseyawana, kopolo hose meapo emi mina amoke osolo semeteiwa sana kulukeye.
19 Kopolo hose penaiya meakemiwana itiyamewemiwana elakeye. Ili itiyamewa suwei piseiki amunakeye. Suwei piseiyewi sena kalakeye.
20 Alake, kopolo hoseyewi sena kesale ikomonose sana kulukeye. Alawamona, sena kesale noka sana eta: kulumawa ili matanawa eta: notoloma apula: ili olokeyatela timiyawa takaleye tiye maiya:takeye. Iyewi ho olokeyaletela mokopo kote howanapulu wapilisekeye. Eta: iya:tesemanase iyewi mokopo kote kalikalila tiya:yewi timiyakeye. Noka koloyewi timini tiyapola:, noka silifayewi timini tiyapola:, noka aiyane ki talapoiya eta: wamenesema timini tiyapola:, noka etewayewi timini tiyapola:, noka iyewi timini tiyapola:, aluse iyewi timiyakeye. Tiya:yewi timiyanase mokopo koteyewi siyewi eta: potesemakeye. Kena:yewi eta: ta:tesemakeye. Onatuyewi eta: hanosemakeye. Mokopo kotema iyewi wapiyakeye.

---

* **9:11** Puwano fa:nemi hepene sena olokeyatela Kote sowa tikapeye tinase, Koteyewi iwa falasise ulalopo sulu hamona seyakeye. † **9:11** E unuwa mou Nano ketea Sopoke Ikomoye tisene senakeye. Aluse unuwapokeye. Aluse unuwapokeye. ‡ **9:16** Elipei sakopolo milione amowa tiya:le sakopolo akewa eta: seli matanamakeye. Napa amowa hene heneye sosokeye.

21 Iyewi sena kumita: sanosewana, fapolo selese sanosewana, kesale iwei tisewala, nano ketea atu tisewala, sopoke takaleye tiye maiya:takeye. Iyewi nano ketea napowa tima:na:pela: sita:pesena:pela: eta: notoyemakeye.

10

Sawi Nowa Momateya Kopola Koloteawa Hepene Senayewi Yonema Miwa Wekeye

1 Apula: potakamake, hepene sena penaiya nowa hepene emi minakeye. Inisekiwa kiniwani e tomawa fopule e piseiwemi sapatolo hekelesa: elakeye. E mitiwa opo ho:liya amunakeye. Tei kiya wa:lese wa:la epapuluse e onatuwa amunakeye.

2 Sawi nowa momateya kopola koloteawa fake tiye, e tiya:yewi tiyapola: elakeye. E onatu iliyewi hano ka:na wapa:kemi onapela: ela:, onatu hukalowa peleya: emi onapela: ela:, aluse elakeye.

3 Eyewi unuwapo holose a:pele laeone unuwapo hopota: ta:tesene epapuluse topukeye. Mei falemi ikila tomoipewa kunukunakeye.

4 Kunukuna feya solo seyawa neyewi momatepa:se elawamona, hepene emi soye selese, “Kunukunayewi solo amowa momatepa. Mupata:pa:,” au seyakeye.

5 Au selapita: neyewi potakamake, hepene sena onatu iliyewi hano ka:na wapa:kemi onapela: ela:, onatu hukalowa peleya: emi onapela: ela:, e tiya:le iliyewi tilipikeye.

6 Tili tiyapola: Eyewi selese, “Ke sikapowemi heneo selakeye. Koteo, Kewa ikila sopoke kokolo kao tesekeye. Hepene falemiwana, hepene falemi nano ketea sita:newana, peleya:wala, peleya: weyemi nano ketea sita:newana, hano ka:nawana, hano ka:na nano ketea sita:lakala, sopoke Keyewi ma:ta: tiye timiyakeye. Itapa tema:na: ikilawa mapatokeye. Mapatoyanase yemiwa Koteyewi yesipela: maelaposakeye.

7 Hepene sena semetei nowa, tomoipe semeteiyewi e wa:polo ma:ta: tiye sanapita: nano ketea hetetima:na:wa kipila hetetiyaposakeye. Alake puwano fa:nemi Kote tima:na: tisene sepatosene senama hokatolose auma:na: e seyawa, heneye aupesakeye,” au seyakeye.

8 Puwano hepene emi selapita: solo topu wa:ke semetei kemi nema wa:ke selese, “Hepene sena onatu ili hano ka:na wapa:kemi onapela: ela:, onatu hukalo peleya: onapela: ela:, e tiya:yewi sawi nowa momateya kopola fake tiye tiyapola: enewa tima:na:pela: hamone.”

9 Au selapita:, newa hanapola: hepene senama selese, “Sawi koloteawa nema matina.” Au selapita: Eyewi selese, “Ehe, tima. Tiye maiya. Meakemiwa nakamake kele ipi mena amunakeye. Alawamona, kupuwemiwa pikilise isima:na: telakeye.”

10 Apula: neyewi tiyapola:, meakemi nakamake kele ipi mena amunakeye. Alawamona, ne kukemi pikilise isima:na: telakeye.

11 Aputa: eyewi nema selese, “Sena kesale muta toma kalikalila sita:nemawana, sena kesale muta peleya: kalikalila sita:nemawana, sena kesale muta solo kalikalila sita:nemawana, sena piseiki kalikalila sita:nemawana, Koteyewi auma:na: seyawa wa:ke se tiye kina:pa:,” au seyakeye.

11

Kote Solo Walosene Sena Elipeiyewi Seyawa Wekeye

1 Aputa:, nema i poloto lulawa epapula, Koteyewi kinise selese, “Kewa
tesi tiyapola:, peleya: kolemi hanapola: Ne koawana, etewa wapa:se tiye
tiwala, lulayewi ta:pelepa:. Ne koane sena kesaleyewi Nema wapilise
sita:newa emi akepa:.
2 Alawamona Ne koane peleya: pakiyawa keye lulayewi ta:pelepa.
Koiyawemiye, Ne koane peleya: pakiawemi Yu sena telama inisekeye.
Apula: kunei ikila talo pinipe epela: elipei emiwa (42) peleya: we Ne
koamesa: ho:liyawa, Yelusaleme sitiwa, Yu senama telayewi ikomonose
ekeye tiyaposakeye.
3 Apula: Ne solo se tiye kinisene sena elipei sepatosene sena epauluse
hamonapita: inise, sena elipei amoke himu sosolo nakolose tapola nasoya
kapela:, ikila taosene semetei sakopolo elipei talo tekapeipe emiwa (1,260)*
Ne sowa sepatosene sena epapuluse se tiye kinaposakeye. Neyewi sena
elipei amoke ne solo se tiye mita: ne penaiya a:ma miya:na:keye, ” au
seyakeye.
4 Apula: Piseiki peleya: weyemi potapola: E minitapo nokemi i olife
elipei sita:newana, napa elipei sita:newana, se tiye kinisene senawa
epapulakeye.
5 Aputa: sena nowamoke a:ko: olokeyale tima:na:pela: elawamona, a:ko:
meapo emi tei wa:layewi sena amowa wa:lese kulusekeye. Ikomoye tisene
sena aluse kuma:na:keye.
6 Apula: a:tewi Kote sowa sepatosene sena epapuluse se tiye kina
ikila emiwa hano sima:pekitise a:te matanepela:, mei falemi hawa
kama:na:keye. Apula: hano pepeta temita:, a:te matanepela: timinipesak-
eye. Sena peleya: weyemi sita:newa nano ketea nakola kalikalila mita:,
a:te matanepela: aluse timinipesakeye. Me wa:kewala wa:kewala a:tewi
aluse penanose timinipesakeye.
7 A:tewi se tiye kinapola: itapa tepela:, peleya: ulalopo kukunawa itapa
emi, sena kopolo ikalo amuna inise, sena a:ko:lapulu kisi tetese a:ko: sana
kulaposakeye.
8 A:ko:mo sana kulu tomawa siti sosolo † isu emi telaposakeye. Apula:
siti sosowa pale selese Sotome taune amowana, Isipi peleya: amowana
epapulakeye, au selaposakeye. Siti sosolo emi eli Piseikiwa, i kelipapoya
papela: sana kulukeye.
9 Ikila usulupe itapa tepela:, ikila pinika hepe ikila emiwa, sena
elipei sana kuluwa telapita:, sena kesale muta inapola:, siyewi potapola:
sitalaposakeye. Sena toma kalikalilawala, sena kesale peleya: kalikalila
emi mina amokiwala, sena kesale solo kalikalilawala, sena maya ka-
likalilawala, iyewi sopoke siyewi potapola: sitalaposakeye. Aluse sita:la:
iyewi selese, “Sena a:ko: peleya: eta: tikima:na:makeye,” au selaposakeye.
10 Sena a:ko: kululapita:, peleya: sopolo sena kesale sita:neyawa
potapola: epelepesakeye. Epelese sita:la:, iyewi kisapesakeye. Iwa sopoke
epelese, sena nowamoke sena nowama nano ketea mokopo kinapola:,
sena nowamoke sena nowama nano ketea mokopo kinapola:, aupesakeye.
Koiyawemiye, Kote solo se tiye kinisene sepatosene sena elipeiyewi nano
ketea hililawa sena kesale peleya: we sita:nema minase, a:ko: sana
kulunase sena kesale sopoke epelepesakeye.
11 Alawamona ikila usulupe itapa tepela: ikila pinikemi hepe elipei
sana kuluwa hepa:la amowa Koteyewi fose falela me selawapokeye.

* **11:3** Kunei 42 emiwana, ikila 1,260 semetei kakeye. Ikila amowa yapene usulupe itapa tepela:, yapene pinika hepe hanapola: epapulakeye. † **11:8** Siti sosowa Yelusaleme sitikeye.

Selawatapita: a:ko: mene tesile waiyakeye. Tesile walopita: sena kesale sopoke potapola: sosolo ipilakeye.
12 Ipilise sita:la:, hepene emi holose, “Ka:ko: weyemi mina,” Apula: ta:tapola:, a:ko: a:te kisi sena kesale minitapowemi mene tesi tiyapola: sitalapita:, kiniwani hepene falemi inapola: tiyapola: hapakeye. Hanapita: sena kesale sopoke papokeye.
13 A:ko: tiyapola: hanakemi ikila awa emiwa, henene sosolo inise, Yelusaleme siti takalese taloipe takayawa, akotaipe sita:la:, talo semeteiwa ikomoyetikeye. Ikomoye tiyakamake sena kesale taosene tomoipe (7,000) sitiwemi sita:newa sana kulukeye. Sena kesale sana eta: kulumawa howa hanose ipilise Kote hepene falemi Ema selese, “Kewa sosokeye,” au seyakeye.
14 Alake nano ketea olokeyatela hetetiyaposakeye au seyawa, elipei amowa hetetiwa epakeye. Alawamona nano ketea olokeyatela osolo amowa hetetiyapose mapatokeye, au seyakeye.

Hepene Sena Semetei Nowa Tomoipe Amoke E Wa:polo Sanapita: Topuwa Wekeye

15 Aputa:, hepene sena tomo e wa:polo sanapita:, solo noka feya hepene falemi unuwapo selese,

“Nini Piseiki Kotewalapulu Mene Silisene sena Yesu Keleso a:tewi peleya:
sosolo we Piseikipela: sita:pesa:na: ikilawa hetetikeye.
A:tewi ikila sopoke Piseikipela: kao sitalaposakeye.” ‡

16 Apula: sena sololo tilila talo elipeipela: pinipe (24) Kote minitapo nokemi ili piseiki seawemi kula:walopela: piseiyewi peleya: kolemi opola: sita:la: Kotema wapilise selese,

17 “Piseiki Koteo, Ke penaiyawa heneye sosokeye.§
Kewa puwano enewa yemiwana elakeye.
Ke penaiyawa walopola:,
Piseikipela: ela: ma:ta: tiyapola:, niyewi Kema napolo selakeye.*
18 Kewemi eta: kulu hapama sena kesaleyewi Kema konomonose,†
alawamona, keyawa ima konomonose kotopela: falasima:na: ikilawa weyalakeye.
Sena kesale kuluwala, kotoma:na: ikilawa welakeye.
Apula: Ke tima:na: tisene sena kesalewala, Ke solo se tiye kinisene sepatosene senamawana,‡
Kewa kulu hanosene ho:liya sena kesalemawana,
Ke unuwa ipilise sena kesale sopomawana,
Ke sena kesale unuwa sosomawana, Ke sena kesale unuwa kolotea-mawala,§
nano ketea wa:la:ya hepe miya:na: ikilawa welakeye.
Peleya: weyemi ikomo timinisene sena kesale amowa ikomoma:na: ikilawala welakeye.”

19 Aputa:, hepene falemi Kote koane isu tenamowa kolotiyapita: potaka-make, Kote pokose elapita: neyewi papokeye. Apula: Kote pokose suwemi Koteyewi puwano sepapo ti momateyawa pakeye. Kote koane

‡ **11:15** Tanio 2:44; 7:14, 27 § **11:17** Hokatea 1:8 * **11:17** Hokatea 19:6 † **11:18** Kisala Puka 2:1 ‡ **11:18** Hokatea 10:7 § **11:18** Hokatea 19:5

isu tenamowa kolo tisene epe tiseya ikila emiwa saiyakola ho:liyawana apula: kunukuna feya sosowana, henenewana, apula: hano aisi koleya etewa homiya amunawana, semetei minakeye.

12

Kesale Apula: Talakone A:ko: Yoneyewi Papowa Wekeye

1 Mei falemi nano ketea sosolo kali waiyawa hetetikeye. Walose kesaleyewi tapola kalesene epapuluse oka kapela: henekeye. E onatuyewi kunei wapa:se onapela: henekeye. E piseiwemi pisei ha:ti meiyetolu kukuluipe sita:newa fopule henekeye.

2 Kesale amowa sala alela ela: sala ha:na:na:pela:, oiya tese unuwapo hola:sela: henekeye.

3 Aputa: hepene falemi nano ketea waiya nowa hetetikeye. Walose talakone sosolo sitala* toma keyalo piseiwa tomoipewa elakeye. Pisei tomoipewemi piseiki ha:ti tomoipewa fopula: ela:, pesewa piseiwemi taloipe fiya telakeye.

4 Talakone itiyameyewi meiyetolu hepene falemi sita:newa usulupe takayawa elipei amowa sita:la:, osolo semeteiwa sanose, kikili tiyapola: peleya: kolemi toliyetikeye. Kesale amowa sala keisa:tapita:, talakoneyewi sala amo ma:na:pela: kesale amowa minitapo nokemi ke yesipela: enekeye.

5 Yesipela: elapita:, kesale amowa sena sa: kesiwapokeye. Sikape sena sa: amowa sena kesale peleya: sopolo sita:laka, penaiya Piseikipela: pote elaposakeye. Alanase sala amowa keisa:tapita:, ela:pe kipila Kote salo E piseiki sea enene emi sala amowa tiye hapakeye.

6 Tiye hanapitekiwa, kesale amowa senanama peleya:wemi ewa sesema:na:wa Koteyewi heka:pe, emi nesila hanapola: ikila taosene semetei sakopolo elipei talo tekapeipe emi (1,260) Koteyewi ewa potapola: elakeye.

7 Aputa: ikila emiwa hepene falemi kisi sosolo hetetikeye. Hepene sena unuwa Maekolo e hepene sena napowalapulu kekenepela: inapola:, talakone amowa e hepene sena olokeyatelawalapulu kekenepela: Maekolowalapulu tepekeye.

8 Tetese Maekolowa komowa sela:sela: talakone amowa tetese pulaye tikeye. Pulaye tiyapola: talakone amowa e hepene sena olokeyatelawalapulu sukulu tiye hepene falemi tese toliyetikeye.

9 Apula: talakone sosolo amowa kuya:le puwano poluse se tiye miya:na: mina semetei epakeye. Sena kesale peleya: sopowemi sita:neyawa olokeyatela timinimita: sutesewa ewa semetei ekeye. E unuwa Sele apula: Setenekeye. Pateya selese poluse enewa ewa semetei ekeye. Alake Setenewana e hepene sena olokeyatelawala hepene falemi tese sukulu tiye peleya: weyemi toliyetikeye.

10 Aputa: neyewi ta:takamake hepene falemi soye unuwapo selese,

“Ikiwapowala, nukulapowala, ikila sopoke niyewi Kelesowemi kulu hapa
sena ma:ewa Seteneyewi Kotema pateya tipalese kotose enekeye.†
Pateya kotosene senawa peleya: kolemi toliyetikeye.
Toliyetinase yemiwa niyawa Kotema wapilikeye.

---

* **12:3** Niyewi peleya: we talakone maelakeye. Pisini solopela:la: kuya:le momateya amowa, kuya:lemakeye. Supala sosolo amuna talakone amowa momateyakeye. † **12:10** Yope 1:9-11

Kotewala, e Sa:le Yesu Kelesowala,
a:tewi sena kesale amowa mene silima:na: penaiya Piseikipela: potapola: elakeye.
11 A:pele Sipi Sa:yewi iyewi Kelesowemi kulu hapa ma:e atewala kakasilise kupula: e pepeta hapanase, iyewi himu semetei esa: matanepela:,‡
Iyewi A:pele Sipi Sa:le amowa se tiye kinise. Aluse Setene tiye sikape me apoyakeye.
Alake ili falela peleya: we sita:pesena:wa eta: matanamake, Yesuwemi himu semetei esa: matanepela: selese, 'Niwa kulakamakiwala ililakeye. Niwa sena olokeyatelayewi sanosaleke ililakeye.'§
12 Setene peleya: kolemi toliyetinase, kiwa hepene falemi sitala kiyawa sopoke Kotema napolo esa: epelepa:.*
Alawamona peleya: kolemi sena kesale sita:ne kiwala, hano ka:na nano ketea sitala kiwala ipipa:.
Koiyawemiye, Setenewa kiwa sitala emi toliyetinase, ewa kima sosolo konomonose elakeye.
Setenewa kolaiya itapa tema:na: ikilawa pa telanase, ewa kima konomonose sosolo ikomopesakeye."

Aluse soye selesapekeye.
13 Aputa: hepene emi talakone toliyetiyapita: peleya: we hanapola: ela:, sena sa: kesila E amawa hanapita: ikomoma:na:pela: kulu tiye hapakeye.
14 Kulu tiye hanapola: kesale amowa nesila hanapola:, senanama peleya:wemi hamonite a:nema: usunu epapula epi amowa kesalema kinisapekeye. Kinapita: kesale amowa a:nema: emi ela: epi amoke futiye tesila: hanosene epapuluse, futiye hapakeye. Futiye hanapola:, Koteyewi senanama peleya: apoyawa emi ewa hanapola: henekeye. Helapita:, Kote hepene senala:yewi yapene usulupe epela: hepe emi ewamo pote enekeye.
15 Apula: talakoneyewi kesale amowa alu tiye inise, kesale amowa hano mena kumita:, talakoneyewi meapo emi hano sosolo fiyatelakeye.
16 Hawa sosolo ina:sela:, kesale amowa tiyapola: ha:na:na:pela: kulu hanapita:, peleya:yewi kesale amowa seselese, ulalopo suluwemi etapeyawa kolo tiyakamake hano sopoke peleya:yewi kunakeye.
17 Apula: talakoneyewi kesalema sosolo konomonose, kesaleyewi e sa:le nokalapulu tepa:na: hapakeye. Apula: Kote sowa ta: tiyapola: Yesuwemi himu semetei esa: matanesene sena kesale amowa kesale amo salawa epakeye.
18 Apula: hano ka:na hema talakone hanapola: elakeye.

13

Mowa Kopolo Ikalo Sosolo Olokeyatela Epapula Elipei Minawa Wekeye

1 Aputa:, neyewi potakamake hano ka:na emi mowa kopolo ikalo sosolo olokeyatela epapula fiyatelakeye. E piseiwemi pese taloipe telakeye. E piseiwa tomoipe telakeye. Telapita:, pese piseiwemi taloipewa semetei semetei esa: piseiki ha:ti fowaya enekeye. Pisei tomoipewemi unu olokeyatela amowa Kotewa kolotea meapolose momateyakeye.
2 Mowa kopolo ikalo sosolo olokeyatelawa kopolo lepate potosene amunakeye. E onatuwa kopolo pea onatu amunakeye. E meaka a:pele laeone meapo amunakeye. Mowa kopolo ikalo sosoyewi piseikipela:

‡ **12:11** Hokatea 7:14 § **12:11** Luki 14:26 * **12:12** Kisala Puka 19:11; Aisaia 49:13; Hokatea 18:20

potapola: epesita:wala apula: penaiya sosowala talakoneyewi e piseiki sea enewemi ema mikeye.
3 Mowa kopolo ikalo sosolo olokeyatelayewi pisei tomoipe telawa, pisei semetei kemi sosolo kululapita: papokeye. Sosolo sana kuma:na: telawamona faliyetikeye. Faliyetiwa sena kesale peleya: sopowemi sita:neyawa potapola: selese, “Papokale! Ewa kuma:na: telawamona, eta: kulumanase eta: ilimanapo.” Aluse mowa kopolo ikalo kulu hapa potapola: ili howa hanose selesapekeye.
4 Mowa kopolo ikalo piseikipela: pote epesita: talakoneyewi apoyanase sena kesaleyewi talakonema wapiyakeye. Wapilise mowa kopolo ikalo epapulamawana wapilise selese, “Mowa kopolo ikalo amunawa ewa puwanokeye. Ewa ela epapuluse nowa maelakeye. Ewalapulu tetese eta:wi komowa sela:sela: pula tiyeposape? Nowamoke komowa sela:sela: tepa:na:wa eta: ilimanakeye,” au seyakeye.
5 Kunei talo pinipe epela: elipei emiwa (42) mowa kopolo ikalo epapula amoke eyewi e unuwa me wapilise ela:, Kotewa wepi selese kolotea meapolose selapita:, Koteyewi eta: kalamakeye.
6 Apula: mowa kopolo ikalo amuna amoke Kote unuwana, hepene falemi Kote elakemi peleya:wala, hepene falemi nano ketea sopoke sita:newana, kolotea meapolose henipasolose, aluse selesapekeye.
7 Mowa kopolo ikalo amuna amoke Kelesowemi kulu hapa sena kesale alapulu tetese, iwa tetese pulaye tikeye. Amowa Koteyewi eta: kalamakeye. Sena maya kalilawa, sena toma kalikalilawala, sena solo kalikalilawala, sena peleya: kalikalilawemi sita:newana, mowa kopolo ikalo amuna amoke piseikipela: penana:pela: potapola: elapita: Koteyewi eta: kalamakeye.
8 Eta: kalamanase sena kesale sopoke peleya: sopowemi sita:neyawa mowa kopolo ikalo epapulamawa wapiyakeye. Alawamona mowa kopolo ikalo epapulamawa eta: wapiyamake sena kesale amowa wekeye. Sena kesale nokamoke matanepela: A:pele Sipi Sa:yewi iwamopelekiwa kakasilise kulukeye. Aluse matana sena kesale amoke unuwa Kote pukawemi momateyakeye. Apula: peleya: weyemi a hetetima:na:no ikila emiwa, kao sita:pesa:na: sena kesale amoke unu tiye tiwa Kote pukawemi momateyakeye.
9 Kiwa kena:ne tela:yawa seli ta:ta:pa:.*

10 Sena nowa tipolo selawataposakeye Koteyewi au ta:pelesaleke,
sena amowa tipolo selawataposakeye.
Sena nowa sapa senato mina elipeiyewi sanaposakeye. Koteyewi au ta:pelesaleke,
sena amowa sapa senato mina elipeiyewi sanaposakeye.†

Aupesakeye au ta:peyanase, ta: tisene sena kesale kiyawa Kotewemi himu semetei esa: matanawa iya:pa:pekitise, kao penana:pela: sita:latipa:.
11 Aputa: mowa kopolo ikalo sosolo olokeyatela amuna nowa peleya: emi fiyatela neyewi papokeye. Fiyatelawa A:pele Sipi Sa:le pese e piseiwemi elipei fiyane epapulakeye. Alawamona, sowa kalose, talakone kalosene amunakeye.
12 Mowa kopolo ikalo amuna sikape minawa, mowa kopolo ikalo amuna puwano mina alapulu semetei ela:, puwano mina amoke penaiya selese

* **13:9** Hokatea 2:7 † **13:10** Yelemaia 15:2

apoya epapuluse, sikape mina amoke epapuluse penaiya selese apoyakeye. Selapola: sekepilapita: mowa kopolo ikalo amuna puwano minawa piseiwa sana munu, ema sena kesale peleya: sopowemi sita:neyawa wapilimita:, mowa kopolo ikalo amuna sikape mina amoke selese, “Mowa kopolo ikalo amuna puwano minama wapilipa:,” au seyakeye.

13 Aluse mowa kopolo ikalo amuna sikape mina amoke e penaiyayewi matanepela: nano ketea sosolo timinisewa timiyakeye. Sena kesaleyawa popita: tei wa:la meiki emi peleya: weyemi minite timiyakeye.

14 Mowa kopolo ikalo amuna sikape mina amoke mowa kopolo ikalo amuna puwano mina alapulu ela:, Koteyewi makalesaleke, e penaiyawa matanepela: nano ketea sosolo timinisewa timiyakeye. Mowa kopolo ikalo amuna sikape mina amoke nano ketea sosolo mokopo timinipita:, sena kesale peleya: sopowemi sita:neyawa mokopo timiyawa kulu hapakeye. Kulu hanapola: sena kesalema mowa kopolo ikalo amuna sikape mina amoke selese, “Mowa kopolo ikalo amuna puwano minawa sapayewi sana falela amo unuwa wapilima:na:pela:, e tomawa ta:pele tiyapola: semetei kamunuse tiya:yewi mokopo kote tekamuna mowa kopolo ikalo amunawa tima:na: tiya:pa:.” Au selapita:, iyewi ta:pele tiye tiya:yewi mowa kopolo ikalo amunawa mokopo kote tekamuna timiyakeye.

15 Mowa kopolo ikalo amuna tiya:yewi mokopo kote tekamuna timiyama mowa kopolo ikalo amuna sikape mina amoke hepa:la kinapita:, Koteyewi eta: kalamakeye. Eta: kalamanase, tiya:yewi mokopo kote tekamuna timiya mowa kopolo ikalo amuna amo meakemi seyakeye. Meate selese, “Newemi eta: wapiyama sena kesalewa sana kula:pa:,” au seyakeye.

16 Mowa kopolo ikalo amuna sikape mina amoke selese, “Sena kesale unuwa sosowala, sena kesale unuwa koloteawala, nano ketea sosolo tiyala sena kesalewala, misitiya sena kesalewala, tima:na: tisene sena kesalewala, sena kesale tima:na: tisene sena kesalemawana, iwa sopoke sipupa:wemiwana, tiya: iliwemiwana, mowa kopolo ikalo amuna puwano mina amoke unuwa momatepa:.

17 Alanase, e unuwa eta: momateyama, e napa amowa momatepa:. E unuwana, napawala eta: momateyama sena kesale amowa nano ketea matiyalaposa apula: mawa:la:yalaposakeye,” aluse mowa kopolo ikalo amuna sikape mina amoke ala:pe tuwatesapekeye.

18 Apula: sena kesaleyawa seli matanesaleke, mouwa matanepesakeye. Mowa kopolo ikalo amuna puwano mina amoke e napa sakopolo tekapeipe epela: talo tekapeipe apula: tekapeipe (666). Napa amowa pale selese sena unu momateyakeye. Napa amowa potosewa sena amo unuwa matanepesakeye.‡

14

A:pele Sipi Sa:le Sena Kesale Sakopolo Semetei Talo Pinipe Epela: Taosene Pinipe (144,000) Kisalawa Wekeye

1 Aputa:, neyewi potakamake, A:pele Sipi Sa:le tokomo Saione tumu elakeye. A:pele Sipi Sa:walapulu sena kesale sakopolo semetei talo pinipe epela: taosene pinipe (144,000) kekenepela: sita:la:, ili sipupa:wemi A:pele Sipi Sa:le unuwana E Ata unuwana momateyakeye.

‡ **13:18** Puwano fa:nemi Lome piseiki Sisa unuwa Nelo enekeye. E unuwa akelese napa 666 akeye. Sena amowa Kelesowemi kulu hapa senawa sosolo ikomonakeye. Ewa olokeyatela ela epapuluse, sena sikape mina:na: amo olokeyatela timinipesakeye.

2 Neyewi ta:takamake hepene emi felese hano ka:na ko:lu sosolo inisene amunuse, kunukuna sosolo amunuse sena mutayewi kita sanawamuna tepita: topukeye.
3 Kote Piseiki sea enewana, nano falela a:pele amuna pinipe sita:newana, sena sololo tilila sita:newana, ili minitapowemi sena kesaleyewi sakopolo semetei talo pinipe epela: taosene pinipe amoke (144,000) kisalakeye. Iyewi kisalawa peleya: we sosolo emi Koteyewi mene sili sena kesale amoke kisala hili kisalakeye. Kisalawa iyewi semetei matanakeye. Sena kesale nokamoke eta: matane tima:na: telamakeye.
4 Alake sena kisala kesalewalapulu eta: hanosemakeye. Kesale eta: iwei tisemakeye. A:pele Sipi Sa:le hanapita: iwala semetei Ewalapulu kekene tiyapola: hanosekeye. Kote sena maya ola:pe iwakeye. Iyewi Kotewala, A:pele Sipi Sa:le amowala, me solo se wapilimita: Koteyewi iwa puwano mene silikeye.
5 Mene sili sena kesaleyewi nano ketea mokopo eta: selesemakeye. Eta: hele matanesemakeye. Iwa hene heneye napolo sopokeye.

Hepene Sena Usulupe Minawa Wekeye

6 Aputa: neyewi potakamake, meiki falemi hepene sena semetei nowa futiya ha:na:sela: elakeye. Fitiya ha:na:sela: ela: sena kesale peleya: we sosolo sitanewemi, sena kesale peleya: sopoke sita:nemawana, sena kesale maya sopomawana, sena kesale solo kalikalilamawana, sena kesale toma sopomawana, kokolo kao tesene Kote sowa se tiye miya:na:pela: sila:sela: elakeye.
7 Sila:sela: ela: eyewi unuwapo selese, “Kiyawa Kote ipipa:. Ewa sosonase Ema wapilise me sola:ta:pa:. Koiyawemiye, Koteye sena kesale sopoke takalepela: takalese kotoma:na: ikilawa hetetikeye. Hepene falemiwana, peleya: weyemiwana, hano ka:nawana, hano fiyatela sopowala, Eyewi ma:ta: tikeye. Alanase Ema wapilipa:,” au seyakeye.
8 Alawemi ela:, hepene sena semetei nowa, elipei amowa kulu hanose inapola: sela:sela:, “Papilone siti sosowa ekele hapalakeye. Papilone siti itapalakeye. Sena kesale peleya: sopoke sita:newemi ili himu notolomita: eyewi iwa sukulu tiye mina iwei kesale ima waine hano maita: kinapola: epapuluse iwa sukulu tiye minakeye. Sena kesale Papilone sitiwemi sita:neyawa hene heneye olokeyatela timiyanakeye. Ili tomayewi matanawa sosolo olokeyatela timiya:sela: sita:la:, apula: iyewi Kote ke iya:peyawa sita:nekeye. Aluse sita:la:, sena kesale peleya: sopowemi sita:neyawa olokeyatela timinimita: supukeye. Supunase Papilone siti sosowa ekele hapakeye,” au seyakeye.
9-10 Alawemi ela:, hepene sena semetei nowa, usulupe amowa kulu hanose inapola: unuwapo sela:sela:, “Mowa kopolo ikalo amuna puwano minawana, mowa kopolo ikalo amuna ta:pele tiye mokopo kote tekamuna tiya:yewi timiyawana, sena kesaleyewi wapilise sita:laleke, mowa kopolo ikalo unuwa ili sipupa:wemiwana, tiya:wemiwana, momateya sena kesalema Koteyewi konomopesakeye. Hene heneye sosolo konomonose elaposakeye. Senayewi sena nowama waine hano maita: kapowa woliyetiye kinisene epapuluse, Kote konomonosewa sosolo woliyetiye aluse sena kesalema kinaposakeye. Waine hano hene hawanapulu eta: keselama epapuluse Kote konomonosewa aluse kinaposakeye. Alake Kote konomonawa mahepapelepesakeye. A:pele Sipi Sa:wala, hepene sena napolo ho:liyawala iwa sitala, minitapowemi sena kesale amowa Koteyewi sosolo falasipesakeye. Sosolo falasisene peleya: emi etewa unuwa saofa

amowa wa:la, homatoa ikumu hoseyawakeye. Etewa saofa wa:lawala, tei wa:lawala iwa wa:pesakeye.

11 Wa:lese tei homatoa kao fiyanese elaposakeye. Tei wa:la ili oiyawa maitapa tepesakeye. Mowa kopolo ikalo amuna puwano minawana, mowa kopolo ikalo amuna ta:pele tiye mokopo kote tekamuna tiya:yewi timiyawana sena kesaleyewi wapilise sita:la:, mowa kopolo ikalo amuna unuwa momateya sena kesale amowa Koteyewi falasi epetekiwa tei wa:layewi wa:pesakeye. Ikila sopoke ikilawala nukulapowala wa:la:sela: kao elaposakeye," au seyakeye.

12 Aluse, Kote sowa ta: tiyapola: sita:ne E sena kesale ho:liya kiwala auma:pekitise Kote sowa ta: tiyapola:, Yesuwemi himu semetei esa: matanepela: penana:pela: sita:latipa:. Mene hanapa Yesuwemi himu semetei esa: matanawa epelema:na:pela: matanepa:.

13 Aputa: ta:takamake, hepene emi soye selese, "Weyamu momatepa:. Ikila yemiwana, sikapewala Piseiki Yesu Kelesowemi himu semetei esa: matana sena kesale kuluwa Koteyewi napola:tapita: epelepesakeye. Ho Napoyawala selese, Ehe, heneye selakeye. Iwa hokolose timiya:sela: sita:newa iya:pela: ha:le tepesakeye. Iyewi nano ketea napolo timiyawa iwalapulu semetei hanakeye," au seyakeye.

Peleya: Weyemi Nano Ketea Nakela Sa:le Kela Hene Ma:na: Kenepita: Sapayewi Na Tiya:pa:

14 Aputa:, neyewi potakamake, akopa: koiya wapa: falemi Sena Sa:wa amuna emi henekeye. Hela: koloyewi timiya ha:ti amowa fopule, tiya:yewi sapawa tiyapola: henekeye.

15 Helapita:, hepene sena nowa Kote koane emi inapola:, sena akopa: wa:pa:kemi henema unuwapo selese, "Peleya: kolemi nano ketea nakela sa:le kenakeye. Kenawa sapayewi nasolo tiye tiya:pa:. Kenase nasolo tiye tima:na: ikilawa hetetikeye," au seyakeye.

16 Au selapita:, sena akopa: wa:pa:kemi enene sapayewi peleya: kolemi nano ketea ma:na: kenawa nasolo tiye tikeye.

17 Apula:, hepene falemi Kote koane emi hepene sena nowa inise, ewala sapa mina tiyapola: minakeye.

18 Tiyapola: inapita:, hepene sena nowa nano ketea ikomomita: tei wa:la penaiya potapola: enekeye. Eyawa Kotema mokopo miya:na:pela: pauta ikumu napolo hosonosene satapola: tepolo etewa tiye ti amunawa iya:pela: minakeye. Inisekiwa hepene sena sapa mina tiyapola: Ema unuwapo selese, "Peleya: kolemi mei kalepe fo kenepita:, sapayewi nasolo tiye kalepe fowa tiya:pa:," au seyakeye.

19-20 Apula: hepene senayewi sapa tiyapola: ela amowa, peleya: kolemi mei kalepe fowa nasolo tiye, kalepe fowa tikeye. Tiwa mei kalipe fowa tikipaselesa: hawa hamonite etewa kalotese pokose epapula emi tuwaponase, emi toliyetikeye. Tolusulawa siti hemawemi onapela: tiye tikeye. Tiye tiyapola: hano inapola: aluse fiyanekeye. Inisekiwa, pokose tuwapowa emi woliyetiye mowa sakotese peleya: sopowemi hapakeye. Hanapola: kopolo hose meapo koma:peya emi fiyanekeye. Hano ka:ne minawa peleya: pama sakopolo usulupe (300) kilomita epapula hapakeye. Apula: pokose mei kalepe fo tiye tiwemi mouwa Koteyewi konomonose falasima:na:wa ta:pele tikeye. Mei kalepe fowa hano hapawa sena kesale pepeta ha:na:na:wa ta:pelese hapakeye.

15

Hepene Sena Tomoipewa Minawa Wekeye

1 Aputa:, potakamake, hepene falemi nano ketea nowa pa:ta sosolo eta: potosema waiyawa wekeye. Hepene sena tomoipeyewi nano ketea nowa sena ikomonosene keteawa, tomoipe tiyapola: sita:nekeye. Ikomonose itapa tepela:, wa:ke sena maikomopesakeye. Ikomonose itapa tepela: Kote konomonosewa itapa tepesakeye.

2 Apula: hano ka:na amowa hewa potosene epapula alapulu tei wa:lawalapulu kekena amuna papokeye. Mowa kopolo ikalo amuna puwano minamawana, mowa kopolo ikalo ta:pele tiyapola: mokopo kote tekamuna tiya:yewi timiyamawana, mowa kopolo ikalo unuwa napa momateyawala, kisi tetapola: komowa sela:sela: sano tiye toliyeti sena kesale amowa hano ka:na hewa amunawa hano hema sita:nekeye. Sita:la: kita amuna hapi Koteyewi miwa tiya:yewi tiyapola: sita:nekeye.

3 Tiyapola: sita:la: Kote tima:na: tisene sena Moseseyewi kisalawala, A:pele Sipi Sa:yewi kisalawala iyewi ta:pele tiyapola: kisalese,

“Piseiki Kote, Keyawa nano ketea timinisewa hene heneye sosokeye.*
Ke penaiyawa hene heneye sosokeye.
Keyewi alusewa hekeya napolo sopokeye. Keyawa heneye selesekeye.†
Sena kesale peleya: sopowemi sita:newa Keyewi kao Piseikipela: pote elakeye.
4 Kewa semetei hene heneye napolo sopolo ho:liya elakeye.
Alanase sena eta:wi Ke unuwa me solo se wapilima:na:pela: ipilise mapolopesape?‡
Sena kesale peleya: sopowemi sita:neyawa Kewa wapilipesakeye.§
Koiyawemiye, Keye nano ketea timinisewa hekeya napolo sopowa senama waiyakeye.”

5 Kisapela: itapa tepela:, hepene falemi Kote fala: koane amuna Kote koane heneye suwemi isu tenamowa kolotiyapita:, koane suwemi neyewi papokeye.
6 Kote koane sulu emi hepene sena tomoipeyewi nano ketea nowa sena ikomonosene keteawa tiyapola: minakeye. Hepene senayewi tapola koiya ho:liya napolo kapela:, koloyewi timiya ketale ekili amuna ili honowemi kapela: minakeye.

7 Inapita:, nano falela a:pele amuna pinipe semetei nowa eyewi hepene sena tomoipema koloyewi timiya tisi semetei semetei esa: kinisapekeye. Kokolo kao tesene Kote sosolo konomonose falasima:na:wa tisiwemi selatiye woliyetiye hapawa, hepene sena tomoipema semetei semetei esa: kinisapekeye.

8 Hepene falemi Kote koane suwemi Kote ho:liyawala penaiyawana tei homatoa epapula koane suwemi woliyetiye telakeye. Woliye tiye elapita:, sena nowa Kote koane suwemi musuluyetiye mahanaposakeye. Koane suwemi musuluyetiye ha:na:na:pela: puwano hepene senayewi senama ikomonosewa kinapola: elakeye.

---

* **15:3** Kisala Puka 111:2 † **15:3** Kisala Puka 145:17 ‡ **15:4** Yelemia 10:7 § **15:4** Aisaia 66:23

16

Hepene Senala:yewi Sena Ikomonosene Keteawa Tisiwemi Selatiye Woliyeti Suyetiwa Wekeye

1 Neyewi ta:takamake, hepene falemi Kote koane emi hepene sena to-
moipema soye selese, “Koteyewi sosolo konomonose falasima:na: tisiwemi
woliyetiwa peleya: sosolo sena kesale sita:ne kolemi suyetiya:pa:,” au
selapita: neyewi topukeye.
2 Alake, hepene sena semeteiyewi Kote koane iya:pela: e tisiwemi nano
ketea selatiye woliyetiwa peleya: kolemi suyetisapekeye. Suyetiyakamake,
mowa kopolo ikalo amuna unuwa sena tomawemi momateya sena
kesaleyewi mowa kopolo ikalo amuna ta:pele tiye tiya:yewi mokopo kote
tekamuna timiyama wapilisaleke, ili tomawemi oloseseya sopolo telakeye.
Oloseseya oiya ilima apula: ikumu olokeyatela hoseyakeye.
3 Apula: hepene sena semetei nowa elipei amowa e tisiwemi nano ketea
selatiye woliyetiwa hano ka:na emi suyetisapekeye. Suyetiyakamake hano
ka:nawa sena kulu pepeta amuna tesapekeye. Pepeta tekamake nano ketea
sopoke hawemi sita:newa ya:telese ya:tala hapakeye.
4 Apula: hepene sena osotewi amowa e tisiwemi nano ketea selatiye
woliyetiwa hano ine emiwana, hano si fiyatesene emiwana suwetiyaka-
make hawa pepeta tesapekeye.
5 Pepeta tepita: neyewi ta:takamake, hano pote enene hepene senayewi
selese,

“Koteo, Kewa puwano kao enewa, yemiwana elakeye. Kewa napolo hekeya
sopolo elakeye.*
Sena olokeyatelawa Keye potosekiwa, iwa takalepela: falasima:na:
wa:la:ya hepe ilikeye.
6 Alake, Kewa kulu hanosene sena kesalewala, Ke sepatosene senawana
iyewi sana kulukeye.
Sana kuluse, pepeta hapakeye. Alake yemiwa sena olokeyatelayewi hano
pepeta ke iya:peyawa
Keyewi ima maita: kinakeye.† Kinisaleke, “Ilikeye,” au seyakeye.

7 Apula: ta:takamake, Kotema miya:na:pela: pauta ikumu napolo
hosonosene tepolo etewa tiye ti emi soye holose,‡

“Ehe, henenapo. Piseiki Koteo, Kewa sosokeye.
Keyawa heneye sopolo alusekeye.
Keyawa hekeya takalepela: falasi esekeye.”

8 Apula: hepene sena pinitewi amowa e tisiwemi nano ketea selatiye
woliyetiwa okemi suwetiyakamake, opo emi teiyewi wa:lesene epapuluse,
sena kesale waiya tikeye.
9 Wa:lese Koteyewi aupa:, au seyakeye. Au seyawa takalepela:
falasima:na: Kote senayewi kolotea meapolose henipasolose ikomoye
tikeye. Ikomonose Kotewa mawapilise Kotema sitalapose ili mane
olokeyatelawa eta: notoyemakeye.
10 Apula: hepene sena piyewi amowa e tisiwemi nano ketea selatiye
woliyetiwa mowa kopolo ikalo amuna piseikipela: potapola: helesene sea
emi suyetisapekeye. Emi suyetiyapita: mowa kopolo ikalo amunayewi e

* **16:5** Hokatea 15:3 † **16:6** Aisaia 49:26; Hokatea 17:6 ‡ **16:7** Hokatea 15:3; 19:2

potapola: enene sena kesale amowa sopoke yopoloyetikeye. Yopolotela sita:la: sena kesale toma oya:sela: sita:nenase, ili tepewa nasapekeye.

11 Toma oya:sela: oloseseya sopolo sita:nenase, Kote hepene falemi Ema kolotea meapolose henipasolose au seyakeye. Alawamona, ili olokeyatela timiyawa eta: notoyemakeye. Apula:, iyewi Kotewemi eta: kulu hanosemakeye.

12 Apula: hepene sena tekapeyewi amowa e tisiwemi nano ketea selatiye woliyetiwa hano Yufeletisi emi suwetiyakamake, hawa sekako tikeye. Alake opo inisene tapowemi sena piseiki muta minite ili ami senala: ha:na:sela: hawa sekako tikeye.

13 Aputa: potakamake, talakone meapo suwemiwana, mowa kopolo ikalo amunayewi meapo suwemiwana, mokopo sepatosene senayewi§ meapo suwemiwana, ho olokeyatela usulupe kei amuna fiyatelakeye.

14 Ho olokeyatela amowa inapola: peleya: sopowemi hanapola: sena piseiki sita:nema iyewi nano ketea penaiyayewi matanepela: timinisewa waiyakeye. Walopita: sena piseiki sopoke kekenepela:, Kote Hene Heneye Penaiya Sosoma kisi tepela: tepa:na: kekenesapekeye. Tepa:na:pela: ikila oka Kote Sosoyewi ta:pele tiye apoyakeye.

15 Aputa: sikape mina:na: sena Keleso Eyewi selese,

> “Ta:ta:pa:. Koane ina tikila:pela: fayelapita:, atu tisene sena inisene epapuluse, Newa aluse mina:na:keye. Newa inapele esa: potapola: sita:latipa:. Sena eta: enimake ela: apota: ela:, e tapola kalesewa pawemi tuwapola: ela:, Newa inisene ikila emiwa senawa henese ewalose mahanaposakeye. Ewa epelese ekela hanaposakeye,” au seyakeye.

16 Apula: Hipulu solopela:la: peleya: unuwa Amaketone peleya: emi sena piseiki muta ho olokeyatelawa kei amunayewi selese, “Kekenepa:se mina.” Au selapita:, inapola: kekenesapekeye.

17 Aputa: hepene sena tomoyewi amoke e tisiwemi nano ketea selatiye woliyetiwa alokemi suyetisapekeye. Suyetiyakamake, Kote koane piseiki helesene sea emi soye unuwapo selese, “Itapakeye. Kotetikeye.”

18 Au selapita:, saiyakolose kunukuna unuwapo sosowala, peleya: sanawa henene hene heneye sosolo minakeye. Peleya: weyemi puwano sena ma:ta: tiye maya mina ikila emiwa henene sosolo aluse eta: minamakeye.

19 Henene sosolo inapola:, Papilone siti sosolo amowa pasolose usulupe hepe telakeye. Apula: peleya: muta siti kalikalila koane tiwa tukula hapakeye. Papilone sitiwemi sena kesale sita:newa ili mane olokeyatelawa Koteyewi maiya:takeye. Waine hano kapowa wasuwa iyewi maita: kinisapekeye. Waine hawa pale solo selese Koteyewi konomonose sosolo falasiwa epakeye.

20 Henene inise hano olo:lu sopowala, hayewi foyetise itapa telakeye. Tokomo sopoke enewana takale telakeye.

21 Hano aisi koleya etewa homiya amuna mei falemi tese sinise, sena kesale tomawemi sululupoyakeye. Aisi etewa sululuwayawa etewa sosolo heneye hilila talo pinipe apula: pipe kilo (45) amuna sululupoyakeye. Aisi etewa sutesinise sena kesalewa muta ikomononase iyewi Kotema kolotea meapolose henipasolose au seyakeye.

---

§ **16:13** Mokopo sepatosene senawa mowa kopolo ikalo amuna sikape mina epakeye.

17

Iwei Kesale Sosolo

1 Aputa:, hepene sena semetei tomoyewi tisi tomoipewa tiyapola: sita:la: semetei nowa newa elakemi inapola:, nema selese, “Kewa mine. Kema neyewi nano ketea waloma:na:ke mina. Iwei kesale sosoyewi hano muta wapa: falemi helakeye. Hela:, eyewi nano ketea olokeyatela timiyanase falasima:na:wa neyewi kema waloma:na:keye.

2 Apula: peleya: weyemi sena kini piseikipela: sita:neyawa iwei kesale amowa iwei tisapekeye. Senayewi waine hano nase himu nanano tesene epapuluse, peleya: weyemi sena kesaleyewi kesale iwei tise* aluse, matanawa akelelisekeye,” au seyakeye.

3 Aputa: hepene senayewi newa siliyapola: uwa koane amuna potosene mowa honosanewemi tiyapola: hapakeye. Siliye hanosekiwa Kote E Ho Napolo E penaiyayewi hepene senawana na:nipe hapakeye. Hanapola: potakamake, mowa kopolo ikalo amuna toma keyalo wapa:kemi kesale helepela: enekeye. Mowa kopolo ikalo amuna toma sopolo Kote unuwa itipilise ikomonose momateyakeye. Mowa kopolo ikalo amuna piseiwa tomoipe pese piseiwemi taloipe epapuluse sita:nekeye.

4 Kesale amowa toma momatetiye tapola keyalowala okane fo mupulu amunawana kapela:, kapolo amuna kemakuwemi tuwapola:, koloyewi timiya nano kalikalila kemakuwemi sako tiyapola:, koloyewi timiya sakuna tiya:lewemi kapela:, koloyewi timiya kena:ne selawatesene kena:wemi kapela:, etewa moweni sosoyewi wa:la:losewana walose kemakuwemi kapela:, aluse tomawemi timiyanakeye. Aluse tomawemi momatetiye, koloyewi timiya kapo hano woliyetiye tiyapola: henekeye. Hano woliyetiwa pale seyawa Kote minitapowemi eyewi nano ketea olokeyatela timiyawana, e iwei mane olokeyatela sopowala kapowa selawapola: woliyetilapokeye.

5 Kesale amo sipupa:wemi unuwa o:sulu enene momateyawa pale selese momateyakeye. Momateyawa wekeye. “Papilone siti sosolo amunawa nekeye. Sena ela hanosene iwei tisene kesale sopoke ili ama amowa nekeye. Apula: peleya: weyemi mane olokeyaletela sosolo timinisene sopoke yo amowa nekeye,” aluse momateyakeye.

6 Apula: Kote kulu hanosene sena kesale sana kuluwala, Yesu solo se tiye kinisene sena kesale sana kuluwala, sena sana kulusene mouwa kesale epakeye. Waine hano nase matana nanano tesene epapuluse, kesale amokiwa Yesu sena kesale sana kulu pepeta nase matana notolosapekeye. Kesale amowa neyewi potapola: newa howa hapakeye.

7 Howa hanapita: hepene senayewi nema selese, “Ko:lupita: kewa howa hanoseye? Mowa kopolo ikalo amunayewi piseiwa tomoipe, pese piseiwemi taloipewa fa:kemi kesale amowa helepela: elakeye. Kesale amo mouwala, mowa kopolo ikalo amunayewi mouwala, yemiwa neyewi kema selakeye. Mouwa wekeye.

8 Mowa kopolo ikalo amuna keyewi papowa puwano falela enewa, yemiwa kulu elakeye. Alawamona, sikapewemiwa peleya: ulalopo kukunawa itapanase emi ewa inapola:, kao falasise epesita: falasima:na: peleya: emi hamonapita: hanaposakeye. Apula: ela:pe puwano Koteyewi peleya: we a hetetima:na:no, sena kesale kao sita:pesena:wa Kote

* **17:2** Senayewi e ekele iya:pela: sena ela hanosene kesale amowa iwei tima:na: hanosene epapuluse, senayewi Kotewa iya:pela:, ho olokeyatelawala mokopo kote amunawana wapilima:na:pela: hanosekeye. Aluse pale seya mouwa epakeye.

pukawemi unuwa eta: momateyama sena kesale peleya: we sita:ne amowa mowa kopolo ikalo amuna sikape inapita: potapola: ili howa hanaposakeye.

9 Apula: sena kesaleyawa seli matanepela: sita:la:, nano ketea mouwa sopoke matanepesakeye. Mowa kopolo ikalo amuna pisei tomoipewa, tokomo olosa:waya tomoipe epakeye. Tokomo olosa:yawa tomoipewemi kesale amowa henekeye.

10 Alake, mowa kopolo ikalo amuna pisei tomoipewa, sena kini piseiki tomoipewala epakeye. Sena kini piseiki pipe puwano piseikipela: sita:newa kulukeye. Kulapita: potapola:, tekape amowa piseikipela: enekeye. Tekape amo fo:su tomowa inapola: piseikipela: elaposakeye. Alawamona, ikila koloteawemi ewa piseikipela: elaposakeye.

11 Mowa kopolo ikalo amuna puwano falela enewa, yemiwa kulu elakeye. Kulu enewa, sikape mina:na:wa piseiki kini olo epakeye. Oloyewi mowa kopolo ikalo amuna tomoipe puwano piseikipela: sita:newa e manawa semetei kakeye. Ewala falasima:na: peleya: emi hanaposakeye.

12 Pese piseiwemi taloipewa sena piseiki kini taloipe epakeye. Iwa yemiwa piseikipela: sita:pesita: eta: ta:peyamakeye. Sikape ta:pele tiyapola:, mowa kopolo ikalo amuna piseikipela: enewemi, iwala opo si ikila koloteya kasa awa semetei amunawemi piseikipela: sita:laposakeye.

13 Apula: sena piseiki kini taloipeyewi himu semetei esa: matanepela: mowa kopolo ikalo amuna ama selese, “Nini penaiyawa kema kinakeye. Nini peleya:wa, keyewi piseikipela: pote epesita:, kewa ta:pele tiye apoyakeye.”

14 Apula: iwa sopoke kekenepela:, A:pele Sipi Sa:le alapulu kisi tepela: tetaposakeye. Alawamona, tetese A:pele Sipi Sa:yewi iwa ikomoye tiyaposakeye. Koiyawemiye, sena sosolo sopoke Sosowa, A:pele Sipi Sa:le epakeye. Sena piseiki kini sopoke Piseiki Kiniwa, A:pele Sipi Sa:le epakeye. Apula: Eyewi siliyapola: ta:pele tiye sena kesaleyewi A:pele Sipi Sa:le amowa kulu hanose Ewemi himu semetei esa: matanepela: Ewalapulu semetei tetaposakeye.” Aluse, hepene senayewi selesapekeye.

15 Aputa: hepene senayewi nema wa:ke selese, “Hano muta wa:pa:kemi iwei kesale helapita:, keyewi puwano papokeye. Papo hano muta mouwa wekeye. Sena kesale toma kalikalilawala, sena maya kalilawa, sena peleya: kalilawa, sena solo kalikalilawala, sena kesale sopoke kekenepela: hano muta epapulakeye.

16 Apula: pese piseiwemi taloipe keyewi papowa sena piseiki kini taloipe epakeye. Iyawala, mowa kopolo ikalo amunayawala, iwei kesale amowa mapolopesakeye. Mapolose kesale amowa sanose ikomonose, e tapola kalawa kolu tiyapita:, ewa henese elaposakeye. Henese elapita: tomawana ho amowana naposakeye. Napela: iliye tipela:, noka kemi telapita: tei kilipesakeye.

17 Koiyawemiye, sena piseiki kini taloipeyewi ilipe himu semetei esa: matanepela:, iyewi peleya: mowa kopolo ikalo amunayewi piseikipela: pote epesita: matanesewa, Koteyewi matanese apoyakeye. Koteyewi auma:na: seyawa auma:na:no sena piseiki kini taloipe sopoyewi mowa kopolo ikalo amuna puwano putupesakeye.

18 Aputa: kesale keyewi papowa mouwa siti sosolo amowa epakeye. Siti sosolo emi sena piseikipela: enewemi peleya: sopoke sena piseikiwa eyewi pote elaposakeye.” Aluse hepene senayewi selesapekeye.

18

Papilone Sitiwemi Sena Kesale Falasilawa Wekeye

1 Aputa:, hepene senayewi selapola: itapa tepela:, neyewi potakamake,
hepene emi hepene sena nowa minakeye. Inisekiwa e penaiyawa
sosowalapulu inise, e ho:liyawa peleya: weyemi ho:liyakeye.
2 Eyewi unuwapo holose,

"Papilone siti sosowa ikomoyetikeye.* Siti sosowa heneye olokeyaleye tise
itapa telakeye.
Pulaye tiyapola: itapa tepela:, sitiwemi ho olokeyaletelawala,
isanese ho sopowala,
a:nema: olokeyaletela usunu amuna sopowala,
a:pele olokeyaletela sopowala, iwa sopoke epemi sitalakeye.
3 Koiyawemiye, senayewi waine hano nase matana nanano tese matana
hanosene epapuluse,
sena kesale peleya: sopowemi sita:neyawa e mane olokeyatelawa
timininase ili matanawa olokeyatela sopolo matanakeye.
Kesale amowa sena piseiki kini peleya: sopolo sita:neyawa
iwei tise sita:nekeye.
Papilone sitiwemi sena kesale nano ketea musu ilima tima:na:
matananase,
sena sopoke pisinisi olokeyatela timinise, moweni sosolo tikeye.
Ala epapuluse sena peleya: sopoke sita:neyawa pisinisi olokeyatelawa
ta:pele tiyapola: tiya:sela: moweni sosolo tikeye."

Aluse hepene senayewi selesapekeye.
4 Aputa: neyewi ta:takamake, hepene emi tese solo nowa selese,

"Newamo kulu hanosene sena kesale kiyawa Papilone siti iya:pela: mina.
Kesale amoke mane olokeyatela timinisene epapuluse,
kiyawa timinisaleke kesale amowa falasise, kiwala falasima:na:keye.
5 Koiyawemiye, kesale amo mane olokeyatelawa hene heneye sosokeye.
E olokeyatelawa Koteyewi heneye maiya:taposakeye.
6 Kesale amo sena kesale nowa ikomona epapuluse, kiyawa wa:la:ya hepe
ikomopa:.
Kesale amo kiwa ikomonanase, kiyawa ewa ikila elipei ikomopa:.
Kesale amo sena kesale mutayewi olokeyatela timinimita: waloseyanase,
kiyawa ewa hene heneye sosolo ikomopa:.
7 Kesale amo e unuwa wapilise epelese enekeye. Eyewi nano ketea napolo
musu ilima moweni sosolo wa:la:ya enekeye.
Kesale amo himuwemi matanese, 'Newa kesale sosolo kuinikeye.
Kesale sopa:lawa ene e ko:lu kulusaleke ya:lese hela epapuluse, newa aluse
maelakeye.
Newa hela nano ketea hilila mahetetiyaposakeye. Ya:lesene mouwa
Newemi maelakeye.'
Aluse matananase, napu yemiwa eyewi olokeyatela timinisene ta:peyawa
epapuluse

---

* **18:2** Tanio enene ikila emiwa Papilone siti kamuna enekeye. Papilone sitiwemi sena kesaleyewi hene heneye olokeyatela timiyanase, Koteyewi iwa falasise, sitiwa ekeye tikeye. Alake Papilone siti pale seya siti nowa hene heneye olokeyatelawa Koteyewi sosolo falasipesakeye.

ewa oiya sosolo apula: himu nakola ya:lesewa wa:la:ya hepe amunuse
kina:pa:.
8 Ikila semeteiwemi ewa ikomoma:na:pela: nano ketea olokeyatelawa
sopoke hetetiyaposakeye.
Hetetise, nano ketea nakolosewana, himu nakolawala, ma:na: nasewa
itapa tema:na:wana, nano ketea sopoke hetetiyaposakeye.
Tei wa:lawala ewa wa:pesakeye.
Koiyawemiye, Piseiki Koteyewi penaiya ilimanase, kesale amowa
takalepela: fala:sima:na:wa tuwapolapokeye. Kote e penaiyawa
hene heneye sosokeye.”

Aluse, soye selesapekeye.
9 Apula: senayewi kesale iwei tisene aluse, sena piseiki kini peleya:
sopowemi sita:neyawa, sena kesale Papilone sitiwemi sita:neyawa mane
olokeyatela timiyawa matanese, iyawala olokeyatela timiyakeye. Timiya
amopela: Papilone sitiwa teiyewi wa:lese, tei homatoa fiyanapita: papok-
eye. Potapola: iwa sosolo ya:pelese sita:nekeye.
10 Ya:pelese pama sita:la: ikomonawa potosekiwa howa hanose ipilise
selese,

“Sosowa teiyewi wa:lese itapa tetakeye potapola: hauwekikeye.
Papilone siti sosokeye.
Opo si awa semeteiwemi
Kote e falasiwa ke salo minakeye.”

11 Apula: sitiwa falasise, teiyewi wa:lese itapalapita:, peleya: sopowemi
pisinisi tisene senayewi potapola: ya:lesapekeye. Ya:pelese iyewi potapola:
selese, “Nini keteawa eta:wi wa:la:lopesape. Papilone sitiwemi eta:
wa:la:loma:na: telamanapo,” au seyakeye.
12 Apula: iyewi puwano nano ketea wa:la:losewa wekeye. Kolowa,
silifawala, etewa napolo moweni sosoyewi wa:la:losewana, kapolo amu-
nawana, tapola napowala, tapola okane fo mupulu amunawana, tap-
ola hasiya sosolowala, tapola keyalowala, i ikumu napolo hosonose
kalikalilawana, kopolo elefane pese senato piseiwemi koiyawa tiyapola:
nano ketea noka tiya:yewi timiyawana, i moweni sosolo wa:la:se tiya:yewi
timiyawana, aiyane ki unuwa polanasi, aiyanewala, etewa talapoiya
napowala,
13 sinimone kemina amunawana, kale amunawana, pauta ikumu napolo
hosonosewana, nano nowa ikumu napolo hosonose unuwa muawala,
nano nowa ikumu napolo hosonose unuwa felenekesese amowala, waine
hawana, welawala, falawawala, witi ukala, kopolo kaowala, a:pele sipi-
wala, kopolo hosewala, kaliotewala, tima:na: tisene sena wa:la:yawala,
nano ketea sopoke epapuluse wa:la:losapekeye.
14 Pisinisi tisene senayewi kesalema selese,

“Keyawa nano ketea napolo himu hapawa
itapalakeye.
Keyawa nano ketea napolo wa:la:loma:na:pela: epelese matanawa yemiwa
itapalakeye.
Itapa telanase wa:ke kewa mapotaposakeye.”†

† **18:14** Papilone sitiwa pale selese unuwatese kesalekeye.

15 Apula: pisinisi tisene senayewi Papilone sitiwemi nano ketea napolo
wa:la:lopela: moweni sosolo tikeye. Alawamona Papilone sitiwa teiyewi
wa:lese itapalapita: potapola:, ipilise pama sita:la: ya:lesapekeye.
16 Ya:pelese selese,

“Papilone siti sosowa itapa tetakeye. Hauwekikeye. Papilone siti pale
selese kesale epapulakeye.
Kesale amowa tomawemi momatelese, tapola napolo okane fo mupulu
amunawana, tapola keyalowala kalakeye.
Kalesene epapuluse kepakuwemi kapolo tuwapola:,
koloyewi timiya kena:ne kalesene kena:wemi kapela:, etewa napolo
moweni sosoyewi wa:la:losewa walose kepakuwemi kapela:, aluse
tomawemi momateyakeye.
17 Opo si awa semetei kemi ketea amowa sopoke itapa tetakeye,” aluse
ya:lesapekeye.

Apula: poti sipi inayawana, poti sipi hekelesene senayawala, senayewi
pisinisi nano ketea timinise poti sipi nano ketea sakola tapela: sila:sela:
tesene senawana, iyewi pama potakamake,
18 sitiwa wa:lese tei homatoa hanapitekiwa potapola: sita:nekeye.
Potapola: sita:la: iyewi selese, “Sitiwa sosokeye. Siti epapula nowa ma
elatapo.”
19 Aputa: siti teiye wa:la potakamake, mapolose peleya: funu pupalulawa
tiyapola: piseiwemi mutuse, ya:pelese selese,

“Papilone siti sosowa itapa tetakeye. Hauwekikeye.
Senayewi pisinisi nano ketea timinise poti sipi
nano ketea sakola wa:lese sila:sela: tesene senayewi pisinisiwa sosolo
tilapekeye.
Tili tiyapola: opo si awa semetei kemi pisinisiwa itapa tetakeye.”

20 Aputa:, hepene falemi sita:neyawala,
Kelesowemi kulu hapa sena kesaleyawala, apasolo walosene
senayawala, sepatosene senayawala, kiyawa sopoke epelepa:.
Koiyawemiye, kesale amoke kiwa ikomopetewa Koteyewi potapola:,
kiwamopela: kesale amowa wa:la:ya hepe falasiwa ikomonakeye.

21 Apula: hepene sena penaiyayewi etewa sosolo tiyapola:, hano ka:na
honosane toliyetipela: unuwapo sela:sela:,

“Neyewi etewa hano ka:na toliyetipela:, hano honosane sutesini eta:
potosema epapuluse,
Papilone siti teiyewi wa:lawa senayewi wa:ke mapotaposakeye.
22 Papilone sitiwemi senayewi kita amuna hapi sanapita:wala, kona pelo
sanapita:wala, wa:polo sanapita:wala,
wa:ke eta: ta:pa:na:makeye.
Papilone sitiwemi wa:ke sena kesaleyewi nano ketea kalikalila timinipita:
eta: popa:na:makeye.
Senayewi tima:na:pela: etewayewi witi fo hekelesene feyawa wa:ke
eta: ta:pa:na:makeye.
23 Napa tupulu ho:liyawa wa:ke napa tupu ho:lilipita:
mapotaposakeye.

Senayewi kesale tima:na: solo seyawa wa:ke
eta: ta:pa:na:makeye.
Puwano, Papilone sitiwemi pisinisi timinisene sena sita:newa sena sosokeye. Peleya: sosolo weyemi iwa ununakeye.
Alawamona, Papilone sitiwemi senayewi fapolo selesene, sena kesale peleya: sopoke sita:neyawa ta:tapola:, nano ketea mokopo hele timiyawa iyewi ta: tikeye."
24 Aputa: sepatosene sena sana kulu pepetawala, Kotewemi kulu hapa sena kesale sana kulu pepetawala,
peleya: sopowemi sena kesale sana kulu pepetawala, ili epamo pepetawa sopoke Papilone siti hele timiya elapita: emi suwetikeye.

19

Hepene Falemi Kotema Wapiyawa Wekeye

1 Papilone siti falasilawa selese itapa tepela:, neyewi ta:takamake hepene falemi sena kesale mutayewi kekenepela: unuwapo selapita: topukeye. Iyewi unuwapo sela:sela:,

"Haleluya.*
Kote unuwa sosokeye. Koteyewi niwa mene silikeye. Kote ho:liyawa sosokeye. Kote penaiyawa sosokeye.
2 Koteyewi heneye selesekeye. Koteyewi takalepela: hekeya sopolo matanesekeye.
Peleya: sopowemi sena kesale sita:neyawa olokeyatela timinimita:, iwei kesale sosolo amowa e mane olokeyatelayewi sutapitekiwa iyewi olokeyatela timinise,
Kote mane timinisene sena kesale amowa sana kulukeye.
Sana kulunase kesale amowa Koteyewi takalepela: falasise wa:la:ya hepe olokeyale timinitakeye."

3 Aputa: iyewi wa:ke selese,

"Haleluya. Kote unuwa sosokeye.
Papilone sitiwa teiyewi wa:lese tei homatoa ikila sopoke fiyana:sela: elaposakeye."

4 Au selapita:, sena sololo tilila talo elipeipela: pinipewala (24) nano falela a:pele amuna pinipewala, Kote Piseikipela: enene sea emi piseiyewi peleya: kolemi kuniuwa kula:pela: piseiwa kotopela: sita:la: wapilise selese, "Henekeye. Henekeye. Haleluya. Kote unuwa sosokeye," au seyakeye.
5 Au selapita:, Kote enene sea emi soye selese,

"Kiwa Kote nano ketea tisene sena kesale sopoke sita:newa,
kiwa noka ununamawana,
apula: noka ununawana,
kiye Kotewa ipilise, E hanewemi tese
nini Kotewa matanese wapilipa:."

A:pele Sipi Sa:yewi Kesale Tiyapita: Papowa Wekeye

* **19:1** Haleluya e selaka mouwa Kotema me solo se wapilise epakeye.

6 Neyewi ta:takamake, sena kesale mutayewi soye felesene epapuluse,
hano muta inise epapuluse, kunukuna epapuluse, apota: neyewi topukeye.
Ta:takamake iyewi selese,

"Haleluya. Kote unuwa sosokeye.
Nini Piseiki Koteyewi niwa Piseikipela: potapola: elakeye. Kotewa
hene heneye penaiya sosokeye.
7 Alanase, niyewi epelese
E unuwa wapilikeye.
Koiyawemiye, A:pele Sipi Sa:yewi† kesale tima:na: e seya ikilawa weyalak-
eye.
Apula:, E Kesale amowa sena ha:na:na: iliye tiye elakeye.
8 Elapita:, kesale amowa tapola kamita: tapola koiya napolo ho:liya
Koteyewi mikeye."
Apula: tapola koiya napolo mini mouwa
Kelesowemi kulu hapa sena kesaleyawa nano ketea napolo timinisewa
epakeye.

9 Aluse, hepene senayewi nema selese, "Weyamu momatepa:. A:pele
Sipi Sa:yewi kesale tise ma:na: satapola: na:sela:, sena kesale sopoke
tikinima:na:pela: mina au selapita:, mina ela sena kesale amowa sosolo
napola:pesakeye. Aluse momatepa:. Solo amowa Kote heneye sokeye," au
seyakeye.
10 Au selapita:, neyewi hepene senama wapilima:na:pela: e onatu
elakemi newa emi sine kula:pekeye. Kula:pela: elapita:, eyewi nema selese,
"Nema wapilipa. Kewala, kine Kelesowemi kulu hapa sena ne ma:ewana,
kiwa Kote tima:na: tisene sena epesita:ya epapuluse, newana Kote tima:na:
tisene sena elakeye. Kiyewi Yesu sowa ta: tiyapola: sena nokamawa se tiye
kinisene epapuluse, neyawana aluse se tiye kinakeye. Alanase keyawa
Kotema semetei wapilipa:," aluse hepene senayewi nema selesapekeye.
Ho Napoyewi sepatosene senama himu fa:nemi matanapitekiwa, iyewi
ta:tapola: se tiye kinisene epapuluse, Yesuwa senayewi se tiye mita: Ho
Napoyewi iwa sesepita: aluse se tiye kinisekeye.

Kopolo Hose Koiya Fa:kemi Sena Helepela: Minawa Wekeye

11 Hepene senayewi selese itapa tepela:, neyewi potakamake hepene
falemi meiki fala takalese fatemi hanapola:, takalese komemi hanapola:,
honosanewemi kopolo hose koiya e fa:kemi sena helepela: elakeye.
Helepela: enewa E unuwa elipei unu tuwapolapokeye. E unuwa nowa Eye
Selaka Heneye Tima:na: Tisene Senakeye. Apula: E unuwa nowa Heneye
Selesene Senakeye. Aluse unuwa tuwapolapokeye. Koiyawemiye, kotosene
ikila emiwa senayewi napolo takalepela: hekeya sopolo kotosekeye. Alake,
Eyewi E kisi sena alapulu tetesene ikila emiwa, eyawa heneye hekeya
tetese hanosekeye.
12 E siwa tei wa:la amunakeye. Apula:, E piseiwemi piseikipela: pote ha:ti
muta fopiyakeye. E tomawemi E unuwa nowa momateyawa semeteiyewi
Ene ela: matanakeye. Sena nowamoke eta: matanamakeye.
13 E tapola senato kalawa pepetawemi tikilakeye. E unuwa Kote Sokeye,
aluse unuwa tuwapolapokeye.

† **19:7** A:pele Sipi Sa:le au seyawa Yesu Keleso Ene ekeye. Kesale au seyawa Yesu Kelesowemi kulu hapa sena kesale epakeye.

14 Apula: kopolo hose koiya fa:kemi helepela: senawa hanapita:, hepene falemi ami sena muta tapola koiya ho:liya napolo sopolo kapela: sita:neyawa, E fo:suwemi iwa kopolo hose ka:la:lopela: hapakeye.

15 Apula: sena piseiki kopolo hose helepela: puwano minawa, E meakemi sapa elipei mina senatolo elakeye. Sapa elipei minayewi sanamita:, peleya: sopoke sena kesale sita:ne alapulu Eyewi tetese sanaposakeye. Sanose kotetipela:, Eyewi Piseikipela: penaiya ilimayewi pote elakeye. Potapola: ela:, senayewi mei kalepe fo hano hamonite onapela: ekelesene epapuluse, Kote Hene Heneye Penaiya Sosoyewi konomonose sena kesale peleya: weyemi sita:newa aluse onapela: ekelaposakeye.

16 Sena amoke tapola senato kala emiwana, E onatuwemiwana, E unuwa weyamu momateyakeye. “Sena piseiki sopoke ili piseiwa Nekeye. Sena ununa sopoke sitalaka ili Sosowa Nekeye,” aluse momateyakeye.

17 Aputa: neyewi potakamake hepene sena nowa opo ho:liya emi tesi tiye elapita: papokeye. Ela: a:nema: sila:sela: tesema unuwapo holose, “Koteye ma:na: ma:na:wa tikini sosolo kinaposakeye. Napose mine.

18 Inapola:, sena sana kulu fowa na:pa:. Sena sana kuluwa wekeye. Sena piseikiwala, ami sena yesilawala, sena penaiya sosowana, kopolo hosewala, kopolo hose fa:kemi sena helepela: minawana, tima:na: tisene senamawana, sena tima:na: tisene senawana, sena sosowala, sena koloteawala, sena sopoke sana kuluwa fowa na:pa:.” Aluse hepene senayewi a:nema: sila:sela: tesema holosapekeye.

19 Hepene senayewi selese kotetipela:, neyewi potakamake mowa kopolo ikalo amunawana, sena piseiki peleya: sopoke sita:newana, ili ami sena mutawala, sopoke kekenesapekeye. Kekene tiyapola: sena kopolo hose heyawala, E ami senamawana tepena:pela: kekenesapekeye.

20 Kekene tiyapola: tepa:na:pela:, mowa kopolo ikalo amunawana, mokopo sepatosene senawana, sukulu tikeye. Puwano mokopo sepatosene sena mowa kopolo ikalo amunawanapulu elipe enene ikila emiwa, Eyewi matanese penanose timinisapekeye. Aluse timinise Eyewi mokopo penanose timinisewa sena kesale mutayewi ta: tiyapola: mowa kopolo ikalo amunawanapulu himu semetei esa: kulu hapakeye. Sena kesaleyewi mowa kopolo ikalo amunayewi e munuwa ili tomawemi momateya sita:nekeye. Iyewi mowa kopolo ikalo amuna ta:pele tiyapola: tiya:yewi mokopo kote amuna timiyama wapiyakeye. Wapilise epapuluse mokopo sepatosene senayewi penana:pela: timiyawana kulu hapakeye. Aputa: mowa kopolo ikalo amunawana, mokopo sepatosene senawana, elipei falela sita:newa falasise, tei wa:la hano ka:na enene epapula, tei wa:lawalapulu, saofa wa:lawalapulu, honosanewemi toliyetikeye.

21 Toliyetiyapola:, sena kopolo hose fa:kemi helepela: minawa sapa elipe mina E meapo elakemi mowa kopolo ikalo amunayewi ami senawa yasoyetikeye. Ili toma kuluwa a:nema:yewi napela: ili kuka teiyakeye.

20

Yapene Taosene Semetei Emiwa (1,000) Setene Tapola: Tipolo Selawatapita: Papowa Wekeye

1 Aputa:, hepene sena nowa hepene falemi tese inapola: tiya:yewi kiwa tiyapola: enekeye. Kiwa peleya: ulalopo kukuna heka itapanase ulalopo isu tenamowa ki tiyapola: enekeye. Seni sosowala eyewi tiyapola: enekeye.

2-3 Tiyapola: ela:, talakonewa saliyapola:, puwano fa:nemi kuya:leyewi senama tiki tilise mokopo sowa ta: timita: se tiye miya:na: minawa ewa semetei kakeye. Ewa Sele Setenekeye. Saliyapola:, seniyewi tapola: yapene taosene semetei emiwa (1,000) epesita:, peleya: ulalopo kukuna heka itapa emi toliyetipela:, ulalopo isu tenamowa etapela: lokowa tuwatesapekeye. Loko tuwapola: yapene taosene semetei emiwa ela:, sena kesale peleya: sopoke sita:neyawa olokeyatela timinimita: sukulu tiye sema:pekise tipolo selawapokeye. Selawapola: yapene taosene semetei amowa itapa tepela:, talakone silikepilaposakeye. Silikepililapita:, ikila koloteawemi ewa sila:sela: elakeye.

4 Aputa: neyewi potakamake, piseiki sea sita:ne sena henekeye. Sena henema Koteyewi selese, “Sena kesale sopoke takalepa:.” Aluse Koteyewi selese apoyakeye. Aputa:, neyewi potakamake, sena kesaleyewi Kote sowa se tiye kinapola: Yesuwemi himu semetei esa: matanepela: sita:nenase ili tokona naiye ti kuluwa ho sitalapita: neyewi papokeye. Sena kesaleyewi puwano mowa kopolo ikalo amuna amawana, mowa kopolo ikalo ta:pele tiye tiya:yewi mokopo kote tekamuna timiyamawana, eta: wapiyamakeye. Eta: wapiyamanase mowa kopolo ikalo amunayewi unuwa ili sipupa:wemiwana, tiya:wemiwana eta: momateyamakeye. Eta: momateyamanase sena kesale amowa falela mene tesi tiyapola:, yapene taosene semetei emiwa Kelesowalapulu ilipe piseikipela: sita:nekeye.

5 Apula: yapene taosene semetei amowa itapa tepela:, sena kesale nowa puwano kuluwa iwa falelawa opo emiwa eta: mene tima enekeye. Sena kesale kuluwa puwano teisa:pewa wekeye.

6 Sena kesale kuluwa puwano mene tesi tiye Koteyewi takalekepilise ho:liya napola:pekeye. Sena kesale puwano mene tesi tiye, atepe kuluse falasima:na:wa matiyaposakeye. Pilisiti senayewi Kote nano ketea timinisewa timinisene epapuluse, iyewi aluse Kote nano ketea tisewana, Yesu Kelesoyewi nano ketea timinisewa timiyakeye. Timinise yapene taosene semetei emiwa, Yesu Kelesowalapulu ilipe piseikipela: sita:nekeye.

Setene Falasilawa Wekeye

7 Yapene taosene semetei amowa itapa tepela:, Setene tipolo selapola: enewa silikepilakeye.

8 Silikepilapita:, eyewi sena kesale peleya: sopowemi sita:ne sukulu timita: hanaposakeye. Sena maya amowa ili unuwa Kokewala, apula: Makokewala, iyewi tepena:pela: kekenesapekeye. Kekenawa hano ka:na hemawemi sipitou eta: akema:na: telama epapuluse iwa sena kesale kekenawa amunakeye.

9 Iyewi tepena:pela: peleya: soma:wemi fiyanapola:, Kelesowemi kulu hapa sena kesale epesita:yawala, Kote epelesene siti Yelusaleme sitiwala iyewi yesipela: hekele tipela: enekeye. Alawamona, hekeye tipela: enewanapulu Koteyewi konomona hepene falemi tese tei wa:la toliyetiyapita:, tei wa:la:yewi iwa sopoke waiya tikeye.

10 Aputa:, Seteneyewi iwa tikitipita: hano ka:na enene amuna saofa tei wa:la epapula honosanewemi Setenewa toliyetikeye. Mowa kopolo ikalo amunawana, mokopo sepatosene senawana, puwano toliyeti sita:ne emi, Setenewana toliyetikeye. Toliyetiyapita: ikila sopoke ikilawala nukulapowala kokolo kao ili tomawa olopesakeye. Toma olosewa eta: iya:peyamakeye.

Sena Kesale Kotopela: Falasima:na:pela: Takayawa

11 Neyewi potakamake piseiki sea koiya sosolo emi Kote henekeye. Helapita: neyewi potakamake, E minitapowemi meiki falala peleya: amowana nesile hanapola: itapa tepesakeye. Hanapita: papowa wa:ke eta: papomakeye.
12 Apula: piseiki sea enene minitapowemi sena kesale sosowala, sena kesale koloteawala, kulu mene tesi tiye sita:nekeye. Sitalapita: puka muta Piseikiyewi faka:pekeye. Sena kesale kuluwa mene tesiwa, seta: kulumake sita:ne ikila emiwa, iyewi mane timiyawa pukawemi momateyawa, Piseikiyewi faka:pekeye. Apula: puka nowemi sena kesale kokolo kao fala:la sita:pesena:wa unuwa momateya pukawa faka:pekeye. Puka amowa e unuwa Kokolo Kao Tesene Fala:la Puka enekeye. Faka:pela: akelese itapa tepela:, falasima:na: tuwapa:na:wa takalepela: takala:pekeye.
13 Ikila emiwa hano ka:nayewi sena hano katawa ya:te telawa mene tesikeye. Apula: sena kesale kulu howa kulusene pota: enene Hetisi peleya: emi Koteyewi mene mine, aluse mene tesikeye. Mene tesilapola:, Kote pukawemi momateyawa faka:pela: akelese, puwano iwa seta: kulumake peleya: weyemi sita:ne ikila emiwa, iyewi mane timiyawa akelese semetei semetei esa: takalepela: takala:pekeye.
14 Aputa:, Kuluwala Hetisi peleya:wala tiyapola:, hano ka:na enene epapula saofa tei wa:la amuna honosanewemi toliyetikeye. Amowa atepe kuma:na:wa akeye.
15 Aputa: sena kesale unuwa Kote Kokolo Kao Tesene Fala:la Pukawemi eta: momateyama sena kesale amowa takalese, hano ka:na enene epapula saofa tei wa:la honosanewemi toliyetikeye.

21

Mei Hiwala Peleya: Hiwala Neyewi Papowa Wekeye

1 Meiki puwano enewana, peleya: puwano enewana kotetinase, meiki hiwala peleya: hili amowana neyewi papokeye. Neyewi potakamake hano ka:nawana itapakeye.
2 Aputa: siti napolo ho:liyawa, Yelusaleme siti hili nowa, hepene falemi tese Kote ela peleya: emi minakeye. Minawa kesale senama sepema:na: hanosene epapuluse, toma momateya napolo epapuluse Yelusaleme sitiwa heneye napolo telakeye.
3 Apula: neyewi ta:takamake piseiki sea emi ela: soye unuwapo selese, “Kote koawa sena kesalewalapulu ilipe elakeye. Sena kesalewalapulu Kotewala ilipe elakeye. Sena kesale sopoke Kote sena kesalekeye. Sena kesaleyewi ili piseiwa Kote Ene ekeye. Kote iwalapulu semetei elakeye.
4 Sena kesale ya:la si hano sopowa Koteyewi Ene helaposakeye. Helese itapa tepela: sena kulapita: ya:lesene heneye itapa telakeye. Me wa:ke iwa maya:laposakeye. Sena kuma:na:wana heneye itapa telakeye. Toma olose himu nakolosewana itapa telakeye. Nano ketea puwano alusewa sopoke itapa telakeye,” au seyakeye.
5 Aputa: Piseikiyewi sea emi enene selese, “Ta:ta:pa:, nano ketea sopoke Neyewi hili me apolakeye. Weyamu momatepa:. Ne solo amowa heneye sokeye. Neye selese auma:na: e seyawa heneye aupesakeye. Alake kiyawa ta: tiya:pa:,” au seyakeye.
6 Eyewi wa:ke selese, “Nano ketea sopolo amowa timini tiyapola: kotetikeye. Nano ketea sopoke ma:ta: tiwala Nekeye. Apula: sikapewa nano ketea sopoke kotetiyaposa apoma:na:wana Nekeye. Alake sena nowamoke selese, ‘Newa hano ma:na:tepo,’ au selapitekiwa hano si

fiyatesene amowa maita: mokopo miya:na:keye. Kinapita: hawa na:sela: ewa falela hene henewa tiyaposakeye.

7 Senayewi kisi sano tiye toliyetisene, Koteye ema Falela hene henewa E nano ketea napolo sopowa kinaposakeye. Sena amowa Ne sa:le tepesakeye. Newa E Kote tepesakeye.

8 Alawamona senayewi Kote kisi senawanapulu tetese ipilise mene kikiya hanosene senawana, sena Newemi himu semetei esa: eta: matanesema senawana, olokeyatela tisene senawana, sena kumita: sanosene senawana, kesale iwei tisene senawana, fapolo selesene sanosene senawana, fapolo selesene senawana, ho olokeyatelawa isanese mokopo kotema wapilise selesene senawana, mokopo selesene senala:wana, iwa sopoke hano ka:na enene epapula saofa tei wa:la epapula honosanewemi toliyetikeye. Tolusulawa atepe kulusewa epakeye," aluse piseiki sea emi enene selesapekeye.

Yelusaleme Siti Hiwa Wekeye

9 Aputa: hepene sena tomoipe sopoyewi tisi tomoipewemi nano ikomo sosolo woliyetise tomoipewa tiyapola: sita:ne amowa, hepene sena semetei nowamoke nema selese, "Kewa newanapulu mina. A:pele Sipi Sa:yewi kesale tima:na:wa kema waloma:na:keye."

10 Au selapita:, hepene senayewi newa siliyapola: uwa koane amuna potosene tokomo sosolo tumu hapakeye. Ha:na: hetetiye sita:la:, hepene senayewi nema walose selese, "Kote siti ho:liya napolo Yelusaleme sitiwa Kote peleya: hepene falemi tese epe iniseya pota:pa:," aluse waiyakeye.

11 Walopita: neyewi potakamake, Kote ho:liyawa epe iniseyawa heneye ho:liyakeye. Ho:liyawa etewa unuwa yasepa papaya epapula, apula: etewa unuwa kalisitole hano kalaiya napolo potosene amuna, sitiwa ho:liya papayakeye.

12 Apula: Yelusaleme sitiwa solalapokeye. Solawa hepela pama isu tenamowa kukuluipewemi hepene sena kukuluipe sopoke potapola: sita:nekeye. Isu tenamowa kukuluipewemi Isolaiya sena maya unuwa kukuluipe momateyakeye.

13 Opo inisene tapowemi emi ela:, isu tenamowa usulupe sita:nekeye. Apula: fa:tamo tapowemi emi ela:, isu tenamowa usulupe sita:nekeye. Apula: komamo tapowala, isu tenamowa usulupe sita:nekeye. Apula: opo sinisene tapowala, isu tenamowa usulupe sita:nekeye.

14 Aputa: solawa penaiya temita: sola mouwemi etewa kalopo kukuluipe tuwapolapokeye. Etewa kalopo kukuluipewemi A:pele Sipi Sa:yewi apasolo walosene sena kukuluipe unuwa momateyakeye.

15 Apula: hepene senayewi nema puwano seya semetei kemi koloyewi timiya ta:pelesene ulula tiya:yewi tiyapola: elakeye. Sitiwala, siti isu tenamowana, siti solawala, ta:pele tima:na:ke, ta:pelesene ulula amowa tiyapola: elakeye.

16 Ta:pelesene ulula amowa siti ta:pele tiyapola:, siti wa:tekawala, siti wa:nokala, siti waloka senatowala, ta:peyawa semetei kamunakeye. Wa:tekawala heneye pama taosene elipei sakopolo elipei kilomita (2,200), apula: wa:nokala heneye pama, taosene elipei sakopolo elipei kilomita (2,200), apula: waloka senatowala heneye pama, taosene elipei sakopolo elipei kilomita (2,200), aluse ta:pele tikeye.

17 Apula: siti sola wa:nokawa ta:pele tiyapola:, aluse talo tekapeipe apula: tekapeipe (66) mita amunakeye. Ta:peyanase senayewi koane tiyapose ta:pelesene epapuluse hepene senayewi ta:pele tikeye.

18 Sola amowa etewa kalopo unuwa yasepa ho:liya napoyawa solalapokeye. Siti tiwa kolo napolo heneye sopoyewi tikeye. Koloyewi tiwa kalasi papaya amunakeye.
19 Siti solawa penaiya temita: sola mouwemi etewa kalopo sita:nekeye. Apula:, etewa napolo ho:liya muta kalikalila moweni sosoyewi wa:la:losewa etewa kalopowemi papeyakeye. Papeyawa akewa etewa kalopo ho:liya unuwa yasepa, elipeiwa unuwa sa:faya, osoka unuwa akete, pinika unuwa emelao,
20 piwa unuwa satonikisa, tekaka unuwa kaniliane, tomo unuwa kilisolaete, olo unuwa peleo, akota unuwa topase, talo unuwa kilisopelese, kenene unuwa hayasine, kukuwa unuwa ametise, aluse etewa unuwa papeyakeye.
21 Apula: isu tenamowa kukuluipewa nano koiya napolo kapolo amuna e unuwa pulole, moweni sosolo wa:la:losene kukuluipe sopoke timiyanakeye. Isu tenamo kukuluipe semetei semeteiwa nano koiya napolo kapolo amunayewi pulole semetei tiye timiyanakeye. Apula:, sitiwemi isu sosowa kolo napolo sopoyewi timiyanakeye. Koloyewi timiyawa kalasi papayawa amunakeye.
22 Aputa: Yelusaleme siti hiwemi Kotema wapilise koawa itapakeye. Koiyawemiye, Kote Hene Heneye Piseiki Sosolo amowana, A:pele Sipi Sa:le amowala, emi sita:nenase A:tewi Kote koane epapuluse ikila sopoke a:ma wapiyakeye.
23 Yelusaleme siti hiwemiwa opo ho:liyawala, kunei ho:liyawala, eta: holiyamakeye. Koiyawemiye, Kote Ene ho:liya semetei ho:lula:pela: elakeye. Apula:, napa ho:lulusene epapuluse A:pele Sipi Sa:le amowa ho:lula:pela: elakeye.
24 Apula: Yelusaleme sitiwemi ho:liya emiwa sena kesale sopoke peleya: kalikalila sita:newa hanaposakeye. Peleya: sopoke sena piseikiyewi Yelusaleme siti hiwemi ili nano ketea napolo kalikalila tiye tiwa tiyapola: musuluyetiyaposakeye.
25 Apula: Yelusaleme siti hiwa eta: yopolo tesemakeye. Auma:na:nase isu tenamowa maetalaposakeye. Eta: etayemake, ikila sopoke isu tenamowa kolowapola: elaposakeye.
26 Aputa: peleya: sopoke emi sena kesaleyewi nano ketea napolo kalikalila tiye tiwa, Yelusaleme siti hiwemi tiyapola: hanaposakeye.
27 Aputa: nano ketea olokeyatelawa Yelusaleme siti hiwemi tiyapola: mahanaposakeye. Ho olokeyatela isanese ho ama wapilisene senawana, mokopo selesene senawana, Yelusaleme siti hiwemi mahanaposakeye. Alawamona, A:pele Sipi Sa:yewi pukawemi sena kesale kokolo kao sita:pesena:wa, unuwa momateya sena kesale ili amo semetei Yelusaleme siti hiwemi hanaposakeye.

22

Yelusaleme Siti Hiwemi Neyewi Nano Ketea Papowa Wekeye

1 Aputa:, hepene senayewi nema nano ketea waiyawa wekeye. Kote piseiki sea tesekiwala, A:pele Sipi Sa:le sea tesekiwala hano emi telapekeye. Hawa tenene amowa etewa unuwa kilisitole amuna papayakeye. Sena kesale kokolo kao sita:pesena:pela: hano nasewa hano epakeye.
2 Hano amowa Yelusaleme siti isu sosolo honosane emi telapekeye. Emi telapita: i elipei nowa hano hema nono fa:nemi, apula: nowa hano hema nono weyemi, aluse sita:nekeye. Aluse sita:newa i fowa sena kesale kokolo

kao sita:pesena:pela: i fo nasewa epakeye. Yapene semeteiwemi i fowa kunei kukuluipe sopoke heya: tesekeye. Apula: peleya: sopoke sena kesale sita:ne ikila emiwa, i fayewi iwa fala:taposakeye.

3 Aputa: Kote Eye nano ketea eta: matanamawa Yelusaleme siti hiwemi mane olokeyatela amowa maelaposakeye. Siti emiwa Kotewalapulu A:pele Sipi Sa:le a:ko: piseiki sea emi helaposakeye. Helepela: Kote E tima:na: tisene sena kesaleyewi Ewamopela: tima:na: tikeye.

4 Kote mitiwa iyewi potaposakeye. Potapita:, ili sipupa:wemi Kote unuwa momatema:na:keye.

5 Apula: wa:ke mayopolopesakeye. Kote E ho:liyawa sosonase, napayawala ikilale otawala maho:lilipesakeye. Kote E ho:liyawa semeteiyewi ho:lulupesakeye. Ho:lilipita: Kote tima:na: tisene sena kesale amowa ikila sopoke piseikipela: sitalaposakeye.

Yesu Mene Mina:na:wa Wekeye

6 Hepene senayewi nema selese, “Ne sowa heneye sokeye. Heneye seyanase ta: tiya:pa:. Piseiki Koteyewi nano ketea auma:na:wa E sepatosene senama matanepitekiwa, iyewi se tiye minapokeye. Napu yemiwa nano ketea auma:na:pela: sepapowa, Kote tima:na: tisene sena kesaleyewi matanemita: Kote E hepene senayewi waloma:na:pela: hamona seyakeye. Hamonapita: neyewi selapose minakeye,” au seyakeye.

7 Yesuyewi e sena kesale sopoma sela:sela:, “Pota:pa:. Newa mene mina:na: ikilawa mapatokeye. Kote sowa sepatosene sena seyawa puka weyemi momateyawa ta: tisene sena kesale amowa Koteyewi napola:tapita: iwa epiya:sela: sita:laposakeye.

8 Newa, Yoneyewi nano ketea sopoke puka weyemi momateyawa neye potapola: neye ta:tapola: epapulakeye. Alake, hepene senayewi nema nano ketea walose selapita:, neyewi ta:tapola: potapola: amunanase, hepene senama wapilima:na:pela: e onatuwemi newa emi sine kula:pekeye.

9 Alawamona, kula:pela: elapita: eyewi selese, “Keyawa aupa. Kewa Kote tima:na: tisene sena epapuluse, newana Kote tima:na: tisene senakeye. Kewala, Kotewemi kulu hapa sena ke ma:e sepatosene senawana, puka weyemi momateyawa ta: tisene sena kesalewana, niyewi sopoke nano ketea timinisewa semetei kakeye. Alanase keyawa nema wapilipa. Kote Ene Ema semetei wapilipa:,” aluse hepene senayewi selesapekeye.

10 Hepene senayewi nema wa:ke selese, “Puka weyewi auma:na: e seyawa aupesakeye. Aluse momateyawa keyawa mupatapa. Nano ketea auma:na: ikilawa pa telanase mupatapa.

11 Apula: sena olokeyatela timiya:sela: kao olokeyatela timiya:sela: sita:latipa:. Mane akeleya tisene sena kesale amowa kao timiya:sela: sita:latipa:. Sena hekeya sita:laka kao hekeya sita:latipa:. Sena Kotema wapiya:sela: hekeya napolo sopolo timiya:sela: kao Kotema wapilise sita:latipa:,” au seyakeye.

12 Yesuyewi sena kesale sopoma sela:sela:, “Pota:pa:. Newa mene mina:na: ikilawa mapatokeye. Sena kesaleyewi nano ketea timiyawa Neyewi potapola: nano wa:la:ya hepe semetei kamunuse takalepela: miya:na:keye. Alake sena kesaleyewi olokeyatela timiyama, nano wa:la:ya hepe olokeyatelawa miya:na:keye. Alawamona sena kesaleyewi napolo timiyama, nano wa:la:ya hepe napowa miya:na:keye.

13 Alafawa Nekeye. Apula: Omekawala Nekeye. Nano ketea sopoke ma:ta: tiwala Nekeye. Puwano enewa Nekeye. Apula: sikape epesenewana Nekeye. Apula: sikapewa nano ketea sopoke kotetiyaposa apoyawala

Nekeye. Nano ketea sopoke mouwana Nekeye. Apula: timini tiyapola: apoyawala Nekeye.

14 Aputa: sena kesaleyewi ili tapola akeleya selakolose epapuluse, sena kesaleyewi ili himu akeleya olokeyatelawa iya:pela: sita:newa epelese napola:tese sita:laposakeye. Sena kesale amowa Yelusaleme siti hiwemi isu tenamowemi musuluyetiye, kao sita:pesena:pela: i fowa naposakeye. Siti suwemi hanaposakeye.

15 Alawamona, kasoyewi timinisene epapuluse, sena fapolo selesene sanosewana, senayewi kesale iwei tisewala, sena kumita: sanosene senawana, mokopo kote wapilisene sena kesalewana, mokopo sema:na: epelesene sena kesalewala, mokopo sepela: sanosene sena kesalewala, sena kesale amowa sopoke Yelusaleme siti hili suwemi musuluyetiye mahanaposakeye.

16 Newa Yesukeye. Ne hepene sena kili epesita:ya hamona seyakeye. Kiwa Kelesowemi kulu hapa sena kesale kulukulu koane sita:neyawa nano ketea auma:na:wa matanemita:, hepene senayewi kima walokeye. Newa Tepiti sena mayakeye. Tepiti sena maya emi ma:ta: tiye minawa Nekeye. Kiapowemi ikima:na: pa tepita: meiyetolu sosolo ho:lulusene epapuluse ho:liyawa Nekeye," aluse Yesuyewi selesapekeye.

17 Aputa: Ho Napoyawala, A:pele Sipi Sa:yewi kesale tisewana a:tewi selese, "Kewa mina," au selapita: topu sena kesaleyewi semetei semetei, "Kewa mina," au sela:pa:. Apula: sena nowa hano menipita: hano napose mina. Hano amowa nasaleke kokolo kao elaposakeye. Hano amowa Koteyewi mokopo kinisekeye. Kinapita: hawa menipita: na:pa:.

18 Aputa: puka we Koteyewi aupesakeye aluse momateyawa topulu sena kesale kima newa Yoneyewi penaiya selakeye. "Pota:pa:. Kote puka we nano ketea auma:na:wa momateyakeye. Momateya alapulu kine kewa matanepela: auma:na: telalakeye, aluse matanawamunuse alapulu kekenepela: solo se tiye kinapa. Kekene tiyapola: solo se tiye kinapita:, Koteyewi kewa falasisewa tuwataposakeye. Kote konomonose ikomonosene nano ketea puka we momateyawa sopoke kema kinaposakeye.

19 Aputa: Koteyewi Ene aupesakeye, aluse puka we momateyawa kiyawa sena nowamoke potapola:, hepe nowa se tiye kinapola:, hepe nowa mupapolo heneye iya:tapita:, sena amowa Koteyewi falasisewa tuwataposakeye. Koteyewi sena amowa falasima:na: tuwatese selese, 'Yelusaleme siti hiwemi hanapa. I fowala sutapola: napa,' au selaposakeye.

20 Yesuyewi selese, "Puka weyemi momateyawa heneye solo momateyakeye. Newa mene mina:na: ikilawa mapatokeye. Neyewi heneye selakeye."

"Heneye selakeye. Piseiki Yesu Kewa mina," au seyakeye.

21 Kote sena kesale ta:peyawa Ewemi kulu hapa kiwa sopoke Piseiki Yesu matanepela: mokopo sesemita: matanekeye. Henekeye.

Ki Solo Mou Waloma:na: Wekeye

Solo Puwano Matanema:na:wa We

Keye Kote solo akelesekiwa, nano solo noka keye eta: matanema:na: telama noka weyemi potaposakeye. Noka sena kesale unu apula: noka peleya: unu apula: noka ki selesene solo potaposakeye. Solo amowa nini solo Kasua leta emi tuwapolakeye.

Kasua Leta Wekeye: A A: E F H I K L M N O O: P S T U W Y

A

Alone ewa Mosese e ma:ekeye. Ewa Kote tima:na: tisene senakeye. Alone ewa sena kesale siliye hanose Kote solo walosene pilisiti senakeye. Aloneyewi Isolaiya sena kesale sopoke penaiya sosolo timita: tima:na:wa sosolo tikeye. Alone ewa pilisiti sena tepela: Kote solo waiye hapawa ewa yapene talo pinipe tepela: ewa kulukeye.

Atame weyamowa puwano peleya: heli timinise Koteye peleya: funu tiye sena timiyawa ekeye. Aputa:, sena Atame weyamoke e kesale Ifiwa tiyapola: enekeye. Alawamona, a:te ela: Koteye solo hekila esa: ele sepapowa a:te hotiyetikeye. Ala emi ela:, olokeyatelawa sosolo peleya: weyemi hetetikeye. Alake, napuwa peleya: sopoweyemiwa olokeyatelawa timiya:sela: sita:lakeye. 1 Kolini 15:45 emiwa weyemi seyakeye. Yesuwa sikape mina Atamewa nowa ekeye. Eye ela:, sikapewa eye ele sena kesale falela kokolo kao tesewa kinaposakeye.

Aisaia ewa Kote sepatosene senakeye. Ewa Yesu alusewa walosene sena elakeye. Ewa Isolaiya sena kesalema Kote solo waiya:sela: enekeye. Ewa ho:liya sena Kote pawemi elakeye.

Aisake weyamowa Epalahame epela: e kesale Sela eli e salakeye.Unuwa Aisake weyamo mouwa Selaye akola esa: unuwapokeye. (Apa 7:8, Lom 9:7, Hip 11:9-10).

Amaketone peleya: weyamowa Isolaiya peleya: suluwemi elakeye. Ikila ka elekemiwa tepewa sosolo ilima hetetiyaposakeye. Ikila emiwa Koteyewi Setenewa ikomonose sano tiye ulalopo kukuna itapa emi toliyetiyaposakeye (Hok 16:16). Peleya: amowa soma: ela tokomo Kalamele tiye Yeselele siti olosane soma: amowa emi elakeye.

Apasolo weyamowa unuwa Yesu kulu hanosene sena iwa apasolo senakeye. Iwa Kote solowemi hene esekeye. Kote solo selesene apoya amowa apasolo puwano kulu hanosene ili unuwa apasolo. “Apasolo” mouwa hamonase ilikepiya sena unuwapokeye. Ili kukuluipe amowa Kote solo weyemi kulu hanosene (Mak 3:14-19). Yesuye kukuluipe ta:peyakeye. Iwa Saimone e unu nowa Pita, esa: Yesuyewi unuwapokeye. Apula: nowa Sepeti e sa:le Yemese, apula: nowa Yemese e ma:ewa Yone elipei amowa Poanesi, esa: Yesuyewi unuwapokeye. Iyawa Poanesi unuwapo mouwa hene solopela:la: Kunu e sa:le aluse unuwapokeye. Apula: nowa A:nitulu, apula: nowa Filipi, apula: nowa Patalomiu, apula: nowa Ma:tiu, apula: nowa Tomase, apula: nowa Afiase e sa:le Yemese, apula: nowa Tatiase,

apula: nowa Lome kamaniyewi Yu sena pota: enewa iya:pa:na:pela: matanesene sena Saimone, apula: nowa Yesu sihelelema:na: sena Yutase Isekeleote, aluse Yesuyewi sena kukuluipe ta:peyakeye.

Atemesi weyamowa Kiliki mokopo kote kesalekeye. Efesese taunewemi sena semetei nowamo unua Timitiliase enekeye. Eyawa siufawemi nano ketea kali kalise timinisekeye. Eyawa ene pisinisi timinisekiwa ili mokopo kote kesale Atemesi e kulukulu koane amo potapola: eyawa siufawemi tepetenise timini ko:lusekeye (Apa 19:24).

A:

A:lose nano ikumu napolo hosonosene Yu sena kesaleye sena kulakemi tomawemi tuwatesekeye (Yon 19:39).

A:pele sipiwa Yu sena iye kopolosenekeye. Yu sena ili manewemi a:pele sipi weyamowa nano nonoke sosokeye. Koiyawemiye, a:pele sipi fawa iye sao tupulutiye kalesekeye. Apula:, po ipiwa nasekeye. Apula:, howala nasekeye. Apula:, a:pele sipi kapowala iyawa tiyapola: nano kalikalila timinisekeye. Apula:, a:pele sipi sa:le toluwawa ili pilisiti senayewi ili olokeyatela timiyawa kepoliyetimita: sano tiye Kotema mokopo tiye kinisekeye.

A:pele sipiwa yesila sena iyawa seli pota: tesekeye. Nowa a:pele sipiwa ulalopo sima:pekitise apula: mowa a:pele nowa sama:pekitise eye seli yesilisekeye. Kote pukawemi, Epo ewa a:pele sipi yesila sena puwano ekeye (Ma:ta: Ti 4:2). Apula:, Yesuye Ene selese, “Kopolo sipi pota:tesene sena napowa Nekeye.” (Yon 10:11)

Waine susalesene tupiya kapo amowa a:pele meme kapo tupulusekeye.

E

Ele walosene sena ili weyamowa Isolaiya senakeye. Ili amoke Kote Solo momateyawa ikila sopoke matana tiya:tesekeye. Apula:, iyawa momateya kamu momatesekeye. Apula: iwa Kote solo amo ele walosene senakeye.

Epalahame weyamowa puwano Isolaiya sena kesale iwamo ma:ta: ti amo ili kouwakeye. Alanase, Koteye Epalahamema weyamu seyakeye. “Neye ela: kemawa peleya: hiliwa miya:na:keye,” e seyakeye. Alawamona, eye Epalahamema weyamu seyakeye. “Ke peleya: iya:pela:, peleya: hili ha:na:pa:.” Apula: ewa keye ha:na:sela: yapewa sosolo iya:peyakeye. Amo fo:suwemi, peleya: amowa emi papokeye. Peleya: amowa napu weyemiwa Isolaiya e selala epakeye.

Etewa kalopo amowa Isolaiya pilisiti senaye Kotema nano mokopo kinisene etewa kalopo wa:pa:sewemi tuwatese satosekeye. Apula: Keinane sena kesale iyawala ili mokopo kotemawa etewa kalopo kamunuse sa tiye kinisekeye.

Epo weyamowa Atame Ifi eli e sa:le Keini fo:suwa Epo ekeye. Keiniwa nakela kelesene senakeye. Alusenase, eyawa nakela ketea tiyapola: Kotema mokopo mi. Alawamona, Epo ewa a:pele sipi kopolosene senakeye. Alanase, eyawa a:pele sipi ola:pe napowa Kotema mokopo mi. Alake,

Koteyawa Epoye mokopo miwa tise epiyakeye. Alawamona, Keine mokopo miwa eta: epiyamakeye. Alanase, Keineye konomonose Epowa sana kulukeye.

F

Puwano fa:nemi, Moseseyewi Yu sena kesale sopoke senanama peleya:wemi siliyapola: hapa, opo emiwa Koteyewi Mosesema selese, “Newamo kiyawa fala: koane tiya:pa:. Alake, kiyawa fala: koane matanepa:se Hipulu pukawemi emi akepa:. Apula:, fala: koane emi kiyawa Nema wapilipa:” Apula:, fala: koane pisini solopela:la: Haus Sel aluse momateyakeye.

Yu sena kesale Isipi peleya: emi kipila opo hanapita: hanapose falawa eta: solosemawa satapola: menakeye. Alake, yapene sopoke Yu sena koane matanepa:se tiya:le falawa eta: solosemawana matanepa:se kekenakeye.

Fapolo weyamowa mane olokeyatela timinisene keteakeye. Amowa mane kalikalila ho olokeyatela sele howanapulu ela: timinisekeye. Alake, weyamowa hele olokeyatela hekila ele sosolo Kote sowemiwa, “Tiyapa,” e seya telakeye.

Yu sena noka takale tiyapola: sita:nekeye. Kote solo Mosesema miwa senayawa seli kulu hamonote solo noka sela:sela: sita:nekeye. Aputa:, senayewi solo amowa me wapiyakeye. Iyawa solo amowa Yesu sowa makulu hanosaleke iyawa Yesuwalapulu kisi elakeye.

Isipi peleya:wemi piseiki unu sopowa Felokeye.

H

Hano Keyalo Ka:na weyamowa Isipi peleya: iya:pela: hanose, Moseseye Isolaiya sena kesale siliye sanewa akeye.

Hano toliyetisene mouwa sena kesale Yesuwemi kulu mina esa: munu amuna tuwatese esekeye. Hawemi mutule sinapola: fiyanesene amowa Yesuwalapulu kulapola: mene tesilise esekeye. Pasetaliye tikoneyeli a:te, “Ata Kote unuwemi Yesu unuwemi Ho Napolo unuwemi hawemi neye toliyetiyakeye,” e selakeye.

Koteyewi nano ketea peleya: we ela mei fala ela hano tawala suwemi ela ketea epamowa akewemi tese ma:ta: tiye ha:na: tese tekape emi eyakeye. Ikila towa Ewa ha:le henekeye. Alake, Yu senayawa ikila amo matanese ha:le tesekeye. Aputa:, Yesu sana kuluwa sokatiye ikila semeteiwemi tesi tiyapola: hapakeye. Alake, Kelesowemi matana notoya sena kesale ikila epa matanese ha:le tepa. Alawamona, Yu senayewi ikila semeteiwala kalikeye. Yu sena ili ha:le tesewa tekapekeye. Alanase, Yu sena ili ha:le tesewa akele amowa iliwa tomokeye. Yu sena kesale iliwa ha:le tesewa piwemi tese ma:ta: tiwa ha:na: tekamake ka:lo elesekeye.

Ha:ti sa:le mete napolo weyamowa sena ewa ununa sosolo ti kini apula: kuwini amuna folusekeye. Ha:ti amowa kolo siufa etewa napolo papaya amo pawalese timinisekeye. Apula:, fesamonawemi senaye puwano

inapita:wa i faye ha:ti timiya amo fopulusekeye. Nini Keleso sena kesale niwana ka epapuluse hepene falemi hanapitekiwa Koteye palese selese, “Ha:ti napolo amowa kima miya:na:keye.”

Hipulu sena amowa Yu senakeye. Au selesekeye. Puwano fa:nemi Epalahame enene, ikila emiwa, Iyewi selese, “Epalahamewa Hipulu senakeye,” e seyakeye. Eyawa e sena maya mina ikila emiwa iwa Isipi peleya: sita:ne ikila emiwa iwa Hipulu senakeye. Au seyakeye. Ikila weyemiwa Yu senawa niyewi iwa Hipulu senakeye. Isolaiya peleya:wemi sena kesale sitalapita: iyewi Hipulu sowa selesekeye.

I kasa nowa e unua Hisape. Ikila Yesu i manene palewemiwa, sipanesewa waine hawemi tikipela:, i unuwa hisape i amowa tuwemi polopela: Yesu meakemi tuwapokeye (Yon 19:29).

Yu senayewi peleya: amowa Lome kamani senayewi pota: enekeye. Heloteyewi Yu sena amowa piseikipela: pota: epesita: Lome kamaniyewi ta:peyakeye. Iyewi selese, “Helotewa piseiki sosokeye,” au seyakeye. Yu sena amowa epelemita: Kote koane tukuwapowa Heloteyewi me tikeye. Alawamona, Heloteyewi Yu sena muta sana kulunase iyawa ewa mapoyakeye. Aputa:, Yesu kesila opo emiwa Heloteyewi Yu senayewi sena sala tepeteni sopoke sana:sela: kotetikeye (Ma:tiu 2:1-23). Helote amowa kulunase e sala pinipewa sita:nekeye. Aputa:, e sala nowa unuwa Helote Atipaseyewi Kalili peleya: pota: enekeye. Helote e ata unuwapo amoke Yone hano toliyetisene sana amowa tokona kepakuwemi naiye tikeye (Ma:tiu 6:14-29). Aputa:, Helote semetei ekamoke Yesuwa koto elakeye (Luki 23:6-12). Aputa:, Helote nowa e kouwa unuwapo amowa Yutia peleya: emi ela: Kelesowemi kulu hapa sena amowa ikomoyetikeye. Ikomoyetiye Yoneyewi ema Yemese amowa sana kulapola: Pitawala tipolowemi selawapokeye (Apa 12:1-23).

1. Herod the Great [37-4B.C.] (Ma:t 2:1; Luk 1:5)
2. Herod Antipas [4 B.C. - A.D. 30]
   E atawa Helote Ola:pe Puwano ekeye. Kalili peleya:wa eye pota:tesekeye. (Ma:t 14:1-11; Mak 6:14-28; Luk 3:19-20; 23:6-15)
3. Herod Agrippa I [A.D. 37- 44]
   Helote Akilipasewa e kouwawa Helote Ola:pe Puwano ekeye. E auwa:lewa Helote Anitipasekeye. Eyawa Keleso sena kesalewa tipolo selawatesekeye. Apula:, eye ela: Yemesewa sana kulukeye. (Apa 12:1)
4. Herod Agrippa II [A.D. 50 -100] (Apa 23:35, 25:13-26:2; 26:19, 27-32)
   Son of Agrippa I

Hetisi peleya: amowa sena sala kulu howa iwa kotoma:na: opo amowa fiyatemita: yesipela: peleya: emi sitalakeye. Yu sena nokamoke selese, “ Hetisi peleya: amowa hepe sena sala mane olokeyatela tisene sena kesale kulu amo howa emi yesipela: sitalakeye. Apula:, honosane, me elepapela: hepe noka sena kesale seli sita:ne kulu howa hepe nokemi napolo emi yesipela: sitalakeye.” Au selesekeye.

Heo peleya: amowa Kiliki solopela:la: Kehena au selesekeye. Kehena amo mouwa wekeye. Yelusaleme tulu kela mowa tapo emi Kehena peleya:wa emi elakeye. Puwano fa:nemi Kehena peleya: emi Yu sena piseiki nokamoke i kene sala sanapola: towatapola: mokopo kotema mikeye. Kinapola:, sikape mane olokeyatela timini sena amowa Yu sena piseiki nowamoke ele tuwapokeye. Alake, peleya: weyamowa olokeyatelanase, iyewi nono ketea kuluwala tiyapola: teiwemi satesekeye. Kehena peleya: emi tei amowa eta: sekakolosemakeye. Kehena peleya: Yelusaleme siti pawemi ela amowa hele heneye tei peleya: amakeye. Kehena peleya: amowa olokeyatela peleya:nase, senayewi selese, “Koteyewi falasima:na: peleya: amowa Kehena amunakeye. Sikape kotoma:na: opo emiwa, Koteyewi sena kesale takale tiyapola: mane hekeya tima:na: sena kesale amowa nokemi apula: mane olokeyatela tima:na: sena kesale amowa Koteyewi falasima:na: peleya: emi hamona epesakeye. Tei peleya: emiwa eta: sekakolosema kokolo kau elaposakeye.”

Ho Napowa Kote Ene Ho. Sena kesale niwamo sesewata:pesita: Yesuwa hepene falemi hanose nima ilikepiyakeye. Ho Napolo amowa niwanapulu peleya: weyemi elakeye. Ho Napolo amowa nini himu matana fa:nemi ela: matana napowa nima kinanakeye. Keleso sena kesale nini toma we Kote Ene Ho Napolo koakeye (1 Kolini 3:16; 6:19).

Ho olokeyatela we ipa:? Ho olokeyatela we Setene e tima:na: tisene hokeye. Setenewa ili atakeye. Ho olokeyatela amowa sena kesale nini himu matana fa:nemi fiyane ela: mane olokeyatela timinimita: waiya:sela: niwemi elakeye. Iyewi ela: Keleso sena kesalemawa mane olokeyatela timinimita: polusekeye. Alawamona, sena kesale Kelesowemi eta: kulu hapamananeke, ho olokeyatela ili toma suwemi iwa ili fiyane ela: iwalapuluwa sita:laposakeye.

Kopolo hose amowa ewa a:pele sosolo alupu tela: apula: ewa senaye tepa:na: hanosekiwa hose fa:se wa:pa:sewemi helepela: ela: tetesekeye. Hose weyamowa Isipi kini Felo apula: Lome ami senayewi tepa:na: hanose tiye hanosekeye. Hose weyamowa Yu senala: iwa semetei semetei ela ela. I salowa mutama ela. Iliwa toki apula: kopolo kau ela.

Pisini solopela:la: “holi” e selakamo Kasua solo “ho:liya” “papaya” amo mouwa wekeye. Mane hekeya sopokeye. Mane olokeyatela nowa emiwa maelakeye. Alake, Kotewa hekeya sena esekeye. Alake, Kote E mane ewa hekeya sopokeye. (Yon 17:11; Hok 3:7, 4:8, 15:4) Aputa:, mane olokeyatelawa iya:pela: hekeya mane timiya:sela: elaleke, ewa Koteyawa hekeya sena kesale e selaposakeye. Ho Napuwalapulu mane olokeyatelawalapulu elipei eta: tesemakeye. Ho Napowa ene napolo sopokeye. (Luk 1:35; Apa 4:27; 2 Tim 3:15; 2 Pit 1:21) Alake, Kote E mane timinisewamo timinimita: Ho Napowa ta:pela: tiyapola: apoyakeye. Alake, Ewa papayakeye. Aputa:, nano ketea nowa ena Ho Napola? Aputa: sena kesale mane olokeyatela timinisewa mane hekeya sopolo timinisaleke, Kotewa sena kesale amowa hekeya sena kesale e selaposakeye. Ho:liya papaya e selakamo mouwa epakeye. (Mak 6:20; Apa 6:13; Lom 12:1; Tai 1:8; 2 Pit 3:11; Hok 21:10, 22:11)

I

I manene weyamowa Lome kamani senaye tipolo sena kesale sana kumita: palesekeye. Yesu enene ikilia emiwa Lome kamaniyewi Isolaiya peleya:wa pota: enenase, aluse iyewi Yesuwa imanewemi sana kulukeye. Keleso sena kesale Yesuwemi kulu hapa esa: matanemita: i manenewa emi ta:pele walosekeye.Amowa Yesuwa nini olokeyatelawemi kulu esa: ta:pele walosekeye.

Koteyewi a:lekena Itenewemi Atame enapotanewa eta: ilima hukalo tela elapita: potapola:, Koteyewi Atame ekela temita: Ifiwa emi timiyakeye. Koteyewi Atame kamape semetei ka tiyapola: Ifi timiyakeye. Alanase, Ifi weyamowa sena kesale peleya: sosolo weye sitalakamo nini ninumiwa ekeye. Koteyewi Atame Ifi a:ma selese, “Ka:tawa i fo we napa,” e seya. Alawamona, Seteneyewi suwi mene tepela: ine tikitise selapita: Ifiyewi i fowa su tiye nase heka e senama tiye kinapita: elipe menakeye. Akamake, peleya: sosolo weyemi mane olokeyatelawa emi hetetikeye.

Pilisiti senayewi Ikumu napolo hosonosene keteawa Kotema mokopo mi ikila emiwa kilisekeye. Kote fala: koane apula: Kote koawana iyewi kilisekeye. Alusene weyamo mouwa Kotema wapilise timinisekeye. Ikumu napolo hosonosene ketea amowa pale seyawa amunakeye. Alusene amowa Yu senaye Kotema kulukulusekiwa, Koteyewi amo ta:tapola: Ewa epiya ilima tesekeye.

Ilaiyawa Kote E seapotosene senakeye. E unu mouwa, “Kotewa Ne Sosokeye”. Ewa enewa Kini Ehape enewemiwana apula: Kini Ehasaiya enewa ewala emi enekeye. Ikila emiwa mokopo kote Peo e sepatosene sena sakopolo pinipe epela: talo piipewa tokomo Kalamele eye ela: heletetiye hanapola: sopoke yasoyetikeye (1 Kini 18:19-40).

Peleya: Isipi weyamowa Isolaiya peleya: pa elakeye. Isolaiya peleya:wa ma:na:wa itapa tepeta: Epalahame ekele a:ko: Isipi peleya:wemi sinikeye. Amo fo:suwemi Yosepewa e ma:la:yewi Isipi senama wa:la:yakeye. Wa:lalopita: ewa siliye hapakeye. Sikape Isolaiya peleya:wemi meinawa sosolo hetetikeye. Alanase, Yosepe e sola sopoke Isipi peleya: sinikeye. Emiwa iwa mayawa sosolo hetetikeye. Hetetiyapola:, Kini Felowa e penaiyawa iye tima:pekitise eye ipilise iwa e tima:na: tisene sena apoyakeye. Yapene sakopo pinipe kotetipela:, Koteyewi Mosese Isolaiya sena kesale sopoke siliye hamonita: holakeye. Nano ketea epamowa Isipi peleya:wemi hetetikeye.

Aiseke apula: Lepeka eli sa:le nowa Isokeye. Iso e ma:ewa Yakopekeye. A:ko: elipe ikila semetei ke kesila. Isowa ola:pe apula: sika Yakope. Isowa a:pele kalesene senakeye. Ewa ola:kamona ina topunu keteawa e sipima tiye mikeye. Iso eta: seli matanamake ela:, Yakope ma:na: sapo noka ema kinapita: apula: Iso ina topunu Yakopema mikeye.

Sena kesale sopoke peleya: sosolo weyemi Koteyewi alusewa matanemita: Epalahameyewi maye mina sena amoke ima walomita: ta:peyakeye. Aputa:, Epalahame e sa:le Aisakekeye. Aiseke e sa:le Yakopekeye. Yakopeyewi sena sa: kukuluipekeye. Sena kukuluipe amo sena I kukuluipe hetetikeye.Yakope tilila tela ikila emiwa, Koteyewi E unua senisi esa: Isolaiya unu tuwapokeye. Alake, Yakopeyewi maye mina sena kesale amowa

Isolaiya sena kesalekeye. Au selesekeye. Yesu hepene falemi hapawemi Lome ami senayewi Yu sena kesale amowa sanose ikomoyetikeye. Sanose ikomoyetiyapita:, amo fasu Yu sena peleya: amowa kisi sena nokamoke pota: sita:nekeye. Ala hanose, yapene 1948 ami meta tiye, peleya: amowa Isolaiya peleya:keye. Aluse, peleya: sosolo weyemi kamani mutayewi Ilikeye esa: tikeye. Alake, Isolaiya sena kesale peleya: kalila sita:newa iya:pela: Isolaiya peleya: ami hene sitalakeye. Alake, Isolaiya amo unu tuwapowa peleya: sena kesale Isolaiya aluse unuwapokeye.

K

Sena kesale Yesuwemi seli topulaleke, ili himu fa:na kalaiya hili napolo elakeye. Apula:, Yesuma sena kesale ene olokeyatelawa hokato seyalaleke ewa kalaiya hili napolo fiyatekeye. Olokeyatela mane ewemi enewa itapa tekeye (2 Kolini 5:17).

Kapo hekelese nanaka Koteyewi Ene E sena kesale esa: munu amuna Eye sepapowa tuwatese esekeye. Moseseyawa kapo hekelese nane-sene amunusewa mane olokeyatelawa ke himu fa:nemi elaka amo ti iya:takamunuse timinisekeye. Keye au timinisaleke, ke himu fa:na kalaiya hili napolo hekeya hetetiyaposakeye (Lef 26:41-42; Ele 10:16)

Yu senayewi au selaka, kamani sena kanosolo amakeye. Pilisiti sena puwanowalapulu, Pilisiti sena sosolo muta amowana, Yu sena tililawala, ilipe kekene tiye, Yu senayewi ili kanasolo, alusekeye. Kanasolo sena kekenawa sena muta amowa Satusi senakeye. Ketea hekelesene senawana, ketea kekelawala, kanasolo senayewi selesekeye. Alanase, Yesuwa supuk-eye. Kanasolo unuwa nowa Sanahitilini ekeye (Yon 11:47).

Aione ki amuna e unuwa Kopa. Amowa keyalo pimina mekela epapula telakeye.Puwano puwano fa:nemiwa sena nokamokiwa tima:na: tisene ketea kalikalila timinisekeye (Lefitikase 6:8). Noka tetesene keteakeye (2 Sam 21:16; 22:35; 2 Pula 12:10). Noka mokopo kote timinisekeye . Noka kita amuna fesamonosene timinisekeye. Noka moweni usu kulu timinisekeye.

Kopolo Ka:mo hose kamunakeye. Alawamona a:pele ewa kali telakeye. E fa:sewemiwa tokomo amuna fiyane telakeye. Nowemiwa tokomo amuna semetei nowemiwa tokomo amuna elipei esa: towayakeye. Eyawa nano ketea hilila sosolo tiye hanosekeye. Kote puka selesekiwa Epalahame ka:mo kataloka:peya telakeye. Ka:mo ewa keleya peleya:wemi tesekeye. Ewa mowa pama hanosene apula: hawa eta: menama elawa sokatiye muta ili tesekeye. Yone hano toluyetisewa ka:mo kapo fano sao tupulutiye kalesekeye (Ma:t 3:4).

Niyewi Yesu unu selese, “Yesu Keleso,” au selesekeye. E unuwa tuwapowa hele heneye Yesukeye. Kelesowa E tima:na: tisene unu tuwapokeye. Aputa:, sena nokamoke nano ketea tima:na: tisene sena aluse seyakeye. Paseta, Tikone, Kanosolo au selesene amunuse seyakeye. Keleso mouwa wekeye. Sena pisei epela epesita: Koteyewi ta:peya sena amowa Kelesokeye. Puwano fa:nemi Koteyewi Yu sena sesemita: Eyewi ta:peya sena amowa hamona e sema:na:keye, au seyakeye. Alake, Ewa minepekitise, Yu senayewi yesipela: sita:nekeye. Sena amowa Yu senayewi

i solopela:la: selese, “Mesaya,” au selesekeye. Aputa:, sena amowa Kiliki solopela:la: selese, “Keleso,” au selesekeye.

Sena kesale Yesu kulu hapa amowa iwa Keleso sena kesalekeye.

Keiniwa Atame apula: Ifi eli e sa:le ola:pekeye. Sala puwano peleya: weyemi eta: kesilisema selatiwa ekeye. E ma:ewa Epokeye. Keiniye sena eta: sanosemawa eyewi ma:ta: tiye e ma:e Epo sana kulukeye. Ewa nakela sa:le kela:tesene senakeye.

Keina:ne e selaka Hame e sa:le pinipi kesila amo unukeye. E mei e kouwawa Noakeye (Ma:ta: Ti 9:18-27; 10:6, 15). E mei E kouwala:wa sikapewa Keina:ne sena maya amo hetetiyaposakeye. Koteyewi Epala-hamema peleya: nowa sepatose. Peleya: Eye ima selaka emiwa Keina:ne e kouwala:wa sitalatakeye. Alanase, peleya: unua Keina:ne unuwapokeye. Yo:sua ewa Isolaiya sena kesale yesila eye ela: Keina:ne peleya: amowa Isolaiya maya kukuluipema takaletiye ima tiye mikeye.

Peleya: nowa unua Kiliki peleya:keye. Esa: unuwapokeye. Kiliki sena kesale iyawa i solopela:la: selesekeye. Kote solo seyawa ela:pe kipila Kiliki senayewi matane tiyapola:. Iye me ela ili solopela:la: me momateyakeye. Kiliki solopela:la: momateya amo potapola: niyawana ene solo esa: momakeye. Ikilisi (English) sowala pisini sowala sopoke Kiliki solopela:la: momateya amo potapola: napuwa ene solo esa: momatekeye. Solo kalikalila esa: momateye ha:na: weyamo ma:ta: tiwa Kiliki ekeye. Aputa:, e selaka Yu senama selesekeye.

Puwano Mosese enene ikila emiwa, Yu sena kesale Isipi peleya: sita:ne ikila emiwa, Isipi senayewi Yu sena kesale amowa sanose ikomoyetikeye. Isipi peleya:wa iya:pela: hamonota: Koteyewi Yu sena kesale amowa seselakeye. Yu senayewi kopolo sipi pepeta amowa iyewi koane isu ten-amowemi munukeye. Mununaneke, ili salawa Koteyewi hepene senayawa eta: senamakeye. Aputa:, ili koawa hepene senayewi helepa:pekeye. Alawamona, Isipi sena koane kopolo sipi pepeta eta: munumananeke, ili sala puwano ola:ka hepene senayewi senakeye. Aputa:, Koteyewi Yu sena kesale iwamo heleyeti matanese yapene sopoke kekenesekeye.

Yu sena kesale Isipi peleya: sita:newa iya:pela: senanama peleya: enene ikila emi koane kolotea tiyapola: sita:nekeye. Sikape, iwa Keinane peleya:wemi ha:na: tese heneye koane tikeye. Koteyewi seselesewa amo matanese kekenakeye. Aputa:, nakene sopoke koane koloteawala tiyapola: Kotema napolo ela:sela: sita:nekeye.

Hok pukawemi Koke apula: Makoke amo unu mowa peleya: sopoke sena kesale eta: Kelesoma sitala, iyewi Kote sena kesale niwanapulu ka ikilawemi tetaposakeye (Hok 20:7-8)

Yelusaleme sitiwemi Kote koane pilisiti senayewi tikeye. Sena ke-saleyewi ili mane olokeyatela timiyawa iya:pita: kopolo kaowa sipiwala tiyapola: pilisiti senayewi sanapola: towatalape Kotema mikeye. Aluse,

sanapola: ketema kinisene koane nowa eta: timakeye. Yelusaleme siti semetei pilisiti senayewi towatapola: Kotema mikeye. Aputa:, Yesu hepene falemi hapanase yapene 37 sopolo itapa tepela: Lome ami senayewi Yelusaleme sitiwa ekeyetikeye. Ekeyetiyapola:, Kote koane tiwala ekeyetikeye. Ekeyetiyapita:, Yu senayewi Kote koane ekeyatiwa wa:ke eta: timakeye. Aputa:, Kote koane amowa pisini solopela:la: Tempel haus aluse momatekeye.

Isolaiya sena kesale Kotewemi hene esa: olokeyatela timiyawa iya:pita: ili pilisiti senaye Kotema mokopo kinisekeye. Kotema mokopo kinisewa kalikalila elakeye. Noka a:pele sanotiye kinisene. Noka ma:na: nakela tiye kinisene. Noka waine hano tiye kinisene. Iyewi au timinisaleke, ili mane olokeyatelawa ikila semetei emiwa iya:pita: timinisekeye. Apula:, iwalapulu Kotewalapulu elipe mana semetei napolo ili epesita: esekeye. Ala ha:na: tese, Yesu sana kulu emi Kotema mokopo miwa amoke ka elese elakeye. Weyamowa Keleso senaye henela elaka epakeye. Alawamona, Yu sena kesale iyawa a timiyanakeye.

Puwano, Koteyewi Yu sena kesalema se tiye mikeye. Kote Ene solo ele Mosesema selapita: Moseseyewi sena kesale sopoma seyakeye. Yu senayewi Kote sowa ta:tapola: kulu hano saleke. Amowa Koteyewi iwa pote elaposakeye, e seyakeye. Aputa:, Yu senayewi selese, “Niyawa Kote solo kulu ha:na:na:keye.” Au seyakeye. Au selapita:, Moseseyewi nano ketea hopola pepetayewi sena kesale munukeye (Kisim Bek 24:6-8). Alake, Koteyewi puwano seya tiwa aupesakeye. Alusewa, pepetayewi ta:peya wayakeye.

Koteyewi sena kesale sopoke sesema:na:wa solo hili sepapowa wekeye. Sena kesaleyewi Yesu Kelesowemi himu semetei matanepela: sitalaleke, Kotewa iwa mene siliyaposakeye. Alake, sena kesaleyewi matanemita: Yesuwa i kelipapoyawemi pala kulu ikila emiwa Yesu pepeta wayakeye (Hip 7:22, 8:6, 10:16, 12:24).

Pisini solopela:la: selese “Kingdom bilong God”, esa: seyakeye. Momateya amo mouwa wekeye. Kini e selakamowa mouwa wekeye. Ewa pisei esa: selakeye. Hepene sena kesale siliye hana amo unuana aputa: peleya: weyemi kapo o tomo nene epela: siliye hana amo unuana sopoke pisei e selesekeye. Aputa:, Ma:tiuyawa Kote unua kolotea apolose eta: elamakeye. Eyawa Kote unua sosolo apolose selese hepene peleya: esa: momateyakeye. Solo elipei epamo mouwa epakeye.

Kolo peleya: hane kolemi peleya:walapulu tisilakolakeye. Alake, senayawa keyalape epela: emi potosekeye. Kolo henewa tima:na: epela: senayewi tiyapola: teiwemi satesekeye. Teiwemi satapola: wa:pa: we itapa tepela: hene fo fa:namo tisekeye (1 Pit 1:7). Tiyapola:, moweniwala timinisekeye. Timiya amowa wa:leya heka sosolo tiyaposakeye.

Puwano puwano fa:nemiwa Sena iwa puka wa seta: hetetima emi ela: iyawa i kapo amuna kopola timinisekeye. Kote solo momateya amo kopolawemi momatesekeye.

L

A:pele laeone we pusi epapula sosolo koloteamakeye. A:pele weyamowa yekeletela e pesewa mina senato apula: e tiya: sinipiwa lesa (razor) mina epapulakeye. Laeone weyamoke a:pele Isolaiya peleya: sitalaka noka eye helepekeye. Yesuwa “Yuta Laeone” e selesekeye (Hok 5:5).

Kesale Lehape we ipa:? Ewa iwei tisene kesale Yeliko sitiwemi tesekeye. Yu sena elipei ai pama:na: Yelikowemi minawa eyewi e koawemi o:sulu mupapo. Apula: eyewi a:ko: o:sulu mene ilikepiyakeye. Isolaiya sena kesaleye Yeliko siti ikomoma:na: inapita: eyawa tapola keyawa e winitowemi telepiyakeye. Telepeya amowa iyewi elepopota: Kote E mana elatapo esa: popota: elakeye. Iye amo potapola: ela: e sola sopowa sesewapokeye. Sikape kesale Lehape weyamowa Tepiti apula: Yesu eli inumikeye.

Puwano fa:nemi Yakopeyewi sena sala kukuluipe ta:peyakeye. Sena sala kukuluipe emi sala nowa Lifai unuwapokeye. Lifaiyewi maye minawa Lifai sena i maya unu tuwapokeye. Lifai sena i maya amoke Kote koane amowa sena ta:pele tiyapola: tikeye. Aputa:, iyewi pilisiti senayewi tima:na: tisewa eta: timakeye.

Lome senayewi pisei Sisa peleya: sopoke kisi tetese iye kotetikeye. Iye kotetiyapola:, sena kesale amowa ewa pisei epela pote enekeye. Alake, peleya: sopoke eyewi pote epesita: kamani sena muta ta:peyakeye. Ta:pele tiyapola:, Paileteyewi Yutia peleya: amowa pote epesita: ta:peyakeye. Peleya: inayewi Lome kamaniwalapulu tepepe kitese eyewi Lome ami sena muta amoke pote epesita: hamona e seyakeye. Eyewi Helotewa pisei epela: pote epesita: ta:peyakeye. Alanase, Yu senayewi konomonose Lome kamaniwa iya:pela: hamonota: iyewi matanakeye. Aputa:, Yu senayewi matanese Yesuyewi niwa pisei epela pote elakeye. Lome kamaniwa iya:pela: hamona e sema:na:keye. Esa: matanakeye.

Sena Lote we ipa:? Lote we Epalahame e auwa:lekeye. Epalahamewa peleya: Uluwa (Ur) iya:pela: ma:ta: tiye hapa emiwa e auwa:le Lotewa enewalapulu hapakeye. Loteyeliye Epalahame a:ko: a:pele kopolawa ilima tela senakeye. Apula: akema:na:wa eta: ilimakeye. Alanase, eli tima:na: tisene senaye peleya: munu tepekeye. Alake, Epalahameye Lotema selese, “Na:ko: na:nipe takalema:na:keye. Lote kewa kine ha:na:na: peleya:wa kiye ta:pelema.” Aputa:, Loteyewi Yota:ne hawe soma:ne fela napolo peleya: napolo amo ta:peyakeye. Alawamona, Loteyawa sena kesale peleya: sitalaka ko:ya sena sitalape elawa eta: kolaiyamakeye. Lote ewa Sotome koamesa: pakemi fala: koane tikeye.

M

Ikila Moseseyewi Isolaiya sena kesalewa Isipi peleya: iya:pela: siliye ha:na: keleya peleya:wemi sitalapita: ma:ne ma:na weyamowa Koteye Isolaiya sena kesalema maita: mei fala tese sululupoyakeye. Sululupolupita:, kiapo sopoke sena kesale iyewi tiye na:tesekeye. Iye ma:na: mena amuna:sela: sita:la: yapewa talo pinipe hapakeye.

Ma:na: hekila esene we enana? Nano hilila nowa tepita: amo Kotema kulukuluma:na:pela: ma:na:wa emi ela: hekila esekeye. Apula: nowa

Kote kekena Istale Kisimisile emi kekenema:na: ela: penaiya tima:na:pela: ma:wa emi ela: hekila esekeye.

Maseta fo we selilama koloteakeye. Alawamona, iwa sosolo fiyane-sekeye. Sena kesale sopoma Yesuyewi pale seya nowa selese, “Sena kesale Koteyewi Piseikipela: pote elakamowa, i maseta fo sena nowamoke ene alekenawemi kela epapulakeye. Maseta fo heneye kolotea kamoke, sopopela: alekenawemi nakela kelawa sitiyetiye i amuna tese sosolo tesekeye. Sosolo tese enewemi i elewa a:nema: fa:nano sitalaka inapola:, a:nema:yewi aiwa tisekeye.” (Ma:t 13: 31-32).

Melekiseteke e unuwa mouwa Kini Piseiki hekeya mane timinisekeye. Ewa Selame kiniwa ekeye. Selame unua nowa Yelusaleme. Apula: ewa Kote Sosolo Wa:pa:se falamo pilisiti senakeye (Ma:ta: Ti 14:18-20; Kisala 110:4; Hip 5:6-11; 6:20-7:28). Hip 7:1-3 au seyakeye. Saleme taunewemi sena sita:newa Melekiseteke piseikipela: potapola: enekeye. Aputa:, Piseiki Kote Wa:pa:se Sosonase eyewi pilisiti senapela: timinise enekeye. Aluse enewa Epalahameyewi e kisi tetese, kisi sena piseiki noka sanose kotetise, Epalahame e koane mene ha:na: isu honosane, Melekiseteke ewa ko:luye tise ema napola:tesene solo amowa minakeye. Solo amowa kinapita: ema Epalahameyewi nano mokopo minakeye. Ene nano sopoke tiwa takalese taloipe kekenepela: ti tilakeye. Tiye tipila:, talo semeteiwa tiyapola: Melekisetekema tiye mikeye. Kinapita: Melekiseteke tilakeye. Melekisetekewa unuwa hene solopela:la: Hekeya tesene Sena Piseikikeye, aluse unuwapokeye. Saleme taunewemi senawa piseikipela: pota: enenase e unu nowa unuwatese, Halute tesene Sena Piseikikeye, aluse unuwapokeye. Apula: e atawala e amawana itapakeye. Tilila kouwa meiwala itapakeye. Ewa kesila ikilawala ewa kulu ikilawala itapakeye. Kote E Sa:le kamuna, Melekisetekewa pilisiti senapela: kao enekeye.

1. Meli, Yesu Yo (Ma:t 1:16-18; 13:55; Luk 2:2-7; Yon 19:25-27; Apa 1:14)
2. Meli Makatala (Ma:t 27:56, 61; 28:1; Mak 15:40, 47; 16:1, 9; Luk 8:2; Yon 20:1-2, 11-18)
3. Meli, Petani Kesale (Luk 10:38-42; Yon 11:1-46, 12:1-7)
4. Meli, Yemese Yosepe Yo (Ma:t 27:56, 28:1; Mak 15:40-41, 47)
5. Meli, Yone Make Yo (Apa 12:12-13)

(Lom 16:6)

Sena kesale niwamo sesewapa:na: sena minawa Yesu Keleso ene ekeye. Yesu ewa sena kesale olokeyatela sine elapita: silikepima:na: sena minawa Yesu ene ekeye. Yone Hano toliyetisene sena potakamake Yesu inapita: potose selese, “Pota:pa:. Kote a:pele sipi E Sa:wa inatakeye. Sena kesaleyewi peleya: sosolo we sita:ne himu matanawemi nano olokeyatelawa Eyewi iya:pa:na:keye.” (Yon 1:29) Yesuwa kesila ikila emi hepene sena nokamoke selese, “Napuwa, Tepiti koamesa: Petilihemewemi, senase supeliwapokeye. Sala amokiwa sena kesale kiwa sopoke mene siliyaposakeye. Ewa Sosolo Yesu Keleso” (Luk 2:11). Apasolo pukawemi Pitayewi selese, “Alanase, niwamo mene silima:na: tela sena nowa itapakeye. Alake, hepene sitala hasu weyemiwa sena kesale niwamo mene

silima:na: sena nowa itapakeye. Alawamona, Yesu E unu semetiwemi ela: sena kesale niwa sopoke mene siliyaposakeye." (Apa 4:12).

Mesaiya e selaka mouwa Kote Eye ta:peya senakeye. Koteye E Ho Napoyewi Ema penaiya kinise Kote E sena kesale silikepila: E piseikipela: tise hetetiyaposakeye. Yu sena iye matanesekiwa Mesaiyawa ili Kini Piseiki tepela: ili kisiwa heletetiye hanaposapela: esa: matanakeye. Ikila emiwa hopola ela: iwa nano keteawa mahepe tepesa esa: matanakeye. Alawamona, Keleso sena kesaleyawa Mesaiyawa Yesukeye. Apula: iye matanasewa Yesuye ili olokeyatelawa kepoliyetiye imawa falela kokolo kao tesewa kinaposakeye.

Mokopo tima:na: tisene sena eyawa nano nowa e nane apula: ene tima:na:wa eta: tisema sena nowa hane ela: amo tima:na: tiya:sela: wa:la:ya hepewa eta: tisemakeye.

Isolaiya senawa Isipi peleya:wemi mokopo tima:na: tisene senapela: tiyelapita: Koteye Mosesewa ta:pele tiye. Ta:pele tiyapola:, Mosese Isolaiya sena kesale sopoke Isipi peleya: iya:pela: siliye hapakeye. Siliye hanapola: keleya peleya: honosanewemi tokomo Sainaiwemi Koteye Mosesema E ele taloipewa apula: E sepapowa ema tiye mikeye. Emiwa Mosese ikila talo pinipewa enekeye. Alake, iye selesekiwa Mosese elekeye.

Mua nano ikumu napolo hosonosene Yu sena kesaleye sena kulakemi tomawemi tuwatesekeye. Meiyetolu potosene sena usulupewa Petiliheme koamesa: emi inise Yesuma mokopo miwa usulupe ketea mikeye. Semetei nowa mua tiye mikeye. (Ma:t 2:11)

N

Ninifawa Asilia peleya: siti puwano sosokeye. Siti emi Koteyewi sepatosene sena Yonama Kote sowa emi walomita: hamona e seyakeye. Alawamona, ewa emi mahanapita: ewa peleya: nokemi ha:na:na:pela: potiwemi talakeye. Hano ka:na olosa emi Yonawa ewalo sosoye kunakeye. Apula: ewa ewalo sosolo suwemiwa ikilawa usulupe, yopiyawa usulupe telakeye. Amo fo:suwemi, ewayewi Yonawa sepituwemi ha:na: isiwapokeye. Apula: Yonawa Ninifa sitiwemi Kote sowa sema:na: hapakeye. Koteye Ninifa sena kesalewa matanawa manotolosaleke, ikomoma:na: e seyakeye. Alawamona, iyewi Kote solo Yonaye selapita: ta:tapola:, ili matanawa notoyakeye. (Yona 3:5-10)

Noa inawa Lemeke. Apula: Noa e salawa sena sa: usulupe. ili unuwa Semi, Hame, Yepete. Koteyewi Noama selese, "Potiwa sosolo timinipa:. Koiyawemiye, peleya: we hano ka:naposakeye. E selapita:, Noaye Kote sowa seyawa ta:tapola: potiwa timiyakeye. Noa e solawala apula: a:pewala unuwa kalikalilawa elipei elipei esa: tiye selawapokeye. Alawamona, sena kesale sosowa hano ka:nese katolose tanakeye.

O

I olifi fowa napolo. Iyawa olifi fowa tikipaselese wela hano tisekeye. I fo ha:ka:le tesewa imuna tesekeye. Apula: kenesawa yopia tesekeye. I olifi amowa Kesemene a:lekena semetei emi fiyanesekeye (Ma:t 26:36).

Atame Ifi a:tewi Kote sowa ta:te iya:pela: a:lekenawemi i fo su tiye nakamake olokeyatelawa peleya: sosolo weyemiwa emi hetetikeye.

P

Lome kamani yesila sena sosolo Yesu enene ikila emiwa Yutia peleya: Pailate eye pota: enekeye. Pailate eyawa Yesuwemiwa hele timiya nowa eta: papomakeye. Alawamona, Yu sena kesaleye selese, “Imanewemi fe oma,” e selapitekiwa Pailate e tiya:wa hawemi selakolose e ta:le ti senama selese, “Yesuwa Imanewemi fe oma,” e seyakeye.

Pisini solopela:la: “glori” e selakamo Kasua solo “papaya” amo mouwa wekeye. Ho:liya napolo esa: selesekeye. Alake, Kotewa hepene falemi ela: ho:liyawalapulu elakeye. (Luk 2:9, 9:32; Apa 22:11; Hok 21:23) Aputa: nowa penaiya e selesekeye. Yon 1:14, 2:11, 11:40; 2 Tes 1:7; Hok 18:1) Alake, Yesu mene inisekiwa penaiyawalapulu ho:liyawalapulu inaposakeye. (Ma:t 24:30; Luk 21:27; Mak 13:26) Alake, ewa sosoke niyawa ewamo wapilisekeye. (Ma:t 25:31; Luk 2:14; Yon 11:4; Hok 1:6, 4:11)

Pelamewa Alame peleya: tese Petohole taunewemi enekeye. Sena amowa fapolo timinisene senakeye. Moapaite Kini Palake eye Palame Isolaiya sena kesale olokeyalemita: holakeye. (Napa 22:5-24:25; Ele 23:4-5; 2 Pit 2:15; Hok 2:4)

Papilone peleya:wemi Papilone siti puwano sosolo elakeye. Papilone siti amowa etewayewi solose hekeye tise unuma wapa:se falemi apoyakeye. Papilone siti amowa Hano Taikilisi tiye Hano Yufaletisi honosane emi elakeye. Yapene 586 B.C. Papilone amiye Yelusaleme siti sena kesale sitalaka saliyapola: siliye Papilone peleya: mene hapakeye. Kote Puka Hokateawemi Papilone amowa pale seyawa sena kesale peleya: sosolo we sita:neyewi Kote sena kesalema kisi tepesakeye (Yel 51:44; Tan 4:30; Apa 7:43; Hok 14:8; 17:5)

Palataese weyamowa Hepene peleya: kamunakeye. Yesuye o:sulu tisene sena e tiya: ili tapo palama selese, “Kewa napuwa Palataese peleya: Newanapulu elaposakeye.” (Luk 23:43; 2 Kolini 12:4; Hok 2:7)

Keinane sena kesale ili mokopo Kote unuwa Peaokeye.

Pisini solopela:la: selese 'Kantri' e selakala aputa: 'Provins' esa: momateya epamowa wekeye. Peleya: ele esa: momateyakeye. Alake, kiyawa peleya: kolotea esa: seyamakeye. Epa peleya: sosolo esa: unuwapokeye. Kantri e selakamo mouwa epakeye. Aputa: Provins e selakamo mouwa wekeye. Peleya: hene ele esa: unuapokeye.

Yu senayewi koane helepa:pewa amo kekenawa ikila talo piipe akeye ha:na: tese Penekose kekenesekeye. Penekose kekena ikila emiwa, Yu senayawa nano ketea amowa kene tesaleke, Kotema napolo epela kinisekeye. Aputa:, Yu senayewi Penekose amo kekenese sita:nekeye. Ikila amo Koteyewi Ho Napowa peleya: sosolo weyemi hamonapita: minakeye.

Setene e unu nowa Piaosipukeye (Mak 3:22).

Moseseyewi e ma:e Elonewa enekeye. Ikila emiwa Kotewa wapilimita: Koteyewi fala: koane tiya:pa:, e seyakeye. Tiya:pa: e selapita:, Yu senayewi fala: koane tikeye. Aputa:, Koteyewi fala: koane timita: Eloneyewi pilisiti sena puwano tepela: timita: ta:peyakeye. Alake, Eloneyewi ma:ta: tiye hapa sena amowa sopoke pilisiti sena sita:nekeye. Puwano pilisiti senayewi Koteyewi fala: koane nano ketea tima:na: tise sita:nekeye. Aputa:, Yesuwa peleya: weyemi enene ikila emiwa pilisiti sena mutayewi Kote koane Yelusaleme sitiwemi nano ketea timiya:sela: sita:nekeye. Pilisiti senayewi sena kesale niwamopela: seselese kulukulu esa: sita:nekeye. Aputa:, sena kesaleyewi mane olokeyatelawa Koteyewi iya:pita: nano ketea hopola tiyapola: minawa pilisiti senayewi sanapola: towatapola: Kotema kina:sela: sita:nekeye.

Aputa: pilisiti sena puwanowa ene unuwa Kaiafasekeye. E koane pilisiti sena sosowala, Yu sena tililawala sopoke kekenakeye (Ma:t 26:3)

Yu sena pilisiti sena sopolo yesilawa ekeye. Yu sena kanasolo kekenawa Sanahitilini ewa piseiki senakeye. Yesu ene ikila emiwa pilisiti sena puwano wa:pa:se enewa Kaiyafasekeye (Ma:t 26:57).

Fala: telepela: hanose koamesa: nowemi ha:na: ine esene Poti. Apula:, poti amowa nete ewalo tima:na: toliyetima:na:pela: hanosekeye.

S

Nano usulupe elapita: Sainai unuwapokeye. Nowa Sainai tokomo. Nowa Sainai seleya peleya:keye. Nowa Sainai peleya: sopo. Tokomo tumu emi Koteyewi Mosesema E ele taloipe momateyawa tiye mikeye.

Yesu enene ikila emiwa Isolaiya peleya:wa usulupe kaseyakeye. Nono Fa:ta Kalili peleya:keye. Apula: nono koma Yutia peleya:keye. Apula:, honosane Samelia peleya:keye. Samelia peleya:wemi siti puwanowa Sameliakeye.

Epalahame ekele unuwa Selakeye. Sela weyamo e sa:wa Aisekekeye.

Samuele weyamowa Kote sepatosene senakeye. Apula:, ewa Isolaiya sena kesale kotosene yesila sena ka elese telawa ekeye. Samuele eyewi Isolaiya kini puwano Saulewa e piseiwemi wela hano suluse ta:peyakeye.

Seleya peleya: e sela we iwa itapa hawa itapa ma:na:wa itapa senanama peleya: seleya apula: keleya peleya: selese e sekeye. Peleya: amowa semetou telakeye.

Nini sena puwanowa piseikikeye, au selesekeye. Aputa:, iyewi peleya: emi sena kesaleyewi piseikiwa Felokeye, au selesekeye. Ikilisi solopela:la: Kinikeye, au selesekeye. Aputa:, Felowala, Sisawala, Kini aluse unu holosewa hele heneye ili unuwa epamakeye. Iyawa nano ketea timinipita: aluse unu mikeye.

Satusi sena au selakamowa hele heneye sena i maya amakeye. Satusi sena au selakamowa ilipe kekenetiyapola: kali ma:ta: tiyapola: tiya:sela: sita:nekeye. Satusi sena noka pilisiti sena timiyakeye. Satusi sena au selaka noka moweni sosolo tela senakeye. Noka unuwa sosolo sita:lakeye.

Yu senayewi kanosolo epela: tima:na: tiya:sela: sita:nekeye. Satusi senayewi matanese, “Sena kuluwa mene tesilapola: mahanaposakeye,” au matanakeye.

Pisini pukawemi Yesuye selese, “Newa Sena Sa:keye,” e seyakeye. Alanase, Keyawa Newa Kote sa:le elakeye. Alake, keyawa niwa Kote sema esa: matanepa. Koteyawa auwa eta: seyamakiwa niyawana masemape. Kote ene selese, “Sena sa:le e seya emi ela niyawana Kote sa:le elakeye.” Au selapita: ta:tapola:, ewa Koteyewi ta:peyalapo esa: matanekeye.

Puwano fa:nemi Ho Napowa peleya: weyemiwa a ilikepima:na:, Koteyewi Ene matana sena kesale sopoma se tiye mita: Ene sowa sosolo sepatosene senama seyakeye. Sepatosene sena amoke ta:tapola:, sena kesalema hokato se tiyapola: mikeye. Sepatosene sena noka sita:ne Aiseiya, Ilaiya, Taniolo, aputa: Yona epakeye. Aputa:, sena nokala sepatosene sena enekeye. Ikila weyemiwana Kote sena kesalema E matanawa semita: sepatosene senama seyakeye.

Samelia taunewana Samelia peleya:wala Yelusaleme sitiwa nokemi apola: hano Kalili amowa nokemi apola: honosane elakeye. Puwano fa:nemi Yu sena amowa Samelia peleya: emi sita:nekeye. Sena mutayewi Kote sowa iya:peyanase Koteyawa iwa falasi elakeye. Asilia sena piseiki ene emi senawalapulu inise. Samelia senawalapulu kisi tetesa. Samelia senawa helepekeye. Heletatiyapola:, Samelia sena kesale muta Asilia peleya: emi siliyapola: henekeye. Iwa sita:pesita:, apoyakeye. Aputa:, sena piseikiyewi Asilia sena kesale noka siliyapola: hene Samelia peleya: emi sita:pesita: apoyakeye. Alanase, Asilia sena kesale amowa Samelia sena kesalewalapulu kekene tiyapola: ti selako sita:nekeye. Alanase, Samelia senayewi Kote sowa seli eta: kulu hapamakeye. Aputa:, Kotewa wapilimita: Koteyewi koane Yelusaleme sitiwemi tiwa iyewi iya:peyakeye. Iyewi Kotewa wapilipase koane nowa Samelia taune pawemi tikeye. Yu senayewi matanese, Samelia sena kesale amoke Kote sowa eta: kulu hapamakeye. Au matanese sita:nekeye.

Saofa tei wa:la ikumu hoseya olokeyatela amowa imuna eleya telakeye. Opo Koteyewi Sotome Komola ikumuna emiwa tei wa:lawalapulu saofawala hano sinisene epapuluse meiki falemi tese sinikeye (Ma:ta: Ti 19:24). Hokatea pukawemiwa hano ka:na enene epapula tei wa:lawalapulu saofawala elakeye (Hok 21:8).

Sena elipei ela: elipe solo sepatose epeya ili esa: selesekeye. Apula: maya elipeiye elipe solo sepatose epeya ili esa: selesekeye. Koteye ela: Epalahamewalapulu elipewa epapu sepapola: timiyakeye. Alawamona, Koteyewi Epalahamewalapulu timiya amowa Isolaiya sena kesale sopolopela: timiyakeye.

Puwano fa:nemiwa Koteyewi hepene sena sopoke timiya emiwa semetei nowa e unuwa Lusifa. Lusifa eye Kote ela peleya: tima:na: epita: sano tiye peleya: weyemi toliyetikeye. E unu nowa Setenekeye. Pateya selesene inawa ekeye. Apula: sena sano kulusene mouwa ekeye. Ewa ho olokeyatela yesila inawa ekeye (Yon 8:44).

Aiyane ki amuna koiya papaya Siufakeye. Iyewi moweni usu timinisekeye. Yutase Iskeliote Yesu sama:na: siheleyawa moweni usu talo usulupe siufa amoke siheleyakeye (Ma:t 26:15).

Saione sitiwa unuwa nowa Yelusaleme sitikeye. Iye selese Tepiti siti apula: Kote sitikeye.

Lome kamani Piseiki sena ununa Sisa.
1. Sisa Okatase [27 B.C. 14 A.D.] Caesar Augustus (Luke 2:1)
2. Sisa Tipiliase [A.D. 14-37] Caesar Tiberias (Ma:t 22:17; Luk 3:1; Yon 19:12)
3. Sisa Kolatiase [A.D. 41-54] Caesar Claudius (Apa 18:2; 11:28)
4. Sisa Nelo [A.D. 54-68] Caesar Nero (Apa 25:11)

Solomonewa Tepiti e sa:keye. E yowa Patesipa. Ewa ina kini Tepiti fo:suwemi Isolaiya kini hetetiwa ekeye. Apula: Solomone eyewi Yelusaleme Kote koane eta: tisema himini tiwa eyewi puwano tikeye.

Sotome apula: Komola siti elipei weyamowa Kulu Hano Ka:na (Dead Sea) nono komamotapo emi elakeye. Koteyewi siti elipei amowa ili mane olokeyatela sosolo timiyanapita: ikomoyetikeye. Lote e solawa emi enewemi elakeye.

Solo Napolo weyamowa Yesu Kelesowa nini mane olokeyatelawa tiyapola: kepoliyetise imanewemi kulukeye. Amowa niwamo mene silise kokolo kao tesewa nima mikeye (Yone 3:16).

T

Takase tisene sena amowa kamani tima:na: tisene sena eyewi sena kesale salo takasewa tiye tesekeye. Yesu kulu hapa sena nowa Ma:tiu ewala takase tisene senakeye (Ma:t 10:3).

Talakone we a:pele sosolo ewa epiwa tela apula: nake pisei amuna pesewa senato mina ilima apula: eye hepa:kamakiwa tei wa:la hepa:lesekeye apula: onatuwa pinipe sinipi mina apula: itiamewa senato penaiya ilimakeye. Hokatea pukawemi talakone amowa Setenekeye (Hok 12:3-7; 13:2-11; 20:2).

Tepiti we Yesi e sa:keye. Ewa a sala ela: a:pele sipi pota: tesene senakeye. Isolaiya senawa Filisiti senawanapulu teta:ne ikila emiwa Tepiti eyewi Kolaiatewa sana kulukeye. Sepatosene sena Samueleyewi Tepitiwa Isolaiya kini temita: ta:peyakeye. Ta:pela: tiyapola: sikapewemi ewa heneye Isolaiya kini hetetikeye. Tepitiwa kini ela: yapewa talo pinipe enekeye. Yesu Keleso e kouwa minawa Tepiti ekeye.

Iyewi Yesu holose selesewa “Tepiti E Sa:le” koiyawemiye Yesuwa Tepiti e mayawemi mina esa: selesekeye (Ma:t 1:1; 9:27; 21:15).

Nini “taune” au selesaleko, amowa sena kesale koamesa: kalikali esa: kekena amo selesekeye. “Siti”, au selesaleko, amowa sena kesale taune kalikalila ine kekena apula: peleya:wa sosolo koane tiya tiyawa heka eta: potosema amowa “siti” e selesekeye.

1. Koane Helepa:pe Matanema:na:pela: Tikina (Passover)
2. Falawa Eta: Solosema Ma:na:pela: Tikina (Festival of Unleavened Bread)
3. Penekose Tikina (Pentacost)
4. Koane Kolotea Titiyapola: Sita:ne Tikina (Festival of Shelters, Booths)
   Moseseyewi Isolaya sena kesale siliye hanapola: Isipi peleya: iya:pela: moawemi fa:na:no sita:ne ikila emiwa iyewi mowa koane kolotea tili enewa Matanema:na:pela: Tikina telakeye. Tikina kekenepela: ikila oloipe sopowemiwa tikina tesekeye.
5. Kote Koane Titiwa Isu Koloma:na:pela: Matanema:na:pela: Tikina (Festival of the Dedication of the Temple)

Niyawa peleya: weyemi tima:na: tisene senayawa pose epela: nano ketea tima:na: tisene nano ketea heka tisekeye. Aputa:, peleya: nokemiwa sena nokamoke iwamopela: tima:na: timita: sena nano ketea itapa telawala sena ma:na: itapawala wa:la:losekeye. Sena peleya: amoke wa:leya ina amopela: hokolose tisekeye. Hokolose tiwa nano ketea wa:leya heka eta: tisemakeye. Sena amowa sena poseyewi wa:leyanase, eta: hauwekilanase sena tima:na: tisene sena wa:leya amoke e matana emi eta: alusemakeye. Sena poseyewi ene matana semetei kulu hanosekeye.

Kopolo toki amowa puwano senayewi kopolosekeye. Yesu enene ikila emiwa iyawa nano hililawa toki wa:pa:se tuwapola: tiye hanosekeye. Apula: senawa e fa:sewemiwa helepela: hanosekeye.

Sokatiye semeteiwemiwa ikila Tomo amowa Kotema kulukulusene ikilakeye. Apula: amowa Kote E ho:liya ha:le tesene ikilakeye. Apula: ikila Koteyewi peleya: sosolo weyamo timinisekiwa Eyewi ikila tekapeipewemi timiyakeye. Apula: ikila Tomowemiwa Ewa ha:le telakeye. Apula: Yesu kuluwemiwa Ewa mene Towemi tesikeye.

W

Wakapila weyamowa kapo nakola olokeyatela sena kesale tiya:wemi onatuwemi toma sopoke oloseseya sololo hetetisekeye. Ala emiwa onatuwa pa:mo tiye tiya:wala pa:mo tise kulu amuna tesekeye. Sena kesale nokamokiwa nakola olokeyatela amo pawemiwa ipilise eta: hanosemakeye. Yesuyewi wakapila sena taloipewa Eyewi fala:wayakeye. Pula wala amowa Kote pukawemi momateya elakeye (Luk 17:12-19).

Wapilisaleke nano hepe tela asuwatapita: apula: kinapita: ma:e ate ama wapilisekeye. Alawamona, napu Niu Tesetemene weyemiwa niyawa Yesu apula: Kote ili unuwamo wapilipa:, e seyakeye. Kote ene Puka weyemiwa au momateya telakeye.

Waine hano weyamowa kalepe mei fo tikipaselekamake inisekeye. Isolaiya sena kesale iyewi nasekeye.

Witi amowa alasi amuna Isolaiya sena kesaleye tiye falawa timinisekeye. Witi falawa amowa sa:le napolo. Pali amowa Witi kamuna, alawamona, pali falawa napolo aso kolotea mesete telakeye.

Y

Yakopewa Aisake e sa:keye. Apula:, Isolaiya sena kesale maya kukuluipewa ma:ta: ti inawa ekeye. Yakope e ma:e ola:ka Isokeye.

Kini Yosaia enewemiwa Yelimaiyawa Kote sepatosene sena enekeye. Apula: Yelemiayawa Kote tima:na: tiya:sela: ela: yapene talo pinipe tepela: amo fo:suwemi Yelusaleme sitiwa emi ikomoyetikeye (586 B.C.).

Puwano fa:nemi Tepiti piseiki epela: enewemi e koawana Kote koawana tima:na:pela: Yelusaleme sitiwa ta:peyakeye. Alanase, Yelusaleme sitiwa Tepiti sitikeye. Au selesekeye. Aputa:, Yesu hepene falemi hapake Lome senayewi Yelusaleme sitiwa ekeyetikeye. Ekeyeti amo fasu sena nokamoke Yelusaleme sitiwa wa:ke me tikeye. Aputa:, ikila nowemi kisi sena inapola: Yelusaleme sitiwa ikomoye tikeye. Ikila emiwa, Yelusaleme sitiwa iyewi pota: enekeye.

Yelusaleme siti honosanewemi koane muta tiwa etewayewi solose hekeyetikeye. Hekeyetinase teletepita: mowa tapowemiwana koane muta tikeye. Senayewi selese, “Yelusaleme siti puwanowa Yelusaleme siti hiwala tikeye.” Au selesekeye. Yelusaleme siti hiwala tiwamona peleya: senayewi tikeye. Aputa:, Yelusaleme siti hiwa Koteyewi hepene falemi hekapewa kali epakeye. Kote sitiwa sena peleya: weyemi silakamokiwa eta: potosemakeye. Yone semetei eyewi potapola: solo mupapolo wayawa pukawemi momateyakeye. Yelusaleme siti hili Koteyewi tiwa hepene falemi tese inaposakeye.

1. Yemese, Yesu E Ma:e
2. Yemese, Sepeti E Sa:le
3. Yemese, Afiase E Sa:le
4. Yemese, Yutase E Ata
   Yutase we Isekaliotema.

Yesiwa Opete e sa:keye. Apula: Yesi e sa:wa Kini Tepitikeye. Poleye selese, “Yesi i sou howana” amowa Yesu Kelesokeye (Lom 15:12).

Sena kesale amowa Yesuwemi seli topu henela apula: Yesu matanawamu kulu hanana amowa Yesu kulu hapa sena kesalekeye. Puwanowemiwa sena ili kukuluipe akeye. Sikapewemiwa sena kesale ilima Yesu Ewamo kulu hapakeye.

Yesu kulu hanosene sena ima pale selese, “Waine hano we ne pepeta amunakeye. Apula: falawa ma:ne tuwapolo we ne toma amunakeye. Kiye weyamo timiya:sela: Newa mene matanemita: timinipa:.” Yesu Ewa a kuma:na: ela:, E sena kukuluipema se tiye mikeye. Napu yemiwa niyewi Keleso sena kesale timiya:sela: sita:la:keye.

Nano ketea solosene amo unua Yisikeye. Yisiyewi timinisewa wekeye. Yisiyawa nano ketea pasulusekeye. Yisi e seya epamo mouwa wekeye. Mane olokeyatela timinima:na: matanesene amo pale seyakeye. Pasupesakeye. E seya epamo mouwa wekeye. Mane olokeyatela timinima:na:wa sosolo matana:sela: elaleke, e himu fa:nemi pasulalakeye. Pale selese Yisi e seya epamowa mane olokeyatela amo seyakeye. (Ma:t 13:33)

Ninifawa Asilia peleya: siti puwano sosokeye. Siti emi Koteyewi sepatosene sena Yonama Kote sowa emi walomita: hamona e seyakeye. Alawamona, ewa emi mahanapita: ewa peleya: nokemi ha:na:na:pela: potiwemi talakeye. Hano ka:na olosa emi Yonawa ewalo sosoye kunakeye. Apula: ewa ewalo sosolo suwemiwa ikilawa usulupe, yopiyawa usulupe telakeye. Amo fo:suwemi, ewayewi Yonawa sepituwemi ha:na: isiwapokeye. Apula: Yonawa Ninifa sitiwemi Kote sowa sema:na: hapakeye. Koteye Ninifa sena kesalewa matanawa manotolosaleke, ikomoma:na: e seyakeye. Alawamona, iyewi Kote solo Yonaye selapita: ta:tapola:, ili matanawa notoyakeye. (Yona 3:5-10)

1. Yone Hano Toliyetisene (John the Baptist)
2. Yone, Apasolo Sena (John the Apostle)
3. Yone Make (John Mark)
4. Yone, Pita E Ata (Peter's Father)
5. Yone Nowa (Another John)

1. Yosepe, Yakope E Sa:le
2. Yosepe, Meli E Sena
3. Yosepe, Yesu E Ma:e
4. Yosepe, Alamatia Sena
5. Yosepe, E Unuwa Nowa Palasapase
6. Yosepe, E Unuwa Nowa Panapase
7. Yosepe, Meli nowamo E Sa:le (Mak 15:47)

Puwano Mosesewa Isipi peleya: iya:pela: mina emiwa Yo:suawa sala sa:se Mosese hanewemi enekeye. Apula: iwa peleya: seleya emi sisa:sela: yapene talo pinipe tepela: Mosesewa kulapita: Yo:suaye Isolaiya sena kesalewa sepapolo peleya: emi siliye hapakeye.

Puwano fa:nemi Yesuyewi sena kesale siliye inise iwa Keinane peleya: emi henenekeye. Peleya: amowa takalese unua Yuta peleya:keye. Alake, sena Yuta peleya: emi sita:newa sena nokamoke selese, “Iwa Yu senakeye.” Sikape, sena i maya kukuluipe amowa senayewi selese, “Ili amowa Yu senakeye.” Au selesekeye. Ikila yemiwana, niyewi selese, “Ili amowa Yu senakeye.” Au selesekeye.

Sena kesale Yu senama tela amowa iwa Yuta senamakeye.

Yuta we Yakope e sa:le pinipi kesila amo ekeye. Yuta maya mina emi Yesuwa hetetikeye (Ma:ta: Ti 29:35; Napa 26:19-21; Ma:t 1:2). Yesu E unu nowa 'Yuta E Lione'.

1. Yutase, Kalili Sena (Apa 5:37)
2. Yutase, Yesu E Ma:e
3. Yutase, Yemese E Sa:le
4. Yutase Isekeleote
5. Yutase, Tamasekase Sena
6. Yutase, E Unuwa Nowa Palasapase

Yutia puwano fa:nemi Tepiti pisei epela enene ikila emiwa, eyawa Yu sena kesale sopoke eye pote enekeye. Ikila emiwa Yelusaleme siti pa peleya: amo unua Yuta peleya:keye. Aputa:, peleya: noka Isolaiya peleya:keye. Aputa:, Yesu peleya:wemi inapola: enene ikila emiwa, Yu sena peleya: amowa noka takayakeye. Takale tiyapola:, Yelusaleme siti pawemi elaka Yutia peleya:keye. Au selesekeye. Hano Kalili pawemi elaka Kalili peleya:keye. Au selesekeye. Honosanewa Samelia peleya:keye. Au selesekeye.

Yu Senayewi peleya: sopoke koawana taunewemiwana Yu senayewi Kote unu wapilipase kekenesene koane tili emi inisekeye. Koane Yu sena tililayewi solo ele walosene senawana tisekeye. Ha:le tesene opo emi iyewi Kote pukawemi momateyawa akelese Kote wapilise kisalese weyamu Kotema kulukulu esekeye. Koane ikila nowemi solo ele walosene senayewi Yu sena salawa sukulu esekeye. Aputa:, nano ketea noka heteti salekala koawemi iwa kekene tiyapola: sowa kekelesekeye. Iwa sopoke hopola sita:pesita: koane nano kekelesewala kekelesekeye. Aputa:, Yu senayewi kekenesene koawa pisini solopela:la: kulukulu koane esa: momateyakeye. Alawamona, Yu senayewi kekenesene koane emi iyewi Yesu Keleso wapilise me solose eta: wapili semanase, niyawa kulukulu koane esa: eta: momateyamakeye.

Puwano fa:nemi Koteyewi Epalahamema selese, “Kewala Neyewi sena maiye ma:ta: tiye ha:na:na:wala, Neyewi ta:pelema:na:keye. Sena kesale sopoke peleya: weyemi elakamo kiwa Nemane timinisewa iyawa matanemita: kewa Neyewi ta:pelekeye. Alake, kiyawa matanemita: senayawa nano ketea amo kaka kapo nanepa:.” Sikape, Koteyewi Mosesema solo ele se tiye mi ikila emi Eye selese, “Sena sa:le kesila ikila emi tese, akeyawa ikila olo tesaleke, e kaka hekelesa: nanepa:,” e seyakeye. Alake, solo ele amowa Yu senayewi Kote sowa kulu hanosaleke, niwa Koteyewi ta:peya senakeye. Aluse matanese, iwa wapilisekeye. Apula:, sikapewa sena kesaleyawa Yesuwa matanemita: Poleyewi solo amowa se tiye kinapita: Yu senama telawala sopoke Kelesowemi matana notoyakeye. Alake, Yu sena Kelesowemi pala sena kesale amoke selese, “Yu senama tela ewa sena i maiye Kelesowemi matana notoya sena amo ili nano ketea kaka hekelesa: nanepa:,” au seyakeye. Aputa:, Poleyewi selese, “Yu senama telawa Yu sena temita: kaka namanokeye. Alawamona, Yu senamawa Kelesowemi matana notolomita: e kaka nalakamakiwo eta: ilimakeye. Kelesowemi matana notolomita: Yesuwalapulu himu semetei matanemita: Kote sowa walope.” Au seyakeye. Solo weyamowa kiyawa matanemita: selakeye. (Apa 15:1-35; Kal 2:1-6, 5:1-15. Emiwa ma akepa:. Solo weyamowa emi elakeye.)

Solo Keyalape Tima:na: Wekeye

Koteyewi Timinisene Amo Seyawa Wekeye

Yon 1:1; Hok 1:8, 4:8

1 Tim 1:17; Hok 1:8

Mak 13:26; Luk 2:9; 2 Kolini 3:18; 2 Pit 1:16; Hip 1:3; Hok 21:23

Apa 17:24-26; Efe 3:9; Kolosi 1:16; Hip 11:3; Hok 4:11

1 Pit 1:15-16; Hok 4:8, 15:3-4

Apa 13:43; 1 Kolini 15:10; 2 Kolini 1:12; 1 Pit 5:5

Ma:t 5:45-48, 6:9,32, 7:11; Luk 6:35; Lom 8:15; Hip 12:7; 1 Pit 1:17; 1 Yon 3:1

Luk 1:37; Hok 4:8, 19:1

Lom 11:33, 16:25-27; 1 Kolini 1:25

Ma:t 18:20, 28:20, Apa 17:27, Hip 13:5, 1 Pit 3:12

Luk 1:50, 6:36; Efe 2:4; Tai 3:5

Yon 3:16; Lom 5:5,8; Efe 2:4-5; 1 Yon 3:1, 4:9,16

Ma:t 5:48; Lom 12:2

1 Kolini 10:13; Fil 4:19; 1 Pit 4:9

Yon 1:18, 5:37; Kolosi 1:15; 1 Tim 1:17, 6:16; 1 Yon 4:12

Yon 3:36; Lom 1:18, 2:8; Efe 5:6

1 Kolini 1:7, 10:13; 2 Kolini 1:18; 1 Tes 5:24; 2 Tes 3:3; Hip 3:2-6, 10:23, 11:11; 1 Pit 4:19; 1 Yon 1:9

Yesuyewi Alusene Solo Seyawa Wekeye

Luk 22:59-70; Yon 1:1,2,18, 10:30, 14:7-10; Lom 9:5; Kolosi 2:9; Hip 1:3

Ma:t 3:16-17, 14:33, 16:16, 17:5, 26:63-64, 27:54; Luk 1:35, 9:35; Yon 1:29-34, 48-49; Hip 4:14; 2 Pit 1:16-17

Yon 8:58, 17:5, 17:24; Hip 7:3; Hok 22:13

Yon 1:14; Lom 8:3; Kal 4:4; Fil 2:7-8; 1 Tim 2:5; 1 Yon 4:2

Yon 1:3; 1 Kolini 8:6; Kolosi 1:16; Hip 1:1-2,10

Luk 1:32-33; 2 Pit 1:11; Hok 11:15

2 Kolini 5:21; Yon 8:46; Hip 4:15, 7:26; 1 Pit 1:19, 2:22

Lom 12:4-8; Efe 4:16, 5:23-32; Kolosi 1:18; 1 Kolini 12:12-28

Ho Napowa Tima:na: Tisewa Wekeye

Ma:t 3:11; Mak 1:8; Luk 11:13; Yon 14:16-17,26, 15:26, 16:7; Apa 2:1-4,17-18, 2:33,38; Kal 4:6

Ma:t 12:28; Luk 12:11-12; Yon 6:63, 14:26, 15:26, 16:8,13; Apa 1:8; Lom 8:2,9,11, 8:14-16, 26-27; 1 Kolini 2:10-15, 6:11; 2 Kolini 3:6; 1 Pit 1:21; 1 Yon 2:20

Lom 14:17; Kal 5:22

1 Kolini 12:8-11, 14:1,12; Hip 2:4

Lom 8:5,13; 1 Kolini 6:17; Kal 5:16-18,25; Efe 4:3,30, 5:18

Yesu Peleya: We Minawa E Tomayewi Nano Ketea Tisewa Wekeye

Ma:t 1:1-16; Luk 3:23-38

Ma:t 4:24, 8:2-3,5-17, 9:2-8,20-22, 11:4-5, 15:30-31, 20:30-34; Mak 8:22-25; Luk 8:2, 14:2-4, 17:12-14, 22:50-51; Yon 4:46-53, 5:3-9

Ma:t 26:14-16,47-49; Mak 14:10-11, 14:43-46; Luk 22:3-6,21-23,47-48; Yon 18:2-6

Ma:t 26:57-68, 27:1-2,11-31; Mak 14:53-65, 15:1-20; Luk 22:1-25,54-71; Yon 18:19-24,28-40, 19:1-16

Ma:t 27:32-50; Mak 15:21-41; Luk 23:26-49; Yon 19:17-30

Ma:t 27:57-66; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Yon 19:38-42

Ma:t 28:1-10; Mak 16:1-19; Luk 24:1-51; Yon 20:1-31, 21:1-23; 1 Kolini 15:3-4

Mak 16:19; Luk 24:50-51; Apa 1:9-11

Kote Mane Kulu Ha:na:pa:

Yon 8:12, 12:26, 14:15, 15:14; 1 Yon 1:6-7, 2:6; 2 Yon 1:6

Ma:t 4:17, 12:41; Mak 1:4, 6:12; Luk 13:3-5, 15:7,10, 24:47; Apa 2:37-40, 3:19-20, 17:30; 2 Kolini 7:10; 2 Pit 3:9; Hok 2:5, 3:19, 16:9-11

Lom 3:25; 2 Kolini 5:20-21; Efe 1:7, 4:32; Kolosi 1:13-14,20, 2:13-14, 3:13; Hip 10:17-18; Yem 5:15

Yon 3:3-8; Apa 16:29-31; Lom 1:16-17, 3:21-24, 4:22-25, 5:1,9, 10:9-10; 1 Kolini 1:21, 15:1-2; Kal 2:16; Efe 1:13, 2:8-9; 1 Tim 1:15-16; Hip 7:25; 1 Yon 2:1-2

Ma:t 4:8-10; Mak 12:29-30; Apa 12:21-23; Lom 12:1-2, 15:5-6; Fil 2:9-11; Hip 1:6; Yem 4:7; 1 Pit 5:8-9; Hok 4:8-11, 5:8-14, 11:16-18, 14:7, 15:3-4, 19:1-7

Yon 5:24,28-29, 11:25-26, 14:1-3; Lom 6:5-11; 1 Tes 4:13-17; 2 Kolini 4:14

Ma:t 7:24-27; Luk 11:28; Yon 6:63,68, 12:48, 14:21, 15:3; Lom 15:4; 1 Kolini 10:11; Efe 6:17; Kolosi 3:16; 2 Tim 3:15-17; Hip 2:2-4, 4:12; 1 Pit 1:23, 2:2

Niwa Sesema:na:pela: Seyawa Wekeye

Luk 1:68; Apa 16:25-26; Lom 6:17; 1 Kolini 1:4, 15:57; Efe 1:3-6, 5:19-20; Fil 4:6; 1 Tes 5:18; Hip 13:15; 1 Pit 1:3-4

Lom 6:6-7, 8:37-39, 13:12-14; 1 Kolini 16:13; 2 Kolini 6:7, 10:3-5; Efe 6:10-18; 1 Tes 5:8; 1 Tim 1:18; 2 Tim 2:1-4; 1 Pit 5:8; 1 Yon 5:4-5

Ma:t 25:14-30; 1 Kolini 4:12; Efe 4:28; Kolosi 3:23; 1 Tes 4:11-12, 5:12; 2 Tes 3:6-14; 1 Tim 4:14-15; 2 Tim 2:15

Ma:t 5:39,44; Apa 7:59-60; Lom 12:17-21; 1 Kolini 4:12; 1 Pit 3:9

Ma:t 5:27-32, 15:18-19, 19:8-9; Lom 7:2-3; 1 Kolini 6:9-18; Kal 5:19-20; Efe 5:3-5; Kolosi 3:5; 1 Tes 4:3-5; Hip 13:4

Ma:t 5:31-32, 19:8-9; Mak 10:2-12; 1 Kolini 7:12-13,27

Ma:t 19:4-6; 1 Kolini 7:3-5; Efe 5:22-23; Kolosi 3:18-19; Tai 2:4; 1 Pit 3:1-7

Apa 19:18-19; Kal 5:19-21; Hok 9:20-21, 21:8; 22:15

Lom 13:13-14; 1 Kolini 5:11, 6:9-10; Kal 5:19-21; Efe 5:18; 1 Tim 3:2-3

Ma:t 15:18-20; Mak 7:20-22; Lom 1:28-32; 1 Kolini 6:9-10; 2 Kolini 12:20; Kal 6:7-8; Fil 3:18-19; Kolosi 3:8-9; 2 Tes 1:8-9; 1 Tim 6:9; 2 Pit 2:1, 3:16

Ma:t 4:1-10; Yon 17:15; 1 Kolini 10:13; 2 Tim 1:7; Hip 2:17-18, 4:15; 1 Pit 5:7; 2 Pit 2:9; 1 Yon 5:4-5; Hok 3:21

Ma:t 11:29-30, 16:24-25; Luk 14:26-27; Yon 12:25-26; Lom 6:15-18, 8:12-14; Efe 3:14-19, 5:1,15; Kolosi 3:1,12-17; 2 Pit 1:3-10; 1 Yon 3:7-10, 5:1-5,18

Ma:t 6:25-34, 10:19-20; Fil 4:13,19; Hip 13:5-6; Yem 1:5-7

Mak 11:24; Luk 11:11-13; Yon 14:13-14, 16:24; Hip 4:16

Ma:t 6:5-13, 7:7-11, 18:19-20; Mak 11:23-26; Luk 10:2, 21:36; Yon 14:13-14, 17:1-26; Apa 16:25; Lom 8:26-27, 15:30-32; 2 Kolini 1:11; Efe 1:15-19, 3:14-19; Fil 4:6-7

Ma:t 6:3-4, 10:41-42, 19:29, 25:31-40; Luk 6:22-23, 14:12-14; Efe 6:8; Kolosi 3:23-25; 2 Tim 4:8; Yem 1:12; 1 Pit 5:2-4; Hok 2:10

Ma:t 5:22, 12:36-37,40-41, 25:31-46; Luk 11:31-32; Yon 12:48; Apa 10:42, 17:31; Lom 2:5-6; 1 Kolini 1:8, 4:5; 2 Kolini 5:10; Kolosi 3:25; 2 Tes 1:8-9; Hip 9:27, 10:30-31; Yem 2:12-13; 2 Pit 2:3-10; Hok 20:11-15

Luk 20:35-36; Yon 5:28-29, 6:39-40; Apa 24:15; Lom 6:4-5; 1 Kolini 15:12-23, 15:51-54; 1 Tes 4:13-17; Fil 3:20-21

Ma:t 4:1-11, 8:28-32, 9:32-33, 12:43-45, 13:18-19, 24-30,36-39, 17:14-21, 25:41; Luk 10:17-20, 22:3-4,31; Yon 8:44, 12:31; Apa 26:18; Lom 16:20; 2 Kolini 4:3-4, 6:14-15, 11:14-15; Efe 2:2, 6:11-13; Hip 2:14-15; 1 Pit 5:8-9

Ma:t 10:1,8; Mak 6:7,13, 9:25-29, 16:17; Luk 9:1, 10:17-20; Apa 8:7, 16:16-18, 19:11-16

1 Kolini 4:5; Kolosi 3:4; 1 Tes 1:10, 4:13-17, 5:1-4,23; Tai 2:13; 1 Pit 3:3-12; Yut 14-15

Ma:t 3:12, 5:22,29-30, 10:28, 13:41-42, 18:8-9, 25:41-46; Mak 9:42-50; Luk 12:4-5, 16:19-31; Hok 14:9-11, 19:20, 20:10,13-15, 21:8

Ma:t 1:20-21, 2:13,19-20, 13:37-43,49, 18:10, 28:2-7; Mak 8:38; Luk 1:11-20,26-36, 2:8-15, 22:43; Apa 12:7; Hip 1:6-7,14, 2:9; Yut 1:6; Hok 1:1, 7:11-12, 16:1

Ma:t 6:19-21,33; Apa 5:1-6; 1 Kolini 16:2; 1 Tim 6:6-10,17-19; Hip 13:5-6; 1 Pit 5:2

Ma:t 7:15-20; Mak 13:22-23; Luk 6:26; 2 Kolini 11:3-4; 1 Tim 1:3, 4:1-5, 6:3-5; 2 Tim 2:14-19; 2 Pit 2:1-3; 1 Yon 4:1; 2 Yon 1:7-10; Yut 1:4,10

Ma:t 5:23-24, 6:12-15, 18:21-35; Luk 11:4; Efe 4:32; Kolosi 3:13

Ma:t 6:25-34, 10:28-31, 28:20; Hip 13:5-6; 1 Pit 5:7; Yut 1:24

1 Kolini 5:1-7; 1 Tim 5:1-2,19-20

Ma:t 25:31-46; Mak 12:40; Lom 6:23; 2 Tes 1:8-9; Hip 9:27; Hok 20:14-15

Yon 1:17, 3:16; Lom 5:2; Efe 1:7-8, 2:8-9; 1 Tim 3:16; 2 Tim 1:9; Tai 3:4-7; Hip 4:16

Lom 6:13; Yem 4:4; 1 Pit 2:1; 1 Yon 2:15-17; 2 Yon 5:4-5; Hok 18:1-23

Ma:t 5:11-12; Lom 5:3, 8:31-39; 2 Kolini 1:3-5; Hip 12:2-3; Yem 1:2-6

Luk 2:14; Lom 8:37-39; 11:33-36; Fil 4:4; Yut 1:24-25; Hok 4:8,11, 5:9-13, 11:17, 15:3-4